
શ્રી રાજમદ બુનિબિ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં,
મણીજી રેવીલાસ છત્રનાલાલે બાપુ
સલાપાસ રોડ, અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૧ શ્રી. પ્રવ ૧

પ્રકાશક
શ્રી નામ ચેતાનંદર ઠાન્કરજી બોદિશ વાસી
જાનકી બે મહેતાન બાર નિડ સેડ
પિંડનલાલ જી. હવેસી, સેવિલિસર
રજાનિક બાજુ સેકેરીબા
૧૦, પાલકુની, મુબઈ

નિવેદન.

શ્રીમતી જૈનશ્વેતામ્બર કૉન્ફરન્સ તરફથી જૈન સાહિત્યના ઉદ્ધાર અર્થે મૂળથી પ્રયાસો થયા છે અને તેને અગે તેણે જૂદા જૂદા ભંડારો-આના અંચોની ટીપો કરાવી યા મગાવી એકત્રિત કરી હતી. સસ્કૃત પ્રાકૃત સાહિત્ય માટેની સુચિ 'જૈન અંચાવલી' એ નામથી તેણે પ્રકટ કરી છે તે પરથી ઘણો પ્રકાશ પડ્યો છે.

વિશેષમાં તેણે ગૂજરાતી યા ભાષા સાહિત્યમાટે રા. મન સુખલાલ કિરત્ત્યદ મહેતાએ પ્રયોજેલી રાસાઓની યાદી-ટીપ 'જૈન રાસમાળા' એ નામથી પ્રકટ કરી અને ત્યાર પછી તેમાં ન આવેલ એવા ખીજા રાસાઓ-ચોપાઇઓની વધુ ટીપ મે તૈયાર કરેલી તે 'જૈન રાસમાળાની પૂરવણી' એ નામથી પ્રકટ કરી હતી. આ બંને ટીપમાં નાની ભાષા પદ્ય કૃતિઓ-સ્તવન સગાય સ્તોત્રાદિ તેમજ ગદ્યકૃતિઓ-ખાળાવખોધોની સુચિ આવેલી નથી. શ્રીમતી કૉન્ફરન્સ દેવીએ આ રીતે જૈન રાસમાળાના બે ભાગ ટીપ તરીકે પ્રકટ કરી ગૂજર્ સાહિત્યમાં જૈનોનો મોટો ફાળો હશે એવો ખ્યાલ આપ્યો હતો તે માટે તેને ધન્યવાદ ધટે છે.

આ ખ્યાલ માત્ર સપાદીપરનો નહિ, પણ ખરેખરો સાચો અને અમાણ્યુપૂર્વક આવી શકે તે માટે દરેક રાસ-ચોપાઈ, ફાગ, ઢાળ, સ્તવન, સ્તુતિ, ચોવીશી તેમજ અન્ય પદ્ય કૃતિના રચનારને શબ્દાનુક્રમે લખને તે દરેકની કૃતિઓનું વિગતવાર વર્ણનાત્મક 'લિસ્ટ'-સૂચી, તેનો પરિચય, તેનો સમય અને કૃતિઓ સબંધીની માહિતી દરેક ભંડારોની ટીપો મળી તે પરથી-પણ વિશેષે ભંડારોમાની પ્રતોને જાતે તપાસી તેમાંથી તેના આદિ અને અતના ભાગો લેખકની પ્રશસ્તિ વગેરે ઉતારી લઈ તે ફેરિસ્ત એક પુસ્તકાકારે પ્રકટ કરાવવા માટે હું એક સગ્રાહક તરીકે માત્ર પ્રીતિશ્રમની ખાતર આજથી આશરે પદર વર્ષથી તે માટેનો સગ્રહ કરતો આવ્યો છું.

આ સમ સમઃ કરવામાં આવતો પરિણમ પ્રતો જોવા તથાસવામાં.
 ને તેમાંથી ઉતારા કરવામાં પુલક સમપ્રતો અમ મેં એક ધૂળકિયા
 તરીકે આનંદથી જોવાયો છે આ સમ માટે બીજા સમૂહનો પૈકી
 મુનિમદારાજને, જ્યારેના ખાસેકિ-સધિયા સમના રીધિ-વિદ્યાર્થને પ્રતો
 જોવા માટે ઘણા સમ માટે એકસવા રૂપે તેમજ જોઈ જવા માટે
 સમવદ કરી આવવા રૂપે તેમજ બૂદી બૂદી સદાન અને સમયરૂપે
 કુંકમાં આ સમઠ માટે ને ને અપેક્ષાઓ રહેલી તે પૂરી પડવા રૂપે
 કૃપા જતાવી છે તે માટે તે હરેકો અરેખર મર્યાદ, સમાજનર અને
 સાહિત્યપર ઉપદેશ થયે છે

પહેલાં પ્રથમ ને મુદિત રસાઓ આદિ બદાર પોતા તે એકા
 કરી તેમાંથી તેમજ કંઈકર-સ પાસેની આવેલી રીધે પરથી તેવાર કરેલી
 સુવિધે પરથી, હકીકત નોંધી લીધી જઈ મેં જાતે પ્રવાસ દર મેં
 વડોદરા અને અમદાવાદ જઈ આવ્યો વડોદરામાં પૂલ્ક પ્રવાસે મી
 કલ્પિતવિનયક મુનિમદારાજ મી અનુવિનય-જિનવિનયકિએ સર્વ
 પુસ્તકો જોવાની સમવદવા કરી આપી હતી, પરંતુ ઘણા દિવસના
 દાનવજન્યથી પૂરી કામ નહોતું થયું તેથી મુનિમી જિનવિનયકિએ
 પ્રસ્તિતિએ જાણી જાણી અને મોઝાવાની આપી હતી અમદાવાદમાં
 મુરબી આદિમાં કેટલાક પ્રેમજી મોહી વડીલની જાણવણી મુનિ
 મી પ્રજાનવિનયકિએ કેટલાક રાસેની પ્રતો જોવા આપી હતી તેમાંથી પ્રસ
 રિતિએ તેમની જાસે રહી કેટલાક દિવસો અમદાવાદે ચર ચર કલકે
 બધા જાણી લીધી હતી સને ૧૯૧૫ માં ઉત્ત પ્રવતક મી કલ્પિતવિ
 નયકિએ મારી હારા મુરતની મુરતની સાહિત્યપરિષદના પ્રવર્તનમાં
 અમલમ સગસો ઉપરાંત પ્રતો મોઝાવી હતી તેના ઉપરોમ પલ્ક મેં
 આ વખત સુધી ઉપરની પ્રસ્તિતિ નોંધવનું કાર રમુ હતું. અમદાવાદ
 સમ તરફથી મુરબી મી કુવરજી આજુબાજુએ પણ સુસુની પ્રતો મોઝ-
 વાવી હતી ત્યાર પછી કંઈ કર-સદાર બીજા કેટલાક સધિને પ્રતો ઉપરની
 મોઝવા માટે વિનિતિજન જાણતાં મેરબીના સમ તરફથી કલક સધ

વીએ, ગારીઆધરના સંઘે, ધોરાજીમાના માણેકચદ્દના સચ્ચીત બડારના સેક્રેટરી રા. વનેચંદ પોપટે, ભરચના સઘ તરફથી શેઠ અનોપચંદ મલુકચંદ પ્રતો મોકલાવી હતી. આ બધી પ્રતો જોવાઈ ગયા પછી તે તે જથ્થે મોકલાવી દીધી, પછી અમૃતસર કોંગ્રેસથી આવતા આગ્રામાં શ્રીયુત દાસચદ્દજીદ્વારા ત્યાંની અમુક વૃત્તિઓ મે જોઈ તપાસી

સન ૧૯૨૧ મા અકટોબરની છુટીમા લીંબડીનો મોટો બડાર હું જાતે જઈ જોઈ આવ્યો, અને ત્યાં રા. છોટાલાલ હરજીવન પારેખ અને રા. કેશવલાલ લગડીએ સારી મદદ તથા સગવડ મને કરી આપેલી. સન ૧૯૨૩-૨૪ મા પૂનામા જઈ, મુખ્યધસરકારે ખરીદેલી હસ્તલિખિત પ્રતોનો જે સચ્છ પહેલા ડેકકન કોલેજના મકાનમાં રાખેલો હતો ને પછી સર ભાડારકર ઇન્સ્ટિટ્યૂટમા લઈ જવામા આવેલો છે તે ત્યાંથી સાક્ષર મુનિશ્રી જિનવિજયજીદ્વારા જોઈ આવ્યો, તેમજ તે મુનિશ્રીએ પાટણુના હાલાભાઈ બડાર ને સાગર બડારમાના પુસ્તકોની પ્રશસ્તિઓ પોતે ઉતારેલી હતી તે પૂરી પાડી આ દરમ્યાન વિજયધર્મસૂરિનુ ચોમાસું મુખ્યમા થતા તેમના પ્રસિદ્ધ શિષ્યો મુનિશ્રી ઇંદ્રવિજયજી તથા મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજીને મેં મારો સચ્છ જોવા આપ્યો, અને તેઓશ્રીએ પછી કૃપા કરી પોતાની માસે તે વખતે જે હસ્તલિખિત પ્રતો હતી તે અને તે ઉપરાત પડિત હરગોવિન્દદાસ માસે ઇડરની બાઈઓનો બડાર તથા ઉદયપુરના બડારોમાના પુસ્તકોમાથી તૈયાર કરાવેલ પ્રશસ્તિસચ્છ-મને જોવા આપતા તેનો ઉપયોગ કર્યો. રાજકોટ શ્રી પૂજ્યતા અપાસરામા યતિ નાનચદ્દજીએ પોતાની માસેના પુસ્તકો બતાવ્યા.

આ પછી ૧૯૨૪ ના સપ્ટેમ્બરથી આ પુસ્તક અમદાવાદના રાયમડ જ્યુબિલિ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમા છપાવા ગયું તેના માલિકના સુપુત્ર રા. પોપટભાઈએ જે મહેનત લીધી છે તે અશસનીય છે ને તે માટે તેમનો હિપકાર છે. આ પુસ્તક છપાતું ગયું અને સાથે સાથે બીજા બડારોની તેમજ અન્યત્ર જોવા મળ્યે જતી હસ્તલિખિત પ્રતોમાથી વિશેષ નોંધ કરવાનું થયું ચાલુ રાખવામા આવ્યું.

મુંબઈમાં મીઠી જરના શ્રી અનંતાચલ મંદિરના બહાર દાં
 મેનેજર ખાસ્તર ખીમલ ધીરલ હોબાલા, જૈન એસોસિએટન ઓફ
 ઈન્ડિયા તથા શ્રી મોહનલાલ જૈન સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી દસ્તકનો બહાર, સ્વ.
 વલિ નાનવદાસ સિંઘ મોહનલાલ જાસેનો મુંબઈમાં પાણુની જરના
 શ્રી શાંતિનાથલ મંદિરમાં રાણેશ સમદ તેમજ મુંબઈને બુધેશ્વરમનો
 દિગ્ગજર જમ્મલાલ બિલક સસ્તવલી ભુવનનો સમદ જેવા મળ્યા. મેં
 જીવજીવદ સમદમદે મેં દેવચ દાસભાઈ પુસ્તકોદ્યાર લાયબ્રેરી મુરતલી
 નવે બંજારી આપી, તથેરથી મુનિશી કસ્યપુતિનાથજીએ સી જેવા
 છૂટક જાનાંજો મેંદસ્તી રામકોટના દેરાસરમાં પણ તેમાં જાનાંજો
 જેવા મળ્યા.

વિશિષ્ટમાં જાત નોંધી સખવા ચેત્ત ઉપજેગી સમદ અ જન
 એટલે સન ૧૯૨૫ મા જેવા મળ્યા તે જરની મેરી કુરીમાં હું વડે-
 દાં ગમે દોને ને ત્યાં પંડિત લાલચદ ભગવાનલાલ આપીના પ્રીતિપૂર્વક
 સદ્કારથી સ્વર્ગક શ્રી કંતિવિનાથજીનો, મુનિશી હંસવિનાથજીનો, અને
 વડેદરા સરકારની સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીનો—જે જલુ સમદમાંનાં ભાષ્ય—પુસ્તકો
 જેવા મળ્યાં અને અકોટાગરની કુરીમાં અમલચદ ગમે દો ત્યાં વડેલ
 કેસવલાલ પ્રેમચદ મોદીના તવાજ પ્રીતિપૂર્વક સદ્કારથી મેંદસ્તી આપ-
 સરના બહારો જેવાની મુંબ તક ખગી દલી તેમજ ત્યાંની જૈન
 લાયબ્રેરી નાનો બહાર પણ જેવો.

ત્યારણી આ જરના એવિલ ખાસમાં મુંબઈમાં શ્રી મહાવીર
 જૈન વિદ્યાલયના મહાનમાં ભણેલ આશી ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિવહન
 અમેના રસનમાં મુજબ આરે મેં જૈનગુજ ના તરી તરીકે જૈન દસ્ત-
 લિખિત બધાં પુસ્તકો સર્વે સમ, સમુ, જનિ તેમજ મહસ્કેને વિનિનિ
 કરતાં આવેલાં પુસ્તકો પૈકી ખાનખામલાળા પતિવન શ્રી આલચદજીએ,
 મુંબઈના કચ્છી મહસ્ક શા વર્ધમાન રામજીએ તેમજ મુરતલી સ.

લક્ષ્મીચંદ્ર મુખ્યત્વાંતે મોકલેલા પુસ્તકોને પણ જોવાનો લાભ મળ્યો. મુંબઈની વિલ્સન કોલેજના સંસ્કૃતના પ્રોફેસર વેલનકર કે જેઓ સર્વે જૈન પુસ્તકોનું અંગ્રેજીમાં વર્ણનાત્મક ક્રેડલોગ તૈયાર કરે છે તે પૈકી ભાષા-પુસ્તકોની તેમની નોંધો રા. કેશવલાલ ત્રેમચંદ મોદી દ્વારા મળી તેનો અને સીનોર ભડારમાના પુસ્તકોના આદિ અત ભાગો મુનિશ્રી અમરવિજયજીએ પોતાના વિદ્વાન શિષ્ય મુનિ અતુરવિજય પાસે લખાવી મોકલ્યા તેનો પણ લાભ લીધો. વળી આ વર્ષના મેની છુટ્ટીમાં રાજકોટમાં રા. ગોકુળદાસ નાનજી ગાંધી હસ્તકનો મુનિ વિનયવિજયજીનો પુસ્તકભંડાર પણ જોવાની તક મળી હતી.

આ સર્વેમાંથી આ પુસ્તકને ઉપયોગી જે જે મળ્યું તે નોંધી લીધું છે અને આ પુસ્તક છપાવું હતું તેથી તેમાં જેટલું ન આવી શક્યું તેટલું આ પુસ્તકના ખીજા ભાગના પરિશિષ્ટમાં મૂકવામાં આવશે. આનું દળ પણ ઘણું સારું થયું છે. દુકામાં આ પુસ્તકને જેટલું બને તેટલું સંપૂર્ણ કરવાની દરેક જાતની સાવધાની અને મહેનત લેવામાં આવી છે અને આવશે.

અનેકની મદદથી આ પુસ્તકમાંનો સગ્રહ એકત્રિત કરી શક્યો છું અને તેથી તેના યશના ભાગી તે સર્વ સજ્જનોને લેખુ છું અને તેમનો દરેકનો અત કરણપૂર્વક ઉપકાર માનું છું આવા મહાભારત સગ્રહ કાર્યમાં એકલપટે એક સાહિત્યસેવક ખીજાઓની સહાય સામગ્રી વગર વિશેષ ન કરી શકે એ સ્વાભાવિક છે. એ સર્વ સત્પુરુષોનો મારા પ્રત્યેના તેમના મદ્ભાવભર્યા પ્રેમ અને વર્તન માટે હું ઋણી છું એમનું અનુકરણ કરી અન્ય મહાશયો આવા સાહિત્યના કાર્યમાં પોતાથી બની શકે તે સહાય આપી સાહિત્યના ઉદ્ધારના પવિત્ર કાર્યમાં નિમિત્તભૂત બનજો. આવો સગ્રહ ગમે તેટલી મહેનત છતાં સંપૂર્ણ બની શકે નહિ; 'જતાં' તેને બને તેટલો સંપૂર્ણ કરવાની અને તે માટે સામગ્રી પૂરી પાડવાની દરેક સાહિત્યોત્કર્ષકચિતકની ફરજ છે હજી તે ઘણા ભંડારો જોવા પાકી છે. રાજપુતાનામાં જેસલમેર, વીકાનેર, જોધપુર,

આદિ, તે મુશ્કેલીમાં પાડ્યું જાણ, અમદાવાદ આદિ તેમજ અન્ય
જૂદા જૂદા પ્રદેશોમાં ત્યાં ત્યાં સમકરતકના, કેલ્ચર મતિયે આનંદ
શામજી પાસેના સવેશી મુનિ મદાસાનમાં જાતેના અમરે છે (કે
જેની દીપ મારે જુઓ મુદિત જેનમજ નામાવસિ એ પુસ્તકના પ્રથ
મના પૃ I V થી I X II પર માન-પુસ્તક અમરે) તમને મારી
આમ વિનવિ છે કે પાતાની પાસેના પુસ્તકો જેવા તપાસવાની થાન
વક કરી આપવા તેઓ રૂજાવત માન.

પરેશાં આ અમર નામ 'જેન દેશી કવિ નામાવસિ'—જેન
કવિ નામાવસિ આપવાનું જે મારું હતું અને આ મનપ્રિયો ઉત્તમ
જેનનાનામર કાન્દરુગ દર્શક ના ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૭ ના (મધ્ય મ
૧૯૧૭ ના) અકમાં તેના તમી તરીકે તમીની નોંધ માં પૃ ૩૬
અને ૪ માં મુદેશી નોંધમાં જે કપી કરના, પરંતુ 'દેશી નામને જાહેર
મુદેર કે મુશ્કેલી મુકું હીક થઈ પામે આ 'નામાવસિ એ મુક્ત
અમર નામ લેવું માનને હીક નવિ તમી ત મારી નામા જે મુદેર
કવિઓ (એટલે મુશ્કેલી આપના જન કવિઓ) એ કુંક આ
અર્થમાં જામ રાખનું આવી એક સમારણી મુદના થતી. તે કુંક નામ
સ્વીકરું છે ખરેખર તેની જોગના કવિઓના અસાધ્યકમ પ્રમાણે મેદની
હતી પરંતુ સતતવાર તેમના રજાલકનું પ્રમાણ કવિઓને મેદનકની
મેદના કરવાની એક અમરને કરેલી થાનના અમરની સમર્થ સતક-
વાર મિલવનું કરી છે

તેમજ સતક ખરેખર આત્મસાદિત્ય અર્થમાં જામ (અતિ
જૂની મુશ્કેલી જામ) તુ છે અને જૂની મુશ્કેલીના—એટલે કે મુજ
સનવિત જૂનમાં જૂનો આરબ વિકસાવનું તેમજાની માન છે કારણકે
તે અમરની પાકુનિમિ મળી અને છે તેથી તેમજ સતકની પ્રારબ
કરવામાં આમરે છે મતરમા સતક થતી ખરેખર આ અમરના કા
ખતું થતી મધુ તમી પ્રમાણે પ્રથમ આમ સ્વીકારી પ્રાર કપી છે
અમરમા સતકની જીવેને જામ મુદિત થતુ માન છે

આ સગ્રહની યોજના એ પ્રમાણે રાખી છે કે ૧ કર્તાતું નામ, ૨ તે ક્યા ગચ્છમા કેની પરંપરામા-તે પરપરાથી ક્યા મુનિના શિષ્ય છે તે પરિચય, ૩ તેની નીચે રચનાસમયાનુક્રમે કૃતિ, ૪ તે કૃતિનો રચના સમય, ૫ તે સાથે તે રચનાનું સ્થલ, ૬ તેની નીચે તે કૃતિનો આદિ ભાગ, ૭ તે કૃતિનો અત ભાગ-કવિની પ્રશસ્તિવાળો, ૮ તે પ્રશસ્તિ નીચે તે જે પ્રતમાથી લીધેલ હોય તે પ્રતના લેખકની પ્રશસ્તિ લખ્યા સાલ લખ્યા ગામ વગેરે, ૯ તે પ્રતિના પાના અંતે પદ્ધતિની સખ્યા, ૧૦ તે પ્રતિ ક્યા બહારમા મળે છે તે ૧૧ પ્રસિદ્ધ થયેલ હોય તો તે ક્યા પ્રસિદ્ધ થયેલ છે તે. (તે પ્રસિદ્ધ થયાનું ખતાવના માટે + આ ચિન્હનો ઉપયોગ કૃતિ પામે કર્યો છે.)

આ ચિન્હ સિવાય આ પુસ્તકમા વાપરેલા બીજા ચિન્હો અને ટૂંકા અક્ષરો સમજવા માટે ‘સાંકેતિક અક્ષરોની સમજ’ આ પછી જૂદી મૂકી છે.

પ્રસ્તાવનામા ‘જૂની ગૂજરાતી લાપાનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’ એ નામનો નિમિષ લખીને મૂક્યો છે તે લખવામા સદ્ગત ચદ્રમેન ગુલેરીજી એમ. એ. ના ‘પુરાની હિન્દી’ એ નામના નાગરી પ્રચારિણી પત્રિકા ભાગ ૨ ના અંક ૧ થી ૪ મા આવેલા લેખો, દોષકૃત્તિ (સંશોધક પ. ભગવાનદાસ હર્ષચંદ્ર પ્ર૦ હેમચંદ્રચાર્ય ત્રયાવલી, પાટણ), સદ્ગત પ્રો. ગુણેની ‘ભવિસ્યત કલા’ (ગા. એ. મીરીઝ નં. ૨૦) પરની અંગ્રેજી પ્રસ્તાવના તથા તેમના ઇ. સ ૧૯૨૨ ના મેથી અક્ટોબરના વિવિધજ્ઞાનવિસ્તારના અંક માના મરાઠી ભાષા સંપાદીના લેખો, શ્રીયુત હીરાલાલ જૈનના બે લેખ નામે હિંદી માસિક મનોરમા (જુલાઈ ૧૯૨૪)માંનો ‘જૈન સાહિત્યમે હિન્દી કી જડ’ એ લેખ તેમજ અમલ્હાખાદ યુનિવર્સિટી જર્નલમાંનો ‘અપભ્રંશ સિદ્ધરચર’ નામનો અંગ્રેજી લેખ (૫ ૧૫૭ થી ૧૮૪), જૈન સાહિત્ય સંશોધકમા શ્રીયુત નાથુરામજી પ્રેમીનો લેખ, સદ્ગત ચિમનલાલ ડાહ્યાભાઈ દલાલના લેખો, તેમજ

સમજાવતી રીતે ઔરોરોર દીરત્વઃ જોડાના રાજપુતાનેશ ઇતિહાસ
 ખડવાખડ વગેરેના આધાર સ્થ-દેશાક્રમાંથી અનુવાદ કરી દેશાક્રમાંથી
 સાર લઈ ઉપયુક્ત માહિતીઓ રૂઢી પાઠમાં એકત્રિત કરી છે તે તે
 સર્વેના હું પરમ કાળી હું આ નિમિષ સાત વિભાગ અને તેના કુલ
 રૂઢી રૂઢીમાં વહેંચેલ છે અને તે મૂળની માહિતીના સાથ
 નોતોએ નાંખ્ય છે ૨ એ વસ્તુસ્થિતિ સમગ્ર પ્રમાણથી પૂરતાર કરી,
 અને તેમાંથી જાણના અભ્યાસને ધણું નવીન અને રસપ્રદ બાલુવા
 જેવું મળી આવશે તે હું આશે પરિભ્રમ સફલ થશે માનીશ. આ
 નિમિષની નિમિષથી વિષયાનુક્રમમાં મૂકી છે આ જગી વિક્રમ
 તેમની સરોના કવિઓ અને તેની કૃતિઓ સાર સાથ છે અને તે સત્
 રમી સરોના કવિઓની કૃતિઓ સુખીમાં આ પ્રથમ ભાગ પૂરો થય
 છે છેવટે ચાર અનુક્રમણિકાઓ આવશ્યકમાં આવી છે (૧) કવિ
 ઓની, (૨) મેલી કૃતિઓની (૩) નાની કૃતિઓની એકલુ અસરપ્રકરને
 અને (૪) સંસ્કાર અનુક્રમણિકા નોંધવામાં આવી છે કે જેથી દેશ
 ખલુ દર્શક મેળવતાં સુખમળા મળે.

આ પુસ્તક અમદાવાદ કાપેલ દોષથી ત્યાંથી મુદ્ર આવતાં એક
 વાર મુદ્રણી પ્રકાશવામાં આવેલ તે કાલે પ્રેક્ષની જૂથે રાજકર્તાઓ
 વગેરે થયેલી છે તેનું શુદ્ધિપત્ર આ ભાગનું છે અને અધિક મતથી
 આમાં મૂકેલ નથી બીજા ભાગમાં મૂકાશે જિલ્લો જ્ઞની અદત્ત
 મુદ્રણ વધારા મુદ્રણે તે તેમનો આધાર માનીશ.

આનું પુસ્તક કોઈ સરજના કે સંસ્કારના જેવા અમલ વગર
 ન ન થઈ શકે કારણકે આના માલક અને અધિકાર દોષ તેથી
 મુદ્રણની ના એનાગર કારણે અધિકે આ રૂઢી કરવામાં આવેલી
 વધારા અને કાપાવામાં આટે તેને પત્રવાદ થઈ છે ના માહિતીના

નુબિ સાબરમતી પુ ૪ અક ૫-૧ ૪ ૨૩૧ લેખક શ. રા. રા.
 આ રૂઢીમાંથી થશે.

ઉત્કર્ષ માટેનું તેનું આ કાર્ય યશસ્વી રહેશે. આની પ્રથમ આવૃત્તિનો ‘કોપીરાઈટ’ મેં તેને આપી દીધેલ છે. બીજી આવૃત્તિ થાય કે નહિ એ એક પ્રશ્ન છે.

‘જૈનો અને તેમનું સાહિત્ય’ એ સંબંધી લખેલો એક વિસ્તૃત નિબંધ, તપા, ખરતર, અચલ વગેરે ગમ્મોની પદાવલીઓ, શતકવાર કવિઓની કાવ્યપ્રસાદી વગેરે ઘણી ઉપયુક્ત બાબતો બીજા ભાગમાં મૂકવા વિચાર છે.

હાલતો આ પુસ્તકનો પ્રથમ ભાગ સમસ્ત ગૂજરાત-ગૂજરાત અને બૃહદ્ ગૂજરાતને ચરણે ધર્યો છે તો તે તેની ચોખ્ખ કદર-પિછાન કરશે. એટલી આશાભરી ખાત્રી રાખી વિરમું છું.

મુબઈ, ૨૬-૬-૨૬.
જ્યેષ્ઠ વદ ૧ રાનિવાર,
સ ૧૯૮૨.

} મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ.

સાદેતિક અક્ષરોની સમજ

- + આ ચિન્હ મુદ્રિત-કથાનેન રૂનિ મુખને છે
- ૧ આ ૧મચિન્હ, સદા મુખને છે
- અન.૧. અનન્યાસય મર્તિ, માંડવી મુખર્મિતો બહાર,
- અમ. અમસસદ
- અ. અમમ અમ્મીવ.
- આ. આમર્મિત, અમસમમ્મીવ.
- આ. આમર્મિત.
- આ. ૨. એ આજુદા સમાજુદી પનીઆજુદી પનીમાં ૭ સ્વ૦
અન્યાસય મુદ્રિતઓ જાનમદા મિત્રાસય ને બહાર.
૩. ઉલ્લાસ.
- મ. મર્મિ.
- કિ. કિનિદ્વિપ્ર
- કે. મ. મ. કિનિદ્વિપ્ર મુમ મુમદ. (પ. વર્તેવિભવ મિત્રાસય માનનર).
- ૪ કિ. સમાજુવિભવ મુનિ.
- અ. અમમમ્મ
- અ. અમાનસ બહાર.
- મ. (૧) મમ્મ (૨) મર્મી
- મ. વિ. મુસાજિ/વસ ૫ કે ૭ અમસસદમાં ૨૦ છે તેમની
પાનો તેમનો બહાર—અમસસદ.
- મ. મમમ અનના બહાર દયાસની પાળ, દગેર મેદાળીની
દલી—અમસસદ.
- નિ. ૫ (મ.મ.૧) મિત્રાસય દાસમાર્ગ દયાન કોમ. એ.
- મ. મિત્રા
- નેસ. ૭મમનેનો બહાર.

જૈ. એ. ઈ. જૈન એસોસીએસન ઑફ ઇન્ડિયા. મુખ્ય હસ્તકનો બહાર
જૈ. જૈન.

૩. ડેહલાના અપાસરાનો બહાર અમદાવાદ.
વ ૩. એટલે ખીજો બહાર (રત્નવિજયજીનો બહાર હમણા)
તેમાં સોપાયેલો છે તે. શેઠ મગજણસ તારાચંદ ઝવેરી,
દોસીવાડાની પોળમા—અમદાવાદ.

૩ ક્ર. ડેક્ટન કોલેજ પુનામાં સરકારી ખરીદેલા હસ્તલિખિત - પ્રતોનો
સંગ્રહ રહેતો હતો તે, કે જે હાલમાં કેટલાક વખતથી
સરભાગરકર ઇન્સ્ટિટ્યૂટ પુનાને સોપાયેલો છે.

ત૦ તપગચ્છ

દા૦ દાખડો.

દિ. દિગંબર

દે. લા. શેઠ દેવચંદ લાલચંદ પુસ્તકોદ્ધારક, સુરત.

દે. લા. પુ. લા. શેઠ દેવચંદ લાલચંદ પુસ્તકોદ્ધારક, લાયબ્રેરી, સુરત
ધો ધોરાજી સ્વ માણેકચંદજીએ સંગ્રહેલ સર્વજ્ઞ બહાર.

ન. નંબર.

પ. પત્ર

પા (૧) પાકાંતર, (૨) પાના, (૩) પાટણનો બહાર

પા ૧, પા ૨ પા ૩ પાટણના બહારો એક બે ને ત્રણ એમ જૂદા પાડવા
માટે જણાવેલ છે, પણ તે દરેક કયો છે તે બરાબર જાણી
શકાય નથી,

પં. (૧) પકિત (૨) પડિત-પન્થાસ

પૂ. અ. જુઓ રા. પૂ. અ. પિ. } -પિંપલ ગચ્છીય
પ્ર. પ્રકાશિત પી }

પ્ર. તી. સ. પ્રાચીન તીર્થમાલા સંગ્રહ (પ્ર. યશોવિજય ગ્રંથમાલા,
ભાવનગર)

સાકેતિક અક્ષરોની સમજ

+ આ ચિન્હ દુનિત-છપાવેલ પ્રતિ ચક્રવે છે

1 આ પ્રથમચિન્હ શબ્દ સૂચવે છે

અનલ. અનલનાથજી મંદિર ખાંડની મુજબમિત્રો બધાર

અમ. અમદાવાદ.

અ. અમલ મચ્છીમ.

અ. આમનિઃ-અમલમચ્છીમ.

આ. આંધ્રસિક

આ. ક. સદા અમલજી હમાયુજીની જણીતાજીની પેઠીમાં ૭ સ્વ
અન્યાસાથ મુનીસસનો ચાનમદાર સોંપાવેલો તે બધાર

ઉ. ઉત્તરધ્રુવ.

મ. મંદિર.

મિ. મિત્રિદાસિક

એ. રા. સ. મિત્રિદાસિક સસ સંબંધ. (પ્ર પશોવિત્તવર્ધનમાલ્ય ભાવનગર)

ક. વિ. હમાયુવિત્તવર્ધન મુનિ.

ખ. ખરતરમચ્છી

ખ. અમદાવાદ બધાર.

મ. (૧) મચ્છી (૨) મળી.

મુ. વિ. સુશાન્તવિત્તવર્ધન પ ૩ ૭ અમદાવાદમાં ૨૭ ૭ તેમની
પાસેનો તેમનો બધાર—અમદાવાદ.

મ. અમલ જાહેરનો બધાર હાલમાંની પેળા, હરકેર સેવાજીની
દેનેથી—અમદાવાદ.

મિ. મ. (મદમ) ચિમનમાલ્ય અમદાવાદ હાલમાં એમ. એ.

એ. એમલ

૭૫ ૭૫૫૫૫૫૫૫૫ બધાર.

વિ. ધ.	(સ્વ. શ્રી) વિજયધર્મસૂરિનો બંડાર કે જે હાલ બેલનગજ આગ્રામાં રાખવામાં આવ્યો છે.
વિદ્યા.	મુનિશ્રી વિદ્યાવિજય (શ્રી વિજયધર્મસૂરિશિ.)
વી. પા.	વીરબાઈ પાડશાળા, પાલીતાણા.
શિ.	શિષ્ય
શુ.	શુદ્ધિ, શુક્લપદ્મે.
શ્લો.	શ્લોક
સ.	સઝાય
સ મા. બી.	સઝાયમાળા, શા. ભીમશી માણેકની પ્રકટ કરેલી.
સ.	(૧) સવત્ (૨) સંસ્કૃત ભાષા.
સા બ.	સાગરનો બંડાર, પાટણ.
સૂ	સૂરિ
સ્ત.	સ્તવન
સ્તો.	સ્તોત્ર
સે. લા.	સેટ્રલ લાયબ્રેરી વડોદરા
હા બ.	શેઠ હાલાભાઈ મગનલાલનો બંડાર, ફેફલીયાવાડા પાટણ.
હ.	મુનિશ્રી હસવિજયજીનો બંડાર, નરસિંહજીની પોળમાં, વડોદરા.

પ્ર. ૬.	પ્રવતા શ્રી કલિવિગ્નજી પાસેનો જાદર નરસિંહજીની પ્રાણમાં—વડોદરા.
પ્ર. ૨.	સૌ પ્રેમજી રતનજી જાળનગરવાળા પાસેનો સમઠ.
જા.	જાળપ્રવચ્છેધ-રંગેડ.
જ.	જાળમનિા જાદર
જા. } જા. }	જાળનગરનો જાદર યેસાજાઈ જાલેજાનો જૈન સમનો જાદર.
જ.	જાદર
મ. ૬.	સ. જાનસુખજી કિરત્તુજી
મ. જ.	(૨૫) મહિમાઈ મહોરમાઈ વ્યાસ.
મણિક	મણિકવિગ્ન જતિ, ઉદારવાળાનો જાદર
મં.	મંજરોજીના સપ ઠસતકનો ઉપાખયખાનો જાદર
મે.	મેરજી સમનો જાદર
મે. સે ઘ.	શ્રી મેઠ્ઠાવાળાજી સેંટ્રજી જાલજેરી, મુંજઈ
રુન.	રુનવિગ્નનો જાદર, જાળપ્રવાહ કે ને હાથ ઠેકાણા જાપા સરાના જાદર સાથે રાજધાઈ જાપેલ છે લુખે ઠે.
ર.	રાસ
ર. ૫. જ.	રાજકોટ શ્રી પૂલજીના જાપાસરાખની જાદર જતિ નાન જાદરના સિખ હસતકનો
સિ.	સિખિત, સિખીપૂત
સ.	સખ્યા
સી.	સીંગડીનો જાદર
સો.	સોંઘા મધીય
વ. સે	વડોદરા સેંટ્રજી જાલજેરી.
વડો.	વડોદરા
વ.	વચક-ઉજાંખા
વિ.	વિક્રમ

વિ. ધ.	(સ્વ. શ્રી) વિજયધર્મસૂરિનો બંડાર કે જે હાલ ખેલનગજ આગ્રામાં રાખવામાં આવ્યો છે.
વિદ્યા.	મુનિશ્રી વિદ્યાવિજય (શ્રી વિજયધર્મસૂરિશિ.)
વી. પા.	વીરખાઈ પાઠશાળા, પાલીતાણા.
શિ.	શિષ્ય
શુ.	શુદ્ધિ, શુક્લપક્ષે.
શ્લો.	શ્લોક
સ.	સઝાય
સ મા. બી	સઝાયમાળા, શા. બીમશી માણેકની પ્રકટ કરેલી.
સ.	(૧) સવત્ (૨) સસ્કૃત ભાષા.
સા બં.	સાગરનો બંડાર, પાટણુ.
સૂ.	સૂરિ
સ્ત.	સ્તવન
સ્તો.	સ્તોત્ર
સે. લા.	સેટલ લાયબ્રેરી વડોદરા
હા બ.	શેઠ હાલાભાઈ મગનલાલનો બંડાર, ફેફલીયાવાડા પાટણુ.
હ.	મુનિશ્રી હંસવિજયજીનો બંડાર, નરસિંહજીની પોળમાં, વડોદરા.

વિષયાનુક્રમ

૫૪.

નિવેદન.

૩-૧૧

સાંકેતિક અક્ષરોની સમજ

૧૨-૧૫

[પ્રસ્તાવના]

જૂની શૂળરાત્રીના સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ

૧ થી ૩૨૦

વિભાગ ૧ઠ્ઠા. ભાષાઓ

અઠસ્રજી પહેલું સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષાઓ.

૧-૪ સ્વાભાવિક ભાષાપ્રવાહો ૫-૬ નૈનસંયોની ભાષા ૭-૮ પ્રાકૃતનાં આકરણો ૫-૧૩ પ્રાકૃત કવિતાનું વર્ણન અસત્. ૧૪-૧૫ શાસ્ત્રેની અને પૈથાળી (મૂળભાષા) ૧૬-૩૪ અપભ્રંશ અને જૂની હિંદી-ગૂજરાતી. ૧-૧૮

અઠસ્રજી બીજી પ્રાકૃત અર્થે નૈનોની રૂઝિ અને અપભ્રંશની વિશેષતાઓ.

૩૫-૩૮ યજુત પ્રતે નૈનોની રૂઝિ ૩૯-૩૯ અપભ્રંશની વિશેષતાઓ. ૧૬-૨૪

અઠસ્રજી ત્રીજી અપભ્રંશ અને તેની સ્વતંત્રતા.

૪-૪૨ અપભ્રંશ ૪૩-૫૧ તેની સ્વતંત્રતા. ૨ ૨૪-૩૨

વિભાગ બીજો અપભ્રંશ સાહિત્ય.

અઠસ્રજી ૧ હું દશમી સદી સુધીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૫૨-૫૩ હમણાં સુધી મળતું સાહિત્ય ૫૪-૫૭ ૮ થી અને ૧ થી સદી વચ્ચેનું સાહિત્ય-સ્વયંભૂત અને ત્રિપુલન સ્વયંભૂત ઇસ્તિસ પુરાણ અને પદ્ય મરિય ૫૮-૫૨ સ્વયં સદીનું સાહિત્ય પદ્યપ્રસન્ની ભવિષ્યવદ્દા મહાનિ પવનુ હરિવલ પુરાણ, અને તે રમિતો પ્રતિય અને સમય. ૩૩-૪૨

અકરણુ ૨ શુ ૧૧ ગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૬૩-૬૮ મહેશ્વર સરિકૃત સજમમજરી, તે પર હેમહસસ્રરિના શિષ્યની દીકા, ૬૯-૭૦ ધનપાલ અને તેનું સત્યપુર વીરોત્સાહનું હુકું કાવ્ય, ૭૧-૭૬ મહાકવિ પુષ્પદત્ત અને તેના મહાપુરાણ-તિસક્રિ મહાપુરિસ ગુણાલકાર, યશોધરચરિત્ર, અને નાગકુમાર ચરિત્ર ૭૭-૮૧ શ્રી ચદ્રમુનિ અને તેનો કથાકોશ, ૮૨ સાગરદત્તનું જળુચરિત્ર ૮૩ પદ્મકીર્તિનું પાર્શ્વપુરાણ ૮૪-૮૫ નયનન્દિના સુદર્શનચરિત્ર, આરાધના ૮૬-૮૭ કનકામરનું કરકહુચરિત્ર. ૪૨-૫૪

અકરણુ ૩ શુ ૧૧ ગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય

૮૮ અભયદેવસ્રરિનું જયતિહુયણુ સ્તોત્ર, ૮૯ સાધારણની વિલાસવર્ધ કહા ૯૦ માણિક્ય પ્રસ્તારિકા પ્રતિપદ્ધ રાસ, ૯૧ વર્ધમાનસ્રરિનું ઋપભચરિત્ર ૯૨-૯૩ દેવચંદ્રના શાંતિનાથ ચરિત્ર અને સુલસાખ્યાન. ૯૪ હેમચંદ્રનું દ્વિયાશ્રય, ૯૫ ધાહિલનું પંડમસિરિ ચરિત્ર ૯૬ સદેશ રાસક, ૯૭-૯૮ જિનદત્તસ્રરિના ત્રણ કાવ્ય ૧૦૦ વાહિદેવનું ગુરુસ્તવન ૧૦૧-૧૦૪ લક્ષ્મણગણિનું સુપાસનાહચરિત્ર ૫૪-૬૫

અકરણુ ૪ શુ ૧૩ ગી થી ૧૫ ગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૧૦૫-૧૧૦ યોગ્યચંદ્રના યોગસાગર અને પરમાત્મ પ્રકાશ ૧૧૧-૧૧૨ દેવસેનાચાર્યનો નયચક્ર અને તેના શિષ્ય માધલ્લ ધવલનો દોહા-ખંડ નયચક્ર ૧૧૩-૧૧૪ દેવસેનસ્રરિનો આવકાચાર ૧૧૫ હરિમંદ્રસ્રરિનું નેમિનાહ ચરિત્ર ૧૧૬ રત્નપ્રભસ્રરિની ઉપદેશમાલા પર દોધટ્ટી વૃત્તિ. ૧૧૭ વરદત્તનું વૈરસ્વામિચરિત્ર. ૧૧૮-૧૨૦ રત્નસ્રરિ-રત્નપ્રભસ્રરિની અતરંગસધિ તથા અન્ય કૃતિ ૧૨૧-૧૨૨ જયમંગલસ્રરિનો મહાવીર જન્માભિષેક ૧૨૩ સોમપ્રભાચાર્યનો કુમારપાલ પ્રતિબોધનો ઉલ્લેખ ૧૨૪-૧૨૯ મહાકવિ અમરકીર્તિના છકમ્ભુવચ્ચેસો અને અન્ય ગ્રંથો ૧૩૦ અન્ય નાની કૃતિઓ ૧૩૧ મેરતુગ સ્રરિના પ્રબધચિતામણીનો ઉલ્લેખ ૧૩૨ જિનપ્રભસ્રરિની દૂકી કૃતિઓ ૧૩૩, અન્ય નાની કૃતિઓ ૧૩૪-૧૩૯ ૧૪ શુ શતક અને ૧૫ શુ શતક-તેમા થયેલ નાની કૃતિઓ. ૬૫-૮૪

વિષયાનુક્રમ

૫૪

નિવેદન.	૩-૧૧
સાંકેતિક અક્ષરોની સમજ	૧૨-૧૫
[પ્રસ્તાવના]	
જૂની યુગજાતીનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ.	૧ થી ૩૨૦
વિભાગ ૧સો. ભાષાઓ	
મકરણ પહેલું સ સુદ અને પ્રાકૃત ભાષાઓ.	
૧-૪ સ્વાભાવિક ભાષાપ્રવાહો, ૫-૬ જૈનસૂત્રોની ભાષા ૭-૮ પ્રાકૃતનાં અક્ષરો ૫-૧૩ પ્રાકૃત કવિતાનું વસ્તુ અસન, ૧૪-૧૫ કૌસલેની અને પૈશાવી (બ્રાહ્મણ) ૧૧-૩૪ અપભ્રંશ અને જૂની કિંદી-મૂઝરતી.	૧-૧૮
મકરણ બીજું પ્રાકૃત પ્રત્યે જૈનોની રૂચિ અને અપભ્રંશની વિસેષતાઓ.	
૩૫-૩૮ પ્રાકૃત પ્રત્યે જૈનોની રૂચિ, ૩૯-૪૬ અપભ્રંશની વિસેષતાઓ.	૧૬-૨૪
મકરણ ત્રીજું અપભ્રંશ અને તેની સ્થવલતા.	
૪ -૪૨ અપભ્રંશ ૪૩-૫૧ તેની સ્થવલતા ૨	૨૪-૩૨
વિભાગ બીજો અપભ્રંશ સાહિત્ય.	
મકરણ ૧ હો અગ્રી સદી સુધીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.	
૫૨-૫૩ હમણાં સુધી મળતું સાહિત્ય ૫૪-૫૭ ૮ મી અને ૧ મી સદી વચ્ચેનું સાહિત્ય-સ્વપ્રભાવ અને ત્રિભુવન સ્વપ્રભાવ દરિય પુરાણ અને પદ્યમ ગદ્ય ૫૮-૬૨ અગ્રી સદીનું સાહિત્ય ધનપાશની ભવિષ્યવત કથા, મહાકાવિ ધનપાશ દરિય પુરાણ, અને તે કવિનો પરિચય અને સમય.	૩૩-૪૨

અકરણુ ૨ શુ ૧૧ ગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય

૬૩-૬૮ મહેશ્વર સ્મરિત સજમમજરી, તે પર હેમહસસ્રિના શિષ્યની દીકા, ૬૯-૭૦ ધનપાલ અને તેનું સત્યપુર વીરોત્સાહનું હુકું કાવ્ય, ૭૧-૭૬ મહાકવિ યુષ્પદત અને તેના મહાપુરાણ-તિસદ્ધિ મહાપુરિસ ગુણાલકાર, યશોધરચરિત્ર, અને નાગકુમાર ચરિત્ર ૭૭-૮૧ શ્રી ચંદ્રમુનિ અને તેનો કથાકોશ ૮૨ સાગરદત્તનું જયુચરિત્ર ૮૩ પદ્મકીર્તિનું પાર્શ્વપુરાણ ૮૪-૮૫ નયનન્દિના સુદર્શનચરિત્ર, આરાધના ૮૬-૮૭ કનકામરતું કરકંડુચરિત્ર. ૪૨-૫૪

અકરણુ ૩ શુ ભારગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય

૮૮ અમયદેવસ્રિનું જયતિહુયણુ સ્તોત્ર, ૮૯ સાધારણની વિલાસવર્ધ કહા ૯૦ માણિય પ્રસ્તારિકા પ્રતિબદ્ધ રાસ, ૯૧ વર્ધમાનસ્રિનું ઋષભચરિત્ર ૯૨-૯૩ દેવચંદ્રના શાંતિનાથ ચરિત્ર અને સુલસાખ્યાન. ૯૪ હેમચંદ્રનું દ્વ્યાશ્રય, ૯૫ ધાહિલનું પદ્મસિરિ ચરિત્ર ૯૬ સદેશ રાસક, ૯૭-૯૯ જિનદત્તસ્રિના ત્રણ કાવ્ય ૧૦૦ વાદિદેવનું ગુરુસ્તવન ૧૦૧-૧૦૪ લક્ષ્મણગણિનું સુપાસનાહચરિત્ર ૫૪-૬૫

અકરણુ ૪ શુ ૧૩ ગી થી ૧૫ ગી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય

૧૦૫-૧૧૦ યોગ્યચંદ્રના યોગસાર અને પરમાત્મ પ્રકાશ ૧૧૧-૧૧૨ દેવસેનાચાર્યનો નયચક્ર અને તેના શિષ્ય માધ્વ દ્વલનો દોહા-બદ્ધ નયચક્ર ૧૧૩-૧૧૪ દેવસેનસ્રિનો આવકાચાર ૧૧૫ હરિભદ્રસ્રિનું નેમિનાહ ચરિત્ર ૧૧૬ રત્નપ્રભસ્રિની ઉપદેશમાલા પર દોધટ્ટી વૃત્તિ. ૧૧૭ વરદત્તનું વૈરસ્વામિચરિત્ર ૧૧૮-૧૨૦ રત્નસ્રિ-રત્નપ્રભસ્રિની અતરંગસધિ તથા અન્ય કૃતિ ૧૨૧-૧૨૨ જયમગલસ્રિનો મહાવીર જન્માભિષેક ૧૨૩ સોમપ્રભાચાર્યનો કુમારપાલ પ્રતિબોધનો ઉલ્લેખ ૧૨૪-૧૨૯ મહાકવિ અમરકીર્તિના છકમ્ભુવચ્ચેસો અને અન્ય ત્રયો ૧૩૦ અન્ય નાની કૃતિઓ ૧૩૧ મેરુગ સ્રિના પ્રબધચિતામણીનો ઉલ્લેખ ૧૩૨ જિનપ્રભસ્રિની દૃષ્ટી કૃતિઓ ૧૩૩, અન્ય નાની કૃતિઓ ૧૩૪-૧૩૯ ૧૪ મું શતક અને ૧૫ મું શતક-તેમાં થયેલ નાની કૃતિઓ! ૬૫-૮૪

મકરણ ૫ છ ડોહાગી સરીગુ અપભ્રંશ શાહિત્ય.

૧૪૦-૧૪૧ રાતગરિની ઉપરેશનરમિણ ૧૪૨-૧૪૪ વચ્ચે
 ડાહિંગુન મહાપદ અરિય ૧૪૫-૧૪૬ સિદ્ધમેન-રહુ કુન મરેશુ અરિય
 તેમજ અન્ય કથા ૧૫૦-૧૫૨ વચ્ચેનું દસકૃત અરિય ૧૫૩-
 ૧૫૮ દિનગર નાની કુનિઓ ૧૫૬-૧૬૨ દાદાકોશ-સરોવર વચ્ચેનું
 અને કુળાભાર્યયા કુન ૧૬૩ જેનું મૂળરૂં કવિઓ ૧૬૪ જેનેડો કવિઓ
 અને દગુ અપભ્રંશ શાહિત્ય. ૮૪-૮૬

વિભાગ ત્રીજો—દેશમુખ.

મકરણ ૧ છ હમજાકણુ વ્યાસવ.

૧૬૫-૧૭૪ સિદ્ધમેન સમ્યગ્વ્યાસન વ્યાસવ, તેની સિદ્ધમેન વચ્ચે
 સિદ્ધમેન હદયગી સમ્યા તેનું મહત્ત્વ અને નામનું પ્રાકૃત અને અપ
 મસાદિનું વ્યાસવ, નનાં મત્રા અને કુમારપાલ અરિય વર્ષરે. ૯૭-૧૦૫

મકરણ ૨ છ રેશી નામમાલ અને કુમારપાલ અરિય.

૧૭૫ દમીનામમાલ ૧૭૬ તેમનાં હદયગી સમ્યા તે તે વચ્ચે
 પ્રકૃત. ૧૭૮ મેષકરિત ૧૭૯ રવ. શરર પાંદરમની કુમારપાલ અરિ
 નની આરણિ ૧૦૬-૧૧૩

મકરણ ૩ છ હમજાકણુ હવનશરિત અને હવ.

૧૮ ૧૮૨ કુંડ પાંચમ ૧૮૩ નમના કથા ૧૮૪ સિદ્ધમેન
 વ્યાસવની સમ્યા ૧૧૩ ૧૧૬

મકરણ ૪ છ શ્રી હેમજાક અને રેશી.

૧૮૫ ૧૮૭ રેશી સમ્યા અને નિમિષે પરચિરણ ૧૮૮-૧૯૨
 દમીનામમાલની યોગ/નનો કમ ન તે પર વિવેચન ૧૯૩ શ્રી હેમ
 ચક્રની વ/ મમાલ-અપભ્રંશ અથા ૧૯૪ ૧૯૫ સમ્યગ્વ્યાસનનાં અપ
 મમાલ બક ૧૯૬ શ્રી હમજાક જગીની રિયનિ. ૧૧૭-૧૨૪

મકરણ ૫ છ શ્રી હમજાકણુની સમ્યાના નમૂના.

૧૯૭ કુમારપાલ અરિયનાં અપભ્રંશનાં કિને રમેશ સમ્યાના
 નમના ૧૨૪-૧૨૭

અકરણ ૬ થી ૮ શ્રી હેમચંદ્રે અવતરેલ અપભ્રંશ ઉદાહરણો

૧૯૮. આમા (૧) થી (૧૭૬) ઉદાહરણો આપ્યા છે. ૧૨૮-૧૮૪

અકરણ ૯ મું વાગ્બટ્ટનું ભાષા સખ ધે વ્યક્તવ્ય

૧૯૯-૨૦૫ વાગ્બટ્ટનો વાગ્બટ્ટાલકાર; ચાર ભાષા, તદ્ભવ, તસમ,

અને દેશ્ય ઉદાહરણો અપભ્રંશ અને પૈશાચી ભાષા ૧૮૪-૧૮૬

વિભાગ ચોથો સોમપ્રભસૂરિનો કુમારપાલ પ્રતિબોધ સં. ૧૨૪૧

અકરણ ૧ હું સોમપ્રભસૂરિ

૨૦૬-૨૦૮ સોમપ્રભસૂરિ અને તેમના ગ્રંથોનો પગિય ૧૮૭-૧૯૦

અકરણ ૨ જી કુમારપાલ પ્રતિબોધમાંનો ઇતિહાસ અને જૈન કથાઓ.

૨૦૯ કુ પ્ર માંનો ઇતિહાસ, ૨૧૦ કથાઓ, હિંદુ અને જૈન
કથાઓમા રહેલો ફેરફાર ૧૯૧-૧૯૫

અકરણ ૩ જી કુમારપાલ પ્રતિબોધની રચના

૨૧૧-તેમાની જૂની દેશીભાષા ૨૧૨ સોમપ્રભની તથા સિદ્ધ-
પાલની જૂની દેશી ભાષામા થયેલી રચના ૨૧૩ થી ૨૧૪ તે પર
વિવરણ ૨૧૫ કૃત્રિમ પ્રાકૃતની કેટલીક વાતો. ૨૧૬ માર્કડેયના વ્યાક-
રણમા પ્રાકૃતના ભેદ. ૨૧૭ ઉદાહરણોની વહેચણી ૧૯૫-૨૦૩

અકરણ ૪ થુ સોમપ્રભાચાર્યે અવતરેલ અપભ્રંશ ઉદાહરણો

૨૧૮-કુ પ્ર માથી જૂનીભાષા-અપભ્રંશના ઉદાહરણો ૨૦૪-૨૧૬

અકરણ ૫ મું સોમપ્રભ અને સિદ્ધપાલે રચેલી કવિતા

૨૧૯ સોમપ્રભસૂરિ અને સિદ્ધપાલ કવિની રચેલી કવિતાનાં
ઉદાહરણો. ૨૧૬-૨૨૪

વિભાગ પાંચમો મેરુતુંગસૂરિનો પ્રબંધચિંતામણિ સં. ૧૩૬૧.

અકરણ ૧ હું પ્રબંધચિંતામણિ

• ૨૨૦-૨૨૩ પ્ર. ચિ. સખધી હકીકતો.

૨૨૫-૨૨૭

અકરણ ૨ જી તે સમયની જૈન સંસ્કૃત

૨૨૪-૨૩૦ જૈનો જે સંસ્કૃત વાપરતા હતા તેની વિગેષતા અને

તેનો અર્થ આર્યે સળધ. તે પર ઘણા હાલની વિવેચન ૨૨૭-૨૩૪
પ્રકરણ ૩ ભુ અપભ્રંશિતામિત્રિમાંથી ઉદ્ભવ્યું:

૨૩૧-અપભ્રંશનાં-ભૂતી બુજશાનીનાં ઉદ્ભવ્યું ૨૩૫-૨૪૬

પ્રકરણ ૪ ભુ, ૫ મુ અ વિ. માંથી ઉદ્ભવ્યું (અનુસંધાન)

૨૩૨-૨૩૩ ગુજ કવિ અને ભૂતી દિલી બુજશાનીના કવિ ૨૩૪

તેનુ પ્રભાવ વિશેષ ઉદ્ભવ્યું-૨૩૫ પ્ર. વિ. માં જા અપભ્રંશ ૨૩૬
અનિવાર્ય સામ ૨૪૬-૨૬૫

પ્રકરણ ૧ કુ આશીન બુજશાની મુદ્ધાપિતો.

૨૩૭-૨૩૮ પ્રાચીન સમાધિનાનાં સામનો. તેનાં ઉદ્ભવ્યું-૨૪૦

અપભ્રંશનાં ૨૪૧ રાજાસિમાંથી ૨૪૨ સિદ્ધાંત અદિમ સુત્રો-
માંથી ૨૪૩ અપભ્રંશીકરણ સ્વાધ્યાયમાંથી ૨૪૪ પ્રિયકર ૨૫ હાથમાંથી
૨૪૫ રમત હાથમાંથી-ઉદ્ભવ્યું ૨૪૬ તેનાં પ્રુપ્તિ અને ૨૬૫-૨૭૪

વિભાગ ૭ ઠે અપભ્રંશ સળધી દેરસીક લકીકના.

પ્રકરણ ૧ ઠે ૫ ભુ ૩ ભુ અપભ્રંશ સળધી આશીન ઉદ્ભવ્યું.

૨૪૭ અપભ્રંશ નિ ઉલ્લી પ્રાપ્ત ૨૪૮ (૧) પત્રજીએ ૨૪૬

(૨) અસ્તે ૨૬૧ (૩) પાર્થિવે ૨૬૬-૨૬૮ (૪) અપભ્રં ૨૬૬-૨૭૨

(૫) હડીએ ૨૭૩-૨૭૪ (૬) રૂઢે ૨૭૫-૨૮૬ (૭) રાજસેવરે ૨૮૭

(૮) નિમાપુએ ૨૬૧ (૯) બીજીએ-અપભ્રંશ મળથી કંઈ

કાંઈએ ૨૬૨-૨૬૫ અપભ્રંશ અને પ્રાપ્ત આપભ્રંશ ૨૮૦-૨૮૮

પ્રકરણ ૪ ભુ અપભ્રંશનો પ્રભાવ

૨૬૬-૩૦૧ અપભ્રંશના સમયની મજા હરી સળધી મળી

તેનો ઉદ્ભવ. ૨૬૮-૩૦૧

પ્રકરણ ૫ મુ અપભ્રંશ અને આશીરનો રેશાનુરેશ વિદાય

૩૦૨-૩૦૬ અપભ્રંશ અમળ તેમનું ઉદ્ભવ્યું. તેની અપભ્રંશ

રેશાન તેમના રચના અને હાલ તેમના અપભ્રંશ ૩૦૧-૩૦૪

વિભાગ સાતમેા જૂની ગૂજરાતી સંખધી કેટલીક હકીકતો.

પ્રકરણ ૧ હું ગુર્જરા અને ગુજર દેશ

૩૦૭-૩૧૨ ગુર્જરા અને હુએન્સતગ નામના ચીની યાત્રાશુભ વર્ણન. ગુર્જરાનો અધિકાર બીનમાલ સાથે સંબંધ. તેઓ દણો કે અનાય જાતિ નથી. ૩૦૫-૩૧૦

પ્રકરણ ૨ જુ પૂર્વભાષા મરીને આપણી દેશી ભાષાઓ નવી બની નથી ૩૧૪-૩૨૨. પૂર્વ ભાષાભાષી પછીની ભાષા કેમ થાય છે, હિંદમા વિદેશીઓનું આગમન તેરમા શતકથી દેશી ભાષા તથા સાહિત્ય ભાષા થઈ વગેરે. ૩૧૧-૩૧૬

પ્રકરણ ૩ જુ ગૂજરાતી એક સાહિત્ય-ભાષા (૧૩મા શતકથી)

૩૨૩. કુવલયમાલામાથી ઉલ્લેખ. ગૂર્જર સમ્પ્રતનું ઉદાહરણ અને લાટદેશ ૩૨૪ વાગ્મય ભાષા. ૩૨૫ પાલિભાષાનું ઉદાહરણ ૩૨૬ પૈશાચી ભાષાનું સાહિત્ય. દેશી ભાષાનો કાળ. ૩૨૭ 'જૈન ગૂર્જર કવિઓ'નું પુસ્તક ૩૨૮-૩૩૦ પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્યના કેટલાક શ્રમેા રા. જાની ૩૩૧ ઉપસહાર. ૩૧૬-૩૨૦

જૈન ગૂર્જર કવિઓ

[પૃષ્ઠ ૧ થી ૬૦૩]

વિક્રમ તેરમી સદી

૧ શાલિલકસૂરિ ૨ ધર્મ ૩ વિજયસેનસૂરિ

૧-૪

વિક્રમ ચૌદમી સદી,

૪ વિનયચંદ્ર ૫ મોમમૂર્તિ ૬ જગદુ ૬ પ્રજ્ઞાતિલકસૂરિ ૮ અમ્બદેવસૂરિ ૯ જિનપદ્મસૂરિ ૯૬ પદ્મ ૧૦ મોલાણ

૫-૧૨

વિક્રમ પદરમી સદી

૧૧ રાજશેખરસૂરિ ૧૨ જય્યાનદસૂરિ (૧) ૧૩ વિજયલદ્ર ૧૪ વિનયપ્રભ ૧૫ હરસેવ ૧૬ જિનોદયસૂરિ ૧૭ જ્ઞાનલ્લસ ૧૮ મેઝનદન ૧૯ દેવસુદ્ધસૂરિ શિખ્ય ૨૦ સાધુહસ ૨૧ વસ્તિગ (વસ્તો) ૨૨ જયશેખરસૂરિ ૨૩ હીગનદસૂરિ ૨૪ ધ્યાસાગરસૂરિ ૨૫ જયસાગર ૨૬ મેઘા (મેહો) ૨૭ દેવગ્નસૂરિ શિખ્ય ૨૮ ગુણુરત્નસૂરિ ૨૯ મોમસુદ્ધસૂરિ ૩૦ ભાવસુદ્ધ ૩૧ સાધુકીર્તિ ૩૨ તેજવર્ધન ૩૪ સર્વાનન્દસૂરિ ૩૫ મરહુ ૧૩-૩૬

विहम सोपानां सही.

३६ देवादि ३७ रत्नाकरसुरि ३८ सधविमल ३९ धनदेवसहि ४० सधस्यस्यसहि ४१ ज्ञानसुनि ४२ आसायत ४३ रत्नीभार ४४ कल्याणसागर ४५ सविप्रसहि ४६ अतिशोभर ४७ निगनभर्न ४८ न्यायसुंदर ४९ रत्नसिद्धसहि सिं ५० सलतिह ५१ (अ) निगदास ५२ ज्ञानसागर-सहि सि ५३ सज्जिनिभ ५४ ऐशा ५५ कल्याणल सि ५६ ज्ञानसागर ५७ मयकधम ६८ देवधीर्ति ६९ पुण्यनदि १ देवप्रल ११ कल्याण १२ वय १३ वय १४ १५ सनेवसुंदर १५ केमविमलसहि १६ लावभूष सभ १७ नरवति १७ क ज्ञात १८ रातिसहि १९ धीर्तिह २० सुभा २१ नृ (आय १) भ २२ नय २३ सुंदर २४ (१) २५ नलसहि २५ कसधीर २५ निगदर (१) २७ नेमिकुल २८ लम्पिसागर २९ कर्षक २९ (१) कर्षक २९ सिद्धसहि (१) सधस्य २९ वय मूर्ति २९ ईश्वरसहि २९ ज्ञात २९ धर्मदेव २९ कल्या २९ पयसागर २९ क ज्ञात २९ दीसक २९ २९ कससोम २९ कल्याण २९ कल्याण (१) २९ धर्म सभ २९ देवक २९ ज्ञात २९ कल्याणसुंदर २९ पुण्यसयम २९ लावभूष २९ क सुक २९ साधुमे २९ रत्नसिद्धसहि २९ तेना सिं १ सावसागर १ सीधायसागरसहि सिं १ रत्नधीर्ति १ ३ लाव मदन १ ४ नयनिभ १ ५ सभ (१) १ १ साधुलसहि १०७ सुनि १०८ सहि १ ८ सधस्यसहि १ ९ विमलदेवसहि ११ सभस्य १११ भ १ (निवदेवसहि) ११२ कविभ ११३ कल्या ११४ जीमो ११५ दीप्ति ११६ विमलसहि (१) ११७ लावभूष ११८ कल्याण ११९ धर्मसिद्ध १२ होलाविमल १२१ वास १२२ निवससुंदर १२३ निगदास १२४ कल्या १२५ नय १२६ सुभासिद्ध सिं १२७ नयसिद्ध १२८ ज्ञानसागर सोपानां सहीमां नय कृतिमां.

३७-१८

विहम सोपानां सही

१२९ सुमति १३० ईश १३१ नयो १३२ सोपानविमलसहि १३३ पुण्यसागर १३४ निमलसागर १३५ रत्नपाण १३६ न प्रभासिद्ध सिं १३७ नयसहि १३८ क सधस्य १३९ न कल्याण १४० देवसु मसहि सिं १४१ केमल १४२ क देवीदास १४३ प्रीतिविमल १४ कर्षक १४१ सिद्धसहि १४२ केमलसहि १४३ पुण्यसयम १४४ ज्ञान

પુણ્યકીર્તિ ૧૪૫ વિનયસાગર ૧૪૬ માન ૧૪૭ સાધુકીર્તિ ૧૪૮ દેવશીલ
 ૧૪૯ આણુદસોમ ૧૫૦ વેલો ૧૫૧ ભીમ ભાવસાર ૧૫૨ સુમતિકીર્તિ-
 સૂરિ ૧૫૩ નિનયદ્રસૂરિ ૧૫૪ રત્નસુદર ૧૫૫ હીરકલશ ૧૫૬ હરખજી ૧૫૭
 લાઈયા ૧૫૭ ક અજ્ઞાત ૧૫૮ હીરવિનયસૂરિ ૧૫૯ ચારિત્રસિહ ૧૬૦ પુણ્ય
 રત્ન ૧૬૧ ભાવગ્ન ૧૬૨ જનકસોમ ૧૬૩ મગલમાણે ૧૬૪ હીરકુલ
 ૧૬૫ નયસુદર ૧૬૬ ધર્મરત્ન ૧૬૬ ક કુશલવર્દન ૧૬૭ વચ્છરાજ ૧૬૮
 ન્યાણુદેવ ૧૬૯ સંકલય દ્ર ૧૭૦ વિનયગેખર ૧૭૧ હેમશ્રી ૧૭૨ રત્નસાર
 ૧૭૩ મનજી ૧૭૪ હેમાણુદ ૧૭૫ નગો ૧૭૬ મલ્લિદેવ ૧૭૭ નરપતિ ૧૭૮
 પ્રીતિવિમલ ૧૭૯ ધનવિનય ૧૮૦ દયાકુશળ ૧૮૧ વિનયસેનસૂરિ (૧) ૧૮૨
 કૃષ્ણદાસ ૧૮૩ સારંગ ૧૮૪ પદ્મવિનય ૧૮૫ માલદેવ ૧૮૬ પરમાણુદ
 ૧૮૭ વિવેકહર્ષ ૧૮૮ ધનહર્ષ ૧૮૯ કુચરવિનય ૧૯૦ જયચંદ્ર ૧૯૧ જ્ઞાન-
 સાગર (૨), ૧૯૨ જયવિનય ૧૯૩ લલિતપ્રભ ૧૯૪ નર્મુદાચાર્ય ૧૯૫ ગુણ-
 વિનય ૧૯૬ સમયસુદર ૧૯૬ રત્નકુશળ ૧૯૭ મુનિશીલ ૧૯૮ પદ્મગજ
 ૧૯૯ ક વિદ્યાવિનય ૧૯૯ જયવિનય ૨૦૦ હેમવિનય ૨૦૧ નિનયદ્રસૂરિ
 શિષ્ય ૨૦૨ આનદોદય ૨૦૩ પ્રેમવિનય ૨૦૪ વિમલચારિત્ર (૨) ૨૦૫
 મેધરાજ ૨૦૫ ક ગજસાગર સૂરિ શિષ્ય ૨૦૬ દામોદરમુનિ=૨૦૭ દયાસાગર
 ૨૦૮ પુણ્યકીર્તિ ૨૦૯ સુધર્મચિત્ર ૨૧૦ ઋષભદાસ (શ્રી) ૨૧૧ જનસુદર
 ૨૧૨ પદ્મકુમાર ૨૧૩ સયમમૂર્તિ ૨૧૩ વલ્લ ૨૧૪ માલ ૨૧૫ વિનય-
 સાગર ૨૧૫ ર શ્રીધર (જેનેતર) ૨૧૬ હીરાનંદ ૨૧૭ મેધરાજ (૨), ૨૧૮
 મહા ૨૧૮ ક ક્ષેમકુશળ ૨૧૮ ખ હર્ષકીર્તિમૃતિ ૨૧૯ વિદ્યાનમલ ૨૧૯ ર
 શાંતિકુશલ ૨૧૯ ખ ગુણવિનય (૧) ૨૨૦ સધવિનય ૨૨૧ વિનયમેઝ
 ૨૨૨ જ્ઞાન(દાસ) ૨૨૩ પરમાનંદ (૨) ૨૨૪ અજ્ઞાત ૨૨૫ હીરગદન ૨૨૬
 વિદ્યાચંદ ૨૨૭ ગગદાસ ૨૨૮ દુપાસાગર ૨૨૯ રાજસાગર ૨૨૯ ર કીર્તિ-
 વિનય ૨૩૦ લાલવિનય ૨૩૧ ઉદયમદિર ૨૩૨ ધર્મકીર્તિ ૨૩૩ વિવેકવિ-
 નય ૨૩૪ જયમોમ ૨૩૫ મનોહરદાસ ૨૩૬ જ્ઞાનમેઝ ૨૩૭ મતિસાગર
 ૨૩૮ ગુણસાગરસૂરિ ૨૩૯ મતિસાગર ૨૩૯ ર પ્રભસેવ ૨૪૦ (સુ)ધનહર્ષ
 ૨૪૧ અમરચંદ્ર ૨૪૨ હર્મસિહ ૨૪૩ લલિતકીર્તિ ૨૪૩ ક ન્યાણુ ૨૪૪
 નિનોદયસૂરિ (૨), ૨૪૫ કમલવિનય ૨૪૬ રાયચંદ (૧) ૨૪૭ નારાયણ
 ૨૪૮ ગુણવિનય (૨) ૨૪૯ દેશરાજ ૨૫૦ સહજકીર્તિ ૨૫૧ કલ્યાણુ (૨),
 ૨૫૨ સ્થાનસાગર ૨૫૩ પુણ્યસાગર (૩) ૨૫૩ ક લાલોદય ૨૫૪ શ્રીમાર
 ૪૫૪ ક બાલચંદ ૨૫૫ વાનો (શ્રી), ૨૫૬ સુમતિહસ ૨૫૭ રાત્રિહ

૨૫૮ લક્ષ્મણાર ૨૫૯ ભદ્રકીર્તિ ૨૬ કલ્પનવિભવ ૨૬૧ બિભક્ષાસ્યરિ
 ૨૬૨ ભુવનકીર્તિ (૨) ૨૬૩ શ્રેય (૧) ૨૬૪ કમલવિભવ (૧) ૨૬૫ કાક-
 કીર્તિ ૨૬૬ લક્ષ્મીકુસલ ૨૬૭ દયાસુત ૨૬૮ રાજસુત ૨૬૯ ક મુખતિસિધુ
 ૨૬૯ કમ્પાસુ (૩) ૨૭૦ વિવેકચંદ્ર રજા મતિકીર્તિ રજા દેવચંદ્ર (૧)
 ૨૭૩ ભાવવિભવ ૨૭૩ ક કાકકુસળ (૧) ૨૭૪ કાકકુસુર રજા દેવસુત
 રજા પ્રમસિદ્ધ (૧), ૨૭૭ કીર્તિવચન ૨૭૮ જ્ઞાનચંદ્ર ૨૭૯ ચિકમ રાજ
 ક ખેમ ૨ નવસાગર ૨૮૨ શુભવિભવ (૧) ૨૮૨ મુક્તવિભવ (૩) ૨૮૨
 મુક્તક ૨૮૩ કીર્તિવિભવ ૨૮૪ લક્ષ્મીવિભવ ૨૮૫ ભદ્રસેન ૨૮૬ તેજચંદ્ર
 ૨૮૭ ભીમ.

૨૮૮-૧૯૮

સત્તરમા શૈક્ષણી મઘકૃતિઓ

૫૯૯-૧ ૩

૧ ઠવિઝોની કાનુકેમચિઝા

૧ ૮-૧ ૯

૨ કૃતિઝોની કાનુકેમચિઝા

૧૧૦-૧૨૧

૩ નાની કૃતિઝોની કાનુકેમચિઝા

૧૨૨-૧૨૪

૪ શ્વ વત્તવાર કાનુકેમચિઝા

૧૨૫-૧૫૧

કુલ ૧ ૧

જૂની ગૂજરાતી ભાષાનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ.

૧ આ આર્યોવર્તમાં જૂનામાં જૂનું સાહિત્ય જે ભાષામાં મળે છે તેને 'સન્કૃત' ભાષા કહેવામાં આવે છે તે નામના અર્થ પરથીજ જણાય છે કે આર્યોની મૂલ ભાષા તે નથી, પણ તે તો શુદ્ધ કરેલી સુધારેલી ભાષા છે કેટલા હજારો વર્ષ વીતી ગયા પછી કોણે તે સુધારી આ સ્વરૂપમાં મૂકી તે જાણવાના સાધનો બચી શક્યા નથી. એમ સમજો કે ગંગાની નહેર બાંધી તેમાં બધું પાણી ભરવામાં આવ્યું છે, તેના કિનારા સરખા છે, તેપર હરીયાલી અને વૃક્ષ રહેલ છે, પ્રવાહ નિયમિત છે કોઈ નાના મોટા કિનારાવાળી, નાની મોટી, પથરવાળી કે રેતાળ જમીનપર વહેતી નદિયોતુ પાણી એક તરફ વાળી આ નહેર બનાવવામાં આવી અને તે સમયની સનાતન-ભાષા-પ્રેમીઓએ જૂની નદિયોનો પ્રવાહ 'અવિચ્છિન્ન' રાખવા માટે કંઈપણ કોઈ જાતનું આદોલન કર્યું કે નહિ, તે આપણે જાણી શકતા નથી. હમેશા આ સન્કૃત નહેરને જોતા જોતા આપણે અસન્કૃત યા સ્વાભાવિક, પ્રાકૃતિક નદિયોને ભૂલી ગયા, અને જ્યારે પુનઃ નહેરનું પાણી આગળ સ્વચ્છદી બની સમતલ બાધેલા કિનારાને છોડી જલસ્વભાવે ઝાહી વાકું, ઝાહી સીધું, ઝાહી ગદું, ઝાક સ્વચ્છ—ક્યાંક પથરવાળી, ક્યાંક રેતાળભૂમિપર અને ક્યાંક જૂના સૂકા માર્ગોપર પ્રાકૃતિક રીતિથી વહેવા લાગ્યું ત્યારે આપણે એવું કહેવા લાગ્યા કે નહેરથી નદી બની છે, નહેર પ્રકૃતિ છે અને નદી વિકૃતિ છે—દૃષ્ટાંત તરીકે હેમચન્દ્રસૂરિએ પોતાના પ્રાકૃત વ્યાકરણનો આરંભ જ એ રીતે કર્યો છે કે સન્કૃત પ્રકૃતિ છે, તેમાંથી ઉત્પન્ન થઈ તેથી પ્રાકૃત કહેવાણી—પણ એમ ન કહેવા જોઈએ કે નદી હવે સુધારકોના હાથમાંથી ઘૂટી ફરીથી સનાતન માર્ગ-પર આવી છે

૨ આ પ્રમાણે વેદ માં હિંદુની ભાષાનું ૭૮૬ સંસ્કૃત શબ્દો જોવા મળે છે. આમાંથી ૭૮૬ સંસ્કૃત શબ્દો નથી. સંસ્કૃતમાં ૭૮૬ શબ્દો પાણી જેવામાં જોવા મળે છે. પ્રાકૃતિક પ્રવાહનો માર્ગ કમ આ છે. ૧ મહાભારત ૨ હિંદુની ભાષા. ૩ પ્રાકૃત-૪ સંસ્કૃત. ૫ અપભ્રંશ મરુત ભાષા. ૬ અમરો. ૭ પશુ તો નથી ન આપે. તે કામી જાણ કરું. એ આ છે તેની મહત્ત્વની પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ અને પછી દિલી, સુર શાપી, મરાઠી ભાષાઓ પુરુ થતી મહ તેજે પશુ કોઈ કોઈ કામને તેની જોડેનો સ્વીકાર કર્યો.

૩ વર્તિક (હિંદુની) ભાષાના પ્રવાહ પ્રાકૃતમાં વહેતો મળે અને સંસ્કૃતમાં મળે. આનાં કેટલાંક ઉદાહરણ છે—(૧) વેદમાં દેવા અને દેવાસ. એમ બંને શબ્દો છે સંસ્કૃતમાં દેવસ દેવા. એ ૧૫ શબ્દો છે જ્યારે પ્રાકૃત ભાષામાં દેવાસ. મનિ આમસુ (બીજો જન્મ) પ્રત્યક્ષનો વચ આજો. જ્યાંમાં આપે. (૨) દેવે ની ત્યાંએ દેવે. (અપરેદિ) કદેવાની સ્વતંત્રતા પ્રાકૃતને રિક્તકમ () માં મળી સંસ્કૃતને નહિ. (૩) સંસ્કૃતમાં અધિકરણનો રિમન સ્વતંત્રતામાં જોવા મળે. જરૂર પ્રાકૃતમાં મિ મિ થતાં થતાં દિલી. એ જાણતાંમાં માં સુધી પહેંચી મળે. (૪) વેદિક ભાષામાં જુની માં જોવા મળે. મળે. ૨૫૦૦ કરતાં સ્વતંત્રતા થતી તે પ્રાકૃતમાં આવી જોવા નિમિત્તને જ જોવા મળે. કિંતુ સંસ્કૃતમાં બંને પાણી ઉતરી જતાં મળે. ૨૫૦૦ કરતાં સ્વતંત્રતા થતી (૫) વેદિક ભાષામાં અત્યંત અને જાણતાં પ્રાકૃતમાં અત્યંત સ્વતંત્રતા અને પરિણામ એ જોવા મળે. અપભ્રંશમાં એક નિમિત્ત ૬ ૬ મળે. ૨૫૦૦ કરતાં તરીકે જણતાં સંસ્કૃતની પેઠે જણતાં પીટાં નહિ. (૬) સંસ્કૃતમાં પૂર્વકાલિકનો એક ત્યાં જ રહી મળે. અને ૫ નીકળી મળે. આવી પ્રાકૃતમાં ત્યાં અને ત્યાં અને ૫ સ્વતંત્રતામાં આજના વચતા મળે. ૨૫૦૦ કરતાં મળે (અમળ જુઓ). (૭) કિંમત કિંમત (Infinitive of purpose)નાં કેટલાંક શબ્દો

માથી (જે ધાતુજ શબ્દોનાં ખીજ, છઠ્ઠી યા ચોથીના રૂપ છે તે) સસ્કૃતને ભાગે 'તુમ્' એકલુંજ આવ્યું જ્યારે પ્રાકૃતમા ખીજ ધણું રૂપ આવ્યા (૮) કૃ ધાતુનો અનુપ્રયોગ મસ્કૃતમા કેવલ ક્ર્ઠ લાંબા ધાતુઓના પરોક્ષ ભૂતમા રહ્યો, છદ્સની ભાષામા ખીજ જગ્યાએ પણ હતો, કિતુ અનુપ્રયોગનો સિદ્ધાંત અપભ્રંશ અને હીંદી ગૂજરાતી આદિ ભાષા સુધી પહોંચ્યો આ વિષય વિશેષ વધારી ઉદાહરણો સાથે લખી બતાવવાની જરૂર છે અત્યારે દુકમા તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૪ અકૃત્રિમ-સ્વાભાવિક ભાષાપ્રવાહમા (૧) છદ્સની ભાષા (૨) જૈન સૂત્રોની માગધી (૩) જોદ્ધ ગ્રંથોની પાલી (૪) અશોકની ધર્મલિપિઓની ભાષા (૫) લલિતવિસ્તરની ગાથા યા ગડબડી સસ્કૃત, અને (૬) ખરોટ્ટી અને પ્રાકૃત શિક્ષાલેખો તથા સિક્કાઓની અનિર્દિષ્ટ પ્રાકૃત-આજ પૂરાણુ નમુના છે

૫ જૈન સૂત્રોની ભાષા—માગધી યા અર્ધમાગધી કહેવાય છે, તેને આર્ય પ્રાકૃત પણ કહેવામા આવે છે પશ્ચીમી પ્રાકૃત વૈયાકરણીઓએ માગધી, અર્ધમાગધી, પૈશાચી, શૌરસેની, મહારાષ્ટ્રી આદિ દેશ ભેદ અનુસાર પ્રાકૃત ભાષાના ભેદ કર્યા, કિતુ માગધીવાલા કહે છે કે મગધીજ મૂલ ભાષા છે કે જેને પ્રથમ કલ્પના મનુષ્ય, દેવ અને બ્રાહ્મણુ બોલતા હતા

૬ હેમચંદ્રાચાર્યે 'જિલ્હિન્દાણુ વાણી'—જિનેસોની વાણીને દેશીના-મમાલાના આરભમા 'અસેસ ભાસ પરિણામિણી' એ વિશેષણુ આપી વદના કરતા એવું અવતરણુ આપ્યું છે કે—

देवा दैर्घीं नरा नारीं शबराश्चापि शार्वरीम् ।

तिर्यचोऽपि हि तैरर्च्यीं मेनिरे भगवद् गिरम् ॥

૭ જોદ્ધ ભાષાએ સસ્કૃતનો અધિક આશ્રય લીધેલ છે, સિક્કાઓ તથા લેખોની ભાષા પણ તેવી છે શુદ્ધ પ્રાકૃતના નમૂના જૈન સૂત્રોમા મળે છે. અહીં બે વાત ખીજ ધ્યાનમા રાખવાની છે (૧) એકતો

૭) હાથને પ્રાકૃતનું વ્યાકરણ બનાવ્યું તોને પ્રાકૃતને બાદ સમયને વ્યાકરણ નથી બાંધ્યું. સામાન્ય વાણે ૭વી કે પ્રાકૃતમાં દિવસન અને યોગી વિમલિન નથી એ વાત એક બાજુ પર રાષ્ટ્રીએ તે બધા પ્રાકૃત વ્યાકરણે કેવમ સમૂત સપ્તદેવ્ય ઉચ્ચારણમાં શુ શું ફેરફાર થાય છે તેની પરિનિષ્પા-મુખિ માત્ર રહે છે (૨) બીજી વાત એ છે મરૂત નારદેયી પ્રાકૃતને શુદ્ધ પ્રાકૃતના નમૂના અજ્ઞાત હોય નથી-તે તે પરિવર્તિ બરેલી થા નક્કી થા બનાવેલી પ્રાકૃત છે કે ? મરૂતમાં મુસદ્દા બનાવી પ્રાકૃત વ્યાકરણના નિયમો પ્રમાણે ત ની વચ્ચે ૫ અન ૬ા ડી વચ્ચે એ એમ મુકાને મચામાં વળુ અને તેમ બન્ન વચ્ચેમાં આવી છે એમને કે મરૂતનું ફર્પાતર કરી મૂકેલી પ્રાકૃત બાદ નથી અત્યંત આખ્યા નારદેયી પ્રાકૃત શુદ્ધ માત્રથી છે જૂના કાળની પ્રાકૃત ડી અન્ના ફેરબંદ નિયમ વર્ગ વચ્ચેથી કનિા પ્રામવીમાં ચરિત્રીમાં બા કાંતા મ-રૂતપ્રી પ્રાકૃતમાં સૌરમની પૈશ્વપ્રી આદિ કેવલ બાદમાં વિરસ ફેરબંદ માત્ર રહે રહી અ-એનું તે બાદાપર પ્રાકૃત વ્યાકરણમાં મરૂત પ્રાકૃત આન દેવામાં આપ્યું છે ન પશ્ચી સિદ્ધ થાય છે માત્રથી અપમાત્રથી ના આપ પ્રાકૃત બની ફેરવ મુજોમાં/ બધે થઈ મર્ક ન વળુ એક વગની હાથની આપ બની મધ

૮ પ્રાકૃત વ્યાકરણને મદારપ્રીનું ફરી ગીતે નિવચન કરીને તેને આપારકાં માની સૌરમની આદિના અતરને વચનું અપચરો રહે વચાવેલ છે આખ્યા અજ એ કે ફેરબેરથી કેવીક પ્રાકૃત અપ હતાં પણ પ્રાકૃત પ્રાકૃતની પ્રાકૃત-એક વા રાહી. ૭ પદ પદલ્લ માત્રથીનું હતું તે મદારપ્રીનું અપ આ પરમ-પ્રકૃત અને સુકિતરનેનો સાગર કાવર્ક રાતએને તેની કદર કરી. દક્ષી (સાતવહને) તેના કવિ એની મુરેલી રમ્યાએ મિત્ર કરી સનમધ (માથા સમસલી) બનાવી પ્રવરસને સેતુમધ કરી પેનવની કવિતે દ્વારા સામરની પેરેપાર ખરેખરી, વાક્યનિએ ત બાદમાં શિલ્પ બનાવેલ-પરવ આ સર્વે પદિતી પ્રાકૃત કરી અવધરની નહિ. તોએ તેને મર્મમાથ આની તેનું સ્વનમ અનુષીયન કર્યું

અને માગધીની પેઠે મહારાષ્ટ્રી પણ જૈન રચનાઓમાજ શુદ્ધ મળે છે, અને છદો થવાથી જેમ સસ્કૃતનો 'શ્લોક' તે અનુષ્ટુભ્ છદોનો રાજ છે, તેમ પ્રાકૃતની રાણી 'ગાથા' છે, લાંબા છદ પ્રાકૃતમા આવ્યા તો તેનાપર સસ્કૃતની છાયા ગ્રપ્ત જેવામાં આવે પ્રાકૃત કવિતાનું આસન ઉંચુ થયું

પ્રાકૃત કવિતાનું ઉંચું આસન.

૯ એવું કહેવામા આવ્યું છે કે દેશી શબ્દોથી ભરેલી પ્રાકૃત કવિતાની સામે સસ્કૃતને ડોણુ માબળે છે ? જુઓ—

લલિત્રે મહુગ્ધખરએ જુવધયણુવલ્લ હે સમિગાગે ।

સન્તે પાઠ્યકવે કો સકર્ષ સક્ત્ય પદ્ધિ ॥

—વલ્લભસગ ૨૯

—લલિત, મહુરાજગ, યુવતિ જનવલ્લભ, મરુગાર-પ્રાકૃત કવિતા હોવા છતાં સસ્કૃત ડોણુ પઢી શકે છે ?

રાજગેખગ કે જેની પ્રાકૃત તેની સસ્કૃતની સમાનજ સ્વતત્ર અને ઉદભટ છે, તેણે પ્રાકૃતને મીડી અને સસ્કૃતને કોર કહી દીધી—જુઓ.

પરસા સક્ત્યઅન્ધા, પાઉઅઅન્ધો વિ હોષ મુહમાગે ।

પુરમ મહિલાણુ જેન્નિ અ મિહન્તગ તેતિય મિમાણુ ॥

—કર્પૂરમજરી

—સસ્કૃતની ગ્યના પરપ અને પ્રાકૃતની ગ્યના મુકુમાર હોય છે જેટલું પુરપ અને સ્ત્રીઓમા અતર હોય છે તેટલું આ બેમા છે.

૧૦ પ્રાકૃત બાપાનું મહત્ત્વ જૈન મહર્ષિઓએ ઉંચું આંચુ છે, કારણકે જૈન ધર્મ ગ્રયોનો મોટો ભાગ પ્રાકૃત બાપામા યોગ્યચેક્ષો અસ્તિત્વ ધરાવે છે પગમપૂજ્ય મિહર્ષિગણિના વચનો પણ આ વાતને પુષ્ટ કરે છે. અમિતિલવપ્રપચા ગ્યાના પ્રથમ પ્રસ્તાવમા તેઓથી કહે કે -

સંસ્કૃતા પ્રાકૃતા ચેતિ માપે પ્રાધાન્યમર્હત

તપ્રાપિ સંસ્કૃતા તાવદ્ દુર્વિદગ્ધ હૃદિ સ્થિતા ॥૫૬॥

માહાત્મામપિ સદ્બોધદારિણી કલ્પયશ્ચકા ।

તથાપિ માહુતા માયા ન તેષામપિ માસતે ॥૬૨॥

અર્થ—૫૨૧ અને ૫૨૧ ને બાથએ પ્રધાનપણને થોડું છે તેમાં જન્મ (કેવળ) સમૂહના બાથ દુર્લભ પુણ્યના ચિત્તામાં થિયના દામ છે અને ૫૨૧ બાથ (તો) નાથકેને જન્મ અભોધદારિણી અને કલ્પયશ્ચકા તમ છે તથાપિ તે (પ્રાકૃતભાવ) દુર્લભ પુણ્યને રેખાની નથી.

૧૧ આ દવાજનુ પોને તે મધ સરુનમાં રચાતેનું કામનું સિદ્ધિ એ સ્વમ જનનું છે કે ઠપાયે સતિ કસર્પ્ય મર્વેપાં ચિત્ત રૂપમમ્ —અન પામ દોષ તા હરેશુ ચિત્તમ્ ૧૧ કસ્તુ નેકએ તેથી તેમનું ૫૨ નમાં ૧ મધ ચિત્તિનક કપો. સમિત શાંતિ સ્વચમ ' એ પ્રાકૃત મતન કોરેશુ નપુ મુન અને જુદાજુદા પ્રાકૃત રચેથી બરેશુ છે કે ૧ તે મહુ અરે, કહેના જરાના અગમ અને યમ સાથે માન્ય આખી અમાને મિતવન ચિર કરી નાંખે તમ છે

૧૨ સમજાવે નામના નેતર મધમા પ્રાકૃત બાથની મદયા યામવા દેશકે આકે છે તે અન બાથના થોડું મર્વ પ. મે (જુએ ૧૬૧૬ ના મ રેખાનું દિવન એકિસી ૫ ૧૪૫)

“ વચ્ચ મિય મગવનઃ પ્રાકૃતે મેમ્કુતાત્પિ ।

મીનેત્તેર્ગવિ શ્રુય દિ ત્રિગુનાં કલ્પમાપિનમ્ ॥૭૦॥

કો વિનિન્ડિતિયોં માર્વા માર્ગીમુગ્ધમાપિનમ્ ।

યમ્યાઃ મચમ્ય પુષ્પો વ્યાકર્તા મગવાનૃપિઃ ॥૭૧॥

ગાર્ગ્યાનવનાકલ્પપાણિન્યાયા યયપયઃ ।

ગુપ્તગાઃ મેમ્કુતમ્ય વ્યાકર્તાગ મહત્તમાઃ ॥૭૨॥

તથૈવ પ્રાકૃતાર્ગીનાં પદ્માપાણીં મહામુનિ ।

આદિનામ્પ્રાકૃતાર્ગી વ્યાકર્તાં તાકલિમ્મન ॥૭૩॥

યથૈવ રામચરિતં સંસ્કૃતં તેન નિર્મિતમ્ ।
 તથૈવ પ્રાકૃતેનાપિ નિર્મિતં હિ સતાં મુદે ॥૧૬॥
 યાવત્ સંસ્કૃતભાષાયાઃ પ્રાશસ્ત્યં મુવિ વિદ્યતે ।
 તાવત્ પ્રાકૃતભાષાયા અપિ પ્રાશસ્ત્યમિષ્યતે ॥૧૭॥
 પાણિન્યાદૈઃ શિક્ષિતત્વાત્ સંસ્કૃતી સ્યાદ્વથોત્તમા ।
 પ્રાચેતસવ્યાકૃતત્વાત્ પ્રાકૃત્યપિ તથોત્તમા ॥૧૮॥
 તસ્માત્ સંસ્કૃતતુલ્યૈવ પ્રાકૃતી ચાપિ ભારતી ।
 માન્યતે શાસ્ત્રતત્ત્વજ્ઞઃ કિમતત્ત્વજ્ઞમાષિતૈઃ ” ॥૧૯॥

અર્થાત્—પૂજનીય સંસ્કૃત ભાષાથી પણ પ્રાકૃત વચન પ્રિય હોય
 છે, કેમકે પ્રૌઢ બોલનાર કરતા પણ બાલભાષિત મનોહર લાગે છે. ૧૨
 સરસ્વતીના મુખે ભાષણરૂપ આ ભાષાની (પ્રાકૃતની) કોણ
 નિંદા કરે ? કે જેનું વ્યાકરણ કરનાર પ્રચેતાનો પુત્ર (વાલ્મિક)
 ઋષિ છે ૧૩

જેમ ગાંધી, ગાલવ, શાકલ્ય અને પાણિન્યાદિ ઋષિઓ
 સંસ્કૃત વ્યાકરણના કર્તા થયા, તેવી રીતે પ્રાકૃતાદિ છ ભાષાઓના વ્યાકરણનાં
 કર્તા પણ આદિકવિ સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય (વાલ્મિક ઋષિ) થયા
 છે ૧૪-૧૫

જેવી રીતે સંસ્કૃતમા તેમણે ‘ રામચરિત્ર ’ બનાવ્યું છે, તેવી
 રીતે પ્રાકૃતમા પણ બનાવ્યું છે ૧૬

યાવત્ સંસ્કૃત ભાષાનું જેટલું પ્રશસ્તપણું જગત્મા વિદ્યમાન છે,
 તેટલુંજ પ્રાકૃત ભાષાનું પણ છે ૧૭

* પાણિન્યાદિ શિક્ષિત હોવાથી જેમ સંસ્કૃત ભાષા ઉત્તમ ગણાય
 છે, તેમ વાલ્મિકે વ્યાકરણ બનાવેલ હોવાથી પણ પ્રાકૃત ઉત્તમ છે ૧૮
 અતઃ એવ—સંસ્કૃતની બરાબર જ પ્રાકૃત ભાષા છે, એમ

ચાત્રના તત્વમાં પુરોષ માને છે તો જાણી અતત્વમાં પુરોષના નેત્રવા વડે કરાને થા ૨

૧૩ ઉપરના શ્લોકોના અર્થ ઉપરથી એમ ચોક્કસ નોંધ રાખવું છે કે—પ્રાકૃત ભાષા સંસ્કૃત કરતાં કેઈ પણ રજાએ હલકી-કમ મહત્વવાળી નથી એમ નૈનોજ નહિ, પરંતુ હિન્દુ ધર્માનુયાયી વિદ્વાનો અને ઋષિઓ પણ સ્વીકાર કરી મથા છે

સૌરાસેની અને પૈશાચી (બૃત્તભાષા)

૧૪ આ પ્રાકૃતના બેરોમાંથી આખરે સૌરાસેની અને પૈશાચીનો ટેક-નિષ્ક્રમ કરીશું. બે કે આ બંને જાણીએ મામંથી અને મહારાષ્ટ્રીથી જમાઈ મરેલી હતી અને તેનું વિવેચન આકસ્થોમાં ગ્રીક્ષુ થાતે અપવાદ રૂપે જ કરવામાં આશુ છે તથાપિ હાલની હિંદી આદિ ભાષાઓ સાથે તેને ખરો સબંધ છે તેમાં કેઈ મોટો સ્વતંત્ર મથ નથી મળતો, પરંતુ તેનું ક્ષેત્ર એ છે કે જે પ્રજાભાષા ખડી બોલી અને રેખાવાળી પ્રકૃત જમિ છે. પૈશાચીનું બીજું નામ જૂનાભાષા છે. આ ગુણધર્મની અજ્ઞતાથી એવી જૂલકવાળી અમર મથ મઈ છે. આ જમુજા હમણાં નવાં મળતી બે હસમીરી પદ્ધિઓ (નામે ક્ષેમેદ અને સોમદેવે) કૌશા તેના સંસ્કૃત અનુવાદ (નામે જલકથામનરી અને હમસરિ-સામર) મળી આવે છે. હસમીરનો ઉપર તરફનો પ્રાંત પિશ્ય (પિશ્-કત્તુ માંસ અને અસૂ-ખાતું) થા પિશ્યાસ દેસ કહેવાતો હતો અને હસમીરમાંજ જૂલકવાનો અનુવાદ મળવાથી પૈશાચી ભાષા જાનવામાં આવતી હતી. હિંદુ વાસ્તવમાં પૈશાચી થા જૂનાભાષાનું સ્થાન સંજ્ઞાપતાના અપવાદ મંથમથસ્ત છે. માર્કે કેવે પોતાના પ્રાકૃત વ્યાકરણમાં જલકથાને હમપૈશાચિમાં અણેલી છે. હમ થો હસમીરનો પશ્ચિમોપર પ્રાંત છે સબંધ છે કે મંથમારતની જૂનાભાષાની મૂળ જૂલકથાનું કમ રખાતર ભાં જમુ હેમ મે જેના આધાર પરથી હસમીરીઓના સંસ્કૃત અનુવાદો થમ હેમ (લાકોટે-વિષેના ઓરિએન્ટલ સોસાયટીનું જનક પુસ્તક ૬૪ પૃ ૬૫ આદિ)

૧૫ રાજગેખર કેળે વિક્રમ સવનનીદશમી શતાબ્દીના મધ્યભાગમાં હતો તેણે પોતાની કાવ્યમીમાસામાં એક જૂનો શ્લોક ઉદ્ધૃત કર્યો છે કે જેમાં તે સમયની ભાષા નિવેશની ચર્ચા છે —

“ ગૌડ (બંગાલ) આદિ સરકૃતમાં સ્થિત છે, લાટદેશીઓની રૂચિ પ્રાકૃતમાં પરિચિત છે, મરૂભૂમિ, ટક્ર (ટાક, દક્ષિણ પશ્ચિમી પગ્ગાળ) અને ભાદનક (બીજોદયાના શિલાક્ષેપમાં પણ ભાદનકનો ઉલ્લેખ છે, તો તે પ્રાત રાજપૂતાનામાં જ હોવો જોઈએ) ના વામીઓ અપભ્રંશનો પ્રયોગ કરે છે, અવતી (ઉજ્જૈન), પારિયાત્ર (મિતવા અને ચચલનો ભાગ), અને દશપુર (મદ્યોર)ના નિવાસી ભૂતભાષાની સેવા કરે છે. જે કવિ મધ્યદેશમાં (કન્નૌજ, અતર્વેદ, પચાલ આદિ) રહે છે તે સર્વ ભાષાઓમાં સ્થિત છે ” રાજગેખરને ભૂગોલ વિદ્યાપર ઘણો શોખ હતો. કાવ્યમીમાસાના એક આખા અધ્યાયમાં ભૂગોલનું વર્ણન આપી કહે છે કે વિસ્તારથી જોવા માટે મારો બનાવેલો ભુવનકોશ જોવો પોતાના આશ્રયદાતાની રાજધાની મહોદય (કન્નૌજ) ઉપર પોતાને ઘણો પ્રેમ હતો. કન્નૌજ અને પચાલની તેણે ઠેકાણે ઠેકાણે અતિ પ્રશંસા કરી છે. મહોદય (કન્નૌજ)ને પોને ભૂગોળનું કેન્દ્ર ગણ્યું છે અને દરતાનું માપ મહોદયથીજ કરવું જોઈએ— જૂના આચાર્યો અનુસાર અતર્વેદીથી નહિ— એમ જણાવી (કાવ્યમીમાસા પૃ ૯૪) દીધું છે આ મહોદયની કેન્દ્રતાને ધ્યાનમાં ગળી તેણે ખતાવેલા રાજના કવિસમાજનો નિવેશ ઘણો ચમત્કાર ખતાવે છે તે કહે છે કે રાજ કવિસમાજની મધ્યમાં જેસે, ઉત્તરે મરૂકૃતના કવિ (કાશ્મીર, પાચાલ), પૂર્વે પ્રાકૃત (માગધીની ભૂમિ મગધ), પશ્ચિમે અપભ્રંશ (દક્ષિણી પગ્ગાળ અને મરૂદેશ) અને દક્ષિણે ભૂતભાષા (ઉજ્જૈન, માલવા આદિ)ના કવિ જેસે (કાવ્યમીમાસા પૃ. ૫૪-૫૫) આ પ્રમાણે રાજનો કવિસમાજ ભૌગોલિક ભાષા-નિવેશનું મૌનચિત્ર થયું આ બાજુ કુરુક્ષેત્રથી પ્રયાગ મુંદીનો અતર્વેદ, પાચાલ અને શૂરસેન અને તે બાજુ મરૂ, અવતી, પારિયાત્ર અને દશપુર— આ શૌરસેની અને ભૂતભાષાના ધ્યાન હતા.

અપભ્રંશ

૧૬ ભવિષ્ય ભવથી ભવસા પાળીથી પાસઓ મળાને દરે નહીનું
 ૧૭ પારણ હી મી દાહી તેમાં રેશીની પાસઓ પડ્ઝ આપીને મળાની
 મજ રેશી બાપ એ પીચું દર્ક નરી પળ ભવથી ભવેયુ પાળી છે
 અથવા ? પાળી નહી માર્મજા થાવી આણુ ન ભવાયુ તી ન તે
 પાળી જળ હાઈ દેઈ વખત મળાને નદગમથી સવામાં આવતું હતું
 ભવનું પાળી જળ પસાવતું પસાવતું ભવો અણી મનો ભવું હતું
 પાળી વધવાથી નહીની મનિ વંચથી નિન્નકમિયુપી (નીચ નીચ ભવો)
 મજ તમે અવમજ (નીચેથી વિખરતું) થવા લાગ્યા. દરે
 કિનારા અથવા નિમિત્ત કદાચ ન નરિ.

૧૮ સુભગેશ્વરે સુરજ વર્ણન મુનુષ્ય થોવ, શકુન રસભવમંદુર
 અવમજને મુખજ અને બાનમજન મરજ હતવ છે (ભાજામજવળમાં
 દુઓ) આ વિદેશજા અવર્ષક-રવેશન મરિન છે તેથી તેની સામિ
 રવજા વિચારવા થોવ છે તે જણી એવું જળ હતુ છે કે દેઈ વળ
 એક ભાજામાં કદાચથી મળી સામ છે દેઈ બીજામાં, દેઈ બે જળ
 ભાજામાં (કવચીમાં ૫. ૪૮) તેને કાવ્યપુરવનું છોર સમ અને
 અથનું ભજનનું છે તમા મરજને મુખ પ્રાપ્તને ભાદુ-દાવ અવમ
 અને નંધારવન-આજા, પેશાએ પમ અને મિત્રો ઉર હતવ છે

૧૯ વિકમની આનમી માનામ્થીથી અમિથારમી મુધી અવ
 મજની રવાનવા રદા અને રજી ન પુરનો દિલી-મૂલસીમાં પદિયુન દર્ક
 મર્ક તમાં રેશીમાં રવાનવા છે વિમલિઓ પસાઈ મજ છે અગી મજ છે
 મિત્ર વિમલિ દ વા આદ કલક સમ આવી છે એક સરખી સિમ-
 કિત્તી બોલતું જળ કમ આજવા સાતું છે વરિક ભાજાની અવિમલિત
 નિરેશની વાત જળ આમાં જાણે વિમલિમિત્રા અગી ભવાથી
 દેસાઈ અવજ ૧ ૫૨, ગુમ-વિમલિત પતની આમજા રાજવા ભવામાં
 આજવા કે એ અવજ વા પા વિમલિઓ નથી કિષ્કરેનું માન ન

યયુ. હા એટલું ખરૂં કે તેણે કેવલ પ્રાકૃતના જ તદ્ભવ અને તત્સમ પદ લીધા નથી, પરંતુ ધનવલી અપુત્રા માસી (સમ્કૃત)માંથી પણ કેટલાય તત્સમ પદ લીધા છે

[તદ્ભવ પ્રયોગોના અધિક ધસાવાથી' ભાષામાં એવી અવસ્થા આવે છે કે જ્યારે શુદ્ધ તત્સમોનો પ્રયોગ કરવાની ટેવ પડી જાય છે હિંદી કે ગૂજરાતીમાં હવે કોઈ જસ કે ગુનવત નથી લખતું, પણ યશ અને ગુણવાન લખે છે બોલવામાં પણ ગમે તે રીતે જેમકે મોહનદાસ બોલવામાં આવશે, પણ લખવામાં આવશે મોહનદાસ.]

૧૯ સાહિત્યની પ્રાકૃત, સાહિત્યની ભાષાજ થતી ચાલી હતી તેમાં ગતને બદલે ગય, અને ગજને બદલે ગણ ગય, કાય, કાક, કાય (શરીર), અને કાર્ય એ બધાને બદલે કાય વપરાતું હતું આમાં ભાષાનું જે પ્રધાન લક્ષણ સામળવાથી અર્થબોધ છે, તેના વ્યાધાત થતો હતો અપભ્રંશમાં બને પ્રકારના શબ્દો મળે છે જેકે શૌરસેની, પૈશાચી, માગધી આદિ ભેદો થયા છતાં પણ પ્રાકૃત એકજ હતી, તેવી રીતે શૌરસેની, અપભ્રંશ, પૈશાચી-અપભ્રંશ, મહારાષ્ટ્રી અપભ્રંશ આદિ થઇને એકજ અપભ્રંશ પ્રબલ થઇ હિમચલે જે અપભ્રંશનું વર્ણન કર્યું છે તે શૌરસેનીના આધારપર છે માર્કેન્ડેયે એક 'નાગર' અપભ્રંશની ચર્ચા કરી છે કે જેનો અર્થ નગરવામી, ચતુર, શિક્ષિત (ગામડીયાથી વિપરીત) લોકોની ભાષા યા ગૂજરાતના નાગર શ્રાલ્લણો, યા નગર (વડનગર, વૃદ્ધનગર)ના પ્રાતની ભાષા થઇ શકે છે. ગૂજરાતની અપભ્રંશ-પ્રધાનતાની ચર્ચા આગળ આવશે, પરંતુ તેના તે નગરનું વડનગર યા નગર નામ પ્રાચીન નથી, તેથી 'નગરની ભાષા' એ અર્થ લેતા માર્કેન્ડેયના આકરણની પ્રાચીનતામાં શકાં યાય છે

૨૦ રાજશેખરે કાવ્યમીમાસામાં કેટલાક શ્લોકો એવા આપ્યા છે કે જેમાં બતાવેલ છે કે કયા દેશનો મનુષ્યકેવી રીતે સમ્કૃત અને પ્રાકૃત બોલી શકે છે અહીં આ પાશ્ચાત્યીના વર્ણનની ચર્ચા કરવી ઘટે છે આ વર્ણન રોચક પણ છે અને કેટલાક અરો તે હલ્લુદ્ધી સત્ય પણ

ઉ ઉચ્ચારણની રીત એ પણ એક વિચારણીય વસ્તુ છે તે કવિ કે
 છે કે કાર્યથી પણ તરફ જે મન્ય આદિ દેશના નિયમ છે તે સરકુન
 નીક બોલે છે પરંતુ પ્રાકૃત બાજમાં કુદિત છે જર્મનીઓની દરેક
 કરતાં તેનું એક બૂલો શ્લોક ઉદ્ભવે છે કે જેમાં સરસ્વતી બધાને
 યાચના કરે છે કે આપો એની વિદ્યાપના કહું મું કે અને મારો અધિકાર
 ઊડવાની ખાજ વાંઉ-કનિ-નાડમક ગાથા બોલવા મોગી દે અને નળ
 તો કોણ ખીછાઈ સરસ્વતી બનાવી શ્લોક (વાજસનીય વિદ્યાપવામિત્યા
 વ્યાધિવાગ્મિદાનવા, ગોકલ્પ્યજ્ઞાતુ વા શાયા મઘવા
 વામ્તુ તદમ્વતી)

૨૧ માં દેશમાં બાજસની ન અતિરખત ન અતિલગ્ન ન રસ ન
 અનિ કોમલ ન મદ અને ન અતિતાર-એવા અર્થો બોલે છે અને ન
 રસ રીતિ કે શુભ નામ પણ ક્યોઈ લોકો ધમકાઈ અતમાં દક્ષરા
 દેનાં બોલે છે મધ પણ કે નિમ્ન કોમળજી વતનું કામ્ય દેખ, પણ
 કવિઃ કવિ ગ્રાહ્યોર એમથી સરકુનના દેલીલાક પ્રાકૃતને ઘસિત મુખથી
 શુંદર બોલે છે સરકુ (મારક-શુભસત-કાલિયાસ) મરણ (પત્રિમી
 રાજાત્વના, શેષપુરના રાજા ગાદીના વિ સ ૮૬૪ ના સિદ્ધાન્તેખમાં
 ખેતનાના ધનના પૂર્વપુર સિદ્ધકે મરણી અને વસ્ત્રદેશ કુદી પોતાના
 સમ્યક્ની સ્ત્રીમાં જાણી દત્તી એમ જાણ્યું છે આમાં વસ્ત્ર દેશ તે
 બારીએનું વસ્ત્રમીર છે અને મરણી તેની ઘસિતનો દેશ દેખે (શેષએ)
 આદિ સરકુવમાં અપરજના અલ બેળા બેજા રીને બોલે છે સરકુના
 પ્રસાદથી કરમીરીઓ શુકલિ આપ છે પરંતુ તેનો પાદકમ જેણે તે
 તેનું અગાની પિત્તારી છે ઉચ્ચામનના કવિઓ બાદ સરકરી હતાં
 પણ નામથી બોલે છે પાંચમ દેશવળના પાદ તો કોનોમ્ મધ
 વરસાત છે તેનું તો બોલું ન થું ? (માર્ગાનુગમ નિમલેન નિધિ
 નુંજાના, શપૂર્ણવજરણનાં પાતિમિધિમન, પાંચાલકંઠકભુવા
 પુમલઃ કલોનાં, આવ મધુ કરતિ કિનલ કામ્યવાદ્ય)

૨૨ જૂની અપભ્રંશ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત સાથે મળતી છે, અને પાછળની અપભ્રંશ તે જૂની હિંદી-જૂની ગુજરાતીને મળતી છે. ઉપર ખતાવી ગયા છીએ તે પ્રમાણે શૈરસેની અને ભૂતભાપાની ભૂમિ જ અપભ્રંશની ભૂમિ થઈ અને તેજ જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીની ભૂમિ છે અતવેદ, વ્રજ, દક્ષિણી પંજાબ, ટક્ક, ભાદાનક, મર, ત્રવણ, રાજપૂતાના, અવતી, પરિયાત, દશપુર અને સુરાષ્ટ્ર-અહીંની જે ભાષા તે એકજ મુખ્ય અપભ્રંશ હતી-જેવી રીતે પહેલા દેશભેદ થતા પણ એકજ પ્રાકૃત હતી હમણા અપભ્રંશના સાહિત્યનાં અધિક ઉદાહરણ મળ્યા નથી, તેમ તે ભાષાના વ્યાકરણ આદિપર હજી પૂરું ધ્યાન આપવામા આવ્યું નથી

૨૩ અપભ્રંશ ક્યા સમાપ્ત થાય છે અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીનો ક્યાથી આરંભ થાય છે તેનો નિર્ણય કરવો કઠણ છે પરંતુ તે રાચક અને અતિ મહત્ત્વનો છે આ બે ભાષાઓના સમય અને દેશના સબધે કંઈ સ્પષ્ટ લીટી દોરી શકાતી નથી કેટલાક ઉદાહરણ એવા છે કે જેને અપભ્રંશ પણ કહી શકાય અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતી પણ કહી શકાય સંસ્કૃત ગ્રંથોમા તે લખાઈ તે દારણે અપભ્રંશ અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીની લેખશૈલીની રક્ષા થઈ નહિતો મુખ્યમુખ્ય લેખનશૈલીમા બદલતી બદલતી એવી થઈ જાત કે તેને પ્રાચીન સમજવી અશક્ય થાત તે પ્રાચીનશૈલીને હિંદી કે ગૂજરાતી ઉચ્ચારણાનુસરિણી શૈલીપર લખવામા આવે (કે જે રીતે તે અવશ્ય બોલાતી હોય) તો અપભ્રંશ કવિતા કેવલ જૂની હિંદી કે જૂની ગુજરાતી થઈ જાય છે અને દુર્બોધ રહેતી નથી. આ પરથી એમ કહી શકાય નહિ કે જૂની હિંદી કે જૂની ગૂજરાતીનો કાલ ઘણે પાછળ હઠાડી શકાય ઉપમાવાચક ‘ જિમિ ’ યા ‘ જિમ ’-જિમ, જ્યમ, તેને આવી જૂની કવિતામા ‘ જિમ્મૈ ’ લખેલો મળી આવે છે તેના ઉચ્ચારણમા પ્રથમ સ્વર સચુકતાક્ષરની આગળ હોવાથી ગુરૂ થઈ શકતો નથી (જિમ્મૈ), કારણ કે જે છદ્માં તે આવ્યો છે તેનો ભંગ થાય

છે. ઉચ્ચારણની ઝીન એ પણ એક વિચારણીય વસ્તુ છે તે કવિ કરે છે કે કાશીથી પણ તરફ જે મનમ આદિ દેશના નિવાસ છે તે સરકુન ઠીક એમ છે. પરંતુ યાદુન બાદમાં કુર્ચિન છે બગ્ગામીએની લંબી કરનાં તરુ એક જૂનો આક ઉદ્ભવકષણ છે કે જેમાં સરસ્વતી બદલાને યાદના કરે છે કે આખો એવી વિચારના કડું પુરું કે અને આરો અપિધાર હાસ્યની ઇચ્છા કર્ત છે-કનો શ્રીઆજક માથા બોલવાનું હોટી કે અને ના નો કોઈ બીટા/ અગ્નવી બનાવી બોલ (જાણુ વિચારપયામિ સ્વાં સ્વાધિકારસિદ્ધામવા, ગૌહલ્યજનુ જા ગાથા મગ્યા વામ્નુ સરસ્વતા)

૨૧ શ્રી દેસમાં જાણરો ન અતિપર ન અતિજલ, ન રસ, ન અતિ ક્રમજ, ન મદ અને ન અતિનામ-એવા અગ્ની એમ છે અને તે સ્વ રીતિ કે મુખ દ્વારા, જળ કણ્ઠક બાકે ધમકથી અતમાં દશર દેનાં એમ છે. ગદ્ય, પદ્ય કે ત્રિમ ક્રમજનુ જાણુ ક્રમ દેવ, જળ પ્રવિદ કવિ આગેના એમજ સરકુનના દલીલાદ નાદુને લક્ષિત મુખથી મુદર એમ છે મુદર (સંદર્ભ-મુદર-સંદર્ભવા), તરુ (પશિમી રાજાનના એકપુરના રાજા જાણના વિ. સ. ૮૬૪ ના સિદ્ધાનેજમાં એમના આજ પૂર્વપુત્ર સિમુકે તરુની અને વસંદેસ મુખી એમના રાજાની કીમ જાણી દલી એમ બળુજુ છે આમાં વસંદેસ તે બાકીએનું "અગ્ની" છે અને તરુની તેની કલિમુતે દેસ દેવા એકમે) આર્થ, સરકુનમાં અગ્નિજના અલ ભેગની એકા રીતે એમ છે રાજાના દસરથી કામીએના મુદરિ જાણ છે પરંતુ તેના પાદકમ તેમજ તેા તરુ મગની વિચારી છે ઉત્તરપથના કવિઓ જાદુ સરકુની જાણ પણ નામની આરે છે પંચાથ દેસવાગાના પાદ તા કનોમાં મદ જાણવ છે તેનું તે બાકીનું જ રું. (માર્ગામુગન નિનદેન નિદિ મુંજાના, સંપૂર્ણજવારથનાં પાનિમિર્મિમજા, પાંચાકમેદમમુવા: સુમન: કલોનાં, જાણ મધુ સરતિ કિંજન કામ્યપાટ:)

૨૨ જૂની અપભ્રંશ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત સાથે મળતી છે, અને પાછળની અપભ્રંશ તે જૂની હિંદી-જૂની ગુજરાતીને મળતી છે ઉપર ખતાવી ગયા છીએ તે પ્રમાણે શૌરસેની અને ભૂતભાષાની ભૂમિ જ અપભ્રંશની ભૂમિ થઈ અને તેજ જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીની ભૂમિ છે અતર્વેદ, ધ્રુવ, દક્ષિણી પંચાંગ, ટક, ભાદાનક, મર, ત્રવણ, રાજપૂતાના, અવતી, પરિયાત્ર, દશપુર અને સુરાષ્ટ્ર-અહીંની જે ભાષા તે એકજ મુખ્ય અપભ્રંશ હતી-જેવી રીતે પહેલા દેશભેદ થતા પણ એકજ પ્રાકૃત હતી હમણા અપભ્રંશના સાહિત્યના અધિક ઉદાહરણ મળ્યા નથી, તેમ તે ભાષાના વ્યાકરણ આદિપર હજુ પૂરું ધ્યાન આપવામા આવ્યું નથી

૨૩ અપભ્રંશ ક્યા સમામે થાય છે અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીનો કયાથી આરંભ થાય છે તેનો નિર્ણય કરવો કઠણ છે પરંતુ તે શક્ય અને અતિ મહત્વનો છે આ બે ભાષાઓના સમય અને દેશના સબંધે કંઈ સ્પષ્ટ લીટી દોરી શકાતી નથી. કેટલાક ઉદાહરણ એવા છે કે જેને અપભ્રંશ પણ કહી શકાય અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતી પણ કહી શકાય સંસ્કૃત ગ્રંથોમા તે લખાઈ તે દારણે અપભ્રંશ અને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીની લેખશૈલીની રક્ષા થઈ નહિતો મુખ્યમુખ્ય લેખનશૈલીમા બદલતી બદલતી એવી થઈ જાત કે તેને પ્રાચીન સમજવી અશક્ય થાત તે પ્રાચીનશૈલીને હિંદી કે ગૂજરાતી ઉચ્ચારણાનુસરિણી શૈલીપર લખવામા આવે (કે જે રીતે તે અવશ્ય ખોલાતી હોય) તો અપભ્રંશ કવિતા કેવલ જૂની હિંદી કે જૂની ગુજરાતી થઈ જાય છે અને દુર્બોધ રહેતી નથી. આ પરથી એમ કહી શકાય નહિ કે જૂની હિંદી કે જૂની ગૂજરાતીનો કાલ ઘણો પાછળ હટાડી શકાય ઉપમાવાચક ' જિમિ ' યા ' જિમ' - જિમ, જ્યમ, તેને આવી જૂની કવિતામા ' જિમ્મૈ ' લખેલો મળી આવે છે. તેનાં ઉચ્ચારણમાં પ્રથમ સ્વર સચુક્તાક્ષરની આગળ હોવાથી શુર થઈ શકતો નથી (જિમ્મૈ), કારણ કે જે છદમા તે આવ્યો છે તેનો ભંગ થાય

છે આથી તેને બધે જિતવે લખ્યો હોય પણ તેનો ઉચ્ચાર
 જિવ થતો કે જે જિમ જ છે સસૂત ઉપવેતે નું યાદગરપ
 ઉપવેતે છે કે જે પસારા ઉપવેતે ના રૂપમાં પરિવર્તે છે
 હવે આ ઉપવેતેને અપખર માનવો કે જૂની દિહી-જૂની
 ગૂજરાતી માનવો ? જાહેર ને તેના ઉચ્ચાર અનુસાર લખવાથી ઉપવે
 માથે છે (સમુક્ત ૫ કરને કરણે ઉની માગની ગુરુત માનતાં ઉપવે
 ખરી રીતે થાય) કે જેને હમણાં દિહી તરીકે પીછાનીએ છીએ અને
 ગૂજરાતીમાં ઉપવે એ રૂપ રાક્ષસીએ છીએ અને આ રૂપ ઉપ-
 વેતે ઉપવેતે ઉપવે ઉપવે એમ ફેરવી લેવાયદીએ। મુધી આજુ
 રમું છે

૨૪ આ પુસ્તકના લખનારા સસૂતના પદ્ધિતો થા જન સંધુ દત્તા
 સસૂત રામદેને તો તેમણે શુદ્ધિથી લખ્યા તેમ યાદગરને પણ લખ્યા, પરંતુ
 આ કવિનાએની લેખસૈદ્ધીપર ધ્યાન આપવું નહિ. કેમ વખત જૂનું
 રૂપ રાખવા દીધું, તો કેમ વખત અવધારમાં પરિવર્તિત થયેલું નવું રૂપ
 મૂકી દીધું આ આગળના પાંક્તરોથી જાણવામાં આવશે.

૨૫ આવી કવિતાને માટે જૂની દિહી-જૂની ગૂજરાતી એ શબ્દ
 નાણુંલુછને વાપર્યો છે જૂની ગૂજરાતી, જૂની રાજસ્થાની જૂની
 પંથિની રાજસ્થાની આદિ નામ કૃત્રિમ છે અને વર્તમાન ભેદને પાછળ
 વધારે ધડાઈથી જનાવવામાં આવ્યા છે ભેદભૂલિ દહ કરવા સિવાય
 આજુ રૂપ પણ નથી. કવિતાની ભાષા પ્રાચ. સર્વ જગ્યાએ એકજ
 જેવી હતી જેવી રીતે નાનાઈથી લઈને દક્ષિણના હરિસ્થા મુધીની
 ભાષા પ્રચલિત થઈ, તેવીજ રીતે અપખરને જૂની
 દિહી-જૂની ગૂજરાતી કહેવી અનુચિત નથી બધે જાળી કવિના દેસ-
 કસ અનુસાર તેમાં કેમ રચના પ્રાદેશિક છે

૨૬ પછીના સમયમાં દિહી કવિ સત્ત બેઠકિયોદને માટે એક અર્થ
 જા ગૂજરાતી થા પંજાબીમાં લખી પેતાની વાણિએ બાબામાં લખતા
 હતા-જેવી રીતે કાકા સૌરસેની, પેલાનીની હાથ હાથ કવિના મહારાષ્ટ્રી

પ્રાકૃતમાં જ ચતી હતી મીરાબાઈના પદ જૂની હોદી કે ગૂજરાતી કે મારવાડી કહેવાય ? કવિની પ્રાદેશિકતા આગ્યા છતાં સાધારણ ભાષા 'ભાષા' કહેવાતી હતી જેવી રીતે અપભ્રંશમાં ક્યાંક ક્યાંક સંસ્કૃતનો પુટ છે, તેવી ગીતે તુલસીદાસજી રામાયણને પૂરવી ભાષામાં લખતા લખતા સંસ્કૃતમાં આવી ગયા છે (જેવી રીતે-કવિહિ અગમ જિમિ બ્રહ્મસુખ અહમમ-મલિનજનેપુ, રન શ્રુતિ રિપુદલ મધ્યગત પર્યામિ રામમનામય ઇત્યાદિ) ના છાપખાના, પ્રાંતિય અભિમાન, મુસલમાનોના ફારસી અક્ષરોનો આગ્રહ અને નવા પ્રાંતિક ઉદ્દ્યોધન ન હોતો હોદી ભાષા અનાયાસે દેશભાષા બની જતી અધિક છાપવા છપાવવા લખવાનું આદ્ય ને ઝગઝગો થયા તેથી આ ગતિ અટકી

૨૭ આજકાલ લોકો પૃથ્વીરાજરાસાની ભાષાને હિંદીનું પ્રાચીનતમ રૂપ માને છે, પણ કહેવું જોઈએ કે અપભ્રંશની કવિતાઓને જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતી કહી શકાય તો તે રાસાની ભાષાને ગંજરથાની યા 'મેવાડી-ગૂજરાતી-મારવાડી-આગણી-ભાટી' કહેવી ઘટે, હિંદી નહિ. વજ્રભાષા પણ હિંદી નથી અને તુલસીદાસજીની મંદુર ઉક્તિઓ પણ હિંદી નથી

૨૮ આ પુરાણી ભાષા અહીં કહોં વિખરેલી મળે છે-કાઈ મુક્ત શુગારરસની કવિતા, કાઈ વીરતાની પ્રશંસા, કાઈ ઐતિહાસિક વાન, કાઈ નીતિના ઉપદેશ, કાઈ લોકોક્તિ અને તે પણ વ્યાકરણના ઉદ્દાહરણોમાં યા કથાપ્રસંગમાં ઉદ્કૃત કરેલી, આવું ભાષાસાહિત્ય ઘણું હતું એમ જણાય છે. આમાં મહાભારત અને રામાયણની મપૂર્ણ યા તેના આશ્રયપર બનેલી નાની નાની કથાઓ હતી બ્રહ્મ અને મુંજ નામના કવિઓ મળી આવે છે જેવી રીતે પ્રાકૃતના જૂના રૂપ પણ શુગારની ચરકદાર મુક્તક ગાથાઓમાં (સાતવાહનની સપ્તશતી), યા જૈન ગ્રંથોમાં છે, તેવી રીતે જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીના નમુના પણ શુગાર વા વીરરસના અથવા કથાઓમાં ચુટાયેલા યાતો જૈન ધાર્મિક રચનાઓમાં મળી આવે છે. હુમયદ્રજીને મોટી શાખાશી એ દેવાની છે કે તેમણે પ્રાકૃત

લખતા નથી. પોતે જાણતા ન હોય છતાં નવા રૂપો લખી મારે છે. 'તમસિધ' 'જ્યુતિ' 'કાલસુભાઉ' 'અઉરઉ' તે બદલે 'તૈસેહિ' 'ચુક્તિ' 'કાલસ્વભાવ' 'ઝૈારો' એમ કરી નાખ્યું છે જે કવિતા મુખની કાને, મુખથી કાને ચાલી આવે છે તેમા તો ઘણોજ ફેરફાર થઇ જાય છે. હેમચંદ્રના પ્રાકૃત વ્યાકરણના ૮મા અધ્યાયના ઉદાહરણોમા એક 'અપભ્રંશ' યા જૂની હિંદી-ગૂજરાતીનો દોહો લખ્યો અપભ્રંશ અને જૂની હિંદી કે જૂની ગૂજરાતી વચ્ચે સીમારેખા ઘણી અસ્પષ્ટ છે, અને કહેવામાં આવશે તેમ જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીનો સમય ઘણો પૂર્વનો જાણીશો.

૩૧ આ દોહો એ છે કે —

વાયસુ ઉડાવન્તિઅએ, પિઉ દિદેઉ સહસતિ;

અધ્ધા વલયા મહિહિ ગય, અધ્ધા ડુટ તડતિ

(વિયોગીની કાગડાને ઉડાવવા લાગી કે મારો પિયુ આવે છે તો ઉડી જા. એટલામા તેણીએ અચાનક પિયુને દીઠો કાતો તેણી વિયોગમા એટલી દુઃખળી હતી કે હાથ લપાવતા જ અરધી ચૂડીઓ જમીનપર પડી, અને કાતો પ્રિય દર્શનના હર્ષથી એટલી વધી ગઇ કે બાકીની ચૂડીઓ તડ તડ ડુટી ગઈ]

૩૨. ચારણોના મુખેથી ફેલીટયે પેઢીઓ સુધી ખેલતા ખેલતાં રાજપૂતાનામા આ દોહાતુ હાલ સાફ કરેલું રૂપ એ પ્રચલિત છે કે —

કાગ ઉડાવલુ જાવતી, પિય દીઠો સહસતિ,

આધી ચૂડી કાગગલ, આધી ટૂટ તડતિ

આમા નિશાન ઠીક લાગી ગયું, ચૂડીઓ જમીનપર ન પડતા કાગડાના ગળામા પહોંચી ગઈ, અને ચૂડી ટૂટવાતુ અપશુકન મટી ગયું.

૩૩. એજ વ્યાકરણમાથી એક દોહો બીજો લખ્યો —

પુતેં જાએ કવણુ ગુણુ, અવગુણુ ક્યાણુ મુએણુ,

• જા બપ્પીકી લુહડી, ચમ્પિજજઈ અવરેણુ

(એ પુત્રના જન્મથી શું લાભ અને મરી જવાથી શું ખોટું કે જેના રહેવાથી બાપની ધરતીપર બીજો અધિકાર કરી લે

૪૪ આ દોહાનું પરિવર્તન મનમાં થતું હોય એવું મનુ છે.—

મેઘ સ્વયં જાણુ મુજ, અવમુજ કવણ પિરેજ,

તેન કીમી પર આપણી, મહાએ અવરેજ

આમાં પિરેજ કોટલે પી-પૂરીથી કીમી-તમા કીમી, મહાએથી

પણ મહાએથી મહાએ કરવામાં આવે, કૃતવામાં આવે. આ પણ

ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે કે મહા દોહામાં ‘મુઝિલા પુત્રપી રું અવમુજ’

કેમ કહેવામાં આવ્યું છે પરંતુ આજ્ઞાથી કીમી સ્વતંત્રી પ્રત્યે અવમન

સુધિ જાણી જાણી આને તેને વૃત્તપ્રમાણ ન દેવાથી ‘પી (જુગી

સંસ્કૃત દિવિત પતંગી પી) પી રું અવમુજ’ કેમ થઈ મનુ છે

અર્થ, આની કલામાં જે પુરણી કવિત્વ થા મહા, મહાત્મ્ય આ પ્રાકૃતના

અવસ્થા અને કદ આદિના અર્થમાં જાણી મળેલ છે તે પુરાણા નર્મ

વિનામની રક્ષા સારી તે મનમાં આવાનું વ્યવસ્થાપન જતાવે છે

મહારણ પીણુ

પ્રાકૃત પ્રત્યેશ્વરનાની રૂપિ અને અમરકાશની વિશેષતાઓ.

૪૫ ક્રીમુન દીશજાન જેન મનારમા (અમ ૧-૪)માં ‘જેન
આદિત્યમં દિન્દાહી ૦/૬ એ નામના સમયના પ્રથમ કાવ્યમાં જણાવે છે કે—

“ મહાત્મ્ય અર્થ સ્વયં વાચનસમય પ્રાકૃતપ્રત્યેશ્વરે મોટી જનાવ
જાણી આની જે અને તે પ્રાકૃત કાવ્યોની સ્વતંત્ર પ્રવાહ પછી પ્રાકૃત
સાહિત્યમાં મહા જના છે સંસ્કૃતની જના પર કાઈ પ્રકાર અવગણ
જાણે પરંતુ તેથી ન જાણ્યું મહેત્વનાવધન કવી શક્તિ નથી આ
સ્વતંત્ર પ્રાકૃત પ્રવાહ અમરકાશની કવિતા જે અમરકાશની પ્રતિભા
અર્થનામાં જાણી મળે છે તે મારે આ કાવ્યમાંથી સ્વતંત્ર પ્રતિભા
અને અમરકાશની સ્વતંત્ર મારે આજનું પ્રાચીન પ્રાકૃત કાવ્યમાં અને
વિશેષતઃ નિઃકલ્પની જનાવાની ‘પ્રાકૃતોત્તર’ પરિમીલન કરું ત્રોટિ.

પાણિનિના સમયમાં સસ્કૃત ભાષાનો કંઈ એવો પ્રભાવ બ્રાહ્મણ વિકાસો પર નહોતો કે તેઓએ સમયાનુસાર પ્રચલિત ભાષાઓની કંઈ પણ પરવા ન કરી. તેમણે તેને સાહિત્યનું રૂપ આપવાનો કંઈ પણ પ્રયત્ન કર્યો નહિ. હજારો વર્ષો સુધી તેઓ બરાબર કેવળ સસ્કૃતનું જ પઠન પાઠન અને સાહિત્ય-વર્ધન કરતા રહી તેમાં દત્તચિત્ત રહ્યા તેઓને પ્રાકૃતભાષાઓ પર કંઈક ધૃણા જેવું થઈ ગયું આ પ્રવૃત્તિ કેટલાક પડિતોમાં આજસુધી વિદ્યમાન છે, અને શાસ્ત્રાર્થ આદિમાં તેઓ કહેવા લાગે છે કે ‘ભાષારઢાયા’ કિં પ્રયોજનમ્’ આવી અવસ્થામાં જો કેવલ બ્રાહ્મણ સમાજનાજ શિરે અત્યાર સુધી દેશની સાહિત્યરક્ષાનો ભાર રહેત-જેવી રીતે આજથી કંઈ અઢી હજાર વર્ષ પૂર્વે સુધી રહ્યો હતો-તો આપણને અવશ્ય દેશની આધુનિક ભાષાઓના ઉદ્ભવસ્થાન [ઉત્પત્તિ સ્થાન] નો કંઈ ખતો લાગત નહિ^૧, પરંતુ આજથી લગભગ અઢી હજાર વર્ષ પૂર્વે જો અન્ય (બ્રાહ્મણોત્તર) સમાજોએ દેશની સાહિત્ય રચનામાં ભાગ લેવાનો પ્રારંભ કર્યો-જેથી પ્રાકૃત ભાષાની રક્ષા થઈ શકી વિકસતી પૂર્વે ચોથી પાંચમી શતાબ્દિમાં પૂર્વભારતમાં પ્રચલિત ભાષાનું જ્ઞાન આપણને જોધોના ‘પાલી’ ગ્રંથોથી થાય છે પરંતુ આ સાહિત્ય પણ આપણને અધિક આગળના વખત માટે સહાયક નથી થતું, કારણ કે એક તો બૌદ્ધ સાહિત્યની ‘પાલી’ ભાષા પણ સ્થિર રૂપ થઈ ગઈ હતી, અને ખીજું બૌદ્ધ ધર્મનું આધિપત્ય પણ લગભગ એક હજાર વર્ષના મહત્ત્વ-પૂર્ણ ઇતિહાસની પછી તેની જન્મભૂમિ ભારતમાંથી ચાલી ગયું

૩૬ વિકસતી પૂર્વે પાંચમી શતાબ્દિથી આજ સુધી મુખ્ય મુખ્ય ભારતીય ભાષાઓને સાહિત્ય દ્વારા જીવિત રાખવાનું શ્રેય જૈન આચાર્યોને છે. તેઓએજ પ્રાકૃત ભાષાઓને પોતાના ધર્મપ્રચારનું વાહન બનાવી તેને સાહિત્યનું રૂપ આપ્યું આખું બ્રાહ્મણ સાહિત્ય જેમ સમગ્ર તેમાં

* ૧ ડૉક્ટર જૉહાન્ન એ થોમ્સ કહે છે કે ‘Had it not been for the Jains, we would never have known what Prakrit Literature was’—જૈનો વગર આપણે પ્રાકૃત સાહિત્ય શું હતું તે કદી પણ જાણી શક્યા ન હોત.

રાજસેખર (કે ૭નો ઉલ્લેખ ૫ ૫ ઉપર કરવામાં આવ્યો છે) જેણે
મળ્યા શાંતિ દશરજી એવા કવિઓનાં મળથી કે જેઓએ પ્રાકૃતભાષાની
રૂપે કદ સ્થાપી સદાનુભવિ પ્રકટ કરી દેખ અને તેને અપનાવી દેખ.
આવીના સ્વ તરફથી તેને તે 'માધારીયાયા' કિં પ્રયોજનમ્' નો
શુભાશીર્વાદ મળ્યો છે. અસંખ્ય નાટક પ્રયોગમાં અવસ્થા કઈ પ્રાકૃતનાં
વાચ્ય મળે છે. જાણ, શબ્દક કવિતાસ, અવજનિ આદિ સર્વ મદ્યકવિઓએ
પેાનાનાં નાટક કાવ્યમાં ઘેડી ધણી પ્રાકૃતની રચના કરી છે. પરંતુ સ્વ.
૫૦ ચંદ્રપદ સમાં છુલેરીએ કમ્પુ છે કે તે વિશેષે કરી કેવલ પદિત્ત
વા નાલી વા કૃતિમ પ્રાકૃત છે કે જે સરકૃતમાં છુલેરી. જનાથી પ્રાકૃત
વ્યાકરણના નિવર્તમાથી નુની જગ્યાએ 'વ' અને 'હ'ની જગ્યાએ 'અ'
મળી સંજ્ઞા પર રાખી જાતી દિપેલી છે તે સરકૃત રદિ ત્રયોમ્ના
નિવર્તનુસાર કૌસું રજાંતર છે પ્રાકૃત બાધ નથી (નામરી પ્રચ્છવિષ્ણુ
ખનિશ ભાગ ૧ અ. ૨ પૃષ્ઠ ૮) આવી રચના નાટકોને સ્વચ્છ અસ્વ-
આચિત અને તેમણેથી અધ્યવચ્છાત કરેલી છે. આ કારણે તેનાથી કેઈ
પણ સમયની પ્રચલિત ભાષાનો વચ્ચર્ચ બેધ નથી થતો. કેવલ જૈન
સાહિત્યજ્ઞ ભિન્ન ભિન્ન સમયની પ્રાકૃત ભાષાઓને સ્પષ્ટરૂપે સ્વક્રા કરે છે.

૩૭ જૈન આચાર્યશ્રી પ્રાકૃત ભાષાઓ રૂપે કેવી ભક્તિ રહી છે
તેમાં તેમનો કેટલો ઉત્સાહ છે અને કયા અભિપ્રાય-ઉદ્દેશથી તેઓએ
આ ભાષાઓને પેાનાના ઉત્સાહનું અવતરનન જનાથી એ એક પ્રચલિત
કથાથી સ્તરી રીતે પ્રકટ થઈ જાય. વિક્રમકલિન્દયા સિદ્ધમેન નામના
એક મદ્ય તકવાદી આદ્યજી વિદ્વાન થયા છે તેમણે એવી પ્રતિજ્ઞા કરી
દતી કે ૭ કૈષ અને શાસ્ત્રાર્થમાં પરાસ્ત કરશે તેનો હું સિખ્ય થવનું
સ્વીકારીશ એકચર બુદ્ધાચર્યપુર (બુદ્ધ)માં તેનો એક જુદવાદિ નામના
જૈન ધર સાથે બોલો મળ્યો અને તે તેની સાથે શાસ્ત્રાર્થમાં પરાસ્તિત
થઈ મળ્યો. પેાનાની પૂર્વગતિવાનુસાર સિદ્ધમેનને તેના સિખ્ય થવું પાકું
તેને જૈન સિદ્ધાન્તના અધ્યયનનો આરમ્ભ કરી દિયો, પરંતુ જૈન સિદ્ધા-
ન્ત પ્રાકૃત ભાષામાં દર્શા અને તેને પોતે જાણજી દેખાથી પ્રાકૃતપર

કંઈક ધૃષ્ટા હતી. આથી તે ગર્વમા આવી બોલી ઉઠ્યો કે હું આ સમસ્ત સિદ્ધાન્તને આ ગ્રામ્ય ભાષામાંથી સમૃદ્ધ બદ્ધ કરીશ વૃદ્ધવાદિ ગુરૂને પ્રાકૃતની આવી નિન્દા અસહ્ય હતી. તેમણે કહ્યું “બાલ, સ્ત્રી, મન્દ, મૂર્ખ આદિ સર્વે ચરિત્રના આકાશીઓના ઉપકારાર્થે તત્ત્વજ્ઞોએ સિદ્ધાન્તને પ્રાકૃતમાં રાખ્યા છે —

વાલ્લીમન્દમૂર્ખાણાં નૃણાં ચારિત્રકાંક્ષિણાં ।

અનુગ્રહાર્થે તત્ત્વજ્ઞૈઃ સિદ્ધાન્તઃ પ્રાકૃતઃ કૃતઃ ॥

તમે પ્રાકૃતની નિન્દા કરી ઘેર પાપ ક્યું ” પછી તેમણે આ આ પાપને માટે રમિદસેન દિવાકરને બાર વર્ષ સુધી મૌન રહી પરિશ્રમણ કરવાનું ‘પારાયિક’ નામનું પ્રાયશ્ચિત્ત આપ્યું આથી વિદિત થાય છે કે જૈન આચાર્ય પ્રાકૃતને કેટલું ઉચું ધ્યાન આપતા હતા. વિશેષ અગાઉ પૃ. ૫ થી ૮ ઉપર કહેવાયું છે)

૩૮ વિક્રમ સવન થી ત્રણ ચાર સૈકા પહેલા, પૂર્વ અને ઉત્તર ભારતમાં પ્રચલિત એ ભાગધી અને અર્ધ-ભાગધી ભાષાઓના જ્ઞાનને માટે

૨ સિદ્ધસેન દિવાકર અન્ય કોઈ નહિ પણ વિક્રમાદિત્યની સલાનાં નવરત્નો પૈકી ‘ક્ષપણક’ હતા. એણે ડા. સતીશચન્દ્ર વિદ્યાભૂષણનું અનુમાન છે જુઓ તેનો ગ્રંથ નામે Madaeval School of Indian Logic જૈન કથાઓમાં એ પ્રસિદ્ધ છે કે તેણે મન્દુર પ્રાયશ્ચિત્ત પૂરું કરતી વખતે પરિશ્રમણ કરતાં કરતા દિવાકરજી જનજૈન આવી પહોંચ્યા ને ત્યાં ‘મહાકાલ’ના મંદિરમાં એક અતિશય બતાવી તેમણે વિક્રમાદિત્ય રાજાને જૈન બનાવ્યો.

‘૩ આ ભાષાઓ સબધે વાંચી વિચારો પંડિત બહેચરદાસજીના લેખ (૧) ગૂજરાતી ભાષા (આનંદ કાવ્ય મહોદધિ મૌકિતક પ ની પ્રસ્તાવના) (૨) જૈન આગમ સાહિત્યની મૂળ ભાષા કઈ-અથવા અર્ધ ભાગધી એટલે શું (જૈન સાહિત્યસંશોધક ભાગ ૧ અક ૧) (૩) પ્રાકૃત ભાષા અને સાહિત્ય (આચાર્યવિદ્યા વ્યાખ્યાનમાળા પૃ ૧૯૫ થી ૨૩૧) (૪) અર્ધ ભાગધી ભાષા (પુરાતત્ત્વ પુ. ૩ અક ૪ પૃ ૩૪૬ થી ૩૬૬) (૫) તેમનું પ્રાકૃત ભાષાઓનું વ્યાકરણ [પ્ર૦ ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ] તથા [૬] મુનિ શ્રી કલ્યાણવિજયજીના લેખ નામે ભાગધી ભાષા [જૈનયુગ પુ ૧ અક ૧ અને ૨]

આપણે જેનું ધોવાખર મધ્યમનાં મૂલ્ય કીધાં આપણને હતું એમને
 આ મધ્યો નિહમની પંચમી મનાવિદ્યો રેવદિં મળિ દામામજનના પ્રમુ-
 ખપરે સીમક્ટ-વસામીપુરમાં મળેલી જેનું પશિવદર્શી દિવિમદ કર્યામાં
 આપણા દળ આ કારણે તાં આપણા કારકિ વિદ્યુત મળે છે તાજનું તે
 નિહમપૂર્વની જેવીક સનાવિદ્યોનાની આપણા મનમજામાં પળી મદ્યવક મળ
 કહે છે આ કામની આપણું કમ બીદોના પાત્રી ભીં આને અઠોની
 માર્મિનિવિભાત્રી પળુ કોડુ મળુ મળા મળ છે આપણી અમરક વિહમ
 રીજનના પ્રારમ્યો વાનમી આપણી મનાવક દુષ્ટિની અપામોના મળ
 મારે આપણું વિમજર અને ધોવાખર આપણીના રમેણ સારંગેની,
 મદ્યરુદ્રી અને મિમિત્ર પ્રાકૃતના અલોકકીર્ણ જેવા પડે આ સ્વમંથ
 આપણને છે અને તો નિવાન પ્રાનિક છે વિમજર જેટલાં કુદકુદ
 આર્થ રજમી માર્મિત્ર વડકેર આદિ કવિનાના પળુક કીધ તેમજ આપણ
 અમરજાવં નિમમગરિનું જમમરિનમ્ દરિમરસરિની મમરાર્થિય કદા
 દરિમરસરિની કુવમમમસા રમેણ મ દરમ આદિ કીધ આ કામની
 કામજાન વિમાનને મારે અપણા વપવેમી છે નવમીની સંક્રમી
 સનાવિદ્યો દુષ્ટી જેનું આપણે કારા રમેણ સંક્રમ કીધ મિથ છે કે ?
 દેવની અમૃતિક કાપામિ-વિદ્યો મુરારી મારગી, મસ્ટી આદિના
 ઇતિહાસ અને વિમાન મારે મળા વપવેમી છે અમરજાવ નકિ પરમ
 વદ્ય અપરવક છે આ અપિમી કાવિનાના દેવમી સર્જને મારે
 રમિતર મળ મહે તેમ છે અને તેમથી દેવની તાતમિક મળી મિમિત્ર-
 સિંહ સામમી પળુ મેકકી કરી કમળ તેમ છે અપમલ કામ પળે
 મમરજાવક છે તેથી જે અપમલમી અર્દા તાપવ છે તેને રપર્દ
 કરી દેવો આપણક પ્રાનિત મળ છે અપમલમી મમરજાવ વિદ્યુત મળ
 અપણા મમરેની મળ છે આ કામ મળા કાળી મેક આમ પ્રાકૃત
 કાવણા મળક મળી છે ગરમિ પ્રાકૃત-પ્રકાસ નામના અપરજાવ
 તે અપમલ આપણા વિમાન આપણે નથી પરમ આપણી મમમમ
 બે ૩૨ વડે પૂરના આ પ્રાકૃત અપરજાવ કાતા જેનામર્થ મહે' આ

ભાષાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને તેનું વિશેષ લક્ષણ કેવલ એક સૂત્રમાં આપ્યું છે. (જુઓ ડા આર હોર્નલ સંશોધિત કલકત્તા ૧૮૮૦ વાળી) પ્રાકૃત લક્ષણની આવૃત્તિમાં પ્રસ્તાવના તથા મૂળ-ન લોપોડપદ્મંચોડ્વો રેફસ્ય ૩-૩૨૦ પરંતુ ડા ગુણે ચડનો કાલ ઈ. સ. છઠ્ઠા સૈકા પછીનો આપે છે) કિન્તુ આ અપભ્રંશ અને નવમી દશમી શતાબ્દિની અપભ્રંશમાં બહુ અંતર છે. ડા હોર્નલનું અનુમાન છે કે 'ચડના સમયની 'અપભ્રંશ'ના ઉદાહરણ રૂપે આપણે અશોકની જે પ્રશસ્તિઓ શાહ્યા-જગદી અને 'મન્સહરા'ની શિલાઓ પર ખોદેલી મળે છે અને જેની ભાષાને સર કનિગહામે ઉત્તરી-ભાષા (northern dialect) કહી છે તે પ્રશસ્તિઓને ગણી શકાય તેમ છે આ ભાષા થોડી ઘણી માગધી-નાજ જેવી છે. વિશેષ બેઠ કેવલ એટલેજ હતો કે માગધીમાં 'ર' ને સ્થાને 'લ' આદેશ થતો હતો પરંતુ અપભ્રંશમાં 'ર' જ રહેતો હતો. પરંતુ નવમી શતાબ્દિના પછીની અપભ્રંશ પ્રાકૃતમાં કેટલીક એવી વિશેષતાઓ છે કે જે તેથી પૂર્વની પ્રાકૃત ભાષાઓમાં જણાતી નથી.

૩૯ આ વિશેષતાઓ મુખ્યપણે આર છે.

(૧) કારક અને ક્રિયા વિભક્તિઓની ઘણી ખરી મન્દતા. ક્રિયા-પદોમાં રૂપ બનાવવામાં પ્રત્યયો લગાડવાની મદતા. ભાષા લગભગ પ્રત્યય વગરની વલણ પકડતી જાય છે

(૨) ઘણા એવા દેશી શબ્દો અને રૂઢ શબ્દોનો પ્રયોગ કે જેના સમાન-રૂપ શબ્દો સંસ્કૃતમાં મળતા નથી.

(૩) ઘણા નવા છંદો ઉદ્ભવે છે ખીજી પ્રાકૃતમાં આર્યા-ગાથા કે શિષ્ટ સંસ્કૃત છંદો સિવાયના અન્ય છંદો સામાન્ય રીતે દેખાતા નથી પણ અપભ્રંશમાં અસપ્ત નવા છંદો વપરાયા અને તે અક્ષરમેળ છંદો વૃષરાયા-માત્રામેળ છંદો કે જે વૈદિક કવિતામાં જેવામાં આવે છે તે નહિ આ અસપ્ત નવા છંદોના લક્ષણો તથા ઉદાહરણો 'પ્રાકૃત-પિંગલમાં મળી આવે છે.

(૪) પ્રાસંગિક હોતો પ્રાપ્તિર્થ, તેવા પ્રાસંગિક ૭૬ પંચી
વખતે/ અપભ્રંશમાં મળી આવે છે ૪

આમની પંચી અને બીજી વિશેષતાઓ તે કહેલે અર્થ તપાસી
પૂર્વની પ્રાપ્તિ આગળોમાં મળી આવે પણ ચોથી વિશેષતાનું કલ્પરૂપ
તેનાથી પૂર્વે મળતું નથી.

પ્રાસંગિક ૭૬નો પૂર્ણ વિશ્લેષ આધુનિક ભાષાશાસ્ત્રમાં/ શોધમાં
આવે છે કેટલાક શોધોએ એવો ખ્યાલ છે કે પ્રાસંગિક ૭૬નો પ્રયોગ
આરંભીય કવિઓએ મુસલમાનો પાસેથી લીધે છે આ મનથી વિરુદ્ધ આ
સમયે ૬૭ પણ નિમિત્ત રીતે કહી શકાતું નથી પણ સરકૃત અક્ષર
નામે પદ્યપ્રત્યયમાંથી તેનો જ મ થયો દેખ તે વિશેષ સંબંધિત છે
વિક્રમની છૂટી સામી મદીની પૂર્વમાં/ અર્થ નિવારીઓનું પદ્ધતિ
આરંભમાં પણ અપભ્રંશ થયું છે ખદમ્ભ મિત્ર કસમની મૂળસત્તર
અક્ષર ૭ સન ૭૦૭ માં ૭૭ દત્તી અને અક્ષર સુધી પ્રાપ્ત થયેલ
અપભ્રંશ આપતું સાદિત્વ, દેશના આ ભાગ-મૂળસત્તર કવિઓ દ્વારા
સ્થાપેલું સિદ્ધ થાય છે આ વાતનો જરાજર નિર્ણય કરવા માટે અપભ્રંશ
અપભ્રંશ સાદિત્વની પૂર્ણ મીમાંસા કરવી જોઈએ અને આ વાતનો પણ
નિર્ણય કરવો જોઈએ કે મુસલમાની સાદિત્વમાં પ્રાસંગિક ૭૬નો
પ્રચાર ભારતીય જગત છે આ પ્રશ્ન પૂરો મદ્યનો છે "

પ્રકરણ ત્રીજું.

અપભ્રંશ અને તેની જીવનતા.

૪ સ્વ. મારાર શ્રીમનભાઈ અપભ્રંશ એ મધ્યજી નીચે 'સાદિ
ત્વ' ખંડમાં સમગ્ર જગતનું દર્શન છે.—

૪ કિંચ સંસ્કૃતના પ્રાસંગિક ૭૬નો મયતો મિત્ર પ્રધાર પાદાન્તરમાં
વાપર્યા અવધારમાં મળી આવે છે (કવિના કાવ્યાર્થ) પ્રકરણ ૩ પાસામાં
જા ૪૪) એ કથનિત છે કે આ અવધારમાંથી પ્રાક મિત્રવાદ અ મનુ દોષ.

“વૈયાકરણોએ છ મુખ્ય ભાષાઓ ગણાવી છે સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ, પિશાચિકા, માગધી અને સૂરસેની.

સંસ્કૃતં પ્રાકૃતં ચેવાપભ્રંશોય પિશાચિકા ।

માગધી સૂરસેની ચ ભાષાઃ ષટ્ સંપ્રકીર્તિતાઃ ॥

વાઝમદાલકારમા સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ અને પિશાચિકા (ભૂત-ભાષિત) એમ કાવ્યની શરીરભૂત ચાર ભાષાઓ ગણેલી છે.

સંસ્કૃતં પ્રાકૃતં તસ્યાપભ્રંશો ભૂતભાષિતમ્ ।

ઇતિ ભાષાશ્વતસ્રોપિ યાન્તિ કાવ્યસ્ય કાયતામ્ ॥ ૨-૧

અહીંઆ અપિ શબ્દથી ટીકાકારે માગધી અને સૂરસેનીનો અતર્ભાવ કરે છે એકા ભાષા અપભ્રંશઃ હરિવિજયાદિ...ચત-સ્રોપિ ભાષા=કાવ્યશરીરમાત્રા इत्यर्थः જે જે દેશોમા અપર ભાષાથી અમિશ્રિત શુદ્ધ ભાષા તે અપભ્રંશ એવી વ્યાખ્યા વાઝમદ આપે છે.

અપભ્રંશસ્તુ તચ્છુદ્ધં યદ્યદ્દેશેષુ ભાષિતમ્ ।

તે તે કર્ણાટ પાયાળાદિ દેશોને વિશે બોલાતી શુદ્ધ બીજી ભાષાથી અમિશ્રિત ભાષા તે અપભ્રંશ જે દેશને વિષે સ્વભાવથી જે ભાષા બોલાય છે તે અપભ્રંશ માગધી અને સૂરસેનીનો પણ આમાજ અતર્ભાવ થાય છે

યત્તેષુ તેષુ કર્ણાટપાઞ્ચાલાદિષુ દેશેષુ શુદ્ધમપરભાષાદિ-ભિરમિશ્રિતં ભાષિતં સોપભ્રંશઃ । યસ્મિન્દેશે સ્વભાવતો યા ભાષોચ્યતે સોપભ્રંશો ભવતીત્યર્થઃ । માગધી સૂરસેની ચાત્રૈવા-ન્તર્ગતા ॥

અર્ધિ પેમણના પુત્ર વારિસાની દીકરાં ૨૭ અપભ્રંશ ભાષાએ
અજાની છે

ગ્રાંટો લાગ્યેદર્માવૃપનાગરનાગરી ।
 વાર્ષરાવચ્ચપાંચામ્પટાક્કમચ્ચર્કયાઃ ॥
 ગોટોદ્રદ્ય પામાચ્ચપાંચ્ય પેાત્તલ્લસિદ્ધ્યાઃ ।
 કાલ્લિગમાચ્ચર્કાટિકાંચ્ય દ્રાવિટગોજરાઃ ॥
 આધીરો મચ્ચવેલીયઃ મૂદ્દમપેદમ્પચસ્પિતાઃ ।
 ગત્તવિંમસ્યપન્નૈશા વેદામ્પાદિમપેદતઃ ॥

આ શ્લોકે દીકારે આ અર્થમાંથી લીધેલા છે તે અજાણેયુ નથી
 તેમ દીકારે વિચારિતલા ૧૧ એક અજાણના છે

કાંપીદેલીયપાંદ્ય ચ પાંચામ્ ગોટમાગધમ ।
 ગ્રાંટ દાસિનાચ ચ મોરસેનં ચ વેક્યમ્ ॥
 દ્વાપરં દ્રાવિટં ચૈવ વકાદક્ષ વિદ્વાપજાઃ ।

આ ઉપરથી જણાવ છે કે મિત્ર દેશમાં (ઉપરથી લઈને વાંચક)
 અપભ્રંશ અને પેદાશના જન્મે આપમે આજાની હતી. પેદાશિકા
 એ વિદ્યોત્તરી-જાતેની આપ હતી. મિત્રે તે દેશની મુખ્ય આપ અપ
 જાંશ હતી, પરંતુ વિદ્યાવ ભેદો પેદાશિત્ત જોતના હતી. અરિયના પ્રાપ્ત
 સર્વસ્વમાં તથા મુખ્યમિત્રની પ્રાપ્ત અરિયમાં પણ ઉપરના અપભ્રંશ
 સમંધી શ્લોકે જણાવેલા છે

૪૨ અરિય આ સજાણ બેરોમાંથી વાંચક, ઉપનાગર
 અને નાગરને મુખ્ય અર્થને બી નમિને આપ બેરો લીધે પુષ્ટ
 જનુસ નથી ઉપરના પણ મુખ્ય અપભ્રંશિત્ત તમિ જર્જન કરેલ છે અને
 બીજામાંથી તેમ હજી આશિયતે જણાવી છે

ગૌર્જરિ અપભ્રંશ ભાષાનો વિશેષ એટલો જણાવ્યો છે કે તે સંસ્કૃત શબ્દોથી ભરપુર છે અને ટાક્ર ભાષાની સાથે તે નિકટ સંબંધ ધરાવે છે.

સંસ્કૃતાદ્યા ચ ગૌર્જરી । ચકારાત્ પૂર્વેક્ત્ત્વકભાષાગ્રહણમ્ ॥

ત્રાચંદ્ર અપભ્રંશ સીધમા બોલાતો હતો એવું માર્કેડેય કહે છે. પરંતુ નાગર, ઉપનાગર અને ટક્ર આ વપરાતા હતાં તે જણાવ્યું નથી. નાગર અપભ્રંશ નગરકોટના પ્રદેશમાં બોલાતો હશે, અને ઉપનાગર તે પ્રદેશના નજીકના ભાગની ભાષા હશે. ટાક્રી ભાષા ઉત્તર પંજાબમાં ટક્ર દેશની ભાષા હતી (જ. રા. એ. સોસાયટી અફટો. ૧૯૧૩ પૃ. ૮૭૫-૮૮૩) માર્કેડેયના નાગર અપભ્રંશ અને હેમાચાર્યના સૌરસેન અપભ્રંશને ધણું મળતાપણુ છે. આ ઉપરથી ડૉ. ગ્રીઅર્સેન એમ ધારે છે કે નાગર અપભ્રંશ તે ગૂજરાતમાં બોલાતી ભાષા હશે, અને ઉપનાગર અપભ્રંશ ગૂજરાત અને સિંધની વચ્ચેના પ્રદેશ-પશ્ચિમ રજપૂતાના અને દક્ષિણ પંજાબના ભાગમાં બોલાતો હશે.

હવે અચ્ચારમાં શતક સુધી અપભ્રંશ ભાષા જીવત હતી તેના પુરાવા આપીશું. કદાચ ભાષા ક્યારે મરણ પામી, એટલે કે તે બોલવાનો વ્યવહાર તૂટી ગયો એ સંબંધી પ્રત્યક્ષ પુરાવા મળવા ઘણા વિકટ હોય છે, તેમ તે મરણ પામ્યાથી તેનું સાહિત્ય નિર્માણ થઈ શકે છે ઇત્યાદિ વાત જરા દુર્ઘટ છે, તોપણ સુદૈવે અપભ્રંશના સંબંધમાં આપણને પ્રત્યક્ષ પુરાવા મળે છે.

(૧) અગાઉ પૃ ૯ ઉપર ટુકમાં જણાવ્યું છે તેમ વિશેષપણે જણાવતા રાજશેખર પોતાના કાવ્યમીમાસામાં (ગાયકવાડ ઓરિએન્ટલ મીરીઝ પા ૫૪, ૫૫) પોતાના કવિ-રાજની કાવ્ય પરીક્ષાની સભા કેવી હોવી જોઈએ એ સંબંધમાં લખતા જણાવે છે કે —

મધ્યેસમં વેદિકા । તસ્યાં રાજાસનમ્ । તસ્ય ચો-
ત્તરત સંસ્કૃતા કવયો નિવેશેરન્ । તત્. પરં વેદવિદ્યાવિદઃ

અધિ પેનસનના પુત્ર ગાદિસનની દીકરાં ૨૭ અવમદ નામના
અપાની છે

प्राचदो म्नायंभृगुपागरनागरी ।
 मार्यरायंयपांयाम्नायममयंयकायाः ॥
 गोदोद्वय पायामयपांय कौतम्यगिहलाः ।
 काङ्गिमामययज्जान्काय द्वाविहगोमैराः ॥
 आभीरो मय्यवेष्टीयः गृहममेदय्यवरिपताः ।
 गमविभरययत्रेदा वैद्यामाम्नायममेदताः ॥

આ પ્રસંગે રીકાર્ડરે કયા મહત્ત્વાર્થો સર્જીયા છે તે જણાવે (નથી,
તોય રીકાર્ડરે વિમાનિકાના ૧૧ મોડ અભ્યાસમાં છે)

कांशीदेव्रीयपांडुर न पांगालं गौडमागधम ।
 प्राणदं दाक्षिणात्यं न गौरतो न केकयम ॥
 द्वावरं द्राविडं नैव एकाग्रं विद्वागजाः ।

આ વખતેની અજ્ઞાન છે કે એકજ દેશમાં (તેમજનું તારિકે જાણજા) અજમલ અને વિદ્યામિત્ર જન્મે બાપાઓ બાપાની દત્તી વિદ્યામિત્રા વિદ્યામિત્રી-જુનેની બ્રહ્મ હતી અને તે દરેકની મુખ્ય ભાષા અમ બંદી દશે વસ્તુ વિદ્યામિત્ર બોલે વિદ્યામિત્રા બોલના બંદી, આદિવન્ય પ્રાકૃત સર્વજ્ઞમાં તમા રૂપમિત્રની પ્રાકૃત મિત્રિમાં જન્મ વખતના અજમલ દર્શની મોડે જન્મરેણ છે

૪૭ પ્રાદેશ આ મજાલિસ બંદોબાસી તાલીફ, હવતાગર
બંદો તાલીફ। મુખ્ય અધિની બીજાબંદો મજાલિસ બંદો તાલીફ। ૫૫૫
મજાલિસ તાલીફ। ૫૫૫૫ મજાલિસ મુખ્ય મજાલિસ તાલીફ। ૫૫૫૫
બીજાબંદો તાલીફ। ૫૫૫૫ મજાલિસ તાલીફ। ૫૫૫૫

ગૌર્જરિ અપભ્રંશ ભાષાનો વિરોધ એટલો જણાવ્યો છે કે તે સંસ્કૃત શબ્દોથી ભરપૂર છે અને ટાક ભાષાની સાથે તે નિકટ સંબંધ ધરાવે છે.

સંસ્કૃતાદ્યા ચ ગૌર્જરી । ચકારાત્ પૂર્વોક્તક્રમાપાગ્રહણમ્ ॥

ત્રાચંડ અપભ્રંશ સીધા બોલાતો હતો એવું માર્કેડેય કહે છે. પરંતુ નાગર, ઉપનાગર અને ટક્ર આ વપરાતા હતાં તે જણાવ્યું નથી નાગર અપભ્રંશ નગરકોટના પ્રદેશમાં બોલાતો હશે, અને ઉપનાગર તે પ્રદેશના નજીકના ભાગની ભાષા હશે. ટાક્રી ભાષા ઉત્તર પશ્ચિમમાં ટક્ર દેશની ભાષા હતી (જ. રો. એ. સોસાયટી અફટો. ૧૯૧૩ પૃ ૮૭૫-૮૮૩) માર્કેડેયના નાગર અપભ્રંશ અને હેમાચાર્યના સૌરસેન અપભ્રંશને ધણું મળતાપણું છે. આ ઉપરથી ડો. ગ્રીથર્સેન એમ ધારે છે કે નાગર અપભ્રંશ તે ગૂજરાતમાં બોલાતી ભાષા હશે, અને ઉપનાગર અપભ્રંશ ગૂજરાત અને સિંધની વચ્ચેના પ્રદેશ-પશ્ચિમ રજપૂતાના અને દક્ષિણ પશ્ચિમના ભાગમાં બોલાતો હશે.

હવે અચ્ચારમાં શતક સુધી અપભ્રંશ ભાષા જીવત હતી તેના પુરાવા આપીશું કદાચ ભાષા ક્યારે મરણ પામી, એટલે કે તે બોલવાનો વ્યવહાર તૂટી ગયો એ સંબંધી પ્રત્યક્ષ પુરાવા મળવા ધણું વિકટ હોય છે, તેમ તે મરણ પામ્યાથી તેનું સાહિત્ય નિર્માણ થઈ શકે છે મત્યાદિ વાત જરા દુર્લભ છે, તોપણ સુદૈર્ઘ્યે અપભ્રંશના સંબંધમાં આપણને પ્રત્યક્ષ પુરાવા પણ મળે છે.

(૧) અગાઉ પૃ ૯ ઉપર હુકમાં જણાવ્યું છે તેમ વિગેષપણે જણાવતા રાજશેખર પોતાના કાવ્યમીમાસામાં (ગાયકવાડ ઓરિએન્ટલ મીરીઝ પા ૫૪, ૫૫) પોતાના કવિ-રાજની કાવ્ય પરીક્ષાની સભા કેવી હોવી જોઈએ એ સંબંધમાં લખતા જણાવે છે કે —

મધ્યેસમં. વેદિકા । તસ્યાં રાજાસનમ્ । તસ્ય ચો-
ત્તરત સંસ્કૃતાઃ કવયો નિવેશેરન્ । તત્ પરં વેદવિદ્યાવિદઃ

પ્રામાણિકા પૌરાણિકાઃ સ્માર્તા મિષજ્ઞો મૌદૂર્તિકા અન્યેપિ
તથાપિયાઃ । પૂર્વેજ પ્રાકૃતા કવચ । તત્ પરં નટનસ્તંક
ગાપનચાદક વાગ્મીચન કુચીકવતાકવચરા અન્યપિ તથા-
ચિયા । પશ્ચિમેનાપદ્મચિના કવચ । તતઃ પરં ચિત્ર
સેવ્યકૃતા મણિવચચક વૈકૃતિકા સ્વર્ણકાર વર્ધકિલોહ
કારા અન્યેપિ તથાચિયા । ૬૦

—જેટલે મધ્યે રાખ્યાસન તેની ઉપરે સરકૂત ક્ષિ અને તેની
પામ વૈકૃત નૈવાલિક પૌરાણિક આદિ પદ્મિન લોક પૂર્વે પ્રાકૃત ક્ષિ
અને તેની પાસે નટ, નાચનારા, માનારા વગાનારા આદિ ક્ષાવન્ત
લોક. પશ્ચિમે અપભ્રંશ ક્ષિ અને તેની પાસે ચિત્ર કરનાર-રમ પૂરનાર
સનકાર આદિ ક્ષત્રી લોક અને સોની સુનાર હુનાર આદિ કાર-
કારીયર ક્ષત્રી.

૪૪ આ સમાની રચના કમ્પનિક દેખ તો જણ પ્રવેશ સારિલ ભા-
પના ક્ષિની પાછળ તે ભાષા જેઓમાં અવધાર સાધન રૂપે બેસાડી લાગે
છે તેના લોક રાજસેનરે બેસાડયા છે એ તે પરાંથી સ્પષ્ટ જણાય છે.
સરકૂત ક્ષિ પાછળ પદ્મિનો પૂર પ્રાકૃત ક્ષિ પાછળ ને નાટકમાં પ્રાકૃત
વચરક છે તેનો લગભગ નાટકિનું મુકું અને અપભ્રંશ ક્ષિ પાછળે
માત્ર વલિવર્ધ અને કારીયર આકિનો વર્મ-અર્ધાત સામાન્ય જનસમૂહ-
જેમ બેસાડયાથી આશ્ચર્ય આપ્યું છે એમ ન હત તે બાપરી વર્મ
અને પાપાસરી લોક સરકૂત ક્ષિ પાછળે શા ખરે ન બેસાડયા અથવા
નટ નચ કદિ ક્ષાવન્તના વર્મને અપભ્રંશ ક્ષિની પાછળ કેમ રચન ન
આપ્યું ? એવા પ્રશ્નોનો બીજો સમર્થક ઉત્તર નથી. આ પરાંથી રાજ-
સેનરના સમયમાં સામાન્ય જનસમૂહની બોલી અપભ્રંશ દેવદથી
તેમનું તેજ ભાષામાં સારિલ હતું એમ માનવામાં દરકત નથી. રાજસેનર
પ્ર. સ. નવમી સતકના ઉપક્રમાં અને હવમાના અપરજમાં પણ મળા.

૪૫. (૨) ૬૬૮ના ૬૬૫સકરના ૨-૧૧ સત્ર નામે લેલકૃત પ્રાકૃત

‘ચાન્યદપત્રશ્ચ ઇતિ ત્રિધા’ એ શ્લોક પર પોતાની વૃત્તિમાં ટીકાકાર
 જૈન નમિ સાધુએ અપભ્રંશના જુદાજુદા બેદ બતાવી તેના લક્ષણ સબધે
 જણાવ્યું છે કે ‘તસ્ય ચ લક્ષણં લોકાદેવ સમ્યગવસેયમ્’—
 એટલે તેનું લક્ષણ લોકો પાસેથી—માથી જ સારી રીતે સમજી લેવું. પ્રાકૃત
 સબધે બોલતા તેનું લક્ષણ ‘ગ્રંથાન્તરાદવસેયં’—બીજા ગ્રંથોમાથી
 જણી લેવું એમ તે જણાવે છે, આ પરથી ‘લોકાત્’ એટલે પ્રત્યક્ષ
 લોકવ્યવહાર પરથી, એવું કહેવાનો તેનો ઉદ્દેશ જણાય છે તે સ્પષ્ટ છે.
 નમિ સાધુ ઇ. સ. અગ્યારમા શતકના મધ્યમા ચર્ધ ગયા તેના સમયમાં
 અપભ્રંશ જીવત હોવા સિવાય તે ‘તસ્ય ચ લક્ષણં લોકાદવસેયં’
 એમ કહે નહિ આ પરથી અપભ્રંશ ભાષા અગ્યારમા શતકના મધ્ય
 સુધી ખાસ જીવત હતી એ કહેવામા હરકત નથી

૪૬. (૩) હેમચંદ્રાચાર્યે પોતાના પ્રાકૃત વ્યાકરણના અપભ્રંશ
 પ્રકરણમા જે અપભ્રંશના ઉદાહરણો અપભ્રંશ કવિતામાથી આપ્યાં છે
 તેમાથી બે મહત્વના છે.

(અ) ‘બાહ વિછોડિવિ જાહિ તુહુ, હઈ તેવઈ કો દોસુ,
 હિઅઅઠ્ઠિઈ જઈ નીસરહિ, જાણઈ મુજસુ રોસુ,

—(એકમેકના) હાથ છોડી તું જાય છે, તેમ હું પણ જાઉં છું,
 (તેમા) કેનો દોષ ? પણ હૃદયમાથી તું જો નીસરી જશે, તો પછી
 મુજનો મારા પર રોષ છે એમ હું જાણીશ.

૪૭. આમા મુજરાબ પર કિદા થયેલી તરણીના તેને અનુલક્ષીને
 શબ્દો છે. આમા તેની પ્રશસ્તિ સરખા મહાકાવ્ય જેવો પ્રકાર બીલકુલ
 નથી સિવાય કે મુજ જેવો રાબળ બીજો થયો નહોતો કે તેના સબધે કોઈ
 પછીથી પણ કાવ્ય રચે. તેથી મુજની અને વિશેષત તેના સ્ત્રીવપત્તવની વાત
 લોકહૃદયમાથી બુસાર્ધ નહોતી, તે વખતે લોકમાં રૂઢ થયેલા આ લોકનાં

જ ખા દેખ દેખ કરેવામાં કરત નથી. ગુજ ૧૦ મા સત્તાના ખંખમાં
ખા મને તેના ખાની થાપા કરાના તરીકે આ પદના અમલ, તે
રસમાં સત્તાના ઉપરે અપભ્રંશ વાપર મોકમાં પ્રમાણ પામેલી
અમલ દિગ છે

૪૮ (ખ) 'રકખા' મા વિમલારિણી તે કર મુનિવિ છા
પદિમિમિ આ મુન્યુ જેલિ એ દેલિય પીજી'

—જેમાં મુન્યા પ્રતિભિમ પોરુ છે તે સ્વચ્છ ખળી જે દામે
ખાતે તે મુન્ય કામિ તે ખળીભાવી (તરખી) પાનાના છા રસને છે

જુલરાના સમય ચિદ્રસજ અપરે સમીર કોના તારે મુન્ય એ
નામના પ્રમિદ પ્રધાન રમી કરાવર કરના કોના, નના વાળખમાં અપ
પદ છે આ ખજુ તપરના ખા જેને ત્યામિલિ મકરન મેલપુનાવિત છે,
અમલ ન પ્રમિલિય મેલમાવમર્મ દેખા નેમ છે આમાં મુન્યના
તરખીખળી અમલ વાળા-અમર મેલક અપારાલ તરખીના તેના પર
સનના મુન પ્રિમા તિમેમ છે આ પદની વળાવ છે કે મુન્યના તપ
રખા મુનીના વરર અપમલ છાતના કોની ચિદ્રસજ ૩૧ ૧૦૫૪માં
સમીર વનરે બાદાપર આપના ૧ મને મુન્ય ગારી રમી મોની વનરે
૪ ॥ અપમે છે ૪ ૫ અપારના સત્તાના વગરખમાં અપમલ મેલમાની કોની
એમ વળાવ છે ખાળીનાં સત્તા વકમજી ॥ મેલમી ૧ માં ૧ ની અપમ
કેમ સ્વમ મનુ મેલ મેલ એમ આપરના દિ ૬ છે કારજુ કે ખાળી
નિકમ ૧૦ મા સત્તામાં જી ૧૧ જુલરાની વાળામાં પ્રિમા અમલ સામુ

૪૯ (જ) પ્રાકુતવિમલ અ નામ ॥ પ્રાકુત ૧૦૫૪માં પર ॥ મેમ (૧)
સત્તાના છે તેમાં કેવાકે અપમલ અની કેરવકે જુના દિદી જુલરાની
ચિદ્રસજ ૬ છે તેમાંની મેલ અમ વગરમાં આને છે

(૧) કપજુ અમને કુમ અમલ મુનિ અપારખા
કુમ અમ ૧ મેલ અમલ મુજુ અપારખા

મહિઅ ચલતે મહિહર તહ અ સુરઅણા
ચક્રવધ ચલતે ચલાઇ ચક્ર તહ તિહુઅણા.

—કર્ણુ (સઆમમા) ચાલતી વખતે અશરણુ (ચઇ) કૂર્મ હલે છે, કૂર્મ હલવાથી પ્રાણી માત્રને ભય દેનારી પૃથ્વી હલે છે, પૃથ્વી હલતા પર્વત ડાલે છે, અને તેથી (તે પર રહેલ) સુરગણુ હલે છે. (આ પ્રમાણે) ચક્રવર્તી (કર્ણુ) ચાલ્યો તેથી (દિશાઓનુ) ચક્ર અને ત્રિભુવન ચલાયમાન થાય છે

૫૦. (ખ) 'જે ગળિય ગોલા હિવર્ધરાઉ, ઉદડ ઉડુઉ સભઅ પરાઉ,
ગુરુ વિક્રમ વિક્રમ નિષ્ણિઅ જુજઝ, તા કણ્ણુપરક્કમકોઈ ખુજઝ,

—જેણે ગોડાધિપતિને ગાળ્યો, ગર્વિષ્ટ ઉત્કલ (રાજા) ને ભયભીત કરી નસાડ્યો, (જેણે) મોટા પરાક્રમી વિક્રમને યુદ્ધમાં જીત્યો, તે કર્ણુના પરાક્રમની ખુઝ કોણુ કરે ?

૫૧. આમા કર્ણુ તે કલચૂરિ વશના ચેદિ રાજા ઇ સ. ૧૧મા શતકના મધ્યના સુમારે ચઇ ગયો પ્રાકૃતપિગલ-ટીકાનો હસ્તલેખિત ગ્રંથ મળ્યો તે સખધી ખુલાસામાં ૩૦ સર ભાગરકર કહે છે કે —

“The last two forms (the Apabhrams'a and the Vernacular forms) must represent the Vernacular speech of the period when the poets wrote, and since they could not have praised the particular princes if they had died and been forgotten at the time when they lived, the conclusion is not un-warranted that the forms of the language used by them were the forms current about the time of Karna i.e. in the first half of the eleventh century, the stage of development at which Vernacular tongues had arrived was still that represented by the Apabhrams'a.” (Bhandarkar, Report on the search for Mss 1887-94 p. LXXI ff)

—હેમાં જે રૂપે (અપભ્રંશ અને દેશી ભાષાનાં રૂપે) જ્યારે કવિઓએ લખ્યાં તે સમયની દેશી-બોલભાષાનાં પ્રતિનિધિરૂપ જોવાં મોકળાં. અને તે કવિઓ જ્યારે પોતે વિદ્યમન હોય ત્યારે તે જાણુ શબ્દોને ખરી જાઈ જુઝાઈ ગયા હોય તે તે વખતે તે શબ્દોનાં સુષુપ્ત હરી રાખ્યા ન હોત, આથી એ નિર્ણય પર આવવું અશક્ય નથી કે તે કવિઓએ વાપરેલાં ભાષાનાં રૂપે જે વખતે તે શબ્દો વિદ્યમન હતા તે વખતના અરસામાં આવું હતું. આ પ્રમાણે ઠહુંના અરસામાં એટલે કે અઘારમી સદીના પૂર્વાર્ધમાં જે વિકાસક્રમ પર દેશી ભાષાઓ પહોંચી હતી તે અપભ્રંશ ભાષાનો જ આવું વિકાસ હતો.

આ સર્વ વિવેચન પરથી ઇ સ. ૧૧મી સદીના મધ્યસુધી અને વિક્રમ બારમી સદી સુધી તો અપભ્રંશ ભાષા મેઘાલી હતી એ નિર્વિવાદ દ્વિતી છે. આની પછી નવીન આવભાષાનો દેશી ભાષાનો સ્થાન તદ્દ વાજ છે એમ કહી શકાય.

વિભાગ બીજો.

અપભ્રંશ સાહિત્ય.

પ્રકરણ પહેલું.

દશમી સદી સુધીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

પર. અપભ્રંશ સાહિત્યનું સખ્યાપ્રમાણ શુ છે આ પ્રશ્ન દશક વર્ષ પહેલા હામ્પજનક લાગત કારણકે હજુ હમણા સુધી અપભ્રંશનું જે કંઈ સાહિત્ય વિકાસને જ્ઞાન અને માન્ય હતું તે ફક્ત એટલું જ હતું કે ૧. કાલિદાસની વિક્રમોર્વશીના ચતુર્થ અકમાનુ ૨ પિંગલ કૃત કહેવાતું પ્રાકૃત પિંગલ ૩ હેમાચાર્યનું વ્યાકરણ સૂત્ર ૪-૩૨૯ થી ૪૪૬ કે જેમા તે જૂદા જૂદા રચનાઓથી અપભ્રંશ ટાકે છે ૪ હેમાચાર્યનું કુમારપાલ-ચરિત્ર અથવા પ્રાકૃતદ્વાત્રય કાવ્ય સર્ગ ૮-૨૨૦ થી ૧૪ થી ૮૨ કે જે પોતાના વ્યાકરણના નિયમોના ઉદાહરણ તરીકે મૂકેલા છે ૬ જૈનકથાઓ જેવી કે કાલકાચાર્ય કહા અને દ્વારાવતીના નાશની કહા અને અહીં તહીં અલકારના અથો જેવા કે સરસ્વતીકક્ષમરણ, અને દશરૂપ અને ધ્વન્યાલકાર એ બંને પરની ટીકાઓમા મળી આવતી છૂટી ગાથાઓ, આ ઉપરાંત થોડી ગાથાઓ વેતાલ પચવિશતિકા, સિદ્ધાસન દ્વાત્રિશિકા અને પ્રબધ ચિતામણિ માની. આનો ઉપયોગ પિશલે પોતાના વ્યાકરણમા કર્યો છે. આમા પહેલાં બે સિવાય સર્વ જૈનો રચિત સાહિત્ય છે

પઠ પિશલના વખત પછી શોધખોળ કરતા અપભ્રંશ સાહિત્ય વિશેષ અને વિશેષ જૈનો પાસેથી મળી આવ્યું છે. તેમા ખાસ કરી ભવિસ્યત કહા નામનું ધનપાલ કૃત લાણું કાવ્ય ડા. જેઠાંબીએ અમુ-

દાવાના રા. કેશવશાલ પ્રેમચંદ ગોહી વડીલ પાસેથી પેતાના ભારતના હેમલા સ્વાસ હરમ્યાન તેની એક પ્રત પ્રાપ્ત કરી જર્મની જઈ તેના પર ખૂબ સંશ્લેષન શોધખોળ કરી વિવેચન પ્રસ્તાવના વગેરે લખી મુનિચમાં સન ૧૯૧૮માં છપાવ્યું તેમાં જૂજરાતી કિદી આદિ બાલુ-નિક માધ્યાની જનની અપખલ માધાનું મહત્વ તેમણે સ્થાપિત કર્યું ત્યાર પછી અપખલ સભાથી દિનમાં રસ લેવાવા માંડ્યો. તેનું ઇચ્છક સાહિત્ય સાક્ષરથી સ્વ. દશાથે પાટણ અને જેલસમેરના તેમજ મીસુલ હિરજીશ નેને કસબના નેન પુસ્તક બહારો સંપત્તાં તેમજ બી ? શ્રેષ્ઠ કરતાં મળી આવ્યું. આ સર્વની રૂપરેખા સૃષ્ટિ સહિત નીચે આપીએ છીએ. વિક્રમ ૮ મીથી ૧૦ સદી વચ્ચે.

૪૪ હવે અગ્રાદ પશુ મેદા જે અપખલનાં કાવ્યો હમણાં એક પુસ્તકબહારમાં જણાવ્યાં છે તેનાં નામ હરિવંશ પુરાણ અને પછિમ હરિવં છે તેમનું અંશપ્રમાણ આશરે બહાર હાલ અને બાર હાલ મધ્યેઃ અનુક્રમે છે. બંનેના સમાપ્તિ નામ સ્વયંબૂદેવ છે તેણે બને અંશે અદ્યુ મૂળ્ય હતા તે તેના પુત્ર નામે ત્રિભુવન સ્વયંબૂદેવે તે બંનેને પૂજી કર્યા હતા. હરિવંશ પુરાણમાં સ્વયંબૂદેવ પેતાને 'સ્વયં-હર્ષિ ના અને પૃથ્વીવર્ણિમાં 'અનંતજની આશિષ્ત તરીકે ઓળખાવે છે બને નામે ઓળખાવવાને બાલુ પાતાં દોષ એવો સભવ છે ત્રિભુવન સ્વયંબૂ પેતાને 'ગદ્ય' કે ? 'અવધર્મિતે પુત્ર દાસ્ય દોષ' ના અશ્મિન તરીકે ઓળખાવે છે હરિવંશ પુરાણના અંતમાર્ગમાં સપિણ્ણે પસંદી જણાવે છે કે તે અથનો એક જામ ત્રિભુવન સ્વયંબૂદેવે લખેલો તે અપ્રાપ્ત થતાં તે આશિષ્વરના જસકિતિ (વચઃકીર્તિ) નામના સ. ૧૫૨૧ લગભગ વચેલા બહારકે પુનઃ સ્થાપિત કર્યો હતો.

૫૫. હરિવંશ પુરાણમાં જામદ, દર્શિ, જાણુ હરિવંશ અને ક્રિયુ દના ઉમેશ મત્રે છે અને પૃથ્વીવર્ણિમાં રુદિવેશ જામદ અને દર્શિના મત્રે છે આ જામદ અવધર્મોદ. સ. ૭ મી સદી પછી વિષમન જણાવ

નથી. વિક્રમ ૧૧મી સદીના પુષ્પદન્તે પોતે પોતાના મહાપુરાણમાં સ્વયંબૂ-
દેવનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ પરથી એમ નિર્ણય થઈ શકે કે સ્વયંબૂદેવે
ઈ. સ. ૭મી અને ૧૦ મી સદી વચ્ચે કોઈ કાળમાં રચના કરી હશે
પદ ઉક્ત પદિમચરિય પ્રારબ્ધા એ છે કે

મહાબુવ-કોમલ-કોમલ-મણુહર-વર-વહલકતિ સોહિલ્લ
ઉમહન્સ પાયકમલ સસુરાસુર વદિય સિરસા ૧
દીહર સમાસનાલં સદ્દલં અત્ય કેસરગંધવિય,
તુહ મહુયર પીય રસ અપભુ કન્વુપ્પલં નયઉ ૨
તિહુયણુ લગ્ગણુ ખભુ, ગુરૂ પરમેદિ નવેપ્પિણુ.
પુણિ અરેભિય રામ કહા, આરિસુ નેએપ્પિણુ. ૩

x

x

x

x

ધત્તા

ધય ચહીરીસ વિ પરમ નિણુ પણુવેપ્પિણુ ભાવે
પુણુ અપ્પાણુઈ પાયડમિ રામાયણુ કાવે. ૧
ચદ્ધમાણુ મુહ કુહર વિણુગિય, રામકહાણુઈ એહ કમાગય,
અકખર વાસ જલોહ મનોહર, સુયલકાર છદ મન્છોહર
દીહ સમામ પવાહા વક્રિય, સક્રય પાયય પુલિણુલક્રિય
દેસી ભાસા ઉભય તકુન્નલ, કવિ દુન્નર ધણુ સદ સિલાયલ
અત્ય બહલ ઝલોલાણિદ્રિય, આસાસય સમતુહ પરટિય,
એહ રામકહ સરિ સોહતી, ગણુહર દેવહિ દિહ વહ તી
પચ્છઇ ઈદ્દમૂઅ આયરિએ, પુણુ ધમ્મેણુ ગુણુલકારયં,
પુણુ એવહિ સસારારાએ, કિત્તિહરેણુ અણુત્તરવાએ
પુણુ રવિસેણા ચરિય પસાએ, બુદ્ધિએ અવગાહિય કષ્ટરાએ,
પદિમિણિ નણુણિ ગમ્મ સમૂએ, મારૂએ એવ રૂપ અણુરાએ,
અપ્પતણુ એણુ પદિહર ગત્તે, છિન્નવરણુસે પવિરલ દત્તે.

ધર્મ

શિખમલ પુણ્ય પવિત્ર કંઠ કિતલ આદ્યપાઠ
 નાશિ સમ્યક્શિખાત એણ, શિર કિતિ વિદ્યમર્ધ ૨
 પુણ્યનું સમજી પછી વિજયવર્ધ ખાઈ સરિસદા, અપ્પણ્ણાદિ ક્રમ,
 વાગરણ ક્રમ ન નાશિયઈ જીવ વિતિ સુતુ વદ્યાશિયઈ,
 જુદાં જન્મદાર હો તતિ કિં જુદાં સંધિએઈ પરિપુદિ કિં
 જુ ઈ વિસુજઈ સત વિદ્યતિવાઈ કનિકલ સમા સપરિતિજઈ
 ધર્મરત્ન સ્વધર્મરત્ન સુવ વીસોવસન્ન પત્તન બહુવ,
 જુ વધાવલ ધાઈ શિવાય જલ, જુદાં શિંગુ કિલ્લઈ અમ્મ વયજી
 જુદાં વિસુજઈ પત્ત મહાત્મ્યુ જુદાં વસજી જુ લાજીજી છડુ સન્ન,
 જુદાં વુલ્લઈ પિત્ત પત્તમાર જુદાં લાજીજી કદિય લાજી
 વવસાઈ તોવિ જુદાં પરિકરમિ વરિ રત્તમ વુત્ત કન્નુ મરમિ
 * * * *

ધર્મ એત્ત પત્તમચરિએ જીવનવાસિય સુવજી એવ કંએ
 નિજીય નમ્મપુસિય પત્તમ તિય સાદિય પત્ત ૧

* * * *
 ધર્મ એત્ત પત્તમચરિએ જીવનવાસિય સુવજી એવ કંએ
 નિજીયર શિખમલ ધર્મ વીય તિય સાદિય પત્ત સંધિ ૨

* * * *
 આચરઈ આચરઈ અવિસેસઈ કસ્થિઈ મુશિમલ સારએણ,
 પરમાત્મે નદ લક્ષ્મી આસિ સુવજી અપ્પાર એણ. ૨૦

ધર્મ પત્તમચરિસેસે સુવજી એવસસ કદવિ ઉન્નરિએ
 તિદુગ્ગલ સુવજી રત્તમ સમ્યક્શિય સીયકીવ પન્નમિય
 વદઈ આસિય તિદુગ્ગલ સુવજી કદ કદિય પોત્તમચરિયસ,
 સેસે જીવજી પત્તસે તેઆસીયા ધર્મે સન્ને.

કમલવસસ તિદુગ્ગલ સેસિયસસ તિયારિઈ તો જીવજી
 તિદુગ્ગલ સુવજીયા પોત્તમ ચરિય સેસેજી નિસેસો. સંધિ ૮૩
 * * * *

આ ગ્રંથ ની સં. ૧૫૨૧ મા લખાયેલી પ્રત પૂનાના સર ભાડા-
રકર ઈન્ડીટ્યુટમા ન. ૧૧૨૦ સન ૧૮૯૪-૯૭ મા છે,

પગ ઉપરોક્ત હરિવળ પુરાણના નમુના નેમાં આદિભાગ એ છે કે:-
સિરિ પરમાગમ-ણાણુ સયલ કલા ડોમલ દ્યુ,
કરહુ વિધસિણુ કજ્જો જયવ કુરે બકુહુખણુ
પણુમામિ હોમિ તિત્યંદર હો, હરિખલકુલ-નહયલ-મસહર હો-
તધસોક્કલ્લિચ લલિચય ઉર હો, પરિપાલય અજરામરપુર હો.

x

x

x

x

ચિતવધ મયલુ કાઈ કરમ્મિ, હરિવશ મહણુવ કે તરમ્મિ,
ગુરવયણુ તરડ ઉલચ્છુ નવિ, જમ્મહો વિલજો ધક ડોવિ કવિ.
ણુકણાઈ ઉ વાહતારિ કલક, એકકુવિ હુ ગથુ પરિમોક્કલક
તહિ અવસરિ મરસઈ ધીરવઈ, કરિ ક્યુ દિણુમઈ વિમલમઈ.
ઈદેણુ સમખિપક વાયરણુ, રસુ ભરહે વાસે વિચ્છરણુ,
પિગલેણુ છદ પય પચ્છાર, ભમ્મહ દડિણિહિ અલકાર.
આણેણુ સમખિપક ધણુ ધણુક, ત અકખર ઉખર અપ્પણુક,
સિરિ હરિસેણિય હિલ હિતણુક, અવરે હિમિ કખરિં કઈતણુક.
હાણિય દુવઈ દુવએહિ જડિય, અઉમુહેણુ સમખિપય પદ્ધિવ.
જય હુયણાણુદ જણેરિયએ, આસીસ એ સવ્વહુ દેરિયએ,
પારમિય પુણુ હરિવસકહા, સસમય પરસમય વિચય મહા

આ ગ્રંથની સ ૧૫૮૨મા લખેલી પ્રત પણ તે પૂનાની ઉપરોક્ત
સ્થામા ન. ૧૧૭૭ સન ૧૮૯૧-૯૫ની વિદ્યમાન છે તે પરથી શ્રીયુત
નાથુરામ પ્રેમીજીની નોંધમાથી ઉપરના અવતરણો લીધા છે.

દશમી સદી.

૫૮ ધનપાલ કવિ—તેણે ‘ભવિસયત્ત કહા’ અપર નામ ‘સુમ-
પચમી કહા’ એ નામનું મહાકાવ્ય બનાવ્યુ છે. તે ૨૨ સધિઓ
(પ્રકરણો)મા છે. આ કથામા ભવિષ્યદત્ત ગજ એ નાયક છે અને તેમાં

મર્તિય શુકલ પચમી (સાનપચમી)ના રજવર્ણન રૂપ વિષય છે આ
 ગાથકાવ્યની એરિએ ટક સીરીઝમાં ૨ મા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થઈ ગયેલ
 છે કવિ પોતાનો પરિચય દુકમાં એ આપે છે કે તે ધક્કા (ધાકેટ)
 વણિકવંશમાં ધનથી માતા અને મહાશ્વર પિતાનો પુત્ર હતો. પોતે શ્રુત-
 સાનમાં સરસ્વતી દેવીનાં પુત્ર હોવાનું જાણ્યું છે આ વણિક કવિની
 કવિતા ધવલ અને પુષ્પહતની કવિતા જેવી છે તેની અપ્રમણ હેમ-
 ચંદ્રના કરતાં વધારે ગ્રામીન લાગે છે હેમચંદ્રનાં દેખાતી એવી
 બાહરણની વિધિ અને રચની જડુલના તેમાં જણાય છે એ વરથી
 જણાય છે કે જ્યારે આ બાપા બેઠાતી જખ નહિ પડી હોય ત્યારે તે
 સમયમાં ધનપણે આ લખેલ હતો અને હેમચંદ્રના સમયમાં તે
 સ્થિતિ રૂપે વિચારાન રહેવા ઉપરાંત વિદ્યુતમાથ થઈ ગઈ હતી
 તેના અને હેમાચાર્ય વચ્ચે ઓછામાં ઓછું બે સંઘર્ષ અતર ગઈ
 હતા. આ મેલ ઘડી દમન જોઈતીએ સને ૧૬૧૮ માં મુનિશ્વર
 રામનધિધિમાં જર્મનમાયામાં જમિકા સહિત પ્રકટ કર્યો છે ને તેમાં
 અપ્રમણ સમયે અતિ મુંઝ, મહત્વપૂર્ણ અને રીઝખેચ્છી શુકલ
 વિવેચન વિરલ્લથી કર્યું છે ત્યાર પછી સ્વ. સમ્પત્તિમનચાચ દક્ષિણથી
 સરોચિન ગાથકાવ્ય એરિએ ટક સીરીઝમાં નં. ૨ માં સને ૧૯૨૩ માં
 બહાર પડેલ છે તેમાં સ્વ. ધ. શુભેએ જોઈતીનો અપાર લઈવિસ્તાર
 પ્રસ્તાવના અને વિવેચન અંગેનાં કરેલ છે ને તેમાં સમ્પત્તિ
 ઉપર આપે છે અપ્રમણનો પહેલો સપૂર્ણ મેલ પ્રકાશમાં આ આપેલ.

૫૬—આમાંથી એક નમૂનો લખ્યો—

દુષ્ટિવિ મનુ જાણિ કિંમ મણ, તુરિત તામ પરિચરિત તણ
 મર્તિય કાળવદીત પામિત્તવડ અમ્ભમ તામ એનુ સુદસેવડ
 ત જિમ્મુપિરિ પરિચરિત મનિ કરવપુવવણિ કિન્નુ વિદસનિ
 દુષ્ટિરિ ચાંદિ જલ ત કિર કિન્નુમ વવણિ નત કરામ જાણિ
 એવડિ પુત ૭મ અજ્ઞાપિત કિં વણિતલક અમ્મ ન વામિત
 સુવિવરિ વિત જાણિ અપિત્તવડ પરિમિતુ થેત થેત જાણિ

અથુ વિઠપપઈ વિવિહપપારિહિ, વચિવિ કરસન્નાસ ચારિહિ;
અપુણુ પડખે ભડુ સલહિવ્વહિ, અપુણુહો ચિત્તુ વિચિત્તુ લહેવ્વહિ,
અપુણુ અ ગ ણાહિ દરિસિવ્વહિ, અપુણુહો તણુઈં પરામરિસિવ્વહિ,

ધતા-પરકજ્ઞે મુણુતુવિ હુહ મુણુઈં, અપુણુ કજ્ઞેહો હુહ ચલઈં,

હુ કસાવઈ ક્રેણુવિ હિયચરિહિ, પરહો અ ગિ પઈસિવિ કલઈં ૩-૬

—જનની-માતા પાસે જઈ મત્ર કરી-પૂછગાછ કરી ત્વરિત તાત પાસે
ગયો, (કહ્યું કે) તે કનકદ્વીપમા મારે જતુ છે-ને મુખસેવિત સ્થાન છે
તેને આવો વિચાર કર્યો છે એવું જાણી વદનપર કરતલ મૂકી (તાત)
હસતો (ખેલતો) (એક કુશલ વાણીઓ-વેપારી પોતાના ધધાના કેવા
નિયમો રાખે છે તે અત્ર બતાવે છે.) જે કઈ ત્રુટિઓ-મુશ્કેલીઓ
પ્રાપ્ત થાય-કજ્ઞોમાં થાય તો એવું ખરેખર કરીએ કે (૧) વચનોમા
કરાલ-કઠોર વદતુ નહિ, (૨) હે પુત્ર ! જેમ અમાની વાણિજ્યનો માર્ગ
જાણતો નથી તેમ ખોલજે (૩) મુહૂર્-મિત્રને હૈયુ આપીશ નહી-ગુપ્ત
વાત કરતો નહિ (૪) પરિમિત થોડુ થોડુ ખોલવુ (૫) વિવિધ પ્રકારે-
હાથની સજ્ઞા સચારથી છેતરી અર્થ-પૈસો કમાવો-મેળવવો (૬) આપણા
પક્ષના માલની શ્લાઘા કરવી-તખાણુ કરવા, અને અન્યનું ચિત્ત વિચિત્ત
કરી નાખવુ (૭) પોતાનુ અગ (પક્ષ, હકીકત) દેખાડવું નહિ, અને
અન્યના અગને ખ્યાલમા રાખવુ-વિચારવુ-તેનો પરામર્શ કરવો. (૮
પરકાર્ય સામળતા છતા ન સુણી-તે પ્રત્યે બહેરા રહી પોતાના કાજ
ચલિત ન કરવા-સ્થિર કરવા-દૃઢપણે વળગી રહેવુ (૯) કોઈને પોતાનુ
ચરિત્ર કળાવવુ-જાણાવવુ નહિ (રખેને કોઈ કળી જાય) અને અન્યનુ
અગ (પક્ષ-હકીકત) તેમા પ્રવેશ કરી કળી જતુ-જાણી લેવુ.

આના વિશેષ ઉદાહરણો આ અથ મુદ્રિત થયેલ છે એટલે તેમાથી
જોઈ શકાશે તેથી અત્ર આખ્યા નથી

• ૬૦—મહાકવિ ધવલ-પણુ દશમી સદીમા થયો જણાય છે.
નિર્ણિત સમય બરાબર કહી શકાતો નથી પરંતુ દશમી સદીથી આગળ
તેનો સમય લાવી શકાશે નહિ એમ તો જણાય છે. તેણે ૧૨૨ સધિમાં

—અમારમાં અને ૧૮ ૦૦ શ્લોકમાં ‘હરિવંશ પુરાણ’ રચેલો કદાચ
 અમરમાં જન્મ્યો છે, તેમાં ‘મદાવીર’ અને નેમિનાથ તર્કકરોનાં ચરિત્ર
 વર્ણવ્યાં છે. મદામારતની કથા પણ તમાં છે.

૧૧—આની આગળે પણ થોડો નમુનો લઈએ. કવિ કુલ્લુક
 (મદાવીરના ૧ મઆગ)નું વર્ણન કરે છે કે—

જગદીવદિ સેદલુ અસેસુ, હદિ હારતએતિલુ સુરલિવેસુ,
 મરદરિદિ સરિકિ સુરલેવલેલિ આસિદિ મદિસિદિ ૫૨ બોલલેલિ ૧
 આમિદિ જોડિદિ કોદિ પૂરેદિ વડુ વિદનામદિ કમલાવરેદિ
 મુપસિદલે ભુવલિ વિરેદે રેસુ, અવ રદિલે પસિલેલે સુરવિસેસુ, ૨
 તદિ કુલ મદાપુર ભુવલુ સમ જીતમુ મજેદર તલો પધાર
 દરદો દીસઈ લેલેલે ભાઈ મજિમદિલે સુરમિરિ સિદલેલેલે. ૩
 આમ પૂરિલે સુમલે જલલે, હુ પિરલેલે હરિલેલેલે રદેલે;
 મલલેલેલે પવલિદિ અવલિ લગ્નુ, પૂર દીસઈ હુ સુર લેલે મગ્નુ, ૪
 દુલિ પમ સત ભૂમીવરેલે, મિલે અવલિદિ લેલે કુલ્લત એલિ,
 અલેલેલે વીર મિલેલેલે, હુ હુ અમસલે તુલેલે લેલેલે ૫

ધણ.

જનુ ધણુ જનુ રણુ જનુ મુલ જુલલે
 તદિ લિલે સમ મિલેલેલેલે ભણલે
 મિલે પસાલિલે તલે લુલેલેલે
 હુ સુરમેલે મદિદિ અવમારિલે. ૬

અર્થ—આ સમસ્ત જગદીપમાં શાશ્વતમાન સુરલેલેની સમાન
 હારતલેલે છે તેમાં જવન, નદી રેનોજવન આસિલે મદિલી અને
 એલેલે તમા મામ, એલેલે કોદ, પૂર અને અનેક વિદિસિત કમલાવરોલી
 (મુસદ્દિલે) ભુવન-મસિદે વિરેદે રેસ છે કે ૭ અવલી રદિલે અને
 પૂલ વિખ્યાત છે આમાં કુલ નમનુ એક જુવન-મિદે એલે પૂર છે
 નેના લેલે અને મોલેલે લેલેલે મિલેલેલે માલે દરલી સુરમિરિ

(સુમેર પર્વત)ની પેઠે ભાસમાન જોવામા આવે છે. (આ પુર)ની ખાઈઓ નિર્મલ જલથી ભરેલી છે

—ગગનચુખી ધવલ પ્રાનાલોચી આ પુર એવું દેખાય છે કે જાણે તે સુરલોકનો માર્ગ હોય નહિ. જે જે પાચ પાચ સાત સાત ભૂમિ (ખડ) વાળા જિનમદિગેની ઉડતી ધ્વજાઓથી જાણે તે નગર વીર જિનેશ્વરનું આગમન થવાનું જાણીને અત્યન્ત હર્ષિત અને સતુષ્ટ બની રહ્યું હતું

—આ નગરમા બહુ ધન, બહુ ગુણ, બહુ શ્રુતથી યુક્ત, જિનવચનના ભક્ત, નિત્ય પ્રસન્નચિત્ત નર નારીઓ નિવાસ કરે છે, જાણે તેઓ સુરલોકથી ભૂમિપર ઉતરી આવ્યા છે

૬૨—કવિના ગુરુનું નામ અંબસેન હતું અને સુર નામના વિપ્રનો તે પુત્ર હતો. તેનું નામ દરેક સધિની છેલ્લી કડીમા તેમજ અથતી પ્રસ્તાવનામા આવે છે, કે જ્યાં બીજા અથકારો અને તેમની કૃતિનો ઉલ્લેખ મળે છે—જેમકે ધીરસેન, સમત્તણુત્ત (પ્રમાણુ પરના એક અથતો કર્તા), દેવનદિ (જૈનેન્દ્ર વ્યાકરણુનો કર્તા) વજ્રસુરિ (નય પરના એક અથતો કર્તા), મહસેન (સુલોચના ચરિતનો કર્તા), રવિષેણુ (પદ્મચરિતનો કર્તા), જિનસેન (હરિવશ પુરાણુનો કર્તા) જડિલમુનિ, [વરાગ ચરિતનો કર્તા], દિનકરસેન (અનગ ચરિતનો કર્તા), પદ્મસેન, અધસેન (અમિજારાહમાનો કર્તા), ધનદત્ત (ચદ્રપ્રભા ચરિતનો કર્તા), વિંધ્યસેન (ધણા ચરિતોનો કર્તા), સિહનદિ (અનુપ્રેક્ષાનો કર્તા), સિદ્ધસેન (કે જોણે આગમ ગાયુ ને ભવિયવિનોદ સારી રીતે પ્રકાશ્યુ), રામનદિ (ધણી કથાઓનો કર્તા), આસગ (વીર ચરિતનો કર્તા), ગોવિદ (મનત્કુમાર ચરિતનો કર્તા), શાલિભદ્ર (જીવ ઉદ્યોતનો કર્તા), ચૌમુહ (પદ્મ ચરિતનો કર્તા) અને કોણુ આ પૈકી ધણા અથકારો અને અથો સમૂહથી કદ જણાયુ નથી જેના અથો બહાર આવ્યા જણાય છે તે સર્વ ઇ. સ. ૧૦ મી સદીમા યા પહેલા વિદ્યમાન જણાયા છે. જૈનોએ લોકમાપા પર કેટલો પ્રેમ અને ભક્તિભાવ બતાવ્યો છે તે આ પરથી જણાઈ આવે છે.

આ પૈકી સાથી પાછળ બેસે વીરચરિત્રનો કાર્ત્ત્વ આસન છે કે જે તે ચરિત્રની દેશીક પ્રતોષરથી ૬૧૦ ના વર્ષમાં બેસેલા દેખાય છે એ તે જાતિ વિષમ સમન અખીએ તો ૮૫૩ ઇ. સ. તે મલકારે સમન મનુષ્ય પણ એ વાત આશ્ચર્યજનક લાગે છે કે યવજ આદિપુરુષના પ્રસિદ્ધ કથા જિનમેન કે જેનો વસીય પુષ્પકલ કરે છે તેનો ખસેલ કમો નાહી મલક પુષ્પકલ ॥ જનુ લક્ષ્મણ કરેનો નથી તેમ પુષ્પકલ મલકો કરેનો નથી એ કે બને વખત સારા કવિઓ છે તેની એ મલકવિન છે કે તેઓ નજીના સંવેગથી દુઃખ આપી આ કવિને પડેલામાં વહેણ દસમા સિદ્ધમાં મુકેલા છે તે આદ્યમાં મોટા આચારથી મદીમાં બેસે દેખ.

પ્રકરણ બીજું

આગીઆરમી શરીનુ અપવરશ સપ્તકલ્પ

૧૩ સત્તમમલકરી એવાઅસમ્યવ મહેધરચરિત્ર છે તેમાં ૩૫ દેખા છે જે અપવરશમાં છે આ મુજબ તેના સંસ્કૃત અનુવાદ મલિન છે. મુજેએ આપરકર હરિશ્ચરના બેનસ' માં સને ૧૯૧૬-૨ માં પૃ. ૧ આમ ૨૦૧માં ૪ ૧૫૭-૧૬૬ ઉપર ૬૪૩ વિવેચન સ્થિત અપેત છે તે ૧૧મી સ્ત્રીમાં જા બેસે દશે કમળકે એક મહેધરકલ વચમી ૧૬૪ (કે ૭ જનુ અપવરશમાં દોતી જેમએ)ની પ્રત સે ૧૧૦૬ માં સખાવેથી ૭સમમેર બાદરમાં છે તે મહેધર કલ આ કલિ જનુ દેખા શકે વચી કામકામવ ૧૬૫નક કે જે એક મહેધર ચરિત્ર છે તેની પ્રત સ. ૧૭૬૫ માં સખાવેથી મળી આવે છે

૧૪ આ સત્તમમલકરી ગ્રામ્યોના નમુના નીચે છે—

સામ્ય સુરસદિવકિ પુજા મંત્રમ્ય મેકખરુવા
નેકિ ન મ ત્વ મજિ મરિત ત્વ દુવાર સમર

સજમભાર ધુરધરહ, સદુચ્છલિહ ન જાહ,

નિચ જણણી જુવણ હરણ, જન્મુ નિરથહ તાહ. ૭

સંયમઃ સુરસાર્થેઃ શ્રુતઃ સંયમો મોક્ષદ્વારમ્ ।

યૈર્ન સંયમો મનિ ધૃતઃ તેષાં દુસ્તરઃ સંસારઃ ॥

સંયમભારધુરંધરસ્ય શબ્દઃ ઉચ્ચલિતો ન યસ્ય

નિજજનનીયૌવનહરણં જન્મ નિરર્થકં તસ્ય ॥

—મયમના સુરસવાળા અર્થ સામળ્યા છે. સયમ મોક્ષદ્વાર છે. જેણે સયમ મનમા ધર્યો નથી તેનો સસાર દુસ્તર છે.

—જે સયમરૂપી ભાર ધરવા ધુરધર છે તેનો શબ્દ જેણે ઉચ્ચર્યો—અહણુ કર્યો નથી તેનો પોતાની માતાના જોખનને હરણ કરનારો જન્મ નિર્ગર્થક ગયો.

૬૫—આ ઉપર હેમહ સસૂરિના ગિળ્યની દરેલી ટીકા છે તે પણ અપભ્રંશના માટે ઉપયોગી છે તેની પ્રત સ. ૧૫૦૫ ની મળે છે તેથી તે ટીકાકાર તેની પહેલા અવશ્ય હોવો જોઈએ. તેમા અપભ્રંશ અવતરણો ઘણા છે અને કેટલાક તો લાખા છે. નાના સુમાધિતરૂપે છે કે જે ટીકાકારના સમયમા બહુ સામાન્યરીતે વપરાતા હોવા જોઈએ. દાખલા તરીકે —

દિઠ્ઠ જો ન વિ આલવઠ, કુસલ ન પુચ્છવ વત

તાસુ તણુવ ન વિ જાછવ, રે હયડા નીસત

રાસહુ કંધિ ચડાવિયવ, લખ્ખવ લત સહસ્સ,

આપહણે કરિ કમ્મડા, હિયા વિમ્મરહિ કમ્મ

મરણુ તિ મિહવ બપ્પડા, ધમ્મિ જિ મુક્કા રક,

મુકિચ્ચ મુસચિચ્ચ જેહિ પર, તે તિણિવાર નિસક

૬૬—એક નગર અને તેના ઉપનગરો—પરાઓનું વર્ણન તે ટીકામા આ પ્રમાણે છે —

અદિરામામવણકાઈ સુરસુરદિઅમાણુન ગ્રાઉકાઈ
 નદિ સવર બાવીમઈ વરાઈ વણસિરીઅ રમણિ કેલીદસાઇ.
 મમમતમ મમમમ મુમમુમત, વરતરમુરમ મપમપમપત,
 કિદિ રદવર મિરણિ મપદાત કરકરક પાઈક મમમત.
 નદિ હવ મજેદર સરવરાઈ નરનારીમણુ-મણુ-મુદરાઈ
 રમણિઅરમણિ નણુ અગરકાઈ ના વરકાં સરિઅ કિરિઅસા રાઈ.
 નદિ વસદિ સેઅ અગારદવમ, નદિ પડણુ-નદતરિ-નવરમ,
 નદિ પવસદુદઈ મનવ, નદિ અગરકાઈવતરસત્વમ,
 નદિ નામર-સામર-કિરિનિવમ નદિ લીલ કરઈ લીલાવિવમ,
 નદિ સુદરમકિર-દેવરાઈ નણુ મિઅઈ અગલીદર-પરાઈ

૬૭. આ બાના ૧ ૬ (૨) પાનાં પર લખાવિયાના રાખ નામે ત્રિવિક્રમની કથા અંગે છે તે તથા પાનાં છુપી લખાવ બે બંને તે સ્થિતનમકારના હસ પર કથાએ છે તે કથાની સરખાવ રસિક દેખાવી અત આપી છે.—

અતિ નામિયુ નવર વખસિય । પદિ-વકન-વકનસસિજમણિ-
 મિયેદ-સદ-નદસુરદર, દરિયુમિઅરિયુમુદમદિઅગરકાઈમણુમણુદર ।

મણુમણુ કમન-રવણુ-નદિ, સુરસુરસરિસાવાર

સેસુરણુવસિ કિ દિવક, પરિરમિમિ પાવાર

તદિ તિવિકમુ ૨ અતિ નરનાકુ । સિઅએઅનિઅગર ।

નસિ દસિઅ-સમસ-અકિરઅનિકમુ સરવકવસમદિઅ મખનાવઈ તિવિકમુ ।

તામુ મમકાદેનિ વિપ, કામકામકાવમકિ

રવિ વિવિનિઅઅ રકરમણિ, કણુઅઅવિ ન લાગિ

૬૮—“રાસદુ કાપિ આનિવઈ” વગેરે તેમ “દિવસિ પદિઅઈ પાકુલુ મોનાસતુ વીધઈ”—આની નેતાં અપમસ અવનરકો દયાં સુમાપિન માથાએ ૭નાં લાગે છે ને તે સખાસના સમવમાં પ્રવૃત્તિ દેખાં

જોધએ તેમજ તે એમ પણ બતાવે છે કે અપભ્રંશનું સાહિત્ય કે જેમાથી વિશેષ પ્રમાણુમા તે લીધા છે તે ધણુ સમૃદ્ધ હોયુ જોધએ. આ વાતની ખાત્રી આ લાખી કથા અપભ્રંશમાં છે તે પણ આપે છે.

૬૯. પ્રસિદ્ધ જૈનગ્રાહણુ પડિત ધનપાલ માલવપતિ મુજ અને ભોજની વિદ્વત્ સભામાં અગ્રણી હતા. તેમણે સ. ૧૦૨૯ માં પાછય-લચ્છી નામમાલા નામનો પ્રાકૃત કોપ, અને પ્રસિદ્ધ જૈનકથા તિલકમ જરી ભોજના રાજ્યમા રચી છે.

૭૦. ધનપાલનું સત્યપુર મંડન મહાવીરેત્સાહ નામનુ એક ૧૫ ગાથાનું નાનુ સ્તોત્ર અપભ્રંશમા છે, આ ધનપાલ ઉપરોક્ત ધનપાલ હોય તો તેનો સમય અગ્રામી શતાબ્દિ છે —

રખિ સામિ પસરતુ મોહુ નેહુકુય તોડહિ,

સુમ્મદસણિ નાણુ ચરણુ ભડુ કોહુ વિહોડહિ,

કરિ પસાઉ સચ્ચઉરિ વીર જઈ તુહુ મણિ ભાવઇ,

તઈ તુકુધ ધણુપાલુ જાઉ જહિ ગયઉ ન આવઈ. ૧૫

[આ ઉત્સાહની પ્રત સં. ૧૩૫૦ માં લખેલી પાટણના શેઠ હાલા-ભાઈના લડારમા છે, તે પ્રતમા સોમનાથ વગેરેના નાશની વાત પણ છે. મહમદ ગીલનીની સોમનાથપર ચડાઈ સ. ૧૦૮૦ માં થઈ, સં ૧૦૬૬ પછી ભોજરાજ ગાદીપર આવ્યા; એટલે તે વખતે ધનપાલ કવિ વિદ્યમાન હતા વળી વિશેષમાં પ્રભાવક ચરિતમા જણાવ્યું છે કે તેણે 'દેવનિગ્મલ'થી શરૂ થતી સાચોર (સત્યપુર) મહાવીર જિનસ્તુતિ રચી હતી—એટલે સાચોરમા તે ગયેલ હતો એમ જણાય છે. આ પરથી સહીસલામતીથી માની શકાય તેમ છે કે આ ઉત્સાહ પણ ચોતાની પાછલી વયમા—સોમનાથની ચડાઈના સમય આસપાસ આ ધનપાલ કવિએજ રચ્યો હતો, આ પરથી સાચોર ધણું પ્રાચીન ગામ છે અને ત્યાંની મહાવીરની મૂર્તિ—મંદિર પણ પ્રાચીન છે.]

૭૧. મહાકવિ પુષ્પદત—અપભ્રંશ ભાષાના આ મહાકવિ મૌન્યમેટના રાષ્ટ્રકૂટ વંશી નરેશ કૃષ્ણરાજ (ત્રીજા)ના સમયમા થયો છે. બીજે ક્યાકથી આવી તેણે રાજના મંત્રી ભરતને ત્યાં આશ્રય લીધો અને

તમા કહેતાથી એ 'મહાપુરુષ' - 'પ્રતિષ્ઠાપિ મહાપુરુષ' ગુણાત કાર ની
 રચના કરી આ ગ્રંથ તેજસ્વર ગ્રંથ પ્રમાણ છે અને ૧૦૨ શ્લોકોમાં
 - પરિશિષ્ટમાં મહાપુરુષ ગ્રંથ છે અને એ ગ્રંથ 'આદિપુરુષ' તત્ત્વપુરુષ
 પુરુષો વિષયમાં કરી છે તેમાં જિનધર્મ અને ગુણધર્મો તે નામના
 મરુત મર્યાદા છે તેમાં ૪૮ વિષય છે તેમાં વિષય છે - તેમાં ૨૪ તીર્થ
 કરો અને અને મહાપુરુષનાં જ્ઞાન વર્ણવ્યાં છે તેની રચના ૬૪ મ
 ૮૮૭ (નિ ૪ ૧૦૨૨)માં આગળ શ્રુતિ કામી મિત્ર (૧૬ મી જુન
 ૧૯૪૪ રમિયર) સમાપ્ત કરી દેતી તેના પછી રચાયેલાં આ કવિનાં એ
 મીત્ર નાનાં નાનાં કાવ્યો અનેકને આર આર નવ સર્પિનાં મળ્યાં
 છે તેનાં નામ 'યશોધર અશ્વિન' અને 'નામકુમાર અશ્વિન' છે તે
 રચના કવિએ કરેલાં મીત્ર નામના કહેવાથી તેનાં પરમા રચિત કરી
 છે કવિએ પાનાના સર્વ મીત્રોમાં કરેલ અને નમની પ્રસાદનાં પાનાં
 નીન ગાયાં છે મહાપુરુષ' અને વસીયર અશ્વિનના પરિચય શીયુન
 નાગરામજી પ્રમીએ પાનાના એક વિદ્યાપુરુષ એક દાસ કરાવ્યો છે અને
 તેમાં કવિ અવરસજો પાના મળ્યાં છે (જેના ગાદિય સંસ્કાર ખંડ
 ૨ ભાગ ૧)

૧૨ તે પછી ગોમાં અન્ય ગાથાઓ 'મહાપુરુષ'માંથી

ધના

પાત્ર તદ્વાગ્ન મળ્યું જુ તં અગ્નિ ક્રિષ્ણ વિહારિયુ યજ્ઞમિ,
 દેવી સ્વર્ણ સ્વર્ણમિદિ તેજ દગ્નિ વિષ્ણુ તદ્વાગ્નિ અગ્નિમિ ૨૦
 મદુ ગમ્યમગ્નિ ગત્ય દે ગમ્યમગ્નિ ગેત્યમગ્નિ ગેત્યમગ્નિ કસિયદે
 કસિયદે અગ્નિયદે શ્રદ્ધાદે શ્રદ્ધાદે શ્રદ્ધાદે શ્રદ્ધાદે ૨૧
 મદુ કાત્ય ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૨
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૩
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૪
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૫
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૬
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૭
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૮
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૨૯
 ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ગિજ્યમગ્નિ ૩૦

વરુણસર્પજાલમાળ વમળે, સુક્રમ કિત્તિ કિ દમ્ભમ પિશુળે;

કદમિ કચ્ચુ વમ્ભદ મહારણ, અન્નિયપુરાણ બવખણવતારણ. ૨૪

—(કવિ, મત્રી ભરતને કહે છે) હું ધનને તરણામયુ ગણુ છું અને તેના ગ્રહણને ધરુછતો નથી. હું અદૃઝિમ ધર્માનુરાગ—અધારણુ ગ્રેમ (લિપ્તારિયુ) ધરુછુ છું; તેટલા માટે (હિ) દેવીસુત શ્રુતનિધિ (ભરત!) તમારા મહેલમા રહુ છું.

—મધુ-વસતનુ આગમન થતા આંખામા લલિત મહોરકલિકા આવે છે, ત્યારે ક્રોધલ ખોલે છે, અને કાનન-વનમાં ભગગ ગુન્નરવ કરે છે, ત્યારે કીર-પોપટ (એવો હું) દર્પથી શુ ખોલવા નથી લાગતો? જિન-ચરણ પ્રગ્નેની ભક્તિથીજ મારી કવિતા પ્રમરે છે—સ્તુરાયમાન ચાપ છે, નહિ કે નિજ જીવિત-વૃત્તિ-આજીવિકાના પ્યાલથી. હે વિમલ ગુણા બરણથી જેનો દેહ અંકિત થયેલો છે એવા ભરત ! હવે મારી આ રચના સાંભળ.

—કમળોની સુગંધ ભ્રમર ગ્રહે છે, નહિ કે નિ સાર અગ વાળા એવા દેડકા, હાથી-હસની જે ગતિની લીલા હોય છે, તેવી ચાલથી શુ હરણુ ચાલી-નામી શકશે?—આજ રીતે જેઓને સજ્જનો પર દૃષ્ટો મૂકવાની ટેવ પડી ગઈ છે એવા પિશુન-દુર્જન શુ સુકવિઓની કીર્તિને હણી શકશે? (હવે હું) મન્મથને સહારનારા (અને) ભવ સમુદ્રને તારનાગ અન્નિયપુરાણ (નામના) કાવ્યને કહુ છું.

૭૩—યશોધર ચરિતમાંનો વિષય અને તેના સમકાલીન સોમદેવે સ ૧૦૧૬ મા રચેલા યશસ્તિલક ચપુનો વિષય—બંને સરખા છે. તેને પોતે ‘નન્નના કર્ણોના આભરણુ’ રૂપ જણાવેલ છે.

તિહુયણ સિરિકિતહો અધસયવત રો અરહતો વમ્ભહહો,
પણુવિવિ પરમેઠિહિ પવિમલદિઠિહિ ચરણુ જીયણુ જીયસયમહહો—મુવક.
કુંડિલ્લ ગુત્તણુહ દિણુયરાસ, વલ્લહનરિદ ધર મહયરાસ,
જીણુહ મદિરણિ વસતુ સતુ, અહિમાણુમેર કમ પુપ્પયંતુ.

ચિત્ત હે વલ્લ નૃતી કહાએ, ખડ્ગપત્ર કમ કુમ્ભપપહાએ,
કમ ખમ્ભકિન્દી કવિ કહાએ કહિયાઈ નામ સિવ સોમખલકમિ.

૭૪—હવે નાગકુમાર અરિત્ર કે જેની પ્રતિ માત્ર કારણ
અધરમાં મળે છે તે લખ્યો —

૭૬ ચૌપઈ

ગીતામ અલ્પકર એ વસિર્દુલ, સુરિ ખરખરાએ ઉપધર્દુલ
જુગકુમાર અરિત્ર પશસિલ, કમ સિરિ પમખિલ મર્મ ભાસિલ ૧
સો લુલ્લો ને પાઈ પાલક સો લુલ્લો ને સિલક સિલક
સો લુલ્લો ને વિવરિ સિલક સો લુલ્લો ને ભાવે ભાવક ૨
લુલ્લો સમ્મત સાસલ સમ્મત લુલ્લો પવસલ લુલ્લો સુરવલ
ચિત્તિલ ચિત્તિલ વરિસ ઉપકલ લુલ્લો લુલ્લો હોઈ દીલકલ ૩
લુલ્લો હો સભવલ સુપવિલ, પિમ્મલ દસલ લુલ્લો અરિત્ર
લુલ્લો હોઈ ઉપલ મસાલુલ શેવ સોલ ખમ કલલ વિલાલ ૪

—ગીતામ અલ્પકરના વલમાં સુરિ ખરખરામાં ઉપધર્દુલ આ ના
જુગકુમાર અરિત્ર ને પ્રકલિત કમ અને શી પમખી કલનું વલ ન કલ
ને આને શીમે શીખાવે તેને આનંદ રહે, ને લખે કે લખાવે તેને
આનંદ રહે, ને આનું વિવરણ કરે આ કારણે તેને વલ આનંદ હો.
૪ સમ્મતિ એટલે મહાવીરનું શાસન (શુભ અલ્પનું શાસન વીરશાસન)
સમ્મત પ્રકારે આનંદવાન હો, રખાને આનંદ હો અને નરપતિને

૪ સમ્મતિ-સમ્મતિ એ મહાવીરનું જીલ્લ નામ હઈ. જુઓ પન અલ્પકર
નામમાલ.

છમ્મસિ મહંસિવીરો મહાવીરોઽત્યકારવપા ॥૧૧૩॥

મામામ્મકો વર્દમાધી યતીર્ષમિહ શાંપતમ્ ।

—(હવે ૨૪ માં જિનેન્દ્રના નામ કહે છે —સમ્મતિ, મહાવીર, મ
હાવીર, અત્યકારવપ, નામાન્નવ, વધમાન, કે જેનું તીવ્ર-શાસન દીલમાં
ખવત છે

આનંદ હો. ચિતવતા ચિતવતા (એક) વર્ષ વીતી ગયું (૧) નન્ન દીર્ઘા-
યુષ્ય થાઓ અને આનંદ કરો નન્નને સુપવિત્ર અને નિર્મલ 'દર્શન,'
'જ્ઞાન' અને 'ચારિત્ર' (જિનોના રત્નત્રય) ઉત્પન્ન હો. નન્નને મર્વ રોગ-
ગોક-ક્ષય-કારી ખચ કડ્યાણુ હો.

ઋગ્વિએ પોતાનો દુઃક પરિચય કરાવ્યો છે તે જોઈએ.

સિવમત્તાઈમિ જિણુ મજ્જા સે, વેવિ મયાઇ દરિયા શિણુસે,
બભણાઇ કાસવ રિમિ ગોત્તઇ, ગુરૂ વયણુમય પૂરિય સોત્તઇ ૧
મુદ્ધા એવી કેસવ ળામઇ, મહુ પિયરાઈ હોતુ સુહ ધામઇ,

—હુ શિવભક્તિ કામ્યપ ગોત્રીય બ્રાહ્મણ હતો જૈન
ગુરૂના વચનામૃતથી માગ ઓત્રો પૂરાયા, ત્યારે હુ જૈનભક્ત થઇ ગયો
મુખ્યાદેવી અને કેશવ(મદ) નામના મારા માતપિતા સુખના ધામ બનો.

૭૫—તેના 'પુરાણો'માંથી વિશેષ હકીકત મળે છે તે એ છે કે
મેવારિ (મેલપાટી અથવા માન્યખેટ)ની વાડીમાં લાગ્યા પ્રવાસથી શ્રમિત
થઇને અને પોતાને થયેલ અપમાનથી ખિન્ન થઇ પોતે થાક લે છે.
તે નગરના એ જનો તેને લઇ રાજ શુભતુંગદેવ (વલ્લભરાય)ના મંત્રી
ભરત સાથે ઓળખાણ કરાવે છે ભરત પોતાના મદિરમાં રાખી તેની
કાવ્યપ્રતિભાથી મુગ્ધ થઇ મહાપુરાણું લખવા પ્રેરે છે કવિ તેના આ
આશ્રયદાતાનો ઉપકાર પોતાના આ વીરરસ ગ્રંથની દરેક સધિના અતે
તેનું નામ જોડી અને ધણે સ્થળે તેની પ્રશંસા કરી સ્વીકારે છે તેના
પિતાનું નામ કેશવમદ અને માતાનું મુખ્યાદેવી હતું તેનું શરીર કૃશ
અને રૂપ કુરૂપ હતું પુષ્પદત્ત પોતાને માટે બહુ અભિમાની હતો અને
'અભિમાનમેરૂ' એ નામનું ગિરદ પોતે ધારણ કરી વાપર્યું છે

૭૬—મોટે ભાગે અપભ્રંશ કાવ્યો સધિમા (પ્રકરણમા) વહેચાયા
છે તે પ્રમાણે આ કવિએ સધિમા પોતાના મહાપુરાણને વહેચેલ છે.
સધિ ૧ મા ૭ મો છંદ છે તેમા પ્રવરસેનના સેતુબધનો તેમજ સાથે
સાથે રામાયણનો ઉલ્લેખ કર્યો છે નવમા છંદમા કપિલ અને વ્યાસ

ઉપરાંત ઐતિહાસિક એવા ભારતી અને બાલુનો ઉલ્લેખ કર્યો છે વળી તે અન્યત્ર રહ્યો તેમજ બીજા બાલુનો ઉલ્લેખ કરે છે જેવા કે કચ્છ વર (કચ્છ-કચિથ) ભરત (નાટ્યચાત્ર કાવી) પતનસિ, ભાસ કાસિ-દાસ દર્પ પિતલ, અકલક કુખ્યાં, દોણ, સ્વચ્છ, આમં દોણ તે એમ છે કે જેનો ઉલ્લેખ હેમાચાર્ય દેવી નામમાલમાં જાણવા તરીકે અવિષ્કૃતવત્ હતિ દોણ. ૧-૧૮ અન્યથે એવ હતિ દોણ ૧-૫ વજ્રેમાં ઉલ્લેખ કરે છે તેમ છે સ્વચ્છ ને મોદસમાં ત્રિધાર-દેવ અકલકે એમ જાણવેલ છે કે સ્વચ્છ કચિ પદ્મકોચદ રામા વળ કલ્પા આપકોસંધીય આ પરથી જાણવ છે કે તે જૈન છે અને જેણે ગ્રંથ ૭૬ પદ્મીમાં રામાચ્છ-પદ્મચરિત્ત રચેલ છે (કે જેનો અમારે આપણે ઉલ્લેખ કરી મવા છીએ. પાના ૫૪).

૭૭—શ્રીજી નમુનિ—તેનો જન્મનેલે એક કથા કોશ છે તેમ પદ સંધિ અર્થાત્ અખતમ છે તેમાં લગભગ તેટલી સંખ્યામાં નાની રાત્ર ઉપદેશ પૂલ આવ્યો કહેલી છે કર્ણની મંચને અને પ્રવર્તિત છે તે પરથી જાણવ છે કે આ કવિએ આ મધ્ય ગુજરાતની રાજધાની અણહિલપુર પાટણમાં ગુજરાત્ત રાજાના સમયમાં રચ્યો હતો. અણહિલપુરના અમુક (સેલકી) વચમાં બે મહારાજ વચા—એક વિ.સ ૬૬૮ થી ૧ ૪૩ સુધી, અને બીજો માર બે વર્ષ સ. ૧૨૩૩ થી સ. ૧૨૩૫ સુધી. સંબંધિત રીતે આ કવિ મહારાજ પદેશના સમયમાં વચો છે તેની ઉપરની સંસ્કૃતમાં ન્દરિત છે તે પરથી જાણવ છે કે કુલ કુલ્યાર્ચના અણની પરપરામાં શ્રીકર્ણ સિંખ મુનકર્ણ સિંખ ગુણધર કર્ણ સિંખ વીરચંદ્રનો સિંખ હતો અને તેણે આ મધ્ય ગુજરાત્ત રાજના એકિક (સુલકભરક મત્રી) અને અણહિલપુરના વાની પ્રાગ્વાટ રાજાના સમ્બંધના પુત્ર કુણના કુલ્યાર્ચ મારે રચ્યો હતો.

૭૮—તેની ભાષા બવલ આદિ કવિઓ જેવી છે પરંતુ ૭૬ કાલિ બિન્ન છે

પણવેપિણ્ય નિણ્ય સુવિસુદ્ધમર્ષ, ચિત્તમ્ બળિ મુણિ સિરિચ્ચદુ કષ,
સસાર અસાર સંવુ અચિર, પ્રિય પુત્ર મિત્ર માયાતિમિર ૧
ખણિ દીસમ્ ખણિ પુણ્ય ઉરસરમ્, સપય પુણ્ય સપહે આણુહરમ્,
જોખમાણ્યુ ગિરિવાહિણિ વેયગગિ, લાયણ્યુ વણ્યુ કરસલિલ સઉ ૨
જીવિઉ જલમુખમુય દેણ્યુ શિહુ, હરિજાલુ વરજાનુ અવજાનુ ગિહુ

—વિશુદ્ધમતિ જિન (ભગવાન)ને પ્રણામ કરીને મુનિ શ્રીચંદ્ર કવિ ચિત્તમા ભણે—ચિત્તવન કરે છે કે સસાર અસાર અને સવ અસ્થિર છે. પ્રિય પુત્ર મિત્ર માયાના અધકાર સમાન છે. ક્ષણમા દીમે, વળી ક્ષણમા ઓસરી જાય—ચાલી જાય (એવી) સપત્તિ વળી ‘સાપ’ને અનુસરતી—સરખી છે જોખન, ગિરિ ઓટલે પર્વતની વાહિની—નદીના વેગ પેટે જનાર છે, લાવણ્ય વર્ણુ—કાન્તિ હાથમાના પાણી જેમ નાશવત છે. જીવન જલના પુદ્ગુદ-પરપોટાના શીણુ જેવું છે, અને ગૃહ ઇત્યાદિ (૧) ઇંદ્રજાલ સમાન છે.

૭૯—ધ્રુવડ અને હસની એક કથાનો પ્રારંભ જોઇએ —

મગહામડલિ પય સુહય રમ્મિ, પયપાલુ રાઉ પાડલિપુરમ્મિ,
તથેવ એકકુ કોસિઉ ઉચારિ, નિવસમ્ મયાવિ ગોઉરદુવારિ ૧
સકયાધ રાય હસહ સમીવુ, ગઉ વિહરમાણ્યુ સુરસરિહે દીવુ,
એકકેણ્યુ તથ કય સાગએણ્યુ, પુચ્છિઉ હસે વયમા ગએણ્યુ ૨
જો મિત્ર ! ત સિ કો કહસુ એત્યુ, આઉમિ પએસહો કહો કિમત્યુ,
ધયરદુ હો વયણ્યુ સુણેવિ ધૂઉ, ભાસમ્ હઉ ઉત્તમ ફૂલ પસૂઉ. ૩
કયસાવાણ્યુગહ વિહિ પયાસુ, આયહો પહુ ! પુહમ્ મડલાસુ,
વસવત્તિ સંવ સામત રાય. બહુ વયણ્યુ કરતિ કયાણ્યુરાય. ૪
કીલામ્ ભમતઉ મહિપ સત્ય, તુમ્હમ્ નિએવિ આઉમિ એત્યુ,
ધય વયણ્યુહિ પરિજિસિઉ મરાલુ, વિણ્યુએણ્યુ પય પિઉ મધવિમાલુ ૫

• —મગધમડલ દેશમા સુખદ અને રમ્ય પાટલિપુત્રમા પ્રતિપાલ રાગ (હતો), ત્યાજ (તેના) એક કોટના ગોપુર દ્વાર-દરવાજામા એક

જામનો અને માયાવી ધુવડ વસતો હતો. તે એક દિવસે વિહરતો હતો. મુસ્સદા દ્વીપમાં રાજાએ સમીપ આવી જાયો. ત્યાં એક વખેનીયા-ટક હતો સ્વામી કરીને તેને પૂછ્યું કે મિત્ર! તું કેવળ ક્યાંથી આવ્યો. આ પ્રદેશમાં શા અર્થે આવ્યો છું. મતસાદુ (ક) નાં વચન સુણીને ધુવડ બોલે છે કે ઉત્તમ કુલમાં જ મેલો છું વિધિપુરસ્કર આવક અનુમદ કરી (૧) કે પ્રભુ! પૃથ્વી (પુખ્ત) મહાશયી આવ્યો છું. સર્વસામત અને રાજા માસ વસવર્ષી છે એ છે રાજા. તેઓ મારા વચનનું જાણે પ્રકારે—અનુસમયી પદ્ધતિ કરે કીધાને માટે જામત્રા રાજાઓ—મહિયોની સાથે છું જાહી તમાર પ્રદેશ આવી નીકળ્યો છું. ધુવડનાં આ વચનો સાંભળી અસ્તુ થયેલા. વિસ્મયમતિ મરણે વિનયપૂર્વક તેના પગ પકડ્યા.

ઉપરિજામનો હતો—૬ ધુવડ-ધુવડ.

૮૧—કવિએ ૭૬ શુદ્ધ શુદ્ધ વાક્યાં છે તેનાં ઉદાહરણ —(૧) વચર લહેવિ સિદ્ધિ એ સમ્રાટિ કરણ સમ્રાજ સસાર હુસેનવારણ મું જાણે જ સરસ નિરતર સુદ સંચાતપ્રદાન અલ્પર

(૨) દુહાહર નામનો ૭૬.

તેણાણ માલ વહિલ જમાલ
સ મત જુણુ, તવ મરણ માણ
સેજુત મોક મિજાત જોલ
દીનિ કસાવ, પરિસદ વિસાવ.
ઉવસમ આઠ નિહિનિ અરણ
પાનેવિ મોકખ, સિરિ પદમ દુકખ.

(૩) મહાનિ ૭૬

વિવિદ-રસ-વિસામે જેમ કેળી હજારે;
લસિવ-વવણ-મરે, અજ-સદા-સાથે.
જુવણ-વિજિ-જુમે, સવ-દોસોવસામે-
હા જાણ કહેસો, મુદરે કિજણ તેસો.

૮૨—સ. ૧૦૭૬ માસાગરદત્તનુ બનાવેલુ જંબુસ્વામિ ચારિત્ર (૨૬૯૦ અથાથ) તથા તેના ઉપર ટિપ્પન (૧૧૯૦ અથાથ) બૃહત્ ટિપ્પનિકામા નોધાયેલ છે

૮૩—પદ્મકીર્તિના પાર્શ્વપુરાણમા ૧૮ સધિ છે ને ૩૩૨૩ શ્લોક છે જેનોનાર ૩ મા તીર્થક્રમ શ્રી પાર્શ્વનાથનુ ચરિત્ર તેમા છે. પ્રશસ્તિ પરથી જણાય છે કે તે ચત્રસેનના શિષ્ય માધવમેનના ગિષ્ય જિનસેનનો શિષ્ય હતો તેના કાવનો નિર્ણય હાલ થઇ શકે તેમ નથી. પણ તેના આ અથની કારણ બહારમા જે પ્રત છે તેનો લખ્યા સવત્ ૧૪૭૩ કાલ્પણુ વદિ ૯ બુધ છે કે જે વખતે વીરભાણુદેવ રાજ્ય કરતો હતો

૮૪—નયનન્દિના સુદર્શન ચરિતમા ૧૨ સન્ધિ છે. તેમા સુદર્શનનું ચરિત્ર છે. પ્રશસ્તિપંચી જણાય છે કે કર્તા કુંદકુન્દાચાર્યગણુના પદ્મનદિના શિષ્ય વિશાખનદિના શિષ્ય રામનદિના શિષ્ય માણિક્યનદિના શિષ્ય હતો અને તેણે વિ સ. ૧૧૦૦ મા જ્યારે ભોજદેવરાજ અવતિદેશમા ધારાનગરીમા રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે આ અથ રચ્યો છે. તેનો આદિ ભાગ આ પ્રમાણે છે —

ૐ નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ । જમો અરહંતાણં । જમો સિદ્ધાણં ।
જમો આચર્યાણં । જમો જવજ્ઞાયાણં । જમો લોણ સન્વસાહૂણં ।

ઇહ પચ જુમેકારધ લહેવિ ગોવહુવહ સુદસણુ,

ગઉ મોકખહો અકખમિતહો ચરિઉ વ ચઉવગ્ગ પયાસણુ.

૮૫—આજ નયનન્દિએ કદાચ આરાધના નામનો અથ રચ્યો હોય તેના સખધમા સ્વં સાક્ષર દલાલે જણાવ્યું છે કે તેના કર્તા નયનન્દિ દિગંબર છે અથ એ ભાગમા-૧ લામા ૫૬ અને બીજામા ૫૮ સધિ છે પાટણુ બહારમા સ્વં દલાલે પોતે જોયેલી પ્રતમા માત્ર ૩૦ અને ૨૭ સધિઓ છે

સુણિવર જુયનદી સણિણુ વધ્ધે પસિધ્ધે સયલવિહિણિહાણે એતથ કંવે સુભવે,
અરિહ પમુહ સુતુ વુત્ત મારાહણાએ પમણિઉ કુહુ સધી અકૂાવણુ મમેત્તિ.

૮૬ કનકામરુ કંકજ અરિત ૧ પ્રકરણ કે નેને પરિચ્છે
નામ આપેલ છે તેમાં છે તેમાં અર્ધ કરકડું અરિત છે કર્તા તેમાં
સિદ્ધસેન સમન્તભદ્ર, આશ્વકદેવ સ્વયંભુ, અને પુષ્પદત્તો ઉત્તમેષ
કરે છે તે પરથી તેણે ઈ સ ૧ થી સદીમાં કે તે પછી દેઈ કાલે
તેની સ્થના કરેલી હોવી જોઈએ.

૮૭ જાનો આદિ જાત જામ નીચે પ્રમાણે છે

મણુ મારવિષ્ણુમણુલો સિવપુસ્વાસહો પાવતિમિત્તરક્ષિત્વરદો
પરમપ્રમ લીલુલો વિશ્વમવિલીલુલો સરમિ ચરણુ સિરિ મિલુપરદો
ત્તમ અશ્વવમ સિવમુલ કરણુરેવ, દેવેદ-હર્ષિદ-કુરિદ સેવ,
ત્તમ લુણુ મહોદદિ કલિય પાર, પારાવિય સિવપદો મનિયતાર
પુણુ કલમિ પમકુ ગુણુલિયર મરિલ, કરકડ લુરિલ્લો તલુલ અરિલ
તો સિદ્ધસેણુ મુશ્મતભા, આશ્વકદેવ મુશ્મતભ સમુદ,
સ્વ એવ સર્ગજુ વિશ્વમનિયુ વામેસરિય સિરિ પુષ્પદ
મિલિયવત્તપુષ્પરણુએણુ, અદ્વિલિયેવે નિમલએણુ
વર્તિયર્ક કુર્ક ડિયવરેણુ સુપસિદ્ધલુમ કલુપમરેણુ,
જુલ મંગલ એવ હો સીસએણુ, ઉપાધિ જલુમલુલોસએણુ,
આસાદવરણુપરિ સજવ એણુ નિલુપરણુસરોદભવએણુ.

જૂની સ ૧૬૭૮ માં લખાયેલી પ્રત એલક પન્ડિતશ્રી શરતવર્તી
જાનમાં ન ૨૮ ની છે

પ્રકરણ ત્રીજું

બારમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૮૮ અસવદેવસુરિ જારમી સદીમાં સ ૧૧૩૩-૩૫ લખાયા
સ્વર્મત્ત મયા તેમણે જાતિલુલુ સ્તોત્ર રચ્યું છે તે પણ અપભ્રંશમાં
છે તેમાં ૩૩ ગાથા છે

જયતિહુયણુ વર કપ્પ રૂપ જય જિણુ ધન્નતરિ,
જયતિહુયણુ કલાણુ કોસ દુરિયકખરિ કેસરિ
તિહુયણુ જાણુ અવિલધિ આણુ ભુવણુતય સામિય
કુણુસુ સુહાધ જિણેમ પાસ થંભણુયપુરિદ્ધિય.

૩

એય મહારિય જતદેવ ઇહિન્દવણુ મદસઉ,
જ અણુલય ગુણુ ગહણુ તુમહ મુણિજણુ અણિ મિદ્ધઉ
એમ પસીય સુપાસણાહ થંભણુયપુરિદ્ધિય,
ધિય મુણિવર સિરિ અભયદેઉ વિણુણુવધ અણિદિય

૮૦

૮૯—સ ૧૧૨૩ મા સાધારણના અક સૂચિત કવિએ ૧૧ સધિ
વાળી અપભ્રંશ ભાષામાં વિલાસવધકહા રચેલી છે તે ‘સમરાધ્યકહા’
નામની સુપ્રસિદ્ધ હરિભદ્ર સૂરિની પ્રાકૃત કથામાંથી ઉદ્ધૃત કરી છે એમ
તે કવિએ પોતે જણાવ્યું છે કથાવસ્તુ જાણુવા માટે સમરાદિત્ય
કથામાત્ર પચમવર્ણન જોવું અથવા પોતે કોટિકગણુ-વજ્રશાખામાં
થયેલા અપભ્રંશ સૂરિના સત્તાન છે ને યશોભદ્ર સૂરિના ગચ્છના છે
એમ જણાવે છે. કવિ ‘સાધારણ’ એ નામથી પૂર્વે સુપ્રસિદ્ધ હતા તે
નામથી તેમણે અનેક જાતના સ્તુતિસ્તોત્રો રચેલા હતા. પાછળથી
પોતાનું નામ સિદ્ધસેનસૂરિ એ નામથી પ્રતિષ્ઠિત થયું એ પણ તેમણે
જ જણાવી દીધું છે આ ‘અપભ્રંશ’ કથાની પ્રત જેસલમેર બઝારમાં
છે તેનું આદિ આ પ્રમાણે છે.

બહુરયણુમણોહર નિમ્મલપયહર સગુણુ સુવન્ના હિદ્ધિયઉ,
જ(મ?)ણુ કરસ ન સોહર્ધ નયાણુ મોહધ કવ્વહાર કકટ્ટિયઉ

૧

પઠમ પણુમેધુ(વિ ?)ણુ ઉસહસામિ પુણુ અજિઉ વિવિન(ણિ ?)—

જિજ્યહિ થુણામિ,

સંભવુ ભાવેવિણુ ભવવિણાસણુ વદિવિ અમિનદણુ ગુણુનિધાણુ.

—જેસલમેર બઝાર સૂચી પૃ ૧૪ પ્રસ્તા. પૃ ૪૫

૪ માસિકૃત્ય પ્રસ્તાવિકા પ્રતિબદ્ધરાસનો ઉલ્લેખ સ ૧૧૭૪ માં થયોદેવ ઉપાધ્યાયના રચેલા નવનત્વભાષ્ય વિવરણમાં કરેલો છે તે તે સંધિ (અપભ્રંશ કાવ્ય) નાદ છે જનકચોદ્ય વિશેષવિધિ મુંકુર સપ્તમી સન્ધિવચન્ય માસિકૃત્ય પ્રસ્તાવિકા પ્રતિબદ્ધ રાસકા વ્યાસવસેષા) આ પરથી અજ્ઞાત છે કે ગુજરાતીમાં એમ કાવ્યને સંસદિ છે તેવી રીતે અપભ્રંશ તથા પ્રાકૃત ભાષામાં રસો હતો

૬૧ આ ૧૧૧ માં શાલિભદ્રસુરિના લિખ્ય વર્ધમાનસુરિએ અપભ્રંશવિરત રચ્યું છે તેમાં દેરમેક દેશલે અપભ્રંશ ભાગ આવે છે

૬૨ સ્વમત સાક્ષર મી ચિમનલાલે અપભ્રંશ સંમધે સાદિત્ય માસિકમાં લખતાં જણાવ્યું છે કે—

જાત્યાર સુધીમાં અપભ્રંશ ભાષામાં જે ઉદ્ભવ્યે અપાયાં છે તે હેમાચર્યના પ્રાકૃત આકરણ તથા હાજવમાંથી છે કેવળ અપભ્રંશ ભાષામાં રચાયેલાં કાવ્યમદ કાવ્યો તથા મંથો લેત બદારોમાં તાકવત ઉપર લખેલાં મેળુદ છે આ ઉપરાંત ૧ આ ૧૧ માં તથા ૧૨ માં ચતકમાં રચાયેલાં પ્રાકૃત કાવ્યોમાં પણ અપભ્રંશમાં રચાયેલાં દેરમેક ભાગ માણ્ય ૫૩ છે હેમાચર્યના સુર દેવચંદ્રે આ ૧૧૧ માં પશાન્તિનાથ ચરિત્ર નામનું ૧૧ ૦ શ્લોકનું કાવ્ય રચેલું છે તેમાંથી દેરમેક અપભ્રંશ ભાગ નીચે આપ્યો છે

૬૨ આ ભાગમાં ઘાંતિનાથના જન્મ વખતે કિલ્લા કુમારીએ જે ઉસવ કર્યો હતો તેનું વર્ણન છે—

૫ આ કાવ્યના પ્રારંભમાં પ્રાચીન કવિશ્રીને નમસ્કાર કરવાની પ્રથા હોય છે તે પ્રમાણે દેવચંદ્રસુરિ ધીરમ સ્વામિ સવાલસાગ્રમાણ્ય વસુદેવ કથા (વસુદેવકથા)ના કર્તા બદનાદ સમસાદિધ્ય કરવાના કર્તા કલિચંદ્રસુરિ કુવલમાલાના કર્તા કલિચંદ્ર ઉદ્દસુરિ તથા ઉચ્ચનિર્મલવ પ્રથમના કર્તા સિદ્ધસુરિને નમસ્કાર કરે છે વસુદેવકથા સપ્તમસ વથા ધમ સેન વાલકની જનારેલી છે પાન્તુ આમાં તે બદનાદુએ રચેલી છે તથા તેનું પ્રમાણ સવાલસાગ્રનું છે તે નિર્ણય છે

- કવિરાયચક્રવર્તિ વદે સિરિ ઇન્દ્રપ્રમુણિનાહ ।
 જન્મ જન્મે તેલગ્નિ વ વાળી મન્વત્યચ્છ વિચ્છરધ ॥ ૬
- વદામિ ભદ્રાલુ જોણુ ય અધરસિયપ્પદુકાકલિય ।
 રધય મન્વાલકપ્પ ચરિય વમુદેવરાયસ્મ ॥ ૭
- વદે મિગિહુરિમદ સ્મિતિ વિહસયણા નિગાયપયાવ ।
 જોણુ ય કહાપાન્યો સમરાધ્યચ્છો વિણિમ્મવિહ ॥
 દાકિખન્નદંદમ્મરિં નમામિ વગ્વન્નમામિયા મગુણા ।
 કુવલયમાલેવ્વ મુહા કુવલયમાલા કહા જન્મ ॥ ૮
- પણુમામિ સિદ્ધમ્મરિ મહામતિ જોણુ મન્વેણવાણુ ।
 પન્વરકપિ વ ગર્ધય ભવન્સ રુવ કહાપધે ॥ ૧૦
- જય જય તિહુયણુદીવયદાધ એ, જય જય અસેસહ માર્ધ એ ।
 જય જય તિહુયણુસૂરવિયાર્ધ એ, જય જય અચ્છરિયપસાધ એ ॥ ૪
- મ ખીહિસિ પરમેસરિ સામિણિ, જન્મે દિસાકુમારિ ગયગામિણિ ।
 જન્મકમ્મુ જિણુવરહ કરેસહં, અપ્પહં સિવપુરિપથિ ધમેમહમ્ ॥ ૬
- અવિ ય તિહુયણુનાહહ કુચ્છધરિ જય જય સામિણિ દેવિ ।
 અમ્હેહિ તુહ પયપકયધં વદિય ચિરહ નમેવિ ॥ ૭
- જય જય અધરાદેવિ તુહું સતિજિણુદહ માએ ।
 પણુમહ તુહ પયપકયધં સિગિતિહુયણુવિકખાએ ॥ ૮
- જય જય તિહુયણુદીવુ તર્ધ દસિયસયલપયત્યુ ।
 દિતિય સામિણિ તાડિયહ ભવિયહ મોહુ સમત્યુ ॥ ૯
- જય જય જગગિહપ્પણુ જિણુ દિતિય સામિણિ લોધ ।
 સન્નેધપ્પભવળીયજણુ સયલસુહ સન્નેધ ॥ ૧૦
- સયલદુરિયદ્દોલિન્વગ્ગલાવલ્લિજલવાહુ ।
 દિતિય તિહુયણુમાયપપ્પ કેડિહ અગહ દાહુ ॥ ૧૧
- જય જય પડિમોહયન્ વિન્નિયપુન્નિમયદુ ।
 માય મહામધદેવિપધે કિહ ભવિયહ આણુદુ ॥ ૧૨

જયહિ જિણુનાહયા કમ્મવણુદાહયા પણુયસુરનાહયા સિદ્ધિગમવીહયા ।
જયહિ સુભકારયા મોહનિદ્ધારયા દુરિયસયવારયા ચત્તસસારયા ॥ ૧૨૩
જયહિ ગયસમયા કામભઽધસયા નીરૂનવદ્ધસયા ભુવનઅવયસયા ।
જયહિ હવપાવયા કહિયવરભાવયા દુરકત્તણુલાવયા સજલપ્પણુરાવયા ॥ ૧૨૬

૯૩—આ દેવચંદ્રણ કૃત સુલસાખ્યાન અપભ્રંશમા છે તેમા
૧૭ કડવક છે.

એહ સધિ પુરૂપત્થ વસતિય દેવચંદ્રસૂરીહિ સમતિય,
ધ્વં બહુગુણુ ભૂસિહિ જિણુસુપસસિહિ સુલસ ચરિહિમ્મતિયહ
નિસુણુત પઢતહ ભત્તિઅ સત્તાણુ મોઽપ્પ મોઽપ્પતિયહ.

૯૪ હેમચંદ્રણના વ્યાકરણમાથી તેમજ કુમારપાલ ચરિત
દ્વાઅય-પ્રાકૃતકાવ્યમાથી ધણુક અપભ્રંશ સાહિત્ય મળી આવે છે
તેના સળધે હવે પછી જૂદા વિભાગ અને પ્રકરણમા જણાવીશુ.

૯૫ સસિપાલક કુલસભવ પાર્શ્વનદન ધાહિલના પઉમસિરિ
ચરિત્રમા ચાર સધિમા પદ્મગ્રી સતીના શીલનું વર્ણન છે. આ ક્યારે
રચાયેલું છે તે જણાયલું નથી પરંતુ પાટણુ બહારની પ્રતનો સવત્
૧૧૯૧ નો છે, તેનો આદિ ને અંતભાગ નીચે પ્રમાણે છે -
ધાહિલુ દિવ્વદિહિ કવિ જપઈ, અહુ જણુરોલુ મુએવિણુ સપઈ,
નિસુણુહ સાહમિ કનરસાયણુ, ધમ્મ કહાણુડ પહુગુણુ ભાયણુ.

×

×

×

×

સસિપાલક વુક્ય આસિ નાહુ, જસુ વિમલુ કિત્તિ જગિ ભમમ સાહુ,
તસુ નિમ્મલિ વસિ સમુખવેણુ, પઉમસિરિ ચરિહિ કિહિ ધાહિલેણુ
કવિ પાસહનદણુ દોસવિમદ્ધણુ સુરાધહિ મહાસધહિ.

જિણુ ચલણુહ ભત્તહ તોયમ પોત્તહ દિવ્વ દિટ્ઠિ નિમ્મલમધહિ.

• ૯૬ સંદેશરાસક-આ રાસક પ્રાકૃત તથા અપભ્રંશમા છે તેમા
દોહા, ગાથા, રૂઝા, પદ્ધડિકા, ચદ્રાપણુ, અર્ધ વગેરે છદો વાપરેલા છે
પાશ્ચાલ દેશમા મ્લેચ્છ દેશમા મીરસેણુના સળધીનો પુત્ર અદ્ધમાનુ

નામનો હતો તેની ગ્રીનવિચક યાત્રુન કાળને તિને પ્રાપ્તિને તીથે તેના
એવથી આ વિરખી મુદેસ જિતક સદેશ રાસક રમેણ છે તેની
ના પાણ બદરમાં છે

વચ્ચએતિ પદ્મો પૂજપતિધી ન મિત્રદેઓતિ,
એવ વિમુએ મુખ્યો આરો પ્રીત્તેવુમ્મ. ૩
ત તુઓ કુલકમયે પાછવ કવેમુ તીવ વિમુએમુ
આદમાણ પસિધી મુનેદમ ગુસવ રસમ ૪

હવે અર્થેરી નામની જિનરાસન સરિની મુનિ માયે કિલરિધિ
જિનરાસનુરિ અવધલમાં રચી છે જિનરાસનનો સ્વમચસ સ
૧૧૬૮ માં થયે તે તેના કિમ્બ જિનરાસે તેના પછી થોડાં વર્ષમાં
આ રૂપિ રચી દેખ તેમ અનુમાનવ છે જિનરાસને અવધવસ મ
૧૧૬૮ માં મળેમુ અને નમો સ્વમચસ સ ૧૨૧૧ માં થયો.
તેનો આદિમામ—

નમિવિ જિજેસર કામદ તિદુવળ આમિવદ
પ્રવકમ્મ મિમિનિમ્મ મિવમ્મ આમિવદ,
કરિમિ જાદુવમ્મુમ્મ મિરિ વિજુવસદદ
જુમવવમ્મમ્મરિધિ મુજિમ્મુસદદ. ૧

—નિમુજના રચામી, સિવમનિગામી એવા જિનેશ્વર કર્મનાથ-
અકોચ નિર્મલ પાદમમને નમિને મુજરાવ અમમત્વાર્થ મુજિમ્મ-
દર્શન એવા શ્રી જિનરાસનની વચારિશન ગુણમુનિ કૌં પુ
પરિદરિ અવધવસદ પચદિતિ તિદિવિમત
પામનિ નુદ ગેમ નિગ્દિ કુમમમત
કોનિત ગેમ દુમપ-મુમપ આતરત
વદમર્જ તુનિ-ચ કિવત નિરતરત. ૧

—નુ જાદવ તે વચિગી-નથ પરનજના વાગ્ય મન કુમા
મન રાગ વિવિધાન સ્વમ પા ત્થે નારો મપ અને આરો સપ

એતુ-એ વચ્ચેનુ અતર બતાવ્યુ અનેવર્ધમાન-મહાવીર જિનના તીર્થને નિરતરતુ-અવિચ્છિન્ન કર્યું.

૯૮ જિનદત્તસૂરિની બીજી બે અપભ્રંશ કૃતિઓ નામે ૨ ઉપ-દેશ (ધર્મ) રસાયન રાસમા ૮૦ ગાથા છે અને ૩. કાલસ્વરૂપ કુલકમા ૩૨ ગાથા છે આમાની છેલ્લી કૃતિની ત્રીજી ગાથામા ‘વિક્ર-મસ વચ્છરિસય બારહુ હુયઈ પણકૂઉ સુહુ ધરવારહ’ આવા શબ્દો છે તેથી તે કૃતિ વિક્રમના તેરમા સૈકાના પ્રારંભના ૧૧ વર્ષમા કોઈપણ વખતે બની હોવાનુ અનુમાન કરી શકાય કારણ કે વિ. સ. ૧૨૧૧મા જિનદત્તસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયો છે છતાં આ સર્વને સામાન્ય રીતે ૧૨ મી સદીની કૃતિ તરીકે લેવામા વિશેષ હરકત જેવુ નથી

૯૯ આ ત્રણે જિનદત્તસૂરિના કાવ્ય ‘અપભ્રંશ કાવ્યત્રયી’ એ નામથી ગાયકવાડ ઓરિએન્ટલ સીરીઝમા પ્રકટ થનાર ગ્રંથમા મૂકવામા આવ્યાં છે, અને તેમા પ્રથમના બે કાવ્યો પરની જિનપાલ ઉપાધ્યાય (જિનપતિસૂરિ શિષ્ય)ની સં. ૧૨૯૪ ની રચાયેલી સક્ષિપ્ત સરકૃત વૃત્તિ પણ દાખલ કરી છે છેલ્લી કૃતિપર ઉપાધ્યાય સુરપ્રભ (જિનપતિ સૂરિ શિષ્ય)ની વિવૃત્તિ છે, સાથે એ ત્રણે કાવ્યની સરકૃત છાયા તે ગ્રંથના સપાદક પડિત લાલચદ્ર ભગવાનદાસ ગાંધીએ કરીને મૂકી છે. તેમા સપાદક સાક્ષર જે પ્રસ્તાવના અને પરિશિષ્ટ મૂકવાના છે તે બહાર પડવાથી વિશેષ પ્રકાશ પડશે

૧૦૦ વાદિદેવસૂરિ એ મહાપ્રભાવક જૈનાચાર્ય ચર્ચાગયા તેમણે પોતાના ગુરુ મુનિચંદ્રસૂરિ (સ્વ. સ. ૧૧૭૮) ઉપર તે સમયની બોલાતી ભાષા-અપભ્રંશ ભાષામા રચવન રચ્યુ છે (મુદ્રિત-જૈન શ્વે. કો. હેરદેહ પત્રો. ૪ સ. ૧૯૧૭ ના સપ્ટે. થી નવે નો ખાસ અક. પૃ. ૩૩૧-૩૩૫) તેનો આદિ અને અંતભાગ નીચે પ્રમાણે છે —

નાણુ ચરણુ સમતુ જમ્મુ રચણુતઉ સુપહાણુ,

જયઓ સુ મુણિસૂરિ ધયુ, જગિ મોડિ અવમ્મહખાણુ

બહે પસન્ના દુહ નવણ, તક મચ્છનક સમકાલ,
 દિશ્વરિયન મુક સપેદાદિ જનુ ઢિદ્દિક દુહાનલ. ૨૪
 દુસમ રમણિકિ ચર જિગવ, દુહ લિદ્દિક મુલિનાલ.
 સિરિ મુલિનક મુલિક પરમકુ દેશ કુમ્પાક. ૨૫
 જાની હાલની જૂજશાલી જાણ ૧ બહેમરસસે આ ૧માણે આપી છે -
 રામવરણ સમકાલ જેનું સ્તનવ મુપદાન
 જયો સ મુનિમુરિ બાહી જયે, માંયો મ-મચ્છનલ. ૧

x x x x

જ્યારે પ્રસન્ના તન નવનો તથા મનુજેને સદા હળા,
 હાજરકિત મુખ સાંપો પળી ઉદાય દુહાનલ. ૨૪
 દુસમ રમણિમાં સુવ જેમ તું હાથે મુનિનાલ,
 મી મુનિનક મુની પરમ દેહ કુમ્પાક. ૨૫

(૧. મરણ—વિશુદ્ધપ્રવૃત્તિ, સમકાલ—મદ્ય, માંયો—મર્દિત—મર્દિન—
 મોદિય—મસળી નાંખ્યો, મ-મચ્છનલ—કામરૂપ ખીલો. ૨૪—સાંપો—સપ-
 ક્ષિ-સપકને—સપકાલિ—સપકાલિ—મચ્છ. ૨૫. દુસમ રમણિ—આ પંચમા
 દુસમ નામના આસ ૧૫ શાલી કુમ્પાક—૨૬મક.]

૧ ૧ લેફમણ મલિને મુપાસનાલ—જરિઆ એ નામનો પ્રકૃત
 મલ સવ્ ૧૧૬૬માં મલ શુદ્ધ ૧ ઝરને કિને ઝર મલ્લીપુરીમાં મી
 કુમ્પરણના સમ્પમાં રચો છે તેમાં ક્યાંક ક્યાંક અપમલમાં ડોહો છે—
 અવમલિઅવમલિ—રોમચણ, કુણ્ણિકિ કિમિસર તલ નચ્છતણ,
 દેવિ મુનિ મલ્લસમ્પોદર જેવ સમિલિયસમેલ મુમ્પાદર ૨૧૮
 દેવિ માલવ સમ્પાલિ કામદુર જાવરિ જાવરિ સુદકકરવ મુર
 દેવિ લિપાજનકાદલ રસવ કુણ્ણિકિ કરનચ્છિવ જાવરિ વરદાસવ ૨૧૯
 દેવિ દરિમુદરા લિપસમલ દેવુર કુણ્ણિકિ દવલેસિવ દેવિ મુમ્પાદર
 દેવિ મવમલિવ કુણ્ણિકિ મવમિલિવ અન્નિ મુદ્ધિકિ વદરતિ

કેવિ ફેડિતિ વક્કરિય ઉક્કેરય, કેવિ કુવ્વતિ કહીરવુન્નાયય,
કેવિ તક્ષખણિયુ ખીરોયજલ મતિય, કલસમુવણિતિ તિયસા
હરિયતિય ૨૭૧

—ત્યા ગુરુભક્તિના ભરથી ઉદ્ભવિન્ન રોમાય થયા છે જેના એવા નાયતા (દેવતાઓ) તીર્થેશ્વરને સ્તવે છે. કેટલાક (દેવો) સુગંધથી વશ થઈ ન્યા સુમનોહર ભ્રમરો યોગ્યબ ભેગા થાય છે એવા મદાર નામના પુષ્પોનો ભર-ઢગ ફેંકે છે, કેટલાક મલ્લોની માફક કમદર્દુર ? સજ્જ થાય છે, જ્યારે ખીજા સારા કઠરવથી સુંદર ગાય છે કેટલાક ઉંચા નીચા તાલવાળા રાસ કરે છે, ખીજા હાથના વૃત્યવાળુ સુંદર હાસ્ય કરે છે, કેટલાક હર્ષથી મસ્ત બની. કરે છે, કેટલાક કણુને બધુર એવા ઘોડાના હણુહણુવાનો અવાજ કરે છે કેટલાક હાથીની ગર્જના કરે છે, ખીજા ભૂમિતલને મુઠીથી મારે છે, કેટલાક ...અને કેટલાક દેવતાઓ તેજ સ્પર્શે ખીરના જલવાળા કલશો ધરી પાસે લઈ જાય છે

૧૦૨ ખીજો નમુનો એ છે કે —

અઉપ્પધ.

જહિ ઉપ્પજ્જઈ જલણુ ત નિશ્ચિય તા ડહધ,
પાસકિઉં ટુલિગિહિ ડહધ નવા ડહધ,
જસુ પુણુ કોહ સુ અપ્પઈ જણુ ડહિઉ,
હાણિ કરેઈ પરત્તહ જિણુવરિ ઇહ કહિઉ. ૨૭૦

રોસિણુ અપ્પુકપ્પાણુ જુ વિયરધ અવરજણિ,
સો તેણુવિ પરિભવિયઈ ડજઝધ અત્તુમણિ,
તો ત સો ઇહ લોપ્પવિ વધરિઉ ભણિ હણુઈ.
આલિ જુ દિન્નઈ પાવુ અયાણુઉ ન ત ગણુઈ. ૨૭૧

રોસાનલિણુ પલિત્તુ સુહુત્તિણુ ડહધ નર,
નિયધમ્મહ ભડાર સુસહિઉ જો સુચિર,
રોસપિસાધણુ ગહિઉ ન લુજધ ન ય સુચઈ,
અઈવલ્લહ ધણુ માણુસુ વિણુ રોસિણુ મુયધ. ૨૭૨

જદ કુદર કેર કિરીડ વિરસણ વિરસિડ
 નિલુવિરણુડે સોહ ન પાવઈ નર કદવિ,
 તદ પદિડે ઘણર તવસી જઈ તદવિ
 ન સદઈ મુઝામમ્મુ સરોસિર નર કદવિ.

૨૭૩

—ત્યાં અગ્નિ ઉપજે—ઉપજી ગાય તેને પેતે રહે ભાં સુધી
 બાજે, (જલ) પાસે પડેલાં (પાતાળ) તણુબાધી બાજે કે ન જલુ બાજે;
 જ્યારે કેતમ જેને જાણ છે તે પેતાને તથા બીજાને પણ જાણીને બી ?
 સજે પણ હાનિ કરે છે જોમ જિનવરે કશું છે

—જે (જન) રેણથી બીજા મુજબોમાં અભ્યાખ્યાન થાડી ફેલાવે
 છે તે તે (રેણ)થી પણ પરભવ પામે છે ન(બને) પેલાના મનમાં જાણ
 છે તેથી તે જાણ સોઝમાં પણ તેને વેરી અણી ખરે છે જે બેઢી રીતે
 ખપ કહેવામાં આવે છે તે અગવપો (જાપ) અણુતો નથી.

—જે પણ કાળ સુધી સુસંસ્કરમાં રિશન હોય જોને મુજબ
 રેણથી અગ્નિથી પ્રદીપ થઈને (જેક) મુજબમાં નિજમનો બહાર
 બાળા નાંખે છે રેણથી જૂન જેને બરણો હોય તે બોગવતો નથી
 તેમ સુધ રહતો નથી અને અગ્નિ પાર્થ થન મુજબને વિનાદોને બેડી
 જાણ છે જેમ કુદર, કેવુર, કિરીડ (મુઝ)થી વિભવિત થયેલો નર
 વિનમવિધિયો (હિમતો) કદા રીતે સૈન્ય પામતો—સૈન્યતો નથી તેથી
 રીતે કદા માણસ પદિવ, ઘણા તવસી હોય જ્યાં પણ રેણથી હોય
 તે મુજબનો માર્ગ પ્રાપ્ત કરતો નથી

૧ ૩ જા કવિએ બીજાનું સુબદ્ધિત પણ મુજબું છે અને તેથી
 તે તેના સમવથી પ્રાચીન હોવું જોઈએ. યત ઉક્તમ,—

આપદિવમઈ ઇતિ જદ દુકમઈ સદસા પરિણમતિ તદ મુજબ
 પુન્યનિજમઈ પરિવિ કા સપ્ત સપ્પુરિસદ્ધિ વિરુવિ ન ચમકઈ

—જેમ દુ-જો અપ્રાપ્તિ (વણુમાર્ગ) આવે છે તેમ મુજો
 સદસા—એકમ પરિણમે છે પૂર્વોપદિર્જિત કાણુ બદલથી રહે ! સદ-
 રેણું વિરુ જતાં ચમકતું નથી—ચમકાર જામતું નથી—આધર્મ જામતું નથી.

તેર, ચૌદ ને પંદરમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય. ૬૫

૧૦૪. આવા અપભ્રંશ ભાષામાં અમુક ભાગો પૃ. ૫૦, ૧૯૦, ૨૧૩, ૨૮૬, ૨૯૬, ૪૪૦ થી ૪૪૨, ૪૬૮, ૫૭૦, ૬૨૫, ૬૩૨, ૬૪૭ પર છે જુઓ મુખામનાહ ચરિત્ર-સંસ્કૃત છાયા કરીને સરોધક પદિન હરગોવિન્દદાસ અને પ્રકાગક જૈન વિવિધ સાહિત્ય ગાત્રમાલા અક ૪, ૮, ૧૨, કાશી

પ્રકરણ ૪ થું.

તેરમી, ચૌદમી અને પંદરમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૧૦૫—યોગચંદ્રમુનિના રચેલા યોગસાર ગ્રંથમાં ૧૦૫ દોહા ૧ સોરઠા ને ૧ ચોપાઇ છે તેને દોહાસાર પણ કહે છે તેનો વિષય અધ્યાત્મોપદેશ છે યોગચંદ્રમુનિનો સમય નિર્ણિત થયો નથી કોઈ કહે છે કે વિક્રમની બાગમી સદી અથવા વંધુમા વંધુ તેરમી સદીનો પૂર્વ ભાગ સિદ્ધ થાય છે, પણ ભાષા મરણ તેથી આધુનિક ભાષાને ઐટલી બધી મળતી છે કે તેને તેટલો પ્રાચીન સમય આપવાનો સ્વીકાર કરવા દોષ ખરો, છતાં જ્યાં સુધી તેનો સમય નિર્ણય કરીને સિદ્ધ ન થાય ત્યાં સુધી તેને અત્રે ધ્યાન આપવું યોગ્ય ધાર્યું છે (આ ગ્રંથ પ્રકાશિત થઈ ગયો છે માણિક્યજ્ઞ જૈન ગ્રંથમાલા અક ૨૧) તેના દોહાની ભાષા આપણી હાલની દેશી ભાષાનું પૂરાણું સ્વરૂપ બતાવે છે, અને તે અપભ્રંશની સરખા ભાષા છે તેથી તેને જૂની ગૂંજરાતી કે જૂની હિંદી નિશ્ચિતપણે આપણે કહી શકીએ ઉદાહરણ તરીકે —

અજર અમર ગુણગણિલક, જહિ અપ્પા ચિર ચાઈ,

સો કમ્મહિ જીવિ બધયધ, સચિયપુન્ન વિલાધ

૧

—અજર અમર ગુણગણ નિલય, જે આત્મા સ્થિર થાય,
તે કમ્મો નવિ બાધયો, સચિતપૂર્વ વિલાય

મેરમ કે—અમર ગુણના મમદનું રચન (એવે) આપના
ગોના રિશર માવ છે તમે ત કની બાંધના-ગમન કરના નથી પૂર્વના
(૧૮) મંબિન (તે ૮) વિસવ પામે છે નામ પામે છે

આપ મરવલ એ રમત હાથે નમ નાના,

મે મમમામ્મી દના સુ પાવર્ બવપાર

—આપ રવાપે ૭ રમે હાડે મદુ અવદાર

ત મમમ્મિ થના પામે આપ બવપાર

(હાથિ-છાંદે સદુ-સાધુ-ગાદા સમવર્મા આ મિદા પ્રવાસી)

૧૮ સમિમ્મુ બુ મિપ્પવા કમસમ્મિ પત કમવિ

તદ કમ્મેબુ બુ મિપ્પવા, ૧૮/ રમ્મ અવપ મદાર્થ.

—૧૮/૧૦ થામ ન રિત કમમ, કમિની પમ કમ્મિ

કમ્મી થામ ન મિમ તમ, વધે રતિ અવમરવમાર.

૧૯ ઉપમાર્મ મત્ત કવિ કુદુ મુ, ૧૯/૧૦ મમ્મ

બુરવ નર્મવ ૧૯/૧૦ મિમ તમ મિપ્પવા ૧૯/૧૦

—આપ ઉપમાર્મ મરત આ દુખ મુખ ભોમને મિ

તરક ભવ વમી મિ ૧૯/૧૦ તમ મુમિ પમ્મ મિ.

૧૦૬—આપ મારા ૧૦૬ પમ્મ છે

છા છાદ બે ૧૦/૧૦ તમ્મ મિ ૧૦/૧૦

મિમ્મ મરમ્મ મિ ૧૦/૧૦ તમે તમે મિમ્મ મરમ્મ.

—છા અમે અમ્મમા ભેદ ૭ ૧૦/૧૦ છે તે ૧૦/૧૦ છે (અમારુ

તે ૧૦/૧૦ છે) ગોદાનું કારણ ભેદ છે (ભેદ) ગોમી (ગોમમ) ૧૦/૧૦

છે (કે ૧૦) પામીભામિ કમ્મ છે

પમ્મ બુ પદિવા દેત ૧૦/૧૦ બુ પદિવા પિમ્મમ

પમ્મ બુ મરિવ પવેનિ ૧૦/૧૦ બુ મુમ્મા મુમ્મિમ

—પરને ૧ દોને મર્મ પુષ્પપુષ્પી મર્મ નવ

મરિ પ્રેરને મર્મ નવ, માત મેરને નવ મમ છે

(આમા પૂછાપૂછી, મહિ (મઠ), મુઝા (મુઝ) વગેરે દેશી શબ્દો છે)

૧૦૭—આ ગ્રંથમા એક ચોપઇ પણ છે —

કાસુ સમાહિ કરઉ કો અચઉ, છોપુ અછોપુ કરિવિ કો વચઉ,
હલસહ કલહિ કેણુ સમ્માણુઉ, જહિં જહિ જોવઉ તહિ

અપ્પાણુઉ. ૨૦

—કેની સાથે સમાધિ કર, કેને અર્થ (પૂજા), દૂત અદૂત કરીને કેની વચના કર, બક્ષા કેની સગાયે કલહ ભોગવુ, જ્યા જ્યા જુઓ ત્યા આત્માજ છે.

આ દોહાસારને મળતોજ આવકાર્યાર નામનો ગ્રંથ છે કે જેનો ઉદ્દેશ્ય આગળ કરવામા આવ્યો છે

૧૦૮—પ્રાય. આ કવિનો પરમાત્મપ્રકાશ નામનો ઉત્તમ આધ્યાત્મિકગ્રંથ છે તે પણ આજ પ્રકારનો છે તે બદ્ધ પ્રમાકરની વિનિતિથી રચવામા આવ્યો હતો તેમા પણ દોહા છંદનો ઉપયોગ કર્યો છે. દાખલા તરીકે —

જર્ઘ શિવિસંધ્યુવિ કુર્ઘ કરધ, પરમપ્પધ આણુરાઉ,
અગ્ગિકણી જિમ કટ્ટેગિરિ, હહધ અસેસુવિ પાઉ.

૧૧૫

—જો (એક) નિમિષ-ક્ષણની અર્ધી પણ કોઇ પરમાત્મપ્રત્યે અતુરાગ કરે-રાખે, તો જેમ અગ્નિની એક કણી લાકડાનો પર્વત-મોટો ઢગ બાળી નાખે છે તેમ તે અગેષ-સર્વ પાપ પણ બાળી નાખે છે

હરિહર બહુવિ જિણુવરવિ, મુણિવરવિદ્ધવિ ભવ્વ,

પરમણિ રજણિ મણુ ધરિવિ, મુઝપ્પુ જિ આપહિ સવ્વ ૧૩૪

૦ —હે બધ્યો ! હરિ, હર, બ્રહ્મા પણ (નિમજ) જિણુવરો પણ (અને) મુનિવરના સમૂહો પણ પરમનિરજનમા મન રાખી મોક્ષનેજ ધ્યાય છે.

જ નિણવયણ વિરહ, સચ્છદ બુધ્ધેણ જ મએ રધય,
 ત ખમહ સધસવ્વ, મિચ્છામિદુક્ક તપ્સ ॥૨॥
 મદમઠ મદ બુધ્ધેણ, ફૂડ લિહિય જ ચ વિસ્સરિય,
 બહુ મુએય સોહિયવ્વ, ભવિય જ્ઞવાણ ચ ખોહિવ્વ ॥૩॥
 —અથાઅથ મપ્પ્યા ૨૦૫૦ પ્રમાણુ-પાના ૫૫-૧૩ અનત

આ હુલ્લક મતના ખડન માટે મરમ અથ છે. પત્ર પર ક્ષો.
 ૧૮૫૦ દા ૨૧ લીં મા છે

આ વિક્રમના સત્તરમા સૈકામા અનેક ગદ્યકૃતિઓ-બાળાવખોધો-
 ચર્યાઓ-વગેરે થયેલ છે પણ તે સર્વ જોઇ તપાસ્યા વગર તેના રચ્યા
 સવત્ તથા રચનારના મમય નક્કી થઇ શકે તેમ નથી, કેટલેક રચણે રચ્યા
 સવત્ મળી શકતો નથી પણ લખ્યા સવત્ મળી આવે છે આ સર્વ
 ગદ્યકૃતિઓ ઘણી છે પણ તેમાની જે કાંઇ નજરે રચ્યા કે લખ્યા
 સવત્ની ઉલ્લેખિત માત્રમ પડી યા આ સૈકામા વિદ્યમાન એવા રચના-
 રની જણાઇ તેજ માત્ર નામનિર્દેશરૂપે નોધી છે —

લ.સ. ૧૫૭૫ મેરસુંદરઉપા'આય (૧)શીલોપદેશમાળા બા. ૧૩-૪૦૦૬ ૨૧લીં.

લ.સ. ૧૬૦૮	„	„	બા. ૧૩૧-૬૦૦૦૬. ૧૪ „
„	„	„	૧૮૦ પા. ૩
„	„	„	૧૨૨-૬૪૬૫ પા. ૪
„	„	„	૧૭૬-૬૪૮૫ પા. ૧
„	„	„	૨૨૨-૮૪૮૫ દા. ૨૮ લીં.
„	(૨)	કલ્પપ્રકરણ બા. ૧૧૦-૬૨૬૯	પા. ૪
„	(૩)	પુષ્પમાલાપ્રકરણ બા. ૧૬૬-૪૫૯૦	પા. ૪
„	„	„	૧૩૯-૬૦૯૦ લીં
„	„	„	૭૦-૧૫૦૦ લીં.
લ.સ. ૧૫૨૯	„	„	નર્મકોશની પ્રસ્તાવનામા ઉલ્લેખિત.
„	(૪)	કર્પૂરપ્રકર બા. ૧૨૧-૫૨૭૦	પા. ૪
„	(૫)	પણીશતક બા. ૧૬-૬૦૦	પા. ૪

કથા અનતા છવ દાહ્યાંગી આરાધી મેઘા ખડુલા, અનેક પુદ-
 ચેઈ અનતા મુકિત ભરખઈ ધમિ ભાણી સિદ્ધાંતની આજ્ઞાના ધની
 સત્ત સર્વ સદ્ગુણી સંખ્યજનું ઉદય કરિયઈ એતઠઈ તપની આરાધના,
 સદેખમાત્ર સિખી વલી વિરોધ સત્ત અર્થના બાવ પ્રીતિયો અનઈ
 સત્તના અર્થ નિર્મુક્તિ થતિ ચૂલિ બાવ પાછના પ્રકરણ ને ગદુમન—
 પરપરઈ માંનઈછઈ તે પુણ્ય માનવા. નેદમાઈદિ ૭ હેતુ કરણ ઉત્તર
 ઉપવદ્ય હુઈ તે સદ્ગુણી કલ્યાણિય કમ્પેયોગ જાણરિ આસત્તા નાતઈ તે
 અપ્રાપ્તિ છઈ અનુમુત કનઈ અણુસાંભવઈ સમ્બંધમતિઈ ઉચાપીઈ નહો.
 અસમદમ્બઈ અણુવૈવદ ન મેલીઈ હેતુકરણ સત્તે ધણુઈ દોસઈ છઈ
 તે કિમ સદ્ગુણી છઈ તિમ નિયુક્તાદિના હેતુકરણ સદ્ગુણી. કલ્યાણ
 ન પ્રીતિઈ તેા મંથરથ રહીઈ ગદુમન પૂછી કંમઈ પડીઈ તિયુ એ-
 કાંતિ ઉચાપઈ નહો. ધણુ સૂ સિખીઈ થોઈ સિખીઈ ધણુ રીતયે.
 દિકઈ ને ધર્માર્થાંતિ સત્ત ધણી મીત્ર સત્ત નિયુક્તિ પાછના થતિ
 બાવ ઉપસત ચૂલિ પ્રકરણ નામ દેઈ તે માઈ તે સત્તના મેઘ નથી
 સિખા. ધણુમાઈ નિનિયા રતિછા પૂળ આલેખણ અનેક મેઘ ધણુ કઈ.
 અત પાછનામઈદિ ૬ શ્લોકઈ તે નથી સિખા, સ્વા માઈ, ને માઈ
 ટુમ્બનઈ પ્રતીતિ નથી ૩ સત્તના મેઘ રૂપા મજ સિખા કઈ, એકવ
 સત્તના ભવ મબીર પ્રીતિ, કુમત કલમક મારી સંધ ચાન ક્ષતન
 આરિકતપ પાલિયા, એ પાલ્યા વિના મેઘા નથી ૪ી ઉત્તરશ્લોકને
 ૨૮ મઈ, નાણુ ૫ દસણુ જેવ, અરિય ૫ તવેતકા, એવમ્મમ્મન-
 પત્ત છવા મજ્ઞતિ મુગ્ધઈ ૧ જિનવચ્ચ વિરદ અણુ મુખે કંઈ હેતુ
 મુક્તિની રચના કરીછઈ તે ૪ી સમ સાથે ખખવઈહું, નિઝમિદુકા
 વલી ૨ કંઈ મજ્ઞતિ મુગ્ધતિ વીસારીઈ કુમ કંઈ સિખું કુઈ તે
 ગદુમને સોખવું, ગમ્મજ્ઞનો મુગ્ધવ

અ. ૫

કુલજામણિક મુરણ તસસ સમિસસ સદબંધુસમેણુ;
 અનિયણુ મેઘામુલ્ય ઉદરિય સુખસમુદાય ૫૧૫

૨ સં ૧૭૦૦	ધનવિજય (ત. કલ્યાણ કર્મગ્રંથ બા. ૫૪ દા. ૬૨ હા. બ. વિજય શિ)	પાટણ.
પદ્મસુંદર ઉ. (૬ ત *ભગવતીસૂત્રબા. ૭૬૨	૫ કા.	
ધનરત્નસૂરિ-રત્નસુંદર		
શિ.)	૯૩૮-૧૬૦૦૦ પા ન ૨	
	૮૮૫-૪૦૦૦૦ જે	
	૩૨૮૬. ૯ અને દા ૮ હા બ પા.	
	૯૮૮ દા ૧૦	„
મુદ્રયક	ચાતુર્ભાગી વ્યાખ્યાન બા	૧૨ પા ૧
શ્રીસાર	ગુણગ્રંથાનકમારોહ બા	૩૧ પા ૩
ગુણવિજય	અદ્યપચલુત્વ	૧૩ પા ૩
રાજહસ કિ (ખ દશવૈકાલિક બા નિત ૫૮	દા ૩૬ હા.	
હર્ષતિલકગણિ શિ)	રાજસૂરિ રાજ્યે) ૬૦	„ બ. પા

આ બાલાવખોધ-સ્તપુક-ટખો ધણા ઉત્તમ અને સુંદર અર્થવાળો પદ્મસુંદર કર્યો છે. પાટણના હાલાભાષના ભડાર દામડા ૮ માની પ્રત સ. ૧૭૫૨ મહા વદ ૭ શનિવારે અવરગાળાદમા લખેલી છે તે શુદ્ધ છે દાખડા ૧૦ માની પ્રત સ ૧૭૬૫ ના ચૈત્ર વદિ ૧૩ રવિએ ખારેજા નગરમા પદ્મવિજયગણિ શિષ્ય સુમતિવિજયે લખેલી છે તેના અક્ષરો ખડુજ સુંદર અને સુવાચ્ય છે

ઉપરના બાળાવખોધો પૈકી મેરસુંદરકૃત લખ્યા સ. ૧૫૨૯ અને ૧૫૭૫ ના મળી આવે છે તે પરથી મેરસુંદર તેની પહેલાં થયેલા નિશ્ચિત થાય છે તેથી તેમની ગદ્ય કૃતિઓને વિક્રમ સોળમા સૈકાની ગણવાની છે કારણકે માડવગઢમા સ ૧૫૨૫ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના દિવસે આજ મેરસુંદરે (ખરતરગચ્છીય વાચનાચાર્ય રત્નમૂર્તિ ગણિ શિષ્ય) સધની પ્રાર્થનાથી શ્રી પડવશ્યક વાર્તા-બાલાવખોધ તરણ પ્રભાચાર્યના બાલાવખોધને અતુસારે કર્યો હતો (અ રા. સં ભાગ ૩ પ્રસ્તાવના પૃ. ૧૭ ની પ્રુટનોટ.)

હમ અનતા છવ દાહ્યાંગી આરાધી મેલ્લ ખુતા બનેઃ પું-
 ચૈર્ષ, અનતા મુક્તિ ભસ્મઈ ઈમ ભણી સિદ્ધાંતની આસાનના યાથી
 સત્ત સવ સ્વર્ણઈ સંગ્રહમ્નુ ઉચમ કલિવઈ એતલઈ તપની આસાનના,
 સધેખમાત્ર વિખી વલી વિશેષ સત્ત અર્થના ભાવ પ્રીતશે, અનઈ
 સત્તના અર્થ નિશ્ચિતિ વૃત્તિ ચૂલિં બાપ્ય પાઠના ઝરણુ ને અનુમન—
 પરપરઈ માનઈછે તે પુણુ માનવા, નેકમાંકિ ને હેલુ કારણ ઉસર્પ
 ઉપવલ્લ કુઈ તે સદ્દર્શઈ કલ્પિત કમ્પયોગ કિયરિ આસતા નાઈ તે
 આપ્રાપ્તિ છઈ અનુમત કનઈ અણસાંભવઈ સંગ્રહમ્નઈ ઉચાપીઈ નહી
 અસબદ્ધમ્નઈ અર્થર્થવદ ન બોલીઈ હેલુકારણ સત્તે બલુઈ દીસઈ જઈ
 તે કિમ સદ્દર્શઈ જઈ તિમ નિશ્ચિત્તાદિના હેલુકારણ સદ્દર્શઈ. ક્યાનિ
 ન પ્રીતઈ તેા મખારય રીઈ અનુમન પૂજી કાંમઈ ખડીઈ વિષુ એ
 કાલિ ઉચાપીઈ નહીં બજુ રૂં જિખીઈ થોઈ જિખીઈ બજુ પ્રીતશે.
 હિલઈ ને ધર્માર્થાનિ સત્ત યાથી ખીલ સત્ત નિશ્ચિતિ પાઠના વૃત્તિ
 બાપ્ય હેમ્નત ચૂલિં પ્રારણુ નામ દેઈ તે માઈ તે સત્તના બોધ નથી
 કિયા હિંમમાંકિ ઝનિમ્ન તિલ્લ પૂ ન આચોવણુ બનેઃ ભેદ ધણુ જઈ
 બાત પાઠનામાંકિ ૬ હેમજઈ તે નથી કિયા સ્થા માઈ, ને માઈ
 વાંચનઈ પ્રાપ્તિ નથી ૩ સત્તના બોધ રથા અગ્ર કિયા છઈ, એકજ
 સત્તના ભવ અગ્રિ પ્રીતી કુમત કલ્પેલ્લ મૂકી સ્થા ઝાન છઈ ન
 અરિમ્લય યાનિયા એ પામ્લ વિના મેલ્લ નથી કી ઉત્તમુપચને
 ૨૮ મઈ, નાણુ ચ દસણુ મેવ, અરિય ચ તવેલ્લ, એવમ્મમ્મ-
 પચણુ છવ ગજાતિ સુગઈ ૧ જિનવચન વિરલ્લ આપ મુખી કહી હેલુ
 મુક્તિની રચના કરીલુછ તે મી સધ સુમી ખમાવલ્લું, મિહામિદુકા
 વથી ૨ કંઠ મહમતિ મહમતિ વીસારીઈ કુમ્મ કહી કિમ્નું કુઈ તે
 અનુમને સોધનુ, અવજ્ઞાને મુજવનું

ચત. ૫

કુસમખલિકા પુણુ તસ્સ સીસત્ત સદ્ધનકુલમેલ્લ,
 અવિણ્ણુ મોહકુલ્લ કલરિય મુખમુલ્લ ૫૧૫

કેશરાજ ૨૪૯-૫૨૨

ક્ષમાકલશ ૭૦-૯૩

ક્ષેમકુશલ ૨૧૮૬-૪૬૯

ખીમે ૧૧૪-૧૬૧

ગજરાજપ કિત ૧૨૫-૧૭૧

ગજસાગરસૂરિ શિ ૨૦૫૬-૪૦૩

ગ ગદાસ ૨૨૭-૪૮૩

ગુણમાણિક્ય શિ ૧૨૬-૧૭૧

ગુણરત્નસૂરિ ૨૮-૨૯

ગુણવિજય ૨૧૯ખ-૪૭૨

ગુણવિજય (ખીજા) ૨૪૯-૫૧૯

,, (ત્રીજા) ૨૮૧૬-૫૯૪

ગુણવિનય ૧૯૫-૩૨૬

ગુણવિમલ ૧૩૧-૧૮૨

ગુણસાગરસૂરિ ૨૩૮-૫૯૭

ગુણસૌભાગ્ય ૧૩૬-૧૯૩

ગુણહર્ષ ૨૮૨-૫૯૫

ચ દ્રક્ષીર્તિ ૨૫૯-૫૪૭

ચારિત્રસિદ્ધ ૧૫૯-૨૪૨

જગદુ ૬-૮

જગાત્કપિ (ગુણવિમલ) ૧૩૧-૧૮૨

જયચંદ્ર ૧૯૦-૩૧૩

જયનિધાન ૧૦૪-૧૩૭

જયરાજ ૭૨-૯૫

જયવત્સુગિ ૧૩૬-૧૯૩

જયવિજય (૧) ૧૯૨-૩૧૭

જયવિજય (૨) ૧૯૯-૩૯૪

જયગેખર સૂરિ ૨૨-૨૪

જયસાગર ૨૫-૩૬

જયસોમ ૨૩૪-૪૯૩

જયાનંદસૂરિ ૧૨-૧૩

જિનચંદ્રસૂરિ ૧૫૩-૨૨૯

જિનચંદ્રસૂરિ શિ ૨૦૧-૩૯૬

જિનદાસ બ્રહ્મ ૫૧-૫૩

જિનપદ્મસૂરિ ૯-૧૧

જિનમાણિક્ય ૧૨૩-૧૭૦

જિનરાજસૂરિ ૨૬૧-૫૫૩

જિનવર્દન ૪૭-૫૧

જિનહર (? જિનહર્ષ) ૭૬-૯૯

જિનોદયસૂરિ (૧) ૧૬-૧૭

,, (૨) ૨૪૪-૫૧૧

જાન (દાસ) ૨૨૨-૪૮૦

જ્ઞાનકલશ ૧૭-૧૮

જ્ઞાનમેરૂ ૨૩૬-૪૯૫

જ્ઞાનસાગર (૧) ૫૬-૫૮

,, (૨) ૧૯૧-૩૧૭

જ્ઞાનસાગરસૂરિ શિ ૫૨-૫૬

જ્ઞાનાચાર્ય ૧૨૮-૧૭૩

તેજચંદ ૨૮૬-૫૯૮

તેજવર્દન ૩૭-૩૫

દયાકુશલ ૧૮૦-૨૯૬

દયારત્ન ૨૬૭-૫૭૩

દયાસાગર ૨૦૭-૨૦૪

દયાસાગરસૂરિ ૨૪-૨૭

દર્શનકવિ ૧૩૦-૧૮૨

દર્શનવિજય ૨૬૦-૫૪૯

" (૬) ચોખાપાત્ર ૬ ૨૭—૭૫૦ પા. ૪

લ. સ. ૧૬૧૧ વિશ્વવિદ્યાકૃત જ્ઞાનાવલોક મૂળ ગ્રં. જ્ઞાનકે ૩૦ ન ૪૬ લી.
સ્વિયસ્તાવર માં ૩૫ કડી

૨૨૫ સ. ૧૬૨૫ સોમવિભવસુરિ (૧) જ્ઞાનસૂત્ર જા. ૧૩૩-૪૬ ૦ પા. ૮ લી.
(લ. સ. ૧૬૫૬)

" " (લ. સ. ૧૬૭૮) ૧૧૩-૫ પા. ૧૨ લી.

" " ૧૦૧ ૫

" (૨) જ્ઞાનસૂત્ર જા. ૪ ૫

લ. સ. ૧૬૨૭ વિપાકસૂત્ર જા. ૫૨ પા. ૧૫ લી.

લ. સ. ૧૬૪૫ મૈત્રમજ્જિમ જા. ૪ પા. ૨૧ લી.

(સંયોગાર્થે) મૂળ ગ્રંથ ૬૪

લ. સ. ૧૬૫૪ જલ્પ જા. ૧ પા. ૨૩ લી.

લ. સ. ૧૬૪૫ લક્ષ્મણેશ્વરી જા. પા. ૩૬ લી.

૨-સ. ૧૬૫૫ જ્ઞાનકૃત પદ્યગુણમંજરી જા. ૧૬-૧૪૭ લી.

" " " સૈભાગ્યવેદી ૬ લી.

" " " ચાંપાળગીતા ૧૨ પા. ૨

લ. સ. ૧૬૬૩ દુહા દાના ત્રીશ જોડ ૨-૭ પા. ૨૬ લી.

૨. સ. ૧૬૬૪ શ્રીપ્રભાસચંદ્ર (૧) જ્ઞાનસૂત્ર જા. ૫૭-૨ ૩૧ પા. ૬ લી.

" " ૫૩-૩ ૬. ૬. ૩૨ મુંજી

લ. સ. ૧૬૬૪ નીતિસૂત્ર જા. ૫૫- પા. ૧૨ લી.

૨. સ. ૧૬૭૬ સ્તુત્યકમણિ સમગ્રવસાસતિ જા. ૧૪૮-૫૫૫૨ ૫

(સાંતિયકમણિ) " ૧૪૫ "

(લ. સ. ૧૬૪૩) " ૧૪૮-૫૫ પા. ૨ લી.

૨. સ. ૧૬૬૨ લક્ષ્મણમંજરી (જા.) ઉપાસકજ્ઞાન જા. ૫૪-૩ ૭૧ ૬. ૬. ૩૨ મુંજી

" " ૫૪ પા. ૧૩ ૬. ૬. ૩૨ મુંજી

અક્તિવિજય ૫૩-૫૬
 ભદ્રમેન ૨૮૫-૫૯૬
 ભાવરત્ન ૧૬૧-૨૪૫
 ભાવસાગર ૧૦૦-૧૩૨
 ભાવસુંદર ૩૦-૩૩
 બીમ (૧) ૧૦૫-૧૩૮
 „ મુનિ ૨૮૭-૫૯૮
 બીમ ભાવસાર ૧૫૧-૨૨૬
 ભુવનકીર્તિ (૧) ૧૦૨-૧૩૪
 „ (૨) ૨૬૨-૫૬૧
 મ ગલધર્મ ૫૭-૫૯
 મ ગલમાણિક ૧૬૩-૨૪૭
 મ ડલિક ૩૫-૩૬
 મતિગેખર ૪૬-૨૯
 મતિસાગર ૨૩૭-૪૯૬
 મતિસાર ૨૩૯-૫૦૧
 મનજીન્નપિ ૧૭૩-૨૮૭
 મનસત્ય ૧૫૦-૨૨૫
 મનોહરદાસ ૨૩૫-૪૯૪
 મહિદેવ ૧૭૬-૨૯૦
 માણિક્યસુંદર ૩૨-૩૫
 માન ૧૪૬-૨૪૯
 માલદેવ ૧૮૫-૩૦૫
 માલમુનિ ૨૧૪-૪૬૩
 મુનિચંદ્રસૂરિ ૧૦૭-૧૩૯
 મુનિશીલ ૧૯૭-૩૯૨
 મૂલપ્રભ સાધુ ૭૧-૯૪
 મૂલાવાચક ૨૧૮-૪૬૮

મેઘરાજ (૧) ૨૦૫-૪૦૧
 „ (૨) ૨૧૭-૪૬૭
 મેઘો (મેહો) ૨૬-૨૮
 મેડનન્દન ૧૮-૧૮
 રત્નકુશલ ૧૯૬૬-૩૯૨
 રત્નગેખર ૪૩-૪૭
 રત્નસાર ૧૭૨-૨૮૭
 સિહરત્ન ૯૮-૧૩૨
 રત્નસિંહ શિ ૪૯-૫૨, ૯૯-૧૩૨
 રત્નસુંદર ૧૫૪-૨૩૦
 રત્નાકરસૂરિ ૩૭-૪૧
 ગણતિલકગણિ ૫૦-૫૨
 રાજપાળ ૧૩૫-૧૮૯
 રાજરત્નગણિ ૨૬૮-૫૭૪
 રાજસાગર ૨૨૯-૪૮૫
 રાજસિંહ ૨૫૭-૫૪૬
 રાયચંદ (૧) ૨૪૬-૫૧૪
 વચ્છ ૬૨-૬૩
 વચ્છભ ડારી ૬૩-૬૫
 વચ્છરાજ ૧૬૭-૨૬૯
 વલ્લભ ડિત ૨૧૩૩-૪૬૩
 વસ્તિગ ૨૧-૨૩
 વાનો આવક ૨૫૫-૫૪૨
 વાસણ ૧૨૧-૧૬૮
 વિજયગણિ ? (પાર્શ્વચંદ્ર) ૧૧૬-૧૬૩
 વિજયદેવસૂરિ (૧) ૧૦૯-૧૪૮
 વિજયપ્રભ ૧૪-૧૫
 વિજયમેઝ ૨૨૧-૪૭૮

કવિઓની અનુક્રમણિકા.

કવિનાં નામ અક્ષરાનુક્રમે આપ્યાં છે ને તેની સામે પ્રકૃતિ મે
આંકના પૈરી પહેલો આંક તે કવિનો નંબર સૂચવે છે અને બીજો
આંક પૃષ્ઠ સૂચવે છે

આદ્યત કવિ ૪૬-૬ ૬૭૬-૬
૮૬૬-૧૧૨ ૧૫૭૬-૨૪૧
૨૨૪-૪૮૧

આનંદસે ૬૩-૧૨
આમરચંદ ૨૪૧-૫ ૧
આમ્બેવસુરિ ૮-૧
આશુક ૮૩-૧ ૭
આશુકેશ ૧૪૬-૨૨૩
આનંદમુનિ ૪૧-૪૫
આનંદોદય ૨ ૨-૩૬૭
આસાવત ૪૨-૪૬
અંબરસુરિ ૮૨-૧ ૫
અંબકમ ૬૧-૬૨
અંબલાલુ ૮૬-૧૧૩
અંબમંદિ ૨૩૧-૪૬
અંબકદાસ ૨૧ -૪ ૬
અંબિકાધરનસુરિ ૪૫-૪૮
અંબસુરિ સિંધ ૬૬-૬૨
અંબા ૮૫-૧૧
અંબકીર્તિ ૨૬૫-૫૬૮
અંબકામર ૨૨૮-૪૮૪
અંબકમુર ૨૧૧-૪૫૮

અંબકેશ ૧૬૨-૨૪૫
અંબકવિજય ૨૪૫-૫૧૩
અંબકવિજય (બીજા) ૨૬૪-૫૬૭
અંબકસાગર ૧૩૬-૫-૨
અંબકસિંહ ૨૪૨-૫ ૬
અંબકાલુ ૧૧૩-૧૧૬૦
" (બીજા) ૨૫૧-૫૨૬
અંબકાલુ ૨૬૬-૫૭૫
અંબકાલુદેવ ૧૬૮-૨૭૫
અંબકાલુમુનિ ૨૪૩૬-૫૧૧
અંબકાલુસાગર ૪૪-૪૭ અને ૧
૪૮૬
અંબિકા ૧૧૨-૧૧૬
અંબિકાવિજય ૨૨૬૬-૪૮૬
અંબિકાવિજય ૨૮૩-૫૬૫
અંબિકાવિજય ૬૬-૬૨
અંબિકાવિજય ૧૮૬-૩૧૩
અંબિકાવિજય ૧૪૩-૨૪૭
અંબિકાવિજય ૧૬૬૬-૨૬૮
અંબિકાવિજય ૬૫-૧૨૬
અંબિકાવિજય ૧૧૮-૧૬૫
અંબિકાવિજય ૧૮૨-૩ ૦

કવિઓની અનુક્રમણિકા - ૬૦૯ જૈન ગૂર્જર કવિઓ

સુ દરરાજ ૭૩-૯૫,
 સુધનહર્ષ (ધનહર્ષ) ૨૪૦-૫૦૪
 સુધર્મશ્રિ ૨૦૯-૪૦૭
 સુમતિકીર્તિસૂરિ ૧૫૨-૨૨૭
 સુમતિ મુનિ ૧૨૯-૧૮૧
 સુમતિસિદ્ધ ૨૬૮૩-૫૭૪
 મતિહસ ૨૫૬-૫૪૬
 મ ૯૬૬-૧૩૨
 મર્તિ ૫-૭
 મલસૂરિ ૧૩૨-૧૮૩
 મસૂરિ ૨૯-૩૨
 ૦-૧૨
 મરસૂરિ શિ ૧૦૧-૧૩૩
 ૨૫૨-૫૨૮
 ૬-૨૪૦
 -૧૭
 કુલ) ૭૯-૧૦૨
 ૧૮૫-૪૬૯

હર્ષમૂર્તિ ૮૧-૧૦૫
 હર્ષગજ ૧૪૦-૨૦૪
 હર્ષવિમલ ૧૩૫૬-૧૯૧
 હસધીર ૭૫-૯૮
 હસસોમ ૮૮-૧૧૩
 હીરકલશ ૧૫૫-૨૩૪
 હીરકુશલ ૧૬૪-૨૫૩
 હીરન દન ૨૨૫-૪૮૧
 હીરવિજયસૂરિ ૧૫૮-૨૪૧
 હીગણુદ (૧) ૨૭-૨૫
 ,, (૨) ૮૭-૧૧૨
 હીગણુદ શ્રાવક ૨૧૬-૪૬૬
 હેમરાજ ૧૩૮-૨૮૨
 હેમવિજયગણુ ૨૦૦-૩૯૫
 હેમવિમલસૂરિ ૬૫-૬૮
 હેમરત્નસૂરિ ૧૪૨-૨૦૭
 હેમશ્રી ૧૭૧-૨૮૬
 હેમાણુદ ૧૭૪-૨૮૮

અનુક્રમણિકામાં ભૂલથી રહી ગયેલા કવિઓ.]

૩ ક-૫૮૩
 ૮-૫૮૩
 ઓ ૨૧૧-૪૫૮)
 ૭૭-૫૮૬
 -૫૯૧
 ૮-૫૮૭
 ૨૭૯-૫૮૮

દેવચંદ્ર (પહેલા) ૨૭૨-૫૭૬
 દેવરત્ન ૨૭૫-૫૮૫
 ધર્મસિંહ (૧) ૨૭૬-૫૮૫
 ભાવવિજય ૨૭૩-૫૮૧
 મતિકીર્તિ ૨૭૧-૫૭૭
 વિવેકચંદ્ર ૨૭૦-૫૭૭

દામોદરમુનિ ૨ ૬-૪ ૩
 દેપાથ ૩૬-૩૭
 દેવકથા ૬૨-૧૨
 દેવગીતિ ૫૮-૬
 દેવગુપ્તસુરિ સિ. ૧૩૭-૨ ૦
 દેવપ્રભાસિ ૬ -૬૧
 દેવસુત્રસુરિ સિ. ૨૭-૨૮
 દેવસીમા ૧૪૮-૨૫૮
 દેવસુત્રસુરિ સિ. ૧૬-૨
 દેવિદાસ દિન ૧૩૮૦-૨ ૨
 દેવતાવિજય ૧૨૦-૧૬૫
 દેવદેવસિ ૩૬-૪૩
 દેવવિજય ૧૦૬-૨૬૬
 દેવદર્શ ૧૮૮-૩૧૨
 દેવદર્શ (સુખદર્શ) ૨૪ -૫ ૪
 દેવ ૨-૨
 દેવગીતિ ૨૩૨-૪૬૧
 દેવદેવ ૮૪-૧ ૮
 દેવદર્શ ૧૬૬-૨૬૭
 દેવસમુદ્રસિ ૬૧-૧૧૬
 દેવસિદ્ધસિ ૧૧૬-૧૬૫
 નગરિસિ ૧૭૫-૨૬
 નન્નસુરિ ૭૪-૬૬
 નવસાગર ૨૮૦-૫૬૨
 નવસિદ્ધસિ ૧૨૭-૧૭૨
 નવમુદ્ર ૧૬૫-૨૫૪
 નવસાગ્ર ૧૬૪-૩૨૩
 નરપતિ ૬૭-૬૮

૧૭૭-૨૬૧
 નારાયણ ૨૪૭-૫૧૫
 નેત્રિકુન્દ ૭૭-૧
 ન્યાયસુદ ૪૮-૫૧
 નય ૬૦-૧૧
 પદ્મકુમાર ૨૧૨-૪૬૨
 પદ્માજ ૧૬૮-૩૬૩
 પદ્મવિજય ૧૮૪-૩ ૪
 પદ્મસાગર ૮૬-૧૧૧
 પરમાણુ ૧૮૬-૩૧ ૨૨૩-
 ૪૮
 પાર્શ્વદ્રસુરિ ૧ ૮-૧૨૬
 પુણ્યગીતિ ૨ ૮-૪ ૫
 પુણ્યનાદિ ૫૬-૧૧
 પુણ્યરત્ન ૧૬૦-૨૪૩
 પુણ્યસાગર (૧) ૧૩૩-૧૮૮
 (૨) ૨૫૩-૫૩
 પેથા ૫૪-૫૬
 પ્રતાપતિથાસુરિ ૭-૮
 પ્રભાસેવક ૨૩૬૦-૫ ૩
 પ્રભાસીલ ૧૩૫૫-૧૬૧
 પ્રીતિનિજ ૧૩૬-૨ ૩
 પ્રીતિનિજ ૧૭૮-૨૬૩
 પ્રેમમુનિ (૧) ૨૬૩-૫૬૭
 પ્રેમવિજય ૨ ૩-૭૬૭
 ગદ્યાનિબંધ ૫૧-૫૩
 ગદ્યમુનિ ૧૧૧-૧૫૨
 ગદ્યર્થ ૨૫૪૩-૫૪૧

લિદુરવચ્ચ સુએવિ નિય નમ મણિ સદાચ ચુ નમ

તો સદુ ભાવદિ નમ પર નિ મણુ ઝંતિ વિદાધ ૩૧૫

—હે છવ । જો નિમ્બુર વચન સાંભળી મનમાં સદન થાય નહિ
તો પરબ્રહ્મે સદુ—અથ ભાવ—તેની ભાવના કર કે જેથી મન ઝં
વિલીન થાય—દ્રવીભૂત બને.

આમાં ૩૪૫ ૭૬ છે તેમાં ૩૪૩ દોહા છે ન બેસ્યા બે શુદ્ધ
૭૬માં છે તે પૈકી—

જ તત્ત જુલ્લુરવ પરમયુષ્મિનણ લિચ્ચ કામોતિ મિત્તે,

જ તત્ત દેહમય લિવસર્ધ શુવણે સખદેહીયુ રેદે

જ તત્ત દિવદેહ તિલુવણુમુરમ સિચ્ચએ સતછરે

ત તત્ત જસ્સ સુદ કુરમ લિમમણે જવબે સો દિ સિદ્ધિ ૩૪૪

૧ ૬—ઉપરનાં ઉદાહરણે મૂલ માત્ર પરથી લીધાં છે તેના પર
સરૂત છાયા કે કોઈ દીકા દિખણી વગેરે મળતી નથી તેથી ક્યાંક
ક્યાંક સ્પષ્ટો મા પહેના અથ રખડ સમભાષા નથી. વાચક પોતાની
મેળે તે પર વિચાર કરી ભેરે. આ યોગ્ય ઉદાહરણથી રખડ થઈ કે
વિક્રમની નવમી સદાથી પાંચ ૭ સદી સુધીનું અપભ્રંશ—પ્રાકૃત સાહિત્ય,
ગૂજરાતી, કિન્દી આદિ દેશી ભાષાના મૂળનો પદ્ય લખનારમાં કેટલું
ઉપયોગી છે

૧૧ —ઉપર પરમપ્રમદાદિ નામનો ગ્રંથ પ્રકટ થયો છે (રત્ન
અદ્વ નૈનરામમાધામ) તેમાં કર્ણનું નામ યોગીન્દ્રદેવ આપ્યું છે તેજ
આ યોગ્યદ્રુમ્નિ એમ સંભવે છે આ કૃતિની ભાષા પણ અપભ્રંશની
સરી બને કચ્છ સિથિત સૂચવે છે ઉપરની બને આ કૃતિની ભાષા
સાથે સાથે એક પ્રવાહમાં અખરખણે સરજતાથી એવી વહે છે કે જાણે
તત્કાલિન બેસાવી ભાષામાં રચાઈ હોય એવું જણાય છે તેના પર, રીક્ષ
જ્ઞાતારી કેને સરૂતમાં રચી છે વળી આ પરમપ્રમદાદિ પરથી
એતામ્સીવ ધર્મમંદિર અલિએ ગૂજરાતીમાં તેજ નામની કૃતિ સ. ૧૭૪૨

વિજયસાગર ૨૧૫-૪૧૪
 વિજયસેનાસુરિ ૧૮૧-૩
 વિદ્યાકમલ ૨૧૬-૪૭૦
 વિદ્યાત્મક ૨૨૧-૪૮૨
 વિદ્યાવિજય ૧૬૮૬-૩૬૩
 વિનયચંદ્ર ૪-૫
 વિનયદેવસુરિ ૧૧૧-૧૫૨
 વિનયદોષ ૧૭૦-૨૮૫
 વિનયસમુદ્ર ૧૨૨-૧૬૮
 વિનયસાગર ૧૪૫-૨૧૮
 વિમલચારિત્ર (૧) ૧૩૪-૧૮૮
 (૨) ૨૪-૩૬૮
 વિવેકવિજય ૨૩૩-૪૬૨
 વિવેકકવિ ૧૮૭-૩૧૧
 વ્યઘ્રીકુટલ ૨૧૫-૫૭૨
 વ્યઘ્રીરત્નસુરિ ૫૫-૫૭
 વ્યઘ્રીવિમલ ૨૮૪-૫૬૧
 વ્યઘ્રમયુક ૬-૧૧૬
 વ્યઘ્રસાગર ૭૮-૧૧
 વ્યઘ્રીર્ધાર્તિ ૨૪૩-૫૬
 વ્યઘ્રીર્ધાર્મ ૧૬૩-૩૨
 વ્યાઘ્રના મધુ ૧૫૭-૨૪
 વ્યાઘ્રમંડ ૧૩-૧૩૫
 વ્યાઘ્રોદય ૧૫૩૩-૫૩૪
 વ્યાઘ્રવિજય ૨૩-૪૮૭
 વ્યાઘ્રપદ્યાર્તિ ૧૪૪-૨૧૭
 વ્યાઘ્રપદ્યેષ ૧૧૭-૧૬૩
 વ્યાઘ્રપદ્યરત્ન ૬૧-૧૩
 વ્યાઘ્રપદ્યસમય ૬૬-૬૮

લીનો ૧૧૫-૧૬૨
 લૂણસાગર ૨૫૮-૫૪૭
 શાંતિકુટલ ૨૧૬૬-૪૭૧
 શાંતિસુરિ ૬૮-૬૧
 શાંતિસુરિ ૧-૧
 શુભવિજય (૧) ૨૮૧-૫૬૩
 શીખર ૨૧૫૬-૪૬૬
 શીસાર ૨૫૪-૫૩૪
 સકલચંદ્ર ૧૬૬-૨૭૫
 સંપ્રકલચંદ્ર ૪-૪૪
 મેરુવિજય ૨૨-૪૭૪
 મંથવિજય ૩૮-૪૨
 સમયસુદ ૧૬૬-૩૩૧
 સમયચંદ્ર ૧૧-૫૬
 મંથમયુક ૨૧૩-૪૬૨
 મંથમયુક ૬૪-૬૬
 સર્વાનંદસુરિ ૩૪-૩૫
 સદગુરુર્ધાર્તિ ૨૫-૫૨૫
 સદગુરુત્તમ ૧૩૬૬-૧૬૬
 સદગુરુસુદ ૬૬-૧૨
 સાધુર્ધાર્તિ (૧) ૩૧-૪૧
 " (૨) ૧૪૭-૨૧૬
 સાધુમેરુર્ધાર્તિ ૬૭-૧૩૨
 સાધુરત્નસુરિ ૧૧-૧૩૮
 સાધુદેવ ૨-૨૨
 સારંગ ૧૮૩-૩૩
 સિદ્ધિસુરિ ૧૪૧-૨૫
 સિદ્ધીકુટલ ૮-૧૮૭

સુદરશન ૭૩-૯૫,
 સુધનહર્ષ (ધનહર્ષ) ૨૪૦-૫૦૪
 સુધર્મરશ્મિ ૨૦૯-૪૦૭
 સુમતિકીર્તિસૂરિ ૧૫૨-૨૨૭
 સુમતિ મુનિ ૧૨૯-૧૮૧
 સુમતિસિદ્ધુ ૨૬૮૩-૫૭૪
 સુમતિહસ ૨૫૬-૫૪૬
 સુરહંસ ૯૬૬-૧૩૨
 સોમમૂર્તિ ૫-૭
 સોમવિમલસૂરિ ૧૩૨-૧૮૩
 સોમમુદરસૂરિ ૨૯-૩૨
 સોલણ ૧૦-૧૨
 સૌભાગ્યસાગરસૂરિશિ ૧૦૧-૧૩૩
 સ્થાનસાગર ૨૫૨-૫૨૮
 હગ્ધ ૧૫૬-૨૪૦
 હરસેવક ૧૫-૧૭
 હર્ષકલશ (હર્ષકુલ) ૭૯-૧૦૨
 હર્ષકીર્તિસૂરિ ૨૧૮ખ-૪૬૯

હર્ષમૂર્તિ ૮૧-૧૦૫
 હર્ષરાજ ૧૪૦-૨૦૪
 હર્ષવિમલ ૧૩૫ક-૧૯૧
 હસધીર ૭૫-૯૮
 હસસોમ ૮૮-૧૧૩
 હીરકલશ ૧૫૫-૨૪૪
 હીરકુશલ ૧૬૪-૨૫૩
 હીરનદન ૨૨૫-૪૮૧
 હીરવિજયસૂરિ ૧૫૮-૨૪૧
 હીરાણુદ (૧) ૨૭-૨૫
 „ (૨) ૮૭-૧૧૨
 હીગણુદ આવક ૨૧૬-૪૬૬
 હેમરાજ ૧૩૮-૨૦૨
 હેમવિજયગણિ ૨૦૦-૩૯૫
 હેમવિમલસૂરિ ૬૫-૬૮
 હેમરત્નસૂરિ ૧૪૨-૨૦૭
 હેમશ્રી ૧૭૧-૨૮૬
 હેમાણુદ ૧૭૪-૨૮૮

[ઉપરની અનુક્રમણિકામાં ભૂલથી રહી ગયેલા કવિઓ.]

કનકકુશલ ૨૭૩ ક-૫૮૩
 કનકસુદર ૨૭૪-૫૮૩
 (જુઓ ૨૧૧-૪૫૮)
 કીર્તિવર્દન ૨૭૭-૫૮૬
 ખેમ ૨૭૯ ક-૫૯૧
 જ્ઞાનચંદ ૨૭૮-૫૮૭
 ત્રિકમ મુનિ ૨૭૯-૫૮૮

દેવચંદ્ર (પહેલા) ૨૭૨-૫૭૬
 દેવરત્ન ૨૭૫-૫૮૫
 ધર્મસિંહ (૧) ૨૭૬-૫૮૫
 ભાવવિજય ૨૭૩-૫૮૧
 મતિકીર્તિ ૨૭૧-૫૭૭
 વિવેકચંદ્ર ૨૭૦-૫૭૭

કૃતિઓની અનુક્રમણિકા

અમરસેન રાસ ૭૧-૪૭ ૧૮૬-	અમરસેન ૫૩૧-૫૮૬
૧૩૮ ૨૨૬-૧૮૧ ૨૫ -	અમરસેન વૈસેન રાજવિંદ્યાન
૨૧૫ ૪૭૩-૫૦૬ ૪૮૬-	૪૪ - ૪૭૫
૫૨૮	અનંત ચોપાઈ ૨૧૭-૧૬૮ રાંત-
અનિવાર બોલ સ. ૧૬૨-૧૪૨	૨૪૮
અને સુએ. ૪. ૧૪૭	અવમયા કુમાર રાસ ૪૭૮-૫૧૫
કુલમન સ્વામ્યકું ૩૪૬-૩૨૬	અવમનુવવિચારચંચિત વીર સ.
સવાઈ ૪૬૬-૫૪૭	૩૧૫૬-૨૬૦
પુનરાસ ૧૪૭-૧ ૮ ૩ ૩-	અવ તિરુમાલ સ. ૧૫૬-૧૧૮
૧૫૮, ૩૬૮-૪૨૪	અવધ્યકારી પૂજારાસ ૩૨૦-૨૬૧
તિ સ. ૨૬-૧૬	અવમનુચંચિ ૧૬૨-૧૪૧
અનનાસુંદરી પ્રમથ-રાસ ૩૪૭-	અવમરસ રાસ ૧૬૮-૧૨૬
૩૨૮ ૩૮૨-૩૬૮, ૩૪ -	અલમસિદ્ધા ૧૬૨-૧૪ ૩૭૫-
૪૬૩ ૪૬૧-૫૩ ૫ ૮-	૩૬૭
૫૬૪	અલિયાવ અમ્યાલિએ ૬૩-૪૧
અનર પાપ્તવાન પરિદાઢ આપા	, રાસ ૮૩-૫૫
૧૬૮-૧૫૫	અરીયર સ. ૧૬૨-૧૪૩
અપાત્ર આવળી ૪૩૨-૪૧૧	અનંદ કાવ્યસંધિ ૪૬૨-૫૩૪
તર મ રાસ ૪૭૫-૫૧૫	અનંદ વિમલસુરિ રાસ (અ)
અતરીસ ૭૬ ૧૧૨-૮	૨૧૫-૧૬૮
સ. ૨૭૭૩-૨૪૧	અસાધના મોદી ૧૬૨-૧૪૨
અભયકુમાર રાસ ૪૭૩-૩૬૩	નાની ૧૬૨-૧૪૨
૪૧ - ૪૫	અસાધના રાસ ૪૩-૩૨ ૨ ૬-
અમરકુમાર રાસ ૨ ૫-૧૫૬	૧૬૩
અમરકુમ મરિન ૫૧૭-૫૭૧	અસાધના મો. ૪૬૭-૫૪૧
અમરદત્ત મિત્રાન દરામ ૨૩૮-૨	અસાધનાનું ૫૫૫ ૫૩-૩૭
અમર દવિંદ્યા ૧૬૨-૧૪૨	.. રાસ ૪૨૧-૪૫૧

,, સૂડ ૫૩-૩૭
આલોચણ વિનતિ ૧૦૪-૭૩
આપાદભૂતિ રાસ ૩૯૧-૪૦૭
,, સ ૨૮૨-૨૪૫
અચ્છાપરિણામ ચો. ૧૮૩-૧૩૨
અલાતીપુત્ર સ ૧૬૪-૧૨૦
અલાપ્રાકાર (ઈડરગઢ) ચૈત્યપરિણાટી
૧૬૩-૧૨૦
ઉત્તરાધ્યયન છત્રીસી ૧૯૨-૧૪૧
,, ૩૬ અધ્યયન સ.
૨૦૦-૧૫૭
ઉદાયી રાજર્ષિ સંધિ ૪૨૯-૪૬૨
ઉપદેશમાલા કથાનક અપ્યય ૭-૬
,, ૪૧૯-૪૫૧
ઉપદેશ રહસ્યગીત ૧૯૨-૧૦૨
ઉપદેશગત ૪૩૩-૪૬૭
ઉપદેશસાર રત્નકોશ ૧૯૪-૧૫૧
અપલબ્ધ ૪૩૬-૪૬૮
અપલરાસ ૪૧-૨૯, ૪૧૧-૪૫૧
અપલ રત ૪૩૯-૪૭૪
અપિદતા ચો. ૧૬૧-૧૨૦
,, રાસ ૧૬૬-૧૨૩, ૨૩૬-
૧૯૪
અકેષીશપ્રકારી પૂજા રાસ ૩૨૦-
૨૯૫
એષણાશતક ૧૯૨-૧૪૨
નૃકંઠુક્ષી ગત ૧૦-૮
કેશાપુત્રીસી ૯૬-૬૩

કનકશ્રેષ્ઠીનો રાસ ૨૮૧-૨૪૫
કનકાવતી આખ્યાન ૩૧૦-૨૮૬
|કમલવિજય રાસ(ચૈ) ૩૭૫-૩૯૫
કમલાવતી રાસ ૧૮-૧૪, ૧૭૮-
૧૩૧
કવવના (કૃતપુણ્ય) ચો. ૧૫૦-
૧૧૧, ૧૯૦-૧૩૮
,, રાસ ૪૦૩-૪૫૧,
૪૬૩-૫૦૦
કરસંવાદ ૧૧૧-૭૯
કર્પૂરમંજરી ૪૨૬-૪૬૦
|કર્મચંદ્ર વશાવલી પ્રબંધ (ચૈ)
૩૪૬-૩૨૬
કર્મવિપાક રાસ ૩૧૬-૨૯૦
કર્મવિવરણ રાસ ૨૧૦-૧૬૩
કલાવતિ ચરિત્ર ૧૮૫-૧૩૪
કલાવતી રાસ ૧૯-૧૪, ૧૭૭-
૧૩૧
કલિકાળ ૩૪-૨૭
કલ્યાણમ દિર ભાષા ચો. ૩૭-૨૭
+કલ્યાણવિજયગણિ રાસ (ચૈ)
૩૪૨-૩૧૮
કાકબંધ ચો. ૨૭-૨૦
કાલિસંગના ૧૯ દોષ સ. ૧૯૨-
૧૪૨
+કાપડહેડા રાસ ૫૧૪-૫૭૩
કીર્તિધર સુકોસલ પ્રબંધ ૨૫૫-
૨૧૯

કુમામાળી રાસ ૪૨૬૬-૪૬૭
 કુમ્મીક પુત્રીક રાસ ૪૮ -૫૧૫
 કુપતિવિધ્વસ ચો. ૨૭૩-૨૭૮
 કુમરગિરિ મંજુશાંતિ સ્ત. ૨૭૧-
 ૧૮૭
 કુમારપાલ રાસ ૬૪-૬૧ ૨૮૭-
 ૨૫૩ ૩૬૬-૪૧૭
 " નાનો રાસ ૪૧૭-૪૫૧
 કુમારમુનિ રાસ ૩૬ -૪ ૬
 કુરુત્ર મહર્ષિરાસ ૭૫-૫૧
 કુર્મસજ્જ કુમારગાસ ૧૨૬-૬૨
 ૧૫૬-૧૧૭ ૨૪૩-૭ ૭
 ૪૭૦-૫ ૬
 કુર્માપુત્ર રાસ ૨૧૬-૧૭૦
 કુર્મકમરા ન ચિકારરાસ ૨ ૬-
 ૧૬
 મોકસાસ્ય જુગ્મ્પદી ૩૪૫-૩૨૩
 નોઝારબાવદારી રાસ ૪૮૪-૫૨
 મુસ્તકકુમાર રાસ ૧૩૧-૧૮૬
 સ્વપ્નાકાલ રાસ ૧૭-૧૩ ૪૧૨-
 ૪૫૧
 ખંધકચરિત્ર સ. ૧૬૨-૧૪૪
 અને ૫ ૧૬૩
 ખાખરાચાર અને ચિકમરાજ રાસ
 ૨૮૫-૨૪૭
 નંજિમ કાપિ રાસ ૧૧૩-૮૦
 જુમાલ રાસ ૨૧૪-૧૧૫
 મળાપરના સ્ત. ૩ ૫-૨૮૨

મળસિદ કુમાર ચો. ૧૩૧-૬૫,
 ૫૩૭-૫૬૬
 રામ ચરિત્ર રાસ ૧૩૮-
 ૧
 મળમુકુમાર રાજર્ષિ સ. ૧૩૩-૬૬
 રાસ ૬૫૨-૨૧૭
 ૩૬૨-૪ ૮ ૫ ૩-૫૫૩,
 ૫ ૭-૫૬૩
 સંધિદાસજી ૧૨૬-૬૫
 મીનાશ્યામવાવેલો કુલ ૧૬૨-૧૪૫
 મુલુકર સુલુવલી ૪૬૦-૧૬૫
 મુલુખમ કનકવલી પ્રબંધ ૪૫૫
 ૪૫૮
 = રાસ ૪૬૬-૫ ૩
 સુલુસ્તાકર ૭૬ ૧૬૫-૧૨૧,
 ૩૫૨-૩૩૧
 મુખમુસ્તરી ચો. ૩૪૮-૩૨૬
 મુશ્કમીસી ૧૬૧-૧૪૧
 મેરાવાલ કલા ૨૪૭-૨ ૮
 મોતમ પ્રજ્ઞા ચો. ૧ ૩-૭૨,
 ૩૬૩-૩૬૫ ૫ ૨૮૩
 = પ્રતોષર સ્ત. ૪ ૨-૪૨૮
 સ્વામી રાસ ૨૧-૧૫
 મયૌરિકા ૧૫-૧૨
 મળવિંદનિ બિન્દસ્ત (ચિત્રીકી)
 ૧૨૧-૮૮ ૧૪૬-૧ ૭
 ૧૬૪-૧૫૧, ૨૨૩-૧૭૨
 ૫. ૧૫૬ ૩૫૧-૩૩૧

૫૦૪-૫૫૭, ૫૩૪-૫૬૩,

૫૩૮-૫૬૬

અદનખાળા રાસ ૨૧૬-૧૬૮,

૫૫-૩૮

અદનમલયાગિરિ ચો ૫૩૯-૫૬૬

અદરાનનો રાસ ૩૪૪-૩૨૦,

૪૬૭-૫૦૩, ૫૦૧-૫૪૯

અદાયણે! રાસ ૨૨૭-૧૮૨

અદ્રધવલ ધર્મદત્ત કથા ૪૭-૩૫

અદ્રલેખા ચો ૧૪૩-૧૦૫

અંકમાલા રાસ ૧૮૮-૧૩૩

અંકત્રેષ્ઠા ચો ૩૬૫-૩૬૬

અંકસેન રાસ ૪૬૫-૫૦૩

અરિત્ર મનોરથમાળ ૧૯૨-૧૪૦

આર પ્રત્યેકબુદ્ધ ચો ૧૯૫-૧૫૩

૩૫૫-૩૩૮

ચિત્રકૂટ ચૈત્ય પરિપાટી સ્ત,

૧૯૨-૧૪૨

ચિત્રસેન પદાવતિ રાસ ૮૬-૫૬,

૨૫૪-૨૧૮

ચિહ્નગતિ ચો ૨૯-૨૩

ચૈત્યવંદન ૪૩૭-૪૬૮

,, ૮ ઢાલનું ૫૩૩-૫૬૪

ચોત્રીશ અતિશય અ ૧૯૨-

૧૪૬, પૃ. ૨૦૦

ચોવીસ દંડગલિત પાર્શ્વ અ

૧૯૨-૧૪૨

ચોવીસી-ભુઓ ચતુર્વિંશતિ નિ-

નન્ત૦

જ ખૂદીમ વિચાર સ્ત. ૪૬૮-૫૦૪

જ ખૂંવામી અતરંગ રાસ ૧૭૧-

૧૨૮

,, ચરિત ૪-૨, ૧૮૧-૧૩૨

,, પચલવવર્ણન ચો ૬૨-

૪૦

,, રાસ ૭૯-૫૨, ૨૩૪-

૧૮૯, ૫૦૬-૫૬૧, ૫૧૦-

૫૬૭

,, વિવાહસો ૮૩-૨૭,

૧૬૧-૧૨૮

જયચંદ્ર (જયતચંદ્ર) રાસ

૪૮૩-૫૧૯

જયવિજય ચો ૨૯૪-૨૬૭

જયસેન ચો ૧૬૦-૧૧૮

જયાનંદ રાસ ૪૯૫-૫૪૨

જવડલાવડ રાસ ૫૧-૩૭

જિનધર્મમંજરી ૩૭૭-૩૯૬

જિનપ્રતિમા-સ્થાપના પ્રબંધ ૨૦૧

-૧૫૮

,, ,, વિગ્રહિ ૧૯૨-૧૪૨

જિનપાલ જિનરક્ષિત રાસ ૩૭૧-

૩૯૨

જિનખિંબ આપન સ્ત ૨૬૬૩-

૨૨૯

જિનેશ્વરસુરિ દીક્ષાવિવાહ વર્ણના

ગસ ૮-૭

જિનોદયસુરિ પદાભિષેક રાસ

૨૪-૧૮

,, વિવાહલહિ ૨૫-૧૮

અવશ્યસ્થિતિ રાસ ૮૫-૫૬,
૮૬-૫૮
અતસ્વામી રાસ ૪૧૮-૪૫૧
અવિચાર રાસ ૩૬૭-૪૨
માતાધમ ૧૬ અધ્યયન સ ૪૫૩
-૪૮૭
દાસ માચર-દસ્તિ રાસ ૪૬૨-
૪૬૭
દેશ માચર ચો. ૨૪૮-૨૧૭
લીલમાલા સ્ત. ૩૮-૨૮ ૩૭૩-
૨૬૭ ૩૩ -૩ ૪
સ્તોત્ર ૩૩૬-૩૧૨
લેખસાર રાસ ૨૪૬-૨૧૪
લેલપુત્ર રાસ ૨ ૪-૧૧૬
નિષ્કલ્પદીપક પ્રબંધ ૩ -૨૪
ત્રિવિધભરત ૨૩-૧૭
ત્રેસલ્લસાધાનક પુરુષવિચાર
મર્મિત સ્તોત્ર ૩૨૫-૨૬૬
લાવાચ્છાક્રમાર ભાસ ૬૧-૪
દંડકન ૪૭૫-૫૧૩
દ્વિ માવજનમીસી ૧૩૪-૬૭
દ્વાર્જુનકરારાસ ૩૨-૨૬
દાનરીલતપ ભાવના રાસ ૩૧૬-
૨૪૪ ૩૫૪-૩૩૫
દિવાળીરાસ ૨૧૩-૧૬૫
ડબ્બસાલ ભાવની ૩૨૮-૩
દ્વિ માવજા ૧૪-૧૧
દ્વિ સ્ત. ૧૬૨-૧૪૧

દેવગુરુસ્વામીરાસ ૪૧૪-૪૫૧
દિવસસારિ રાસ (ઐ) ૪ -૨૮
દેવગુરુસ્વામી ચો. ૧૧૬-૮૩
૧૭૪-૧૩૦ ૨૬૭-૨૭૫
દોષદીરાસ ૨૬૪-૨૨૬ ૩૭૧-
૩૭ ૫૧૨-૫૬૬
દાસગુણવિચાર ૨૭૭-૨૪૧
ખાસત ચો. ૩૬૬-૩૬૮
ખાવિચાર પન્નાસ રાસ (ઐ)
૩૮૧-૩૬૮
ખાસાર પન્નાગીરાસ ૧૮૬-૧૩૫
ખાસારાસ ૭૩-૮૬ ૭૭-૫૧
૨૭૬-૨ ૨ ૩૮૬-૪ ૬,
લુઓ પ. ૫૫૬
ખાસાલીલ રાસ ૬૨-૬
૨૭૫૩-૨૪૧
ખાવિચાર રાસ ૪૮૮-૫૨૬
ખામિલ રાસ ૨૨૬-૧૮૫
ખાસત ચરિત્ર ૩૫-૨૭
ખાપતિ રાસ ૧૮૬-૧૩૭
ખામિલીલા રાસ ૨૬૩-૨૨૭
ખામિલી મ. મીપર ચો. ૫૧૬-૫૭૭
ખામિલી મી મદલરા ભાસ ૬૭-૪૫
ખાસતપ નિરપણ ચો. ૫૨૩-૫/૧
ખામિલી મ. માખાન ૪૫૫-૪૬
કુમાર ચો. રાસ ૧૪૦-૧ ૧
નંદનમણિચાર રાસ ૪૫૪-૪૮૮
નંદનમીસી ૧૨૨-૮૮

નયપ્રકાશ રાસ ૪૯૦-૫૩૦

નર્મદાસુંદરી ચો. ૪૭૨-૫૦૯,
૫૧૫-૫૭૪

નલદવદતિ ચરિત્ર ૨૯૨-૨૬૨

,, રાસ ૭૨-૪૮, ૩૫૯-
૩૪૯, ૩૮૩-૪૦૧

નવકાર ચા. ૨૩૩-૧૮૮

નવતત્ત્વ જોડિ (ચો.) ૨૬૧-૨૨૫

નવતત્ત્વ રાસ ૧૮૨-૧૩૨, ૩૯૮-
૪૨૨=૪૧૬-૪૫૧, ૫૨૦-૫૭૯

નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથ કલશ ૯૮-૬૫

નાગપુરમ ડન શાંતિ સ્ત ૨૧૧-
૧૬૫

નાના દેશ દેશી ભાષામય સ્ત
૪૪૫-૪૮૦

નિયતાનિયત પ્રશ્નોત્તર પ્રદીપિકા
૧૯૨-૧૪૨

નિશ્ચયવ્યવહાર સ્ત. ૧૯૨-૧૪૫
નીતિશાસ્ત્ર પંચાખ્યાન ચો. ૨૯૬-
૨૭૧, ૨૬૯-૨૩૦

નેમિજિનયંદ્રાવલા ૩૪૦-૩૧૭,
૩૭૬-૩૯૬

નેમિનાથ ચતુષ્પદિકા ૬-૫

નેમિનાથ નવરસ કાગ ૪૪-૩૨

નેમિનાથ કાગ ૧૬-૧૩

,, રાણુલ ખારમાસ વેલ
પ્રમંથ ૨૩૭-૧૯૭

,, વસંતકુલડા ૭૪-૫૦

વિવાહલલિ ૧૯૯-૧૫૭

,, હમચડી ૧૦૫-૧૫૭

નેમિરાસ ૨૭૯-૨૪૩, ૪૫૬-
૪૯૧, ૫૧૧-૫૬૮

ન્નેમિસાગર નિર્વાણુ રાસ (ઐ.)
૪૫૦-૪૮૪

પચતીર્થ સ્ત ૧૩૫-૯૭

પચવિશતિ ક્રિયા સ ૧૯૪-૧૫૦

પચોપાખ્યાન ચો. ૨૬૯-૨૩૦,
૨૯૬-૨૭૧

પદમણી ચો. ૨૪૭-૨૦૮

પદમહોત્સવ રાસ (ઐ.) ૩૨૬-૨૯૯

પદ્મચરિત્ર ૨૧૮-૧૬૯

પરદેશી રાગનો રાસ ૧૬૯-૧૨૬

પરમહસ પ્રમંથ ૩૦-૨૪

પાક્ષિકછત્રીશી ૧૯૨-૧૪૦

પાર્શ્વવ્યદ્રસૂરિ સ્તુતિ ૧૯૪-૧૫૦

પાર્શ્વનાથ દશભવ વિવાહલો ૮૭-
૫૬

,, નામ્ના સંવેગરસય દ્રાહિલા
૨૦૮-૧૬૨

પુળ્લઝપિરાસ (ઐ.) ૩૭૦-૩૭૦

પુણ્યપાપ રાસ ૨૭૪-૨૪૦

પુણ્યસાર કુમારગસ ૧૭૯-૧૩૨,
૩૫૮-૩૪૮, ૩૮૮-૪૦૫,
૫૪૦-૫૯૮

પુણ્યાઢ્ય રાસ ૩૬૮-૩૭૦

પુરદરકુમાર ચો. ૩૩૧-૩૦૫

પૂળવિધિ રાસ ૪૦૩-૪૨૯

पूर्वदेव अस्त्रपरिपाटि रास १५४-
११३

पृथ्वी ६ ५२१-५५६
पेयभ्रास ५ - ३६
प्रत्याभ्यास अष्ट सप्ततिका १६ -
१५

अश्वेशी राजनो रास ५२८-५८६
अश्वपती रास २६०-२५८
अस्त्रमन्त्र राजर्षि रास ४५२-४८६
प्रियकर नृप यो. ४८२-५१६
प्रियमेव रास ३५७-३४७
प्रियवासव्यो रास ५४६-२६
प्रियमन्त्र रास ११४-८१
प्रार ज्ञारा स्त ४ २-४२८
प्रार रास ४ ७-४३६
प्रार भावना ज्ञापिकार २६५-२२६
प्रार भावना स्त ३ ३-२८
प्रारस्त रास २४ - २ ३, २६८-
२२६ ३६२-३६५, ३६३-
४०६

स्त. १६२-१२, ५. १६१
प्रियमन्त्र ५ यासिका २२४-१७३
३२६३-३ ३
प्रियरास २-२
प्रोक्तारास ११३-८
प्रोक्त १ समाभिस्थान कुल
१६२-१४२
प्रोक्तारी १६४-१५१

भारतेभर भावुमति प्रमथ ४२-३
१-१ ३८-३५, ३६७-४२४
भावना संधि ४५८-४६३
भोजनपरि रास ३१४-२८६
भोजनप्रमथ यो. ३२६-३ ३
३३२-३१
भजलक्षस यो. ४६-३५ २८४-
२४६
रास ६१-५६, ५ ६-५६७
भक्तेश्वर कुमार रास ४६-३४
१३ - ६५ १७१-१३१
१७६३-१३२
भक्त यो. ३८७-३ ४
भक्तराजर्षि रास २८६-४ ४
भक्तारी भवा १५२-११२
४६६-५ ५
भक्तारोक्तो रास २२-१७ ७६-५१
भक्तभुवारी रास ६५-६२
भक्तिलाभ रास ४ ८-४४३
भक्तान्न रास २७५-२४
भक्तपीर क्षिप् स्त. ३७७-२८१
भक्तपीरस्त. ४५-३३ १६४-१५
भक्तिपाथ यो. २४६-२ ८
भाष्यान्न ३५ प्रमथ २४७-२२१
भाष्येय यो. २४८-२१२
भुविपति राजर्षि यस्त्रि १२३-६०
भुविभाषिका २७८-२४२
भुविपति ज्ञापी १६२-१४१

- મૃગધ્વજ યો. ૪૨૮-૪૬૨
 મૃગાકુમાર પદ્માવતી યો. ૩૧૮-
 ૨૯૩
 મૃગાકલેષા રાસ ૯૭-૬૩
 મૃગાપુત્ર સ ૧૦૦-૬૮
 મૃગાવતી રજજક-૨૪૧
 ,, આખ્યાન રાસ ૨૯૮-૨૭૫,
 ૩૫૬-૩૪૩
 મેઘકુમાર યો ૪૯૬-૫૪૬
 ,, રાસ ૨૨૦-૧૨૪
 મોતીકપાસીઆ સખધ સવાદ
 ૪૯૩-૫૩૬
 યશોધર ચરિત્ર ૧૭૫ ૧૩૦, ૪૫૬-
 ૪૯૪
 ,, રાસ ૮૨-૫૫, ૪૪૪-૪૮૦
 યશોભદ્રસૂરિ યો (ઐ) ૩૦૯-૨૮૫
 ,, ,, રાસ ૧૧૫-૮૨
 યાદવ (નેમિ) રાસ ૨૭૯-૨૪૩
 યામિનીભાતુ મૃગાવતી યો ૫૦૦-
 ૫૪૭
 યૌવન જરા સવાદ ૧૭૨-૧૨૯
 રગ રત્નાકર નેમિનાથ પ્રખધ
 ૧૧૮-૮૫
 રત્નકુમાર રાસ ૩૦૮-૨૮૫
 રત્નચૂડ રાસ ૬૯-૪૭
 ,, મણિચૂડ રાસ ૧૮૦-૧૩૨
 રત્નસાર કુમાર યો. ૧૬૭-૧૨૪
 નરસરત્ન રાસ (ઐ) ૩૩૧-૩૧૩

- રસાહિયો ૧૯૧-૧૩૯
 રાજસિંહ રાસ ૨૩૩-૧૮૮
 રાત્રિભોજન રાસ ૧૬૦-૧૧૮
 ગણકપુર સ્તં ૩૯-૨૮
 રામકૃષ્ણ યો. ૨૫૧-૨૧૭
 રામચરિત્ર રસાયન રાસ } ૪૮૬-
 રામાયણ રાસ } ૫૨૨
 રામ સીતા રાસ ૩૧૫-૨૯૦
 ગયચંદ્રસૂરિ બારમાસ (ઐ) ૩૩૯-
 ૩૧૫
 રાવણુમ દોદરી સંવાદ ૧૦૭-૭૫,
 પૃ. ૮૩, ૧૫૨-૧૧૨, પૃ
 ૪૬૬.
 રિપુમર્દન રાસ ૪૫૭-૪૯૨
 રૂપકમાલા ૯૩-૬૧, ૧૯૨-૧૪૭
 રૂપચંદ્ર કુમાર રાસ ૨૮૮-૨૫૪
 રૂપચંદ્ર કાપિની રાસ ૫૩૦-૫૮૮
 રેવતગિરિ રાસ ૫-૪
 રોહિણીયા ચોરનો રાસ ૫૨-૩૭,
 ૪૦૬-૪૩૭
 લલિતાગ કુમાર રાસ ૧૨૮-૯૩
 લલિતાગ ચરિત્ર ૧૪૪-૧૦૫
 લવકુશ રાસ ૪૫૧-૪૮૫
 લાભોદય રાસ (ઐ) ૩૨૨-૨૯૬
 લીલાવતી રાસ ૧૪૯-૧૧૦,
 ૨૪૫-૨૦૮
 લુપક મતતમો દ્વિત્વર યો ૩૫૦-
 ૩૩૧
 વંકચૂલરાસ ૪૪૯-૪૮૩, ૫૩૨-૫૮૯

તેરમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૬૬

ના કાર્તિક શુદ્ધ ૫ ગુરવારે મુક્તતાનમા રચી પૂર્ણ કરી છે જુઓ જૈન-ગૂર્જર કવિઓ ભાગ ખીન્ને.

૧૧૧—દગમી સદીમાં દોહાની રચના થતી હતી એવું માલૂમ પડે છે, પણ તે જોધએ તેવી અવંત્ર પ્રસિદ્ધિ અને પ્રતિષ્ઠા પામી નહોતી એ પણ સાચે સાચે જણાય છે

દેવસેન આચાર્યે દર્શનસાર, નયચક્ર, ભાવસંગ્રહ આગધનાસાર અને તત્ત્વસાર નામના પ્રાકૃત ગ્રંથ રચેલા તે પ્રસિદ્ધ થઈ ચૂક્યા છે. તે પૈકી દર્શનમારની રચના વિ સ ૯૯૦ માં ધારાનગરીના શ્રી પાર્શ્વનાથ ચૈત્યાલયમાં સમાપ્ત થયાનું તેની પ્રશસ્તિપરથી અષ્ટ જણાય છે, તેથી આ આચાર્યનો સમય દગમી સદીમાં થવાનું નિશ્ચિત છે. 'તેમણે નયચક્ર નામનો ગ્રંથ દોહા છદમાં એટલે તે સમયની અપભ્રંશ-પ્રાકૃત ભાષામાં રચ્યો હતો પરંતુ તેના સમયમાં સમાલોચકોને તે છદ પસંદ ન પડ્યો તેથી તેના શિષ્ય 'માધ્વિજ્ઞ ધવલે' તેના દોહાને ગાથાઓમાં ફેરવી નાખ્યા—આ વાત તે અંચની બે હેલ્લી ગાથાઓ પરથી વિદિત થાય છે—

સુણિ બિણુ દોહરત્ય સિગ્ગ હસિહણુ સુંહકરો ભણ્ધ,

એત્ય હુ સોહધ અત્યો, ગાહાબધેણુ ત ભણ્ધ

—દોહાબદ્ધ ગ્રંથને સુણીને શીઘ્ર 'શુભકરે' હસીને કહ્યું, અ (છદ)માં અર્થ જોખતો નથી તેથી ગાથાબદ્ધ કરો.

દ્વસહાવપયાસ દોહયબધેણુ આસિજ દિદ્ધ

તં ગાહાબધેણુ રમ્ય માધ્વજ્ઞધવલેણુ.

—સ્નેહથી આ દ્રવ્ય સ્વભાવનો પ્રકાશ (ગ્રંથ) કે જે પહેલાં દોહા બદ્ધ જોવામાં આવ્યો હતો તે માધ્વિજ્ઞ ધવલદ્વારા ગાથાબદ્ધ રચ્યો.

૧૧૨—દોહા છદનો તે વખતે સામાન્યપણે નવો નવો પ્રયોગ હતો તેથી 'શુભકર' મહારાજે તેને પસંદ ન કર્યો આ દોહાબદ્ધ ગ્રંથ હમણાં મળતો નથી ત્રણ જાણે આ જાતના ખીન્

શશિકલા પંચાશિકા ૨૨૫-૧૭૪
 શાન્તિ જિન સ્ત. ૧૯૨-૧૪૬,
 ૧૯૪-૧૫૧
 શાન્તિનાથ રાસ ૨૭૬-૨૪૧
 શામ્ભ પ્રધુમ્ન ચો ૨૬૭-૨૨૯,
 ૩૫૩-૩૩૧
 શાલિલદ્ર કંઠ ૧૩-૧૧
 „ વિવાહલુ ૧૫૬-૧૧૬
 શાલિલદ્ર રામ ૨૮-૨૨, ૮૦-૫૨,
 ૪૬૪-૫૦૧
 શિયલવતી ૨૬૬-૨૨૯
 શિવજી આચાર્ય રામ (ઐ)
 ૫૨૬-૫૮૫
 શિવદત્ત ગન ૧૪૨-૨૦૭
 શીલપ્રકાશ ૫૨૯-૫૮૮
 શીલગત્સ ૧૯૩-૧૪૮
 શીલવતી કથા ૨૪૪-૨૦૭
 „ ચો ૫૨૫-૫૮૫
 શીલશિક્ષા રામ ૨૯૩-૨૭૬
 શુકન ચોપદ ૩૭૪-૩૯૪
 શુક બહોતરી ૨૭૦-૨૩૨
 શુકરાજ માહેલી ૧૭૦-૧૨૭
 શૃંગારમંજરી ૨૩૬-૧૯૩
 શ્રાદ્ધવિધિ રામ ૪૨૦-૪૫૧
 આવક મનોરથમાળા ૧૯૨-૧૪૦
 શ્રીપાલગત્સ ૯૦-૫૮, ૧૩૯-૧૦૧
 શ્રેણિકરામ ૮૪-૫૫, ૧૯૪-૧૫૦,
 ૨૮૮-૧૮૩, ૨૬૨-૨૨૬,

૪૦૪-૪૩૦, ૪૮૧-૫૧૬
 સગલસાહ ૪૨૭-૪૬૦
 સંગ્રહિણી દાલ બંધ ૪૬૧-૪૯૬
 સધરગ પ્રબંધ ૧૯૨-૧૪૨
 સત્તરભેદી પૂજા ૨૫૬-૨૧૯,
 ૩૦૧-૨૭૮, ૪૩૫-૪૬૭
 „ વિધિગર્ભિત સ્ત
 ૧૯૨-૧૪૨
 મહેવત (જુઓ સુદયવત્સ રાસ)
 સનતકુમાર ચો ૧૨૫-૯૧
 „ રાસ ૨૮૦-૨૪૪, ૩૭૨-
 ૩૯૩
 મમક્ષેત્રિ ગમ્મ ૭૩-૬
 મમકૃતિસાર રાસ ૪૦૧-૪૨૫
 સમયમ્વરૂપ રાસ ૪૧૩-૪૫૧
 સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રાસ ૨૭૧-૩૩૪,
 ૨૯૫-૨૬૯
 „ માર્ગ ચક્રપર્થ ૯-૮
 „ ગત્સ ૬૬-૪૪
 સિમરા રાસો (ઐ) ૧૧-૧૦
 સિમેતશિખર રાસ ૩૪૩-૩૧૯
 સિવાદગતક ૩૫૪-૩૩૫
 માગદત્ત રાસ ૧૨૪-૯૧
 સાગરચેળીની કથા ૩૧૧-૨૮૭
 સાધુકંઠપલતા ૩૦૬-૨૮૧
 સાધુવદના ૧૯૨-૧૪૦, ૩૦૦-૩
 સામ્ભ પ્રધુમ્ન પ્રબંધ ૩૫૩-૩૩૧
 (જુઓ શામ્ભ પ્રધુમ્ન)

वन्द्यराज देवराज यो. ११६-

१७४-१३

वन्द्यराज यो. ५४-३८

रास १४८-१ ६

वन्द्यराज भुररास ३६-२७

वन्द्यराज यो. १४१-१ २

वन्द्यराज देवराज रास १६२-

१४ ३६ ३-३५४

वन्द्यराज रास ३६ -३५४

वन्द्यराज विन्द्यराज भुररास रास

२६६-२७६

भुररास ५१६-५७५

विन्द्यराज भुररास रास ५७-३५

५७६ १३७-६६

विन्द्यराज भुररास भुररास यो.

रास २८५-२७७

विन्द्यरास २१३-११५ ४३४-४६७

विन्द्यरास रास १५५-११३

विन्द्यराज यो. ३१७-२६१

विन्द्यराज यो. १३२-६६

विन्द्यराज भुररास २७७-१८२

+विन्द्यराज भुररास ५०२-५५१

विन्द्यराज विन्द्यराज रास ४७७-

५१४

विन्द्यराज भुररास निर्वर्ण रास (भै)

४४८-४८२ स. ४८५-५२१

रास (भै) ४२४-२६८

विन्द्यराज १६२-१४४

विन्द्यराज " "

विन्द्यराज यो. ३७८-३६७

विन्द्यरास ४६८-५४७

विन्द्यराज भुररास रास (भै) ३१२-

२८७

विन्द्यराज भुररास १२ -७६

विन्द्यराज १६२-१४१

वीरराज स. १६२-१४५

वीरराज भुररास भुररास ४-२ ८

वीरराज रास ४२४-४५१

वीरराज विन्द्यराज भुररास (वीर)

७-४७ १६२-१४६ ५

१६२ भै १६६ ५ ४८६

५ ५-५५८

वीरराज भुररास रास २५८-२२१

३१३-२८८

वीरराज भुररास ५१३-५७२

वीरराज भुररास १ ८-७५, ५ १६६

वीरराज रास ३६३-४०६ (भै)

भै भुररास रास

भुररास भुररास रास २८६-२५७

" भै भुररास २०७-१६१,

५२२-५७६

भै भुररास स. १६४-

१४

भुररास भुररास रास ४८७-५२५

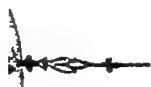
रास ३६४-३६५, ४२५-

४५१ ४८७-५२५

" भुररास भुररास भुररास

३८०-३६८

હરિયાળી ૫૬-૩૮	„ પુણ્યખાણિ સ. ૩૪૧-૩૧૭
હરિવંશ રાસ (અથવા દાલસાગર)	„ આરબોલનો રાસ ૮૦૭-૪૩૯
૮૧-૫૩, ૪૬૨-૪૯૭	„ આરમાસ ૨૨૧-૧૭૧
હરિમેળુ શ્રીમેળુ રાસ ૨૨૧-૨૯૬	„ રાસ ૩૩૪-૩૧૧, ૪૦૯-
હિતશિક્ષા પ્રબુદ્ધ રાસ ૩-૨	૪૪૨
હિતશિક્ષા રાસ ૪૦૫-૪૩૩	„ સલોકા ૩૩૭-૩૧૩
હીરવિજયસૂરિ નિર્વાણુ ૩૩૩-૩૧૦	હેમવિમલસૂરિ દ્વાગ (અ) ૧૩૬-૯૮
૩૩૫-૩૧૧	

સાર માવની ૪૬૪-૫૭૭
 સારસિખામણ રાસ ૬૬-૬૬
 સાલિભદ્ર કથ ૧૩-૧૧
 સિદ્ધયક રાસ ૬ -૫૮
 સિદ્ધાંત ચો. ૧ ૧-૬૬
 સિદ્ધલક્ષ્મી ત્રિવલેક રાસ
 ૩૫૭-૩૪૭
 સિદ્ધાસન બગીચી ૨૪૨-૨ ૫
 ૨૭૨-૨૭૫ ૪૪૧-૪૭૭
 સીતારામ પ્રભાં ચો. ૩૬૧-૩૫૫
 સીતાવિરહ ૪૭૧-૫ ૮
 સીમંધર વિદ્યાનિ સ્ત. ૪૭૬-૫૧૩
 શુદ્ધાસન કાવિંધર પ્રભાં ૨૫૫-
 ૨૧૬
 શુદ્ધાંત શ્લોકો ચો. ૩૮-૪૨
 ૧૬૭-૧૫૪ ૩૮-૪
 શુદ્ધાંત વચ્ચ પરીક્ષા ૧૬૬-૧૫૪
 શુદ્ધ રા. ૧ રાસ ૧૨૭-૬૩
 શુદ્ધાંત (સંવેત) વીર ચરિત્ર
 ૪૪૬-૪૮૩
 શુદ્ધવત્સ (સંવેત) સાવલિખા
 રાસ ૫૨૭-૫૮૬
 શુદ્ધાંત સપિ ૨૩૨-૧૮૮
 શુદ્ધાંત નામિક રાસ ૨ ૨-૧૫૮
 શુદ્ધાંતસાધુ ચરિત્ર વિદ્યાલોકો (બી)
 ૧૭-૮૫
 શુદ્ધાંતકુમાર રાસ ૧૫૭-૧૧૬
 ૩૨૭-૩૦

શુદ્ધાંત રાસ ૩૬૪-૪૧૭
 શુદ્ધાંતનામિક નેમિકા ૬૫-૪૩
 શુદ્ધાંત કુમાર ચો. ૩૮૫-૪ ૩
 શુદ્ધાંતનામિક રાસ ૫૧૮-૫૭૭
 શુદ્ધાંત ચરિત્ર રાસ ૮૮-૫૭
 ૧૦૬-૭૫, ૧૮૮-૧૭૭
 શુદ્ધાંત રાસ ૨૬૧-૨૬૧
 શુદ્ધાંત રાસ ૨૪૧-૨ ૪
 શુદ્ધાંત રાસ ૩૬૬-૩૭
 શુદ્ધાંત પાંચ નામિક સ્ત. ૧ ૬-૭૪
 શુદ્ધાંત રાસ ચો. ૨૫૩-૨૧૮
 શુદ્ધાંતવિમલ ચરિત્ર રાસ (બી)
 ૨૫૬-૨૨૩
 શુદ્ધાંત સતી રાસ ૩૮૪-૪ ૨
 શુદ્ધાંત રાસ ૪૪૩-૪૮
 શુદ્ધાંત એકવીસો ૧૦૨-૭૧
 , કાવ્યવળી ૫૭-૩૮
 શુદ્ધાંત રાસ ૧૭-૧૧, ૫૮-૩૮
 રાસ ૩૬૫-૪૧૫
 શુદ્ધાંત ૨૬ -૨૨૫
 શુદ્ધાંત વચ્ચ ૨૦-૧૫,
 ૬૮-૪૬ ૪૪૨-૪૭૮
 શુદ્ધાંત કથા ૬૮-૪૬
 શુદ્ધાંત રાસ ૧૪૫-૧ ૮ ૨૨૨-
 ૧૭૧ ૪૪૭-૨૨૫ ૫૨૩-
 ૫૮૩ ૫૨૪-૫૮૩
 શુદ્ધાંત રાસ, ૧૭૩-૧૨૬

જીવ વ્યાપારી ગીત ૩૮૬
 ઝાઝરીઆ મુનિ સ ૪૭૧
 રાતાસૂત્ર ભાસ ૪૦૨
 જ્ઞાનપંચમી નેમિ જિન સ્ત ૨૯૯
 તીર્થમાલા સ્ત. ૩૭૭
 દશ શ્રાવક ગીત ૫૩૯
 દાદાજી (જિનકુશલસૂરિ) સ્ત ૩૭૫
 દાનશીલ તપ ભાવ પ્રભાતી ૩૮૧
 દુષ્પ્રમય કાલે સચમપાલન ગીત ૩૮૭
 દેવકુરૂ ક્ષેત્ર વિચાર સ્ત ૫૦૫
 ધનાશાલિભદ્ર ગીત ૩૮૮
 ધૂલેવા કેસરીયાજી સ્ત ૪૫૫
 નમિગજ ગીત ૩૮૫
 નલદવદંતી ગીત ૩૮૪
 નવકાર જ ૬ ૨૧૬
 નાગિલા ગીત ૩૮૨
 નાવા (નાવિક) ગીત ૩૮૭
 નિદાવારક ૩૮૩, ૩૮૬
 નિરજન ધ્યાન ગીત ૩૮૭
 નેમિચરિત્ર કાગ ૪૦૩
 નેમિનાથ નવરસો ૪૧૭
 નેમિરાજમતિ બાર માસ ૫૩૪
 જીઓ પૃ ૧૯૭
 પચમી લઘુ સ્ત ૩૮૦
 „ વૃદ્ધ સ્ત ૩૮૦
 પરમેશ્વર લઘુગીત ૩૮૭
 પરમેશ્વર સ્વરૂપ દુર્લભતા ગીત ૩૮૭

પારકી હોડ નિવારણ ગીત ૩૮૬
 પાર્શ્વચંદ્ર દૂહા ૩૧૬
 પાર્શ્વચંદ્ર સ્તુતિ ૯૭, ૧૫૦, ૪૦૨
 પાર્શ્વનાથ જિન પચકથાણુક
 સ્ત ૩૭૭
 પાર્શ્વનાથ સખ્યા સ્ત ૩૯૨
 પુણ્ય જત્રીશી ૩૭૩
 પોષધવિધિ સ્ત ૩૭૨
 પ્રતિમા સ્ત ૩૭૫
 પ્રભાતીકું ૨૪૧
 પ્રસન્નચંદ્ર ઋષિ સ ૩૮૪
 પ્રતિ જત્રીશી ૫૨૬
 ક્ષોધી પાર્શ્વ સ્ત ૫૩૯
 બાલચંદ્ર જત્રીશી ૫૪૧
 બાહુબલ સ ૩૮૩
 ભણુન પ્રેરણુ ગી ૩૮૭
 ભરત બાહુબલ સ ૪૮૮
 ભારતી સ્તોત્ર ૪૭૨
 મનશુદ્ધિ ગીત ૩૮૬
 મરણ નિવારણ ગીત ૩૮૭
 મહાવીર નમસ્કાર ૪૫૩
 „ સ્ત ૩૭૪
 મહેવામંડળ પાર્શ્વનાથ સ્ત ૩૭૬
 માનનિવારણ ગીત (૨) ૩૮૬
 માનપર સ ૪૫૫
 માયા નિવારણ ગીત ૩૮૭
 માયા પર સ ૩૮૧

તાની કૃતિઓની અનુક્રમણિકા.

(આમાં એકજ નંબર છે ને તે મુજબ સ્થાને છે)

આતિથ્ય સ્ત. ૨	કામા ધર્મીસી ૩૭૩
આનાલી યજ્ઞિ સ. ૩૮૩ ૫૬૨	ચળસુક્રમાલ સ. ૩૮૪
આમરસર પુરમ બા શીતલ સ. ૩૭૪	જોડીપાથ સ. ૨૧૬ ૨૬૫,
આદ્યામદ સ. ૩૭૬	૪૭૧, ૫૫૬ ૫૭૪
આદ્યનાક (અસ્પૃશ્ય) સ. ૩૮૭	જોતમગીત ૩૮૮
૩૮૩ ૩૮૬	પૂજ્યજનુ સ. ૨૪
આર્તિનિવારણ ગીત ૩૮૬	પદ્યાણી લીલ સ્તોત્ર ૩૩૬
આદીશ્વર આલોચણ સ. ૪૫૨	પદીઆલ્યા ગીત ૩૮૬
વિનતિ ૩૮૨	પદીઆએણી ગીત ૩૮૬
વિચક્ષ્ણો ૪૫૩	પી સ ૪૮૮
આલોચણ ધર્મીસી ૩૮૬	ચતુર્વિદ્યોતિ જિન નમસ્કાર ૪૩
ઉદયન રાજવિ ગીત ૩૭૫	આર પ્રત્યેક શુદ્ધ સ. ૩૮૪
ઉદયજાગ ગીત ૩૮૭	આર શરણગીત ૩૮૬
ઉપદેશ સંવરી ૫૩૬	એચણા સંપી સ. ૩૮૪
ઉપધાન તપ સ. ૩૮૧	એત્રીસ અનિસથ સ. ૨
કાવતનાથ ગીત ૩૮૮ ૪૫૪	એત્રીસ જિન પચ્ચમ્માણ સંમિત
એકસો સીધર જિનનાથ સ. ૧૬૨	સ. ૩૬૩
એકદિથી સ. ૩૮	જગત સદ્વિકારણ ગીત ૩૮૭
અવના સ. ૪૮૬	જિનપ્રતિમા સ્થાપન સ. ૫૪૧
અગીત ૩૮૭	અગમ સંજ્ઞા ગીત ૩૮૭
અર્ધનીવિદ્યાસ નિવારણ ગીત ૩૮૬	અવલ્યા ગીત ૩૮૭
કેશરીવાણ સ. ૪૫૫	અવ નદ વા ગીત ૩૮૬
કિષાપ્રેરણ ગીત ૩૮૭	અવ પ્રતિજ્ઞા ગીત (૨) ૩૮૬
કોપનિવારણ ગીત ૩૮૬	અવસાથી સ ૩૮૧

સંવત્વાર અનુક્રમણિકા.

[આ૦=આશરે, આસપાસ ૫૦=પહેલા, લ૦=લખ્યા સંવત્, લે૦=લેખક.
ચો ચોપાધ, બા૦=બાલાવબોધ, ટબો સ્ત=સ્તવન+=મુદ્રિત.]

સંવત	કૃતિ.	કર્તા.	પૃષ્ઠ.
૧૨૪૧	ભરતેશ્વરાસ	શાલિભદ્રસૂરિ	૧
	શુદ્ધિરાસ	"	૨
૧૨૬૬	જ ખૂસ્વામિચરિત	ધર્મ	૨
આ૦૧૨૮૭	+ રેવંતગિરિ રાસ	વિજયસેનસૂરિ	૩
આ૦૧૩૨૫	+ નેમિનાથ ચો	વિનયચંદ્ર	૫
	ઉપદેશમાલા કથાનક છપ્પય	[,,]	૬
૧૩૨૬	સપ્તક્ષેત્રિ રાસ	અચાત	૬
૧૩૩૦	પહેલા જિનેશ્વરસૂરિ દીક્ષા વર્ણન રાસ	સોમમૂર્તિ	૭
"	સમ્યક્ત્વમાધ ચો	જગદુ	૮
લ૦ ૧૩૫૮	+ સાલિભદ્ર કક્ષ	પદ્મ	૧૧
૧૩૫૮	+ દૂલા માતૃકા	"	૧૧
૧૩૬૩	+ કચ્છલી રાસ	પ્રદાતિલક	૮
આ૦૧૩૭૧	+ સમરા રાસો	અમ્મદેવ	૧૦
૧૩૯૦	પક્ષી + સ્થૂલભદ્ર ફાગ ચર્યરિકા	જિનપદ્મ	૧૧
		સોલાણુ	૧૨
લ૦ ૧૪૦૮	+ કચ્છલી રાસ	લે. ગુણભદ્ર	૯
આ૦૧૪૧૧	નેમિનાથ ફાગ	રાજશેખર સૂરિ	૧૩
	કમલાવતી રાસ	વિજયભદ્ર	૧૪
	કલાવતી રાસ	"	"
૧૪૧૧	હંસરાજ વચ્છરાજ રાસ	"	૧૫
"	પગવચ્ચક બા	તરણુપ્રભસૂરિ	૧૪

મુનિમુક્ત સ્વામી સ્ત. ૩૭૮

મૃગાપુત્ર સ્ત. ૫૬૧

મેઘરથ રાવ સ. ૩૮૩

રાજાજ્ઞ પ્રવદણુ ૪ ૨

રાજુસ સ્ત. ૩૮૪

રાજકુપુર સ્ત. ૨૮ ૪૭૬

રેવળી સ્ત. ૩૮૪

રોબિનવાસ્તુ ખીત (૨) ૩૮૬

વાસુપૂજ્ય રાધિણી સ્ત. ૫૪

વિચાર સ્ત. ૪૮૮

વિજયસેન વિજયાસેનાયી પ્રમંથ ૪૬૬

વિજયસેન સુરિ નિવૃણુ સ્ત. ૪૮૬

વિમલાચલ સ્ત. ૪૬૬

વીકારે મધ્ય આશા નિલ સ્ત.

૩૭૬

વીતરાગ સત્યવ્રત ખીત ૩૮૭

વીર નિલ સ્ત. ૨૮૨

વીરસન સ્ત. ૧૬૨

સમેશ્વર પાર્થ સ્ત. ૫૮૨

સુભજ સ્ત. ૨૨

સુવર્તિ નિલ સ્ત. ૫૮૨

નાથ ૫૬ ૩૮૭

સાક્ષિમદ સ્ત. ૩૮૩

સીતકનાથ સ્ત. ૩૭૪

સીત જીમીસી ૩૭૩

પૂ સામુદ્રી સ્ત. ૫૮૬

પાંચર મહાવીર સ્તોત્ર ૨ ૨

સાક્ષી સામીત ચૈત્ય નમસ્કાર સ્ત.

૩૭૬

સંઝાવ ૫૮૬

સંઘાવન બંધ હેતુમર્જિત વીર

સ્ત. ૨૬૮

સહસ્ર સ્તુતિ ૪ ૨

સનતકુમાર ખીત ૩૮૫, ૫૭૨

સંતોષ જીમીસી ૩૭૩

સંદિધ ખીત ૩૮૭

સવભેષ મુચિતિમન ખીત ૩૮૭

સાચેરમદન વીર સ્ત. ૩૭૮

સાક્ષી વીસ નિલનામ સ્ત. ૫૭૨

સામાવક સ્ત. ૫૭૩ ૫૮૬

સિદ્ધપુર નિલ ચૈત્ય પરિપાદી સ્ત.

૨૬૮

સીતસમી સ્ત. ૩૬૮

સીમંથર સ્વામી સ્ત. ૧૬૧ ૧૬૮

૩૭૬

સુદયન સ્ત. ૪૮૮

સુતા જગાવણુ ખીત ૩૮૭

સોમ સત્યાદી સ્ત. ૫૬૧

સોભાગ્યમમી સ્તુતિ ૫૭૪

સ્પૃષિમદ ખીત ૩૮૪ ૩૮૮

સ્ત. ૪૫૪

સ્વાર્ધખીત ૩૮૬

કુંઠાર પરિધાર ખીત ૩૮૬

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
„	+ દેવરત્નસુરિ કાગ	દેવરત્ન શિ.	૨૮
„	વિક્રમચરિત્ર કુમાર રાસ	સાધુકીર્તિ	૩૫
આ.૧૫૦૦	ઋષભ રાસ	ગુણુરત્ન	૨૯
	ભરત બાહુબલી પ્રબંધ	„	૩૦
	„	તેજવર્ધન	૩૫
	મંગલકલશ ચો.	સર્વોત્તમ	૩૫
	પેથડ રાસ	મહાલિક	૩૬
૧૫૦૧	ધર્માવચક બા.	હેમહ સગણિ	૧૮૦
„	લવભાવનાસૂત્ર બા	માણિકસુદર	૧૮૦
આ.૧૫૦૧	નવડભાવડ રાસ	દેપાલ	૩૭
	રોહિણીયા ચોર રાસ	„	„
	આર્દ્રકુમારનું સૂડ	„	„
	„ ધવલ	„	૩૯
	ચંદનબાલા ચો	„	૩૮
	હરીયાળી	„	૩૮
	સ્થૂલિલદ્ર કપ્પાવાળી	„	૩૮
	„ કાગ	„	૩૮
	+ સ્નાત્ર પૂજા	„	૩૯
	થાવચ્ચા કુમાર ભાસ	„	૪૦
આ.૧૫૦૧	+ આદિનાથ જન્મભાલિયેક	રત્નાકર	૪૦
૧૫૦૧	સુદર્શન શ્રેષ્ઠીરાસ	મંત્રવિમલ	૪૨
„	પુણ્યસાર ચરિત્ર	માધુમેશ	૧૩૨
૧૫૦૨	ચુર ગાલિધાન નેમિકાગ	ધનદેવ	૪૩
૧૫૦૫	સમ્યક્ત્વ રાસ	સધકલશ	૪૪
આ.૧૫૦૫	ગૌતમપૃથ્વી બા.	વિશાલગજ	૧૮૦
૧૫૦૭	+ ધર્મલક્ષ્મીભાસ	આનંદ	૪૫

सं. सं.	वृत्ति	कृती	पृष्ठ
१४१२	+ मौतम स्वाभी रास	विनयप्रभा	१५
१४१३	भयकुण्डला रास	हरसेनक	१७
१४१५	त्रिविक्रम रास निनोद्वयसुरि प्रहलितेक	१ निनोद्वयसुरि	१७
	रास	रास-कलक	१८
१४३२	निनोद्वयसुरि विवाहसो	नेशन-हन	१८
	अभित्त सति स्त.	"	१८
१४४	अभित्त सति स्त.	देवमुद्रसुरि सि.	२०
१४५५	साम्बिक रास	साधुभक्त	२२
१४६२	पदेव जिह्वति रास	वसिष्ठ	२३
१४६२	मिथुननदीपक प्रमथ	अवधौनर	२४
१४७	अक्षयवध धर्मपञ्चमा (सं)	माधुमिभुम्बर	३५
१४८५	विद्याविद्यास पञ्चोद	दीरानन्द	२५
	इत्यर्थक रास		२६
	अतिशय		२७
१४८५	पञ्चोदभावा न्या	सोमभुम्बर	३२
	नेमिनाथ नवरस राज		३२
	आराधना (रास १)		३२
१४८६	धमपञ्च अरिभ	इवासपर	२७
१४८६	वज्रस्वाभी रास	अवसागर	२७
	अवसागरादिर भाषा	"	२७
१४८५	अवसागरादिर विवाहसो	दीरानन्द	२७
	तीक्ष्णभाषा स्त.	मेढो	२८
१४८६(१)	रुग्नीयनक न्या	सोमभुम्बर	३२
१४८६	मदावीर स्त.	सोमभुम्बर सि.	३३
१४८६	राजकुमार स्त.	"	२८

ફેરમાએક મંત્રી આપા 'શુભ કરોડી કુપાત્રી નહ બપા દમે (મુમેરીછ ના પ્ર. પ્ર. આ ૨-૩ પૃ ૨૪૧-૨૪૩)

૧૧૭ આ મર્ત મંત્રીની જૂઠા એક અમુતપુત્ર મંત્ર નામે 'આવકાઆર દવસેન ગરિએ રમિયો કારનના અમરમાં ઉપસમ્ય થયે છે આમાં સમમત ૨૫૦ દોલમાં મુદરામ પર્મનું જનન ॥ તેમાંની અલ્લામી તર્ક બે આર દોલ સમએ—

જમમરેપિત્ર પમમર ફરિમિયદુનકમ

મખને પમકામરદિ અકખમિ ભાવમ પમ.

૧

—(૧૮) વૃકમકા વૃદ્ધિન ક્માં છે (એવ) પમ મરએન નમરમર કરી મધમમાં પમ અન અમરો દારા અમક પર્મને કું પું—આખ્યાન કું કું (પિત્ર-પૂજાસની કિયા સિમિતિ છે અને 'કમ' તથા 'પમ' માં ૧૭ ન કર્મકરક મુલક છે)

*

*

*

શુદ્ધ કસમ સિવ । તેમ પિત્ર, સાવય શુભ પુરિ દેવ
જલ મમમિ સિવસિવસ સિવસિવ કમનુ ન દેવ

—(૧૯) છા । અર્ધનને સમસિ. (તે એ) છે કે) તેના વિના

૧ અને પાવિ પામ કમને પૂરે છે—અહ ન, સિદ્ધ આખ્યાન ઉત્ત-
ખાવ અને સવ સામુ. આને અન પમમાં પાવિ પામીથી કહે છે
અહ ના મિયે વૈધિકર સવ આત્મવાની કમિનિ કમ કરી મેવકાન પ્રાપ્ત
કરી દોમને સ્થિત અપી પમના અવર્તક કિંમ મિયે સવ કમિનિ સવ
કરી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરનાર આખ્યાન અપાસવ અને સામુ કિ
કમન મમિનીના ત્યામી પેશામીના જલવા કવરવા પ્રમર છે

૨ પમન કિ નામ અન પમમાં મદા, વિશ્વાસ, વર્તન ને આપેલું
છે અનમાં પિત્ર પ્રાપ્ત થવા માટે સમ્યક્ દેશન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક
મારિત કિ મરિ મિયે સાથે કલા છે અને મળને 'વલમવ મેવામાં જુને
છે આ વલમવમાં પર્મનું વલ 'દેશન છે કે એના કોના વપર કાઉ પમ
વાન કહી સમીતો નથી

સવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
આ. ૧૫૧	૧ અગાધરાસ	અન્નાચુસાગર ૧	૪૭
આ. ૧૫૧	૨ લગ્ન રાસ	રત્નચંદ્ર	૪૭
૧૫૧૨	૩ નથ દાસી રાસ	ઝવિવર્દન	૪૮
લ. ૧૫૧૩	૪ પદેશ દસવસાધા એ.	આસાવત	૪૯
૧૫૨૪	૫ ધનારાસ	અતિચંદ્ર	૪૯
	૬ નેમિનાથ વસંતદુષ્યંત		૫૦
આ. ૧૫૧૫	૭ ધના રાસ	બિન્નવર્દન	૫૧
૧૫૧૬	૮ વિદ્યાવિદ્યાસ એ.	આવમુદર	૫૧
"	૯ શુભાભિ રાસ	રત્નસિંહસુરિ સિ.	૫૨
આ. ૧૫૧૭	૧૦ શાંતિભદ્ર રાસ	રાજતિલક	૫૨
૧૫૨	૧૧ હરિવંશ રાસ	અ. બિન્નદાસ	૫૩
	૧૨ મધ્યધર રાસ		૫૪
	૧૩ આદિનાથ રાસ		૫૪
	૧૪ અધિક રાસ		૫૪
૧૫૨	૧૫ અવધવસ્તિ રાસ	જાનસાગરસુરિ સિ.	૫૬
૧૫૨૨	૧૬ ત્રિપ્તેન પદ્યાવતિ રાસ	અક્ષિવિભવ	૫૬
આ. ૧૫૨૨	૧૭ પાંચ નાથ દસાવ		
	વિવાહ એ.	ચેષા	૫૬
આ. ૧૫૨૨	૧૮ શુભાગ્રિય કુમારરાસ	લક્ષ્મીરાલ	૫૭
૧૫૨૨	૧૯ વજ્રવાગ્ની એ.	કેપાલ	૩૮
	૨૦ જુ. પ. અભવ એ.		૪
૧૫૨૩	૨૧ અવધવસ્તિ રાસ	જાનસાગર	૫૮
આ. ૧૫૨૩	૨૨ મૃગાંકુશ રાસ	વજ્ર	૬૩
	૨૩ નવપદ્મ પાંચ નાથ કલશ	વજ્રાધારી	૬૪
૧૫૨૪	૨૪ અંજલિકલશ રાસ	અ. અધ્યક્ષ	૫૬
	૨૫ પદ્યાવતિ આ	મેરમુદર	૬૩

સંવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
૧૫૨૯	ક્ષેત્રસમામ બા૦	દયાસિદગણિ	૧૮૦
૬૦ „	શીલોપદેશમાળા બા૦	મેરુમુંદર	૬૦૧
૧૫૩૧	સિદ્ધચક્ર-શ્રીપાલ ગસ	જ્ઞાનમાગર	૫૮
„	ધન્નાશાલિભટ્ટ ગસ	દેવકીર્તિ	૬૦
આ૦૧૫૩૧	રૂપકમાલા	પુણ્યન દી	૬૨
૬૦ ૧૫૩૨	વિદ્યાવિલાસ પવાડો		૨૬
૧૫૩૭	કુરગકુ રામ	મતિશેખર	૫૨
„	મયણુરેહા રામ	„	૫૧
૬૦ ૧૫૩૮	સમ્યક્ત્વ ગસ	લે લાવણ્યધીર	૪૫
૬૦ ૧૫૪૦	પહેલા કુમારપાલ રાસ	કર્તા દેવપ્રભ	૬૧
૬૦ „	„	લે ચરણનદન	૬૨
૧૫૪૩	સિદ્ધાંત ચો	લાવણ્યમમય	૬૯
૧૫૪૪	વિચારચોસડી	નન્નસૂરિ	૯૬
૧૫૪૫	નદખત્રીસી	નરપતિ	૮૮
૧૫૪૮	સારશિખામણુ ગસ	મવેગમુંદર	૬૬
૧૫૪૮-૧૫૬૮	મૃગાપુત્ર સ	હેમવિમલ	૬૮
૧૫૫૦	મુનિપતિ ચરિત્ર	અજ્ઞાત	૯૦
આ૦૧૫૫૦	સાગરદત્ત ગસ	શાંતિસૂરિ	૯૧
૧૫૫૧	સનતકુમાર ચો	કીર્તિદર્પ	૯૧
	કુલધ્વજ કુમાર રાસ	કલ્લસૂરિ શિ	૯૨
૧૫૫૧	મુંદર ગજ રાસ	ક્ષમાકલશ	૯૩
૧૫૫૩	લલિતાગકુમાર રાસ	„	૯૩
„	ગજસુકુમાર મંધિ	મૂલપ્રભ	૯૫
„	મત્સ્યોદર રાસ	જયરાજ	૯૫
„	સ્થુલભદ્ર એકવીસો	લાવણ્યસમય	૭૧
„	દશશ્રાવક બત્રીશી	નન્નસૂરિ	૯૭

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
	નાથ પ્રબંધ	લાવણ્યસમય	૮૫
૧૫૬૫	મ દોદરી સંવાદ	અન્નાત	૧૧૨
„	વિદ્યાવિલાસ પવાડો	દીરાનંદ	૧૧૨
„	પૂર્વદેશચૈત્ય ગસ	હ સસોમ	૧૧૩
„	વિક્રમસેન રાસ	ઉદયભાનુ	૧૧૩
લ૦ „	વિદ્યાવિલાસ પવાડો	લે દીગણુંદ	૨૬
૧૫૬૭	સુરપ્રિય કેવલિરાસ	લાવણ્યસમય	૭૫
„	સુમિત્રકુમાર રાસ	ધર્મસમુદ્ર	૧૧૬
લ૦ ૧૫૬૮	પહેલા શાલિભદ્ર વિવાહલુ	લક્ષ્મણુ	૧૧૬
૧૫૬૮	+ વિમલપ્રબંધ	લાવણ્યસમય	૭૬
૧૫૬૯	ઋષિદત્તા ચો	દેવકલશ	૧૨૦
૧૫૭૦	પહેલા બારમત સં	અન તહ સ	૧૨૦
	ધર્માપ્રાકારચૈત્ય પરિપાટી	„	„
૧૫૭૦	ધલાતીપુત્ર સ.	સહજસુદર	૧૨૦
૧૫૭૧	રત્નચૂડ મણિચૂડ રાસ	રત્નસિંહ સૂરિ શિ.	૧૩૨
„	વત્સરાજ દેવરાજરાસ	લાવણ્ય રત્ન	૧૩૦
૧૫૭૨	ગુણુ રત્નાકર છંદ	સહજસુદર	૧૨૧
„	ઋષિદત્તા રાસ	„	૧૨૩
આ ૧૫૭૨	જ યુ અંતરંગ રાસ	„	૧૨૮
૧૫૭૩	યશોધર ચરિત્ર	લાવણ્યરત્ન	૧૩૦
લ „	સુદર્શનગસ		૪૩
૧૫૭૪	મત્સ્યોદરરાસ	લાવણ્યરત્ન	૧૩૧
	કલાવતીરાસ	„	„
	કમલાવતીરાસ	„	„
૧૫૭૫	કરસંવાદ	લાવણ્યસમય	૭૬
„	નવતત્ત્વરાસ	ભાવસાગર (સૂરિશિ.)	૧૩૨

સ્રવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
શ્ર. ૧૫૭૬	નેમિનાથ વસત કુલ્યા	બે. સિવસાબ	૫૧
શ્રા. ૧૫૭૭	રસાદિબો	મુનિચંદ્ર સુરિ	૧૩૬
૧૫૭૮	અંબકમાથારાસ	સૌભાગ્યસાગર— સુરિચિ.	૧૩૭
શ્રા. ૧૧૭૯	કથવન્નારાસ	સાધુરત્ન સુરિ	૧૩૮
૧૫૮૦	કથાવતી ચરિત્ર	કુવનગીર્ણિ (૧)	૧૩૪
૧૫૮૨	રત્નસાર કુમાર ચો	સદનસુર	૧૨૪
	આત્મરોજ રાસ		૧૨૬
"	રૂપકમાથા શ્રા	સ્તનરંગ	૬૧
શ્ર.	વિક્રમચરિત્ર—પદ્યક		૬૬
૧૫૮૩	ધનસાર પંચસાબ રાસ	લાલમ ન	૧૩૫
૧૫૮૪	જન્યકવ રાસ	શ્રીમ (૧)	૧૩૮
"	કુલ્યજન્યકુમાર રાસ	ધમ સમુદ્ર	૧૧૭
	રામિજોજન રાસ		૧૧૮
૧૫૮૫	સુરત્રિય ચરિત્રરાસ	જનનિધાન	૧૩૭
	ધર્મદય ધનપતિરાસ	"	૧૩૭
૧૫૮૬	જન્યરીક પાશુક	લાલવસમથ	૮
૧૫૮૬	રૂપકમાથા	પાર્યજ્ઞ	૧૪૭
૧૫૮૮	૨૪ બિન નમસ્કાર	સમરચંદ્ર	૧૫૧
	મેલિજીરાસ	"	૧૫
૧૫૮૯	મંજિમ—ગણિચંદ્ર— વસોચંદ્ર રાસ	લાલવસમથ	૮
	મંદેપરાજ વત્સરાજ રાસ	"	૮૩
	સુમતિ સાધુ વિવાહબો વગેરે		૮૫
૧૫૯૧	ધર્મિસરાસ	સોમનિમલ સુરિ	૧૮૫
૧૫૯૨	આરાધના મેદા	પાશ્વજ્ઞ	૧૪૩

सं.पत्र	कृति	कला	पृष्ठ
११ ४	सुनाइ संधि	पुण्यसागर	१८८
११ ५	राजसिंह रास—नवकर मो.	विमलमयारिज (१)	१८८
"	कौञ्ज विनति	सङ्कलन	१६६
११ ६१ (११२२)	वधु रास	राजपाण	१८६
११ ६	उड अतिशय स्त.	कमलसागर	२
"	अमरदण्ड भिवर्नद रास	देवग्राम सूरि सि.	२
ल. ११ ८	श्रीबोपदेव भण्डा	मेरुपुर	११
११ ६	धनारास	केशव	२२
ल. ११११	विजयस्तव ग्या		१२
११११	पद्मराज भवपीरस्तो	देवीदासदिन	२२
ल. ११११	भोक्तादि रास	बे. उदयसङ्क	८३
१११२	सुभति नागिण रास	अज्ञे (विनयदेव सूरि)	१५८
	आत्मत रास	प्रीतिविजय	२३
ल. "	रसाञ्जली	बे. सारज	१३६
१११३	सीम पर स्तोत्र	भगवद्गीता वि.	१६१
"	१०० विनस्त		१६२
	सुरसेन रास	कपराज	२४
ल. "	मेखिक रास	बे० वसा पत्र कवच	५५
१११४	कृष्ण मन्दरी	नवपत सूरि	१६३
	२ विरहमान विन स्त.	सङ्कलन	१६६
ल. "	सुरप्रिय देवकी रास		७१
१११६	सिंहसम जनीसी	सिद्धि सूरि	२५
"	नभाभवनज कथा	कृतकवाच	२११
१११७	नभाह देवानी मो.		२१७
"	रामकृष्ण मो.	साधनपत्रि	२१७
"	कनकसुभास रास		२१७

સવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
„	સોમચંદ ચો	વિજયસાગર	૨૧૮
	ચિત્રસેન પદ્માવતી રાસ	„	„
૧૬૧૭	કીર્તિધર સુકોમલ પ્રબંધ	માન	૨૧૯
૧૬૧૮	સત્તર ભેદી પૂજા	સાધુકીર્તિ	૨૧૯
લ „	મુનિપતિ ચરિત્ર		૯૦
૧૬૧૯	નવેતાલ પચવીસી	દેવશીલ	૨૨૧
„	નસોમવિમલ સૂરિ રાસ	આણુદસોમ	૨૨૩
આ ૧૬૧૯	શાળ પ્રદુમ્ન ચો	જિનચંદ્ર સૂરિ	૨૨૯
લ „	નલદ્વદતી રાસ		૪૯
૧૬૨૧	ત્રેણિક રાસ	ભીમ	૨૨૬
૧૬૨૨	પહેલા નવતત્ત્વ જોડ	સોમવિમલ	૧૮૬
„	સ્થૂલભદ્ર સં	આણુદસોમ	૨૨૫
„	પ ચોપાખ્યાન ચો.	રત્નસુદર	૨૩૦
લ „	ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ	લે જયસિંહ સૂરિ	૨૫
૧૬૨૩	શિવદત્ત રાસ	સિદ્ધિ સૂરિ	૨૦૭
„	યશોધર રાસ	જ્ઞાન	૪૮૦
૧૬૨૪	આષાઢ ભૂતિ પ્રબંધ	સાધુકીર્તિ	૨૨૦
„	સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રાસ	હીરકલશ	૨૩૪
„	ધન્નાશાલિભદ્ર રાસ	અજાત	૨૪૧
લ „	મૃગાકલેષા રાસ	લે. લક્ષ્મીસૌભાગ્ય	૬૪
૧૬૨૫	ધર્મપરીક્ષા	સુમતિ કીર્તિ	૨૨૭
„	કલ્પ સૂત્ર બાં	સોમવિમલ	૬૦૨
લ. ૧૬૨૬	લલિતાગ રાસ		૯૫
„ „	ખિલ્લણુ પચાશિકા		૧૭૪
લ ૧૬૨૭	વિપાક સૂત્ર બાં		૬૦૨
લ. ૧૬૨૮	મૃગાકલેષા રાસ		૬૪

સવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
બા. ૧૧૩	શાંતિનાથ રાસ	હીરવિજય સુરિ	૨૪૧
૧૬૩૧	હાકરના.	કમલ વિજય	૧૧૩
૧૬૩૨	કનકભેલી રાસ	ભાવરતી	૨૪૫
૧૬૩૩	કુલ્યક કુમાર રાસ	સોમવિમલ	૧૮૬
	બાર મલતી રાસ	બિનવર્ગ સુરિ (સિ)	૨૨૬
લ. "	રાત્રિ ભોજન રાસ	બે આરિત્રોદય	૧૧૬
૧૬૩૬	સિંહાસન ખત્રીશી	હીરકલ્પ	૨૩૫
	મહીપાલ ચો.	હેમરત સુરિ	૨૮
	સુનિભાષકા	આરિત્રસિંહ	૨૪૨
૧૭૩૭	સનવ કુમાર રાસ	પુણ્ય રત્ન	૨૪૪
	નરખલ્લ રાસ	નયમુંદર	૨૪૪
લ. "	ભગવદ્દય રાસ	બે. સત્યલક્ષ્મી	૧૮૨
લ.	ધર્મિભલ રાસ		૧૮૬
૧૬૩૮	શુક બહેલરી	રત્ન મુંદર	૨૩૨
	બાપાદ બૂવિ સ	કનકસોમ	૨૪૫
"	વિક્રમબાપરા રાસ	મળલ માલુક	૨૪૭
"	બાળક ચો.	"	૨૪૮
	નરમુલ્ય રાસ	નયમુંદર	૨૫૦
૧૬૩૯	પહેલ પુણ્યપાપ રાસ	હરખલ્લ	૨૪
૧૬૪૦	નિલકલ્પ ખાસિકા	સરખ	૩૩
લ. "	વસુદેવ ચોખ		૧૨
	તેનિરાસ		૨૪૪
૧૬૪૧	પહેલ મહાભળ રાસ	લાખના સિ.	૨૪
૧૬૪	" રાસ	હીરકુલ્પ	૨૫૩
	રાસ	નયમુંદર	૨૫૮
"		પદ્મરાજ	૬૩

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
૧૬૪૧	જય વિજય ચો,	ધર્મરત્ન	૨૬૭
„	સિદ્ધપુર ચૈત્ય સ્તં	કુશલવર્ધન	૨૬૮
લ ૧૬૪૨	મૃગાકલ્પા ગસ		૬૪
લ ૧૬૪૩	ગજસિંહ રાસ		૧૦૧
લ ૧૬૪૪	વજ્રસ્વામી રાસ		૧૧૦
૧૬૪૨	સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રાસ	વચ્છરાજ	૨૬૯
લ ૧૬૪૩	મુનિપતિ ચરિત્ર		૯૦
૧૬૪૩	પહેલા મૃગાવતી	મકલચદ્ર	૨૭૫
૧૬૪૩	દેવરાજ વચ્છરાજ ચો	કલ્યાણદેવ	૨૭૫
„	યશોભદ્ર ચો	વિનયશેખર	૨૮૫
„	રત્નકુમાર રાસ	„	૨૮૫
લ ૧૬૪૩	મૃગાવતી આખ્યાન	લે મહીપાત	૨૭૬
૧૬૪૪	આર્દ્રકુમાર ચો	કનકસોમ	૨૪૬
„	કનકાવતી આખ્યાન	હેમશ્રી	૨૮૬
લ ૧૬૪૫	હિતરાધ્યયન સ		૧૫૭
લ ૧૬૪૫	તેજસાર રાસ	લે સહજવિમલ	૨૧૫
લ ૧૬૪૫	યશોભદ્ર ચો	લે. કર્તા વિનય શેખર	૨૮૫
૧૬૪૫	સાગર ટ્રેન્ડી કથા	રત્નમા	૨૮૭
લ ૧૬૪૫	ગૌતમ પૃચ્છા ખાં		૬૦૨
લ ૧૬૪૫	તદુલવેયાલી ખાં		૬૦૨
લ ૧૬૪૬	ગુણ રત્નાકર છંદ	લે ગુણીયલ	૧૨૩
૧૬૪૬	નમ્મરમુદરી રાસ	નયમુદર	૨૬૧
„	નવિનયદેવ સૂરિ રાસ	મનજી	૨૮૭
„	વૈતાલ પચીસી	હેમાણદ	૨૮૮
લ ૧૬૪૬	બોજચરિત્ર ચો	„	૨૮૯
લ ૧૬૪૬	સિદ્ધાંત ચો.	લે કલ્યાણતિલક	૭૧

આવકના ગુણ હોય (થાય-ઉદ્ભવે) નહિ, (કવી રીતે ?) જેવી રીતે (યોગ્ય) સામગ્રી છોડીને (રહિત) કોઇ કાર્ય સીઝતુ-સિદ્ધ થતું નથી. ('ણવિ' માનો 'વિ' પાદની પૂર્તિ માટે અથવા 'ન' પર જેર દેવા માટે વપરાયો છે)

x x x x

સમ્ય સચેણુ વિગ્ગણિયહ, ધમ્મુણુ ચઢ્ઠ મણે વિ,
દિણુયર સહ જઘ ઉગ્ગમઘ, ધૂવહ અધહ તો વિ

—તે સત્યથી વિશેષપણે જાણીને (જાણ્યા છતાં) ધર્મ મન ઉપર ચઢતો નથી (જેવી રીતે) તે દિનકર-સૂર્ય ઉગે, તો પણ ધ્રુવડ આધળો (હોય છે.) (મન ઉપર ચઢવું-ગળે ઉતરવું, કોઇ વાત પૂરી જાણી લેવી એ અર્થમાં હાલની આપણી ભાષામાં વપરાય છે આ વાણી વ્યવહાર અને ધ્રુવહ-ધ્રુવડ એ શબ્દ સર્વથા દેશી છે)

x x x x

ખચઘ ગુર વયણુકુસઘ, મેલ્લિ મ દિલ્લહ તેન,
મુહ મોહહ મણુ હત્તિયહ, સજમ ભર તર જેન.

—(કોઇ વિરક્ત પુરૂષ પોતાના મનને સંબોધે છે—) ગુર વચન રૂપી અકુશોથી ખેચે છે, તે માટે ઢીલું મેલીશ-મૂકીશ મા-મન ! તુ ઢીલુ પડીશ મા હે મનરૂપી હાથી ! સયમ રૂપી ભરેલા તર-ઝાડ પ્રત્યે મો ફેરવ ! (આમાં ખેચે છે, ઢીલું મેલમાં-મૂક મા, મો મોહ-ફેરવ એ આપણી દેશી ભાષાના શબ્દ છે.)

x x x x

એહુ ધમ્મુ જે આચરઘ, ચઉવણુહ મહ કોઘ,
સોણુરણુરી ભવ્યણુ, સુર ધય પરવહ સોધ.

—આનું ગૂંજરાતી દોહામાં રૂપાતર આ રીતે મૂકી શકાય—

⁹ એહ ધર્મ જે આચરે, ચતુર્વર્ણુમાં કોઘ,
તે નરનારી ભવ્યજન, સુરપતિ પામે તેહ.

સવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ	ગુણધર્મ કનકાવતી	લે રામા	૪૬૦
૧૬૬૪	નસમેત શિખર રાસ	જયવિજય	૩૧૯
„	નનલદવદ્દતી રાસ	મેધરાજ	૪૦૧
„	હિપદેશ રાસ	હીરાનદ	૪૬૬
„	દશવૈકાલિક બા૦	શ્રીપાળ	૬૦૨
લ ૧૬૬૪	નંદીસૂત્ર બા૦		૬૦૨
આ ૧૬૬૪	નસમેતશિખર તીર્થમાલા	વિજયસાગર	૪૬૪
આ ૧૬૬૫	વિજયવિજયા પ્રબધ	હર્ષકીર્તિસૂરિ	૪૬૯
૧૬૬૫	ગુણસુદરી ચો	ગુણવિનય	૩૨૯
„	નનલદમયંતી ચરિત્ર	નયસુદર	૨૬૨
„	ન્યાર પ્રત્યેક બુદ્ધરાસ	સમયસુદર	૩૩૮
„	નેમિક્ષાગ	ગજસાગરસૂરિ શિ૦	૪૦૩
„	સુરપતિકુમાર ચો	દામોદરદયાકુશલ	૪૦૩
„	રાવળ મદોદરી સ	શ્રીધર (જૈનેતર)	૪૬૬
૧૬૬૬	પુણ્યસાર રાસ	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૫
„	વ્રતવિચાર રાસ	ઋષભદાસ	૪૦૯
૧૬૬૭	આદીશ્વર આલોચણ સ્ત૦	ઋષભદાસ	૪૫૨
„	નેમિનાથ નવરસો	„	૪૧૭, ૪૫૧
„	વ્રતવિચાર રાસ	„	૪૦૯
„	સગાલશાહ રાસ	કનકસુંદર	૪૬૦
„	નગોઠી પાર્શ્વ સ્ત૦	શાતિકુશલ	૪૭૧
લ	સુમિત્ર રાસ	લે લલિતસાગર	૧૧૭
૧૬૬૮	મૃગાવતી ચો	સમયસુંદર	૩૪૩
„	કર્મછત્રીશી	„	૩૭૩
„	સુમિત્ર રાજર્ષિ રાસ	ઋષભદાસ	૪૧૩
„	સ્થૂલિભદ્ર રાસ	„	૪૧૫
૪૧			

સવત્ર	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ. ૧૬૫૬	જાળાં ચો.		૧૭
૧૬૬	પહેલાં મદાવીર હોય	સાલગદ	૨૮૧
૧૬૬	૨૪ જિન કમ્પાણી સ્ત	વિદ્યાવિભાજ	૩૬૩
	નશુકા ચો.	જાળવિભાજ	૩૬૪
લ.	મદાવીર હોય.	લે. હીસ્ત્રદ	૨૮૨
૧૬૬૧	પહેલાં જાળસુકમાર રાસ	સુધામણિ	૪૮
	જાળાં જુતિ રાસ		૪૦૭
૧૬૬૧	જાળખજ ચો.	જાળસુકમાર	૪૬૨
લ.	પહેલાં જાળાં રાજર્ષિ સધિ	(સવય (મુતિ)	૪૬૨
"	"	લે. જાળજુ	
૧૬૬૨	જાળાં મુઠરી પ્રસંધ	જાળવિભાજ	૩૨૮
	જાળાં સવત્ર (સવાદ સતક)	સમવસુદર	૩૩૫
	જાળાં લીધે સ્તો		૩૩૬
	જાળખજ મજરી	જાળગદ સુરિ સિ.	૩૬૬
	જાળાં સિદ્ધિ રાસ	પ્રિયવિભાજ	૩૬૭
લ. ૧૬૬૨	જાળાં મજરી રાસ	વસંત (જેનેતર)	૪૬૩
લ.	વિદ્યાવિભાજ ચો.		૫૧
૧૬૬૩	જાળાં મુઠરી રાસ	વિદ્યાવિભાજ (૨)	૩૬૮
			૪૬૪
લ.	જાળાં ત્રિસ જોલ (મજ)	જાળ	૬૨
લ.	જાળખજ કનકવતી પ્રસંધ	કનકસુદર	૪૫૮
લ.	જાળનાસતી	મજામુનિ	૪૬૩
લ.	કર્પુરમજરી	કનકસુદર	૪૬
લ.	જાળાં રાજા રાસ	લે. તેજપાલ	૧૨૭
લ.	જાળાં મુઠરી રાસ	લે. જાળગદ સુરિ	૨૬૨
લ.	જાળાં રાસ	લે. કુવરજી	૩૧૫

સંવત	કૃતિ	કલા	પૃષ્ઠ
૧૬૫૩	તીર્થમાયા ગ્રંથો	પાનદાં	૩૧૦
લૃ ૧૬૫૩	સુમિત્ર નામ		૧૧૭
લૃ ૧૬૫૩	પ્રભાવતી રાસ		૨૧૧
૧૬૫૪	+ રસરત્ન રામ	જયચંદ્ર	૩૧૨
લૃ ૧૬૫૪	મણિ બાબા બા.		૧૦૦
૧૬૫૫	+ આટપ્રકાશી પૂજન	પ્રીતિવિમલ	૨૯૪
,,	પ્રાકટશાસ્ત્ર ચો	નર્મદાચાર્ય	૩૨૧
,,	અદ્વૈત ગ્રંથ	લલિતપ્રભ	૩૨૦
,,	+ હર્મગદ્ય પ્રબંધ	ગુણવિનય	૨૨૬
,,	વગ્દત્ત ગુણમંજરી બા.	કનકદાસ	૧૦૦
,,	સૌભાગ્ય પ્રબંધ	,,	,,
,,	જ્ઞાનપ્રબંધ કથા	,,	,,
લૃ ૧૬૫૬	હૃદયવિનય સ	ચે જયદેવ	૩૧૦
લૃ ૧૬૫૭	+ દેવગણ વચ્ચગણ ચો.	વૈભાલ	૮૪
લૃ ૧૬૫૭	વચ્ચદેવ ચોપદ		૧૦૨
લૃ ૧૬૫૭	ગીતરામ		૧૪૯
લૃ ૧૬૫૭	બોજપ્રબંધ ચો	ચે આગ્રિવિમલ	૩૦૬
૧૬૫૮	ચોવીશી	મમયજુ	૩૩૧
,,	જિનપાલ જિન-		
	ગદિત રાસ	મુનિશીલ	૩૯૨
૧૬૫૮ પત્રી	દાનવીલાદિ ગમ	પ્રીતિવિમલ	૨૯૪
૧૬૫૯	ગુણરત્નાકર ૭૬	સમયસુદર	૩૩૧
,,	સાળ પ્રબંધ પ્રબંધ	,,	૩૩૧
લૃ ૧૬૫૯	,,	લે હેમચંદ્ર	૩૩૪
૧૬૫૯	સનત કુમાર	પદ્માજી	૩૯૩
લૃ ૧૬૫૯	હસવત્સકથા ચો.	લે મનોહર	૪૭૫

सप्त	भूति	कथा	पृष्ठ
१६४७	मेराबाइय कथा (पद्मश्री यो.)	बेभरल	२८
१६४८	भूमावती व्याख्यान	बे. वीरविमल	२७९
१६४८	नीतिशास्त्र-पञ्चार्थ यो.	वृत्तशाल	२७९
"	कर्मविपाक रास	बद्विष्टेय	२६
१६४८	भक्तकलस यो.	कनकसोम	२४९
"	राम सीता रास	नवविमल	२६
"	विक्रमादित्य यो.	नरधर्त	२६१
"	भृगुकुमार पद्यावर्ति यो.	श्रुतिविमल	२६३
"	सामोदय रास	दयाकुल	२६९
१६५०	कस्मिन् अभिषेक रास	धनविमल	२६९
१६५१	नवद्वयति रास		४८
१६५१	दुर्ग नसाव व्यावनी	भूषणदास	३
"	कोकप्रमथ यो.	सारंग	३३
१६५२	पद्मेष्टी तीर्थभावा	पद्मविमल	३४
"	पुरंदर यो.	सावरेय	३५
"	कोकप्रमथ		३९
१६५२	पाणिनाथ सञ्जा रत्न	रत्नकुल	३४२
१६५२	सुदयवन्ध (सदेवत) अरि	व्यास	४८९
"	"	बे. पद्मराज	
१६५२	सम्बल्य कौमुदी रास	बे. वीरदास	२७५
"	पुरंदर रास	बे. विष्णु	३०६
१६५२	वीरविमलसुरि निर्वाण	परमावृष्ट	३१
"	"	बे. सञ्जीव	३१
"	रास	विनेश्वर	३११
"	पद्मी +	कुमारविमल	३१३
"	पुष्पभाषिण	नवविमल	३१७

સંવત્ર	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લી.	ગુણધર્મ કનકાવતી	લે રામા	૪૬૦
૧૬૬૪	નસમેત શિખર રાસ	જયવિજય	૩૧૯
"	નનલદવદ તી રાસ	મેધરાજ	૪૦૧
"	હિપદેશ રાસ	હીરાનંદ	૪૬૬
"	દશવૈકાલિક બા.	શ્રીપાળ	૬૦૨
લી ૧૬૬૪	નંદીસૂત્ર બા.		૬૦૨
આ ૧૬૬૪	નસમેતશિખર તીર્થમાલા	વિજયસાગર	૪૬૪
આ ૧૬૬૫	વિજયવિજયા પ્રબધ	હર્ષકીર્તિસૂરિ	૪૬૯
૧૬૬૫	ગુણસુદરી ચો.	ગુણવિનય	૩૨૯
"	નનલદમય તી ચરિત્ર	નયસુદર	૨૬૨
"	નચાર પ્રત્યેક બુદ્ધરાસ	સમયસુંદર	૩૩૮
"	નેમિક્ષાગ	ગજસાગરસૂરિ શિ.	૪૦૩
"	સુરપતિકુમાર ચો.	દામોદરદયાકુશલ	૪૦૩
"	રાવણુ મ દોદરી સ	શ્રીધર (જૈનેતર)	૪૬૬
૧૬૬૬	પુણ્યસાર રાસ	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૫
"	વ્રતવિચાર રાસ	ઋષભદાસ	૪૦૯
૧૬૬૭	આદીશ્વર આલોચણુ સ્ત.	ઋષભદાસ	૪૫૨
"	નેમિનાથ નવરસો	" ૪૧૭, ૪૫૧	
"	વ્રતવિચાર રાસ	"	૪૦૯
"	સગાલશાહ રાસ	કનકસુંદર	૪૬૦
"	નગોડી પાર્શ્વ સ્ત.	શાતિકુશલ	૪૭૧
લી	સુમિત્ર રાસ	લે લલિતસાગર	૧૧૭
૧૬૬૮	મૃગાવતી ચો.	સમયસુંદર	૩૪૩
"	કર્મછત્રીશી	"	૩૭૩
"	સુમિત્ર રાજર્ષિ રાસ	ઋષભદાસ	૪૧૩
"	સ્થૂલિભદ્ર રાસ	"	૪૧૫
૪૧			

સ્રવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ. ૧૬૫૬	બૈભાડ ચો.		૧૭
૧૬૬	પહેલાં મહાવીર હોય	સમસ્યક	૨૮૧
૧૬૬	૨૪ જિન કમ્પાણી સ્ત	વિદ્યાવિજય	૩૬૩
"	નશુકન ચો.	જનવિજય	૩૬૪
લ.	મહાવીર હોય.	લે. કીરમક	૨૮૨
૧૬૬૧	પહેલાં મજસુમાર રાસ	સુખમરજિ	૪૮
	આપાદ શ્રુતિ રાસ		૪૭
૧૬૬૧	મુજબબ ચો.	પદ્મમાર	૪૬૨
લ.	" પહેલાં ઉદાપી રાજર્ષિ સંધિ	(સંપ્રેમ (મૂલિ)	૪૬૨
"	"	લે. લાલજી	"
૧૬૬૨	જાજના મુંદરી પ્રસંધ	મુજુવિનમ	૩૨૮
	કાલાદિ સવાલ (સવાલ સતક)	સમવર્ણ	૩૩૫
	મધાણી લીર્મ સ્તો		૩૩૬
	જિનમત મજરી	જિનમક સુરિ સિ.	૩૬૬
	જાતમરિક્ષા રાસ	પ્રેમવિજય	૩૬૭
લ. ૧૬૬૨	કુકમ માજરી રાસ	વસ્ત્રા (ભૈભેતર)	૪૬૩
લ.	વિદ્યાવિલાસ ચો.		૫૧
૧૬૬૩	જાજનામુંદરી રાસ	વિમલચારિત્ર (૨)	૩૬૮
લ.	"		૪૬૪
લ.	" કાકના ત્રીલ જોલ (મલ)	દુલક	૬૨
લ.	મુજુધમ કનકવતી પ્રભ	કનકમુંદર	૪૫૮
લ.	જાજનાસતી	માલમુનિ	૪૬૩
લ.	કર્પુરમજરી	કનકમુંદર	૪૬
લ.	" પરદેહી રાજ રાસ	લે. તેજપાલ	૧૨૭
લ.	" નસર મુંદરી રાસ	લે. મર્મગલ સુરિ	૨૧૨
લ.	" નસરલ રાસ	લે.	૩૧૫

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ.	ગુણધર્મ કનકાવતી	લે રામા	૪૬૦
૧૬૬૪	નસમેત શિખર રાસ	જયવિજય	૩૧૯
"	નનલદવદંતી રાસ	મેઘરાજ	૪૦૧
"	દિપદેશ રાસ	હીરાન દ	૪૬૬
"	દશવૈકલિક બા૦	શ્રીપાળ	૬૦૨
લ ૧૬૬૪	નંદીસૂત્ર બા૦		૬૦૨
આ ૧૬૬૪	નસમેતશિખર તીર્થમાલા	વિજયસાગર	૪૬૪
આ ૧૬૬૫	વિજયવિજયા પ્રબધ	હર્ષકીર્તિસુરિ	૪૬૯
૧૬૬૫	ગુણસુદરી ચો	ગુણવિનય	૩૨૯
"	નનલદમયતી ચરિત્ર	નયસુંદર	૨૬૨
"	ન્યાર પ્રત્યેક શુદ્ધરાસ	સમયસુંદર	૩૩૮
"	નેમિકાગ	ગજસાગરસુરિ શિ૦	૪૦૩
"	સુરપતિકુમાર ચો	દામોદર=દયાકુશલ	૪૦૩
"	ગવથુ મદોદરી સ	શ્રીધર (જૈનેતર)	૪૬૬
૧૬૬૬	પુણ્યસાર રાસ	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૫
"	વ્રતવિચાર રાસ	ઋષભદાસ	૪૦૯
૧૬૬૭	આદીશ્વર આલોચણુ સ્ત૦	ઋષભદાસ	૪૫૨
"	નેમિનાથ નવરસો	"	૪૧૭, ૪૫૧
"	વ્રતવિચાર રાસ	"	૪૦૯
"	સગાલચાહ રાસ	કનકસુંદર	૪૬૦
"	નગોદી પાર્શ્વ સ્ત૦	શાંતિકુશલ	૪૭૧
લ. ૧૬૬૮	સુમિત્ર રાસ	લે લલિતસાગર	૧૧૭
"	મૃગાવતી ચો	સમયસુંદર	૩૪૩
"	કર્મક્રમીની	"	૩૭૩
"	સુમિત્ર રાજર્ષિ રાસ	ઋષભદાસ	૪૧૩
"	સ્થુલિભદ રામ	"	૪૧૫
૪૧			

સવત્ર	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ. ૧૧૫૬	અંબાડ ચો.		૧૭
૧૧૬૦	પદેશ્ય મદાલીર દોઝ	સાચચંદ	૨૮૧
૧૧૬૦	૨૪ જિન કથાણુક સ્ત	વિદ્યાવિનય	૩૬૩
	અમુકન ચો.	જયવિનય	૩૬૪
લ.	મદાલીર દોઝ.	લે. હીરચંદ	૨૮૨
૧૧૬૧	પદેશ્ય અજસુકુમાર રાસ	સુધમાધિ	૪૮
	આપાદ ભૂતિ રાસ		૪૭
૧૧૬૧	મુગજન ચો.	પદકુમાર	૪૧૨
લ.	પદેશ્ય વેદાચી રાજર્ષિ સંધિ	(સવય (મૃતિ)	૪૧૨
"	"	લે. લાજન	"
૧૧૬૨	અજના મુઠરી પ્રસંધ	મુળવિનય	૩૨૮
	દાનપ્રદ સવત્ર (સવાદ કનઠ)	સમવસુદર	૩૩૫
	પંખાણી તીથ સ્તો.	" "	૩૩૧
	જિનમય અજરી	જિનચંદ મુદિ લિ.	૩૬૬
	આ ચરિયા રાસ	પ્રિયવિનય	૩૬૭
લ. ૧૧૭	કુશા માલગી રાસ	વત્સા (જાનેતા)	૪૧૭
લ.	વિદ્યાવિનય ચો.		૫૧
૧૧૭૭	અજનામુઠરી રાસ	વિશલચર્ચિય (૨)	૩૮૮
લ.			૪૧૪
લ.	દાંડના ચીક જાત (મક)	દુલ્લ	૧૨
લ.	મુળપમ કનકજની પ્રમય	કનકમુદ	૪૫૮
"	અંજનામ્બી	માધવનિ	૨૧૩
લ.	કુશમજરી	કનકમુદ	૨૧
લ.	પદેશ્ય રાસ રાસ	લ. નેમજન	૨૧૦
લ.	મુઠ મુઠરી રાસ	લ. પદમાન્દ કર્ત	૨૧૬
લ.	અરજનંદ રાસ	લ.	૨૧૫

सं.वत्	कृति	कर्ता	पृष्ठ
१६७१	पहेला नाना देश भाषाभा स्त०	परमाणुद	४८०
१६७१	वंक्यूला रास	गंगदास	४०३
१६७१	परदेशी राज रास	ले. लधू भोभा	१२७
१६७१	पछी मविनयसेन सूरि		
	निर्वाणु रास	विद्याचंद	४८२
१६७२	पहेला विमलायल स्त०	क्षेमकुशल	४६६
१६७२	प्रियमेखक (सिंहलसुत) यो.	समयसुंदर	३४७
"	विद्याविलास यो.	आन होदय	३६७
"	मेमिसागर निर्वाणु रास	कृपासागर	४८४
"	लवकुश रास	राजसागर	४८५
१६७२	सुंदरराज रास	ले निनफास	६३
१६७२	अपकभावा रास	ले लावशेभर	१३३
"	त्रेष्टिकरास	ले रविदस	२२७
१६७३	पुष्पसार यरित्र	समयसुंदर	३४६
"	नलदवदंती रास	"	३४६
"	जाता धर्म १६ अ० स०	लालविनय (१)	४८७
"	नेमिनाथ स्त०	हत्याणु	५११
१६७४	विक्रमादित्य कथा		२६२
१६७४	अयलमत वलुन यो.	गुणविनय	३२६
१६७५	अदनमलयागिरि राम	लदसेन	५६६
१६७५	ध्वजमुजंग आभ्यान	छदयमदिर	४६०
"	अचेष्टमेन रास	मतिभार	५०३
"	नेमिरास	धर्मशीर्ति	४६१
१६७५(१)	मृगाक्षेभा रास	ले वडा	६५
१६७५	विभुमदनरास	विवेकविनय	४६२
१६७६	अवविचार रास	अपभ्रंस	४२०

સવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
"	૧૭૦ ગિલનામ રાસ	સુલુવિજય	૪૭૨
લ. ૧૧૬૮	અખાતખાવની	હીરાનંદ	૪૬૬
લ.	મુરખિય અરિત		૧૩૭
લ.	અખાતખાવની	બે હીસનદાસ	૪૬૭
૧૬૬૬	પહેલાં ભગવતી ગીતા	વિવલ્લભ	૪૭૦
૧૬૬૬	શીલસિક્ષા રાસ	નવમુદ્ર	૨૬૭
"	શીલાદિ છત્રિણી	સમવસુદ્ર	૩૭૩
"	મહન ચો.	દયાકુસલ-નામોદય	૪૪
"	પ્રાપ્ત્યેવ રાસ	સંપવિજય	૪૭૪
	દસરાજ વચ્છરાજ		
	પ્રત્યેષ	વિજય મેર	૪૭૮
લ.	શીલ રાસ.		૧૪૬
લ.	" પુરુષ રાસ	બે. કલ્યાણ	૩૦૬
લ.	અજના મુદ્રી પ્રત્યેષ	બે. જયપ્રતિ	૩૨૬
લ.	મળમુકુમાર રાસ	બે. મેધા	૪૮
ખા. ૧૬૭	સપ્તમેદી પૂજા	મેધરાજ (૨)	૪૬૭
ખા.	ચૈત્યવદન	મુલાવલ્લ	૪૬૮
૧૬૭૦	કુમારવાલ રાસ	મળમહારાસ	૪૬૭
લ.	મુનાવતી આખ્યાન	બે. દરજી	૨૭૬
લ.	સામપ્રધુઅ ચો.		૩૩૫
લ. ૧૬૭	સનાલસાદ રાસ		૪૬
"	મળમહારાસ	બે. કર્ણ સિંધવિજય	૪૭૪
"	અગ્નિરિત રાસ		૪૮
૧૬૭૦—૧૬૭૪	દરિદ્ર ચો.	હીરાનંદ	૪૮૧
૧૬૭૦—૧૭૧૩	૨૭ પ્રીતભવ રાસ	મુખવિજય (૧)	૫૬૩
૧૬૭ —૧૭૧૮	ચૈત્યવદન	નવસાગર	૫૬૨

સવત્	કૃતિ	ઠાયા	પૃષ્ઠ
	નવતરત્વ રાસ		૪૨૨
	સુદય ન સ	લાલવિજય (૧)	૪૮૮
	લાવના સંધિ	જ્યોત્સના	૪૬૩
"	મર્યાદા યરિત	મનોહરદાસ	૪૬૪
"	અણુકર ૬ અણુવણી	ચાનમેશ	૪૬૫
	સંત્રિવિધી	મતિસાગર	૪૬૬
	દાસસાગર	અણુસાગર	૪૬૭
	કૃતપ્રવચ (કવચમા) રાસ		૫
	સમ્યક્ત્વ સમતિ જ્ઞ	રત્નચંદ્ર	૧૨
લ.	રત્નસાર ચો.	લે. વિજયપુત્રિ	૧૨૫
લ.	અંબિકામાલા રાસ		૧૩૩
લ.	" નંદાલા મારવણી ચો.	લે. અષ્ટમલ	૨૧૪
લ. ૧૧૭૬	સિદ્ધાસન જાત્રીચી	લે. દયાપુત્રિ	૨૩૮
૧૧૭૭	કૃતિ વિજયે ચો.	દીપકલલ	૨૩૮
	જાનપુત્ર રાસ	જાનપુત્ર	૪૨૪
	નંદાજરીમા મુનિ સ	સંતિપુત્ર	૪૧
"	કમવલી સાધુવદના	પ્રભસેવક	૫૩
	જાનપુત્રી સ્ત	સુધનંદવ	૫૪
"	નવપ્રકાશ રાસ	પ્રવચસાગર	૫૩
૧૧૭૮	લીલામાલા સ્ત	દયાપુત્ર	૨૬૭
	ભરત જાનપુત્રી રાસ	જાનપુત્ર	૪૨૪
	સમજીનસાર રાસ	"	૪૨૫
	જારમાલા સ્ત		૪૨૮
	સિદ્ધાસન જાત્રીચી	સમવિજય	૪૦૭
	સાદિકલ ચો.	મતિસાર	૫૧
	કૃતજ્ઞકૃતિ	જાનપુત્ર	૫૬

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
„	નર્મદા સુંદરી ચો.	કર્મસિંહ	૫૦૯
„	પ્રિય કર ચો	ગુણવિજય (૧)	૫૧૯
„	કુલધ્વજ રાસ		૯૨
„	અન્નપુત્ર રાસ		૧૦૯
૧૬૭૯	અમરસેન વૈરસેન આખ્યાન	સંઘવિજય	૪૭૫
„	સીતાવિરહ	અમરચંદ્ર	૫૦૮
„	અગડદત્ત રાસ	લલિતકીર્તિ	૫૦૯
સ	„	લે. કર્તા ઋષભદાસ	૪૧૩
સ.	„	લે. કાનજી	૪૨૭
૧૬૮૦	નહ સરાજ વચ્છરાજ રાસ	જિનોદય સૂરિ	૫૧૧
„	ઉપદેશમાળા રાસ	ઋષભદાસ	૪૫૧
સ.	„	લે વિમલદાસ	૧૫૬
૧૬૮૧	વલ્કલચીરી રાસ	સમયસુંદર	૩૫૩
„	કુમાર (રૂપચંદ) રાસ	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૬
૧૬૮૨	૬૩ શલાકા પુરૂષ સ્તોત્ર	દયાકુશલ	૨૯૯
„	વસ્તુપાલ તેજપાલ રાસ	સમય સુંદર	૩૫૪
„	પૂજાવિધિ રાસ	ઋષભદાસ	૪૨૯
„	શ્રેણિક રાસ	„	૪૩૦
„	હિતશિક્ષા રાસ	„	૪૩૩
„	સીમ ધર સ્તં	કમલવિજય	૫૧૩
„	વિજય વિજયા રાસ	રાયચંદ (૧)	૫૧૪
સ	„	લે રાધવ	૮૪
સ	„		
૧૬૮૩	અયમત્તા રાસ	„	૫૧૫
„	અ તરંગ રાસ	„	૫૧૫
„	કુડરીક પુડરીક રાસ	„	„

सं. पत्र	कृति	कर्ता	पृष्ठ
	मेष्टिक रास		५१६
११८३	नराम मरौ रासावन रास	डेहराज	५२२
११८३	पुर हर रास	वे. मरिचविमल	३०६
	(७) नमन ६ रास	मुष्टुविमल	५१६
	नमन रास	"	५२
११४८	शोचिण्या रास	मनमदास	४३७
"	हरिविमल १२ मोल रास	"	४३६
	सुनुनय मन्नात्म रास	सहज शिष्टि	५२५
	मान ६ भाव ६ संधि	भित्तार	५३४
११८४	समिभोजन रास		११८
११८५	सम्यक्त डौमुडी रास	वे. कुवर	२७१
११८५	वधूय रास	वे. सौभाग्य विमल	४८४
११८५	पद्महोत्सव रास	लपकुसल	२६६
"	विमलसिद्ध सूरि रास	"	२६८
"	नमन रास	अनन्यसुर	३१५
"	भस्मिनाय रास	मनमदास	४४२
"	हरिविमल सूरि रास	"	४४२
"	धन्य विद्यास रास	कल्याणदा	५२६
"	नमन रास	स्वानसमर	५२८
"	नमन ६ नमिशी	नमन ६	५४६
११८६	मरौधर मरिच		४६५
"	नमन रास	वे. कर्ण स्वानसमर	५३
११८६	मैत्रमपुष्पा	समनसुर	३१५
	नमन रास		
	नमन ६ रास	वमो	५४२
	मेष्टुभास मेष्ट	मुष्टुविमल	५४६

સંવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
૧૧૮૭	પૃથ્વીચંદ્ર	દેવચંદ્ર (૧)	૫૭૯
૧૧૮૭	શાળ પ્રદુમ્ન ચો.	લે. ગ ગદાસ	૩૩૫
૧૧૮૭	સીતારામ પ્રથમ ચો.	સમયસુંદર	૩૫૫
૧૧૮૭	આરામ શોભા ચો.	રાજસિંહ	૫૪૬
૧૧૮૭	અભયકુમાર રાસ	ઋષભદાસ	૪૫૦
૧૧૮૭	ઋષભદેવ રાસ		૪૫૧
૧૧૮૭	ક્ષેત્રપ્રકાશ રાસ		
૧૧૮૭	સમય સ્વરૂપ રાસ		
૧૧૮૭	દેવગુરુ સ્વરૂપ રાસ		
૧૧૮૭	શત્રુજય રાસ		
૧૧૮૭	કુમારપાલનો નાનો રાસ		
૧૧૮૭	છવતસ્વામી રાસ		
૧૧૮૭	શ્રાદ્ધવિધિ રાસ		
૧૧૮૭	આર્દ્રકુમાર રાસ		
૧૧૮૭	પુણ્યપ્રશંસા રાસ		
૧૧૮૭	કયવન્ના રાસ		
૧૧૮૭	વીરસેન રાસ		
૧૧૮૮	ધનાચરિત્ર	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૬
૧૧૮૮	પ્રીતિ છત્રીશી	સહજકીર્તિ	૫૨૬
૧૧૮૮	સ્થૂલભદ્ર ગીત	સમયસુંદર	૩૮૮
૧૧૮૮	અંજનાસુદરી રાસ	પુણ્યસાગર	૫૩૦
૧૧૮૮	નેમિરાજુલ બાર માસ	લાભોદય	૫૩૪
૧૧૮૮	મેતી કપાસીયા સંવાદ	શ્રીસાર	૫૩૬
૧૧૮૮	સારઆવની	,,	૫૩૭
૧૧૮૮	અંજનાસુદરી સંવાદ	લૂણસાગર	૫૪૭
૧૧૮૮	શ્રીયામની લાલુમૃગાવતી ચો.	ચંદ્રકીર્તિ	૫૪૭

अवत	कृति	कर्ता	पृष्ठ
	भेषिक रास		५११
११८३	नराज वसो रसायन रास	केसरान्न	५२२
११८३	पुर दर रास	बे. अरिनिमित्त	३ ६
११८३	(७) नवम्ब २ रास	असुविजय	५१६
	नोवाय रास	"	५२
११४८	शैवष्टिमा रास	मधुसूदास	४३७
"	दीरविजय १२ नोवा रास	"	४३६
"	चतुर्नव भाव्यात्म्य रास	सर्वज्ञादिति	५२५
	पानाद भाव्य सभि	भिसार	५३४
११८५	रात्रिकोण रास		११८
११८५	सम्भक्त्य कैमुदी रास	बे. कुवर	२७१
११८५	वसुध रास	बे. सैव्याय विजय	४८४
११८५	भक्त्योत्सव रास	सुप्रसन्न	२६६
"	विजयसिद्ध सूरि रास	"	२६८
"	भावनत रास	सम्भक्त्य	४१५
"	मस्तिष्काय रास	सुप्रसन्न	४४२
"	दीरविजय सूरि रास	"	४४२
"	धन्य विद्यास रास	सुप्रसन्न	५२६
"	नवम्ब २ रास	स्थानसागर	५२८
"	नास्त्यद नवीदी	नवम्ब २	५४९
११८६	वसोपर अरि		४६५
११८६	नवम्ब २ रास	बे. कर्षी स्थानसागर	५३
११८६	मोक्षपुष्प	सम्भक्त्य	३१५
"	नवम्ब २ रास		
"	नवम्ब २ रास	वानो	५४२
"	मेघपुष्प मो.	सुप्रसन्न	५४६

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
૬.	પૃથ્વીચંદ્ર	દેવચંદ્ર (૧)	૫૭૯
૧૬૮૭	શાળ પ્રધુમ્ન ચો.	લે. ગ ગદાસ	૩૩૫
૧૬૮૭	સીતારામ પ્રબંધ ચો.	સમયસુદર	૩૫૫
૧૬૮૭	આરામ શોભા ચો.	રાજસિંહ	૫૪૬
૧૬૮૭	અભયકુમાર રાસ	ઋષભદાસ	૪૫૦
	ઋષભદેવ રાસ		૪૫૧
	ક્ષેત્રપ્રકાશ રાસ		
	સમય સ્વરૂપ રાસ		
	દેવગુરુ સ્વરૂપ રાસ		
	શત્રુજય રાસ		
	કુમારપાલનો નાનો રાસ		
	દેવ તસ્વામી રાસ		
	શ્રોત્રવિધિ રાસ		
	આર્દ્રકુમાર રાસ		
	પુણ્યપ્રશંસા રાસ		
	કમવન્ના રાસ		
	વીરસેન રાસ		
૧૬૮૮	ધનાચરિત્ર	પુણ્યકીર્તિ	૪૦૬
૧૬૮૮	પ્રીતિ છત્રીશી	સહજકીર્તિ	૫૨૬
૧૬૮૮	સ્થૂલભદ્ર ગીત	સમયસુદર	૩૮૮
૧૬૮૮	અંજનાસુદરી રાસ	પુણ્યસાગર	૫૩૦
૧૬૮૮	નેમિરાજુલ બાર માસ	લાભોદય	૫૩૪
૧૬૮૮	મોતી કપાસીયા સંવાદ	શ્રીસાર	૫૩૬
૧૬૮૮	સારખાવની	”	૫૩૭
૧૬૮૮	અંજનાસુદરી સંવાદ	લૂણસાગર	૫૪૭
૧૬૮૮	શ્રીયામની બાનુમ્મગાવતી ચો.	ચંદ્રકીર્તિ	૫૪૭

सं. वत्	वृत्ति	कर्ता	पृष्ठ
	+ प्रेमसाधन्यो रास (अन्तरित) दर्शन विनय		५४४
६	श्री अरिम रास	ने. प्रतिविनय	४८०
६	११६ नार नारास		४२८
	११६१ नृप स्वामी रास	शुभनृपति (२)	५११
६	वेतावपमिती	दे. अन्तर	२२३
६	सीताराम भो.	दे. इषा	३१५
	११६२ भगवत् कसक रास	प्रेमभुनि	५१७
	नृप भो.	अन्तरविनय (२)	५१७
	नेमनाथ रास	अन्तर भक्ति	५१८
	विपासक इवाम् नृ	इषावत्तव	१२
६	वासु पूज्यरास		२७७
६	सामि प्रभुभक्त भो.	दे. नकुपि	३३५
	११६३ शौपदी रास	अन्तरभक्ति	५१६
६	नृप पूज्यरास वसुन भो.	दे. अन्तर	४१
	११६४ वैदिकसार रत्नप्रकाश	अन्तरभक्ति	५७२
६	निलपास निलरक्षित रास		३६३
६	श्रीभक्त रत्न		५१४
	११६५ + भाष्यभेदा रास	इषास्त	५७३
	नर्मदासुंदरी रास	राजस्त	५७४
	समुन्नतीर्ष परिपाटी	देव्य (१)	५७६
	११६६ फादल भो.	भगवत्भुक्त	३१८
	प्रदीपाथ रत्न	शुभतिक्षिप्त	५७४
	वासुपूज्य भो.राम राज	अन्तराष्ट्र	५७५
	भानस्वरूप भो.	भावविनय	५८१
६	मुन्नाकुसुमि	दे. प्रदीपास	१८८
६	विपक्ष नान्धर्मे रास		५८१

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
૧૬૬૭	સાધુવદના	સમયસુંદર	૪૭૦
„	+ વિજયતિલકચરિ રાસ	દર્શનવિજય	૫૫૧
„	અમરગુપ્ત ચરિત્ર	કલ્યાણુશા	૫૭૬
„	સુરપાળનો રાસ	વિવેકચંદ્ર	૫૭૭
„	ધર્મશુદ્ધિ રાસ	મતિકીર્તિ	૫૭૭
„	હરિશ્ચંદ્ર રાસ	કનકકુંડલ (૧)	૫૮૩
„	„	કનકસુંદર	૫૮૩
„	શિવજી આચાર્ય રાસ	ધર્મસિંહ (૧)	૫૮૫
સં ૧૬૬૭	સુદયવત્સ (સદેવંત) રાસ	કીર્તિવર્ધન	૫૮૬
સં „	સિંહાસન ખત્રીશી		૨૩૭
સં „	નેમિરાસ	લે. કીકા	૨૪૪
સં „	મૃગાવતી ચો-	લે સૌભાગ્યવિમલ	૩૪૮
સં „	આપાદભૂતિ રાસ	લે. કુશલવિજય	૪૦૮
સં „	ત્રેણિક રાસ	લે. વર્ધમાન	૪૩૩
૧૬૬૮	આલોચણુ છત્રીશી	સમયસુંદર	૩૮૯
„	પ્રસન્નચંદ્ર રાસ	રાજસાગર	૪૮૬
„	શીલવતી ચો	દેવરત્ન (૧)	૫૮૫
„	અમરસેન રાસ	ત્રિકમ	૫૮૯
સં ૧૬૬૮	પ્રદેશી રાજ રાસ	જ્ઞાનચંદ	૫૮૭
„ „	+ સમ્મેતશિખર તીર્થમાળા	લે. ચંદ્રકુશલ	૪૬૫
૧૬૬૯	ગુણધર્મ રાસ	મતિસાર	૫૦૩
„	ગજસુંકુમાર રાસ	જિનરાજચરિ	૫૫૩
„	રૂપચંદ્ર ઋષિરાસ	ત્રિકમ	૫૮૮
„	+ વૈકુઠ પથ	ભીમ	૫૯૮
સં „	પાચ પાડવ સ.	લે સુમતિરચિ	૧૫૬
સં „	તેજસાર રાસ	જયસાગર	૨૧૬

સંવત્	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ	મ પામેલી ચો		૩૧૮
લ	૧૬૬૬ રામ રાસ	લે પામેલું	૫૮૬
	૧૭૦ દુપદી સંનંધ	રામવંશુર	૩૭૦
	જનાવી સ.	બેન	૫૬૨
	કર્મચંદ્ર બા.	બાવિન	૧૨
લ	૧૭૦ વિઠ્ઠલરાસ	દીપાનંદ	૪૧૭
	જાગડાસ રાસ	અવાલસાગર	૪૮૬
લ	૧૭ નાગવીસી	+ જાગડાસ	૮૬
લ	૧૭૦૧ મુલાવલી ચો.	અવાલવિન	૩૪૬
લ	૧૭૦૧ જાગડાસ રાસ	લે દીપા	૪૦
લ	૧૭૧ ઝાઝિયામુનિ સ	લે દેસાઈ	૪૦૨
	૧૭૨ વાસુદેવ રાદિયી સ.	મીસાર	૫૪
લ	મુખારપાલ રાસ	લે. જામવા	૨૫૩
લ	મુખારપાલ રાસ		૪૬૧
	૧૭૦૩ જાગડાસ ચો.	જામવા (૨)	૫૧૩
લ	જાગડાસ રાસ	લે વિદ્યારિપ	૩૧
લ	લેખિયારાસ		૨૨૭
લ	૧૭૪ મુખારપાલ રાસ	લે. વિદ્યારિપ	૪૧૬
લ	૧૭૫ મુખારપાલ રાસ	લ. નીલ	૧૧૨
લ	૧૭૬ મુખારપાલ રાસ		૩૫૨
	૧૭૭ જાગડાસ રાસ	જામવા (૨)	૫૧૪
	૧૭૮ જાગડાસ રાસ	વિદ્યારિપ	૫૮૬
લ	૧૭૯ લેખિયારાસ	લે. વિદ્યારિપ	૫૧૬
લ	૧૮૦ જાગડાસ રાસ		૧૧૭
લ	૧૮૧ જાગડાસ રાસ	લે. જામવા	૨૨૬
લ	૧૮૨ જાગડાસ રાસ	લે	૪૦૧

સવત્ર	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ૦ ૧૭૧૨	શાખપ્રદ્યુમ્ન ચો	લે. મહિમોદય	૩૩૫
„ „	ચાર પ્રત્યેકશુદ્ધ ચો	લે. માનવિજય	૩૪૨
લ૦ ૧૭૧૩	રામકૃષ્ણ ચો		૨૧૭
લ૦ ૧૭૧૪	નેમનાથ રાસ		૫૬૯
લ૦ ૧૭૧૬	સિંહાસન બત્રીશી	લે. વૈરાગ્યસમુદ્ર	૨૩૭
લ૦ ૧૭૧૭	સિદ્ધચક્ર (શ્રીપાલ) રાસ	લે. ધનવિજય	૫૯
લ૦ „	પુરુષર ચો		૩૦૯
લ૦ „	સમેતશિખર તીર્થમાળા	લે. હેતુસાગર	૪૬૫
લ૦ ૧૭૧૮	જંખૂડીપ વિચાર સ્ત	લે. ધનહર્ષ	૫૦૫
લ૦ „	વૈષ્ણવસાર રત્નપ્રકાશ		૫૭૩
લ૦ ૧૭૨૨	ચંદન મલયાગિરિ રાસ	બદ્રસેન	૫૯૬
લ૦ „	„	લે. મનોહર	૫૯૭
લ૦ „	આપાદભૂતિ સ.	લે. સુમતિવિજય	૨૪૬
લ૦ „	બારબારા સ્ત		૪૨૮
લ૦ „	શાલિભદ્ર રાસ		૫૦૨
લ૦ „	અગડદત્ત રાસ	લે. દુર્ગસિંહ	૫૧૭
લ૦ ૧૭૨૪	ધનદત્ત ચો.	લે. દીપ્તિવિજય	૩૬૯
લ૦ „	હીરવિજયસૂરિ રાસ	લે. સૂરવિજય	૪૯૯
લ૦ ૧૭૨૫	શીલવતી ચો.		૫૮૫
લ૦ ૧૭૨૬	અંબનાસુંદરી રાસ	લે. દીપસાગર	૫૬૬
લ૦ ૧૭૨૯	ઢાલસાગર	લે. સાધુવિજય	૫૦૦
લ૦ ૧૭૩૦	સિદ્ધચક્ર (શ્રીપાલ) રાસ		૫૯
લ૦ „	સારખાવતી	લે. દયાતિલક	૫૩૯
લ૦ ૧૭૩૧	આદિનાથ વિવાહલે		૪૫૪
લ૦ ૧૭૩૩	મોતી કપાસીયા મેવાદ	લે. મતિવિમલ	૫૩૭
લ૦ „	વ કચૂલ રાસ	લે. શાંતિવિજય	૫૯૧

૧૧૭—વરદતતું વૈરસામિચરિઅ ક્રૂત બે સંધિનું છે ને તે દરેકમા ૧૨ અંતે ૯ અનુક્રમે કડવક (કડવા) છે કુલ ગ્રંથામ ૩૦૦ છે તેની પ્રત પાઠણુ તેમજ ખભાત ભડારમા મળે છે તેનો આરમ આ પ્રમાણે છે —

અહો જણુ નિસુણુ(ણિ)જગઉ કન્તુ, ધરિજગધ(હ) વધર સામિ
મુનિવર ચરિઉ,

- સાહઉં સુમણોહર ભવિયહસુદર, જિ જિણુ રયાણુ સમુદરિઉ ૧
તુંબવનનામિ પુરવર વહાણુ, અત્યેત્યુ ભરહિ વરણુ નિહાણુ,
જિણુ ભવણિહિ સુદર કિઉ પવિત્ત, દેહલવિહાર મડિઉ પવિત્ત. ૨
નદનવણુ મરિસરવરેહિ રમ્મુ, પાલહિ નર નિત્યુ જિણુદ ધમ્મુ,
તહિ નયરિ અતિય ધણુ નાઉ મેઠિ, જો હત્યુ ન ઉરુધ કસુ વિ હેઠિ ૩
તસુ ધણુગિરિ નામિ પહાણુ પુત્ત, પુરમડણુ અતિય સુગુણેહિ જુત્ત,
સાવય વસુખ્મવઉ સુદ્ધ ભાવઉ, નિમ્મલગુણુમદિર સમિય પાઉ ૪
ઉવસતમોહમેહખાભિલાસિ, અહિલાસુ ન બધર્ધ ગેહવાસિ,
જા કાવિ વરિજગધ તાસુ વાલ, નવજેવ્વણુવરનયણુ વિસાલ ૫
પડિમેહધ સો મુનિ જેમ નારિ, નિયજેયણુ મ અક્રયત્ય હારિ,
પવજજ લેસુ નિવિવન્નકાસુ, મધ મકલુ કરેવિણુ મણુચજમ્મુ ૬
અન્નધ પમણિન્નધ મુદ્દી એ, નિયતાયજણુણિ ખામોયણીએ,
હઉ અવમવ સિતણિ કરિસુ એહુ, મહુ મણુધર્મુ એહુ વર વરેહુ ૭

ધતા

એહુ જર્ધ ન વરેમધ, નવિ પરણેસર્ધ, તો મધ માધ મરેવઉ,
એહુ નયણુમુદ્દર. રવપુરદર, અવમ નાહુ કરેવઉ

x

x

x

x

અતે—

મુનિવર વરદત્તિ, ગુણુદમ્ભત્તિ વધરસામિગણુદચરિઉ,
માદિન્નઉ જારિ, મુચ્ચ પાવિ, જિ તિહુપણુ નિપગુણુબન્નિ.

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
લ૦ " "	ગજસુકુમાલ રાસ	લે. દયાભૂતિ	૫૫૫
લ૦ ૧૭૬૦	+ પ્રેમલાલચ્છી રાસ (ચ દરાસ)		૫૫૧
લ૦ ૧૭૬૨	નીતિશાસ્ત્ર ૫ આખ્યાન ચો	લે. મગયલસાગર	૨૭૪
લ૦ " "	+ ચોવીશી	લે. સુખહેમ	૫૫૮
લ૦ " "	દ્રૌપદી રાસ	લે. કહાનજી	૫૭૨
લ૦ ૧૭૬૩	શુકરાજ સાહેલી	લે. પદ્મવિજય	૧૨૮
" " "	મુખાપુત્ર સ	લે. ધર્મવિલાસ	૫૬૨
લ૦ ૧૭૬૪	અ બડ કથાનક ચો		૨૫૨
લ૦ ૧૭૬૫	વેતાલપચીસી	લે. સુખાણહસ	૨૮૯
લ૦ " "	પુન્યસાર રાસ	લે. કુશલચંદ	૪૦૬
લ૦ " "	+ હ સરાજ વચ્છરાજ રાસ	લે. સદારામ	૫૧૨
લ૦ ૧૭૬૬	શીલરાસ	લે. લાલચંદ્ર	૧૪૯
લ૦ " "	નલદવદ તી રાસ	લે. જીતકુશલ	૩૫૧
લ૦ " "	નવતત્ત્વ રાસ		૪૨૪
લ૦ ૧૭૬૭	ગોરાવાદલ-પદ્મણી રાસ		૨૧૧
લ૦ ૧૭૬૭	ગજસુકુમાલ રાસ	લે. માનચંદ	૪૦૯
લ૦ ૧૭૬૮	કુલધ્વજ રાસ	લે. અમગવિજય	૫૦૮
લ૦ ૧૭૬૯	જાણ્યરિત	લે. કુશલચંદ	૫૬૩
લ૦ " "	+ શત્રુજય પરિપાટી	લે. ગુણચંદ્ર	૫૮૧
લ૦ ૧૭૭૦	ન્યાર પ્રત્યેકબુદ્ધ ચો	લે. સમયધીર	૩૪૨
" " "	સુમિત્ર રાજર્ષિ રાસ	લે. ધનજી	૩૪૨
" " "	+ નેમિસાગર રાસ	લે. વિનીતવિજય	૪૧૫
લ૦ ૧૭૭૧	+ ચાર પ્રત્યેકબુદ્ધ ચો	લે. જયસૌભાગ્ય	૪૮૫
લ૦ " "	અભયકુમાર રાસ		૪૫૧
લ૦ ૧૭૭૮	ગતસાર ચો.	લે. દોલતચંદ્ર	૧૨૫
લ૦ ૧૭૮૧	ધર્મબુદ્ધિમત્રી ચો.	લે. રંગપ્રભોદ	૫૭૯

सं. सं. वत्	कृति	अंती	पृष्ठ
६१	१७३५ शीत रास		१४६
६२	विजयसिद्धेश्वर रास	वे. क्षमाविजय	२६६
६३	१७३६ नेमिरास		२७४
६४	१७३७ सिद्धयुक्त (भीषाण) रास		५६
६५	१७३८ अद्यावती रास		१५
६६	१७४१ हरिण रास	वे. जगन्नाथ	१३०
६७	१७४२ तेजसार रास	वे. प्रेमविजय	२१५
६८	१७४३ शान्तेश्वरी स्त.	वे. जगन्नाथ	३०
६९	" मन्मथसुभाष रास		५५४
७०	१७४५		५५५
७१	१७४६ सावित्रा रास	वे. जगन्नाथ	५२
७२	१७४७ + शान्ति शेषा		३३६
७३	१७४८ जगन्नाथकृति रास		४८
७४	१७४९ फलदायिनी		४६६
७५	१७५० सुमनोहारी	वे. शान्तिविजय	२३३
७६	१७५१ हरिण रास		५५
७७	" तीर्थयात्री स्त.	राजेश्वर	२६८
७८	" भक्तपति स्त.	"	३७५
७९	१७५२ + कसेरान्न वत्सेरान्न रास		५१२
८०	१७५३ सिद्धयुक्त (भीषाण) रास	वे. जगन्नाथ	५६
८१	जगन्नाथसुखी रास	वे. धर्मसुख	५३३
८२	१७५५ मन्मथसुभाष स्त.		५१४
८३	१७५६ विजय मन्मथी		३६७
८४	१७५७ कुमति कुमल स्त.	वे. जगन्नाथ	२४
८५	मेघिका रास	वे. शान्तिविजय	४३३
८६	१७५८ वीरविजयेश्वर रास		४४६

સંવત	કૃતિ	કર્તા	પૃષ્ઠ
સં ૧૮૨૮	પુન્યસાર રાસ	લે. સુજ્ઞાનસાગર	૪૦૬
સં ૧૮૨૯	વેતાલ પચીસી	લે કૃષ્ણવિજય	૨૨૩
સં „	રાવણ મહોદરી સં.	શ્રીધર (જૈનેતર)	૪૬૬
સં ૧૮૩૦	નલ દવદતી રાસ	લે કનકરશ્મિ	૩૫૨
„ „	સત્તરમેદી પૂજા		૪૬૭
સં ૧૮૩૩	+ હરિશ્ચંદ્ર રાસ	લે. જ્ઞાનરાજ	૫૮૪
સં ૧૮૩૭	+ નવપદલવ પાર્શ્વનાથ કલશ	લે. કાતિકુશલ	૬૬
સં ૧૮૪૦	સુદર્શન ચો		૧૫૫
„ „	શુકળહોતરી		૨૩૩
„ „	પુર દર ચો		૩૦૯
સં ૧૮૪૨	તીર્થમાલા	લે વિનોદશ્મિ	૩૦૪
સં ૧૮૪૨	વાસુપૂજ્ય રાહિણી સ્ત	લે પ્રમોદસાગર	૫૪૦
સં ૧૮૪૩	આન દસધિ	લે અમોલકચંદ	૫૩૫
સં ૧૮૪૪	નલ દવદતી રાસ		૩૫૨
સં ૧૮૪૫	કુમારપાલ રાસ		૪૧૯
સં ૧૮૪૫	શત્રુજય માહાત્મ્ય		૫૨૫
સં ૧૮૫૨	આન દસધિ		૫૩૫
સં ૧૮૫૫	+ શત્રુજય રાસ	લે લખમીચંદ	૨૫૮
સં „	તીર્થમાલા		૩૦૪
સં „	હિતશિક્ષા રાસ	લે જ્ઞાનચંદ્ર	૪૩૭
સં ૧૮૫૬	કૃતપુણ્ય રાસ		૫૦૧
સં ૧૮૬૧	મહાવીર નિર્વાણ સ્ત	લે ગોવિંદગત્ન	૫૯૫
સં ૧૮૬૪	નલદવદતી રાસ	લે. શિવજી	૩૫૨
સં ૧૮૬૭	ગજસુકુમાલ રાસ		૨૧૮
સં ૧૮૭૦	નસરસુદરી રાસ	લે. જ્યેષ્ઠ	૨૬૨

સંવત્

કૃતિ

- કર્તા

પૃષ્ઠ

લે. ૧૭૮૨	કાશ્યાપ ચો.		૩૨૫
લે. "	મળસુકુમાર રાસ		૪૮
લે. "	જનુ ચો.	લે. જેમણ	૧૧૭
લે. ૧૭૮૪	વામનીશાસ્ત્ર મુગાવતી ચો.	લે. મહિરમદ	૫૪૬
લે. ૧૭૮૫	ન. લે. સરાજ વચ્ચનાજ રાસ	લે. મુમુક્ષુ	૫૧૩
લે. ૧૭૮૭	શાંખપુરુષ ચો.	લે. પ્રતાપવિજય	૩૩૫
લે. ૧૭૮૬	મુગાવતી ચો.		૩૪૮
લે. ૧૭૮૨	શાલિભદ્ર ચો.	લે. મનોહરસાગર	૫૦૨
લે. ૧૭૮૩	મહાવીર ૨૭ ભવસ્ત.		૫૪૫
લે. ૧૭૮૮	દાસસાગર		૫
લે. ૧૭૮૬	પ્રેમીરાજ રાસ		૫૮૮
લે. ૧૮	વિક્રમાદિત્ય ચો.		૨૬૧
લે. ૧૮ ૩	મુગાવતી ચો.		૩૪૮
લે. ૧૮ ૮	રાત્રિભોજન રાસ	લે. પ્રસિદ્ધસાગર	૧૧૬
લે.	મળસુકુમાર રાસ	લે. પુરવાલ્લભ	૫૧૫
લે. ૧૮૧	શાલિભદ્ર રાસ	લે. રવામણ	૫ ૩
લે. ૧૮૧૧	ઝાઝી ખાત્ર સ્ત.		૨૬૧
લે. ૧૮૧૨	અદ્વૈતમહાવિજિરિ રાસ	લે. બાલુવિજય	૫૬૭
લે. ૧૮૧૩	(૧૫૫૬) કુમારરાસ		૪ ૧
લે. ૧૮૧૫	વીર બિનવેશી		૨૮૧
લે. ૧૮૧૮	મુગાવતી ચો.		૩૪૮
લે. "	શાલિભદ્ર ચો.	લે. સાવિત્રી	૫ ૨
લે. ૧૮૧૬	સત્સન્નેહી પૂજા		૨૨
લે. ૧૮૨૧	ઉપદેશ સતરી	લે. વિરપાદ	૫૩૬
લે. ૧૮૨૫	સત્સન્નેહી પૂજા		૨૨
લે.	વીરવિજયસુરિ રાસ	લે. અમરવિજય	૪૪૬ ૪૫

સવલ	કૃતિ	કર્તા	
લ. ૧૮૭૩	રત્નસાર ચો.		૧૨
લ. ૧૮૭૬	મ પાઠ્યેષી ચો.	લે સિવજી	૩૧
લ. ૧૮૭૭	સત્યલિપ્તી		૪૩
લ. ૧૮૮૪	દાસસાગર	લે હીરાજીદાસ	૫૦
લ. ૧૮૮૬	સીતારામ ચો.	લે હામાવર્ધન	૩૧
લ. ૧૮૮૬	વાસુપૂજ્ય દાસ		૧૦૫
લ. ૧૮૮૫	જાતરિક પાંચ છંદ	૨ મવિજય (૧)	૮
લ. ૧૮૮૬	નગર પ્રત્યેક શુભ ચો.	લે નમરાત	૩૪૨
લ. ૧૯૧૧	સિદ્ધાસન જાત્રીસી		૨૨૫
લ. ૧૯૧૭	નૈરાતમ પૂજા ચોપાઈ		૭૫
લ. ૧૯૧૮	નળસુકુમાર રાસ		૫૫૫
લ. ૧૯૧૨	જિનપ્રતિમા સ્ત.		૪૪૧
લ. ૧૯૧૭	સૌભાગ્ય પંચમી સ્ત.	લે ચણુસુત	૫૬૫
લ. ૧૯૨૨	જ્ઞાનક સંધિ		૫૩૫
લ. ૧૯૩૧	સૂર જાત્રીસી		૧૪૧
લ. ૧૯૩૨	નેમિષદાવલા	લે પર્મવિજય	૩૧૭
લ. ૧૯૪૨	નરભયદેવ રસાવન રાસ	લે નારાયણ	૫૨૪
લ. ૧૯૭૫	પૂજાવિધિ રાસ		૪૩

૧૧૮ તેરમા સત્રમાં ધમસરિના સિખ રત્નસુરિ થય તેને કોઈ રત્નસિંહસુરિ નામ આપે છે પણ સ્વ. જ્ઞાત તે અરસિખનાં નામ ધમપ્રમ અને રત્નપ્રમ જણાવે છે અને તેજ યોગ્ય લાગે છે—

૧૧૯. અતરજ સંધિ—ધમપ્રમાચાર્યના સિખ પંડિત રત્નપ્રભ ની અતરજ સંધિના નવ અધિકારો (૬ કડવા)માં જાન્ય અને આજ્ઞાનત્ત સવાદ રૂપે તથા મેહસેના તથા જિનસેનાના મુદ્દ રૂપે અતરજ રિપુ જોના વિજયનું વલુન છે આની પાટલુમદારમાં એક તાડપત્ર તથા બીજી કાગળની એમ બે પ્રતો છે

૧૨ સુરત યૂજ્યતી સાહિત્ય પરિષદના અહેવાલના મેથ પ્રક-
ર્શનના છેવટના પૃ ૧૨-૧૩ પર રત્નસિંહસુરિ (૧ રત્નપ્રભ)
ખાતે જણાવેલ છે કે—

પેતાના ત્રણ ધર્મસરિનાં અણુજનનાં કલ્પ કુલકે રત્નસિંહ ૧
સુરિએ રચ્યાં છે તેમજ બીજા પણ કોટલાંક કુલક પેતાની જગ્યા
(આજ્ઞાનત્ત)માં રચ્યાં છે તે સુરત ઓપીપુરાના ચાનભદ્રારમાં તાડપત્ર
ઉપર લખેલાં છે તેમાંથી ધોડાએક કુલકોની નકલ (ઉક્ત પરિષદના)
પ્રકર્શનમાં મૂકી હતી નહિને જા પ્રમાણે—

સિરિ સિવસુરિ ત્રણ અણુકરક જગપદ્મ પલુમેવિ
ધમસરિ સુરિકિ રસિમકક દેસલુ લુલુ વર્ગેવિ.
પરકવપારકક મલુ ભવિ દેસલુ સરિસુ ન લલુ.
સા ધમસરિ તુલ વળિવર્ધ ગિલુ ભવપ સુલ ગુલુ. ૨

x x x x

અસિર પવપા/ એક જલુ, કલિગુમિ વદમ લેક.
ધમસરિ સન્નિકુ વર સ્વલુ, કવગુમિ મિસિલ દિ દેક
ધમસરિ સુલિલો અમિવસમ, કલ્પવલિકિ પિલેક
સા હિલિવિ જાવજાવલુ/ સિવસોકાજક સેવેક ૫

ધ્રુવ પદમનાહ ગણિણા બાવત્તિરિ જિણુવરાણ સથવણ,
કુમરવિહારઠિયાણા વિહિય મિણ કુણુઉ કલ્લાણુ.

૧૪

જમોવિ તાણુ સહલો સસારે ભોયણાણુ તાણુ ફલ,

અણુહિલ્લવાડ નયરે રહજતા જેહિ સમ્યવિયા

૯

અણુહિલ્લનયર ગયણે નદઉ ક્યરહ વિમાણુ વર જતો,

કુમર નરિદ મયકો, સપ્રસમુદ સુહા ચિતો.

x

x

x

x

બારસ સતત્તી (?વી)સે, સુદ સેકારસીહ ભદવએ,

ચદ દિણે સામિતુમ, સુરમદિ મવણુ જાઉ

૩૪

x

x

+

x

સિરિ ધમ્મસૂરિપહુણો, નિમ્મલ કિત્તીધ ભરિય ભુવણુસસ,

સીસલવે હિ કુલયં, રધય સિરિ રયણુસૂરીહિ.

૩૨

આ કુમારપાલ રાજના સમયમાં—પાટણુમાજ કુમાર વિહાર
મદિરમા સ ૧૨૨૭ મા રચાયેલ જણાય છે, નહિ કે સ. ૧૨૩૭
મા કારણુકે કુમારપાલ સ. ૧૨૩૨ મા સ્વર્ગસ્થ થયેલ છે.

૧૨૧ મહાવીર જન્માભિષેક. ૧૮ હુંક તેના કર્તા વાદિદેવ-
સૂરિના શિષ્ય રામચદસૂરિ શિષ્ય જયમંગલસૂરિ છે. નમુનો —

તારડ ડરડકિક, શૃંગ દલકિકય, પુદ્દિઅ તુદ્દિઅ ટાલ,

ત્રાટક ત્રટકિક, રણુણુ રણુકિક, રણુણિઅ ઝણુણિઅ ઝાલ,

તા ગનિજઅ, અબર વનિજઅ, જલનિહિ ગુજિઅ નિજઝરણુધ,

તા કાયર કવિય, કામિણિ ઝુદ્ધિય, તુદ્દિઅ આભરણુધ

૧૧

તા કુમ્મ કડુકિઅ, સેમ ધડુકિઅ, ચરહારિઉ વારાહ,

સાયર ઝલહલિઆ, ગિરિ દલદલિઆ, હુ નહુ નરનાહ,

દિગય ગડગડિઆ, ગિહ ખડખડિઆ, જહુ નહુ મત્તડ,

સહસકપ્પુ ચમકિઅ, સુરગણુ સકિઅ, કિરપુદ્દો બસડ

૧૨

x

x

x

x

તા નેક મમલ વિષ ઠરિદુલિ વીર જલુલિ અપિપ્પ,
તા સમલ મુરર ઠાપિ પુદુતલ રમ જામિ મિર અપિપ્પ. ૧૭

તા વાલ્મિ દેવમરિ પામ પલુમરિ અનપ પુલુ દેવમરિ વલ્મિ
x x મુરર મુગ્ગ મુમમલ્લરિ જામિ ત્વડ મમલમરિ જુમિલ્લ. ૧૮

૧૨૨ વાલિદેવમરિ (જન્મ સ ૧૧૪૪ દીક્ષા સ ૧૧૫૨
મુમલ્લમરિ નામ, અગ્નિવલ્લ સ ૧૧૭૪ માં નામ દેવમરિ પામું સ
૧૧૮૧ માં દિ. કુમુલ્લલ્લ અગ્નિવલ્લ પર સિદ્ધરાજની સમાધાં છત્ર મેળવી
સ ૧૧૬૬ માં ૨૪ સિંચેને અગ્નિવલ્લ અપ્યુ સ ૧૨૪ માં
હસેધીમાં પર્વનાથ દલિલ ૨૮ સ ૧૨૦૧) અર્થી તેમજ વલ્લમમ
મરિએ સ ૧૩૧૬ માં સુધા પદાવરના અગ્નિવલ્લ સેખની પ્રસન્નિ
મ્મી તેથી આનો સમલ તેમજ અગ્નિ અત વિનાદગ્ને મુકી સમલ.

૧૨૩ સ. ૧૨૪૧માં સોમપ્રભાચાર્યે કુમારપાસપ્રતિબોધ
નાદુન જામ ૨મ્મું છે તેમાંથી થયું અપજલ પ્રાપ્ત થાય છે તેમ
સમલમાં હવે પછી જુલ વિમલમાં જુલ પ્રસલ્લમાં જુલ મ્મી

૧૨૪ મદાલિ અમરકીર્તિ—આ મદાલિ અમુલ્લ કલ્લ (જન્મ ?)
જામના વલ્લમાં એલ્લે વિ. સ તેમજ સલાજીમાં વિપજાન દોલ
તેલે વિ. સ ૧૨૪૦ (૭૪)માં જલ્લલ વલ ૧૪ સુલ્લિ પ્લકમ્મુલ
એસો' નામો મુલ્લેનાં પદ્મોના ઉપલેલ સમલેનાં મલ, મુલ
જામના મદાલિનાં રલેલનાં ગિલ્લલ (મિલ્લ) જામના મામમાં રલેલ છે
આ મલની સ્મના તેલે નામરકલ્લ અને કલ્લુર (જામુર ?) લલ્લના
મુલ્લુલ અને અગ્નિવલ્લના પુન મદાલલ અગ્નિવલ્લ (અગ્નિવલ્લ)ની
રલેલનાંથી કરી છે અને તે અપજલ આવામાં છે

૧૨૫. આ રલિએ ઉકા અગ્નિવલ્લને પેનાના બપુનલ્લે તરીકે
એલ્લાનેલ છે એથી રલિ ગાનિથી નામરકલ્લલ્લ જામ છે જાં
તે જન પમની દીક્ષાથી દીક્ષિત થયો દોલ તે સુલ્લ તરીકેની અવ
સ્થામાં જામુરલ્લ (દીક્ષિતી)ના મલ્લલ્લિનો સિલ્લ દોલ, કે ૭ મલ
રલિ ૫ અગ્નિવલ્લ (મુલ-મોલના મલલમાં થલેલ)ના સિલ્લ રાનિ
મેનના અમરમેનના સિલ્લ ૫ મીલ્લુમરિનો સિલ્લ દોલ.

૧૨૬. કવિએ ૧૪ સધિમય પ્રાય અઢીહજાર ગાથા પ્રમાણુ ઉપરોક્ત છકમ્બુવએસો (પદ્મર્મોપદેશ) ગ્રંથને એક મહિનામા રચ્યો હતો તેની છેવટની પ્રશસ્તિમા પોતાની આ કૃતિ સાથેની આઠ કૃતિઓનાં નામ આપ્યા છે. ૧ નેમિનાથ ચરિત્ર, ૨ મહાવીર ચરિત્ર, ૩ યશોધર ચરિત્ર (પદ્મડિયાખંધ), ૪ ધર્મચરિત ટિપ્પન, ૫ સુભાષિત રત્નનિધિ (સ્વાધ્યાય-સંજાય, શ્લોક વિગેરે રૂપ), ૬ ચૂડામણિ (ધર્મોપદેશ), ૭ ધ્યાનોપદેશ (ધ્યાનશિક્ષા), અને ૮ ઉક્ત છકમ્બુવએસ આ સિવાય લોકોને આનંદ પમાડનાર સરકૃત પ્રાકૃત કાવ્યો તેણે ઘણા રચ્યા હતા આ ઉપરથી નેતુ સરકૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ ભાષામા કેટલુ પ્રાવીણ્ય હશે, તે આપણે કંઇક કલ્પી શકીએ તેમ છીએ.

૧૨૭. છકમ્બુવએસો ગ્રંથની સ ૧૫૪૪ મા લખાયેલી સાક્ષર શ્રી કેશવલાલ હર્ષદગય ધ્રુવની પ્રતિ ઉપરથી હમણા લખાવેલી એક પ્રતિ સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી, વડોદરામા છે આ ગ્રંથ પ્રકાશિત થયો નથી, પણ પ્રકાશિત થવાની જરૂર છે આ ગ્રંથમા આપેલી કેટલીક કથાઓ વિ સ. ૧૧૨૭ મા પ્રાકૃતમા રચાયેલા વિજયચંદ કેવલિચરિય (અષ્ટ-પ્રકારી પૂજા વિષયક કથાઓ)ના અનુકરણ રૂપ જણાય છે, કે જેના કર્તા શ્વેતામ્બર ચંદ્રપ્રભ મહત્તર છે

૧૨૮ આ છકમ્બુવએસો ગ્રંથનો આદિ ભાગ નીચે પ્રમાણુ છે -
અવ ગુજ્જર વિસયહો મજ્જિ દેસ, જામેણુ મહીયડૂ વહ્નપએસુ
જુયરાયર વરગામહિ જિરધ્ધુ, જાણાપયારસ પઠસિમિધ્ધુ
તહિ જુયર અતિ ગોદહય જામુ, જુ સગ્ગુ વિચિત્ત સુરેસ ધામુ
પાસાયહ પતિઉ જહ સહતિ, સરયખ્ખહો તિસાણુ વહતિ
ધયકિંકિણિ કલરવેહિ સરિદ્ધિ, જુ કહધ સુરહ પાસિયધ સિદ્ધિ.

*

*

*

*

તહિ ચાલુક્કવસિણુ ય જાણુઉ, પાવધ કંણહુજુરિદ પહાણુઉ
જો ખજૂતારિ વિદ્ધસણુ, ભત્તિએ સમ્માણિયચ્છદસણુ,

*

*

*

*

રિસહો નિજેસહો તહિ વેખહર તું સહસોદિહ જુ સસહર

—જૂની જૂજરાતી જાગ્ય.

અથ જૂની ર વિજયની મધ્યે દેશ નામે મહીતાદમકુપ્રદેશ
નામરપર-વર ગામે એ નિરખો નાનાપ્રધાર સપદથી સમૃદ્ધ,
ત્યાં નગર છે બેઘરશા નામે જાણે સ્વર્ગ વિભિન સુરેશધામ,
પ્રાસાદની રક્તિઓ નિહાં રોળે સરસ્વતીનું પાંચ (સીમા) ને વહે છે
ધ્વજ-કિરિયિના ઇશરવેએ સ્વમદિ જાણે કહે છે સુરેની પાસે સિદ્ધિ

* * * * *

ત્યાં મૈસુભવસનો જાણે પાસે કપ્પ (કપ્પ ? કપ્પ) નરેન્દ્ર પ્રધાન
ને જાણાઅતારિ-વિધિસન શક્તિએ સન્માને જાણે ક્ષત્રન

* * * * *

સવન નિતેતું ત્યાં મૈત્ર્યકુલ તું સહા રૈવતો જાણે જન.

૧૨૬ આ મથના જાતનો જામ નીચે પ્રમાણે છે—

અવપસાએ સચ્ચિણિપુતે મિત્રભક્તમપવિત્તિવિતે
ગૂણવાસિદે સુએણ નિસ્થાવિતે જાવરેદિમિ મણેણ સન્માનિદે.
આરહસયર્ધ સસતતજવારીકિ, વિક્રમ સવ્યજ્ઞરદે વિસાસિદિ
અયદિમિ ભાવવદે પામતરિ અરવાસરમિ અઠાસિ વાસરિ

—જૂની જૂજરાતી જાગ્ય.

અવેળાપ્રસાદિ આયિજાકિ પુત્રે મુદરજ વટ્કમપ્રદનિવિત્રે
મુણપાસના સુતે નિસ્થાવે જાવરે પણ મનથી સન્માવે;
જારસો સાત સાથ આરે (૧૨૭૪) વિક્રમ સજસસ્ના વિશાવે,
અવે જાવરવાળા પશાકરે અરવાર અને અઠાસ વાસરે
એક માસે એક સમયે સ્વય લખે જાણસ અપદરિન.

(આ ઉપરના પાના ૧૧૧ થી ૧૧૨ ની સર્વ કહાડત પાંડિત
લાલજી ભગવાનજીસ મીધી, સેટલ જાગજરી વડેજાત વાળાએ કૃપા કરી
જામ લખ પૂરી પાડી છે તે માટે તેમને ધન્યવાદ થતે છે)

તેરમી-ચૌદમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય. ૭૯

૧૩૦ કેટલીક નાની નાની કૃતિઓ સધિ યા રાસુ એ નામથી અપભ્રંશ છે. તે પૈકી કેટલીક અત્ર નોંધીએ છીએ —

ચક્રિંગ સંધિ—તેમા ૫ કડવક છે. તેમા ચાર શરણુનુ વર્ણુન છે

ભાવનાસધિ—જયદેવ ગણિ (શિવદેવસૂરિ શિષ્ય) કૃત છે કડવામા છે મારી પાસે મુનિ અમરવિજયજીએ ઉતારી મોકલેલી નક્કલ છે તેમા ૬૨ ગાથા છે. તેનુ આદિ —

પણુમતિ પુણુસાયર ભુવણુદિવાયર, જિણુ ચક્રવીસઘ ઇક્કમણિ,
અખ પડિઓહધ મોહ નિરોહધ, કોધ ભવ્વ ભાવણુ વિસણુ. ૧
રે જીવ! નિમ્મણુ ચચલ મહાવ, મિદ્ધેવિણુ સયલવિ વજ્જ ભાવુ,
નવભેય પરિગ્ગહ વિવહ જલ, સ સારિ અતિ સહુ ઇદિયાણુ. ૨

x

x

x

x

અંતે—

નિમ્મલગુણુભૂરિહિ સિવદિવસૂરિહિ પઠમ મીસુ જયદેવમુણિ,
ક્રિય ભાવણુસધી સિમાવુ સુગંધી નિમ્મણુ ઉ અન્નવિ ધરહ મણિ ૬૨

૧૩૧ સ ૧૩૬૧ માં મેરુતુગસૂરિએ પ્રખધચિ'તામણિ વઢવાણુમા રચ્યો છે. તેમા અપભ્રંશ ધણુ મળે છે તેનો વિસ્તાર હવે પછી કરવામા આવશે.

૧૩૨ તેરમા શતકના અંતે તથા ચૌદમાના પ્રારંભે થયેલા આગ-મગજના જિનપ્રમસૂરિએ કેટલાક સધિ-દુકા ગ્રંથો રચેલા છે તેમા કેટલાક તો શત્રુજયપર રહીને બનાવ્યા છે

(૧) મદનરેખા સધિ—૫ કડવામા મયણુરેહા સતીનુ ચરિત્ર સ ૧૨૯૭ મા રચ્યુ છે —

એસા મહાસધએ સધી સધી વ સજમનિવગ્સ,
જે નમિ નિવરિસિણા સહ સસકરા ખીરસન્નેગા.
ખારહસસત્તાણુઉએ વગિસે આસો અસુદ્ધ છઠ્ઠીએ,
સિરિ સધ પત્થણા એ એય લિહિય મુયાભિહિયં.

(૨) જ્ઞાનપ્રકાશકૃતિક ૧૨૫ ગાથા સુતુજન ઉપર ૨૨મું
સિરિજિજ્ઞપદસમ્યા અવ્યવસ્થા સમગ્રા
પરમપ્રસુદાણુ નાથઈ તે નિદાણુ

(૩) સ્વતુવિધ લાવના કૃતિક ૧૧ કાવાં.
ઉન્નત્યુ કુણુ જિજ્ઞપદિક લગ્નિક
મેઢાઅક્રએસુ વિવેકિકિ જગ્નિક

(૪) મહિસાસુરિ ૫૧ ગાથામાં મતાજઢમાં ચક્રકી સાખીની
વિરુપિતી રએલુ છે

એણુસુવીસમ મરિજાનિજ્ઞપદ મરિજા હમ નવકૃતિ
મહકકિ સુપવિરુપીએ વિનસિ વિરહક.
મહવિક સમક દેવ લગ્નિક સમ્ય અપવમ્મદ
નિરવસમ્ય આણુ વિમમ્ય વગ સિરિ જિજ્ઞપદ લમ્મદ.
મતાજઢ વિલ્લિગ્નિમ મલ મળુ પન્નાસ.
મરિજા યુણુત મુણુતક વિ નવિવણુ પુન્નાઈ જાસ.

(૫) જીવાનુશાસિત સુધિ ૧૮ ગાથા.
હમ વિવિક પગારિકિ વિકિ અણુસારિકિ જાવિકિ જિજ્ઞપદ મણુસરક

(૬) નેમિનાથ રાસ ૧૧ કાવાં.
જિજ્ઞપદિક લગ્નિક જાવક લીનઈ જિજ્ઞપર આણુ સો વહીનઈ
જ જિજ્ઞ આણુ નિરપમ્ય તિજુ એક જણુદરિકિ કલિ ૧૧ પરમપ્ર ૧૧

(૭) સુઆદિકિ જિનસરિત કૃતિક—૨૭ ગાથા.
હમ અવગાવ વિમ્મવણુગિ કામ્ય મળુ નાથિક
કેવસનાણુ નાથ મોકિજ સનમ્ય પાસિક
સિસક મરિજા સમવણુ સસિપોરિકિ ને દેઈ
સો સિરિ જિજ્ઞપદ લમ્મક સમ્ય અપવમ્ય વિ બેઈ. ૨૭

(૮) લખ્યસરિત—૪૪ ગાથા.
જિજ્ઞપદ મેઢાજિક સરણુ ન દેઈ મુણુર જણુકસવણુ વિ જવલેઈ.

(૯) ભવિયકુડંબ ચરિત્ર-૩૪ ગાથા છદ ચતુષ્પદી દ્રવિડી
ભાષામાં ગવાય છે.

ચક્રવર્ત બધેણુ ધમ ભવિયકુડંબસ્સ સતિય ચરિય,
સેતુજ તિથગએણુ સિરિ જિણુપહ સ્સરિણુ રધય.

૩૬

(૧૦) સર્વચૈત્ય પરિપાટિ સ્વાધ્યાય.

જિણુપહસારહિ જો કર્ધ સુ લહર્ધ મિહિ પવેસુ

(૧૧) મુલાપિત કુલક-૩૨ ગાથા

(૧૨) શ્રાવકવિધિ પ્રકરણુ-૩૨ ગાથા.

ધય આગમવિહિ સાવગમ, પદ દિણુ કિરિયા સાર
ભણિઉ જિણુપહિ રધ કરહ, જિમ છિત્તઉ સસાર

૩૨

(૧૩) ધમ્માધમ્મ વિચાર કુલક ૧૮ ગાથા

આગમ આણુસારિહિ જિણુપહસ્રરિહિ ધમ્માધમ્મ વિચાર કિઉ. ૧૮

(૧૪) વયરસ્વામિ ચરિત્ર ૬૦ ગાથા સ. ૧૩૧૬

ચદગચ્છિ દેવભદ્રસ્રરિ દ્વક, પુરધ જિણુપહસ્રરિ સમગુણુનરક
નાણિયરણિ ગુણિ ઉત્તિ સમદ્ધ, દેઉ વયરમામિ ચરિઉ આણુદુ. ૫૮
સોહગ્ગ મહાનિહિણો ગુરણો સિરિવવરસામિણો ચરિય,

તેરહ સોહુતરચ્ચ રધય સુહકારણુ જયહિ

૫૯

(૧૫) નેમિનાથ જન્માભિષેક ૧૦ ગાથા

(૧૬) મુનિમુત્તત સ્વામિસ્તોત્ર ૧૩ ગાથા

(૧૭) છપ્પન દિશાકૃમારિ જન્માભિષેક ૧૫ ગાથા

(૧૮) જિનસ્તુતિ ૨૪ ગાથા.

૧૩૩ આ ઉપરાંત જિનપ્રભતુ નામ આપેલુ નથી, પણ ધણુ
કરીને જિનપ્રભનાજ બનાવેલા કેટલાક ઉપગનાજ તાડપત્રના પુસ્તકમાં
કાગ્યો છે —

(૧) ૫૨ પચ્ચાસદ્ દિક્કકૃમારિકા સ્તવન ૨૫ ગાથા

(૨) મહાવીર ચરિત્ર-૨૪ ગાથા.

(૩) જબ્બુચરિત્ર ૨૦ ગાથા ધન્યાત્રી ભાષામાં ગવાય છે સ. ૧૨૯૯

બાસ્ત્ર નખાણુકે બાવસિય પડિય શુરિ સમુદરિય,
ધમામી જામમી બળિયનં સંપાદાએ. ૨૦

(૪) કીર્તિનપ્રજ્ઞ મોદશજ વિજયોદિતિ ૨૧ આશ.

(૫) દિનકલ્યાણક-૪ કાવામાં તેમાં પદ્મ બાસ રામમાં, બીજું

જમાઈની બાવામાં ચીત્તું દેવકુનિ બાવામાં ચોખું ચૂડકુની બાવામાં.

(૬) મુકેશસ અદિત ૧૮ આશ.

તેર દુરતર વર્તિન શિરિ વીર િત્તિદ મોજા સ્થાએ,

સંસ્થા કુલદ મથા પદત ગુણતાળ બન્ધાળ. ૨

(૭) દિનસ્તુતિ ૨૦ આશ.

(૮) આશરી સ્તુતિ (વેશકલ રામમાં) ૩૫ આશ.

(૯) ગુરુસ્તુતિ આશરિ (મુર્તી રામમાં) ૧૫ આશ.

ચોદમા રાગકમાં. ———

૧૩૮ આ રાગમાં નીચેના મેધા મળી આવેલ છે

નર્મદામુદરી સુધિ. દિનપ્રભા શિખર ૧૫ ૭૧ આશ મ

૧૩૭૮ તેગમ મથાજીવન ચરિત, શિરિ શિખર ૫૬ પસાવેળ

એમા મધા વિધિયા દિનપ્રભાજીવનપ્રારેળ ૭૧

દિનપ્રભાજીવન અદિત-દિનપ્રભા શિખર ૧૫ ૨૮ આશ-મ

૧૩૫૮ મોજા નર્મદા મોજામરિય રામ પદમવરીએ બાસાએ,

કનિય જામાવવાએ અપુવન મ ચરિતરત. ૨૮

અ. ૧૮૦૧ શાસ-દિનપ્રભાજીવન ૧૧ કાવામાં.

અન્ધરિદિ કાં મોજાજી ૩૮ આશ, કલ્યાણ ૫૮ આશ,

શાનિષ્ઠ કાક (૩૩૩) કાં પદમ-પદ ૬૪ આશ વમેરે કે ૭૨

૭૨૨ આ પુનકમાં અનુક્રમે ૫. ૧૨ ૧૧ ૧૧ ૫૨ કાવામાં બાસાએ

છે તેને અપમંથ (શ્રુતી શૂદ્રરાત્રી) માં લઈ લક્ષ્ય તેમ છે

૧૩૫. અનુવિંશતિ શિખર કલ્યાણક ૧૩ કાવાં, રમુતિસંદ

અદિત ૨ કાવાં વલ્લભાભિષેક સ્તુતિ ૫ કાવાં, અવંતિમુકુમાર

સધિ ૧૧ કડવા આ અથો વિશેષમા પાટણના બડારમા જોવામા આવ્યા છે.

૧૩૬ પંદરમા શતકના ઉત્તરાર્ધમાં નીચેના અથો છે
શીલસધિ જયશેખરસૂરિ શિષ્યકૃત ૩૪ ગાથા.

ધર્મ શીલસુસધિ ભાવસુઅધી જયશેખરસૂરી સીસકય,
લવિઅઉ નિસુણેવિણુ હિયઇ ઈવેવિણુ સિલધમ્મ ઉજ્જમિ કરહુ ૩૪
ઉપદેશસધિ-હૈમસારકૃત ૧૯ ગાથા.

ઉવએસ સધિ નિરમલપધિ હૈમસર ધર્મ રિસિકર એ
જો પઢઈ પઢાવઇ સુહમણિ ભાવઇ, વસુહ સિદ્ધિ વૃદ્ધિ લઇએ
૧૩૭. પંદરમા શતકના અત્તમાં રચાયેલ

તપ્ત સધિ-સોમસુદર શિષ્ય વિશાલરાજસૂરિ શિષ્યકૃત પર
ગાથામા. આની પ્રતીક લખ્યા સવન ૧૫૦૫ ની પાટણ બડારમા છે,
સિરિ સોમસુદર ગુરુપુરુષ પાપપકય હસઓ,
સિરિ વિશાલરાયા સૂરિરાયા અદ્રગચ્છવતસઓ,
પય નમીય સીસિઇ તામુ મીસિઇ એસ સંધી વિનિમ્મિઆ,
સિવ સુકેખકારણુ દુહ નિવારણુ તવ ઉવએમિઈ વમ્મિઆ પર

૧૩૮. નાનીકૃતિઓ-કેશીગાયમ મંથિ ૭૦ ગાથા એ નામનો અથ
છે અને આ સિવાય મૃગાપુત્રકુલક ૪૦ ગાથા, વીરજિન પારણુઉ ૪૭ ગાથા,
ઋષભપત્ય કલ્યાણુક ૧૪, નવકારકલ ૩૦, ઋષભધવલ ૨૬, સીતાસતી
૨૦, આરાત્રિક ન્હવણાદિ ૨૦, ચતુર્વિંશતિ જિનકલ્યાણુક ૩૬, લઘુ
અજિતશાંતિ કવિ વીરગણિકૃત ૯, ચતુર્વિંશતિ જિન પ્રતિમાકોશ ૧૧,
જિન ચૈત્ય સ્તવન ૧૫, બુદ્ધિસૂરિ (પૂર્ણિમાગચ્છના) સ્તુતિ, જિનસ્તુતિ
૨૦, વીરવિરમ્મિકા ૧૩, સોમસૂરિકૃત કલ્યાણુક સ્તોત્ર, દાનાદિકુલક, દગ-
ડઉ, શાકુન ૩૦, ધર્મસૂરિગુણુ, ધર્મસૂરિ બાર માસ વગેરે પરચુરણુ અથો
પામણુના બંડારમા છે, વળી ખભાતના તાડપત્રના બડારમા મહાવીર
ચરિત્ર વગેરે ત્રણુ ચાર દુકા અથો અપભ્રંશમા છે. આ સર્વનો મમય-
નિર્ણય થઈ શક્યો નથી, પણ તે પૈકી કેટલાયે તાડપત્રપર લખાયેલા

દેવાથી તે ૧૧ કે ૧૨ માં ચલના દેવા થશે એવું અનુમાન થઈ શકે છે

૧૩૪ અપભ્રંશ સાહિત્ય થયું વિશાલ દેવું તેમજે એ આ પદ્ધતી પ્રાચીન થાય છે પરંતુ દુર્લભથી નાશ પામી ગયેલું લાગે છે અર્થાત્ તે ઇંધોનાં નામ આજ યોગ્ય ઉતારા સાથે અપભ્રંશ છે પરંતુ તેમાં વપરાયેલા છદ્દો તથા અક્ષરચુના રૂપોએ જિને તેમાંથી થયું લખી-મેળવી સમગ્ર સામંત સમ્પ્રદાયે ફલાય એ પર લખવા છોડ્યા હતા પણ તેમનું અક્ષર અવસાન થતાં તે મળી શક્યું નથી. ઉપરના પૃષ્ઠ ૭૨ એનાંજરીય સાહિત્ય અણખું છે તે મુખ્યત્વે તે સાક્ષરશ્રીના નિર્ણય નામે ખાટજના બંધારે અને ખાસ કરીને તેમાં રહેલું અપભ્રંશ તથા પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય (ઇરાન ગૂજરાતી સાહિત્ય ઇતિહાસ માટે સંપાદ કરેલે)માંથી લીધું છે

મકરણ પ મુ

સોળમી સદીનું અપભ્રંશ સાહિત્ય.

૧૪ સ્વભાષિર બળિએ ઉપરેશ તરમિલિ નામનો સંસ્કૃત કાવ્ય રચેલ છે તેમાં સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત અક્ષરરેખા પાછાં છે તેમાં લગભગ ૨૫ હજાર શુદ્ધ અપભ્રંશમાં છે અને બીજા યોગ્ય એવા છે કે જેને અપભ્રંશ અને જૂની ગૂજરાતી—અથવા ય દેસિયેટરી જેને જૂની પ્રથિમ સંસ્કૃતશ્રી કહે છે તેની વચ્ચે સીમા પર મૂકી શકાય. તે પૈકી યોગ્ય અજ ટાંકાએ લીએ.—

પદ પરિકમ્પદ કિ કરક કિન્નક મગ્ગ લાઈ
કિ પરિસેના અમ્મુર, જોઈ સમવિ સમાઈ
હરિ મલ્લે કમમિય ચહ કર મિતિય કિન્નકર,
હમિય મદિહમિલ વદ મેર અમમિય સાવર,

સુહૃડકોડિ થરહરિય કૂર કૂરમ કડક્રિઅ,
અનલ વિનલ ધસમસિઅ પુહવિ સહુ પ્રલય પલહિય.
ગજ્જતિ ગયણુ કવિ આમભણિ, સુરભણિ સુરભણિ ફણુમણિ ધક્કઅ
મામહિ હિમ ગહિમ મગહિમગહિ, મુચ મુછ જયસિહ તુહ
સુદર સર અસુરાહ, જલ પીધુ વયણેહિ,
ઉદય નરિદ્રહિ કફીઉ તીહ નારીનયણેહિ,

૧૪૧ આ છેલ્લો દોહો અપભ્રંશ અને જૂની ગૂજરાતી વચ્ચેની ભાષાનો છે જે રત્નમંદિરગણિએ ભોજપ્રબંધ સ ૧૫૧૭મા રચ્યો તેજ આ હોવા ઘટે તેથી તેમનો સમય સોળમી સદીના પ્રારંભમા છે.

૧૪૨ યશઃકીર્તિંકૃત ચંદ્રખલુ ચરિયમા પ્રારંભના બે પદ્ય પ્રાકૃતભાષામા છે શેષ સર્વ અથ અપભ્રંશ ભાષામા છે આ યશઃકીર્તિંકૃત પ્રાય એજ હશે કે જેણે સ્વયંભૂત હરિવંશપુરાણ, વિમલ(કીર્તિંકૃત જગસુન્દરી પ્રયોગમાલા, યોનિપ્રાભૂત વગેરે ગ્રંથોનો પોતાના સમયમા અનુપલબ્ધ ભાગ જાતે રચી પૂરો કર્યો હતો, અને તે, અને માધુરસ ધ પુષ્કરગચ્છના આચાર્ય ગુણકીર્તિના શિષ્ય ને રઘુનાગુરુ યશ કીર્તિંકે જે જોપાયસ-આલિયરની ગાદી પર હતા તે-અને એકજ હશે-ને તેમ હોય નો આનો સમય સ ૧૫૨૧ આસપાસ હોવો ઘટે

૧૪૩ ઉક્ત ચંદ્રખલુચરિય ગ્રંથનો આદિભાગ નીચે પ્રમાણે છે —

- ૧ જુમિગિણુ વિમલકેવલલચ્છી સવ્વગદ્ધિસ્ય પરિરંભ,
લોયાલોયપયાસ ચંદ્રખલુસામિય સિરસા
- ૨ તિક્કાલ વટમાણુ પચવિ પણ્ટિ એતિ સુદ્ધાહં,
તહ નમિગિણુ ભણિસ્સ ચંદ્રખલુસામિણો ચરિય.
- ૩ જિણુ ગિરિગુહણિગ્ગયા સિવપહસગયા સરિસય સરિસુહ કારણિય,
મહુ ક્ષોઉ પસાણિણુય ગુણહિરવાણિણુય તિહુવણુજણુમણુહારિણિય
- ૪ હુંખડ કુલણુહયલિ પુષ્કયત, વહુ દેઉ કુમરસિહ વિ મહત,
તહુ સુઅ શિખ્મલ ગુણુગણુવિસાલુ, સુપ્રસિદ્ધઉ પમણુપ્પ સિદ્ધપાલુ.

જસકિતિ વિવુહારિ તુલ્ય ખસાઈ ભઈ પૂરદિ પાછમ કબ્બ ભાઈ
 ત સિમુલિનિ સોભા સેઈ મહુ ખચુલ તોડે સઈ કેમ સદુ ૫
 ઈક દુધ જદુ અણુદર જાણુવત, નિણુવનણુરસાવણુ વિચરત,
 મણિ કુદકુદે વચ્ચનસ અણુ, હે વખણુ સકીમ હાંર જાણુ, ૬
 કલિપ્રણિ બેણુ સસિ સિદ્ધિલ જાણુ સઈ કિંમુદ કેવલજુતવાણુ
 જાણે સમતમહુવિ મુણિદુ આણિમ્મલ જુ પ્રણિજમદિ મહુ ૭
 નિ રનિલ રાજા સહોદિ, નિજુમુતિ મિતિ સિવપિઠ દેદિ,
 વ્યક્ત કુ જાઈ ખચ્ચાણુ જાણુ, ૭ તારા દેવિકિ કલિઈ માણુ- ૮
 ઉચ્ચનિય સાસલુ જાણ ખસિલ, જિહાદિ વિખનિય સમલ જુલ,
 સિરિ દેવણુદિ મુણિ જદુ પહાઈ, જસુ જામ મહણિ જાણેક પાઈ ૯
 જસુપુનિય જાણુજાણ પામ સમરણુ મિતિ તજાણિ જુ જાણ,
 વિજુસેણુ સિદ્ધસેણુનિ ભવત, પરવાઈ દાખાજાણુ ભવત. ૧૧
 જાણ જુલકલ જલિ વણી વિવાસ, તલ જાણકલ કલ કોણી ખસસુ
 જલિ જુણુવ રણીસર જદુ જાણકલ, આલ સલસ જુણિરિ જાઈ
 તલિ ખર નિજુ મરણુજ સિવજુલકલજુલ કલ સજુજાણુ સમિ જાઈ ૧

—જાણ સિરિ મહાજાણિ મહાજાણ જસકિતિ વિજુજાણે મહા જાણ
 સિમુ સિદ્ધપાલ સજાજાણુ સિરિ જકાજાણુજાણ જાણિ જાણ જાણે
 સઈ સમત. ૧ મંચાઈ ૧૧૨.

૧૪૪ ઉચ્ચ મંચો જાણાજાણ નીજે પ્રજાણે જાણ—
 જુજાણ દેસલ જાણાજાણ જાણ, તલિ જ સુલ જાણ જાણ,
 સિદ્ધ તલ જાણ જાણાજાણ, નિજુ પાણાજાણ નિજુ જાણ જાણ
 ૧૪ સુલ નિજુ જાણ દેસ જાણ, જો જાણ કલિય વિજાણિ જાણ,
 ૧૫ જાણ જાણ સિરિ જુજાણિ, કલિય જાણ દેસ જાણ સિજુ-
 ૧૬ જાણ જાણ સિદ્ધપાણુ નિજુ જાણ(જાણ) જાણ જાણ રજાણ-
 ૧૭ ઉચ્ચો જાણ જાણ જાણ, દેસ જાણાજાણ સિરિ વિજાણ જાણ ॥
 જા જાણ વિજાણ સમજાણાજાણ જાણ જાણ જાણ
 જા જાણ પજાણ દિજાણ જાણ, સારસઈ દેવિકિ જુલતિજાણ ૨૫

—૪૫ સિરિચંદ્રપદ ચરિએ મહાકર્ષ જસકિતિ વિરધએ મહા
સિદ્ધપાલ મવણુજસણે સિરિ ચદ્રપદ મામિ શિવ્વાણુગમણો છામ
એચારહમો સધી સમ્મતો ॥૧૧॥ અથાત્ર ૩૦૦ (?) એવ સર્વ ૨૩૦૬
સવત્ર ૧૫૬૯ (?) આવણુ વદિ ૧ ગનિ દિને

આ અથની પત્ર સખ્યા ૭૪ પ્રતિપત્રમા લીટી ૧૩ ક્રશ્મનગરના
દિગમ્બર જૈન મંદિરની પ્રતિ પ્રાચીન અને ઝલ્લુપ્રાય છે.

૧૪૫. સિહસેનનુ મહેસર ચરિચ્ચ મેગેશ્વર ચરિત, હળુ
અપ્રકટ છે તેને 'આદિપુરાણ' પણ કહેવામા આવ્યું છે, એક સધિને
છેવટે 'મહાભવ્ય-ખેમગી-સાહુ-છામકિએ' એમ જણાવેલું છે તે પરથી
જણાય છે કે તે ચરિત ખેમસિહ યા ખેમરાજ માટે લખ્યું છે,
કવિનુ બીજું નામ 'રઘુ' હતું તે હરસિહ સિધધનો પુત્ર અને
ગુણકીર્તિ શિષ્ય યશ કીર્તિનો, શિષ્ય હતો આ યશ.કીર્તિ જ્ઞાલિયરમા
ઈ. સ. ૧૪૬૪ (સ. ૧૬૨૧ મા) રાજ કરતા તોમર વશના કીર્તિ-
સિહ રાજના સમયની આસપાસ વિદ્યમાન હોવાનું જણાયું છે તેથી
સિહસેન યા રઘુએ પણ તેજ સમય આસપાસ આ અથ રચ્યો
હોવો જોઈએ. પોતાના અંથમા તેણે ગુણાકર, ધીરસેન, દેવનદિ, જિન-
વરસેન, રવિષેણ, જિનસેન, સુરસેન, દિનકરસેન, સ્વયંભૂ, ચૌમુહ અને
પુષ્કયત (પુષ્પદત)નો ઉલ્લેખ કરેલ છે

૧૪૬ રઘુએ એક બીજું નાનું કાવ્ય દહલકખાણુ જયમાલ
(દશલક્ષણિક જયમાલા) રચ્યું છે તેમા સર્વમળી ૬૮ અપભ્રંશ ગાથા
ઓ છે—જૈનધર્મના દશ પૈકી દરેક લક્ષણ પર ૬ થી ૭ આપી છે. રઘુ-
ધુની આ બંને કૃતિઓ સિદ્ધ કરે છે કે અપભ્રંશ ભાષા વિ સ. ૧૬
મા સૈકા સુધી દિગમ્બર જૈનોમા પણ સાહિત્યના વાહન તરીકે ચાલુ હતી.
આ, નાના કાવ્યનો અતભાગ આ છે,—

બાહિરદ્રસેદિય સુહ ગરખહુ, પરમ બજુ અખ્ખતર વિકખહુ,
એણુ ઉવાએ લખ્ખમ સિવહર, ધમ રઘુ બહુ ભણુમ વિણુય યર.

નિજગુપ્ત મહિર્જીનું મુખિ જગમિતભાઈ ૧૬ લાકખાતુ પાલિવર્ધ જિર
એ પેમસીદસુવ અન્ન વિજય તથા દોમુ વ મળુ ઇ. ૧૨૨૬ ચિર
ઈ. ૧૨૨૭ વિજય ૭ દળીતિ બતપિતર

નીરિત્ત અન્નભાઈ ને શાંતિ શુકળ ૧૨

૭૫ મેઘજી રજુ તપાવિજગત્તી યા પદ્મજો એદદુ દિર્જી
અમ અમ્મલમુ ગુમલ દોલ મહા પદ્મજી અન્નજી મહા
સમ્મલ સુદમ્મ મજા સન્નમ રજુ દુવિર મદાનન બુલ કુસમ્મજી
મહિર મહા પદ્મજી ૧૨મળ પીળિલ અન્નજી ૭૫૫૫મળ
દિવમદોલ સા ૭૫ ૭૫૫મળ, મુરખુર વર પેચર મુદ સવરમળ,
દિજગુપ્ત દિલ સમજિમ્મજી, મુદ સોમ તત્ત મત પરિમ્મજી
અમ્મજી ૭૫૫૫ મુદાસિત સમ્મલ નિયરેદિ મમામિત
એદદ પદ્મ-૨૭૫ લાખિજગત્તી યવદલા વજ્જીતિ રાખિજગત્તી
અજ્જીજી અમ્મજી ૭૫૫૫ મિત્તલ મમ્મ પવેસજીદિજગત્તી
સીતસલિત મારદિ મિમિજગત્તી એમ પવેસે જગ્ગારિજગત્તી

ધયા.

સોદાનસ મુદ્દક, તેની મુરખુર, નામ રિસિદવ સિર્જી મર્
જગત્તી ૭૫૫૫ પદ્મ મદાન દોલ રજગ્ગ મુખિર્જી મર્

૧૪૭ આ અથ ૧૮૧ નવ રત્નકર કાર્યસવ મુખર્જી તરફથી ૧૬૨૭
માં સુદિત લેવેલ છે તેની પ્રત્યાવનામાં નામુરામ પ્રિયીજી અન્નજી છે
કે-૨૪૬ કવિના રમેલા અન્ન અધીનો તમ્મજે અન્નજી છે -મીપામ
અરિત પ્રધુમ્મજી, નનસમ કારજગુપ્તજી રત્નમળી ૧૫૫૫૫૫૫
રત્નમાયા અર્જિજગત્તી ૧૨૪૬૫૫૫૫-આ સર્વ અધી જગ્ગ અન્નજી
આપામાં દસી એમ જગ્ગાત છે

૧૪૮ આ પેદા રજગુપ્ત મીપાસઅરિત અને એક બી-ને
અથ નામે સમ્મલ મુખનિદાવ મુખપના એલક પન્નમાત્ર મુરખનિ
અન્નમાં તેવા ને જાવદલામાં છે તેમથી નમુના આપીએ છીએ

શ્રીપાલયરિત્રનો આદિભાગ

મિદ્દહ સુપસિદ્ધહ વસુગુણિદ્ધહ દિયધ કમલ ધારેવિ શિર,
અઝખમિ પુણુ સારહ નુયસયસારહ સિદ્ધયઝખાહપ્પવર.
છાગે માહ હુ વમિ અલિક્કહ, મુણિવર ગુણુમાવર્ન શિન્નસકિહ,
વાટ્ટ સાહુહુ પુત્ત ધુરધર, જિણુણાહહુ પપપયરહ મહુયર.
દિવ્યદહી ભજ્જિદિ પુણુ જ્ઞે વર, દણે તિવિહપત્ત પોસણુયર,
કમ્મસિ ધણુદેણુ, સમાણુહ, મોહધ મહિયલિ ઉણુધમાણુહ.

૧૪૯ સમ્મત્તગુણુ નિદાણુમાથી.

સિવ પયમુહ સાસણુ, કુણુયવિણુસણુ તિજ્યપયાસણુ બયહાણુ,
પણુવિવિ સદ્વસણુ દુગ્ગયભસણુ વિહુણિય જમ્મ જરામરણુ.

—ધયિસિરિ સમ્મત્તગુણિણિહાણે સવેય નિઝવેમ ભાવ સુપહાણે
સિરિ બુહ રઠધૂવિરધએ સિરિ મધાદિવ કમલમીહણુમકિએ શિન્નકરવા
ઉવગૂહણુત ગુણુવણુણોણુ ણામ તીએ સગ્ગો ધમે સિદ્ધો.

x

x

x

x

ણુદહ વીરજિણેસહુ સાસણુ, સોયાસોયસરવ પયાસણુ,
ણુદહ સુરિચરિત ચરતહ, મિરિ જમકિત્તિ મહાતવ તત્તહ.
ણુદહ વસુણાહિહ વસુધારહ, ચણુવણુસ્સ સતિ પયચારહ,
ણુદહ સયલુ મહાયણુ સારહ, યયણિય માયર કલિમલુ હારહ.

૧૫૦ શ્રેણિક ચરિત્ર (સેણિય ચરિય) જયમિત્ર હુદ્દલકૃત 'સિરિ
વજ્રમાણુ ક્વ'મા અતર્ગત છે તે અપભ્રંશ ભાષામા છે. તેમા બ્યા
પ્રત્યેક સધિ સમાપ્ત થાય છે તેમા છેલ્લા ધત્તા હદમા 'હરિઈદુ' એ
કવિનુ અકિત નામ આપેલુ છે. તે સધાધિપ (સધવી-સધી) હોલિ-
વર્મા-હોલુ માટે રચેલુ છે. અને તે હોલિવર્મા, અને રઠધુએ દશલક્ષણુ-
જયમાલામા ઉલ્લેખિત ખેમરાજના પુત્ર હોલુ-અને એકજ હોવા સબવ
છે તે હોય તો આનો સમય સોળમી સદી ગણાય
પણુવેવિ અણિદહો ચરમ જિણિદ હો વીર હો દસણુણાણુ વહા,
સેણિય હો હુરિદહુ કુવલયચદ હો શિ સુણુહો ભવિય હો પવર કહા.

અહ સેલિય રાજ હો લર્નિ સહાય હો સવસુ મલિયુડ સુદના
કુવલમ આસાસલ તમલિયુડાસલ ઉવડ અરિયલ (૬) કિમવા

—૪૫ પદિતસિરિ લખમિન હસા વિરામ વર્તમાણુએ પમડિયમ
વમ રસમએ એલિયઆમવચરિતે મલિયલ જલમલુદરણે સધાકિવ
હોલિયમમ હવલુદરણે લુદસિરિવિવાદ સમમે આલમકુમાર જામુઆન
વલુલો લુમ જુમે સપિ પરિએડ સમમે સધી ૬

× × × ×
સેલુલુ ને લિયમલિમવલુદ વીરચરિતુ વિમલુ મમ હવલુદ
સેલુલુ ને લિલ લિલમલ રસ રસુ ને પમ પમાર્ધ
ને પમ પમએવિ મુમમલ મલિ સલલુ હરેઈ સુલવલ
લુલુ દેવરાવ લુલુ મર હોલિયમમ હવલુદ હવલુદર,
એક ચરિત નેલુ વિચારલે લેલવિ વિ મલિયલ ઉ વવરિલ.

૧૫૨. આન્ય અવમ નીચેનું આપેલું છે—

આનંદ સાનંદ સાક મુમલુલુલુ સમ્માલુ જલમલુ લુવલુલુલુ
હોલ વિરલે સલિય કુલ મલુ, મલ્લુ જલુ દુલ રોર વિલલુ
હોલ સત સવલ પરિવારલ અતિ જલુદે મુરવન મારલ
પલમલુદ મલિયુલ મલિલુ, ચરલુ સરલુ મર હા હરિલુ
જ હિલુલુ હવરલુલુ પડ વિરલે સમ્મા અલિયલુ
ત મુમલુલુ દેવિ જમસારી મલુ અવલુલુ જમલ જમરી.

મતા

જમમ જવલુ વિમલ મુલલુ લિલુલુલુ હો નિલુ ઉલ હ
જ હોલ સમલુલુ હલે જલિ જલુલુ ત મુલ જમિ હરિલુ

—૪૫ સિરિર્તુમાલુ ઇલાદિ—એવારલમે સધી પરિએએ સમમા. ૧૧

૧૫૨ આની મત સર જાંઘરલ હવલુલુ—પૂનામ છે તે તેમ
એવે એમ છે કે ક્રિતી એલિય ચરિત સંપૂર્ણ. સવલ ૧૭૧૯ ૯૫
આલુ વલ ૫ જાલુ અવાલિસમએ મી જાલુ નમરિ રથાને લિલિત
આલ કુવસાચર તલિસમ લિલિત પદિત મંદરસા મી.

૧૫૩. દિગંબર નિત્ય વિધિમા ૪૦ ગાથા વપરાય છે તે શુદ્ધ અપભ્રંશમા છે તેમાની ૮ દેવજ્યમાલ ૧૩ શાસ્ત્ર જ્યમાલ, ૧૩ ગુરુ જ્યમાલ અને શેષ ૬ પચપરમેષ્ઠિ જ્યમાલ થાય છે. તેમાની પહેલી તો અગાઉ જણાવેલ પુષ્પદન્તના યગોધર ચરિત્રમાથી ઉદ્ભૂત કરી લીધી છે અને બાકીની પણ સંભવિત રીતે જીજ્ઞમાથી લીધી હોવી જોઈએ, પણ ક્યાથી લીધી તે હમણા જાણી શકાયુ નથી

૧૫૪ તેના નમુના નીચે પ્રમાણે છે —

દેવજ્યમાલ

વત્તાણ્ડુણે, જણુધણ્ડુણે, પધપોસિઉ તુહુ ખત્તધર
તુહુ ચરણુ વિહાણે, કેવલણાણે તુહુ પરમખપઉ પરમપર ૧
જય ગિસહ રિસીમરણુમિય પાય, જય અજિય જિયગમરે સરાય,
જય સભવ સભવ ક્યવિઓય, જય અણિહદણુણુદિય પઓય. ૨
શાસ્ત્રજ્યમાલ

સપદ સુહકારણુ, કમ્ભવિયારણુ, ભવસમુદ તારણુ તરણુ,
જિણુવણિણુમસમિ સત્ત પયાસમિ સગ્ગમોકખ સગમકરણુ ૧
ગુરુ જ્યમાલ
ભવિયહ ભવતારણુ, સોલહ કારણુ, અજ્ઞવિ તિત્યયરત્તણુ હ,
તવ કમ્ભ અસગર્ધ, દય ધમ્મગધ, પાલવિ પચ મહાબ્બહ. ૧
પચપરમેષ્ઠિ જ્યમાલ

મણુયણુ ધન્દ સુરધરિય છત્તયા, પચ કહ્લાણુ સુકખાવલી પત્તયા
દંસણુણુ ઝાણુ અણુત ળલ તે જિણુ દિંતુ અમ્હ વર મગલ ૧

—નિત્યપૂજા (જૈ. ગ્ર. ૨. કા મુખ્ય)

૧૫૫ જસવતસાગરના જૈન મદિરમા એક હસ્ત પ્રતમા નાની ૩૭ સસ્કૃત અને પ્રાકૃત કૃતિઓ છે તેમા ૧૦ અપભ્રંશ છે નામે સુઅધ દસમી કહા, રોહિણિ વિધાન કથા, સુકતાવલિ વિધાન કથા, અન-તાવ્રતા કથાનક, નિદોષ સપ્તમી કથાનક, પાશપદકહા, જિનપુરદર કથા, ઉદ્ધરણુ કથા, જિનરાત્રિ વિધાન કથાનક અને મોલહકારણુ જ્યમાલ.

આમની પહેલી બે બીજા કરતાં લાંબી છે કારણકે તે દરમ્યાં બે સપ્તિ
 છે શકિતિ વિધાન કથાના કાર્યનું નામ દેવનાથ મુનિ છે બીજી
 કૃતિઓના કાર્ય સંબંધી કંઇ જણાવું નથી.

૧૫૬ સુમધ (સુમધ) દસમી કથામાંથી નમુનો.

નિલુ મઢવીસ યુગેપિણુ, દિવર્ધ પારેપિણુ, દેવપદ મઢવીસઠ
 પુણુ કસુ આદ્યસમિ પમ્મુ જ્ઞાસમિ, વર સુમધે દસનિદિ મઠ

* * * * *
 જલિ કેમુજી લેણુ, સુદિણુ વિરેણુ, નિલ નર મરણુ વિરજજલ
 જલિ હરિસુ વિસાઈ, પુણુ જુ પાઈ તલિજિવાસુ મહુ દિનાડુ
 શકિતિ વિધાન કથામાંથી

નિલુવર વઢેવિણુ, જાડ પારેવિણુ, કિવ વણિ ગુર જલિએ
 શકિતિ ઉવવાસઠો દુરિવવિણુસઠો, કસુ આજનિ જિવ સતિએ.

૧૫૭ આ સિવાજ કિનજર જૈનનાં અપભ્રંશકાવ્ય સુરતની ગુજ
 રાત્રી પરિવર્તમાં મુદ્રામાં હતાં તેની નોંધ લખસુ તેને સમય નક્કી નથી
 તેથી તેના રીપોર્ટના પરિસ્થિતિમાંથી જોય છે તેમ જાત મુદ્રામાં છે
 આદિનિનકલસ (૧) વીર કિનકલસી જણાય છે

વડુંમાણુ ઇણુ જલુવેનિ જાવે કલિમજા કસુસ વિવનિનાઈ જાવે
 સમુદેવેનિ આઈરાજઈ મઢુ, જસુ જામરજલવણિ આજઈ સુરેડુ
 જિલ મેર સિહરિ તમ લેજણુ કુ, જાઈ-વિસમ-કમ્મ-વણુ-કલણુ-કલુ,
 જાણેલિ જાણઈ સિદ્ધસણુત્પૂ, અસ જામરેલિ વિનિર્મલ પસત્પૂ
 જાણઈ જિએવિ ઉત્તર તામ, જાણ સઠ પસિઈ દિવર્ધ જામ,
 તા જાવણિ જાણુ પરિપિણુ, તે મેર જામુર્ધ અપિવઈ
 જરહરિય પારણિ જાણુ પસિઈ, ગિરિ મેરિસઈ સુર સમુદ તસિઈ.

પતા.

પરમેઈ જાણસણુ, જિરજમ સાસણુ, ઉદિ વણિવ જાસુ ગુણુ
 નિલુજલવેનિ જાવે, જલસિ દિવજલે, ગુપ જાણુનિમ પુણુડુ જાણુડુ,
 જાણ વડુંમાણુ સિવ ઉરિ પદાણુ, તાજોય જાણસણુ વિમજણુજલુ:
 જાણ મજણુ પદા નિદલુજલુ સમજાય, જાણ જોસરકિવ જાણુ ગુણુ જસાય.

૧૫૮. નિશિભોજન સઅધે એક કાવ્ય છે તેના નમુના
 નો ધમ્મ કરમ, જિણુણાહુણુવમ, હુસ સાવઉ જણે અપ્પાણુ ચવમ,
 નોણુ વિરય નિહિ ભોયણુ કરેમ, મણુ ખચિવિ ઇદિય ચિણ્ણિણુવિ
 રયણુ ભુજતહ દોસુ હોમ, એરિસુ મુણિવર જપતિ લોમ,
 જહિ ભમમ ભૂયર ખસિ રમતિ, જહિવિ તર મેયઈ સંચરતિ.
 જહિ દિઠ્ઠિ ન પસરમ અધુ જેમ, તહિ ગાસુ સુદ્ધિ ભાણુ હોઈ કેમ,
 કિમિ કીડ વયગઈ જિઝ ગુરામ, પિપ્પીલમ ડસઈ મછરાઈ,
 ખન્નુરમ કણુ સલામયામ, અવરઈ જીવઈ બહુ સયામ,
 અણુણુ ચિસિ ભુજત એણુ, પસુ સરિસુ ધરિઉ અપ્પાણુ તેણુ.

*

*

*

*

ધતા

નો ભોયણુ ભખમ, અપ્પુણુ રખમ, માણુ ભઉ જડપુદ્ધિ ગમમ,
 બાહિહક દતઉ, અમ વિલવતઉ, બહુ સસાર પરિભમમ. ૭
 જહિ વમરિ ભેય બહુ સચમતિ, તહિં રયણિહિ બુહ ભોયણુ ન લિંતિ,
 વસિકરણુ દિણુયઉ વગ્ગ વાલુ, જાણિજનમ પયડઉ હુવિ વિસાલુ

*

*

*

*

પુણ્ણે જીઉ ચિણ્ણાણે જામ, ચોરાસિ મારિ કમ્મવણુભામ,
 પુણ્ણે પુરદર હવમ સગ્ગે, પુણ્ણે પન્નજલિય ન દહડ અગ્ગિ
 પુણ્ણેણુ હોતિ ચક્કવમરાય, પુણ્ણે હુ લગ્ગહિ સમરે ધાય,
 પુણ્ણે સિહાસણુ ચમર ધારિ, કરે કણુયદ્દુ પડિહાર આરિ,
 પુણ્ણે રહ ગય ધડ તુરય ચદ્દ, ધય સિધ ભેરી નીસાણુ ઉદ્દ

ધતા

ધણુ ધણુ પહુતાણુ જ ચિમ્મહુલં તણુ, જાણુણિ જાણુણુ સુય સોચરમ,
 તે ધમ્મપહાવે જાણુમય ભાવે, લહઈ જીઉ સોખઈ વરમ.

૦ ૧૫૯. દોહાકોશ એ ગ્રંથ ડા હરપ્રસાદ શાસ્ત્રીએ પોતાના બગાલી
 ગ્રંથ નામે 'બોદ્ધગાન ઓ દોહા' મા પ્રગટ કરેલ છે તેમાં અપભ્રંશ ધણું
 છે, અને તે શાસ્ત્રી તેને જૂની બગાલી (બાગલા) ગણે છે. આ

રોહિતના એ આમ છે (તમાં પીત્ત કદો જલ છે) એ સરોવર-
 નજીકના છે કે જે પોતાનો દાદામાં શરદા એ પ્રમાણે નજીક છે
 અને પીત્ત કુચ્છાભાર્યપાદનો છે અને બીજા અજમલમાં છે

૧૬૦ શરદામાંથી નમુના—

પરિધિ જીરવી દાદા નજીક કોઈદિ બાકીની બંદા મળી
 અર્થિય નિર્મોની આ નમુની કુનિ ખુદ ખુમાર નમુની
 રીતની આ નિ રી દોલજીવ જે પ્રસિદ્ધ નગે
 જુ માર દર્શ (અ) ગ્રાહિય કે ૧ અગાધિ નત દિગ્ગિય પસં
 આપાવ વાદિય પ્રાજ્ઞાવ વસિસે

જો નમા નિયમ દર્શ મૂકે તા પાન નિભાસ
 સ્થાપાદા અગ્ર સિદ્ધિ તા જુવર્ક નિનજ
 વિચારી મહત્ત્વ કિંમત માત્ર તા કરિ તુરમ
 જુમ આજ્ઞા દ્વાર નજીક તા કરિ તુરમ
 અંત શરદા જુમ અગાધા ૧૧૫ મન કિંમત ન આગ
 તાગરિય ક્રયા જુ તાગ જો કેવળ અગ્ર ૧
 જો અગ્રા નિભાજીય અટ ન મ ન જુ
 અંત મહત્ત્વ વિચરિયા નિર્મલમ પદિતલ
 પરિધિ મ વાક મ નર્મ પા જો નર્મ તા મન પરિભાજ
 મનજુ જિરવર બાર્લિ દિવ્ય કરિ અંત કરિ નિભાજ
 જુ મરે જુ તા તારિ દ્વિ અંત પરિભાજી બી
 નિ મવમિત અગ્ર કરે અવિત ૧૧

૫. ૧૧૮

૧. ૧૧૯

૧૬૧ કુચ્છાભાર્યપાદનો —

એકક ન કિન્નર મતુ ન તંતુ, શિઅધરણિ લાઇ કેલિ કરંતુ,
શિઅધરધરિણી જાવણુ મન્નર, તાવ કિ પચવગ નિહરિન્નર. ૨૮

પૃ. ૧૩૧

એસ જપહોસેં મડલકમ્મે, અનુદિન અચ્છસિ કાહિઉ ધમ્મે,
તો વિણુ તરણિ નિરંતર નેહે, વોહિ કિ લાહમ એણુ વિ દેહે ૨૯ પૃ. ૧૩૧
નિમ લોણુ વિલિન્નર પાણિએહિ, તિમ ધરિણિ લાઇ ચિત્ત,
સમરસ જાઈ તકખણે, જાઈ પુણુ તે સમ શિત્ત ૩૨

૧૬૨ ભારતના પૂરા-છેક પૂર્વભાગ-બગાલમાથી આ ગ્રંથ મળી આવે એ હકીકત ઉપયોગી છે અને મહત્વપૂર્ણ છે તે એટલું બતાવે છે કે સંસ્કૃત અને મહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃત સાથે અપભ્રંશ કેટલીક સદીઓ સુધી તાપીના ઉત્તરના સમસ્ત હિન્દના ચારે ખુણામાં સાહિત્યની ભાષા હતી. તે સાહિત્ય શુગાર તેમજ ધર્મ-મય હોવાથી લોકપ્રિય થયું જણાય છે. તે ગ્રંથ એ પણ સિદ્ધ કરે છે કે તેની ભાષા પશ્ચિમની અપભ્રંશ-વિશેષ સંભવિત રીતે મહારાષ્ટ્ર અપભ્રંશ હતી કે જે મહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃતની પેઠે એટલી ઉંચી કોટિએ લઈ જવામાં આવી હતી કે સાહિત્યની શિષ્ટ ભાષાની મિથિતિએ લાવવામાં આવી અને તેનો ઉપયોગ પશ્ચિમ અને પૂર્વના કવિઓએ સરખી રીતે કર્યો છે.

૧૬૩ જૈન ગૂર્જરકવિઓમાં તેમજ પદ્મની-સોળમી સદીના આવેલ સાહિત્યમાંથી અપભ્રંશને મળતું-જૂની ગૂજરાતી ભાષાનું સાહિત્ય છે તેના નમુના અત્ર આપ્યા નથી

૧૬૪. આ સર્વ અપભ્રંશ સાહિત્યનો વિભાગ તેના નમુના-ઉદા-હરણ સહિત આપ્યો છે તે પરથી વિશાલપણે અપ્ત થયું છે કે —

“Under the so-called Prakrit literature, especially of the Jains with published and unpublished, much valuable Apabhraṁs'a lies buried. Some works, which in the catalogue are simply dubbed prakrit, might turn out to be Apabhraṁs'a, and

others rightly called Prakrit might still contain some Apabhramsa quotations and stories of value from both the linguistic and literary points of view. It is also likely that the treasures at Patana, Kumbhayat and other strong holds of Jainism might contain Apabhramsa works yet unknown even to their blessed possessors. It is the duty of all right-minded Jains to make such works available to scholars who would publish them according to approved methods and subject them to literary and historical criticism." Prof. Gune's Introduction to Bhavishyatta Kaba.

—જે દાસ શુની સદિવ દેવદાસ છે તે અને ખાસ કરી જોતેનું શુની સદિવ-૧૪૨ નેમજ અપાસ જોતેનું જન્મ દીપ્તિ અપ મત સદિવ દાસદાસ છે કેટલાક મના છે ૭ મંથમુખિયા-દીપ્તિ સદિ ગીત પ્ર ૧ નર્તક નર્તિકા છે તે અપમત તર્ક નીકળી અપે મિત્ર મુખ્ય છે આ બી ન વધવજને મિત્રાચાર શુની જોતેનું કેટલે અપમત અવગણ્ય આ અપમિત્રા તમજ સદિવની દરિયા મન્ય જસવદી જાન્ય જન્મ દાસ એ જન્મ સદિવ છે કે પાસ, ખંજાન આ બીજા જોતેનુંના કેટલાકોના અપમત કેટલાક એજ અપમત મપા દાસ રોકે છે ૭ની દાસ મુખી નેના જન્મગેયને જન્મ સદિવ ન દાસ કરી પાસદરિયા જોતેની એ દાસ છે કે અપા મપા મિત્ર પાસને દાસના કાસ કે જોતે આન્ય પદતિર નમેને આ કરે આ તમજાપર સદિવજિતક નેમજ મિત્રપાસ વિષમ કરે (કોઈ ગુપ્તી જરિસવન દાસ જરની પાસના જરથી)

વિભાગ ત્રીજો.

હૈન યુગ.

પ્રકરણ પહેલું.

હૈમચંદ્રણનું વ્યાકરણ.

પાણિનિ,

૧૬૫—“શોભના સ્વલ્પ પાણિનિના સૂત્રસ્ય કૃતિ-
(પૂતજલિ ૨-૩-૬૬)-સસ્કૃત વ્યાકરણમા જે યશ પાણિનિને મળ્યો
તે કોઈના ભાગ્યમા નહોતો. એવું સર્વાંગમુદ્ગ પૂર્ણ વ્યાકરણ કોઈકાલમા
કોઈ ભાષામા બન્યું નહિ. મહામહોપાધ્યાય હરપ્રસાદશાસ્ત્રી એમતો
કહે છે કે ૭ મેંકડોનલે (મુખ્યાનલાચાર્ય) હાલ પાણિનિ જેવું જ
વૈજ્ઞાનિક વ્યાકરણ સ્વતંત્ર રીતિથી બતાવ્યું છે, પરંતુ આ વ્યાકરણની
રચના પાણિનિના વ્યાકરણ હોવાથી જ સભવી વિભુ આકાશ, સમુદ્ર
કે વિષ્ણુની પેઠે પાણિનિના વ્યાકરણનું માપ ન ધક્કતાથી કે ન ધ્ય-
તાથી થઈ શકે તેમ છે તેતો તે જ છે. એમ કહી શકાતું નથી કે
તે આવું કે આટલું છે જેમ પાણિનિ પોતાની પહેલાના સર્વસસ્કૃત

૭ The Professor's Vedic Grammar is unique work in so far as he has done it without Panini's Vaidika Prakriya. He has evolved the grammar from the language itself and is as scientific as his great predecessor Panini.

—એશિયાટિક સોસાયટી બંગાલના વાર્ષિકોત્સવ વખતનું પ્રમુખ
તરીકે આખ્યાન.

વૈષ્ણવસ્થાનો સમાવ છે તે જ પ્રમાણે તે પોતાનાથી જાણના સ્વ
 વૈષ્ણવસ્થાનો ઉદ્ભવ છે પોતાથી પહેલાના જે વૈષ્ણવસ્થાનાં નામ તેજે
 મતભેદ બતાવવાને માટે થા વપુજર્થે આપ્યાં તેનાં નામ માત્ર પણ
 સ્ત્રી ગણા, બાઈનાં નામોનો પણ પગ નથી પૂર્વાચાર્યોની જે સચ્ચો
 તેજે પ્રત્યક્ષિત સમજી લઈ લીધી તે સ્ત્રી ગણા બાઈના જૂના સિદ્ધ
 પાણિનિની નવી દક્ષિણની મેદરે આમળ કેલુ ગણે આં નાસી
 ગયા. પહેલાનાં વૈષ્ણવસ્થાનો એકદમ અભાવ જોઈને કાઈ એવી કલ્પના
 કરે છે કે પાણિનિ સ્વભાવમાં જે વૈષ્ણવસ્થાને દરાવતો મરો તેના
 મર્યાદા જાણતો. મરો, કાઈ કહે છે કે સિવજીના દુર્ગ-વજ્રની જે
 પાણિનિના કુમલ પક્ષની દિશાવત ઉપર મહાવજ્રમાં આપ્યાં હતાં તે
 નજીક થઈને કાઈ કહે છે કે સર્વ વૈષ્ણવસ્થા વિશ્વામિત્રની સ્મૃત્તિ વિ-
 શ્વો અમિત સુત્ર એમ કરવાથી વિશ્વામિત્રના સાધનજનન થયા બધારે
 પાણિનિએ મિત્રે મર્યાદા સુત્ર ૧-૩-૧૩ એમ કહી તેની ખુલાશ
 કરી તેથી તેનો વર મેળાશે. પાણિનિ અન્ય જાણવાની કે સિવજી
 થા વિશ્વામિત્રાનુકૂળની જરૂર નહોતી. સ્વયંસેવ પોતાના તેજની આમળ
 થી ન વૈષ્ણવસ્થા કરી ન શક્યાં

હેમચંદ્ર

૧૧૧—શ્રી હેમચંદ્ર વૈષ્ણવ સિદ્ધ હેમચંદ્ર શરણાનુરાગી
 થા સિદ્ધ હેમચંદ્ર એવાય છે સિદ્ધજી અર્ચકોને માટે જાણ્યું તેથી
 સિદ્ધ અને હેમચંદ્ર એવાથી દેમ? આપ્યાં આર આર પદોના
 આદ્ય અર્થાય છે અને તેમાં હમ્મમ ૪૫ સુત્ર છે સીલી કૌમુદિઓ
 નથી છે અર્થાત્ વિશ્વામિત્રામથી પુત્રોનો કમ સખેસો છે સાધે સાધે

૮ આપિ શક્તિ ૧ ૧-૧૨, કલ્પવૃક્ષ ૧-૨-૨૫, માતૃ ૮ ૩-૨
 માતૃ ૭ ૧-૭૪ આકલમંજુ ૧-૧-૧૩ ભાવદા ૭-૨ ૧૭, સાધકાવન
 ૩-૪ ૧૧૧ સામ્ય ૧-૧-૧૧ સેનક ૫-૪-૧૧૨, સ્કંધાવન ૧ ૧ ૧૨૩
 ઉત્તરી (ઉદીપ્ત) ૪-૧ ૧૫૩, ગાઉ (બોર્ડ) ૮ ૩-૧ ૪ ૫૪
 (આશા) થા જૂના ૪-૧-૧૭

તેણે પોતાની ટીકા નામે બૃહદ્વૃત્તિ બનાવી છે હેમચંદ્રનો ઉદ્દેશ સરલ રીતિથી પોતાનો સ પ્રદાય, પોતાનો આશ્રયદાયક રાજા તથા પોતાના ગૌરવને માટે એવું વ્યાકરણ બનાવવાનો હતો કે જેમા કોઈ વાત રહી ન જાય. તે જૈન શાકટાયન પાછળ લીટે લીટે ચાલેલ છે પરંતુ બીજા અનુકરણ કરવાવાળાની પેઠે તેણે માત્ર અનુકરણ કર્યું નથી. તેણે સંસ્કૃત વ્યાકરણ સાત અધ્યાયોમા લખી આઠમો અધ્યાય કેવલ પ્રાકૃતના પૂર્ણ વિવેચન માટે દર્શો છે પાણિનિએ પોતાની પાછળ દૃષ્ટિ નાખીને વૈદિક સાહિત્યને મેળવી ‘ પોતાના સમય સુધીની ભાષા ’નું વ્યાકરણ બનાવ્યું, પછી વેદ તેનાથી છૂટી-નિકળી ગયો તે સ્વર પણ છૂટી ગયો હેમચંદ્રે પાછળ ન જોતા આગળ દૃષ્ટિ નાખી અહીંથી નીકળ્યું તો અહીં વધારી લીધું ને ‘ પોતાના સમય સુધીની ભાષા ’નું વિવેચન કરી નાખ્યું. આ પહેલું મહત્ત્વ હેમચંદ્રનું છે કે બીજા વૈયાકરણોની પેઠે કેવલ પાણિનિના વ્યાકરણના લોકોપયોગી અંશને પોતાના સચામા બદલાવીને તે સતુષ્ટ ન રહ્યા, પણ તેણે પાણિનિની પેઠે પાછળ નહિતો આગળ દૃષ્ટિ નાખી પોતાના સમય સુધીની ભાષાનું વ્યાકરણ બનાવ્યું. તેના પ્રાકૃત વ્યાકરણ અર્થાત્ આઠમા અધ્યાયનો ક્રમ શુ છે તે નીચે બતાવવામા આવ્યું છે

૧૬૭ શ્રીહેમચંદ્ર કહે છે કે—પ્રકૃતિ સંસ્કૃતં, તત્રભવં, તત્ત્વ આગત વા પ્રાકૃતમ્ । આ ભવ અને આગત કહેવું તે ઠીક-બરાબર નથી વરણિ સંસ્કૃતને શૌરસેનીની પ્રકૃતિ અને શૌરસેનીને મહારાષ્ટ્રી અને પૈશાચીની પ્રકૃતિ કહે છે ‘ ષડ્ભાષા ’ એ નામ આપણે ત્યાં ધણા જૂના કાળથી ચાલ્યું આવ્યું છે એક પ્રાકૃત વ્યાકરણ ષડ્ભાષાયટ્રિકા કહેવાય છે લોહદેવ કવિની પ્રશસા કરતા મ ખ કહે છે કે ‘ છ ભાષાઓ તેના સુખમા સદા વિરાજે છે. જ્યાંનક સોમેશ્વરના પુત્ર પૃથ્વીરાજનું માહાત્મ્ય કરતા કહે છે કે ‘ છ ભાષાઓમા તેની

૯...मुखे यस्य भाषाः षडधिशेरते । ..लोहदेवस्य...
(શ્રી કલ્પરિત, છેલ્લો સર્ગ)

મુક્તિ દલીલ ૧૦ પુષ્પિરાજ સસના કર્તા, દિદીના ઇતિહાસ લેખકને
એવું કહીને ચક્રમાં નાખી અવેશ છે કે

પદ બાણ પુસન ચ કુસન કવિત મવા. ૧૧૧

અને તેઓ બાણમાં પળખી બેસવાડી, સનસ્થાની સંખત હરે છે
એમ્સ્ટ્રીસમી સદીનો જુદોનો કવિ-વરમાસરનો કર્તા-મીસલુ ચારલ્સ,
સરજનસ પલુ છે બાણઓ મુખે પડી અવેશ હતો એમ નક્કારે છે ૧૨
શામળાનુ, પણ એક બાણમાં નક્કારે છે કે—

સરજનસ સરસ મામધી મોટો મુખે

વાહેરી શુભનીપ, અપમથી તે તુમ્હે,

દેશી બાણ લખ, પિણાની ખલો પ્રીતિ

ચારલ્સ એથી બાળ, સનધારે શુભ રીતે,

એ બટો બાણ ને બેજારી, પારી ભેતાં ધમ છે

કવિ શામળાનુ સમુ મહે બેગી તેના બાણ (બાણલુ) છે

૧૬૮—તો આ છે બાણઓ સમધી શુ ખદખદ છે ?

સંસ્કૃત પ્રાકૃત બેજ શૂરસૈની તદુદ્દમવા

તત્તોડપિમાગથી પ્રાકૃત પિણાની લેશમાપિ જ

—સરજન, તેમથી પ્રાકૃત, તેમથી કિત્પલ્લ શૌસ્તેની,

તેમથી પ્રાકૃત, પદેસની પ્રાકૃત પિણાની અને દેશન એ છે બધ.

૧૬૯—માલુમ પડે છે કે પ્રતિ સનના બાણમાં જમ લખથી

તત્ત આગત તદુદ્દમવા અને તત્ત બાણની કવના મર્મ પ્રતિભે

૧. વાસ્યેડપિ કીલામિતતારકાવિ

ગોર્વાળ વાદિન્યુપકારકાણિ ।

ઘવેતિ સોમૈશ્વરજંદનસ્ય

વળ્લાં ગિરાં શક્તિમતો વહાંસિ ॥

—પૃથ્વીસનનિર્મળ પ્રથમ સર્ગ.

૧૧ જુઓ વહેરી મહાસયનો તેજ પ્રતિષ્ઠા વેદ ૩ પૃ. ૨૧૪-૨૮

૧૨ મેળના મીઠા અસ્તિત્વની રીઠામાંથી કવિ.

૧

અર્થે અહીં ઉપાદાનકારણ નથી. જેમ ભાષ્યકારે બહુ સુદર ઉદાહરણ આપ્યું છે કે સોનામાથી રચક અને છે, રચકની આકૃતિને તોડીનોડીને કટકે બનાવવામા આવે છે, કટકોમાથી વળી ખેરના લાકડાના અગારથી કુંડલ બનાવવામા આવે છે, સોનાનું સોનું રહી જાય છે, તેવીરીતે ભાષાથી ભાષા કદિ બનાવવામા નથી આતી. અહીં પ્રકૃતિ શબ્દ મીમાસાના રૂઢ અર્થમા લેવો જોઈએ ત્યાં પ્રકૃતિ અને વિકૃતિ શબ્દ વિશેષ અર્થોમા લેવામા આવ્યા છે સાધારણ નિયમ, નમૂનો, મોડલ, ઉત્સર્ગ એ અર્થમા પ્રકૃતિ આવે છે. વિશેષ, અલ્પાક્રિક, મિન્ન, અંતરિત, અપવાદ-એ અર્થમા વિકૃતિ આવે છે અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞ પ્રકૃતિ છે, ખીજ સોમયાગ તેની વિકૃતિ છે. આનો અર્થ એ નથી કે ખીજ સોમયાગ અગ્નિષ્ટોમમાથી નિકળ્યા કે આવ્યા છે. અગ્નિષ્ટોમની જે રીતિ છે તેને ખીજ સોમયાગોની રીતિ થોડીબધ્ણી મળતી છે ને ઈછકછક મિન્ન છે. સાધારણ રીતિ પ્રકૃતિમા બતાવી બેદોને વિકૃતિમા ગણી દીધા છે. પાણિનિએ ભાષા (વ્યવહાર)ની સંસ્કૃતને પ્રકૃતિ માની વૈદિક સંસ્કૃતને તેની વિકૃતિ માની છે, સાધારણ યા ઉત્સર્ગ નિયમ સંસ્કૃતના માની વૈદિક ભાષાને અપવાદ બનાવ્યો છે અહીં પ્રકૃતિનો ઉપાદાન કારણ એવો અર્થ માની શું વૈદિક ભાષાને ‘તત આગત’ યા ‘તદુદ્ભવ’ કહી શકાય ?-હવે ગગા વહી શકે ? શૌરસેનીની પ્રકૃતિ સંસ્કૃત અને મહારાષ્ટ્રીની પ્રકૃતિ શૌરસેની કહેવાનો આશય એ છે કે તેના સાધારણ નિયમ સંસ્કૃત યા શૌરસેની જેવા અને વિશેષ નિયમ પોતપોતાના મિન્ન છે પ્રકૃતિ સાથે જ્યાં સમાનતા હોય છે, તેનો વિચાર વ્યાકરણોમા નથી, જ્યાં ભેદ છે ત્યાં બતાવવામા આવેલ છે. હેમચંદ્રજીએ પહેલી (મહારાષ્ટ્રી) પ્રાકૃતનું વ્યાકરણ લખ્યું. પછી શૌરસેનીના વિશેષ નિયમ લખીને જણાવ્યું કે ‘શેષ પ્રાકૃતચત્ત’ (૮૫૪-૨૮૬), પછી માગધીના વિશેષ નિયમ જણાવી કહ્યું કે ‘શેષ શૌરસેનીચત્ત’ (૮-૪-૩૦૨), અર્ધ-માગધીને આર્ષ માની તેનું વિવેચન કર્યું નહિ પછી પૈગાચીનું વિવેચન કરી લખાવ્યું કે

ચોથ શૌરસેનીચત્ (૮-૪-૩૨૩). તે પ્રભાતે મુલિયા પૈસાથી ના નિયમ-વિશેષ જાણી કહ્યું ચોથ પ્રાગ્ભત્-એટલે પૈસાથીયત્ (૮-૪-૩૨૮). અપખરના વિશેષનિયમ લખી કહ્યું શૌરસેનીચત્ (૮-૪-૪૪૨) અને ઉપસહારમાં સર્વ પ્રાકૃતેને લક્ષ્યમાં રાખી લખ્યું કે ચોથ સંસ્કૃતચરિત્રાચમ્ (૮-૪-૪૪૮) તો આ પરથી શું આવે? અર્થ એમ કરવામાં આવે કે આ બાધાએનું કુટુંબરૂઢ થયું? શું પહેલી જગત જનક થઈ અને પછી પછીની તેમણી અગત જગત તેમણી હિંબૂત થઈ? નહીં સાધારણ નિયમ પ્રકૃતિ થી સમજાવ્યો અને વિશેષ નિયમ વિષ્ણુતિ થી આ પ્રકૃતિ અને વિષ્ણુતિને પ્રકૃત-પ્રસૂત જામ છે.

૧૭ સંસ્કૃત અને બીજા પ્રાકૃતેના બાકરજમાં તે હેમચક્રે પોતાની ઘટિમાં ઉદ્ઘારણેની પેઠે ગણ વાળા જગત પદ બ આપેલ છે પરંતુ અપખરના જગતમાં તેણે પૂરી માલગો પૂરા ૭૬ અને પૂરા અવતરણ આપ્યાં છે આ થી હેમચક્રે ઠીકજુ મહત્ત્વ છે આવી રીતે તેણે એક જાતિ બારે સાક્ષિના નમના જગત રાખ્યા કે જે તે એમ ન કરત તો નહીં થઈ જતા હતા. આમ કરવાનું કરણ શું? એમ કહે પછી હેમચક્રે આવરી તેમ જે એવામ્બર જેન સંસ્કૃતેને માટે આ સંવ સાધારણ જન માટે તેણે બાકરજ લખ્યું તેઓ સંસ્કૃત પ્રાકૃતના નિયમેને, તેનાં સંજોગો સમજીને પડે આ વાચનજોગમાં સમજા હેત-તેણે આપેલ ઉદ્ઘારણેથી ન સમજત તો સંસ્કૃત અને મહત્ત્વ-પુસ્તકી-પ્રાકૃત જાગમ તેમની સામે હતું-પ્રાપ્ત હતું તેમણી નવાં ઉદ્ઘારણે થીથી લેત, પરંતુ અપખરના નિયમ એવી રીતે સમજામાં આવી ન શકત. મંજમ પુરાને માટે 'પદ' સપજમાં થ ની જગ્યાએ 'પ' લખાવી સંપદ, અને મહાપુષિના અનુસરણ રીતે પૂરાં ઉદ્ઘારણે આપ્યા વગર સમજામાં આવના નથી (જુઓ પછી ઉદ્ઘારણ ન. ૫૬ ૮૮ ૧૪૪) જે હેમચક્રે પૂરાં ઉદ્ઘારણે ન આપત તો યીજનાજોગે કે જેઓ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતના બાકર મધ્યા સુધી જોયેની જાણ, પરંતુ જેઓ 'જગત

સાહિત્યથી સ્વાભાવિક રીતે નાક ચઢાવતા તેઓ તે 'ભાષા'ના નિયમોને સમજત નહિ.

૧૭૧. આ સર્વે ઉદાહરણોનો સંગ્રહ અને વ્યાખ્યાન આ પછી જૂના ૬, ૭, અને ૮ પ્રકરણમાં આપેલા છે. આ ઉદાહરણ અપભ્રંશ કહેવામાં આવે છે કિંતુ તે તે સમયની જૂની હિંદી-ગૂજરાતીના જ છે. વર્તમાન હિંદી કે ગૂજરાતી સાહિત્યથી તેનો પરપરાગત સબધ, વાક્ય અને અર્થને સ્થાને સ્થાને સ્પષ્ટ થશે. એ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે આ ઉદાહરણ શ્રી હેમચંદ્રના પોતાના રચેલા નથી કોઈ વાક્યો સિવાય સર્વે તેનાથી પ્રાચીન સાહિત્યના છે. તે પરથી તે સમયની જૂની હિંદી-ગૂજરાતી સાહિત્યના વિસ્તારનો પતો લાગે છે. જો સંસ્કૃત સાહિત્ય ખીલકુલ રહ્યું ન હત તો પતજલિના મહાભાષ્યમાં જે વેદ અને શ્લોકોના ખડો ઉદ્ધત છે તે પરથી સંસ્કૃત સાહિત્યનું અનુમાન કરવું પડત. આ કામ આ દોહાઓથી થાય છે. હેમચંદ્રજીએ મોટી ઉદારતા કરી કે આ પૂરા અવતરણ આપી દીધા તેમાં શૃંગાર, વીરતા, કંઈ રામાયણના અંશ (જેવડું અન્તરૂં ૧૦૧, દ્વંદ્વમુહું ભુવણું ૫), કૃષ્ણકથા (હરિ નમ્યાવિહિ પંગણહિ-૧૨૨, એક મેકકલં જમ્બવિ જોએદિં ૧૨૯), કંઈ બીજા મહાભારતના અંશ (પ્રતિહં બ્રાધિણ સહણિં ૭૮), વામનાવતાર કથા (મઈં મણિઅઉ બલિરાયં ૯૬), હિંદુ ધર્મ (ગગ ગમેપિણું ૧૬૬, ૧૬૭, ત્રાસ મહારિસિં ૯૧), જૈન ધર્મ (જેપિ ચમ્પિણું ૧૬૫, પેકમેવિણું મુહું જિનવર હોં ૧૭૦), અને 'હાસ્ય' (સોએવા પર વારિઆં ૧૫૯)—એ સર્વના નમૂના મળે છે મુજ (૧૬૨) અને બ્રહ્મ (૧૦૩) કવિઓના નામ મળી આવે છે કેવું સુંદર સાહિત્ય આ સંગૃહીત છે ! કવિતાની દૃષ્ટિથી, આટલા વિશાલ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત સાહિત્યમાં પણ, શુ 'મલ્લા હુઆ જુ મારિઆ ૩૧, જમ્બ સસણેહી તો મુમ્બઅ પર, લોણું વિલિજ્જમ્બ પાણિએણું ૧૧૫, અજ્જવિ નાહુ મહુજ્જિ ધરિ ૧૪૪'—આદિની જેડીની કવિતા મળી શકે તેમ છે ?

૧૭૨-હેમચંદ્રજીનું ત્રીજું મહત્ત્વ એ છે કે તે પોતાના વ્યાકરણના

પાલિન અને ભરોછીકિત દેવાની સાથે સાથે તેના બદ્ધ પણ ઉત્તે પોતાના સરકૂત યાત્રી દામ્ય કાવ્યમાં પોતાનાં વ્યારણનાં ઉદ્ધરણ પણ આપ્યા છે તથા સિદ્ધરાજ જ્યમિદ અને કુમારપણના ઇતિહાસ પણ લખ્યા છે બદ્ધ અને બદ્ધ ગોમાની પેટે તે પોતાના સુત્રના કમળી મામળા છે સરકૂત દામ્ય કાવ્યના વીસ સર્ગ છે તેમાં સિદ્ધરાજ જ્યમિદ સુધીના ચૂરાતના સોલકી રાગજોના વસ વૈભવ આદિનું વર્ણન અને સાથે સાથે હેમચંદ્રના (સરકૂત) સમ્બન્ધસનના સાત અધ્યાયોનાં ઉદ્ધરણ છે આદ્ય આધ્યાય (પ્રાકૃત વ્યારણ)નાં ઉદ્ધરણોને મોટે યાત્રી દામ્ય કાવ્ય (કુમારપણ ચરિત)ની રચના થઈ છે કે જેમાં આઠ સર્ગ છે સરકૂત દામ્યની રીક્ષ અમલવતિશક ગણિએ તથા પ્રાકૃત દામ્યની રીક્ષ પૂર્ણાક્ષર ગણિએ લખી છે કે જે સર્વ ૧૩ ઉદ્ધરણ કુલ ૧૧ પુણ્ય રચિયારને દિન પૂર્ણ થઈ કુમારપણ ચરિ. ૧ થી યાત્રી દામ્ય કાવ્યના વ્યારણમાં અલ્પકાલે પાઠવું વર્ણન છે રાગ કુમારપણ છે મહારાષ્ટ્ર દેશના નદી તેની કીર્તિ વખતે ૨ સુતની દિનચંદ્ર દરબાર, મમ્મયમ કુમારપણ, બિનમદિર થયા બિનપૂળ આદિનું વર્ણનમાં જે સર્ગ પૂરા થાય છે ત્રીજામાં ઉપવનું વર્ણન છે—વસતી રીક્ષ છે ગોથામાં શ્રીમ અને પંચમામાં અન્ન ગણુજોના વિહાર આદિનું સાક્ષર વર્ણન છે રાગ અને પ્રભતી સમયે તથા નિત્યોનાં મિત્ર કવિજોની રીતિ અનુસાર દેવમાં ગાથાં છે હામાં ચરોક્ષુ વર્ણન છે રાગ દરબારમાં મોઠા છે આદિનિમ્બકે વિદ્યાર્થી કીર્તિ કે જેમાં કુલના રાગ મલિકાશ્વર્ણની સેના સાથે કુમારપણની સેનાનું મુઠ અને પછી વિજયનું તથા મલિકાશ્વર્ણના માર્ગે જવાનું વર્ણન છે આગળ કલ્પ કે જેવી રીતે કુમારપણ દક્ષિણે સ્થાની થઈ મરો. પશ્ચિમે સ્થાની સિદ્ધપતિ જ્યમદેવ, ઉગ્ર (૧ ઉગ્ર), કમ્પી, મમ્મય યોગ કાવ્યકુલ દરબાર, ચેદિ, રેવાતટ, મયુસ, જમ્મય દેશના સુતજોની અધીનતાનું વર્ણન છે કુમારપણ થયન કરે છે સર્વમાં સર્વના વ્યારણમાં રાગ લીને ખરમાલ જિતા કરે છે તેમાં કામ, સી

આદિની નિદા, જૈન આચાર્યોની સ્તુતિ, નમસ્કાર પહેલા અને પછી શ્રુત દેવીની સ્તુતિ છે શ્રુતદેવી કુમારપાલની સામે પ્રકટ થઈ અને રાખની સાથે તેનું ધર્મવિષયક સંભાષણ ચાલ્યું. આખા આઠમા સર્ગમાં શ્રુત-દેવીનો ઉપદેશ છે.

૧૭૩-શ્રી હેમચંદ્રે પ્રાકૃત વ્યાકરણ (સિદ્ધહૈમ શમ્ભાતુશાસનના આઠમા અધ્યાય) અને કુમારપાલ ચરિતનો સંબંધ નીચેના કોષાથી જણાવવામાં આવે છે

લક્ષ્ય પ્રાકૃત ભાષા	લક્ષણ અષ્ટમાધ્યાય	ઉદાહરણ કુમારપાલ ચરિત.
	પાદ ૧ સૂ. ૧-૨૭૧	સર્ગ ૧, ૨, ૩, ૪ પ, ૬, ૭
	પાદ ૨ સૂ. ૧-૧૨૮	ગાથા ૧-૯૩
	પાદ ૩ સૂ. ૧-૧૮૨	
	પાદ ૪ સૂ. ૧-૨૫૬	
	અષ્ટમાધ્યાય	કુમારપાલ ચરિત
શૌરસેની	પાદ ૪ સૂ. ૨૬૦-૨૮૬	સર્ગ ૭ ગાથા ૯૪-૧૦૨
ભાગધી	પાદ ૪ સૂ. ૨૮૭-૩૦૨	સર્ગ ૮ ગાથા ૧-૭
પૈશાચી	„ „ ૩૦૪-૩૨૪	„ „ ૮-૧૧
ચૂલિકા પૈશાચી	„ „ ૩૨૫-૩૨૮	„ „ ૧૨-૧૩
અપભ્રંશ	„ „ ૩૨૯-૪૪૮	„ „ ૧૪-૮૨

૧૭૪ આ પરથી સ્પષ્ટ થશે કે જે ભાષાનું વ્યાકરણ કંઈ છે તેમાં કુમારપાલચરિતના તે અંશની રચના કરવામાં આવી છે. જૂની હિંદી-ગૂજરાતીના વ્યાકરણના વિશેષ નિયમોના ૧૨૦ સૂત્ર છે, ઉદાહરણોમાં જે ઉદાહરણો પ્રાચીન કવિતામાંથી આપવામાં આવ્યા છે તે ૧૭૫ અવતરણ છે, કોઈ પદો, વાક્યો અને દોહરાઓ અવતરણોની ગણનામાં નથી, (કેટલાક દોહાના ખડ વારવાર ઉદાહરણોની પેઠે કેટલાક સૂત્રો ઉપર આપવામાં આવ્યા છે), પરંતુ સ્વરચિત ઉદાહરણોમાં તે સર્વ વિષય ૬૯ છંદોમાં આવી ગયેલ છે આનું કારણ એ છે કે એક એક છંદમાં કેટલાયે ઉદાહરણ સમાવ્યા છે. હેમચંદ્રજીને એવી રચના પ્રિય હતી.

પ્રકરણ બીજું

દેશી નામમાલો અને કુમારપાલ ચરિત.

૧૭૫. હેમચંદ્રએ દેશીનામમાલો નામનો એક કોશ
 પણ બનાવ્યો છે કે જેમાં પ્રાકૃત સ્થાનામાં આસ્થાસ દેશી સંસ્કૃત
 મળ્યા છે સંસ્કૃતના બીજા કોશોમાં વિવિધ વિભાગથી (સ્વર્ગ,
 દેવ, મનુષ્ય વગેરે) સંસ્કૃતનો સંગ્રહ થાય છે આ તે
 આતના વર્ણો (જેવા કે કન્ત, ખાન્ત વગેરે) ના વર્ણોથી સંગ્રહ થાય
 છે પરંતુ આ દેશીનામમાલો વલ્લભા કોશની પેઠે અક્ષરાર્થ
 ક્રમે બનેલ છે તેનું પણ કારણ એ છે કે બ્રાહ્મણમાં આપ
 મળતી કવિતા પૂરી ઉકૃત કરવાની છે સંસ્કૃત પ્રાકૃત કોશોની
 પેઠે દેશી કોશને કોઈ એકે ગણતા નથી. બધાં પ્રાકૃત કવિમાં
 દેશી પણ આવ્યા ત્યાં જોવાને મારે આ કોશનો ઉપયોગ છે ત્યાં
 અક્ષરાર્થ ક્રમથી જ કામ ચાલી શકે છે ૧૭ તે ક્રમની અંતર પણ એક-
 ક્ષર દ્વિ-અક્ષર આદિના ક્રમ છે જે અક્ષરથી અક્ષરમ બનાવે સ્વર બધાં
 અક્ષરમાં આવ્યા છે ત્યાં તેવા નાનાર્થ સ્વર પણ અક્ષરમાં આવ્યા છે
 ત્યાં જોવા સંસ્કૃતના ઉચ્ચારણ એક ગણમાં આવી શક્યાં તેકથી
 દેશી અક્ષરમાં આવ્યા છે. અક્ષરોનું (એકલે વૃદ્ધ, યદ્ય, કન્ત
 એકલે) ક્રમ (મુદ્ધની ઘડી) કપ્તિ, કપ્તિ (વ્યર્થ))
 કપ્તિ (વ્યર્થ) આ સંસ્કૃતને સારે સુધી એક ગણ બનાવવામાં
 કરી તેમાં અર્થ દેખે તો પણ ક્રમ સુસ્તર આવતી કદા છે હેમચ

૧૭, જદ્વિ-અક્ષર આદિ વિવિધ દેશી શાસ્ત્રો દોષા કર્યા પણ આ
 (દેશી નામમાલો) ના અક્ષરોત્તર ક્રમોબ્ધ. .. 'વજ્રકમ મુખ' અર્થ
 વજ્રકમ મુખ. .. વજ્રકમથી નિર્દિષ્ટ સ્વર અર્થવિદ્યાર્થ સ્વર
 વર્ણ મુખથી સ્થાન અને આન કરી શકાય છે વજ્રકમને કદાચી કદાચી
 મુખથી અન્યથાસ્થ વજ્રકમ નથી તેથી વજ્રકમનિર્દિષ્ટ અન્યથા. (કેમ
 ન દેશી નામમાલો-બીજા અક્ષરની યીલ)

દ્રણએ આ પર એક માનિની ખડિતાની ઉક્તિ બનાવી છે કે હે દાતોથી ફાડેલા અધરવાળા, નખોથી કાપેલા અગવાળા, મારી ચઢર છોડ, તે ઘડા જેવા સ્તનો વાળી પાસે જા કે જે ઠાઠીને પણ ચોગ્ય નથી (દેશી નામવાલા ૨૦). આ ઉદાહરણ બનાવવાની કઠિનતાથી વિવિધ અર્થો માટે ઉદાહરણ—ગાથાઓ તેણે બનાવી નથી. આજ રીતે કુમારપાળ ચ-રિતમા કેટલાક ઉદાહરણ એક એક દોહામા મૂકેલા છે, કિંતુ ત્યાં શ્રુત દેવીનો રાજને ધર્મ વિષયનો ઉપદેશ એ એકજ વિષય છે, તેથી કવિને થોડીધણી સ્વતન્ત્રતા મળી છે આ ૬૯ છદોમા જે છદો આવ્યા છે તે એ છે કે વદનક ૧૪-૨૭, ૭૭, ૭૮, દોહા ૨૮-૧૭૪, ૮૧, માત્રા ૭૫, ૭૮, વસ્તુ વદનક કર્પૂર (=ઉલ્લાસ ૨) નો યોગ ૭૬, સુમનો-રમા ૮૨. આમાથી નમુના તરીકે કંઈક આગળ ઉદાહરણના પ્રકરણમા આપેલા છે, જૂના અપભ્રંશના ઉદાહરણોથી આ કંઈક ક્ષિપ્ત છે તેતુ કારણ સ્પષ્ટ છે ને વિશેષ હવે પછીથી જણાવીશુ અને તે સ્પષ્ટ છે કે આ હેમચંદ્રણએ પોતે રચેલી જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતી છે.

૧૭૬. હેમચંદ્રણની દેશીનામમાલામા કંઈ શબ્દો તે સમયની રીતિ રિવાજ અને વિનોદ આદિના સ્વયં છે તેનો સંગ્રહ પાઠકોના મનોવિનોદ અને જ્ઞાન માટે અહીં આપવામા આવ્યા છે. હેમચંદ્રે જે અર્થ કરેલ છે તેનો અનુવાદ અહીં કર્યો છે અને કંઈ ટુંક વિવેચન સાથે જરૂર પડી ત્યાં આપ્યું છે.

અંવેદી (૧-૭) મુઠ્ઠીનો જુગાર (હિંદી-પ્રુઝાવૈલ)

અણગુણ (૧-૭) વિવાહ કાલમા જે વધૂને આપવામા આવે છે (પહે-રામણી) યા જે વિવાહને માટે વધૂ પોતે વરને આપે છે. (સામી મો દેખામણી ?)

આણુદવડ (૧-૯૨) પતિથી પ્રથમ યૌવન હરણુ ચતા સ્ત્રીના રૂધિરથી છંટાયેલુ વસ્ત્ર. તે બાધવોને આનંદિત કરે છે તેથી આનંદપટ કહેવામા આવે છે. (કેટલીક જાતિયોમા હજુ પણ એવી રસમ

ઉ કે આવા વસ્ત્રમાં ગ્રાહ્ય રાખીને નાતમાં વેંચવામાં આવે છે)

ઇન્દ્રમદ (૧-૮૧) કિંમ્બાર કિંમ્બારસપ્તમ્.

ઉદ્દિશ્વ (૧-૧૩૭) પરજેલી સ્ત્રીના મુસ્તે.

એમિશ્વિશ્વ (૧-૧૪૫) તે સ્ત્રી કે જેનું શરીર ચતુરથી માપી તે સ્વાર ચારે દિશામાં ફેરી દેવામાં આવે છે કેમ કે તેની એક જાતની રસમ છે (સ મા પરથી મીનાતિ મિમોતિ).

એલ્લુહી (૧-૧૫૩) સત્તાઈને રમતની રમત, જેમાં એકરાએ સત્તાઈને રમે છે એ અનુસ્થાપન ક્રીડા (આંખ મીઠામણી, સંતાકુકી)

એલ્લુ (૧-૧૫૧) એક જાતની રમત કે જેમાં નથી નથી એમ કહેવામાં આવે છે

હાન્નપ (૨-૪૬) સ્ત્રી રહેલ.

જિંકમરી (૨-૭૭) સુખનાને મારે લાકડી કે જે દેહ બાદિ એટલા મારે સખજ રહે છે કે બીજા ભોજ તેને જો નહિ (રજવાડામાં અસ્પર્શ જાતિઓ કમરો કે કુરસી પર આ રીતે સિર પર રાખે છે).

ઝમિલ્લમ (૨-૮૮) નથી પરજેલી વસ્ત્ર

ઝનોતિશ્વ (૨-૧૧) દારૂના રવાનામાં અસ્પર્શ, જેનું એક ભાગમાં ગિરમિશ્વિશ્વ રૂઢ થયેલ છે (મજમતીઆ).

ચિહ્ન રમણ (૩-૩૦) આંખ મિથામણી.

એલ્લિશ્વ (૩-૧) સસના જેવો ખેલ કે જેમાં કન્યાઓ (અથવા છાત્રક) નામે કુરે છે (રસ).

ચુવસપા (૪-૨૧) એક રસમ કે જેમાં સ્ત્રીને ચતિનું નામ પૂજવ છે અને તે નવી કહેલી તેથી તેને ખસાસખનાથી મારવામાં આવે છે (સાળપૂજાનામાં ક્યાંક ક્યાંક વિદેશજન પર ખુસી વખતે સ્ત્રીઓ આ રમત બજાવવા કરે છે જેમને એક સ્થાને આવે અને સમજાવવા મારે ઉત્કૃષ્ટ કરેલ છે તે પરથી જાણ્યું છે કે સ્ત્રી

BHĀRATĪYA VIDYĀ
Volume IX
1948

EDITED BY

ACHARYA JINAVIJAYAJI MUNI

DR R C MAJUMDAR

DR A D PUSALKER

PROF JAYANTAKRISHNA H DAVE

PRINCIPAL V N BHUSHAN

PROF RAMNARAIN V PATHAK

PROF H C. BHAYANI

BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

Published in August 1949

Price Rupees Fifteen

Printed by G. R. Sardesai, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya
Samarth Bherat Press 41 Badliwar Path, Poona 2.

AND

Published by R. H. Ramani for Bharatiya Vidya Bhavan,
Chauhan Road, Bombay 7

FOREWORD

The Bharatiya Vidya Bhavan conceived the idea of presenting Shri Munshi a volume of essays on various aspects of Indian history and culture and allied subjects of study written by distinguished scholars all over India in celebration of his having completed 60 years. An editorial committee consisting of Acharya Jinavijayaji, Dr R C Majumdar, Dr. A D. Pusalker, Prof Jayantakrishna H Dave, Prin. V N Bhushan, Prof Ramnarain V Pathak and Prof H C Bhayani was appointed with this object in view. They issued an appeal and received about sixty papers. It was decided to publish this Diamond Jubilee Commemoration Volume in two parts, the first of which the Committee have now the great pleasure to offer to the public.

The response to the Committee's appeal has been both generous and representative. This will be evident from the number and variety of papers included in this volume. It will be invidious to single out particular names, but the Committee are proud to feel that the contributors include a large number of scholars whose name and fame have spread far beyond the boundaries of India. The articles also cover a wide variety of subjects dealing with history, politics, philosophy, religion, art, science and literature. This is a fitting tribute to one whose versatile talents and achievements in various fields of activity such as law, politics, diplomacy, literature, education and social service have earned for him a unique place in India of to-day. The Committee take this opportunity of conveying their heartfelt thanks to the band of scholars who have contributed to make this volume a rich and suitable offering to a great genius and a distinguished Indian.

Little need be said here on the life and activities of Shri K. M. Munshi. They are too well known all over India and have been discussed from different points of view in a volume entitled "Munshi—His Art and Work" published on the occasion of the Diamond Jubilee of Shri K. M. Munshi. But such

is the dynamic personality of Shri Munshi that he has won laurels in fresh fields even during the short period of two years that have passed since its publication. The far-sighted statesmanship which he displayed as the Agent General of the Government of India to Hyderabad is still fresh in our memory and when the true history of this premier state of India in its last phase comes to light the world will perhaps learn with agreeable surprise the extent to which Shri Munshi contributed to the final happy solution of this acute and perplexing problem by his tact judgment and personality

Shri Munshi is still full of life and vitality and it would not be too much to hope that the writer of the Foreword to the Second Part of this volume will have again something new to add to his brilliant achievements. With this hope and prayer I beg to offer to Shri Munshi this humble offering of his countrymen in token of respect and admiration and of gratefulness for his splendid services to the cause of our common motherland.

March 15 1949

R. C. MAJUMDAR

and In ~~the~~ ^{ANCE}

The Diamond Jubilee of Shri K. M. Munshi, Vedic and Vedic Aryans. was the most happy event for the Bharatiya Vidya Bhavan, and the Bhavan decided that one of the ways to celebrate the memorable occasion was to present a volume of Indological Studies to our President. The Editorial Board accordingly sent Circular Letters inviting contributions to various scholars. The response was very encouraging. The Editorial Board, however, regrets the delay in publication owing to unavoidable circumstances. It is indeed an unfortunate contrast to the readiness and promptitude with which the learned contributors responded to our request. It has now been decided to publish the volume in two parts, and we have great pleasure in issuing the first part.

The volume comprises of about 60 articles contributed by learned scholars each of whom has written on the subject of his special study. These articles cover a wide range of subjects in the field of Indology, and are bound to make the volume a very useful publication with its appeal to a variety of intellectual interests and aptitudes. We tender our grateful thanks to all contributors. Particular mention must be made of scholars outside India, viz Drs. Carpani, Dumont, Eliade, Pisani, Renou, and Ruben, who sent their papers at a short notice.

It is a matter of deep regret to us that two of our valued contributors, Dr. A. K. Coomaraswamy and Dr. B. M. Barua, passed away while the volume was in print. Both were scholars of international reputation and authorities in their respective fields. Dr. Coomaraswamy was the greatest interpreter and historian of Indian Art, and Dr. Barua was the doyen of Pali and Buddhistic scholars. Their death has been a serious loss to Indian scholarship.

Munshi's life and life-work, his universal interests, his services to the cause of Aryan Culture, Bhagavadgītā and Sanskrit Learning, his various social, educational, literary and political activities, and above all, his unique role in the creation of the Bharatiya Vidya Bhavan and in bringing it to its present standard, are too well known to be dealt with here.

Dr. Munshi's excursions in the domain of Indology are not as widely known as his achievements in other fields and hence for the information of the general reader it is thought necessary to refer in brief to his important and valuable contributions to Oriental and historical research.

In "Gujarāṭa and Its Literature" a standard and authoritative work dealing critically and comprehensively with the Literature of Gujarat during the last twelve hundred years Munshi has for the first time fixed the chronological position of Narsimha Mehta who was till then placed in c. 1450 A. C. and supposed to have flourished before Caitanya. Munshi has shown that the Bhakti of Narsimha bears traces of the Vṛndāvana School, and he could not have preceded Caitanya.

"Early Aryans in Gujarāṭa" which formed the subject of the Thakkar Vasantji Madhavji Lectures under the auspices of the University of Bombay contains Munshi's views about the comparative value of the Vedic Texts and the Purāṇas the early Vedic tribes, the career of Paraśurāma the Bhṛgu-Haiḥaya conflict and the historicity of the Bhārata War. He has shown that the Śāryāta and the Bhṛgu were the earliest Aryan colonisers of Gujarāṭa and Śāryāta was the first Aryan connected with it. Māhishmati of the Kārtavīrya generally identified with Onkar Mandhata Mandala or Maheshwar has been located on the basis of sound reasons, somewhere near Broach. Munshi has also attempted to show that the story of the Mahābhārata is historically unreliable and is based on the traditions grown up round the Dhārārāja and the great conflicts of Paraśurāma. In support he has also adduced the evidence of the conspiracy of silence of the Vedic Texts about the Bhārata War and the heroes participating therein.

Munshi pursued the same subject in its wider application in "The Aryans: Pre-Vedic and Vedic" which forms the major part of the first volume of the "Glory that was Gṛjara Desā". This section surveys the home and the international contacts of the early Aryans during pre-Vedic period. Munshi proves on a variety of grounds that Saptaśindhu is the original home of the Aryans. He finds three main layers viz. pre

Varuṇa, Varuṇa, and Indra, in the pre-Vedic and Vedic Aryans Munshi's conclusions show that the Atharvan Aryans were the earliest in the field, and may be connected with the Indus Valley Civilisation. They evolved the same tradition in Persia and India, which was later replaced by Varuna worship. Panis were connected with Atharvan Aryans. Vedic Aryans, either directly or through Atharvan Aryans of the West Coast, were in contact with the Sumerians, who were Indian in type and whose records disclose many features similar to those in Atharvan tradition.

The problem of the early Aryan settlers in Gujarat has been further developed in the "Linguistic Provinces and the Future of Bombay" where Munshi shows that the Kankanas and Bhṛgukacchas who inhabited Gujarāta were the first to introduce Aryan language in the West Coast. It is further shown that the Konkani is derived from an ancestor of Śaurasenī Prakrit.

"Imperial Gūrjaras" which deals exhaustively with the history of Gūrjaradeśa in all aspects from 500 to 1300 A.C. may be considered as the *magnum opus* of Munshi. The varying boundaries of Gūrjaradeśa have been studied chronologically. The panorama of the successive rulers of Gūrjaradeśa, the Pratihāras, the Paramāras, and the Cālukyas, is vividly portrayed. Munshi has taken into account all earlier writers in the field. As the result of piecing together all inscriptions and Jain literary works on the subject, he has proved that the Agnikula and the foreign origin theory in connection with the Gūrjaras is untenable. Munshi has established that the Pratihāras, Cāhamānas, Cālukyas and Paramāras were allied clans belonging to Hindu society from the first time they appear in history. The Gūrjara-Pratihāras of Kanauj have been shown to have come from the region of Mt. Abu, and to have ruled Northern India (including parts of modern Gujarat) for over 250 years. The most important and original contribution of Munshi on the subject is the identification of Bhūyada or Bhūyadeva of Kalyānakataka with the Pratihāra Mihira Bhoja (also known as Bhoja, or Bhūbhṛt, or Ādivarāha) of Kanauj, and the reconstruction of his glorious reign.

The real nature of the so-called invasions of Mahmud has

Dr. M. M. Munshi's excursions in the domain of Indology are not as widely known as his achievements in other fields and hence for the information of the general reader it is thought necessary to refer in brief to his important and valuable contributions to Oriental and historical research.

In "Gujarāṭi and Its Literature" a standard and authoritative work dealing critically and comprehensively with the Literature of Gujarat during the last twelve hundred years Munshi has for the first time fixed the chronological position of Narasimha Mehta who was till then placed in c. 1450 A. C. and supposed to have flourished before Caitanya. Munshi has shown that the Bhakti of Narasimha bears traces of the Vṛndāvana School, and he could not have preceded Caitanya.

"Early Aryans in Gujarāṭi" which formed the subject of the Thakkar Vasanji Madhavji Lectures under the auspices of the University of Bombay contains Munshi's views about the comparative value of the Vedic Texts and the Purāṇas the early Vedic tribes the career of Parāśurāma the Bṛghu-Haiḥaya conflict and the historicity of the Bhārata War. He has shown that the Śāryātas and the Bṛghus were the earliest Aryan colonisers of Gujarāṭi and Śāryāti was the first Aryan connected with it. Māhātmya of the Kārtavīryas generally identified with Onkar Mādhata Mandala or Maheshwar has been located on the basis of sound reasons, somewhere near Broach. Munshi has also attempted to show that the story of the Mahābhārata is historically unreliable and is based on the traditions grown up round the Dīśarāja and the great conflict of Parāśurāma. In support he has also adduced the evidence of the conspiracy of silence of the Vedic Texts about the Bhārata War and the heroes participating therein.

Munshi pursued the same subject in its wider application in "The Aryans: Pre Vedic and Vedic" which forms the major part of the first volume of the "Glory that was Gūrjara deśa". This section surveys the home and the international contacts of the early Aryan during pre-Vedic period. Munshi proves on a variety of grounds that Saptasindhu is the original home of the Aryans. He finds three main layers viz. pre

Varuṇa, Varuna, and Indra, in the pre-Vedic and Vedic Aryans. Munshi's conclusions show that the Atharvan Aryans were the earliest in the field, and may be connected with the Indus Valley Civilisation. They evolved the same tradition in Persia and India, which was later replaced by Varuna worship. Paṇis were connected with Atharvan Aryans. Vedic Aryans, either directly or through Atharvan Aryans of the West Coast, were in contact with the Sumerians, who were Indian in type and whose records disclose many features similar to those in Atharvan tradition.

The problem of the early Aryan settlers in Gujarat has been further developed in the "Linguistic Provinces and the Future of Bombay" where Munshi shows that the Kankanas and Bhṛgukacchas who inhabited Gujārāta were the first to introduce Aryan language in the West Coast. It is further shown that the Konkani is derived from an ancestor of Śaurasenī Prakṛit.

"Imperial Gūrjaras" which deals exhaustively with the history of Gūrjaradeśa in all aspects from 500 to 1300 A. C. may be considered as the *magnum opus* of Munshi. The varying boundaries of Gūrjaradeśa have been studied chronologically. The panorama of the successive rulers of Gūrjaradeśa, the Pratihāras, the Paramāras, and the Cālukyas, is vividly portrayed. Munshi has taken into account all earlier writers in the field. As the result of piecing together all inscriptions and Jain literary works on the subject, he has proved that the Agnikula and the foreign origin theory in connection with the Gūrjaras is untenable. Munshi has established that the Pratihāras, Cāhamānas, Cālukyas and Paramāras were allied clans belonging to Hindu society from the first time they appear in history. The Gūrjara-Pratihāras of Kanauj have been shown to have come from the region of Mt. Abu, and to have ruled Northern India (including parts of modern Gujarat) for over 250 years. The most important and original contribution of Munshi on the subject is the identification of Bhūyada or Bhūyadeva of Kalyāṇabataka with the Pratihāra Mihira Bhoja (also known as Bhoja, or Bhūbhṛt, or Ādivarāha) of Kanauj, and the reconstruction of his glorious reign.

The real nature of the so-called invasions of Mahmud has

been shown to be mere passing raids and the important role played by the Gūrjara kings in resisting the invaders has been fully explained. Nāgabhaṣa the founder of the Pratihāra dynasty was the first to defeat the Arab armies, and rest re Gūrjaradeśa to freedom. The weakening of the Gūrjara Empire helped Mahmūd in his early successes but finally the Emperor Dhōja Paramāra of the son of the branches of Gūrjara with the help of Bhīma Cālukya of Anahilvada Patan accounted for Mahmūd. The Gūrjara not only defended their homeland successfully against pressing invaders but defeated Qutb-ud-din who had advanced to Pāṭana. Gūrjara was the last power to resist the Muslims and after the fall of the Gūrjara a power was left in North India in face the invaders. The Retrospect at the end of the book analyses the causes that led to the collapse of North India under the Muslim invaders and is thought-provoking.

Here then is a briefly detailed estimate of Munshi's contribution to Indological studies in this country. And even from this it will be clear that though his work has not been very extensive it has been of vital importance. One feels that if only Munshi had more time to spare for such work he would certainly be one of the top-ranking Indologists. But that may have to remain only as a hope for Munshi is too far busy with even so many pursuits that he simply cannot find time to concentrate on scholarship and research. Even so the surprise is that he has found time to do this much important work which bears the characteristic marks of his activities—namely thorough knowledge of the subject, firm grasp of details, lucid exposition, and pleasant presentation. May his work prove to be a source of unerring guide and abundant inspiration to all others in the field!

Our homage to Shri Munshi — the happy discoverer of rich research!

JINA KJAYA MUNI
R. C. MAJUMDAR
A. D. PURALKAR
J. H. DAVE
V. N. BHUSHAN
R. V. PATHAK,
H. C. BHAYANI

— C O N T E N T S —

AUTHOR	CONTRIBUTION	PAGE
Dr. A S Altekar	Ancient Indian Polity and Modern Constitutional Problems	1
Dr V M Apte	Is Diti in the R̥gveda a mere reflex of Aditi ?	14
Prof B M Barua	Aśoka's Examples Their formative influence	23
Prof U C. Bhaṭṭa-charya	Rules of Warfare in Epic India	37
Dr S S Bhawe	Vikramorvaśīyam Act IV	62
Prof H C Bhayani	Abdala Rahamāna's Samdeśarāsaka and Jayasī's Padumāvati	81
Dr Enrico Gerardo Carpani	Psychology of Dream-Phenomena of Vedic Philosophy	90
Shri S N Chakravarti	The Narrative style in Early Indian Art	104
Dr Ananda K. Coomaraswamy	The Common Wisdom of the World	120
Dr S K. De	The Curtain in Ancient Indian Theatre	125
Dr G V Devasthali	Mimāmsā and the Modern Science of Legal Interpretation	132
Dr V G Dighe	Jamav Daftar - An Important Source for the Social History of the Marathas	143
Rao Bahadur P C Diwanji	Brahma-Ālāśa Equation Its Origin and Development	148
Prof P E Dumont	A Note on Mahābhārata 1 224 12	174
Prof. Mircea Eliade	Sapta Padāni Kramati	180
Shri A S Gadre	The Kaṭaccuris in Western India	189
Dr D C Ganguly	On the Pratihāra Mahipāla	194

Prof P K. Gode	The Manufacture and Use of Fire Arms in India between A D 1450 and 1850	202
Dr A. S. Gopani	Jainism in Gujarāṭa	229
Dr R. G. Harshe	Two Illustrated manuscripts on Dreams	246
Shri B Venkitesubramonia Iyer	Līlāvativṛthi of Rāmaphāṇivāda	269
Prof Jagan Nath	Epigraphic Notes	277
Dr P M Joshi	The Reign of Ibrāhīm Adīl Shāh II of Bijapur	284
Mahamahopadhyaya P V Kane	The Problem of the Introduction of Rāśi in Indian Astronomy and Astrology	310
Dr H. R. Karnik	The Legend of the Āptya Devatās—Trita Dvita and Ekata	316
Shri. S. L. Katre	Harivāmin the Commentator of the Śatapatha Brāhmaṇa : A Protégé of Vikramāditya The Great, of tradition : His Date—c. 54 B. C	325
Sardar M V Kibe	Historical facts of the personality and reign of Vikramāditya	341
Shri K. Krishna murthy	Ānandavardhana's treatment of Doṣa	357
Dr B. C. Law	Slavery as known to early Buddhists	365
Dr G P Majumdar	Genesis of the Science of Medicine in Ancient India	372

ANCIENT INDIAN POLITY AND MODERN CONSTITUTIONAL PROBLEMS

BY DR A S. ALTEKAR

Mr Kanaiyalal Munshi, in whose honour the present volume is being issued, has spent the greater part of his life and energy in discovering and interpreting Ancient Indian Culture and in striving to accelerate the progress of the motherland towards the goal of political independence. It would, therefore, be but appropriate that the volume should have a paper describing the general features of Ancient Indian Polity, making its critical and impartial estimate and discussing the lessons it has to teach to us, which may be valuable now in the task of constitution-making in which the country is at present engaged. We propose to attempt this in the present paper.

A General Estimate

We shall first proceed to form a general estimate of the ancient Indian polity and its achievements. While doing so, we shall take an absolutely impartial standpoint. We must not, however, forget that ancient kings and institutions cannot be judged by standards then not known anywhere. We must make due allowance for the circumstances and surroundings in which the Hindu polity and administration were working and then form our estimate of it. We shall also state briefly the lessons deducible from our general survey and estimate; they can be of use for the present and the future.

Several types of states like republics, oligarchies, diarchies and monarchies were prevailing in India in ancient times, but eventually monarchy became the order of the day. This phenomenon was not peculiar to ancient India, it repeated itself in ancient Europe also where we find the republics in Greece and Italy being gradually supplanted by monarchies and empires. Representative government was not known both to the ancient east and west, and so republics

could prosper only when the state was small and a meeting of its Assembly consisting practically of all the senior members of its privileged order was possible. As in the ancient republics of Greece and Rome political power was vested not in the whole population but in the members of a small privileged order mostly consisting of Kṣatriyas and perhaps of the Brāhmaṇas also in a few cases. The Hindu polity worked in a society that had accepted the principles of the caste system which laid down that government was primarily the function and duty of the Kṣatriyas assisted to some extent by the Brāhmaṇas. Franchise in the ancient Indian republics could therefore not be extended to the whole population. In the modern age which does not believe in the predetermination of one's functions by birth it will naturally have to be extended to all.

Democracy is the order of the day at present and we all hope to have a full-fledged republic in India in the near future. It will be therefore necessary to understand the causes that led to the disappearance of the republics in ancient India. Generally speaking republics could function successfully in ancient India in smaller states. They also presupposed a kind of tribal unity in the governing class. Republics failed to develop into a purely territorial state of large dimensions. Distances are annihilated now the principle of representative government has been discovered and is in universal practice. Tribal stage has been passed away long ago and we have now developed a national consciousness. There is therefore no reason why India should not function and flourish as a large republic.

Growing veneration for a hereditary ruler fostered by the principle of the divinity of king was also partly responsible for the disappearance of the ancient republics. When presidents, generals and members of the council became hereditary in republics their polity could not be much differentiated from monarchy. Divinity of king is now a dead doctrine and we need not apprehend that it will prejudice the development of the republican spirit or institutions in the modern times except perhaps in the Indian states where the monarchical

traditions are still nourished Ancient Indian polity, however, conceded divinity only to virtuous, conscientious and able rulers, who acted as real trustees for their subjects, and who were prepared to sacrifice their own interests, comforts and funds to promote the well-being of their subjects Monarchy can continue in Indian states only if their subjects are convinced that their monarchs belong to the above category Our political thinkers, it should not be forgotten, condemn incapable, vicious and tyrannical kings as demons incarnate and permit their subjects to dethrone them, and even to kill them

A study of ancient Indian history and polity shows that our republics flourished as long as there was harmony and concord among the members of their Assemblies There was, however, a tendency among them to quarrel. In some republics every member of the Assembly was given the title of *rājā*, often he was not inclined to accept the leadership of a fellow-member, because it presupposed his own inferiority Neighbouring kings used to send spies to foment quarrels and dissensions among the members of the republican bodies. Groups and parties were often formed in the republican assemblies and they spent their time and energy in bringing each other's downfall and incidentally paving the way of an outside conqueror Many of the ancient Indian republics were destroyed by the neighbouring kings and emperors by encouraging feuds and dissensions among the members of their Assemblies The party defeated in the Assembly would often seek outside help and thus seek the ruin of the state Modern India, which seeks to develop republican traditions and institutions may well carve on the gate of its future Parliamentary House the prophesy of the Buddha about the Licchavi republic The republic of the Licchavis, said the Buddha, will prosper as long as the members of their Assembly meet frequently, show reverence to age, experience and ability, transact the state business in concord and harmony and do not develop selfish parties engaged in eternal wrangling for their narrow and selfish ends Our modern legislators must never forget this warning if the Indian republic is to prosper.

In the course of time monarchy became the order of the day owing to the causes already explained. It cannot be denied that our political writers have placed the highest possible ideals before the kingly order: they can be hardly improved in modern times. The king was to be *dhyatavata*, pledged to maintain and defend law, order, justice and morality; he was not above the law but subject to its jurisdiction. He was to be something even more than a trustee for his subjects; a trustee has merely to abstain from taking any undue advantage of his position while promoting the interest of the trust; the king according to the ancient Indian ideals has to sacrifice his own personal comforts and interests in order to secure the prosperity of the kingdom. Divinity was conceded not to the person but to the office of the king. The theory that a king can do no wrong and is accountable to none but God was never advocated in ancient India as in medieval Europe. Attention of the king was pointedly drawn to the great necessity of proper training, the absence of which was sure to land him into numerous pitfalls that do not come across the path of an ordinary individual. The doctrine of the divinity of the king's office was intended merely to inspire respect for authority and not to encourage autocracy or irresponsibility in the kingly order.

It must be however admitted that in actual practice many kings failed to live up to the ideal. The percentage of vicious or tyrannical kings in ancient India was however by no means higher than in medieval or modern Europe. It would be however useful to understand the causes that were responsible for the non-realisation of the ideal of kingship in a large number of cases.

Failure to develop proper secular and constitutional checks on the power of the king was the main reason for the kingly ideals not being frequently realised in practice. Like medieval political thinkers of Europe, our ancient Indian thinkers did no doubt not say that a bad king was accountable to God alone. Nevertheless in actual practice the fear of hell was the only effective deterrent in the case of a tyrant. Our writers no doubt permit subjects to migrate *en masse* from

the country, if the king became oppressive, ancient inscriptions supply some instances of kings being brought to their senses by this method. This remedy, however, is a very impracticable one and could not be easily resorted to. They also sanction regicide in extreme cases. Regicide, however, presupposes an open and successful rebellion, as a remedy against day-to-day petty cases of tyranny, it is altogether impracticable and inapplicable. Ancient Indian polity failed to develop secular and practicable remedies which could control the actions of a king, who was inclined to disregard the ideal and become tyrannical.

This failure was largely due to the disappearance of the *samiti* or Popular Assembly in the post-Vedic period. As long as this Assembly functioned, it could effectively control the actions of the king in the day-to-day administration. The Vedic literature makes it quite clear that a king could succeed in maintaining himself on the throne only so long as his *samiti* or Popular Assembly was in agreement with him. If there was a disagreement, the views of the Assembly generally prevailed, and kings had to submit or abdicate and go into exile.

Popular Assemblies, however, gradually disappeared in the post-Vedic period, not because democracy became more and more unsuitable to the Indian temperament, but because the state became bigger and bigger in size rendering the meetings of a Central Assembly more and more impracticable. Had Asoka, Candragupta or Harsa revived the Central Assembly, its members would have had to spend several weeks in reaching the capital in order to attend the Assembly meetings, and an equally long time in returning to their homes. The principle of representative government was also unknown in those days, both in the east and the west.

It is possible to try the experiment of a limited and constitutional monarchy in the modern Indian states, if the Popular and Representative Assemblies are allowed to function as in the Vedic period. Members of the princely order will have to remember that they will have to submit or abdicate and go into exile, if they cannot carry their Assembly with them.

Effective popular Central Assemblies being found impracticable in the case of larger kingdoms ancient Indian political thinkers tried to protect the interests of the people by recommending and bringing about a great decentralisation of the functions of the government. Large powers were vested in the district town and village administrations, which could be effectively supervised and controlled by local non-official councils. In the Gupta period the sale of even the waste lands owned by the state required the sanction of the popular district council. The powers of town and village councils in ancient India were probably more extensive than those of similar bodies in any other polity eastern or western ancient or modern. They collected the revenues on behalf of the Central Government, refused to collect oppressive taxes, settled village disputes, organised works of public utility and often maintained and financed hospitals, poor houses and educational institutions. It would be worth-while in the new Indian constitution to entrust larger and larger powers to the district boards and local and village councils. A word of warning however must be given. The village councils worked successfully in the past because the people had a high regard for truth and character and were instinctively inclined to respect age, experience and ability. Members of the village councils were not elected; they were raised to that position by the consensus of public opinion. Democracy of the modern type involving voting and party alignments did not exist and is new to India. It presupposes wide spread of education which must be immediately brought about. Fear of God and hell which has now disappeared must be replaced by the sense of civic duty which must induce our elected representatives to place the good of the people they represent above every thing else.

Village Panchayats of ancient India exercised wide judicial powers. They decided practically all cases excepting those of serious crimes. Life in ancient times was simple. Judicial disputes were usually confined to local parties and transactions and the law to be administered was known to and understood by all. Modern law is complicated and presup-

poses technical knowledge and assistance, parties to a dispute may often belong to distinct places. Village Panchayats in modern times cannot, therefore, successfully exercise that wide civil jurisdiction which they did in the past. Nevertheless a beginning must be made by investing them with a limited civil jurisdiction. It will be difficult for witnesses to tell brand lies in the presence of their fellow residents in the Panchayat courts, with reference to events and transactions well known to the locality. The revival of the Village Panchayat courts will no doubt secure speedier justice. There will be, however, some uphill task. The faith in God and the dread of hell that helped the cause of justice in ancient times are rapidly dying out. Party factions are cropping up in villages due to illiteracy and selfishness. So until a proper sense of civic duty and responsibility is developed to replace the faith in god and fear of hell, there will be some difficulty in the successful working of the Village Panchayats.

Ancient India sought to solve the problem of the finance of the local bodies by localising a part of the land revenue. Most of the villages could get back about 15 to 20% of the proceeds of the land-tax, which they collected for the Central Government, as its contribution to the funds of the village councils. This experiment is well worth trying in modern times.

There can be no doubt that ancient Indian political thinkers had evolved excellent principles for taxation. The grounds on which remissions were sanctioned and exemptions granted were also, as a rule, sound. All will agree that the state should gather the taxes like the bee which sucks the honey without damaging the flower, that trade and industry should be taxed not on gross earnings, but on net profits, that an article should not be taxed twice, that the rise in taxation when inevitable, should be gradual and so on. The principles of exemption were also sound. The original idea was to grant exemption only to learned but poor Brāhmanas, who used to impart free education. In some cases this privilege was abused, but the states usually did not fail to levy taxes on Brāhmaṇa traders and government servants. The cases where

the whole Brāhmana class was exempted were very exceptional. In modern times we cannot and should not revive such a concession to any wholesale class determined solely by birth.

The taxation was usually determined by the local customs and traditions. In the later times however when the *śamiti* disappeared from the scene governments would often impose high and arbitrary taxes. We often find tugs of war between the central governments which wanted to levy new and oppressive taxes and the village committees which would refuse to collect them. Very often however power prevailed and justice went to the wall. We find villagers migrating *ex mare* to escape unbearable taxation. There can be no doubt that in later times the interests of the average man in the sphere of taxation were not adequately protected when a greedy tyrant was on the throne. This happened primarily because there was no *śamiti* or popular assembly in later times. The importance of a strong and vigilant Popular Assembly as a champion of popular rights and interests cannot be over-emphasised.

The ancient Indian state was not merely a tax-gathering corporation interested only in preserving law and order. It is pleasing and surprising to find that the state in ancient India should have interested itself in a number of ministrant activities of the nation-building type which are being undertaken by the modern governments only in relatively recent times. Individual enterprise and initiative was, however, not usually affected by the activities of the state because it would usually utilise the services of the guilds of trade and industry to carry out its policy. Freedom was also given to experts to chalk out their own plans within certain reasonable limits, and the state would give them substantial subsidies to carry them out if they contributed to further its nation-building activities. This undoubtedly is a pleasing characteristic of the ancient Indian polity. State for instance helped education by giving liberal grants to non-official colleges and universities. It did not care to dictate their policy or courses through a Director of Public Instruction. The growing sphere of state socialism threatens to create a conflict between the individual

Chapter I

Siddharāja and the Jains.

Siddharāja was an enlightened ruler on the throne of Anahilavāda. During his reign as well as that of his successor, no man was disabled from holding any office under the crown by reason of his race, language or religion. In other words, career was thrown open to talents, and the talented Jains captured many important offices in the state. Munjāla, Śāntu, Udayana, Āsuka, Vagbhata, Ānanda, Prithvipāla and Sajjana, were some of the Jain officers who helped Jayasimhadeva in state affairs¹

Munjāla was a minister of king Karna and continued to hold office under Siddharāja. Karna had married Mayanalladevi as his mother desired him to do so, but had not favoured her even with a look. Once he happened to see a woman

¹ Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 224

of low rank and wished to enjoy her. He was, however not able to do so as he thought the act below his dignity. His minister Munjala coming to know of this dressed up Mayanalladevi in that woman's clothes and sent her after usual monthly ablutions to take the place of that woman. Karna thinking that she was the very woman he loved received her ardently and she became pregnant by him. Mayapalladevi had as a proof of the interview taken from her husband his ring. Next day, Karna repented for his sinful deed but his minister Munjala explained to him the stratagem by which he was deceived. In this way Munjala saved the king from a fall and won Mayapalladevi's secret blessings.¹ This account of Merutunga is not confirmed by a contemporary writer.

On another occasion, Munjala helped Jayasimhadeva, Karna's son. When the siege of Dharā was indefinitely prolonged, Siddharāja took a vow to refrain from food until he had captured the fort of Dharā. The warriors of Gujarat showed great prodigies of valour but were unable to fulfil the king's vow before the end of the day. At this time Munjala intervened, and persuaded

¹ Merutunga, *Prabandhachintāmanī*, p. 133; Jinamandana *Kumārāvalīprabandha*, p. 4.

Siddharāja to fulfil his vow by breaking into Dhārā made of flour³

Munjāla is said to have taken an impotent part in the capture of Dhārā. When Siddharāja was thinking of raising the siege of Dhārā, he posted his confidential emissaries in all the important places in the city. They all began to talk on the capture of Dhārā, and by this device succeeded in knowing that an attack on the southern gate would crown their labours with success. The king, knowing this fact, brought his army to the southern gate tower of the fort, and headed the assault in person. His elephant Yaśah-pataha, then, broke two of the three gates. Siddharāja entered the city, and taking Yaśovarman prisoner, returned to Anahilavāda⁴.

Jayasimha's victory over Yaśovarman of Mālwa is certainly historical. It is confirmed by the Chaulukya copperplates wherein Jayasimha is called Avantīnātha as well as by Hemachandra, Arisimha, Someśvara and other chroniclers⁵. As Munjāla was a minister of Siddharāja, it is credible, as

3 Tawney, *Prabandhachintāmanī*, p. 86. 4 Tawney, *Prabandhachintāmanī*, pp. 86-7. 5 Prasasti to the *Siddha-Hema*, v. 18, *Sukritasāhitya*, II, 34, *Kīrti-Kaumudī*, II, 31-32.

Merutunga says that he played an important part in the capture of Dhāra

After taking Dhāra Siddharāja had taken a vow that he would enter Anahilavada, mounted on an elephant, with Yaśovarman holding an unsheathed sword in hand on the back seat of the howdah. Minister Munjāla coming to know this pointed out to the king the risk he had undertaken by taking that vow. The king was unwilling to break his vow but Munjāla persuaded him to fulfil it by giving in Yaśovarman a hand a wooden sword⁶

Santu or Sampatkara was another Jain prime minister of Siddharāja. He was the prime minister of Karna also. He was probably a native of Baroda. His father's name was Varnaga and mother's name Sampuri. In the beginning of his career he was a governor of Lata in Broach. By sheer dint of merit he rose to the rank of the chief minister of Karna. The Karnasundarī of Bilhana was acted in his temple. His engrossment in state affairs—so much so that he has no time to talk to his children or his newly married wives—his proficiency in state craft and his success in political affairs are specially mentioned by

'Bilhana " He is described as surpassing even famous ministers like Yaugandharāyana of the past. He had sent an army under general Sachchika to fight the Sultan of Ghazani whom it defeated on the banks of the Indus ^{6A}. This event is not confirmed by other evidence.

Śāntu is said to have put an end to the tyranny of Madanapāla, maternal uncle of King 'Karna, by compassing his death'. When Siddharāja had been on a pilgrimage to Somanātha, the reins of Government were in Śāntu's hands. Taking advantage of the king's absence from the capital, the king of Mālwa invaded Gujarāta. Śāntu asked him the condition on which he would turn back. Yaśovarman told him that if he made over to him the merit which Siddharāja gained by his pilgrimage to the shrine of Somanātha he would return. The minister, then, washed the king's feet and throwing into the hollow of his hand a handful of water as a sign of the transference of that merit, induced the king of Mālwa to retire. When Siddharāja knew this, he became very angry. But his minister propitiated him by saying that the giving away of one's

6A *Kāvyaṇuśāsaṇa*, II, pp CXCI 7 Merutunga, *Prabandhachintāmaṇi*, p 135.

merit had no meaning and that one must try to avoid the enemy knocking at the door⁸

The King of Malwa who invaded Gujarat in Siddharaja's absence was Narvarman and not Yasovarman. Moreover Merutunga's statement that the lord of Malwa was induced to retire by making over to him the merit of Siddharaja's pilgrimage to the shrine of Somanatha is of doubtful validity—probably it was gold that induced him to turn back. It must however be said to the credit of Santu that he knew how to avoid the enemy knocking at the door.

Merutunga tells a story which gives us an insight into the character of Santu. Once when minister Santu went to pray to God in a Jain temple built by him he saw a Jain monk in the company of a prostitute. He paid obeisance to him according to the rules of his faith sat near him for some time and went his way. The Jain monk was so much ashamed that he sincerely repented for his conduct went to Palitana and practised austere penance for twelve years. After some years when Santu went on a pilgrimage to Palitana, he paid obeisance to the same monk and asked him who his Guru was. The

⁸ Ibid, p. 142.

monk replied that minister Śāntu was his guru because he had helped him to follow the right path⁹

The story shows that Śāntu did not disclose the faults of others and gave an opportunity to the wrongdoer to improve. He was aware of many examples of the futility of criticism bristling on a thousand pages of history and so refrained from it. Under similar circumstances, the Jains of to-day should follow the example of Śāntu and give the wrongdoer an opportunity to improve.

Udayana was another Jain officer of Siddharāja. He was a Śrīmālī Baniā of Mārwar. At the suggestion of some persons, he went to Karnāvati and put up at the place of a printer named Lāchhī. Fortune smiled upon him and he found much money. In course of time, he won name, fame and glory and became a minister.¹⁰ Siddharāja appointed him governor of Cambay. When Hemachandra entered the order of Jain monks, he attended the ceremony. According to the *Prabandhachintāmanī*, it was he who persuaded Chāchiga, Hemachandra's father, to consent to

9 *Prabandhachintāmanī* (Shastri's Translation), pp 162-3 10 Ibid, pp 161-2

merit had no meaning and that one must try to avoid the enemy knocking at the door.⁸

The King of Malwa who invaded Gujarāta in Siddharāja's absence was Narvarman and not Yaśovarman. Moreover, Merutunga's statement that the lord of Mālwa was induced to retire by making over to him the merit of Siddharāja's pilgrimage to the shrine of Somanatha is of doubtful validity; probably, it was gold that induced him to turn back. It must, however, be said to the credit of Śāntu that he knew how to avoid the enemy knocking at the door.

Merutunga tells a story which gives us an insight into the character of Śāntu. Once when minister Śāntu went to pray to God in a Jain temple built by him, he saw a Jain monk in the company of a prostitute. He paid obeisance to him according to the rules of his faith, sat near him for some time and went his way. The Jain monk was so much ashamed that he sincerely repented for his conduct, went to Palitāna and practised austere penance for twelve years. After some years, when Śāntu went on a pilgrimage to Palitāna, he paid obeisance to the same monk and asked him who his 'Guru' was. The

⁸ Ibid, p. 142.

ved to the camp where his soldiers finding him weeping bitterly, asked him to break his mind. The minister told them that as he was dying before having rebuilt the temples of Vimalāchala and Bhṛigucatchha, he could not contain his grief. His soldiers told him that his sons Vāgbhata and Āmrabhata would carry out his plans. Udayana then asked them to call to his presence an ascetic that he might confess all his sins before him. They, however, not finding one, disguised a servant as an ascetic and carried him to the minister. Udayana then made his final act of faith and passed away.¹⁴ When Kumārapāla heard of Udayana's death, he was much grieved.¹⁵ Udayana is said to have built Udayanavihara in Karnāvati.

Another Jain minister of Siddharāja was Āsuka. He was, beyond doubt, a Mahamatya or prime minister between V. S. 1179 and 1181 or

ana, Kumārapālāprabandha, p. 71) Their evidence cannot weigh against that of a contemporary writer who gives the credit of defeating the Saurashtra chiefs to Ālhana of Nadul (Epig. Ind., IX, p. 68)
 14 Merutunga, *Prabandhachintāmani*, p. 218; Charitrasundar-Kumārapālacharit, VI (IV) 23-30. Jinamandana, *Kumārapālāprabandha*, p. 71. 15 Charitrasundara, loc. cit., VI, (iv) 23.

the consecration of his son.¹¹ In the time of Kumarapala, he led an unsuccessful expedition against the king of Saurashtra, (but died in the war). He was known as the maternal uncle of Siddharaja. He built the fort of Jhinjhuwada.¹²

Udayana was an excellent follower of Jina. When he was sent against the king of Sorath, he kept his army in Vardhamanapur and went to Vimalachala. While worshipping the Jinesvara, he saw a rat with a burning wick entering a hole in the wooden temple. The animal was prevented by the temple servant from carrying the wick in hole; but Udayana, apprehending danger to the wooden temple, made up his mind to build a stone temple, and vowed to take only one meal till the task was accomplished. Then he joined his camp and marched against Sunsara. In a battle that followed, the imperial forces were defeated and Udayana was mortally wounded.¹³ He was remo-

11 Ibid, p. 205. 12 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 224. 13 Merutunga, *Prabandhachintamani*, p. 217. The later chroniclers, however, say that when the imperial forces were defeated, Udayana personally went against Sunsara and slew him in a hard fought duel (Charitra-sundara, *Kumarapālacharit* VI, (IV.), 20-22; Jayasimha, *Kumarapālacharit*, VIII, 495-509; Jinamand-

'Ganadharas' or the principal disciples of Jina. The enclosure in which the temple stands contains small cells with images of Jina. On the southern side, there is a small temple with two black images. Behind these images, there is an apartment containing a large white marble image held in great veneration by the Jains. It has a small hole in the shoulder said to have been caused by water that used to fall from the ear, whence it obtained the name Amijharā.

According to the commentator of the *Vāgbhatāṅkārā*, Vāgbhata was a prime minister of Jayasimhadeva. He was probably a son of Udayana. He is often confused with Vāgbhata, author of the *Vāgbhatāṅkārā* and son of Soma¹⁸. Ananda was another Jain prime minister of Siddharāja¹⁹.

Chandrasūri, the author of the *Munisuvrata charitra*, was the governor of Lāta before he entered the order of Jain monks²⁰.

Siddharāja was a patron of learning and the learned. He had a great thirst for knowledge. As the Jain monks were very well-known for

18 *Vāgbhatāṅkārā*, v. 148. 19 *Prāchīna Jaina Lekha Sangraha*, 381. 20 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, v. 226.

A. D. 1122-23 and 1124-5. He attended the famous debate between Devasūri and Kumudachandra. With his advice and assent, Jayasimha made a pilgrimage to the Śātrunjaya hill and gave a grant of twelve villages to the temple of Ādinatha.¹⁶

Sajjana was another Jain officer of Siddharaja. After the conquest of Sorath, he was appointed governor of the province. This is confirmed by an inscription in Neminatha's temple built by him on Giransara¹⁷.

Sajjana's temple on Giransara is the largest temple on this hill. It was repaired in A. D. 1278. It stands in a quadrangular court about 190 ft. by 130 ft. It consists of two halls. The garbhagriha has a large image in black stone of Neminatha, the twenty-second Tirthankara. The principal mandapa in front of this has twenty-square columns of granite. The floor is marbled. Round the shrine is a passage or 'bhamati' containing many images in white marble. The outer hall has two large raised platforms, the upper slabs of which have a close grained yellow stone covered with representations of the feet of the

¹⁶ Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 225. ¹⁷ Bom. Gaz., I (1), p. 176.

‘Ganadharas’ or the principal disciples of Jina. The enclosure in which the temple stands contains small cells with images of Jina. On the southern side, there is a small temple with two black images. Behind these images, there is an apartment containing a large white marble image held in great veneration by the Jains. It has a small hole in the shoulder said to have been caused by water that used to fall from the ear, whence it obtained the name Amijharā.

According to the commentator of the *Vāgbhatāṅkārā*, Vāgbhata was a prime minister of Jayasimhadeva. He was probably a son of Udayana. He is often confused with Vāgbhata, author of the *Vāgbhatāṅkārā* and son of Soma¹⁸. Ananda was another Jain prime minister of Siddharāja¹⁹.

Chandrasūri, the author of the *Munisuvrata charitra*, was the governor of Lāta before he entered the order of Jain monks²⁰.

Siddharāja was a patron of learning and the learned. He had a great thirst for knowledge. As the Jain monks were very well-known for

18 *Vāgbhatāṅkārā*, v. 148. 19 *Prāchīna Jaina Lekha Sangraha*, 381. 20 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 226.

their learning, he invited many of them to his assembly of the learned and treated them as his personal friends. Among his learned friends, was Virācharya, a Jain monk.

According to the *Prabhāvakacharita*, Jayasimha, in the course of a friendly conversation, told Virācharya that the greatness of the learned depended upon royal patronage. Virācharya's self-respect was wounded and so he went to Pali in Marwar. Jayasimha repented for his conduct and requested the Sūri to return to his capital. Virācharya did so after an extensive tour in different parts of India, in course of which he defeated several dialecticians—especially Buddhists. He was, moreover, highly honoured by the king of Gwālior.²¹

A dialectician of the Sāmkhya school named Vadisimha paid a visit to Anahilapura and challenged the learned men of the city to meet him in a public debate. Jayasimha, who was very jealous of the honour of his kingdom in matters of learning, approached Virācharya's guru, who sent Virācharya to fight him. The Jain Ācharya is also said to have defeated one Kamalakīrti, a Digambara dialectician.²² Another learned Jain monk who, at times, attended Siddharaja's ass-

²¹ *Prabhāvakacharita*, pp. 264-6. ²² *Ibid.*, pp. 266-7.

embly of the learned was Devasūri. He was born at Maddahrit in Ashtadaśasati in V. Samvat 1143 (A. D. 1086-7)²³ He was a Porwād Bania. His father's name was Viranāga and mother's name Jinadevī. Before he entered the order of Jain monks, he was known as Purnachandra. When he was eight years old, his father migrated to Broach. After a year, Munichandra, a Jain monk, made Purnachandra his disciple. Viranāga was given an annuity by the Jains of Broach.²⁴

When Purnachandra entered the order of Jain monks, he came to be known as Rāmachandra. He studied logic and Pramānaśāstra and won victories in various debates. In Dholkā, he defeated a dialectician named Bandha of the Saivadvaita school.²⁵ According to the *Mudritakumudachandra*, however, it was Munichandra, Devasūri's guru, who defeated the Saiva dialectician. It may be that Devachandra might have taken prominent part in helping his guru in the debate with Saivadvaita.²⁶

23 The region about Abu was in those days known as Ashtadaśasati. Maddahrit is probably modern Madna, near Abu. 24 *Prabhāvakacharita*, pp. 270-72. 25 Ibid p. 272. 26 *Kavyanuśāsana*, II, C. C.-I L.

Prabhāchandra, moreover, gives him the credit of defeating Gunachandra, a Digambara, in Nāgpora. This victory of Devasūri is confirmed by the *Mudritakumudachandra*.²⁷

According to the *Prabhāvakacharita*, Devasūri also defeated Sivabhuti in Chitor, Gangadhara in Gwalior, Dharanidhara in Dhāra and Krishna in Broach.²⁸ These victories of Devasūri are not confirmed by the other chroniclers.

According to the same authority, Vimlachandra, Harichandra, Somachandra, Parśvachandra and Asokachandra were Devasūri's learned friends.²⁹

In V. samvat 1174, the dignity of Ācharya was conferred on him. Since then, he was known as Devasūri. In Dholaka, he performed the opening ceremony of Udavasahi, a temple built by Udaya, and set up the image of Simandharaswami in it.³⁰

His love for his preceptor was very great. Once when he was going to Sapadalaksha deśa, he came to know that his guru was not well. So he returned to Anahilapura and served his preceptor till his death in V. Samvat 1178.³¹

27 Ibid, p. C C I L. 23 *Prabhāvakacharita*, p. 272.

28 Ibid, p. 272. 30 Ibid, pp. 272-3. 31 Ibid, p. 273.

When he was at Anahilapura, Devabodha, a foreign scholar, challenged the learned men of the city to tell him the meaning of a verse in Sanskrit. When no body could explain the verse, Devasūri silenced Devabodha by telling him the meaning of the verse.³²

In V. Samvat 1179, the sūri performed the opening ceremony of a Jain temple built by Bāhada in Anahilavāda.³³ We do not know who this Bāhada was. He might have been the son of Udayana; but nothing can be said with certainty.

Devasūri then went to Nāgor. Devabodha who happened to be there, praised him very much before king Alhadana who received the sūri with great honour.³⁴

In V.S. 1180 (A. D. 1124), Devasuri lived in Karnāvatī in the temple of Ariṣṭanemi during the four months of the rainy season and acquired for him great fame as a learned man by his stirring sermons. Kumudachandra, a Digambara dialectician who had won several logical disputes, was at that time in Karnāvatī. He was a southerner and the guru of Jayakeśin, king of Karnātak and maternal grand father of Siddharāja. He was the incarna-

32 Ibid, pp. 273-4. 33 Ibid, p. 274. 34 Ibid, p. 275.

tion of pride. He tied to his left foot marionettes of several dialecticians whom he defeated. According to the *Mudritakumudachandra*, his opponents included Buddhists, Bhatta Mimamsakas, followers of Śāṅkara and Kapilas. It is difficult to say how much historical truth there is in this narration. We know, however, that Digambara Jainism was then rich in philosophers and dialecticians of a very high order, some of whose works have survived to this day. It is credible, therefore, that Kumudachandra who had come from the Deccan to win name and fame in Gujarat, may have won some logical disputes in the Deccan.³⁵

Hearing of Devasūri's fame, Kumudachandra went to Devasūri's residence, and threw grass and water in it. Devasuri, at first, did not mind the vauntings of Kumudachandra and rather tried to control his anger. But his co-religionists and disciples did not like to put up with the insult; so when an old man was harassed by Kumudachandra, Devasūri was roused to fight. He told Kumudachandra that he would hold a discussion with him at the Court of Jayasimha in Anahilavāda. Kumudachandra readily accepted

³⁵ Merutunga, *Prabandhachintāmaṇi*, pp. 161-3; *Prabhāvākāṣaṭī*, pp. 275-7.

his invitation and went to Anahilavāda where he was well-received by the king. Devasūri, also, went to Anahilavāda.³⁶

As Kumudachandra was the preceptor of Mayanalladevi's father, she was doing her best to ensure his victory by giving presents to principal men of the Court. Hemachandra, coming to know of this, represented to her that in the debate that would follow, the Digambaras would denounce whereas the Svetambaras would uphold the good deeds done by women. When Mayanalladevi came to know of this, she ceased to favour Kumudachandra, thinking him to be a man utterly unacquainted with the usages of the world.³⁷

On the day fixed for disputation, the Court was attended by learned men representing six schools of philosophy. Kumudachandra had also come in great pomp and taken the seat assigned to him by Siddharāja. On the other side, Devasūri and Hemachandra sat. The disputants then entered into a contract by which the Svetambaras consented to adopt the views and practices of

36 Merutunga, *Prabandhachintāmani*, pp. 161-4. 37
Ibid, p. 165.

the Digambaras in case of their defeat, while the Digambaras were to leave Gujarat for the Deccan if they were vanquished.³⁸

The questions at issue were whether women and monks who put on clothes could liberate themselves. Devasūri maintained that women could liberate themselves, as liberation depended upon a person possessing Sattva and women were known to possess great sattva. Instances were quoted from the Śāstras, of Śīta and others, and as contemporary evidence, the name of queen-mother Mayanalladevi was mentioned. In the course of the debate, Kumudachandra challenged the propriety of the word 'kotakoti' used by Devasūri; he was, however, silenced by Kakala who said that the justification of the three words 'kotakoti', 'kotikoti' and 'kotikoti' was established, being set forth in the grammar of Śakatsyana.³⁹

The debate lasted for 16 days. At the end of the 16th day, Kumudachandra acknowledged his defeat and had to leave the city of Anahilapura according to the terms of agreement.⁴⁰

38 Ibid. pp. 166-67. 39 *Kāvyaṇuśāsana*, II, p. COLiii; *Prabandhachintāmaṇi*, pp. 166-7. 40 Ibid, pp. 166-7.

Siddharāja being much pleased at this victory of Devasūri, conducted him in procession to the temple of Mahavīra with the emblems of royalty, musical instruments and the conch-shells sounding the notes of victory. Thahada, a Jain layman, held a festival to celebrate the Sūri's victory.⁴¹

Siddharāja, moreover, wanted to give much money to Devasūri, but as the latter did not accept it, a temple to Ādinātha was built at the suggestion of Āsuka, a Jain minister, in V. S. 1183-A. D. 1126-7.⁴²

This victory of Devasūri is certainly historical. Ratnāprabha, a pupil and contemporary of his, makes a reference to it in his commentary on the *Upadeśamālā* (V. S. 1238-A. D. 1181-2)⁴³ Munichandra also takes note of it in the *Gurvāvali*.⁴⁴ According to Prabhāchandra, this victory was won in V. S. 1181-A. D. 1125.

Devasūri wrote the *Pramānanayatattvālokāṅkāra*, *Syādvādaratnākara* and several other works. Mānikya, Asoka, Vijayasena, Bhadreśvara and Ratnāprabha were some of his pupils. Devasūri died in 1170 A. D. at a ripe old age.⁴⁵

41 Ibid, pp. 166-7. 42 *Kāvyaṇuśāsana* II p. CC LV.

43 *Pramānanayatattvālokāṅkāra*, Introduction, p. 3. 44 Ibid, introduction, p. 4. 45 *Kāvyaṇuśāsana*, II, p. CCLV.

Abhayadeva Malladhari was another learned Jain monk of the time of Siddharāja. He obtained the biruda Malladhari from king Karna or Siddharāja of Anahilavada. He was honoured by king Khengara of Saurashtra. At his suggestion, a Jain temple was erected in Medata, near Ajmer, and a pilgrim tax was abolished by Raja Bhuvanapala. Prithvirāja I, son of Vigharāja III, is said to have adorned a Jain temple with a golden knob at Abhayadeva's persuasion.⁴⁶

Abhayadevasūri, a pupil of Jayasimhasūri, belonged to the Praśnavahana kula, Kotikagana, Madhyamaśakha and Harshapuriya Gatchha. He was a successful missionary and helped many Brahmins to embrace Jainism. He was held in high esteem by Jayasimha, king of Anahilavada, whom he persuaded to forbid the destruction of life for eight days in Paryushana.⁴⁷ According to Peterson, Siddharāja and his retinue attended

46 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, pp. 227-9. 47 Gandhi L. B., "Siddharāja and Jains", No. 8; Hiralal Hansaraj, *Jain Dharmano Itihasa*, I, p. 3. Peterson makes a mistake here. He says that Jayasimha forbade the destruction of life on the 8th and the 14th of the bright and dark halves of the month and the fifth of the bright half (Peterson, IV, App, p. 8). The same mistake is repeated by Hiralal Hansaraja (Loc. Cit. I, p. 4) and in the *Abhidhānarājendra*, p. 707.

the Sūri's funeral procession,⁴⁸ but the fact is that Siddharāja and his retinue only witnessed the procession from the palace window.⁴⁹

The Sūri lived a life of self-restraint. He performed austere penance and abstained from rich food.⁵⁰

Vardhamānāchārya, pupil of the famous commentator Abhayadeva, wrote the Ādinatha-charita in A. D. 1104 in the glorious reign of Siddharāja. It is divided into five parts and contains 11,000 verses. The whole is in Prakrit, but at times, Apabhramsa is used. It is a very big work on the life of Ādinātha, the first Tirthankara. Our author's other works are *Manoramācharitra* (A. D. 1083-4) and *Dharma-ratnakurandavritti* (A. D. 1115-16)⁵¹

Sāntisūri, a pupil of Vardhamānasūri of Purnatallagatchha, wrote commentaries on five works⁵²

Another Sāntisūri was a pupil of Nemichandra.⁵³ He founded the Pippalagatchha. He is known

48 Peterson, V, pp. 13 and 30. 49 Gandhi, "Siddharaja and Jains", No. 8. 50 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 229. 51 Dalal, *Jesalmara Catalogue*, introduction, p. 45. 52 Desai, loc. cit., p. 230. 53 Peterson, V, p. 117.

as the author of the *Prithvichandracharitra* which he wrote at the request of his pupil Muni-chandra in A. D. 1105. Bhandarakar puts this work to the credit of Nemichandra but it is a mistake which is apparent from what is written at the end of the work.⁵⁴

Jinavallabbasūri occupies an important place among the monks of the Kharataragatohha. He was a pupil of Abhayadevasūri. He had many followers in Chitod and Vagad. King Naravarman of Dhara honoured him. Jinavallabha became a sūri in 1110-11 A. D. and died after six months.⁵⁵

He is said to have written the *Sukshmārthasiddhāntavichārasāra*,⁵⁶ *Āgamikavastuvichārasāra*,⁵⁷ *Pindavisuddhiprakarana*,⁵⁸ *Sanghapattaka*, *Dharmaśikṣā*, *Prasnottarasataka*, *Chitrakūṭiya-prasasti*, *Bhavanivāranastotra*, *Paushadhavidhiprakarana*, *Jinakalyānakastotra*,⁵⁹ and *Pratikramanasāmāhāri*. The *Jain Granthāvali* ascribes to him several more; but we cannot positively say that they are his works.

54 Peterson, V, p. LXX; Bhandarkar, Second Report etc, p. 27; Dalal, *Jesalmara Catalogue*, introduction, p. 46. 55 Desai, loc. cit., pp. 230-31. 56 Peterson, I, 28. 57 Peterson I, 27. 58 Peterson I, 63. 59 Dalal, *Jesalmara Catalogue*, introd, pp. 40-41.

Jinadattasūri, a pupil of Jinavallabhasūri, converted many Rajputs. He is said to have written the *Ganadharasūrdhaśataka*, *Sandehadolāvali*, *Ganadharasaptati*, *Sarvādhisthāyistotra*, *Sugurupāratantrya*, *Vighnavināśistotra*, *Avasthākulaka*, *Chaityavandanakulaka*, *Upadesarasāyana* and *Kālasvarupakulaka*.⁶⁰

Rāmadevagani, another pupil of Jinavallabhasūri, is said to have written some commentaries. Jinabhadrasūri is said to have composed the *Apavarganāmamāla*—*Panchavargaparihāranāmamāla*.⁶¹

Dhanadeva, a Jain layman, is said to have built a Jain temple in Nāgor at the suggestion of Jinavallabhasūri.⁶²

Śrīpāla. From an inscription on an image in the temple of Vimala Shah on Mt. Ābu, we learn that the poet Śrīpāla belonged to the Prāgvata race and that his father's name was Shri Lakshmana. We find confirmation of these facts in the *Kumārapālapratiḥodha*.⁶³ From the *Vadana-garaprasasti* of Kumārapāla, we know that Śrīpāla was famed for composing a great prabandha

60 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 233. 61 Ibid, p. 233; *Jesalmiera catalogue*, 64. 62 Desai, loc. cit., p. 233. 63 *Kavyānuśāsana*, II, pp. COLVI-VII.

(Literary work) in a day, that he was accepted as a brother by Siddharāja and that he was called a king of poets. The poet had written praśastis for Rudramāla, Sahasralinga lake and the Vairochanaparajaya. Two verses of the lake praśasti are quoted in the *Prabandhachintāmaṇi*. A slab forming the part of the Kirtistambha of the lake bearing on it a fragment of the praśasti, is discovered. Stray verses of Śrīpāla have been found. From such fragmentary poems, it is not possible to form an estimate of Śrīpāla's poetic skill. We can, however, say from the available data that Śrīpāla's verses are marked by chaste and forceful diction.⁶⁴

Śrīpāla was Siddharāja's poet laureate. He was not on good terms with Devabodha, a favourite of Siddharāja. Unfortunately, he was blind.

Viragani, a pupil of Ishwaragani of Chandragatobha or Sarwalagatobha, wrote a commentary on the *Pīṇdaniryukti*. The work contains 7961 verses. It was composed in Dadhipadra or Dahod in V. S. 1169 or A. D. 1112-13. Mahendrasūri, Pārśvadevagani and Devachandragani were his colleagues. Viragani's second name was Samudragoshasūri. Before he entered the order of

⁶⁴ Ibid, II, pp. COLVII-VIII.

Jain monks, he was known as Vasanta. He was a native of Vatapadrakapura (Baroda) in Lātadeśa. He belonged to Dharkata Kula. His father's name was Vardhamāna and mother's name Śrīmatī.⁶⁵

Devasūri, a pupil of Virachandrasūri, wrote the *Jivānuśāsana*.⁶⁶ in Prākṛit. The work contains 334 verses.

Dharmaghoshasūri, pupil of Chandraprabhasūri, who founded the Purnimikagatchha, composed the *Śabdāsiddhi* and *Rishimandalastavana*. Siddharāja is said to have praised him.⁶⁷

Samudraghosha, a pupil of Dharmaghoshasūri, showed his proficiency in logic in Mālwa and earned name and fame at the courts of Naravarman of Dhārā, and Jayasimhadeva of Anahilavāda.^{67a}

Parśvadevagani was a pupil of Dhanesvarasūri who was a pupil of Śilabhadra of the Chandragatchha. He was the author of the *Nyāyapraveśakavrittīpanjikā* in A. D. 1113 and *Nishithachurnivimsoddakavrittī* in A. D. 1117. He helped his guru Dhanesvarasūri in the Comment.

65 Desai, *Jain Sahityano Itihas*, p. 238. 66 Peterson, v, 22. 67 Peterson, I, 93. 67a Desai, loc. cit., p. 240.

ary on the *Sardhaśataka* in 1171 (A. D. 1114-15). He was also an ardent devotee of Sarasvati in the reign of Kumarapala.⁶⁸

Yaśodevasūri wrote the *Chaityavandanachūrni-vivarana* in A. D. 1118 and the *Pachchakhānasaruvam* in A. D. 1125-6.⁶⁹ He is also said to have written the *Pākshikasutravritti* in A. D. 1123-4 and the *Pindavishuddhivritti*. He belonged to the Chandragatohha and was a pupil of Chandrasūri.⁷⁰

Yaśodeva Upādhyaya was a pupil of Devaguptasūri of Upakeśagatohha. Before he entered the order of Jain monks, he was known as Dhanadeva. On receiving the dignity of Upādhyaya, he came to be known as Yaśodeva. He completed the *Chandraprabhacharita* in A. D. 1121-2. Dr. Bhandarkar ascribes this work to Siddhasūri and puts the date of his composition in V. Samvat 1138 (A. D. 1081-2), but it seems to be a mistake.⁷¹ This work was commenced in Āśapalli when the author was dwelling in the temple of Parsvanatha and completed in Anahilavada in the temple of Mahāvira. Our author's

⁶⁸ Dalal, *Jesalmere catalogue*, introduction, p. 21. ⁶⁹ Ibid, Nos. 170 (i, ii). ⁷⁰ Peterson III, p. c; and III app. p. 128. ⁷¹ Bhandārkakar, 2nd report etc; p. 23.

other works are the *Navapadaprakaranabrihadavritti* in A. D. 1108-9 and the *Navatattvaparakaranavritti* in Samvat 1174 (A. D. 1117-8).⁷²

Munichandrasūri was the guru of the famous disputant Devasūri. He was trained by Vinayachandra Pāthak. He entered the order of Jain monks at an early age. Nemichandrasūri conferred the dignity of Āchārya on him. Munichandrasūri was a very learned man. He performed austere penance. Many jain monks and nuns were at his beck and call. He was the author of the following works :—

Devendranarakendraprakaranavritti in S. 1168 (A. D. 1111-12); *Sukshmārthavichārasārachūṛṇi* in V. S. 1170 (A. D. 1113-14); *Anekāntajayapatākāvrittitiṭṭhanam* in V. S. 1171 (A. D. 1114-15); *Upadeśavritti* in S. 1174 (A. D. 1117-8); *Lalitavistarāpanjikā*; *Dharmabinduavritti*, *Karmaprakrititiṭṭhana*.

Besides the seven commentaries mentioned above, Munichandra wrote the following original works:—

(1) *Angulīśaptati* (2) *Āvaśyakaśaptati* (3) *Vanaspatīśaptati* (4) *Gāthākośa* (5) *Anuśāsanān-*

72 Dalal, *Jesalmere catalogue*, introduction, p. 48.

kuṣakulaka (6) *Upadeśāmritakulaka*—Parts I, II (7) *Upadeśapanchāsika*. (8) *Dharmopadeśakulaka* (in two parts). (9) *Prābhālikastuti* (10) *Mokshopadeśapanchāsika* (11) *Ratnatrayakulaka* (12) *Śokaharāupadeśakulaka* (13) *Samyaktvotpādaavidhi* (14) *Sāmānyagunopadeśakulaka* (15) *Hitopadeśakulaka* (16) *Kālaśataka* (17) *Mandalavichāarakulaka* (18) *Dvādaśavarga*.⁷³

Munichandra is also said to have written a commentary of 1200 verses on the *Naishadhakāvya*. He died in Samvat 1178 (A. D. 1123).⁷⁴

Hemachandra Malladhari was a pupil of Abhayadeva Malladhari of the Harshapuriyagatohha. Before he entered the order of Jain monks, he was a minister. His name was Pradyumna. He had as many as four wives.

According to Chandrasūri, his pupil and contemporary, Siddharaja attended Hemachandra's sermons with his retinue and lent his ears to what the Sūri said. Even when there was no sermon, he paid occasional visits to his monastery and talked with the Sūri for a long time. Once the king invited the Sūri to his palace, and like 'arati', waved before him flowers, fruits and

⁷³ Desai, loc. cit., pp. 241-3; Dalal, *Jesalmere catalogue*, introduction, pp. 20-21; Peterson, I, 60.

materials of worship. At the persuasion of the Sūri, Siddharāja set up gold knobs on the Jain temples in his kingdom and put an end to the troubles of the Jains in Dhandhukā, Sāchor and other places. The king, moreover, restored the grants to Jain temples at the suggestion of Hemachandra.⁷⁴

Once Hemachandra went on a pilgrimage to Giranāra with the Jain congregation. There were 1100 carts and many horses, camels and bullocks in the congregation. When the congregation halted at Vantali, Khengār, king of Sorath, wanted to extort money from the pilgrims; so he did not allow the congregation to continue its march. Hemachandra approached Khengār and obtained permission for the congregation to march.⁷⁵

He was the author of the following works:—

- (1) *Āvaśyakatippanaka*. It is a commentary on the *Āvaśyakasūtra* and contains 5000 verses.
- (2) *Śatakavivarana*. (3) *Anuyogadvarasūtravṛtti*. It is a commentary on the *Anuyogadvarasūtra* and contains 6000 verses. (4) *Upadeśamālāsūtra* is the original work of the author. Hemachandra

74 Peterson, V, 14-16. This Hemachandra is different from Kalikālasarvagna Hemachandra. 75 Peterson, V, 14-16.

has also written a commentary of 14,000 verses on the same. (5) *Jivasamāsavritti* of 7,000 verses in V. S. 1164 (A. D. 1107-8) in Anahilavāda. (6) *Bhavabhāvanāsutra* with a commentary of 3,000 verses in S. 1170 (A. D. 1113-14). (7) *Nandisutratiṣṭhanaka*. (8) *Vīśeshāvasyakasutra-brihadvritti* in S. 1175 or A. D. 1118-19. It contains 28000 verses. Abhayakumārāgani, Dhanadevāgani, Jinabhadragani, Lakshmanāgani, Vibudhachandra, Ānandasūri and Vīramatī helped the sūri in this work.⁷⁶

Hemachandra was a popular writer. He was never dogmatic. When there was any matter involved in doubt, he frankly admitted that the truth was known to God. Man, he believed, is imperfect, and hence likely to err.

Hemachandra fasted for seven days before his death. Siddharāja attended his funeral procession and in that way showed his respect for the Sūri.⁷⁷

Ānandasūri and Amarachandrasūri were the pupils of Mahendra and Śāntisūri of Nagendra-

⁷⁶ Gandhi, "Siddharāja and Jains," No. 19, Peterson, III, App. p. 155; I App. p. 91; III, app. p. 176, III, App. p. 36; Weber, II, p. 692; Kielhorn, Palm Leaf Report, p. 41. ⁷⁷ Peterson, V, 14-16.

gatchha. King Siddharāja conferred on Ānandasūri and Amarachandrasūri the 'biruds' of 'Vyāgrasīśuka' and 'Simhasīśuka' respectively, because they won victories in debates at an early age.⁷⁸

Amarachandrasūri was the author of the *Siddhāntārnava*. Haribhadrasūri, a pupil of Ānandasūri, won the biruda 'Kalikalagautama'.⁷⁹ He is known as the author of the *Tattvaprabodha*.

Haribhadra was a pupil of Jinadeva who was a pupil of Manadeva of the Brihatgatchha. He was a contemporary of Siddharāja and Kumārapāla. From the frequent references to the ruling princes in his works, it seems that he had some influence at the Court. Most of his works were composed in Anahilavāda. He wrote the *Bandhaswāmitva* and a 'tika' on the *Āgamikavastuvichārasāra* of Jinavallabha, while dwelling in the house of Āsapura in Anahilavāda in V. Samvat 1172 (A. D. 1115-16). He also completed the *Munipaticharitra* consisting of 652 gāthās in Prākṛit in the same year. He is also said to have written the *Śreyānsanāthacharitra*. The work contains 6584 'gāthās' in Prākṛit. It deals with the life of Śreyānsanātha, the eleventh Tirthan-

78. Arisimha, *Sukritasankirtana*, p. 30, v. 20. 79 Peterson, III, 18.

kara of the Jains and was completed in the reign of Jayasimhadeva. In V. Samvat 1185 (A. D. 1128-29), he wrote a Vivarana on the *Prasamarati* of Umasvati in Anahilavada. Tradition puts to his credit the biographies of twenty-four Tirthankaras, but the *Chandraprabhacharitra*, the *Mallināthacharitra* and the *Nemināthacharitra* only are available to us. The last work was completed in S 1216 (A. D. 1159-60) in the reign of Kumarapala. Haribhadra's works give us valuable information about the Jain ministers of Gujaraṭa.⁸⁰

Jineśvara composed the *Mallināthacharitra* in Prakṛita in V. S. 1175 (or A. D. 1118-19). The work deals with the life of the nineteenth Tirthankara of the Jains.⁸¹

Vijayasimhasūri was a pupil of Śāntisūri who was a pupil of Nemichandra in the Chandra-gachha. He was the author of the *Śrāvaka-pratikramanasūtrachurni* in V. Samvat 1183 (A. D. 1126-7). The work contains 4500 verses.⁸²

Dharmaghoshasūri was a pupil of Silabhadra-sūri of Rajagachha. He composed the *Dharma-*

80 Gandhi, "Siddharāja and Jains", Nos. 40-41. Haribhadra's *Khetrasamasavṛitti* was completed in Anahilavāda in A. D. 1128-29. 81 Desai, loc. cit., p. 250. 82 Peterson, V, 22.

kalpadruma in S. 1186 (A. D. 1129-30).⁸³ In the same year, Dhavala heard him expound 'parigrahapramāṇa.' He was honoured by the King of Śākambhari, a feudatory of Jayasimha.⁸⁴ This Śākambhari King was Vighraharāja Visaladeva III who conferred upon our author the title of Vādichudāmani. In S. 1181 (A. D. 1124-5), the Sūri performed the opening ceremony of a Jain temple in Falodhi.⁸⁵ His pupil Yaśobhadrasūri wrote the *Gadyagodāvari*.⁸⁶

Mahendrasūri composed the *Narmadasundarikathā* in V. S. 1187 (A. D. 1130-31) at the request of his pupil. The work describes the mahatmya of Śīla (conduct).⁸⁷

Āmradevasūri, pupil of Jinachandrasūri of Brihadgatchha, wrote the *Ākhyānamanikoshavritti* in V. S. 1190 (A. D. 1133-4). The work is a commentary on the *Ākhyānamanikoshā* of Nemichandra. It was commenced in Yaśonāgaśethavasati and completed in Dhavalakkapura (Dholakā). Nemichandra, Gunākara and Pārśvadevagani helped him in the work which was completed in about nine months.⁸⁸

83 Peterson, V, 107. 84 Hiralal Hansraja, Jain History, p. 68. 85 Peterson, IV, 100. 86 Peterson, III, 262. 87 *Jesalmere catalogue*, 54. 88 Peterson, III, 78.

The *Ākhyānamanikoshatikā*⁸⁹ was written in Samvat 1190 (A. D. 1134).

Siddhasūri of the Ukeśagatohha was the author of the *Brihatkshetrasamāsavritti* in Samvat 1192 (A. D. 1135-6). He gives the following account of his spiritual descent:—

- (1) Kakkasūri
- |
- (2) Siddhasūri
- |
- (3) Devaguptasūri
- |
- (4) Siddhasūri (Our author)

His guru's brother Yaśodeva helped him to select the subject.⁹⁰

In A. D. 1135-6, the palm-leaf manuscript of the *Pushpāvatikathā* was written by Chamuka in Khetaka (Kaira), when Gangila was a minister of Siddharāja.

Vijayasimhasūri, a pupil of Hemachandra Malladhari, completed the *Dharmopadeśamālā* in S. 1191 (A. D. 1135). It contains 14471 verses.

Abhayakumārāgani, a pupil of Hemachandra

⁸⁹ Peterson, III, app. p. 81; IV, p. XXVIII. ⁹⁰ Peterson, III, app. p. 193. ⁹¹ Peterson, V, p. 111.

Malladhāri, helped Vijayasimbasūri in the composition of his work.⁹¹

Chandrasūri was another well-known pupil of Hemachandrasūri Malladhāri. Before he entered the order of Jain monks, he was the governor of Lāta⁹². At the request of Dhavala, a Porwad Jain of Dholakā, the sūri wrote the *Munisuvratācharita* in Āśāvallipuri (Āśāwalā, near Ahmedabad) in V. S. 1193 (A. D. 1136)⁹³ It contains 10994 verses. The *Sangrahaniratna* in Prākṛit is another work of Chandrasūri. It is based on the Sangrahani of Jinabhadra. Devabhadrasūri, a pupil of Chandrasūri, wrote a commentary on the *Sangrahaniratna*⁹⁴.

The third work of Chandrasūri Malladhāri is *Kshetrasamāsa*⁹⁵.

Vardhamānasūri, pupil of Govindasūri, wrote the *Gunaratnamahodadhi*, a work on grammar in V. S. 1197 (A. D. 1140-41) He was also the author of the *Siddharājavarṇana*⁹⁶.

Kalikālasarvagna Hemasūri was the most learned man of this age and the brightest gem

92 Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, 253. 93 Peterson, V. 18. (94) Peterson I, 75, Peterson, V. 15; Velankar, Nos, 1673, 1681, 1682.) 95 Peterson, III 20. 96 Desai, loc. cit. 255.

of Siddharāja's court. We shall, therefore, study his life in detail.

Hemasūri was born in Dhandhukapura, modern Dhandhukā in the Ahmedabad District in V. S. 1145 (A. D. 1088-9) on a full-moon night in Kartika. His father's name was Chachcha and mother's name Pāhini. Before Hemasūri entered the order of Jain monks, he was known as Changadeva.

According to the *Kumārapālapratibodha*, Devasūri once came to Dhandhukā and delivered a stirring sermon. Changadeva, being moved by it, begged that he might be taken in the order of monks. When the sūri inquired about his name and parentage, his maternal uncle Nemināga stood up and said that he was the son of Chachcha and Chāhini. He (Neminaga), moreover, requested the sūri to get permission from Chachcha for Changadeva's consecration and persuaded his brother-in-law to consent to the boy's renunciation, but Chachcha, on account of the

1. The earliest writers Somaprabha and Prabhāchandra say that Chachcha was Hemasūri's father. Merutunga, Rājasekhara and Chāritrasundara give the name Chāchiga. Jinamandana sometimes gives the name Chāchika. Somaprabha gives Pāhini instead of Chāhini, as mother's name.

great love he bore to his son, refused his consent. Changadeva, however, with the consent of his maternal uncle, followed the sūri to Cambay and was consecrated in that city²,

Devasūri seems to have seen the boy before and looking to his tendencies, thought that he would be a successful monk, and in order to get him, used Nemināga as his agent.

On behalf of the Sūri, Nemināga tried to obtain the consent of Chachcha to Changadeva's consecration, but when he failed, the sūri seems to have taken advantage of Chachcha's absence from home and begged the boy from his mother, as the later chroniclers relate. Fearing that he would lose the boy if he stayed any more in Dhandhukkapura, he went to Stambhatirtha to seek the support of Udayana, an influential member of the community. Chachcha seems to have followed him to Stambhatirtha as he did not like that his son should be consecrated and was persuaded to deliver up the boy through

2. Somaprabha, *Kumārapālāpratibodha*, pp. 9-10; *Chaturvimsatiprabandha*, p. 52, *Prabhāvakacharita*, XXII, 26, 34, *Prabandhachintāmani* (Tawney's translation), pp. 127-9, *Kumārapālāprabandha*, pp. 10-11 differ in small details. Their accounts are discussed in the subsequent paragraph.

of Siddharāja's court. We shall, therefore, study his life in detail.

Hemasūri was born in Dhandhukapura, modern Dhandhukā in the Ahmedabad District in V. S. 1145 (A. D. 1088-9). on a full-moon night in Kārtika. His father's name was Chachcha and mother's name Pāhini. Before Hemasūri entered the order of Jain monks, he was known as Changadeva.

According to the *Kumārapālapratiḥodha*, Devasūri once came to Dhandhukā and delivered a stirring sermon. Changadeva, being moved by it, begged that he might be taken in the order of monks. When the sūri inquired about his name and parentage, his maternal uncle Nemināga stood up and said that he was the son of Chachcha and Chāhini. He (Nemināga), moreover, requested the sūri to get permission from Chachcha for Changadeva's consecration and persuaded his brother-in-law to consent to the boy's renunciation, but Chachcha, on account of the

1. The earliest writers Somaprabha and Prabhāchandra say that Chachcha was Hemasūri's father. Merutunga, Rājasekhara and Chāritrasundara give the name Chāchiga. Jinamandana sometimes gives the name Chāchika. Somaprabha gives Pāhini instead of Chāhini, as mother's name.

great love he bore to his son, refused his consent. Changadeva, however, with the consent of his maternal uncle, followed the sūri to Cambay and was consecrated in that city²,

Devasūri seems to have seen the boy before and looking to his tendencies, thought that he would be a successful monk, and in order to get him, used Nemināga as his agent.

On behalf of the Sūri, Nemināga tried to obtain the consent of Chachcha to Changadeva's consecration, but when he failed, the sūri seems to have taken advantage of Chachcha's absence from home and begged the boy from his mother, as the later chroniclers relate. Fearing that he would lose the boy if he stayed any more in Dhandhukkapura, he went to Stambhatirtha to seek the support of Udayana, an influential member of the community. Chachcha seems to have followed him to Stambhatirtha as he did not like that his son should be consecrated and was persuaded to deliver up the boy through

2. Somaprabha, *Kumārapālapratibodha*, pp. 9-10; *Chaturvimsatiprabandha*, p. 52, *Prabhāvakacharita*, XXII, 26, 34, *Prabandhachintāmani* (Tawney's translation), pp. 127-9, *Kumārapālaprabandha*, pp. 10-11 differ in small details. Their accounts are discussed in the subsequent paragraph.

Udayana's mediations. The Consecration ceremony was then performed in a Jain temple and Changadeva received the name Somadeva on consecration, according to common practice.

Merutunga and Charitrasundara say that the ceremony was performed in Karnavati, but their evidence cannot weigh against that of Somaprabha, a contemporary of Hemasūri, who says that it was performed in Stambhatirtha and who is closely supported by Prabhachandra. Later on, Merutunga also admits that Hemasūri was consecrated in Cambay when he accepts the statement of the *Prabhāvākācharita* that Kumārāpāla built a 'dikshavihāra' in Cambay to commemorate Hemasūri's consecration, in spite of his previous contradictory statement that the consecration took place in Karnavati.³

The *Kumārāpālapratibodha* says nothing about the age of the boy at the time of consecration. According to the *Prabhāvākācharita*, it was five, while according to the *Prabandhakōśa*, the *Prabandhashintāmani* and the *Kumārāpālaprabandha*, it was eight. The latter view is acceptable as Jinamandana gives S. 1155 or A. D. 1097-8 as the date of consecration. The dis-

3 *Prabandhashintāmani*, p. 232.

crepancy between the *Prabhāvakacharita* and the later accounts is easily explicable. Devachandra-sūri must have come to Dhandhukā in V. S. 1150 or A. D. 1093-4, when his eyes were first cast on the boy Changadeva, and the latter's formal consent also must have been taken at that time. Considerable time, however, must have elapsed before the necessary permission was obtained from Chachcha. The *Prabandhachintāmani* informs us that Changadeva came with Devasūri to Karnāvatī and was brought up with the sons of Udayana. After the father was appeased and satisfied, he gave his consent to the consecration and performed the festival of initiation.

All these arrangements must have taken about three to four years to be completed. Changadeva must have come under the influence of Devasūri in V. S. 1150 or A. D. 1093-4 and must have joined the order of Jain monks in V. S. 1154 or A. D. 1097-8 with the consent of his father.⁴

4. *Kāvyaṇuśāsaṇa*, II, p. CCLXVIII-IX. From the word "Sivanirmālya" put by Merutunga in the mouth of Chachcha when he was offered money, Mr. Rasiklal Parikh infers that Chachcha was a non-Jain. This, however, is not a conclusive proof. Even to-day, many Jains use such words on account of their social relations with the non-Jains. Chachcha is

According to Jain practice, Changadeva changed his name after consecration and came to be known as Somachandra. He studied Logic and Dialectics as well as grammar and poetics, as he was intelligent. When Somachandra had mastered all Sciences, Devachandra had the dignity of Ācharya conferred on him in S. 1166 or (A. D. 1109-10). Dhanada held a festival on this occasion and spent much wealth. Somachandra again changed his name according to the custom of Jain monks and came to be known as Hemachandracharya.

We shall now consider how Siddharāja came to be acquainted with Hemachandrasūri. According to the *Prabhāvakacharita*, *Kumārapāla Charita* and *Kumārapālaprabandha*, Siddharāja was once riding an elephant through the streets of his capital and saw Hemasūri standing by a shop near a slope. The king stopped his elephant just by the maund and asked the ascetic

called a 'Mithyāstvin.' The latter word is many-a-time used for a Jain who does not rigidly follow the rules of his faith by his orthodox co-religionists. We may, therefore, conclude that Chachcha was not an orthodox Jain, as his wife Chāhini was. The latter entered the order of Jain nuns, some years after Changadeva's consecration.

to recite something. The latter replied immediately in a verse composed on the spur of the moment. The king was so much pleased with the composition that he invited Hemasūri to come to the palace daily at noon to entertain him. Hemasūri accepted the invitation and gradually won the king's favour.⁵

Merutunga knows nothing of this meeting. According to him, when Siddharāja returned to Anahilavāda after his Conquest of Mālwa, Hemachandra and other Jain monks, being invited, went to bless the king. Though all of them were clever, they elected Hemasūri as their representative to pronounce the blessing, and he blessed the king by the following verse:—

“O wishing cow! sprinkle the earth with streams of your product. O sea! make a swastika of pearls. O moon! shine in full splendour. O elephants of the quarters! take leaves of the wishing tree and with your erected trunks make temporary arches of foliage. For truly Siddharāja is coming, having conquered the world.”

When this stanza was explained to the king,

⁵ *Prabhāvākācharita*, XXII, 64 to 73; Jayasimhasūri, *Kumārapālācharita*, I, 274-9; Jinamandana, *Kumārapālāprabandha*, p. 13.

Jayasimha was much pleased at the ingenuity of Hemachandracharya.⁶

Charitrasundara also gives a some what similar account. According to him, when Siddharaja returned from Malwa, men of different sects went to bless the king, and seeing that the Jain monks were absent, told the king that the Jains had grown haughty and did not even take the trouble of attending the court to bless His Majesty. The Jain ministers told this to Devasūri who consented to go to the court with other monks to bless the king. Coming to the court, Hemasūri who was ten (!) years old said, ' O learned king, may you live long ! May you delight the world for many years ! May you and your servants enjoy health ! ' The king, hearing the blessing, inquired as to why they were late. Hemasūri said that the Jain monks had been on state business for three days and had returned only then. The king inquired as to what that business was. Hemasūri said that they had been to invite the wishing cow, the sea and the moon, to celebrate the triumphal entry, and then recited the verse which is the same as that of Merutunga quoted above. The king was much pleased

6 *Prabandhachintāmaṇi* (Tawney's Translation), pp. 87-8.

when he heard the verse, and begged from Devasūri that he would perform the Pattābhisheka of Hemasūri.⁷

Prabhāchandra, Jayasimhasūri and Jinaman-dana also give a similar account, but relate that Hemachandrasūri only renewed his acquaintance with the king. Merutunga, moreover, does not seem to imply that it was the first meeting of Siddharāja and Hemasūri. In his account of the famous debate between Devasūri and Kumudachandra, Merutunga says that Hemasūri was on the side of Devasūri. As the debate took place in V. S. 1181 (A. D. 1125), it is certain that Jayasimha was acquainted with Hemasūri before A. D. 1125.

Several stories are told by the chroniclers about Jayasimha's intercourse with Hemasūri. In a short essay like this, it is not possible to go into their details. They may, yet, be quoted here, in brief, for the sake of completion. The first story told by Prabhāchandra is about a bard who praised Hemachandrāchārya in an Apabhramśa-verse and received a handsome reward for it.⁸

7 Chāritrasundara, *Kumārāpālacharita*, I, (iii), 58 to 74. Chāritrasundara's account, as to the age of Hemasūri when he blessed the king, is unreliable.

8 *Prabhāvakacharita*, XXII, 117-29.

Jayasimha was much pleased at the ingenuity of Hemachandracharya.⁶

Charitrasundara also gives a some what similar account. According to him, when Siddharsja returned from Malwa, men of different sects went to bless the king, and seeing that the Jain monks were absent, told the king that the Jains had grown haughty and did not even take the trouble of attending the court to bless His Majesty. The Jain ministers told this to Devasūri who consented to go to the court with other monks to bless the king. Coming to the court, Hemasūri who was ten (?) years old said, "O learned king, may you live long ! May you delight the world for many years ! May you and your servants enjoy health ! " The king, hearing the blessing, inquired as to why they were late. Hemasūri said that the Jain monks had been on state business for three days and had returned only then. The king inquired as to what that business was. Hemasūri said that they had been to invite the wishing cow, the sea and the moon to celebrate the triumphal entry, and then recited the verse which is the same as that of Merutunga quoted above. The king was much pleased

6 *Prabandhachintāmaṇi* (Tawney's Translation), pp. 87-8.

when he heard the verse, and begged from Devasūri that he would perform the Pattabhisheka of Hemasūri.⁷

Prabhāchandra, Jayasimhasūri and Jīnaman-dana also give a similar account, but relate that Hemachandrasūri only renewed his acquaintance with the king. Merutunga, moreover, does not seem to imply that it was the first meeting of Siddharāja and Hemasūri. In his account of the famous debate between Devasūri and Kumuda-chandra, Merutunga says that Hemasūri was on the side of Devasūri. As the debate took place in V. S. 1181 (A. D. 1125), it is certain that Jayasimha was acquainted with Hemasūri before A. D. 1125.

Several stories are told by the chroniclers about Jayasimha's intercourse with Hemasūri. In a short essay like this, it is not possible to go into their details. They may, yet, be quoted here, in brief, for the sake of completion. The first story told by Prabhāchandra is about a bard who praised Hemachandrāchārya in an Apabhramśa-verse and received a handsome reward for it.⁸

7 Chāritrasundara, *Kumārāpālacharita*, I, (iii), 58 to 74. Chāritrasundara's account, as to the age of Hemasūri when he blessed the king, is unreliable.

8 *Prabhāvakacharita*, XXII, 117-29.

The second story in the *Prabhāvakacharita* is about Ramachandra, a prominent pupil of Hemachandra. It contains the historical fact that Ramachandra had only one eye.⁹ The third story told by Prabhachandra shows how Hemasūri, by his skill and knowledge, silenced the envious Brahmans who tried to poison the ears of the king against the Jains.¹⁰ The fourth story in the *Prabhāvakacharita* deals with Āniga who probably served Kumarapala. The fifth story deals with the ascetic Devabodha who pleased Hemasūri with a verse composed in his honour. The sūri thereupon procured a large sum of money for Devabodha from the king.¹¹

This story is not mentioned elsewhere; on the other hand, Jinamandanagani and Charitrasundaragani mention one Devabodha as Hemasūri's rival in the account of Kumarapala's conversion. According to the fifth story told by Prabhachandra and Jayasimhasūri, Siddharaja made a pilgrimage to Somanatha and other holy places in the company of Hemasūri. The sixth story in the *Prabhāvakacharita* is about the composition of the Siddha Hema. Once when the officers were showing the king books from the library of

⁹ Ibid, XXII, 129-39. ¹⁰ Ibid, XXII, 140-72. ¹¹ Ibid; XXII, 184-31.

Avanti, Jayasimha's eyes fell upon the 'lakshana pustaka,' a book on grammar. The king asked what it was. Hemasūri answered that it was the *Bhojavyākaraṇa*, the prevalent Grammar of the language, compiled by the Paramāra king Bhoja who was also the author of the works on Sabdaśāstra, Alankāraśāstra and Tarkaśāstra. This aroused Jayasimha's jealousy. He expressed his regret that his treasury contained no similar series of manuals written in his kingdom. Thereupon, all the assembled scholars looked at Hemachandra, thereby indicating that they considered him worthy of becoming Bhoja of Mālwa. The king agreed with them and requested Hemachandrasūri to compile a new grammar as those available did not serve their purpose. Hemasūri expressed his willingness to fulfil the king's desire but begged his aid. The king, then, procured for him eight older grammars from various places, and Hemasūri set himself to the task and finished it within two or three years. When it was recited at the court, it was accepted as criterion by the learned. The king employed 300 Copyists to make copies of the grammar for three years and gave one copy to each of the chiefs of all sects in his kingdom. Moreover, he sent copies throughout India, and appointed a very learned grammarian named Kākala to teach

it in Anahilavada. Every month, a public examination of his pupils was held on the fifth day of the bright half, and whoever came out successful received a shawl, a golden ornament, a sedan chair or sun-shade from the king.¹²

Prabbachandra's account about the composition of the Siddha-Hema is confirmed by Hemasūri himself who says that the grammar was compiled by him at the request of Jayasimbadeva.¹³ Merutunga adds that the grammar was placed on an elephant and taken in procession in Anahilavada.

The Siddha Hema contains eight adhyayas and thirty-two padas and at the end of the commentary of each pada, there is one verse in honour of one of the Chaulukya kings from Mularaja to Siddharaja, whereas at the end of the whole, there are four verses.¹⁴

Merutunga gives three more stories, two of which show Hemachandracharya's erudition. The third story of Merutunga tells us how Hemasūri pleased the king by telling him that all religions,

12. *Prabhāvakacharita*, XXII, 74-115. 13. Jain Yuga, II, p. 162 14. It is not possible to discuss this grammar in detail in this place. Mr. B. U. Doshi has thoroughly discussed this work in an article in the *Purātattva*, IV, pp. 60 to 100.

if sincerely practised, lead to salvation. It also throws light on the religious and ethical influence that Hemasūri exercised on Jayasimha.

To the stories of Prabhāchandra and Merutunga, Jinamandana adds two more. According to the first story, when the king expressed his desire to listen to a sermon, Hemasūri recommended to the king the common duties acceptable to all. According to the second story, Hemasūri taught the king, when the latter had the temple of Śiva and Mahāvira built in Siddhapura, that the Tirthankara was superior to Śiva.

The stories, quoted above, are quite right as to the manner in which Hemasūri behaved towards the king. Hemasūri would have been invited to the court during the last few years of Jayasimha's reign. Undoubtedly, he would have endeavoured to shine out by his learning and smartness and he would have let no opportunity pass of saying a good word for his sect or for the equal rights of the non-Brahmin sects. At the same time, he will have taken care to emphasize those points in which the Jain doctrine coincides with Brahmanism.

Hemasūri was also a contemporary of the Chaulukya king Kumārapāla. We shall study his relations to Kumārapāla hereafter.

Upto this time, we have dealt with the activities of the Jain ministers, Jain officers and Jain monks and nuns of the time of Siddharaja. There were, however, many Jain laymen who did useful work by spending money freely for the spread of knowledge. The *Jain-pustakaprasastisangraha* compiled by Muni Jinavijaya gives names of many Śrāvakas and Śrāvikas who gave away large sums of money for writing books. But most of the Prasastis give very little information about the donors. There are, however, some big prasastis in the work. The Prasasti to the *Bhagavatisutra* is one of them.¹ It contains valuable information about the family of a Jain layman named Siddha.

Siddhinaga, the great grand-father of Siddha, had four sons named Vodhaka (or Podhaka), Virada, Vaduka (or Vardhana) and Dranaka. The sons of Siddhinaga had performed many pious and religious deeds and set up the images of Tirthankaras

Of Siddhinaga's sons, Virada had great respect for Jain monks. His wife Dhanadevi was a staunch Jain. Varadeva, Virada's son, was a kind and excellent follower of Jina. He set up an

¹ Jinavijaya, *Jain Pustakaprasastisangraha*, No. 3.

image of Mahavira and spent money liberally for writing the *Uttarādhyayanasūtra-vritti*.

Varadeva had a son named Siddha and six daughters named Champushri, Amritadevi, Jinamati, Yasoragi, Pagu and Ambā.

Siddha, son of Varadeva and Lakshmi, had two wives named Rājamati and Shriyadevi. When Varadeva was on death-bed, he asked his son Siddha to spend money for the spread of spiritual knowledge. Siddha respected the wishes of his dying father by spending money in making the copies of the following ten books containing about one lakh verses:—

(1) *Suyagadanga sutta*, *Nijjutti*, *Vitti*. (2) *Uvasagadashāi Angasutta*, *Vitti*. (3) *Ovāiyasutta Vitti*; *Rāyappaseniya Sutta* (4) *Kappasutta*, *Bhasa*. (5) *Kappachunni*. (6) *Dasaveyaliyasutta*, *Nijjutti*, *Vitti*, (7) *Uvaesamala* (8) *Bhavabhāvanā* (9) *Panchasagasutta*, *Vitti* (10) *Pindavisuddhi Vitti* & *Padhamapanchasaga Chuuni Laghuvira-chariya*, *Rayanachudakaha*.

At the time of her death, Rājimati, Siddha's wife, had requested her husband to spend money after her in writing the *Bhagavatisūtra* and its commentary. Her wishes were fulfilled by her

husband. The commentary on the *Bhagavatisūtra* was written in Anahilavāḍa in V. S. 1187, when Siddharāja was the ruler, and was presented to Chakresvarasūri, a pupil of Vardhamānasūri, who was a pupil of Salibhadrāsūri.¹

We shall now consider which religion Siddharāja professed. Although it would be too bold to assert that he was a staunch Jain, yet it would not be untrue to say that he had some inclination towards Jainism. Firstly, the Arab Geographer Al Idrasi says that Jayasimha used to worship a Buddha image.² Secondly, he was trained by his Jain ministers Santu, Munjala and Udayana. Thirdly, Abhayadevasūri Malladhari, Kalikālasarvagna Hemachandrasūri, Hemachandrasūri Malladhari, Viracharya and other Jain monks were his friends. He listened to their sermons with great pleasure. On the advice of Abhayadevasūri, he stopped the taking of life for eight days of the Pajusanaparva. At the suggestion of the same monk, he adorned Jain temples with staffs and gold knobs and restored their grants which were withheld by his wicked non-Jain officers. Fourthly, he built a temple to Mahāvira-swami in Siddhapura, and another to Parévanatha

¹ Jinavijaya, Ibid, No. 3.

² 97 Kāvyānusāṅgana II, O E L XXXII.

in Anahilavāda, when the Svetāmbara doctor Devasūri won a victory over the Digambara Kumudachandra. He is also said to have sanctioned much money for the stone temple which his governor Sajjana erected on Giranāra. Fifthly, he made pilgrimages to Giranāra and Satrunjaya and made a grant of twelve villages to the temple of Ādinātha.⁹⁸

98 Attempts have been made to show that Siddharāja was not favourably inclined to Jainism, and the story of Merutunga that the king did not allow the Jains to hoist flags on their temples for some time, quoted. The story of Merutunga, unconfirmed as it is, does not deserve credence. It is hardly probable that a king who allowed the Musalmans to erect a mosque in Stambhatirtha and took particular care to see that their religious liberty was not invaded, should refuse permission to the Jains to hoist flags.

Chapter II. Kumārapāla.

Bhimadeva I was the great-grandfather of Kumārapāla. He had a son named Kshemarāja or Harapāla who had married Sutarā, a daughter of the king of Marudeśa. Kshemarāja, a lover of art and religion, had a son named Devaprastā who was a great donor. The latter had a son named Tribhuvanapāla who had three sons—Mahipāla, Kirtipāla and Kumārapāla and two daughters Premaladevī and Devaladevī.¹

1. Ojha, *Rajputanaka Itihāsa*, I, p. 218, f. 3; *Dvyāśraya*, IX, 70-2.

According to the bards, Siddharāja had seven sons. Their evidence, however cannot weigh against that of the *Dvyāśraya* (XV, 55) which clearly says that Siddharāja had no son.

According to Tod, Kumārapāla originally belonged to the Chohāna race and adopted the family name

The accounts of the later chroniclers clearly bring out the fact that Kumārapāla had become a foot-ball of fortune before he came to the throne. The same is confirmed by contemporary evidence. The *Kumārapālapratibodha* says that Kumārapāla, thinking one day that he must practise dharma as he had come to the throne after passing through many vicissitudes of life, told his minister his desire to know real religion.² We, moreover, find a reference to his wanderings in a verse in the *Moharājaparājaya* which says, "To whom is this prince of the Gurjaras, the banner of the Chaulukya race not known, who through curiosity wandered alone through the whole world".³ Hemasūri's silence on this

Chālukya after his accession to the throne of Anahilavāda (*Western India*, p. 141). Uncorroborated as Tod's statement is, we shall have to reject it in the light of the evidence of Hemasūri who traces his descent from Bhimadeva. Hemasūri's statement is confirmed by a Chitoda inscription of the reign of Kumārapāla.

According to Merutunga, Kumārapāla's great grandmother was a courtesan, but the statement is not confirmed by other evidence.

2. Somaprabha, *Kumārapālapratibodha*, P. 5.

3. *Moharājaparājaya*, I, 28; Kielhorn, Report (1880-81), p. 34.

Chapter II.

Kumārapāla.

Bhimadeva I was the great-grandfather of Kumārapāla. He had a son named Kshemarāja or Harapāla who had married Sutarā, a daughter of the king of Marudeśa. Kshemarāja, a lover of art and religion, had a son named Devaprasād who was a great donor. The latter had a son named Tribhuvanapāla who had three sons—Mahipāla, Kīrtipāla and Kumārapāla and two daughters Premaladevī and Devaladevī.'

1. Ojha, *Rajputanaka Itihāsa*, I, p. 218, f. 3; *Dvyāśraya*, IX, 70-2.

According to the bards, Siddharāja had seven sons. Their evidence, however cannot weigh against that of the *Dvyāśraya* (XV, 55) which clearly says that Siddharāja had no son.

According to Ted, Kumārapāla originally belonged to the Chohāna race and adopted the family name

That Kumārāpala wandered away from home to avoid death at the hands of Siddharāja is a well-known fact; so when he heard about Siddharāja's death, he hurried to Anahilavata and saw his brother-in-law Kanhadadeva who helped him to the throne in S. 1199 or A. D. 1143. According to the *Prabandhachintāmaṇi*, he was fifty years old when he was crowned king.

On coming to the throne, Kumārāpala generously rewarded those who had helped him in his days of adversity. He made Vagbhata, Udayana's son, his minister and gave the paragana of Chitrakuta with seven hundred villages to Alinga, the potter. Vosiri, his friend, received Lata deśa. Bhima and other cultivators were made body guards, and Bhopaladevi was made the chief queen.⁵

As Kumārāpala came to the throne at a ripe age when he had gained enough experience of the world by wandering in many countries, he was practically independent of his ministers. But as the latter did not like this, they formed a plot to slay him. Kumārāpala, having received information from a friend, avoided the gate

⁵ Jayasimhasūri, *Kumārāpālacharita*, III, 524, 521, 474; *Kumārāpālāprabandha*, p. 34.

point has no significance, as he could not have chid Kumarapala for leading a beggarly life before coming to the throne.

Among the persons who had shielded Kumarapala in adversity, there were probably Alinga the potter, Bhimasimha the cultivator, Vosiri, his friend, Udayana, Vagbhata and Hemasūri. It is difficult to be sure about the places visited by him, especially as the later chroniclers add many more. But they are unanimous in saying that he had visited Cambay, Baroda, Broach, Kolambapattana and Ujjain. It need not, however, be supposed that these were the only places he visited. In those days when travelling was difficult, he must have halted at many places. The story of the miserly rat⁴ occurs in the accounts of all the chroniclers, and Rajsekharā who does not say anything about the king's early career, also knows it, as he credits him with having built a Mushikavihāra out of repentance for causing the death of the mouse. The statement that he paid a visit to the shrine of Siva in Ujjain and read the verse referring to him is probably historical, as it is known to all the chroniclers and the verse is preserved in their works in the same version.

When Kumārāpāla received this news, he sent Kāka against Ballāla and himself led an army against Anna. On the way, he was joined by king Vikramasimha of Abu. In the battle that followed, Anna was defeated. He acknowledged Kumārāpāla as his overlord and gave his daughter Jalhanā in marriage to the king.⁹

This victory of Kumārāpāla over the Sapādalaksha king is certainly historical, as it is confirmed by the Chaulukya copperplates as well as by Someśvara, Arisimha, Bālachandrasūri, Udayaprabhasūri and other chroniclers.¹⁰

Like Kumārāpāla, his general Kāka who was sent against Ballāla of Avantī, was also successful. Ballāla had bought off the king's samants—Vijaya and Krishna. At first, the imperial forces fled before the furious charge made by Ballāla but the Brahmin senapati Kāka brought them under the banner of Anahilavāda by his stirring address. The Gujarata army then fought with

9. *Dvyāśraya*, XVI, 24 to XIX, 60.

10. Ind. Ant., VI, 194; Ibid, VI, 146; Vadanagara-prasasti, v. 9.; Someśvara, *KirtiKaumudi*, II, 46; Arisimha, *Sukritasankirtana*, II, 43; Bālachandra, *Vasantavilas*, III, 29; Udayaprabha, *Sukritakirtikallolini*, V. 61.

where the assassins were posted, and seizing the intriguers, put them to death.⁶

As the king's brother-in-law had helped him to the throne, he became very haughty and cut jokes at him in the presence of others. When Kumārapāla's warnings fell on deaf ears, the king put out his eyes.⁷ This exemplary punishment had its desired effects and from that day, all other nobles feared the king and did not disobey his commands.⁸

Kumārapāla spent the next few years of his reign in consolidating his kingdom and in conquering new territories. Accordig to the Dvyāśraya, Anna, king of Sapādalaksha, hearing of Jayasimha's death, thought that the government of Gujarat had become weak and planned an invasion of that country. He formed a confederacy against Kumārapāla. It was arranged that Ballala, king of Avanti and Anna of Sapādalaksha with other members of the confederacy should simultaneously attack Gujarat.

6. Merutunga, *Prabandhachintāmaṇi*, p. 196; *Kumārapālaprabandha*, p. 34.

7. Merutunga, *Ibid*, p. 196; Jayasimha, *Kumārapāla-charita*, III, 492-513.

8. Chāritrsundara, *Kumārapāla-charita*, III, (ū), 10-11.

When Kumārapāla received this news, he sent Kāka against Ballāla and himself led an army against Anna. On the way, he was joined by king Vikramasimha of Abu. In the battle that followed, Anna was defeated. He acknowledged Kumārapāla as his overlord and gave his daughter Jalhanā in marriage to the king.⁹

This victory of Kumārapāla over the Sapādalaksha king is certainly historical, as it is confirmed by the Chaulukya copperplates as well as by Someśvara, Arisimha, Balachandrasūri, Udayaprabhasūri and other chroniclers.¹⁰

Like Kumārapāla, his general Kāka who was sent against Ballāla of Avantī, was also successful. Ballāla had bought off the king's sāmants—Vijaya and Krishna. At first, the imperial forces fled before the furious charge made by Ballāla but the Brahmin senapati Kāka brought them under the banner of Anahilavāda by his stirring address. The Gujarata army then fought with

9. *Dvyāśraya*, XVI, 24 to XIX, 60.

10. Ind. Ant., VI, 194; Ibid, VI, 146; Vadanagara-prasasti, v. 9.; Someśvara, *KirtiKaumudī*, II, 46; Arisimha, *Sukritasankirtana*, II, 43; Bālachandra, *Vasantavilas*, III, 29; Udayaprabha, *Sukritakirtikallolīni*, V. 61.

great enthusiasm and put the Malava soldiers to flight. Five kings fell Ballala on the ground in the presence of Kaka and before the latter could prevent them, some wicked Brahmins put him to death." According to Mt. Abu inscription of Bhima II dated V. S. 1287 (A. D. 1230-1), Paramāra Yaśodhavala, a king of Abu and feudatory of Kumārapāla, was one of the kings who fell Ballala on the ground."

This victory of Kumārapāla's general over Ballala is certainly historical, as it is confirmed by contemporary evidence as well as by chroniclers like Someśvara and Balachandrasūri."

11 *Dvyāśraya*, XIX, 94-126. Mr. Forbes, here, makes a mistake. He says that Kumārapāla personally went against Ballala and defeated him. (*RasMala*, I, 180). The same mistake is repeated in the *Ind. Ant.*, IV, 268.

12 *Historical Inscriptions of Gujarat*, II, No. 167. According to the *Dvyāśraya* the king of Ābu who fought on the side of Kumārapāla was Vikramasimha. We do not find this name in the inscription mentioned above. It seems, therefore, that Vikramasimha was on the throne for a short time, and as Prabhāchandra-sūri says, was deposed by Kumārapāla for acting against his interests. The same authority informs us that Kumārapāla gave the throne to Yaśodhavala, Vikramasimha's nephew (*Prabhāvakacharita*, XXII, 574).

13 Vadanagara Prasasti of the reign of Kumāra-

It is difficult to say who this Ballala was. We also do not know how he became the king of Mālwa. He was probably one of the rebels who took advantage of anarchy in Mālwa after Yaśovarman's death and seized the reins of Government. Mr. D. K. Shastri fancies that Ballala who was killed by Kumārapāla's general was the Hoysala king Ballala of Dwārasamudra who lived between V. S. 1229 and 1268 (A. D. 1173 and 1212), but it seems to be a mistake,¹⁴ because the victory over Ballala was won before V. S. 1208 or A. D. 1151-2 and contemporary evidence clearly proves that Ballala was killed in the battle.

It seems, however, equally probable that Ballaladeva may be another name for Jayavarman, successor of Yaśovarman because the Vadanagara Prasasti takes credit for destroying him.¹⁵

Other evidence shows that Anna and Ballala were defeated before V. S. 1207 and 1208 respectively.^{15A}

pala (G. I., VIII, p. 221), *KirtiKaumudi*, II, 48; *VasantaVilasa*, III, 29.

14 *Gujaratano Madhyakalina Rajputa Itihasa*, II, p. 210. 15 E. I., VIII, p. 211.

15A. *Bharatake Prachina Rajavamsa*, I, p. 242; Vadanagara Prasasti.

The chroniclers record another successful expedition of Kumarapala against Mallikarjuna. According to Merutunga, a bard, once, sang the praises of Mallikarjuna in the Court of Kumarapala and called him "Rajapitamaha" or the grandfather of Kings. The king becoming very angry on hearing the high praises bestowed on the king of Konkana, looked at his samants. A minister named Āmbada, son of the famous Udayana, reading his mind stood before him with hands folded and requested the King to give him orders to march against the proud king of Konkana. King Kumarapala, being much pleased with him, gave him the command of an army that marched against Mallikarjuna. By a series of marches, Āmbada reached Konkana and crossing the river Kalavini (probably Kaveri, flowing by Valasada and Chikhali) that was in flood, encamped on its bank. Hearing of his arrival, King Mallikarjuna came with an army to meet him. In the battle that followed, the Gujarata army was put to flight and Ambada was forced to return to Anahilavada. Being ashamed of his defeat, he pitched a black tent, and putting on black clothes and adorning his crest with a black umbrella, lived outside the city. Kumarapala, once seeing the black tent, asked his men whose en-

campment it was, and coming to know that it was Āmbada's, called him to his presence and sent him for the second time against Mallikarjuna with a large army. This time Āmbada's efforts were crowned with success. Mallikarjuna was defeated and killed and Āmbada returned to Anahilavāda with large booty.¹⁶

The credit of defeating Mallikarjuna given to Āmbada by the Jain chroniclers is not undisputed. Jayānaka in the *Prithvirājaviṇaya* gives this credit to Someśvara, son of Arnoraja, by his wife Kanchanadevī of Gujarat.¹⁷ In an inscription in Tejahpāla's temple on Mt. Ābu, Dhāravarsha,

16. *Prabandhachintāmaṇi*, p. 203; *Chāritrasundara-Kumārāpālacharita* III, (iii), 1-56.

17. *Prithvirājaviṇaya*, VII, 15. Jayasimha was the maternal grand-father of Someśvara. Hearing from the astrologers that he would be an incarnation of Rāma to perform certain duties, Siddharāja took him to his court. His successor Kumārāpāla brought up the child and thus made his name significant. He received the name Pratāpalankeśvara, and married Karpuradevī, daughter of the Kalachuri king of Tripuri. He built five temples at Ajmere and several others in a village Ganganaka. He founded a town and named it after his father. His inscriptions dated V. S. 1226, 1228, 1229, 1230 and 1234 show him to be a contemporary of

the Paramara king of Ābu, is said to have made the wives of the king of Konkana weep.¹⁸ This Dhāravarsha was a feudatory of Kumārāpāla and seems to have accompanied Āmbada in his expedition against Mallikarjuna.

Other evidence shows that Āmbada was the Governor of Lata deśa. It seems, therefore, that Āmbada was given the command of an army sent against Mallikarjuna and Dhāravarsha and Someśvara accompanied him. In the decisive battle that was fought against Mallikarjuna, Someśvara and Dhāravarsha seem to have performed prodigies of valour and that is why Jayanaka and Someśvara (author of the Prasasti in Tejahpala's temple) give credit of defeating Mallikarjuna to Someśvara, son of Arnoraja, and Dhāravarsha respectively. The chroniclers give the credit of defeating Mallikarjuna to Āmbada because he was the commander of the army.

This Mallikarjuna was the Silhara King of Thana. He was the son of Harapala Silhara.

Kumārāpāla and Ajayapāla. Someśvara gave the village of Revana to Pārsvanātha. When he died, his son was a minor (Journal, Bengal Asiatic Society, N. S. XXV, p. 195).

18. *Prachina Lekha*, No. 65; *Gujaratano Madhyakālina Itihasa*, II, p. 296.

His two inscriptions dated A. D. 1126 and 1160 show him to be a contemporary of Kumārapāla.¹⁹ He held sway over Thānā and Colābā Districts. He was a weakling and that is the reason why the Chaulukya Copperplates do not take notice of his defeat.

This Victory of Kumārapāla is certainly historical as it is confirmed by his contemporary Hemasūri as well as by Someśvara, Arisimha, Udayaprabhasūri, Jayasimhasūri and Bālachandra.²⁰

Merutunga records another expedition of Kumārapāla against Sumvar of Kathiawāda. Udayana was given command of army against Sumvar, but he received mortal wounds and died.²¹ Alhanadeva Chohāna of Nadula defeated the rebels in Saurāstra according to the wishes of Kumārapāla.²²

19. Bom. Gaz., I, (i), 196; Moraes, *Kadamba Kula*, 156. Mr. Moraes thinks that he succeeded in ousting the Hoysalas from Haugal and Bānavāsi for the time being. 20. Hemasūri, *Kumārapāla charita*, II, 49, Arisimha, *Sukrītasāṅkīrtana*, II, 43; Udayaprabhasūri, *Sukrītakīrtikallolīni*, V. 65; Vastupāla-Tejahpāla Prasasti-V. 26; Bālachandra, *Vasanta Vilāsa*, III, 29. 21. *Prabandhachintāmani*, p. 217. 22, E. I., IX. 68. 23. *Prabandhachintāmani*, p. 217.

Merutunga says that Udayana had taken a vow to build a stone temple on the Satrunjaya Hill, when he was sent against the rebel chief in Saumstra. As the temple was built in V. S. 1211 or 1213 by Vagbhata,²¹ expedition against the rebel chief was certainly sent before V. S. 1211 (or A. D. 1154-5).

Merutunga and Jinamandana record a second contest with the Sapadalaksha king (who must be either Ana's son Jesangadeva or his grandson Ano). According to Jinamandana, the cause of the war was the refusal of the Sapadalaksha king to send Uttarāsana (or a piece of cloth used by the Jains at the time of worshipping an image of a Tirthankara). It is difficult to be sure of the cause given by Jinamandanagani. It is probable, however, that non-payment of the tribute by the Sapadalaksha king may have led to war with that king.^{22a}

Chāhāda was given command of the army

²² In an inscription of Somēśvara dated V. S. 1226, it is recorded that Vigraharāja IV invaded Nadula and burnt Jabalipura of Ālhanadeva, a Samant of Kumārapāla. This may have been one of the causes of the second expedition against the Sapadalaksha king (Journal, Bengal Asiatic Society, V. 55, p. 41).

sent against the king. After a few marches, he reached Bamberā and invested the ramparts of the city with 2800 soldiers. Hearing from the people of the town that on the very night of his arrival the marriage ceremonies of seven hundred maidens had begun, he suspended operations during that night and in the morning stormed and took the fort where he found much gold. Establishing the authority of Kumārapāla in the country and appointing new officers, Chāhada returned to Anahilavada with 700 weavers, many men and much gold. Kumārapāla appreciated Chāhada's services and gave him the title of 'Rājagharatta' or the king's whet stone.²⁴

Up to this time, Kumārapāla was engaged in conquering new countries and in consolidating his empire and had no time to think of religion. When this work was almost over, he desired to know the truth about religion; so his minister Vāgbhata requested him to receive instructions from Hemasūri.²⁵ The king accepted the advice

²⁴ Jinamandana, *Kumārapālaprabandha*, p. 76. Merutunga knows of this title but he does not say that Chāhada became 'Rājagharatta' after his triumphal return from Bamberā.

(25) Somaprabha, *Kumārapālapratibodha*, p.p. 5-6.

of his minister and paid daily visits to the monk who explained to him the necessity of abstaining from flesh and preventing the taking of life.

This need not lead us to believe that Hemachandra and Kumārapāla first met after the work of conquest was over.

From certain verses in the Mahāvīracarita of Hemasūri, Dr. Buhler comes to the conclusion that Kumārapāla's acquaintance with Hemasūri began, according to the verse 53, in 'the time when the empire had achieved its greatest expansion and when the war-expeditions and conquests were over' (Buhler-Hemachandra, p. 34). It seems, however, that "the learned doctor draws a conclusion from the verses based upon an implication which they do not carry"; for the order of narration of events does not necessarily imply their chronological order, and when we study the verses carefully, we find that no such sequence is intended.

Another argument of Dr. Buhler that the Prabandhas though mention early acquaintance do not describe the relationship of Hemachandra and Kumārapāla immediately after the latter became king, does not bear examination for various reasons. Firstly, we cannot infer anything from the absence of mention, and secondly, Kumārapāla, in the beginning of his reign was too busy subduing his internal and external enemies and consolidating and extending his Empire to think of religious meetings with Hemachandra.

Hemasūri's sermon had its desired effects. Kumārapāla made up his mind to refrain from killing, flesh-eating and hunting till the end of his

(*Kāvyaṇuśāsaṇa*, II, p.p. CCLXXXIII-IV). The utmost that can be said in favour of Dr. Buhler's view is that Hemasūri and Kumārapāla's intimate contact must have begun after the greatest expansion of his empire, and Kumārapāla must have found time for "doing honour daily to that monk" after war expeditions and conquests were over. The question arises as to when Kumārapāla and Hemachandra first met. According to Jinamandanagani, Kumārapāla once went to Pattana to wait upon Jayasimha and saw Hemāchārya seated on a lion-seat before the king. He felt that as the learned Jain monk was being respected by the king, it would be a meritorious thing to meet him; so he went to the lecture-hall of Hemasūri and asked him what the best virtue was. Hemachandra asked him to behave as a brother towards the wives of others. *Kumārapālaprabandha*, p.p. 18-22.

There is nothing improbable or incredible in the account of Jinamandana. Kumārapāla must have been attending the court of Jayasimha to wait upon the king before he came to know of the evil intention of Siddharāja, and as Hemasūri attended Jayasimha's court frequently, Kumārapāla must have seen him. Moreover, as Hemāchārya was much respected by Jayasimha, Kumārapāla must have thought it advisable to see him.

days and forbade the taking of life throughout the kingdom. The offerings of living animals to gods were also stopped.²⁶

That Kumārapāla, realising like Akbar under Jain influence that it is not meet that man should make his stomach the grave of animals, forbade the destruction of life in his kingdom, is proved by other evidence also. According to the Dvyās'raya, king Kumārapāla seeing a man taking four or five half-dead goats to a butcher, felt much that the people in his kingdom killed beasts, and so forbade the taking of life in his kingdom. Animal sacrifices were stopped. As the result of this edict, the ascetics in Pali land (Marwad) did not get the skin of the deer to use as a covering, and the people of Panchaladeśa, though formerly great destroyers of life, were prevented from taking life.

We, therefore, come to the conclusion that Kumārapāla and Hemachandra must have met in the reign of Jayasimha before Kumārapāla was forced to wander to save his life.

The Prabandhas relate that Hemasūri had helped Kumārapāla in his days of adversity and forecast that he would be a king of Gujarat.

(26) Somaprabha, *Kumārapālapratibodha*, . P. P. 40-41.

The *Mahāvīracharita* adds that pigeon racing and cock-fighting were stopped. Kumārapāla insisted upon the care of all living creatures, whether they lived in water, on the land or in the air. Even a man of the lowest birth was not allowed to kill bugs, lice and the like.²⁷

27 *Mahāvīracharita*, XII, 65-74 It is a mistake to suppose that injury to living creatures was forbidden for certain days in the year. Mr. Shastri D. K. quotes the Kiradu inscription in which Ālhanadeva had forbidden injury to living creatures for six days in a month. The inscription bears the date S. 1209; so its evidence cannot be used to decide for how many days injury to living beings was forbidden, because Kumārapāla's contemporary Yaśahpāla clearly states that injury to living creatures was forbidden for a period of twelve years (14 years according to Merutunga).

Thus from the *Moharājaparājaya* it is clear that injury to living creatures was forbidden in V. S. 1216. It is, therefore, a mistake to expect a reference to an event that had occurred in V. S. 1216 in an inscription of V. S. 1209.

On the other hand, it is quite probable, as the Kiradu inscription of V. S. 1209 says that injury to living creatures was forbidden for a few days in a month, in the beginning, and by V. S. 1216, complete injury to living beings was forbidden throughout the year.

From the *Moharājaparājaya*, it is clear that injury to living creatures was forbidden in V. S. 1216. (or A. D. 1160)

Though Kumārāpala proclaimed 'amāri', he did not wish that butchers and others who made a living by taking life or killing creatures should suffer; so he generously compensated the butchers by giving them three years' income.²⁸

The later chroniclers also relate that Kumārāpala proclaimed 'amāri' for a period of fourteen years. They further state that this edict was strictly enforced. The story is told of a merchant of Sapadalakshadeśa, who was compelled to build the Yukavihar for killing a louse.²⁹ The *Mahāvīracharita* (XII, v. 66) seems to confirm this story.

Hemasūri, then, impressed upon the king the necessity of abandoning gambling by enumerating its numerous vices and telling him the story of Nala.³⁰ At its end, Kumārāpala asked the sūri whether he could play at dice for the sake of pleasure; but when the sūri replied in the negative, the king took a vow to refrain from

28 *Dvyūtraya*, XX, 4 to 37. 29 *Prabandhaśhīntāmani*, p. 282. 30 *Somaprabha*, *Kumārāpālāpratibodha*, p. 47.

the same. At his minister's request, Kumārapāla issued edicts declaring gambling illegal in his kingdom.³¹ The above account of Somaprabhasūri is confirmed by the *Mahāvīracharita* (XII, v. 73).

Hemasūri then, dwelt at great length upon the necessity of behaving as a brother to the wives of others and told the king the story of Pradyota. At its end, Kumārapāla told the sūri that he was always averse to the wives of others, and never tolerated any one in his kingdom who thought of them.³²

The Sūri, then, advised the king to give up the company of courtezans and drinking. Kumārapāla accepted the sūri's advice and enforced prohibition in his kingdom.³³ This account of Kumārapāla's contemporary is confirmed by the *Mahāvīracharita*³⁴ and the *Dvyās'raya*. The latter work adds that the king generously compensated those who had suffered by his edict by giving them three years' income.³⁵

At the sūri's desire, the king next gave up the practice of confiscating the property of a man

31 Somaprabha, Ibid, p. p. 76-7. 32 Ibid, p. 84.

33 Ibid, p. 92. 34 Ibid, *Mahāvīracharita*, XII, 70-1.

dying without leaving a child.³⁶ This account is confirmed by the *Dvyās'raya*, the *Mahāvira-charita* and the *Kirtikaumudī*.³⁷

Like a skilful missionary, Hemasūri had, at first, not insisted upon the more particular doctrines of Jainism, but had confined his attention to the teaching of the common principles of Hinduism and Jainism. When, however, he scored victory in his work, he proceeded to instruct the king in the particular doctrines of his faith. He told the king that 'Arhat' was omnipotent, omniscient and free from internal enemies, and should, therefore, be worshipped in eight different ways.³⁸

After explaining 'devatattva' to the king, Hemasūri proceeded to explain Dharmatattva and 'gurutattva'. He told Kumārāpāla that there were four main forms of 'Dharmatattva'—'Dāna' (generosity), Sila (good conduct), Tapa (penance) and Bhavana (good intention) and dwelt at great length upon the three sub-divisions of

36 Somaprabha, *Kumārāpālapratibodha*, p. 114.

37 *Dvyās'raya*, XX, 36-85. *Kirtikaumudī*, II, 43; *Mahāvira-charita*, XII, 14.

38 Somaprabha, *Kumārāpālapratibodha*, pp. 117, 122, 129-30.

dāna—jñānadāna (or imparting knowledge to others), ' abhayadāna ' (saving the lives of others) and dharmopastambhadāna which consisted in giving food, drink, clothing, beds, seats and other accommodations to the Jains. Thereupon the king opened a satrāgāra for the Jains and appointed Abhayakumāra, son of Nemināga, as its superintendent.³⁹

Hemasūri next proceeded to explain the king the twelve vows of a Jain layman. As to the practical results which followed the taking of the first vow, Jinamandana says that besides forbidding the destruction of life in his eighteen provinces, Kumārapāla persuaded the princes of fourteen states to pass similar edicts in their kingdoms. Moreover, he declared the use of unstrained water illegal, and like Siladitya of Molapo, gave strained water to his horses and elephants. Hemasūri then gave him the biruda of ' Śaranāgatatrāta.⁴⁰

After taking the second vow, Kumārapāla spoke sweet, truthful and measured words. His dealings with friends, wives, enemies and preceptors were marked with straight forwardness.

39 Ibid, p. p. 219-20..

40 *Kumārapālaprabandha*, p. 81.

If he told a lie unconsciously, he performed penance out of repentance for the same.⁴¹

When Kumārāpala took the fourth vow, all his queens except *Bhōpaladevī* had died; later on, when the last queen died, the king refused to marry another, eventhough persuaded by his men to do so.⁴²

Realizing that contentment is the key to happiness, Kumārāpala, while taking the fifth anuvrata, vowed not to keep more than six crore gold coins, eight crore rupees, one thousand tolas of precious jewels, two thousand pots of ghee and oil, two thousand khandis of corn, five lac horses, one thousand camels, one thousand elephants, eighty thousand cows, five hundred houses, five hundred shops, besides an army of eleven hundred elephants, five thousand chariots, eleven lac horses and eighteen lac foot soldiers.⁴³

At the time of taking the first Gunavrata or the sixth vow of a Jain layman, Kumārāpala had vowed not to stir out of the capital in the monsoon, as there was the possibility of the destruction of many lives in that season.⁴⁴

41 Ibid, 84-5. 42 Ibid, p. p. 84-5. 43 Ibid, p. 85.

44 These details of *Jinamandanagani* are not confirmed by contemporary chroniclers.

When Kumārapala took the second gunavrata or the seventh vow of a Jain layman he gave up the twenty-two 'abhakshyas' and thirty-two anantakayas, or in short, the food forbidden by the śāstras or Jain Scriptures. He further vowed to take all things after offering them to God. Of the things called 'sachitta', he took only eight 'pans' of 'Nāgaravela'. In the rainy season, he gave up all oily substances except ghee, and did not use green vegetables. With certain exceptions, he took his food only once a day, and did not enjoy his wife by day or on 'parvas'. He also abolished taxes on trees, cars and other things.⁴⁵

When the King took the first 'Siksha vrata' or the tenth vow of a Jain layman, he vowed to perform two 'sāmāyikas' daily.⁴⁶

In fulfilment of the Poshadhovavāsavrata or the eleventh vow of a Jain layman, the king performed 'poshadhas' on holy days, and observing complete fast, did not sleep at night. Most of his time, he spent in meditation, and while observing the vrata, he took particular care to see that no life was destroyed.⁴⁶

When Kumārapala took the twelfth vow of a

45 Ibid p. 87. 46 Ibid; p. 88. 46 Ibid, p. 88.

Jain layman, he repealed a tax collected from the Jains and asked Abhada Sheth to improve the condition of the Jains by distributing one thousand gold coins among the deserving. He also requested Hemasūri to keep him constantly informed of the condition of poor Jains. Abhada Sheth had, under Kumarapala's instructions, spent one crore in a year; he was, however, unwilling to have that sum from the king, but the king, in order that his twelfth vow might not be broken, persuaded him to accept that sum on his behalf.⁴⁷

That Kumarapala did keep the twelve vows of a Jain layman is confirmed by other evidence. Somaprabhasūri, a contemporary of Kumarapala informs us that the king received praises from Hemasūri for taking the twelve vows⁴⁸. Merutunga and Chāritrasundarasūri also make a passing reference to this fact. It is certain that the taking of these vows must have been followed by some relevant conduct on the part of Kumarapala and there is nothing improbable or incredible in the above details furnished by Jinamandanagani.

Kumarapala then showed his zeal for Jainism

47 Ibid, p.p. 88-9.

48 Kumārāpālāpratibodha, p. 319.

by making pilgrimages to the holy places of the Jains with the Jain Sangha. The chroniclers, though differing in details, leave us in no doubt that Kumārapāla had undertaken his pilgrimages after hearing the 'tirthamahātmya' from Hemasūri. They further agree in saying that he had visited the holy hills—Śatrunjaya and Giranāra. It is certain, as Somaprabhasūri, a contemporary of Kumārapāla, states that the king did not climb Giranāra owing to old age. The chroniclers are, moreover, unanimous in saying that Kumārapāla constructed a trunk road on Giranāra. The officer appointed to superintend the work was Āmradeva, the governor of Saurāstra, as Somaprabha and Jinamandana say, and not Vāgbhata as some of the later chroniclers relate. It is also certain that Hemasūri, king's guru, was with him along with the Jain Sangha. There is, however, some difference of opinion as to the route followed by Kumārapāla. Somaprabhasūri who places the pilgrimage before the administration of the twelve vows of a Jain layman, says that the king went first to Giranāra and then to Śatrunjaya, while the others say that he first went to Śatrunjaya and then to Giranāra. The third view is that he visited these places via Dhandhuka. The probable solution is that

Jain layman, he repealed a tax collected from the Jains and asked Ābhada Sheth to improve the condition of the Jains by distributing one thousand gold coins among the deserving. He also requested Hemasūri to keep him constantly informed of the condition of poor Jains. Ābhada Sheth had, under Kumārāpala's instructions, spent one crore in a year; he was, however, unwilling to have that sum from the king, but the king, in order that his twelfth vow might not be broken, persuaded him to accept that sum on his behalf.⁴⁷

That Kumārāpala did keep the twelve vows of a Jain layman is confirmed by other evidence. Somaprabhasūri, a contemporary of Kumārāpala informs us that the king received praises from Hemasūri for taking the twelve vows⁴⁸. Merutunga and Charitrasundarasūri also make a passing reference to this fact. It is certain that the taking of these vows must have been followed by some relevant conduct on the part of Kumārāpala and there is nothing improbable or incredible in the above details furnished by Jinamandanagani.

Kumārāpala then showed his zeal for Jainism

47 Ibid, p.p. 88-9.

48 Kumārāpālāpratibodha, p. 319.

Hemasūri who says, "In almost every village, he, whose wealth is innumerable, will adorn the earth with temples of the Jains."⁵¹ Merutunga says that Kumārapāla built 1440 temples, while Charitrasundaragani puts to his credit 1400 temples. The numbers of Merutunga and Charitrasundara seem to be exaggerated at first sight; but if we examine them in the light of statements of Somaprabhasūri and Hemasūri, they appear to be not far from the truth. It is probable, however, that Merutunga and Charitrasundara may have included in their numbers temples erected with state grants.

The chroniclers then enumerate the important temples of the King. The Dvyāśraya speaks about the Kumāravihāra in Anahilavāda and one more to Parśvanatha in Devapattana.⁵² Yaśahpāla says that the king built the Tribhuvanavihāra thirty-two temples as penance for the sins of his teeth.⁵³ Merutunga adds a few more—the Dikshavihāra in Cambay where Hemasūri was consecrated as a monk and the Jholikavihāra in Dhandhukā on the site of Hemācharya's

⁵¹ Hemasūri, *Mahāvīracharita*, XII, 75.

⁵² *Dvyāśraya*, XX, 98-9. ⁵³ *Moharājaparājaya*, p. 93, introduction p. IX.

Kumārāpāla had made two or three pilgrimages to these holy places at different times. There are various reasons for holding this view. Firstly, Kumārāpāla had been under the influence of Hemasūri for a period of more than fourteen years; secondly, Jinamandanagani, in the general outline of Kumārāpāla's work, says that the king made seven pilgrimages; thirdly, Rajasekhara puts to his credit two pilgrimages—one to Satrunjaya, Giranra and Devapattana and the other to Cambay. We may, therefore, give credence to the statement of Jayasimhasūri, Jinamandanagani and Rajasekhara that Kumārāpāla visited Devapattana and paid obeisance to Chandraprabhu.⁴⁹

Besides proclaiming 'smāri,' and taking the twelve vows of a Jain layman, Kumārāpāla showed his zeal for Jainism by erecting numerous temples in various places. Somaprabhasūri, his contemporary, says that Kumārāpāla built so many temples to the Tirthankaras that it was impossible to count them.⁵⁰ 'He is supported by

49 The details of Kumārāpāla's pilgrimages are given in the *Kumārāpālapratibodha*, p. p. 75-8, *Prabhāvakacharita*, XII, 838-47) 'Prabandhachintāmani', p. p. 238-9, *Kumārāpālaprabandha*, p. p. 99 to 104 and other works.

50 *Kumārāpālapratibodha*, p.p. 144-5.

Hemasūri who says, "In almost every village, he, whose wealth is innumerable, will adorn the earth with temples of the Jains."⁵¹ Merutunga says that Kumārapāla built 1440 temples, while Charitrasundaragani puts to his credit 1400 temples. The numbers of Merutunga and Charitrasundara seem to be exaggerated at first sight; but if we examine them in the light of statements of Somaprabhasūri and Hemasūri, they appear to be not far from the truth. It is probable, however, that Merutunga and Charitrasundara may have included in their numbers temples erected with state grants.

The chroniclers then enumerate the important temples of the King. The Dvyāśraya speaks about the Kumāravihāra in Anahilavāda and one more to Parśvanātha in Devapattana.⁵² Yaśahpāla says that the king built the Tribhuvanavihāra thirty-two temples as penance for the sins of his teeth.⁵³ Merutunga adds a few more—the Dikshavihāra in Cambay where Hemasūri was consecrated as a monk and the Jholikavihāra in Dhandhukā on the site of Hemāchārya's

⁵¹ Hemasūri, *Mahāvīracharita*, XII, 75.

⁵² *Dvyāśraya*, XX, 98-9. ⁵³ *Moharājaparanājaya*, p. 93, introduction p. IX.

birth place." The sites of these temples in Dhandhuka and Cambay can be seen even to-day.

Kumarapala's temple on Giranara is situated in the vicinity of Bhimakunda. The Mulansyaka or the principal deity of the temple is Abhinandanaswami or the fourth Tirthankara. The temple has a big sabhamandapa in the walls of which are several 'Devakulikās' containing images of Tirthankaras. It seems there was, at one time, a corridor round this temple. In the compound of the temple, there are a garden and a step-well.

The temple seems to have suffered at the hands of an iconoclast. An inscription of A. D. 1824 shows that it was repaired by Anandaji Kalyanaji and Hansaraja Jetha.

Kumarapala's temple on the Satrunjaya Hill is one of the oldest on the hill. It is roofed and forms a fine block with low towers. It is dedicated to Ādinatha, the First Tirthankara. The door is of yellowish stone beautifully carved. The garbhagriha has a beautiful canopy of bluish marble over the head of Rishabhadeva. There is a big hall where the devotees offer prayers. In the niches, we see the images of different

Tirthankaras. On Jain holidays, the images are profusely adorned. The images of Śāsanadevatās are supposed to guard the temple. The Jinālaya is kept in such a state of constant repairs that it is difficult to say how much of it belongs to the time of Kumārapāla.

Kumārapāla's temple on the Tārangā Hill (near Mehsāna) is dedicated to Ajitanātha, the second Tirthankara. At the main entrance, there are eight pillars of the biggest size with carving at the bottom as well as at the top. On the north and the south, the entrance is supported by two similar pillars. The temple has a big sabhā-mandapa which is used by the devotees as a prayer Hall. In the walls of the Sabhamandapa, there are several niches containing the images of Tirthankaras and Śāsanadevatās. The central dome is supported on eight pillars beautifully carved. Eight statues with various musical instruments are represented as standing on the pillars. Near the garbhagriha, however, there are two simple pillars. In the gabhārā, there is a colossal idol of Ajitanātha. On both the sides of it, ladders are provided for its worship. The image which we see to-day in the temple is not the one originally set up by Kumārapāla. It

was set up by Govinda Sanghavi in A. D. 1429, and seems to have suffered, though not much, at the hands of an iconoclast.

Besides the idol of Ajitanatha, there are several images of Tirthankaras, which must have been replaced after A. D. 1423. Unlike other Jain temples, we do not find here a 'bhamati' or corridor. The height of the temple is about forty-two yards.

Inside the temple, there is a way up the labyrinth where it is not advisable to go without a lamp or with children. Moreover, it is not possible for three or four men to go there at a time and in a line. One noticeable feature of this labyrinth is the 'kegara' wood which is used in it.

Outside the temple, there is beautiful carving on the walls. On all sides, there are statues of men and women as well as gods and goddesses. Men are adorned with bracelets, armlets, anklets and ear-ornaments; some of them are represented with a loin-cloth only, probably because they are going to the temple to worship the Tirthankara's image. Statues of women are represented in full dress, profusely adorned with bracelets, armlets, anklets, necklaces and earrings. It is interesting to note that none of them has

ornaments for the nose, probably because in those days their use was uncommon. Some images of gods and goddesses are in a meditating posture; others are represented as going to the temple with materials of worship. Some of these statues are mutilated, but most of them are well-preserved. All these statues are bare-footed.

The *Mahāvīracharita* speaks of one superb edifice of Kumārapāla in Anahilavāda. According to Hemasūri, Kumārapāla once heard from his guru about the Jain statue consecrated by Kapila and formed a desire to dig up the sandy place and bring the all consecrating statue to Anahilavāda. With the consent of his preceptor, he ordered his officials to dig up the sandy place and bring the statue. The place of Vitabhaya was dug up and the statue was brought to Anahilavāda in great pomp. Then erecting a superb temple in a pleasure-house near his palace, the king set up the image and worshipped the same thrice a day.⁵⁵

Kumārapāla gave one more proof of his devotion to Jina by instituting car-festivals. In the Kumāravibhāra, he held the Athaimahotsava or the eight days' festival, performed "snātra" puja and sat by the side of his preceptor with

55 Hemasūri, *Mahāvīracharita*, XII, 72 to 74.

folded hands. On the full-moon day of Chaitra, a monster procession attended by the king, his feudatories, public servants, and citizens started from the Kumāravihara. An image of Parśvanātha was set up in a car and exhibited to the Public eye. When the procession came to the palace gate, Kumārapāla worshipped the image of Parśvanātha set up in the chariot, in the presence of the congregation and waved lights before it. The chariot of the Jina driven by elephants was led in procession for eight days and exhibited to the public eye. In the month of Āśvin, also, the king celebrated the car-festival for nine days and asked his feudatories to glorify Jainism. The latter obeyed royal commands by building Jain temples, holding car-festivals and honouring Jain monks.⁵⁶

Somaprabhasūri's account of the car-festivals is confirmed by Hemasūri. In the *Mahāvīracharita*, it is said, "On the whole earth, as far as the ocean, he will cause the statues of the Arhat to be borne in procession, on cars, in every village, in every town."⁵⁷ The verse adds to our knowledge by informing us that the car-festivals were not

56 *Kumārāpālapratibodha*, p. p. 174-5.

57. Hemasūri, *Mahāvīracharita*, XII, 76.

confined to the capital only, but were caused to be instituted "in every village, in every town" in the kingdom.

In spite of this widespread activity in the spirit of the Jain doctrine, it is said that as in some inscriptions he is described as 'Umāpati-varalabdhaprasad' or prospering through the favour of Śiva or as an ardent devotee of Śiva, he had not embraced Jainism but only cultivated regard for it. It is true that in an inscription of his dated V.S. 1220 or A.D. 1163-4, he is described as prospering through the favour of Śiva. Other inscriptions in which he is so described are either prior to the date of his conversion or belong to later reigns. The epithet, however, seems to be traditional and does not convey the meaning which it is sought to imply. It seems to have been first borne by Mularāja who was, beyond doubt, an ardent devotee of Śiva and later on applied to his successors without discrimination. In support of this view, a parallel from History is quoted. Before the Reformation found a footing in England, Henry VIII (1509-1547 A.D.) had written a book against Martin Luther, a German monk, who was trying to reform the Church; and the Pope, as a mark of favour, had conferred on Henry VIII the title.

of the "Defender of the Faith" which he continued to hold eventhough he had revolted against the Faith, and which his successors have borne even upto this day, although it has ceased to imply what its grantor meant. In the same way, it is by no means improbable that Kumārāpāla who had obtained the throne after passing through many vicissitudes of life and who had during the early years of his life made some grants to Siva temples may have been described "Umapati-varalabdhaprasad," when it ceased to have any meaning. Other evidence also leads us to the same conclusion. Firstly, an inscription of his reign dated v. Samvat 1221 or A. D. 1165 describes him as "Paramarhat" or the excellent follower of Jina.⁵⁸ Secondly, in the Praśasti to the Śāntināthacharita of V. S. 1227 or A. D. 1170-71, Kumārāpāla is called "Paramaśravaka" or an orthodox Jain. Thirdly, Yaśahpāla, a contemporary of the king, has written the *Mohaparājaya*, an allegorical drama to celebrate the conversion of Kumārāpāla to Jainism. Fourthly, Somaprabhasūri, another contemporary of the king, has written the *Kumārāpālapratibodha* entirely dealing with the teaching of Jainism to

58. Epig. Ind., XI, 35; *Prachina Jaina Lekha Sangraha*, No. 352.

Kumārāpāla by Hemasūri. Fifthly, the later chroniclers including the Brahmin Someśvara are unanimous in saying that Kumārāpāla had embraced Jainism.⁵⁹ Sixthly, Someśvara who describes the relations of his ancestors to the Anahilavāda Kings in the *Surathotsave* says nothing about their intercourse with Kumārāpāla, probably because the king who had embraced Jainism was not much concerned with his Brahmin Purohita. Seventhly, tradition has preserved his name in the list of excellent followers of Jina. He is remembered twice a day by the Jains in their temples—in the morning at the time of worshipping the Jineśvara with flowers⁶⁰ and in the evening at the time of Ārati or the waving of lights before the image.⁶¹ In the light of all this evidence, we unhesitatingly conclude that Kumārāpāla had embraced Jainism.

Though Kumārāpāla had embraced Jainism, he did not forget the royal duty of encouraging his subjects in their pious and religious works; so when Bhāva Brihaspati requested him to

59. *Kirti Kaumudi*, II, 43, 50, 51.

६० पंच कोडीना फूलेडे, जेना सीज्यां काज ।

राजा कुमारपालने, आप्या देश अदार ॥

६१ आरती उतारी राजा कुमारपाले ।

repair the temple of Somanatha, he readily consented to do so ⁶²

We shall now say a few words about Kumārāpāla's principal officers. In those days, the heads of different departments of the state, provincial Governors, prime ministers and 'Dandanāyakas' were known as *mantris* or ministers and acted as commanders of the army.

According to the *Dvyāśraya*, Vagbhata was a Prime Minister of Kumārāpāla.⁶³ This fact is confirmed by the Nadola copperplates of V. S. 1213 ⁶⁴ It is difficult to say who this Vagbhata was. Probably he was the son of Udayana who built a stone temple to Ādinatha on the Śatrunjaya Hill in V. S. 1211 (or A. D. 1154-5) and founded Vagbhatapura at the foot of the hill. In this city, Vagbhata built a temple of Parśvanatha and called it Tribhuvanavihāra after the King's father.⁶⁵

Āmbada or Āmrabhata was another, 'mantri' of Kumārāpāla. He was the second son of Udayana. We have already seen him in connection with his expedition against Mallikarjuna. He

62. *Bhavanagara Inscriptions*, p. 187, v. 11.

63. *Dvyāśraya*, XX, 91-2. 64 *I. A.* (1912), p. 203.

65. *Prabandhachintāmaṇi*, p. 220.

built the Śakunikavihāra in Broach in V. S. 1211 (or V. S. 1222)⁶⁶ The Jains of Broach believe that the remains of this temple are found in a mosque.

The Udepur inscription of V. S. 1222 informs us that Chāhada was a dandanāyaka of Kumārapāla in Malwā.⁶⁷ He was probably Chāhada, third son of Udayana. From an inscription on Giranāra, it seems he had seven sons, the eldest of whom was a treasurer of Kumārapāla.⁶⁸ By dint of merit, he (the eldest son) rose to the rank of Prime Minister. From the Praśasti to the *Prithvichandra-charita* of Śāntisūri, it is clear that Kumārasimha, Chāhada's eldest son, was the Prime minister in V. S. 1225.⁶⁹

The Kirādu inscription of V. S. 1209 and the Bāli inscription of V. S. 1216 speak of Mahādeva as the Prime Minister of the king.^{69A} We do not

66. Jayasimhasūri, *Kumārapālacharita*, VIII, 642; Jinamandana, *Kumārapālprabandha*, p. 74; as the temple was built according to the wishes of his father, it is more probable that it was built sometime after his death in V. S. 1211. 67. I. A., XVII, 344. 68. *Prāchīna Jaina Lekha Sangraha*, introduction, p. p. 92-4. 69. Dalal, *Jesalmer Catalogue*, p. 11. 69A. *Prachina Jaina Lekha Sangraha*, No 346; *Gujaratano Madhyakalina Rājput Itihās*, II, p. 318.

know much about this Mahadeva. He was probably the son of Dadaka, a Prime Minister of Siddharaja, and the governor of Ujjain in V. S. 1195. He does not seem to have held the post of the Prime Minister from V. S. 1209 to V. S. 1216, because the Nadola Copperplates inform us that Vagbhat was the Prime Minister in V. S. 1213. Mahadeva seems to have fallen from power after Kumarapala's formal conversion to Jainism in V. S. 1216, because Yasodhavala was the prime minister between V. S. 1218 and 1220⁷⁰ Kumarasimha, about whom more has been said above, was the Prime minister in V. S. 1225 and Vadhuyana in V. S. 1227.⁷¹ The Praśasti to the Mallinatha-charita informs us that Prithvipala was a Prime Minister of Kumarapala.⁷² This Prithvipala repaired Vimala-shah's temple on Mt. Abu.⁷³ The names of Kapardi and Aliga are also recorded in the 'prabandhas'

In V. S. 1202, Sahajiga was the dandanayaka of Saurashtra;⁷⁴ in V. S. 1207, Sajjan was the

70. Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, p. 279; I. A. XVIII, p. 343. 71. *Jesalmer Catalogue*, p. 17, p. 39. 72. *Apabhramsa Kavyatrayi*, p. 79. 73. *Prachina Jaina Lekha Sangraha*, No. 157. 74. *Revised List of Antiquarian Remains in the Bombay Presidency*, p. 246.

dandanāyaka of Chitoda.⁷⁵ We do not know who this Sajjana was. He was probably the dandanāyaka of Saurāstra in the time of Siddharāja and built the stone temple on Giranāra. In V. S. 1210, 1213 and 1216, Vaijānadeva was the dandanāyaka of Nādola.⁷⁶ In V. S. 1222, Āmbaka, son of Rāniga, was the dandanāyaka of Saurashtra.⁷⁷

Among the sāmants of Kumārāpāla, there were Vapanadeva of Godhra, Paramāra Someśvara of Kirādu, Ālhanadeva of Nādola and many others.⁷⁸ They were required to serve their overlord personally and many a time lived at Anahilapataka. We have already seen how Dhāravarsha of Chandravati accompanied Āmrabhata, in his expedition against Mallikarjuna and Alhanadeva went against the rebel chiefs of Saurāstra. If they incurred the displeasure of their overlord, they were deposed.

Like his predecessor Siddharāja, Kumārāpāla was a great patron of learning and the learned. The most learned man of this age

75. Epig. Ind., II, p. 422 76. *Prachina Jaina Lekha Sangraha*, No. 326; *Gujaratano Madhyakalina Rajput Itihas*, II, p. 320. 77. *Prachina Jaina Lekha Sangraha*, Nos. 50-51. 78. *Gujaratano Madhyakalin Itihasa*, II, pp. 323-4.

was Hemasūri, his preceptor. We have already dealt with the *Siddha-Hema*, a very well-known work of this remarkable Jain monk. The Success of the *Siddha-Hema* induced Hemasūri to write many more works intended to give the students of Sanskrit compositions complete instructions for expressing themselves elegantly and correctly. In this series, come the *Abhidhānachintāmani*; the *Anekārthasangraha*, the *Alankārahudāmani* and the *Chhandānuśāsana*. The *Dvyāstrayamahākāvya* was also written to illustrate the rules of his grammar as well as to give the history of the Chaulukyās. His other works are the commentaries on the *AbhidhānaChintāmani*, *Anekārthasangraha*, and *Nāmamāla*, *Yogaśāstra*, *Trisāstisalakāpurushacharita*, *Vitarāgastotra*, *KumārāpālaChariyam*, *Nighantu Sesha*, *Arhanniti*, *Dvātrimsikā*, *Mahādevastotra* and many others.

Hemasūri died in V. S. 1229 (1172-3 A. D.)

Rāmachandrasūri was a prominent pupil of Hemasūri. He wrote the *Dravyālanakāravritti* in V. S. 1202 (A. D. 1145-6). He is called Śataprabandhakartru or the author of a hundred works, but it is more probable that he wrote a book called the Śataprabandha. His other works are the *Kumāravihāraśataka*, *Kaumudimitrā-*

*nandanam, Dwātrimsaka, Nalavilās, Nirbhayabhimavyāyoga, Rāghavābhyudaya, Yādavābhyudaya, Mallikāmakarandaprakarana, Rohinimrigāṅka-prakarana, Vanamāla Nātikā, SudhaKalaśa, Haima-BrihadvrittiNyāsa, Vyatireka Dwātrimsika, Ādidevastava, Munisuvratastava, Nemīstava, Sādhārana Jina stava, etc.*⁷⁹

Rāmachandra was the Joint author of the *Dravyālankāravritti* and *Nātyadarpanavritti*. Siddharāja had conferred on him the biruda Kavikatāramalla. Merutunga says that he was one-eyed. After Kumārapāla's death, he was made to sit on red hot copper when he joyfully met his death by biting his tongue.^{79A}

Gunachandra, Mahendra, Vardhamāna, Devachandra, Udayachandra and Bālachandra were the pupils of Hemasūri. Of these, Gunachandra was the joint author of the *Dravyālankāravritti* and *Nātyadarpanavritti*. Mahendrasūri wrote the *Anekārtha Kairavākarakaumudi* in V. S. 1241 and Vardhamānagani composed the *Kumāravihārapraśasti*. Devachandra was the author of the *Chandralekhā vijayaprakarana*. Bālachandra was

79. Desai, *Jain Sahityano Itihasa*, pp. 321-3; *Jesalmir Catalogue*, Introduction, p. 27. 79A. Merutunga, *Prabandhachintāmani*, pp. 247-8.

■ rival of Ramachandra. After Kumārāpala's death, he took the side of Ajayapala and caused the death of Ramachandra. He is said to be the author of the *Snātasyā*, a poem very well-known to the Jains.⁸⁰

Besides Hemasūri and his pupils, there were many persons who did render "glorious and meritorious" services to the devotees of Sarasvatī. Jinabhadramunindra, pupil of Śalibhadra, was the author of the *Malapagaranakahā* in Samvat 1204 (A. D. 1148),⁸¹

Jinasekharasūri was the pupil of Jinavallabha and guru of Padmachandrasūri. He belonged to the Kharataragatchha and founded the Rudrapaliya Kharatara śākha in V. Samvat 1204 (A. D. 1148). He was the author of the *Samyaktva-saptatika*, *Śilatarangini* and the *Praśnottaramālā vṛitti*.⁸²

Chandrasena, pupil of Pradyumna, was the author of the *Utapādasiddhiprakaraṇa* in V.

80. Desai, Loc. cit., p. 321. 81. Peterson, IV, p. XXXIX; Hiralal Hansaraja, *Jain Dharmaṇo Prāchīna Itihāsa*, I, p. 37. 82. Ind. Ant., XI, p. 243; Hiralal Hansaraja, Loc. cit., I, p. 39; Peterson, IV, p. XLIII; Weber II, p. 1088.

Samvat 1207 (A. D. 1151). He was assisted by Nemichandra in this work.⁸³

Śrichandrasūri, pupil of Śalibhadra and Dhaneśvarasūri, wrote a commentary on the *Jitakalpa* in V. S. 1207 (A. D. 1151). He was also the author of the *Pratishthākālpa*.⁸⁴

Govindagani, pupil of Devanayasūri (?), wrote a commentary on the *Karmastava* before V. S. 1218 (A. D. 1162).⁸⁵

Paramānanda was the author of a commentary on the *Karmavipāka* of Garga. He gives his spiritual genealogy as follows:—

(1) Bhadreśvarasūri (2) Śantisūri (3) Abhayadevasūri (4) Paramānanda. He flourished in V. S. 1221 (A. D. 1165) in the reign of Kumārapāla in which year a copy of the *Tiloyasundarikahā* of Devendragani was written at the expense of certain Jains⁸⁶ who had profited by his instructions.

Vimalachandra was a 'Bandhu' of Vadi

83. Peterson, III, app. p. 209; IV, p. XXVIII; Hiralal Hansaraja, Loc. cit., I, p. 32. 84. Peterson, V, p. LXXXIV, V, app. p. 64. 85. Hiralal Hansaraja, Loc. cit. I, p. 31; Peterson, V, p. XV. 86. Peterson, IV, p. LXXVI.

Devasūri of the Brihadgatchha. He was the author of the *Prāśnottararatnamālīkā* and flourished about V. S. 1226 (A. D. 1170)⁸⁷

Chandrasūri was a pupil of Vijayasimhasūri who was a pupil of Hemachandra Malladhari, and belonged to the Harshapuriyagatchha. He was the author of the *Sangrahaniratna* in Prākṛit. He wrote commentaries on the *Āvasyakasūtra* and *Niryavali* in V. S. 1222 (A. D. 1166) and S. 1228 (A. D. 1172) respectively.⁸⁸

Haribhadrasūri, pupil of Ānandasūri and Amaraśāstrasūri and guru of Vijayasimhasūri in the Nāgendra gatchha was called *Kalikālagautama*. He was the author of the *Tatvaprabodha*.⁸⁹

Pradyumnasūri, pupil of Mahendrasūri who was the pupil of Vadi Devasūri, wrote the *Vādasthala*. He flourished in the first half of the 18th. century of Vikrama

Jinapati, pupil of Jinachandra and guru of Jineśvara in the Kharataragatchha, was the author of the commentary on the *Panchalingiprakarana* of Jineśvara.⁹⁰ His other works are the *Charcharik*

87. Peterson I, app. p. 16; Hiralal Hansaraja, Loc. cit., I, p. 120. 88 Peterson, III, app. pp 8, 133, I, app. p. 76, p. 3, IV, p. XXVIII; Hiralal Hansaraja, Loc. cit, I, p. 31. 89. Peterson, IV. p. OXL. 90. Peterson, III, app. pp. 222 and 323.

a *stotra* and commentary on the *Sanghapattaka* and *Samāchāripātra*. His dates are: birth, A. D. 1154, diksha, A. D. 1162, padasthāpana by Jayadevāchārya in A. D. 1167 and death in A. D. 1221. According to the *Tirthakalpa*, Jinapati consecrated an image of Mahāvira in Kalyān in A. D. 1177.⁹¹

Ratnaprabhasūri, pupil of Bhadrēśvara who was a pupil of Devasūri of the Brihad gatchha, was the author of a commentary on the *Upadeśamālā* of Dharmadāsagani. He also wrote a commentary on the *Syādvādaratnākara* of Devasūri.⁹²

Somaprabhasūri was a pupil of Jayasimhasūri who was a pupil of Devasūri of the Tapa Gatchha. He was the author of the *Sumatinātha charita*, *Suktimuktāvali*, *Śatārthakāvya* and *Kumārāpālāpratibodha*.⁹³

The last work contains an authentic account of the conversion of Kumārāpāla to Jainism. The work is of great historical value because our author was a contemporary of Kumārāpāla

91. Peterson, IV, pp. XXXVI, *Jain Itihāsa*, p. 106.

92. *Jain Itihāsa*, p. 105. 93. Desai, *Jain Sahityano Itihāsa*, pp. 283-4.

and Hemasūri. He is also said to have written the *Sringāravairāgyataranginī*.⁹⁴

Malayagiri was a great commentator. He wrote commentaries on the Āgamas. He was the author of the following works:—⁹⁵

- (1) *Āvaśyaka Brihadvritti*
- (2) *Oghaniryukti vritti*
- (3) *Chandrapragnapti tikā*
- (4) *Jivābhigama vritti*
- (5) *Jyotiskaranda tikā*
- (6) *Nandi tikā*
- (7) *Pindaniryukti vritti*
- (8) *Pragnāpana vritti*
- (9) *Brihatkalpa Pithikā*
- (10) *Bhagavati DwitiyaŚataka vritti*
- (11) *Rajaprasniya vritti*
- (12) *Vīśeshāvaśyaka vritti*
- (13) *Vyavahārasūtra vritti*
- (14) *Suryapraghnapti vritti*
- (15) A commentary on the *Kshetrasamāsa* of Jinabhadra.

94. Hirālāl Hansrāja, loc cit, I, p. 136. 95. Desai, Loc cit., p. 274.

- (16) *Karmaparakṛitī*
- (17) *Dharmasangrahaṇī tikā*
- (18) *Dharmasāra tikā*
- (19) *Panchasangraha vṛtti*
- (20) *Shadalakṣī vṛtti*
- (21) A commentary on the *Saptatīkā*
- (22) The *Sabdānuśāsana* (an original work on grammar containing 6000 verses.)

Lakshmanagani wrote the *Supārśvanātha Charita* in *Mandalipuri* (*Māṇḍala*). The work contains 10,000 verses and deals with the life of *Supārśvanātha*, the seventh Tirthankara of the Jains. This *Lakshmanagani* was a pupil of *Hemachandrasūri Malladhari* *

Siddhapāla, son of *Sripāla*, was a great poet. Many learned Jain monks lived in his *Upāśraya* or monastery. He was a favourite of *Kumārapāla* and the latter, at times, listened to his sermon. The *Kumārapālapratibodha* of *Somprabhasūri* contains one such sermon. *Siddhapāla* flourished between V. S. 1211 and 1250 (A. D. 1155 and 1194.)

Chandrasūri, pupil of *Devendrasūri* of *Chandra-*

gatchha, composed the *Sanatkumāracharita* in Anahilapātana in V. S. 1214.⁹⁸

Durlabharāja mantri, son of Narasimha and grandson of Jahlamantri, composed the *Sāmudrikatilaka* in V. S. 1216.⁹⁹ He belonged to Prāgvāta race and rose to the rank of a minister in the time of Kumārāpāla.

Padmaprabhasūri was the author of the *Bhuvanadipaka* in V. S. 1221. He was a pupil of Vādī Devasūri.¹⁰⁰

Muniratnasūri was a pupil of Samudraghoshasūri of the Chandra—Purnamikagatchha. He wrote the biography of Amamaswami, a future Tirthankara, in V. S. 1225, in Anahilavāda. Our author's other works are the *Āmbadacharita* and *Munisuvratacharita*.¹⁰¹

Jagadeva, son of Yaśodhavalā of Srimalakula, spent much money to glorify Jainism. Hemasūri had conferred on him the title of 'Balakavi'.¹⁰²

The literary activities of the reign were not confined to the authors mentioned above. There

98. Ibid, p. 277. 99. Ibid, p. 277-8, Velanakara, No. 401. 100. Velanakara No. 372. 101. Peterson III, 144; Desai, Loc. cit., p.p. 281-2. 102. Desai, Loc. cit., p.p. 281-2.

were many Jains who could not write books themselves but who spent much money in making copies of the books written in this as well as previous reigns. Kumārapāla, himself, was a patron of learning and the learned and opened twenty-one Libraries in his kingdom. He had, moreover, employed 700 copyists to make copies of the works of Hemasūri.¹⁰³

The Praśasti to the *Śāntināthacharita* of Devachandrasūri contains valuable information about the family of Rāhad of Prāgvatavamśa. Siddhināga was the ancestor of Rāhad. He had a wife named Ambini. Siddhināga and Ambini had four sons—Podhaka, Virada, Vardhana and Dronaka. The sons set up an image of Śāntinātha in the temple of Śāntinātha in Dahoda. The image was worshipped in Dadhipadra or Dahoda at least upto V. S. 1227 or A. D. 1169-70.

Podhaka had three sons—Ambudatta, Ambuvaradhana and Sajjana. He set up two images of Parśvanātha and Suparśvanātha in the temple of Mahāvira in Madahrit (modern Mudhara, near Abu). Podhaka's two daughters entered the order

103. Jinamandānagani, *Kumārāpālaprabandha* p.p. 96-7.

of Jain nuns and came to be known as, Yaśahśri and Śivadevi.

Sajjana had a wife named Mahalatchhi who was a great donor, and five sons—Dhavaḷa, Visala, Desala, Rahada and Bahad. Dhavaḷa had two sons—Virachandra and Devachandra and a daughter named Siri. Virachandra had five sons named Vijaya, Ajaya, Raja, Ambu and Salana.

Bahada had a wife named Jinamati and a son named Jasaduka.

Rahada was intelligent, popular religious and noble-minded. He worshipped the image of Jina according to the rules of his faith, praised the Jain monks, listened to their sermons, gave money in charity to the poor, performed penance to the best of his abilities and observed the vows of a Jain layman. Rahada had four sons named Chahad, Bohadi, Asada and Asādharma, and five daughters—in-law, named Asvadevi, Mundhi, M-adu, Teguya and Rajuka. Yaśodhara, Yaśodhira, Yaśahkarna, were Rahad's grandsons and Ghuya, Jasuka and Jayantuka his grand-daughters.

Bohadi, second son of Rahada, was cut off in the prime of life. So the *Śāntināthacharita* was

written at the request of Rahada in V. S. 1227 or A. D. 1170-71, in the reign of "Suśrāvaka Kumārapāla".

The *Prabandhachintāmani* gives us information about Ābhada, a rich Jain, of the time of Kumārapāla. Ābhada began life as a poor man. Once fortune smiled upon him and he became very rich. He was a follower of Hemasūri, and performed the religious ceremonies of the Jains with great faith. He was a great donor.¹⁰⁴

Chhadaka Sheth and Kubera were Jain multi-millionaires of the time of Kumārapāla. According to Yasahpala, a contemporary of Kubera, Kubera had six crore gold coins, 8000 mans of Silver, 80 mans of Jewels, 50,000 horses, 1000 Elephants, 80,000 cows, 500 ploughs, 500 shops, 500 carriages etc.¹⁰⁵

In the *Mahāvīracharita*, Hemasūri lets the Tirthankara make the following prophecy to Prince Abhaya about the extent of Kumārapāla's Empire:—

"He will conquer the region of Kubera (i. e.

104. *Prabandhachintāmani* (Shastri's Translation), p.p. 181-2. 105. *Moharājaparājaya*, III, 39-42. These details are not confirmed by other evidence.

the north) as far as the kingdom of the Turushkas, that of Indra (the East) as far as the Ganges, that of yama. (South) as far as Vindhya, and the west as far as the Ocean." (XII, v. 52).

This statement of Hemasūri, Kumrapāla's contemporary, is substantially justified. Kumrapāla's victory over the Sapadalakha deśa added the territories of the Chohana King to his Empire. The defeat of Mallikarjuna gave him Thana and Colaba Districts over which the Silhura King held sway. :He had inherited Gujarata, Cutch, Kathiawada, Malwa and Mewad from Siddharaja, his predecessor.

The Sodhadi vav inscription of this reign gives us valuable information about the custom duties. At the custom house of Mangrol, duties were levied on carts full of corn, donkeys loaded with goods and camels loaded with betel leaves. Owners of fields had at times to pay certain duties. These were payable in cash. At times, duties were payable in kind.¹⁰⁶

Kumarapala was poisoned by his nephew Ajayapala and died in S. 1229 (A. D. 1172-3). He was the greatest of all the Solanki kings

¹⁰⁶. *Bhāvanagara Inscriptions*, p. 158.

that adorned the throne of Anahilavāda. In his reign, the empire reached its zenith. Kumārāpāla maintained the same with a firm hand. His predecessor Siddharāja, though a great and popular king, cannot merit comparison with him. He did not hold sway over as large a territory as Kumārāpāla. Konkana was not conquered by him, and the Sapādalaksha king was his friend, and ally rather than his feudatory. He was not a great statesman in as much as he did not make proper arrangements for the defence of the capital when he went on a pilgrimage to Somanātha with his mother. Naravarman invaded Gujarat and Śantu Mantri had to give him gold to induce him to retire. The Chahmāns, moreover, claim that they, for some time, succeeded in occupying the capital under the leadership of Yojaka.¹⁰⁷

Madanavarma of Mahobakapura defeated him. This is one of the reasons why Merutunga calls him a coward in battle. Jayasimha's personal character, moreover, was not good. He relentlessly persecuted Kumārāpāla for no fault of his. Merutunga's statement that he was not a 'paradarsahodara' or a brother to the wives of others is very suggestive. The same seems to be confirmed.

107. E. I.; IX, p. 75.

ed by the bards who speak at great length about Jayasimha's undesirable relations to Jasama and other women.

In Jayasimha's reign, "peace, safety, tranquillity and good government" of Gujarāt were in danger for some time; in Kumrapala's reign, on the other hand, no invader dared knock at the gates of Gujarāt. Jayasimha, moreover, was engaged in wars and conquests for the major part of his reign. His great victory over the King of Malwa, was won in V. S. 1192-8, only a few years before his death. He must have, therefore, found very little time for reforms. Most of the conquests of Kumrapala, on the other hand, were over before V. S. 1208, and he had considerable time at his disposal to think of the welfare of his people. By enforcing prohibition, he improved the condition of the middle classes and labourers. By forbidding injury to living creatures, he encouraged agriculture and lowered the cost of living. By declaring gambling and adultery illegal, he raised the tone of public morals. The king won the blessings of weeping widows and his other subjects by giving up the practice of confiscating the property of a person dying without an heir.

Kumrapala's character was spotless. Moru-

tunga says that he was a 'paradārasahodara' or a brother to the wives of others and the same is confirmed by Mahmud Ufi, a Muslim historian.¹⁰⁸ The latter chronicler says that Kumārapāla "surpassed all other rulers in Hindustan in good qualities and amiable disposition" and exercised power "with a right appreciation of the duties of a ruler." Remembering his own days of adversity, Kumārapāla "afforded full protection and Justice to his subjects, ruling with impartiality and equity."¹⁰⁹

The above account of Mahmud Ufi deserves our full credence as it comes from a historian who had no reason to exaggerate, and as it is confirmed by Hemasūri, a contemporary chronicler, who says that "he will lead his people to the highest welfare, protecting it as a father."¹¹⁰

In fine, we conclude that Kumārapāla was the greatest king of the Solanki dynasty of Anahilavāda and that he must rank very high in the list of good rulers of India.

After Kumārapāla's death, Ajayapāla came to the throne. He was the worst king on

108. Elliot, *History of India*, II, pp. 169-70.

109. Elliot, *History of India*, II, pp. 168-69.

110. *Mahāvīracharita*, XII, 47.

the throne of Anhilavada. The policy of religious toleration followed by Mularāja and his successors since 942 A. D. was, for the first time, given up after 231 years. There was no freedom of conscience. The temples of Kumārāpala were demolished one after another and used as gambling houses till Silana, a jester, persuaded the king to desist from the work of destruction.(A).

The reign of terror had commenced. Kapardi, a minister of Kumārāpala, was put to death. Rāmaśāndrasūri, a prominent pupil of Hemasūri, was made to rest on a heated plate of copper, and Āmrabhata was asked to prepare for battle in which he died (B).

Ajayapala's reign of terror was cut short by Vaijālaya, a doorkeeper, who stabbed him in A. D. 1176.

Yasahpala was a Jain minister of Ajayapala. He completed the *Mohaparājaya*, an allegorical drama, celebrating the conversion of Kumārāpala to Jainism, in this reign. His father's name was Dhanadeva and mother's name Rukmini. Dhanadeva was a minister of Siddharāja or Kumārāpala.(C)

(A) *Prabandhaśāhīnāmāṁś*, p.p. 245-6.

(B) *Ibid*, p.p. 246-8.

(C) Merutunga, *Ibid*, p. 249.

Narapati, son of Āmradeva of Dhāra, completed the *Narapatiṣayacharchā* in Anahilāvāda in V. S. 1232, (A. D. 1176).(D).

Pradyumna, pupil of Mahendrasūri, who was pupil of Vādi Devasūri, wrote the *Vādasthala*. In reply. Jinapatisūri of the Kharataragatchha wrote the *Prabodhyavādasthala*. Jinpati's other works are the *Tirthamālā*, *Sanghapattaka tikā* and *Panchalingivivarana*.(E).

Ratnaprabhasūri, pupil of Bhadreśvarasūri who was a pupil of Devasūri of the Brihad Gatchha, was the author of a commentary on the Upadeśamālā of Dharmadāsagani in V. S. 1238 (A. D. 1182). He also wrote a commentary on the *Syādvādaratnākara* of Devasūri.^F

Ajayapāla was succeeded by his son Bāla Mularāja who ruled for only two years. The latter was succeeded by his brother Bhima II. During these two reigns, the policy of Ajayapāla was given up and people had full freedom of Conscience. The Jains could peacefully worship

(D) Velankara, Nos: 380-4.

(E) Peterson, IV, p.p. XXXVI-VII; Hirālāl Hansarāja, *Jain Itihāsa*, p. 36.

F. Peterson, IV, p. CII; Hirālāl Hansarāja, Loc. Cit, p. 36.

their Vitarāga Deva and Sarasvatī, the goddess of learning.

Hemaprabhasūri, pupil of Yaśoghoshasūri, wrote the *Praśnottararatnamālā vṛtti* in V. S. 1243 (A. D. 1187) at the request of Haripāla mantri. He belonged to the Purnamika gatchha.⁶

Āsada was the son of Katukarāja and Ānala-devī of Srimāla vamsa. He was an orthodox Jain. Abhayadevasūri, the "Kalikālagautama," was his guru. Āsada's works are the *Upadeśakandali*, *Jinastotra*, and a commentary on the *Meghaduta* of Kalidasa. Rajada, Āsada's son, died a premature death; so Āsada wrote the *Vivekamanjari* to ease himself. He was known as "Kavisabha-sringara."⁷

Udayasimha wrote a commentary on the *Dharmavādhi* of Sriprabhasūri in V. S. 1253.⁸

Devasūri of Jhaliharagatchha was a pupil of Devendra and Haribhadrāsūri. He composed the *Padmaprabhacharita* in Prakrit in V. S. 1254.⁹

Purnabhadrasūri, pupil of Jinapatisūri of Kharataragatchha, compiled the *Panchākhyānaka*.¹

□ *Jesalmere Catalogue*, No. 90.

H. Peterson. V. 48; II, 56, III, 12. J. Desai, Loc. cit., p. 339. K-L. Ibid, p. 340. Purnabhadra's other works are *The Atimuktacharita*, *Daśarāvākacharita*, *Dhannasālibhadracharita*, *Kṛitapunyacharita*, etc.

Nemichandra who was converted by Jinapatisūri of Kharataragāṭhha wrote the *Satthisaya* in Prakrit. His son entered the order of Jain monks and came to be known as Jineśvarasūri.^M

Malayaprabha, pupil of Mānatungasūri, wrote a commentary on the *Siddhajayanti*, a work of his spiritual preceptor,^N in V. S. 1260.

Tilakāchāraya of Chandragāṭhha was a pupil of Sivaprabha. He gives his spiritual lineage as follows:—(1) Chandraprabhasūri (2) Dharmagosha (3) Chakreśvarasūri (4) Sivaprabha (5) Tilakāchārya. He was the author of the *Āvasyakalaghuvritti* in which he was helped by his pupil Padmaprabha in V. S. 1296 (A. D. 1240). His other works are the *Pratyekabuddha-Charita* in V. S. 1261 (A. D. 1205), the *Jitakalpavritti* in V. S. 1274 (A. D. 1218), the *Samyaktvaparakaranavritti* in V. S. 1277 (A. D. 1221), the *Daśavaikālikatikā*, the *Śrāvaka-prāyascītasāmāchāri*, *Pratyākhyānalaghuvritti*, *Śrāvaka-pratikramanasūtravritti*, *Śādhupratikramanasūtravritti*, and *Pākshikasūtra*.^P

M. Bhāndūrakara, IV, 149, Velankara, Nos. 1670-72.

N. Peterson, III, 37.

P. *Jesalmere Catalogue*, introduction, p. 20.

Jinapala, pupil of Jinapatisūri of Kharatara-gatchha, wrote a commentary on the *Shatsthānaka*.^o

Dharmaghoshasūri, pupil of Jayasimhasūri of Ānchalagatchha and guru of Mahendrasūri, was the author of the *Saptapadatikā* in V. S. 1263 (A. D. 1207). The book is written in the form of questions and answers.^x

Devendrasūri, pupil of Dhanesvarasūri of Nāgendragatchha, composed the *Chandraprabha-charita* in Somesvarapura (Somanatha Pattana) in V. S. 1254 (or A. D. 1197-8). He is said to have founded Śerisa tirth, near Kalol, in the Mehsana District of Bombay State.(s).

Jinadattasūri, founder of the Vayatiya-gatchha, flourished about V. S. 1265 (A. D. 1209). He helped many persons to embrace Jainism. He is known as the author of the *Sri Jinendracharita*, the *Vivekavilāsa* and the *Śukanāśāstra*. He accompanied Vastupala in his pilgrimage to holy places in V. S. 1277 (A. D. 1221).(t).

Q. Buhlar, VI, No. 776. R. Peterson, 66.

(S) Buhlar, II, No. 347 and III, 154; Jain Yuga, I, p. 188.

(T) Peterson, I, app. p. 2; Hiraṅki Hansarāja, Jain Itihāsa, p. 36.

(ગરવા, ફરવાગમના) ને પૂર્વકાલિકની પ્રકૃતિ અને (સત્કૃત્ય મગરવ)માંથી 'ય' ને પાછી પહેલા ઉપસર્ગ આવવાથી વિરૂતિ માની છે પરંતુ જૂની સંસ્કૃતમાં આપે એક નથી. તેમાં ઘટ્ટવા અને યુક્ત એમ બંને રૂપે મળે છે તેમાં ફરવાય મળે છે અને પાલીમાં 'ફરવાન' અને 'કાસુન' મળે છે આથી પાંચ જાતનાં રૂપ થયાં— ફરવા, ફરવાય, ફરવાન કરૂન કર્ય(ફરવ). સદ્ય નિચર કરતાં આ જાળવ નહિ. પરંતુ 'ઠ' અત્યાગ્ય પાછુન સંજની ત્રીજી અને ચોથીનાં રૂપેનાં હિન્દી 'સે' જાણ્ય છે ફરવા એટલે હિ ફરસે-ક રનેસે-કરને ઈત્યાદિ. પ્રાકૃતમાં 'સ્વા' નિષક્રુધ નથી પણ 'વ' છે અને પાલી વાજ સ્વાન, સુત પછી સૂચ થા ડૂચ થાને મરણીમાં ઘેરન, ગ્રહણ ત્યાં સુધી પહેલાં મળેલ છે અને મરવાડીમાં, કીને, લખીને એમાં રહેલ છે ને ગુજરાતીમાં કીને, લખીને એમાં પણ તે છે જૂની હિંદી થા જૂની ગુજરાતીમાં અર્થાત્ અપજલમાં 'પેડિખવિ' 'નેડિખવિ' આદિ આવે છે ત્યાં પણ વ એટલે ઈવ એટલે ઈ છે હિંદીમાં વ, ઇ ના રૂપમાં આવ્યા છે (આજ સુધિ એટલે અપ્પ, સુ-અપ્પ આવ્યા થા મુલ્ય (!) હવે તો ઇ પણ હિંદી મળે છે અને મરવાડી પૂર્વકાલિકો અનુપ્રયોગ થાય છે જેમકે આ કર= (જૂની હિ) આજ કરિ=પાળી આજ કરિ=સ આપ થાય (!) ગુજરાતીમાં ઇ તથા ઈની પ્રત્યય છે જેમકે આઈ-આઈને બોલી-બોલીને આવી-આવીને ઘણી-ઘણીને. (૩)—અવ અવ રહ અવ દુરમ અવ, પાવકા નિનિચ્ચ,

સમ્યક્કરિ મન્તલુ ઉમ્મુક્ક (તા ૧) રહાપ્પ.

પાકાર—પાવકા, કુર રહાપ્પ, ઉમ્મુક્ક મન્તલુ મન્તલ.

અર્થ—(જોના) અવ રથ, યોગ, પાવકા આવ્યા અવ છે અને ને નેકર વમરનો છે (તેવા મુજને) હે સ્વર્ગસ્થિત રહાપ્પિવ ! બેઠાથી બ. તારી તરફ મોં કરેલો એવો-ઉમ્મુક્ક હું પું

અવ-અવ અવ, અવ-અવ-હાથી, રહ-રથ, દુરમ-દુરમ-યોગ, પાવકા-તેમાં આવેલા ડા' આટે ન ૧ માં સહેસરો એ પરની

ઐતિહાસિક સત્ય છે, કારણ કે ચાલુક્યોના બે લેખોમાં આ વાતનો સાબિતીબાન ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. મુજના મત્રીનું નામ રાષ્ટ્રદિત્ય હતું-તે તેના વિ.સ. ૧૦૩૬ (ઈ.સ. ૯૭૯)ના દાનપત્રથી પ્રકટ છે. મુજનું પ્રથમ દાનપત્ર સ. ૧૦૩૧ નું છે અને તેનું મૃત્યુ તેના રાજ-કાલમાં દિગંબરાચાર્ય અમિતગતિએ સુભાષિતરત્નસદૌહ પૂર્ણ કર્યો તેના વિ.સ. ૧૦૫૦ થી અને તૈલપના મૃત્યુ સવત્ ૧૦૫૫ ની વચ્ચે થયેલું હોવા કદે આ રાજા મુજ વિક્રમની અગ્યારમી શતાબ્દીના બીજા ચરણમાં હતો. (મુજ નથા ભોજના કાલનિર્ણય માટે જુઓ નાગરી પ્રચારણી પત્રિકા નવીન સંસ્કરણ ભાગ ૧ અંક ૨ પૃષ્ઠ ૧૨૧ થી ૧૨૫, અને ગૌ. હી. ઓઝાજી કૃત 'સોલંકિયોકા ઇતિહાસ' પ્રથમ ભાગ પૃ. ૭૬ થી ૮૦.) પ્રબંધ-ચિંતામણિમાં લખ્યું છે કે મુજને મારી નાખવાના સમયે તેણે કહ્યું હતું કે 'લક્ષ્મી ગોવિંદ પાસે ચાલી જશે, વીરશ્રી વીરને ઘેર ચાલી જશે, પરંતુ યશ પુજ એવો મુજ મરી જતા સરસ્વતિ નિરાલબ્ધ થશે' આ મુજની રચના ન હોય ને તે સમયના કોઈ કવિની હોય, છતાં એમાં તો સદેહ નથી કે તે વિદ્યા અને વિદ્વાનોનો અવલબ-આધાર હતો તેના સમયમાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અમિતગતિએ 'સુભાષિતરત્નસદૌહ' એ ગ્રંથ બનાવ્યો. સિન્ધુરાજનાં કીર્તિકાવ્ય, નવસાહસાક ચરિતના કર્તા પદ્મગુપ્ત, ધનપાલ (તિલકમંજરીના કર્તા જૈન પ્રસિદ્ધ કવિ), દશરૂપના કર્તા ધનજય અને તેના દીકાકાર હલાયુધ તેના સમયમાં હતા. પ્રબંધોમાં અને સુભાષિતાવલિ-ઓમાં મુજના બનાવેલા કેટલાયે શ્લોક આવ્યા છે અને ક્ષેત્રેક કે જે મુજ પછી ૫૦ વર્ષે થયો છે તેણે મુજનો એક શ્લોક ઉધ્ધૃત કર્યો છે.

૨૩૩-હવે એ પ્રશ્ન ઉઠે છે કે જે દોહાઓની વ્યાખ્યા ઉપર કરવામાં આવી છે તે શું મુજે સ્વયં બનાવ્યા છે ?-ઉપરના ૧૦ માં નબરના દોહાની વ્યાખ્યામાં શાસ્ત્રી કહે છે કે તે 'રિપુનારીવાક્ય' છે, પરંતુ તેમાં મુજે પોતાનેજ સંબોધન કર્યું હોય તો તેમાં શું નવાઈ છે ? પ્રબંધ ચિંતામણિકારના સમય (સ. ૧૩૬૧) સુધી તો આ ઐતિ-

જા સા-ને તે (નારી જાતિ) સપ્તવ્યસ્થ-સ સપ્તતે. સપ્ત-
-સપ્તનુ સપ્ત-કવિતામાં વપરાય છે-સાપદનું નિસપ્ત-નિપત્તું
વેદ્ય-મેરે, કાઠિયાવાડમાં વેદારનું-ખમનું એ અર્થમાં વપરાય છે અને,
પળખીમાં વેદ-મેરેનું મકાન-મનાનો વેડી પૂરી-વચમાં કચેરીની પેઠે
બરેલી પુરી આ સાખીએ અર્થ એ છે કે વિખને કાઠ વ નુ-ઉદ્યવનું
-ખમનું નથી ટોની એ અર્થ કરે છે કે કાઠ (ખારા ખારીમાં)
વિખ નાખનું નથી.

(૧) —સાગર પાછ લક મહ મહવહ દસસિરિ સસ,

ભજમજ સો અર્ધિ મય મુજ મ કરિ વિસાસ.

અર્થ—સાગર ખાઈ લક મહ અને દસ માથાનો સળ (રાજવું)
તે અપનિ-આખનો કાવ થનાં તે બાંધી મથા-નક થથા (તે) દે
મુજ । વિવાદ-મેઠ મ કર

ગઠવર્ધ-અપનિ અધી એ સળ જલુ તે પરથી છે કે એ
મળ મહની રખેવળી કરતા દેવા થરે આ અધીની નક્ત કાઠિયાવાડમાં
છે સરખાવે અકપતિ-અકવ-થાવે લાલિજમથ-તરી મથા બાંધ-
બાંધી મથા એમાં મનુ જલુ છે સરૂતમાં બમને અર્થ તરેલું બાં-
એલું હારેલું થાય છે તે પરથી દિલીમાં જમના ગતા, થયું છે બામળ
ગુણે. અહ બમળ અમદસખા આદિ.

પ્રકરણ ૪ મુ

પ્રજાંધ ચિતામણિમાથી ઉદાહરણો (અનુસંધાન)

૨૪૭—[રાજા મુજ એ જૂની દિલી-ગૂજરાતીનો કવિ—
ધારના પરમાર સળ મુજ તે વાકપતિરાજ નીજે ઉપચારાજ અનોપર્દ,
પૃથ્વીવંશના અથવા શીવંશના તેણે કેમચાલના સાંચકી સળ તેજપ
બીજ પર અધક કરી અને તેજપે તેને દસવી નિર્દયતાથી ખપે-એતે

ઐતિહાસિક સત્ય છે, કારણ કે ચાલુક્યોના બે લેખોમા આ વાતનો સાબિતાન ઉલ્લેખ કરવામા આવ્યો છે મુજના મત્રીનું નામ રૂપાદિત્ય હતુ-તે તેના વિ. સ ૧૦૩૬ (ઈ સ ૯૭૯)ના દાનપત્રથી પ્રકટ છે. મુજનુ પ્રથમ દાનપત્ર સ. ૧૦૩૧ નુ છે અને તેનુ મૃત્યુ તેના રાજ-કાલમા દિગ્વિજયાર્થ અમિતગતિએ સુભાષિતરત્નસંદોહ પૂર્ણ કર્યો તેના વિ સ ૧૦૫૦ થી અને તૈલપના મૃત્યુ સવત્ ૧૦૫૫ ની વચ્ચે થયેલુ હોવુ ધટે આ રાજ મુજ વિક્રમની અગ્યારમી શતાબ્દીના બીજા ચરણમા હતો (મુજ નથા ભોજના કાલનિર્ણય માટે જુઓ નાગરી પ્રચારણી પત્રિકા નવીન સંસ્કરણ ભાગ ૧ અક ૨ પૃષ્ઠ ૧૨૧ થી ૧૨૫, અને ગૌ. હી. ઓઝાજી કૃત ' સોલ કિયોકા ઇતિહાસ ' પ્રથમ ભાગ પૃ. ૭૬ થી ૮૦) પ્રબંધ-ચિતામણિમા લખ્યુ છે કે મુજને મારી નાખવાના સમયે તેણે કહ્યુ હતુ કે 'લક્ષ્મી ગોવિંદ પાસે ચાલી જશે, વીરશી વીરને ઘેર ચાલી જશે, પરતુ યશ પુજ એવો મુજ મરી જતા સરસ્વતિ નિરાલપ થશે' આ મુજની રચના ન હોય ને તે સમયના કોઈ કવિની હોય, છતાં એમા તો સંદેહ નથી કે તે વિદ્યા અને વિદ્વાનોનો અવલમ-આધાર હતો. તેના સમયમા ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અમિતગતિએ 'સુભાષિતરત્નસંદોહ' એ ગ્રંથ બનાવ્યો. સિન્ધુરાજનાં કીર્તિકાવ્ય, નવસાહસાંક ચરિતના કર્તા પદ્મગુપ્ત, ધનપાલ (તિલકમજ-રીના કર્તા જૈન પ્રસિદ્ધ કવિ), દશરૂપના કર્તા ધનજય અને તેના ટીકાકાર હલાયુધ તેના સમયમા હતા. પ્રબંધોમા અને સુભાષિતાવલિ-ઓમા મુજના બનાવેલા કેટલાયે શ્લોક આપ્યા છે અને ક્ષેત્રેક કે જે મુજ પછી ૫૦ વર્ષે થયો છે તેણે મુજનો એક શ્લોક ઉદ્ધૃત કર્યો છે.

૨૩૩-હવે એ પ્રશ્ન ઉઠે છે કે જે દોહાઓની વ્યાખ્યા ઉપર કરવામા આવી છે તે શુ મુજે સ્વયં બનાવ્યા છે ?-ઉપરના ૧૦ માં નખરના દોહાની વ્યાખ્યામા શાસ્ત્રી કહે છે કે તે ' રિપુનારીવાક્ય ' છે, પરતુ તેમા મુજે પોતાનેજ સંબોધન કર્યુ હોય તો તેમા શુ નવાઈ છે ? પ્રબંધ ચિતામણિકારના સમય (સ -૧૩૬૧) સુધી તો આ ઐતિ-

દાસિક વાન હતી કે દોહા યુગના છે એ મોકે બીજા કવિઓના જનાનેશ જાણવામાં આવ્યા છે અને આ પ્રગલ્ભશોએ બીજા કવિઓ વા મળાઓને સિરે ચલાવ્યા છે તે કારણે આવા પ્રસિદ્ધ દોહા પર સંદેહ કરી શકાનો નથી. આવા દોહા દત્તકથામાં રહી જાય છે અને દત્તકથાઓ સિવાય તેની રચનાના સુબધમાં કેઈ પ્રમાણ નથી વીકસેરના જુદી રાતે રાણા નાજર સોરઠ લખી મોકલ્યા, માનસિદ્ધને આગરે 'સમી જમિ એવાયકી' વાગે દોગે લખી મોકલ્યો નરહરિ કવિનો અસ્તિત્વ હતું તેનું મહત્ત્વ વાગે કર્યો આગર આમળ મુકલમાં આવ્યો થકા અને મુન રાદ આખર આદિ દોહા બીરજસનના છે કુલ મીવાળી કુમિત્રા પ્રકુિત ખાનખાના અને તુલસીદાસ વચ્ચે થકા હતી—ઈત્યાદિ વાગના ઐતિહાસિક પ્રમાણ સિવાય બીજું કંઈ પ્રમાણ છે !

૨૩૪ તે પ્રમાણ એ માનવાનું છે કે જાગ્યારી સત્તાબ્દોના બીજા અરણમાં પ્રસિદ્ધ વિદ્યાપ્રેમી મોજનો થકા પરખર રાગ મુજ જૂની હિંદી-જૂની ગૂજરાતીનો કવિ જણ હતો. એક બીજું પ્રમાણ છે—મી હેમચન્દ્ર જાગરણમાં એ જાગરણના ઉલ્લેખ આપ્યા છે તેમા એક દોહા એ છે કે—

જાદ મિએકવિ જાદિ તું, હવે તેવક છે દોહ
હિન્દખર્મિ જા નીસરકિ, જાણવું મુજ સરોમ

અર્થાત—માંજ વિએકી-જાદા કરી તું જાણ છે હું જણ તેવી રીતે જાણ હું (તેમો) શુ-કયો દોહ છે ? હવેમાં સ્થિત વચેશ નો (તું) નીકળ્યા જા, તે મુ (કહે છે કે હું) જાણું (કે તું) સરોમ છે. એવા અર્થનો આ જણ જાણ થકા થકે છે કે તે હું જાણું કે મુજ સરોમ છે આ બીજો જાણ સંધિ જાણ છે પરતુ મુજની કવિતાઓમાં નામ જાણવાની રીત નેતાં પહેલો જાણ જણ અસંભવિત નથી. આ દોહો હેમચન્દ્ર પહેલવેલ છે. આથી બેજ પરિણામ આવી થકે છે—એક તે એ કે સરોમ (મી)ના

‘ બાહ છુડાએ જાત હો, નિબલ જન કે મોહિ,
હિરદે સે જમ જહૂગે, તો મૈ જનૌ તોહિ

એ દોહાનો પિતામહ ‘ બાહ બિછોડવિ ’ આદિ દોહાનો કર્તા રાજા મુજ હતો અને આ મુજના નામથી અકિત દોહો સ. ૧૧૯૯ (કુમારપાલના રાજ્યાભિષેકનો સમય કે જે પહેલા તો હેમચંદ્રનું વ્યાકરણ રચાયું હતું) થી પહેલા પ્રચલિત હતો, બીજું પરિણામ એ કે જો બીજો અર્થ લઈએ તો જે નાયિકાએ લપસણી ભૂમિવાળો દોહો (ઉપર સપ્તમા ૩ નો) મુજને લખ્યો હતો તેની કૃતિ આ પણ હોય અને અવસ્થાઓમા કાતો મુજને કવિ માનવો પડશે, અને કાતો આ દોહાઓને તેના સમયમા રચાયેલા માનવા પડશે. ઓછામા ઓછું એ તો માનવું પડશે કે આ દોહો સ. ૧૧૯૯ (પૃથ્વીરાજ રાસોના કલ્પિત સમયથી ૫૦ વર્ષ પહેલા) થી કેટલોક સમય પહેલાની રચના છે જેથી તે સમયે કાતો મુજે રચેલો અને કાતો મુજને પ્રેષિત થયેલો માનવામા આવતો હતો.

(૧૧) લોજને ત્યા એક સરસ્વતી કુટુંબ આવ્યું કે જેની ખખર લોજના સેવકે એક સંસ્કૃત-દેશીથી મિશ્રિત શ્લોક બનાવી આપી —

બાપો વિદ્વાન બાપુત્રોડપિ વિદ્વાન
બાઈ વિદુષી બાઈધુઆપિ વિદુષી,
કાણી ચેટી સાપિ વિદુષી વરાકી
રાજન્ મન્યે વિજ્ઞપુજ્ઞ કુટુંબ્યમ્

અર્થ—બાપ પણ વિદ્વાન છે, બાપનો પુત્ર પણ વિદ્વાન છે, મા વિદુષી પડિતા છે, માની બેટી પણ વિદુષી છે, બીચારી કાણી ઘસી છે તે પણ વિદુષી છે રાજન્ ! માનું છું કે કુટુંબ વિરોધો પુજ છે
પાઠાંતર—વખો, વિદ્રી, વિદ્રી, વિદુસી, વિદ્ય, વિદ્ય કેવલ લેખ-પ્રમાદ છે.

બાપ—પિતા. આ દેશી શબ્દ છે, પરંતુ હેમકોશના શેષકાંડમા સંસ્કૃત માનેલો છે પ્રબંધચિતામણિમા તેનું સંસ્કૃત રૂપ વપ્તુ (વમા-

ખીજ વવનાર) પણ આખું છે (૧ ૩ ૧) (જુઓ ના. પ્ર. પત્રિકા
ભાગ ૧ અક ૩ પ. ૨૪૬ ટિપ્પણ ૧૬) આઈ—મા, મતા (મરાઠી
આઈ) કુઆ—પુત્રી સ. દુહિના ૫ નખી ધી, વિજ્ઞ—વિગ.

(૧૨)—રાજાએ તેમણી ભણેલી પત્નીને મુમત્તા કરી કે કવણ
પિયાવડ ખીર ? —તણીએ તેની પ્રતિ કરી કે—

નહ વહ રાવણુ બાહ્યઈ દહમુક ઇકુ સરીર
નહુમી વિશ્વમી મિત્તવહ કવણુ પિયાવડ ખીર
પાહાતર—જેઈ

અર્થ—જ્યારે આ સુવણુ હતુ મુખ અને એક સરીરવચ્ચે ન
એ ત્યારે મતા અવમામાં (આવી) મિતરે છે કે ક્યા (મુખ) ને હમ
ખીવરતુ ? (જુઓ આ ઢોઢો પ. ૨૧૫ ન. ૩૪)

બાઈયઈ—જાણે રાણીનામે રાવણ્યો—રાવળાદે. વિશ્વમી—
વિશિષ્ટતા મિતવઈ—મિતરે, કવણુ—કેણુ, ક્યા, પિયાવઈ—પિયરતું—
ખીચાઈ કાઢિવાવાડો ખીર—સ કીર, હમ. સિધીમાં ખીર અતિ ? કુમ છે ?

(૧૩)—ખીજ મુમત્તા એ કરી કે કાઢિ વિશ્વમુક કાઢ ? —આની
પ્રતિ કણી મેરીએ એવી રીતે કરી કે—

કાણુ મિ વિરહકરાસિઈ જઈ ઉમુખિવ વરાણુ,
સહિ અમ્મમુક કિ મઈ કાઢિ વિશ્વમુક કાઢ ?
પાહાતર—અકિમમુ, અમ્મમુમ હીક લાગે છે

અર્થ—કાણુ વિરહથી દુર્વિખત બીએ ખીજાની બીજાત પત્નીને
ઉપાખ્યો છે સખિ ! મે આ અતિ અચરજ એવો કે (તેણી) હવે
કેના કાને જાગે ? —કેના કાનો બાપવ ભે ? —કણકંતરિયા પહેલાં તે
પત્નીને બગાડી દીધા પછી હવે માન મુ ત્યારે પસ્તાવ છે કે
ભાવ ! કેના મળામા ભપાઈ ? (જુઓ આ ઢોઢો ખીજા ૧૫માં પ.
૨૧૬ ન. ૩૫.)

કાણુ—કેઈથી આ કાણ રીતે કરાસિઈ—કરાસિતાએ પદ—પતિ,
ઉમુખિવ—ઉપાખ્યો, વરાણુ—વરા—નિચારો, બાપડો, અમ્મમુક—અમ-

દબુત જુઓ ઉપર ન. ૬ દિઠ-દીઠો, જોયો. મઈ-મે કઈ-વાચ્યમા કર્તા કારક કઠિ-કઠે-કઠમા વિલુચ્છઈ-લટકે, વળગે, કાઉ-કેના

આ બંને દોહા કુમારપાલ પ્રતિબોધમા કઈક પાઠાતરવાળા બીજા પ્રમગે છે. અગાઉ જુઓ પૃ. ૨૧૫ અને ૨૧૬.

(૧૪)—એક સમયે ભોજ રાત્રે નગરમા કગ્તો દતો ત્યા એક દિગબરને એક ગાથા બોલતા સામળ્યો ખિચાગે તે દિગબર તો થઇ ગયો હતો, પણ મનની હાથ પરી થઇ નહોતી. બીજે દિને ભોજે તેને બોલાવ્યો અને તેનો મનસૂબો જાણી પોતાનો સેનાપતિ બનાવ્યો પછી તે કુલચક્રે અણુદિલપટન હતી જયપત્ર પ્રાપ્ત કર્યું આ ગાથાનો દોહો એ છે કે—

એઉ જન્મુ નગ્ગહ ગિઉ, ભડસિરિ ખગ્ગુ ન ભગ્ગુ,
તિગ્ગમા તુરિયા ન માણિયા, ગોરી ગલિ ન લગ્ગુ.

પાઠાંતર—આઉ (=આયુ), નિગ્ગહ, નગ્ગહ

અર્થ—આ જન્મ નકામો ગયો, (કારણ કે) ભડ (વીર) ના શિરપર મારી તલવાર ભાગી નહિ, તીખા (તેણે) તુરગ-ઘોડાતો ઉપ-ભોગ કર્યો નહિ તેમ ગોરી (યુવતી)ના ગળે વળગ્યો નહિ.

શાસ્ત્રીએ ‘ ભડસિરિ ખગ્ગુ ’ ને એક પદ લઇ અર્થ કર્યો છે ‘ ભટ્ટ શ્રી ખડ્ગઃ ’. તિગ્ગમાનો અર્થ ‘ તીક્ષ્ણ સ્ત્રી કટાક્ષ ’ કર્યો છે, અને ‘ તુરિયા ’ નો અર્થ ‘ વલિકાદિ શયોપકરણ ’ (રામાયણની ‘ તુરાર્ધ ’) —ગૂજરાતી તળાઇ, ઢોની ‘ તુરિયા ’ નો અર્થ કર્કશ-સ્વર-યુક્ત વાજિત્ર (સૂર્ય) કરે છે.

એઉ—એહ, એ, નગ્ગહ—નિર્ગહ સ નિષ્ફલ.—શાસ્ત્રી કહે છે કે નગ્ગહ—હું નાગો છું-દિગબર છું વા નિર્ગહ છું ભડ-કાઠીઆવા-ડમા ટોણામા વપરાય છે-જો તું ભડ-ભડનો દીકરો હો તો. મારવા-ડીમા વીર માટે ‘ ભડ ’ કહે છે-વિશેષે કરી ટોણુ મારતા ભડવીર એ ગૂજરાતીમા વપરાય છે.

બીજા વાવનાર) પણ આખું છે (૫ ૩ ૧) (શુભો ના પ્ર. પત્રિકા
ભાગ ૧ અક ૩ ૫ ૨૪૪ દિપિકા ૧૧) આર્થ—મા, માતા (મરાઠી
આઈ) કુઆ-પુત્રી સ. કુદિના પાળખી થી વિનય-વિરા.

(૧૨)—રાગએ તેમથી ક્ષેત્રની પૂર્ણિ મમત્વા કરી કે કવલ
પિયાવઈ ખરે ? —તણીએ તેની પૂર્તિ કરી કે—

જાલ મહ રાવલુ જાણવઈ હૃદયુદ ઇયુ સરીર
જાણુપી વિચખી જિતવઈ કવલુ પિયાવઈ ખરે
પાકાતર—જઈ

અર્થ—જ્યારે જા રાવલુ હૃદ મુખ અને એક સરીરજા ન
એ ત્યારે માત્ર અવજામાં (આવી) જિતવે છે કે જા (મુખ) ને હૃદ
પીવરતુ ? (શુભો આ દોહો પ. ૨૧૫ ન ૩૪)

જાણવઈ—જાણે જાણીવયો, રાવલયો—રાવલદો. વિચખી-
વિરિખા જિતવઈ—જિતવે, કવલુ—કાલુ, જા પિયાવઈ—પિયરતું-
પીવરે કાઢિવાવાડો. ખીર—સ ધીર, હૃદ. સિધીમાં ખીર અતિ ? ક્યૂંકે ?

(૧૩)—બીજા સમત્વા એ કરી કે કાઢિ વિચખઈ કાઢ ? —આની
પૂર્તિ કણી એરીએ એવી રીતે કરી કે—

કણુ નિ વિરહસાધઈ જઈ કુમવિવઈ વરાઈ,
સાદિ અવજાઈ કિં મઈ કાઢિ વિચખઈ કાઢ ?

પાકાતર—અવિચખ, અવજાજીવ દીક કાઢે છે.

અર્થ—કેવળ વિરહથી દુર્ગતિ સ્ત્રીએ ખીજાને બીજાત પતિને
ઉદાસો. કે સખિ ! મે જા અતિ અવજાજીવે એવો કે (તણી) હવે
કેના કાઢે વળવે ?—કેના કાઢે જાણવ લે ?—કવલકારિયા પહેલાં તે
પતિને મજાડી દીધી પછી હવે માન ગયું ત્યારે પસ્તાવ છે કે
કાવ ? કેના અવજામાં કાવડાઈ ? (શુભો આ દોહો બીજા ૨૫માં પ.
૨૧૬ ન ૩૫.)

કણુ—કેવળથી ના કેવળ રીતે કણવિઈ—કણવિતએ પદ-પતિ,
કુમવિવઈ—ઉદાસો, વરાઈ—વરાલ—જિયારો, જાણવો. અવજાજીવ—અવ-

પાઠાંતર—ભોજ એવ હુ કણલઉ, સ્તબલઉ, ઠચુલ, લચ્છિલિ, કાષ, ગીમ વિહલી કોષ, પાઠાતરોમાં અધિકરણ-કારક વાળા પદ ‘ધ’ વગરના પણ છે.

અર્થ—ભોજ । બણુ-કહે તો ખરો, કે આ (તારા) ગણામાં કાંકો (આબૂપણુ નામ) કેવો લાગે છે ? ઉરમાં લક્ષ્મી અને મુખમાં સુરસ્વતીની વચમાં આ શુ સીમા બાધી છે ? વિદ્વાન ગજના મોમાં સુરસ્વતી અને પ્રભુના ઉરમાં લક્ષ્મી-વચમાં કાંકો શુ થયો ?-જાણે કે બંનેના રાજ્યની મર્યાદા બતાવે છે.

કંઠુલઉ—કાંકો, ગણાનુ ધરણુ, કેહઉ-કેવો, પડિહાધ-સ-પ્રતિભાતિ. **નિબદ્ધી**-નિન્યાધી, કાંઈ-કા, શામાટે, શુ.

(૧૭)—એક સમય ભોજ વીરચર્યાયી રાત્રે નગરમાં ફરતો હતો ત્ય. તેણે કોઈ દરિદ્રની સ્ત્રીને નીચેનો દોહો બોલતા સાંભળી—

માણસડા દસદસ દસા, મુનિયઈ લોય પસિદ્ધ,

મહ કન્તહ ઈક્કિજ દસા, અવરિ તે ચોરિહિં લિદ્ધ

પાઠાંતર—માણસડી, દસ દસ હવધ, માણસડા (દસ દસ) દમઈ દેવેલિ નિમ્મવિચાર્ધ, મુજઝ, નવોરહિ હરિયાધ, તે વોરહિ હરિયાધ, નવોરહિં લિદ્ધ પાઠાતરોથી જણાય છે કે આ દોહાના બે પાઠ છે. એકમાં તો સિદ્ધ લિદ્ધ પ્રાસ છે, બીજામાં નિમ્મવિચાર્ધ હરિયાધ એમ પ્રાસ છે

અર્થ—મનુષ્યની દશ દશ દશાઓ લોક પ્રસિદ્ધ સંભળાય છે અથવા દશ દશ દશા દેવતાઓએ બનાવી છે અર્થાત્ આખા જન્મમાં દશ દશા બદલે છે, પરંતુ મારા કંચની એકજ દશા (દારિદ્ર્ય) છે અને (જે હતી) તે ચોરોએ લઈ લીધી (અથવા બીજી પણ બીજાઓએ લઈ લીધી.)

સરખાવો—હસ્તિના દશવર્ષપ્રમાણુ દશ દશા કિલ બવતિ- (હર્ષચરિતની) સંકેત ટીકા.

માણિયા—માણ્યા, વખતેય ક્યો સ મન હતું સરખાવે
મારવાડી—સેળ માણીઓ ગેરીને માણીઓ રોલા (ગીત). મારી-
નામિકા મારે સાધારણ સગ્ગ છે હજુ પણ દિલી પળની રાજસાની
ગૂજરાતી ગીતોમાં આવે છે હેમચંદે પણ આ સગ્ગો આ ચર્ચનો
ઉલ્લેખ ક્યો છે

(૧૫) પ્રમથ વિતામણિની એક ૫૧માં તે દેવિયણ કુમ્ભ (કે
જે કવિ પણ હતો અને જેને સુંદર કવિતા મારે મેળે એક સુંદર ઇસ્તી
આપી હતી) નો એક દોહો બીજો આપ્યો છે કે—

નવ નસ બરીયા મગ્ગા, મણિ પદ્મ મેકુ
કમ્ભારિ જરિ અવિસિધ તક નાણીસિધ નેકુ.

અર્થ—માર્ગ (મારગો) નવા પાણીથી (વરસાદના પાણીથી)
બરો છે મનમાં મેધ પડે છે આ અતર (અવસર) પર જો (ત્રી)
આવશે તો નેક નાણી મુજની સ્ત્રીથી તો વરસાદમાં અવગમને
અસમ્ભવ નાણી મમાર નામકને તેની પહેલાં જોવાવતી હતી પરંતુ
કુમ્ભાર તેજ-વરસાદના સમયમાં અવગમનેજ સ્નેહની પરિક્ષા મને છે

ભરિયા—મરેલા મગ્ગા—ગુણ સંદેશો ન ૧ ૧ માં
ભરિ—આરે સ વદિ. મારવાડીમાં જર, જરું હમણું પણ સમ્ભવ્યક
આરેને મારે વપરાય છે નાણીસિધ—નણ્યો ભરો. સ ૨૫ નો
સિ વચેષ છે

(૧૬)—મેળે સમામાં મેલી ગૂજરાતીએના જોણવણની હંસી
હી. તેમજ ગૂજરાતના એક માણસે કહ્યું કે જમાત જોવાડીયા—મરવાડ
પણ આપના પદિતો કરતાં મરી નાવ તેમ છે આ સમાચાર નાણી
ગૂજરાતના રાજ હીમ (સેવકી) એ એક ગોવળ સેવકની પસે
મેળાએ. તેણે તે રાજને એક દોહો સંભળ્યો જેથી રાજને તેને
સરસ્વતી કદામરણ જોવાની ઉત્તપિ આપી.

મેળ એકુ મલિ કવુલકે નણુ દેહક પદિકાઈ

વરિ લખિહિ યુરિ સરસિતિ હિ, સીમ નિગલી કાઝ.

‘કમ્પુ કંર’ નો અર્થ ટોનીએ ‘કેનો હાય’ એમ કયો છે અને શાસ્ત્રીએ ‘યુ કંર’ એમ કયો છે ‘પુત્ર કલત્ર’ એ બનેને સંબોધન માન્યો છે અને ધી એટલે કન્યાને બને બૂલી ગયા છે. કમ્પુ કંર-સ કસ્ય કેરક, ધી-પુત્રી જુઓ ઉપર નં. ૧૧ કરસણ-ખેતી યા કૃત્તન-આખી (શાસ્ત્રી), આપખો, જાપખો=ટોનીએ આવુ છુ, જાઉં છુ એમ અર્થ કયો છે ખે-એજ શબ્દ ગૂજરાતીમાં વપરાય છે

(૧૯). સિદ્ધરાજ જયસિદ મમુકિનારે ફરતો હતો. એક ચારણે તેની સ્તુતિની કવિતા કહી તેમથી એક મોરહો (૨) આપ્યો છે—

કો જાણુઈ તુહ નાહ ચિત, તુ હાલેષ ચક્રવર્ષ લઉ

લકહલે વાહમગ્ગુ, નિહાલઈ કરણુ કિતુ

પાહાંતર—કો, હાલ તુ, લકહલે, ચક્રવર્ષ લહુ

અર્થ—મિદ્ધગજને સમુદ્ર તરફ જોતો જોઈ ચાણુ કહે છે કે નાથ ! તમારા ચિત (ની વાત)ને કોણ જાણે છે ? તું ચક્રવર્તી (૫૬) લઉં એમ ચાલે છે—ચાલ કહે છે—એવી એટલા દરે છે, કર્ણુનો પુત્ર (સિદ્ધરાજ) લકા ફલને (લેવા માટે) વહાણનો માર્ગ નિહાળે છે.

હાલેઈ—હાલે છે—ચાલે છે (મ જધાત્રયતિ, શાસ્ત્રી) લઉ—લેવા (સ લખ્ધુ, શાસ્ત્રી) લંકહલે—લકા ફલને વાહુ—વહાણુ તુ ચાલતુ. કરણુકિતુ—કર્ણુપુત્ર ગજરથાની કણોત પિતાના નામના ગૌરવથી પુત્રને સંબોધન કરતુ એ ચારણુ કવિતા (ડિંગલ)નું પ્રસિદ્ધ લક્ષણ છે.

(૨૦) સિદ્ધરાજ જયસિદે વર્દમાનપુર (વઢવાણ)ના આખીર ગણુક-રાણા ષ્ટનવધન પર ચડાઈ ફરી અને કિલ્લાની દીવાલ તોડી તેને પ્રચ્ચની વાસણિયો-વાસડીઓ (વેલીઓ)ના મારથી મારી નાખ્યો.

૩૪ ગિરનારના ચૂડાસમા યાદવોની રાજવલીમા કેટલાય નવધણુ નામના રાજઓનો ઉલ્લેખ છે સંલખિત છે કે તે ચાણો નવધન હોય અને ખેગાર તેનું ઉપનામ હોય ક્ષામ્સે રાસમાલામાં ખેગારને નવધનનો પુત્ર કહ્યો છે. ખેગાર અને નવધન એ નામ આ રાજઓમા અનેક વખત આવ્યા છે

માણસ—સગપ-કારક જૂનિય 'જા' અને ધ' માટે જુઓ ન ૧ દી-કયા એકવચનને માટેની નસીબતિ છે હા-જુવચન. છવર્ધ-દ્વય છે સુનિધર્મ-કમવાચ્ય-કર્મપ્રયોગ નિર્ભાવિધાઈ-નિર્મિતિ કરવામાં આવી (સ નિર્માણિકાનિ) પ્રેત્યુર્ધ્વમાં ૫(વ)ને માટે જુઓ ના. પ્ર. પ. ભાગ ૧ અક ૪ પ. ૫ ૭ દિપ્ત્યુ ૧૧ મુદ્દા-મર્દ સસ્કૃતમાં મહા પુસ્ત્ર ચોવીના છે ચોવી અને જૂનિય પ્રયોગ વૈષ્ણિ ભાષામાં કંઈજ નહીં વપરાય કલો કલો. વૈષ્ણિ ભાષામાં પુસ્ત્ર - જૂનિય અર્થમાં પણ વપરાય છે-મમ પુસ્ત્ર મ સવનન તદ્વિનિયમ ન્યાયમ-મહા, કલકલ-તેમાં હા સગપ-કારકનું ચિહ્ન છે ઇક્ષિય-માં જ તે ગુજરાતીમાં પણ જ વપરાય છે-તેને અર્થ કેવળ થાય છે કિદીમાં હા વપરાય છે માત્રાદીમાં પણ હજુ સુધી વપરાય છે જેમકે-આપરોજ કમ, એકજ ઝૂંપી (ઝૂપકું) અવસિ-ગીઠ સ અવસ છે યાની અનુસાર ઉપરિ એકલે ઉપર, અધિક એ અર્થ નથી. તવે-રહિ-નય+એરહિ કિદીમાં પણ એર છે તે અપર એરલે અવરથી બન્યું છે સવર ૧૬૨૨ સુધી જૂના પદ્ધતિ કિદીમાં અપર એમ લખ્યાં કરતા હતા જેમકે અપર જગ અર્થસા દ્વય તમ (એક પત્ર પડથી) સિદ્ધ-સ લખ્ય. માત્રાદી ગુજરાતી લીધી હરિવાઈ-કરી લીધી-હા લીધી.

(૧૮). મત્તી વખતે લોકને દષ્ટું હતું કે રમણનવાળા વખતે મારા હાથ તનામી જ્યાર રાજવા. લોકનું આ વચન લોકને એક મેસાએ હતું કે —

હમ હરે પુત્ર હવન પી, હમ હરે હસતજ પાડી,
એકલા આપ્નો એકલા જાપ્નો હાથ પમ ને ઝાડી.

અર્થ—અરે ! પુત્ર, સ્ત્રી, કન્યા કન્યા છે ! ખલીયડી કન્યા છે ! (અથવા આખી પાડી કન્યા છે !) એકલું આપ્તું છે ને જને હાથ પમ ઝાડાને એકલું જનું છે

મીના હુ ખમા તારી સહાનુભૂતિ જાણી લેવાત, જેવી રીતે શોકમાં ભૂષણ ઉતારી નાખવામા આવે છે તેમ)

તઇ—તે ગડુઆ (સ -ગુરક) ભારે-મોટા મારીતાં-મારતા (ભાવલક્ષણ-ભાવપ્રયોગ) સિહુર-શિખર ઢાલિઉં-ઢાળ્યુ, નીચે પડ્યુ.

(૨૩) જૈસલ મોડિ મવાહ, વલિ વલિ વિરપ ભાવીયઈ

નઈ જિમ નવા પ્રવાહ, નવધણુ વિણુ આવઈ નહિ

પાઠાંતર—વરણુ ભાવીયઈ, નવયણુ વિન આવૈ નહિ

અર્થ—જૈસલ (જયસિહ)ના મર્દન કરેલો મારો વાસ-મારૂં ઘર વળી વળી-ફરી ફરીને વિરપ જણાય છે જેમ નદીમા નવો પ્રવાહ નવધન (નવો મેઘ-ખીજ બાળુએ રાણો નવધન) વગર આવતો નથી તેમ.

‘ જૈસલ મોડિ મવાહ ’ તેા અર્થ ટાંનીએ એવો કર્યો છે કે ‘ જૈસલ, આસુ પાડમા ’ શાસ્ત્રીનો અર્થ પણ સતોપદાયક નથી એ અર્થ થઈ શકે કે જૈસલનો મોડેલો-તોડેલો (અમારી રાજ્યરૂપી નદીનો) પ્રવાહ ખરાબ લાગે છે, કારણકે આ નવધનથી થનારો નદીના પૂરનો સુંદર પ્રવાહ અને આ ખીજના પરાક્રમથી તોડેલો પ્રવાહ ?—નવધનનો અર્થ બને બાળુ લાગુ પડે છે.

મોડિ-મોડીને-મર્દવાતુ મવાહ-મર્દનવાસ મારૂં ઘર (શાસ્ત્રી), ગુલેરીજના મતે એમ લેવું જોઈએ કે જૈસલ-મોડિમ-વાહ=જૈમલનો મોડેલો વામ યા પ્રવાહ વલિ વલિ-ફરી ફરી, નઈ-નદી સુરવરનઈ (તુલમીદાસ)

(૨૪) વાઢી તો વઢવાણુ, વીસારતા ન વીસરઈ

સોના સમા પરાણુ, ભોગાવહ પઈ ભોગવીઈ

પાઠાંતર—વાટી તવઈ વઢવાણુ, સૂના, તઈ, ભોગિઆ

અર્થ—હે વઢવાણુ (વર્ધમાન) શહેર ! તુ (શત્રુઓથી) વઢાય છે-કપાય છે તો પણ વીસારતા પણ વિસરતુ નથી. (હુ મારો) સોના જેવા ભોગાવાને (નદીનું નામ) પ્રાણોનો ભોગ આપીશ (અથવા હું ભોગાવા ! હું તને તેનું ભોજન કરાવીશ).

નવખનથી રણી રાજાદેવીનું શોકવાચ એ છે કે—

સર્વ નહીં કરાણુ કુલાઈ નકુલાઈ ધ

સહ સહ પડૈરિહિ પ્રાણુકર્ષ વાસનારિ હોમીધ

પાપતર—સગર, નહિ રણ, ન કુલાઈ ન કુલાઈ સર્વ, પાણુ-
કિન વાસનારિ હોમિયા.

અર્થ—હે સખિઓ ! તે રણે પણુ નથી, (અમારું) કુલ પણુ
હવે નકુલ (—નિવકુલ) છે (કે) સખી ખેગરની સાથે પ્રાણુને વૈશ્વનાર
(અગ્નિ)માં હોમું છું.

સમજ—સમજો—સખિઓ. કે—અહુવચન સહ—સખી પ્રાણુકર્ષ—
પ્રાણુને વાસનારિ—વૈશ્વનારમાં—સગરવાળી વૈશ્વનાર, હોમીધ—હોમું
છું, હોમિયા—હોમ્યા.

(૨૧) રણુ સખે વણિયા, નેસહુ નકુડ સેદિ

કાઠ વણિઅકુ માણીનઈ અમીણા અદ દેદિ.

અર્થ—સર્વ રણુતો (નાના) વણિયા છે કૈસલ (સિદ્ધરાજ
જયસિંહ) વડે શોક છે શુ વણિઅકુ—વેશ્વર અમારા અમીણા હો—નિયે
(તેણે) માંધો છે.

(દેવીએ ઉવરાજનો અર્થ એમ કર્યો છે કે વણિઅના પંથની
કેવી રીતે શોભા થઈ ! અમારો અદ નિયે પડી ગયો.)

સખે—સ સર્વે બદ્ધ—વડા—ઓરો વણિઅકુ—શુઓ સદેસ-
કઈ ન ૧ મા, માડીબણી—શુઓ માણિયા ન ૧૪માં અમીણા—
અમારા શુઓ ન ૧ હોદ્દિ—હોદ્દો—નિયે. પગળી દેદ, નેચકે બેર નેક-
સખ હે (સમજાવળી).

(૨૨) તઈ મહુઅ બિસાર, કાઠ મણિ અસર પરિઈ

મરીતાં પડૈર, એક સિદ્ધ ન દલિઈ

અર્થ—હે અમા—ગુર (અમારા) બિસાર (પર્વન) ! તે મનમાં
શુ અસર પર્વો હતો કે ખેગરને ખાસી વખતે (પેતાનું) એક સિખર
પણુ કાઠું—પાપું નહિ ? (કે નેચી શત્રુ અવગો થયો થા અમારો સ્થા

મીના દુ ખમા તારી સહાનુભૂતિ જાણી લેવાત, જેવી રીતે શોકમાં ભૂષણ ઉતારી નાખવામા આવે છે તેમ)

તથા—તે ગડુઆ (સ - ગુરુક) ભારે-મોટા મારીતાં-મારતા (ભાવલક્ષણ-ભાવપ્રયોગ) સિહુર-શિખર ઢાલિઉં-ઢાણુ, નીચે પડ્યુ.

(૨૩) જૈસલ મોડિ મવાહ, વલિ વલિ વિરૂપ ભાવીયધ
નઈ જિમ નવા પ્રવાહ, નવધણુ વિરૂપ આવધ નહિ.

પાઠાંતર—વરણુ ભાવીયધ, નવયણુ વિન આવૈ નહિ.

અર્થ—જૈસલ (જયસિહ)ના મર્દન કરેલો મારો વાસ-મારૂં ધર વળી વળી-ફરી ફરીતે વિરૂપ જણાય છે જેમ નદીમા નવો પ્રવાહ નવધન (નવો મેધ-ખીજ બાળુએ રાણો નવધન) વગર આવતો નથી તેમ.

‘ જૈસલ મોડિ મવાહ ’ નો અર્થ ટોનીએ એવો કર્યો છે કે ‘ જૈસલ, આસુ પાડમા ’ શાસ્ત્રીનો અર્થ પણ સતોપદાયક નથી એ અર્થ થઈ શકે કે જૈસલનો મોડેલો-તોડેલો (અમારી રાજ્યરૂપી નદીનો) પ્રવાહ ખરાબ લાગે છે, કારણકે ક્યા નવધનથી થનારો નદીના પૂરનો સુંદર પ્રવાહ અને ક્યા ખીજના પરાક્રમથી તોડેલો પ્રવાહ ?-નવધનનો અર્થ બને બાળુ લાય પડે છે

મોડિ-મોડીને-મર્દવાતુ મવાહ-મર્દનવાસ મારૂં ધર (શાસ્ત્રી), ગુલેરીજના મતે એમ લેવુ જોઈએ કે જૈસલ-મોડિમ-વાહ=જૈસલનો મોડેલો વાસ યા પ્રવાહ વલિ વલિ-ફરી ફરી, નઈ-નદી. સુરવરનઈ (તુલસીદાસ)

(૨૪) વાઢી તો વઢવાણુ, વીસારતા ન વીસરઈ

મોના મમા પરાણુ, ભોગાવહ પઈ ભોગવીઈ

પાઠાંતર—વાટી તવઈ વઢમાણુ, સૂતા, તઈ, ભોગિઆ

અર્થ—હે વઢવાણુ (વર્ધમાન) શહેર ! તુ (શત્રુઓથી) વઢાય છે-કપાય છે તો પણ વીસારતા પણ વિસરતુ નથી (હું મારો) સોના જેવા ભોગાવાને (નદીનું નામ) પ્રાણેનો ભોગ આપીશ (અથવા હે ભોગાવા ! હું તને તેનું ભોજન કરાવીશ).

પૂર્વાર્દનો દોનીએ કસેલે જાનવલ-તે (નવખન) ના વધારેશ નહિ વલ્યુ (તેને) વીસારતાં જણ નહિ વીસરશે.

વાહી—સ રૂપ પાનુના જે અર્થ છે—વધવું અને વધવું—જાવું વધવું એ સખ્દ ગૂજરાતીમાં વપરાય છે તેવો સખ્દ હિંદી કે મરાઠીમાં નથી. વીસારતાં—જૂઠાંતાં એ વિસ્મર્ય જાવું જરૂરી વીસરવું સમા-જરોજર, સરખા સોખાવણ—સોખવત નામની નદી તેને કાલ સોખવે કહે છે પછીમાં.

આ સોરઠએમાં જ્યાં જ્યાં નવખન તથા જે અર જતેને એમ માનવામાં આવ્યા જણાય છે

અઠરણુ પ મુ

પ્રજાએ ચિતામણિમાથી હિંદાહરણે (અનુસંધાન)

(૨૪). હોમ્મકની માતાના ઉત્તર કર્મે કરતી વખતે કાલ દુનિયેએ વિમાન—મનુ અપમાન કર્યું આથી કોપિત થઈ હોમ્મકએ માળવામાં ચાલું નાંખી પોદલા રાગ્ય કુમારપાણની પાસે આવી ઉત્પન મત્રી અને રાગ્યને પોતાનો પરિચય કરાવેલો. હોમ્મકે કહ્યું કે

આવજુ પછ પ્રભુ હોમ્મક કાલ પ્રભુ કીમ્મલ દાચિ

કમ્મલ કરિયા મણસક બીજલે મમુ ન આરિય.

પામિતર—કાલ કરેલ મણસક.

અર્થ—કતિા આપ સમય થાઓ કતિા (કાલ) સમયને દાચમાં રહેલ મનુએનાં કર્મ (સિદ્ધ) કરવા બીજે માર્ય નથી

આપણુ—આપ પછ—અમલ—મા. દોષ્મિ—દોષે કર્મ—કે ના બીજલે—બીજે. કીમ્મલ દસરો એમ જુદો સખ્દ છે મામુ—મમુ, આમ આરિય—અરિય (સ અસ્તિ) ગૂજરાતીમાં ન મળતે નથી એ રૂપ થયું છે રાગ્યસાનીમાં મૂ આચ ન સાચ એટલે કાલ છે નહિ

(૨૬). એક દિવસ હિમચન્દ્ર કુમારપાલ વિહાર-મંદિરમાં કપર્દી નામના પંડિતના હાથની સહાય લેવાતી હતી ત્યાં નાયનારીના કચુકતી દોરી પાછળથી ખેંચીને બાધવામાં આવતી હતી તે પર કપર્દીએ એક દોહાનો પૂર્વાર્દ્ધ કહ્યો અને તેજ વખતેજ હિમચન્દ્રે તેની પૂર્તિ કરી કે —

સોહગીઉ સહિ કચુયઉ, જુત ઉતાણુ કરેઈ

પુટ્ટિહિ પચ્છઈ તરણિયાણુ, જસુ ગુણુ ગહણુ કરેઈ.

અર્થ—સુહાગણીને (યા સુહાગ-સૌભાગ્યને) પણ સખીઓ કચુક-કાચળીથી યુક્ત-સાથે ઉત્તાન (ઉંચો) કરે છે જેના તરણિજન પીઠ પાછળથી ગુણુ ગ્રહણુ કરે છે. જેના ગુણુનું પાછળથી ગ્રહણુ (કચન) કરવામાં આવે તે અવશ્ય ઉંચો (મોટો) હોય છે અહીં ગુણુ પર શ્લેષ છે. (૧) ગુણુ એટલે દોરો અને (૨) ગુણુ એટલે સદ્ગુણુ

—સોહગીઉ-સૌભાગ્યવતી પણ-સુહાગણુ. હિ-સુહાગન. પુટ્ટિહિ-પીઠથી, પુટ્ટે (પૂઠ) થી સ. પૃષ્ઠ ઋતી ઉ શ્રુતિપર ધ્યાન રાખવું. પીઠ પાછળ-હિ પીઠ પીછે, રાજસ્થાનીમાં રૂઢિ પ્રયોગ પૂઠ પીઠે વપ-રાય છે પચ્છ-પછી-પાછળ મારવાડી પાછે. કરેઈ-કરે

(૨૭) સોરઠના એ ચારણુ 'દુહાવિદ્યા'માં સ્પર્ધા કરતા અણુહિલપુર પાટણમાં આવ્યા શરત એવી હતી કે જેની રચનાની હિમચન્દ્ર વ્યાખ્યા કરે તે બીજાને હારેલો સમજે હિમચન્દ્ર મળતા એક એ સોરઠો બોલ્યો કે —

લચ્છિવાણિ મુહકાણિ ધવધ બાગી મુહ બરઉ

હિમસૂરિ અચ્છીણિ જે ધસરને તે પડિયા

પાઠાંતર—પયઈ, મરઉ, સૂરિઆ છાણિ.

અર્થ—આ બાગી (ભાગ્યશાલી હિમચન્દ્ર) તું મુખ લક્ષ્મી અને સરસ્વતી બનેના મુખથી ભરેલું છે, એવા હિમસૂરિ જેના પર છાના છાના કંઈક પ્રેમ કરે છે તે પડિત ચર્મ જાય છે

આ અર્થ કંઈક ખેચીને ક્યો છે કારણ કે સોરઠો અષ્ટ નથી. શાસ્ત્રીએ એક પાઠાંતરનો જૂદો અર્થ આપ્યો છે કે જે તદ્દન અવગો છે.

લગ્નની કહે છે કે એ યતિ (એ યજ્ઞ) વાણીને મુખમાં રાખનારો છે તેથી (યજ્ઞની અદેખામથી) હું મરું છું તો હેમચરિથી જાની (હેમચરિ આ જાણી) તે જાણી જઈ તેથી ને ઉપર (સમર્થ) છે તે યતિ છે યતિ લગ્નગીવાન નથી.

સમિજ્ઞવર્ણિ મુદ્ધકાણિ—મુખ (સ)—અમૃતિ, અર્ધિ એવર્ધ—
એ એવે ભરઈ—મરું—મરેલું, ઇસરે—ઇશ્વરે (સ) હા પણ પ્રેમ કરતાં, જાણિ—(સ)—અવ (ઈ) જાનાં—મુખ રીતે સ્વરચની—અને.

(૨૮). આ આરણ્ય તો મેસી ગયેલ. એટલામાં કુમારપાસ વિકરમાં જાણીના વખતે મહારાજ કુમારપાસ આવ્યા અને તેણે પ્રણામ કરી એટલે હેમચરિ તેની પીઠ પર લાગી રાખ્યો. આજ્ઞામાં બીજો આરણ્ય બોલ્યો—

હેમ ઉભથા કર મરઈ નહ અચ્ચાખૂ રિહિ,

જેવ પહ લિહા મુદ્ધ તાંહ ઉપદરી સિહિ

પાઠાવન—જિહ અચ્ચુ પ્રુમરિહિ, ને મ પહ લિહા મુદ્ધ વીહ

ઉપદરી સિહિ.

અર્થ—હે હેમ ! તમારા લગ્ન જેના પર મરે—રાખે તેની તો અચ્ચાખૂ થાય તેથી રિહિ થાય છે અને જેનું મોં નીચે હોય છે (યા) નીચા મોંથી (આજ્ઞા પમ) જાય છે) તેને જાપે સિદ્ધિની ભેટ ફરી. આ અર્થ જાણી અને ટાંની એ બનેના કરતાં ભૂદો છે અને તેઓના અર્થ સંતોષાવક નથી. આરણ્ય કુમારપાસની અચ્ચાખૂ ઉપગમે તેથી સપતિને હેમચરિની પીઠ પર લાગી રાખ્યો અને સિદ્ધિની ભેટને નીચા મોંથી પમમા પ્રણામ કરવાનું કારણ માને છે આ વિરોધાભાસ પણ દોષ રહે છે કે મોં નીચું અને સિદ્ધિ ઉપી (ઉપદરી). ફરિની આ વક્તિ પર રાજા પ્રમન્ન થયો અને તેનો કોટો ફરી ફરી બેઠવડાવ્યો. ત્યાર પછી મોંથીને આરણ્યે રિવાજ પાસે બૂલવડી પેઠે અપિસામથી હાથે કે મું ફરેક પાના લાગી જાય છે ? રાજાએ પણ લાગી જાય. આ

કહાણી અધૂરી છે, હેમચંદ્રે કોઈને વખાણ્યો નહિ. બનેની હોડનું શું થયું તે જણાવ્યું નથી.

તુહાલા—તમારા, પબખી તુહાલા, જુઓ ન ૧ જાહ-જેમા, જ્યા અમ્યપ્તુ-અત્યદ્વત-જુઓ ન ૬ અને ૧૩ જે ચપહ-જે ચપાવે છે (પગને) પગચપી કરાવે છે ગજમ્યાની-પગચપી જેવ-જેના પહ-પગમા હિફું-હુદા-તીચેના જુઓ ન ૨૧ ઊપહરી-ઉપહાર દેવાયેથી (સ ઉપહૃતા) અથવા ઉપરની, ઉંચી

(૨૯) જ્યારે કુમારપાલ શત્રુજય તીર્થમા ગયો ત્યારે ત્યા એક ચારણને પ્રતિમા મમક્ષ નીચેનો મોરડો નવ વાર બોલતા તેને નવ હજાર આપ્યા.

ધક્કહ પુલહ માટિ દેઅઈ સામી સિદ્ધિ સુહુ

તિણિ સિઈ કેહી સાટી ભોલિમ જિણવરહ.

પાકાંતર—દેવઈ સિદ્ધિ સુહુ .કેહિ સાટિ કટિ(રિ ?), ૨ ભોતિ (લિ ?.)મ, તિણિસિઈ.

અર્થ—એકજ પુલને માટે સ્વામી સિદ્ધિસુખ (અથવા સર્વ સિદ્ધિ) આપે છે, તે પ્રમાણે (તેથી) હું જિનવર । આપ શા માટે (એટલા) ભોળા છો ? આ જિનવરનું આટલું ભોળપણ કેમ છે ? ટાનીએ ‘તિણિમઈ’નો અર્થ કર્યો છે કે ‘આ નિશ્ચિત છે (તત્તિશ્ચિત ।) આ માટે જિનવરને કદી પણ ન લૂંટી જાઓ.

માટિ—માટે. આ શબ્દ ગૂજરાતીમાજ વપરાય છે હિ મા લિયે, ખાતિર એમ જૂદા શબ્દ છે. તિણિ સિઈ—તેથી (આ કારણથી) (સ તત્તિશ્ચયા-શાસ્ત્રી) તે પ્રકારે કેહી સાટી-કેના સાટે-માટે. સાટે, સટે ગૂજરાતીમા વપરાય છે દેખો ન પ કેને મહલે ભોલિમ-ભોળપણ

(૩૦) કુમારપાલનો ઉત્તરાધિકારી અને ભત્રીજે અનુજયપાલ ધણો નિર્દયી હતો જેનોપર જેટલી તેના પૂર્વજેએ ભલાઈ કરી હતી તેટલા અત્યાચાર તેણે કર્યો હતો તેણે ચુટી ચુટીને વિદ્વાનો તે પ્રધાનોને માર્યા.

હકમી કહે છે કે એ યતિ (એ યત) વાણિ મુખમાં રાખનારો છે તેથી (શાકની અદેખાઈથી) કુ મરૂં પુ તો દેમસરિથી ખની (દેમસરિ આ છાવિ) તે જાગી ગઈ તેથી ને ઇપર (સમર્થ) છે તે પંક્તિ છે પંક્તિ લખાઈયાન નથી.

લખિવણિ મુદ્દકાવિ—મુખ (સ)—અનુતિ, આદિ. એવર્ધ—એ એવો વાર્ધ—અર્ધ—અરેક, ઇસરતે—અપદ રતે ? (સ) કદ જલ પ્રેમ કરતાં, છાવિ—(સ કમ અવ ?) જાનાં—મુખ રીતે, રાજરક્ષા—અને

(૨૮). આ આજુ તો બેસી મળે, એટલામાં કુમારપાસ વિહારમાં આત્મીના વખતે મદારાજ કુમારપાસ આજ્યા અને તેણે પ્રજ્ઞામ ક્યાં એટલે હેમચક્રે તેની પીઠ પર લાગ રાખ્યો. આટલામાં બીજો આરજુ બોલ્યો—

હેમ ઉભા થઈ બરહ નાક અચ્ચાંસુ રિધિ,

જેવં પદ લિહા મુદ્દા તાંક ઉપદરી સિધિ

પાઠાતર—જિહ્વ અચ્ચુ પુનરિધિ, ને ચક્ર લિહા મુદ્દા તાંક ઉપદરી સિધિ.

અર્થ—હે હેમ ! તમારા હાથ નેના પર બરા—રાખ્યો તેની તે અચ્ચો થાય તેવી રિધિ થાય છે અને જેનું મો નીચે હેમ છે (થા ને નીચા મોથી (આપનાં પત્ર) થાય છે) તેને આપે સિધિની બેઠા ફરી. આ અર્થ શાકી અને દાની એ બનેલા કરતાં જુદો છે અને તેઓના અર્થ સંતોષાયા નથી. આરજુ કુમારપાસની અચ્ચો ઉપગમે તેવી સંપત્તિને હેમચક્રની પીઠ પર લાગ રાખ્યો અને સિધિની બેઠને નીચા મોથી પત્રમાં પ્રજ્ઞામ કરવાનું કારણ માને છે આ વિરોધભાસ જલુ દોષ સહે છે કે મો નીચુ અને સિધિ ઉઘી (ઉપદરી). કવિની આ વક્તિ પર રાજા પ્રસન્ન થયો અને તેના દોષો ફરી ફરી બોલાવરાખ્યો. જલુ વાર બોલીને આરજો, શિવાજી થાસે બૂણણી પેટે અધિરાઈથી કમું કે રુ ફરે પાઠના લાખ આપણા ? રાજાએ જલુ લાખ આપ્યા. આ

કહાણી અંધૂરી છે, હેમચંદે કાઢને વખાણ્યો નહિ, ખનેની હોડતુ શું થયુ તે જણાવ્યુ નથી

તુહાલા—તમારા, પંજાબી તુહાડા, જુઓ ન ૧ જાહ-જેમા, જ્યા અચ્ચ-અભૂ-અત્યદ્ભુત-જુઓ ન ૬ અને ૧૩ જે ચપહ-જે ચપાવે છે (પગને) પગચાપી કરાવે છે રાજરથાની-પગચાપી જેવ-જેના પહ-પગમા હિફું-હુહા-નીચેના જુઓ ન ૨૧ ઊપહરી-ઉપહાર દેવાયેલી (સ ઉપહૃતા) અથવા ઉપરની, ઉંચી

(૨૯). જ્યારે કુમારપાલ શત્રુજય તીર્થમા ગયો ત્યારે ત્યા એક ચારણને પ્રતિમા સમક્ષ નીચેનો સોરડો નવ વાર બોલતા તેને નવ હજાર આપ્યા

ધક્કહ ડુલ્લહ માટિ દેઅઈ સામી સિદ્ધિ સુહુ

તિણિ સિઈ કેહી સારી ભોલિમ જિણવરહ.

પાઠાંતર—દેવઈ સિદ્ધિ સુહુ...કેહિ સાટિ કટિ(રિ ?), રે ભોતિ (લિ ?.)મ, તિણિસિઈ.

અર્થ—એકજ ડુલ્લને માટે સ્વામી સિદ્ધિસુખ (અથવા સર્વ સિદ્ધિ) આપે છે, તે પ્રમાણે (તેથી) હું જિનવર ! આપ શા માટે (એટલા) ભોળા છો ? યા જિનવરનું આટલું ભોળપણ કેમ છે ? ટોનીએ 'તિણિસિઈ'નો અર્થ કર્યો છે કે 'આ નિશ્ચિત છે (તનિશ્ચિત !) આ માટે જિનવરને કદી પણ ન ભૂલી જાઓ.

માટિ—માટે. આ શબ્દ ગૂજરાતીમાજ વપરાય છે હિ માં લિયે, ખાતિર એમ જૂદા શબ્દ છે તિણિ સિઈ—તેથી (આ કારણથી) (સ તનિશ્ચયા-શાસ્ત્રી) તે પ્રકારે કેહી સારી-કેના સાટે-માટે. સાટે, સટે ગૂજરાતીમા વપરાય છે દેખો ન ૫ કેને અદ્દે. ભોલિમ-ભોળપણ

(૩૦). કુમારપાલનો ઉત્તરાધિકારી અને ભત્રીજે અબજપાલ ધણો નિદંચી હતો. જૈનોપર જેટલી તેના પૂર્વજોએ બચાઇ કરી હતી તેટલો અત્યાચાર તેણે કર્યો હતો. તેણે ચુટી ચુટીને વિદ્વાનો ને પ્રધાનોને માર્યા.

પદ્મિત શામળકે સો મથ જનાજી હતા તેને તપેલા તાંબાપર ચઢવી દીધા. નીચેનો દોઢો કબી ઘંતથી પેતાની છાત્ર મપી વેઢનાથી તેજા મરણ પામ્યા.

મહિવીકલ સત્તરાત્તરક, નિષ્કુ સિરિ કિલ્લા પાપ

તસુ અપમણુ કિલ્લસરક, હોઠિત હોઠિત નિરાપ.

પામ્મતર—નિષ્કુ સિરિ કિલા, કિલ્લસરસુ હોઠિત હોઠિત, નિરાપ.

અર્થ—મહી-પૂષ્પીના પીઠ પર નેણે સત્તરાત્તર સર્વ (મૂમમ્મ) ના માથે પમ મૂમ્મે તે કિલ્લર (સર્વ)નો અસ્ત થાય છે ને મનાઈ તે લાગે કાંઈ પણ થાય છે.

મહિવીકલ—મહીપીઠ (માં અથવા ના) પીઠ-સ પીઠ કિ પીઠ સત્તરાત્તરક-માં અથવા ના નિષ્કુ સિરિ કિલ્લા પાપ-સા-જીએ જોવો અર્થ કર્યો છે કે નેણે મા પ્રાપ્ત. આપી (1) તસુ-તેને અપમણુ-સ અસ્તમન આપમણુ આપમણુ કિલા (પદ્મિત કિલા) રાત્રીના પાંચણી. હોઠિત-મવિતમ્. એવા મરણનો અનુચિત યો-નીએ કર્યો છે કે જુ પડે છે અને ધણાં કાળ સુધી થશે.

(૩૧). સિદ્ધસેન કિલ્લરને કેતલસર મામ નર્તા જોઈ રહવારી મૂવે, તેણે રાધા કાળુ મારી સાથે વાત કરી. સિદ્ધસેને કાળુ નરમમાં જાણે ત્યાં પુસ્તકની મધ્યસ્થ હતી. રહવારીએ કાળુ આ મેવાગીજાળ સુખ છે તેજાળ નિર્લુપ કરી આપશે. સિદ્ધસેન સરકૂતમાં કહેતા કાળુ પણ રહવારીએ જોઈ માથા કબી કે ને સાજાગી મેવાગીજાળે કાળુ કે તમે છાપી મથા બીજી કાળ તે જાણે નહિ. તે અથા આ છે કે -

નરિ મારીવમ નરિ મોરીવમ પરદારમણુ નિષ્કરીવમ

થેલા વિજુ થોળ કાળજી હમ ગમિ દમમમુ જાળવમ.

અર્થ—મારીએ (નિમા કરીએ) નરિ, મોરીએ નરિ પરદાર-

મમન-પરમીમમન નિષ્કરીએ-હોડીએ થોળથી પણ થોડુ ઘન રાખે-એમ સમમાં દમમ (અવદ) રાખે

નવિ-નમઅપિ, થોવા-થોડા (સ-સ્તોક) ગૂજરાતી તેમજ હિંદીમાં થોડામાં તે 'ડ' આવ્યો છે. દામયઈ-દમએ સગિ-સ્વર્ગમાં, ટગમગુ-ટગમગુ-ગૂજરાતીમાં વપરાય છે તે તેનો જેમતેમ, મુશીબતથી, ધીમે ધીમે-ડગમગુ એ અર્થ છે હિંદીમાં ઝટપટ એવો અર્થ કરે છે.

૨૩૫-(૩૧૬) પ્રબંધ ચિંતામણિમાં જેટલી જૂની ગૂજરાતી-હિંદી કવિતા હતી તેનું વ્યાખ્યાન થઈ ચૂક્યું. જે પ્રસંગોએ તેમાં કંઈક ગદ્ય પણ આવ્યું છે અને તેની કથા રોચક છે તે માટે તેનો પણ ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવે છે. કુમારપાલના મત્રી માહ આંખડે કાકણના રાજા મલિકાગુનને જીતીને તેના માથા સહિત ખીજી જે બેટ રાજા સામે રાખી તેની સૂચીમાં સસ્કૃત સાથે કંઈક દેશભાષા પણ આપી છે તે એ છે કે-શૃંગારકોડીસાડી (શૃંગારકોટિ સાડી) માણિકુડિ પખે-વડઉં-(માણિક નામ પખેવડા-પક્ષપટ, દુપટ્ટો યા ઓઢણી. પછેડો. આ શબ્દ કાઠીઆવાડમાં તેમ રાજસ્થાનમાં વપરાય છે), પાપખઉ હાડ (પાપક્ષય હાર), મૌક્તિકાનાં સેડઉં (સેડો =સેટક, સેર ગૂજરાતીમાં છડો-મોતીનો છડો બરાબર વપરાય છે).૩૫

૩૫ પ્રબંધ ચિંતામણિમાં એમ છે કે શૃંગાર કોડી સાડી ૧, માણિકુડિ પછેવડઉં ૨, પાપખઉ હાડ ૩, સંયોગ સિદ્ધિ સિપ્રા ૪, તકા (મુડા ? = તથા ?) હેમ કુલા ૩૨ સ્તયા મૌક્તિકાના સેડઉં ૬ ચતુર્વન્ત હસ્તિ ૧ પાત્રાણિ ૧૨૦ કોડી સાર્ક ૧૪ દ્રવ્યસ્ય ૬૬. (પૃ ૨૦૩) આ પ્રસંગના વર્ણનના નિનમંડનના કુમારપાલ પ્રબંધ (સ' ૧૪૬૨ ના) માં પણ શ્લોક આવ્યા છે તે પરથી અર્થ સ્પષ્ટ થાય છે —

શાર્દૂલ શૃંગા કોટ્યાલ્યા પટ માણિક્ય નામકમ્ ।

પાપક્ષયંકરં દારં મુક્તાશુક્તિ (=સેડઉં ?) વિષાપહામ્ ॥

હૈમાન્ દ્વાન્નિશતં કુમાન્ ૧૪ મનુભારપ્રમાણઃ ।

વળમૂટકાં (=સેડઉં ?) સ્તુ મુક્તાનાં સ્વર્ણકોટીશ્ચતુર્વશ ॥

વિંદા શત ચ પાત્રાણાં ચતુર્વન્ત ચ વન્તિનમ્ ।

પ્રવેત સેટુકનામાનં દત્તવા નવ્યં નવગ્રહમ્ ॥

—આત્માનંદ સલા ભાવનગરનું સંસ્કરણ પત્ર ૩૬ પૃ ૨.

બીને પ્રસન્ન એ છે કે એક સમય હેમચંદ્રે કપડો મૂકી પૂજ્યું કે તારા હાથમાં શું છે ? તેણે ત્યાગ આપ્યો કે દુરદર્શ (૨૨૨૩). એટલે હેમચંદ્રે પૂજ્યું કે શું હજી પણ ? કપડોએ તેઓ આજ્ઞા સમજી કપડું કે નહીં, હાથમાં શા મારે ? અતઃપી આદિ જઈ મર્યો ને માયા (પિત્ર)માં વધ્યો. હેમચંદ્ર તેની ચાતુરીપર બહુ પ્રસન્ન થયા. પછી અગત્યનું કે મેં દુરદર્શ તો જઈ દ રાજ એટલે હાથમાં દહર રો છે એમ લાગી પૂજ્યું હતું કે શું હજી હજી પણ રો છે ? કપડોએ ઉપર આપ્યો કે પડેજાં તે વસ્તુ માથામાં બેસે હતો, હવે આજ્ઞા નામમાં પ્રથમ વસ્તુ થયો અને તે એટલે હા ન રજા પણ સાથે એકદલી માયા થયો થયો—નેપી હવે શા મારે રો ?

૨૩૬. આ પ્રત્યક્ષિતામણિમાંથી ઉપરેલા અવતરણો વચ્ચેના ને અનિદામિત્ર વાળેનો ઉલ્લેખ થયો છે તેના અગત્ય સમાજના મારે તેના અવતર અવતર તથાવતમાં આવે છે—

જિ. અ. ૬૫ થી ૧ ૦૦ માં રાજાવૈષ્ણવનો લખેલો અવતરણ, બૂત માયા-પૈતાથી, અને સીરસેનીનો દેશવિષ્ણુ સ. ૧ ૨૬ થી ૧ ૫ વચ્ચેના સમયમાં ચરમર રાજા મુંજનો રાજાવૈષ્ણવ, સ. ૧ ૫ થી ૧ ૫૪ ની વચ્ચે મું / તું મું અને બોલ્યો રાજાવૈષ્ણવ—

પ્રાચીન કોઈ વિશેષ પ્રકારના હાથની સજ્જા હતી મરજી કે કિલ્લો અવતરિલો પિત્ર કહ્યું (મોઘો કહ્યું) અતારે સોમનાથનાં રથન કમલ થયો હતો ત્યારે પ્રવિષ્ઠા હતી હતી કે પ્રાચીન હાથ, જદા અવિત્ય નામનાં કુટુંબ અને શી વિદ્યો નામનાં અગત્ય (જાનકીવંશ) પદેરી રથન કીલ્લ (હાથ પ્રત્યેક ૫૪ ૪ ૫ ૫) સેટલ ના અર્થમાં સરેલ રહેલો પરત કમલ રથના રાજાવૈષ્ણવ વહુન તેમ પ્રત્યેકમાં (૫૪ ૪ ૫ ૧) છે તેમાં બિલ રથ પશ્ચિમ બીજા છે કે મુજાનાં મિતિદા સિદ્ધા તસ્ય શીર્ષે અવતરિલો (?) નીજાતા રાજા સમયીશ્વર્ય વૃદ્ધિ સજ્જા પતિસ્થ —જદો સિદ્ધા ને સીર મે, અવ દોહ શો છે. સમયિન છે એમ અવ 'સેટલ'ના પદ દોહ (સુવર્ણનાં કોટ મે 'સેટલ' જગાથી થયો દોહ મિત્ર મોઘો રીતે લાગે છે મિત્ર. ૬ ને)

૧૦૩૬ મા મુળરાજ સોલકીના હાથે કચ્છના રાજ લાખા ફૂલાણીનું માર્યા જવું સ. ૧૧૫૦ મા સિદ્ધરાજ જયસિંહનું ગાદી પર બેસવું સ. ૧૧૫૦ થી ૧૧૯૯ સુધીમા કોઇપણ મુમયે-સ. ૧૧૬૨ (૧) મા આબીર રાણા નવધનનું મૃત્યુ સ ૧૧૯૯ સિદ્ધરાજ જયસિંહનું મૃત્યુ ને કુમારપાલનો રાજ્યાભિષેક સ. ૧૨૩૦ મા કુમારપાલનું મૃત્યુ સ ૧૧૫૦ થી ૧૨૩૦ ની વચ્ચમા-મોગી ભાગ સિદ્ધરાજના સમયમા હેમચંદ્રના વ્યાકરણની રચના. સ ૧૨૪૯ મા પૃથ્વીરાજનું મૃત્યુ અને સ ૧૩૬૧ મા પ્રબધચિતામણીની રચના

પ્રકરણ ૬ હું.

પ્રાચીન ૩૬ ગૂજરાતી સુભાષિતો.

૨૩૭ ૨૧૦ ચિમનલાલ ડાહ્યાભાઈ દલાલ એમ. એ. નો આ નામનો લેખ ૧૯૧૪ ના મે માસના 'સાહિત્ય'મા પ્રકટ થયો છે, તે અત્ર આપવામા આવે છે.

૨૩૮ અંગ્રેજીમા સારા ચુટી કાઢેલા ગદ્ય તથા પદ્યોના અગ્રહો ધણાક બહાર પડેલા છે સરકૃતમા પણ આપણા પ્રાચીન વિદ્વાનોએ સારા સારા શ્લોકોના સંગ્રહ ગ્રંથો રચેલા છે જેમા શાર્દૂલધરની પદ્ધતિ, વલ્લ-

૩૬ જૂની ગૂજરાતી તથા મારવાડી ભાષાના અથગ અસ્થાસી ઇટાલીના ડા એલ પી ટેસીટોરી જેમને બગાળાની એશીયાટીક સોસાયટીએ પોતાના સંગ્રહના મારવાડી તથા ગૂજરાતી પ્રાચીન ગ્રંથોનું સંશોધન કરવા બોલાવેલા હતા તેઓએ તેમના " Notes on the grammar of the Old Western Rajasthani with special reference to Apabhramsa and to Gujarati and Marwari " નામના Indian Antiquary Feb 1914 માના લેખમા આ ભાષાનું Old Western Rajasthani એવું નામ આપેલું છે.

જાની સુભાષિતાવદી, અમિતશક્તિનો સુભાષિતસંદેહ અને ધીરશક્તિનું સદુક્તિયુક્તિમય એ મુખ્ય છે. પ્રાકૃત ભાષામાં હાલની ગદ્યાસંપત્તિમાં જુદા જુદા પુરુષ તથા સ્ત્રી કવિઓની માયાઓ ભેગી કરેલી છે. આપણું પ્રાચીન ગૂજરાતી સુભાષિતોનું યાન જનુજ મર્મોદિત છે. જે ધોણું સુભાષિતો મનેલા છે તે પ્રજાપ્રમિતમણિ, કુમારપાળ પ્રમથ વગેરે ગદ્યોમાંથીજ છે. પરંતુ નીચે આપેલા ગદ્યો ઉપરથી જણાશે કે પ્રાચીન ગૂજરાતી સુભાષિતોના સમૃદ્ધગદ્યો છે. આ સમૃદ્ધગદ્યો એકજાત ગૂજરાતીના નથી. પરંતુ તેમાં સરકૃત પ્રકૃત અને ગૂજરાતી એમ ત્રણે ભાષાઓની સુક્ષ્મતા છે. આ સુભાષિતો સુભાષિતો તરીકેજ નહીં પરંતુ પ્રાચીન ગૂજરાતી તરીકે ભાષ્યરવેકસાક્ષીને ગૂજરાતી ભાષાના વિશિષ્ટતા નિલુકમાં ઉપયોગી થઈ પડશે.

૧. અન્યત્રથાનક સરકૃત હિન્દિયનક છે. પરંતુ તેમાં ફેરવીક પ્રાકૃત ઉક્તિઓ આપેલી છે. આ ગદ્યના કાર્ય યુનિફોર્મ સુરિએ બીજો ગદ્ય સ. ૧૨૫ ગદ્યમાં રચેલો છે. પ્રવીક નવીન હોસથી ભાષામાં ફેરફાર તથા અશુદ્ધિઓ લાગશે.

૨. સુક્ષ્મસિ સરકૃત, પ્રાકૃત, અને ગૂજરાતી સુક્ષ્મઓનો સંગ્રહ છે. સંગ્રહ કરાવું નામ તથા રચનાનો સમય જણાવેલો નથી. પ્રતિ આસરે ૩૦૦૦ જેટલા જુદા જુદા છે.

૩. ૧૧ માં સદાયના અવમાં લખાવેલા સિદ્ધચંદ્રમહિમસુત્રાના પાંચમાંથી ગૂજરાતી સુત્રો.

અ. અન્યત્રથાનક સંવત ૧૨૫ ની જણાવવાસ રજાવડ છે. તેની અંતિ જાદરી અસલ પુસ્તકો એક કરી છે. જાદરી જુદી જાદ ગૂજરાતી(૧)ના નમુના થવા હાલથી થઈ પડશે એમ અમારી માનવું છે. તે વખતની કિંકુ ગૂજરાતી જાદથી સંદેહ સહેજ જુદી પડતી હતી(૨)તે પછી સંવત ૧૨૫માં ગૂજરાતી લખાવડ કરવામાં આવઈ હતું. તે માત્ર આપણી જાણની જ નહીં સિદ્ધા સમયનો તિજુલ કરવામાં આવતી છે. ને તેજા માટે જાદવા એક જાદવામાં જાદુને જાદરાથી સાદિકાની જાદી સેવા જાદવી છે એમ જાદી માનવું જાદી.

તમી સાદિકા.

૪ મન સ્થિરીકરણુ સ્વાધ્યાયની સ. ૧૫૬૪ મા લખાયેલી ભખ્યા-ક્ષરની પ્રતિના અતે આપેલા સૂક્તો.

૫ સૂક્તિઓના સગ્રહના પાચ પાના-આ પ્રતીકને તાડપત્રની પેઠે વચ્ચમા કાણુ પાડેલુ છે અને તે ૪૦૦ વર્ષ પહેલાનો લખાયેલો લાગે છે તેમાં સસ્કૃત, પ્રાકૃત અને બ્રહ્મ જૂની ગૂજરાતી સૂક્તિઓ છે

૬ સુભાષિત પત્ર ૬-સસ્કૃત પ્રાકૃત તથા ગૂજરાતી સૂક્તિઓ આશરે ૧૫૦ આપેલી છે પ્રતીક ત્રણુસે વર્ષ જેટલો જૂનો લાગે છે.

૭ સુભાષિતના ૨-૮ પાના સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ગૂજરાતી સૂક્તિઓ ઓછામા ઓછા બસે વર્ષ જેટલો જૂનો પ્રતીક લાગે છે.

૮ સુભાષિત પત્ર ૫-ઉપરના જેટલોજ જૂનો.

૯ સૂક્તાવલી—સસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ગૂજરાતી સૂક્તિઓના સગ્રહ પત્ર ૨-૯ સગ્રહ કર્તા અગ્રાત છે પ્રતીક લખ્યા સાલ સ. ૧૬૯૭.

૧૦ સુભાષિતોના પાના ૧૩ સસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ગુજરાતી ૩૦૦ વર્ષથી પછુ વધારે જૂના લાગે છે.

૧૧ એકલા પ્રાચીન ગૂજરાતી સૂક્તોનું એક પત્ર તેમા ૧૦૫ સૂક્તો છે. આ પાનું ઓછામા ઓછુ ૨૦૦ વર્ષ જેટલુ જૂનુ લાગે છે.

૧૨. છટક અસબદ્ધ પાના ૨૦૦ થી ૪૦૦ વર્ષ સૂધીના જૂના

૨૩૯ આ સર્વમાથી આપણને આશરે બધા મળીને ૫૦૦ સૂક્તો મળી આવશે. જૂદા જૂદા સગ્રહોમાથી એકજ સૂક્તના અથવા એકજ ભાવાર્થના સૂક્તોના જૂદા પાઠાતરો મળી આવશે

ઉદાહરણતરીકે ૧ દિઠા જે નવિ આલવધ પુછ્છિ કુસલ ન વત્ત ।

તાહ તણ્ણ કિમ્મ જામ્મિ રે હીયડા નીસત્ત ॥

હસીય ન વયલ્લે આલવધ્ કુશલ ન પૂછ્છિ વત્ત ।

તહિ મદિરિ નવિ જામ્મિ રે જીવતા નીસત્ત ॥

ન. ૧૦ ૩૦૦ વર્ષની જૂની પ્રતિમાથી.

આાની સાથે સગ્ખાવો ન. ૧ ના અબડ

કયાનકમાનુ

નગી ન મહાં બેસવું હસી ન પૂછી વત્ત ।

તેહ ધરિ કિમ ન જાણે ૨ હમડી નીસત ॥ કિમ=કેમ રીતે

૨ કે પડીયા કે પડીયા કે ગુરુઆ ગુલુધીર ।

નારી તે નગાવીયા ને કુંઈ બાવનવીર ॥ (ન ૧ મંથી)

બાની સાથે અગડ કથાનકમાંનું નીચેનું સરખાવે,

ને પદિયાં ને પદિયા ને જમ ઉપર વડ ।

તે મહિલજ ફરીએ છમ ફેરવ્યું થતું ॥

૩ પાણી ખલું વિશેષ ૩૨ ચોપા ન ફૂતિ ।

નગુલુ જલુ સદેસઈ નિશ્ચય ફૂતિ નિ મંદિ ॥

બાની સાથે સરખાવે સૂત્રાવલિમાંનું

નિશ્ચય ઉવએસ્યા મુહીઆ જતિ ન જતિ ।

પાણી ખલું વિશેષ ૩૨ ચોપા ન ફૂતિ ॥

૪ પાણી વેશા ગડપડી થમજ મદિય દેહ ।

આપણા પોસઈ ચેરડી તઈ કિ સિયી એહ ॥

જઈ થમજખર સબલી અનુ નમ્હે નિ ન મજ ।

વાત કરતા માણસક કાગડિ રવણિ વિહલ ॥

સરખાવે સૂત્રાવલિમાંના ધર્મોપમા તથા પ્રમા

ત્વમાંના પ્રથમ સૂત્રો.

૫ સાહસીઆં હાંડી દવજ નહુ કાવર પુરમાઈ ।

કનક કુડસ રમણુમય કનકસ પશ્તિ નવચાંદ ।

સીક સુવચુ ન જલ જલુ વારાજ નરિ રિદિ,

એકદર સહસ ગિર્ધ ગિદિ સાહસ તિદિ સિદિ.

(ન ૧ મંથી)

સરખાવે અગડ કથાનકમાંના પ્રથમ બે સૂત્રો. (કે ને નીચે આખાં છે.)

આનાં ઉદ્દેશરૂપે ધર્માત્મ આપી સમાવ ૫૨૭ વિસ્તારમયથી નહીં
આપતાં તેનાં સૂત્રો સરખાવી મેળવુ વાચકને સોંપીએ છીએ.

૨૪૦. અંબડ કથાનકમાંથી ઉદાહરણો.

- સાહસ સાહામીઆ^૧ લક્ષ્મી^૨ લક્ષ્મી નહુ કાયર^૩ પુરિસાણુ ।
કાને કુડલ રયણમધ^૪, કળ્બલ પુણુ^૫ નયણાણુ^૬
મીંહ ન જોઈ ચદબલ,^૮ નવિ જાઈ ઘણુ ઝલ્લિ ।
એકલડો બહુ આબિડઈ, ^૯ જા સાહસ તિહા સિદ્ધિ ॥
- દૈવ જન બાણુઈ મન આપણુઈ મન વહિત પૂરે
દૈવ બણેરે જીવડા, હું પુણુ અવત કરેસુ ॥
- સ્ત્રી સ્ત્રી દીર્ઘ મન મોહીએ, કિમ ન^{૧૦} વેધીઈ વિલાસ ।
વાગુરિ^{૧૧} હરિણુ ઝળકીઈ, કિમ ન પડઈ તે પાસ ॥
જે પઢિયા^{૧૨} જે પડિયા, જે જગ ઉપર વટ્ટ ।
તે મહિલાઈ ફેરીએ, જિમ ફેરવધ ધરટ્ટ^{૧૩} ॥
- બાલાની માતા કૃઆ^{૧૪} કુઠક મ પડઉ, મ પડઉ, બલીઆ^{૧૫} વાહ ।
તથા તરણીના મ મર બાલા માવડી, તરણીકેરો નાહ^{૧૬} ॥
- નાથનું મૃત્યુ કૃઆ કુઠક વલી હોઈ, સહી હો સધ બલીઆ વાહ ।
મ મર બાલા માવડી, તરણીકેરો નાહ ॥
ઉગી ઉગી બાપડી, મુહ ઢંકી મન રોઈ ।
- મૃત્યુ જી ^{૧૭} જમ લાયધ ફિરધ તુ, ફિરલ ન મગધ કોઈ ॥
- સત્કાર નમી ન મૂકધ બેમણુ, હસી ન પૂછધ વત^{૧૮} ।
તેહ ધરિ કિમ ન જામએ, રે હમડા નિસત્ત^{૧૯} ॥
- સ્નેહિવિયોગ સારસડા^{૨૦} મોતી ચિણુઈ, ચિણુઈ તુ મેલ્લઈ કાઈ ।

૧ સાહસિક. ૨ લક્ષ્મી ૩ પામે છે ૪ નહિ કાયર પુરેયો. ૫ પરત્ન-
મય ૬ પુન પણુ ૮ ચદ્રમાનું બલ જ્યોતિ શાસ્ત્રાનુસાર ૯ આસ સાથે
૧૦ વિલાસથી કેમ ન વેધાય ? ૧૧ મૃગબધન ૧૨ બણેલા ૧૩
કુવાનો ધરધટ. ૧૪ કુવાનો કાંઠો ૧૫ બલવાનનો ઘોડો ૧૬ નાથ ૧૭ જે
યમ લાંચે ફેરવાય તો ૧૮ વાત ૧૯ જાનુ બેસી રહે ૧૯ સારસ
મોતીચણુ તો શું ચણેલા મોતી મૂકી દે છે ? વાલ્હા માણસ જે મલે
તો શા વાસ્તે જીવે યાય ?

વસંદા માણસ જી મિલકત તુ વિદ્યારી કાઈ ॥
 ૨ વિદિ^૧ માણ^૨ કિં પિતૃ^૩ હજુ^૪ મનવ કિન્ન રેખ
 નેહ^૫ ગાપાં માણસાં, આ વિદ્યારી કારેખ ॥

રાખી ક્યને રેખ-જણ^૧ જાણુઈ કિલુ વતરી, પશુ રાત્રી ન વિદ્યારી ।
 મિની રાત્રી-ઈ સમીની રાખીથી, સકળ સરીપુમાળ ॥
 વાણી-વાણી ને તક વણેઈ વિસ^૨ હરવિસ ઉત્તરઈ ।
 નેહ નહ મેધા લેઈ, તેહ નર મેધા હંસરી (૧) ॥
 તાં રજીક રજુમડપ માંડા જા પડાં ગરૂ તણુઈ
 નવિ રાખાં ।

વામ હસ્તિમા માળા માળા જામ કેસરિ નાક નવસરે ॥

સુપુરેષ વચન ઉત્તર દિગિ ન ઉદય^૮ ઉદય^૮ વડે વરસક^૬ ॥
 સુપુરિસ જણુ ન ઉચ્ચરિય^{૧૦} ઉચ્ચરઈ તુ કારેખ ॥

૨૪૧ સુદાસિમાથી હિંદુસ્થાન

ધર્મોદય-કમલ^{૧૧} વારિ પડવકુ, ધમક^{૧૨} મહીન રેક ।
 જાણુ સસ્તી ચેરડી તિ કિમ સિંધી એક ॥
 ને જિણુ ધમ્મક જાહિરા તે જાણે વાચારિ
 કાળી^{૧૩} કાળી અપ મયા સસારી સસારિ ॥
 વરસક^{૧૪} તે મણિ ઇલા ને જિણુ ધમ્મક સાર ।
 સિન્નિ^{૧૫} સમાજીસકૂડી, હિંદુઈ જણુઈ મમાર ॥

૧ વિધિ ૨ માતા પિતા ૩ હજી જણુ ૪ વાસ વનવ
 કિંત્ર પ્રમાણે જાણુ ૫ રેવેકથી જામિલા માણસોનો વિશામ આ કાર
 ૬ વિવસ વાતથી બધા પરતુ પાત ન બધા રાખી ક્યને રાખીની જાણી
 સમાન હસા છે ૭ સાવનું જેવ ઉતરે ૮ જણુ વાચ ૯ વરસે ૧ ઉચ્ચારે
 ૧૧ કમર્મા ૧૨ ધમર્મા, કમર્મા હરપદ પરતુ ધમર્મા મહોદ ૧૩ કાળી
 કાળીને જસ્ટ વચા ૧૪ જિન ધમનો સાર બધે છે તે વચને હંદાયા
 ધારના મળે છે ૧૫ મમાર વચના કપક વિવસ મળે છે

ધણ ચિંતિઉ તઉ ઉદ્યમકરિ, ધમેણુ ધન હોઇ
 ધણ ચિતતઉ ગુ મરિ, દુન્નવિ^૧ ઇક ન હોઈ
 દીહા^૨ જંતિ વલતિ નહિ, જીમ ગિરિનીઝરણાઈ
 પલદૂઅલગિ જીવિ ધમ્મ કરિ, સુધ નચિતઉ કાઈ ॥
 મોહ^૩ ન મેલિહ ધરતણુ, જઈ શિરિ પલીઆ કસ ॥
 વલી વલી નિણુધમ્મહતણા, ૪કા દેશિ ઉવએસ ॥
 નિજવહ ઉવએસડા, મુહી^૪આ જતિ ન જંતિ ॥
 પાણી ધણું વિસોઈઈ, કર ચોપડા ન હતિ ॥
 ભારે^૫ કમ્મા જીવડા, જઈ ખુઝુંસિ તા ખુઝું ॥
 સર્વ કુટુબ પાપસિ માયિ પડસિ તુઝું ॥
 હાય ધસઈ ભુઈ^૭ આહણુઈ, ૮ભિ તાહું દિન્ન ॥
 મરણુહ વેલા સભરઈ, મિ નહુ કીધુ ધમ્મ ॥

પ્રમાદત્યાગ

જન્મ^૯ ધમ્મખખર સભલિ, નયણે નિહ ન માઈ ॥
 વત કરતા હે સહી રયણિ ઝખક વિહાઈ ॥
 કમ્મેણુય ૧૦ ધર વતસી, ધમ્મેણુ ય પરસોઅ ॥
 જહિ સૂતા રવિ ઉગમઈ, તિહિ નર આઉ તઉઅ ॥

વિધિ

જ વિહ^{૧૧}કરઈ સ હોઈ હોઈ, ન જં જીઅ ચીતવઈ ॥

૧ જેમાથી એક ૨ દિવસ નય છે પાછા વલતા નથી, પર્વતના ઝર-
 જ્વાની માફક ૩ લઘુ વયથી જીવ ધર્મ કર, નચિતો કેમ રહે છે ?
 ૪ ધરનો મોહ ન મેલ્યો ને શિર ઉપર વાળ ઘોળા થયા તો પણ પ કોણુ
 ઉપદેશ આપશે ? ૬ મુઘા (ફીકટ) નય છે પાણી ધણું વલોવીએ પર તું
 હાય ચોપડા-ચિકાસવાળા થતા નથી ૭ ભારે કમ્મી^૫ જીવ ને સમજે તો
 સમજ; સર્વ કુટુબ આશે માયે પડશે તારે ૮ ભૂમિ ૯ આધાત કરે
 ૧૦ ને ધર્મના અક્ષર સાચળુ તો નયનમા નિદ્રા માતી નથી, હે સખી
 વાત કરતા રાત ઝળકારાની ચેટે જતી રહે છે ૧૧ ને વિધિ કરે છે તે
 યાયછે નહિ કે ને જીવ ચીતવે છે તે ૧૨ ધર શરા અને મઠને વિષે પડિત
 પુરૂષો પૃથ્વીમાં માર્તા નથી.

છમિ મીતએલી, આહદ દેહુદે દેવવધ ।

ઉપોગ

ચેદિમ પુદામોદિ, પુદાવિણ પીપિ નહિ ॥

સહસ જુવર્ણ હસ વહમ દેવહતણિ કપાસિ ।

ધરિ ૧૨૨ મદિ પડીઆ પુહવિ પુરિસ ન મંસિ ॥

તે વિરલા ને સામિ ૨૨૨, અવિસર નવિ મુકોતિ ।

સંવચન

એ અણુવતલે સો નમમ નિમ્મણુ બહલે વામ ॥

અવરેસિ નમતા અણુ આમ બહુ કહતલે નમ ॥

સત્તમ સાવર પરિભાગિઅ સવલ મહી મિ કિં

તાત પસમ જન કરમ સો આમ કમહમ ન દીહ ॥

શુણ્વોપોદિત

લેઆ પસવા કવ્યા કરમજ સત અસત ।

દોષ વિચ્છર્ અપણા નહ એકુ ન અત ॥

૧૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦, નમ સિચ્છ અમીએણુ ।

૭ અતિ કયા વિધેણુ, સત્તરિહઅણેણુ ॥

નીચ

લણુ^૧ક ખુણુક કુમાણુસક, એ નિહુ એક સદાવ ।

નિહિ નિહિ કરલે અવાસદઈ ૧નિહિ તિહિ મનમ

કરલે ॥

ઉપકાર

અણા^૨ સહનમ અણુ કરમ કરણુ કિવિ મ નમી ।

કરસણુ^૩ સિન્નિ સરહડી મેહ કિમ્મણુ હણુ ॥

૧ સ્વામિનો ૨ અણુ, ૩ સાત સમુદ્ર લગ્નો અને સાત પુત્રી
દીડી એ જન પારખી તલા કરે તે મે કાઈ પણ ન દીડે. ૪ જુન નજન
૧૫૦ બનોવનએ અણુવર્ણી સીંચેતોપણુ સરીના મુણુમી કહના વિધેણુ
૫ હણી ૦૫૦૦ અને કુણુવ ૧ અણુવસ ૭ સ્વામ કામે ૮ મિયા માણુસો
સહને કૌંઈ પણ કારણુ અણવા વગર અણુ કરે ૯ કરસણુ કૃતન સમમ મિય
મું જાન માત્રે ૭ ૧

૨૪૨. સિદ્ધચક્રમહિમસ્ફુટોમાંથી ઉદાહરણો.

દૈવ, કર્મ અને અરિ^૧ મન આપઉં ખચિ કરિ ચિતા જલિ મ પાડિ
પુણ્ય ત્રલ તિતઉં પણિ પામીઈ, જિતઉં લલિઉં નિલાડિ ॥
રચણા ભવતર સચીઉ, પુન સમગ્ગલ જાસ ।
તસુ બલ મધ તસુ સિરીઅ, તસુ તિદ્ધઅણુ જણુદાસ ॥
કિંહા માલવ કિહા સખર કિહા બબ્બર કિહા નદ ।
સુરસુંદરિ નચ્યાવીઈ, દૈવિહિ દલ વિમરદ ॥
ધણુર જુવણુ સુવિઅઠ પુણુ, રોગરહી નિત્ય દેહ ।
મણુ વણુહ મેલાવડધ, પુનિહિ લખમધ એહ ॥

૪

૨૪૩. મન ચિયરીકરણુ સ્વાધ્યાયના પ્રતીકના પ્રાંતેથી.

ઇન્દ્રિયસયમ ઈદિ ૪ પચ નવ સિદ્ધિઆ, લોભિ નિ દીધી અગિ ।
મન માકડ નવ મારીઉ, કિમ જાઇ જઈ સગિ ॥
પ્રમાદત્યાગ દીહા જાતિ વલતિ નદ, જિમ ગિરિની ઝરણાઈ ।
લક્ષ્મણગમ્ભ શવ ધમ્મ કરધ, સ્પર્ધ નચિતઉ કાર્ધ ॥

આ પ્રમાણે દલાલનો લેખ પુરો થાય છે.

૨૪૪ ઉપસર્ગહરતોત્રનો પ્રભાવ બતાવનારી પ્રિયંકર રૂપની કથા
વિશાલરાજ સ્પરિ શિષ્ય મુધાલૂપણુના શિષ્ય જિનસૂત્રે કરી છે તેમાં
દેશી દુહા વગેરે ઉલ્લેખ કરી ટાક્યા છે તે —

“ તાઈ તેલી તેરમે તખોલી તલાર

પંચ તકારા પરિદરો પછે કરો વિવહાર

તાઈ=વસંતાનક, શાળવી, તેરમે=મોચી, તલાર=તલારક્ષ.

૧ હે મન ચિતા જલમાં મ પડ નેહું લલાટમાં લખ્યું છે તેટલું ક્ષ
પામીશ ૨ જેને ભવાંતર સંચિત પુણ્ય સમૂહ છે તેને બલ મતિ લક્ષ્મી મળે
છે અને તેનું ત્રણ જીવન દાસ થાય છે ૩ ધન ચૌવન સુવિદદ પુન્ય, રોગ
રહિત દેહ મન વણુનો મેલાવરા એ સર્વ પુણ્યે મળે છે, પાચ ૪ ઇન્દ્રીઓ
રોકીનથી અને લોભને અગ્નિ દીધી નથી અને મનઝપી માંકડ માર્યું નથી
તો સ્વર્ગે કેમ જધગ ૫ સૂક્તાલિમાંના તેજ સૂક્ત સાથે સરખાવો.

બીજી રીતે —

- “ તારાં લેલી તેરમો, તરફ તીક સોનાર,
કમ કમર બાદિ દુર્જશુદ્ધ, ને વિસાસિ તે અમર
- “ ધર્મિયનુ મિત્રઆત્મુ નિરવેદનું નિરવશ્યુ;
તુમે દેશાન્તર અભિસથા અમ્હે પશ્ચિ આગેવાન ૪
- “ બિલિયુ કિયે વિત ન આપજો નિલિયુકિન મિત ન દેશ
કમચક સરિજ મિત પુણુ નવ વિણુ વંચરી સોઈ ૪૧
- “ નખઈ નારિ તુરમમદ મુતપદલ અમ્મદ
પાણી જાદ ન અમ્મચો અયુ મિત્રઆત્મુ તાંદ ૪૫

હાં પોતે અગ્રસથાણી આમ થઈ એમ કરી કહે છે—

- એ જાણક મિત્રજીવશે દેસે પનની કાદિ
સેવા કરશે સમસ્તુજ સેવક પરિકર નોદિ ૫૪
- શ્રીરવ કીડે અગ્રવડી નવિ કા કીર્ણ ન રામ,
અરથ વિદણુ માણસા માધદનુથા નામ ૬૨
- અઘા અમ તપ કીર્ણા છતે કીર્ણા દાન
તે કિમ પામે કુવમ્મ પરમવિ ધન ગુરુમ્મન ૬૪
- રે મન ! અપ્પ અચારિ મિત્રા જનક મ પાઠ
૬૬ તેનું જ પાઠીઈ નેતું સિખ્યું નિશામ ૬૫
૫૧. મન તેવયુ મ માગિ નેતું રેખ પરતર્જે
નિલિયુકિન બેખાઈ સાગિ અણુમિખ્યુ સામે નદી ૬૬
૫૧. અવમર નળી વચિજ કરી અવસર લીધી મ મુનિવ
વાર વાર તું જાજીને અવસરિ લીધિસિ ન મુનિવ ૬૮
૫૨. છેટે કીડે છેલ કીર્ણા મ દાનિમ આપણું
કરિ ગુરુનેય નેલ એજા તે વખતમે ૮૧

- યત રીહા જતિ વદતિ નહુ નિમં ગિરિ નિજ ઝરણાઈ
લહુઅ લગે જીવ ધમ્મ કરિ, સુધ નિચિતો કાઠ ૧૦૦
- યત અવરં સંવ દુહ જણાણુ કાલતરેણુ વીસરઈ,
વલ્લહ વિચોગ દુકખ મરણેણુ વિણા ન વીસરઈ ૧૦૫
- યત કે કપડપગિ લહ લહે કે કેયન નીરાંશિ,
રાયમાન કેતા લહે કે ન લહે સામાસિ ૧૧૮
- યત વિરલા જાણુતિ ગુણા વિરલા પાલન્તિ નિદ્ધણે નેહ
વિરલા પરકજજકરા પરદુકખે દુકિખયા વિરલા ૧૪૨
- યત હાથી હાલે હેક, લખ કૂતર ગલીએ લવે,
વડપણુ તણે વિવેક, કદિ ન ખીજે કિસનીયા ! ૧૭૦
- યત બજઝઘ વારિ સમુદ્ધ, બજઝઘ પજરિ સીંહ,
જઈ બદ્ધા કુણે કહિકિ, દુગ્ગજણુ કેરી જીહ ૧૯૨
- “આગલિ જાત કોટ જેહિ ન નામી દેવગુર,
માથે વહેસે મોટ ભોજનનો સાસો પડે ૧૯૮
- “ વાવાણા જણુ બુલ્લણા નાહ ન કીજે રોસ,
નીકે કપડ ખાયણુ આગે મા માણુસ રોસ. ૨૦૦
- “ વાર વહતા યામ તુ લે તુ પર ધનદોર,
એ તિન્નિ વિમાસણુ કરે, વેસા ચારણુ ચોર ૨૦૨
- “ મુહતા વિણુ રાજ જ કિસ્યુ, રખવાલ વિણુ પોલિ,
પતિ પાખે નારી કિમી, પહિરણુ વિણુ કિસી મોલી ૨૧૭
મોલિ=મોળાયુ.
- “ જીમે સાચુ મોલિજે રાગ રોસ કરિ દૂરિ,
ઉત્તમસું સગતિ કરિ લાભે જિમ સુખ ભૂરિ ૨૫૫
- જિણુવર દેવ આરાહિય, નમીય સહગુર ભત્તિ,
સુધો ધમ્મજ સેવિઈ રહીઈ નિર્મલ ચિત્ત ૨૫૬

૨૪૫. વિશાલરાજસરિ શિષ્ય જિન (રાજ) મૂર્તિને
સંસ્કૃતમાં રચેલા કાંઈ નામે રૂપચંદ્ર કથામાંથી લાખાના
મુદ્રાપિતો.

છાઈ સાચુ બેલીઈ રાગ રાસ કરિ દરિ
ઉત્તમ સિદ્ધ સંગતિ કરે લાજઈ જિન મુખ જરિ. ૭

જિહાં જાણાં તિહાં પેખવુઈ જિહાં ચોરસ તિહાં ભોમ
મીઠાં બોલા કાકુરં ગામિ વસઈ જહુ લેલ. ૭૬

નયુણી ખમણી મુગુણી નિહુ જપિ વણિ વિગુહ
પુણ નિહુ કિમ જમીઈ કરિ પચ્છી ધરિ ભઈ. ૮૯

કરિ આંખા નઈ જાણ્યા નિહુ સરિખાં રલ લેલ
નવગુણ એક સરીર નઈ કાલ ન વચઈ કઈ. ૧૫

જનઝઝ વારિ સમુદ્રક જનઝઝ પતરિ સીક
જે જનઝી કુણકમ નહીં દુર્લભ જીરી છલ. ૧૧

કરે કપલ લોખણિ મલઈ જહુ રૂપ વસી અપિ,
જુવણુ મવા જે દીકમ વસી ન ગાસિ હરિ. ૭૮

જિહાં સદાઈ મુદિ જલ હુઈ ન તિહાં વિણુસ
સર સને સેવા કરઈ રહઈ આગણિ જિન વાસ. ૯૮

ધારખ જપલ મુચિનઈ જાનુ મગણુ આપ પરમ
છવડયા એક અવિચલ જાનુ, અવર ધર્મ સવિ મુખ. ૧ ૨

પુત્ર મિત્ર હુધ અતેરા ન રહઈ નારિ અતેરી	
મોહઈ મોહા મૂઢા જપઈ મહીયા મેરી.	૧૦૩
અતિહિ ગહના અતિ અપારા સંસાર સાયર ખારા	
બૂઝઈ બૂઝઈ ગોરખ મોલઈ સારા ધર્મ વિચારા.	૧૦૪
કવણુહ કેરા તુરગમ હાથી કવણુહ કેરી નારી	
નરગિ જાતા કોઈ ન રાખઈ જોઓ હીઈ વિચારી	૧૦૫

ધર્મ વિદ્યુ ન સુખ વિઆણિઈ, પરધરિ પાણી ઇંધણુ આણુઈ
અડઈ દલઈ કરઈ કરિ લોડણુ, તહવિ ન પાવઈ કિંચિવિ
મોઅણુ. ૧૧૧

દમા (દામ=પૈસો) એવ સુલખણા મણુવછિઅ પૂરતિ
અછઈ પછીઆ પડીઆ કચપચ કરી મરતિ. ૧૧૪

નેહો કહવિ ન કીજઈ અહ કીજઈ રત્ન કબજ સારિખો
અણુવરઈ ધોવમાણો સહાવ રગ ન છડઈ. ૧૨૬
નેહ માહિ ખટુકુ મુઝ મનિ ખર સુહાઈ
મિરીચ મુકા બાહિરી ખડન ખાણી જાઈ ૧૨૭

દવ દદા અડ પલ વઈ, જિમ વુઠેણુ ધણેણુ
વિરહ પલતહ માણુસહ, તિમ દિઠેણુ પિએણુ, ૧૪૯

બહુત ખરા ન બોલીઈ તાલૂ સૂકઈ જોણુ
એક જ અક્ષર બોલીઈ, બાધ્યુ દટઈ જોણુ. ૧૬૫

ખેડિમ ખૂટા યલિ ખૂટા વિણુ ખીખઈ નહી
દૈવતણુઈ કપાલિ સાહસ કેર હલ વહઈ. ૧૭૩

સીદ ન જોઈ ચંદનલ નવિ જોઈ પન રહિ
એકમુ બુ જાગ્યાં જાણ સારસ તાં સહિ. ૧૦૪

જેમણે મજાઈ ઉત્તર અહવા ન મજાઈ મજિત નવજુઈ
અહિ સમાજનજ મજાઈ પાણિયુ જાણી મજાન ૧૦૫

મરણુક કેર કવણુ જમ જેણીસુઈ જમ જાઈ
મન મજાઈ ન સમજી કીયડુ તેણુ રોવાઈ. ૧૦૬

જિહાં નિપુરક-મગ્યાઈ તિહાં જમ સમજા સેર
જિહાં જાણીસી જવજમણુ, તિહાં વિદ્યન કરે લ.
ઉપર વામણ હાથ, જાગક દિસાઈ જમ તણુ,
નવિ સમજા નવિ સાથ, બીજાંદિ જામતાર
સુદત સમિ કરિજ મરણ તેવિણિ જારિ નિરાક
મરણુક બીજાં જમણ, પમજ મૂક્યા રક. ૧૦૭

સુદુ જાણુ જાગ્યાઈ તણુ જણુ જણેણુ
જુદાઈ જોઈસિ સર કરે તે જાગ્યાઈ ઝણેણુ. ૨૦

દિન જાઈ પણિ વણી રણી ન જાઈ
એક રાત્રી ની રાત્રીન સહસિ સરીતં જાઈ ૧
સહનિ કૂણી લીજાં જણે કરી નિગિદ
તે મજાસ કિમ વીસરણ, જેવણુ ગુણુ દીધ. ૨
એજા તમ કમ મમ કીયા કમ સર રોડી જાણિ
રેવડાં મર જીવણીઈ પહિજાઈ જોનન કસિ. ૨૧૮
મદુ મજાન કેસિવન કુદુ જાગ્યાઈ નીર
ઈજાઈ કતલ જાકારાં એવા દહિ સરીર ૨૧૯

સર્જન ચિત્તિ ન ઊતરઇ ગયા ચ મુક્ર ઉલાઇ,
મલ નવિ ચુહુટઇ, કચણુહ જઇ વરસાસઉ બાઇ. ? ૨૧૯

નેહ વિણુકૃષ્ઠ ગયગમણિ, કિસિ નિ તાણો તાણિ
ભાગુ મોતી બે જડઇ તો મન આવઇ ઠાણિ ૨૫૦

માણસ માહિ માઠા બલ્યા સાચા નેહ સુજાણુ
જઉ કીજઇ જલ જૂનૂઆ તઉ તતક્ષણુ છડઇ પ્રાણુ. ૨૫૨

વાઈ હાલઈ પાન તરૂઅર પુણુ હાલઇ નહી
ગિરૂઆ એહ પ્રમાણુ એક બોલઇ બીજા સહઇ ૨૫૯

નહી ન ભણીઇ લોઈ દીજઇ ઘોડા ઘોડિલુ
દીપઈ દીપઈ જોઇ સરોવર ભરીઓ સમુદ્ર જમ. ૨૭૧

વિરલા બાણુતિ ગુણુ, વિરલા પાલતિ નિધ્વણુ નેહા
વિરલા પરકજનકરા ચરદુખે દુખીઆ વિરલા. ૨૮૪

અહ અબલા વિહિ વકડી દુજનણુ પૂરઉ આસ,
આવિ દુહેલા ખધિ ચડિ જિમ સઉ તિમ પચાસ. ૨૯૯

૨૪૬ આવા સુભાષિતો, જે અનેક સુકનમાલાઓ યા સુકતાવલીઓ
જૈન સગ્રહકારોએ એકત્રિત કરી છે તેમાના તેમજ અયકારોએ
પોતાના ગ્રંથોમા ઉલ્લેખેલા છે તે સર્વ એકઠા કરતા પુષ્કળ મળી
આવે તેમ છે વિસ્તારભયથી અત્ર તે ન ટાકતા અહીં માત્ર વાનગી
રૂપેજ ઉપર મુજબ થોડા ટાકવામા આવ્યા છે

વિભાગ છઠ્ઠો.

અપભ્રંશ સંબંધી કેટલીક હકીકતો.

પ્રકરણ ૧ છ

અપભ્રંશ સંબંધી પ્રાચીન ઉલ્લેખો.

૨૪૭. યુગ્મવ્યવહારની (ગિણતી) અને સાક્ષિવ્યવહારની (સાક્ષિ-ત્વવિષયક) અપભ્રંશ ભાષાના ઉલ્લેખો મળી આવે છે પરંતુ તે માત્ર નાટ્યશાસ્ત્ર અને કવ્યશાસ્ત્ર પરના સંસ્કૃત ગ્રંથોમાં જ છે એમ જાણે છે. જો કે કારણ કે સંસ્કૃત નાટ્ય પોતાની ચોક્કસ અનુસાર ચેતના સમજના સંસ્કારિક-સામાજિક જીવન પરના પ્રકાર નાંખે છે અને તેથી તેમાં થયેલ બેધત્તા ૧૬ પ્રયોગોને જ ૧૨ માત્ર રાખી લેવામાં ૧૩. આના ઉપરથી તરીકે જુદી જુદી પ્રકૃતિને વર્ણવેલ કથામાં આવે છે સંસ્કૃત નાટ્યમાં ને તત્તે એ તેના જ જાનનારને જુદા તેમજ મટે જુદી જુદી પ્રાકૃતિને ઉલ્લેખ કર્યો છે કે ને પ્રાકૃતિમાં અપભ્રંશ જે ઉલ્લેખ અને વ્યુત્પત્તિ હેતુર જાણી ભાષા છે.

૨૪૮ (૧) પદ્યવર્ણન—આપણે મહાભારત પ્રતિષ્ઠિત રજ-નાર ઇ. સ. પૂર્વે બીજા સદ્દશમાં ગયો અને આજે જાણીએ છીએ ત્યાં સુધી જાણના સંબંધમાં “અપભ્રંશ” જે શબ્દનો ઉપયોગ કરનાર તે પ્રથમો સંસ્કૃત મહાન ગદ્યકાર છે જ્યારે તેણે તેના અર્થ એટલે જ કર્યો છે કે સંસ્કૃત શબ્દો ને વિદ્યાર-અપભ્રંશ અપ્રાપ્તિના યુગે થાય તે, કદાચ કે “યકેકસ્યદિ શબ્દસ્ય વદ્યનોડપર્ણશઃ સદ્યથા। ગૌરિવ્યસ્ય શબ્દસ્ય ગાત્રી બોલી બોલતા ગાપોતા કિકેત્વૈવ માવપોડપર્ણશઃ—એક એક શબ્દના ધનુ અપભ્રંશ

છે. ઉદાહરણ તરીકે—જેમકે 'ગ' એ શબ્દના અપભ્રંશો ગાવી, ગોણી, ગોતા, ગોપોતાલિકા વગેરે છે. અહીં અપભ્રંશનો અર્થ એટલો જ થઈ શકે કે મૂળમાં ફેરફાર-વિકૃતિ-બ્રજતા. આ ભરતના શબ્દ નામે 'વિભ્રજ' યા 'વિભ્રજ' સાથે બરાબર સામ્ય ધરાવે છે અનેનો અર્થ ભાષાનું અમુક ખાસ રૂપ એટલેજ છે. તેથી કદાચ વધુ અર્થ નથી 'અપભ્રંશ' એ શબ્દને આભીરો સાથે હજી સુધી લેવા દેવા નથી. તેમજ ત્યાર પછી જે તેનો લાક્ષણિક-વિશિષ્ટ અર્થ થયો તે અર્થમાં—એટલેકે લોકોની બોલી કે ભિન્ન ભિન્ન પ્રાકૃતોની પેઠે સાહિત્યનું વાહન—એ અર્થમાં અત્યાર સુધી વપરાયો નથી.

૨૪૯. (૨) ભરત—સંસ્કૃત નાટ્યશાસ્ત્રપર પ્રાચીનતમ ગ્રંથકાર છે. સંભવિત રીતે ઇ. સ. ખ્રીષ્ટ કે ત્રીજી સદીમાં તે થયો હોવો ઘટે. તેના નાટ્યશાસ્ત્રમાં તે પ્રાકૃતો સંબંધી વિવરણ નાટકમાં કેટલાક પાત્રોના વિચારોના વાહન તરીકે ૧૭ મા પ્રકરણમાં કરે છે અને ૩૨ મા પ્રકરણના ૪૭ થી ૨૪૨ શ્લોકોમાં છદોના નામો અને લક્ષણો ઉદાહરણો સહિત આપે છે કે જે લગભગ સમસ્તપણે પ્રાકૃતોમાં છે ૧૭ મા પ્રકરણના ૫ માથી ૨૩ મા શ્લોક સુધીનો ભાગ પ્રાકૃતના ઉચ્ચારશાસ્ત્ર સંબંધે છે.

ભામહ અને દડીથી તે ત્યાર પછીના અપભ્રંશ જેને કહેવાલાગ્યા તેનો મૂળ ઉલ્લેખ દોઢ શ્લોકમાં છેઠઠ —

૨૫૦ 'નાટ્યયોગમાં તે હુકમાં ત્રણ પ્રકારે જાણવું —૧ સમાન (સંસ્કૃતમાં જેમ છે તેમ) શબ્દોથી, ૨ જે વિકૃતિ પામ્યા છે એવા વિભ્રજ શબ્દોથી અને ૩ દેશી શબ્દોથી "

૨૫૧. આ પછી અપભ્રજતાના નિયમો કે જે પ્રાકૃતોમાં લાગુ પડે છે અને સામાન્ય રીતે વૈયાકરણોએ આપેલા છે તેને મળતા આવે

૩૮ ત્રિવિધં તત્ત્વ વિજ્ઞેયં નાટ્યયોગે સમાસતઃ ।

સમાનશબ્દૈર્વિભ્રજં દેશીમતમથાપિ વા ॥ ૧૭-૩

ગચ્છન્તિ પદન્યસ્તાસ્તે વિભ્રમા(ણ) ઇતિ જ્ઞેયા ॥ ૧૭-૪

છે તે આખા છે તેથી એ સમજી શકાય છે તે અર્થ કરે છે તે ૨૪ થી શ્રોતો આપેલ છે તે પરથી સ્પષ્ટ થાય છે —

૨૫૨ આ રીતે પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત નામો હવે પછી આગળ હું દેશ આપના બેઠા કરીશ. — આ પરથી સ્પષ્ટ છે કે દેશ આપ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત બંનેથી લુપ્ત પાઠ્યમાં જાય છે અને તે બધા એ / હેતુ થકે કે જે લુપ્ત થાય દેશની બાધા હોય અને તેથી તેનું નામ દેશી આપ્યું હવે તે બેઠા આસ કરીને એ રીતે નક્કી આ ૩૪૦ —

૨૫૩. — અથવા મેઘાદેવે (નાયકો) પોતાના ૭૬-૭૭ પ્રમાણે દેશભાષાને પ્રયોગ કરેલો, મરજી નામના બુદ્ધા બુદ્ધ દેશમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું કાવ્ય હોય છે

૨૫૪ ત્યાર પછી તે સાત 'આપ્યો' નામો છે ૪૧ —

— આમાંથી (મમતની) અવતિની પ્રાચ્ય (પૂર્વની), સારસેની અર્ધ આમળી, ગાર્ગી અને કલિંગની. અને પછી કેટલીક વિશિષ્ટ-મેટીઓ નામો છે ૪૨

૨૫૫ (પૃથ્વીધર ચૈતન્યકે પ્રેમનાથ સંગર અને સમર ને નક્કી સાર અને સંગર પદ નામો છે સમર એ પૂર્વેના સમરને તેથી ઉલ્લેખના મારેલ તેમ હેતુ થકે. આમાંથીમાં સમરનો અત્યંત

૩૬ પદમેતલુ વિશેષ પ્રાકૃત સંસ્કૃત તથા

અતઃ સર્વ પ્રવચનામિ વૈષ્ણવાયા પ્રકરણમ્ ॥ ૧૭-૨૪

૪ અથવા સંસ્કૃત કાર્યા વૈષ્ણવાયા પ્રયોજ્યમિ ॥ ૧૭-૪૬

નાનાવૈષ્ણવસમુત્પન્ન હિ કાવ્ય મચતિ નાટકે ॥ ૧૭-૪૭

૪૧ માગધ્યવન્તિજ્ઞા પ્રાચ્યા ધૂરસેન્યર્થમાગધો ॥

નાટ્યકા વાસિજાત્યા ચ સપ્તમાયા પ્રકોસિતા ॥ ૧૭-૪૮

૪૨ શબરામીર અજ્ઞાત સંગર પ્રવિહોદ્ધા ॥

દીમા નમૈશ્વરાર્ણ ચ વિમાયા નાટકે સ્મૃતા ॥ ૧૭-૪૯

થવા ઉપરાંત શકરીને જે બોલીઓ શબ્દર, 'આભીર વગેરે જાતો સાથે થોડે ભાગે સંબધ ધરાવે છે તેમજ થોડે ભાગે દ્રવિડ, ઓડ્ડ જેવા દેશો સાથે પણ થોડે ભાગે સંબધ રાખે છે એવી બોલીઓ સાથે મૂકતા વિલક્ષણ જેવું લાગે છે શકરી એ નામ તેના ઉચ્ચારની વિશેષતાને અંગે એક બોલીને આપેલું છે અને તે મૃચ્છકટિક પત્રી સંભવિત રીતે આપાયેલું છે)

—શબ્દરની, આભીરોની, ચાડલોની, ચરોની સાથેના દ્રવિડોની, અને ઓડોની અને વનચર-જંગલીઓની ઉતરતી-વિભાષાઓ નાટકમાં ગણાયેલી છે.

૨૫૬ એ ખરૂં છે કે અહીં અપભ્રંશનો એ ખાસ નામથી સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો નથી પણ તેનું કારણ દેખીતું છે કે તે સમયની સાહિત્યની ભાષાઓ એટલે 'ભાષાઓ'ને પોતાના ખાસ નામો હતા પણ 'વિભાષાઓ'ને ખાસ નામ નહિ હતા, તે છતાં જોઈએ જુદી જુદી જાતોથી બોલાયેલી ભાષાઓ તરીકે માન્ય કરવામાં આવી છે ૪૪ —

૨૫૭—' શબ્દર ભાષા કોયલા કરનારા, શીકારીઓ, અને લાકડા અને યત્ર પર આજીવિકા કરનારાના મુખમાં યોજાવી અને કિંચિત્ જંગલીની પણ ખરી, આભીરી કે શાખરી ઘોષસ્થાન નિવાસીઓ—જેવા કે ગોવાળો અશ્વ, અજ પાળનારા, ઉંઠાદિ રાખનારા માટે વાપરવી જોઈએ.

૨૫૮. આ રીતે ગોવાળો વગેરેની જંગલી જાતની બોલી- માટે આભીરોની જાતિનું નામ પ્રાપ્ત થયું છે. હવે આપણે હવે પછી જોઈએ કે તેણે પોતાને માટે ખાસ જુદું નામ મેળવ્યું હતું અને વળી સાહિત્ય-વિષયક પ્રાકૃતોમાં પણ પોતાનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું

૪૪ અગારકારવ્યાધાનાં કાષ્ટયન્ત્રોપજીવિનામ્ ।

યોજ્યા શબરભાષા તુ કિંચિદ્ ઘનોકસી તથા ॥૧૭-૫૪
ગવાશ્વાજાવિકૌષ્ટ્રાદિ ઘોષસ્થાનનિવાસિનામ્ ।

આભીરોક્તિઃ શાબરી ષા દ્રાવિહી દ્રવિહાદિપુ ॥ ૧૭-૫૫.

૨૫૪ સરતના મનમાં સમવિત રીતે અવમલત એવી હતી-
(મધ્ય દંડુ તે જખાલી જતી વખતે માન જતી જતી હોય એવી સ્થિ-
તિમાં હતી)-એ વાત જ્યારે આજે બુદ્ધ બુદ્ધ પ્રતિબંધી ભાષા સંભ-
ધીની વિશ્વવિદ્યાવિદ્યાઓ નાટ્યકારને જણાવવા માટે સરતે ને કહેલ
છે તે સ્થિતિએ ત્યારે સ્પષ્ટ માત્રમ પડી આવે છે. ૪૪:—

૨૬૦— ને જ્ઞાતા છે તેણે મજા અને સાચર વચ્ચેના દેશમાં
ભાષામાં 'સ' કાર જેમાં બહુ આવે તેવી ભાષા પ્રયોજવી- વિધિ અને
સાચર વચ્ચેના પ્રદેશમાં ન'કાર જેમાં બહુ આવે એવી ભાષા પ્રયોજવી,
સુરાષ્ટ્ર અને અવન્તિ તથા વેંગવતી નદીની ઉત્તરના દેશમાં રંકર-
વાળી હિમાલયની સીમામાં અવેશ્વા અને સિંદુ તથા સીનાર દેશમાં
કંકર બહુ આવે તેવી, અને અવન્તિ નદીની પેલી પાર અને અર્ધુદ
(પર્વત) અવસાસના દેશમાં 'ત'કાર જેમાં બહુ આવે એવી ભાષા
પ્રયોજવી.

૨૬૧. આમાં ઉંકર જે ભાષામાં બહુ આવે તે અર્ધુદ સ્થાને પ્રયો-
જવી એ શુદ્ધ છે તેવો 'ઉ'કાર બહુ આવે એવી ભાષા તેજ અવમલત છે
કે જેનું ખાસ લક્ષણ તે છે જ્યુ તે બાળ્યું તે અવમલત નામ નથી
અર્ધુદ કારણ કે તે નામ તે વખતે અર્ધુદ નહિ હોય. જહી લખનાર

૪૪ ગંગાસાગર મધ્યે સુ યે દેશા સમગ્રીકૃતિતા

પ્રકાર બહુકાં સિપુ માયાં તત્કાલ પ્રયોજયેત્ ॥ ૫૮ ॥

વિન્નયસાગર મધ્યે સુ યે દેશા ધૃતિમાગતમ ।

નકારબહુકાં સિપુ માયાં તત્કાલ પ્રયોજયેત્ ॥ ૫૯ ॥

સુરાષ્ટ્રાવન્તિદેશીયુ વૈશ્વત્પુત્રાયેષુ ચ ।

યે દેશાસ્તેષુ કુર્વાત અકાર બહુકામિદ ॥ ૬૦ ॥

હિમવત્ સિપુ સૌભીરાણ્યે ચ દેશાઃ સમામિતાઃ ।

ઉપાર બહુકાં તત્કાલસ્તેષુ માયાં પ્રયોજયેત્ ॥ ૬૧ ॥

વર્મવન્તી નદીપારે યે ચાર્જુદ સમામિતાઃ ।

તપાર બહુકાં નિર્લય સિપુ માયાં પ્રયોજયેત્ ॥ ૬૨ ॥

ઝોઝે ને વૈયાકરણોઝે જોને અપભ્રંશ નામ આપ્યું છે ને તેને લાગુ પડે છે. હવે તે જે દેશોમા 'ઉ'કાર વાળી ભાષા હતી તે દેશો નોંધવા જોવા છે. હિમાલય પાસેના ઝોટલે ઉત્તર પન્જાબ, સિંધુ અને સૌવીર. આ સંબંધમા હવે પછી ક્હીશું, પણ તે દેશો એવા તો જરૂર છે કે જ્યાં ગાયો, ઘોડાને ઉંટ ચારવાનું બહુ થતું અને તે ચારનારી જાતિ ત્યાં બહુ વસતી ગમે તેમ પણ ઝોટલું તો ખરૂં કે ઉઠને ચારનારા-રાખનારાને સિંધુના તીર પર આવેલા રેતાળ પ્રદેશો સિવાયના અન્ય દેશો વધારે સાતુદ્ધ ન હોઈ શકે.

૨૬૨ ભરતને અપભ્રંશનો પરિચય અમુક સ્વરૂપમા હતો એમ તેણે ૩૨ મા અધ્યાયમાં છદોની વ્યાખ્યા આપતા આપેલા ઉદાહરણો પરથી જણાય છે તેનું નાટ્યશાસ્ત્ર પ્રાકૃત ભાગો માટે બરાબર શુદ્ધ સંશોધિત થઈ પ્રકટ થયું હતું તો વધારે સારૂ હતું.

(૧) મોક્ષલ્લહ નયન્તહ, મ(ન) હાગમે સમત(ન્ત)હ. ૬૬

(૨) મેહ ઉદ્વર્તુ નમ(ણ)જેણહ, છિચ્ચ છિપ્પહે એસ ચદહ ૭૪
આ એમ જોઈએ કે-મેહહ હતું (૧) જેણે જેણહ, છિચ્ચ
છિપ્પહેએહ ચદહ

(૩) એસા હસવધૂ (હ) હિ (ધ)આ કાણુહ,

ગતુ જુ(ઉ)સ્સધયા, કત સગધયા,

૮૫

(૪) પિયવાઇ વાયર્તુ (ઉ), સુવસતકાલ (ઉ),

પિયકામુકો (કહ) પિય મદણુ જણુતહ.

૧૦૮

(૫) વાયદિ વાદો એહ પવાહી રસિદ ઈવ

૧૬૯

૨૬૩. આ પરથી જણાશે કે (૧) આપુ અપભ્રંશ છે કારણ કે (ક) તેમા ત્રણ સ્થળે પ્રથમા એકવચનનો ઉકાર છે, અને (ખ) અન્ય પ્રાકૃતોની જેમ સામાન્યપણે અપભ્રંશમા છે તેમ જ મદલે હ વપરાયો વપરાયો છે. (૨) તે કહક ત્રિવક્ષણ છે છતાં તેને સુધાર્યા વગર તેમા 'ઉકાર જોઈ શકાય છે, અને ખાસ લક્ષ્ય ખેંચે તેવું એ છે કે 'જેણહ'

નાન્વતરભતિમાં છે તે બતાવે છે કે મોકેલી ભાષામાં તેટલા પ્રાચીન
મંત્રે પણ સિંચ-ભતિઓને ખ્યાનમાં લેવામાં નહોતી આવતી. નહીં
પણ ખ્યાન એવે છે (૪) કાણુવડ ઉસ્ત્રાખા, સમખા એ જાસ
અપખર છે. (૫) જો કે વાજર અને કાવર એ સુધારી મૂક્યા છે
છતાં 'જ્યુતર' એ સમજી તે અપખર હોવામાં, કાંઈ ભાતોએ રા
રહેતો નથી. (૫)માં એક અપખર છે

૨૧૪ આ પરથી સ્પષ્ટ છે કે જો કે ભરતે અપખર એ નામથી
સ્પષ્ટ નિર્દેશ કર્યો નથી કારણ કે તે હજી અન્યથા રૂપમાં હોય
વિષ્ણુ જામતું હતું અને આશીરજિત એ નામથી જામતું હતું. છતાં
ભરતના સમયમાં એવી બોલાતી ભાષાતો નરર હતી. વળી એ પણ
સ્પષ્ટ બહુમત છે કે તે બેલનારાનો દેશ પશ્ચિમ અને ઉપરનો સિંધ
દેશ હતો. તેનામાં પોતાનું ઉમ્મી કંચનું સ્થાનિય હતું નહોતું, અને
બેલનારાનો વર્મ વનવાસી ભતિઓમાંથી મળાકિત હતો કે ન ભતિઓ
ધીમે ધીમે પછીથી આવ્યા વધી ક્ષિત્ર અને પૂર્વમાં, પેડી અને
કિંદુ સરકુતિમાં મળી મળી તેઓએ જૂની પ્રાકૃતોને અપખર ૧૫
આપ્યું બાંધે છે

અકરણ ૨ જી

અપખર સ જાની પ્રાચીન ઉદ્દેશો-અનુસંધાન.

૨૧૫. (૩)-કરસેન—અપખરના કાળ માટે ઉપયોગી એવે
એક ઉદ્દેશ, એક તિલાંશ એકાધિવાસ સુરાખૂના વસનીના રાજા પર-
સેન બીજાને છે તેમાં કરસે છે. તેમાં પોતાના પિતા સજાની મરસેને
આ પ્રમાણે કહે છે—

‘સંસ્કૃતપ્રાકૃતપદ્ધતિ માવાક્રય પ્રતિષ્ઠા પ્રવચન રચના
નિપુણતરાન્તઃકરણ’—વગેરે (૪) એ શબ્દોને ઉદ્દેશ

પ્રસ્તાવના પૃ. ૫૫ પર) એટલે 'તેનું મન સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ-એ ત્રણ ભાષામાં હશે'મજા પ્રબળની ગ્યના કરવામાં અતિ નિપુણ હતું'. આ ધરમેનનો પિતા શુદસેન હતો નેનાઈ. મ. ૫૫૯ અને ૫૬૯ ની વચ્ચેના શિવાયેજો મળી આવે છે. (મુખ્ય ગેઝેટીયર વૉ. ૧ ભાગ ૧ પૃ. ૯૦) આ પરથી જણાય છે કે મ. ૭૬૧ સંક્રામાં અપભ્રંશમાં કાવ્યો રચાતા હતા. તે કે હજુ તે સમયનું એક પણ ઉપલબ્ધ થયેલ નથી.

૨૬૬ (૪) ભામહુ—અભવિત ગીતે ઈ. સ. ૭૬૧ સંક્રાની અને થયેલ છે તે અપભ્રંશના સંબંધી જાણે છે અને તે અપભ્રંશનો માદિ-ત્વમય કાવ્યના ભાગ પાડતાં ઉલ્લેખ કરે છે ૪૫—

૨૬૭—'કાવ્ય એ શબ્દ અને અર્થ સહિત છે. તે કાવ્ય પદ્ય અને ગદ્ય એમ બે પ્રકારનું છે વળી તે સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને તે ઉપ-રાંત અપભ્રંશ એમ ત્રણ પ્રકારનું છે.

૨૬૮. આ જાતનો ભામહુનો ઉલ્લેખ ધણો ઉપયોગી છે, કારણ કે એ બિદ્ધ કરે છે કે ઈ. મ. ૬ ડી મદીના અંતમાં અપભ્રંશનું અસ્તિત્વ હતું, પરંતુ તે ભાષા કાણ બોલતું હતું યા કાણે બોલવી જોઈએ એ સંબંધી તે કંઈ જાણે નથી. દડીની પેઠે તેણે તેમ કશું હત તો વિશેષ માત્ર થાત.

૨૬૯. (૫) દંડી—તેણે કાવ્યાદર્શ (પ્રકાશિત, બિબ્લિઓથેકા ઈન્ડિકા સન ૧૮૬૩) એ નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે—તેમાં જે સાહિત્ય પોતાના સમયમાં ભણેલાઓમાં પ્રચલિત હતું તેના ચાર ભાગ જણાવે છે, ભામહુ ત્રણ પાડે છે ત્યારે દડી ચાર પાડી આગળ વધ્યો છે. ૪૬

૪૫ શબ્દાર્થો સહિતો કાવ્ય ગદ્યં પદ્યં ચ તદ્વિધા ।

સંસ્કૃતં પ્રાકૃતં ચાન્યદપભ્રંશ इति त्रिधा ॥ ૧-૩૬ ॥

૪૬ તદેષ વાંગ્મયં મૂય સંસ્કૃતં પ્રાકૃતં તથા ।

અપભ્રંશઃ મિથ્રં ચેત્યાહુ રાર્યાશ્ચતુર્વિધમ ॥ ૧, ૩૨

૨૭ આર્થો (વિદ્યનો) કહે છે કે આ સાહિત્ય વળી આ પ્રકારનું છે નામે સસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ અને મિશ્ર. મહર્ષિઓએ સસ્કૃતની વ્યાખ્યા ફેવી વાક-ભાષા તરીકે કરી છે. પ્રાકૃતમાં અનેક ક્રમે છે જેવા કે તે (સસ્કૃત)માંથી વૃદ્ધભવ પામેલ-વૃદ્ધભવ તેના જેવું લક્ષ્ય અને ફેલી (એટલે આખ્ય બાધને લખત). આખીર વચ્ચેની ભાષા ક્રમોમાં અપભ્રંશ તરીકે ગણાઈ છે. સમ્યક્માં (તે જાતી) સસ્કૃત કરતાં ને બીજા એટલે સસ્કૃત સિવાયની ગળી તે અપભ્રંશ એમ જણાવ્યું છે. સસ્કૃત ક્રમ સર્વો (પ્રારંભ) વચ્ચેમાં પ્રાકૃત ક્રમ સંધિક (દીપાકર સંધિને એક પ્રકારનો જાડ જણાવે છે) આદિમાં અને અપભ્રંશ ક્રમ તે આસર આદિમાં અને મિશ્ર (સાહિત્યનો એક પ્રકાર) ક્રમ તે નાટ્ય આદિમાં જાડ જામેલ હેતુ છે—કથા (મિશ્ર સાહિત્યની એક જાતિ) સર્વ ભાષામાં અને વળી સસ્કૃતમાં રચાયેલી હેતુ છે. આખ્યકારક અર્થવાળી જાડકથા શાસ્ત્રાધારમાં છે.

૨૭૧ આ પરથી એ રજા છે કે અમુક ભાષાઓ સળધી કઠી બેસતાં સાહિત્યના દૃષ્ટિનિદુષી કહે છે નહિ કે ભાષાની દૃષ્ટિએ છતાં આપણું તે પ્રકટ છે કે તે સમયે ને આખીર આદિ જાતિઓ બેસવી હતી તે ભાષાવિષેનું નામ અપભ્રંશ હતું અને અપભ્રંશનો પ્રયોગ ત સમયે આહિત્યમાં થતો હતો. આ પ્રયોગ જેમ ભરવના સમયમાં સસ્કૃત નાટ્યોમાં અમુક ઉતરતાં પાત્રો પ્રયોગ કરે તેવો પ્રયોગ નહોતો. એ તેમ હતો તે કઠી સાહિત્ય-વાંચના પ્રકાર પાડતાં તેના એક પ્રકાર તરીકે અપભ્રંશ નામનો પ્રકાર જણાવવો નહિ. તે રજા કહે

સંસ્કૃત નામ ફેલી શાગળાકપ્પાતા મહર્ષિમિઃ ।

તત્ત્વમવસ્તત્સમો લેણી ત્વમેકઃ પ્રાકૃતપદમ ॥ ૧, ૩૩

આમીરાદિગિરા કાવ્યેષ્વપભ્રંશા હિત સ્મૃતા ।

શાકો તુ સંસ્કૃતા લ્પ્યલ્પસ્રંશ તથોદિતમ્ ॥ ૧, ૩૪

સંસ્કૃત સર્ગલ્પાદિ, પ્રાકૃત સંધિકાદિકં ।

આસારાદ્યેષ્વપભ્રંશો નાટકાદિ તુ મિશ્રકમ્ ॥ ૧, ૩૭

છે કે અપભ્રંશ કાવ્યમા આસાર આદિ કેટલાક છંદો વપરાતા હતા. નાટકોમા અપભ્રંશ ઘણુંજ અલ્પ પ્રમાણમા અને અહીં તહીં ક્યાક ગદ્ય તરીકે વપરાતું અને તેમા પણ નિયમ તરીકે સર્વ નાટકોમા તેનો ઉપયોગ થતોજ એવું નથી. 'આભીરાદિગિર.' એ આખી પદ્ધતિ માત્ર અપભ્રંશનું સર્વ સાધારણ સ્વરૂપ સૂચવે છે એટલે કે કાવ્યમા આભીર જેવા ઉતરતા લોકોના મુખમા જે મૂઢવામા આવે છે તે અપભ્રંશ છે, પણ એ પછી એક લોકજનનિનીજ એ ભાષા હતી એમ કહ્યવું અનુચિત છે 'આભીરાદિ' એમા 'આદિ' શબ્દજ ખતાવી આપે છે કે તે માત્ર આભીર જાતિનીજ ભાષા હતી એમ નથી ઈ સ પૂર્વે થોડા શતકોમા આભિર જાતિ ન્યાથી આવી ત્યાથી તે જાતિ તે ભાષા પોતાની સાથે લાવી નહોતી વસ્તુત સત્ય વાત એ છે કે જ્યાં જ્યાં તે લોકો અને તેમની સાથે ખીજા ગયા ત્યાં ત્યાં તે તે પ્રદેશની પ્રચલિત પ્રાકૃત ભાષા તેઓ ગ્રહણ કરતા ગયા, અને સ્વાભાવિક રીતે તેથી ઉત્તરોત્તર ઘણું અશે ભાષાનું સ્વરૂપ તેમનાથી બદલાતું ગયું આ બદલે-પરિવર્તન-અપભ્રંશનાજ ભરતે વાપરેલ 'અપભ્રંશ', 'અપભ્રંટ' અને વળી 'વિભ્રંટ' શબ્દો ખતાવી આપે છે (૨) આ સાહિત્યની અપભ્રંશ ભાષાની પાછળ ભાષા હતી કે જે નાના સાહિત્યગસિક મચ્છોને કે દ્વિજસૂકે, વૈયાકરણો, ખગોળશાસ્ત્રીઓ, ગણિતશાસ્ત્રીઓ, દર્શિઓ અને અધ્યાપકો આદિ પડિતોની ભાષા-દુકામા થોડા વિદ્વાનોની ભાષા નહોતી, પણ ઉતરતા, કનિષ્ઠ વર્ણના, સામાન્યમા સામાન્ય લોકો જેવા કે આભીરો, શબર, ચડાયો વગેરેની ભાષા હતી આ પરથી જણાય છે કે આ લોકો જે પ્રદેશમા વસતા ગયા તે પ્રદેશ વખતો વખત યા એટલી વખતે જેમ જેમ બદલાતો ગયો તેમ તેમ અપભ્રંશમા પણ ફેરફાર પડતો ગયો અને તેથી પાછળના પ્રાકૃત વૈયાકરણોએ અપભ્રંશની જુદી જુદી જાતિઓ ખતાવી છે તે ખતતી ગઈ

૨૭૨ દહીનો મમય વિવાદગ્રન્થ છે પણ તેને ૮ મી શતાબ્દીમાં મૂકી શકાય (જુઓ નાં ૩૦ પત્રિકા ભાગ ૫ અક ૨). આ રીતે

ને અમુક સેક્રમન્ટોની બોધાતી ભાષા અણુતી અને તેને 'આભરી ભાષા'નું નામ અપાતું તે હકિકત અને હામદ-હાડી વચ્ચેના ચાર પંચ સૈકાઓમાં વિકસિત થઈ અપભ્રંશ ભાષામાં પરવ્યૂતી. આ કાલ, દેશના મોટા ભાગ પર આભરિની સર્વોપરી સત્તા વાળા જણ હતા. એ સ્વાભાવિકપણે પારી શ્રમણ કે ઇ. સ. ત્રીજા સદી અને છઠ્ઠા સદીની દરમ્યાન અપભ્રંશ એ નામ, જે બોધાતી ભાષાઓ હિંદુઓમાં આભરિ મળતી મળી જવાથી પ્રાદેશિક પ્રાકૃતોમાંથી વિજસ પામી, તેને અમુક અપાતું હોય છે એમ જાણે.

૨૭૩ (૧) ૬૩૨—ઇ. સ. નવમા સદીમાં થયે. તે પેલના કવ્યકર (કાવ્યમણી ન ૨) માં અપભ્રંશ સમીપે ઉલ્લેખ કરે છે 'અપ'ના અર્થ અને પણ એમ માન પાડી તેના જમી કે માન ભાષાના વિરુદ્ધ પર જો છે તે કહે છે કે

માવામેદ નિમિત્ત યોદા મેહોડસ્ય સંમચતિ ॥ ૨, ૧૧

માહુત સંસ્કૃતમાગચ વિષાચ ભાષાઽઽ ઘૌરસેતી ચ ।

વહોડચ મૂરિમેહો હેષાચિયૌવાવપ્ત્ત્ત્ત ॥ ૨, ૧૨

તેના બેઠા ભાષાને નિમિત્તથી કે પ્રકરના સમયે છે—પ્રાકૃત સંસ્કૃત, માનથી, પૈથાચિ અને શૈરસેતી અને છઠ્ઠા અપભ્રંશ તે દેશ વિસ્તારે પણ બેઠાવે છે

૨૭૪ અહીં પણ અપભ્રંશને વધુ જૂની સાક્ષિતી પ્રાપ્તે નામે માનથી પૈથાચિ અને શૈરસેતી સાથે એક વિરુદ્ધ પર મુખ્યમાં આવી છે ૬૩૮ એક ખાસ લખોમી વાત જણાવે છે તે એ છે કે અપભ્રંશની ખણી જાણે છે અને તે પછી જાણે જૂઠા જૂઠા દેશ પર લે છે કે જ્યાં તે બોલાતી હોય. વધુ જૂની પ્રાકૃતોના ખાસ બેઠા જણાયા નથી અને જો કે તેમનાં નામો જૂઠાસિક છે કર્ત્ત્ત તેઓ પ્રાદેશિક મડી ચા અને તેથી બોધાતી પણ ખાસ બોલાતી નખ પડી અપભ્રંશ તે આ જાને રીતિએ તેઓથી જિન્ન થઈ એટલે કે દેશ પરને તે જુદી જુદી થઈ અને થોડાથી તે બોલાતી નખ પડી નહિ.

પ્રકરણ ૩ જી.

અપભ્રંશ સંબંધી પ્રાચીન ઉલ્લેખો (અનુસધાન)

૨૭૫ (૭) રાજશેખર—તેણે પોતાની કાવ્યમીમાસા (ગાયકવાડ ઓરિયેન્ટલ સીરીઝ નં. ૧, ૧૯૧૬)માં અપભ્રંશ સંબંધી પુષ્કળ ઉલ્લેખો કર્યા છે. પોતાના પુરાણામી આલકારિકાની પેઠે તે પણ આ ભાષાને સાહિત્યની દૃષ્ટિએ નિહાળે છે તેથી પોતાના કાવ્યપુરૂષના શરીરને વર્ણવતાં જણાવે છે કે—“ તાઃ શરીર તે શબ્દ અને અર્થ છે. સંસ્કૃત મુખ્ય છે, પ્રાકૃત બાહુ છે. જઘન અપભ્રંશ ૪૭ છે, પૈશાચી તે પગો છે અને મિશ્રભાષા તે ઉર એટલે છાતી છે. ” વળી જ્યારે પોતાનો કવિરાજ પોતાની દરબાર ભરે છે ત્યારે સંસ્કૃત કવિઓને (પોતાની ગાદીથી) ઉત્તરમાં, પ્રાકૃત કવિઓને પૂર્વમાં, અપભ્રંશ કવિઓને પશ્ચિમમાં, અને પૈશાચી કવિઓને દક્ષિણમાં બેસાડવા—એમ જણાવે છે ૪૮ આવીજ રીતે સાહિત્યના ચતુર્વિધ પ્રકાર, તે જે ભાષામાં વ્યક્ત કરવામાં આવે તે ભાષાપરથી એક સારા કવિ થવા માગનારે કેટલી ભાષામાં નિપુણ થવું જોઈએ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતા આ રાજશેખર પાડે છે ૪૯ —

૪૭ શબ્દાર્થો તે શરીરં, સંસ્કૃતં મુખં, પ્રાકૃત બાહુઃ,

જઘનમપભ્રંશ પૈશાચ પાદૌ, ઉરો મિશ્રમ્ । પૃ. ૬

૪૮ તસ્ય ઉત્તરત સંસ્કૃતા કવયો નિવિશેરન્ ।...પૂર્વેણ પ્રાકૃતા કવયઃ ..। પશ્ચિમેનાપભ્રંશિન કવયઃ । દક્ષિણતો ભૂતભાષા-કવયઃ । પૃ ૫૪

૪૯ ઇકોર્યં સંસ્કૃતોક્ત્યા સ સુકવિરચન પ્રાકૃતેનાપરોસ્મિન્ અન્યોઽપભ્રંશગીર્મિ કિમપરમપરો ભૂતભાષાક્રમેણ । દ્વિત્રામિ. કોઽપિ વાગ્મિર્મંવતિ ચતસૃભિ કિંચ કશ્ચિદ્ વિવેક્તું

૨૭૬ એક જગ એક સુકવિ સરકૃત હકિતમાં (સરી રીતે) હી રહે બીજે પ્રાકૃતમાં વળી અન્ન અપખરણ વાણીમાં અને કાષ્ઠ સ્ત્રી-પૈશ્યની ભાષામાં ઠીકી રહે. કાઈ બીજે કાલ ને, તથા, થા આરે ભાષામાં કાઈ વાળી ઠીકી રહે. ને સુકવિની બુદ્ધિ આ સર્વ ભાષામાં પ્રવન-નિપુણ હોય છે તે આખા જગતને પેતાની ઠાંતિથી ભરે છે

૨૭૭ આ કસ્તા બીજા વધારે જગતના ઉચ્ચેબો બીજા ને ફકરામાં આપ્યા છે કે જેમાં પણ વિકત જીવિષ એક જગત્તે છે પરંતુ વિધવિધ દેવ પરતે જતાવેલ છે ને તે એવી રીતે કે ને દેવમાં સાક્ષિત ને અમુક ભાષામાં વિશ્વે હી જગત્તે છે તે દેવે તે ભાષા સ્થિત જગત્તે છે

૨૭૮ " અમુક ખાસ ભાષાએ અમુક દેશમાં વાપરવામાં આવે છે—એવાય છે અને તે આરે એમ જણાવ્યું છે કે—શ્રી વગેરે સરકૃતમાં સિધ્ધ છે પ્રાકૃતમાં કાઠદેવના (કવિએ) રચિ પદ્યે છે તે પ્રસિદ્ધ વાત છે સમસ્ત મર દેવના, યજ્ઞના અને ભદ્રાના કવિએ અજન્મ કનો રમેજ કરે છે અવનિત અને પરિવાગના કવિએ ક્ષત્રપુરના કવિએ સુદા જૂનમજ્જ વાપરે છે અને ને સુકવિ મધ્યદેવના વસે છે તે (આ) સર્વ ભાષામાં નિપુણ હોય છે ૫૦

૨૭૯ આ પરથી જણાય છે કે શબ્દોજરના સમયમાં સરકૃત સાહિત્ય શ્રીઃ (દાસનું નિદાર)માં, પ્રાકૃત સાહિત્ય કાઠ (ગુજરાતના) ભવ

વસ્યેત્થં ચી પ્રવજ્ઞા સ્થપયતિ સુકવસ્તસ્ય કીર્તિ
ર્જગતિ ॥ પૃ ૪૮-૪૯.

૫૦ મીઠાયા સંસ્કૃતભાષા પરિચિત્તરૂપય પ્રાકૃતે કાઠદેવના સાપર્ણશ પ્રયોગઃ સકલ મહમુવદ્યક માહાનકાઠ ।
આવશ્યા પારિવાજઃ સહ કષ્ટપુરજે મૃતમાયા મજગતે
યો મર્યેમધ્યદેશં નિવસતિ સ કવિઃ સર્વમાયા
નિવળ્લ ॥ પૃ ૫૧

આસપાસના પ્રદેશ)માં, અપભ્રંશ સાહિત્ય આખા મરદેશ (હાલનું મારવાડ), ટક્ક (પૂર્વ પંજાબનો ભાગ)માં, અને ભદ્રાનક (૧) માં, પૈશાચી સાહિત્ય અવન્તિ (મધ્ય માલવા)માં, પારિયાત્રા (પશ્ચિમના વિંધ્ય પ્રદેશોમાં) અને દશપુર (ઉપરનો માલવા-મહસોર આસપાસનો મુલક) માં વધારે ખેડાયેલું હતું. આમ છતાં એ લક્ષ બહાર ન રહેવું જોઈએ કે આ ભાષાઓ આ પ્રાતોમાં બોલાતી ભાષાઓ હતી એમ રાજશેખર કવિ જણાવેલો નથી તે એટલુંજ કહે છે કે આ પ્રાતોમાં સાહિત્યકારો પોતાના વિચારો આ જણાવેલી ભાષામાં પ્રધાનપણે દર્શાવતા હતા.

૨૮૦ અપભ્રંશ સંબંધી બીજો મહત્વનો ફકરો એ છે કે —
“ સુરાષ્ટ્ર, ત્રવણ વગેરે, સૌષ્ઠવ સહિત, પણ અપભ્રંશના અંશે વાળા સંસ્કૃત વચનો પણ બોલે છે. ” ૫૧

૨૮૧ આથી મર, ટક્ક અને ભાદ્રાનકના કવિઓ સાથે સૌરાષ્ટ્ર (કાઠિયાવાડ) અને ત્રવણ (૨ પશ્ચિમ રાજપુતાના) ને ઉમેરવાના છે-તે અર્થેએ અપભ્રંશ સાહિત્યને ખેડ્યું છે પ્રાકૃતભાષાઓ અને તેમાંના સાહિત્ય સંબંધી આપણું જ્ઞાન અત્યારે દિનપ્રતિદિન વિશેષ થતું જાય છે અને તે રાજશેખરના મતને અને ખાસ કરીને પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ સંબંધીના મતને સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ કરતું જાય છે. જે પ્રાતમાં વિશાલ પ્રાકૃત સાહિત્યની શોધ થઈ છે અને હજી પણ થવા સંભવેલી છે, તે ગૂજરાત પ્રાત છે પરંતુ જૈન શ્વેતામ્બરોનો જબરો કાળો છે

૫૧. સુરાષ્ટ્ર ત્રણવાદ્યા ચે પઠન્ત્યર્પિતસૌષ્ઠવમ્ ।

અપભ્રંશાવદંશાનિ તે સંસ્કૃતવચાંસ્યપિ ॥ પૃ. ૩૪.

પર જુઓ પાંચમી ગૂજરાત સાહિત્ય પરિષદનો સદ્ગત ચિમનલાલ ડાહ્યાભાઈ દલાલ એમ. એ નો ‘ પાટણના સ્કાંડરો અને ખાસ કરીને તેમાં રહેલું અપભ્રંશ તથા પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય ’ પર નિબંધ, તથા પુનાની પહેલી ઓરિયેન્ટલ કોન્ફરન્સમાં કુડાલકરનો ‘પાટણ સ્કાંડરના હસ્ત-લેખિત પુસ્તકોનો અહેવાલ’ એ પર નિબંધ

૨૮૨ રાજસેખરના સમયમાં અપભ્રંશ બાજી સાદિશમાય તરીકે
પણી ભેદધિય દલી અને ખાસ કરી સુરજ અને મારવારમાં જર ભેદધિય
દલી છતાં તે બાજીએ પેતાના મળ કરણુએથી સામાન્ય અમરમની
બોલાવી બાજી થા બાજીએ સાથેના છવત સુપકે દળુ છેડવો નહોતે એ
જવત રાજસેખરના બીજા બે ફરામથી જણાય છે તે ફરામને એ કે—

૨૮૩ (૧) અપભ્રંશ બાજીમાં પ્રવીણ તે તેના (સળ કવિના)
પુરુષ-પરિચારક વર્તમાં હોવા જોઈએ, અને પરિચારિકને માત્ર બા-
જીમાં જણુ અભિનિવેલ સમનારી હોવી જોઈએ, અતઃપુરુષનાં એ સ
શુભ અને પ્રાકૃત બને જણુવી જોઈએ અને તેના મિત્રને સર્વજ્ઞાણ
જણુવી જોઈએ. ૧૩

૨૮૪ (૨) તેમની (સંસ્કૃત કવિએ) જુસે-જુડી વેદ વિદ્યના
રાત્ર પ્રમથુ યાત્રીએ, પૈરાલ્લિય, રમતિયો વેલો જોડીએ તથા
તેવા પ્રાસના એસે પૂર્વે પ્રાકૃત કવિએ, અને તેની પાર-પાસે થા જુડી
જ નહ નામનાર, આવા વગરવાપણા થાજીપર છબનારા બાજી અર્થ
સંગીતના તથા આપનારા એવાએ એસે પદિમે અપભ્રંશના કવિએ,
ને તેમની પાસે વિમલેષ કરનાર, મણિ-સળ જાંબનારા, કવેરીએ,
સોનીએ સુતારો, સુહારો અને એવા બીજા એસે, દક્ષિણે સામાન્ય
એસે પૈતાળી જાણના કવિએ ને તેમની જુસે મણિયએ અને તેના
સાથીએ ફેરમપર નામનારા, મારડીએ, જાડુમરો, મસો અને રામ
જર અર્થવિદા કરનારા તથા એવા બીજાએ એસે. ૧૪

૨૮૫—આ પૈડી (૧) થા ઉત્તરપરથી ખસ જણુવ છે કે
પુરુષ તેમજ બી પરિચારકને અપભ્રંશ બોલનારા જણુવા છે પહેલાં

૫૩ અપભ્રંશમાયામયજા પરિચારકર્મ, સમાજમાયામિ
નિષેધિન્યા પરિચારિકા । પ્રાકૃત સંસ્કૃતમાયામિદ આન્ત
પુરિકા મિત્રાક્ષિ બાલ્ય સર્વમાયામિનિદ મલેયુ ।

૫૪ આ પાઠે જુસે આ મહાવન્યાર્થ ૫ રજીને ૨૮ ૪૨ મધ્યેસ
મં વેદિકા બે અવતરજ-તેમ વિશેષમાં જોશ દક્ષિણતો મૂતમાયા

તો તે સામાન્ય જનસમૂહનાજ છે અને તેથી લોકભાષાજ બોલેજ. બીજી સામાન્ય જનસમૂહ અને રાજા એ બેની વચ્ચે રહેનારા તેઓ છે કારણ કે તેઓ લોકની ઈચ્છાઓ અને ફરિયાદો રાજાને સમજાવે, અને રાજાનો અદેશ કે ઉત્તર લોકોને કહે અને તેથી તેઓએ સામાન્ય લોકની ભાષા જાણવીજ જોઈએ આ ઉતારાથી એ ધ્વનિત થાય છે કે રાજાશેખરના સમય પહેલાના ઘણા લાખા કાળથી અપભ્રંશ ભાષા સાહિત્યભાષાના દરજ્જે પહોંચી હતી છતાં તે સમય સુધી એક બોલાતી ભાષા તરીકે બધ પડી ગઈ હતી નહિ તે અપભ્રંશ અને લોકની બોલાતી ભાષા-એ બંને વચ્ચે જીવત સંબંધ હતો, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો અપભ્રંશ ભાષા હજી બીજી પ્રાચીનતર સાહિત્યની પ્રાકૃત ભાષાઓની પેઠે મૃતભાષા થઈ હતી નહિ.

૨૮૬. ઉપરના (૨) જા ફકરામાં સસ્કૃત ભાષા ચોડાઓની-એટલે પડિતોની ભાષા ક્યારની થઈ ગઈ હતી પ્રાકૃત ભાષા જાણનારા તેમજ બોલનારાનો મોટો સમૂહ નિર્વિવાદ રીતે હતો અને તે બોલનારામાં નાટ્ય સાથે સંબંધ ધરાવતી કેટલીક લલિત કળાઓના જાણનાર હતા. પરંતુ અપભ્રંશના કવિઓ પાછળ બેસનારાનો અને સ્પષ્ટ રીતે તે ભાષા બોલનારાનો વર્ગ એ પ્રાકૃતભાષી કરતાં પણ વધુ જથ્થામાં હતો. આ મોટા પ્રમાણનો ઉતરતા વર્ગનો સમૂહ-એટલે સામાન્ય જનસમૂહ છે કે જેમાંથી કારીગરો નામે સુતાર, લુહાર, સોની આદિ, તથા બીજો મજૂર વર્ગ પ્રાપ્ત થાય છે. અને આ વાત ભાષાવિષયક જે હકીકતો વર્તમાન હિંદની દેશી ભાષાઓના પ્રાચીનતમ સાહિત્યોમાંથી મળી આવી છે તેને બરાબર બધ બેસતી છે જો સ નવમાં સૈકાના અંત (કે જે રાજા-શેખરના કવિત્વ કાલનો સામાન્ય રીતે સમય છે) સુધી દેશી ભાષાઓ પોતાનું સ્વરૂપ જુદી જુદી બોલાતી અપભ્રંશ ભાષાઓથી બિન્ન સ્વરૂપ

કથયઃ, તતપરં મુજગણિકા પ્લઘકશૌમિકજંમકમહ્લાઃ
શસ્ત્રોપજીવિનો ડન્યે ડપિ તથાવિઘાઃ ॥ પૃ. ૫૪-૫૫

પ્રાપ્તી નહીં હતી અને પેતાનું વિશિષ્ટ સ્થાન મેઘા ખાતે પેલાનો વિદ્વત્
હરી રહી હતી. (જુઓ આ લેખનું પૃષ્ઠ ૨૮)

૨૮૭ (૮) નમિસાધુ—અમારે કાળ્યાણકાર ૨ ૧૨ સ્ત્ર ૫૨
દીક્ષ કરે છે ત્યારે અપભ્રંશ સમધી એવી દીક્ષા કરે છે કે—

તથા અપભ્રંશ ને પ્રાપ્તવ્ય છે તે બીજાઓએ ઉપનામર અભીર
અને આમ્ય એ બેથી તથા પ્રકારની ક્ષી છે તેનો નિરાસ કરવા ખાતે
૧૬૨ે મુરિમેદ એટલે ધણા બેઠવાળા એ સમ્મદો વાપર્યા છે ત્યા ખાતે
કે ધણા દેશો દેખાયા, અને તેનું બહુલુ લોકે પાસેથી સમ્મદ પ્રકારે
જાણી લક્ષ્ય તેમ છે ૧૫ (જુઓ આ લેખનું પૃ. ૨૬)

૨૮૮ આ ૧૭૨ે એ રીતે અમલનો છે કે નમિસાધુ (૧) અપ-
ભ્રંશને આ પ્રાપ્ત તરીકેનું કહે છે (૨) પેતાની અમલના બીજાઓએ
તેના ને પ્રકાર નામે ઉપનામર, અભીર અને આમ્ય નણુવ્ય છે તે
જાણે છે (૩) પરંતુ પોતે રજાપણે નણુવે છે કે આ જલુ કરતાં
જલુ પ્રકાર તેના છે અને સીધી મહત્વની વાત પેતે કહાવે છે તે એ છે
કે (૪) તે સીખવા ખાતે લોકા પાસેનું જનું ધરે આ છેલ્લી વાત મહ-
ત્વની છે તે એટલા ખાતે કે નમિસાધુ કે જેણે પેતાની દીક્ષા સવર
૧૧૨૫ (ઈ સ. ૧ ૫૬) માં પૂરી કરી ૧૧ તેના તે સમય સુધી ધણી
બેઠાલી બાપાની અપભ્રંશ સામ્બાલનસમુદ્ધથી બેઠાલી બંધ પડી નહેલી.

૨૮૯ નમિસાધુએ જે એક વાત કહેલ છે તે અસંભવ તેમજ
જેનું છે કારણ કે તે પરથી જાણ્યું છે કે અપભ્રંશનો વિસ્તાર પૂર્વમાં
કે મનમ સુધી હતો. આણે જાણીએ છીએ કે વસ્તના સમય સુધી

૫૫ ૧૬૨ે કાળ્યાણકાર (કાળ્યાણકાર ૨, ૧૫) તથા પ્રાકૃતમે
વાપર્યંચા । અ જાણ્યેકપનાગરામોર પ્રામ્યાવમેદેન ત્રિયો
કસ્તગિરામાર્ધમુલે મુરિમેદ્દ હતિ । કુતો લેણવિયોવાત્ ।
તસ્ય ચ છસ્યં કોકાદેવ સમ્પગવસેયં ।

૫૬ પંચવિંશતિ સંયુક્ત રેકાવણ સમાપ્તિ ।

વિદ્યમાત્સમતિકાંતિઃ પ્રાણુપીઢ સમર્થિત ॥ ૫ ૧૭૪

તેનું ખીજ જે આભીરી તે સિધ, મુલતાન અને ઉપરના પંજાબમાં બોલાતી જણાઈ છે. નમિસાધુનું ઉક્ત વાક્ય એ છે કે ૫૭

૨૯૦. “આભીરી ભાષા અપભ્રંશના પેટામાં મૂકાયેલી જણાવવામાં આવી છે, ક્વચિત્ તે માગધીના પેટામાં પણ જોવામાં આવે છે.” આનો એટલેજ અર્થ થાય છે કે મગધમાં અપભ્રંશની એક બોલાતી ભાષા હતી, આથી એ પૂરવાર થાય છે કે ઇ. સ. ૧૧ મી સદી સુધી પણ ભારતના પૂર્વ ભાગમાં અપભ્રંશ વિદ્યમાન હતી.

૨૯૧. (૯)—ઉપરનાથી ખીજ ઓછા પ્રસિદ્ધ અને તેઓના પછી થયેલા લેખકો નામે પૃથ્વીધર (મૃચ્છકટિકાનો ટીકાકાર), ગીત-ગોવિંદપર નારાયણે કરેલી ટીકામાં ઉલ્લેખેલા ‘રસિકસર્વસ્વ’ના અજ્ઞાત કર્તા, શકુતલા પર ટીકાકારોમાંનો એક શકર, અને બે ત્રણ ખીજ થયા છે તે માટે પિશલનું વ્યાકરણ જુઓ અહીં તેમને વિસ્તારથી બતાવવા નકામું છે કારણકે તેઓ માત્ર ખીજઓના વિચારો અને કથનો ટાંકે છે, અને પોતાને તો અપભ્રંશનો સાક્ષાત્ પરિચય કે સમાગમ નથી.

અપભ્રંશ અને પ્રાકૃત વ્યાકરણો—

૨૯૨. (૧) વરરૂચિ—કે જેનો સમય ઇસવી તૃતીય શતાબ્દિ ગણવો અનુચિત નહિ થાય તે અત્યારસુધીના પ્રાકૃત વૈયાકરણોમાં, સર્વથી પ્રાચીન માનવામાં આવે છે તેના ‘પ્રાકૃત-પ્રકાશ’માં અપભ્રંશનો કંઈપણ ઉલ્લેખ નથી. તેનું કારણ એમ જણાય છે કે તે સમયે અપભ્રંશ સાહિત્યની ભાષા હતી નહિ સાહિત્યની પછીજ વ્યાકરણોની સૃષ્ટિ થાય છે એ સ્વીકારી શકાય તેવી વાત છે.

૨૯૩ (૨) ચંડે—‘પ્રાકૃત-લક્ષણ’માં અપભ્રંશ પર થોડા સૂત્રો લખ્યા છે. ચંડનો સમય ઇ. સ. ૬ ઠી શતાબ્દિમાં લખ્યો તો

૫૭. આભીરી ભાષાપ્રશસ્ત્યા કથિતા ક્વચિન્માગધ્યામપિ દશ્યતે. પૃ ૧૫

દશરૂપ પણ ન્યારે એમ (૨, ૪૨ માં) જ્ઞે છે કે આભીરી માગધી બોલાનાગ પૈત્રી હતા ત્યારે એમજ સૂચિત છે કે દશરૂપ તે નમિસાધુ ત્રતાં બે સેના પાછળનું છે.

લખિત છે—જોકે હોનલ સાહેબ તેને તેથી બધો પૂર્વે લખ બજાનો પ્રવાસ કરે છે

૨૬૪ (૩) હોમબદ્ર—તેણે પોતાના સિદ્ધાંત બાદરજુમાં પ્રાકૃતની સાથે સાથે અપભ્રંશ ઉપર બધી સારી રીતે લખ્યું છે કેવળ અપભ્રંશ પર ૧૨ સૂત્ર આપ્યાં છે ને તે પર લગભગ ૧૮ દોષા ઉલ્લેખરૂપે આપ્યા છે અને તે બીજા અધ્યાયોથી સંબંધિત કરેલા નવામાં છે તેથી તે બધા કામના છે. તે પરથી જણાય છે કે ૬ મી સદીમાં અપભ્રંશનું સાહિત્ય બહુ વિસ્તૃત હોતું જોઈએ. હોમબદ્રનો સમય ૧૨ મી સદી છે અને તેના સમયમાં અગાઉ બહુ લખાઈ ગયું છે

૨૬૫. (૪) તેની પછીના ત્રિવિક્રમ લક્ષ્મીપર સિદ્ધાંત અને માદેન આદિને પણ અપભ્રંશ પર લખ્યું છે તેમાં ત્રિવિક્રમનું પ્રાકૃત-બાદરજુ વિશેષ મહત્વનું છે આ સિદ્ધાંત સાથે થિહુ બહુ મોં છે તેમાં લગભગ ૧૧૭ સૂત્ર અપભ્રંશ પર છે માદેનનું પ્રાકૃત સર્વસ્વ બહુ અત્યુનિક છે ૪ સ. ૧૭ મી સદીમાં તેનો સમય બધો લખિત છે આ વખતે તે અત્યુનિક બાજબીએ પ્રચાર હતો જાત તેનું કાવ્ય વિશેષ મહત્વનું માની નહિ સમજ. હમણાં આ વર્ષમાંના પંક્તિ બહેનસાહેબે બૂજરાત પ્રાકૃતલખાઈ ઉપરથી પ્રાકૃત-બાદરજુ બહાર પાડેલ છે તેમાં સર્વના દોષનરૂપે સત્રો આપી બાદરજુના વિષયને વધારે સુદ અને માર્ગદર્શક કર્યો છે

પ્રકરણ ૪ થી

અપભ્રંશનો સમય.

૨૬૬ આ રીતે આપણે આશરે ૪. સ. બીજા કે ત્રીજા સદીમાં થયેલા ભારતથી માદેન દે ૪ સ. ૧૧ માં સિદ્ધાંત મખમાં થયેલા નામિસાહુ પુષ્પીના બસાહાર અને કાવ્ય પરના અધ્યાયો અપભ્રંશ

સંબંધી જે ઉલ્લેખો થયેલા છે તે જોયા, આથી આપણે અપભ્રંશના સમય, વિસ્તાર અને પ્રકાર સંબંધી કેટલીક અસંદ્ધિ હટાકતો એકઠી કરી શક્યા છીએ.—

૨૯૭ (૧) આબીરી એ નામથી અપભ્રંશ ભાષા ઓછામાં ઓછા ઈસુના ખ્રીસ્ત અને ત્રીજા સૈકામાં વિદ્યમાન હતી અને તે સિંધ, મુલ્તાન અને ઉત્તરના પગાન-પચનદમાં મુખ્યપણે આબીરી અને ખીજી જાતિઓ કે જે હિંદમાં પ્રવેશ કરી ચૂકી હતી અને આ પ્રાંતોમાં સ્થિરવાસ કરી ચૂકી હતી તેઓથી બોલાતી હતી

૨૯૮. (૨) ઈ. સ. ૬ ઠા સૈકા સુધીમાં આબીરી અને ખીજી-ઓની બોલાતી ભાષા તરીકે અપભ્રંશ તે વખત સુધી પણ ગણાતી હતી તે ભાષાએ ‘અપભ્રંશ’ એવું વિશિષ્ટ નામ ગ્રહણ કર્યું હતું, અને પોતાનું સાહિત્ય પણ ખેડ્યું હતું કે જે સાહિત્ય ભામહ અને દડી જેવા અલ-કારશાસ્ત્રીઓને પણ માન્ય રાખવું પડ્યું હતું.

૨૯૯ (૩) ઈ. સ. નવમા સૈકા સુધીમાં આબીરી, શબ્દો અને ચડાણોનીજ ભાષા તરીકે ગણાતી તે બધ પડી હતી, અને જોકે ઉચ્ચ પદ્ધતિના સંસ્કૃત બોલતા હતા અને નાટક કરનારા લોકો પ્રાકૃત ભાષાઓ બોલતા હતા, છતાં અપભ્રંશ મોટા જે કારીગરનો વર્ગ તેની ભાષા તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ હતી એટલે કે તે લોકોની ભાષા બની હતી. આ સમય સુધીમાં તે દક્ષિણમાં સૌરાષ્ટ્ર સુધી પણ અને સંભવિત રીતે પૂર્વમાં મગધ દેશ સુધી પ્રસરી હતી

૩૦૦ (૪) ઈ. સ. ૧૧ માં સૈકાના મધ્ય સુધી સાહિત્યનિપુણ લોકોને પણ સ્વીકારવું પડ્યું છે કે અપભ્રંશ તે એક ભાષા નથી પણ ઘણી બોલાતી ભાષાઓ છે, કે જેમાંની એકે સાહિત્ય ભાષા તરીકે નામ કાઢ્યું હતું. દોહાકોશ (જુઓ ૭ નો અત) આ સંબંધી સખલ પુરાવો આપે છે.

૩૦૧ અપભ્રંશના સમયની નિમ્નતમ અવધિ સર મહારકરના અભિપ્રાય સાથે બરાબર મળે છે પોતાના હસ્તલિખિત ગ્રંથોના રીપો-

દેમાં વિજયાય પ્રદીપતી ન પદ્મ માં નૌપ કર્યા પછી તેમાંથી ઠેસાક
ફરજો ૧૭ ટાંકાને તે કહે છે કે—

“ વપસના ફરજો દેવી ભાષાનાં જણ સ્વરૂપો રજુ કરે છે
પ્રાચીન સ્વરૂપ એટલે મહાસ્પદી પ્રાકૃત બાળજીને ૧ ૨ ૩ (૧), ૪
અને ૫ (૧) માં મળે છે તે સંસ્કૃતની પેઠે સિષ્ટ ભાષા બની હતી
અને અને તે વખતે સાહિત્યના વિષયમાં વપસતું રાખતી. ત્યાર પછી
બાળજીને બીજી સ્વરૂપ ૬ ૭ (૧) (૨) (૩) માં મળ્યા અને છે
અપ્પભરણ સ્વરૂપને મળતું આવે છે કારણ કે બાળજીને તે હેમચંદ્ર
પેતાના પ્રાકૃત બાળજીમાં ને ઉચ્ચસ્થાને બાળ્યા છે તેમાં અને વિદ્ય
મેળવેલીના ૪ થા બાળજીના ઉચ્ચસ્થાને મળે છે ત્રીજી સ્વરૂપ બાળ
જીને ૩ (૨) (૩) (૪) (૫) અને ૫ (૨) માં મળે છે અને બાળજી
વતમાન કિંદીનુ પ્રાચીનતમ સ્વરૂપ કહી શકાય—તેમાં દિવિમદ=
(દિવિ) અને બાળજી થા બાળજી=‘બાળ’ એ નવાં રૂપેના નમુના છે
કે ને બાળજીના મુખ સુધીના સમયમાં ધીમે ધીમે જૂના પ્રવરો
પસાતા અથા પછી જનેલાં છે એમાં ને રૂપે ને સમયે કવિઓએ
બાળુ દેવ તે સમયની દેવી ભાષા રજુ કરે છે અને તે કવિઓએ
પેતાના સમયમાં ને સુભાષે મરી અથા ને વીસરાઈ અથા દેવ તેઓનાં
વખાણુ કર્યા ન હોવાં જોઈએ તેથી એ જાણાન કરવું અસુકા નથી કે
તેમણે વાપરેલી ભાષાનાં રૂપે બાળે તે સુભાષે વિષમાન હતું તે સમ-
યનાં બાળુ રૂપેના રજુ કરે છે જેમકે કવિના સમયની સમજા એટલે
૧૧ થા સંસ્કૃત પૂર્વાર્ધમાં ને વિશાસકમ પર દેવી ભાષાએ અઢવી
પહોંચી હતી તે બાળજીના કાળે તે વખતે જણ રજુ કરતી હતી કે ને

૫૭—પાઞા ફરજો એ છે કે માથા ૫૩ (જેસર), ૧૬ (મિપાજી
મિપિતિ) ૭૧ (હમ્પર), ૬૨ (તિ બ) ૧૫૧ (તિ બ) ૭૨ (સાદસાંક) ૭૭
(કસીસ), ૧૬૮ (તિ બ), ૮૭ (બાળ), ૬૧ (કવિ) ૧૨૬ (તિ બ) ૧૮૫ (તિ બ),
કે ને બાળજીના ચાલની બાળજીમાં છે બાળજી એટલે બાળિના સમય કે
ને કવિનરિ વચનો હતો ને, જાણવના લીમદેવ અને મહાસપૂના બાળજી-
મસરો સમજાવીત હતો.

અપભ્રંશનું મૂળ લગભગ સાતમા સૈકાપર લઈ શકાય છે, અને દેશી ભાષાઓ લગભગ ૧૨ મા સૈકાના અંતે અને ૧૩ મા સૈકાની શરૂઆતમાં-કે બ્યારે ફેટલાકના માનવા પ્રમાણે ચદ કવિ વિદ્યમાન હતો ત્યારે હાલનું વર્તમાન વલણ લેતી ગઈ અને તેજ સ્વરૂપ તેઓનું ચોહાણુ હમ્મીર (એટલે ઇ. સ. ૧૨૮૩ થી ૧૩૦૬) ના સમયમાં હતું.

પ્રકરણ ૫ મું.

અપભ્રંશ અને આભીરનો દેશાનુદેશ વિહાર.

૩૦૨. ઉપર જણાવેલ હકીકત છે તે આભીરના હિંદમાં પ્રવેશ ને વિહાર સબધી ઇતિહાસ કે જેણે દેશની બોલાતી ભાષાઓમાં આવું પરિવર્તન કર્યું છે તે સાથે બરાબર બધ બેસતી થાય છે-આભીરો (હવે આહીરો) મહાભારતમાં^{૫૮} સિધુ નદિ પર હિંદના પશ્ચિમમાં વસતા લોકો તરીકે જણાવવામાં આવ્યા છે તેમને એક તિરસ્કૃત જાતિ તરીકે ગણવામાં આવ્યા છે^{૫૯} પણ તેઓ એક લગાયક જાતિ હતી અને કોણના સુપર્યુચ્યૂહમાં તેમને અગ્રસ્થાન આપવામાં આવ્યું છે બ્યારે અર્જુન કૃષ્ણની વિધવાઓને લઈને દારકાથી પાછો ફરતો હતો, ત્યારે આભીરોએ તેના પર પચનદમાં પ્રવેશ કરતાંજ આક્રમણ કરેલું હતું. અહીં તેમને હુટારા, ગોવાળીઆ અને મલેરો તરીકે કહ્યા છે મનુસ્મૃતિમાં તેમને બ્રાહ્મણ પિતા અને અભ્યષ્ટ માતાથી ઉત્પન્ન થયેલા માનેલા છે.

૩૦૩. આ ઉલ્લેખો પરથી અષ્ટ જણાય છે કે બીજી જાતિ-ઓની સાથે આ આભીરોની જાતિએ હિંદમાં પ્રવેશ કરીને

^{૫૮} મહાભારત ૨, ૩૨, ૧૧૯૨, ૪, ૨૦, ૭૯૮; ૯-૩૭-૨૧૧૯; ૧૬-૭-૨૨૩

^{૫૯} મનુસ્મૃતિ અધ્યાય ૯-૧૫ બ્રાહ્મણાત.....આધારોન્વષ્ટ-કન્યાયામ્.

૮માં વિખ્યાત પ્રકાશની ન પાયા માં નોંધ કર્યા પછી તેમાંથી ૩૪૭૪
રકરાઓ પૃષ્ઠોને તે કાઢી છે કે —

“ ઉપરના રકરાઓ દેલી ભાષાનાં ત્રણ સ્વરો રજુ કરે છે

પ્રાચીન સ્વરો એટલે અધરાષ્ટ્રી પ્રાકૃત આપણને ૧ ૨ ૩ (૧) ૪
અને ૫ (૧) માં મળે છે. તે સંસ્કૃતની પેઠે વિષ્ટ ભાષા બની હતી
અને મને તે વખતે સાહિત્યના વિષયમાં વપરાઈ ચાલતી ત્યાર પછી
આપણને બીજી સ્વરો ૬ ૭ (૧) (૨) (૩) માં મળી આવે છે
અને આપણે સ્વરોને મળતું આવે છે કારણ કે આપણને તે હેતુરે
પેલાના પ્રાકૃત આકરણમાં જે ઉચ્ચરણો આપ્યા છે તેમાં અને વિક
મેયનીના ૪ થી આકરણો ઉચ્ચરણોમાં મળે છે ત્રીજી સ્વરો આપ
ણને ૩ (૨) (૩) (૪) (૫) અને ૫ (૨) માં મળે છે અને આપણે
વર્તમાન કિંદીત પ્રાચીનતમ સ્વરો કહી શકીએ—તેમાં ક્રિસ્તમહા
(ક્રિસ્ટી) અને જાણી શકાય તેવા અક્ષરો આપણે જે નવા રૂપોના તરુના છે
કે જે આપણના મુખ સુધીના સમયમાં ધીમે ધીમે જૂના પ્રયો
ધસાતા મળ્યા પછી બનેલા છે. એવાં જે રૂપો જે સમયે ક્રિસ્તોએ
જન્મ લેય તે સમયની દેલી ભાષા રજુ કરે છે અને તે ક્રિસ્તોએ
પેલાના સમયમાં જે રાજ્યો મળી મળ્યા ને વીસર્યાં મળ્યા હોય તેઓનાં
વખાણુ ક્યાં ન હોવાં જોઈએ તેથી એ જાન્યત્ર હસું જણાત નથી કે
તેમણે વાપરેલી ભાષાનાં રૂપો આપણે તે રાજ્યો વિષયનાં હતાં તે સમ
યનાં જણા રૂપો જ રજુ કરે છે. એમને જણના સમયની લગભગ એટલે
૧૧ માં સદીના પૂર્વાદમાં જે વિકાસક્રમ પર દેલી ભાષાઓ આવી
પડેલી હતી તે આપણના કામને તે વખતે જણ રજુ કરતી હતી, કે જે

૫૭—રાજ્યો રકરાઓ એ છે કે ગાથા ૫૩ (ચરેસર) ૧૨ (મિલખા
મરિપતિ) ૭૧ (૬ માર) ૬૨ (તિ જ) ૧૫૨ (તિ જ) ૭૨ (સાદસાં) ૭૭
(હસીસ), ૧૦૮ (તિ જ), ૧૭ (જાણક), ૬૧ (હણ) ૧૨૧ (તિ જ) ૧૮૫ (તિ જ),
કે ૭ જાદુમોહન પાપની આગતિમાં છે જાદુપતિ એટલે જાદુનો સમય કે
જે જાદુરિ વસનો હતો જે, રાજાના જામદોષ અને મહારાષ્ટ્રના જાદુર-
માલને સમજાવીત હતો.

અપભ્રંશનું મૂળ લગભગ સાતમા સૈકાપર લઈ શકાય છે, અને દેશી ભાષાઓ લગભગ ૧૨ મા સૈકાના અંતે અને ૧૩ મા સૈકાની શરૂઆતમાં—કે જ્યારે કેટલાકના માનવા પ્રમાણે ચદ કવિ વિદ્યમાન હતો ત્યારે હાલનું વર્તમાન વલણ લેતી ગઈ અને તેજ સ્વરૂપ તેઓનું ચોહાણું હમ્મીર (એટલે ઇ. સ. ૧૨૮૩ થી ૧૩૦૬) ના સમયમાં હતું.

પ્રકરણ ૫ મું.

અપભ્રંશ અને આભીરનો દેશાનુદેશ વિહાર.

૩૦૨. ઉપર જણાવેલ હકીકત છે તે આભીરના હિંદમાં પ્રવેશ ને વિહાર સંબંધી ઇતિહાસ કે જેણે દેશની બોલાતી ભાષાઓમાં આવું પરિવર્તન કર્યું છે તે સાથે બરાબર બંધ બેસતી થાય છે—આભીરો (હવે આહીરો) મહાભારતમાં^{૫૮} સિંધુ નદિ પર હિંદના પશ્ચિમમાં વસતા લોકો તરીકે જણાવવામાં આવ્યા છે. તેમને એક તિરસ્કૃત જાતિ તરીકે ગણવામાં આવ્યા છે.^{૫૯} પણ તેઓ એક લડાયક જાતિ હતી અને કોણના સુપર્યવ્યૂહમાં તેમને અગ્રસ્થાન આપવામાં આવ્યું છે જ્યારે અર્જુન કૃષ્ણની વિધવાઓને લઈને દ્વારકાથી પાછો ફરતો હતો, ત્યારે આભીરોએ તેના પર પચનદમાં પ્રવેશ કરતાજ આક્રમણ કરેલું હતું અહીં તેમને હુંટારા, ગોવાળીઆ અને મલેરછો તરીકે કહ્યા છે મનુસ્મૃતિમાં તેમને બ્રાહ્મણ પિતા અને અમ્બષ્ટ માતાથી ઉત્પન્ન થયેલા માનેલા છે.

૩૦૩ આ ઉલ્લેખો પરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે બીજી જાતિઓની સાથે આ આભીરોની જાતિએ હિંદમાં પ્રવેશ કરીને

^{૫૮} મહાભારત ૨, ૩૨, ૧૧૯૨; ૪, ૨૦, ૭૬૮; ૬-૩૭-૨૧૧૯; ૧૬-૭-૨૨૩

^{૫૯} મનુસ્મૃતિ અધ્યાય ૬-૧૫ બ્રાહ્મણાત્.....આમારોમ્વઠ્ઠ-કન્યાયામ્.

પત્રનાં બહુ ભાગ ઈસવી સતાબિંદા પ્રારંભમાં વસાવેલા હતા (ક્રમક્રમ ૧૫ ઇ. સ. પૂર્વે તેમજથી આજના નહિ). તેમના ધર્મ, શ્રદ્ધા, ધોમ આદિ બહોં તરીકે વસાવતા હતા. તે માટે વળતની વિસ્તૃત ઉર્વેરા જમીન અત્યંત ઉપયુક્ત હતી.

૩ ૪ અષ્ટમસા જાતીયોની પેતાની ભાષા નહોતી, પરંતુ તેમના ઉચ્ચારણથી તે સ્થાનિક પ્રાકૃતનું પરિવર્તિત રૂપ થયું તે જાણથી અષ્ટમસા હોવાનું અનુમાનના પછી આવેલ વિદેશી ભવિષ્યો હતી. અર્ધાવર્ષમાં વસી બધાથી તેમજ સ્થાનિક પ્રાકૃતોને બોલવાનો આરંભ થયો, પરંતુ તેઓ એક નવીન ભાષાનું કીક કીક ઉચ્ચારણ કરી શકતા નહોતા, તેથી અભાષિા દ્વારા પ્રાકૃતનું એક નવીન અષ્ટમસા રૂપ પ્રાપ્ત થયું કે જે કાલ્યાંતરે અષ્ટમસા એ નામથી ઈસવ થયું.

૩ ૫ જાતીય ભવિષ્ય કમલઃ પ્રભુતા પ્રાપ્ત કરવી થઈ તેઓના ઉચ્ચેષ જીવન સંક્રાંતિ અને ગ્રીવ સંક્રાંતિ પ્રારંભ અને મધ્ય સમયના સિદ્ધાંતોમાં ૧૦ મંત્રો આવે છે. પહેલો ઇ. સ. ૧૮૧ ના કાલ ૧૬ સિંહના રાજ્યકાલમાં તે રાજાના સેનાપતિ રૂઢાવિત જાતીય હોવાનું જણાવેલ છે. બીજો ક્રમક્રમ ૩ ઇ. સ. નો નાસિકની યુદ્ધોત્તર છે તેમાં સિદ્ધાંતના પુત્ર-સંધારસેન નામના એક જાતીય રાજાનો ઉલ્લેખ છે. ત્રીજો સિદ્ધાંત ૬ ઇ. સ. ૩૧ આસપાસનો સમુદ્રકુલનો ૧૧ છે કે જે અસાધ્યજ્ઞના સાબર ખેડેલો છે તેમાં જાતીય અને અસાધ્યજ્ઞના રાજસ્થાન, માલવ, અને ગુપ્ત સામ્રાજ્યની પેલીપાર દક્ષિણ-પશ્ચિમ અને

૧ જુઓ કી; અર. લાહિરકરનો લેખ ઇલિન એપ્રિલ ૧૯૧૧ પૃ. ૧૧ તથા અર. ઇ. એ. એનનો લેખ નામે Tribes and Castes of Bombay પુસ્તક ૧ પૃ. ૨૧ (તેમાં જાતીય સંબંધી હાઇડ કી અર. લાહિરકર પૂરી પાડી છે.) જાના સંબંધી રૂ. જ. પૌરીલકર એ. એ. એ. અધિપતિ લુટીઅર પટેલ.

૧૧ લેક લાહિરકર તથા એ. એ. એ. હાઇડ લેખ તથા લેક વિન્સેન્ટરિન-ની Early History of India પૃ. ૧૮૧

પશ્ચિમના પ્રાતોમા નિવાસ-શાસન કરતી પ્રજા જાતિઓ હતી એમ જણાવેલું છે. ઝાસીની દક્ષિણે હમણા 'અહિરવાર' નામનો એક પ્રાત છે તેનું સંસ્કૃત નામ આભીરવાટ છે-તે પરથી ધારી શકાય છે કે તે જ અલ્લાહ્યાદના શિલાલેખમા વર્ણવેલ છે તે આભીરની રાજધાની હોવી જોઈએ. તેથી ૪ થા સૈકા સુધીમા આભીરોએ માલવામા કાયમનો પગ-દડો ચલાવ્યો હતો આમાના અમુક ભાગે જ ગલનું જીવન મૂકી દધને કાયમના વસતિસ્થાન કરવામા અને શાસક થવામા ઉદ્યત થયા હોય એમ નાસિકના શિલાલેખ પરથી તેમજ પુરાણો^{૬૨} પરથી જણાય છે. સંયુક્ત પ્રાતમાં મિરજાપુર તાલુકામા એક ભાગ 'અહિરોરા' નામનો છે કે જેનું સમાન સંસ્કૃત નામ 'આભીરવાટજ' છે. આજ સમયમા અને સાર પછી અપભ્રંશ પોતાનું વાગ્મય વિકસિત કરવા અવશ્ય લાગી ગઈ હોવી જોઈએ આ વાત ૬ ઠા સૈકામા ન્યારે અપભ્રંશ એક શાસ્ત્રીય વાગ્મય ભાષા તરીકે દેખાવ દે છે એ હકીકત સાથે બરાબર બંધ બેસે છે.

૩૦૬ સાર પછીના બે સૈકામા આભીર લોકો આગળને આગળ દક્ષિણ તરફ અને પૂર્વ તરફ, સૌરાષ્ટ્ર અને તેની નજીકના પ્રાતો અને મગધ તરફ અનુક્રમે વંશતા ગયા હોવાજ જોઈએ, કારણકે ૯ મા સૈકા સુધીમા અપભ્રંશ, એટલે પ્રાકૃત ભાષાઓએ પરદેશીઓના મુખથી જે સ્વરૂપ લીધું તે અપભ્રંશ, સુરાષ્ટ્ર વગેરેમા સાહિત્ય માટેની યોગ્ય વાહક ભાષા ગણાઈ આ વાતને ઇતિહાસ પછુ ટેકો આપે છે, કારણકે ન્યારે ઠાઠીઓએ સુરાષ્ટ્ર પર ૮ મા સૈકામા યા તે લગભગ હલ્લો કર્યો સારે તે ઠાઠીઓને^{૬૩} તે દેશ આભીરોના કબજામા માલૂમ પડ્યો

૬૨ આ પુરાણો ઉપરોક્ત બહારદાર તથા એન્યોવનના કહેવા પ્રમાણે આભીરોને આધિભૂત્ય પછી કાયમના રાજ્યો તરીકે જણાવે છે ૬ ઠા સૈ- સુધીમા તેમજ રાજ્ય ક્યારનું અદ્દેશ થયુ

૬૩. જુઓ ઉપરોક્ત એન્યોવનનો ગ્રંથ પૃ ૨૪

આની પહેલાં યોગે વખત આબીરો ખાનદેશ અને નસિરમાં પણ સત્તાધીશ હતા, જે વાત ફરિશ્તાએ^{૧૩} ખાનદેશમાં પ્રસિદ્ધ દુમ અસ્તી-રમ્મ આસા નામના અબીરે મધ્યમ્યે હતો એમ તે જણાવેલું છે તે પરથી જાણી શકાય છે. ઇલિયાવાદમાં હજુ સુધી આબીરોની એમ્બ્ર-અહેર-આબીર વસે છે તે મુખ્યજે પશુપાલન, એરસવિક્રમ્તુ કામ-ખરવાદનુ કામ કરે છે. મુલરાજ આહુમે દુર્મદ આબીરોનો (મહારિપુ નામના આબીર મુલના રાખેનો) વધ કરેલો એમ શી હેમ્મર ફેલ્ડના વ્યાખ્યાનની પ્રતિષ્ઠિમાં જણાવે છે. નરસિંહ મહેતાએ આબીરોના ઉલ્લેખ કર્યો છે.^{૧૪} સ. ૧૭૧૭ માં ઉદયરત્ને રમેશા લીલાવતી અને સુભક્તિ વિલાસના રાસના લીલાવતીએ વેસ્થાને ત્યાં રહેતા પેતાના પતિને સમ-જાવી પેતાને ત્યાં આહુર્ષી લઈ આવવા 'આબીરો'ના^{૧૫} મહિયારીનો વેશ લીધો હતો તે જણાવ્યું છે.

૧૪ 'પદ્મ્યો નાગર નરસેનો એણે બાપનું આહીરું ખાધું'

૧૫. અજ્ઞાન જાની આહીરોટી મલખની પ્રાહનવેલ;

રૂપે રાજ હાજારી, અજ્ઞાતિ થાશે મેલ.

પ્રાણી માનતી પહિણે, વિશ્વવિજ્ઞ સત્તા વાંસ

કારે કાલા કમિય, ગમે કુલનો દાર.

આહુ આહી હોખડી, તે આગલ સ્વાં થોડ

પાસારે પદ અવરે, હીસે કિન્ન સરીર.

અસ્ત બરી સીદે કમિયી, કસણે કસ્યા કુખ રોવા

અણે વચના વુનડાં, સરસાનીએ બર્ષા સીવ.

નેણી વાસન નાચણી, અજ અજ લાંબા ડેસ;

પૂખીઆસો પ્રાણે, બાપે અજુત વેસ.

હી કસણી દુમડાં, લાલો હોખડી મગિ;

પાતલ પેઠી ને ફરી, કોવન લહેરે ભવ. ગમેર દાહ ૬ ખી.

વિભાગ સાતમો.

જૂની ગૂજરાતી સંબંધી કેટલીક હકીકતો.

પ્રકરણ ૧ લું.

ગુર્જરો અને ગુર્જર દેશ.

૩૦૭ ગુર્જર અર્થાત્ ગૂજર જાતિના લોક વિશેષે કરી ખેતી યાં પશુપાલનથી પોતાનો નિર્વાહ કરતા હતા, પરંતુ પહેલાં તેની ગણના રાજવંશોમા હતી હમણા કેવલ તેમનું એક રાજ્ય સમથર (બુદ્ધેલ-ખંડમાં) અને થોડી જમીનદારીઓ સયુક્ત પ્રદેશ આદિમા રહી ગયેલી છે પહેલા પબ્બ, રાજપૂતાના તથા ગૂજરાતમા તેમનું રાજ્ય હતું. ચીનનો યાત્રાળુ હુએનસંગ વિ સ ની ૭ મી સદીના ઉત્તરાર્ધમા હિંદુસ્થાનમા આવ્યો તે પોતાની યાત્રાના પુસ્તકમા ગુર્જર દેશનું વર્ણન કરે છે અને તેની રાજધાની બીનમાલ (મિલ્લમાલ, શ્રીમાલ-જેઘપુર રાજ્યના દક્ષિણ વિભાગમા) બતાવે છે આ પ્રસિદ્ધ યાત્રાળુએ બતાવેલો ગુર્જર દેશ મહાક્ષત્રપ રૂદ્રામાના રાજ્યમા અતર્ગત હતો તો પણ તે રાજ્યના ગિગ્નારના શક સ ૭૨ (વિ સ ૨૦૭-ઈ સ. ૧૫૦) થી કંઈક પાછળના લેખમા તેના અધીન રહેલા દેશોના જે નામ આપ્યા છે તેમા ગુર્જર નામ નથી, પરંતુ તેના સ્થાને શ્વેત્ર અને મર નામ આપ્યા છે, એ પરથી અનુમાન થાય છે કે ઉક્ત લેખ કોતરાવ્યો ત્યાં સુધી ગુર્જર દેશ (ગૂજરાત) નામ પ્રસિદ્ધિમા આવ્યું નહોતું ક્ષત્રપોના રાજ્યની પછી કોઈ સમયે ગુર્જર (ગૂજર) જાતિને આધીન જે દેશ રહ્યો તે ગુર્જરદેશ યા 'ગુર્જરત્રા' (ગૂજરાત) કહેવાયો.

૩૦૮ હુએનસંગ ગુર્જરદેશની પરિધિ ૮૩૩ મૈલ બતાવે છે, તે પરથી જણાય છે કે તે દેશ બહુ મોટો હતો અને તેની લગભગ અનુમાન ૩૦૦ મૈલ યા તેનાથી પણ અધિક હોવી જોઈએ. પ્રતિહાર

(પ્રધિદાર) રાજા જોગદેવ (પ્રથમ) ના વિ. સ ૬૦ ના દાનપત્રમાં લખ્યું છે^{૧૧} કે તેણે ગુર્જરા (ગુજરાત) જૂમિ (દેશ) ના ડેવાના સિવ (શિવ) ના સિવા ગામનું દાન કર્યું આ દાનપત્ર જોધપુર રાજ્યમાં દિવાનના નિવાસના સિવા ગામના એક વડેલા મંદિરમાંથી મળ્યું હતું. તેમાં લખેલો ડેવાના કે નિવાસ જોધપુર રાજ્યના ઉત્તર-પૂર્વ ભાગમાં આવેલ દિવાનાબ છે અને સિવા ગામ દિવાનાથી ૭ મૈલ જરૂર સેવા ગામ છે કે જ્યાંથી તે તામ્રપત્ર મળ્યું છે. હાલિજરથી મળેલા વિ. સ ૬ મી સદીની આસપાસના એક સિવાજેષ્ઠમાં^{૧૭} ગુર્જરા મહલ (દેશ) ના મમલાનાક ગામથી આવેલા જેદુલા પુત્ર જેદુની બધાનેથી મહાપિતાના પ્રસંગમાં તેની બી લદ્દમીદારા વંશ મહેશ્વરના પદની પ્રતિષ્ઠા કરવાઈ એવો ઉદ્દેશ છે મમલાનાક જોધપુર રાજ્યના ઉત્તર નિવાસમાં મમલાના ગામ છે કે જે મારોડથી ૧૬ મૈલ પશ્ચિમે અને દિવાનાથી ઘોડે અંતરે છે. કુએન્સમનું કવન અને આ જે જોધેથી જણાય છે કે વિ. સ ૭ મી સદીથી ૯ મી સદી સુધી જોધપુર રાજ્યની ઉત્તરથી દક્ષિણ સુધીના જમી પૂર્વ નિવાસ ગુર્જરદેશ (ગુર્જરા, ગુજરાત) માં અતર્જત હતો. આવ રીતે દક્ષિણ તરફ લાડના રાઠોડો તથા પ્રતિદારોની વચ્ચેની લાડાઓના રવાંતથી જણાય છે કે ગુર્જર દેશની દક્ષિણ સીમા લાડ દેશને જઈને મળતી હતી. તે કારણે જોધપુર રાજ્યનો જમી પૂર્વ ભાગ તથા તેનાથી દક્ષિણે લાડદેશ સુધીના વર્તમાન ગુજરાત દેશ પણ તે સમયે ગુર્જર દેશમાં અતર્જત હતો. હવે તો કેવલ રાજપૂતાનાથી દક્ષિણનો ભાગ જ ગુજરાત કહેવાય છે. રેશના નામ જુહા તેના પર અધિકાર કરનારી બાલિઓના નામથી પ્રસિદ્ધ થતાં ગયાં છે—જેમકે માધવે પરથી માલવા સેનાવતે પરથી સેનાવતી, રાજપૂતે પરથી રાજપૂતાના વગેરે—તેજ પ્રમાણે ગુર્જરા

૧૧ ગુર્જરજામૂનો રિજ્જલાનક વિવચસમ્બદ્ધ સિવા પ્રામાણ્યદારે—મિત્ર ૭ ચં. ૫, ૪ ૨૧૧

૧૭ ધોમવ્ ગુર્જરરાજા મળ્લકાન્ત-પાતિ મેનકાનક વિનિર્ગત—૪૫૧૪૭૭ ૪ ૨૧ ટિપ્પણ.

(ગૂર્જરા) નો અધિકાર હોવાથી ગુર્જરા (ગૂર્જરાત) નામ પ્રસિદ્ધ થયું.

૩૦૯ ગુર્જર દેશપર ગુર્જરા (ગૂર્જરા) નો અધિકાર ક્યારે થયો તે ક્યા સુધી રહ્યો તે બરાબર નિશ્ચિત નથી, તો પણ એટલું તો નિશ્ચિત છે કે રૂદ્રદામાના સમય (અર્થાત વિ સ. ૨૦૭-૪ સ. ૧૫૦) સુધી ગુર્જરાનું રાજ્ય ભીનમાલમાં થયું નહોતું. સંભવ છે કે ક્ષત્રપોનું રાજ્ય નષ્ટ થવાથી ગુર્જરાનો અધિકાર સા થયો હોય વિ. સ. ૬૮૫ (૪ સ ૬૨૮) ની પૂર્વે તેઓનું રાજ્ય ત્યાંથી ઉડી ગયું હતું. કારણકે ઉક્ત સવત્માં ત્યાં ચાપ (ચાવડા) વંશી રાજા વ્યાઘ્રમુખનું રાજ્ય હોવાનું ભીનમાલના રહેનારા (ભિલ્લમાલકાચાર્ય) પ્રસિદ્ધ જ્યોતિષી બ્રહ્મગુપ્તના 'બ્રાહ્મસ્ફુટ સિદ્ધાંત' પરથી જણાય છે ૧૮ આ ચાવડક (ચાપ, ચાવડા) વંશ ગુર્જરવંશથી ભિન્ન હતો એ સાદાદેગના ચાલુક્ય (સેલકી) સામંત પુલકેશી (અવનિજનાથ) ના કૃત્યચુરિ સવત્ ૪૯૦ (વિ સ ૭૯૬-૪ સ. ૭૩૯) ના દાનપત્રથી ૧૯ જણાય છે. વિ. સ. ૬૮૫ પહેલાં પણ ઉક્ત ચાપ વંશના રાજાઓનું રાજ્ય ભીનમાલમાં રહ્યું હોય, તેથી ઉક્ત સવત્થી ઘણા સમય પહેલાં ગુર્જરાનું રાજ્ય ત્યાંથી અસ્ત થઈ ગયું હતું અને તેની સ્મૃતિના સ્વચ્છ દેશનું નામ ગુર્જરા (ગૂર્જરાત) માત્ર અવશેષ રહી ગયું હતું તેથી ગુર્જરાનું વિ. સ ૪૦૦ થી પણ પૂર્વે આ તેની આસપાસ ભીનમાલપર રાજ્ય રહેવું સંભવિત હોઈ શકે છે. તે સમયથી અનુમાને ૧૬૦ વર્ષ પછી એટલે વિ. સ. ૫૬૭ (૪ સ ૫૧૦) લગભગ રૂદ્રદામાનો અધિકાર રાજપૂતાનામાં

૬૮ શ્રી ચાપવંશતિલકે શ્રી વ્યાઘ્રમુખે નૃપે શકનૃપાણાં ।

પંચાશત્સંયુકૈર્વર્ષશતૈઃ પંચમિરતીતૈ ॥ ૭ ॥

બ્રાહ્મ સ્ફુટસિદ્ધાન્ત સઙ્ગજનગણિતગોલવિત્ત્રીત્યૈ ।

ત્રિંશદ્ વર્ષેણ કૃતો જિષ્ણુ સુત બ્રહ્મગુપ્તેન ॥ ૮ ॥

—બ્રાહ્મસ્ફુટસિદ્ધાન્ત.

૬૯ સરલ...ચાવડકે મૌર્યગુર્જરાદિરાજ્યે.. (ના પ્ર ગ.

ભાગ ૧ પૃ ૨૧૦. ૨૧૧ નુ ટિપ્પણ ૨૩) તથા આ લેખનો પાનાં ૩૧૫ આગળનું પૃષ્ઠ ૩૧૭

થયે. એથી ગુજરાતે કાંઈ દ્રવ્ય મળે તો તે કેવલ કપેશજનના છે તેજ નમણે કોનોજના પ્રતાપી પ્રતિદાર (પતિદાર) નો જણુ ગુજરા સાથે સંબંધ નથી.

૩૧ જીનગાલનું ગુર્જરાજ્ય આવડેના હસ્તમાં આવ્યા પછી વિ. સ. ની ૧૧૨ી સદીના પ્રારંભમાં અલ્લવર રાજ્યના પશ્ચિમ વિભાગ તથા તેના નિકટ વર્તી નહેરો પર ગુર્જરાનું એક જીલ્લું રાજ્ય હોવાનો પતા મળે છે. અલ્લવર રાજ્યના રાજેશ્વર નામના ગ્રામીન કિશ્કામાંથી મળેલો વિ. સ. ૧૧૬ (ઈ. સ. ૬૧) પર પ્રતિદાર ચોળના ગુર્જર મહારાજા બિરાજ સાવરના પુત્ર, મહારાજાબિરાજ પરમેશ્વર મજનદેવ રાજ્ય કરેલો હતો અને તે પરમહારાજ મહારાજાબિરાજ પરમેશ્વર ક્ષિતિપાલદેવ (મહી-પાલ)નો સામવ હતો. ૭ આ ક્ષિતિપાલ કોનોજનો રાજુવશી પ્રતિદાર રાજા હતો. આ ક્ષિતિપાલે કોનોજનો મહારાજાબિરાજ પરમેશ્વર નજીવળો છે તે પરથી અનુમાન થાય છે કે તે ક્ષિતિપાલદેવ (મહી-પાલ)ના મેટા સામવોમાંથી એક હોય. આ હોય પરથી એ જણુ જણાય છે કે તે સમયે ત્યાં ગુર્જર (ગુજર) ભાષિતો ખેડૂત જણુ હતા. ૭૦

૩૧૧ વર્ષમાં ગુજરાતના ભરૂચ નગર પર જણુ ગુર્જરાનું રાજ્ય વિ. સ. ની ૭મી અને ૮ મી સદીમાં હોવાનું લેખના દસ્તાવેજોથી જાણવાય છે. સંભવિત છે કે ઉક્ત સવલોની પહેલાં અને પછી જણુ તેઓનું રાજ્ય ત્યાં રહ્યું હોય અને એ કદાચ નામ નથી કે જીનગાલના ગુર્જરા (ગુજરા)નું રાજ્ય પણ ભરૂચ સુધી ફેલાયું હોય અને જીનગાલનું રાજ્ય તેના હાથથી નીકળી જવાથી પણ ભરૂચના રાજ્ય પર તેઓનો ચા તેઓના કુટુંબીઓનો આધિકાર આપુ રહેતો હોય. ભરૂચના ગુર્જર રાજાઓના દસ્તાવેજોથી પ્રકટ થાય છે કે તે ગુર્જર રાજ્યની અંતર્ગત ભરૂચ જિલ્લો, સુરત જિલ્લાનાં એલમકા ચોરાસી અને ભરૂચીનીં પરમણાં તથા તેની પાસેનાં વડોદરા રાજ્ય રેવકાંઠા અને સમીન રાજ્યના પ્રતિ જણુ હોય.

૩૧૨. ગુર્જર જાતિની ઉત્પત્તિના સબધે આધુનિક પ્રાચીન શોધ-કાએ અનેક કલ્પનાઓ કરી છે જનરલ કનિંગહામે તેમને યુચી અર્થાત્ કુશાનવર્ગી હોવાનું અનુમાન કર્યું છે. વિન્સેન્ટ રિમ્બે તેમની ગણના હથોભા કરી છે. કેમ્પબેલનુ કથન એમ છે કે ઈ. સ. ની ૬૬ી સદીમાં ખજર નામની એક જાતિ, જ્યાં યુરોપ અને એઝીયાની મીમા મળે છે, ત્યાં રહેતી હતી તે જાતિના લોક ગુર્જર યા ગૂજર છે. (ઇ. એ. વો ૪૦ પૃ-૩૦) અને તેમાં મિન્ દેવદત્ત ભાડારકરે કેમ્પબેલનુ કથન સ્વીકાર્યું છે. ૭૦ પરંતુ એ સર્વ કલ્પના માત્ર છે, કાગળુકે તે સર્વમાં

૭૨ શ્રીયુત બહાનુ છે તે સાથે સાથે એ પણ લખી નાખ્યું છે કે “ મુબઈ ઇલાકામાં ગૂજર (ગુર્જર) નથી; એમ જણાય છે કે તે જાતિ હિન્દુઓમાં ભળી ગઈ ત્યાં ગૂજર (ગુર્જર) વાલિયા (મહાજન), ગૂજર (ગુર્જર) કુબાઝ અને ગૂજર (ગુર્જર) સુતાઝ-હીયા છે, ખાનદેગમાં દેશી હુબી અને ગૂજર (ગુર્જર) હુબી છે એન મગઠા કુદુબ ગુર્જર હોવાય છે કે તે મહાગૌડના આધુનિક ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ ગ્લેસ ઇ નરહોડા બ્રાહ્મણોમાં પણ ગુર્જર નામ મળે છે ગજપુતાનામાં ગૂજર ગૌડ (ગુર્જર ગૌડ) બ્રાહ્મણ છે. આ સર્વ ગૂજર (ગુર્જર) જાતિના છે ” ઇ એ વો ૪૦ પૃ ૨૭) બહાનુ મહાશયને આ નામોથી સામાન્ય ઉત્પત્તિ જણવામાં પણ ભારે ભ્રમ થયો છે અને તેણે આ સર્વને ગૂજર કરાવી દીધા છે, પરંતુ વાસ્તવમાં તેમ નથી તેથી શ્રીમાલ નગર (ભીનમાલ, લેધપુર રાજ્યમાં)ના બ્રાહ્મણ, વાલિયા, મહાજન, સોની આદિ બહાનુ જવાથી પોતાના મૂલ નિવાસ સ્થાનના નામથી અન્ય બ્રાહ્મણો આદિથી પોતાને અલગ બતાવવા માટે શ્રીમાલ બ્રાહ્મણ, શ્રીમાલ મહાજન-વાલિયા આદિ હોવાયા-ઓળખાયા, તેવીજ રીતે માગવારમાં દિવમતિ (દાહિમ) ક્ષેત્રના ગ્લેનાગ બ્રાહ્મણ, રાજપૂત, જટ આદિ દાહિમે બ્રાહ્મણ, દાહિમે રાજપૂત, દાહિમે ભાટ આદિ હોવાયા, અને ગૌડ દેશના બ્રાહ્મણ, રાજપૂત, જયસ્ય આદિ બહાનુ જવાથી ગૌડ બ્રાહ્મણ, ગૌડ રાજપૂત, ગૌડ જયસ્ય આદિ પ્રસિદ્ધ થયા, તેમજ પ્રાચીન ગુર્જર દેશના ગ્લેનાગ બ્રાહ્મણ, વાલિયા, કુંબાર, સુતાઝ, હીયા આદિ ગુર્જર બ્રાહ્મણ, ગુર્જર (ગૂજર) કુબાર તથા ગુર્જર (ગૂજર) સુતાઝ-હીયા આદિ હોવાયા છે એથી ગુર્જર બ્રાહ્મણ આદિના અર્થ કે અભિપ્રાય એ નથી કે ગુર્જર (ગૂજર) જાતિના બ્રાહ્મણ આદિ તેમના નામની પૂર્વે ગુર્જર (ગૂજર) ગણે

કેઈ પણ એવું સપ્રમાણ બનાવી શકેલ નથી કે અમુક સમયમાં અમુક મારણથી આ ગુર્જર ભૂમિ બહારથી આવી આવી ખજરાથી ગુર્જર થા ગુર્જર ભૂમિની વસતિ થાનવી એ એવી કલ્પના છે કે જેમ ક્ષેત્ર એમ કહે કે સામેને ક્ષેત્રમાં મુરોપની સેકસન ભૂમિની નીકળેલ છે નવસારીથી મહેશ્વર ભાસ્કર ગુર્જરવસી સમ્મ જગમદ (ત્રીજા)ના ક્ષેત્ર મુરિ સવલ ૪૫૧ (વિ. સ. ૭૧૨)ના ઘનપત્રમાં ગુર્જરાને મદારાજ ક્ષેત્ર (આસ્ત્રસિદ્ધ)ના વસમાં થયેલ જણાવ છે (આ ૩૦૭ થી ૩૧૨ મુખીની દહીસ ૨૯ બ. વીરીસ ૪૨ એકાદશી રાજપૂતનેના ઇતિહાસ ૨૧મ અકમાંથી લીધેલી છે)

૩૧૩ ગુજરાતમાં આવ્યા વસના વનરાજથી પાણ્ડુની સ્થપના આવકાવસ પછી આમુકાવસ પછી વાયેલાવસ અને પછી મુસધમ્મનેના ગુજરાતમાં પ્રવેશ અને આધિકાર એ તથાની વસ છે એકેએ તેને વિસ્તાર કર્યો નિર્ધાર છે શ્રી હેમચન્દ્રના કાલમાં અજમલ ભાષા બેલાવી હતી એમ સમજાય છે પછી તે જાણ રાખતાર એવી અજ અને તેરમાં ક્રિષ્ણા સક્ષમાં મૂળરાત્રીનું વાંગમથ થતું અમુ, મૂળસત્ત બીજા પ્રતિના સપર્કથી છૂટું પામ્યું ને તેથી તે દેશની જાણ બીજા દેશની જાણથી જુદું સ્વરૂપ મેલી ગઈ અને તે મૂળરાત્રી દેશી જાણ મૂળરાત્રી કહેવાઈ.

તેમના અગ્રિ નિવાસનું સ્વરૂપ છે નહિ કે ભવિષ્ય. હવે મહાસર્વ એક કલ્પના આજણ કુલના અગ્રિના ક સ. ૧૧૦૧ (વિ. સ. ૧૨૪૮)ના ઘન પત્રમાંથી મેળુક જાણવાનું પણ આપેલ છે કે એમાં ઘન કોણસ એવિંક આજણને કાલક, અત્યાર અને નેમુવ-આ જણ પ્રવરણાથી નેમુવ કિરના, અને ગુર્જર કલ્પનામનાથા (ગુર્જર સમુપાલિપાન) જણાવેલ છે એ જણ ભવિષ્યે એસિયાની અજર ભૂમિ કોણાનું માનવામાં આવે તો મું તેનો અગ્રિ પણ નાજ અને પ્રવરણો પ્રવાર હતો કે તેમજે જણ વાસેલી ક પત્તિના સળધે પણ જણ્યુ છે કે આ નામનું તો પચ જણ ભવિષ્ય બીડ આજણ છે પરંતુ વાસ્તવમાં ગુર્જર નામનો અર્થ એવો છે કે ગુર્જર દેશના રહેનારા બીડ આજણ પણ જણ ભવિષ્ય બીડ આજણ નહિ. (સ. બ. વીરીસ ૪૨).

પૂવની ભાષા મરીને દેશી ભાષાઓ નવી બની નથી. ૩૧૨

પ્રકરણ ૨ જી.

પૂર્વની ભાષા મરીને આપણી દેશી ભાષાઓ
નવી બની નથી.

૩૧૪ જૂની પ્રાકૃત-અપભ્રંશ ભાષા મરીને (યોગ્યતા હુમ થઈને)
તે અજો ગૂજરાતી, હિન્દી, મરાઠી, બંગાલી આદિ નવી દેશી-આર્ય-
ભાષા ઉત્પન્ન થઈ એમ અમુકતુ માનવુ હોય તો તે અયોગ્ય છે
ભાષાનુ પરિવર્તન થયાજ કરે છે એ વાતની માફી ભાષાનો ઇતિહાસ
પૂરે છે, પણ એક ભાષા મૃત થાય અને તેને સ્થાને બીજી ઉદ્ભવે-
નવીજ જન્મ પામે એ ભાષાનો ઇતિહાસ પરવાર કરતો નથી. કોઈ
એમ કહે કે મોટી ક્રાંતિ થાય-રાજ્યક્રાંતિ કે ધર્મક્રાંતિ કે વિચારક્રાંતિ
થાય અને તે વખતે એક ભાષા મરણુવશ થાય ને તેને બદલે બીજી
થાય એ વાત પણ યોગ્ય નથી ઈ સ. ૧૩ માથી તે ૧૫ મા શત-
કમાં સમય હિંદુસ્થાનમાં સતતક્રિ ઉત્પન્ન થયા ને તેમણે લોકોની
ધાર્મિક અને સામાજિક રહેણીકરણીમાં ખળભળાટ ઉપજાવ્યો-એ એક
સમય, અને બીજો સમય અગ્રેજી વાગમચડી વાઘણતુ દૂધ આપણને
મળવા લાગ્યું તે વખતનો,-આ બંને સમયમાં ખળભળાટ અને વિચાર-
ક્રાંતિ જગી થયા હતા, પણ એક પણ સમયે નવીન ભાષાનું નિર્માણ
થવું બન્યું નથી એ લક્ષમાં રાખવા જેવી બાબત છે. તે વખતે અતસ્થ
વિચારક્રાંતિ અને અન્ય ભાષામાંથી વિચારોનું ગ્રહણ એ જરૂર થયું,
હતા તેથી એમ સિદ્ધ થતું નથી કે એક ભાષા મરીને તેની જગ્યાએ
બીજી નવી ઉત્પન્ન થઈ બિન્ન સંસ્કૃતિના એ માનવ વંશોની અથ-
ડામણી થાય ત્યારે એક બીજાની ભાષામાં મિશ્રણ થવાનો પ્રસંગ આવે
છે. તે કારણે સંસ્કૃતની પ્રાકૃત ભાષા કેમ થઈ, અથવા પ્રાકૃતની
અપભ્રંશજ કેવી રીતે બનતી ગઈ તેની સગતિ મળી આવે છે અને
તે ભાષાનો ઇતિહાસ સારી રીતે કહી શકે ઇ સ ૧૦ થી તે ૧૩ મા
શતકની દરમિયાન હાલની હિંદની દેશી આર્યભાષાઓ ઉત્પન્ન થઈ એવું.

આપણને દિસે છે કારણકે તેરમા સતકમાં જૂજરાતી દિન્દી મરણી વગેરે બાવામાં વાંગમવચ્ચના પ્રથમ જોવામાં આવે છે આ સમયની આસપાસ એટલે ૪ સ. ૧ થી તે ૧૩ મા સતક દરમ્યાન દિદુ સ્થાનમાં જન્ય સરકુતિના થા ખલિના મોઝ આવી આપણમાં મિમિત થયા કે કેમ તે ઇતિહાસ ખરથી જોવું જોઈએ

૩૧૫ આઠમા સતકથી આરબોની સ્વારી જલમાર્ગે સિંધ હાથમાં પ્રથમ આવી તેઓ મૂજરાત તોડી રાજપુતાના સુધી આવી આઠમા, જલુ ત્યાં તેઓને સાગે માર પડ્યો ને તેઓ પાછા ફર્યા, જલુ તેમણે સિંધ અને મુસલમાનમાં પોતાની સલા સ્થિર કરી મુસલમાની રાજ્ય સ્થાપ્યું, તેઓએ મુજરાત, રાજસ્થાનમાં ધૂમ મચાવી.

‘તરકતરતારતર કારિવારિતોલિત-સિંધવ કળકેહુસો રાહટ લાહોટક મોર્ય ગુલગલિ રા(ગ્યે) નિઝોય લાક્ષિણાસ્ય સિતિપતિ વિગોપયા લાક્ષિણાપયમચેશ પ્રથમચેશ નવસા રિકા વિપય પ્રસાધના યાગતે (૫મી ૭-૮ લીટીમાં) બધું નિરોપણ છે તે બધું આખું નથી) સમરશિરસિ વિજિતે લાક્ષિકાનીકે અજનિમાનાચય લીપુલકેશિરાજ ૪ ઓઈ સ. ૭૩૬ નો તામ્રપટ હમ્પનસના બેનેએએડીવર વા. ૧ પૃ. ૧ ૬ ૫૨ મુદ્રિત થયો છે તેમાં આગુત્તજીના લાક્ષેસ્ય લાખા પૈડી પુલકેશીએ નવસારી દેસ છતવા માટે પ્રથમ આવેલા તાલિકા એટલે આરબ સૈન્યનો ખસતલ્ય કર્યો તો ૨૫૬ ઉચ્ચે છે સિંધ વિવાય હાથ સારખુ મુજર, મૈર્વરાજ (ઉત્તર મેઝુમાંના તે વખતના મૈર્વજીના રાજાએ) ની સારી રીતે ખબર તાલિકા-આરબોએ લીધી હતી અને તેઓએ ૪ સ. ૮મા સતકમાં મહારાજામાં પ્રવેશ કરવા પ્રયત્ન કર્યો હતો તેમ આ તામ્રપટ માંથી ૨૫૬ નક્કુમ છે

૩૧૬ આ ૫મી, ૫મીના સતકમાં હરન ઉર રસીદ નામનો આઠમા થા ખલિફા હતો ત્યારે આરબોની સત્તાનો પ્રચાર હિંદમાંથી આફઘાનિસ્થાન અને તાતરી પર જઈ ત્યાં મુસલમાની ધર્મનું મૂળ જોરથી રોપ્યાં હતાં ૫મી આફઘાનીસ્થાન અને તાતરીમાં આરબોની

પૂર્વની ભાષા મરીને દેશી ભાષાઓ નવી બની નથી. ૩૧૩

સત્તા ક્ષીણ થતી ગઈ તેથી ત્યાં મુસલમાનોનું ધર્મ તથા રાજ્ય વિસ્તારનું જોર તૂટ્યું ને તાર્તારોએ અફઘાનિસ્થાન તામે કર્યું અને હિન્દુસ્થાન ઉપર હુમલો કરવા દગ્ગામાં ગતકથી આરંભ કર્યો. દશમાં શતકને અંતે 'સિંધુની પેલી પાર સુધી તેમની મત્તા કાયમ થઈ પણ તેની આ બાજુ તેઓ ધુમવા લાગ્યા આથી તે બંને બાજુ વચ્ચે વચ્ચેલા ક્ષત્રિય કુળોમાં બળબળાટ જાગતા આત્મમરક્ષણ માટે તેઓ દક્ષિણ બાજુ તેમજ પૂર્વ બાજુ જઈને હિંદુ લોકોમાં મળ્યા, કેટલાયે રાજ્યો પણ સ્થાપ્યા આ કુળો ગૂર્જર, પરમાર, ચાલુક્ય, ચૌહાણ, ઈત્યાદિના હતા ગૂર્જર, ચાલુક્યના કાઠક રાજાનો અર્ધો ભાગ એકદલ દુણોની સાથે અફર ધુસ્યો હતો તેણે ગૂજરાતમાં અને મહારાષ્ટ્રમાં રાજ્ય પણ કર્યું. પણ તેનું મોટા પ્રમાણમાં પ્રયાણ નવમાં શતક પછી થયું. આ ચાલુક્ય રાજ્ય ગૂજરાતમાં સ્થાપન થયા પછીજ ગૂજરાતમાં 'ગૂર્જર' એ નામ મળ્યું એ વાત અર્ધા ગુર્જરાને સમય નહોતો મળ્યો તે પરથી, અને મહારાષ્ટ્રમાં 'કલ્યાણકટક' જેવા પોતાના પૂર્વ વસતિસ્થાનનું સ્મરણ આપનાર રથજો બીજા ચાલુક્યોએ (તૈલપે) સ્થાપ્યા તે પરથી જાણવામાં આવે છે આ ગૂર્જર, પરમાર, ચાલુક્ય, ચૌહાણ મૂળથી પ્રાચીન આર્ય જાતિઓ હતી પ્રાચીન આર્યજાતિઓનું સૌથી પ્રથમ નિવાસ મધ્ય એશિયામાં હતું ઇ સ નવમાં શતકના છેવટથી પછી પરમાર, ચાલુક્ય, ચૌહાણ ઈત્યાદિ ક્ષત્રિય કુળો સમગ્ર હિન્દુસ્થાનમાં (કાનડા, તેલંગણ અને નીચેના પ્રાંત સુધી) પ્રસરી. તેઓ અન્ય ધર્મીય, અન્ય સંસ્કૃતિના અને અન્ય ભાષાના હતા. તેઓની અને તેઓ જ્યાં જ્યાં ગયા ત્યાં ત્યાં લોકોનું સમિશ્રણ થઈને તે કાયમના મળી જવાની ધમાચકડીમાં નવીન ભાષા ઉત્પન્ન થવા જેવી પરિસ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ હતી.

૩૧૭ પછી અગ્યારમાં શતકના પહેલા ૨૪ વર્ષમાં ગઝનવીના મહમદે પોતાના અફઘાન, તાર્તર આદિ સૈનિકો લઈને અનેક વેળા હિન્દુસ્થાનપર સ્વારી કરી અને ઉપર જણાવેલા ક્ષત્રિયોની હીલચાલો અને પ્રયાણને વળી એક જોરથી ધક્કો માર્યો

૩૧૮. ઇ. સ ના ૮ માં શતકમાં આરબોની એક સ્વારી સિંધ

અને સૌરાષ્ટ્ર પ્રાંતમાં આવી ગયાનો ઉલ્લેખ ઉપર કંપો ૭ પૃષ્ઠ તે સ્થિતિ દેખાના કારણે તેનું યત્ન પરિણામ આતુ નહિ. પણ ૪ સ. ના અખરમાં સત્તાથી તે તારપછી તુલ્યાદિ પરખર્મી લોકોનાં અનેક પાત્રોમાં અમરુમિતર આનાં અને તેઓએ અમરુપૂર્વ મળમળાટ મચાવી દીધાં એમાં સદા નથી. ૪ સ. ૧ ૧ થી ૧ ૨૪ સુધી અનેક વેળાએ દિલ્લિયાનપર સ્વારી મહમદ બીજીએ કરી. મહમદ ૧૦૨૪ માં મુસ્લિમનમળમેર માર્ગે અમરુદિલ્લિયાક પદ્મમાં ઉતરે અને પછી સૌરાષ્ટ્રમાં સોમનાથપર હુમલો કર્યો. સોમનાથને હુલ્લા પછી તે પુનઃ પદ્મપાસે ગયો અને ત્યાં કેટલાક ક્ષિપ્ત રહ્યા. તેણે ત્યાં મસીદો વગેરે બાંધાનો. ઉલ્લેખ છે (બાંને એક્ટીવર વૅ. ૧ ભાગ ૧ પ. ૧૧૮ દુબોટ). મહમદના પાત્રોથી પલામ રાજપુતાના ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર-એ દેશમાં વિલક્ષણ મળમળાટ થયો. નેમનામાં તે સાથે સામનો કરવાનું કૌવત ન હોય તેમણે કેટલો ઓડી નાસવું રાજાઓએ જેલના સમાંસનપંતિ આમય લેવો એવું એકદર થઈ પડ્યું તેમા અમર નથી. ગુજરાતનો બીમરાજ (૪ સ. ૧ ૨૨ થી ૧ ૧૪) પોતાનું અખર સભ્ય હોવા કતાં પણ તે ઓડી બાળ્યો અને કચ્છનો અમર કરી રહ્યો. મહમદ સાથે અવેશ લોકો પૈકી કેટલાક વિરેલી લોક અહીં વસવાટ કરીને રહ્યાનો ઉલ્લેખ વધારે ત્યાં મળતો નથી એ ખરું છે. પણ ગુજરાતના કેટલાક લોકો અનકેશમાં રાજપુતાનાના ઉપર માનવામાં પલામના અવેશપ્રાંત પાસે-એ રજામાં નવુત્ત રહેવાસીઓની ભાગલામી માત્ર તેની સ્વારીના કારણે થઈ હોય એમાં નકાર નથી.

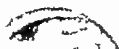
૩૧૬ આ પછી બીજા માદ મહમદ મેરીની આવી. તે અરમ સત્તાની અખર આવી. વિલ્લીના ચોદાણ ઉપર ઉપર દિલ્લિયાનનું વર્તણ હતું અને તેનું બેર પાત્ર હતું તેઓ મહમદનું ત્યાં આવું નહીં. પહેલી બેરમાં ૪ સ. ૧૧૬૧ માં થાણેપર પાસે માર ખાઈ તેને ભાગી જવું પડ્યું તેજ પાછો ઉપર દિલ્લિયાનામાં પહેલી ગાદીય એમના વડતાં ૧૧૬૩ માં આવનાં તેને જલ અરે. તેણે પ્રથમ ચોદાણની ખમર લઈ પછી બીજાનો નાશ કર્યો.

પૂર્વની ભાષા મરીને દેશી ભાષાઓ નવી બની નથી. ૩૨૫

૩૨૦ મહમદધોરી મહમદગીઝનીની પેઠે કેવળ લૂટ કરી પાછો આવ્યો જવા નહોતો આવ્યો, પણ તેને તો હિંદુસ્થાનમાં પોતાનું રાજ્ય સ્થાપવાનું હતું, તેથી (૧) એક એ વાત થઈ કે અન્ય સમૃદ્ધિના અને અન્ય માનવવશના લોકોનો મોટો સમુદાય આપણામાં ધુસ્સો, અને (૨) બીજું એ થયું કે તેણે ત્યાંથી આપણા લોકોને પોતાના દેશમાંથી હાટી કાઢી રાજપુતાના, માળવા, ગૂજરાત-એમાં વનવન ભટકતા કર્યા મહમદધોરી દિલ્લી અને પાંચ છત્તીને દરીયામ ન બેઠો, પણ તેણે પોતાના સરદાર પૂર્વ બાજુ બગલામાં અને દક્ષિણ બાજુ માળવા ગૂજરાત સુધી મોકલ્યા. બગલા અને બહાર પ્રાત ૧૧૯૪-૯૫ ના સુમારે મુસલમાનોના તાબામાં આવ્યો. ગૂજરાતમાં તેઓ ફાવ્યા નહિ, પણ તેના પછીના ગુલામ રાજ્યએ ગૂજરાતને હેરાન કર્યું ને પછી તેરમાં શતકના છેવટમાં અલ્લાઉદ્દિને ગૂજરાતના કર્ણુરાજના રાજ્યને ધૂળમાં મેળવ્યું અને મહારાષ્ટ્રમાં દેવગિરિના માદવોનો ૧૨૯૪ માં પરાભવ કર્યો

૩૨૧. મરાઠી સાહિત્યમાં મૂળ સાહિત્ય જ્ઞાનેશ્વરીને સંપૂર્ણ થયે ચારજ વર્ષમાં મહારાષ્ટ્રનો મોટો ભાગ મુસલમાનોના હાથમાં આવ્યો. મહમદ ગીઝની સાથે અફગાન, આરબ, તાર્તર, અને મહમદ ધોરી સાથે પણ તેવાજ અફગાન, તાર્તર, તુર્ક ઇત્યાદિ પરધર્મી અને ભિન્ન કુળના લોકે અગ્યારમાં શતકના આરંભથી તે તેરમાં શતક સુધી હિંદુસ્થાનમાં આવી ધુસ્સા. તેઓએ આપણા ધર્મ સ્વીકાર્યો નહિ, પણ તેમને આપણી ભાષા બોલવી પડતી આથી નવી ભાષા ઇ. સ. ૧૧ માં શતકથી ૧૩ માં શતક સુધીમાં ઉદયમાં આવી ને પૈઠી કોઈ ભાષાને પોતાનું નિશ્ચિત સ્વરૂપ પ્રકટ કરવામાં બીજી ભાષા કરતા વખત લાગ્યો, કોઈએ તેનું સ્વરૂપ ઝટ સાધ્ય કર્યું એટલેકે એકાદ અર્ધો શતક આગળ પાછળ એમ પરિસ્થિતિ પ્રમાણે જન્મ પામી મરાઠીમાં ૧૩ માં શતકમાં નિશ્ચિત સ્વરૂપનું વાગ્મય મળે છે, ત્યારે તે નિશ્ચિત સ્વરૂપની બોલીના રૂપમાં આવી તે પૂર્વે એક એ શતકમાં તે ઉત્પન્ન થવી જોઈએ એ ઉધાકું છે

૩૨૨. ગૂજરાતીમાં પહેલા તેરમાં શતકનું વાગ્મય પ્રાપ્ત થાય છે.

(બુએ રેવંતમિરિ રાસ-ગમ્બુરાસાદિ આ સનકનું આ મંથમાં આપેલ વાંગમય તેમજ સ ૧૪૫૦ નું (ઇ. સ. ૧૭૯૪નું) મુખાવળેલ ઔકિ- તક કે જે પાઠરણનો મંથ છે તે જેમાં બૂની મૂળરાત્રીનું નિવરણ છે) તેથી તેના એક જે સત્તેજ પૂર્વે તે અસ્તિત્વમાં આવી હોવી જોઈએ આથી ઠીક અનુમાનથી હિંદુસ્થાનમાંની હાલની દેશી-આર્યભાષાઓ આ ધડમધડના અને બુદ્ધા બુદ્ધા માનવવચના અથવામણના મળામાં જન્મ પામી એ ઉપાડુ સિંહે છે મુસલમાનોના કુસ્લોથી સખાલસ (સચ લાખ-સિવલીક) એ પળખનો કુબરી જામ-તેમાંથી અને આસપસ વસવાટ કરી રહેનારા સુનિવ શોકેનાં કુત્રો પાછળ પાછળ જતા અર્થાં અને તેઓએ દક્ષિણ બાજુ માગવાડ મૂળરાત્ર મહારજ અને પૂર્વ બાજુએ મહાર-ગમાસ મુખી રમાણ કરી વસવાટ કર્યો અને તેઓ સ્થાપ્યાં એ ઉપર જણાવેલું છે આ શોકેએ હિંદુ ધર્મ અસંગ રીનિરીવાળે ભાષા સજ અહીંથી ઉગ્યાં, આશ્વાન, તુલે તત્તાર આદિએ પેદાઓ ધર્મ ન ઉગ્યાં બધે તરવારથી તેનો પ્રચાર કરીને પુષ્કળ હિંદુઓને વદલાબ્યા, પલુ તેઓનો અને આજે એ અવદાર અગરો જોઈએ તેથી તેઓને આપણી ભાષા સ્વીકારવી પડી અને જ ઠીક જ થયું તેથી આપણી દૃષ્ટિએ તેઓનું આપણામાં અગ્રી રહેવું અસ્તિવામ, અને તેઓના કુસનું અને તેની પૂર્વે જન્મથી અગ્રે બાજુ પ્રકરણ લાગેલા કુબરં વરમાર ચોલાણ, ચાપુત્ત ઇત્યાદિ કુત્રોનું આપણામાં જન્મી આવું પરિણામ, સરખુજ થયું એમાં સમ નથી.

મકરણ ૩ જી

મૂળરાત્રી એક સાહિત્ય-ભાષા. (૧૩ મા સત્રકથી)

૩૨૩ તેરમી ક્રિષ્ણી સત્રકમાં મૂળરાત્રીનું વાંગમય નિર્મલ થયું. તેથી મૂળરાત્રી ભાષા તેટલી પ્રાક વધ દત્તી એવું જણાય છે વળી તે પૂર્વે એ મજ સદી તો તે બોલાવી હોવી જોઈએ એવ અનુમાન કર

વામા હરકત નથી પણ સુદૈવે આ મંબધે કેવળ અનુમાન પરજ તે વાતનો માત્ર આધાર રાખવા જેવું નથી રહ્યું, કારણ કે વિદ્યંબ-વાગ્મય અને અન્ય આધાર પણ મળી રહે છે, કારણકે સં ૮૩૫મા રચાયેલી કુવલય માલા છે તેમા મુખ્ય દેશમા સૌરાષ્ટ્ર ને લાટ દેશનો ઉલ્લેખ કરવા ઉપરાત ગૂર્જર લોક ને તેમની બાપાનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે —

ધયલોણિય પુટુંગે ધમ્મવરે સધિવિગ્રહે નિગણે,

‘ન ઉરે ભલ્લઈ’ ભણિરે, અહ પેન્ઝઈ ગુજ્જરે અવરે

—પછી ગુર્જર લોકોને જોયા. એ લોકો ધી અને માખણથી

પુષ્ટ શરીરવાળા, ધર્મપરાયણ, સધિવિગ્રહમા નિપુણ અને ‘ન ઉરે ભલ્લઈ’ એમ ખોલનારા હોય છે

વળી સાથે લાટપ્રદેશ કે જોનો હાલ ગૂજરાતમા સમાવેશ થાય છે તેનો પણ ઉલ્લેખ છે કે,—

જહાઓલિત્તવિલિત્તે, ક્યમીમતે સોહિયગતે

‘અમ્હ કાઈ તુમ્હ ’ ભણિરે અહ પેન્ઝઈ લાટે

—પછી લાટના લોકોને જોયા—એ લોકો (માયામા) સેયો પાડનારા, લેપન કરનારા, સુશોભિત શરીરવાળા અને ‘અમ્હ કાઈ તુમ્હ ’ એમ ખોલનારા હોય છે

૩૨૪ કોષપણુ બાપા પોતાનું સૌજવ-પ્રૌઢપણુ ધત્યાદિ ગુણોથી અગર તે ખોલનારાની ધાર્મિક સુમજણથી શિષ્ટસમત થઈ હોય તો તેનું રૂપાતર થયા પછી તે સાથે તેમા વાગ્મય-સાહિત્ય છપજી શકે છે. ઉદાહરણુ માટે સરકૃતની વાત કરીએ સામાન્ય જનસમૂહની નિત્ય વ્યવહારની ખોલવાની બાપાની દૃષ્ટિએ જે તેનું અસ્તિત્વ વિક્રમ સંવત્ પૂર્વે છ સાત શતક ઉપર નટ થયું હતું, છતાં પણ વિદ્યંબ વાગ્મયની વાહક તરીકેની દૃષ્ટિએ જોતા વિક્રમ સવત્ પછી ૧૭-૧૮ શતક સુધી તે જીવત રહી છે ખીન્નુ એ છે કે વાગ્મયમાની બાપાનું સ્વરૂપ નિર્માણકાલે જેવું હોય છે તેવુંજ પછી રહે એવી ખાત્રી કોઈ આપી શકે તેમ નથી. જુઓ જૂની કૃતિઓ યા મધ્યકાલીન કૃતિઓ—દાખલા તરીકે

નરસિંહ મહેતાની કૃતિઓ-તે શુદ્ધ જતી મઠ તેનાં બૂનાં, દુર્બોધ સ્વરૂપ બદલાતાં મળાં અને અવાર ને પ્રમાણિત વચેરે તેનાં બોધાવ છે ને ને સ્વરૂપે બોધાવ છે તે સ્વરૂપ કંઈ નરસિંહ મહેતાનું સ્વપ્રભુત નથી સાક્ષિત એ બાબને નામદેવ કરણ હેતુ નથી જણુ તે તેના ખર્ચ સ્વરૂપને ખરે સાક્ષી જણુ હર્ષ રાહતું નથી. શિશ્યશ્રેયમાં તેમ જનું નથી જણુ ગૂજરાતી તળાવમાં બૂના લેખ મળ્યા નથી,

૩૨૫. પશ્ચિમભાષા લઘુએ તેમાં ઈ. સ. પૂર્વે ૩ સતાબી પછી થતું સાક્ષિત થતું હવે જણાવું છે મૈત્ર સોહાના પરપરામત વિષય પ્રમાણે શુદ્ધ જનો પર ઉભી કરેલી તે બલભાષા છે એટલે પ્રતિ અર્થે બૂની પ્રાકૃત, શુદ્ધ સુધી પહોંચે છે વિ. સ. પૂર્વે ૧૩૦ જ સુધી તેને હર્ષ જણાવે પુસ્તકો ઉપલબ્ધ નથી. અશ્વિના વખતમાં તેના કિન્નિ નવકતા બનારા સ્વરૂપમાં શિશ્યશ્રેયો લખાતા ચાલ્યા તે ઇ. સ. પછી એક સતક સુધી લખાતા મળ્યા. જ્યાં બે સતકેની વચમાં સંસ્કૃત શિશ્યશ્રેયો લખવા લાગ્યા અને પછી તે વધુ વધુ વખતેજ મળ્યા એક જાણુ અરોહ શિશ્યશ્રેયોની પછી અમર પ્રાકૃત જાણવી જાહેર મહારાષ્ટ્રી હિન્દી, ગૂજરાતી બાકી જાણ નથી જાણા ઉત્પન્ન થતી મહા બીજા જાણુ આ ભાષાએ નવી હોવાથી તેને પ્રથમ પ્રકારનું ખરેખર ન મારે તે સાદાનિક છે તેથી અને સંસ્કૃત ઉપરના અભિમાનથી તથા મૈત્ર ધર્મના ચાલુ કાળ પછી જાણતી જોરથી લઈ જઈ તેથી સંસ્કૃત શિશ્યશ્રેયોની ભાષા જાણી, જણુ પ્રાકૃતની દિક્ષિ થતીજ મઠ અને તેજ પોતામાંજ જુદા પ્રકારનું (એટલે બાળિક રાજકીય નહિ) કાળ સાક્ષિત થવા લાગ્યું.

૩૨૬ પૈશામી ભાષામાં પહેલા સતાબી ગુલકલા, સતસઠ ખંચા હાંડા સિકામાં રાવજીવદો, સાતમા સિકામાં મહાવદો, ૧ મા સતકમાં ૬ પૂરનજરી ઇલાદિ કાળો, એવું હર્ષોની બાબે છે કે ઇ. સ. પહેલા સતકથી ૧ મા સતક સુધી પ્રાકૃત ભાષા જોરમાં હતી, જ્યાં જ્યાં જોન મંચમરેજો પણ અનેક પ્રાકૃત કાળો અને કાળોનું સાક્ષિત રચ્યું છે

ગૂજરાતી એક સાહિત્ય-ભાષા. (૧૩ મા શતકથી) ૩૧૯

ધાર્મિક, શાસ્ત્રીય નહિ તો કાવ્યાદિ. યથા સુદ્ધા જો કે સંસ્કૃતમાં પૂર્વ પ્રમાણે થતા હતા, છતાં પણ જીવંત પ્રાકૃત ભાષાએ પોતાની ચળવળ છોડી નથી, એવું આ પરથી સિદ્ધ થાય છે આ પછીનો કાળ તેજ હાલની દેશી ભાષાનો કાળ. ઇ. સ. દશથી બારમા શતક સુધી પ્રાકૃતમાં કાવ્ય થતાં હતાં (તેનું ઉદાહરણ હેમચન્દ્ર વગેરે) આનું કારણ, આધુનિક ભાષા તે કાળથી વધતી ગઈ અને વાગ્મય-સાહિત્ય ભાષા થવાની પાત્રતા તેણે પોતાના અગમાં આણી હતી.

૩૨૦ આ 'જૈન ગૂર્જરકવિઓ' ના પુસ્તકમાં કવિઓ અને તેમની કૃતિઓનો વિ સ તેરમી સદીથી પ્રારંભ કર્યો છે તેનું કારણ ઉપરથી સમજાશે બારમા શતકથી તે પદરમા સૈકાના મધ્ય સુધી અપભ્રંશ સાથે ગૂર્જર ભાષાનું સ્વરૂપ વધારે સખંધ જાળવ્યે જતું હતું, અને તેથી મારા મિત્ર સાક્ષરશ્રી અબ્બાલાલ ખુલાખીરામ જાની બી. એ. તે સમયને 'અપભ્રંશ યુગ' એ આપવા દોરાયા લાગે છે. તેમણે ૩૦ મી એપ્રિલ ૧૯૨૬ ને રોજ નડિયાદમાં 'પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્યના કુટ-લાક ભ્રમો' એ પર મનનીય ભાષણ આપ્યું હતું તેમાંથી અત્ર ઉપયોગનો ભાગ નીચે પ્રમાણે છે —

૩૨૮ 'અપભ્રંશ, પ્રાચીન અને અર્વાચીન એમ ત્રણ વિભાગોમાં ગૂજરાતી સાહિત્ય વહેચાવા પામ્યું છે વિક્રમ સવન બારમા સૈકાથી ૧૪૫૦ સુધીનો અપભ્રંશ યુગ ત્યારથી ૧૯ મા સૈકા સુધી પ્રાચીન સાહિત્ય યુગ, અને ત્યાર પછીનો અર્વાચીન સાહિત્ય યુગ છે નરસિંહ મહેતાથી નાકર સુધીનું સાહિત્ય એ મિત્ર સાહિત્ય છે હમેશા એક કોટી-યુગમાંથી બીજી કોટીમાં સંક્રાંતિ પામતું સાહિત્ય મિત્ર હોઈ શકે, ન તે પ્રાચીન સંસ્કાર બધા ત્યજી શકે, કે ન તે નવીન પરિવર્તનના સંસ્કારો સર્વથા સંગ્રહી શકે. આવી સ્થિતિનું નરસિંહ-નારક યુગનું મિત્ર ભાષા સંસ્કારવાળું સાહિત્ય છે છતાં તે પ્રાચીન સાહિત્યની કક્ષામાં ગણાય છે કવિ દલપતરામે વિધાન બાધ્યું હતું કે, જે ભાષા નરસિંહ મહેતાના વખતમાં હતી તેવીજ અત્યાર સુધી ચાલી આવી છે. એવો એક પક્ષનો મત છે, પરંતુ તે કેવળ ભ્રમજ છે.

૩૨૪ જ્યાં નરસિંહ મહેતાને આદિ કવિ કહેવામાં આવે છે પરંતુ તે પહેલાં પણ ગૂજર ભાષામાં કવિતાએ લખવામાં આસતી હતી. જન અને જનતા-આદિ કવિઓએ ધણુંક સાહિત્ય લખ્યું છે (જન કવિઓ મારે જુઓ આ મેઘમા નેપિયા કવિઓ અને તેમની કૃતિઓ.)

૩૩ આ ઉપરાંત ત્રીજો ભ્રમ એવો છે કે જૈનો અને જાહ-લોનાં સાહિત્ય ગુદાં જુદાં ખાસમાં હતાં-પરંતુ સાહિત્યનો ઇતિહાસ લખવામાં હતાં વિદ્વાનોએ તેમાં સાવધાની નહિ રાખવાથી એ ભ્રમે જવા પામ્યા છે "

૩૩૧ ઉપરના તેમજ બીજા અનેક ભ્રમે ગૂજરાતી ભાષા સંબંધે તેના સાહિત્ય સંબંધે તમજ તે ભાષાની જનની અપખય અને તેથી આમજ પ્રાકૃત સંબંધે ઉભા થવા પામ્યા છે ને તે પૈકી કેટલાકનો ઉભા કરેલા વાન છે આ સર્વ આ લેખથી તેમજ આ પુસ્તકમાં ઉલ્લેખેલા કવિઓ અને તેમની કૃતિઓથી દૂર થશે અને હવે સાહિત્યરસિકે ભાષાવિવેકદ્રષ્ટિથી વચાઈ નિર્ણયોપર આવશે વિશ્લેષમાં તેઓ પ્રામાણિક ખરે હતાં ઉત્તરથી તો તેઓ સ્પષ્ટ જણી જોઈ સ્વીકારી શકશે કે જૈનોએ પ્રાકૃત, અપખય અને દેસી-ગૂજરાતી આદિ ભાષાનું વ્યવસ્થ રચવામાં, તે ભાષાની રચનાનાં પ્રમાણજૂત પુસ્તકો પૂરાં પાડવામાં અને તેમનું સાહિત્ય સમગ્રી જાળવી રાખવામાં પ્રયત્ન દાખવે આપે છે અને તમ કરી ભાષાને સ્વર્ણવતી રસવતી અને સ્ફુલ્લિતાવી જનાવી છે આદ્ય સમજાવામાં સુગોળે આ નિબંધ તેમજ આ પુસ્તક નિમિત્તજૂત થશે તો તે તેવાર કરવામાં મેં બીજા પરીભ્રમ સાર થશે અને હું ફત્વા ચાલ્યું પરમાત્મા સૌને શુદ્ધ જુદાં અને શુદ્ધ હતાં આર્થો એજ પ્રાપ્તના ।

તત્ત્વજ્ઞા નિર્ણય, લેહારસાલ
મુજા-વિકાસ ૧૯૮૨
ના જ્યેષ્ઠ મુદ્રક સનિવાર
તા ૧૬-૧-૨૧

વિનિત સાહિત્યસેવા

મોહનલાલ દલિય ૬ દેશાઈ

જૈન ગુર્જર કવિઓ.

વિક્રમ તેરમી સદી.

૧ શાલિભદ્ર સૂરિ (રાજગચ્છ-વજ્રસેનસૂરિના પટ્ટધર.)

(૧) ભરતેશ્વર બાહુબલિ રાસ (સ. ૧૨૪૧ ફાગણ પચમી)
આદિ—

રિસહ જિણેસર પય પણમેવી, સરસતિ સામિણિ મનિ સમગ્રેવી,
નમવિ નિરતર ગુરૂ ચગણુ,
ભરહ નરિંદહ, તણુઉ ચરિતો, જે જગિ વસુદ્ધોડધ વદીતો,
બાર વરસિ મિહુ બધવહ ૧
હઉં હિવ એ ભણિસુ રાસહ છદિહ, તં જણુમણુહર મણુ આણુદિઈ,
ભાવિઈ ભવીયણુ સામળઈ,
જબુદીપિ ઉવઝા ઉર નયરો, ધણુકણુ કચણુ રચણિહિ પવગે,
આવર પવર કિગિ અમરપુરો ૨

* * * *

અતે—

રાયહ એ ગહસિણુગાર વયરસેણુ સૂરિ પાટધર ૨૦૩
ગુણુગણુહ એ તણુઉ ભડાર, સાલિભદ્ર સૂરિ બાણીધ એ
કાધઉ એહ તીણિ ચરિતુ, ભરહ નરેસર રાસુ છદિઈ ૨૦૪
જે પઠઈ એ વસહ વિસોહિ (વદીત), મો નરૂ નિતુ નવનિહિ લહછએ.
મવત એ બાર એકતાલિ, ફાણુણુ પચમિઈ એઉ કાગિ એ ૨૦૫

—પા ૧૦ વિજયધર્મસૂરિ ભડાર વ સે.

(૨) જુદિસસ.

આદિ—

પણુમવિ દેવિ આજ્ઞાઈ પચાણુણુ ગામિણિ વરદાઈ
નિણુ સસથિણિ સાનિણિ કરઈ સામિણિ

સુર સામિણિ હું સદા સોદાઈજિણિ ૧

પણુમિય મણુદર ઝાવમસામિ દુરિય પણુસાઈ તેદનઈ નામિ
વર્દમાન સામીનઈ સીસ પ્રણુમ્યાં પૂરઈ સમય જમીસ.

૨

સહસુરવવણે સમ્મલ દીનઈ જોસા લોક સીયામણુ દીનઈ
કેઈ જોસાજ લોકપ્રસિદ્ધા સુર ઉપદેસઈ કેઈ લલા

૩

* * * *

અતે—

સાસિમ્મ સુર સકલીય એ સવિ સુર ઉપદેસ હ.

પાઈ ગુણુઈ ૭ સાંમજાએ તેલ સવિ ટલઈ મેસ હ ૫૩

(પાઈનર—પરમ કરઈ સુધ બાવસ્યું એ બાવિયથ સુખ લહેસિ ૧૨.)

—સ ૧૧૩૨ વર્ષે માગસિર વદિ ૧૪ જોએ સ્તભાપિયે રાજ
મદ્રેણુ સિખિન પા. ૨-૧૪ ગ. વિ. ૩-૧૩ મે.

—ઉપાધ્યાય શ્રી મનિજીવિત મણિમજ્જેલ્યાં સિખ પ મદિમા-
કુમારમણિ ત્તુ સિ જમસામેન સિખેય. સુધાવિમ્મ પુસ્ત-
કઆવિશા રાજકુમાર પદનાઈ. આ. ૬

(૩) હિતશિક્ષા પ્રણુદ રાસ ૭ આ ૭ પ્રા ૧૨ (આ રાસ
જોયે ની. નામ પરથી જાનુમા. માય છે કે ઉપરતે જુદિસસ
ને આ રાસ એકજ લી.)

૭ ધર્મ (મહેદ્રસૂરિ શિખ)

(૪) જંબૂસ્વામિ ચરિત (જંબુમામિ ચરિત) ૧૨૧૧

આદિ—

નિણુ મહીસઈ પણ નમેવિ સુર મથણ નમેવી,
જંબુ સામિદિ ત્તુડ ચરિય બવિડ નિસુમેવી

કરિ માનિધ સરસતિ દેવિ, જિમ રથ કટાણુઈ,
જાળુ સામિહિ ગુણ ગહણુ સખેવિ વપાણુઈ.

૧

અતે—

વીર જિણુદહ તીથિ કેવલિ દ્વડ પાછિવહ,
પ્રભવહ બઈસારીક પાટિ સિદ્ધિ પુહુતુ જાળુ સ્વામિ,
જાળુસામિ ચરિત પદઈ ગુણુઈ જે સમલઈ,
સિદ્ધિ મુખ અણુત તે નર લીલાહિ પામિસિઈ
મહિદસૂરિ ગુરૂ મીસ ધમ્મ ભણુછહો ધામીજી હ
ચિતહ રાતિ દિવસિ જે સિદ્ધિહિ ઊમાહીયા હ,
ખારહ વરસ મએહિ કવિતુ નીપન છાસહઈ
મોલહ વિજ્ઞાએવિ દુરિય પણાસહ સયલમધ

૪૦

૪૧

પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્ય મગ્ધ (પા ૩ પ્ર કા)

[મહેન્દ્રસિંહ સૂરિ—(૧) અચલ ગચ્છમા ધર્મધોષ સૂરિના શિષ્ય
અને સિંહપ્રભ સૂરિના ગુરૂ થઈ ગયા છે જન્મ સ ૧૨૨૮ દીક્ષા
૧૨૩૭ આચાર્યપદ ૧૨૬૩ મળુ ૧૩૦૯ તેમણે મ ૧૨૯૪ મા
અનપદિકા નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે (૨) ખીજા મહેન્દ્રસૂરિ હેમાચાર્યના શિષ્ય
મ ૧૨૧૮ મા થયા છે તેમણે હેમચદ્રકૃત અનેકાર્થ સંગ્રહ પર અને-
કાર્થ ટૈરવાકર કૌમુદી નામની દીક્ષા રચી છે આનાથી આપણા કવિના
ગુરૂ પહેલા—મહેન્દ્રસિંહસૂરિ લાગે છે]

૩ વિજયસેનસૂરિ. (મહામાત્ય વસ્તુપાલના ધર્મોચાર્ય.
નાગેન્દ્રગચ્છના મહેન્દ્રસૂરિ-શાંતિસૂરિ-આનંદસૂરિ-
અમરસૂરિ-હરિભદ્રસૂરિ શિષ્ય. તેમણે આખુપર
વસ્તુપાલ તેજપાલે કરાવેલી નેમિનાથની પ્રતિષ્ઠાની

પ્રવિષ્ઠા સ ૧૨/૭ ફાગણ વદિ ૩ રવિને દિને.
કરી હતી.)

(૫) +રેવતઝિરિ રાસો (ગિરનાર પર્વત સળધી)

આદિ—

પરમેસર ત્રિવેસરક પથપઠથ જમુમેવિ	
મહિસુ રાસુ રેવતઝિરે આઝિકદોવિ સુમરેવિ.	૧
ગામામર પુત્રવજુ મહાજુ સરિ સરવરિ સુપએસુ	
દેવઝામિ દિસિ પચ્છિમક મહાકર સોરકદેસુ.	૨

૫

૫

અત—

રઝિકિ એ રમઠ જો રાસુ સિરિ વિનયસેલિસરિ નિમ્મવિઠ એ
નેમિ તિજુ ગુઝઈ તાસુ આઝિક પૂરઠ મહિ રહી એ ૨

[આ રાસને ૪ કાવ્ય (કાવાં) છે તે દરેકમાં અક્ષરમે ૨
૧ ૨૨ અને ૨ કડીઓ છે તે વડોદરા આજકવાસ પૈર્વાઈય એમ
માળામા પ્રકટ મએલ પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્ય સમઠ એ પુસ્તકમાં પ્રક-
સિત મપે છે]

વિક્રમ ચૌદમી સદી.

૪ * વિનયચંદ્ર (રત્નસિંહ સૂરિશિ.)

(૬) નેમિનાથ ચતુષ્પદિકા (૫ પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્ય સંગ્રહ)

આદિ—

સોહગસુદર ધણુલાનન્તુ, સુમરવિ સામિઉ સામલવન્તુ,

ગપ્પિ પતિ રાજલ ચડિ ઉત્તરિય, આર માસ સુણિ જિમ

બગજરિય—૧

નેમિ કુમર સુમરવિ ગિરનાગિ, સિદ્ધી રાજલ કનકુમારિ—આકણી.

x

x

x

x

x

અત—

પચ સખી સર્ધ જસુ પરિવારિ, પ્રિય ગમાહી ગર્ધ ગિરિનારિ,

મખી સહિત રાજલ ગુણુરાસિ, લેધ દિખ પરમેસર પાસિ ૩૯

નિમ્મલ કેવલનાથુ લહેવિ, સિદ્ધી સામિણિ રાજલદેવિ,

રયણુસિંહ સૂરિ પણુમવિ પાય, આરધ માસ ભણિયા મર્ધ લાય ૪૦

—નેમિકુમર સુમરવિ ગિરનાગિ, મિદ્ધિ રાજલ કનકુમારિ—

ધતિ શ્રી વિનયચંદ્ર સૂરિકૃત નેમિનાથ ચતુષ્પદિકા —

(આ ૪૦ દુકતુ કાવ્ય છે, તેમા આરમાસ લઘ દરેક મામે રાજે-
મતિ પતિવિરહથી કથન કરે છે એવુ કાવ્યમય વર્ણન કવિએ કરેલુ છે
આ કાવ્ય જૈનશ્વેતામ્મર કાન્દરન્સ હેરેલમા મુનિશ્રી જિનવિજયજીની
નીચેની પુટનોટ સહિત છપાયુ છે (અક પુ)

* આ આચાર્ય હતા તેમણે સ ૧૩૨૫ મા પર્યુપણા કલ્પસૂત્રપર
નિરૂપા રચેલ છે તેમના શુર રત્નસિંહ સૂરિ એ તપગચ્છમા યથેલા સૈદ્ધા-
ન્તિક શ્રી મુનિચંદ્ર સૂરિના શિષ્ય હતા ને વિક્રમ તેરમી સદીમા વિદ્યમાન
હતા તેમણે ટીકા સહિત પુદ્ગલ પદ્મત્રિજિકા-નિગોદ પદ્મત્રિજિકા આદિ
ત્રયો રચેલા છે

[વિનયચ દ્ર] (રત્નસિંહ સૂરિ શિષ્ય)

(૭) ઉપદેશ માણા કથા ૧૬ અધ્યય (ઉવએસમાલ કાઢણુ ૭૧૫૫)
આદિ—

વિનય નરિંદ રિચિદ વીર દરિદ્રિ વય લેવિલ,
ધમ્મસ મણિ નામિ મામિ નયરિદિ વિહરમ જલ,
નિયપુતક રુચ્ચીસય પદિમેલણુ સારિદિ
કરમ એસ ઉવએસમાલ નિયુવણુ વિવારિદિ
સય પચચાલ માલ રચણુ મણિદરઠ મદિયસિ મુણુ
સુદમાનિ મુદ સિદંતસય સવિ સુસાલુ સાવય સુણુ. ૧.

~ ~ ~ ~ ~

અતે—

ઠણિયરિ સિરિ ઉવએસમાલ કાઢણુ
તવ સજમ સતોસ નિયુવનિગમણ પકાણુ
સાવય સમરણુ અચચ ૭૧૫૫ હણિદિ
રુચ્ચીસ સીસ પચણુ અણુરિદિ
અરિદતમાણુ અણુરિદિ ઉવએસમાલ મુદ મુદ
મે ભવિય ભવિસાણુ સદસ સયલ લાચીચીચી લકર. ૮૧-

—મ પ્રાચીન ગૂજર કાવ્ય સંગ્રહમાં.

[અક્ષાત કવિ]

(૭૭) +સમક્ષેત્રિ રામુ સ ૧૩૨૭ માલશુદ ૧ ગુર
આદિ—

સવિ અરિદત નમેવી સિદ સરિ ઉવએસ,
ખાર કમળાનિ સાદ તીલ પચુનિય પાલ.

~ ~ ~ ~ ~

અતે—

સવત તેર સત્તાવીસઠ માહમસવાડઈ
 ગુરુવારિ આવી ય દસમિ પહિલઠ પખવાડઈ,
 તહિ પૂરૂ હઉ રાસુ સિવમુખ નિહાણુ
 નિણુ ચઉવીસઠ ભવીયણુઠ કરિસિઠ કથાણુ ૧૧૮
 જા સિસિ રવિ ગયણુગણિહિ જગઈ મહિમડલિ,
 તા વરતઉ એઉ રાસુ ભવિય નિણુસાસણિ,
 નિમ્મલ જ અહ નક્ષત્ર તારિકા વ્યાપઈ
 જયવતુ શ્રીસઘ અનઈ નિણુસાસણુ ૧૧૯

—પ્ર૦ પ્રા ગૂ કા સ.

૫ સોમભૂત.

(૮) +જિનેશ્વર સૂરિ દીક્ષા વિવાહ વર્ણના રાસ—સ ૧૩૩૧ પછી.

આદિ—

ચિતામણિ મણિ વિ વિચલ્યે સુહિયય ધરેવિણુ પાસ નિણુ,
 બુગપવર નિણેસર સૂરિ મુણિગાઉ યુણિસુ હઉ ભતિ
 આપણુઉ ૧
 ગુડ નિચહિયય કવહુ વરમોતિય હાર સુગુડ નિણેસર સૂરિ—ચરિય,
 ભવિય જણુ જેણુ સા મુતિવર કામિણી, તુમહ વગણુમિ
 ઉકંકિયએ ૨.

*

*

*

અતે—

એહ વીવાહુલઉ જે પદહિ જે દિયહિ પેલાપેલિય રગભરિ,
 તાહ નિણેમર સૂરિ સુપસન્નુ ઈમ ભણુઈ ભવિય ગણિ

સોમસુતી ૩૩

આ ૩૩ દ્રુત્તુ પ્રાચીન કાવ્ય છે નામક ખસ્તરમચ્છીવ જિનેશ્વર સરિની દીક્ષા દશવર્ષે ખેડાગામમાં જિનપતિસૂરિ પાસે લેવાઈ અને મરણ સ ૧૩૩૧ માં થયું તે વખતે ૧૬૫૨ જિનપ્રબોધ સૂરિ થયા આથી આ કાવ્ય સ ૧૩૩૧ પછીનું રચાયેલ છે [અને તેથી તે સમયની આદ્યના નમૂનારૂપ છે] પ્ર. જૈ. જૈ. ગૂર્જર કાવ્યસમ્ભવ.

૬ જમડુ (જિનેશ્વરસૂરિ સિ)

(૯) + સમ્યક્ત્વમાઈ ચરિત્ર સ ૧૩૩૧ પછી

આદિ—

ભગ્ને ભણુઈ માર્ગ પુરિ જોઈ ધમ્મજ મૂલુ હુ સમક્રિતુ હોઈ
સમક્રિતુ વિષુ જો ક્રિયા કરેઈ તાત્કાલિ લોહિ નીર પામેઈ ૧

■

×

×

અ તે—

હાસામિસિ અકિર્ણિયુ જિવિ માર્ગતિયુત છેલુ મર્ધ નિવર
લિણુઈ આગચક્ર ક્રિપિ ભણુઈ જમડુ ભણુઈ સધુ સચુ જમેઈ ૧૨
મીનકટ સમુદ્રપરિ રહઈ નહઈ વિદિ મણિ કવિ કહઈ
નહઈ વિષ્ણુશ્વરસૂરિ મુણિદુ જા રવિ હમ્મ જામઈ મદુ ૧૩
મજ્ઞ તણુઈ આપસર પુરિ જિવિ અસદિ અકિર્ણિયુ વિવર
સુલભ મનિ જે નર નિશ્ચલિ, ભણુતમુજુ સિદ્ધિ પરાલિ ૧૪

— ૧ પ્રાચીન જૈ. મ. સમ્ભવ.

૭ પ્રજ્ઞાતિલક સૂરિ

(૧૦) + કપ્પૂલી રાસ. સ ૧૩૩૩ દેવદામાં

આદિ—

અનુભવ ને જિમ દુગીતિહાસ, રેલનિચરણ નિગુણમધુઃ
પણુમવિ સામીત પાસ જિવુ,

સિરિ ભદ્રેસર સૂરિહિ વસો યીજી સાહહ વનિસુ રામો, ધમીય રોહુ નિવારીક,
 સગા ખડુ જિમ મહીયલિ જાણુઉં, અદ્દારસક દેસુ વખાણુઉં ગોવલિ
 ધનિ રમાઉલઉં,
 અનલ કુડ સભમ પરમાર રાજ કરઈ તહિ છે સવિચાર, આખૂ ગિરિવર
 તહિ પવરો.

x

x

x

અ તે—

સાત્રીસઘ આપાડિ લખમણુ મયધર સાહુ સૂઓ
 છયણી નયર મઝારિ આરિકવાણુઉં લીમિ કિઓ,
 કમલસૂરિ નિયપાટિ સઈ હાયિ પ્રજાસૂરિ ઠવીઓ,
 પમીઉ પમાવીઉ જીવુ અણુસણિ આવા સુધુ ડીઓ
 પણિ પહુતક સુરલોખ ગણુહર ગગાજલ વિમલો
 તાસુ મીસુ ચિરકાલુ પ્રતપઉ પ્રજાતિલક સૂરે
 જિણુ સામણિ નહયદુ સુહગુર ભવીયહ કલપતરો
 તા જગે જયવત ઉમ્હાઉ જા જગિ ઊગાઇ સહસકરો
 તેરત્રિસઠઘ રાસુ કોરિયાવડિ નિમ્મિઉ
 જાણુહરિ દિતસુણુત મણુવલ્લિય પૂરવઉ

—સવત્ ૧૪૦૮ વર્ષે ચીઆગ્રામે શ્રી નરચંદ્ર સૂરિણા શિષ્યેન શ્રી
 રત્નપ્રભ સૂરીણા બાધવેન પડિત ગુણુમદ્રેણુ કચ્છલી શ્રી પાર્શ્વનાથ
 ગોષ્ઠીકા લીંગા ભાર્યા ગઉરી તત્પુત્ર આવન્ જસા ફૂગર તદ્ભગિની અવિકા
 વીઝી તીલ્હી પ્રભુત્યેપા સાહાયેન પ્રભુશ્રી શ્રીપ્રભ સૂરિવિરચિત ધર્મ-
 વિધિ પ્રકરણુ શ્રી ઉત્પત્તિહ સૂરિ રચિના વૃત્તિ શ્રી ધર્મ-વિધિ ત્રયમ્ય
 ક્રાંતિક વદિ દશમી દિને ગુરવારે દિવસ-પાત્રાલ ઘટિકાકયે સમયેચ પિતૃ-
 માત્રો ત્રયમે શ્રી ધર્મવિધિ ત્રયમલિખત્ । (આમ એક પ્રતને અતે
 લખેલુ છે)

૮ અમ્બદેવસૂરિ (નાગેદ્રગચ્છ પામદસૂરિ શિ.)

(૧૭) +સમશ રાસો (સમરસિદ રાસ) સ ૧૩૭૧

આદિ

પદિશ્વર પશુમિત્ર દેવ આદિસર સેતુમસિદરે
 જનુ અરિદત સન્ન વિ આરાધઈ જનુ અતિમરે ૧
 તઈ સરસી સુમરેવિ સારમમ સદર નિમ્બલીન
 જનુ પશુમલ પસાપ મૂરુ મપુષ મન રશિવ ૨
 સમપનિ દેસજ પુનુ અલિસુ અરિઈ સમરાનકુઈ એ
 મમિમ રામુ નિવારિ નિમુષુઈ મપલિ સુદાવકુઈ એ ૩
 * * * * *

અંતે—

સવચ્છરિ છકકર જાપિઓ રિસક નિવિદો
 જૈનવદિ સાતમિ મુક્ત મરે નહ્યોએ જ રવિ ચરો ૩
 પાસા સરિકિ અલકરક નામિદ્ય અચ્છ નિવસો
 તમુ સીસિકિ અમ્બદેવસૂરિકિ રવિવઈ એ સમર રસો ૪
 એકુ રામુ જો પદમ મુષુઈ નામિઈ નિષ્કુ દરિ દેષ
 મવલિ સુષુઈ સો જગમએ તીરથએ તિરથાનમ દુસિધ ૫

—પા. પ્ર. ૩.

આ રાસ પ્રાચીન મૂર્તિ કાવ્ય સંગ્રહમાં તથા જૈન ઐતિહાસિક
 મૂર્તિ કાવ્ય સંગ્રહમાં પ્રકટ થયે છે. રાસનો નામક સમરસિદ મરિ
 ઓસવાળ હતો અને તેના ઉપર અલપખાનની મહેરબાની હતી. તેણે
 સમ છકકે હતો. આ સમપતિ સમરસિદ ઉર્દૂ સમરાએ કેટલાક સ્ત-
 વનો જનાવેલા છે. સ ૧૩૭૧ માં રામુ નામ પર અમ્બદેવની મૂર્તિ
 તેણે પ્રતિષ્ઠિત કરાવી. આ રાસ પણ તેજ વર્ષમાં રચાયેલ છે.

૯ જિનપદ્મસૂરિ (ખરતરગચ્છ જન્મ સં. ૧૩૮૨ ? આ-
ચાર્યપદ્મવી સં. ૧૩૯૦ મરણ ૧૪૦૦)

(૧૨) + શ્રીચૂલિભદ્ર કાગ. (સિરિ ચૂલિભદ્ર કાગ)

આદિ—

પણુમિય પાસ જિણુદપય અનુ સરસઈ સમરેવી,

ચૂલિભદ્ર મુણિયઈ ભણિસુ કાગુ બધિ ગુણુ કેવી

૧

અંતે—

x

x

x

x

ખરતરગચ્છ જિણુપદ્મ સૂરિ કિય કાગુ રમેવડ,

ખેલા નાચઈ ચૈત્રમાસિ રગિહિ ગાવેવડ

૨૭

—પ્ર કા, પ્ર૦ પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્ય સંગ્રહ

(આ ૨૭ દુકનુ દુક કાવ્ય છે પ્રાચીન છે)

૯ ક પદ્મ. (૧૪ મો મૈકો)

(૧૩) + સાલિભદ્ર કક (શાલિભદ્ર કક)

આદિ—

ભલિ ભજણુ કમ્મારિયલ વીરનાહુ પણુમેવિ,

પઉમુ ભણુઈ કક ખરિણુ સાલિભદ્રગુણુ કેઈ

૧

x

x

x

અંતે—

ઘહ કહિયઉ કકહ કુલઉ, ઇકહત્તરિ કડુયાહ,

ભવિયઉ સજમુ મણિ ધરઉ, પઠઉ ગુણુહુ નિસુણુહુ

૭૧

પ્ર૦ પ્રા. ગૂ કા સ.

(૧૪) + દ્વહામાતૃકા

આદિ—

ભલે ભલેવિણુ જગતગુરુ પણુમઈ જગહપહાણુ,

નસુ પસાઈ મૂઢ જિય પાવઈ નિમ્મજુ નાણુ

૬

x

x

x

અતે—

મમલગઢાસિરિસસિસુ સિવલલલલલુ રમ્મુ
દ્દલમામ અખિમધ પહિમિહિ નિલુવરલમ્મુ ૫૭
પ્ર પ્રા. મૂ. મ. સ

(માનુષ એટલે બારાબડી દોઢ વર્ષ લાંબ તે ૫૨ ઉપરેલ આ
૫૭ દૂકના કાળમાં આવેલો છે આ ૫૬ મ્હવિ કલ્પ જિનપમસરિ ન
૯ના પશુ દોષ તેમજ આ કાળે બાણની પ્રાચીનતા જોતાં ૧૪ મા
સંવત્સરનાં લાગે છે તેથી ૫૬ એમ જણાઈ મ્હવિ તરીકે જિનપમસરિની
નીચેના મહત્વામાં આવેલ છે)

૧૦ સોલણુ (૧૪ મા સેઠા)

(૧૫) + અચરિકા.

અર્થ—

નિલુ મહીસ નમેનિલુ સરસધપન પશુમેવિ
આરલલ્લ આ આપણલ અનિયમુ માવુ પશવિ. ૧
કર જોડિલ સોલણુ બલુધ ઇવિલ સધુ કરેસુ.
મુનિલ અવધારલ ધમિમલ અચરિ લલ્લ માએસુ. ૨
x x x

અતે—

કુમરલ અપો હરિ લઅલ સીપલિ વાલ
કપ પુણુ નવરેલડી આમુવિ જિનલ પસલલ. ૩૮
—પ્ર પ્રા. મૂ. મ. સ

(બાણની પ્રાચીનતા જોતાં આ કાળ ૧૪ મા સંવત્સરનાં લાગે છે)

વિક્રમ પંદરમી સદી.

૧૧ રાજશેખર સૂરિ—મલધારી+
(૧૬) નેમિનાથ ફાગ (૧૪૦૫ લગભગ)

આદિ—

સિદ્ધિ જોહિ સખ વર ચરિય તે તિત્યખર નમેની,
ફાગુમધિ પહુ નેમિ જિણુ ગુણુ ગાએસહ કેવી

૧

‘ * * * * ’

અંત—

રાજલ દેવિસહ સિદ્ધિ ગયહ સો દેહ યુણીજહ,
મલહારિહિ રાયસિહર સૂરિ કિહ ફાગુ રમીજહ

૨૭

—પ્ર૦ પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્ય સંગ્રહ

૧૨ જયાનંદ સૂરિ (૧૪૧૦ આસપાસ)

(૧૭) ક્ષેત્રપ્રકાશ રાસ-૩૦ રતન

ગદ્યગ્રંથો—[પદરમા સૈકામા બોલાતી ગૂર્જરાતી ભાષામા અનેક
ટીકા-ગ્રંથો બાલાવબોધો લખાયા તેમા પ્રથમનો મળી આવતો ગ્રંથ તેતરણપ્રપ્ર

[* રાજશેખર સૂરિ-તે પ્રથમ વાહનકુલમા કોટિક ગણુની મ યમ
શાખામા હર્ષપુરીયગચ્છમા મલધારી ણિરદથી પ્રસિદ્ધ થી અભયસૂરિના
સતાનમાં શ્રીતિલકસૂરિના શિષ્ય થયા છે, તેમણે દિલ્લી (દિલ્હી)મા
સં ૧૪૦૫ મા જ્યેષ્ઠ માસની શુકલ પચમીએ ‘ ચતુર્વિંશતિ પ્રબંધ ’—
અથવા ‘ પ્રબંધકોષ ’—અથ રચેલ છે તે ઉપરાંત શ્રીધરની ન્યાય
કદલીપર પંજિકા રચેલી છે] આ ઉપરાંત વિનોદ કથાસંગ્રહ એ નામનો
દુકી રસપ્રદ અને બોધક કથાનો સંગ્રહ રચ્યો છે કે જેનું ગૂર્જરાતી
ભાષાતર વિનોદાત્મક કથા સંગ્રહ એ નામથી ભાવનગર જૈન ધર્મ પ્રસાર-
સભાએ સ ૧૯૭૮ મા પ્રકટ કર્યું છે)

સરિનો સ ૧૪૧૧ ની સાથમાં મુદ્રાતના પાટનગર અમુદિસ પાટ
શુમાં પદ્યવચક પર બાધાવશેષ છે અને ત્યારપછી સોમસુંદર સરિએ
ઉપદેશમાથા પોમચાત્ર, પદ્યવચક આરુપનાથનાથ અને નવતત્ત્વ વગેરે
મધોના બાધાવશેષો અને મુનિસુંદર સરિનો પોમચાત્ર-અર્ચુ ના-
ચનો બાધાવશેષ લખેલા મળી આવે છે તે સર્વ અવશેષો પદ્યમાં
સદીમાં વપરાતી બાધાપર પ્રકાશ નાંખે તેમ છે]

૧૩ વિજયભદ્ર

(૧૮) કમસાવતી રાસ—૩૬ આશનો.

આદિ—

નમ્ર બીર બિલ્વેસર બિલ્વેસર અભિનવો દક્ષિ
ભરત શ્વેતે ભગ્નઅપિ નમરની શોભા બલ્લિ,
મેધરથ રાગ રાગદેરે ધર્મ જાપે
ધડની શિદ્ધિ જિત્તી નિતી તસ પરિ સોધિ.

૧

* * * *

અનુ—

ધરણીને વચ્ચે કત વૈરાગીઓ એકું સસાર વિરાગો લાગીઓ
બાપે મેસાવી મેરો બલીકરી રાજિ મેસારી મેરો બાદિષ ખરી
બાદિષ બાદિ ખરી રાગે બાપિ ખરે વીસ સરસ રહી
નિહાં મકા છટ્ટી જિત્તી આવી તિરે પો સીધ લીધી સહી
ચારિત્ર પાસિ કમ બાપિ કેવલી ગુરુ બે મથા,
વિજયભદ્ર મનિ વર ત્યે મેળા મહિરમાં દિયા.

૩૬

—૩—૧૩ લો.

(૧૯) કસાવતી સતીના રાસ.

આદિ—

ભરત શ્વેતિ રે નમરી ઠિ મમલાનની
રાગ રાગ રે રાગ કરમ ત્રિવિધ સગપી

એક દિવસે રે રાઈ મત્રી બોલાવીઉ,
દત્ત મત્રી રે દેસાઉરથી આવીઉ.

૧

*

*

*

*

અંત—

(ત્રૂટક)

બૂપતુ સૂત રાજ થાપી લીધુ સયમ સુખ ભરિધ,

દેવલોકિ બિહુ પુહતા સુગતિ જાસિ અવતરી,

કલાવતીની પછીય સઝાય, ન પડીધ સસારસિઈ,

(વજ્યભદ્ર મુનિવર સતીય ધ્યાધ, મોક્ષ જઈધ લીલસિઈ ૪૯

—સવત ૧૭૩૮ વર્ષે ફાગુણ વદિ ૧ રવૌદિને ૫૦ થ ૧૨૫

૯—૧૧ (પાલણુપુર ભ.)

—ધતિ કલાવતી ચરિત્ર ગીતિ છદ સમાપ્ત સવત્ ૧૬૨૬, વર્ષે

ચૈત્ર વદિ ૪ દિને. (મ બ)

(૨૦)—હસરાજ વચ્છરાજ સ ૧૪૧૧

—શીલ વિષે સ ૧૪૧૧

+શીલ વિષે શિખામણુ સ. ૭૧ સ મા બી

૧૪ x વિનયપ્રભ (વિજયપ્રભ ? ઉદયવન્ત ?)

(૨૧)+ ગૌતમસ્વામિના રાસ (સ ૧૪૧૨ ખભાતમા)

આદિ

પ્રણવાક્ષર પહિલુ એ બણીજઈ માયા ખીજઈ સિઝનિ સુણીજઈ,
શ્રીમુખિ સોભા જ સભઈ એ

*

*

*

*

* પ્રસિદ્ધ ગૌતમસ્વામીના રાસના કર્તા તરીકે 'વિનયપ્રભ' (ઉદયવન્ત) એ નામ પ્રચલિત છે, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે તે સુપ્રચલિત રાસના કર્તાનું નામ વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાય છે એ વાત ઉક્ત રાસમા સુસ્પષ્ટ લખી છે પ્રચલિત મુદ્રિત પુસ્તકોમા 'દેવાધુર અરિહત નમિજે, વિનયપદ્મ ઉવઝાય યુનિજે' ઇત્યાદિ પાઠમા 'વિનયપદ્મ લખ્યુ છે એ મુદ્રાના પ્રમાદથી યાતો

અતે—

દેવદ્ધ પુરિ અરિહત નમીજાઈ વિનવપ્પદ્ધ ઉવચ્ચય યુર્ણીજાઈ
ધણિ મતિ યોગમ નમસીએ

૪૮

પરપર વસતા કંઈ કરીજાઈ દેસ દેસાંતર કંઈ ભાગીજાઈ
કવણુ કાળિ આપાસ કરૂ.

નહિ છડી યોગમ સભરીજાઈ કાળ સમ એક જન મિણિ સીજી
નરનિધિ વિસસઈ તાંક શાટ.

૪૯

મહેદ્ધ સઈ જાણેતર વરિસે જાન નયરિ સિરિ પાસ પસઈ
(યોગમ અણુદર કેવલ કિવસે) કાઈ કવિત ઉપચાર વરે,

આદિહિ મમલ એઅ મર્ણીજાઈ પરિ મહોજાઈ પદિલ દીનઈ
રિહિ વહિ કમ્પાણુ કરો.

૫૦

છતિ શી પ્રથમ અણુધર શી યૌતમસ્વામિ રાસ

પા ૪—૧૧ ભાવ. પ્રાપ્તિત.

એ હસ્તલિખિત ગ્રંથ અનુસાર મુદ્રણ થયું છે તેના લેખકના જન્મથી
વિનવપદ્ધને જાણ વિનવપદ્ધ થઈ વચેલ છે મારણ કે આ સસવા કાંઈ
જાણતર અજ્ઞાન શી જિનકુસલસુરિયા સિધ્ધ વિનવપદ્ધ હતા એ
વાલુબર—સુરિયાજાઈ શી સજવનાવના માટેને સજઅ જ્ઞાનજ્ઞાનદારમાં
ગ્રાહ્ય જાણે વધ પહેલાના કમિલ પુસ્તકમાં વિનવપદ્ધ કવચ્ચય યુનિએ
જિહું સ્પષ્ટ કમિલ છે વાળુપાણવ અભિમતજા નેનિવાવના માટે સજઅ
જ્ઞાનજ્ઞાનદારમાં ગ્રાહ્ય વચેલ ગ્રાજીન પદ્ધાવિમાં જોવા પાડે છે કે—

“તથા શી પુરણિ (શી જિનકુસલ સુરિયા) વિનવપદ્ધાદિ સિધ્ધેન્દ્ર
કવચ્ચાવપદ્ધ કસ મેન વિનવપદ્ધોપાધ્યાયેન નિધનીશ્વર નિજાદ
સપ્તસિન્ધવે મત્રમસિત્તૈવમસાસો નિહિતઃ વૃણુણેન સ્વજાતા
યુનમતવાનં ભવ ઈત્યાદિ.

જાણી કવચ્ચસસવા કાંઈ સજાંથી કાઈ ભવનો સહેલ સહેતો નથી
શી જિનકુસલસુરિયા ૧૩૮૬ માં દેવદોહ વધા તેથી તેના સિધ્ધે જના
નેલ સસ સ ૧૩૮૯ માં હોય તે વડન સમય છે

૧૫ હરસેવક.

(૨૨)+ મયણુરેહાનો રાસ. (સ ૧૪૧૩ (૧) કુકડીગામમા)

આદિ—

દોહા.

જૂઆ માસ દાર તણી, કરે વેશ્યાશુ જોય,

જીવ હિસા ચોરી કરે, પરનારીનો દોષ.

૧

ઢાલ-અનાથીની વૈરાગી દેશીમા

વ્યસન આતમ પરનારીનુ, પ્રત્યક્ષ પાપ દીખાયુ

રાવણુ પદમોત્તર મણિરથ રાજ, તીનુ રાજ ગમાયુ,

૧

-રાજવીયાને રાજપિયાગે, ભાઈ છેવો પાગે-આદણી

“ “ “ “ “ “

અતે—

ગામ કુકડીએ કર્યો ચોમાસો, સવત ચોદો તેરા માયો,

કયા કારણુ આ ઢાલજ કીની, હરસેવક ચિત્ત લાયો-રા ૧૮૭

સાવારે તો મુખ સામજજો, ચરિત્ર મયણુરેહારો,

તિણુ ઉપર કોઈ અધિકો આહો, મિચ્છાદુષ્ક મહારો-રા. ૧૮૮

(આ ઢાલ એક છે ને તેની કડી ૧૮૮ છે તેમા રાજમ્યાની-

મારવાડી ધણુ શખ્દો ને પ્રત્યયો છે ને તે સ ૧૪૧૩ જેટલી જૂની

કૃતિ લાગતી નથી તો તેની હસ્તલિખિત પ્રત મળે નહિ ત્યા મુધી

સવતૂની અનિશ્ચિતતા લાગે છે પ્રકાશિત શા ભીમશીમાણુકે કરી છે

તેમાથી જેમ છે તેમ અત્ર મૂકેલ છે)

૧૬ જિનોદયસૂરિ* (ખ૦)

(૨૩) ત્રિવિક્રમ રાસ સ ૧૪૧૫

* ગુજરાતના પાલણુપુરમા વસતા રૂદ્રપાલ અને ધારલદેવીને ત્યાં
સ ૧૩૭૫ મા સમર નામે કુંવર જન્મ પામ્યો. તેણે કુવારા સ. ૧૩૮૨

૧૭ જ્ઞાનકલશ

(૨૪) + શ્રી જિનોદયસુરિ પદ્યલિષ્ટક તસ સ ૧૪૧૫.

આદિ

સતિરણુ સિરિ સતિનાથ પદ્યમથ નમેતી
 કસમીરક મણ્ડીમ દેવિ સરસનિ સુમરેવી,
 જુમવર સિરિ વિશ્વકેયસુરિ ગુરુગુણ માએસુ
 પાદ મહેચ્છિનુ તસુ રમિ તમુ હૃદી પલકેસુ,

૧

અંતે

મુકમુર ગુણ ગણતુ સમથ શેષ વહિમ લકઝે
 રમક રાસુ ઇકુ રમિ જ્ઞાનકલસ મુનિ ઇમ કલ્ક ૩૭

—મ જિનોદયસુરિનું મૂળ દક્ષિણામ સોમરમ હતું તેને સુરિપદ
 આપવાની ક્રિયા તરણુકલ્યાણમે અભાતમાં સ ૧૪૧૫ માં કરી. તે
 પદ્યલિષ્ટક ક્રિયા આપા જણાવી છે તેથી આ કાવ્ય સ ૧૪૧૫ માં
 રચાયેલું જણાય છે પ્ર જે એ ગૂર્જર કાવ્ય સમય.

૧૮ મેરૂતન્દન. (જ જિનોદયસુરિ દીક્ષાજીર)

(૨૫) + શ્રી જિનોદયસુરિ વીવાહસંહિ સ ૧૪૩૨

આદિ

સવનમજુવહિષે મમકુબોવમ પાસપવકમસુ પલુમેવિ ભત્તિ
 સુગર વિશ્વકેય સુરિ કરિસુ વીવાહસંહિ

સકિય કીમાહલક મુચ્છ ચિત્તિ. ૧

* * * *

માં રીસા લીપા. જિનકુલસુરિની દીક્ષા આપી સોમરમ નામ પાડ્યું
 સ ૧૪૦૧ માં એસકમીરમાં વાવનાવાવની પક્ષી મળી. સ ૧૪૧૫ માં
 અભાતમાં શ્રી તરણુકલ્યાણમે તેમને સુરિપદની આપીને જિનોદયસુરિ
 નામ આપી જિનકુલસુરિની પદ લેવાયા. સ ૧૪૩૨ માં સ્વર્ગસ્થ થયા.

અતે

એહુ મિરિ જિણુકલ્પસરિ નિય સામિણો

કલ્પિ મધ ચરિઉ અઈ મદ્યુદિ,

અમ્હ સો દિક્ષમ્હુગુડ દેઉ મુપમનઉ

દમણુ નાણુ ચારિત મુદ્ધિ

૪૩

એહુ ગુરુરામ વીવાહલઉ ને પઠઈ ને ગુણુમ ને મુણતિ,

ઉભયયોગે વિ તે લહઈ મણુવણિય

મેરુનદન ગણિ ધમિ ભણુનિ.

૪૪

—ખ૦ જિનોદયસરિ સ ૧૪૩૨ મા પાટણુમા મ્વર્ગસ્થ થયા તેનો
છેલ્લો ઉલ્લેખ કરી આ કાવ્ય પૂર થાય છે તે વર્ષે તે રચાયેલુ જણાય
છે રચનાર પોતે તેના હસ્તદીક્ષિત શિષ્ય છે પ્ર નૈ એ ગૂર્જર
કાવ્ય સચ્ચ તેમજ એ રા સ ૩ ૧૫ મા સૈકાની ભાષા માટે આ
કૃતિ ઉપયોગી છે.)

(૨૬) +અનિત-શાંતિ સ્તવન

આદિ

મગલ કમલાકદ એ, મુત્ર સાગર પૂનમ ચદ એ,

જગગુડ અનિત જિણુદ એ, શાંતીસર નયણુનદ એ

૧

ખિહુ જિનવર પ્રણુમેવ એ, ખિહુ ગુણુ ગાધસિ સખેવ એ,

પુણ્યભડાર ભગેસુ એ, માનવભવ સફલ કરેસુ એ

૨

૬

*

૬

૬

અતે

ધમિ ભગનિહિ ભોલિમ તણી એ, મિરિ અનિય સતિ

જિણુ ત્યુય ભણીએ,

સરણિ ખિહુ જિણુ પાય એ, શ્રી મેરુનદણુ ઉવઝાય એ

૩૨

—પ્ર૦ રતનસમુચ્ચય અથવા રામ વિલાસ પૃ ૨૧૫-૨૧૯

—૧૩૬—

૧૯ દેવસુદર સુરિ શિષ્ય

(૨૭) કાકળધિ બહિષ્કાર્યા સવન લગભગ ૧૪૪

આ યોગી ૧૪ કુંડાની છે કાકળા અસુરોને અનુક્રમે આબાસર
 કરીને યોગી યુધી છે ઘન શીશ તપ અને કાવ્ય એ ચાર જૈન
 મર્થના મુખ્ય સિદ્ધિઓ ઉપદેશ આપ્યો છે યોગી ૨૪ માનો સવન
 લખ્યો નરી પણ ખેલો કુંડામાં શી દેવસુદર સુરિને વહ્યા કરી છે
 એમણે આ યોગી દેવસુદર સુરિના કોઈ શિષ્યે ૨૪ છે એમ ખાત્રી
 થાય છે દેવસુદર સુરિ સરિ પદવી સવન ૧૪૨ માં મળ્યા અને
 સવન ૧૪૫ સુધી તેઓ દયાત કતા એમણે આ યોગી સવન
 ૧૪૨ થી ૧૪૫ સુધીમાં રચાઈ છે એમ ખાત્રી થી કહી શકાય.
 આદિ-એની ભાષા પણ તે મળે અસુર પૂની છે શરણાત આ પ્રમણે છે
 અસ્થિત સિદ્ધ આચરિય ઉચ્ચાચ સાધુ સુદર દેવસુદરસુરિ પાત્ર
 વર્ણિય સુવ સામણિ સમરેવિ ધમ્મ ક્રમ બલિષ્ઠ સખેવિ ૧
 કરવે ધર્મ મન જુલા ભગતે ખાણુસ ભવ કંઈ આણિ નિમમતે ૧
 મન રીશ તપ જીવન સાર, સુક સુર વચણ પાઠવે સવિચાર ૨
 કંઈ યુ દી ત્થ ઘન, તિહાં ચોતવીઈ નવિ અભિમાન
 ચિત્તિ તિત્તિ પતિહિ મુલિસુદ સો એવ સઈ લીતઈ લલ ૩
 ખરઈ ચિત્તિ નામ એવમ ચિત્તિ અમુ રસિ પૂરિય ધમ
 પત્ર યુ પાનિઈ પદમ ગિણુદુ અઈ સિણા નવિ પાઠ ઈંદુ નિદુ ૪
 આખઈ નૂપતિ ઉદરિ નવિ કોઈ દોષઈ પાત્રિ ઘન જીમરઈ
 ખીર થાલ દોષઈ સજમઈ શાસ્ત્રિય સોઈ કહનિ તિમઈ ૫
 ગદગદીયા ધમ કવન નિદામણિ નિસુણુક તેકર પુન્ય
 શુદ્ધ ચિત્તિ દોષાં મૂત ખીર, દેવસોકિ પદ્યા એ વીર ૬
 ચાક્ર સકટિ દુનિ નારિ, તતખિણિ વિરપ દ્રતઈ ચારિ,
 ઘન રોષ તિમ અજન્યાજ, જિમ આવીસ જાનઈ તતકમ, ૭
 મસદ તિમ વહિરાવિઈ ધીવ જિમ સમિઈ નિચકર ખીવ,
 પાત્રિ ઘનિ કજીત નિરવાલ આદિનાથ ધન સારથવાલ ૮

ધીઉ દાઉ જઉ દીજઞ દાન, તુ રાઉલિ લામઞ યહુ માન,
 દાનિ ભૂતપ્રેત વસિ થાઈ, દાનિ દુકખ દુરિઅ સવિ જઞઈ. ૯
 જિમ કહિ ચિકુ ઊપજઞ, દાન ઉદારિ તિમ નીપજઞ
 દાન વિપઞ જેહ ઊપજઞ યુદ્ધિ, તીહ નર સઘવર આવઞ રિદ્ધિ ૧૦
 * * *

અતે—છેવટનો ભાગ આ પ્રમાણે છે —

શશિ લછણ ચંદણ પીયૂપ, સેવતાનિ હણુઈ સવિ દુખ,
 ઇમિ પરિ મનિ ભાવણુ ભાવતા, કર્મ આણુતા ન્યાઈ પત્યા ૬૦
 શાલિ દાલિ ધૂત મીઠા હોઈ, એય વાત જણુઈ સદ્ કોઈ,
 ધરમુ માહિ તિમ ભાવણુ સાર, એહ વાત પાધરઉ વિચાર ૬૧
 ખલકઈ ચૂડિ અતેવર હાથિ, નમિ રાજ પવિસઈ પરમત્થિ,
 બહુ મણિએ કલિ કલ્લ હોઈ, પરમાણુદ લહઈ ઇડે સોઈ ૬૨
 પણિ પણિ ચ્યારિ ચક્રરામી જીવ, યોનિ વસઈ સસારિ સદૈવ,
 ધરમુ એકુ સવિદ્ આધાર, ધર્મ લગઈ પામીજઞ પાર. ૬૩
 સમરથ રાત્રિ દિવમિ મનિ ધર્મ, ધર્મ તણુઉ મન છડઉ ઇમ,
 રાખઈ ધર્મ ચિહુ ગતિ દુકખ, ધર્મ લગઈ પામી જઈ મુકખ. ૬૪
 સાયર મર્યાદા પુણુ રહઈ, ચદ્ધર ગયણિ સચરઈ,
 કુશલ પચ ને દિ આચાર, સોઈ સહગુરુ યુજવઈ વિચાર ૬૫
 હિંદુ ગુર જણુઉ મો મમારિ, જેહ ગુર જાઞઈ વિચાર,
 પાત્રઈ અનઈ પદ્માવઈ મોઈ, એઉ મહગુરુ જાણુઈ મહુ કોઈ ૬૬
 હાથિ ચડિઉ ચિતામણિ રત્ન, જઉ લામઈ જિણુવરત વચન,
 જિણુવર દેવ ધર્મગુરુ માહુ, એય સમક્રિતુ શ્રેણિકરાઈ લદ્ધ ૬૭
 ક્ષણુ એકુ મન જઉ ચાહર ગહઈ, કર્મ વિવર નિશ્ચિ મો લહઈ,
 કરમ વિવર સીઝઈ સવિ કાજ, લામઈ મુગતિ તાણુ સહ રાજ ૬૮
 ક્ષાયક સમક્રિતુ નિશ્ચય તાહ ચડિવિહ ધર્મ દીઈ છઈ જાહ,
 મોઈ કદીઈ કક્કર કર બદ્ધ, પઢના ગુણુતા હુઈ મર્વ ચિદ્ધિ ૬૯
 —મનિપ્રકાશધિ ચક્રપાઈ મમામા ॥ ગા લિખિત દેવગિરિ નગરે (મ ૫)

૨૦ સાધુદ સ (વ૦ જિનચેખરસુરિ-જિનરત્નસુરિ સિ૦)

(૨૮) શાસિલક શસ ॥ ૧૪૫૫ આમો શુદ ૧

આદિ—

વરુ

દેવિ સરસતિ ૨ સઝળ સસાર

જલ નામિઈ કવિજન સવે પુષિ અતિકિ સરસ વણીન

વીજાપુરનકપારિણી તે સાગ્રિણિ ખનગાદિ આણીન

કરનેદી કવીયણ બણુ સદગુર પાપ ખણુમેવિ

શાસિખા ખના તણાં અરીય રચેસુ સગિવિ.

૧

×

×

×

અતે—

શુષ્ક

તાપમજી મી વજસેખર ચરિ નામઈ પાવ ખણુસર્પ દરિ

તાસ પાદિ ઐ જિનરત્ન સુરીસ, મન શુષ્કિ પ્રણુ નિસરીમ. ૨૧૬

સદિગુર નામ છે હર્ષક ધરી, શુષ્ક બંદ કથા મઈ કરી

સાગ્રિમક ધમાત અરિત બણીઈ દુસ્ખઈ અતિકિ પવિત ૨૧૭

બાવસાદિન નરનારી બણુ કષ મનિ સુદિષ અવળુ શુષ્કઈ

સાધુદસ મુનિવર ઇમ બણુઈ નવનિધિ તેક ધરિ આંગણુઈ ૨૧૮

મવન ચક્ર પચ્ચવનિ વરસિ આસે શુદ્ધિ જિનચાનઈ દિવસિ

જિનવચને કરી સદ્વલિઈ બાવિઈ અમતિ ક્રેપાક ધરિઈ ૨૧૯

—મી શાસિમદ્તુ જમ સસ બાવ ઉવકિરણુ ચિત્રખિન મધામ
૩૧૧ મી (બ) ધર્મમગતિ સુરીક સાધુ સિરોમણિ જિનચં (વિ.
૫ ચોપદો પાનાં ૧૪૬ થી ૧૫૭ પકિત ૧૫

—૭-૧૭ થી (બા જને પ્રત પરથી મેળપાડ કષ ઉપર
વખેચ ઉ)

૨૧ વસ્તિગ (વસ્તો) (સં. ૧૪૬૨ પહેલાં)

(૨૯) ચિહ્નગતિ ચોપદ્ધિ

આદિ—

સેતુજ વદિય તીરથરાઉ, ગોયમ (ગુર્યા) ગુણહર કરઉ પસાઉ,
વાગવાણિ હઉ સમરઉ દેવિ ચિહ્ન ગતિગમણુ કહ સખેવિ ૧
ચિહ્નગતિ માહિ કાઈ નચ્છી સાર, દીસઈ દુખ તણુ ભડાર, ૨
ચિહ્નગતિ તણુ તીહા નહો કાઈ ગમુ જિહિ ચિત્તિ એક વસઈ જિણુ ધમ્મુ.

x

x

x

અંતે—

મૂરખમાહિ મૂ પહિલી તીહ, જિણુ ધર્મમાહિ વસઉ સવિ દીહ,
કાલઉ ગહિલઉ ખોલિ કાઈ, તેઉ પુણુ સહગુર તણુઉ પસાઉ ખુ.
રામતિની છઈ મૂ ધણી ટેવ, ગુર્યા સધની નિતુ કર મેવ,
અજ્ઞાન પણુઈ આમાતન ચાઈ, વસ્તિગ લાગઈ શ્રીસધ પાય ૯૪
(મ ખ.)

+ રાત્રિભોજન સ પપ સ મા બી

+ રહનેમી રાજમતિ સ સ મા મી

* પ્રસિદ્ધ જૈન કવિઓમાં આ કવિની ગણના થાય છે આ ચિહ્ન-ગતિ (ચાર ગતિ—મનુષ્ય, તિર્યચ, નરક, દેવ) એ સળધીની ૯૪ દુકની ચોપદ્ધિમાં અનેક—પ્રકારની યોનિમાં ભટકતા જીવને કેવા કેવા ભયકર દુ.ખ ભોગવવાં પડે છે, તેનું વર્ણન કરીને કવિ કહે છે કે જીવને અરિહંત દેવ અને સાધુ ગુરુ એ મોટા પુણ્યને બળે પ્રાપ્ત થાય છે માટે દંડ ચિત્તે જિન ધર્મ પાળી પાચમી ગતિ (મોક્ષ) ને પામવી (મ ખ.) સ્વશ્રીમનલાલ ડાહ્યાશાઈ દલાલે પાટણના ભડારોમાંના માહિત્ય ના લેખમાં આ ગ્રંથની પ્રતીક લખ્યા સં ૧૪૬૨ માંથી આદિ ને અંત આપેલ છે તેથી કર્તા તેની પહેલાંનો છે તેમના કથન પ્રમાણે એક જીવ પ્રતમા મગલાચરણથી આદિ આમ મુકી છે—‘ સેતુજ વદિય તીરથરાઉ, પ્રભરત્ના ગુરુ કર પસાઉ ’—આ પરથી કર્તાના ગુરુ નામ પ્રભરત્ન અથવા રત્નપ્રભ હશે

અતે-કશ્ચ ક્રમધેતુ એ હોઈ, એ ચિતામણિ અવર ન કોઈ,
એહ જિ શિવપુરીનઉ પથ, જીવન એહ જિ સતિ હુ ગ્રથિ,
મૂલિ મત્ર મણિ એ મનિ માનિ, તપ જપનકે ફલ એહજ ધ્યાનિ
ધણિ સવિસપદ આવઈ પૂરિ, ઈમ ખોલઈ જયશેહર સૂરિ ૪૪૭
ત્રિભુવનદીપક એહ પ્રખધ, પાપ તણકે સાસઈ નછ ગધ,

—(પા૦ પાપ તણકે ન સુહાઈ ગધ)

જા ગયણાગણિ ધુ ચિર થાઈ, જા મહિયલિ દિણ્યર શશિરાઉ ૪૪૮

—ઈતિશ્રી ત્રિભુવન દીપક પ્રખધ સમાપ્તમિતિ

શ્રી જયશેખર સૂરિ કૃત શ્રી અચ્યુત ગચ્છે

—પ્ર૦ કા૦, અમ૦,

—સ ૧૬૨૨ વર્ષે આવાઠ માસે જ્યહુ પખે એકાદમી ૧૧ ગુર-
વાસરે-ગુભ નક્ષત્ર લગ્ને પુસ્તક લિખિત ચ ભદ્રારક શ્રી પુન્યપ્રભ
સૂરિસ્વરાણા ગિણ્ય ભદ્રારક શ્રી જયસિદ્ધસૂરિણા લેખયાચકે ૨૮
(મો. સે, લા,), ૪૦-૮ (વિજય ધર્મસૂ૦)

પ્રગટકર્તા—અ ભ ગાંધી સપાદક પડિત લાલચંદ્ર ભગવાનજીસ

વિ સ ૧૯૭૭

૨૩ હીરાનંદ સૂરિ (પીંપલ ગચ્છ વીરદેવ સૂરિ-વીરપ્રભ
સૂરિ શિ૦).

(૩૧) વિદ્યાવિલાસ પવાડો સ ૧૪૮૫

આદિ—

પહિલુ પણુમીય પદમ જિણેસર, સિતુંજય અવતર

ગુજરાતી ભાષા અર્વાચીન જણાઈ આવે છે આમા લૂંતી ગુજરાતી છે અને
અનેક છદો જેવા કે દ્વંદ્વા, ધૂપદ, એકતાલી, ચોપદ, વસ્તુ, સરસ્વતી ધલત,
છપય, ગૂજરી વગેરે છે આ પરથી જેમ પ્રો. મણિલાલ નબુમાઈ દ્વિવે-
દીને જણાય કે ' ગુજરાતી ભાષાને પ્રથમ ગુજરાતીનુ રૂપ આપનાર જૈનોજ
હોય એમ માનવાં બહુ કાગળો છે ' તેમ સ્પષ્ટ સમન્વય તેણે છે

દલિયુદ્ધરિ મી શ્યાતિ નિવેસર ઝિજ્જતિ નિમિત્તમાર.
 છરામિસિ પુરિ પાસનિવેસર, સામરે વર્દમાન
 કાસમીર પુરિ સરસતિ સામિલિ, દિલિ ગુમનઈ વરધન. ૧
 પિપેસિ મઠિલિ મિરમ્મા મજુદર સિરિ વીરપદસરિ
 નામઈ લીધઈ જાસુ તલે સવિ પાપ પજુસઈ દરિ
 તાસુ તલુઈ પપ પજુમી ગોસિસુ વિધાવિધાસ મરીમ,
 મજુદ હીરાણુદ ભવિયાં નિસુલુઈ દમ્માઈ દરેક ખરીવ ૨
 વિધાવિધાસ નરિદ પદોદ દમ્મા મિતર જાસુ
 અતરમ નિલુ પુપ્પ કરેકુ ટુમ્મિ ભાવ ખલેરે અલ્પી.

x

x

x

અતે—

પીપેસિ મઠિલિ ગુરઈ ચલુનિષ્ક્રમે
 વીરદેવ સરિદિ પદિએ જામસ વધામલુએ ૧૫
 વીરદમમરિ ગુર મજુદીએ પદિ હીરાણુદ સરિ અય.
 સવન ૧૪ પદ્યાસીદ એ નિરમીડ મરિમ રસામ—અ

—ક્રમ ૧૭ પદ. સામરમદાર પાળ. પ્રા. લખ્યા સ ૧૫૩૨ ની

મ જેસ,

—સ ૧૫૧૫ થી ૧૪૩ બાદપદ સુદિ સમમી ગુર મી મડપ
 મદ મદાદુર્મ પાતિસદ મી નમીરસામ વિજયે રાજે મી મમપાર મઠે
 મી લગમીસામર સરિ મિ નીતિવિધાન મિ હીરાણુદ નિ ૧૪-૧૧
 ન ૧૧ ૧૮૮૧-૮૨ ૨ ૩.

(૩૨) દરદાર્જુવાદ ૧સ.

આદિ—

વીર નિવેસર પપ નમીએ
 સમરીવ સમરીવ સરસતિ દિનિ દિ
 રમનમા મુજુ મારિપુ એ

હીયડલઘ હીયડલઘ હરપ ધરેવિ કિ—

વીર જિણેસર પય નમીએ

૧

*

*

*

*

અતે—

ધણિ પિરિ જિણુવર ગુણુ થુણુએ નાસઈ કસ્મલ દ્વરિ કિ,
બોલઘ બોલઈ હીગણુદ સ્પરિ કિ,

ધણિપરિ જિણુવર જિણુવર વાદના એ ૩૧

૩-૧૧ વિ ધ

(૩૩) જખૂ સ્વામીના વિવાહલો સ ૧૪૯૫

(૩૪) કલિકાળ

૨૪ દયાસાગર સૂરિ.

(૩૫) ધર્મદત્ત ચરિત્ર. સ ૧૪૮૬

—મિત્ર

૨૫ જયસાગર.

(૩૬) વચર સ્વામિગુરુ રાસ રા ૧૪૮૯ જૂનાગઢ

અંત—

જૂનઘગિદિ શ્રી નેમિ પસાઈ,
શ્રી જયસાગર વર કાય ઉવઝાઈ,
ચહિદ નિબ્યાસી વહર હો
ધમિ ગણુહર સુવિહાણુ થુણીજઈ,
ઉછવ મગલ રાસ રમીજઈ,
શ્રેય શાતિ સપતિ કરો

૫૪

૫૫

પ્ર કા

(૩૭) કલ્યાણુમદિર ભાષા (ચો) વિધા

૨૬ મેઘા (મેઢો)

(૨૮) શ્રી તીર્થમાળા સ્તવન.

અતે—

એકસડ તીરથ વીસોપર નામ, હવિ બાણિ દુર્ગ સચિત્ત રણુમ,
 આવડ મુખતિથિ કુમળ જળા એક તવન બાણિયે હો ભખા ૬૧

એકડ ક્ષુદ્ર મુખતિનું કામ સદા શિવ તીર્થધર નામ
 તીરથમાળા બહુડ સાંભઠક બાળ પાપ ધર દુર્ગ નિરમમ, ૬૨

પ્રતિ શ્રી તીર્થમાળા સ્તવન સમાપ્ત મિતિ.

આવિશા શ્રી મેઘી વામનાર્જી. (૫ ૩૫)

(૩૦) શણકપુર સ્તવન ૧૪૬૬ શર્નિક

આદિ—

વીર સિંહુમર ચઘડે ભાગી, સરસતી કંદર્પ સુખનિ મઠ માની
 યદિ હોઈ જિત્ત આપી ૧

x x x

અત—

ભક્તિ કરી માહમી તણી, એવ હરિસલ્લ કાલ

સિંહ ક્રિસિ કીરતી વિલસી જે એ ખન ધરલ્લ રખાન

સવન ચઢે નવાલુજઈ જે પુરિ કાળી મણે

એકડ ક્ષુદ્ર મઠ તવન ક્રિષ્ણ ભનરગ ઉચાસે. ૪૪

૫-૧ નાના પાનાની જુની ૨૧ માંમરોલ

૨૭ દેવરત્ન સૂરિ શિષ્ય.

(૪૦) દેવરત્ન સૂરિ કામ સ ૧૪૬૬

આદિ—

પહેમાં સરજન મગધામરણનાં એક ૭ પછી

૨૧સ.

ત્રિભુવન ગગન વિભાસન દિણ્ણયર, નયર જીરાહિલિ વાસરે,
 નમિય નિરજન ભવભય ભજન, સજ્જન રજન પાસરે,
 કવિજન માનસ સરવરહ સીય, સરિસીઅ અવિચલ ભત્તિરે,
 ધ્યાઇસુ ભાવિષ્ટ દેવી સારદ, શારદ શશિકરકતિરે

* * * *

અંતે—

સવત ચહિદ નવાણુ વરિસઈ, રતુ વસત જન મહનઇ

દિવસિઈ, મનેરંગિ હિ સુવિશાલ,

ફાગઅધી એ ગુરૂ વિનતી ભાવ ભગતિ

ભોલિમ સજીતી, કીધી રસ ચહિસાલ

૬૪

ગણુહર શ્રી દેવરત્ન સૂરિસર, ઇમ વીનતિ કરી

જે નરવર, વદઇ ભગતિહિ સાર,

તિહ ધરિ વિલસઈ નવનિધિ અહનિશિ, ગવિ

સુહસપદ નિતુ હુઈ તીહ વસિ,

વછિય સિદ્ધિ આપાર

૬૫

(આ ૬૫ હુકતુ જૂદા જૂદા પ્રાચીન છદ્મા મુદર કાવ્યના

‘ નમુનાઓ પૂર પાડનાં કાવ્ય છે)

પ્ર૦ જે એ. ગૂર્જર કાવ્ય સચ્ચ

૨૮ ગુણુરત્ન સૂરિ (નાયલગચ્છીય ગુણુસમુદ્ર સૂરિ—
 ગુણુદેવ સૂરિ શિ૦)

(૪૧) ઋષભરાસ

આદિ— પડિત શ્રી યશોવિમન સદ્ગુરુઓ નમ

આદિ અક્ષર ઉચ્ચાર સિઈ, અરિહત પણુમ્યોસુ,

રામ બધ રિસહેસતુ, નવ નવ રસ વન્નેસુર.

૧

૧ ઋષભેરા—આદિનાથને ૨ વર્ણુવીગ.

અગાધ કવિઆણુ કવિઆ રસ, કવિઉ કોલા કોડિ	
નીમ મનિ માનિ કવતાઈ કવિય મ દેખે ચોદિ	૨
નાયક મઠિ શુણ્ણદેવ ગ્રા ખમી સુગ્રા પસાઈ,	
શુણ્ણરમણ સરી ઇંમિ ઉચરિ વનિસુ વનિપાસાઈ.	૩
વરા ઇઆમઠે દ તવિસુ, આણી અતિ ધણુ અતિ,	
સુણ્ણાં મણુ મિલકડિ થડિ સુરસતિ આણુ મતિ.	૪
x x x x	

અતે—

કહિન કમ કિયા નેથી દાપ પુરિમતાય પુરિ કેવલ જાપ	
ન્યાન મહોમજા સુરપતિ કરિ જાપ જાપ રામજ મિજુવન ઉચરિ	૧૪૨
કેવલદીપક મિજુવનમાંજ, સગેસરણમાંકિ કરિ વર્ણવ,	
શુણ્ણરત્નસુરી રથામી જાપવત, પ્રથમ પ્રમથ ખરામ જાપવત.	૧૪૩

—છતિ વાસવચરિત્રે પ્રથમ પ્રમથ

(૪૨) લક્ષ્મી આહુબસી પ્રમથ.

આદિ—	આપાસ ચોપાઈ	
ખમ મિલ્લેસર પાવ નમુ નિન સેતુ / કેરો રથમિ		
અહનીમ આદિન નામ જાપના, દુરમતિ નાસિ નાંમિ.		૧
પદમાદેઈ વર દીપ અનોપમ, નાયક મઠિ સુરરાય		
મીગુણુ મમુસરિ ગર મિઆ મદિઆસિ ધણુ વલચાપ.		૨
તાસ થડિ તપ તે / દિવાકર, સાવર નિમ ગમીર,		
મી ગુણ્ણદેવ સરિ મુખિપ્રનિત, સમરજ સાકસ ધીર.		૩
તાસ સીસ વીરજ જાપિ મી શુણ્ણરમણુ સરિ,		
દિસદેસર કુઆર ગુણુ માતા, પાપ પસાઈ દુરિ		૪
આદિ કુઆરિ કૌ વીનની ગ્રાહી અમ વર દર્શિ		
લારજ આ, મસિ તણે પવાઝે વૃઝ પસાવિ કીનિ		૫
x x x		

અંતે—

સતી ભણુઈ મુણિ સાચુ વીરા, ગયવર માન કહિનિ,
એહ થકા ઉતરો અતુલીખળ, જિમ સવિ કર્મ દહિનિ ૩૯૩
બિહિનિ તણુક પ્રતિબોધ સુણીનઈ, હિઈ ઉપમમ વસિક
તાત જુહાડ બંધવ વાદ, બાધ એ દૂય વસાસિક ૩૯૪
માન તજ્ય તવ જ્ઞાન ઉપનુ, અમરે કીક ઉચ્છાહ,
સમોસરણિ કેવલની પાતિ, મિઠો બહુલી નાહ ૩૯૫
નાભિ મરદેવ્યા ઝગબ જિણેસર, સુનદા મુમગલા રાણી,
ભરથ બાહુબલિ બુલી મુદરિ, સતી શિરોમણિ બણી ૩૯૬
એ જપતા અગિ પાપ ન લાગિ, અવિહડ મુખ અનત,
શ્રી ગુણુરતન સગી ઈમ બોલિ, શ્રી આદિનાથ જયવત. ૩૯૭

—ઈતિશ્રી ભરથ બાહુલી સખધે દ્વિતીયો પ્રપંથ મપૂર્ણો ય
રાસ લિખિત વિદ્યાવિમલેન સ ૧૭૦૩ કાર્તિક શુદ્ધિ ૧૦ ગતૌ

(દે૦ લા૦ કમળ વિજય મુનિ પામેથી) રત્ન૦ ૩૦

કર્તાનો સમય બહુવ્ર માટે વિચાર કરતા જણાય છે કે તેમવત
પદરમા સૈકાના અતમા વિદ્યમાન હતા, તેના કારણમા —

(૧) તેમના ગુરૂના શિ-ગુરૂમાઈ જ્ઞાનસાગરની કૃતિઓ ૧૫૩૧
મા જોવામા આવે છે તે માટે જુઓ જ્ઞાનસાગર પહેલા

(૨) તેમના ગુરૂ ગુણુસમુદ્ર સુરિએ અનેક બિબનીપ્રતિષ્ઠા કરાની છે —
ઉપલીપાસર આમમા સ ૧૪૯૨ મા પચતીર્થના બિબની પ્રતિષ્ઠા
કરાવી છે તેનો લેખ આ પ્રમાણે છે —

સ ૧૪૯૨ મા વંશાખ શુદ્ધિ ૩ ગુરૌ શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતિય રામ
ભાર્યા જસમાદે સુત માહિરાજે નિજપિતૃ-માતૃ શ્રેયસે શ્રી સુવિધિનાથ
પચતીર્થિમિબ કારિત પ્રતિષ્ઠિત નાગેન્દ્ર ગચ્છે શ્રી ગુણુસાગર સુરિ તત્પદે
ગુણુસમુદ્ર સુરિભિ-ઉપલી પાસર આમે —જુઓ જૈન પ્રતિમા લેખ
સગ્રહ ડમોઈના લેખ અક પ.

ળીને લેખ સ ૧૫૧૨ નો છે તે આ પ્રમાણે —

સ ૧૫૧૨ વર્ષે હામણ શુદ્ધ ૮ શુક્રે શ્રીમાત્ર-શાલીય મે. આખ્યા
આ આશિકદે સુ. સાતિમકેન પિતૃમાતૃ મેરોર્થિ આત્મભેવસે મી કુમુ-
નાથનિળ ॥ પ્રતિ શ્રી નામેન્દ્રમચ્છે જા શ્રી ગુણસમુદ સુરિનિ ॥
(પંચતીર્થ)-ઉપર મુજબ આક્ર ૪૪૮

જાને ગુણસમુદના ગુર ગુણસાગરે સ ૧૪૮૫ માં પ્રતિજ્ઞ કરાવી
છે સ ૧૪૮૫ વર્ષે વેદ્યાન શુ. ૬ સ્તૌ શ્રી જોસ વાઘ યા ॥ કુત
સુમકેન મી વાસુપૂજ્યનિળ ॥ પ્ર મી નામેન્દ્ર મચ્છે શ્રી ગુણસાગર
સુરિનિ સર્વ દોષ હરણ નિમિત્ત ॥ છ ધ-આક્ર ૧૧

૨૯ સોમસુ હર સૂરિક (વધા ગચ્છના ૫૦ મા પદ્મધર)

(૪૩) આશાધના શસ

(૪૪) + નેમિનાથ નવરસ કુલ (ગુણસતી-પ્રાજ્ઞ-સરજીત નિધ)

આદિ—

આમા પદ્મેલાં મજાજ્વરણના મે સરજીત શ્લોક છે પછી

શસક

સમર વિસારક સાથ વિસારક સારક થા પર દેવીરે

આપ્તુ નેમિ બિલ્લિક નિરજન રજન જગલ નમેવીરે

૩

* જન્મ સ ૧૪૩ લીલા ૧૪૪૩, વાવક પત્ર ૧૪૫ સૂરિ પત્ર
૧૪૫૩, સ્વમ ૧૪૬૬ આ પ્રતિક્રિત સૂરિનું ચરિત્ર સોમ સૌધાન્ય મન્થ
માં રૂપેલ છે તેમણે સરજીતનાં સામ્યવચ્છુદિ કન્થાનુસ્તવ રાગોત્ત,
નવસ્તની વગેરે કૃતિઓ કરી છે જાને ગુણસતીમાં તેમણે પદ્યમાં ઉપરેલખાવા
જાવાવધાપ (૧૪૮૫), યોગસાગર (સ) પદ્યવરવક પર (સ)
આશાધના પ્રયાગ પર (સ) નવવાનપર (સ) વહીયતકપર
[સ ૧૪૮૧] વગેરે જાવાવધાપ કર્યા છે તેમના સિંધ્ય હુનિમુદર સૂરિને
યોગસાગ-અનુષંગિકસનો જાવાવધાપ રચ્યો છે

રવિતલિ વરતઈ સોરીઅ પુરવર અવય નયર સિગારરે
સમુદ્રવિજય તિહા રાજ કરતિ પતિ રતિપતિનહ અવતારરે. ૪

x

x

x

આમા ત્રણ ખડ છે ત્રીજા ખડની

અતે—

આદોહ

પ્રથમ અશોક વિશાલ ફુલ પગર સુકુમાલ, નાદ મનોહરએ ચચલ આમર એ,
હેમસિહાસણ કત ભામડવઝકત, દુદુભિ અબરિએ ત્રિણિ છત્ર

ઉપરીએ. ૩૩

ધર્મ પ્રતિહારજ આઠ, કસર જિતો નગપાક, રચઈ પુરદરએ ભૂરિ ભગતિ ધરએ,
પાલીય જિનવર પાસિ, સયમ મન ઉલાસિ, સિવપુરિ પુહતી એ

રાજમતી એ સતીએ ૩૪

ફાગ

ધવલ આસાઢની આઠમી નાક મહા મેવ નારી

નેમિ જિણેસર સિવપુરિ બપુરિ ગયુ ગિરિનારિ

૩૬

પછી સસ્કૃતમા એ શ્લોક છે, તેમાના છેલ્લા શ્લોકની અદર

કર્તાએ પોતાનું નામ 'ભૂયાદુગ્ધવત્ત સોમસુંદર્યશા શ્રી સધભદ્રકર'

એમા બતાવ્યું છે

—ધર્મશ્રી નેમિનાથમ્ નવરસા વિધન ભવિકજનરજન ફાગ

સમાપ્ત મિતિ

પત્ર ૪-૧૫ મોરબી પ્રબંધુલાઈ-અગસ્ટ ૧૯૧૭માં જૈન કૉન્ફરન્સ

હેરેદડ તથા મુનિ ધર્મવિજય તરફથી શમામૃત અને આ સાથે છપાયેલ છે.

[ધનદેવગણીએ સુરગાભિધાન નેમિકાગ સ ૧૫૦૨ મા રચેલ છે]

૩૦ ભાવસુંદર (ત૦ સોમસુંદર સૂરિશિ૦)

(૪૫) મહાવીર સ્તવન—પાન વિહાર મડન સ્ત૦ ઉગ્ગજનમાના.

આદિ—

પણુમવિ સરસય માય પાય, નિતુ બે કરખેડિય,

x

x

x

શ્રી સોમશુર સુરિ રાજો નિતુ સમરવિ નામ

જામ વીરથ સકલ મણિ નિમ મોદસ ધણ

પત્ર મહાનથ ખરણખાર પુરિ પચ્ચારો,

પચેત્રિય વસિષ્ઠસુ મળણુ છત્ર સપરિવરો.

મોદસઓ ગિણિ નિરસિઓ છતા અપરિ ક્યાય

સા ગિરિયા ગુણ સમસ્તા, નિરમલડીએ

દુરમનિ દુર પચાર્થ

x

x

x

x

અતે—

ઉદય રસ એક મનિ એક ચિત્તિ કરિ બાલકમુર,

નિમ નાસર્થ અમુદ સિવિ સપપનિ મુખક પરપરિ,

પરનિ જરપ પામિએ છકરતિ નર્થ નિદાણ,

છણિ કુસિ જગિઅ જાકર નિજુવર જગ જિમ બાણ

જા મોઝ ગિરિ જાજીવદરિ સામર સકલ તાસ મહણ

અસિ બાણુ થ અમલ નાજિઅ અમર પરિ જા મદિવથ

તા નિતુ નથી પરિ નિતુ અમલ અધિક માન નિદાણ

મોમથ સદિતુ બણિ તવનક સ રમનિ શ્રી વીર ગિણિએ,

૩૧ સાધુષીતિ (વડતપચછ—જિનકલ સુરિ શિ૦)

(૪૬) મત્સ્યોદર કુમાર રાસ

આદિ.

અતે—

વડતપ ચૌ શ્રી જિનકલસુરિ, તાસ સીસ રજા ગુણપરિ,

સાધુષીતિ ગણિ રમીક સમ, જણુમગુણતમ પૂર્ણઆસ. ૧૫૭

—ગણિ લલિત લગણેન વિચિત્ર ગણિ અવનિવર થનારો

૬-૧૧ (વિ. ૫)

(આ રાસમા થોડા વસ્તુ છદ અને મુખ્ય ભાગે ચોપાદ છદ એ એક વિવાહછે કે જેમા ચોપાદને દરેક પાદને અતે એ લગાડયો છે (૪૭) વિક્રમચરિત્ર કુમાર રાસ સ. ૧૪૯૯ લખ્યાસાલ ૧૬૯૯

૩૨ માણિક્ય સુંદર (મેરુતુંગ શિ૦) ૧૪૭૦ આસપાસ)
(૪૭) ચક્રવર્તી ધર્મદત્ત કથા.

૩૩ તેજવર્દન (૧૫ સે.)

(૮૮) ભરત બાહુબલી રાસ

(૩૪) સર્વાનંદસૂરિ (૧૫ મા સૈકામાં થયા સંભવે છે.)

(૮૯) મગલકલસ ચોપાદ. (પ્રાચીન છે)

આદિ—

મગલાચરણ

સયત્ર મગત્ર સયત્ર મગત્રમણુ મુણિનાદ
આમુગિરિ આદિનિણુ પાય પકમ પણુમેવિ ભાવિણુ
કછોલી મુખમણુ પાસનાદુ ઉરવરિ ધરેવિણુ
વાણુવાણુ મુખ વયણુમે અવતરી અક્ષરમાત્ર,
મગત્રકલસ ચરિત કિત ભણુસિંહ રલિઅ રમાત્ર

૧

ફદા—ગલિઅ રમાત્ર નિમુણુના મગત્રકલસ ચરિત,
ભવિઆ ભાવિર્ધ સભવુ ક્રીકિ મુનિચત્ર ચિત્ત
નિશ્ચલચિત્ત પસાઉવર્ધ વિવન વિલીજર્ધ ફિ,
મુલકિત વાણી ઈમ ભણુર્ધ શ્રી સર્વાનંદસૂરિ

૨

૩

—પા બ

આ રામના કર્તા સર્વાનંદસૂરિ ક્રિયા ગચ્છના હના અને તેમણે
આ રાસ ક્યાગે રચ્યો તે નાણાતુ નથી એક સર્વાનંદસૂરિએ સ ૧૩૦૨
મા ચક્રવર્તી ચરિત રચેલું છે આ ચોપાદમા વચન સામેરી દ્રુપદ

વગેરે રાએ વાપરેલા છે. આ. ધ.—મીના સર્વાનન્દગુરિએ જાગૃદ્યસ્તિ
રમ્ય છે આ રૂતિ પ્રાપ્તિ છે ને તે ૧૫ મા સૌમથી અર્વાચીન નંધીજ
એમ જણાય છે તેથી અત્યારે તો તે 'સૌમ્યા' ખૂણી છે

૩૫ મહાલિકા

(૫૦) પેથાસસ

આદિ—

વિષ્ણુમવશ્વિ વીનવર્ણ દેવિ સાગિણિ વાગેસારિ
હસનમણિ આશાસનમણિ તિલકણિ પરમેસારિ
વીર નિલિદ્ધ હ નમીય મલ્લણ મલ્લિકુ મી શાવિદ્ધિ
કવલ જડજળ જડજળપિરુજ સમરીય મનરગિદ્ધિ ૧
કોડીય નવર નિષાસલ્લીય વહલ આનિદેવિ
શાસનદેવતિ મન ખરીય ગુરુમલ્લણ નમેષિ ૨
ગસ રમેવલ નિષ્ણુમવશ્વિ તાજમેજ દિવિ પાલ
સખ તસાવન રોપીલ એ સખ ગિરિનિમગિરિ બેવિ. ૩

× × × ×

અંતે—

સોમનાથ ચંદ્રજાલ વહીય દેખીલ વલીલ જાગે
તિલ પીપાણુ દિવ મન રહિસલ મહાસિક જણુધ ધનિ.
તલિ નામિન.
તિલ પીપાણુ બેગિ તલિ હરીવાજા સમ રે
સરજાદે સજવ મનીજા સમ રે

—પ્રાચીન વલ પ્રાકૃતિક વ્ય પેથાસસ સખાગ

(પ્ર કા: જાણુ.)

[નિકમના ૧૩ મા સત્કર્મ અપેથા પોરવાઃ વલના પેથાસાદના
સુપ્તો આ રાસર્મા સહેપના વર્ણવેલા છે રસ ૧૫ મા સત્કર્મ
આદિમાં રમ્યએસે લાગે છે પેથાના વિશેષ વર્ણન અટે સુપ્તસામર
કાવ્ય ડ્રોમ. પિ. ધ.]

વિક્રમ સોળમી સદી.

૩૬ દેપાલ. * ભોજક સં. ૧૫૦૦ થી ૧૫૨૨ સુધીમાં
વિદ્યમાન કવિ.

(૫૧) જવડભાવડ રાસ-પા. ૪

(૫૨) રોહિણીયા ચોરનો રાસ.

(૫૩) આર્દ્રકુમારનું સડ.

(દેપાલ ભણિ સાજી ગર્ધલા મુગતિ આપુણી ધાનચી

સકતિ સયલ સવ પ્રસન)

પ્ર. ૬૧

* પ્રસિદ્ધ નામી કવિ હોતો તેનું દૃઢ નામ દેપો હવું શ્રી ઋષભ-
દાસ કે જે ત્યાર પછી સત્તરમા સૈકામા જૈનેતર કવિ પ્રેમાન હને પણ ટકર
મારે તેવો વણિક આવક કવિ થયો છે તેણે સવત ૧૬૭૦ માં રચેલા
પોતાના કુમારપાળ રાસમા ઉલ્લેખ કરી તેના વખાણ કર્યા છે કે —

આગિ જે મોઝા કવિરાય, તાસ બાય ચરણુજ ઋષભરાય,

લાવણ્ય, લીંબા, ખીમો ખગે, સંકલ કવિની છીરતિ કરો

હ સરાજ વાછો દેપાલ, માલ હેમની ખુદિ વિશાલ,

સુસાધુ સમરો સુરચદ, શીતલ વચન જિમ સારદયદ

વધુ હકીકત માટે કોચર વ્યવહારી રાસ નુઓ. તેમા જણાવેલું છે કે
દિલ્લીના પ્રસિદ્ધ દેસલહરા ગાહ સમરો અને સારગ એમનો તે આશ્રિત હોતો,

ચાચક તેહના ઘર તણુક વેધક નર વાચાલ,

જાણીતક જિનરાસની કહીઈ કવિ દેપાલ

આમા ચાચક એ વિશેષણ તેમજ બીજે સ્થલે તેજ રાસમા ‘લેયોરે
કાકુર હુમ જે ભાવઈ’ એમ કાકુર ગણ્દયી સખાધન સૂચવે છે, કે કવિ
ભોજક હોતો (વિજયધર્મસૂરિ દ્વારા ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ ભાગ ૧૯૦)
આના એક કાવ્યની પ્રતિ સ ૧૫૦૫મા લખાયેલી છે દેપાલ શુન્નરાતમાં
કર્યો હતો અને શુન્નરાતમાં રહીને તેણે ઘણા કાવ્ય રચ્યા હતા એની જે
કવિતાઓ મળી છે તે તે કવિના બીજા શુન્નરાતી જૈન કવિઓના જેવીજ
આધામા છે દિલ્લીની ભાષાની કળી અસર તેમા જણાવી નથી (મ બ)

(૫૪) વળસ્વામી ચોપાઈ સ ૧૫૨૨

(૫૫) અદનખાસા અરિત ચોપાઈ—

આદિ—

વસ્તુ ૭૬

વીરનિશ્વર પાપ પશુમેરિ ખલુમિય પરમેસરીય
હરખિ હીન્દા મુખિ હસગામિહિય
તિહનખુ નિશ્વ બાણુદણી વામનાણિ સરસતિ સામણિ
અણુખાસા અરિત ઝણુ, છુદિ માણુ મુવિસાસ
સખતણુઈ સુપસાઈછિઈ કહિઈ સુમચિ રેખાસ.

—૫ ૬—

(૫૬) હસ્તિયાળી.

(એ હસ્તિયાળી જે નર નણે, મુર્ખ કવી રેખાસ વખાણે.)

(૫૭) રત્નસિસાવની કલાવાળી—

એ ભણે ભણેરી અખિરહ બાવનહ ધરિ એદિ
આમણિ મીઠાઈ હસમણુ અહતણી પરિ એહ.
ગણુ બરખા દોઈ લીહી ગણુપરતર વિચાસ,
શૂદ્ધમદ મુનિવર સરીય, કહિસાઈ કવિ રેખાસ.
કેમણુ વગણુ નરવર રાણુ કવિ મગણુ બ.

૧

(૫૮) રત્નસિસાવ કાગ.

આદિ—

પશુમિય પાસ નિશ્ચિદવન આનુ સરસઈ મુમરેવી
શુભિના મુણિઈ અણિસ હામ નણિ મુણુ કેવી. ૧
સોદમસુંદર રવનનુ ગુણમણિ ભાગરો,
કચણુ નિમ અચકત કતિ સજામ સિરિદારો
સુભિના મુણિરાઈ નમ મદિયનુ બોહતક,
નગરિયાન પામણિય નગરિ ખટુતક વિહરતક. ૨

અતે—

નદડે સો સિરિ થૂલિમદુ જો જુગહપહાણો
મલિયઉ જિણિ જગમલ્લ, સલ્લ રધવલ્લહ માણો,
ચૈત્રમાસિ ખલુ હરિસ રગિઈ જુ મુણિ ગાએવઉ,
ખેલહિ નિયમણિ ઊલટિ હિન સુ ફાગુ રમેવઉ ર૭

—૨૭ દુકોનુ સુદર કાવ્ય છે

(૫૮) આર્દ્રકુમાર ધવલ.

આદિ—

માઈએ નયરહ સીફફયારિ, પાચ કન્યા રમતિ રમઈએ,
ચિહુપણુ વરીવલા ચલ ચિયારિ, વરનવિ પામઈ પચમીએ, ૧
વાવિ ચહખડીએ ચ્યારિ એ ખલ, ચિહુ ચિહુ કુમારી ચ્યારઈ વરિયા એ,
૩પિ નિરૂપમ જેમીય રેલ, ધણુદત ધૂચ તેહે ખીજવીય ૨

* * * *

ધન પ્રભાવિઈ કવિ દેપાલ, આર્દ્રકુમાર વલી આવિઉ એ ૪
ધવલ ૧

* * * *

અતે—

અમલયકુમાર તૂ મીત્રીઉએ, ન્યાયઈ એ વડખુદિ તૂ.
અમદ પ્રીય વાહતઈ રહાત્રીઈ એ, રમતલઈ બાર વરીસ તૂ.
અખધ્યિ હોઈ જે વાહ તૂ, વડઉ લેસાલીઉ એ.

(૬૦) +સ્નાત્ર પૂજા.

આદિ

પહેલા, ત્રણ પ્રાકૃત આર્યા-ગાથા છે, પછી હાલ-ચાલ
પવિત્ર ઉદક લેઈ અગ પખાલી, વિવિધ વસ્ત્ર ગ્રહવ ચિરમાલી,
કુમુમાજલિ મ્હેલો આદિ જિણુદા, તોરા ચરણકમળ સેવે

ચોમડ હદી-કુમુમા. ૧

* * *

અતે—

સરસ સેવતરી માધવી માળા ગુણ ગાવે ઈમ કવિ દેખાણા
જાગમ અપ્રત સમગ્ર ગુણગણ અનાત ગોવીંદી નિનની

જોળમ પાટ

કુમુદાંજલિ ખેલો વીર નિજુદા તોરા અરણ
વસુદા

ભાઈ ગુમદિ ભાઈ ગુમદિ કુદ મદાર

નીચુપ્પમ કમલસ સિદુવાર અપમ સમુજ્જવલ

પસરદ પરિમલ મિસિલ, મધમુદ સુકુલ મનુવર

ઈમ કુમુદાંજલિ નિન અસલિ, ચિતિય પાવપણુસ

મુક્તિય તારામણ સરિસ (પાપાંતરે મુક્તિય તારા અણુસરિસ)

ભવિષ્ય પૂરક અસ—

(૫ વિવિધ પૂનસમેક)

(૬૧) ધાવચ્ચા કુમાર ભાસ.

આદિ—નર હાસમી નણી નરવર શોવિદો

કુમાર ધાવચ્ચા નિહાં વસાઈ નિસિત પૂનિમ ચદો.

* * * *

અતે—

દેખડ ભણુઈમી સફાઈ ગુણ રમિઈ મઈ

રાતિ કિવસિ સેવા કરઈ તે સિયપુરિ ભાઈ

—નિજુળી મનિ આસવા મણી ૧૮

— ૨ ૧૧ ચિ. ૫.

(૬૨) જાગૃત્વામિ પથભવવળુન શોપઈ તપ સ ૧૫૨૨

આદિ— આસા શુ. ૧૫ રવિ.

શામમ અણુદર પથ નમી આસદિસ અરિદત,

હરપમથ અદનિસ વસઈ ભરમ તજ અગવન.

૧

ભવભજણુ ભગવતનુ આણુ અખડ વહેસિ,
સીલ સિરોમણિ ગુણુ નિલક, જાણુ કુમર વણેસુ,

૨

અતે—

સવત પનર ખાવીસમઠં એ વ રચિ ધણુધ (ખાવીસ રવઉ આસોઠ)
પૂનિમઠએ,

ભણુધ ગુણુધ નરનારિ તેહ મનિ ઉપશમ રસ વસઠં એ ૧૭૮

કાવ્ય—શ્રી જાણુ સ્વામી રિદ્ધિ ગામી ભવહ પચતણુ ચરી,

ઉપગારકારી ખુદ્ધિ સારી રચ્યઉ દેખઠં પપ કરી,

જે ભાવિ ભણુસઠં અનઠં સુણિસ્યઠં રહસ જાણી એહના,

જિણુ આણુ ધરસ્યઠં ક્ષમા કરસ્યઠં કાજ સરસ્યઠં તેહના ૧૭૯

(વિ ધ)—અપૂર્ણુ પ્રાચીન પ્રત મારી પામે છે.

—મ ૧૬૯૩ વર્ષે આસો સુદિ ૭ શુક્રે લિખિત મુતી હવા-
મનિ મેહાજલ પઠનાર્ય—ગુ વિ

૩૭ રતનાકર સૂરિ.

(૬૩) + આદિનાથ જન્મભાલિષેક.

આદિ—

વમ્નુ

વિનીયનયગી વિનીયનયરો નાભિ નિયગેહિ

મઝદેવિદિ જિયરિસર, રાય હમ સારિચ્છ સામિય,

મિરિ રિસહેસર પદમ જિણુ, પદમ ગયવર વમહગામિય,

વસહ અલકિય કણુય તણુ, જાગો જગ આધાર,

તમ્નુ પય વદિય તમ્નુ તણો, કલિશુ જન્મ સુવિચાર.

૧

અતે—

વસ્તુ.

રિસદ મહર્જીણ રિસદ મહર્જીણ ક્રિય મુરશા,
 ઉપાધિય જામ જામ કરિય, જાનની પાસિ મિત્રેવિત્તજા-
 નદીપર અડુ દિવસ કરિય દેવ દેવી નિયમણુ પત્તા
 ધરિપરિ સજસ જિનેપરકિ, કરુ ન્હવણુ ગડુભાતિ
 મુનિ સ્વચ્છાવર પાવદર, જિમ તુમ કિયઈ વરમુતિ. ૧૨
 —પ્ર દેવાયની સ્નાન પુળમાં અતમત વિવિધ પુગ્ન સંમેદ.
 (દેવાય કવિના સમક્ષીન દેવા જોઈએ તેથી આ કવિને દેવાય
 કવિ જાની મહેલ છે)

૭૮ સ ધવિમલ (મેલા સંઘવી ?) તૃ મુનિમુન્દર શિખ.
 (૬૬) મુન્દરાન મેષિનો રાસ પ્રબંધ સ ૧૫ ૧ ને ૬ ૫૪ ૪ મર
 આદિ—

પરિવર્ત પ્રણિયુ અનુકરિઈ એ, નિયુવર અદીસ,
 પજા સાસનદેવજાએ તીક નામઈ સીસ.
 સમરીઅ સામિયુ આરા એ સાનિયિ સમરત
 અમઈ પલઈ પ્રતિય ૧ એ કવિ સિઈ એક કરત. ૧
 તઈ તુડી વતયિયિ મણુએ હાઈ આનિસ અમઈ
 સેઈ મુન્દરા તલુડ રસ રચિયો મન રમઈ
 જામ દીવક કરત પેત વસુદાઈ વડીલી
 અથ નમરી મુરખણુ અમરપુરિ કવી. ૨

x

x

x

અતે—

તીવર્ક અવસરિ અદ્યમન લીમઈ એ મા. નર અનઈ નારીદ, ય.
 ગ્રીમ મહાતમ સાંભયો એ મા વિષમત પ્રણિય ૬૬ ય. ૪૭
 તપમઈ રૂર બાવમ સમ્રાએ મા. મી મુનિમુન્દર સરિ ય.
 નમઈ સર્વ સિદ્ધિ સંપન્ને એ મા. દુરિય પજાસઈ દુરિ, ય. ૪૮

તામ્ર તાણુઈ સેવકિ રચઈ એ મા. ગસ હૃદય રૂઝઈ રગિ, સુ
 ચાપિઈ મીલ સોહાભાગુ એ મા આનદ ઉપજઈ અગિ. સુ. ૪૯
 સવત પનર એકાતરઈ, મા. નેહલ ચાથિ વિશુદ્ધિ, સુ
 પુષ્પ નક્ષત્ર ગુરુવાર સિદ્ધિ એ, મા ચરિત્ર એ પાલુવિ પ્રસિદ્ધ સુ. ૫૦
 જા લગઈ મેર મહીધર મા. જા જલ સાયર પૂર સુ
 શીલ મુદરિમન ગાઈઈ મા. જા લગઈ મસિ નઈ સર, સુ. ૫૧
 જે નર શીલઈ નિગ્મલા એ, મા નારિ નવાહિઆ મધ સુ
 એ કરનેડી કવિ કહઈએ મા હું તીહ પગની ધૂલિ સુ ૫૨
 શીલ હિ સવિ સુખ સપજઈ એ, મા શીલ લગઈ નવનિવિ, સુ
 શીલઈ સુર સાનિધિ કરઈ એ મા. શીલહિ સયલ પ્રસિદ્ધિ સુ. ૫૩
 શીલહિ ઉત્સવ નિતુ નવા એ મા શીલહિ કાઠિ કલ્યાણ, સુ
 શીલ લગઈ કહીયઈ કિસો એ, મા પામીઈ પચમ દાણુ સુ ૫૪
 શીલ પ્રગથ જે સામલઈ એ માલ્હડતડે, નગ્નારીય તે ધન, સુ.
 મુદરિસન રિપિ કેવતી એ, માં ચતુર્વિધિ સધ પ્રસન્ન, સુણિ સુદ૦ ૨૫૫

—વિ. ધ ચોપડો પા. ૨૩-૩૭)

—સ. ૧૫૭૩ માજ લખાયેલ પ્રત ડેહલાના બઝારમા છે.

—કુલ પાચ દાજો અને ૨૫૭ પદ સાગર બ. પાટણુ

[આ કૃતિના કર્તાનું નામ કોઈ પ્રતમાની અશુદ્ધતાને લઈને 'મેસો
 સધવી' એવું હોય એમ ઘડીબર લાગે છે પણ સૂક્ષ્મતાથી વિચારતા
 સવવિમલ એજ નામ ખરૂ જણાય છે]

૩૯ ધનદેવ ગણિ.

(૬૫) મુરગાલિધાન નેમિકાગ. સ ૧૫૦૨
 આદિ—

પહેલા, સમૃતમા મગલાચરણુ શાફલ શ્લોકમા છે પછી પ્રાકૃ-
 તમા નીચે પ્રમાણે શાફલ છે —

દેવી દેવિ નવી કવીશ્વર તણી વણી અમીસારણી.
 વિધા સાગર તારણી મમ ધણી દસામણી સામિશી
 મદ્ય દીપતિ છપ્પનિ સરસનિ મઠ વીનતી વીનતી
 બેાધું નેમિકુમાર કેશિની રતિ હામિઈ કરી રજની.
 સરસતિ મુઝ મનિ દેવીઅ દેવીઅ તું જામિ સારરે,
 નીલમમ્મ હમ સામમ્મ જિનનર વરણું નેમિકુમારરે.
 કામિન હમ ઘાતાર સામી નેમિકુમાર
 દાર મનોહર એ મુચનિ રમણિ વર એ

*

*

*

અતે—

યાન ઉપનું જાણીય સણીય રાખેમઈ રમી
 જિરિ સિરિ સામીય નિરખીય હરખીય સા નિવજ અગી,
 સામી કેવલ કામિની કરિ ખરી સુજમતી નાહરી
 સા સસી નિગમજ રાજકુમરી, મુમતિઈ મઈ સા વરી
 ને દેવઈ જિરિ રમ ઉપરિ મમઈ મી નેમિ પાવે નમઈ
 ને પામઈ સુખસિદ્ધિ રિદિ દિ રમઈ મી સામેની ભોમખઈ

—મતિ મી મુરગાલિધિ નેમિદામ. સપૂલ સવન
 ૧૫૦૨ વર્ષે કૃતો ધનદિવમણિના.

[આ સરકૂત પ્રાકૃત તથા ગુજરાતી એમ જણુ બાણમય છે જણુ]

[સોમસુદર સરિએ જણુ બુદો નેમિનામ નવરસ હામ એમ જણુ
 બાણમાં ૨ થો છે અને તેજ સમ્ય બાસપાસમાં. ગુણો ૫૨મી સરિના
 અતમાં સોમસુદર સરિ.]

૪૦ સ ધકલશ મણિ (ત૦ ૧૮૦૪૦૪૨સુરિ-ઉદયનદિપિ)
 (૬૬) સમ્યક્વરસ (અહ બાણમાં) સ ૧૫ ૫ મામર તથાબામાં
 અતે—

તથ મરિજનામક જાનિજક એ માલકતરે,

શ્રી સોમસુદર સુરિ, સુણિ સુદરે, શ્રી મુનિસુદર સુરિ માહતરે,
 નયવંત નયવંદ્ર સુરિ, સુણિ સુદરે * * *
 શ્રી ગુરુરાજ વિશ્વકર્ણ, માહત. ચિદ્ગુ દિસિ કર્મ વિહાર, સુણિ,
 સમર્પિત રેયણ પ્રકાસતી, માં સોસણ ભાસ ભાસણ હાસ. સુ. ૯
 એ ચ્યારછ ગુરુ તપગચ્છ ગુરુએ, માં રત્નશેખર સુરિરાય સુ.
 ઉદયનદિ ગુરુ વદિધએ, માં જગમતીરથ પ્રાય સુ. ૧૦
 સવત પનર પૂરોતરુએ, માં માગસિર રચિઉ સસ સુ.,
 તલવાડા પૂરિ નિપતુએ માં સુણ્યરસ કલસ સકાસ. સુ. ૧૧

—ધતિ ૫ સધકલસ ગણિ વિરચિત સમ્યક્ત્વ રાસ સમાપ્ત
 સ. ૧૫૩૮ વર્ષે ચૈત્ર સુદિ ૧ દિને, પૂજ્ય પ. નયહેમગણિ
 ગિધ્ય, લાવણ્યધીર ગણિના લિખિત—સા. બ. પાટણ.

૪૧ આનંદમુનિ.

(૬૭) + ધર્મ લક્ષ્મી મહત્તરા-લાસ. સ. ૧૫૦૭
 આદિ

હાળ પ્રથમ

સકલ સદા ફલ વિમલ ગિરિ, જિણુ ચક્રવીસ પ્રણામ,
 કરિમ્ કવિતુ મોહામણુ એ, ગચ્છ રતનાગર નામ.

* * * *

અતે—

જાણતી એ ગુરુ ઉવયાર, શ્રી ધર્મલક્ષ્મી મહત્તરાએ,
 મડવૂ એ નગર પ્રવેસિ, સવત પનર મતોતરુએ,
 શ્રી મહત્તર એ ભાસ કરેસિ, એસવસિ આનંદમુનિ
 શ્રી સધૂ એ સિઈ અનદિન, મડણુ લીમ સહોદર એ,
 સોની એ ભોજન તન સધપતિ માણિક પય નમઠ એ
 ધામિણિ એ ઘો આગીસ, શ્રી રચણસિહ સુરિ પરિવાર સહ
 છું એ કોડી વરીસ, શ્રી ધર્મલક્ષ્મી મહત્તરા એ.

૫૧

૫૨

શ્રી ધર્મજીભી મુદતરા, અસ્મિન્ન જન સસિમાણુ,
અહનિસિ એહ શુણુ ગાધર્ના, રિદિ થદિ કલ્પણુ.

૫૩

—અગામે ૭૫ પ્ર જે કૈ ગૂઝર કામ સમય.

૪૨ આસાયત

(૬૮) હ સવત્સકથા યોપઈ (વત્સરાજ હ સસાજ યોપઈ)
લ. સ. સ. ૧૫૧૩ પહેલાં.

આદિ—

અમરાવત સમાણુ પ્રત્યક્ષ દમણુ અવર નવરાણુ
પુર પદ્મણુ પથણુ અવણુ વીર જાવનવા.

૧

અંતપઈ—

સિખર બદ્ધ હસ સદસ યાસાદ કનક કલસ પન નરવધ નત
ગ્રાધવરીનું નિર્મલ નીર પુર પદ્મિણુ વસઈ તણુ નિર.

* * * *

અંતે—

ધર્મઈ સામઝ અસ્મિન્ન રામ જાજ પુણુ ઇંદક પાપ નિ કર્મ,

દેવ અણકુ તિલુવર નામ, દુવ તણુકે ૭ દેશ દામ.

૩

અવર દેવ જા પૂજા પાપ મિણુ પૂજા દેહ નિર્મલ થાઈ

તિલુવર બેલિત ધર્મ તે કરક પાપદેહ તિમ દેશા હરક

૩૧

જુલુવત ડર પાપ અણસર મુનિ પુરી મદિ અણસર

પુર પદ્મિણુ વાલજવલ જળુવણે વત્સરાજ નઈ હ સ

૩૨

મામ આ રાગ રાગી કુલપુત્ર કથા વગઈ જાવની,

મદ્ય દુકુ વસ્તુ મકઈ સુતિસ્મઈ આરિ જામીસાં વુઈ

૩૩

ભૂખતી તિલસઈ તિણાયા તિણુ મોદમાયા નથા

નુજાન દેવ દરિ સવિ કમઈ અણુ અસાહત નિક અણધાં રમઈ ૩૪

—૪ ખડ છે દરેકની અત કડીમાં ‘અસાધત’ એમ લખેલ છે સ ૧૫૧૩ વર્ષે પોપ વર્ષ ૧૨ વિપ્ર મુશરિકે—વિવકવિજય જાગર ઉદયપુર

—છતિ શ્રી હસ વસ કથાયા ચતુર્થ ખડ સમાપ્ત. સ. ૧૬૫૯ વર્ષે ભાદ્રા શુદ્ધ ૮ દિને કાં ઉદયચંદ્ર શિ કાંમનોહર લિં નાદસમા અંગે પાતા ૨૩-૧૨-૧૧ ૫૨. ૩ કો.

રત્નશેખર ૧૫૧૦ આસપાસ.

(૬૯) રત્નચૂડ રાસ.

—૩૦, ભાં.

૪૪ કલ્યાણસાગર.

(૭૦) વીશી (૨૦ વિહરમાન જિન સ્તુતિ) પૈકી ૧૪ જિનસ્તુતિ. આદિ.

શ્રી સીમધર સાબલક, એક મોરી અગદાસ
મુગુણ સોલાવા તુમવિના, રયણી હોઈ છમારો

—અવન નગધણી.

x

x

x

x

અતે—

કલ્યાણસાગર પ્રમુખ રમિજી, હરીય કરી મુઝ મીટ પ. તુ

—શુજગ સ્વામિ ગીત

[પંચીના ૬ જિનના ગીત સૌમાગ્યરત્ને પૂરા કર્યા છે.]

૭-૧૩ આ ક

(૭૧) અગડદત્ત રાસ (૧૫૧૦ આસપાસ મ કી)

४५ ऋषिवर्द्धने सूरि (आ. मन्थनायक मयस्वीत-
सूरि शि०)

(७२) नसद्वदति रास-नगराज मन्थनायक स १५१२ विरसेट
गिरिभा-विनोदभा.

आदि—

धूरि इह.

समसमय मुद्रसतिकर, मन्थनीय शक्ति निवेष्ट,

हिन सीस तप भावना, पुष्पप्रभाव अक्षेष्ट,

१

सुख्यां सुपरिस पर अरिष वाधार्थ पुष्प धवित

इवती नगरायन, निस्तुष्ट आर अरित.

२

x

x

-

-

x

x

अन्ते—

श्रीय अमय मन्थनायक मधुकर, अरि भी मन्थनीय सूरिसन

नस न्यामि नास्ति इति, ३२८

तासु सीस ऋषिवर्द्धन सूरि

मन्थनीय मन्थनायक प्ररिष्ट नगराय इवती अरित.

३२६

सवत पनमन्थनीयरास वसे विरसेट गिरिनगर सुवास

मन्थनायक मन्थनायक अति मन्थनीय

अन्ते अरित ने मन्थनीय मन्थनीय विरिष्ट इति सुख उन्म

मन्थनीय निरुति मन्थनीय तस लम्पुम्मे. ३३१

—४७१ श्लोक पूर ७ (सागरमन्थन मन्थनीय.)

—५१ ११ वि स १५७६ आ भी विनसस्तुसूरि.

—आ. म. पादपु मन्थनीय ८

—मन्थनीय मन्थनीय सति श्लोक विरसेट

मन्थनीय नगरायन मन्थनीय सन्ध्या.

१

मन्थनीय नगरायन मन्थनीय वदे नगराय सपूर्य स १५५

नो नगराय धूमि ७ त्वा अन्ति भी मन्थनीय नगर. १५-१३ आ. ६

—५. १ मन्थनीय

—મ. ૧૬૧૯ વર્ષે માટે ૧૪૮૫ પ્રવર્તમાને યેવ શુદ્ધિ ૧ ગુરૈ
શ્રી અચલગચ્છે વ્યવ૦ ઉદ્યકિરણ વિખાપિત (વિ ધ એક
ચોપડામા પાના ૧૮૦ થી ૧૯૫. પક્ષિ ૧૮)

૪૬ મતિશેખર (ઉ૦ દેવગુપ્તિસૂરિ-સિદ્ધિસૂરિ-૪૩૩સૂરિ-
શીલસુ'દર શિ૦)

(૭૩)વત્તારાસ. મ ૧૫૧૪

આદિ.

પલ્લિવલ્લ પલુમી પયદમત્ર ત્રીગતિલુદ્દ દે,	
ભવિય મુણુકિ ધન્નાતલુકિ, ચરીય બાણુકિ મખેવિ,	૧
જિણુવગિ ચિદુ પરિભાગિયલ્લ, મામણિ નિર્મમ્મ ધર્મ,	
નિદા ધુરિ દાન પ્રમગીયમ્, જિણિ ત્રુદ્ધ સવિ દ્રમ્મ	૨

વસ્તુ—

દાન ગિઠલ્લ દાન ગિઠલ્લ દાનિ જમ્મ મિત્તિ,	૧
દાનલ્લિ વચ્ચિ ત્રિણુદ્ધ ભુવન, દાન માન આપર્જ નરા સિવ,	
દાનિ દુરિય નાસલ્લ સપત્ર, દાનિ સેવ મારલ્લ સુરા સિવ,	
દાન જેમ ધનર્જ દીપો, પુન્નલ્લિ પામીય પાન,	
માવધાન તુમ્હિ મામવલ્લિ, પૂરમ ભવ અવદાત	૩

અ'તે—

શ્રી ઉવએસ ગાંડ સિણુગારો પલ્લિતો રચણુપ્પલ્લ ગણુધારો,
ગુણિ ગોાયમ અવતારો
જકખદેવ સૂરીય પ્રસિધ્ધો તાસ પાટિ જિણિ જગિ જસ લીધો,
સયમ મિરિ ઉરિહારો

અનુક્રમિ દેવપતિ ધરીસ, સિદ્ધિ સરિ નામિ તસ સીસ
ગુણિગુણસેવીય પાપ

તાસ મારે સર્વ ત્વતો મહાપાપ મદિમા ગુણવતો
—કંઠ સરિ ગર રામ. ૨૭

સર્વ દક્ષિ ધાપીય તિલ્લિ ગુણદાર ગુણવત સીસમુંદર સાસ
વારીય નિલ્લિ અણુએ.

તાસ સીમ મતિસેહર હરસિદ્ધિ પનરહમ્મ જાદિતર વરસિદ્ધિ.
કોપે ક્રિતિ અતિજા. ૨૮

(વધુ બીજા નામો) —એનસાગર ન કંઠપુર.

એક અસ્તિ પન્નાનક બાર્ધ મણ્ડ ગુણ ૭ કંઠ કંઠાર
ને સમસિ ધમ દમ

તે નર વર્ણન હમ પાવક વિજસમ નય નિધાન

—નિ. પ. ગ્રાપડો ૮૫-૧ ૫

—દાપગ્રાપ નાં પાઠક; રત્ન, અમદ.

(૭૪) નેમિનાથ વસત કુસમ.

આદિ

સાસ મર્ધ પાપ નમીનર્ધ મમર્ધ એક પસાવ રે

નેમિ નિલ્લેસના બવ અધસિ સામક મુજ મનિદારે શી વધવકુસ માનુડ.

ધાવ કુસ માણુક સ્વામી નેમિ નિલ્લેસરે.

બાજર્ધ નસ પવકમલ ગુદાર્ધ સુવર કિનર ઉદરે.

x

x

x

x

અત—

મેા પદમેસર કેસર મહન પૂજી કુસમ કપરરે.

કંઠ મતિસેખર મુણક મતિસેખર, નિમ પૂજક

સુપ પૂરે—૧ ૭

વમતમાગ શ્રી નેમતણુઈ ફૂલડે ફાગ પ્રગંધરે,
રગિ દિ ચગ લેછનઈ ગાસઈ, તિહિ દુપ તણુકે ન ગંધરે. ૧૦૮

—મં ૧૫૭૬ વર્ષે એત્ર માસે કૃષ્ણ પક્ષે ૧ તિથી મોમવાસરે

શિવલાભ ક્રિપત-૬-૧૪ વિ. ધ

(૭૫) કુરગડ (કૂરઘટ) મહર્ષિરાસ. ૨૪૫ ગાથા સં ૧૫૩૭.

—રત્ન, ચ, ૩

(૭૬) મયણુરેહા સતી રાસ. સ. ૧૫૩૭.-૩૦

[હર્ષસૂરિ (કક્ષસૂરિ શિ) કૃત ધના ચોપઈ ન ૧૫૧૪
માણેક આ પ્રમાણે નોધાયેલ છે, પણ કર્તાનું ખરૂં નામ નો ઉપરોક્ત
મનિજેખર લાગે છે]

૪૭ જિનવર્ધન. (સં. ૧૫૧૫ આસપાસ)

(૭૭) ધનારામ (પ્રત મ ૧૮૦૫)-રત્ન, અમ

+ ઉપદેશકારક કક્ષો પૃ ૩૩૭ સ મા બી

૪૮ ન્યાયસુંદર ઉ. (ખ જિનવર્ધનસૂરિ શિ.)

(૭૮) વિદ્યાવિલાસ નરેન્દ્ર ચઉપઈ. સ ૧૫૧૬.

અતે—

ઈણુ પરિ પૂર (૧૫૧) ઉપાલી આહ દેવલોક પહુતહી નરરાહી,
ખરતર ગચ્છિ જિનવર્ધનસૂરિ, તાસુ મીસ જહુ આણુદ પૂરિ ૩૫૫

શ્રીઅ ન્યાયસુંદર ઉવઝાય, નરવર કિધ પ્રખ્યાધા સુમાય,
સવત પનર સોલ વરમમિ, સત્ર વેયણુ એવિહિય સુરામ ૩૫૬

વિદ્યાવિલાસ નરિદ ચરિત, ભવય લોય કહ એવ પવિત્ર
જે નર પઠઈ સુણુઈ સામલઈ, પુણ્યપ્રભાવ મનોરથ કલઈ ૩૫૭

—સવત ૧૬૬૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદ ૬ રવિ-માવ (પૃ ૧૫૫. ૧૩)

૪૯ રત્નસિંહ શિષ્ય (૮૦)

(૮૮) જ જૂસ્વામિરાસ સ ૧૫૧૬ બીજા આવજુ મુ. સોન
આદિ—

સરસતિ સામણિ સારદાએ જોયમ મળુપર,
રાસ જાપિ ગુણવર્ણ એ સિરિ જળ કુમાર,
જ જુદીવહ ભરદ્વજ મનસ વર દેસ,
નખર રજગુહિ જાણુએ મેણીમ નરેસ.

૦ ૧ ૨ ૩

અતે—

સવન પનર સોસોતરઈ એ માસત બીજા આવજુ માસિ, મુલિ મું-
સિવતિધિ દતી ઉગલી એ માસ સોમવારઈ દુવ સસ. ૧૦
તપમુદિ મળુપર અભિનવાએ માસ અજતરિય સોમમ સામિ મુ,
મળસિંહ સુરિ આર્ષર્ણ એ માસ આઠ મહા ચિત્રિ નામિ. ૧૧
તાસ સોસ હણિ પરિ મળુર્ણ માસ વિનય કરી અપાર, મુ.
રાસ મળુ રવીવામણુરે મા ૫૪ કરી અવિક ભદર ૧૨
ગુણિસર્ણ મણિસર્ણ નિમ્મણિસર્ણ એ જ જુન સામિતુ રાસ
તસ પરિ અમણિ પામીઈ એ નવનિધિ તણુક નિવાસ. ૧૨
અહ સુરિ ૧ જીમળએ માસ મેર મિરિ મૂન તાર
તાં અર્ધ દપઈ માહા માસ સામી જ જુ કુમાર ૧૩

—૬-૧૩ (સિ. પ.)

૫૦ રાજતિલક ગણિ

(૮૦) શાસિવાદ્ર મુનિરાસ. આ ૩૫ કુંકો પ્રાચીન રસ છે
આદિ—

મળજુપરિ ખડ પાસનાહ ખજુમેલિલુ બસિએ

હઉં પમણિસુ સિરિ સાલિભદ્ર મુણિતિલયહ રાસુ.

મવિયહુ નિસણહુ જેણુ તુમહ હુઈ સિવપુરિ વાસુ.

૧

*

*

*

*

અ ત—

સેણિય ખોહિય ભદ્રા નિય ધરિ, પત્તા સખર્લ સિદ્ધિ તે મુણિવર,

રાજતિલક ગણિ સયુણઈ, વીર જિણેસર ગોયમ ગણહર

સાલિભદ્ર નહિ ધનઉ મુણિવર, સયલસધ દરિયઈ હરઉ

૩૪

સાલિભદ્ર મુણિ રાસો જે ખેલા દિંતા,

તેસિ સાસણદેવી જણયાઉ મિવ સતી

૩૫

[મ ખ.]

[પૂર્ણિમા ગચ્છમા એક રાજતિલક સૂરિ થયેલ છે કે જેના ધાતુપ્રતિમાપરના લેખ સ ૧૫૧૬ તથા ૧૫૨૯ ના મળી આવ્યા છે, તે કદાચ આ કવિ હોય—તેથી તેમનો સમય સોળમા સૈકામા પૂર્વાર્ધ મૂક્યો છે]

૫૧ બ્રહ્મજિનદાસ. (દિ૦ સકલકીર્તિ-ભુવનકીર્તિ શિ.)

(૮૧) હરિવશરાસ સ ૧૫૨૦

આદિ—

અ તે—

લોભવાહિ જીવ ગમાર, મિથ્યા ધરમ થાખ્યો અપાર,

ગાત્ર લોખ્યા બહુ જિનવરતણા, કુમત થાખ્યા તીણે આપણા ૩૫

હુડા સર્પિણી કાલ વિશાલ, પચ મિથ્યાત ઉપજે ગુણમાલ,

જિમ પૂનિમ ચક્રી ચદ્રકલા હાણિ, તિમ પંચમકાલિં જિનવરવાણિ ૩૬

જે(ઇ) લો કાલ તણો પરતાપ, બલિભદ્રે મિથ્યાત કીયો વ્યાપ,

ઇણીપરિ જમ વાખ્યો અતિ ધણો, બલિ દેવિ નારાયણ તણો ૩૭

તિહાં મકા નારાયણ દવો દેવ પ્ર ન ભેક કરિ જનુ સેવ,
 દયા ધરમ હોડયો તીજો ચમ, આપાર તણો જનુ કીયે ભગ. ૩૮

* * *

જિણુ સાસણ નિકલક અપાર આરમ મુગતિ તણો ભવ પાર,
 ક્રિમજર નિમજ અરચન, છવ દયા દીસે ઉત્તમ. ૪૧

* * *

નેમી નિનેશર ગિરનાર ઉપર આવી સ્થા તે સમધી કહે છે કે-
 સકલ વરસ ભોજન્યો સ્થામી આજ, હવ પુનઃ નિરમલ ગુણ કમ.

* * *

શી મૂલસધ આતિ નિરમલો, સુસ્સતિ મલ્લ અલુવત,
 શી સમલકારતિ ગુર જણીયો, જિણુ સાસણી જવત. ૧
 વાસ પાટિ આતિ રચા, શી સુવનકારતિ ભસ્તાર,
 સ્તનનય કરી મડીયા, અલુક તણુ બધાર ૨
 તે મુનિવર જાવ પ્રણમીનિ કીયો સવિ સાર,
 જાણવિણુકાસ ભણે રચો પદતાં પુન્ય અપાર ૩
 સિમ્પ મનોહર રચો, મલિયાસ અલુકાસ,
 ખો પદાવો વિસ્તારો, જિમ કોઈ સામ્ય અપાર. ૪
 ભવીનણુ છવ સમેલવા કીયો રાસ એ સાર,
 અનેક કથા અલિ આમલો, દયાતણો બધાર ૫
 સવત ૧૫ નીસેતારા વૈજાળ માસ વિજાળ,
 દુસલ પદ્મ અર દિસિ કિને રાસ કીયો અલુમાલ. ૬

વરણ

રાસ કીયો રાસ કીયો સાર મનોહર
 અનેક કથા અલિ આમલો, કરિવસ તણો સાર,
 એ ઠવિન કરી સાંભલો ભાવ ધરો મનમોહિ કુન્નરસ,
 શી સમલકારતિ ગુર પ્રણમીનિ, જાણવિણુકાસ ભણે સાર.

પદિ ગુણિ જે સામલે, તેહનિ પુણ્ય અપાર.

—છનિ શ્રી હરિવગરાસ સમાપ્ત સ ૧૭૫૧

વર્ષે માહુ શુદ્ધિ ૧૪ શનૌ— (મ ય.)

(૮૨) યશોધર રાસ.—ખભાત ૧ ભડારમા

(૮૩) આદિનાથ રાસ.—પા ૧ ભડારમા

(૮૪) શ્રેણિક રાસ.

આદિ—

વચ્ચુ

વીર જિણુવર વીર જિણુવર નમુ તે સાર
તીર્થકર ચઢવીસમુ વાછિત બહુ દાન દાનાર
સારદા સામિણિ વધી તત્તુ બુદ્ધિસાર હુ વેગિ માયુ
ગણુધર સ્વામી નમસ્કર શ્રી સકલકીરતિ ભવતાર
શ્રી ભુવનકીરતિ ગુરુમનિ ધર કરિસુ રાસ હુ સાર

૧

ભાસ જસોધરની

ભવિયણુ ભાવઈ સુણો આજ મનિ નિકર્યે આણી
શ્રેણિકરાગ તણો રાસ હુ કહિસુ વખાણી.

૧

*

*

*

*

અતે—

વચ્ચુ

શ્રેણિકરાગ શ્રેણિકરાગ તણો એ રાસ

પદે ગુણે જે સામલે એક મના ધરી ભાવ ઉજવલ

. સપડે, સરગ મુગતિ ફલ સસાર નિગમલ

શ્રી સકલકીરતિ ગુરુ પ્રણામી . .

બ્રહ્મ જિણુદાસ ભવણે નિરમલ સુનતા પુન્ય અપાર

૨૨

—સં. ૧૬૧૩ વર્ષે આવણુ શુદ્ધિ ૧૧ શુક્રે કહુ લિધી બાઈશ્રી

માનિક શ્રી લિખ્ય જિનમનિ શ્રી વાઈ લિખિત શ્રી વસા વનુ કાયથા.

પા પર પકિત ૧૦ ભાવ

૫૨ માનસાગરસુરિ શિ (વહતપમચ)

(૮૫) જીવભવસ્થિતિ શાસ સ ૧૫૨ ૧૨૫ ૧૩ રતિ.

આતે—

વહતપ નચ સ્નામરસામર નિમ ભરપુરિ
તિહાં મચપતિ બાહર્ વિધમાન મી માનસાગરસુરિ, ૪
તાસ વચ્ચ મુખાં મન શુદ્ધિ તીર્થ પુરિ હમો પ્રસસ,
કાંધુ ઉપમાસ્તપુરિ મનિ જીવભવ સ્થિતિ શાસ, ૫
પનસ્તેવીસા ૧૨૫ સિદ્ધિ તણક નિવસ
રતિ પસ અને તિર્થિ વેરસિ તે ૨ મઠ પુન્યપ્રાસ, ૬
—ધર બાહર્ બોનો મઠ

૫૩ ભક્તિવિજય

(૮૬) ચિત્રસેન પદ્યવતિ શાસ સ ૧૫૨૨

૫૪ પેથો, (નનુઆમ વાસી મીમસ શાંતિનો બાવક—અર બાંસ-
લમ્બીય નવદેવસુરિ—આમ ૧૪૬૪ ગવજનાતક ૫૪ ૧૫ ૧-
સ્વર્ગ ૧૫૪૨)

(૮૭) પાંચનાથ દશભવ વિવાહસો. (સ ૧૪૬૪ પછી અને
૧૫૪૨ પહેલાં)

આદિ—

(માર્ક જે નવરક સીક દુઆરિ—જે દાસ)

અરસનિ સામસિ કીજ પસાક મુઝ મનિ એક બિભદિપુએ
ધવલમંદિર નડ ભમળ દાડ ગાથા નિબુદ જીમરુપુએ, ૧
મત્તચરિત્ર પ્રમદેરક પાસ, બાવિદિ બરીવળ સાંમપુ એ
સાંમલનાં દુર્ગ પુણ્યપ્રાસ, હસર્ક ભવતર દેવનાં એ ૨

* * * *

અતે—

ઠાસ ડોહાનું

છબ મલિ મનરિ દોષ, કોટિ વરન કનિ જોઈ,	૧
તુ લવચેન ન જાણ, મરખ પ્રિય અ વખાણ,	૨
મલિ ચેય ઈમ જોયઈ, અવગ ન દોષ તુમ નોનઈ,	૩
તૂ માયા તૂમ નાન, ન અ નિનીપરિ વાન	૪
ત તૂ મલિ પ્રવાદિ, તૂ અનુગામન માલિક	૫
કલિ કલિ દેવ પગાડ, જલિ છગનિ મડ	૬
ગાપિ ગાપિ મઅ રવાળી ત તૂ પાપ ગરનાળી	૭
કીધ કવિન વિગાલો, રંગાડુ અનઈ રંગાલો	૮
પદન ગણતાડા મિધે, આરછ અરિચન ગિધિ	૯

—વિધિપતના મુદ્રાવક નિ-પરમનકા શ્રી જયકેસરચરિતા પ્રતિ-
ઓ'યા-શ્રી જનશુઆમે વાગ્નન્ય શ્રીભાગજાતીય મદ-શ્રી પેથાદૃત દશમવ-
શ્રી પારિન્વનાથ પીવાદનુ કૃત

(વિ ધ. ચોપડો ૧૯૫-૨૦૩ પકિન ૧૮

પપ લક્ષ્મીરત્નસૂરિ (જયકલ્યાણસૂરિ-વિમલસોમસૂરિશિ)

(૮૮) મુરખિય કુમાર રાસ.

અતે—

ગુરૂશ્રી જયકલ્યાણ, સૂરિ મરોમણિ મુંદર, વાગુઝારા રે	૮૧
તાસ પાટિ જગિબાણુ, શ્રી વિમલસોમિ મહગર, વણુ	૮૨
લક્ષ્મીરત્ન સૂરિ, તમુ મીશ ઈમ ઉચરઈ, વણુ.	૮૩
જે ખામઈ નિજ દોમ, નિશ્રઈ બવમાયર તરઈ, વણુ.	૮૪

—પ્ર. ઠા, ખ ૧, પા ૩

અઅબલ્ય અનતકાયની મં ૧૪૪ મ મા બી

અઈમતા મં (વીર જિણુદ વાદિને ગીતમ.) ૧-૧૩ આ, ક.

[જયસ્માણસુરિ એ નામના તપમગ્ધમાં આત્માર્થ થયા છે તેનો ધાતુ પ્રતિભાવર ભેષ સ ૧૫ ૨ નો મળી આવે છે ધાતુ પ્રતિભાષેષ સંમેદ બા. ૧ તે / કવિએ પોતાના પ્રચ્છા તરીકે ઉભેષેષ હેતુ. તેથી આને ૧૬ મા સૈકમાં ગણી શકાય]

૫૬ જ્ઞાનસાગર (નામલ-નામે દ્રઝમ્ઘ. શુણ્ણસમુદ્ધસુરિ-
આણ્ણકમ્મસુરિ ?-શુણ્ણદેવસુરિ શિ)

(૮૯) વિનવભવસ્થિતિ રાસ. સ ૧૫૨૩ માથા ૨૨૩૨ પા. ૫૪ અમ.
(આ ઉપર આપેલ ન ૮૫ નો રાસ બાજે છે)

(૯૦) સિદ્ધમ્મક રાસ. —મીપાસ રાસ સ ૧૫૩૧ મામ્મર શુદ્ધ ૨ યુર
આદિ—

ક્રદા.

કરમમ્મ નોદેવિ કરિ, સિદ્ધ સમલ પશુમેવિ,	
મી મીપાસ નરિંદાઉ રાસ નમે પશુમેસિ,	૧
પદિઅસિ મવ બનેકિ હર્મ પપણિ મ પદિ મમાર,	
ભવસામર વ બિતરલે જલે જપડે મી નવધાર	૨
મી શુણ્ણદેવ પસાઉસડે રવિસુ કવિત રસામ	
જ્ઞાન ભણુર્મ સદ્ધ સાંભલલે, સિદ્ધમ્મક શુણ્ણમામ.	૩

* * * *

અતે—

નામેક મહિ યુર માર્ઘએ મામ્મતો મી શુણ્ણસમુદ્ધસુરિ
નસ (તાસ) પાદિ સોદામણા એ મા મી આણ્ણકમ્મસુરિ
(નીર્ઘિ આણ્ણક પુરિ.)-૭૩

અવિનાં અપર્ઘ નિતુ નમ્મએ. મા મી શુણ્ણદેવસુરિ રામ.
તાસ સંસિ એ રાસ રવિંક એ મા જ્ઞાનસામર ઉવજ્જમ. ૭૪
સન્ન પનરએકત્રીસ ધં (નીમળ બા. પ્રન) મામ્મસિરિંએ મા
જનલી મી / યુરપર.

રાસ રચ્યો સિદ્ધચક્રનો એ, માં ગાઈકિ શ્રી નવકાર ૭૫
એકમના જે સામલઈએ, માં તેહ ધરિ મગલમાલ,
રિદ્ધિ અનતી ભોગવઈ એ, માં જિમ નૃપતિ શ્રીપાલ. ૭૬

—સ. ૧૭૧૭ ચૈત્ર સુદિ ૧૦ ખલાત મધ્યે પોસાલવડી પન્થાન
ધનચિન્નય લખિત. ૧૫-૧૨ લીં.

—સ. ૧૭૩૦ કાર્તિકે શુ. ૧૨ ભોમ આગસોડ નગરે ૧૨-૧૩ ધો.

—સ. ૧૭૩૭ માર્ગશિર શુ ૧૫ શુર અહમદાબાદ મધ્યે
૧૭-૧૧ ધો

—હાલામાઈ બ. પાટણ, ઉદયપુર ભં.

—શ્રી રોત્રુજય કરમોચનાદિ સુકૃતિકૃત્ય સુકૃતિકારિ મહોપાધ્યાય
શ્રી ૧૯ શ્રી ભાનુચંદ્ર ગણિ ચરણાખુજ ચચરીકાયમાન પડિત શ્રી દેવ
ચંદ્ર ગણિ સકલ પડિત શિરોમણિ પડિત શ્રી ૧૯ શ્રી વિવેકચંદ્ર ગણિ
શિષ્ય પડિત શ્રી ૫ શ્રી તેજચંદ્ર ગણિ ૫. શ્રી ૫ શ્રી જિનચંદ્ર ગણિ
શિં ગ. જિવનચક્રેણ લિખત સ. ૧૭૫૩ વર્ષે જયેષ્ઠ શુદિ ૧૦ દિને
શુરવાસરે લિખિત પત્તનવાન્તવ્ય સાં વેલા પુત્રી ધાર્ધ ગુલાબધાર્ધ
વાચનાર્થ (ગુ વિ)

+મહાવીર ભત્તન-નાથ કેમે જાપુકો મેર કપાઓ પહર જૈ કા સાર.

+ પદ— હરિભજ કારના ૫૯૬ "

+મહાવીર ભત્તં વીરજી સુણોરે એક વિનતિ ૬૧૭ "

+છટક પ્રભાતી જગલગે સમકિત રતનકુ પાયા નહિ પ્રાણી ૪૮ જૈ પ્ર.

૫૭ મંગલધર્મ (રતનાકર ગચ્છ જયતિલક સૂરિ-રત્નસિંહ
સૂરિ-ઉદયવદ્વલસૂરિ-જ્ઞાનસાગરસૂરિ-ઉદયધર્મ શિ.)

(જુઓ નયસુદની પ્રગતિ)

(૯૧) મંગલકલશ રાસ સં ૧૫૨૫

આદિ—

આદિ નિષ્કવર નિષ્કવર સુખસાતાર
સતિ નિષ્કવર સતિર, નેમિનાહ સોભામ સુહર
પાસ નિષ્કવર વિષનહર વર્દમાન કલ્યાણમહિર
પચ નિષ્કવર સુપર નમી સરસવિ આનિધદેવિ
સમરવિ મમમમમમમ ચરિત મમિમ સમેવિ

૧

અતિ—

શ્રદ્ધ મરિહ દેવમદ ઉવમમ નિષ્કિ ઉદારીક કિયા સમુદય
નમસ્કમર મરિહ ગર ગુણ બરિ, /મનિધા લખનિસેક સરિ ૩૨૫
નમસ્કસિહ સરિ યુનિવર ચારિ, કિલ્લપમસરિ તેડના ચારિ
સાનસામર સરિ મમમમીલ નમવત મવિયા પૂરક /ગીસ. ૨૭
[યુનિવર વચ્ચા મી કિલ્લપમ, લગિહ આમમ શાન્ત મર્મ.
તાસ પસાઈ ફાઈ ફર્મ, યાનામિ મલુઈ મ મમમમ] ૨૮
મ મમમમમ તણી ચક્રપામ સવન મનર પચરીસઈ હમ
પરોઈ ગુણ સમવક વિચાર, તસ ધરિ ઉચ્ચ નમ નમમર. ૨૯
— કુલ પપ ૩૨૬—સામર ના પાલુ.

[] આના બહામાં બીજા પ્રકારમાં એ છે કે—

યુનિવર વચ્ચા ઉવમમ લખિ, નવનમેતિ ધરિ વચ્ચા.

નમે શાન્તની આમમ મર્મ તાસ પસાઈ રચીક ઉવમમ. ૪૬

ન્યારવિ મલિ મમમમમ જે સાનવના આવી શર્મ

—૨-૧૧-શો.

(નિ. ૫.)

૫૮ દેવકીર્તિ

(૬૨) મત્તશાહિબાદ સાસ સ ૧૫૩૧ —જનાં ૧ જાન

૫૯ પુણ્યનંદિ (ખ૦ જિનસમુદ્રસૂરિ-સાગરચંદ્રસૂરિ-ર-
ત્નકીર્તિ-સમયમકત શિ૦)

(૯૩) રૂપકમાલા.

અતે—

સખલ શીલ મહિમા નિલઈ કુશલસૂરિ સિરિસાટ,

શ્રી જિનસમુદ્રસૂરિ સોહવઈ ખરતલ ગુઝકડ પાટ

૩૦

કુસીલ ઉથાપક મુસીલસમ્થાપક સાગરચંદ્ર

સૂરિ રાયવયણાયરી રચણકીર્તિ ગણિયદ

૩૧

શ્રી સમયમકત વરવાચક વીર વિણેયાનદ

રૂપકમાલા શીલની પમણુઈ શ્રી પુણ્યનંદિ

૩૨

આનાપર રત્નરંગ ઉપાધ્યાયે સ ૧૫૨ મા બાલાવબોધ લખ્યો

છે કે જેની પ્રશસ્તિ નીચે પ્રમાણે છે —

“ પુણ્ય નંદુપાધ્યાયેન શીલરૂપકમાલિકા,
ચિહ્નિતા મન્યજીવાનાં ચિત્તં શુદ્ધવિધાયિની
નેત્ર સિદ્ધિ જ્ઞાન ચંદ્રે વર્ષે નભસિ માસિ
શ્રી રત્નરંગોપાધ્યાયઃ કૃતાવબોધિની ॥

—ઈતિ રૂપમાલા ચાલાવબોધઃ

લખ્યો મ ૧૬૧૫ વર્ષે ભાવ ધર્મ ગણિએ—સાગર લ પાટણ.

(જિનસમુદ્ર સૂરિને સૂરિપદ ૧૫૩૦ મા મળ્યું અને તે મ.

૧૫૫૩ મા સ્વર્ગગ્રંથ થયા તેથી તે એ મંત્રમા આ કૃતિ રચાઈ છે.)

૬૦ દેવપ્રભ ગણિ (વીરચિંહ શિ.)

(૯૪) કુમારપાલ રામ લ મ. ૧૫૪૦ પાટણ

અતે—

મેઃ નગ નદ ચત્રઈ જાવ, જા ચદ દિવાયર

સેવ નાગગજ જા ધગ્ધ, જૂમિ સાનક સાયર,

ધર્મ વિસ ઠ ના / એકમાદિ, ૫ ના નિશ્ચય દોષ,
કુમર નરિંદ્ર તણુડ રાસ તાં નહ્યં બેળ ૪૧

સ્ત્રીસદ્વિસદ વીરસિદ્ધ ગુર પાપ પસાર્ધ
બહુ દેવપદ મધિ વરણ, રમિત બલિ રસો ૪૨

—મતિ મી કુમારપાસ રાસ. સ ૧૫૪ વરે સા પુન ભાર્થ
જાનુ, મુન કુભારિ પાનાર્ધ અરણુનદન મધિના સિખિત. વીરમવાદકે ॥

[અ વિ]

૬૧ ઉદયધર્મ (આગમગ. યુનિસિદ્ધસુરિ-વિજયસિદ્ધ
ઉ-મુનિ (મતિ) સાગર શિ)

[આ કવિએ સ આ ધર્મકમ્પદુમ રમેલ છે]

(૬૫) મહાપસુદરિ રાસ. સ ૧૫૪૩ અગ્રેય શુ. ૩ ગુર
અંતે—

જિન શાસન વિશુદ્ધ ત્વવત, ગત મરણસી હર્ષ શુભવત.

મી આગમ મહિ પ્રકાસ દિવુદ્ધ, મિરગ્યાથી યુનિસિદ્ધ સુરિંદ. ૧૧૮૮

નસ મનરજન જુ ગુણ ધામ વદ્ય વાચક વિ ત્વસય નામ,

તસ સિખ મી ઉવગ્રામ મુળજુ, મી મતિસાગર મહિમનિહલુ. ૧૧૮૯

તક ખવ પદ્મ સેવા પ્રવીણ, ઉદ્ધતમ પદ્મિત સવમલીલુ,

કરિલ ક્ષાનાક રમિ રસાલ, મહાપસુદરિ મહાગત ભૂપલ. ૧૧૯૦

વિરલ વસિલમિતિ અગ્યાનાત, કુકર્મ વિજાત એવ રમી વાત

પનર તર્કપ્રસાર્ધ તવીયા તિથિ, આસો શુદ્ધિ ને ગુર પક્ષ અધિ. ૧૧૯૧

કરનેડી કવિ હિમ વીનજર્ધ ને પોદિ અધિક ઉગર્ધ એકવર્ધ

શમ્યા ખરે શમવર્ધ અન્નાય સાંકાં સેવર્ધ મી પસાર્ધ ૧૧૯૨

૬ નરિ નાણુલ મુરુખ પક્ષિ શુભવતા સવિ ૬ પમધુલિ,

રામ નિમસિ મઈ કાંમી ક્ષા, તાં નાં કુએ મેર ૬ વધા. ૧૧૯૩

મગલ પદિકૂ ની અરિદત, મગલ બીજા શ્રી મિદત,
મગલ ત્રીજા મગલ સુદરી, મગલ ચત્તીશ ગાસન સુરી. ૧૧૮૪
કર્મ તણુઉ એ પ્રગપ પ્રદીક, નિમ નિમ મુશ્ચીક નિમતિમ રમીક,
બાણુતા દોપ દરિદ્ર દલઈ, ગણુતા નવનિધિ સપદ મિત્રક. ૧૧૮૫

—ધતિ મવમ્મિદગી ચતુર્થ પ્રસ્તાવ ત્રયાય જ્યોત્સ્નપ્યા ૧૮૦૦.

શ્રી સ. ૧૫૮૪ વર્ષે પોપ ગાસે સુન્નપદો ચતુર્થ તિથી ગુરવાસરે
તદિતે લખિત. મુ આણુદ રત્નેન, પા ૪૪ પ ૧૬ (શુ. વિ.)

(૯૬) કથા બનીસી. ૧૫૫૦ દીવાલી.

અતે—

શ્રી આગમ ગચ્છ સદા ઉદ્ધવત શ્રી મુનિસિદ્ધસરિ ગુણુવત
તમ પાટિ શીલરત સરિ પ્રધાન આણુદપ્રમ ગુરુ બુદ્ધિ નિધાન ૧૪
જાઈના મુનિગત સૂરીમ આનદરત હોયા તમ મીસ,
એ અનુક્રમ ગાળનાયક તણુ કવિતા નાન લવઈ ધમ સણુ ૧૫
મુનિમિદ સરિ તણુઈ બહુ ગિમ્ય શ્રી વિનયસિદ વણુારીસ મુખ્ય,
તસ બધવ ઉદ્ધરત પપ્પાસ વાયક યતિકીરતિ ગુણુવાસ ૧૬
વિનયસિદ ગિમ્ય શ્રી ઉવઝાય મુનિસાગર નામિ મુનિરાય
અનુક્રમિ અમરસાગર ઝોઝામ શ્રી શ્રીમાલી હામિલ વસ ૧૭
તાહ ગુરાહી પ ઉદ્ધવર્મ લલ્લિસાગર સાથી અભિરમ્મ,
કહી કથા બનીસક સાર સોધી જોયો જે સવિચાર ૧૮
પનર પચાસઈ દીપ દિને કગિઈ કથાનક એહ,
મુગધ પણુ ધમક કદિઈ અજક સોધક ઉતમ જેહ ૧૯

—વિનયધર્મસરિ બ

૬૨ વચ્છ.

(૯૭) મૃગાંકલેખા રાસ. (લ. મ. ૧૫૪૪ તેથી તે પહેલા)

આદિ—

આપમ મચ્છદરપમ મમેવિ, બદ્ધ જુદિ લહેસુ (લહેસુ) ૧
 મુર્ખાન્નેસ સપિય ચરિત (ત) મનિ શુદિ (સમ) હહેસુ(૨૭)
 સપિય સરોમણિ ગુણિ નિમુએ મનિ માન ન આશુર્ધ ૨
 મનસા વાચ્છ કામ કરી, તે સીસ વર્ણશુભ

× × × ×

અતે—

મુર્ખાન્નેસ તજુવ ચરિત સમક્ષિતસત્તીમાદિ પવિત્ર
 તેદયુ કવિર્થ સત આધારિ અસલ તે મિહાદુદ્ધ સાર, ૪ ૨
 ક્ષત અન્નાદિ ક્ષત નિમિ વસત એ પરિ ક્ષત ધણુ દુષ્ઠ દલર્થ (દુસિર્થ)
 ઈમિ ક્ષત અવ અણી મન કર (સ્થ) ત્રિષ્ણ તજુ ચરિત વિસ્તાર (સ્થ) ૪ ૩
 અણુ મચ્છુ નહ જે સંભાષત અણુ વલ તિદિ સદ્દ દક્ષત
 બીજી સતી તણા જે નામ તે સવિદનર્થ કર પ્રણામ. ૪૦૪

—ઈતિ સીસ વિસ્તાર મુર્ખાન્નેસ સતી પ્રમથ સપૂર્ણ ૭ શી.
 મથામ. ૫૨૫.—આન. શી. (પ્ર સ ૧૧૨૮)

—ઈતિ શી સીસ વિનયે મુર્ખાન્નેસ રાસ સંપૂર્ણ—સન્ ૧૫
 ૮૨ વર્ષે આદ્યક શુદિ ૫ રવા—પૂર્ણારાધ્ય ૫ આશિષચરિત ગણિ
 સિન્ધ વિવેકચરિત ગણિના લેખિ યગ્યાદ યાત્રીય સા. નરપાત્ર અર્ચા મૃ.
 લાદિકિ સુતા આ હસાઈ પાનર્થ રવાદાસ મામે. આન. પા. ૧૮ ૫ ૧૩

—સન્ ૧૧૨૪ વર્ષે હામુલ શુદિ ૮ શુદિ હસ્તામ આમ મર્મે
 ૫ શી પ્રમવર્દન ગણિ સિ ૫ શી સિન્ધવ્યવર્દન ગણિ સિ. ૫ અલેસ
 લક્ષ્મી સિન્ધવ્ય શિ —આણસા વાસ્તવ્ય પામર ન્યાત્રીય સેદિ રમ
 પાનાર્થ પાપનાશ પ્રાસાદન.—[વિ. ૫ એક ન્દો એપત્રે—પાના
 ૧૬૦—૨૩૮ પંક્તિ ૧૨]

—મ ૧૧૪૧ વર્ષે આમરા નમર મર્મે પ્રસ્તિત સિન્ધિય. (વિ.
 ૫. એક મર્મમ ક્ષો શિપત્રે પા. ૧૪૭—૧૧૫

—સ ૧૫૪૪ વર્ષે આમો શુદ્ધિ સમગ્રી મોમે મૃગાકલેખા ચરિત્રં લખિત્વાત્ . સ ૧૬૫૯ વર્ષે માં સું ૫ દિને શ્રી શ્રીમાલ્ જ્ઞાતીય સા શ્રી પાસવીર સુત સાહ શ્રી રહીયા પદ્મ પુણ્યાર્થ ૧૨-૧૫ લીં શુદ્ધ જૂની પ્રત જણાય છે

—લિં સમીયાણા નગર મં-એ સ ૧૬૨૮ વર્ષે આસૂ વદિ ૧૧ દિને ગુરુવારે ૨૬-૧૧ લીં

—સ ૧૬૭૫ વર્ષે શ્રાવણ માસે કૃષ્ણપક્ષે દ્વિતીયાયા તિથૌ સોમ-વાસરે ક્ષત્રીયવશે રાહોડ જ્ઞાતિ મહારાજશ્રી સુરસિહજી વિજય રાજ્યે વછા લીખત નાગોરી (આમા વછા એ નામ છે તે ખુદ કવિ નથી કારણ કે ઉપર જુદા જુદા સવત છે કે જે સ ૧૬૭૫ પહેલાના છે.)

૬૩. વચ્છ ભંડારી.

(૯૮) ન્નવપદ્મવ પાર્થનાથ કલશ. (મગલપુર-માગરોળના) આદિ—

શ્રી સૌરાષ્ટ્ર દેશમં-એ શ્રી મ ગળપુર મડણો, દુરિત વિહડણો,
અનાથનાથ અસરણુમરણુ ત્રિભુવનજનમનરજનો,
૨૩ મો તીર્થંકર શ્રી પાર્થનાથ તેહ તણો કળશ કહીશુ.

ઢાળ

હારે વાણારસી નયરી વસેય અનુપમ ઉપમ અવદાધાર,
તિહા વાવી સરોવર, નદીય કૂપ જળ વનસ્પતિ ભાર અઢાર,
તિહા ગઢ મઢ મદિર, દિસ અભિનવ, સુદર પોલિ પ્રાકાર,
કોસીસા પાખવ ફિરતિ ખાઈ, કોટે વિસમા ધાર

૧

અતે—

(છાપેલી પ્રતમા)

મણે વચ્છ ભંડારી અમમન, વસિયો શ્રી અરિહતોજી,

• નીલવરણુ તનુ મહિમાસાગર, જયો જયો ભગવતોજી,

(અન્ન સ્થિતિત રતમાં પામીતર)

કમિ બણે વચ્ચે જાગરી નિજાનિ અમ મન એ અરિહત
એકવા નીમવરણ નવરમ ગિનેસર, જયો જયો જયવત

—શ્રી ૫ તિલકચક્ર પાંદર્ભ. લ ૫ કાંતિકુશલ સવત ૧૮૩૦
ના જ્યેષ્ઠ શુક્ર ૧૩ વાર શુક્રે મો. લા., માં.

—પ્ર દેવસકૃત સ્વાત પૂજામાં અતર્મન—વિરિધ પૂજાસમેલ
નવકાર સમય. પુંકે ૭.

[આ કવિ દેવલ કવિના મગમલીન જણાય છે તેથી તેને ૧૧
મા સીમામાં મૂકેલ છે મૂળાશ્રેણ સુસના કવિ વચ્ચે કવિ ને આ જાને
એક કોવાનો સભવ છે]

૬૪ સર્વાંગસુહર (વઠવપગચા—જયશૈળર સુરિ-ચિન

સુહરસુરિ-ચિનરત્ન સુરિ-જયસુહર ઉ શિ.)

(૬૬) સાર શિષ્યામણ શાસ. ૧૫૪૮ માગસર શુક્ર ૧ મહાપ્રજ્ઞીમાં
આદિ—

ત્રેવીસમા શ્રી પાસનાક પ્રભુ હેરા પાપ	
કુ પ્રણમ એક જિત ઘઠ લલી સમુર પચાપ	૧
મત્તા સુરસતિ દેવિ કન્કર્ષ એક સુવચન ખાણ	
જે કવિરાજ આગળ હાથાને તેક ચરણે લાડ	૨
ધ્યાત્મ શ્રી નવકાર મન ચમત્ક પુરત સાર	
જલુદમાં એક છામડીએ ન લલીતાર્થ પાર	૩
વઠ કીરતિ નેક નિરમલ એ જયસુહર નેક,	
સનેતનિધિ પ્ર અણુકરએ આરાધુ તેક.	૪
સાર શિષ્યામણ તણ શાસ રચસ રસ આણી	
તે ભવિષ્ય તામે સંભસીએ અવિચલ હસ જણી.	૫

અતે—

૧૩ તપ ગંઠ ગયણાગણિ સુરિ, જેહ વાણી ગગાજલ પુરિ
 શ્રી જયમેહર સુરિવરો
 તામ પાટ દીપઈ ગુણુ ભૂગિ, ગઠપતિ શ્રી જિનસુદર સુરિ,
 તપિ જપિ નિરમલ ગણુધરુએ ૨૩૩
 તામ પાટિ પુટુવિ ગુરુ ગુણુનિધિ, જેહનઈ તામિઈ લહીઈ
 સવિ સિધિ, શ્રી જિનરયણુ સુરિદ વરો.
 રિવિજયરાજ તેહનઈ જે સોહઈ, નિરૂપમ જગહ તણા મનમોહઈ,
 ઉવઝાય શ્રી જયસુદરુએ. ૨૩૪
 તાસ મીસ ગુરુ લહીય પસાય, શ્રી સ વેગસુદર ઉવઝાય,
 રચિઉ રાસ એ રચડો એ
 પનરસ ઈચ્છડતાલન સવતસરિ, માગસિર સુદિદસમી ગુરુ માનુષ્યપુરિ,
 નિતુ નિતુ મગલ જયકરુએ ૨૩૫
 એક મના જે હિઈ ધરેસઈ, ભવના સમના પાતિગ ધોમઈ,
 હોમઈ સુખ તેહ અતિ ધોમુએ ૨૩૬
 કવિચણુ કહઈ મઈ જાણુ અજાણિઈ, રચિઉ રાસ એ મુદિ પ્રમાણિઈ,
 નદુ જાહુ મેરુ ગિરિએ
 એ હિતસિખ્યા નિતુ હઈઈ ધગ્યઈ, દુખમાગર તે નિશ્ચઈ નરસ્યઈ,
 ગિવ સુખ અવિચલ પામસ્યઈ ૨૩૭
 —૧૦-૧૪, ૧૨-૧૪ લી

—હા બ પાટણુમા ડાખડો ૮૦, ખ ૧, પા ૩, માણુક.

[આ રાસમા રાત્રિભોજનનિષેધ, શુવહિસા ત્યાગ, ગણેલુ પાણી પીવુ, અમલ્ય વસ્તુ ન ખાની વગેરે શિખામણુની વાતો છે. આપા પ્રાચીન ગુજરાતી છે તેવી હિદી જેની જણાય છે પદ ૨૫૦ લગભગ છે જિનરત્નસુરિના ધાતુ પ્રતિમાપરના કૅપ્સ ૧૫૧૫, ૧૫૧૬, ૧૫૨૦, ૧૫૨૧, ૧૫૨૭ ના મળી આવે છે અને તેમને ગિપ્સ હેમ-સુદર ગણિ પણુ હતા. જુઓ ધા પ્ર લે. મ. ભાગ ૨]

૬૫. હેમવિમલ સૂરિ* (૮૦ પપ મા પદ્યપર.)

(૧૦૦) મૃગાપુત્ર સ. સ ૧૫૪૮ પછી ને ૧૫૧૮ પહેલાં.

આદિ—

મુખી નક્ષી સોજામણીજી રા ન મી બ્રહ્મજી

તસુ ધરિ ધરણી મુખાણીજી તસુ નહન ગુણવત,

હે માડી ખિણુ જામીણી ભાઈ

અરિત ચિતામણિ સમોજી મુજ મનિ અધિક મુજાઈ—હે માડી

અતે—

મુખપુત્ર વિધિ રાજપોજી જે ગણાઈ નરનારી

હેમવિમલ સૂરિ ઈમ બળુજી તે વરસાઈ સસાર

—સોમાગી વ્રજ સમો અવર ન દોઈ

૨૦

—મા ૬

૬૬ લાવણ્યસમય (૮૦ સોમસુંદર સૂરિ—લક્ષ્મીચામર
સૂરિ—સમવરણ ચિં)

* વપમજીમાં મુમતિ સ મુસલિમી જરૂર વણા જન્મ માતાકાન્ત
વદ્યમમાં સ ૧૫૨૨, પિતા વણા માતાનાં નામ જગદામ્બ અને વણા
સાળી મુલનામ હાલકામર દીસા. સ ૧૫૩૮ અને દીસાનામ હેમવમ
આજ્ઞાવણ સ ૧૫૪૮ માં જન્મતાવળ વણાસણ ગામમાં શ્રીમાથી પાટુએ
કરેલા હ સવણજી મળું ને નામ હેમવિમલસૂરિ રાખ્યું. સ ૧૫૫૧માં
મિયાદાર કથે' પછી હિરણ સાવર અને શ્રીપાત્રે તેમનો વદમદોરણ કથે
માં જન્મ સવણાએ પશુઆચ શીપા દતેલ. સ ૧૫૧૮ માં સવણ વણા

x આ કવિ સર્વ સોળમા સદ્ગત મધ્યમાં એક સમર્થ કવિ ગણેલા
તેનો વણ અગ્નિના પરિવ્રજ તેના વિમલગણધની પ્રણતિમંથી મમી
આને છે મુ રજના પાટણુમગમીની શ્રીમાથી વણિક નામે મમજમ

(૧૦૧) સિદ્ધાંત ચોપાઈ—લુકા વદન અપેટા. સ. ૧૫૪૩ કા.

શુ ૮ રવિ.

(આમા મૂર્તિ નિર્ગેધક લોકાશાનુ ખડન છે.)

આદિ—

સકલ જિણુદહ પાય નમુ, હિઆડઈ હરિય અપાર,
અક્ષર જોઇ બોલિસિહ, સાચક સમય વિચાર
સેવિઅ સરસતિ સામિણી, પામિઅ સુગુર પમાઉ,
સુણિ લવીઅણુ જવ વીરજિણુ, પામિઉ શિવપુરિ ઠાઉ ૨
સઈ ઊગણુવીશ વરિસ થયાં, પણુયાલીસ પ્રસિદ્ધ, (વીરાત)
ત્યાર પછી લુકુ હુઉ, અસમજસ તિણિ કીધ. ૩
લુકા નામિઈ મુહતલુ, હુતઉ એ કિઈ ગામિ,
આત્રી પેટિ બહુપરે, ભાગુ કરમ વરામિ ૪

*

*

*

*

દાવાદ આવેલ. ને તેને ત્રણ પુત્ર પૈકી મોટા પુત્ર નામે શ્રીધર અજન્ન-
પુરામા વસતા હતા શ્રીધરને તેમની સ્ત્રી ઝમકલ દેવીથી ચાર પુત્રો
નામે વસ્તુપાલ, જિનદાસ, મગલદાસ અને લઘુરાજ તથા એક પુત્રી નામે
લીલાવતી થયા તે પૈકી લઘુરાજ તેજ આપણા કવિ તેમનો જન્મ સ.
૧૫૨૧ શાકે ૧૩૮૬ પોપ વદિ ૩ નો થયો. તેમના જન્માક્ષર સમય-
રત્ન મુનિને બતાવતા તે ગુરુએ જણાવ્યું કે તે પુત્ર તપનો સ્વામી થશે
અથવા ને કોઈ તીર્થ કરશે, કાતો મોટો યતિ થશે અને મહાવિદ્વાન થશે
ગુરુના કહેવાથી માયાપને પગે લાગીને એ પુત્ર વૈરાગી થયો. સ ૧૫૨૯
ના જેઠ શુદ્ધ ૧૦ ને દિને પાટણમા પાલણુપુરી અપાસરામા મહોત્સવપૂર્વક
તપગચ્છપતિ લક્ષ્મીભાગર સુરિ (જન્મ સ ૧૪૬૪ માદ્રપદિ વદિ ૨,
દીક્ષા ૧૪૭૦, પન્યાસપદ ૧૪૯૬, વાયક પદ ૧૫૦૧, સુરિપદ ૧૫૦૮,
ગચ્છનાથક પદ ૧૫૧૭ચર્વર્ગવામ મ. ૧૫૩૭) એ દીક્ષા આપીલાવણ્યસ-

અતિ—

કેવલ નથી પોષિત મર્મ રતી, વાત કહીછઈ સખલી હતી,
 મોષિત થી સિદ્ધાંત વિચાર, તિહાં નિદાનું સિદ્ધ અધિધાર. ૧૭૪

છવ સવે મજ અધવ સમા, પદ્મ વરાસઘ ધરિઓ હામા
 ને જિમ તલુઈ તે જિમ હર પલિ જિનધમ પર આદર ૧૭૫

મથ એ નામ આપ્યું સમયસન સુરએ વિદ્યા આપી. કવિ પોતે તલુએ
 છે કે મે સરસ્વતી માતાની કૃપા કરવાથી મને સોળમા વયમાં વાણી (કવિ
 તલકિત) ઉદભવી જેનાથી પોતે હદ, કવિતા, ચોપાઈ અને અજવજવાળા
 સરસ રસ રચ્યા વળી અનેક ગદ્યના ગીત રામ રામણી અને સલાહ
 રચ્યાં. (મે) રસવાળાં કથન કર્યાં છે પણ જુદાં કથન કર્યાં નથી. મોટા
 મોટા મત્રીઓ અને રાજાઓને પણ ખુશી કર્યાં છે. ઘણા વિદ્યાળ પ્રદે
 શમાં જેનો ઉપદેશ પ્રસરી છે અને જેના ઉપદેશથી ઘણે ઠેકાણે દેહરાં
 તેમજ ઉપાધ્યક્ષ થયા છે. મોટા મોટા મીર (સરદાર) અને માલિક
 (જમીનદારો-રાજા) જેને નમે છે તેને ૧ પોતાને) પચાવન (સ ૧૫
 ૫૫) ના વર્ષમાં પકિતપદ મળ્યું. જે મણિ તજમચ્છના શલુમારશપ શામે
 છે અને જે દેશ પરદેશમાં વિચરે છે તે સોરઠ દેશમાં નિસ્વાર ૫૨
 થઈને મુજરાતમાં આવ્યા. અણુકિલવા પાઠણ પાસે મલસમુદ (પાઠ
 લુધી પદ્મિમે પાત્ર અણપર મલસમુદ ગ્રામ છે તે હશે!) માં ચોમનું
 રજા. અહીંના સદાજ સમિ વિનવણી કરી એથી વિભવ રાસનું કવન
 કર્યું. સ ૧૫૬૮ ના આસો માસમાં પાર્થનાથ જિનધરની પાસે શુદ્ધ
 પદ્યે સ્તિવારે મૂળ નક્ષત્રમાં વિભગરાસનું જ્ઞાન પૂર્ણ કર્યું. આ કવિની
 સ ૧૫૮૬ સુધીની કૃતિઓ આમાં જણાવ્યા પ્રમાણે મળી આવી છે
 તે પરથી ત્યાં સુધી તેમનો છવનકાળ અવસ્ય હતો એ સિદ્ધ થય છે
 ત્યારે સ્વર્ગસ્થ થયા એ નક્કી કહી સાધન ઉપલબ્ધ થયું નથી. વિશેષ
 હાકનો તેમની સર્વ કૃતિઓ વાંચી વિચારતાં અતરંગ પ્રમાણથી
 મેળવી શક્ય તેમ છે

ધન ધન જિનગાસન

અમહ ગુરૂ શ્રી સોમસુદર સુરિ, જસુ પસાઈ દુરિઆ દુરિ,
તપગઝનાયક સુગુણનિધાન, લક્ષ્મીનાગર સુરિ પ્રધાન ૧૭૬
શ્રી સોમજય સૂરીદ સુગણ, જસુ મહિમા જગિ મેર સમાણ,
અહનિસિ હરપિ પ્રણમ પાય, મુમતિમાધુ સરિ તપગઝરાય ૧૭૭
ગુણમડિત પડિત જયવત, સમયરત્ન ગિરિઆ ગુણવત,
તગુ પય કમલિ ભમર જિમ રમૂ, ઈણિપરિભગતિઈ દિન નીગમ ૧૭૮
જસુ મહિઆસિ રચ્યડક જસ વાઉ, તે સહિ ગુરુનુ લહી પમાઉ,
એ ચક્રપદ રચી અભિરામ, હુકટ વદન ચપેટા નામ ૧૭૯
સવચ્છર દહ પચ વિશાલ, ત્રિતાલા વરષે ચક્રસાલ,
કાતી શુદ્ધિ આઝમિ શુભ (ગવિ) વાર, રચી ચક્રપદ બહુત વિચાર ૧૮૦
નરનારી એકમના થઇ, ભણુઇ ગુણુઇ જે એ ચક્રપદ,
સુનિ લાવણ્યસમય ઈમ કહમ, તે મનવાંછિત લીલા લહમ ૧૮૧

—ઈતિ શ્રી સિદ્ધાંત ચતુષ્પદી હુકટ વદન ચપેટાભિધાના.

લિખિતા પરોપકારાય શુભ ભવતું લેખક પાઠકગો—શ્રી આની
સાયે આજકવિનુ રચેલુ એક ગીત છે (પ્ર કા.) —૮-૧૩ વિ ધ

—સવત ૧૬૪૬ વર્ષે ચૈત્ર માસે શુક્લ પક્ષે ચતુર્દશી બુધે લખિત
સ્વપરોપકારાય લિખિત ॥ ૫૦ કુશલતિલક ગણિ શિષ્ય કલ્યાણતિલક
લિખિત ॥ શ્રી શ્રમણસધસ્ય શુભ ભૂયાન્—ભાવ ૫ ૨૩-૩૧ ૫ ૧૩
(૧૦૨) સ્થૂલિભદ્ર એકવીસો સ ૧૫૫૩ ની દીવાળી

આદિ—

આવિઉ આવિઉ રે આવિઉ જલહર ચિહુ પપે,
સોહાવિઉરે માસ આસાઢ સુણઉ સપે
નિત સમર રે જેહનુ નામ સદા મુપે
મોઈ સામીરે સ્થૂલિભદ્ર જો નાવઈ રપે

અતે—

સવત પનર ત્રિપનઈ સવતસરે કિવસ દીવાળી તણુડ
 જુલિમદ્ર ગાથુ મય મુખ્યાયુ એકવીસુ એ બજુડ
 વેપિ મુનિવરરે મજ્જુનિ આંચુ મનાવીડ
 જોડ જિનવરરે રાસનિ સોહ આવીડ
 જસુ કીરતિરે મહીવસિ ઝાઝી ઝમમઝઈ
 અઢરસીરે અડવીસી જો જા લખઈ
 જા લખઈ મહીવસિ મેર સામર હિ અઢ વપાણીઈ
 નક્કમમાયા રવિઝમાજી સીધ જસ તાં જાણીઈ
 શી રજુલિમદ્ર મુનીઈ સમ જિતિ ચોલઈ આઈઈ
 જાવત્તસમય મુરમિ જોલઈ જામિ નિરમજ આઈઈ

૨૧

—વિ. ૫. ૮-૧૪ લી

(૧૦૩)+ જાવતમપૂજા અઢિપઈ સ ૧૫૫૪ જૈન સુ ૧૧ ઝર

અપ્રિ—

સાજ મનોરમ પૂરવઈ અઢવીસમુ જિજ્ઞાસ
 સોવનવન સોહઈ સદા પેખાઈ પરમાણુદ.

૧

* * * *

અતે—

મવિ ઠહિ કું સિઈ જોસું જાકું, જાકું ચુર જાકું વુઢે સદા,
 પુણ્યક્ષમ કરિત્તઈ જો સસાં સવિ સુખ લલસિડ નિસઈ વિસા. ૮
 શી મુખી ધ્યાતમ પૂજા કરઈ વીર સરિખા સસવ કરઈ
 જિનુનિ વાણિ અમૃત સમાન અમૃતવાણી પહિલઈ અગિધાન. ૫
 એ અઢઈ રંગી અઢસાજ પુણ્ય સવત નાઈ કેલું કમ
 વરિસ માસ કહિરજુ જિન વાર, જોઈ લેજો જાણુ વિચાર, ૧
 પહિલું તિથિની સપ્ખા આણિ, સવત જાણિ કહિ જાણિવાણી
 જાણુ વેદ જાણુ વાંચઈ જાગ, જાણું વર્ષ તણું જો નામ. ૧૧

વાસુપૂત્ય જિણુવર બારમુ ચૈત્રધિ ડો માસ જિને નમુ,
અનૂઆલી ધગ્યારિસિ સાર, તહીધ સુર ગુર ગિરુ વાર. ૧૨
દહા ચઉદ અનર્ધ ચઉપર્ધ, ઈક જપમાલી પૂરી દૂધ,
ઉપર અધિકો પાઠ વખાણિ, તે સખ્યાના મણિયો જાણિ ૧૩

* * * *

તપગચ નાયક આણુદ પૂરિ, વદુ સિગિ સોમસુદર સૂરિ,
તસુ અનવધ સોહધ ગુરચદ, સિરિ લખમીસાગર સૂરીદ. ૧૧૮
અણુજાણતા કહિઉ ને અતી, અધિદ ઓછઉ ખમિઓ વલી,
સુનિ લાવણ્યમમધ કહિ એ ઈસ્યઉ, ધન મન ને જિનચલણે વસિઉ ૧૧૯

—લખ્યા મ ૧૯૦૭ પ્ર કા

—૬-૧૨ થો

—પ્રકાશિત ભીમશી માણેક.

(૧૦૪) આલોચણુ વિનતિ સ ૧૫૬૨ વામજ નગરમા

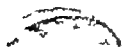
આદિ—

આજ અનતા ભવ તણારે, કાધા અતિ ધણુરે
મુજ એહજ ટેવ તુ,
ચાપ આલોઉ આપણા, મુણિ સમરયરે, સીમધર દેવ તુ ૧
થોડિ સીમધર સામીયા-આકણી
કર વિનતીરે કર બે કરનેડિ તુ,
થોડ નહિ કહતો પર ભમ્યો ભવતણીરે કહું કેતલી કોડિ તુ છો. ૨

* * * *

અ તે—

સવત પનરખાસિઠધ આદિશ્વરે અલવેસર સાપ તુ,
વામિજમાહિ વીનઓ, સીમધરે દેવદર્શન દાપિ તુ ૫૪ છો
અમિઅ ઈર્થો આણુદ ભર્થો આજ મે કર્યોરે યોતિ
સંકૃત ભડાર તો,

ભવ ભવ સાગર કતર્થો ચીત્તજ પથોરે જિન મુક્તિસ્તાર તો

૫૫ એ

મધ્ય પરિ પાપ આયોજ્યાં જ્યેષ્ઠ દુઃખાં રે જીવ થેર અનત લે
આયોજી જિન હોયવિ ઈસિ પુઝારીરે જિનરાજ મહત તુ ૫૬ ઓ
તુમ નામિ કું નિર્મલ થયો મુઝ બિ મયોરે પાતિક તણ દુર તુ
મુનિ હોવજસમર્થ ભણુઝ નિત વાંસ્તુરે પ્રમુ આણુઃ પૂર તુ ૫૭ હો

(જિ. ૫ ચોપાદ્ય પા. ૧૬૮-૧૭) મારી પાસે ૩-૧૨

(૧૦૫) નેમનાથ હમચડી સ ૧૫૧૨ (૧૪)

આદિ—

મરસ વચન દીયો સસ્તવનીરે ગવચું નેમકુમારો
સામયવરણુ સોજામણો, તે સુજામી ભસ્તારો રે હમચડી ૧

* * * *

અનુત—

હમચડી હમચડી હમચડીરે હમચડી હમ ચુરસી,
મુનિ હોવજસમર્થ ઈમ નોજાઈ હમચડી હરિઈ વસીરે—દ ૬૬
સવત પનરે વ્યાસઠે (પા. મુસઠે) રે ગણુ જેમિકુમારો
મુનિ હોવજસમર્થ ઈમ નોજાઈ વરતિઈ જ્ઞાનજાગરોરે—દ ૮૩
—મારી પાસે ૭

(૧૦૬) સૈરીસા પાર્થિનાથ સ્તવ. સ ૧૫૧૨

આદિ—

સ્થામિ મુહ્યાર શી સૈરીઝઈ પાસ જિજ્ઞેસર હોડણુ દીસઈ
દીસઈ હોડણુ પાસ જરગઝ પુઢવિ સ્થાપૂર એ
સેનાઈ સર્વતિ સુઠવિ જપતિ સગજ સહ્ય ચૂર એ
એ અમજ મરુતિ સઝસ સરુનિ આદિ કોઈ ન જાણુ એ.
ઈમ સુણીમ વાળી જાણુ આણી મુમૂર એમ જાણુ એ ૧

* * * *

અનુ—

પાસ મયાણુક હસમ દીડાએ મદીવસ મદિઆ પાસ દેવા એ
દેવા એ પ્રમૂ પાસ મદિઆ સય આપે ઉમરો

ધ્વજ પૂજ મગજ આરતી તેણે પાપ પૂરવના ધટ્યા

સવત પત્તર બાસકિ પ્રસાદ સેરીસાતણા

લાવણ્યસમે ધમિ આદિ બોલે નમો નમો ત્રિભુવનધણી ૧૫

(૧૦૭) રાવણ મદોદરી સવાદ. સ. ૧૫૬૨ (આગળ જુઓ)

(૧૦૮) વૈરાગ્યવિનતિ મ, ૧૫૬૨ આસો શુદ્ધ ૧૦

આદિ—

જય પદમ જિણેસર અતિ અલ્લવેસર, આદીસ્વર ત્રિભોવનધણીય,

શેત્રુંજ સુખકારણ સુણિ ભવતારણ વીનતડી સેવક બણીય ૧

*

,

.

'

અતે—

મેવકમાહિ સમુહતુ થાપુ, આદીસ્વર અવિચલ પદ આ,પુ

તપગણિ શ્રીય હિમવિમલ સૂરી, તાસ વપણિ કીધૂ આણુદર્ધ ૪૬

પનર-આસકષ્ઠ આદિજિન તુફ, કરી વીનતી ગજાટિ ધણુષ્ઠ,

આમો મમવાડઠ દમમી દિહાડઠ. મુનિ લાવન્યસમઠ ભણુષ્ઠ એ ૪૭

—અથાએ ૭૧-વિ ધ, ચોપડો ૧૬૭-૧૭૦ મારી પાસે ૨-૧૭.

(૧૦૯) સુરપ્રિય કેવલી રાસ સ. ૧૫૬૭ આસો શુદ્ધ રવિ ત્રયા-

વતી (ખલાત) મા

અતે—

એણિક હીયડઠ હરપીયા, રજ પરપદિ બાર,

મુનિ લાવણ્યસમઠ ભણુષ્ઠ, વરત્યક જયજયકાર ૧૮૭

સવત પનર સત(ડ) સઠ્ઠ આસો સુદિ રવિવાર [પા સોમવાર]

રચિઈ ચરિત્ર સોહામાણુ, ત્રણાવતી મઝારિ ૧૮૮

તપગણિ ગુર ગોયમ સમા, સોમસુંદર સરિરાય,

સમયરતન સહિ ગુર જયક, પામી તેહના પાય, ૧૮૯

કાઈ કવિ મતિ કેલવણુ, કાઈ શાસ્ત્ર વિચાર

ગાઈ સુરપ્રિય કેવલી, ગુર સરસતિ આધારિ.

—વિખ્યાપિત ચ મી મિરાદ્રપદે સં ૧૫૧૪ વર્ષે. પ્ર. મ.

—અમામ ૨૩૧ પ્રે ૨. રસ મ

(૧૧૦) + વિમલ પ્રબંધ (૨૨૫) સ ૧૫૧૮ આસો શુ રવિ માસ
સત્યુદ્યાત

આદિ—

જનુ

આદિ જિણુવર આદિ જિણુવર પ્રથમ રણુઓસુ,
અમામ હુરિ અર્જુણ સક્તદેવિ મીમાત પ્યાર
પુમાવન ચાકેસરિ વાગ્યાણિ ગુણુ રમિ માર
સહિ મુર આવસ સરિ પરી આમસ અમલ કશિ
હદિ કવિઅણુ હ વિમલમતિ વિમલ ૧૫૫ રમેસિ. ૧

શુધિ

સરસતિ જરસતિ વાંચિ સાર હદિ કવિઅણુ મહ વસ અપાર,
સરસતિ વિણુ ચે જોમ્યા જોમ્ય, ને રમાણિ નવિ ચલ્ય નિરોધ. ૨

* * * *

અતે—

જમી સરસતિ દેવી જસકે અવલ મતિ વિમલ નરસન,
રમિત રસ તે કુણુ કવિસન કલ્પકાનકિ કિમ રમિતે આમ ૩
ગુનરદેસ દેસ નવરમ, પદ્ય નવર પ્રસિદ્ધ અમ
સંધે મુખ મીમાલી મ મ કર્ષ પુલ તમિ મોટા વમ. ૩૧
દિશ હન જનકાલી વારી, તિહાંથી આમ્યા અમલપદિ,
જિણિ પુત તસ કુલ અમાર પ્રથમ પુત શીપર સુવિદર ૩૨
અનરપુરિ કાપા આવાસ, જમલ દેવી પદણી તાસ
આરિ પુત તેનનજિ જિનમી, જમમ પુતી દીલીકાલી. ૩૩
વસુપદ્ય તમિ જિણુવર બીજુ મધન અમલપદ્ય
મુર મમ અમલ સરસન તેનનજિ પુલ સરીમ મામ ૩૪
પમસાવ જિનમદિરપદિ સમલરન સર નિર્મ મુખકિ,
જનમપોત દેવદિગ જસક સદિગુરુ જસ વિમામલ નિર્મ ૩૫

સવન ૧૫૨૧ ધિન્ન, ગકે તેર છયાશીઉ પ્રસન્ન,
 પોપ વદી દિન ત્રીજ પવિત્ર, આયિઉ અન્ધેપા નક્ષત્ર ૩૬
 ધડી પાઠિલી જવ નવગતિ, જન્મ અકે ઉગીઉ પ્રભાતિ,
 તુલા લગ્ન સરિસુ સંકેત, મૂરતિ મગલ જમતુ કેત ૩૭
 વૃશ્ચિકે પુષ્પ રવિ ત્રીજઈ રહિઉ, શુક મકરિ તે ચક્ર ચક્ર દહિઉ,
 શુક શનિ કુમ્ભિ રહ્યા પાચમઈ, મેયિ રાહુ સોહમ સાતમઈ ૩૮

૨ ૩ ૬ ૮	૭ મ	
શુ ૧૦	શ્રી	૪ ૨
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪	૧ ૨	૫ ૭

દસમઈ ચક્ર રહિઉ નિજ ધરે, જન્મયોગ જોઈઉ સહિયુરે,
 હૃદયન્ધલિ રવિ નક્ષત્ર વશિઉ, સહિયુરિ વચન પ્રકાશિઉ ધર્મ ૩૯
 મુણુઉ ત્રેષ્ટિ હોશિ તપ ધણી, કષ્ટ એ જાશઈ તીરથ ભણી,
 ઈ એ થાશઈ મોટઉ યતી, વર વિદ્યા હોગઈ દીપતી ૪૦
 ગુરુવચને વધરાગી થયુ, માતતાત પય લાગી રહિઉ,
 જોઈ મુદિ દિન દસમી તણુઉ, ઉગણુત્રીસઈ ઉચ્ચ વણુઉ ૪૧
 પાટણુ પાલ્લણુપુરી પોસાન, જગ હુધ ચક્રપટ ચુસાન,
 દિઈ દીક્ષા અતિ આણુદપરિ, ગચ્છપતિ લાખીમીસાગરસુરિ ૪૨
 સત્ર સજન સદ સાપી સમઈ, નામ કવિઉ મુનિ લાવણ્યસમઈ,
 નવમઈ વરસિ દીપવગ લીધ, સમયરત્ન ગુરિ વિપા દીધ ૪૩
 સરસતિ માત મયા તવ લહી, વરસ સોલમઈ વાણી હુઈ,
 ગચ્છા રામ સુદર સગધ, જદ કવિત ચક્રપદ પ્રગધ. ૪૪
 વિવિધ ગીત બહુ કરિયા વિવાદ, રચીયા દીપ સરસ સવાદ,
 સરસ કથન નહીં આલી કવઈ, મોટા મતિરાય ગજવઈ ૪૫

તસ કિપરેસ હવુ સવિતાસ બહુ જાનિક દેહરાં- પેસ્યાસ
 મીર મનેક તે માંકા વિનમ પઢિન જા તે પચાવનર્ક ૪૧
 સેસર્ક મજુ તપ મજુ સજુમાર, દેસ વિદેસિય કરમ વિદાર
 સોરાં દેસિ રહી ગિરનારિ, પુલ્યા યુજ્જર દેસ મજારિ ૪૭
 અણદિસવાય પેલુ પાસિ, માસસમુદિ રહિઆ મજમાસી
 બેસ સકસ સંપિય વીનવિક વિમશરાસ તેણુ કરણિ કવિડ ૪૮
 અમુસાનિ જાસો મારિ, કાલક પાસ ગિજેસર પાસિ,
 મળ નક્કર નિમજ રવિચાર, પૂર વિમશરાસ વિસ્તાર ૪૯

વચુ

સસ રચિડે સસ રચીડ નવલ નવ પડિ,
 તસ કાપરિ ઈક ચુચિય, પ્યાનિ પાસ મળીક પ્યાયુ,
 વિમજ મી વર્ણુન કરિઈ સરસ સસ જલર્પ માયુ
 સુવત પતર આં સ્થા (૧૫૧૮) ન રાસ વિસ્તાર,
 તે રમાંણિ ઈ મારિઈ માસસમુદ મુજારિ ૫

* * * *

ચોત્તમ.

વાત કેનજા આજર્ક હવી, કેતાં વચન કહિયાં કેસરી
 અધિદે જલે ધ્યાયા પાપ સથ સમક્ષ તમાવુ આપ ૫૯
 ૪ સવિ મરપ માંદિય પુરી કીન્નાર્ક મનિ નથી તેહવી પરી
 ને જામર કનિય તગિ જાણુ તે સવિ સુરમનિ તણુડે વર્ણુ ૧
 ને નણુર્ક જિન પર્મચાર, તણુર્ક જીવ જિગ્રાસ વિચાર,
 ને કવિ જગિ ગોટા મજ વિદા, ને તેહના પપની રેખુસ ૧૧

* * * *

દુહા.

દુહા ૭૯ કનિય મિલી, જાયા વિવિધ વચન
 વિમશરાસ આદે આજર્ક તેરસયા ૭૧૫૮

ખત્રીગે અક્ષરિ થિકો, બાધર્થ અથહ માન,
સત્તરશત લીહિ અગલા, એહ અથનુ ન્યાન ૬૮
નવરગ નવલા પડ, તે રચીક રાસ અપડ,
ને સુણત સવિ સયોગ, યે ભણુનલા લહીછ ભોગ,
ને ભણુત લહીછ ભોગ ભૂતલિ, ભણુતિ મુનિ લાવણ્યસમઠ,
કિતિ વિમલ વાણી વિમલ, વિમલધરિ રિધિ વૃદ્ધિ રમઠ ૬૯

—સ. ૧૫૮૪ વર્ષે પોપ શુદ્ધિ દશમ્યા તિથી ગુરુદિને બીમેન લિપિન.

શ્રી શ્રીમાલગ્નાતીય સુશ્રાવક સાહ શ્રી વનજી જૂહા પદનાર્થ લિપિન. સ-
શોધક અને પ્ર૦ મણિલાલ બકોરભાઈ વ્યામ, ૬૧-૧૫ લી

(૧૧૧) કરસ વાદ—સ ૧૫૭૫ (૪) સાતિનગરમા

આદિ—

પહિલ પ્રણમિસુ સારદા, જસ કરિ વીણા નાદ,
આદીસ્વર આદિછ કરી, ગામસુ કરસવાદ

*

*

*

*

અતે—

મુનિ લાવણ્યમઠ કહિ જોઈ, જિહા જિહા નપ તિહા રવ હોઈ ૬૫

સપિઠ લહીછ ધનની કોડિ, સપિઠ અગિ ન લાગઈ ખોડિ,

સપિઠ વયર ન વાવઠ રતિ, સપ વખાણુઈ શ્રી જિનમતિ ૬૬

માલવ મરહઠ સોરઠ સાર, ગૂજર દેશ મવિહુ સિણુગાર,

વિનયવિવેક વિચાર વિશેષ, દીસઠ ધર્મતણુક બહુ દેખ ૬૭

જિહા પોઠા જિણુહર પોસાલ, વસઈ લોઠ દીપતા દયાલ,

શાંતિજ (માતી) નગર મડિ સુવિશાલ, ગાયુ કરસવાદ રસાલ ૬૮

સવન પનર પચિહુતરઠ, મુનિ લાવણ્યમઠ ઉચરઠ,

પામી અ દ્રપભ જિનરાય, ખેકર સપિઠ પવનઈ પાય. ૬૯

--(મ. બ)

શ્રીમદ્ પ્રતમા—

સવત પતર અમોતરે એમ બે રાસ સમઢ ભામ ર ન
પરથી થયે છે

(૧૧૨) અતરીકિપાર્થે બિનકક સ ૧૫૮૫ (૮૬) વૈભવ શુ. ૩
આદિ—

સરસ વચન થો સરસની માત, બેલીસ આદિ જસ વીખ્યાત
અતરીક ત્રીખાવનો પછી, પ્રતિમા પાસ જિનેસર તણી. ૧
હ ક પછી જે રાવણુરણ તેહ તણે મકોરી કહેવાય.
પરુવણ નામે શુભાસ, બાહનીસ પર્મતણે પ્રતિષ્ઠા. ૨

~ ~ ~ ~ ~

અત—

સવત પતર પઆસીયા (પા. હવાસીક) વાંચુ, મુદ્ધિ વૈભવ તણે
બિન લાંબુ,

ઉચ્છ આવાગીજે મથો આપો પાસ જિવેસર જાણે. ૫૩

કું સેવક કું તાહરો સ્વામ કું લીનો કું તાહરે નામ

મુનિ સાન્નયસમે કહે મુદ્ધ. તુંમ શરિસણ કું વાંકું સદા. ૫૪

—સિ. પાલણપુર નમરે ૫ ઝવમરિજાળ મ ૫ ૨ મસમેન

સ ૧૮૪૫ આવણુ મસે સીતેતર પથે પુર્ણિમ નિશા મસેવકિનિ વસન્ન

તની કડી વરસતે લીખું છે બી અવ મવુ (અતરીક કસમાં એકસિ

મિટ હતું તેમાંથી)

(૧૧૩-૧૧૫) ખિમઝપિ(બોહા) બસિભદ્ર ધણીભદ્રાદિરાસ. સં ૧૫૮૬.

+ ખિમ ઝપિ (બોહા) રાસ માપ રવિ. અમલવઢમં

આદિ—

ભારતિ અમવતિ મનિ ખરી ગુર પપ નમીવ પવિત્ર,
બેસિસુ પુદ્ધિ આમચડ બોહા તણુઈ ચરિત. ૧

જસ /સવાઈ આહમ પજુઈ ત્યુ તિ જસભદ્રસરિ
ગીજાઈ કીર્તિ કિન્દરસિ, નામજ દૂરીયા દરિ. ૨

પ્રહિ ઉગમિ નિતુ પ્રણુમના, લહીછ નવઈ નિધાન.

ભોજનિ દૂર કપૂર રસ, ભૂપ ભક્ષા બહુમાન. ૩

કવિજન કહિસઈ કેતકા, જેહના જેહવા કામ,

સુણુજ્યો સદ આદર કરી, આહ પ્રભાવક નામ. ૪

*

*

*

*

અતે—

દૂહા.

ખોહુ ખિમ રસિ કિન્હરમિ, બલિભદ્ર જસભદ્ર સૂગિ

ત્રિણિ કાલ પ્રણુમ તડા, દુરિય પણાંસઈ દરિ. ૨૧૧

ચોપાઇ

ખોલિઉ ખોહાનામ પવિત્ર, પડ્ય જિ પિમરસિ તણુઈ ચરિત્ર,

સઘ સમા સુણુયો જે જાણુ, ખોલિસુ બલિભદ્ર તણુઈ વખાણુ ૨૧૨

દૂહા.

મુનિ લાવણ્યસમય ભણુઈ, જિદ્દા હુસઈ પવિત્ર,

પ્રથમખડ પૂર કહિઉ, પિમ રસિ તણુઉ ચરિત્ર ૨૧૩

—ઈતિ પ્રથમ ખડ

(૧૧૪) +ખલિભદ્રરાસ—

આદિ—

દૂહા

પુણ્ય પ્રભાવક જાણીઈ, વિદ્યામનિ બલિભદ્ર,

તસુ ચરિત્ર વખાણીઈ, જસ ગુરૂ શ્રી જસભદ્ર ૧

*

*

*

*

અતે—

ખોહો બલિભદ્ર તણુઈ ચરિત્ર, કહિતા કાયા પુહવિ પવિત્ર,

સુણુયો મમા પુરૂપ જે જાણુ, શ્રી જસભદ્રસૂરિ તણુઉ વખાણુ ૧૨૪

ખોહુ પિમગસિ કિન્હગસિ, બલિભદ્ર યગોભદ્રસૂરિ,

તિન્નિકાલ સમર તડા, દુરિય પણાંસઈ દરિ. ૧૨૦

મુનિ લાવણ્યસમય ઈમ ભણુઈ, જિદ્દા હુસઈ પવિત્ર,

દ્વિતીય ખડ પૂર કહિઉ, બલિભદ્ર તણુઉ ચરિત્ર ૧૨૬

—ઈતિ દ્વિતીય ખડ

(૧૧૫) +મયોજાત્રચરિ શસ—

અર્પિ—

જાણીઈ કઈ કથાર જસ, જસભસચરિ ચરિત	
જાણીયાં ગુણ્યાં નિમુણ્યાં, કથા કઈ પવિત્ર.	૧
સખ જાણીઈ સહિ ગુરુ સુણી, તે કહે કહુ એકતિ	
મીઠાસભસ ચરિત અમલ, મુણ્યાં પરીય સુપતિ.	૨
જસ નામઈ જસ વિત્તરઈ પ્રણમવા પરહોડિ	
મુનિ લોકવપસમય જાણીઈ કહીઈ સપતિ કહિ.	૩

* * * *

અતે—

શા. ૬૬૫

તપચહિ ગુરુ યોગમ સમા, મીઠૈસાભાવનહિ ચરિ સાર,	
મી અમરસમુદ ગુરુ રાષ્ટ્રાચા મી હસસખમ સાર	૧૧૫
જાણવાં ગુરુ જાણીઈ જાણ નમઈ નરસખ	
મી સમવસા સહિ ગુરુ જગુ, પ્રણામિય તેહના જાણ.	૧૧૬
સવત પતર નબ્બાસીઈ, મધ માસિ રવિચારિ	
અર્પિમણવણ વિસેલીઈ પુરુ બુદ્ધાદીન મઝરિ	૧૧૭
સખ સુગુરુ આદેસઈ નિજા કરી પવિત્ર,	
બેઠા બસિભસ કિન્દરસિ જસભસ રવિઈ ચરિત.	૧૧૮
ગુણ્યાં ધરિ ગુરુનહિ ધણી, જાણ્યાં લડીઈ ભોમ,	
ગુણ્યાં ધરિ કીર્તિ કુઈ ગુણ્યાં સખિ સપોમ.	૧૧૯
તપીયજ જસભસ ગુરુ, થડીઈ ચરિત પ્રમાણિ,	
ધર્મનાય પસાડેઈ બેસિઈ સુખચિતવાણિ.	૧૨૦
મધ અગરસી મધુપસ, સાધુ સાધવ પરિચાર,	
મણિ પનાતણિ ૭ મહાસગી, સખે સદા જાણાર	૧૨૧
બેઠુ પિતરસિ કિન્દરસિ, બસિભસ જસભસચરિ,	
તિનિ કાલ જગુમતાઈ દુરિજ પણસઈ દુરિ	૧૨૨

જિનશાસનિ ઉદ્યોતકર, એ રપિ અવિચલ નામ,

મુનિ લાવણ્યસમય ભણુઈ, નિતુ પ્રહિ કક પ્રણામ

૧૭૩

—ધતિ શ્રી પડિત લાવણ્યસમય કૃતે બોહા બલિભદ્ર શ્રી યજ્ઞોભદ્ર
ચરિત્રે તૃતીય ખડ સપૂણુઃ—મ ૧૬૧૧ વર્ષે માહ માસે કૃષ્ણપક્ષે
ચતુર્થી રવિ વાસરે ૫ સહજતિવક ગણિ ગિણ્ય ૫૦ ઇંદ્રસહજ ગણિ
ક્ષિપિત—પરોપકારાય શુભ ભવતુ કલ્યાણ મસ્તુ ચિર છયાત્ પ્ર૦ એ,
રાસસમગ્રહ ભાગ ૨ બે

(૧૦૭) રાવણુમ દોહરી સવાદ. સ. ૧૫૬૨ જુઓ ૫ ૭૫

આદિ—

રાગ શ્રી રાગ

સૂતેલો સીંહ જગાવીઉ, નડીઓ વાસગ નાગરે,

સીત હરી તિ ચ્યુ ક્યું, રૂઠા રામના પાગરે-૧

સામલિ રાવણુ રાજ્યા, જસે મહિયલિ મામરે,

સતી સીતા તથા દા હરી, વિગી વકડો રામરે-૨ સામલિ.

+

*

*

*

અતે—

જયજયકાર જગત્રિ ફડિઆ, વરલા રગતા નાદરે,

સવત પનરખાસઠિ, રચો રાસ સવાદે

જય ૦ પલ

x

x

x

x

રામ અજોધા આવીઆ, સોઈ સીત અરધાગિરે,

મુનિ લાવનસમિ ભણિ, મિઠા રામનઈ રગિરે,

જય જય. ૬૩

—સ ૧૬૮૨ વરમે ભાદ્રવા વદિ ૮ લિપત ઝ રાત્રવ તથા

ગ વીરદસા પઠનાયે શુભ ભવતુ ૩-૧૩ મારી પાસે બે પ્રત છે

(૧૧૬) નદેવરાજ વચ્છરાજ ચોપાઈ (વચ્છરાજ કતપુરમા દેવરાજ રાસ)

આદિ—(વરતુ)

સકલ જિનવર સકલ જિનવર પાય પણુમેવી,

તઉ પણુમેવિ ચક્રકેસરી એક ચિતિ બહુ ભક્તિ કારીઅ,

નિય ગુરતણુઈ સુપસાહલધ રિદ્યકમલ નિયમતિ વિમાસીય,

મુજાન સહુ કહિ સભજઈ બીજામ માવ ધરીમ
બેસિસુ નવનવ કવિતરસ સિરિ વજરાજ કરીઆ.

૧

અતે—વચ્ચ

પાછિયામ ભવિ પાછિયામ ભવિ ધણિ વજરાજિ
છવ દયા પાછી ખરી તિથિ પ્રભાવઈ મિત્રુ દેસ પામીમ
આપક સવિ સપદ કુળે અનંત વલી મહુ મુખ પામીમ
મુનિ લોકવપસમઈ બજાઈ ભવીવણુ લેહ સદ્ગમ.
છવદયા પાછઈ ધરી, નિમ પામઈ મુખ મદ્દમ.

- ૪૫

—સિ સવન ૧૧૫૭ પેસ શુદ્ધ ૭ શુકે
ઝરિ વૈરસાચેન—૨૧-૧૧ લી

આ રાસ આનંદસખ મહોત્સવિ મીઠિતક ૩ ભામાં રાહ ચરે
છે તેમાં ઉપરનો અતનો વચ્ચ ૭૬ નથી. તેમાંથી પ્રવર્તિતની કાલ છેવી
છે તે અત ઉત્તરીએ છીએ.—

તપમન્થ નામક સહિ ગુરુએ, ગમ્કતડે લક્ષ્મીસામરસરિ,
શ્રી મુખ સરસતિ વાસિ વસે એ ગમ્કતડે લક્ષ્મીસામરસરિ.

નામિરે સપદ ભૂરિ-૧

અતિ ગિર્યા પઞ્ચિત પ્રવર, આ સમવરવણુ મુલિસર સરિએ

મુખ સરસતિ વાસિ વસેએ, આ ગુણમણિ તણે બધાર ૨

તિથ્ય તાસ વવતાલિ નમીએ આ નખર કંતપુરિ મદિ

સુભવનાથ વસાવેસે એ આ રાસ રવિઓ ઉજાદિ ૩

પહેલો અક્ષર લાભનો એ આ બીજો ભવનો ભણી

ત્રીજો પુણ્યવત બીજામ એ આ આગલિ સમય દોષ ૪

એ કવિ સચિત્ર નામી કરીએ આ છમ કહે બે કર્મોદિ

અધિક ઓણુ બેસતાં એ, આ કુણે મ દેવો બોદિ ૫

આ મગધુમણિ કિયુવર એ, આ આં તલિઅજ નિવાસ,

મેર મહીપર સાગર એ આ લાં લમે પ્રતપે એ રાસ. ૬

એહ રામ વછરાજનો એ, માં ભાવ સહિત નરનારિ,
બણે ગુણે જે સામળે એ, માં નવનિધિ તિહિ ધરખારિ-

૭

—છ ખડનો રસિક રાસ છે પા ૩, ૩, રત અમ,

(૧૧૭) +મુમતિસાધુ સૂરિવિવાહલો

આદિ—

સરસાત સામિણિ દિડ મતિદાન મઝ મનિ અતિ ઉમાહલડે એ,

મુણિજ્યો ભવિયણુ ભાવ ધરેવિ ગાયસુ મુગુર વિવાહલુ એ

૧

મહિયસિ મોટડ દેશ વિમેસ મેદપાટ જગિ જાણીધ એ,

વારૂઅ વન વનિતા અભિરામ જાડર નયર વખાણીધ એ

૨

વાપી કૂપ સરોવર ચગ રગ કરધ નિતુ જોઅતારે,

વાડીઅ વર ઉદ્યાન વિવેક હેલા જન મન મોહંતા એ

૩

*

*

*

*

અતે—

લક્ષ્મીસાગર સહિગુર એ માહલતડે, મીસ શિરોમણિ તાસ,

તપગચ્છ મડન સહિગુરએ માં, પૂરડ ભવિઅણુ આસ

૭૫

મુજન સહુકો સામલડે માં પ્રાણમઉં બે કરજોડિ,

મુમતિસાધુ સૂરિ સેવતા માં, લહીધ સપદ કોડિ.

૮૦

પઠસિધ ગુણસિધ નિમ્મણસિધ માં, વીવાહલુ એ સાર,

કવિ લાવણ્યસમય ભણુધએ માં તમુ ધરિ જય જયકાર

૮૧

નવનવિઅ વાણિહિ મતિ વિનાણિહિ હિયધ હરિષ ધણુડ ધરી

મધ એક ચિત્તિહિ કરીઅ ભત્તિહિ અગિ આલસ પરિહરી

જા સાત સાયર વર દિવાયર ગયણિ રોહિલિ ચદલુ,

તા એ અનોપમ મુગુર સરિમઉં જયડે જગિ વીવાહલુ.

૮૨

—ઐ. રા સ. ૧

(૧૨૧૮) રગરત્નાકર નેમિનાથ પ્રખધ

આદિ—

સ્મૃત્વા શ્રી શારદા નેમે જીદોભિ વિવિધે વરે

પ્રખધ ખપુર કુવે રગરત્નાકરાભિધ

૧

સાર સાર કથાપર દેવી તુઝ પમ કમલ વિમલ વરેતિ,
 મણુ સુમતિ સદા તર્ક દેવી દુરમતિ દુરિચિત્રા નિરેતિ. ૨
 જિવે ક જોશું મેઘી માયા તુ કવિવણુજણુ કેરી માયા
 જણુ અજુમણિ તુઝ આમિ સમાયા અવસુણુ અવર અનત મમાયા, ૩
 તુઝ તત્તુ સેલકર્ષ ઉજ્જલ કંતિ, પૂનિમ સમિહર પરિ અલકલી
 પમ ધમધમ કુચર ધમકલી, હ સમમણિ ચાલકર્ષ અમકલી. ૪
 અલકર્ષ અમકલી જામિ જાવલી વીણા પુસ્તક જવર ધરકર્ષ
 કરિ કમલ કમલ કાન્તે કુલક રવિમલક પરિ કલી કરકર્ષ
 કિલકર્ષ કિન આણુ સુણિ મઝ વાણી, જર્ક કુ તુઝ મહુ માન લકુ
 તુ મન આણુકર્ષ નેમિ જિણુ વર્ષિષ નવ નવ ઝર્ષિષ ૭૬ કલુ ૫

અતે — પ્રથમો અધિકાર

એમલ મન યિમાલિ જલ સરસતિ સિરનામી
 સમવરત્ન ગુરરામ પામ પુણુ તેલના પાળી
 પુલ્લવિ પ્રસિદ્ધ પ્રમટ પ્રથમ અધિકાર સુલકર્ષક
 નેમિ સહિતિ પરિવાર નવરિ આણુકર્ષિ આણિવ

પરિણામ કિસવ મ્હુ આલિ પૂજા મનની રલી,
 લાવત્તસમય તે જુલિસિર્ જુ કુસિર્ અવસર વલિ.

—(મ. ૧૬)

(૧૧૯) ૬૬મઠારી સંકલન.

આલિ—

પમ જણુમીઅ સરસતિ સરસતિ વચન વિધાસ,
 મુનિવર કેવલપર ગાઈયુ મહિમનિવાસ.

૨

અતે—

ખતિ ૬૬મઠાર કેવલપર કૈ સુલકર્ષિ સાસ્ત્રિન
 જિણિ અપરામ કથા કિયારો, કથા કરી પવિત્ર,

વિષ્ણુ પુરુષ સમયસુદર તસુ પય પામી,
મીસાલસ લાવણ્યસમયમુનિ જ પદ્મજી સિદ્ધિગામી.

૨૪

(૧) યૌદ સુપનાની સઝાય

ત્રી જિનવરે ભાખીયા, સહે ગોરી સાખીયા એ,
અધિકાર એ રૂઝડોએ,

સુપન તે વાર એ મહિમા તે સાર એ,

મુનિ લાવણ્યસમે એ એમ ભણે એ.

૪૬

(૨) નગીતમ છદ ૭૨ મ મા ભી. (૩) શ્રાઉત પાર્શ્વનાથ
વિનતિ (૪) પચતીર્થિ સં (૫) રાજમતી ગીત (૬) પચવિધ્ય સં
(૭) આકમદની સં (૮) સાતવારની સં (૯) પુણ્યફલની સં (૧૦)
આત્મબોધ સં (૧૧) દાનની સં (૧૨) મનમાકડ સં. (૧૩) હિતશિક્ષા સં.
(૧૪) શ્રાવક વિધિ સં

આદિ—

પ્રણમી વીર જિજ્ઞેસર પાય, વદી ગોયમ ગણુધર રાય,

અંત—

લાવણ્યસમય મુનિવર ધર્મ કહધ, મુગતિ વધુ તમ લીલા વરધ. ૨૦
(૧૫) દાનની સઝાય

આદિ—

એક ધર ઘોડા હાથિયાળ, પાયક સખને પાર,

મે ટા મદિર માલીઆળ, વિશ્વનથો આધાર—

જીવડા, દીધાના ફલ જોય.

(૧૬-૧૮) નસઝાયો

આત્મ પ્રબોધ, નેમરાણુલ આરમાસો, વૈરાગ્યોપદેશ ૫ ૯૩,
૩૧૪, ૩૭૪, સ મા. (ભી) પુણ્ય ૫ ૩૧ સ મા. સ
(૧૨૦) પાર્શ્વજિનસ્તવન પ્રભાતી ૩૭ હુકતું કાવ્ય.

આદિ—

વામાનદન જિનવર પાસ, વૃત્તો ત્રિભોવન લીલા વિલાસ,
વિનતિ છોડિ ભવપાશ, હું છુ દેવ વૃમારો દાસ

અતે—

કુ આખો સરણ તમજો રાખે મન કષ્ટ આપજો;

મુનિ હાવનસમે ઇમ જાણે, તુમ્હ તુમે નવનિષ આપજો. ૩૭

(૧૨૧) ચતુર્વિંશતિ જિન સ્તવન—માસિની ૭૬માં ૨૭ કીમે।

અને ૭૬થી ૨૮ થી કવિગીતમાં.

આદિ—

જનક વિષક જાણે હાર કીઈ નિકાસે

જાવજાવ પખાસે પાપના પક યાસે

જાર જિનવર માસે ફૂટરે ફૂલ માસે,

નરજાવ જાણુઆસે રામ નિઈ રાસ ટાસે,

અતે—

તવજા સિવાયર હાથિ સાયર સોમહેવ સરીસરે,

મી સોમજા મજાધાર ત્રિજા સમવરણ મુનીયરે;

માસિની ૭૬૪ જા પખાસિત તવિયા જિન કષ્ટ પશુપ

મઈ કલિક લામ જાનત મુનિ હાવનસમજ સદા જાણુઈ ૨૮

જામ ૩ વિ ૫

૬૭ નરપતિ

૧૨૨—નાંદ વત્રીસી, સ ૧૫૪૫ સાતમ મઝ્જાપર

આદિ—

લંબેમર કવિયા સમ ખરનિ, હંસવાદન તે મુખિ વસાનિ

અવિ આપજઈ મુરતિ જમ, વિરેકી નર નિહાં કઈ પ્રણામ. ૧

કવિયા સારક કેશ પુત્ર, તે મુખિ બેઠિ સત્ત્વ તમ,

જાણ જાણ સદુ જાણે સદા, કવિયા મુરતિ પરતખ સારક. ૨

કવિતા સારદા તણુ પ્રણામ, નદ્યતીસી કર વખાણુ,
સવત પનરસિ પચતાસા, તિથિ સાતિમ નિ મગળવાર ૩

*

*

*

*

અતે—

યોડા બેદ ધણુ જાણુજો, મન્યભાવ ધણુ આણુજો,
અવણે સુણુતા સુષ અપાર, કવિ નરપતિ ધમ કહિઈ વિચાર ૯૯.
પઢતા સિધિ બુધિ હો અતિ, ચતુરપણુ તે નર જાણુતિ,
નારી સીયલપણું આણુતિ, કવિતા નરપતિ ધમ કહતિ ૧૦૦.

—છતિ નદ્યતીસી કથા વિચારવાર્તા સમાપ્તમિતિ. સવત ૧૭૦૦
વર્ષે અશ્વની માસે કૃષ્ણપક્ષે ૧૦ સોમવારે શ્રી ભીક્ષોડાનગરે શ્રી શાન-
નાથ ચૈત્યાલયે શ્રી મૂલસદ્ધે સરસ્વતી ગચ્છે બલાત્કાર ગણે શ્રી કુદકુદા
આર્યાન્વયે બદ્ધારકે શ્રી ૫ રત્નચદ્રા, તત્સીધ્ય આચાર્યશ્રી અમરેન્દ્રકીર્તિ
તત્સીધ્ય મહા ભીમજી લખિત છ શુભ ભવતુ. ચીર છયાત્ છ.
શ્રી, કલ્યાણમસ્તુ, છ છ શ્રી ૬-૧૬ (મારી પાસે છે)

[આમા મગલાચરણુ લખોદર-ગણેશનુ કરવામા આવ્યુ છે તેથી
કર્તા જૈનેતર હોવાનો સબવ જણાય પણ (૧) જૈનકર્તાઓ પૈકી કોઇને
ગણેશનું મગલાચરણુ કરતા મે જાણ્યા છે (જુઓ ન ૮૫ ના કવિના
લીલાવતીરાસનુ મગલાચરણુ તેમજ ન ૮૯ કવિ) તેથી, તેમજ (૨)
આ કૃતિના લેખક-લહીઆ જૈન છે તેથી, અને વળી (૩) આ કથાના ઉપર
જરા વિસ્તારથી સ ૧૫૬૦ મા રચનાગ સિદ્ધકુશળ (જુઓ આગળ)
પણુ જૈન છે તેથી આ કાવ જન હોવાનો વિશેષ સબ્ત છે. તેકારણે
અત્ર એમનો ઉલ્લેખ કરવામા આવ્યો છે મરપતિ નામના કવિએ
વિક્રમાદિત્ય ચોપઈ રચી છે અને તેની પ્રતના બધન પર શક ૧૫૧૪ મા
રચી એમ લખાણુ છે તેથી તેને સત્તરમી સદીમાં મૂકે છે]

૬૭ કે અશોકકવિ

(૧૨૩) મુનિપતિ સમરપિ ચરિત્ર સઃ ૧૫૫ વૈશાખ વદ ૭ રવિ.
અતે—

શુભ વૈશાખ સેધિનિ ખજો, કસિયુ મગ હવિ આપણુ
ખજો મહોમહવ બેદિ હાપ આપિ મુનિપતિ મન્દિ દિશા લીધ. ૧ ૦
બેદુ મુનિવર તેહનુ ખાન ખસિ પયે માહામતમાર,
ખાનિ માનવતપ સોસી દેહ, દેવશેલકિ દેવ કથા બેદ. ૧ ૧
તેહનુ ખાન હર્ષિમાદિ આણિ, બેદુ એકવતારી ભણિ
અકિપથ તે ભણિ વહી, શુણુ કથા સંધેરિ કહી. ૧ ૨
સવત પનગ પંચાસેા ભણિ, વદિ વૈશાખ માસ મનિ આણિ
કિનિ સમમી રમિત રવિવાર, ભણિ અણિ તિહિ હર્ષ આપાર ૧ ૩

—કતિ મી મુનિપતિ સમરપિ ચરિત્ર સપત-મવામલ ૬૨૧ શુભ
ભવતુ. સવત ૧૧૪૨ વર્ષે માગસરિ શુક્રિ ૧ ભૂમે અખિત ગદ્યાપુર
મારે હ્રદયુરિ શુભ ભવતુ. કથાણુ મણુ મી, ૫૪૨૩ ૫ ૧૫ મગ
૪ -૧૧ વી. પા ૩. ૬.

મીછ પ્રતમા એમ છે કે—

અતે—

સવત વદ ૬ પચ્ચસકિ ભણી વૈશાખ વદિ માસ મનિ આણિ,
કિનિ સમમી રમિત રવિવાર ભણતી અણુતા હરણ આપાર ૨૧
એ આપિ મુનિપતિનો ચરિત્ર સાંભળતાં હર્ષ દેહ પવિત્ર
મણિ શ્રદ્ધે આતિ મમલચાર ભણુ અણુ તિહિ ભવભણાર. ૨૨

—સ ૧૧૧૮ વર્ષે અખિત ખસે.

[પદ્યગુની ગીતમાં ૧૫૮૫ સવત્સકિયે છે અને તે વિષયનીય
છે પદ. ૧૬-૫ ન

૬૮ શાંતિસૂરિ—(સાંડેરગચ્છ સુમતિસૂરિ. શિ.) જુઓ
તેમના શિષ્ય ઈશ્વરસૂરિ.

(૧૨૪) સાગરદત્તરાસ (દાન માહાત્મ્ય ઉપર) ૧૫૫૦ આસપાસ.

આદિ—

છદતર કલ્લોલ વન્નજલ સતિ સૂરિણા મહિય,
સાયર ચરિઅ સાયર સરિસ સરસ નિસામેહ

[“ આ પ્રાકૃત અપભ્રંશ તથા ગૂજરાતીમાં રચાયેલો ૧૩૭ ગાથાનો રાસ ખરેખર રસમય હોઈ તેમાં ગાથા, રાસક, કુડલિઓ, ધાત (ધતા), અડયલ, માલિનીરૂપક, છપ્પય, પાધડી (પદ્ધડિકા) ગસાખંધ વગેરે વિવિધ છદો વાપરેલા છે. કાવ્ય ઉચ્ચ પ્રતિભા છે અને આ તેમજ તેમના શિષ્ય ઈશ્વરસૂરિ દ્વિત લલિતાગચરિત્ર રાસ સંસ્કૃત તથા પ્રાકૃત કાવ્યોની મરખામણીમાં સારી રીતે ઉભા રહે તેમ છે ” ચિ ૩૧ દલાલ]—પા આ શાંતિસૂરિ સ ૧૫૯૭ સુધી અવશ્ય વિદ્યમાન હતા જુઓ લેખાક ૩૩૫ પ્રાચીન લેખ સંગ્રહ

૬૯ કીર્તિહર્ષ—(કકકસૂરિ શિ૦)

(૧૨૫) સનતકુમાર ચોપઈ. સ ૧૫૫૧ કાર્તિક શુક્ર ૧૫ ગુરુવાર-
આદિ—

આમી છરાપુત્રિ નિવાસ, મનિ સમરતા પૂરમ આસ,
પય સેવમ આણુદિણુ ધરણુદ, પહિણુ પ્રણુમિસુ પાસ જિણુદ ૧
સરસતિ સામિનિ કર પસાઉ, કાસમીર મુખમડણુ માઇ,
નામ જપી કેમીય ગણુધાર, ચરીય ભણુ શ્રી સનતકુમાર ૨
જિણુમાસિણુ જિણુ બાપિઉ ઈમ્મ, દાન મીલ તવ ભાવ સુરમ્મ,
ધર્મતણુ એ આરિ પ્રદાર, અધિકુ મહિમા મીલિ અપાઃ ૩

*

*

*

*

અતિ—

મી કલ્પરિ આગા પ્રારમ મનસુદિઈ તસુ યલુમી પાપ,
 સાર મીરમ તલુઈ આમલઈ રચિઈ પ્રળખ ભરીઅલુ સમેલઈ ૨૩૧
 પન્નર એકાવન્ન મઝરિ, ધનિ પુન્નિમે નિ ગુરવાર
 કવિ ઠીલિંદરિ મનિ પરી આલુઈ રચિઈ પ્રળખ જનમતલુનઈ. ૨૩૨
 સીસ પ્રળખ અલુઈ જે રગિ સવિ મુલ કમલા તલુ ઉછરિ.
 એકમના ઘઠ ૭ સાંભઘઠ તેલ નરનારી આલુઈ દુલઈ ૨૩૩
 (વિ. ધ. ૬-૧૪-નવીન અખિત.) ગાથા ૨૬૪

પા ૧૧ પાટલુ ન ૨

કલ્પરિ શિષ્ય ઉપરના કલિંદરિ હેઈ રહે.

(૧૨૬) કુસંબજ કુમારરાસ.

મહિયસિ સોલઈ યુલુમલિ મુડ હિવએસ મહે આ મી કલ્પરિ
 જલઈ સવન નિરતીઆર, આ ગિરઆ ધોવન અવતાર ૪
 નવરસ ભરીઅલુ કિઈ ઉપદેસ, સીસ વિયરે વાતિ સવિરોવ,
 તાસ પ્રસાદિ કવીઅલુ ઈમ કલઈ કાલ પ્રળખ ભરીઅલુ સરી કલઈ

* * * *

—કવિ મી કુસંબજ કુમારરાસ સમાપ્ત. સ ૧૬૭૮ વર્ષ વૈશાખ
 શુક્ર ૪ પ્રત પા. ૧૭ પ ૧૩ મુ. વિ.

—કવિ મી પદ્મીનિવમે વિવનનિવારણે રહસીય પ્રભાવે
 કુસંબજરાસ અરિત સમાપ્ત. ૬-૧૩ વી. પા.

(ઉપદેસ મગળના કલ્પરિના પાટુ નિતિમંપરના લેખે સ ૧૪૬૬
 થી ૧૫૨૫ સુધીના મળા વ્યારે છે તે મગળની પદ્મવસિમાં અલુઅ
 કે આ સુરિને સ ૧૪૮૮ માં વીતેલમાં સાલ સારવે કહેવા મહેસ-
 વપૂર્વક અગ્રાધાપા મળ્યુ તેમણે સ ૧૪૪૪ માં કલ્પમાં અમલી પ્ર-
 ર્ણવી હતી તેઓએ સરકૂત પ્રાકૃત મધો રખ્યા છે તેમની પાટ દેવ
 અલ્પરિ સ ૧૫૨૮ માં અગ્રાધા.)

૭૦ ક્ષમાકલશ—(આગમ ગરુડ. અમરરત્નસૂરિ—સોમરત્નસૂરિ
—કલ્યાણુરાજ શિ૦)

(૧૨૭) સુદરરાજા રાસ—સ ૧૫૫૧ વૈ વદ શનિવાર
આદિ—

ફહા—રાગ ગુડી

પહિલૂ પરમેસર નમી, આરાહિસુ અરિહત,	
ગાર્હસુ શીલ સોહામણો સાભલયો એકતિ	૧
સુદરરાય તણા ગુણ કેતા કહુ મુખ એક,	
શીલિ કરી જગગાજતુ, કહીધ તે સુવિવેક	૨
* * *	*

અતે—

આગમગરુડ જયવતા એ, મા. સોમરત્ન સૂરિદ,	
અહનસિ ભવિયા નિત નમુ એ, મા જિમ હુધ પરમાણુદ	૧૮૮
ક્ષમાકલસ મુનિ ધર્મ ભણિ એ મા ભવિયણુ સુણુક એ રાસ,	
શીલધ મિવસુખ સપજધ એ મા છૂટીધ કુર્મના પાસ	૧૮૯
સવત પનર એકાપનધ એ મા વદિ વૈશાખહ માસિ,	
શનિવાર સોહામણુક એ મા રચીક રાસ ઉલ્લાસ	૧૯૦
શીલ પ્રમધહ ને ભણુધ એ મા, નરનારી સુવિચાર,	
હરપધ ને એ સભલધ એ મા તેહ ધરિ જયજયકાર	૧૯૧

—મ ૧૬૭૨ કાતી શુ ૧ લખિત ચગમ જિનદામેન યથાથ્ર
શ્લોક સખ્યા ૨૭૫ માઝનધ વિ ધ ૮-૧૩.

(૧૨૮) લલિતાંગ કુમાર રાસ—મ ૧૫૫૩ બાદ્યદ વદ ૧૧ શનિ
ઉદયપુરમા.

આદિ—

પહિલૂં સરસતિ પય નમી, આરાહી મનશુદ્ધિ,
પુણ્યપ્રમધ દ ભણિસુ, આણી નિરમલ મતિ

અતે—

મી કલસરિ અરખા ગુરતમ મનસુદિષ્ઠ તસુ પ્રજુમી પાવ,
 સાર મીરમ તલુઈ આમદઈ રચિઈ રખખે ભરીઅણુ સમદઈ ૨૩૧
 પન્નર એકાવન્ન મચ્છરિ, ક્ષતિ પુન્નિમે નિ અરવાર
 કવિ કીર્તિદર્પિ મનિ ખરી આણુદ રચિઈ રખખે જનમવણુનદ ૨૩૨
 સીધ પ્રખખે બણુઈ ને રજિ સવિ મુઠ કમલા તાસુ ઉજિ.
 એકમના થઈ ને સાંભણઈ તેક નરનારી અણુઈ ૨૩૩
 (નિ ધ ૬-૧૪-નવીન શ્રિખિત) અથ ૨૬૪

જ ૧૧ પાટલુ ન ૨

કલસરિ શિખ્ય ઉપરના કીર્તિદર્પ દેઈ રહે

(૧૨૬) કુસંખજ કુમારસસ.

મદિયસિ સોદઈ અણુઅણુ થઈ ઉવએસ મહે અર મી કલસરિ,
 પાલઈ સવમ નિરખિયાર, અર મિઆ શિખમ અખતાર, ૪
 નવસ ભવીઅણુ કિઈ ઉપદેસ સીધ વિયવે અતિ સનિરેખ,
 તાસ પ્રસાદિ કવીઅણુ ઈમ કલઈ કીર્ત પ્રખખે ભરીઅણુ સવી લલઈ

* * * *

—ઈતિ મી કુસંખજ કુમારસસ સમાપ્ત. સ ૧૧૭૮ વીં વૈદ્યાન
 શુદ્ધિ ૪ પ્રવ પા. ૧૭ પ ૧૩ ગુ. વિ.

—ઈતિ મી ખરેખરિનિયમે વિવચનિયારણે પ્રકટસીદ પ્રખખે
 કુસંખજસસ અરિત સમાપ્ત. ૬-૧૩ વી. પા.

(ઉપદેસ મચ્છના કલસરિના પદ્ય પ્રવિચારના લેખે સ ૧૪૬૬
 થી ૧૫૨૫ સુધીના મળી આવે છે તે મચ્છની પાતપલિમાં બણુઅણુ
 કે આ સરિને સ ૧૪૬૮ માં બીલેખમાં સાદ સારજે કોથા મહેસ-
 વપૂર્વક આજ્ઞાપદ મળુ તેમણે સ ૧૪૭૪ માં કચ્છમાં અમરી પ્ર-
 ચીની હતી તેઓએ સરેજૂત પ્રાજૂત મધો રચ્યા છે તેમની પાટ દેવ
 અમસરિ સ ૧૫૨૮ માં અજ્ઞા.)

પુત્રતણાં હથ સાંભણુ દર્શિં પરી જનુ ભાડુ,
એક મનાં આરખતાં, રાજ્યં ભવ જી દાહ.

૨

દન સેજ તપ ભાવના, જિજ્ઞુ ભાષાં એ ધમ
કવીજણુ વણી વણી ધમ કદર્શ સંપદ એદનિ મમ
ને પાદર્શ મન શુદ્ધિ સિદ્ધિ સુધી જિજ્ઞુવર જાણુ
શીશક ઉપરિ ચિત્ત ખરજી તે નર ખરા મુનજી,
સીસિ સવિ મુખ સખજી શીસિ નિરમલ મુદિ
શીસિ કુખ સખસક રાજ્યં પામીજી સદી ચિદિ.

૩

૪

૫

* * * *

રાખ પાસે હરિવાદ કરજી જગાર દેસી હકીયા અને નેત્રીઓના
નામ જણાવતાં કેવિ કહે છે કે —

આસા પાસા નહીં જામસી, જાડવ, વપા આવાજ હસી,
નેત્રી તેજાજી અતિસાર, મજા તણુડ વસે નહીં પાર
લાસા હીમં ઉતાવળા, બોજાં બોલ સદા વેતલા,

૫૩

* * * *

અતે—

ધર્મ પસારી વચિત સિદ્ધિ, ધર્મજી જામીજી નવ નિદિ,
ધર્મતણુડ મહિમા જઈ મણુડ કેવિ કદર્શ જાણિ સજી મુણુડ ૧૧
કુખ ન જાણુ કદર્શ મુદિ, સખજી કવીજણુની પમજી,
અધિકુ ઉજી કાપુ નેહ. કમજાવજી કરમેડી નેહ.
સુવત ૧૫ પનરજીપજી સાર, પતિ જાડવા તણુડ સનિજી
ઈઆરિસિ દિનિ સ્ત્રી મુખં સખા સમસક પૂરી કુર્ષ ૧૮
આમમ અજી અજી મુનિઆર મી અમરજણુ સદીસાર સાર,
તસ પદોપર અતિ ગુણુવત મી સોમસલ સરિક જામીત ૧૯
અનિજણુ અદિનિસિ વહાજ નેહ રિદિ અનવી જામીં વેહ,
તસ પદિત કલ્યાણુક સુખ તસ મુખ બેડિં સીમં કમ ૨

ઊદયપુરિ જગિ કલીઈ સાર, નિવસઈ આવક તિહા સુવિચાર,
ચ દ્રમ્ભજિન તણઈ પમાઈ, અલીય વિવન સવિ દૂરિ પલાઈ ૨૧
ભણઈ ગુણઈ અહિનિશ સભલઈ, પાપ પડળ સવિ દૂરિ ટલઈ,
ક્ષમાકલસ મુનિ કલઈ સુવિચાર, નિતુનિતુ તેહ ધરિ જયજયકાર ૨૨
—સ ૧૬૨૬ વર્ષે ચૈત્રશુદ્ધિ ૫ દિને લિખિન, જોસ૦

(અમરરત્નસરિના મ ૧૫૨૪, ૧૫૨૯, ૧૫૩૧, ૧૫૩૨, ૧૫૩૫
અને ૧૫૪૭ ના અને સોમરત્નસરિના સ ૧૫૫૨, ૧૫૭૧ અને
૧૫૭૩ ના ધાતુપ્રતિમાપરના લેખ મળી આવેલ છે ધા પ્ર લે
સ. ભાગ ૧ અને ૨)

૭૧ મૂલપ્રભ સાધુ.

(૧૨૯) ગજસુકુમાલ સંધિ હાલખદ્ધ સં ૧૫૫૩—પાના ૫ અમ૦

૭૨ જયરાજ (પૌ૦ મુનિચંદ્ર સૂરિ શિ૦)

(૧૩૦) મન્દોદરરાસ સ ૧૫૫૩

અ તે—

પૂનિમ પક્ષ મુનિચંદ્ર સૂરિ રામ, તાસુ સીસ જ પદ જયરાજ,

પનરત્રિપત્ર કીધુ રાસ, ભણઈ ગુણઈ તેહ પૂરિ આસ ૫૭

—ધતિ શ્રી મન્દોદર રાસ સપૂર્ણ સ ૧૬૭૨ વર્ષે શ્રી શતિગોવર

ગણિ તત્ શિ ક૦ કુવરજી લખત (ગુ વિ)

(મુનિચંદ્રસૂરિ એ ચારિત્ર સુંદરસૂરિની પાટે ભીમપદ્મીય પૂણિમા
ગચ્છમા થયા છે અને તેમના સ ૧૫૫૮ સ ૧૫૭૮ તથા ૧૫૬૧ ના
ધાતુપ્રતિમાપરના લેખો મળી આવ્યા છે ધા પ્ર લે સ ૧ અને ૨)

૭૩ સુંદરરાજ.

(૧૩૧) ગજસિ હ કુમાર ચોપઈ—મ ૧૫૫૩—૩૦

૭૪ નનસૂરિ (ઠોરડ ગચ્છ સવદેવ ચરિતિ.)

(૧૩૨) વિચાર ચોસઠી—સ ૧૫૪૪ ખખાનખા.

અતે—

ઠણીપરિ અવઃ ખર્મતત્ત, પનર મુઆલિ રમૂ પવિત્ર,
સુચલિત ચોસઠી ચોપાનપ, મિજમિદુદ્ધ દોએ અમુપ. ૧૩
એહનો નાંખ વીચાર ચોસઠી, સુપ બેસિ હરે એહિ.
પભ નવર આનહ પૂરિ, ઠોરડ ગચ્છ પખલે ન નસી. ૧૪
(મુ. વિ.)

(૧૩૩) ગમ્મસુકુમાર ધાજર્ણિ સજાય—સ ૧૫૪૮ ખખાનખા.
આદિ—

સોરઠ દેવ વપ્પણિય સાહેધડી રે દેવદ તલુડ નિવેસ,
હારિશ નવરી તિહાં ભલી સા. સમરચ કુખ્યુ નરેસ. ૧
સમરચ કુખ્યુ નરેસ સુગળલિ જમ્મ પિતા વસુદેવ,
દેવડી દેવી જીઅરિ ખરીયા કરમ સાનિધિ દેવ;
હા દિવસિ પકુપા દેવડી થરિ વહિરવા મુનિ દેવ
તે દેવિ તમ્મ ને હરણ ફુલ કહી ન સમ્મ દોહ ૨
x x x x

અતે—

શી અતમદ્ધસ આઠમા અગમાદિ પવિત્ર
વીર નિચેસર જિમ કહિત, અમ્મસુકુમાર ચરિત. શી ૪૧
શી ઠોરડગચ્છ સચ્છ શી સાવદેવ ચરિ
તમ્મ સીસ નનસૂરિ ભણુપ મન આણુક પૂરિ શી ૪૨
નિલિપરિ પનર આઠાવનઈ પભાખતગદિ,
જભણ પાસ પસાવેલમ રમિઈ ઉભાદિ. શી ૪૩
ગમ્મસુકુમાર ચરિત એ ને ગાઇ રંમિ
તીક થરિ નવનિધિ સોપળા સુપ વિસસા અગિ. શી ૪૪
(વિ. પ. ચોપા. ૩૮-૪૧)

(૧૩૪) દશઆવક બત્રીશી—સ ૧૫૫૩ ચિતોડમાં

અતે—

બત્રીશી દશ આવક તણી ચિત્રકૃષ્ણિ રચી ધરમહ ભણી,

પનર ત્રિપનધ આણુદપરિ કૌરટ ગચ્છ પબણુર્ધ નન્નસૂરિ. ૩૨

—ત્રિવેકવિજય ભ. ઉદયપુર.

અભક્ષ અનંતકાય સ૦—આદિ દેવગુર કેડે લીજૈનામ, અતે૦
નન્નસૂરી વિનતિ ધમ ભણે, કર્મ ધર્મથી સધળા હરે, સુધે ભાવે ભણુસે
જેહ, મુગતિ તણા ફલ લેખે તેહ ૨-૧૦ આ ક

(૧૩૫) પચતીર્થ સ્તવન.

આદિ—

(૧) શ્રી સેતુજ રણીઆમણા, તીરથ કેડ એ રાઉ,—આદિનાથ સ્તવન.

(૨) દહીઉદ્રાપુરિ દીપધ, જોતા નયણુ ન છીપધ—શાંતિસ્તવન.

(૩) ઉજલગિરિ હમો જાઈશુએ, એણિ તીરથિ નિમ્મલિ થાઈશુએ,
—નેમિ સ્તવન.

(૪) સકલ મૂરતિ ત્રેવીસમુ સામિ, ખભાયન પુગ મડણુએ—પાર્શ્વસ્તવન.

(૫) સાચુરિ પુરિ વીગજ વગણુનુ ભડાર, મૂરખ હુ ક્રિય પામુ પાર.
—મહાવીર સ્તવન.

કલશ

પચર્ધ તિરથ પચ જિણેસર, પચમી ગતિ પુહતા સુદર,

નન્નસૂરિ ધમ છદે નવનવે, વીનવ્યા સુખદાયક તે સવે.

—ધતિ શ્રી પચતીર્થ સ્તવન.

(સ. ૧૫૪૯ નો લેખાક ૧૨૩ પ્રતિમાપરનો લેખ આ નન્નસૂરિનો
મળ્યો છે તે ઉપરાંત આ નન્નસૂરિના સ. ૧૫૬૯ ખભાતમા, સ ૧૫૭૩
માતરમા અને સ ૧૬૧૧ અને ૧૬૧૨ ના પ્રતિમાપરના લેખો મળ્યા
છે ધા પ્ર લે સ. ૨. આમા લેખાક ૧૨૩ મા સાવદેવસૂરિને અર્થાત્ સર્વ-
દેવસૂરિ છે, પણ રત્નસૂરિને બદલે નન્નસૂરિ સુધારવુ ઘટે સર્વદેવસૂરિના

સ ૧૪૬૨ ૧૫૫, અને ૧૫૫૩ ના પ્રતિભા લેખો મળ્યા છે જુઓ
 મીથુન નાકરૂત જૈન લેખ સમૃદ્ધ-પ્રથમ ખા. અને સ ૧૪૬૬
 ૧૫૪ ૧૫૦૬ ૧૫૧૧ ૧૫૧૩ ૧૫૨ ૧૫૨૧ ૧૫૨૫, ૧૫૩
 અને ૧૫૩૧ ના લેખો મળ્યા છે જુઓ ખા. ૧ લે. સ જામ ૧૯૮
 જ્યાં પરથી જાણાય છે કે તે સર્વદેવસરિ નગસરિના સત્તાનીય અને કલસરિના
 પદ્મર દના જ્યાં સમૃદ્ધમાં જાણવા કવિ નગસરિનો સ ૧૫૫૨ નો
 લેખ મળે છે. જુઓ લેખાંક (૧૨)

૭૫ હ સધીર (ત. હેમવિમલસુરિ-દાનવર્દન શિં)

(૧૩૬) + શ્રી હેમવિમલસુરિ-કાગ. સ ૧૫૫૪ માત્ર.

આદિ—

અમ્હે મન ધરી સરસ તે સરસની વરસની અવિરલ વસિ,
 સિરિ તપમજ્જિતિ અમ્હુ મહિસિનું નિત સુવિદ્યસિ. ૧
 હેમવિમલ મડીસર હસર કિર અવતાર,
 અમ્હુસિલ મયણુનિવારણુ તારણુ સમજ સચાર. ૨

* * * *

અતે—

હેમવિમલ મહાનાથ કાગ મુમતિ વિદ્યાસ,
 મત પૂજા મિરિ મહર, કલ મિરિ કવિદ્યાસ. ૫૫
 દાનવર્દન વર પદિત, કવિત વાદીય વીર,
 અમ્હુ કમણિ અભિજ મણિ એ રમણિ એ રણિ હસધીર ૫૬
 સવન પનર એ અભિપનાઈ સિપનાઈ જુલિ પ્રમણિ,
 કામ રમિત સમજુતારઈ પૂરતઈ અમ્હુ મણિ. ૫૭

૫૭ દૂનું સુંદર અઢઢાકવાળુ મન છે પ્ર. જે છે. મૂળર-

કાગ સમજ.

૭૬ જિનહર (?) (ખ૦)

(૧૩૭) વિક્રમચરિત્ર. પંચદશ સ ૧૫૫૬ વં વદ ૨.

આદિ—

જયુજયુ પાસ જીરાઉલલિ, જગમડણુ જિનચદ.	
જામ પસાઈ પામીધ, નિતુ નિતુ પરમાણુદ	૧
વરકાણુધ જાણુઈ સદ્ધ, ત્રેવીસમઉ જિજ્ઞેસ,	
જેહતણી સદ્ધ વહધ, આણુ જિસી પરિમેમ	૨
પાલ્હણુપુરવર મડણુઉ, વાળ દેવિ મલ્હાર,	
પામ નામ પુહવી તિજઉ, સીડઉ પાલ્હવિહાર	૩
મહિમવત ગિરઉ ગુણિ, દહીઉ દુ સિરિ મ નિ,	
જિમ જિમ જિણુવર પૂજધ, તિમ તિમ પુહચઈ ખ તિ	૪
હસાસણિ સરમતિ નમી, પામી તાસ પસાય,	
મુગુર મુખિ હુ સાબલી, ગાયમું વિક્રમરાય	૫

ચક્રપર્થ

મહિચાત્રિ મડણુ માત્રવદેગ, જિહા નવિ કરલ દુકાત પ્રવેગ,
ન્યાયવત વડી લોક, ધરિ

*

*

*

*

બીજધ દિન સાસતધ મિલી, કહઈ વિક્રમ પુહતી મનરલી,

મઈ આદેશ તુમ્હાઃ કરિઉ, પાયમાહિ પહિલઉ મુખ ધરિઉ ૯૩

—આ પ્રમાણે ૯૩ દુકનો પહેલો આદેશ પૂરો થયો બીજો

આદેશ ૯૩ દુકનો, ત્રીજો ૭૩ નો, ચોથો ૪૮ દુકનો અને પાચમો

૧૧૨ દુકનો છે કર્તાનુ નામ ખરાખર મળતુ નથી લાગતુ—જેવટ નીચે

પ્રમાણે છે.

*

*

*

*

અંતે—

વિક્રમના ગુણ દિવ્યઈ ધરી, પચદશ છત્રહતુ ચરી,

પનર છપનન મામિ વૈશાખિ, કીધુ બીજધ દ્રુલધ પાખિ. ૧૧૬

બાણુ ઝાણુ નઈ ને સાંભાઈ તેજાણાં સદા સવિ રહઈ

રાજપરિદિ નઈ રૂઢી જુદી તે પામઈ આદ્ય મહાસિદ્ધિ. ૧૧૨

—ક્રિતિ સવળ ૧૫૮૨ વર્ષે આસો વદિ ૪ સોમે થી પછત
વાસ્તવ્ય થી મીઠાસ યાત્રીય પ. છન્દ સુત પ. માયા પાનાર્થે. (મ.જ.)
(શામળભદ્રની પદ્યકાવ્યની વાત આ સાથે સરખાવી લેવાય.)

૭૭ નેમિકુલર—

(૧૩૮) ગજસિદ્ધરાય ચરિત રાસ. સ. ૧૧૫૧ ન. નં. સુ. ૧૫
આર્પિ— (ચિદા)

પાસનિલેસર ખપ નખી તેરીસમે નિલુદ	
એ સુખ સપતિ દીધઈ જલુખઈ સુર નર ઈ.	૧
કાસખીર મુલ મહણી સમરી સરસતિ માય	
સીલતલેઝુ ઝુલુ મલુવઈ મળઈ ગજસિદ્ધરાય.	૨
નવરસિ નવરમિ તલુવઈ રાસ મહિ ને હેલ	
જાર કયા રમ મલુવઈ તિલિ હલુઈ સવુ હેઈ	૩

આરિ ખડ જલુ જુદઈ કરી એકધર્મ આરિ નારિ તિલિ જરી
સમ તણી ને કામનિ લદઈ કયા હણુતરિ તેા કવિ કદઈ ૧

—પ્રથમ ખડ સમાપ્ત.

આરિ ૧૩ જલુ જુદઈ કરી એકધર્મ સ રૂરી જરી
સમ તણી ને કામનિ લદઈ કયા હણુતરિ તેા કવિ કદઈ ૧ ૬

—દ્વિતીય ખડ સમાપ્ત.

કસરમ નમરી થયો ઉભલ કરમ રાગ તિહાં ગજસિદ્ધરાય
સાન નારિમિત સુખ ભોગવઈ નેમિકુલર કવિ હણિપરિ કદઈ ૧
આર ૧૩ જલુ જુદઈ કરી, એકધર્મ નવ નારી તિલિ જરી,
સમ તણી ને કામનિ લદઈ કયા હણુતરિ તેા કવિ કદઈ ૧ ૧

—ત્રીતીય ૧૩ સમાપ્ત.

અતે—

(દ્વિતી)

ગજસિંહ કુમરતણા, ચરિ મધ તે કહીક સપેવિ,

ભણુઈ ગુણુઈ જે સામલઈ, સુપ સપતિ દે દેવિ

૧૮

(ચોપઠ) ૧૯

સહગુર તણા નામ મનિ ધરી, ખોલા ત્રીગજસિંહ ચરી,

જે પડિત નર પુન્ય કરતિ, રાજસુદર (?) તે ધમિ ખોલતિ

૨૦

સવત પનર છપન્ને સહી, પ્રથમ જેઠ પુનિમ દિન લહી,

સુદવાર અનુરાધામાહિ, કીયો ચરિત એ મન ઉઠાહિ.

૨૭

—પા૦ નેમિકુજર એ રચ્યક ઉઠાહિ (શુ વિ.)

—ચતુર્થ ખડ સમાપ્ત

(વિ ધ ચોપડો ૧૦૫-૧૨૯)

(આ ચોપડાના છેવટે સખ્યા સવન ૧૬૪૧ છે. આમા ચોથા ખડને અતે રચનાર તરીકે રાજસુદર એ નામ આપેલ છે પણ આજ રાસના ત્રીજા ખડને અતે નેમિકુજર એ નામ સ્પષ્ટ લખ્યું છે. વળી સુનિ ગુલાબવિજયના ભડારની પ્રતમા છેલ્લા ચોથા ખડમા પણ નેમિકુજર એ નામ રચનાર તરીકે જણાવ્યું છે એટલે આ રાસના કર્તા નેમિકુજરજ છે એમા શક નથી રચ્યા સવન પણ બને પ્રત ચરખાવતા સ ૧૫૫૬ જ છે.)

—શુ વિ. પ્રતમા છેવટે એક કડી મૂકી છે કે—

સવત સોલ છયસીકિ જાણિ, માસ કાર્તિકિ દિન ઉત્તમ આણિ,

શુકલ અષ્ટમી નઘ ભાર્યવવાર, લિખિ રામ તે મન ઉદાર.

૨૬

ધતિશ્રી ગજસિંહ ચરિત્રે ચતુર્થ પડ સપ્રણુ ગ્રથાગ્ર ૬૧૫ શ્લોકઃ શુભ ભવતુ (શુ વિ)

૭૮ સાંખ્યસાગર—

(૧૩૯) શ્રીપાલ રાસ સ ૧૫૫૭.

(૧૪૦) ધ્વજભુજગ કુમાર ચોપઠ રાસ—

૬૯ હર્ષકેસરી—(ત. હેમવિમલસૂરિ-કુલવરણ શિ)

(૧૪૧) વસુદેવ ચોપાડ સ ૧૫૫૭ લાસ નમરમાં.

આદિ—

સાથ મોરચ સિદ્ધિ કર, પુરિ ચઢવીસ નિશ્ચિ	
પન જલુમિ મુખાવિ કરી, ભવિષ્ય નવજ્ઞાન	૧
હાસમીર મુખ મહણી, મની સમર્થ એક મિતિ	
હવિષ્ય વંછિત પૂરણી, કિંઈ વાણી સરસતિ.	૨
૭ વસુદેવ સેહામણે યાદવ કુણિ સિંહુમાર	
ચારન રત્ન હું તેહનું મુણિયો અતિદિ ભાર	૩

*

^

*

અંતે—

તપનચ્છ કરક સણુગર, મી હાકમીસાગર અવુધાર,	
મી મુખતિસાધુ સુરિસ, મી હેમવિમલ નિસદિસ.	૩૫૧
વર લાસ નવર પુરિ હરસિ સાથ પજર સત્તાવન વસુમ	
કુલવરણ પદિત ગુણ સીસ, હર્ષ હરખાલસ નિસદિસ.	૩૫૨
ધન ધન એ અરિન વિશાલ ધન ધન નિનર્થમ રસાલ	
એક અરીઅ મુખતિસગ, નિમ પામે અવિદ્ય રમ.	૩૫૬

—મી હરિરત્ન અર્જુન સંખાસ-સવન ૧૧૫૭ અઘાડ સુરી ૨
રવા । મેરમી મને ૧-પાડણ બ

—સ ૧૧૭૨ વાં ખેસ મુદિ ૮ રવા બડમે નમરે ૧૧-૧૭
વિજયપત્તસરિ

—સ ૧૧૩૬ શિ ૧ -૧૭ થી.

—મ ૧ ૩. (હેમવિમલસૂરિ મારે જુઓ ન ૧૫ ૧ ૧૮)

૮૦ સિંહકુશલ (ત૦ હેમવિમલસૂરિ-જ્ઞાનશીલ શિ.)

(૧૪૨) નન્દમત્રીશી ચોપદ્ય સ ૧૫૬૦ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૩ ગુરુ.

આદિ—

ગાથા.

આગમ વેદ પુરાણ, જાણુતા જે નરા હીય મગ
જ જ કવિત કવીઆણુત, મારદ તુહ પમાઉ યાઉ.

૧

દુહા.

પહિલુ પ્રણમ સરસ્વતી, ભગવતી લીલ વિલાસ

શ્રી જિનવર શકર નમુ, માણુ બુદ્ધિ પ્રકાશ

૨

આપી અવિરલ બુદ્ધિ ધણુ, જન્મ નિરજ દેહ

નન્દમત્રીસી જે સુણુઉ, ચરિત રચુ પણુ તેહ

૩

નયરાગણુ અહિઠાણુ જે, તેહ ચરિત્ર બોલેસિ.

નન્દમત્રીસી 'ચઉપદ્ય, જોહલુ નામ દવેસિ.

૪

* આ સ્વ. રણજીતરામ વાવાબાઇ મહેતાએ બુદ્ધિપ્રકાશમા ડે.
કો ની પ્રતમાથી ઉતારી પ્રસિદ્ધ કરવા મોકલેલ હતુ ને તે સન ૧૯૧૬
ના મે માસથી શરૂ થઈ પછીના એ જુદા જુદા અકમા તે માસિકમાં
પ્રકટ થયેલ છે તેમા તત્રીએ નીચે પ્રમાણે ટિપ્પણુ કર્યું છે — 'શામળ
પ્રેમાનંદ, દયારામ આદિ કવિયોના પ્રસિદ્ધ કાવ્યોની મૂળ વસ્તુ શી હતી,
તેમા એ કવિયોએ શાશા અને કેવા કેવા ફેરફાર અને સુધારા વધારા
કર્યા, સમકાલિન પ્રચલિત સાહિત્યને અને પૂર્વના કવિયોને તેઓ કેટલે
દરજે આભારી છે અને તેમની એમના કાવ્યો પર કેવી અચર થઇ
છે, તે જાણવાને પ્રથમ મળી આવતા તમામ પ્રાચીન હસ્તલિખિત
પુસ્તકોનો સંગ્રહ અને તપસીસવાર નોખ થવાની અને તે પછી તેમનો
પદ્ધતિસર અભ્યાસ કરવાની ખાસ જરૂર છે, જેથી પ્રાચીન સાહિત્ય
અને ઇતિહાસ વિશે ધણુ નવુ જાણવાનુ મળશે તેમજ એ કવિયોની ખરી
મહત્તા અને ખૂબીઓ આપણે પીછાણી શકીશુ

“આવા દેવપીઠ ઈ સ. ૧૬ ૬-૧ માં સત્તર પ્રવૃત્તિ વિઠ
મપ્રમખેનો દેવ્યેક ભાગ જુદિપ્રકારમાં રસિક કરવામાં આવ્યે હતો.
તે અને શામળભટ્ટની પચાસ ની વાર્તા વચ્ચે થઈ સરખાવવું છે
ને સિવાય પચાસ એ નામના અન્ય કાવ્યકથા પણ મળે છે સોસા-
મ્મી હસ્તાક્ષર હસ્તાક્ષરિન મધ્યની યાદી હાજરી વખતે વિનેશ ની
વર્ણના સમયમાં અને જણાવ્યું હતું કે કવિ શામળભટ્ટની વિષયવિ-
લ્પસીની નામની વાર્તા લખામય તેને મળી છે અને અન્ય પાત્રનું
નામ પણ વિનેશ રાખેલું છે

હાથમાં હેમવિમલસરિ (૧) કૃત નવગ્રંથની નામનું કાવ્ય આમને
મળ્યું છે અને તે શામળભટ્ટ સ્મિત નવગ્રંથની ની વર્ણ પર નવીન
પ્રકાર નાંખે છે સાહિત્યના અભ્યાસક્રમે તે ઉપયોગી થશે એમ સમ-
જીને અત્રે તે પ્રકર હતું છે

આમાં હેમવિમલ સરિ કૃત તરીકે આ કૃતિ તે પ્રમાણે મળાગુ
મુદ્રા જોળાવેલી છે તે જૂથ છે તે તો તે સરિના સિખ સ્થાનકીય
ના સિખ સિદ્ધકૃતક કૃત છે

વિશેષ ધારે આની અગ્રકાવ્ય કવિ નરપતિ જુએ ન ૧૭ ૪ ૮૮

*

*

~

*

અતે—

વપમજ નામક એક મુદ્દિઃ જનમી હેમવિમલ સરિદ
સ્થાનકીય પદિત સુવિચાર, તાસ થોસ કહઈ એક વિચાર ૧૭
સવન પનાર સાહ મહારિ, ધૈર ગુણિ તેરસ ગુરવાર
જે નર વિદુર વિરોધ મુલુક સિપકૃતક પ્રવિ પર ઇમ મહર્ષ ૧૭૧
મહુપાં મુલુપાં લક્ષીય ગુણિ, ગુલ સાસ કાળની સિદ્ધિ
ગુણિ દર્શઈ વાજિત સથ, ગુણિ નિતુ નજાર સપાઠ ૧૭૨

—શ્રી મ અમ. કે. મં.

૮૧ હર્ષમૂર્તિ.

૧૪૩ ચદ્રલેખા ચોપાઈ સ ૧૫૬૦ શ્રાવણ શુ. ૧૩.

અતે—

પનર સઠમ સવત્સર જાણિ, શ્રાવણ મુદિ તેરમિ મન આણિ,
તિણિ દીહાડઈ હુડ વિચાર, ચુપમ કીધી હરપ અપાર. ૧૫૨

ચદ્રલેખાનુ લેખ સખધ, સામાયકનુ રચિઉ પ્રગધ,
હરપમૂરતિ મુનિવર ઇમ ભણુઈ ગુણુમ તે સિવ સુપ લહમ ૧૫૩

—ઈડરની ખાઈએનો ભડાર

૮૨ ઇશ્વર સૂરિ (સાંડેર ગચ્છ— સુમતિ સૂરિ-શાંતિસૂરિ
શિ૦) જીવ્યો શાંતિસૂરિ. નં. ૬૮.

૧૪૪ લલિતાંગ ચરિત્ર સ. ૧૫૬૧ દશપુર (મદમોર) મા

અતે—

મહિ મહતિ માલવદેશ, ઘણા કણુય લલ્લિ નિવેસ,
તિહ નયર મડવદુગ્ગ, અહિનવહ જાણુ કિ મગ્ગ ૬૭

તિહ આતુલખલ ગુણુવત, શ્રી આસસુત જયવત,
સમરથ સાહમધીર, શ્રી પાતસાહ નિમીર ૬૮

તસુ રજિજ સકલપ્રધાન, ગુરુ રૂવ રયણુ નિધાન,
હિદુઆ રાય વજીર, શ્રી પુન મયણુહ ધીર, ૬૯

સિરિમાલ વશવયસ, માનિની માનસ હસ,
સોના રાય જીવન પુત, બહુ પુત પરિવાર જીત ૭૦

શ્રી મલિક માફર પદિ, હય ગય સુહડ બહુ ચદિ,
શ્રી પુન પુન નરિદ, બહુ કવિત કેલિ સુહદ. ૭૧

નવરસ વિલાસ ઉલોલ, નવ ગાહ ગેય કલ્લોલ,
નિય બુદ્ધિ બહુઅ વિનાણિ, ગુરુ ધમ્મકલ બહુ જાણિ ૭૨

ઈમ પુણ્ય ચરિય પ્રગધ, લલિ અગ નૃપ સખધ,
પહુ પાસ ચરિયહ ચિત, ઉદરિય એહ ચરિત્ર. ૭૩

દશપુરુષ નમર મઝરિ, મી સધનણુપ આધારિ,
 મીરણતિ સરિ સુપસાધ દુહ દુરીય દુર પસાધ ૭૪
 ૯૪ કિમરિ અવિયમ સાર, ગુણવુ અર્થવિચાર,
 કવિ કવિર ધીરસરિ, ત ખમકે જવુ ગુણુ બરિ ૭૫
 સધિ રસુ (૬૧) વિદ્યમકાસ, એ અરીય રચિરે રસાધ,
 જા મુખ રવિ સત્તિ મેર, તાં જલે અથક સડેર ૭૬
 વાચત વીર અરિત, વિચ્છ રક જગિ જય કિતિ,
 તસુ મહુઅભવ ધન ધન, મી પાસનણ નસન. ૭૭

—છતિ મી લલિતાંમ નરેશ્વર અરિય સમ્માત તરિમ-સમ્માતે
 સમ્માતેય રસક ગુણમણિ પુણ્યગણે. તથાચ રસકે મી લલિતાંમ-
 અરિયે નમ આજી ૧ કાશ ૨ રસાધક ૩ વાપદ ૪ કુશલિયા ૫ રસ-
 ઉશ ૬ વસ્તુ ૭ કલ્પવૃક્ષેશ્વરજા કાવ્ય ૮ અગ્નિસ ૯ અગ્નિસ ૧૦
 કાવ્યર્થમેલી ૧૧ અગ્નિસર્થ-મેલી ૧૨ સુઝ મેલી ૧૩ વર્ણન મેલી
 ૧૪ વમકમેલી ૧૫ કાવ્ય ૧૬ સોરડી (સન્ ૧૫૧૧ વર્ષે. પા બ

[સાગરહવ રસના કર્તા જાનિયરિના સિખ હખર સરિએ
 મડપ દુર્જના પાસણક આસુડીના પુત્ર નસીરના સમય (ઈ સ. ૧૪૬૮-૧૫૧૨) માં મહિક ગ્રામના પેઢે જયેશ સોનગુપ્ત જન્મના
 ગુન મંત્રિ પુત્રની પ્રાર્થનાથી સં. ૧૫૧૧ માં વિવિધ કોટા-ઉપર ઉપડે
 આપેલા છે-તેમા આ કાવ્ય રચેલું છે સાગરહવની પેઢે આ પ્રાકૃત અપ-
 બદ તથા મૂળસતીમાં છે આ સાગરહવ રસની પેઢે કાવ્ય પ્રતિનું
 કાવ્ય છે અને તે સરજીત તથા પ્રાકૃત કાવ્યોની સાથે સરખામણીમાં
 સારી રીતે ઉચ્ચ રહી શકે તેવું છે સ્વ. વિમલસાધ કાવ્યમાળા (ધ્યાય)]

[સ ૧૫૬૦ ને એક સિલાબેખ આ હખરસરિના ખાતજાના
 નામગ્રંથમાંના અગ્નિસથ મંદિરમાં પ્રસિદ્ધ જયે છે-જુઓ સમ્માર મી
 જિતવિજયજી યુનિનો પ્રાચીન જૈન લેખસમજ-ગીતો આગ. લેખાંક
 ૩૩૧ તેમાં જણાવેલું છે કે પોતે સડેરક મળના વરોચ્છસરિના સતા-
 નીય છે વરોચ્છસરિ (જુઓ તેમનાપરનો લાક્ષણસમજ) ૧૧ ને રચેશ

રાસ વિજયધર્મસૂરિ નામે પ્રસિદ્ધ થયેલ ‘ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ’
ભાગ ૨ નો) ના શિષ્ય શાલિસૂરિ તેના સુમતિસૂરિ, તેના શિષ્ય શાતિ-
સૂરિ અને તેના ધશ્વરસૂરિ, આવી રીતે અનેક આચાર્ય થયા-તેમાં ફરી
એક શાલિસૂરિ થયા, તેમના શિષ્ય સુમતિસૂરિ અને તેમના પુત્ર શાતિ-
સૂરિ થયા, કે જેમના સમયમાં આલેખ થયો (જુઓ નં ૬૮) અને તેમના
આ ધશ્વરસૂરિ થયા કે જેમનું દેવસુદર એ ખીજી નામ હતું એમણે
નં ૯૬૪ માં ઉપરોક્ત યજ્ઞભદ્રસૂરિએ મંત્રશક્તિથી લાવેલી આદિનાથ
પ્રતિમાનો પુત્ર ઉદ્ધાર કરી આ મંદિરમાં સ. ૧૫૯૭માં સ્થાપન કરી આ
ધશ્વરસૂરિએ સ. ૧૫૮૧ માં દીવાળી દિને નાડલાઈમાંજ રચેલા સસ્કૃતમાં
મુમિત્ર ચત્રિમાં પોતાના કેટલાક ગ્રંથોના નામ આપ્યા છે-૧ જીવવિચાર
પ્રકરણુ વિવરણુ ૨ લલિતાગચરિત્ર (આ કૃતિ)-ખીજી નામ રાસકચ્છમાંથી
૩ શ્રીપાલ ચોપાઈ, ૪ સદીક પટ્ટભાષાસ્તોત્ર, ૫ નંદિણેશુ મુનિના છગીત-
વાળો રાસ, ૬ યજ્ઞભદ્ર પ્રબંધ કે જેનું ખીજી નામ કાદ્યુ ચિતામણિ
છે, ૭ મેદપાટ સ્તવન સદીક

આ ધશ્વરસૂરિનો સ. ૧૫૫૭ નો ખીજો શિલાલેખ-જુઓ નાહર-
કૃત જૈનલેખ સંગ્રહ લેખાક નં. ૫૬૪ છે, તેમજ ધાતુ પ્રતિમાનો લેખ
સ. ૧૫૬૦ નો મળ્યો છે. જુઓ ધા પ્ર. લે સંગ્રહ ભાગ પેંચો
લેખાક નં ૪૫૩

૮૩ આણંદ (ત. હેમવિમલસૂરિ-સાધુવિજય-કમલસાધુશિ.)

(૧૪૬) ૨૪ જિન સ્તવન (સ. ૧૫૬૨)

૧ ૫ ૬ ૨
ઈદિ આણંદ રસ નયણ પ્રમાણુ, એ સવત્સર સખ્યા જાણુ
તપગચ્છ ગયણુ વિભાસણુ ભાણુ, શ્રી હેમવિમલ સૂરિ યુગદપ્રધાન ૨૮
પૂજ્ય શિરોમણિ પડિતરાય, સાધુવિજય ગિરિઆ ગુરરાય,
કમલસાધુ જયવત મુણિદ, તાસ શિષ્ય ભણિ આણંદ ૨૯
ધતિ ચોપીસ તીર્થકર સ્તવન

—૫ હસવિભવ મ લખીત (પત્ર ૩ પ્ર. ૩૧)

—સં. ૧૫૬૨ શ. ૧. ૩ રવિ. મહાપત્તન નમરે સિ મુનિ
સોળગીવિભવ પા ૨ ૫ ૧૨ આ ૬

૮૪ ધર્મદેવ (પો. ૦ શુશ્રીધીર સુરિ-સોળગીવિભવ સુરિ સિ.)

(૧૪૬) દરિશ્વર સન્નનો શાસ સં. ૧૪૫૪ —૩. સ્ત. આ.

(૧૪૭) અન્નપુત્રસ સં ૧૫૧૧ ચોળગી-ચીલીજી ગામમાં
આદિ—

આમ મહા સિદ્ધિ પામીઈ સમરે જોહને નામિ,
પ્રજાનુ નિનવર આપ્તે, મી અદ્વૈતસ્વામિ,
ગોપન અલ્પર પવ નામી, સમી સાસ જાન,
સહિ શર વડી વર્ણવું, આ નયન વર રાવ.

૧

અતે—

પૂનિમ પશિ કરઈ જાગાર મીગુશ્વરી સુરિ જદિ કૃમાર,
મી સોળગીવિભવ સરીત મુનિવર ધર્મદેવ તેહનુ સીસ. ૭૭
સવન પનર જોહસહજ નામિ રહિયા અદ્વૈતસિ તે ચીલીજી માર્ગિ
મી અદ્વૈતસ્વામિ ચરિત, વાંચ અદ્વૈતપી પુસ્તક તમ. ૭૮
અન્નપુત્રની કથા રસાસ, તસુ દુરિ જાણી જઈ સુવિદાસ,
નિહા તલું મી સમ મુનિવર, વીનમઈ તેહનુ સુણી વપાવ. ૭૯
સુવસિત આણી અદ્વૈત જાપ, જોહ કથાનુ કર પ્રગંધ,
ધર્મદેવ પદિતિ દરિશ્વર પ્રગંધ માહિ આણિક જઈ સર્વ સગંધ. ૮૦
પ્રગંધ કાનુ કરિઈ આજોપ, કઈ નવિ કાનુ વણુન યેન
તહા મુપા સખા મિલી નિર્મિલકઈ નઈ જાણી વણી. ૮૧
પ્રગંધ અન્નપુત્ર જાણતિ તહા ઉપમ આણી જાણવણુ અજુન
અજુન કુષ નિર્મલ મુલિ, જાણનાં કુષ મગસ રિહિ, ૮૨
— સ. ૧૫૧૪ વર્ષે આસો શુક્ર ૧ મેળેસિમિતમ (નિ. ૫)

—સં. ૧૬૭૮ કાં વ૦ રૌ લિ. મોજલાગ્રામે. ૧૪-૧૫ લી અમ૦
(૧૪૮) વળ (વયર) સ્વામીના રાસ સ ૧૫૬૩
આદિ—

જિમ સહકારે ડોયલ ટહુકે—એ ઢાલ

ત્રિભુવન નાયક નયણાનદો, પહિલુ પ્રણુમુ વીર જિણુદો
તિયેસર ચોવીસમો એ, તસુ એકાદસ હુઆ ગણુહર,
કેવલ નાણી તે સવિ ગણુહર, તે આદિ ગોયમ નમુ એ. ૧

૨

૬

#

*

અતે—

હવણા એ ત્રિણિ છે શાખા, ચોથી નિવૃતિ નિવૃતિ એ
ત્રિણુય એ કહી મૂલિ વયર શાખા જગ દીપતીએ
તુ હવિએ કોટિ ગણુ મુખ્ય વયર શાખા તિણિ ચદ્ર કુલિ એ
ગિરઓ એ પૂનિમ પક્ષિ પૂનિમ ચદ્ર જિમ નિર્મલીએ ૧૦૭

હુઆ એ શ્રી ધર્મધોપ સુરિ અન્યય શ્રી ગણુધર ગુરુએ,
તેહને પાટે જયવત શ્રી સૌભાગ્યરત્ન સુરિવરિ તેહનુએ,
લહી અ પસાય રગે ધર્મદેવ મુનિવર ધ એ,

રચો એ રામ રસાલ પનર ત્રસઠિ સંવત્સરી એ ૧૦૮

હુ તો એ મૂરિખમાહિ શ્રી વયર સ્વામીનુ ચરિ ધણુએ
એક મુખે એ તે ન કહાઇ કલું સક્ષેપે કિપિ પુણુ,
બણુવો એ ત્રણુ કાલ વયર સ્વામિનુ રાસ રસે
ગુણુવો એ મગલ કાજિ પર્વ વિવાહ દિવસિ નિસિ ૧૦૯

નવનિધિ એ શ્રી વયરસ્વામિ રામે નવા ક્રિમ સૌખ્યબર,
પૂરે એ ચીતણુ એહ રાસ ચિતામણિ નામધર
અપૂરવ એ એ શ્રીરાસ, ગણુએ જે નિત નારિ નર
લહિસિ એ તે સૌભાગ્ય મગલ રિદ્ધિ સતાન વર ૧૧૦

—કલિધી વખતરથામિ ચિતામણિ તાસ સમાસ. સ ૧૬૪૧ વર્ષે
આશ્વિ વર્ષે ૧ પદને ગુરવાસરે લીંગાસતી આમે સિમિત (મ ન)

—ખ ૧ ૩

[પૂર્વિમા મળ્યાના ગુણધીરસરિના પાતુપ્રતિભાવસના લેખ સ
૧૫૧૬ ૧૫૧૮ ૧૫૧૯ ૧૫૩૮ ના મળ્યા છે—લેખાંક ૧ ૬ અને
૬૬ ૧૬૬ ૧૬ અને ૧ ૨૨ અને ૩૪૬ પા. પ્ર. લે સ માત્ર
૧ લે અને ૧૫૩૧ નો લેખ માત્ર બીજાના લેખાંક ૭૫ માં છે
ને પરથી જણાય છે કે તેઓ ગુણસમુદસરિના પદ્ધતર હતા તેમના પદ્ધતર
સામાજ્યસ્ત્રસરિના પદ્ધતર ગુણમેરસરિ હતા કે જેનો સ ૧૫૮૮ નો
ઉક્ત માત્ર પહેલાના લેખાંક ૧ ૭ મળ્યા લેખ મળે છે અને સ
૧૫૬૧ નો લેખ માત્ર બીજાના લેખાંક ૨૬૨ માં મળે છે]

૮૫ ઠડુઆ (ઠડુવો) સ ૧૫૬૨ (૧)

(૧૪૯) લીલાવતી તસ.

૬૯.

આદિ—

પ્રથમ વજ્રાનમ વીનવુ, સમા ૬૬ ઓકિર	
સિદ્ધિ છુદ્ધિ આપુ નિરમલી, ગુણ જાનકિ મનીર.	૧
ધીર દેવનિ કુલિ દુઆ પારવતીના પુન	
તમ સમરિ તિલિ પાંગીધ અણુલેખ્યાં થર સન.	૨
બીજા તે સમ્પ્ર સારદા, જે હિ બાલકુવાર,	
જાણ બેરિ જાનતરી ગ્યાર નેદ મુખમલિ.	૩
આદિ તે આદિનાથ સમરિધિ આનંદીનાં આધાર	
ગુણ માત્ર લીલાવતી, સરિસુ મુખતિ નિલાસ.	૪

* * * *

અત—

હીલાવતીનું ચરિત્ર સામલિ, દુપ દાલિઠ તેહના ટલિ,
જે નગનારી ગામિ રામ, ઇણીપરિ પ્રિરિ મનની આમ
કરનેડી કુકુડ ઈમ ભણિ, દુપ દાલિઠ તે હેલા હરિ,
જે નરનારી ગામિ રામ, આમી પૂરો તેહની આમ

—મ. ૧૭૪૧ વર્ષે પોસ સુદિ ૩ રવૈ-૧૩-૧૧

(પાલનપુર ભ.) ૩

(જે કડવાએ પોતાનો મત ચ ૧૫૬૨ લગભગ કાઢ્યો અને તેમા ખરા સાધુઓ વર્તમાનકાલે વિદ્યમાન નથી એવું જણાવ્યું તે કડવો આ કદાચ હોવ એમ ધારી તેનો મવન લીધો છે)

૮૬ પદ્મસાગર (મમ્માહડગચ્છ-મુનિસુદરસૂરિ શિ.)

(૧૫૦) ક્યવન્ના ચોપઈ ૧૫૬૩ ભાદ્રપદ વદી ૮ ગવિવાર

આદિ—

મગસ વચન આપે સદા, સરમતિ કવિયણુ માર્ધ

પણુમવિ કવન્ના ચરી, પમણિસુ મુગુર પસાર્ધ

મમ્માહડ ગઢે ગુણુનિલો શ્રી મુનિસુદર સૂરિ,

પદ્મસાગર સૂરિ સીસ તસુ પમણે આણુદ પૂરિ.

૪

*

*

*

અતે—

દાન ઉપર કધવન્ના ચોપઈ, સવત પનર ત્રિસઠે ચઈ,

ભાદ્ર વદિ અઠમિ તિથિ જાણુ, સહસક્રિયણુ દિન આણુદ આણિ ૯૯

પદ્મસાગર સૂરિ ઈમ ભણુત, ગુણુ નિહિ કાજ સરતિ,

તે સવિ પામે વહિત મિદ્ધિ, ધર નીરોગ ધરે અવિચલ રિદ્ધિ ૩૦

—દાન ઉપર કધવન્ના ચોપઈ. ૧૮-૧૩ શ્રી.

(૧૫૧) લીલાવતી સુમતિવિલાસ ૧૫૧૩ —અ.

[મગધ—મદ્યહન—મગધ એમ એ ગમ્મનાં નામ છે તે ગમ્મના ગુનિસુદસરિ એ ગનિસુદસરિ કે જેનો સ ૧૫૧૬ નો લેખનાલંકૃત જે લે. સ બાગ પેશામાં લેખાંક ૪૬૫ માં મળી આવે છે તે હોવા ભેધએ. નામ મગ્ધમાં કઈ સસ્તયુક થઈ હોય.]

૮૬ ક અસાતકવિ

(૧૫૨) મહોદરી સવાક સ ૧૫૧૫

અતે—

સવત ખનર પાસકઈ છત્તુ દુરગ નિવાસ.

પૂરુષ આરિ ચોપા નિસા નાંધી ગુહિ પ્રાસ.

૨

—સંવત્ ૧૭ ૫ વર્ષે વૈશાખ શુક્રિ ૧૫ ક્રિ મસમપુર મળે ત્યાંપિ શ્રી રામજીજી તરન શિખ ગુપ્તી વીરજીવિપ્રિયુત સ્વય પદનાર્થ (હમપર મ)

૮૭ હીરાણુક (મહાધાર ગમ્મના શ્રી લક્ષ્મીસાગર સરિ
શિ. ગુણનિધાનના શિ.)

(૧૫૩) વિદ્યાવિલાસ પવાડો. સ. ૧૫૧૫ થાકે ૧૪૩ બદલ શુક્રિ

૭ ને ગ્રાન્થે મહાપદ્મમાં (પૂના ભાંડારકર હનિદ્યમુદ)

(ન ૨૩ ના સ્ક્રિપ્ત નામ પણ હિરાણુક સરિ છે અને તેના કામ્પનું નામ પણ વિદ્યાવિલાસ પવાડો છે માત્ર હેર એ છે કે ન ૨૩ ના પીપ્પલગમ્મના છે અને તેનું કામ્પ સ. ૧૪૮૫ માં સ્પેશુ છે આ કામ્પ મે જાતે જોયું નથી પણ જાને એકજ નામના પણ બહુ બહુ કવિઓનાં, એકજ નામનાં પણ બહુ બહુ કામ્પ જણાવ છે)

[મહાધારી ગમ્મના લક્ષ્મીસાગરસરિ (ગુણસાગરસરિના પદધર)ના લખે સ. ૧૫૧૮ અને ૧૫૭૦ ના મળે છે—નાલંકૃત જે લે. સ.

તથા પ્રતિમાલેખો સ. ૧૫૪૯ અને ૧૫૭૫ ના મળે છે-ધા પ્ર. લે.
સ ભાગ ૧ લો. લેખાક ૨૭૯, ૧૭૩.]

૮૮ હંસસોમ (તં હેમવિમલસૂરિ-કમલધર્મ શિ.)

(૧૫૪) પૂર્વદશ ચૈત્ય પરિપાટિ રાસ સ. ૧૫૬૫

અતે—

સવત પનર પાંસઠર્ધ માં જાત્ર કરી ઉદાર. સુ
સધ સહુ ધરિ આવીઆ એ માં દિન દિન ઉચ્ચ સાર સુ ૫૦
ચિતામણિ કરિ પામીક એ માં હતડે સુરતર ફલિઉ બાગ, સુ
મુગતિ હુધ તસ હુકડીએ માં સપલ મુખ સસાર સુ ૫૩
કમલધર્મ પડિત વર એ માં જાત્ર કીધી સધસાય, સુ
સફલ જનમ હવર્ધ મુજ હુઓએ માં મુગતિ હુધ હવ હાય ૫૨
તપગચ્છ નાયક શિવ સુખદાયક શ્રી હેમવિમલ સૂરિદ ગુર,
તસ આણુ ધુરધર ત્રિયુધ પુરદર કમલધર્મ પડિતવર,
તસ મીસ નામહ હસસોમર્ધ તીરથમાન રચિ સુવિમલ,
જે ભવિચ ભણેસિ ભાવિ મુણેસિ તે નર પામહ જાત્રકલો ૫૩

—૫૩ ગાથા

૮૯ ઉદયભાનુ (પૌં રાજતિલક સૂરિ-વિનયતિલક
સૂરિ શિષ્ય]

(૧૫૫) વિક્રમસેન રાસ (ચુપર્ધ) સ ૧૫૬૫ જેઠ શુદ્ધ.

* આ સખધે પોતાના સગ્રહમા રા મણિભાઈ બકોરભાઈ વ્યાસ
લખે છે કે “ આ ૫૬૬ ટૂંકનો પ્રબધ છે તે દરેક રીતે શામળભટ્ટની
વાનો સાથે હરીદાઈ કરે તેવો છે, અર્થાત્ આ પ્રબધની રચના કોઈ પણ
રીતે શામળભટ્ટની વાનોથી ઉતરતા પ્રકારની નથી. ” તેનો સાર તેમણે
અધૂરો મૂક્યો છે તે ઘણો દુક હોવાથી અત્ર ઉતારી લેવામા આવે છે—

આદિ—

(વસ્તુ)

દેવી સંરસતિ દેવી સરસતિ પામ પશુમેવિ,

શાંત શક્તિ મિ મનિધરી, કરિસ કવિ નવ નર્મ છડિ

સિદ્ધિ પુદ્ધિ વર વિધન હર, ગુણ નિધાન ગણપતિ પ્રસાદિ

હવે દિશાએ પશુ કશુ કશુ મી જરેલા ભાવવદેલમાં જનુ-
 પામ હજીની નગર છે ત્યાં પરમાર કુળમાં મર્દભસેન રાજાને પુત્ર નિક-
 મસેન સગલ થયો. સાદસથી તેણે ત્રીર આગિયા બેનાલને વસત્રી લીધે
 હતો. રાજાને એક હજાર સળીઓ હતી. એકવાર સત્તિએ સગલ એવો
 હાથી મયો કે સવાર થયું તોપણ જાણ્યો નહિ. સવારે સભાજન આજ્ઞા
 ત્યારે મગીએ સગલને જાગાવે. જાગતાંની સાથે સગલ બહુ કેતલવેલમાં
 આવી મયો તે મર્મનિા ધાન કરવા તત્તર થયા. મગીએ કશુ કે ભસે,
 આપ રાજા હો, આપને કોઈ અટકાવી રહે તેમ નથી જનુ વખર મુન્હે
 શામાટે મારે છે? તમને કેષ કરવાનું કરણ હોય તે કહે. સગલે
 મગીને પેતાનો વિશ્વાસુ જાણીને તેને કશુ કે અપાનમરીતા અપાસેન
 સગલની કુવરી લીધાવતી સાથે કુ રાખમાં પરણે. એના જેવી રસ
 પચાન કી કોઈ નહી તે જાગાવીને મને વિષામ પાઘ્યો. હું પુદ્ધિ
 શક્તિ છે તે હવે મને તેમ જીને મને એ કી મેળવી આપ રાજાએ
 હ માસની મુજબ આપી. મગીએ સદાવત માર્ગનું જન મુસાદર, સન્નસી
 નપસી, જલજલની, વિદ બાદ, માવસી કીઓ, ચાવસુઓ, સપ્તુઓ
 જેજે દેશવર દસ્તારા લોક આને તેમનો આદર કરીને તેમને દેશવરની
 હાકીત પુછે એ પ્રમાણે એક મહિનો વીતી મયો ત્યારે એક જવધૂન
 આજ્ઞા તેનો વેલ આ પ્રમાણે હતો—

મસ્તકિ જલ મુદ્ધ મુરિશાલ નિધા મધીવ સેલક બાલ,

દે નવ કાળમાં વજા બી ત્વ કરિ કુસીનું સગલ.

૪૩

ચેમસ હરિ વૃષસી માલ દેવ દેહરા આક્રમણ

લીમસાજ મુખિ બેલકા ધનુડ હસિલ રમ અવધુતલ તણુ.

૪૪

જ્ઞાની ઋપિ આગમ હુઆ જે આગમ પરવેસ,
તસ પમાઈ કવીઆણુ કહઈ, વિક્રમસેન વર્ણવેસુ—

૧

મત્રીએ યોગીને પ્રસન્ન કરી પૂછ્યુ કે આપ ક્યા રહો છો ? યોગીએ કહ્યું, અમારે કોઈ એક ગામ કામ હોતું નથી, મેં અડસકં તીર્થ કર્યાં છે. કવિ તીર્થ ગણાવે છે

ગગા ગયા ગોદાવરી હેમપથ હીગલાજ
સાગર સગમ નરખદા, નાહી સાર્યાકાજ, ૪૮

વૈતુરણી સાબરમતી, અચલેશ્વર જગનાથ
કાસી યમના દારિકા, ભેટા શ્રી સોમનાથ. ૪૯

વટ પ્રિયાગ જઈ સરસતી, તાપી મહી ભૃગુ ખેત્ર
સારણિ રામેશ્વરિ જઈ, પુહુતા જિહ્વા કુરખેત્ર ૫૦

નગરકોટ જ્વાલામુખી, કાસમીર નહ દેશ,
તીરથ જોયા મઠ ઘણા, મત્રી મહ મણુઈ વેસિ ૫૧

શબ્દ શક્તિના દૃત જેવા સોમદેવ નામના એ યોગીએ કહ્યું કે મેં કરેલા તીર્થ ગણાવતા પાર આવે એવો નથી, પણ મેં એક અચરજ જોયું છે તે હું તને કહું છું. નવખાંરી ચપા નગરીમાં ચપકસેન રાજા અને ચપકસેના રાણીને લીલાવતી નામની કન્યા છે. કન્યા અદ્ભુત રૂપવાળી છે મત્રીએ પૂછ્યું કે તે પરણી છે કે કુવારી છે ? યોગીએ કહ્યું કે એ એક વિપરીત વાત છે એ પાપિણી પુરુષ-દ્રોણી છે પૂર્વભવનું એક જ્ઞાન થયું છે તે તેથી પુરુષનો દ્રોષ કરે છે. મત્રીએ કહ્યું કે ઠીક, ચાલો આપણે રાજા પાસે જઈએ બિન્નેણી નગરીની મનોહર રચના જોતો જોતો યોગી રાજા પાસે ગયો રાજાએ બહુ ભક્તિભાવ બતાવીને યોગીનું સ્વાગત કર્યું પછી યોગીએ લીલાવતીની બંધી વાત કહી રાજાએ તેને કોટિ સુવર્ણદાન આપીને વિદાય કર્યો, પછી સાગરદત્ત મત્રીને રાજ્ય સોંપીને પોતે . . .” (આટલે સુધી સ. ૧૬૬૨ ની લખેલી પ્રતપરથી લખેલ સાર અધૂરો મૂકાયો છે)

અતે—

પનર પાસણિ સવચ્છરિઈ જ્યોદ માસિ શુદિ જસ કિનરઈ,
 રખિડ સસ એ સસ પ્રગસ કદિ કવિવણુ નિજ અનુ ઘસ. ૧૧
 પૂનિમ મચિ ગુણદ નિદાણુ, રાગતિથક સરિ જમક પ્રધાન,
 તાસ પદિ આ પૂનિમ ચદ મી વિનમતિથક સરિદ. ૧૨
 તસદિ અનુ જાનમન કહી, કાલક કયા કીધર કહી.
 * * * વાચક હિંમત્વાન ઇમ જણુ ૧૩

—સામર ના પાટણુ સ્ત. ૩.

[પુર્વિમામચ્છના રાગતિથકસરિના પ્રતિભાવેજો સ ૧૫૧૧
 ૧૫૧૬ સં. ૧૫૨૪ સ. ૧૫૨૬ ના મળ્યા છે જુઓ ધા. પ્ર. લે.
 સં. જામ પહેલો લેખાં ૧૨૨૨ ૩ ૧ અને ૬૨૪ ૧૨૪૬ અને ૩૩,
 તથા સ. ૧૫ ૧ તથા સં. ૧૫૨૩ ના મળ્યા છે—જામ બીજો લેખાં
 ૬૬૧ અને ૭૭૭ તેમાંના એક પરથી જણાય છે કે તેઓ મનિતિથક-
 સરિના સિખ હતા.

૯૦ લેકમણુ (લખમણ) પહેલો.

(૧૫૬) શાસિલાદ વીવાદસુ ૧૫૧૮ પહેલો.

અતે—કરનેડી લખમણુ જણુ એક કવિજીમ કુદરે,

કુદ નિ શું જમ રચીનામણુએ—

૪૪

જમ આ કું અણુનણુ, અણુ નવિ જહુ પાર રે,

પર નિઈ સાર કરઈ સેવક તણીએ—

૧૫૧૮ ને સિખિત (મ ધ)

૯૧ ધર્મસમુદ્ર ગણિ [ખં જિનસાગર સરિની પદ
 યરપરાએ જિનકપસરિ—જિનમદસરિ—વિવેકસિદ સિખ.]

(૧૫૭) સુમિત્ર કુમાર શાસ. સ ૧૫૧૭ નવોદ નમરમાં.

હાલ ત્રિપદીનું

અતે—

સુવિહિત ખરતરગછ વિરાજઈ, રચણાયર જિમ ગુહિર ગાજઈ,	
શ્રી જિનસાગર સૂરિ	૩૦
તાસુ પદિ ગુણ રૂપિહિ સુંદર, ગિરઆ ગણધર શ્રી જિનસુદર	
પુદ્ધિ કરઈ સુર સૂરિ	૩૧
તાસુ પદાલકાર મનોહર, શ્રી જિનહર્ષ સૂરિ સરીસર,	
શ્રી જિન ગાયમ સામિ	૩૨
તાસુ પદિ ગુર સપઈ સોહઈ, શ્રી જિનચંદ સૂરિ જગ મોહઈ,	
દોહગ નાસઈ નામિ	૩૩
વાચક વિવેકસધ લધુ સીસ, પ્રભણુઈ શ્રી ધર્મસમુદ્ર ગણીસ,	
આણી પુદ્ધિ વિ છદ	૩૪
સંવત પત્રરહસિ સતસઠઈ, જાલકર નયર પાસ સતુઈ,	
કીર્તિ કવિત આણુઈ	૩૫
ચરણુઈ ધરઈ જા સેપ ફણિદ, જા ગયણુગણિ તપઈ દિણુદ,	
શિવ સિરિ રોહણિ કેત.	૩૬
ગુર પસાઈ એ આગમ વાણી, ચરિત રચ્યુ પરમારથ જાણી,	
તા લગઈ ચિર જયવત	૩૩૭

—ધતિ દાન ત્રિપદે સુમિત્ર કુમાર રાસ સપૃથુ સમાર્ત સવત

૧૬૫૩ વર્ષે પોપ સુદિ ૬ પુષ્કે લિખિત ૩ ૪

(૩૦ કો ન ૫૧-૧૮૭૭-૭૮) રત્ન. ૩

—જાનુનગરે ઋષિ લલિતસાગર લિપિત મ ૧૬૬૭ વર્ષે આસો

શુદિ ૩ મોમે (ઇડર બાઇઓનો બ)

(૧૫૮) કુલદેવજ કુમાર રાસ સ. ૧૫૮૮

અતે—

સંવત પત્ર ચરિત્રાસીધએ, ધીધક ધીધક પ્રગધ સુનામદિ,

સ્વદારા સતોપ ત્રન ગિપરિધએ, પાલક ૨ મન કરિ હામદિ

—સવત પત્ર ચરિત્રાસીધએ

૧૪૨

ચક્રાસીધ એ રમિત મણુકર અગ્નિ ખરતર મણુકર
 ઉવગમ રામ વિવેકસિદ્ધ સુખામ સેવક તસુ તજુ.
 ઇમ મણુકર ધરમસમુદ્ર વાચક એક બોલ ડીઠ ધરી
 ખપ કર અહનિસિ જાવિ જાતીઅણુ સીધ જુણુ ઇમ સંભાવી. ૧૪૩
 પ્ર મ અમ.

(૧૫૮) અવતિસુકુમાર સ

આદિ—

જિણુવર પુરિ ત્રેવીસમેરે નણુમી પાસકુમાર
 માહમું હું રલિયામણારે મુણિવર મણિમણિ સાર ૧
 * * * *

અતે—

ગુરુક

એક અણુકર રામ ન પએ જામી કરિય બોલો તપ બણુકર
 તસુ દોલ ખાણુ સીસ નાણુ રૂઢ સદા નિમ ટામર
 હમણુમકરિ સ્તાવન કરતાં વિહર પીઠી આપએ
 કવિ જાહ ધરમસમુદ્રવાચક પાસ પમત્યા થાપ એ. ૩૪
 ૪-૧ આ ૬

(૧૬૦) સુત્રિકોળન શાસ-જયસેન ચોપાઈ પચ્ચસામાં

આદિ—

પણુમિસુ મોગમ મણુકરરામ સમરી સસ્સતિ સામિણિ પાવ,
 રવણી મોગન દોલ વિચાર, મોહિસુ તે સંભાણુ ઉદાર ૧
 એક નિ મનિ અવધાર જુગતી, માણુસ દોર કિરી છર્ધ વિમતી,
 રાનિ કિવસિ જુ અરતલ રહર્ધ ચિરતિ નિરનિ કહી પરિ (નવિ) જાહ ૨.
 * * * *

અતે—

પરતર પરતર મહિ હિ રાજીવ એ મહિન મહિનસામર સરિ કિ
 શી નિભામુર સરિયએ નામિએ નામિએ નવનિષિ પૂર કિ ૧૨ પર-

શ્રીપદ રાજીવ ધરતર ગછિ શ્રી જિનહર્ષ સ્થરિ યતીસરો
 જયવત શ્રી જિનચદ સ્થરિ વર લગ્નધિ ગોયમ ગણુહરો
 સુવિવેકસિહ સુગ્ધણ વાયક સુગુર પાઉ પસાઉલિ
 પ્રતિબોધ ધરમસમુદ્ર વાયક ધણુઈ ધમ રગઈ ભણુઈ ૬૩
 પુર પુર પચાલસા મડણુએ પચમ પચમ જિણુવર રાઉ કિ
 ગ્વામિ સુમતિ સોહામણો એ સેવઈ એ સેવઈ એ સુરનર પાઉ કિ ૬૪
 પચાલસા નયર મડણુ મેવગજ સુનદણો
 તેહનણિ સાનિવઈ સધ આગ્રહિ સદા મનિ આણુદણો
 એ અરથ અનુપમ સુણુઈ જે નર ભણુઈ ભવીયણુ નઈ કહઈ
 બહુ રિદ્ધિ વૃદ્ધિ વિનોદ ઉગ્ધવ સિદ્ધિ સપદ તેલહઈ

—ઉદયપુર ભ

—રાત્રિભોજન વિષયે જયસેન ચોપઈ સમાપ્ત ઋ-રવિચદ્ર
 લિખિત સાં સત્યલક્ષ્મી પઠનાથે ૮-૧૫ મા

—સ ૧૬૩૩ વર્ષે માહ શુદ્ધિ ૩ ભોમવારે શ્રી હર્ષપ્રિયોપાધ્યાય
 શિષ્યેણુ વાં ચારિત્રોદય ગણિના, પ. વીરકલ્પસ ગણિ-પ૦ હર્ષસાર
 ગણિના વાચનાય કૃતે ૬-૧૮ (વિ ધ૦), ૧૩-૧૩ લી

—સ ૧૬૮૪ પ્રથમ આં બહુલ ૨ શુક્ર-ગુણેદુર્ગે ૫-૨૨ બાલ૦

—અથાગ્રથ ૨૫ શ્લોક સખ્યા (વિ ધ ચોપડો ૧૨૯-૧૪૨.

—સ ૧૮૦૮ વર્ષ આસૂ મામે શુકલ પક્ષે ૩ દિને લિખિત
 પ્રમિદ્ધસાગરેણુ ૯-૧૭ ગુ૦ વિ૦

[જિનહર્ષસ્થરિના પ્રતિભાવેખો સ ૧૫૩૬, ૧૫૪૩, ૧૫૪૯ અત્રે
 ૧૫૫૫ ના મળ્યા છે ગુઓ લેખાક ૧૩૭૮, ૬૮૬, ૧૧૫૯ અત્રે
 ૯૨૮ ધા પ્ર લે સ ભાગ ૧ લે આ પૈટ્ટી સ ૧૫૪૯ ના લેખમા
 જણાવેલ છે કે તેઓ જિનવર્દનસ્થરિ પટે જિનચદ્રસ્થરિ પટે જિનસાગ-
 ગ્ધરિ પટે જિનસુદરસ્થરિના પદ્ધર હતા તે સિવાય ભાગ બીજામાં
 સ ૧૫૧૯-૨૦-૨૨-૨૪-૨૫, ૧૫૩૪-૪૪-૫૨ ની સાલના લેખ
 મળી આવ્યા છે]

૯૨ દેવકલશ (ઉપકેશ બચીવ ઉપાધ્યાય દેવકુમાર
શિખ ૬૦ કર્મસાગર શિખ ૬ દેવકલોલ શિખ.)

(૧૧૧) અપિદતા અહિપાર્થ સ ૧૫૧૯ ગાથા કડી ૭ ૧ ખન ૧૩
હા બ પારણ. લી

૯૩ અનંતલસ સ ૧૫૭૦ પહેલાં.

(૧૧૨) બાર પ્રત સંગ્રહ.

મી હેમવિમલસુરિ તથા ૫૫૫૫ લગી ૪૫૫૫ સંગ્રહ.

મી અનંત લસે સીસ ધર્મ ૪૬૫ ૭ અથ્થે સિદ્ધિ સર્વ

સિદ્ધિ લક્ષ્મ—પ્ર. ૬.

(૧૧૩) હસા પ્રાકાર ચૈત્ય પરિપાટી (સ્વ) ધર્મ સમગ્રી.

તથા મંત્રિ કિલ્લર લાલિયાવર મુખનિસાધુ સ્તીસરો,

મી હેમવિમલ સુરિ જિનમણિવર મુખમણિ સારો

અંબલિઓ મી ગ્રા અનંતલસ સીસલેસિ કિલ્લરો

મી સમ અંબલિ મુખ જનુવિદ માલિ વિદિ સુદારો.

૪૧

૯૪ સંહજસુંદર (ઉપકેશ બ૦ સ્તલસમુદ્ધ ૭૦ શિ.)

(૧૧૪) હસાવીપુત્ર સંગ્રહ સ ૧૫૭ નેહ વા ૬

અતે—

સવન પતર કલિલિ ૭૭ નેહ વાદિ નવમી શિલિ

મુખ જમલ્લાર્થ ને બાવ બપુસ્થા ૪૪૪ સરસ્થા બેકમનિ ૭

માપ્તિ (૨) વર રતિ રાજ્યમેલે બાલરિ ૨ બેકર્થ મીસ કિ

પાયા ફનસમુદ્ધમે સારિ ૨ મુદ્ધ ૪૬૫ ધર્મ કિ

૩૧

—પ્ર. ૬

(૧૬૫) ગુણરત્નાકર છંદ. સ. ૧૫૭૨

[જૂના જૂના હદમા આમા ગ્રહિભદ્ર ચરિત્ર વર્ણવ્યુ છે કવિનો
બાપા ઉપરનો ગાથ બહુ સારો છે. મ. ૫]

આદિ—

શશિકર નિકર સમુદ્રવલ મરાલ મારલ્ય સરસ્વતી દેરી,
વિચરતિ કવિજન હૃદયે મદ્યે સસાર ભયહરિણી ૧
હસ્ત કમડળ પુન્તક વીણા, મુહઝાણુ નાણુ ગુણુ છીણા,
અપ્પમ્મ લીલ વિલામ સા દેવી સરસર્મ જયક. ૨
સુદ્રોપદ્રવ હરણુ દદાતિ ધન ધાન્ય કાચનાભરણુ,
મકલ સમીહિતકરણુ, દેવીસરણુ નવનવાભરણુ ૩
બ્રહ્માણી બ્રહ્મસુતા, તુ જગદયા ત્રિલોચના,
ત્રિપુરા આદિ ભવાની માતા, તુ ત્રાતા તારણી તરણી ૪
દિહિ લીલા ગુણુ લચ્છી, કરુ દેવિ દયાભર અચ્છી,
શેઠ હરક હરિ શિદ્ધિ, કિત્તિ કૃત માય પરિશિદ્ધિ. ૫

* * * *

પય પણુમું સરસતી, માતા સુણિ વાત એક વિનતી,
મગ્ગલ અવિરલ વાણી, દેયો વદારન ગુણુ જાણી ૧૭
આણી નવનવ બધે નવનવ છદેણુ નવનવા ભોગા,
ગુણુ રત્નાકર છંદ, વન્નિસુ થુલિભદ્રસ ૧૮

* * * *

પાહક રતનસમુદ્ર ચરણે નામુ મીસહ,
ગુર ગુણુનિધિ ભંડાર અમીય રસ વયણિ વરીસહ,
તુડી સાર્દમાય પાય પણિ પ્રણુમી ભગતિ હિ,
કીડા કામ વિનોદ તેહ મર્ધ બોલ વિગિતિ હિ
અધિકાર એહ બીજક હુકિ ભાવ ભેદ નવ નવ કહી,
વચરાગ રંગ આધુ હિવે કર્કુ બોલ અવસર લહી— ૧૬૦
—ક્રિતિ શ્રી ગુણરત્નાકર છંદસિ દ્વિતીયો ધિકાર સમાપ્ત—

સંમંથિયા દરિદ્ર સદ્ બાપડ વધી અધિકાર
 મુઝ મન તે રમિય સજડ ગિરિ સરસ અધાર ૧
 મિત મેઘર્થ રમણી સમર્થ દિવર્થ મરિત બહુ ધ્યાન
 મુખર્થારિ આવી રહી તે સરસતિ પરધાન ૨
 ઠાપિ લાગ્ય પાડો દુઃખ તે જાળખાર,
 વરણ્યો મામળ સદા તે કરેય ઉપધાર ૩
 સાસ સાર કયા કરી સિંહ મુઝ અવિરલ વાણિ
 િમ વનખાથી કુચની મનો સ્વચ્છ વિનાયિક ૪
 દુરિ મર્થ બાવડિ સવે નાડક અશિવ વિધન
 વાણી રસ દિવ કેલું સુલુપો સહુ સમજન ૫

* * * * *
 કર્મ મહેસુલ વાનર માથા, બાપિ બારિસ તેજ પાશક
 રાઈ કેસિ સનેરણ નીશક, હોવા રમ સરેવર નીશક
 પ્રેમ તણુક જાલ (ઈ) નામ તા વધી કર્મ વિસ્તાર,
 સુદિનસુદર મુનિવર બલુઈ એ ત્રીજા અધિકાર ૩ ૩
 —મતિથી ગુણસુધારક હસિ વનીપોધિકાર સમાપ્ત
 જગદ્યા જગદાદિ પ્રસિદ્ધિ વાણી સરસ વધી મુઝ દીપી
 કેલવસિઈ સ્વચ્છ અધિકારક સુલુપો નર કરેય જાળખાર
 ધણુ સિવસર્થ પ્રીટકક ધરિ આજક.

અનુભવ—

ગણપતિયા સુધર તપર્થ દિવાપર તેજ કર્મ ન ચડ
 સદિ ગુરુપત્ર વણી તાં લમિ નહઈ શુભરતનામર હડ
 ઉવએસ મજમ ધણુ દુસ્તિનિકાણુ મિશ્રણ મનસુધા
 ઉચ્ચપુરક મહિમાસુદર મગધકર સુભા ૮૪
 સક્ત પત્રક વિહુતાર વરસે, એમ ઈ હડ સુમિઓ ખન હરસે,
 મિશ્રણ મજુકર નવ નવ હડ સુદિનસુદર મેઘર્થ બાવડઈ ૮૫

એ ઋષિરાજ સુગુણ જે ગાસર્ધ, અનર અમર માનવ તે થાસધ,
ધરિ મગણ મહોત્સવ સતતિ, ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ લહિસધ તે સપનિ ૮૬

કલસ

પાટલપુર સિંગડાત, સગલ મત્રીશ્વર બણીધ,
નંદરાય નરમુગટ સુભટ જસ કીરતિ સુણિધ,
થૂલિમદ્દ થિર મત્ર કોશિ યુવતી જેણિ તારી,
ચંદ્રકલા નિકલક સદા સાસન જયકારી,
વધળી વિયોગ ભાવ વિહરણુ, કરણ રિદ્ધિ મિદ્ધિ સયા,
લીલા વિલાસ રસ રગ દીઓ કરો સહજસુન્દર મયા ૮૭

—ધતિશ્રી ગુણુરત્નાકર ૭૬ મહા વિતોદ મતોદરે ચતુર્થોડધિકાર
સપૂર્ણ મિતિ સવત્ર ૧૬૪૫ વર્ષે માર્ગશીર્ષ માસે શુક્લપક્ષે ૧૩ બુધે
અથે હવમોચામ મંચે ભદ્રારક શ્રી ય શ્રી શિવતિલક સૂરિ તત્તશિષ્ય
મુનિ ગુણીયલેન લિપિત પ્ર કા

—૫૬-૧૭ મા, ૨૮ પ્રે ૨, ૨૧-૨૨ ભાવ, અમ૦

(૧૬૬) ઋષિદત્તા રાસ સ ૧૫૭૨

આદિ—

(પ્રથમ મગલાચરણ છે પછી

× × × ×
ધ્વિ સરિષ્ણ પાલર્ધ રાજ, નિસુણો સીલ તણા ગુણ આજ,
સહજસુન્દર મુનિ ધ્મિ ભણુધ

૭

× × × ×
અતે—

સવત પનર બહુતિરે ઉ, ભ૦ રામ કીઉ સુવિચાર ઉ
સૂરિજની કરણાવલી ઉ, ભ૦ જિમ સધલિર્ધ પસતિ ઉ
ધ્મિ એ રાસ સોહામણુ ઉ, ભ૦ ચઉપટલી વિચરતિ ઉ

* * * *

(આ કવિએ સંસ્કૃત ઐથ નામે વ્યાકરણે પ્રથમ પાદ સ ૧૫૮૧
મા પોતે લખ્યો છે તેમા આ પ્રમાણે છેવટે જણાવ્યું છે કે સવત્ર ૧૫૮૧

વર્ષે આત્વીન ગાસે શુક્રપદ્યે અગ્રશી નિધિ ભોમવારે મી મીગજ-
ગાત્રીય મરિ સોમસીદ પુ મ અરજુજુ જયવતેન પદ્માય શુભ
નૃપાન્ મુનિ સવિજ્ઞસુદરેણુ ચિવિત પ્ર. મ.)

(૧૬૭) રત્નસાર કુમાર અહિપાર્થ સ ૧૫૮૨

આદિ—

સુરસતિ હસમર્મન પવ નજીમી અવિરત વાણી પ્રદ્ધસરે,

સૌત્રાનમગ્ધુ મી સિદ્ધસરે ૭ (૧) સર્વસિ પાસરે,

નેમિકુમર મિતિનારિ અચકૃત, રાગિનતી ભરતારે

ધ્વજનવર ધ્વજભણુ જરમેશ્વર કૃષ્ણવિધ પાસ કુમારે,

ઉવએસ મહા ગિરજા મહાનાથ સ્વણુપ્પહ મહીસરે

સપ્રતિ મી સિદ્ધસરિ નમી તથા પૂરક મનહ લગીસરે,

ગુર ગુણુ રત્નસમુદ્ર અરિંદ્ર નિભ વિધા લહરતારમે

ગુર આતી મીષદ્રવ્ય સુરતાર ગુર ચિતામણિ અગરે

ગુર દીપો ગુર દેવવણી પરિ, ગુર સગા ગુર પ્ધાનરે,

ગુરવિણુ પવ કુપચન લક્ષ્મી ગુર જમમહિ પ્રધાનરે,

સવમ સીલ મહાર કેવલ લીલ વિધાસરે,

મી રત્નામય પુત્ર તણુ કિવ સાંભણ્યો સાર સસરે,

તપ મહાતપ મિતર પીઠિન નેહતણુ શર્ણુ મીતરે

મી કવિસાગરણી ગુણ વાણી, અદકિરણુ નિભ સીનરે.

વરુ—

સાગ્ર સાગ્ર સાગ્ર સાગ્ર પાવ જણુમેવિ

મુરીસાધ નિશુવર નમી, સુગ્રા પાવ જણુમેવિ મુદકર,

આરજ લલી સિદ્ધાન્ત પાપતાપ પરિહરણુ મુદર,

ઉવએસ મહિ સિદ્ધસરિ સાર, પપ પ્રણમી નહુ ભવિ

રત્નસાર કુમારનું સાંભણ્યો મુમરિત.

અ તે—

પ્રથમ દાલ.

સયમ સુણી વૃત્તાત રસાલહ ઇલાપોહ કરતિરે
 પ્રવિલુ ભવ દેખી સધલુ, શ્રી ગુરુપાઈ નમંતિરે,
 બેટાનઈ સવિ રાજ સમોપી લીધુ સયમ બારરે,
 રાણી તેહ ચઈ વધરાગિણિ, કર્મ વપઈ સુખકારરે,
 વરસ બહુતરિ સયમ પાલી પામીઈ કેવલનાથુરે
 અણુસણુ સિહ આબૂગિરિ સ () મોક્ષપાથુ નિરવાણુરે
 અગ અચ્ચાર ભણુતા ઉપાઈ ગુણપાણિરે
 રતનમજરિ પુહતી પ્રિય પાસઈ, બીજા અમર વિમાણિરે ૯૭
 ચારિત્ર દેસ થકી તે પોપટ, વિરતિ કરઈ ગુરુ પાસિરે,
 દેવતણી લીલા નિજિ લીધી, સોઈ રમઈ મુખ વાસિરે
 રચણુકુમાર સદા શુભ લક્ષણુ દેવ કરઈ ગુણુઆમરે,
 જયકારી જયમગલ કારણુ સહજ સલૂણુ નામરે. ૯૮

જે ભણુસ્યઈ ગુણુસ્યઈ નરનારી તે ધરિ મગલ ચ્ચારિરે,
 લહમ્યઈ લીલવિલાસ ધણી પરિ પુત્ર કલત્ર પરિવારરે,
 સવત પત્રર ખ્યાસી સ વછરિ એ રચીઉ મઈ રાસરે
 વાયક સહજસુન્દર ઇમ બોલઈ, આણી યુદ્ધિ પ્રકાસરે ૯૯

—ઇતિ શ્રી રત્નસાર કુમાર રાસ સપૂર્ણુ લિખિત સવત ૧૮૭૩
 વર્ષે ક્રાંતિક વદિ ૬ શુક્રે પા ૬ પ ૧૮ આ ક

—સ ૧૬૭૬ વર્ષે પોસ સુદિ ૧ વાર રવૌ શ્રી પશુધત્રી આમે
 વા શ્રી વિજયમૂર્તિગણિના લખિત (મ ય)—કુલ ૩૧૦ પદ્ય ૧૨
 પાના હા બ. પાટણુ ડાખડો ૮૩, સાગરભડાર પાટણુ ન ૨.

—સં. ૧૭૭૮ વર્ષે જેષ્ઠ સુદિ ૨ દિને વાર શુક્રે સકલ પડિત
 શિરોમણિ પડિત શ્રી ૫ શ્રી જીવણુચંદ્ર ગણિ બ્રાહ્મ પડિતશ્રી ૫ શ્રી દાન-
 ચંદ્ર ગણિ શિષ્ય ૫ દોલતચંદ્ર ગણિ લિખિત શ્રી પત્તન નગરે આત્મીય
 અર્થે લિખીત (પ્ર. કા. પાના ૧૩), ગાથા ૪૦૦ પા ૯ જેસલ

(૧૬૮) આત્મસંજ્ઞા શાસ્ત્ર ૧૫૮૨ (વા ૧૫૮૮) (ખર્ચ ૧૫૮૨ સામેઝે)

અર્થ—

સવન પનરસ્ય ય્યા (અઠવા) સીઈ, મઈ રમિડ ૧૪ રાસ
આત્મસંજ્ઞા કયા જાણુ તેહનાઈ પરિ ૨૨૫ શામી નિવાસકિ જા સ.
આપિ આપિ ટલી સને મિલક મુમતિ સંપોમ
સુદિનસુદર વીનવઢ પ્રીઈ (૫) ધાણી૨ તિલા બોલવઈ બોમ.
ફિ ૮ સ.

—પ્ર ૩૩ ૬૮ જા પાટણ પાનાં ૩ લીં છદર આપ્રજોતો જા

(૧૬૯) પરદેશી શાળાનો શાસ.

અર્થ—

જિએવન નમણાંદર, બેલીસમે િવુદ,	
રામ સિદારમ કુવલિમે પ્રણમ પરમાત્મદ.	૧
જમનિ મુમતિ છતાર બધુ જાવમ લખિનિવસ	
અધિક પ્રતાપિ કયા ચો, નામે લીલ વિજયસ.	૨
અવિરલ ઘણી કેસવલુ બને વલી શુભ ખાન	
સમસ સમારજન કયા દિદિ સરસનિ વરસન.	૩
સવ પરદેસી તેહનો સામે જિમ સંજમે	
સદિ /સુદર વાયક જાણે શુધિપો સવુઈ નજમે	૪

* * * *

અર્થ—

હિવલોમ મન્ડ મુર આપિ બો સિદિ સરિ મુ નજ	
પાક પી ખનસારી ખદિમા મેર સમાયુ,	૨૧૫
તસ પરિ મુર મરખાલી રનનસમુદ જવગાવ,	
મનવ જિન આખા તણ ૭ સેન્ન મુરખાલ	૨૧૬
લીલા પતિ હદિમી વરજ કરઈ કાદાજિ મેમિ	
મરખાલ મુરુ માવનાં, હલખ ખોતરવ વેવિ.	૨૧૭

નરય થકી સ્વર્ગઈ ગયુ, તેન પૂજ્ય પ્રમાણુ,
 સ .આણુ વહતડા, લાભઈ અમર વિમાણુ ૨૧૮
 ધરમઈ સવ સુય સપજઈ, ધરમ કરો નરનારિ,
 વાણી સાહજસુન્દર તણી, સદ્ગ કર સસાર ૨૧૯

—સ. ૧૬૬૩ વર્ષે કાતી સુદિ ૧૫ ન અચલ ગચ્છે શ્રી પૂજ્ય
 શ્રી ધર્મમૂર્તિ સૂરીશ્વર વિજય રાજ્યે ૫. શ્રી મુનિશીલ ગણિ વાચ-
 નાર્યે લાલણુ ગોત્રે સીં જેસા તત્પુત્ર સાં સદા તત્પુત્ર સાં રાજપાલ
 નત્પુત્ર સા માણિક તત્પુત્ર સાં વીરદાસ તત્પુત્ર તેજપાલ લિખિત શ્રી
 જેસલમેર મધ્યે રાહલ શ્રી બીમજી વિજય રાજ્યે શ્રી —ભાવ

—૬-આચાર્યજી ઋ શ્રી ૬ જસવનના મેવક ઋ લપ પોપા
 લક્ષ્મી સવન ૧૬૭૧ વર્ષે આસો ગદિ ૩ (વિ ધ)—૧૪-૧૧ લી

(૧૯૦) શુકરાજસાહેલી.

આદિ—

સરસતી હસગમની સદા, માયુ વચન વિલાસ,
 વીરજિજ્ઞેસર પય નમી, ગાયમ બુદ્ધિ નિવાસ ૧
 હરપ ધણો શુણુ બોલતા, સુણુતા સિદ્ધિ બુદ્ધિ હોય,
 મુડા ને સાહેલીયા તણી, કથા સુણો મહુ કોય ૨
 પુણ્યે રાજહ રગ ધણુ, પુણ્યે ટલે ત્રિયોગ,
 પુણ્યે રોગ ન ઉપજે પુણ્યે સુલલિત ભોગ ૩
 પુણ્યે ધણુ કણુ પૂર ધણુ, પુણ્યે આયુ અનંત,
 પુણ્યે સહસગણુ મિતે, પુણ્યે જય જયવત ૪
 સહિયુર સાચા નેહના, જે પામઈ તસ બેટ,
 મુડા ને સાહેલીયા, કર્મકલા તસ બેટ ૫
 આયસ સહિયુરનો લહી, કરસ્યુ કવિત રમાલ,
 વાચક સહેજસુન્દર ભણે, સાબલયો સુવિશાલ ૬

અત—

એ શુકરાગ્ર તણું અસ્તિ, ઇમ ક્યું મનવિ,
મેટાં અસ્તિ બહી સહી, પામ્યો ગુરુ ઉપદેશ. ૧૧૬

ને બહુસે સુસુસે એકમનિ લક્ષ્યે ત સુખસસ,
વાયક સુદિબસુદર કહે, દિન દિન લીધવિશાસ. ૧૧૭

—સ ૧૭૧૩ વર્ષે પોસ વી. ૫ રત્ની ૫ રત્નવિજય ગણિ
લિખિત ૭-૧૫ (વિ. ૫)

(૧૭૧) જ્યુત્તુ અવરજરાસ.

આદિ—

સુરસતિ સાંભણિ ખમ નમી, ઘણિસુ ભવ દુહાદ,
જન્મ રચામી કેરુ, ગાઈસુ વર વીવાહ. ૧

ધર્મવત પુરિ યો લાઠ નવિ સચ્ચી સચ્ચરિ,
મુખતિ વધુસિલે માન મિલક અવર અમલ નવિ નારિ. ૨

આમલ નારી વીનવલ અમલ કિર્તિ ન હોડિ
અવર જલોડી કારણમ આણિક પામ મરોલિ. ૩

૧ * ૨ *

અતે—

જનનુ અમર પતિ દેવતાએ, સુખસર્પત લલિત સિન્ધાએ
સહ્ય જસ નામિ ટલકએ જર આંખનુઈ સારવા દલકએ. ૧૨

અવિચ્છે જાનિક પામીલએ દિન દિન લીધ વિશાસ,
સદ્દિબસુદર મુનિવર બહુઈ ત્યવત સુખવાસ. ૧૩

—૪-૧૧ લી

૧૭૨ જૈનવજવાસ વાહન

આદિ—

અમર કુમર જુજ સગલ વિમલ કુલ પ્રિતિ નિશકખલ,

આ કન્થ ૧૫ કુલું નાતું પશુ રસકર્તુ ડ. સન્ન્યાસર્પ પ્રવિર્ત
વાતાતું ડ. મધતું અવરજરુ કે રૂપાવર નથી જૈનવ જાને જાનો સવાદ
મે પ્રખ્યો વિવલ ડ. લોખવાવને અનુલક્ષીને સવાદ સ્વેત ડ. (મ. જ.)

ધીરવીર ગભીર સધર ગુણુવત વિચક્ષણુ,
 શ્રી સારદ મુખકમલિ રમલિ જિમ કરધ સુહસી,
 માનવત ગુણુવત ધર્મ ધનવંત સુવશી,
 ઉલ્લસિત હસિત લીલા લલિત, કલા કલિત યૌવનસહિત
 શ્રી ભોજરાજ ભોગિક ભમર, કરધ રજ્જ દૂખણુંગહિત

* * * *

અતે—

યૌવનજશ સવાદ ભોજ ભજધ વચ્ચિ આવિ,
 ટાલધ સેયલ વિરોધ સપ વલિ કરધ મનાવિ,
 ભોગ રગ રસ રોલ, મયણુ વિણુ કોધ ન જાણુત,
 જહિ તુ જરા ન હુત ગર્વ તહિ કોધ ન મુકત,
 વઢવાડિ રાડિ સધલી ટલી મિલ્યા રગિ ખેદ હસી,
 એ ભાવ ભેદ કવિ સહજના કનકપરિ જોજ્યો કસી

૨૫

—(મ બ)

૧-૩ સંક્રાંતિ—કાયા ઉપર (કાયાપુર પાટણ મોકલુ, પેખો ૨
 નવપુર માનરે-એ આદિ, અને મુગતિનારિ પૂર થાવીધ, સહજસુદર
 ઉપદેશરે-એ અત) +કાયાપુર પાટણ (પ્ર ૧૬૨ સ મા ભી.) +નિન્દા
 (પ્ર ૩૭ સ મા. સ.)

૬૫ કુશળસંયમ—(ત. હેમવિમલસૂરિ-કુલવીર અને કુલધીર શિ.
 (૧૭૩) હરિખળના રાસ.

અતે—

તપગચ્છિ શ્રી ગુર અવિચલ ભાણુ, માનધ પર દર્શન જસુ આણુ ૬૫
 અભિનવ ગોયમ સ્વામિ સમાન, શ્રી હેમવિમલસૂરિ મહિમાર્નિધાન,
 તાસ સીસ પંડિત કુલવીર, બીજો બધવ શ્રીકુલધીર. ૬૬
 શ્રી ગુણુ શીલિં સોહામણા, જસુ અગિ ગુણુ દીપધ ધણા,
 તે ગુર પામી વચન વિમેસ, હરિઅલ ચન્નિ ખોલિઉં લવલેસ ૬૭

સાંભસતાં સવિ પાતક દક્ષત જાણતાં મનક મનેતરણ ફલક
 આરિ ખડ મરપદ મરસામ, મૂર્ખજન ગોલિત સુવિલામ. ૧૮
 કુસલસવન કવિ ઇમ સમ્યક્ પમણતાં સજ્જ વિતરક

(૫૪ ૨૮ ૮ કા.) ૨.

—૫ અજયસાગર વિખિત શી સકરાણિ મામે સ ૧૭૪૧
 વર્ષે (વિ. ૫.) (દેવવિમલસુરિ-આત્મવર્ણક સ ૧૫૪૮ સ્વ. ૧૫૬૮)

૯૬ દ્વાવણ્યરત્ન—(૮ દેવવિમલસુરિ-વર્ણિત ધનકેવ—

મુશ્ક'સ શિ)

(૧૭૪) વત્સરાજ દેવરાજ રાસ. સ ૧૫૭૧ દેવગિરિમાં—દેવવિમલ
 સુરિ રાખે. ૬૮ ૩ પાણુ લા ૩

(૧૭૫) ચંદ્રાધર ચરિત્ર સ ૧૫૭૩

આદિ—

દેવગિરિમંડળ દેવતા વહી વીરભિષુદ.	
હૈ સવે સેવા કરે દિષ્ટ ને પરમશુદ.	૧
બ્રાહ્મ મજુદર ગુરુવરસરણુ સરણુ હી મનામતિ,	
પતિ સહિત નિમણુ નમું સુરદસ ધરે મિત.	૨
બે ભવીયણુ બાવે મુલો ધર્મનાણુ આરે અમ,	
મર ભવનાણુ સુવાસના સવન રમ અમમ.	૩
ફલ દક્ષિતે દેહિલો પામી નર વએસ	
એ સમક્ષિત અસક્ષિત મને આનિર્ણયે કમેલ.	૪
વીતરામ મુસાણુ ગુરુ નિવર આનિત ધર્મ	
કમલરણુ સર્વો છવે છા કપાનો મમ.	૫
વેણુરાણુ કુલ ગુરુનરે છવ કરે અવધાન,	
તે પાતકથી સાનમે નરકે પાડે સહિવાત.	૬
તસ પ્રણી નરે સદા છવ આધરે નેક,	
મન બાવે બાજે નહિ તણુ પાતક તેમ.	૭

તિહોં યશોધર રાયના નવ ભવ નવરસખંધ,
લાવણ્યરત્ન કવિ ઇમ કહે સુણો (એહ) સખંધ. ૮

* * * *

અંતે—

શ્રી જિનમતિ અતિ વરતે આણુ, તપગઢ ગયણુ વિશ્વાસણુ ભાણુ,
સોહમ પાટે સોમસુદરસુરિ, નામે સપતિ સુખ ભરિપૂરિ. ૩૬૦
સુનિસુદરસુરિ તસુ પાઠિ, પાપ ટલે નામુ લેવા માઠિ,
સંતિકર સ્તવ કરી જગસતિ, કરી હરી દાણુ દુહ બ્રતિ. ૩૧
પાટે રત્નશેષરસુરિ, મહકે જગ જસ સુજસ કપૂરિ,
શ્રી લાખિમીસાગર સૂરીદ, કુમત તિમિરમરહરણુ દિશેદ. ૩૨
યુગપ્રધાન ગિર્યા ગુણુધાર, શ્રી સુમતિસાધુસુરિ ગુણુધાર,
તાસુ પાઠિ સપ્રતિ વિહરતિ, ભવભય હરત જિણુ ભગવત. ૩૩
દીમે દિન દિન દીપતિ કલા, ગુરુ ગુણુ છત્રીસ આગલા,
હિમવિમલ સુરિસ ઉદયવતે, અતરીષ રવિ જા જયવત. ૩૪
સિરિ ધનદેવ પડિત શિષ્ય સિરિ મોડ પુહવિ પીઠિ પયાવિયયડ,
અખૂઝાવ ધણા ખૂઝવ્યા, સમકિત વિમલ સલિલ સૂઝવ્યા ૩૫
સૂરહસ ગિરઝો તસુ સીસ, વાદિશ્રેણિ ધૂણાવે સીસ,
તસુ પયકમલે રમલિ જિમ ભંગ, લાવણ્યરત્ન નામે મીવગ ૩૬
વિવેકરત્ન શ્રી ભણી આદરિ, સવત પનર સય ત્રાહુતરી,
દેવગિરિ નગરે કાતિ મામે, યશોધર ચરિઅ ઉલ્લાસિ. ૩૭
સમકિત સુદર નામ પ્રધાન, પાપણુ ટલે સંખંધ,
જા દૂ મેઝ મહી ધિર રહે, તા રહિજ્યો કવિયણુ કહેછ ૩૮

—૩૦—૧૧ લી

(૧૭૬) મત્સ્યોદર રાસ મ ૧૫૭૩ (૧૫૭૪) પા ૪ આ રાસ આ
કવિના ગુરુ સૂરહસને નામે પણુ નોધાયો છે જુઓ સૂરહસ.

(૧૭૭) કલાવતિ રાસ. —રત્ન, જેસ૦

(૧૭૮) કમલાવતિ રાસ. —જેસ૦

૯૬ કે સરહંસ—(વ. હેમનિમલસૂરિ—ખનદેવ શિ.)

(૧૭૬ ક) મત્સ્યોદર નરેન્દ્ર ધોધાર્ધ—૧૫૭૪ દેવગિરિમાં અર્ધ
જાણવેલ છે

'મોવષ દુનયોજસૂરિ— બિલિ પદિયોડા સારા સહસ
સવત્ ખાર મિહુવરિ વરિસ,
દેવમિતિનમર ડાખડે રાસ.

—સંધ્યા ન પદ્ય

(આ રાસ સરહંસના સિખ લાક્ષણિકતા નામે પદ્ય નોંધાયો છે
જુઓ લાક્ષણિકતા ન. ૪૬ ની ફોન ન ૧૭૬ અને અર્ધ નામ લાક્ષ-
ણિકતા નામે છે

૯૭ સાધુમેશ્વરિ—(હેમચંદ્રસૂરિ શિ.)

૧૭૯ પ્રજ્ઞાસાધુમાર રાસ ૫ ૨ અ. ૧ ૧ સ ૧૫૭૧—અમ.

૯૮ રત્નસિંહસૂરિ

૧૮૦ + રત્નસિંહમણિસૂરિ રાસ સ ૧૫૭૧ અ. ૫ ૨ ને ગુરુ-ત્તલ ૨
હસ્તપ્રત સ

૯૯ રત્નસિંહસૂરિ શિ.

(૧૮૧) જાવસાગર—વિ. ૫.

૧૦૦ જાવસાગર

(૧૮૨) નવતાલ રાસ સ ૧૫૭૫—વિ. ૫

(૧૮૩) કચ્છા પરિજામ ધોધાર્ધ ૧૫૬ —અમ

૧૦૧ સૌભાગ્યસાગરસૂરિ શિષ્ય—(વડતપ ગ. લખ્વિધસાગર-
સૂરિ-ધનરત્નસૂરિ-સૌભાગ્યસાગર)

૧૮૪ ચંપકમાલા રાસ ૧૫૭૮ આમો સુ ૭ દમણમા
આદિ—

આદિ જિનવર આદિ જિનવર આદિ મુનિ ઇસ
શાંતિ નેમિ શ્રી પાતજિન વીર ધીર સેવે સુરાસુર
પય જિણેસર ચરણ યુગલ ભક્તિભાવ પ્રણમુ ગુણાયર
ગણહર મુખ્ય ઇચ્છારહ ગુરુ ગોયમ પ્રણમેવિ
ચંપકમાલા સતી તણું ચરીય ભણું સષેવિ

૧

* * * *

અતે—

વડતપગણ ગુરુ ગોયમ સમાએ માલ્હતડે, શ્રી લખ્વિધસાગરસૂરિ
જપતા નામ જ તસુ તણુકે એ માં નાસઈ દુકૃતદ્ધરિ. ૬૦૪
પદ પ્રભાકર જયકરએ માં ધનરત્ન સુરોદ,
સૌભાગસાગરસૂરિ ગુણુનિલોએ માં જસઉ જસ પૂનિમચદ ૬૦૫
તાસુ રીસ રગિઈ રચો એ માં ચંપકમાલાનો રાસ,
સંવત પનર અઠોતરે એ માં ઉજ્જવલ આસો માસ. ૬
સાયર સખ્યા તિથિ ભલીએ માં રયડો વાર પતંગ,
આશ્રય નામ વિચારજો એ માં તિણિ દિન નક્ષત્ર ચગ. ૭
દમણુબદિર રૂલીયામણા એ માં મડણુ આદિ જિણુદ,
તાસતણુ સુપસાઉત્રે એ માં નીપનો રાસ આણુદ ૮
સતી પ્રખંધ જે ભણે એ માં નર ને નારી સુગણુ,
ઝદ્ધિ વૃદ્ધિ મદિર ઘણી એ માં તે લહે કોડિ કલ્યાણુ. ૬૦૯

—શ્રી જુજનગરે સ ૧૬૭૨ શ્રી સત્યશેખરગણિ પ વિવેકશેખર
ગણિ તનુ શિં ભાવશેખર ગણિ લિ. ૧૭-૧૭ લી.

—શ્રી સુરેતિ મિદિર મધ્યે અશ્વનિમાસે વિજયદશમ્યા મોખવાસરે
સં. ૧૬૭૬ વર્ષે. ઇડર બાઇએનો ભ.

૯૬ ક સરહ સ—(વ. હેમવિમલસૂરિ—ધનદેવ સિ.)

(૧૭૬ ક) મત્સ્યોદય નરેન્દ્ર શોપાઈ—૧૫૭૪ દેવગિરિમાં અગ્રમં
નિષ્કામેષ છે

મીનાપ સુનરોજસૂરિ—જિણિ પદ્મિભક્ત સાવક સદસ

સખી ખાર મિત્રુપરિ પરિસ

દેવગિરિનગર કાપડ રમ્મ.

—સધવી જ પદ્ય

(આ રાસ સસહસના સિંધુ લાવણસુના નામે જલ નેપારો છે
જુઓ લાવણસુ ન. ૬૬ ની કૃતિ ન. ૧૭૬ અને જલ નામ લાવ-
ણસુ લામે છે

૯૭ સાધુમેરુમણિ—(હિમવલસૂરિ સિ.)

૧૭૯ પ્રજ્ઞસારકુમાર રાસ ૫૨ મા. ૬ ૧ સ ૧૫૭૧—અમ.

૯૮ રત્નસિ હસૂરિ

૧૮૦ નરભૂમિભક્તિસુદયસ સ ૧૫૭૧ મા. ૯ ૨ ને અ—અ. ૨
અગ્રમં સ

૯૯ રત્નસિ હસૂરિ શિ૦

(૧૮૧) જ બૃત્વામી—વિ. ધ.

૧૦૦ લાવસાગર

(૧૮૨) નવતત્વ રાસ સ ૧૫૭૫—વિ. ધ

(૧૮૩) હજી પરિણામ શોપાઈ ૧૫૬ —અમ

૧૦૧ સૌભાગ્યસાગરસૂરિ શિષ્ય—(વડતપ ગ. લઘ્વિસાગર-
સૂરિ-ધનરત્નસૂરિ-સૌભાગ્યસાગર.)

૧૮૪ ચંપકમાલા રાસ ૧૫૭૮ આમો સુ ૭ દમણમા
આદિ—

આદિ જિનવર આદિ જિનવર આદિ મુનિ ઇસ
શાંતિ નેમિ શ્રી પાસજિન વીર ધીર સંવે સુરાસુર
પય જિણેસર ચરણ યુગલ ભક્તિભાવ પ્રણમુ ગુણાયર
ગણુહર મુખ્ય ઇચ્છારહ ગુરુ ગોયમ પ્રણમેવિ
ચંપકમાલા સતી તણુ ચરીય ભણુ સખેવિ

૧

*

*

*

*

અતે—

વડતપગણ ગુરુ ગોયમ સમાએ માલ્હતડે, શ્રી લઘ્વિસાગરસૂરિ
જપતા નામ જ તસુ તણુકે એ માં નાસઈ દુકૃતદ્ધરિ ૬૦૪
પદ પ્રભાકર જયકરએ માં ધનરત્ન સૂરિદે,
સૌભાગસાગરસૂરિ ગુણુનિલોએ માં જસઉ જસ પૂનિમચદ. ૬૦૫
તાસુ મીસ રગિઈ રચો એ માં ચંપકમાલાનો રાસ,
સંવત પનર અઠોતરે એ માં ઉજ્જવલ આસો માસ. ૬
સાયર સખ્યા તિથિ ભલીએ માં રચડો વાર પતંગ,
આત્રય નામ વિચારજો એ માં તિણિ દિન નક્ષત્ર ચગ ૭
દમણુબદિર મલીયામણો એ માં મડણુ આદિ જિણુદ,
તાસતણે સુપસાઉલે એ માં નીપનો રાસ આણુદ ૮
સતી પ્રખંધ જે ભણે એ માં નર ને નારી સુખણુ,
ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ મદિર વણી એ માં તે લહે કોડિ કલ્યાણુ. ૬૦૯

—શ્રી સુજનનગરે સ ૧૬૭૨ શ્રી સત્યશેખરગણિ પ વિવેકશેખર
ગણિ તત્ શિં ભાવશેખર ગણિ લિ ૧૭-૧૭ લીં.

—શ્રી સુરેતિ મિદિર મધ્યે અશ્વનિમાસે વિજયદશમ્યા સોમવાસરે
સં. ૧૬૭૬ વર્ષે. ઇડર ખાંધજોનો ભં.

—ખ ૧ ઇ.

[જુદાવાળા મંથના લખિયાગરસરિના પ્રતિભાવેએ સ ૧૫૫૬-૧૦-૧૧-૧૨-૧૪-૧૫-૧૬ ના મળા આવે છે તે તે પરથી જણાય છે કે તેઓ ઉદયસાગરસરિના પદ્મર કતા. પનસનસરિના લેખે સ ૧૫૭૨-૨૬-૮૪-૮૭-૮૮-૮૯ ના મળે છે તે પૈકી સ ૧૫૭૮ અને ૧૫૮૪ ના લેખેમાં પનસનસરિ અને સૈભાગસાગરસરિ એ બંને સાથે મળી તેમની પહેલાં લખિયાગરસરિ પદ્મ જોમ જણાયુ છે એટલા સૈભાગસાગર સરિના લેખે સ ૧૫૭૭ અને ૧૫૮૬ ના મળ્યા છે જુઓ અને બાલ ધા. પ્ર. સ વિશેષમાં સૈભાગસાગરસરિના સ ૧૫૭૯ નો લેખ છે તેમાં જણાયુ છે કે ૫ અભયસાગરસરિના પુણ્ય માટે ૫ અભયમંદિર મણિ તથા અભયસન મુનિ સાથે રહી સૈભાગસાગરસરિએ સતિનાથ નિબને પ્રતિષ્ઠિત કર્યું—જુઓ નાકરજીત ને લે. સ લેખાંક ૨૬૩]

૧૦૨ ભુવનકીર્તિ—પહેલા (કેરટગચ્છ કલસરિ યિ)

(૧૮૫) કલાવતિ ચરિત્ર સ ૧૫૮ મામ. યુ. ૫ કુ. અભયાર્જ. અતે—

પનર અસી જરસાગી, મુમસર શુદ્ધિ પચગી,

દિવસ જલતિરથ ભમે, ગુરુ દિન નિમિષે.

૮૮

કેરટગચ્છ નમસરિ સુપદી બી કલસરિ,

તાસ સીસ ડમ બણે, એ ઉલટ આપણે.

૮૯

ભુવનકીર્તિ ધીર વાએ કલાવતિ ગુણ માએ

દુ.ખ દલિત રહે એ સપાઠ સર્વિ મિથે.

— ૯૦

૭ બળે મનરગ, નિવસે મુખ તે અમ,

ચીર્ષ સંનિધ કરે એ નિમ મનિ મદમદે.

— ૯૧

—કલાવતિ ચરિત્ર સખ્યું સ ૧૮૪૬ પંચ શુદ્ધિ ૧૨ —ખ. મ.

(નત્તસૂરિ માટે જુઓ ન. ૭૪૫. ૯૬ અને કક્કસૂરિના પ્રતિમા લેખસ. ૧૫૯૫ ના મળી આવે છે. જુઓ ધા. પ્ર. સ. પહેલો ભાગ લેખાક ૪૫૫, ૬૦૭

૧૦૩ લાલમંડન (આંચ૦ લાવસાગરસૂરિ શિ૦)

૧૮૬ ધનસાર પચમાળિરાસ-સ ૧૫૮૩ કાર્તિક શુદ્ધ ૧૩ ગુરુ
અમદાવાદમા.

આદિ—

પણુભવિ વીરજિયુદ્ધ, સ્વામી સિદ્ધત્રયાય કુલચદ્ધ,	
સેવિ સુરનર ઇદં, જસ નામે હોઈ આણુદ્ધ	૧
નાભિકેમલ જસ વાસ, સમર્પ સરસતિ મનિ ઉલ્લાસ,	
કનીયણુ કરિવા રાસ, ધિરવાસ, ભૂરએ આસ	૨
રાજત્રય વરનયરં, રાજ નામેણુ સેણિય સાર,	
મત્તી અભયકુમાર ઉત્તમ ગુણુ યુદ્ધિ બડાર	૩
પૂછિ જિનવર પાસે ગૈાતમ ગણુધર મનિ ઉલ્લાસે,	
પામજઈ સુખ વાસે, સ્વામી તે મુજુ દિલ આસે	૪

* * * *

અતે—

સવત પનરએહ સવત્સર ત્રીસીધરે, રચાડહ કાર્તિક માસરે,
ગુરવાસર દિન તેરસિ કેરડહ, કાધો એ મનિ ઉલ્લાસિરે

અરિહત બે. ૮૩

શ્રી વિધિપદ્ધ ગછ ગણુધર રચડારે, શ્રી લાવસાગર સૂરિરે,
નામિ નવનિધિ હુધ જેહનધરે, પાતિગ ભાધ સવિ દૂરિરે. અ૦ ૮૫
તાસ સીસ કહઈ ઉલટ અતિ ધણુધરે, લાભમડણુ વાણુરીસરે,
એહ અરિત જે બણુઈ બણુવસિધરે, લહઈ સુખ તેહ

નિસિદીસરે. અ૦ ૮૬

- દેસ સવિનુભાદિ જાણીએ માન તો ગુનર દેસ પ્રસિદ્ધ,
તિહાં અદિગમપુરવર ભણ, મા વાસ તિહાં સદાગી દાપ. ૮૭
- લીલુઈ નવરિ વિવહારીયાએ. મા સવક ધર્મવત મુળસુ,
તેહ મહાજનભાદિ મુળસુએ આ પદિસજ પુણ પ્રમણુ. ૮૮
- તસ વામંધિ રૂપી કદિલએ, સુન સપદત સુવિચાર,
જિનવર ગુરુમકિત નિ કરએ મા શી શીવર કૃપાર. ૮૯
- વાસ પરણિ ભણુ મા શીશવલી સુવિ ચારઈ
ધનસુણિ દીપક ધણુએ મા અવર નહી સસારિ. ૯૦
- તસ કૃષ્ણ જન જાણીએ મા પ્રસિદ્ધ અભયકુમાર
જસ કાર્તિ જનિ અસહ્યએ મા જાણુ સવલ વિચાર. ૯૧
- સત સુણી રાસજ કાઠએ, પૂરક વાસ જગીસ,
અમીજસ સાનિધિ કરઈ મા પ્રતપુ દાઢિવરીસ. ૯૨

—સાળી ઊણી પાનાળ. ૧-૧૧ લી. ૫-૧૪ અમ

[અમલ-વિધિપાત્રની પદાનુક્રમ ૧ મા પદ્ધત સિદ્ધાંતસામર-
સુરિની પાઠે ૧૧ મા આવસામરસુરિ જગ. તે આરવાઝ દેશમાં નરસણી
કેશને વેસ સાંભાની સિંચારદે ભાર્ગના પુત્ર ભાવઝ નામે સ ૧૫૧
માં જ આ. ૧૫૨ માં અભામત જહરે જાહેસરિસિરિ-૫૬ મા પદ્ધત
ને હાથે દીક્ષ લીધી. ૧૫૬ માં માંડલ અમમાં અખ્યાનજી અને
અખ્યાનજી પણુ મળ્યું. ૧૫૮૩ માં સ્વર્ગસ્થ જગ. આવસામરસુરિના
પ્રતિમા લેખે સ ૧૫૧૦-૧૧-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧
માં મળ્યા છે જુએ મા. પ્ર. સ. જને જામ. તેમજ નાદારના સંમે
હમાં સ ૧૫૬૧-૬૫-૭૪-૭૬ ના પણુ જોવામાં આવે છે તેમની
પાઠે ૧૨ મા પદ્ધત ગુણનિષાનસુરિ અને તેમની પાઠે ૧૩ મા પદ્ધત
ધર્મપતિસુરિ જગ.]

૧૦૪ જયનિધાન (ખ૦ રાજચંદ્ર ગણિ શિ.)

(૧૮૭) ધર્મદત્ત ધનપતિરાસ.—પાના ૧૪ અમ.

(૧૮૮) સુરપ્રિય ચરિતરાસ. મ. ૧૫૮૫ આમોવદ ૩ ગુરૂ મુલતાનમા આદિ—

સરમ મધુર અમૃત નિસી, શ્રી નિનવરની વાણિ,	
હૃદયકમલિ અમરી કરી, કલિસુ કયા ગુણુવાણિ	૧
પાપ કરમ કેઈ જાણુના, અણુનણુન તિમ કેઈ,	
કરિનઈ પછનાવઈ વહી, ભાવઈ ધરમ કરેઈ	૨
સુરપ્રિયની પરિ તે સહી, સુખિ હુઈ નરનારિ,	
કલિમલ મવિ ફરઈ કરી, પામઈ ભવનઉ પાર	૩
સિદ્ધિ રમણિ સઈ વરિ વરઈ, પામી કેવલનાણુ,	
કયા મુણુઉ સુરપ્રિય તણી, ભવિયણુ હુઈ સાવધાન.	૪

*

*

*

*

અતે—

પ ૮ પ ૬
 બાણુ સુર સર સસધરઈ, સવચ્છરિરે આમો જહ માસિ,
 સામલ ત્રીજ દિનઈ ભલઈ, કવિ વાસરિરે પૂગી મન આસ. બ. ૬૨
 શ્રી જિનમાણિકસરિ તણુઈ, ખરતર ગણિરે પાટઈ ગુરૂરાય,
 શ્રી જિનચંદ્રસરિ સૂરીસર, ગુગવર વડરે સહુ સધ સુહાઈ. બ. ૬૪
 તમુ પયકમલ પસાઉલઈ, સુરપ્રિયનઉરે સખધે વિચાર,
 મુલિતાનઈ મન રંગસ્યુ વર નયરઈરે રચિયઉ સુહકાર, બ. ૬૫
 સાગરચંદ્ર સૂરીસની સોહઈ સાષધરે સિરિ વાયક નામ,
 રાજચંદ્રગણિ ગુરૂતણુઈ, સુપસાયઈરે સીસઈ ગુણુ, ઠામ. બ. ૬૬
 જયનિધાન વાયક ભણુઈ નરનારીરે જે નિસુણુઈ એહ,
 રિદ્ધિ વૃદ્ધિ ધરિ સપજઈ જસ મગલરે સુખ વિલસઈ તેહ. બ. ૬૭

—છતિ સુરપ્રિય ચરિત સમાપ્ત—લિખિત સવત ૧૬૬૮ લામ-

પુરે પા. ૮ પ. ૧૪ આ. ૬

૧૫૦ શીખ પહેલો

(૧૮૯) અગદહત શસ સ ૧૫૮૪ આપ્યાવતિ ૧૪ સનિ-નિધિધર્મ
—શી. બદર

૧૦૬ સાધુરત્નસૂરિ

(૧૬૦) કવવલાસસ. (આપે ચોપાઈ ૭૪માં)

આદિ—

જલુભિય વીર જિનેમર દેવ સરસતિ સામિલિ સમરી હેવ
કરમેદિનઈ કું વિસાસ કવવલાસસ શસ રસાથ. ૧

જન વડું સુખુષો સસારિ, જનઈ દુર્ગમિ દુર્ગ પચારિ
જનપ સુખ સપતિ સચેમ જનઈ મનવજિત લલઈ ભોમ. ૨

* * * *

અંતે—

સાધુરત્ન સૂરી હમ બલુઈ કવવલાસુ ચરિત ને સુલુઈ,
બલુઈ બલુલુઈ ને વલિ મલુઈ, મલુઈમલુ નવનિધિ આંબલુઈ. ૧૧૫

—મુનિશી માનસાગર પાનાઈ. ૫-૧૨ પે.

(આ સંસ્કૃતના તે પદ્યમંથરસૂરિ કે જેણે સ. ૧૫૦૨ માં જુદે
અન્ય કાલે તેના ગુરુ કાવ્ય હેમ; અને જો તે હેમ તેના ગુરુ
ગુરુની ખ્યાલસિ ઈદિવન એદિવરીના ૧૮૭૪ ના અકામાં આપેલ
પામમદ મંથની ખ્યાલસિ પ્રમાણે પૂર્ણમંથરસૂરિ-તેના હેમકસ-
સૂરિ-સમીનિવાસસૂરિ-પુષ્પસ્તનસૂરિ-અને તેના સંસ્કૃતસૂરિ, અને તેના
પદ્યમંથરસૂરિ એ પ્રમાણે છે.)

૧૦૭ મુનિચંદ્ર સૂરિ. (પો.)

(૧૯૧) રસાઉલો

—સવન ૧૬૧૨ ગ્રાવણ વદિ ૧૨ મોમે—શ્રી પૂર્ણિમા પક્ષે
વટપદિ ગાખાયા ભ૦ શ્રી લલ્લિધસુદર સૂરિ તત્પરિવારે વા૦ શ્રી કરણા
સાગર તત્ત્વિ૦ વા૦ શ્રીભાનુમેર મુનિ—શ્રી લક્ષ્મીચંદ્ર, મુનિ
ભોજકુમાર, લઘુ શિષ્ય સારિગવિખિત—પૂર્ણિમા પક્ષે મુનિચંદ્ર સૂરિ કૃત
રસાઉલો) —હા ભ પાટણ

રાત્રિભોજન સ. પા ૨ પા. ૩

(પૂર્ણિમાગચ્છના ભીમપલ્લીય પક્ષમા મુનિચંદ્ર સૂરિ થયા છે તેના
પ્રતિમા લેખો સ. ૧૫૬૦, અને ૧૫૭૮ ના લેખાક ૬૫૦, અને ૩૮૫
ધા સ. ભાગ ૧ લામા, અને સ ૧૫૫૮ ના લેખાક ૧૧૨ ભાગ
ખીજમા મળી આવે છે તેજ આ કવિ હોય એવો દરેક સભવ છે
અ ૧૫૭૭ નો લેખ પૂર્ણિમાગચ્છના મુનિચંદ્ર સૂરિનો પણ મળે છે.
નાહરકૃત જૈન લે. સ. ખડ ૧ લો લેખાક ૧૩૨.)

૧૦૭ પાર્શ્વચંદ્ર સૂરિ + સં. ૧૫૮૬-૧૬૦૦.

(૧૯૨) સાધુવંદના અને ખીજ અનેક ટુકી કૃતિઓ.

+ હમીરપુર નગરના પ્રાગ્વંશના વેલ્હગશાહ પિતા, વિમલાદેવમાતા.
જન્મ સ ૧૫૩૭ ચૈત્રશુદ્ધિ ૯ શુક્રવારે, દીક્ષા સ. ૧૫૪૬, ઉપાધ્યાય
પદ સ ૧૫૫૪. આચાર્યપદ સ ૧૫૮૫, યુગપ્રધાનપદ સ. ૧૫૯૯
અને સ્વર્ગવાસ સ ૧૬૧૨ જ્ઞેષ્ઠપુરમા તેમણે મારવાડના રાજા રાવગા-
ગજ તથા યુવરાજ માલદેવજીને પ્રબોધ્યા હતા, તેમજ ખુશોન ગોત્રના
ક્ષત્રિય રજપુતોના ૨૨૦૦ ઘર પ્રતિબોધી ઓશવાલ આવક કર્યા, તેમજ
ગુજરાતમા ઉનાવા ગામમા વૈષ્ણવ સોની વાણીઆને ચંમત્કાર દેખાડી
આવકો કર્યા તે હજુ મોજુદ છે. વળી ખીજ અનેક ગાંભોના આવકો
માહેશ્વરી ચંચેલા તેમને પ્રતિબોધી કરી આવકો બનાવ્યા હતા.

૧ સાધુવંદના.

આદિ—

રિસક નિલુ પમુક અઠવીસ નિલુ વંદિયે
 હેલિ સસાગના દુખ સવિ ડિવિયે
 પુરુષાદિ જલુખાર મુણિ સાધુણી
 સાર પરિવાર જમિ જાસુ મહિમા ધણી.

૧

* * * *

અતે—

કસસ.

ઈમ જૈનજાણી જોઈ જાણી કિયઈ જાણી મહ જાણ,
 જવતરણ તારણ દુખ વારણ સહુ ગુર મુણિ ને સુખા
 ઈમ જાણી મુનિવર જોમ જોસઈ કાલિ જાનઈ ને કુજા
 તે સવ જાણી શ્રી પાસજઈ મનિ જાણી સવુખા.

૮૮

—દા. જા. જાણ, કસસ દ. જો. ૧. મ., ૧-૧૪ મં.

૨. પાણિક (પાણી) ઉત્તરીશી. પ. ૧ મ. ૩૧ જામ.

૩ અતિવાર જોપક. ગા. ૧૫૧ પ્ર સ ૧૫૫૭ મં.

૪ અરિત મનોરથ માસા.

૫ માવક મનોરથ માસા.

૬ વસ્તુપાળ તેજપાળ શસ સ ૧૫૫૭

૭. આદમ શિક્ષા.

આદિ—૨ અજિમાની જાણ, તું કિમ પાનિસિ પાર,
 લુપુ જમ નિરજે પારમ તું તિકનોજામર.

૧

* * * *

અતે—ઈમ જામસિક્ષા જાણી જાણા રોજા જોક

પાસજઈ ને નર જાણે, તમ મનિ પારમ સોક.

૨૩

(જાણી પ્રાણીન પ્રત જા. ૬. ૨-૧૪ જે)

૮. આગમ છત્રીશી.

આદિ—

મુહ ગુરુચરણ કમલ પ્રણમેસુ, પ્રવચન ગુણહ કેવિ કહેસુ,
શ્રુત ખીજક જોઇ જાણિયે, નામ ગ્રંથ સખ્યા આણિયે.

*

*

*

*

અંતે—

ધણિપરિ સુવિસાસે પચમ કાસે જે આગમ ગણિ ઉદ્ધરિય,
પુસ્તક ક્ષિપ્તિ રાખ્યા જિણુવરે ભાખ્યા ભવિયણ હિતકારણ કરિય,
તમુ નામ પમાણુ ગુણુર્ધ પહાણુ ખીજક જોઇ સ્મૃતિ ભણિય,
ચિહ્નવર છદિઈ મન આણુદિઈ, પાસચદ હરખિઈ ભણિય.

—લ. સ. ૧૯૩૧ મિગસર ૬ ધો.

૯. ઉત્તરાધ્યયન છત્રીશી.

૧૦. ગુરુ છત્રીશી.

આદિ—રિસહ પમુહ જિણુવર ચક્રવીસ, વિહરમાણુ તિત્યકર વીસ,
વિહરે દુનિ કોડિ કેવલી, પ્રહ ઊડી વદો મન રતી

*

*

*

*

એહવચન સાચા સદ્વહે, ભવિયણ આગલિ સાચા કહે,
તે મુહ ગુરુનો સમરી નામ, પાસચદ નિતુ કરે પ્રણામ.

૩૭

—સં ૧૯૩૧ મિગસર ૬ ભોમ. ધો.

૧૧ મુહપત્તિ છત્રીશી.

૧૨ વિવેક શતક.

૧૩. દ્વહા શતક.

આદિ—

જગત્રાય જગત્રાત, કૃપાસ્પદ કૃપાકર
શરણ્ય ભક્ત સાધાર, શ્રુણુ વિગ્રસિકા મમ.

*

*

*

*

૫

જગગ્રા નિર્જીવર વીનવું, વિનતડી અવિધારિ,
નિશ્ચયનનાયક એક વું શુભતાશુભતિ વિષયરિ ૧, ૧

* * * *

અતિ—

જમદિશ્વર જય સમરતા, પાશતા પુત્ર અણુ
અવલસ જસ દુષ્કમુખ સદી, જે કુપતિ સુપ્રભાવ. ૬૭

* * * *

૧૧ એવણા શાતક

૧૫. સુંબરજ પ્રજામ.

૧૬ વિનપ્રતિમા સ્થાપના વિગ્રહિ.

૧૭ અમરકા સસતિકા.

૧૮ નિયતાનિયત પ્રજોત્તર પ્રદીપિકા.

આદિ—

શ્રી જિનસાસન જનિ આધાર નિયતાનિયત પદ્યરથ સાર,
તેહ છે આદેશજો વિવાદ તે યથો નશુ કરો પ્રસાર. ૧

x x x x

અતિ—

દુહા.

એ સુવચણા ગુરુ વચણે નાણિ જે પ્રાપ્તિ
સમક્ષિત પ્રવચણે તે અદી, જય જયશર્વસિ તરતિ. ૧૩

શ્રેષ્ઠ—નિયતા નિયતા પ્રજા નિર્જીવર્ષપ્રદીપિકા

વિદિત્ય પાર્શ્વમહેશ્વ, શ્રી ગુણા પ્રસાદત.

૧૫ વ્રજાચર્ય દશ સમાધિસ્થાન કુસ.

૨ ચિત્રકૂટ ચૈત્ય પદિપાદી સ્તો

૨૧ સતરસીવી પૂજા વિધિગર્હિત.

૨૨ + ૧૧ બોલ સચાચ-૨૫ પ્રાપેત. (બી. ૨૮ સ ૧) ડાબે ભુજે

૨૩ શાંતિસાળના ૧૬ દોષ સ.

૨૪ વંદન દોષ ૩૨ કુલક

આદિ—પ્રણમિ પરમાણુદય, પરમેશ્વર પંહુ પાસ,

કરિ સુગુર વદ્યુતણો, પરમારથ સુપ્રકાશ ૧

* * * *

અ. બત્રીશમો દોષ એ જાણિ, પરિહર સખલિ પ્રવચન વૉણિ,

એ બત્રીશ દોષ ટાલિવા, આવશ્યક નિરતા પાલિવા ૨૭

ધમિ ગુણુ વદ્યુ જો નર કરે, ભવસાધર તે લિસે તરે,

પાસચદ્દહરણિષ્ઠ તે કહે, ભણુત ગુણુત પરમારથ લહે ૨૮

૨૫ ઉપદેશ રહસ્ય ગીત.

૨૬ ૨૪ દહક ગર્ભિત પાર્શ્વનાથ સ્તવન—

આદિ—

પ્રણમુ પાસનાહ પ્રહિ સમર્થ, દરસણિ દહે દુરી ઉપસમર્થ,

કરે વીનતી બે કરે જોડિ, આગનિ ગતિ ભવચિકી વિછોડિ. ૨૬

* * * *

અતે—

પત્રવણા ભગવતી મઝારિ, બોલ્યુ તિહાએ જઘ્નત વિચાર,

પાસચ દિ વીનવિહ પાસ, મુઝ મન વહિત પૂરે આસ. ૨૪

—ધતિ સ્તવન. ટપાસહિત ૩. આ ૬ [પ્ર. કા.]

૨૭ આરાધના મોટી—(સ ૧૫-૨ માધ શુદ્ધિ ૧૩)

અતે—

“ પતરહ સય બાણુ વરસિ વિક્રમકાલ વિચારિ,

માધ શુકિલ તેરસિ દિવમિ પુખ્ય રિખિખ ગુરવારિ. ૪૦૫

પાલઈ નિરતી જે જિનઆણુ, તે પામઈ વહિત કલ્યાણુ,

પબણુઈ સાહુરયણુ ગુઝમીસ, પામચદ્દ સૂરિદ્દ મનિ ધરી જગીસ ૨૩૩

૨૮. આરાધના નાની

અતે—

વિહરમાણુ જગિ દીપતા, પાસચદ્દ ઉવઝાય,

કોપી સિરિ આરાધના, સમરમિ ન મનિ ભાય ૪૦

૨૪ ખંધક ચરિત્ર સુગ્રામ—સ ૧૯ મે. શુ. ૮ શુ
અતે—

વડનપ મંદિર/મુલેશ્વરનું નિધાન. સાધુશ્રવણ પંડિત સુપ્રધાન.
પાર્થસર્ય નામે તમુ રીસ, તિલિંગીકાંધે મનિ આણી જગીસ ૧ ૦
સુત ધર્મી કોઈ અધિકો જીવુ, તેમ અમે જિનશ્રવણી નંવુ,
ખખરસ (૧૬૦) મહ વસે ઉભલી, વર્ષિયાથી આપિ મનસલી ૧ ૧
શુકવારિ એ પૂરો કર્યો મહાસપ્તિપર ભવનસતરો
તે મુનિવરને સંમરી નમ, ત્રિશ્રવણ શુદ્ધિ કરી પ્રણામ. ૧ ૨
૩ આદીશ્વર સ્તવન વિસ્તરિતકા.

દુર્ગિ પ્રસાદિ કુઓ પરમાણુદ, કરમેડી પ્રણમે થી પાસવદ

૩૧ વિધિશતક.

આદિ—વરિય વીર જિલ્લિય, નમિય ગ્રાવ મહુપાર,
સમન્નિ સુદ મુશ્વણ પસાવ જે મુઝ આપાર,
જિન પ્રતિમા પૂજા વિરૂપ, બોધિસ્થો વિચાર,
મુઝર વચ્ચે સમન્નો જિસો તે જિત અવપાર ૧

અતે—

જહી ઉચ્ચ અવધાવ નસ્ટર સમતિ સંમતિ સરિસા હવ લહે.
એ સુપ્રસન જિલ્લુવર રાવ કરવા ભગતિય પાસવદ મુની હમ કહે એ. ૬૬
મહા—

૩૨ વિધિ વિચાર—

આદિ—વીર જિલ્લેસર પમ પ્રણમેનિ સમરવિ કવિજ્ઞાણી મુનરેવી
પમણિસ વિધિદિ તણો વિચાર સમન્નિ અનિયજુ બહો ભવ પાર ૧

અતે—

હમ સમેપેદિ વિધિ દિ વિચાર, ગુર મુખે જોઈ આગમ સાર,
બેસુ અનિયજિ થોડું બહુ તે જિલ્લુશ્રવણી અનિયજો સાર. ૧૫૨

૩૩. નિશ્ચયવ્યવહાર સ્તવ—વીકાનેરમા

આદિ—વિક્રમનગરે પુરવર પ્રાસાદિ, જન ગુણ ગાવે મંદુરે માદિ,
ચઢવીસ વટે જિણુવર ચઢવીસ, વહિસુ પૂરિ સુમનહ જગીસ ૧

* * * *

અતે—

ઇમ નિશ્ચયે વ્યવહારે સુત અનુસારે એ દેખાડિ વાનગીય,
એ નિરતા કરીયે હિયડે ધરીયે ઇણિ વવહારે તા લગીય,
જા નાવે કેવલી થાય ન કેવલિ સમરથ પરમારથ લલિય,
જિન આણા પાલો દુર્મતિ ટાલો પાસચદ હરથે કહિય. ૫૯

* * * *

(૩૪) વીતરાગ સ્તવન—ઢાલ.

આદિ—

ગાથા—વિહિ જિણુ જુનણુમિ સયા, વિહિ પડિમા વદણેણુ ભવ્નાણુ,
વિહિ પુવ્વ પૂયણેણુ, સમ્મત સુદ્ધ સમુદ્ધસર્ધ ૧

* * * *

ભાષા—જે રાગ દોસ સરસ વસિ વિચિત્ર, તે જાણે પ્રભુ સવિ મુઝ ચરિત્ર,

અ—ઇમ ત્રિજગનાયક સિદ્ધિદાયક તરણુ તારણુ જિણુવરા,

ભવભીડ ભજણુ મોહગજણુ દુરિત તમભર દિણુયરા,

ગુણુ તુમહ પામી કેમ સામી પાસચદે ગાઇએ,

ઇક આણુ વહીયે પાર લઇયે, મનહ વહિય પાઇયે ૪૧

૩૫ ગીતાર્થ પદાવખોદ કુલ.

આં વીર જિણેસર દુષ્પ સહતર, નિરતો વરતે ધર્મ નિરતર,

તેહ તણો વિછેદ પયપે, આગમ વયણુ ચક્રી નવિ કંપે ૧

અતે—

ઇમ આગમ વાણી ભવિયણુ બાણી, સવેગી ગીયત્ય પય,

સૂત્રારથ સાચો સભલિ રાચો, જિણુ ધર્મિ જિમ લહો સુહ. ૩૧

૩૬ શસ-મતનો પક્ષ મમ મેલહજારો.

આ સાર જ્યન જિન બાપીજ એ જા મિલી નહીં બીજો કોઈ
દિવે વિગસી જોઈએ સોવન પીતલ સમ કિમ હેઈ છે

મુતનો પક્ષ મ મેલહજારો

* * * *

અત—

પાસચઢ ઈમ પીનવે જિનપ્રતિમા જિજ્જુવરની જુદિ

જેક મના જાધ ખાવતાં થહિને મનવચિત સિદ્ધિ જુ

૪૩

૩૭-૩૮ અતિશય સ્તાં

આ જિન મજીસે અતિશય જુદિ ભવ્યા,

અરધે અરે અરમુખિ મે સુવ્યા

તે દિવે મહિશુ હરખ હિય ખરી સ્થામિ પામી જાળ કેવલસિદ્ધિ, ૧

અતે—

ઈમ આર અતિશય જનમ સાચઈ જાવ જીવિય તે રહે

ઈમાર અતિશય હર્મજીવની, કુટી મીતારજ કહે

જમણીસ મુરજીત પીસ આરે એક સાધારણ ભવ્યા.

સર્વ જિનને ભગતિ બાવઈ પાસચઢિઈ સંયુવ્યા.

૫

૩૯ વીસ વિહરમાન જિનસ્તુતિ.

આ સ્થામિ વડુ વિહરમાન જિનવર સીમખર.

અતે—

પાલી સજ મહાવજા ખરી, પામી કેવલ નાજુ.

પાસચઢ નિજુ ઝાઢ સમે નજુમુ સુખનો ઘણુ.

૮

૪૦ શાંતિજિન સ્તાં

આ જિનેશ શાંતિસ્થર પદ્ય લાગુ હૈમ કો સુધી પંત્ય મસ્ય

અતે—

ભવસ.

ઈતિ સુતો જમ જીવસા જીવનમાસકર,

જનત સુદા સ્થામી તિ જિનકિયે

૪૦ રૂપકમાલા

સં. ૧૫૮૬ રાણપુરમા

આં આપિઈ આપ સબાલિયે રે ઝવડા વિચારિ,

આગા જિનની પાલિયે, શિવ સુખની દાતારિ

આતમા સાર મીખ સુણે।

અતે—

રાણિગપુર રક્ષિયામણો, આદીશ્વર જિનરાહિ,

પામચદ ધમિ વીનવે પ્રભુ કરિ એહ પમ્પાહિ

૨૮ આં

હોજ્યો નારિનિ રાસમય, પરમાનદ ઉદ્ધાસ,

ભવિ ભવી મુઝ મન ભમરને તુમ્હ પય કમલિ નિવાસ ૨૯ આ

મવત પનર છયાસીયે, કીધી રૂપકમાલ,

ઉત્તમ તે કહિઈ ધરે, જસુ મને સીલ રસાવ

૩૦ આ

૪૧ સંજાય.—

આં દેવ ગુરુ સદા કારણ મુનિવર, ચક્રવર્તિ દસ ચૂરે,

~

~

~

~

અતે—

ભણે પામચદ તુમ્હે ચારિત્ર લેખને, પરિચહથી મન ટાલો

અગ્નિહત વચને સાચ પડ્યો, મુઝ્યો સજમ પાલોરે —મુનિવર

હિંસા ધર્મ કાઈ ભાખો ૯.

૨૨ એકાદશવચન દ્વાત્રિશિકા—ઉપર ન. ૨૨ જુઓ

પ્રં પ્રણમીય આમી વીરજિણુદ, જસુ દસણુ હુઈ પરમાણુદ

કહુ સલેપઈ બોલ ઈચ્છાર, વિગતિ સહિત લહિ ગુરુ આધાર

૧

x

x

x

x

અતે—

કલશ

સેવા કરિયઈ ભવજલ તરિયઈ ધરિયઈ હિયઈ ગુરુ વચણુ.

પરમારથ ગ્રહિયઈ શિવસુખ લહીઈ રહિયઈ આદરિ જિનશરણુ,

ઈચ્છાર પદારથ ભાખ્યા સમરથ સાબલિ ભવિયણુ સદ્વહિયે,

જે યાઇ ઇકચિત્ત પામઇ સમકિત શ્રી પાસચદ ઇણિપરિ કહ્યો. ૩૨

—આ ઉપરના સર્વ એક પુસ્તકમાં છે સિ. સ. ૧૯૩૧ પૃષ્ઠ
સુદ્ધિ ૨ મહાસરે સિ. જ્ઞાનસુ સરીગલી મારવાડી પા. ૬૪-૧૨ પૃષ્ઠ
(આ નાની નાની કુંક કૃતિઓ છે તેના સ્વતંત્ર પૃથ્વી જ્ઞાનસુ
અર્થ નીચેના છે મૂળ તે નામપુરીય તપમર્થ કહેવાય છે)

૧૦૯ વિનયદેવસૂરિક (પાર્શ્વજી સિરિના પ્રભુ

પુસ્તક ધિ.)

(૧૯૩) શીલ શાસ

* જોધપુર જાણેના રણનગરમાં જોડવાલ વસીય જ્ઞાનસુને ત્યાં
તેની પત્ની અંપસદેવી નરસિંહ નામનો પુત્ર થયો. તેને નરસિંહમાં
પાર્શ્વજી દક્ષિણ આપી નરસિંહને અને જ્ઞાનસુ (જુઓ તે નામના
કવિ ન. ૧૧૧) ને અસ્થરસ રોકેલ થયો. જાનેએ આમનેનો અભ્યાસ કર્યો
ને રમાસુ આદિ તોડાઓ અભ્યાસ કરવા હક્કિયુ દેશમાં જવાની હક્કિયા
કરી દેઈ ન જાયું તેમ જાનેએ હક્કિયુમાં વિદ્યાર કર્યો. ત્યાં દેઈ મેલ-
મસાઈય પાસે અભ્યાસ ત્રણ વર્ષ કર્યો. પછી તે ગુરતી રાત હાથ પામ
વળતાં હક્કિયુના વિનયનગરમાં આવી ત્યાંની રાજસભામાં દિવસગર પડી
તેને છવી લીધા ગુરતો પાસેથી સુરિમત લીધેલ હતો. તેથી રાજાએ
ઉત્સવ સહિત વિનયદેવ સુરિ એ નામ નરસિંહનું રાખી જ્ઞાનસુ
પાવી આપી. પછી જોધપુરનાં આવી પાર્શ્વજી ઉપાધ્યાયને વક્ત કરી
તેને સુરિષ્ઠ આપ્યું ત્યાર પછી વિદ્યાર કરતાં અજ્ઞાતમાં આવ્યા ત્યાં
રામ થતાં વિનયદેવસુરિએ જ્ઞાનસુ પૂર્ણ કર્યું સ્વર્ગવાસ થતાં પહેલાં
જ્ઞાનસુને સુરિમત આપી તેમનું વિનયદેવસુરિ એ નામ રાખ્યું
ત્યાર પછી વિનયદેવ સુરિએ સ. ૧૬૨ માં સુધર્મ અર્થ એ નામ
રાખી જુરોગત્ત કહેવો. વધુ માટે જુઓ ખાજીયાલિ હતા વિનયદેવ
સુરિ સસ. જૈ. રા. સમજા જામ ૩

આદિ—

પહિલઈ પ્રણામ કરઈ જિનરાય, લાગુજી ગોતમ ગણધર પાય,
સદ્ગુર વાણી વહી સામલઈ, બૂલઈજી અક્ષર આણિજ્યો દાર્ઠ
રાસ ભણિસુ રલિયામણુઈ, જે સુણ્યા મીલ હિયઈ ધિર થાઈ
કોકિલા જિમ કલિરવિ કરઈ, માસ વસત જિમ અખ પસાઈ કિ.
કઇ શીલ અખ ડિન સેવજ્યો

*

*

*

*

અંતે—

હિવઈ શ્રી પૂજ્ય પાસચદ તણુઈ સુપસાડિ, સીસ ધરઈ નિજ નિરમલ ભાડિ,
નયર જાસોરહ જાગતઈ હિવિ નેમિ નમઈ નિતુ ખે કરજોડિ,
વીનતી એ હા જિન વીનવઈ સ્વામિ ઈક ખિણિ અમ્હ મનથી નવિ છોડિ
મીલ સવાતઈ પ્રીતડી હિવઈ ઉત્તરાખ્યન બાવીસમઈ જોઇ,
વહીય અનેરા અથથી અરથ આજા વિના જિ કહાઈ હોઈ,
વિકલ હોજ્યો મુઝ પાતક સોઈ જે જિનભાખ્યઈ તે મહી
આમી દુરિત નઈ કટ્ટ હરઈ દૂરિ, વેગિ મનોરથ માહારા પૂરિ,
આણુસ્યઈ સજમ આપિયો હિવઈ ડિનવખ ઈમ શ્રી વિજયદેવ સૂરિ કિ.
૮૦ સીલ

—શ્લોક ૨૭૦ માધવી હરપા વાચનાર્થ શ્રી જૂની પ્રત પા ૯-

૧૧ ક મુ

—લ સ. ૧૬૫૭ પા ૧૨ માણેક

—લ સ ૧૩૬૯. હિદિમાહિત્યના સન ૧૯૦૦ ની ખોજનો
રીપોર્ટ ને ૯૧).

—સં ૧૭૩૫ જેઠવદિ ૪ વિ. ૧૫-૯ મા

—લિ. કા. કુગરસી ગિ લાલચદ્રેણુ સાધી જિહજી પઠનાર્થ
સ ૧૭૬૬ લૂણકરણસર મંચૈ (-૧૧ ઘો)

—લિ. કા ઠાકુરજી તસ્ય શિષ્ય કા. આસકરણુ સ્વપઠનાર્થ ૮-૧૪
સી. ૧૦-૧૧ બાલ૦; ખ. ૧; વિ ધ (નાના ચોપડામા)

(આ રાસને ગેમિનાથ રાસ, શીશરસા રાસ, શીશરસા પ્રકાશ રાસ આદિ નામથી પણ જોળખવામાં આવેલ છે]

ઉપદેશ ગીત—

આદિ— સુરતારની પરિ દોહિજીરે, લાંબક નરમન સાર

અતે— ખિખાસદિત તુહો તા કરક ઈમિ મોચિરે વિજયદેવસુરિ ૧૬

૧૧૦ સમરચ દ્ર* (પાર્થવ દ્રસુરિ શિ.

(૧૬૬) મણિકરાસ અને ઝીણ નાની કૃતિઓ.

(૧) મણિકરાસ સ્ત.

(૨) પાર્થવ દ્રસુરિ સ્તુતિ ને સહાયો.

(૩-૮) મહાવીર સ્તાવન—સ ૧૬ ૭ નેઠ સુદ ૮ અમાત્યાં

સક્ત સેવસવવરસ થઈ વીરશિ નેઠ માસ

સુદ્ધપદ્ય અધૂરિ ક્ષિ તવસુ રજિત ઉત્કાસિ.

પ્રત્યાખ્યાન અતુ.સમેતિકા.

પદવિશાલિ ક્રિયા સ અપવર્યક અક્ષર પ્રમાણુ સ.

શંકુલપ મહા આદિનાથ સ્તા. સ ૧૬ ૮ મહા સુ. ૮

* સમરચદ્ર—પાર્થવદ્ર મધ્યના સ્થાપક પાર્થવદ્રજના સિખ સિદ્ધપુરજીવનના મીઠાલી બીખરાજના વાજારે સેવિયો થયેલ પુત્ર. જન્મ સં ૧૫૬ માનસર સુદિ ૧૧ દિશા સ ૧૫૭૫ ઉપાખ્યાસ સ ૧૫૭૬ અર્ધવર્ષ સ ૧૬૦૪ સ્વમરાસ સ ૧૬૨૬ ના નેઠ વર ૧ અમાત્યા. એમના સમયમાં મી આનંદમેશના સિખ પદમેરસુરિ અને તેમના સિખ પદસુંદર અધિ થયા કે જોગ્યે રાવમલ્લાજીમુદ્દય મહામલ પાર્થનાથ મહામલ, જગુરવામિ ચરિત પ્રાકૃત, તથા પ્રમાણુ સુંદર નામનો આવચક કર્યો—તે ઉપરાંત બમનવીસરપર ઉત્તમ બાલાય મેલ (રમે) ચૂ.સ્તી બાજમાં કર્યો—તે પદસુંદર આનંદનુચિત આપર્ણીત કરી તેમની રાજસમાજ રહેતા હતા.

શ્રી પામચદ્વસગિદ ગીસર્ધ સમરમિધ સવચરધ,

માધ મામિધ શુદ્ધિ અહમિ સોલમધકુતરધ.

૧૩

શાંતિજિન સ્તૌ

ચતુર્વિંશતિ જિન નમરકાર. સ ૧૫૮૮

વસુ વસુ જ્ઞાન પરમ જ્યુગ્યાન તપો અભિધાન વૃદ્ધિ દિન મામે,

જિના ચોવીસ જગત્રય ઇસ યુણુયા સજગીમ સમર સુલ્લામે. ૨૫

(૯) બ્રહ્મચારી—તેમા બ્રહ્મચર્યના ગુણુનુ વર્ણુન છે. કડી ૯૪ અને
શ્લો. ૧૧૫ છે. —હાલામાઇ જ. પાટણ

આદિ—

ગાયમ ગણુદર પાય પ્રણુમી કરી,

બ્રહ્મવત ધ્રુવમિ ઉ હરપ હીર્ધ ધરી,

મુદ્ધ પાલી ભવમાગર તરી,

પ્રીણી પામધ પામિસિ શિવપુરી.

૧

*

~

+

+

અતે—

એકેક ઈદ્રી વસિર્ધ આહધ કર્મ અધિ સુદદ કરધ,

અનાદિ અનર્ધ અનત ચક્રિર્ધ કાલ અનતુ સચરધ,

શ્રી પાસચદ સૂરીદ સીસો સમરસિધ ઇમ ઉચરધ,

ઇદ્રી તણુઉ ને કરધ સવર હેલા શિવશમણી વરધ.

૯૪

—પ્ર કા.

(૧૦) ઉપદેશસાર રત્નકોશ-૧૧ ખોલ સઝાય.

આદિ—

તિથકર ચક્રવીસહઉ, વદુ સુગર સુમાધુ

પ્રચયન ને સ્થો કહે, ધટ શવ વીરાળાધ.

૧

x

x

x

x

અતે—

ઈમાર પદ એ સૂત સામિઈ, સુસુર મુખી અવધારિયે

અદેવપદ મન વચ કરીઈ બાની દેવ વારિયે

મેવ વસુ સ્વરૂપ બળી પમ્મસુ મન રાખિયે,

સૂરોઈ શી પાસચદ સીસિઈ સમરસિધ ઇમ બાળિયે.

૧૧

—પા

૧૧૧ બ્રહ્મમુનિ+—વિનયદેવસૂરિ પાર્શ્વચંદ્ર સૂરિ અષ્ટીવ

+ બ્રહ્મ—જ મ સ ૧૫૬૮ ના મામતર શુ ૧૫ ગુરને જિ

માધવાના બાળજ્યેઠા અમમાં સેતકી રાગ પદસુખ પિત્ર અને સીતા
 દેમાલાને ત્યાં, નામ બ્રહ્મકુવર તે અને તેના મોટા ભાઈ પનરાજ કાર-
 કાણી તથાએ સ ૧૫૭૧ માં મથા ને ત્યાંથી મિરનાર મથા ત્યાં
 આત્મસિક રમમકુ ગણિએ જન્મેને દીસા આ પી દીધી. પાર્શ્વચંદ્રના
 ગુર સાધુસના ગુર પુણ્યસના પાસે જરસજને દીસા લીધી. તે જરસ
 જને બ્રહ્મકવિનો ભેટો જાટકમાં ગયેલ. પછી પનચણિ, બ્રહ્મકવિ અને
 જરસજ ગણિએ કક્ષિતમાં અભ્યાસ કર્યો. ત્યાંથી વિનયનગર ગયા
 ત્યાં જિજ્ઞાસેને વડમાં ઇલા. ને તે વખતે રાગએ જરસજને વિનય
 દેવસૂરિનું નામ તથા પદ બતાવ્યાં. વિનયદેવે પાર્શ્વચંદ્રને સૂરિય બાપું
 વિનયદેવે બ્રહ્મકવિને સૂરિય બાપી વિનયદેવસૂરિ નામ બાપું આ
 વિનયદેવ સૂરિએ સુધર્મગચ્છ એ નામથી ગુદી સામાચરી સ ૧૬ ૨
 ના શ્રે. શુ. ૩ ને જિને પુરવાનપુરમાં ગાત્રી. ગાત્રની જાળી કરવાનું
 ઉદ્દેશ્ય તિથિ ત્યાગવાનું અને જાળી તથા ચોખ્ખું વડુ કરવાનું સ્વ
 વિરદ જાહેર કરું કરવા મ જાએ રોકો આપેલ. જામણદા, ને ત્યાંથી
 અમાન, પાટણ. પછી અમલજામાં વિનયગચ્છના કાજસાગર સૂરિબ્ર
 મામાચરીમા બાપા. સ ૧૬૭૧ રનિર, જરવાનપુર શીપુર, જાત્રીક
 પાપનાથ, જરવાનપુર, જોરસદ, અમાન પાસે કરસારી. અમાન—એમ
 વિદ્યાર કર્યો. જરવાનપુરમાં સ ૧૬૪૬ સ્વર્નચાસ. તેણે ક્રિષ્ણ વિનયજ-
 તિસૂરિ નામના બાપા. સ ૧૬૪૬ માંજ મનજાણિએ વિનયદેવસૂરિ રામ
 ૨ પે તેમજા બા દડીકા લીધી ૭ વડુ આદેવુએ. બિ. રા. સ બામ ૩

(૧૮૫) ચાર પ્રત્યેક બુદ્ધિ ચોપઈ. સ. ૧૫૮૭

આદિ—જિણુ ચઢવીસઈ પઠકમલ, મનિ ધરિ હર્ષ નમેસુ,

સુગુર વચન સુભ મત્ર જિ હીયડામાહિ ધરેસુ ૧

મનિવર જે જગ જાણીઈ, પ્રત્યય દેખી બુદ્ધ,

મન આણુઈ વદિ કરિ, કહિઅઈ તાસ પ્રગ્ધ ૨

જેઈ અસખ ધરે પરિ ધૃયા, તહ પુણુ એ મુન ચ્યારિ,

ચવણુ દીખ કેવલ મુગતિ, સાચિ લહઈ સુવિચાર. ૩

અ તે—

સાસણુ દેવન આપઈ લગ, સજમ પાલઈ રિષિ,

તે મુનિવર નહ મનિ ધરિનામ હર્ષઈ બ્રહ્મક કરઈ પ્રણામ. ૬૮

(ગાથા x)

—કરકુડુ ચરિત્ર

—દુમહ ચરિત્ર વગેરે

છેલ્લે

રતનાકર ગ્રહ સખ વરીસ, સમતિ ચદ સવતઈ જગીશ

પ્રત્યય બુદ્ધ તણુઈ એ ચરી, ભાપિઉ મન આણુઈ ૭

સુધાસુધ જસ જગત્ર વિખ્યાત, વેલ તાત વિમલાદે માત,

ગ્રી પાસચદ ગુર સુગુણુ પ્રધાન, તસુ પપ સેવ કરઈ તિજમાન ૮

ઉતરાધ્યયન સખેપઈ કહિઈ, વૃત્તિમાથી વિસ્તર લક્ષણ,

તેહથી બોલ્યઉ એ ઉદ્ધાર, ભણુતા લાભઈ શુદ્ધ વિચાર ૯

જિન ભાપિતથી કહિઈ વિરૂદ્ધ, પડિત જન તે કરજ્યો સુદ્ધ,

અમમિલતહ કરઉ પ્રમાણુ, કરજ્યોડી વીનવધ સુગ્મણિ— ૧૦

મેર મહીમડિલ ચિર રહઈ, સ્મરિજ જસ ગઘણિઈ વહઈ

ચિહ્નિસિ રતનાકર જલે ભર્યા, મિહુ પાસઈ જગની પરવર્યા ૧૧

જા જગિ જિણુસામણુ ચિર ચાઈ, તા એ ભણુતા ચિત્ત સુહાઈ,

પ્રામીજઈ સિવ સખ સપદ, પાસનાહ સુપમાઈ સદા. ૧૨

—૩. કા. પુના ન ૩૫ સન ૧૮૭૭-૭૮

(આમાં કર્તાનું નામ અણ્ણુઃ અપિ આપ્યું છે તે બરાબર નથી.)

(૧૯૬) +મુખમગ્ન પરીક્ષા.

અર્થ—

ચોપાઈ

વીર નયુ કર અનસિ હરી, સાધુતણા કણ મનિ સજરી,
 સાધ્ય થર્મ પરીક્ષા અણ્ણી, વિમતિ કહું કંઈ અગ્ધ તણ્ણી
 વીરતણા અણ્ણુપર હજાર નવ અગ્ધ તેડ તણા હર્મ પાર
 પાંચ અણ્ણુપના અગ્ધ પચ પચ પચસચ મુણિપર સંગ. ૨

* * * *

અર્થ—

અગ્ધઅણ્ણુતણી ચોપાઈ અથા એકસો ત્રિંદુતેર ગઈ
 એ સાંભલી સૌધર્મઅગ્ધ બને આપ મતિની સમનિ તળે ૧૭૩
 હર્મ લેછને જિનવર આણ્ણુ સત અર્થ સવિહરે પ્રમાણ્ણુ
 અમિનિવેસ મનને પરિહરે અગ્ધ કહે જિમ સિવસુખ વરે. ૧૪૪

—૫ અગ્ધ રચણ દેસર, ગ્રામ સાથેણુ અગ્ધ

—પ્રત—અગ્ધશ્લોક ૨૮૩ સ ૧૯૩૧ ના જાગસર વક ૫ ૫૮

૧૧-૧૨ આ ૬ —સિરાઈ

(૧૯૭) મુદર્શન સેઠ અસ્તિ ચોપાઈ—

અર્થ—

(સિરાઈ)

સધ્ય પરીક્ષા અસ્તિ ધેર, મુદરસણુ મદ્ય મુની
 મથા કરમ કોર, શીત પાત સિવપુર મથા. ૧
 નેહને એડ અધિહાર કહી નાપિસમ અગ્ધને
 સત તમે આણ્ણુસાર અવિનણુ રિન હરી સાંભળે. ૨
 મુલ્કા તમે દી સર, શીત પાતે ને નર સધ
 તે પારે અગ્ધાર ઈ જાનમે સધ મે નહિ. ૩

જે કોઈ નરનારિ શીલ પાલે લળ્યા કમ	
મો ઉપજે દેવ મઝાર ઉવાઠ સૂત્ર જેહની શાખ છે	૪
એમો શીલ નિધાન, ભવિયણ હિત કરી આદરો	
જ્યો જાઓ નિર્વાણ દેવલોકમે સામે નહી	૫
એ ખટ દરસણુમાહિ શીલ અધિકો વખાણીયો	
તપ સજ્જમ ખેર થાય ગીલ વિના એક પલકમા	૬
હહા તાર્ધ કીજે વખાણુ શીલકા ગુણુ તથો	
જેવોને સૂત્ર પુરાણુ શીલ સાગેહિ અધિકો કહ્યો	૭
ઋષિગય બ્રહ્મ ઉલાસ શીલતણા ગુણુ વગણુબ્યા	
કીયો ચરિત્ર પ્રકાશ સુદર્શનજી ગેહકો,	૮
અધિકો ઓછો કહ્યો હોય તેહનો મિછામિદુકડ	
સૂત્ર પ્રાકૃત જોય જેહને અનુસારે ભાષીયો.	૯
એ શીલ તણો વખાણુ પટે સુણે નર જે સદા	
પવિત્ર કરે જીભકાન, સુખ પાવે તે સાસતા.	૧૦

—સર્વગાથા ૮૩૯ લિ સ ૧૮૪૦ જેષ્ટ વદિ ૧૧ વાર ચદ-

વારે ૧૫-૨૭ આગ્રાભંડાર

(૧૯૮) અઢાર પાપરથાને પરિહાર ભાષા*

આદિ—

સુદર રૂપ વિચાર ચતુરપણુ ઉત્તમ કુલ અવતાર,
ભોગ સયોગ સપતિ સવિ અતિ ભલી, પામીછ અર્થ ભંડાર
વિવેકી જીવદયા ધર્મસાર, પાલીછ કૃત્રિય વિચાર—આકુણી
અગ નિરોગ નહ જીવિત અતિ ઘણુ, કીરતિ પ્રગલ્ભ મોભાગ,
જિનવર ગણુધર અમરપતિ ચક્રધર, ઉત્તમ પદ લહિ લાગ વિ

*

*

*

*

અતે—

સમક્રિતધર જઈ થોડલા, નહી મિથ્યાતી પાર,
દેખી ઘણા ય રાચમક, પરખક સમક્રિત સાર

દોષ અધાર રહિત ભણા, પરખત પરિહત દેવ
 સમક્ષિત પ્રવ તપ ગુણિ ભર્ગ, સાધુ તણી કડ સેવ. ૧૪ આ
 બાળિત સત્ર નર્મણ, તે આરણુ ધર્મ,
 તત્ત્વ ખરી ત્રણિ એ આછઈ સમક્ષિત મુક્ત એ મગ્ન ૧૫. આ
 પ્રપ સત્તર હથાં મિલુટ, મોટક ભાર મિથ્યાત,
 છત્ત તણુષ પોતપ બજાઈ કામ અનાદિ વિખ્યાત. ૧૬ આ

રામ આસાફરી.

છવરખ અસ્ત્યવત અનર્ધ ચોરી, નારિની સમક્ષિ પાપની ઠરી
 સમક્ષક પ્રાણીયા એક વિચાર, મન ગુણિ પરિહરિય જાપ અધાર,
 પરિહર કોષ વલી માન નિ મળ્યા, લોભ છઈ સખસ દુષ્કૃતજા પ્રમા સ
 સમ નર્ધ દુષ મિલિ કમક નર્ધ આજ પિયુનજા રતિ જારતિ વિચાર સ
 પર પરિવાદ મળ્યા મુગ વાણી, વલીમ મિથ્યાત સત્ત્વ પરિહરિ ભણી, સ
 એક તણુઈ વણિ છવ અનાદિ, કુ ખ થયાં સલા પડા પ્રમાદિ સ
 એકનક જેમ કરઈ પરિહાર, મુગર્તિ તણાં મુખ તે લકઈ સાર સ
 મીઠાઈ કહઈ ધમ આજુક બાણી, સારુનઈ વડો ભવીજા પ્રણી. સ

—સ ૧૧૮ વર્ષે એકાદિ વર્ષ ૧૧ તજ દિ જાણુ ઠિ
 સિખિત પોતકઈ વસ્તવ્ય પોતવાડ જાવી જારીખ દેવજાન સુત વિમલ
 ધસ પદાર્થ સ્વમેવ. —અમોદ, પ્ર ૩

* "આ કવિએ પોતાનાં નાનાં નાનાં કાવ્યોને જણ એ નામ
 આપ્યું છે જ્યારૂંત આઠ દસ ભાવ મને મળ્યાં છે દેશાક ભરના
 વિચાર પ્રીત અને પણ સ્વના ઉત્તમ પ્રકારની છે સન્ન ૧૫૨૧ માં
 લખાયેલા એક ગુરુકામાં આમથા સનાના બીજા દેશાક રાસ ઉત્તરો છે
 તે ભેગા બહ ના ભાવ પણ ઉપારેલા છે એ પરથી સમાજ
 છે કે આ કવિ સોળગી સતતની સ્વમાવમાં થયો છે —સ. મનુ-
 લાક બદરનાથ આસ આમ જણાવે છે પણ ખરૂં જ્ઞેનાં કવિ તે
 સતતની અતમાં ને સત્તરજાના મધ્ય સુધીમાં થયેલ છે

(૧૯૯) જિન નેમિનાથ ૪૪ ઢાલતું વીવાહલુ.

આદિ—

રાગ ધન્યાસી.

સારદ સાર દયા કરિ દેવી, હીઅડા ભીતિરિ આણીજી,
નમિ નાથન ધવલ રેચિ મુસ સરસ સુકોમલ વાણીજી

અતે—

એ ધવલ રચ્યઈ મઈ આણી મનિ આણુંદ,
બ્રહ્મચારી નિરૂપમ ગાયહ નેમિ જિણુદ,
કહઈ શ્રી બ્રહ્મ સદા જિન વંદઈ બે કરજોડી,
તે અલવઈ પામઈ સુખ સંપતિની કોડી
પદ અક્ષર માત્રાહીણુ કહિઈ હુઈ જોય,
પડિત જન જોઈ નિરતહ કરજો તોય,
સૂત્ર વૃત્તિ ચરિત અનુસારઈ જાણી સાર,
લવલેસઈ ભાખ્યઈ એહ સયલ અધિકાર

૨૦૧

૨૦૨

—અથાથ ૪૭૬ પ્ર કા.

(૨૦૦) ઉત્તરાધ્યયનના સર્વ (૩૬) અધ્યયન સં—

અતે—

છત્રીસઈ ઉત્તરાજયણુઈ રે, જિણુવર કહઈ,
અમૃત વયણુ, સમત જગસૂં મનિ ધરીયઈ રે,
જેહથી ભવસાયર તરીઈ જિનં
એ ભાસ સખેપેઈ સારીરે છત્રીસઈ અધ્યયન વિચારી,
બ્રહ્મઈ કહઈ જે જન ભણુચેરે,
મગલ કમલા લહિસ્યઈ

૨૦

૨૧

—ઇતિ શ્રી જીવાજીવ વિભત્તી ગીત ॥ છ ॥ શુભ ભવતુ । કલ્યાણુ
મસ્તુ ॥ છ ॥ અથાથ ૭૦૦ શ્લોક સંખ્યા જાણુવી શ્રી શ્રી સં ૧૬૪૪
વર્ષે વૈસાખ વદિ ૭ મોમે શ્રીમાલી જાતીય ૫૦ તેજ સુતા ૫૦ લાલજી
પદનાર્થ ॥ છ ॥ છ ॥ (પ્ર કા. પાસેનો ચોપડો)

જંમુડીય ભરતચેત મહાશ્વ નગર અમલપુર સેવકહા

પન વિક્રમ જાણી તસુ રાણી, પાસણી જન મન મેદહા ૧

(૨૦૧) જિનપ્રતિમા સ્થાપન પ્રબંધ—પાનાં ૪૫ અપ.

(૨૦૨) મુખતિ નામિક સસ. ૧૧૧૨ સન.

(૨૦૩) અમલપુરસસ.

બીજીકૃતિઓ.

૧-૪ પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર—આસ મનચંડિત વાસનિલ પાસુ.

આત્મીય સ્તોત્ર—ત્રિપદદેવ હર્ષ આણુદ નેદનાર્થ નમે.

પાર્શ્વનાથ ગીત—કેવલ ન્યાન દિવાનર ભમવત.

ભજનુપીઠ પાર્શ્વસ્તોત્ર—સકલ શુભમુર સેવતિ પાવ મહાનુપુર

મહાશ્વ નિનસપ.

૫. અનકાલ આરાધના

૧-૭. અદનાક સાધુ ગીત અને મુખપુત્ર ચરિત્ર-૨૫૫

૮. અનકાલ વિચાર.

૯. મદનમ સ્વામિ ખવલ

૧. મહાનકાલ સ્તોત્ર (૭ કાંડ)

૧૧. ૨૪ નિન સન

૧૨. સિદ્ધાન્તિક વિચાર

૧૩. પદપદી આખ્યા

તપુવ્રત સત્ક્રમે સમયો, કૃષ્ણો અને યજ્ઞયિક કાળો.

સરુપનાં જનુડીય પત્રિકાના ૫૨ ટીકા પાછી સત્ક્રમે સમેષ ૭

૧૧૨ કવિયણુ (સં. ૧૬૫૨ પહેલાંના—હીરવિજયસૂરિના
વખતના)

(૧) ચોવીશી (૨૪ જિનસ્ત૦)—ચદાઉલા છદમા

આદિ—

સાહિયા વાલેસર અરિહત કે નિસુણો વિનતીરે લો.
સસનેહા ગુણુવંત કે હીયડે ને હતી રે લો. સા.

x x x x

અતે—

ગિરઆરે ગુણુ તુમતાણા—એ દેશી.

તુઝ ગુણુગાઉ કથારસે મે સમકિત ગુણુ દિપાવ્યોરે,

કવિયણુ જગમા જીતના યણુ ગુહિર નિસાણુ વગ્નવ્યારે

—તીર જિનતેરે જાઉં બામણુડે. ૫

—ઈતિ સ ૧૭૮૧ બા સુ ૧૩ દિને સૂરત બદરે ૮-૧૬ આ ક.

(૨) પાંચ પાંચ સઝાય

આદિ—

હંતનાપુર વર ભલુ, તિહા રાજ પાંડૂ સારે

અત—

શ્રી હીરવિજયસૂરિ ગણ ધણી, તપગાજનો ઉઘોતકારે,

કળેડી કવિઅણુ મુઝ આવાગમણુ નિવારેરે;

મુઝ આવાગમણુ નિવારે પડવ પચ વદતા મનમોહરે. ૧૯

—સુમતિચિના લેખિ સ ૧૬૯૯ વ. આ સુ ૫ દિને વિક્રમ

પુરે નગરે ૦ ગ દેવકુશલ પઠનાર્ય. ૧-૧૭ મા.

(૨૦૪) તેતલીપુત્ર રાસ. ૧૫૯૫ (૧)—પાના ૧૨, અમ.

(૨૦૫) અમરકુમારરાસ.

(૧૧૩) ઠહયાણુ (ત. હેમવિમલસુરિ-સોળાબ્ધર્પ સુરિ ય.)

(૨૦૧) કૃત કર્મ શબ્દાધકાર શાસ. સ ૧૫૬૪ અષ્ટમી.

અતે—

અદ્યમિત્રી મી ગુર દીપ્ત એ મા સુવિદિત સુરિ કૃમાર
સીક્ષિત જન્મ અભિનયએ મા ગુર અણુજાલ કૃમાર. ૧૮

તપમિત્રી મી ગુર નામુએ મા. મી હેમવિમલ સુરિ
નામિત્રી નિષિ પામિત્રીએ મા કુક્ત નર્મ દુરિ. ૧૯

તાસ રસિ સેવામણુએ મા તપમજ્જુ આધર
નામિ સેવામિત્રી આગળ એ મા પાલક પગમાર. ૭

ધર્મસૌભાગ્યદર્પ સુરિ વિરલયુ એ મા સરકો કિ આસીસ,
વિશુધ પુરજ અણુનિશુ એ મા ધર્મવત નિસિદીસ. ૭૧

વિદ્યા કીર્ત્ત અલકરિત એ મા. તપ જરિ ક્ષિમાનિપાન
શ્રી કમ્યાણુ જળ જળ કરએ મા પદિત સહજ પ્રધાન. ૭૨

જસ નામિ જસ પામિત્રીએ મા કવિજન સિદ્ધ સદ્ મર્ન
અરણુ કમલ તે ગુર તણુએ મા મી રા રહ સુ સમાન. ૭૩

તે ગુર નર્મ સુપસાદિત એ મા મુન નિષિ ઈન્દુ જુ વિમાર
જરસ માત્ર અણુજ સુરિત્રીએ મા જણ તિથિ સુર ગુરધર. ૭૪

શાસ રત્નિત્ર રતિત્રીએ મા વદન કૃં કસ્તુરિ
વચન કથન ને જોડીઆ એ મા અધિકી જોડી વાત. ૭૫

દેશ્વર મી સખ સપીઆ એ મા મિત્રજ દુહા સાત.
નગર અનોખા જાણીએ એ મા મંદિર મી બખાર. ૭૬

ધમ્માભિ કરી આગમુએ મા દીન દીધ અનિવાર
નિદા એકવા વિવદારીઆએ મા પૂજા મી વપમાન. ૭૭

વર્ષમાન જિન પૂજાએ મા સુખ પામર્ત જદમાન.
જાપમાં મી વર્ષમાન જિન એ મા સરિ સજ્જ અનિવાર. ૭૮

સિનિ દિનિ પાંચ અતિપણુએ મા માંગલી જાળજામર. ૭૯

(કથશ)

જા પવર મદિર સકલ સસિહર વિષુવ અંબર મડલ.

ઉદયગિરિ જાં ઉદય કરઉ દિવદિવ રતન મહીતલ.

તા એહ શ્રી કૃતકર્મ રાજ તણુ ચરિત્ર સોહામણું.

કંપાણુ જયકર ભવિક નરનંદ અચલ દિઉ વધામણું.

૮૦

(ઇડરની બાહ્યોનો ભાગ)

[સૌભાગ્યહર્ષ સરિના પ્રતિમા લેખો સ ૧૫૮૪ અને ૧૫૯૦ ની સાલના મળે છે—જુઓ ધા-સગ્રહ ભાગ ૧ લો લેખાક ૧૮૬ અને ૭૧૯ આ પૈકી સ. ૧૫૯૦ ના લેખમા સાથે આનંદવિમલસરિ પણ છે. આ બંને સરિઓ હેમવિમલસરિના શિષ્યો અને બંનેની પાટ જુદી થઈ. આણંદવિમલ સરિએ સ ૧૫૮૨ મા ક્રિયોદ્ધાર કર્યો તે વખતે તેમણે ગમ્જનો સમસ્ત ભાર સૌભાગ્યહર્ષને સોંપ્યો હતો. સૌભાગ્યહર્ષે લલુશાલા નામે એક શાખા ચલાવીને પોતાની પાટે સોમવિમલસરિને સ્થાપન કર્યા હતા બ્યારે બીજી બાજુ આણંદવિમલ સરિએ પોતાની પાટે વિજયદાન સરિને સ્થાપન કર્યા હતા]

૧૧૪ ખીમો.

(૨૦૭) +શત્રુજય ચૈત્ય પ્રવાડી. (પરિપાટી).

આદિ—

ચુપધ

આરાઠ સામિણિ સારદા, જિમ મતિ તડી દિધ મતિ સદા,

ત્રી સેત્રજ તીરથ વદેવિ, ચૈત્ર પ્રવાડિ રચસિ સપેવિ

૧

પાલીતાણુધ પ્રણમૂ પાસ, જિમ મનિ વઝિત પૂરધ આસ,

લજતાસુર વદ્દ જિન વીર, સોધ સાયગ જિમ ગુહિર ગભીર

૨

*

*

*

*

અતે—

એહ સ્વાર્મી તુમ્હ ગુણુ જોતલા, મઈ કિમ બોલાઈ તેતલા,

તુ ગુણુ રચણાયર સમ હોઈ, એહ સક્ષા નવિ જાણુઈ દોષ

૩૧

ને તાઢરા ગુણ મઠ્ઠી સાર, તેહ ધરિ મગધ જગજગદ્ધર,
 ૬. તુમ્હ નામિઈ નિતુ જામજુમ્હ ને કરજોડી પીઝુ બજુર્હ. ૩૨

—આ સદ્ગત્તન ગણિ પુસ્તકોન લક્ષત ૧૧૧૬ માં (વિ. ૫.

ચોપદો ૧૭૧-૧૭૭) ૪ પ્રા. તી. સ ૫ ૧૮૫-૧૮૭.

(આ સોલમી સદીમાં ત્રસિદ્ધ કવિઓમાંનો એક હશે એમ તેના પદો વચ્ચે સુમસિદ્ધ આવક કવિ જાવમદાસે પોતાના સ ૧૧૭ માં જનાવેલા પ્રમારપાળ સસમાં બીજા કવિઓ સાથે આ ખીમખું નામ જણુ ઉચ્ચેથી પોતાની વધુતા દર્શાવી છે એ પરથી જાણે છે—

“આમિ ને મેઘા કવિસય તાસ ચરણુત્તમ જગજગ્ગ
 સ્થાવર લીખિ ખીમે ખરો સકલ કવિની દારનિ કરો. ૫૩

૧૧૫ લીબો.

(૨૦૮) પાપનાથ નામના સવેમરસ ચદાઉલા.

આદિ—

(સમ મેવાદો)

સકલ સુરિંદ નામિ સદ્ધરે પાસ જિજ્ઞેસર દેવો
 મનવ ભવ પામી કરીરે અહનિસિ દાવિ સેવો
 અહનિસિ સેવા કરીજાઈ જિનવર, તે નિમ્મ પામીજાઈ દિવપુર
 તુમ્હ મુવ જોનાં હરપ ન માર્ઠ સકલ સુરિંદ પદ્મ ગુણ માર્ઠ
 છવેછ પાસ જિજ્ઞેહ દવાથ પામે લામસુંછ
 તોઈ રમણુ અમદાક નામ હોમદિ તપસું છ અમ્મથી

*

*

*

*

અંતે—

સક મહ જગનિધિ છવોરે તદિ પરિબ્રમણુ કરતિ
 ૧નમ જરા મરણુક કરીરે, દુખ અનન સહતિ
 દુખ અનન સહતિ દવાપર, એદિ તુમ્હારી પાખાઈ જિનવર
 દવા કરી અરદુખ નિવારો, અજમલ જગનિધિ ખર વતારોછ. ૪૮

લીંબો કહિ તુમ્હે સામયોરે, અભય તણા દાતાર
શરણુ તુમ્હારિ આવીકરે સ્વામી જગદધાર
સ્વામી ખ્યાઉ શ્રી જિનચદ, ધ્યાન ધરતા પરમાનદ
જે છઠ સામ્વત સુખ અનત, લીંબાનધ આપો ભગવત ૪૯ છ.

—છતિશ્રી પાર્શ્વનાથ નામ્ના સવેગરસ ચક્રાકલા મ પૂર્ણા લિખિત
૫૦ રવિવર્દન ગણિના ધનવર્દન વાચનાય શ્રીપાટણ મહાનગરે. ૪-૧૫
(વિ. ધ)

[મત્તરમા સૈકામા થયેલ પ્રસિદ્ધ શ્રાવક કવિ ઋષભદાસે લીંબા
નામના પોતાનાથી પૂર્વ કવિઓ પૈકી એક તરીકે મનાયો છે તે આજ
લીંબો હોવો જોઈએ, તેથી તેને સોળમા સૈકાના અતે મૂકવામા આવેલ છે.

૧૧૬ વિજયગણિ.

(૨૦૯) આરાધના રાસ. સ. ૧૫૯૨ માધ શુ. ૧૩ —આમોદભ.

૧૧૭ લાવણ્યદેવ (ત૦ ધનરત્નસૂરિ અને સૌભાગ્યસા-
ગર સૂરિ-ઉદયધર્મ-જયદેવ શિ૦)

(૨૧૦) કર્મ વિવરણનો રાસ.

આદિ—

ધુરિ—વસ્તુ

સકલ જિણુવડ મકલ જિણુવર ભગતિ પ્રણમેવિ,
સરસતિ સામિણિ ધરીય મનિય ગાયમ ગણુધર સામિય
તાસ પસાઈ ૬ તત્રુય ત્રૈદ ગુણુદાણીય,
ગુરુ વયણુ મુપસાકલે બોલિસું વચન વિશાલ.
જે સુણુતા સુખ મપજે દલિઈ તિ ભવભયપાસ

*

*

*

*

અતે—

તપામંત્રિ નામક જગદ પ્રધાન, જાણતા ને કરે વપાણ,	
મી ધનસ્તન સરિ ગુણધાર, પટભાષા એ સ્થાનિ બહાર	૧૬
સૌભાગ્યી દીસિ જન્મવત મી સૌભાગ્યસાગર સરિ ગુણવત,	
૫૫ સમિતિ ત્રણ ગુણિ જાણિ આમમ સાગર કરિ વણવ.	૭
જ્વલમ્ભ મી ઉદ્ધવજ ધર્મ સકલ વિદ્યનો જાણે મર્મ.	
વાસ શીશ પદ્મિત મી જન્મદેવ, તસ સેવક જોઈ ગુણ દેવ.	૭૧
પાપ નિવૃત્તિત છણે જાણ પણિ જાણે ત્રિગુણનાથ	
એ જ્ઞાન મર્મ નિસિદ્ધિસ, જિમ જગદગર દુષ્ઠ જાણીસ.	૭૨
સાગ્ર સિદ્ધાંત ત્રિધર બહાર, તેહતલું નવિ જાણું વિધાર,	
ગુરુ ઉપદેસે ધર્મ ધ લક્ષ્યાં સપેષે મે ગુણધર્મી કલિયા	૭૩
દાન શીશ પ્રભાવે કરી નિર્મલ વિત દેશા અહારી	
સ્વપણદેવઈ છણિ પરિ કરી અવિર યોગને ધરણ સહી.	૭૪
એ બહુતા મંગલ ધરિ હોય, બહુતાં સપતિ ધરિ યોય,	
એ બહુતાં દુર્ઘ નવિય નિધાન એ બહુતાં પામે કમળાણ.	૭૫

—૨૮—૧૩ થી.

[અમદાવાદ ધનસ્તન સરિ વજ્રપદમજી—૬૬ પેશાસિના છે ને તે સ ૧૫૭ માં ધર્મેશ લલિતસાગર સરિના સિંધ અને પાપર જાળ (ગુજો, નવસુદર સજાથી મારો લેખ. જ્ઞાનદ કાવ્ય મદ્યોદધિ પીઠ ૧ કુ.) તેમના સ ૧૫૭૨ ૧૫૮૭ ૧૫૮૮ ૧૫૯૧ ના પ્રતિમા લેખો મળ્યા ૥ પા. સ જાગ ૧ લેખાંક ૧૪૩૬ ૧૬૨ ૧૧૧ ૧૨૧૪ વગેરે સૌભાગ્યસાગરસરિના પાત્રપ્રતિમાના સ ૧૫૭૬ ૥ ૧૫૮૪ ને ૧૫૮૫ ના પ્રતિમા ઉ મેળ છે જુઓ પાત્રપ્રતિમા લેખ સમ્પદ ગ્રા. ૧ સખાંક ૧૮૧ ૧૧ ૮ ૧૮૪ તેમ ૮ બીજો જાગ. સ ૧૫૭૬ અને ૧૫૮૪ ના લેખોમાં તથ્યપેશ છે ૩ લલિતસાગરસરિ ૫૬ ધનસ્તનસરિ મી સામાજ્યસાગરસરિનિ આપરથી બને સરિ લલિતસાગરમંત્રિના ૫૬

ધર શિખો હતા, આ બનેના સમયપરથી આ કવિ ગોળમા સેકાના
અતમા ગણી શકાય તેમ છે

૧૧૮ કુશલહર્ષ. (ત. વિજયદાનસૂરિ-હર્ષસંયમ શિ૦)
(૨૧૧) નાગપુરમ હત શાંતિજિન સ્તવન. પદ્માવ ગર્ભિત.
અતે—

ધ્રમ તવિડ નિરમલ સકલ કેવલ કુશલ મગલદાયગો,

બહુ ભાવ ભેદી તત્ત્વવેદી સુખ પ્રવેદી નાયગો,

ગુર જિનવર નમઃ અમુર શ્રી વિજયદાન સૂરીસગે,

શ્રી હર્ષસંયમ ચરણ મેવક કુશલહર્ષ દૃષા કરો.

૩૯

(પત્ર ૪ પ્ર. કા)

(વિજયદાનસૂરિ-આચાર્યપદ સ-૧૫૮૭ સીરોહી, ૨૧ ૧૬૨૨)

૧૧૯ ધર્મસિંહ ગણિ (ત૦ આનન્દવિમલસૂરિ શિ.)

(૨૧૨) દીવાળી રાસ—પા ૬ અમ,

(૨૧૩) વિક્રમરાસ— -જેસ

(આનન્દવિમલ સૂરિ-આચાર્યપદ સ ૧૫૭૦, કિયોદ્ધાર સ ૧૫૮૨,
૨૧ ૧૫૯૬),

૧૨૦ દોલતવિજય (ત૦ સુમતિસાધુ વંશે પદ્મવિજય-જય-
વિજય-શાંતિવિજય શિ૦)

(૨૧૪) ખુમાણસસ.

આદિ—

ગાહા.

ઠઠં જે મત્ર અપાર, સારદ પ્રણામિ માય સુપ્રસન્ન,

૧

મિદ્ધ ઋદ્ધિ બુદ્ધિ મિર પૂર વરવેદ પડિપુન્ન.

વરવેદ પુત્યહત્યા વીણા સુરવદ કમલ કરવિમલા,

હગણમી હસરદા, વિજય વૈજતિયા માલા

૨

દ્વદ્શ-કમલવદન કમલસના કપીકર મુખકે વાસ

વસે સદા વાગેખરી, વિધવિધ કરે વિચાર

વિદ્યા જુદી વિવેકવર, વાગકે દમકે વિદ,

અર્થે જે આપી હો, અરણ્ય લગાવે મિત.

સંવત્સર સાનિધ કરે, મહેર કરે મદામાય

ત્રિપુરા ઉર તાકરો, સંનિધ કરે સદામ.

અર્થે જો અક્ષર અભ્યસ, અધિકારી મુખ ઉદ્ધતિ

દશવત્સર કરીને દયા સેવકે જાણી સકતિ.

કવિત-આવળાવ અવળાવર અમતિ કીને બારનિ,

જામ જામ જામજામ સત સંનિધ સકતિ,

સુપ્રસન્ન હોય સુરસમ, વપસુ વાગ્ય વર કીને

જામકે જેમે જામકે, પ્રીતભર પાસો પીને

મદાસન સંજ રાગેખરી, દશવત્સર કરીને દયા,

ધન મોજ મહિર મહામિત્રી, માય કરે મેલુ મયા.

દ્વદ્શ-શિવ મૂલ મુદાસો સમય સેવે સકેવ સુરેશ

વિધનવિદ્યારણ વરદીનણ, ગરવીપુત્ર ગણેશ.

કવિત-મૃદુદિયક અલકલે, મગ અલકલે સમુજામલ

એકદત ઉત્તમલે, સુદત લવલે દ્વદ્શમલ,

પુદપ ધૂળે પ્રમાલે, સેસ સલલે દશલલ

કુલ નેત્ર પ્રજાલે જામ અલલે અનુલ નલ

મગ અર્થે વિધન હાસિ દળલ ગમર હોં ઉત્તમલ કમલ,

સુદત દેવ રિદ સિદ દીનણ, સમરી દશવતિ અવલ.

દ્વદ્શ-વપમદેવ વનિતાધિપતિ, નાનિનક મુખકક,

ઉર અનુજ જામર પ્રમુ, મિત અક્ષર જિનમક

અધિ કુવં અધિ હાસિ સમત સામતિ સુદેત,

પાસસ મુકી પરમેશ્વર, દેવ દેવ જા લેત.

જ્ઞાન જ્યોતિસુ પ્રકાસ ગુરુ, કર ધરી સાસત્ર કથ,
ત્રિભુવનમે તારણુ તરણુ, સૌ વાતો સમરત્ય.

૧૨

*

*

*

*

વચમા. ખીજ ખડને અંતે

એટલે ખડ એ પૂરો થયો, અલપ બુદ્ધિ મેં ઉધમ કીયો,
સુકવિ સુધારે વાચો સહી, ફૂડ સાચ કવિયણુ જે કહી,
ત્રિપુરાસકત તણે સુપસાય, રચો ખડ ફળે કવિરાય,
તપગરુઢ ગિરિઆ ગણધાર, સુમતિ સાધુ વશે સુખકાર.
પડિત પદ્મવિનય ગુરુરાય, પટોદયગિરિ રવિ કહેવાય,
જય બુધ શાંતિવિનયનો શિષ્ય, જ પે દોહત મનહ જગીશ.

—છતિ શ્રી ચિત્રકોટાધિપતિ શ્રી રઘુવશે બાપા ખુમાણુ ચરિત્રે
રતિસુદરી અભિગ્રહકરણુ ચિત્રકારિકા ચરિત્ર રમણુ, રાજકુમારી પાણી-
અહણુ, પચસહેલી ચિત્રગઢમિલણુ દોહતવિનયવિરચિતે દ્વિતીય ખડ
સપૂર્ણ —

ત્રીજ ખડને અંતે

જયવિનય એ નામ આપેલ છે. ને તેના શિષ્ય શાંતિવિનય ને
તેના શિષ્ય દોહતવિનય

(આ રાસ રાજસ્થાની-મારવાડી બાષાના શખ્દોથી ભરપૂર છે.
તેમા ચિતોડના રાણા ખુમાણુ તેના વશજે વગેરેના ચારણુશાહી છતિ-
હાસ મૂકેલો છે, આની પ્રત. ૩. કો લાયઝેરીમા છે તેનો ન ૨૫૮
સને ૧૮૮૨-૮૩ આના પાના ૧૩૯ છે અને અપૂર્ણ છે, જૈનસાધુઓ
રાજદરબારમા રહી તેના જૂદા જૂદા વર્ણુનથી ચિત્ત રજન કરતા એ
આ પરથી જણાય છે ને તે માટે ગણેશને વદન પણ કરેલ છે. આની
પ્રત ઉક્ત કાલેજની લાયઝેરી હાલ બાગરકર ઈન્સ્ટીટ્યૂટ-પુના મા છે)

૧૨૧ વાસણ (૮૦ વિજયદાનસુરિ શિ.)

(૨૧૫) + આનકવિમલસુરિ સસ સ ૧૫૬૭ આસો.
આદિ—

સકલ પદારથ પામીઈ જાણ્યાં શ્રી જિનનામ
પ્રથમ તિથેસર ખાઈઈ અપમાજ કહે પ્રણામ.

* * * *

અત—

શ્રી આણકવિમલસુરિસર તસ પદોપર પવિત્ર,

તે શ્રી વિજયદાનસુરિ સુધિ નિહાં વાસણ પ્રણમિ

એ આણી નરમલ ચિત્ત. શુ ૧૫૭

—આણકવિમલસુરિ સ ૧૫૬૭ ના જૈન શુ ૭ તે દિને સ્વમસ્ત
થવા—તે અરસામાં આ કૃતિ રચાઈ છે શુ આરે શુઓ કૈ. સ. સ ૩

—(આ રાસની માંગણી અદ્યરમાં પ્રત છે તેમાં ઉભે નીચે
પ્રમાણે છે.—જો તે રાસનું નામ સાધુગુણરત્નમાલ રાસ આપેલું છે)

સવત પનર સત્યજીઈ આસો આશુર આસો માસ

સાધ નામ ગુણરત્નમાલ જે રાસ.

રચ્યાં એ મનનઈ આતિ ઉદાસ ઉદાસ.

૧૮૮

સુદર રવિ સદિ સોઈ સારંગત, મેર મહીપર નહા

વજૂ વધિ સથ જરજર સજિર, પ્રતપો એ અવિચલ નિહાં. ૧૮૯

જાહેરતા અજમાન વર શ્રી વિજયદાનસુરિ.

અદ્યરક સ્તવવિજયસુરિ કહે વાસણ પ્રણ આણક. ૧૯૦

—સુદર જરજર સાધના. ૬-૧૧ મં.

૧૨૨ વિનયસમુદ્ર (ઉપકેશજી સિદ્ધસુરિ-હર્ષસમુદ્ર શિ.)

(૨૧૬) અદ્યનાળા રાસ.

(૨૧૭) અવઠ અધિપઈ સ ૧૫૬૪ આઠ શુદ્ધ ૪ રવિ નિમત્તમાં.

અતે—

અંબડ મોટઉ દ્વયો વિસાલ, તામ્ર ચરિત્ર સુણી રસાલ,
 શ્રી મુનિરત્નસૂરિનો કલ્હો, તેહયકી ભાવારથ લલ્હો. ૯૧
 ચઉપદ્ધિ વિધિ કીયો મર્ધ એમ, બળુતા ગુણુતાં ધરિ હુયધ પેમ,
 ઉવએસ ગછિ સપદ્ધિ સિધિસૂરિ, તામ્ર પસાયધ આણુદપૂરિ. ૯૨
 હરપસમુદ્ર વાયક તમ્ર મીસ, તિમરા મડણુ શ્રી જગદીસ,
 પાસ જિણુદ તણુધ સુપસાધ, વિનયસમુદ્ર કલ્હો મનિ ભાઈ ૯૩
 પનર નિવાણુ પ્રવર પ્રસિદ્ધ, એ પ્રબંધ મર્ધ મુલક્ષિત કિદ્ધ,
 મહા સુક્ષિપ્ત દ્વિતીયા રવિવાર, રચ્યો તિમરા નયરિ મજારિ. ૯૪
 અધિકો મર્ધ ઉછો છદમસ્ત, કહતા મધ જોડ્યો પરમત્ય,
 જે ગીતારથ વરતર્ધ વક્ષી, પમળ્યો કહળ્યો મુઝ ગુણુ મિલી ૯૫

—ઈતિ અંબડ ચઉપદ્ધિ સમાપ્ત. ૨૦-૧૫ આ. ૬

(મુનિરત્ન ને પૃષ્ઠિમા ગચ્છના સ્થાપક ચદ્રપ્રભસૂરિના પદ્મે ધર્મ-
 ધોપસૂરિ અને તેમની પાટે સમુદ્રધોપસૂરિ કે જેમના ત્રણુ શિષ્ય નામે
 સૂરપ્રભ, મુનિરત્ન અને તિલકચંદ પૈકીના બીજા શિષ્ય થયા કે જેમણે
 અંબડ ચરિત્ર સંસ્કૃતમા ૧૨૬૦ શ્લોકતુ રચ્યુ હતુ તે ચરિત્રમાથી
 ભાવાર્થ લઈ આ રાસ પોતે રચ્યો એમ કવિ જણાવે છે આજ મુનિ-
 રત્નસૂરિએ ભાવી તીર્થંકર અમલસ્વામિનું ચરિત્ર સં ૧૨૫૨ માં અને
 મુનિસુત્રતચરિત્ર સંસ્કૃતમા રચેલા છે.

(૨૨૮) પદ્મચરિત્ર ૧૬૦૪ (આમા રામચંદ્ર અને સીતાજીના ચરિત્ર છે)

અતે—

શ્રી ઉવએસ ગચ્છ ગુણુ ભૂરિ, ગણુહર ગુરુ રચણુપ્પહસૂરિ,
 તમ્ર અનુકમિ સિદ્ધસૂરિ વસિદ્ધ, બઈકા ચાપ્યા ગુણુ ગરિદ્ધ ૫૮
 કંકસૂરિ જયવત ગણેસ, તેહ તણુઉ પામી ઉપદેશ,
 વાયક હર્ષમમુદ્ર તમ્ર મીસ, વિનયસમુદ્ર વાણુરીસ ૥ ૬૦
 વીકાનયરિઈ વીર જિણુચંદ, તામ્ર પસાઈ પરમાણુદિ,
 ચઉવિહ મધ તણુધ સુપસાદિ, સોલ ચિડોત્તર દ્રાગુણુ આદિ ૬૧

કાંધી ક્યા એ સીના તણી સીસનણી મદિયા જલુ ખણી,
જાણી જાણીએ જાણુ જાણુ મુળી પૂરજ આસ મુલ મન તણી ૧૨

—સ ૧૧૧૫ તો જાણદ માસે શુભશરે ૧૪ તિથી સિદ્ધ
ભિ । શી વિદ્યપુર મધ્યે ઓડીછનો બહાર, ઉદયપુર.

(ઉપકેલ મચ્છના આ સમયના સિદ્ધમુનિના લેખ મ ૧૫૦૪
વર્ષકે ૧૦૮ થા સ આમ ૧ થા અને સ ૧૫૧૮ ના લેખક
૫૩૪ આમ ૨ ને-મળી આવે છે)

૧૧૩ જિનમાણિક્ય

(૨૧૬) કુર્માપુત્ર શાસ

(ભુએ કાલ કવિ ન ૧૨૪ નીચે જાણે ફા પશ્ચિમ)

૧૨૪ કનક કવિ (જિનમાણિક્ય શિ૦)

(૨૨૦) મિષકુમાર ગા. ૫૦ ના કુકે શાસ (મ ૧૫૮૨ ને
૧૬૧૨ ની મધ્યે)

આદિ—

રેલ મમદિમાદિ જળીએ રાજગુજ નમર નરેશમે
સા / કરે રાજાજાજાજા મેળી લગલ નરેશ.

અતિ—

તે મુનિવર મિષકુમાર છબે અરિય પાસિયે સાર
ધાર શી જિનમાણિક્ય સીમ, કવિ કનક જાણી નિસરીમ.

—૩-૧૩ લી- પા. ૩ ૧૫

જિનમાણિક્યસારિ—(ન ૧૨૩) ખરનાર ૬ આ ખરનાર જાણ
મ ૧૫૪૫ લિપા ૧૫૬ ખરનારના ૧૫૮૨ મરજ ૧૬૧૨ આવી
૧૫૮૨ ને ૧૬૧૨ ની વચમાં.

૧૨૫ ગજરાજ પંડિત.

(૨૨૧) હીરવિજયસરિના બારમાસ સ ૧૫૮૬ કા. ૨.

આદિ— રાગ સામેરી

સરસતી ભગવતી વરસતી, વાણી દીઓ રસાલ,
વીણા હસ્તક ધારિણી, કવિજન દીઓ આધાર.
કરજોડી ગજરાજ પડિત ભણે, વારજા સુભવેલ,
તાસ તણે ઉસાઉલે, આજ કડ રગરોલ

*

*

*

*

અ તે—

ચાલ

કારતક માસે આવીઓ, ભાર્વીઓ સરવે પરિવારે,
અનુમતિ દીધી બેનડી, લેવા તે સજમભારે.
શ્રી વિજયદાન મરિને હાવે, તે પાટણ નયર મઝારે,
સવત ૧૫ છનુએ, કરતગ બીજે માસે,
કરજોડી ગજરાજ પડિત ભણે, વરતો તે જયજયકારે.
વિમલાહી બેની એમ વીનવે.

—ઉનાના મોરારજી વકીલનો ચોપડો ૧૬૯—૧૭૩.

૧૨૬ ગુણુમાણિક્ય શિષ્ય (બ્રહ્માણગચ્છ-બુદ્ધિસાગરસૂરિ —વિમલ-ગુણુમાણિક્ય)

(૨૨૨) હરિશ્ચંદ્ર રાસ.

આદિ—

સરસતિ સામણિ વીનવૃ, ત્રિભુવન જણણી માય,
રચૂ ચરિત્ર હરિચંદ તાગૂ વલ્લ પસાય.
કૃપા કર મઝ આભિની, વહિતદાયક દેવ,
એક મનુ નવુ ઉદય, સદા કર તલ્લ સેવ.
સીલ સયમ તપ નિર્મલુ, બુદ્ધિસાગર ગુરૂ જાણિ,
ગજ બ્રહ્માણુ ગુણુનિલુ, શ્રી વિમલેડ વપાણિ.

૧

૩

તાસ તજુડ શિવ અતિચરુ, ગુણમાર્જિત અણુ ભેવ,
તેહ તજુડ સુપસાદિત કવિન હર તે સોમ.

૪

* * * *

(દક્ષ અને પ્રથમનું પાતું મળ્યું છે તેથી કવિનું નામ તેમજ તેમની
કૃતિની રચનાનો સમય નિર્ણય થઈ શકે તેમ નથી.) પત્ર ૬-૫ ક.

(મધ્યમ જન્મમાં જ્ઞાનેઃ મુદિસામરસરિ અને વિમલસરિ થયા
છાત્રે છે કારણ કે મુદિસામરસરિ નામના ત્રિવિધ ભેદો સ ૧૩૮,
૧૩૮૬ ૧૪૨૪ ૧૪૩૬ ૧૪૬૩ ૧૫ ૬ ૧૫૨૮ ૧૫૩૨ ૧૫૪૩
૧૫૪૬ ૧૫૫૪ ના મળી આવ્યા છે અને વિમલસરિ નામના ભેદો
સ ૧૨૬૩ ૧૩૬૬ ૧૩૭૧ ૧૪૪૫, ૧૫ ૩ ૧૫ ૮ ૧૫૧૧
૧૫૧૩ ૧૫૧૫ ૧૫૧૬ ૧૫૧૭ ૧૫૨ ૧૫૨૩ ૧૫૨૪ ૧૫૩૨
૧૫૪૩ ૧૫૬૧ ૧૫૮૬ ના મળી આવ્યા છે. ગુણો પા લે સ
બા. અને તથા નાકરકૃત જૈન લે. સ કામ પહેલે. આ પૈકી મુદિ
સામરસરિ તેમના સ ૧૫૨૮ ૧૫૩૨ ૧૫૪૩ ૧૫૪૬ અને ૧૫૫૪
માં વિમલસરિ પડે કપેલા જણાવ્યા છે અને વિમલસરિ તેમના
૧૫ ૩ ૧૫૧૫ ૧૫૧૬ ૧૫૧૭ ૧૫૧૬ માં પોતે મુદિસામરસરિ
પડે કપેલા જણાવ્યા છે સ ૧૫૮ માં કપેલ વિમલસરિ કે જે
મુદિસામરસરિ પડે કપેલા તે આ કવિના કુર સમજાવે તે સોળમી
સદના જાતે આ કવિને મૂકી શકાય.)

૧૨૭ નયસિ હ મણિ (વક્તવ્યમચ્છ-ધનસુતસરિ-મુનિસિ હ શિ)

(૨૨૩) અતુર્વિ શતિ ગિનાતુતિ. પાપાપર

—અકમળિઃ ગુરુજ્ઞ મી સુતસિંધસરિ, તત્પદ મી કલ્પવલ્લભસરિ

તત્પદ મી યાનસામરસરિ, તત્પદમે મી કલ્પસામરસરિ-તત્પદ મી લમ્પિ
સામરસરિ-તત્પદ મી ધનસુતસરિઃ ઉપગ્રામ મી મુનિસિંધમણિ સિંધ
પ નયસિંધ મણિના પાપાપરે કૃત્તા મી અતુર્વિશતિ ગિનાના સુતપ

(ગુર્જર ભાષામાં—મા. ભ. પાટણ)

(આ પેઢી લલિતસાગરમુરિએ ૧૫૫૭ માં શ્રીપાલકથા રચેલ છે. તેના શિષ્ય ધનરત્નના પાટે અમરરત્નસુરિ અને તેજરત્નસુરિ થયા ને તેના દેવરત્નસુરિ થયા કે જેના સમકાલીન નયનુદર ૧૬૨૮-૧૬૬૯ થયા ઉક્ત ધનરત્નસુરિના પ્રતિમા લેખો સ. ૧૫૭૨, ૧૫૭૬, ૧૫૭૯ ૧૫૮૭, ૧૫૯૧ ના મળી આવે છે જુઓ. [ધા. પ્ર. લે. સ. ના બંને ભાગ આથી આ કવિને સોળમી સદીના અતમા મુદ્રી શકાય.]

૧૨૮ જ્ઞાનાચાર્ય.

(૨૨૪) બિહલુણ પચાશિકા. મ ૧૬૨૬ પહેલા ૧૬ માં શતકમાં
આદિ— સુપર્ક

મકરધ્વજ મહિપતિ વર્ણુવ, જેહનુ રૂપ અર્વાન અભિનવૂ,
કુસુમ બાણુ કરિ કુન્જરિ ચડધ, જસ પ્રયાણિ ધરા ધડહડધ ૧
કોદડ કામિની તણુ ટકાર, આગલિ અલિ ઝઝા ઝકારિ,
પાખલિ કોઈલિ કલ રવ કરધ નિમલ છત્ર શ્વેત શિર ધરધ ૨
ત્રિભુવન માહિ પડાવધ સાદ, છર્ધ કો સુર નર મડધ વાદ ?
અખલા સૈનિ સખલ પરવરિઉ, હોડધ મનમથ મચ્છરિ ભરિઉ ૩
માધવ માસ સોહધ સામત જસ તણુધ જલનિધિસુત મિત,
હૂતપાગૂ મલયાનિલ કરધ, સુર નર પતંગ આણુ આચરધ ૪
તાસ તણા પય દ્ર અણુસરી, સરમતિ સામિણી હર્ષડધ ધરી,
પહિનૂ દદર્પ કરી પ્રણામ, ગરુડ ગ્રથ રગિસિ અભિરામ ૫

*

*

*

*

અતે—

આપિ વાર એક અવાસ, મણિ માણિક્ક ધન મૂપૂ તાસ
પૂરવ પ્રેમ મિહિ જણુ ધણુઉ, પાર ન પામિ કવિ તે તણુઉ ૧૫૧
દામિ દાનિ કીધ ચૂપર્ધ, ખતિ કરી નિરખઉ ચિર ચર્ધ,

અણિસા મિદુલણ વાણી તેહ, યાન બણુરસિ રાત્રી એહ. ૧૫૨

—હતિ કવિ બગલપુરમાં વિદુલણ વંશાધિકારી સમાપ્ત ।
સંવત ૧૬૨૬ વર્ષે શે વવિ ૩ વિમે કિપિ ॥ હતિ વેલવ-
વંશાધિકારી સમાપ્ત ॥ શ્રીઃ ॥ ॥ શ્રી ॥ ॥

મૂળ ચોપાના પત્ર ૪૩ થી ૫૮ (નિરક). રૂપ ૨ ૫, તેમાં
૧૫૨ ચોપાઈ મૂળરાત્રી ગાથી બદ સંસ્કૃત (અઘરે ૫૧ રૂપ).
(૨૨૫) શશિકલા પ આશિકા.

આદિ—

ચુપાઈ

એક દિન બાપડી સદિપ્તર સાચિ હસિ હરખિ તાણી રેઈ હાચિ,
સહી કહિ સાંભલિ સતિકલા પૂર્ણ વાત એક નિર્મલા. ૧
નિમ મિદુલણિ પરમરૂ સર્વ નિમ તુ કહિ મૂડી મન મર્ન
કહિ કુમરી સુલિખો સદ તદુમે નેહની વાત પ્રમલ બાન્હે. ૨

* * * *

અંતિ—

ચમુ વિદુલણ છાંડી આમલી, કીમ મુરત કીમ તણિ વલી,
વાર વાર સબાઈ તેહ પ્રાણ પાકિ વાદયુ વર એહ. ૪

—હતિ વાશિકલા વંશાધિકારી મગલપુરહા. શ્રી શ્યા
નાચાર્ય કૃતઃ

—મૂળ ચોપાનાં પત્ર ૩૬ થી ૪૩ રૂપ ૧+૫૬=૬ તેમાં
૪ ચોપાઈ મૂળરાત્રી ગાથી બદ—આનિ બદ મૂળરાત્રી મિમિત સંસ્કૃત.

ટૂકી નેત્ર—સારથ દેશનો પડિત કવિ મિદુલણ વન બોમિ
નીબનો, તારે કેટલોક વખત પ તખ્ત દાહમ કિનિષ્કિનિ કિંવા કિનિ-
પાત્રને ત્યાં રહો દત્તે ને દરમિયાન તેને કિનિષ્કલની પુત્રી સ્વયે રનેદ
બધારે તે વાત પાછળથી છાંડી ચર્ચ અને કામગીરી કવિને દેશયાત્ર
કરવો પડે. એ રનેદને સબાઈ ચોદનદ મિદુલણે સંસ્કૃતમાં વિદુલ
વંશાધિકારી રમી, જે અપાપિ એક એકપ્રિય કથા મનાય છે એ કથામાં

આ બિલ્હણ પચાશિકા ચૌપઈ ઉપર ૨૫૦ સાક્ષર શ્રી ચીમન-
લાલ ડાહ્યાભાઈ દલાલ એમ. એ એ લખેલો લેખ ગુજરાતીના સવત
૧૯૭૨ ના દીવાળીના ખાસ અક્રમા પૃ ૧૯૨૬ પર છપાયો છે તે
ઘણી જાણવા જોગ હકીકત પૂરી પાડે છે બિલ્હણ નામના કાશ્મીરી
પડિતે ગૂજરાતમાં આવી અણહિલવાડમાં કેટલોક સમય નિવાસ કર્યો
હતો. ત્યારે કર્ણદેવ રાજ્ય કરતો હતો. ત્યાં તેણે કર્ણસુદરી નામની નાટિકા
કે જે અણહિલવાડમાં શાન્ત્યુત્સવ દેવગૃહમાં મહામાત્ય સપત્કરે પ્રવર્તાવેલા

રાજકુમારી સાથે ભોગવેલા ભોગનૂ બિલ્હણના મૂખનૂ ઉન્માદક ચિત્ર છે

પ્રસ્તુત પચાશિકા કોઈ અણુધડ જોડનારને હાથે કાલાતરે કયી-
રમાં જડાઈ અને બિલ્હણ કાવ્ય નામ પામી. પૂર્વે બિલ્હણ ગૂજરાતમાં
આવ્યો હતો ને ત્યાંથી અત્યંત અપ્રસન્ન ચિત્તે ચાલ્યો ગયો હતો, એ
વાત એ અરસામાં તાજી હતી અને પગખના ક્ષિતિપાલની હકીકત
વીસારે પડી હતી એને લીધે ઐતિહાસિક ક્ષિતિપાલ તથા તેની પુત્રીને
દેકાણે બિલ્હણ કાવ્ય મા ગૂજરાતનો વીરસિંહ તથા રાજકુમારી શશિ-
કલા એ બે કલ્પિત વ્યક્તિઓ સ્થાપિત થયેલી જોવામાં આવે છે જેન
આધુ જ્ઞાનાચાર્યે જૂની ગૂજરાતીમાં બિલ્હણ કાવ્ય રચ્યું છે, તેમાં શશિ-
કલાના પિતાનું નામ પૃથ્વીચંદ્ર આપ્યું છે ને તેને પાટણનો રાજા કહ્યો છે,

બિલ્હણ કાવ્યમાં ગાડી લીધેલી બિલ્હણ પચાશિકાએ જ્ઞાનાચાર્યને
શશિકલાના પ્રલાપના કાવ્યની રચના સૂઝાડી જણાવ્યું છે તે સાધુ કવિએ
આખા તરૂંયા સંસ્કૃત સાથે ગૂજરાતીમાં શશિકલા કાવ્ય રચ્યું છે, તેમાં
વીસ સંસ્કૃત શ્લોક અને ચાલીસ ગૂજરાતી ચોપાઈ છે, બિલ્હણ કાવ્ય
અને શશિકલા કાવ્યની ભાષાની વિશિષ્ટતા ઉપરથી જ્ઞાનાચાર્ય ઈસવીઅન
પદ્મમી સદીમાં થયેલ લાગે છે પ્રસ્તુત કાવ્યોની જેન મરોડના દેવના-
ગર અક્ષરની હાયપ્રત (મુખબની દેવચંદ લાલભાઈલાયબ્રેરીની) જે મને
મળી હતી તે વિ સ ૧૬૨૬ ની છે

જ્ઞાનાચાર્યની ભાષા મધ્યકાળની ગૂજરાતી છે. એ કવિનું શશિકલા
કાવ્ય દ્રદ છે ને કંઈક શીકૂ પણ છે. —કેશવલાલ હર્ષદરાય દુવ

અમવાન સપ્તમનાથના શાગમદોષસય પ્રસંગે પ્રથમ અનુક્રમાં આવી હતી. કર્ણદેવની વિદ્યાધર કન્યા કર્ણસુંદરી સાથે રોદ તથા પરિણમ એ તેની વસ્તુ છે મુદ્દસતમાં સોળનાથની શાગા કરી પછી રામેશ્વર સ્ત્રી અથો ઉપરે દક્ષિણની આશુભ્ય રાજાનાની કન્યાઓમાં આપ્યો ત્યાં વિદ્યા માધિલ મિશ્રવનમજ્જ રાજાએ તેને પોતાનો વિદ્યાપતિ બનાવ્યો. તેનું વિક્રમાંક કન્યા એ ઉદ્ધ રાજાની પ્રચલિત રૂપ છે મિશ્રવનમજ્જ પોત સોમેશ્વરદેવ બ્રહ્મકમલો પશુ તેનુંજ એક વિક્રમાંકાભ્યુદય નામનું અપૂ કામ્ય રમેશ્વ છે તેની એકાદ મુદ્દ પ્રત જાણના સધાની પ્રાણના તાલપતના અદ્યમાં છે નિમ્લજ્જનો સમય ઈ સ. ૧૬૫ થી ૧૮૫ નિર્ણીત કરવામાં આવ્યો છે.

અષ્ટપિ તાં એ પદોથી શરૂ થવું ૫ વર્ષતતિસક્રમાં રજા-ચેક્ષુ ખાલ્લભ સરેકૃત સાદિસમાં પ્રસિદ્ધ છે દેવશાક તેનો કર્ણ ચીર બધિ અને છે બીજો વર્ષ નિમ્લજ્જુત અને છે આ ૫ સ્થાનક પૂર્વે આગ તરીકે પૂર્વચતુસ્રામિતિશ-નામનું ૭૪ સ્થાનનું તપીત કામ દેવને રમ્યું છે તેમાં ૫ અસિદ્ધનો પ્રસંગ એવો વર્ણવેલો છે કે—

અસુદિસપુર પાછના રાજા વરિનિદ (ઇ સ. ૬૨૦) ને આ તપુરના રાજાની પુત્રી મુતપ્રસન્ની કુલિયા સસિકા નામની પુત્રી થઈ પુત્રી મેદી થતાં રાજાને અભવાસ માટે મિત્ર થઈ એવામાં કસમીરી પદિત નિમ્લજ્જ રાજાઓમાં આપ્યો વિદ્યાનુ નજાવાળી રાજાએ સદિ કથાને અસુદિસ વાસ્તે તેને રાખ્યો. આકરણ, કન્યા સંગ્રહિત વગેરે શા-રમ્ય અભ્યાસ કરાવ્યા બાદ કામચાલ શરૂ કર્યું આ અસાધ્ય તેમને વચ્ચે રોદ વધ્યો અને માંધવ વિધિથી લાગ થતાં ઉભવ કામચાલે કા રતિ નિશાસ સુખ ભોગવવા લાગ્યાં રસદેવે સસિકાનું વિજૃત રૂપ તેમને રાજાને આ વાન નિવેદન કરી રાજાએ નિમ્લજ્જને શરૂ ઉપર મદ્યસ્થાનો દુકમ કર્યો.

આ જાનીની વાત આપણી કુનિ-ગુરુતપી બાપ્તત્તની વાતના સરખાનું છે તે ગોષ્ઠાની સાર પણ આ લેખમાં આપ્યો છે આમાં

ઉપર જે મગલાચરણ આપ્યું છે તે આપી પછી જણાવે છે કે ઉત્તરદેશના શ્રી પુરપાટણુમા પૃથ્વીચંદ્ર રાજા રાજ્ય કરે છે તેની પટરાણીનું નામ પ્રેમાવતી છે નગરની બાલાઓના નયનો જોનારને વીધીને પાડી નાખે એવા મોહક છે પ્રેમાવતીની કુક્ષિથી શશિકલા નામની પુત્રીને જન્મ થયો તે શશિકલા ક્રમે કરીને યૌવનદશા પામી. કવિ તેણીના રૂપ તથા વિદ્યાભ્યાસનું વર્ણન કરે છે. કાન્યશાસ્ત્રમાં નૈપથ શરૂ થયું, પણ પાત્ર સર્ગ બધા પછી પડિત પચત્વ પામ્યો. બીજા પડિતની શોધ કરતા કલિંગ દેશથી બિલ્હણ પડિતની પ્રાપ્તિ થઈ રાજાએ તેને કુમારીના શિક્ષક તરીકે નીમ્યો પરંતુ રાજાએ બંને યુવાન હોવાથી તેઓ વચ્ચે કંઈ કુત્સિત કર્મ ન થાય, તે માટે બ્રાહ્મણને કહ્યું કે કુમારી આધળી છે અને કુમારીને કહ્યું કે બ્રાહ્મણ કુટરોગી છે, અને તે વાસ્તે બંને વચ્ચે પડદો મુકાવ્યો અને કુવરીને પર્યંકે બેસાડી. અભ્યાસ શ્રાવતા એક પિકટ ન્દોક આવ્યો શશિકલાએ તેના ઉપર રહેલી વૃત્તિ જોઈ નહી, તેથી બ્રાહ્મણે કહ્યું કે, તું આધળી છે તેથી જોઈ શકતી નથી, કુમારીએ કહ્યું હું પોથીમા લખ્યું છે તે બોલુ છું બ્રાહ્મણે જાણ્યું કે આ આધળી નથી, માટે પરીક્ષા કરવાને બે દુહા કાગળમા લખીને તેણીના ઉપર નાખ્યા આ દુહા તે નિરર્થકં જન્મગતં જલિન્યાં યદા ન દૃષ્ટ તુહિનાંશુચિવં.

દુહા—જેણે અણુજિ અબરચિકું, નિર્મલ ચદ્ર ન દિઠું

તે કમલિનિ કલિમા રહી, જવાર ધણુ ધઠું

૩૭

જેણે મયકિ મહિયલિ ચિટી, વિકસતિ નવિણી ન જોઈ,

અવનિમા દિધ તે અવતરી, નિશ્ચય નિષ્ફલ હોઈ

૩૮

કુમારીએ તેનો અર્થ વિચાર્યો અને હૃદયમા રણુઝણી રહી પડદો કાઢી નાખ્યો ને બ્રાહ્મણને મદન જોવો જોયો નયણે નયણ મળ્યા ને દૃષ્ટિ સ્થિર થઈ લજ્જા ટલી ગઈ.

કરિ કટાક્ષ લખઈ શર સર્મિ, બચુહ ભાવિ કુલાલઈ મમિ,

ડસણે સરસી અહરા ડસઈ, વહી કુચકી કરસ્યુ કસઈ

૪૩

પ્રમ કાલી કદરુદ કાન મીપી મીટિ કરુદ તે રાન,
 અગાસ ગોઝાઈ આગઈ જાન નિરુદ નામિ રેખાઈ રમ, ૪૪
 વાર મેઘ લાઈ નીસાઈ અમલા કરુદ અધ્યાઈ આસ,
 મટિઅઈ ગોઝાઈ લાઈ પ્રીતિ પ્રમદ વઈ કીપુ કાઈ ૪૫
 કરુદ કુદરુદ કીકા રોઝ મોમ મોમનઈ સુરનાં સોઈ
 અમિ રિ અનમ તજુડ અગાસ વિસરઈ પડિન વિવિપ વિશ્વસ, ૪૬
 ડિન મુખ સોઈ કુમરિ એકાનિ રોરો મુવનિ બનઈ વિવિપ,
 મનિ મમનુ મોઝાઈ મનિની, જનુમ લી વાસર અમિની. ૪૭
 કારમિ રેસિ રુદરુદ રાનજી પડિન રાનુ પ્રમી રમ
 રામ લીલા અગાસ મઝાઈ નપ નવ રમ કરુદ નરનારી. ૪૮

અગી રૂનિ પડિત લખા સતિસા વખનુ પડો મુરો મરો અને
 અરમપરમ એક જામનું બને કદરુદ કીકા કરુદ લાખા, રાનએ એક
 રમન કુવગીને રોઝ અને તેજીના રમનાં રેસર નિદાનનું રાન કોપી
 અને જાતજુને જોમજુનિ બાપો અને તો મુદી તર અરોપસનો
 કુદરુદ કોઈ મુદી તર ગદાવનાં પડેલાં પડિને પોતના ઇશ્વરને
 અરુદ કજી પડિને કજી કે મારી ઇશ્વર રેવન સતિસા છે તેનું કુદરુદ
 રમ કઈ પુ તે મમન ગળા મોમનગીને પડી તે રમરુદ કરુદ નેની
 મોઝાઈ રનિકાકા રમરુદ મઝ ગાવ કી કોડપને મઝ અમન અજુનું
 મસિસાની દમિલ તે પડવા, મસિસાએ કજી કે એને અરોપ તે કુદ
 મગીસ પ્રપાન રાતને જામન પો અન આતજુની ગાયે સતિસા
 પડજુની.

પ્રમુખ મોજાઈની સ. ૧૧ ૧૭૭૩ ખે લખાનેલી જાતજુની પ્રમનાં
 ૧૭૪ અમર મખ્યા છે ગાયે પાડજુની સવન ૧૬૫૫ ખે સખાનેલી
 પ્રમના ૨ ૫ જ પાડજુની ૪૧ (૫૧ ૭ પડિત ૧૫) ને અંતનીયે
 પ્રમુખ છે:—મનિ કવિયક મુદ્રામણી મી નિદાન પડિન વિવિપ
 નિદાન પડિસા રાન મોઝાઈ મપુ સ ૧૬૫૫ જા મોઝાઈ પડિ

૮ સોમે લિખિત મત્રિ શ્રી પદ્મ પઠનાર્થા. આત્મણુની પ્રતના કુલ ૨૮ પત્ર છે આમા મિલ્હણુ પચાશિકા ઉપરાત શશિકલાના ચિરહ પ્રલાપના ૧૨૩ હ્રદા ચોપર્ધ વધારે છે. પચાશિકાના અતની દુક ઉપર જણાવી છે તે છે.

‘ બણે બિલ્હણુ મમ વાણી એહ, જ્ઞાનતણે રસિ રાતો તેહ ’

શશિકલાને વિપ્રના બધનની વાત દાસીએ સભળાવી કે, તેણીની આખમાથી સમુદ્રની પેઠે આસુ સરવા લાગ્યા સખીએ સમજાવીને છાની રાખી. શશિકલા વિપ્રની સાથેની પોતાની રતિકીડાને ઝમરીને વિલાપ કરવા લાગી. આ વિલાપ પચાશિકાથી જાય તેવો નથી આ પછી તેમાથી ૧૦ મી કડીથી ૨૧ કડી આપી છે તે પછી પ્રલાપનો અત-ભાગ ૧૨૦ થી ૧૨૨ કડીનો આપ્યો છે.

આ કાવ્યના કર્તા સબધી ચર્ચા કરતા દલાલ જણાવે છે કે બિલ્હણુ વૈરિસિહના વખતમા નહિ, પણ કર્ણદેવના સમયમા થયો જણાય છે. વળી “ ગૂજરાતી ભાષાન્તર કર્તાનુ નામ મારી પામેની પ્રતો ઉપગ્રથી મિલ્હણુ હોય એવું જણાય છે, પણ ગુજરાતીઓમા આવા નામ હોવાનો સભવ નથી જૈનશ્વેતામ્મર કાન્દરન્સ તરફથી છપાયેલી જૈન રામભાળા નામની રાસોની યાદીમા બિલ્હણુ પચાશિકાના કર્તા નરીદે સારગનુ માન આપેલું છે, તે નામ ખરૂં હોય, પરંતુ તે પ્રત જ્ઞેયા વિના નિશ્ચયથી કહી શકાય નહીં. આ ચોપાઇ સવત ૧૬૫૫ ના પૂર્વે મારા ધારવા પ્રમાણે વિક્રમના ૧૬ મા શતકના અતમા રચાયેલી હજે પચાશિકાનો અગ્રેજી કવિતામા અનુવાદ સર એડવીન આર્નોલ્ડે કર્યો છે. ”

—વધુ માટે જુઓ ગૂજરાતીનો ઉક્ત અક ૭-૧૧-૧૯૧૫

આમા વિશેષ ઉમેરવાનું એકે આમા ટાંડેલી લેખકની પ્રશસ્તિમા જે મ. ૧૬૨૬ ની છે તેમા બીજી કૃતિ નામે શશિકલા પચાશિકામાં શ્રી ન્યાનાચાર્ય કૃત એવું લખેલું છે તે ન્યાનાચાર્ય કર્તા હોય એવું બિલ્હણુ પચાશિકાના અતની દુકમા ‘જ્ઞાન તણુઈ રમિ રાતા જેહ’ એવું છે

નેમાં ચાન એ પરથી સંભવિત છે અને તે આચાર્ય જન દેવનું સદ્ગત્ર મી કેશવચાળ પ્રવ જાણવે છે તે વાસ્તવિક ભાસે છે સરખન નામપર સ્તુતિવિગમના બદારની દીપમાં આ ચોખ્ખા નામે નિર્મલ પચાસિકા નોંધાઈ છે તે તત્ત્વ જોઈ શકાયો નથી આ સદ્ગત્રમાં સારન નામનો કવિ નોંધાયો છે કે જે મહાદેવ મંથના ચાનસાર સરિના સિખ જમમુર અને તેના મુરમુર ચોવિહોતે સિખ છે અને જેને મોળ રમધ ચોખ્ખા સ ૧૫૫૧ આ વ. ૬ નંબરમાં રમી છે તેના નામ નીચે આ પચાસિકાને પણ મે મુકી છે પણ તે સદ્ગત્ર વિશેષ દર્શાવત વ પ્રત જોવા પછી મળી શકે

આ સોળમી સેકામા બજાઈયા બાળામાં નીચે રમજોના રચસેસા જાનુરમાં આજા છે—

- ૧ સ ૧૫૦૧ દીપેસવરકિતે તપામચો સેભમુરસરિથી મુનિમુરસરિ મી જમમુરસરિ સિ હેમદસ મળિએ વાવસવકપર જાસાવજોધ રમી પૂર્વે કર્યો (દા. બ)
- ૨ સ ૧૫ ૧ કારતક શુક ૧૩ મુધે જનતપામચોના બદારક સ્તુતિદ સરિના સિખ જાડિત માણિમુર મળિએ મલપરી મી હેમમુરસરિ રાતિ બવમાવના સતપર જાસાવજોધ દેવકલપાદકમાં કર્યો (દા. જા)
- ૩ તપામનમુર સરિ સિખ વિશાસસને મીનમપુ ઝાનો જાસાવજોધ કર્યો. સ ૧૫ ૩ આસપાસ. (દા. બ)
- ૪ સ ૧૫૨૮ માં દત્તતપામચોના બદારક જમલિશક સરિના સિખ જાડિત દવાસદ મળિએ જાવસમાસનાપર જાસાવજોધ ર પે. (દા. બ)

વિક્રમ સત્તરમી સદી.

૧૨૯ સુમતિ મુનિ (ત૦ હર્ષદત્ત શિ૦)

(૧૨૨૬) અગડદત્તરાસ સ. ૧૬૦૧ ક્રાંતિક ચુ. ૧૧ રવિ.

આદિ—

આદિ જિજ્ઞેસર પ્રણુમી પ્રાય, સમર સરમતિ સામિણિ માય	
કરજોડી જઈ માય માન, સેવકનંદ દેને વરદાન	૧
તુઝ નામઈ હૃદ્ય નિરમલ જ્ઞાન, તુઝ નામઈ વાધધ મવિ વાન,	
તુઝ મુખ સોહઈ પૂનિમ ચદ, જાણે જીહ અમીનઉ કદ.	૨
મૃગલોચના કહીઈ સવિશાલ, અંધર રંગ જિજ્ઞ્યા પરિવાલ,	
વેણી જાણે નિસિઉ ભુયગ, કઠિન પયઉહર અતિહિ ઉતગ	૩
નલવટિ ટીલી રથણે જડી, મસ્તકિ મનમોહઈ રાપડી	
કોને કુડલ કરિ બહિરપા, હીઈ હાર સોહઈ નવલપા.	૪
તુઝ તનુ સોહઈ સવિ સણુગાર, પાએ વૃક્ષરનઉ ધમકાર,	
હસગમનિ ચાલઈ ચમકતી, તુ બ્રહ્માણી તુ ભારતી.	૫
તુમ્હ ગુણ કહધતા ન લહુ પાર, મેવકનઈ દેને આધાર,	
સારદ નામઈ રચઈ પ્રબધ, સુણિજ્યો અગડદત્ત સબધ.	૬
x x x x	

અંતે—

સારદ નામ હીયડઈ ધરી, ચમપમિદ રાસ જે કરી	
અધિકૃ ઉઝઈ કહિઈ હૃદ્ય જેહ, ભવીયણ જણુ સામઘજે તેહ	૧૩૪
શ્રી ચ દગચ્છ સરીસર રાય, શ્રી સોમવિમલ સરિ પ્રણુમુ પાય,	
એ ગુર મહિમા મેરસમાન, તાં ચિર નદઉ ગયણે ભાણુ.	૧૩૫
મવત સોલ એક કાતી માસી, મુમતિ ભણુઈ મઈ કરિઉ ઉદ્ઘાસિ,	
મુક્ત ધર્મારમિ આદિત્યવારિ, એ ભણુતા હૃદ્ય હરપ અપાર.	૧૩૬

અમદાદત યુનિ તણુલ મરિન જણુતાં અણુતાં કુર્ષ પવિત્ર;
પવિત્ર હર્ષદત સીસ ધમિ કદર્ષ જણુર્ષ અણુર્ષ તે સવિ મુવ લલ્લ ૧૩૭
—કર્તિ અમદાદત સસ. ૪-૧૫ લી

—સ ૧૧૩૦ વર્ષે આસો શુદ્ધ ૧૨ ભોમે છઠ્ઠી પાઠક મળે
લખ્ખર્ત મ એમા લખ્ખાપિત પ્ર બી સત્તલ્લમી ગણિના વાચનાર્થ
—૧૦-૧૪ લી

૧૩૦ દર્શન કવિ

(૨૨૭) જ્ઞાપણે રાસ. ૧૧ ૧ આસો મુદ્ ૧

૧૩૧ જગાન્નદ (જુજુબિમલ) (૮૦ વિજયદાનસૂરિ-
શ્રીપતિશ્રવિ શિ૦)

(૨૨૭) વિચારમજરી સ ૧૬ ૩

અત—

જ્ઞાનિ ઉચેતક વિરી સાધ મોદક
મોદક ના આણુલિમલ સ્તીસ્વાએ, શ્રીવિગ્ધાન સ્તીલ્લ
દીદિ દુષ આણુલ એ
આણુલ સાવિ જણુકમલ તમુએ શ્રીપતિપી પવિત્રમુનિ
દસમ કાસિ ૭ પિનુ પિનુ રત્નમ્લ સોભતાએ.
પવિત્ર જગ્ગપી જ્યારિ ૧૨૬

સક્ત સંસ ત્રિપિતારિ ત્રિપિતારિ વિચારમજરી એ રમીએ
એલ જણી નિગ સલદિરે

મ્લતમ તુ તે વદિ તે લદિ અનિયત પઠી સિપનીએ.

—સ ૧૧ ૫ વર્ષે કૈત શુદ્ધ ૧ અદિમ્લત્ત મળે એમિત
—વિવેકવિગ્ધાન બ ઉદવપુર

કર્ષ કર્તાનું નામ જુજુબિમલ આપે ૭ એક બીજી પ્રતમાં
નીએ રમણુ ૭

જ્ઞાનિ ઉચેતક વિરી સાધા મોદકરે.

મોદક ના આણુલિમલ સ્તીસ્વાએ

શ્રી વિજયદાન સૂરીદેએ, દીક્ષા હુધ આણુદેએ,
આણુદ એ સાથઈ ચરણકમલ નમુંએ.
શ્રીપતિ રિષિ પડિત નમું હું, સમકાલઈ ધનધનૂએ,
ધન ધન રત્નત્રય સિંઝ સોભતા એ
એહ ભણીનઈ જે સર્વહધરે, રત્નત્રય હુ તે લહઈ,
તે લહઈ અવિચલ પદવી સિધનીએ. ૧૨૭

—ત્રથાત્ર ૨૦૪ પા ૮ પ્ર. કા.

૧૩૨ સોમવિમલસૂરિ* (ત૦ હેમવિમલસૂરિ—સૌભાગ્ય
હર્ષસૂરિ શિ૦)

(૧૨૮) શ્રેણિકરાસ (સમ્યક્ત્વસાર રામ) સ ૧૬૦૩ ભાદ્રપદ સુદિ ૧
કુમારગિરિમા

* હેમવિમલસૂરિ તપગચ્છના પટ્ટધર—તેમની પાટે સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ
થયા, અને તેમની પાટે સોમવિમલસૂરિ ન. ૫૮ મા થયા. તેમનો જન્મ
ખભાતમા સમધર મત્રી વશજ રૂપવતને ત્યા તેની સ્ત્રી અમરાદેવી
થયો. જન્મનામ જસવત હેમવિમલસૂરિ પાસે સ ૧૫૭૪ મા વૈશાખ
શુદ્ધ ૩ ને દિને દીક્ષા લીધી દીક્ષા નામ સોમવિમલ. પછી તે સૂરિએ
સ. ૧૫૮૩ મા સૌભાગ્યહર્ષને સૂરિપદ આપ્યું ને સૌભાગ્યહર્ષસૂરિએ
પડિતપદ સોમવિમલને શીરોહીમા આપ્યું. અને વીજપુરમા અમદાવાદના
સઘે આવી ઉપાધ્યાયપદ અપાવ્યું સ ૧૫૯૭ મા આસો સુદ ૫ ને
ગુરુવારે અમદાવાદમા સોમવિમલને આચાર્યપદ આપ્યું. અને બીજા લઘુ-
આચાર્ય સકલહર્ષસૂરિ રથાધ્યા. પછી ખભાતમા ગચ્છનાયકપદ સોમ-
વિમલસૂરિને આપવામા આવ્યું—સ ૧૬૦૫ મહા સુદ પાચમને દિને. આ
તેમના શિષ્ય આણુદસોમે સ ૧૬૧૯ મા કરેલા સોમવિમલસૂરિ રાસ
(પ્ર૦ જૈન એ ગૂ. કા. સચય—શ્રીજિનવિજયજી સપાદિત) માથી
લીધેલું છે. સોમવિમલસૂરિ સ ૧૬૩૭ માર્ગશીર્ષમા સ્વર્ગભાડુ થયા

સોભાગી મોહામણુ એ, માં તસ નામે ગહગાટ
 હેમપરે જગવલ્લહુઓ, માં શ્રી હેમવિમલસૂરિ,
 સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ પાઠધરા માં, નામિધ સપદ ભૂરિ ૯૮
 સૌમવિમલસૂરિ તાસ પાટે, માં પામી મુગુર પસાય,
 શ્રી વીરજીજીશ્વર મહિમા ધરીએ, માં ગાયો શ્રેણિકરાય
 ભુવન્ આકાશ હેમકર કલાએ, માં સવત હિ નાણે,
 ભાદ્રવા સુદ સોહામણી એ, માં પડવે ચડયો પ્રમાણુ
 કુમારપાળરાય થાપીઓ માં કુમરગિરિ પુરસાર,
 શાંતિ જિણુદ પસાઉલે, માં રચીઓ રાસ ઉદાર
 દુહા એપાઈ વસ્તુ ગીત માં, સર્વ મળી કીધો માન,
 છસે એકાશી આગલે એ માં જાણે સહુએ જાણુ.
 અધકુ ઓછુ મે ભણ્યુ એ માં, જે હોય રાસ મોજાર,
 તે પડિત સર્વ શોધન્યો એ, માં આગમને અનુસાર
 સુણી જે નરનારી ગાયસે એ, માં મુણુસે આણિ રગ,
 તે સુખ સપદ પામસે એ, માં ભોગ ભલીપરે ચગ.
 જ્યા લગે મેર મહીધર એ, માં જ્યા લગે શશધર તાર,
 ત્યા લગે રાસ ચિરજયુ એ માં નિત્ય મગલ જયકાર

ગાથા ૬૮૧ લી. પા. ૩-૪, ૩.

લિં શ્રી કુમરગિરિનગરે શ્રી સોમવિમલસૂરિણા શ્રી રસ્તુ-પા-શ્રી
 મયમંવીરગણિ ગુરુઓ નમ ગણ્ય એલા જયવત લખિત-શ્રી ॥ છ ॥

—એનસાગર બ ઉદયપુર.

—સ. ૧૬૧૯ શ્રાવણ સુદ ૧૧. ૨૧-૧૬ લી., રતન.

(૨૨૮) ધમ્મિલરાસ સ. ૧૬૧૫ (૧૫૯૧ ?) પોપ સુદ ૧ રવિવાર
 ખભાતમા

અતે—

શ્રી તપગણુ શિણુગાર, શ્રી રતનશેખર સૂરિસાર,
 ભિરિ લખિમિમાગરસૂરિ, જસ નામઈ પાતક દૂરિ.

ધન ૮૬

શ્રી શુભનિશ્ચય સરિદ, તમ પદ્ય અભિનય
 શ્રી દેવનિમલ મુનિમ ૦૪૫ પ્રભુમંદિ બુદ્ધિ પાવ. ૫૮ ૮૦
 તમ પદ્ય પુરુષર પીઠે પણ પ્રભુમંદિ બુદ્ધિની,
 શ્રી શ્રોત્રામરદિય શ્રીમ ૪૪૫ શ્રોત્રામરદિય તમ સીમ. ૫૮ ૮૮
 મનન મદ નિધાનવની નિધિ મિત્ર કીમ રથાન,
 પામ મામ શ્રુતિ માં વની પ. વં આદિનયાર ૫૮ ૮૬
 શ્રી અબનય મુનિમાલ, નિર્મલ સ્મિત સમ રસાલ
 ૭ ભવ્ય મનીષ રથાન, તે પામ નવદ નિધાન. ૫૮ ૬૦
 —અર્થ શ્રી આદિનાથ રથાન મ ૧૬૧૦ વર્ષે સિમિત પન-
 નનમરે (પન ૬ પ્ર. ૬૫) ૮

(૨૩૦) અપકમેથી શસ ૩ ૧૦૦ અવનુ શ્રુત ૬ શ્રુતાર
 વિશ્વનમરમ
 (૨૩૧) શુદ્ધકકુમાર શસ ૧૨૩૩ આપદ વા ૮ અમલપાદ
 મુનિપુરમ.

આદિ—વનુ

અમલ મમલ સકલ મમલ કરણ મીરિદ,
 શ્રીપદ્યુર્ધ્વ મિત્ર તમ તપી તપી મિત્ર મિત્ર મિત્ર,
 એક મિત્ર મિત્ર દુર્ધ મમલ વચ્ચિન મિત્ર,
 શ્રી દેવનિમલ મુનિમાલ મરણ કમલ વરેષિ,
 મરણ ૬ શુભકકુમાર મુની સરમનિ રેષિ. ૧

અર્થ—

શ્રી શુભકકુમાર મરિત મુનિમાલ માં તે પવિત્ર
 શ્રોત્રામરદિય મિત્ર મુનિમાલ, શ્રી શ્રોત્રામરદિય મરિત,
 મુનિમાલ ૦૪૫ પરિમાલ, મુનિમાલ મરિત મુનિમાલ,
 મિત્ર રાન મિત્ર આપ માં મરિત મુનિમાલ મરિત મરિત,
 મિત્ર મરિત આપ આપ મિત્ર મરિત મરિત મરિત આપ

ગુરુ સુમતિ સાધુજનિ રોપઈ શ્રી સુમતિસાધુસૂરિ ઉપધ.	૪
જિમ હેમવિમલ ગુણુ ગેહ તિમ હેમવિમલસૂરિ દેહ,	
સધ નઈ દિઈ સોભાગહરિય, સૂરિ સોભાગહરિય.	૫
હેમ સીસ તાસ પટ્ટધાર, સૂરિ સોમવિમલ ગણુધાર,	
તિણિ તવીઉ કુલ્લકકુમાર, શ્રી સધનઈ જયજયકાર	૬
શ્રી ગૂનરદેશ પવિત્ર, તિહા નગર અઝઈ સુપવિત્ર,	
નામિ શ્રી અહમ્મદવાદ, સુરપુરસ્યુ જે લિઈ વાદ	૭
તિહા પુર ઇઈ પવિત્ર અનેક, સિરિ રાજપુર સુવિવેક,	
તિહા રચીઉ રાસ ગ્સાલ, જે ગાતા સુખ વિશાલ	૮
વમ્તુ ફહા ચોપઈ પગમાણુ, મત ત્રિણિ ત્રિડોત્તર જાણુ,	
શત ચ્યારિ પચવીસ લોક, ભણુતા હુઈ પુણ્યમિલોક.	૯
નવત્સર સોલતેત્રીસ ૧૬૩૩ ભાદ્રવા વદિ આઠમિ દીસ,	
શ્રી નેમિ જિણેસર સામી, તસુ નામિ નવનિધિ પામી.	૧૦

—છતિ શ્રી કુલ્લકકુમાર રિપિ ગસ સંપૂર્ણ:-ઇલદર્ગ નગરે
પુન્યપડિત શ્રી લક્ષ્મીકુલગણિ શિષ્ય સુ૦ રાજકુલ ૮-૧૯ લી.

૧ કુમરગિરિમડણુ શ્રી શાંતિનાથ સ્તાવન.

આદિ—

સરમ વચન દિઉ સગસતી, સનિ જિણેસર રાય,
ભગતિઈ ભાગ્યુ વીનતી, પામી શ્રી ગુરુ પાય.

૧

*

*

*

અતે—

સા(ડ)ત્રીસે ફહે ક્રી, વીનવિત્ર અતિ જિણુદ,

શ્રી સોમવિમલ સૂરિ ઈમ ભણુઈ, કુમરગિરિઈ આણુદ.

૩૮

૨ સઝાય—આદિ—કપૂર હોવે અતિ ઉજલુ. (મારી પાસે છે)

૩ સઝાય—આદિ—નગર ગતનપુગ જાણીયઈ, સુરવર સમવડિ જાણી-
યઈ (મારી પાસે છે.)

૧ પદ્મસિ સત્તમ— સ ૧૧ ૨—વિધાં

૫ ૬૫ ૧૬૧૧ ગીતા

આ ઉપરાંત મધર્મા સપસત્ર જાળાવનો ૨૨૫૦ ૬

૧૪૩ પુણ્યસાગર (ખ. જિનદસ સુરિ સિં)

(૧૩૨) મુખ્યાદ્ય સધિ. ય ૧૬૦૪ ૭૬૫મેરમં.

અતે—

૪મ જ મનર્ધ મોરમ આમિર્ધ, એક અચ્છવજ બલવડ સિવ સમિર્ધ

નિમ મનધ એક ગુણિ બરિધ ૪મરમ અમર બ્રહ્મસ્થિર્ધ

સવન મોક્ષ ચગાનર વરસર્ધ દોસધમેર નવર મુખ વિવસર્ધ

બી જિનદસ સુરિ આ સીસધ પુણ્યસાગર ઉચ્છવજ જમીસધ ૮૮

બી જિનમજ્જિધ સુરિ આરેસધ મુખ્યાદ્ય સ્થિતિ અમિર્ધ ૬૫મેરમં

પાસ પસાવધ એ રિધિ મુખ્યાં રિધિ સિધિ ચાવડ નિપુ બળ્યાં ૮૬

સિખિયા લ બી દયાજાનિમજ્જિ સિખ ૫૬૧૧ પ્રાપ્તિએન સ

૧૬૬૧ વર્ષે બી સમેરમપુર —૧૬૫૫૨ મ ૫૦ ૬૮

[ખ. જિનદસમરિના ત્રિમા મયે સ ૧૫૫૦ અને ૧૫૬૧

ના મયે છે અને તેમજ પદ્ધતિ જિનમાજિમસરિના સ ૧૫૮૦ ૧૫૮૪

૧૫૮૦ અને ૧૫૮૮ ના મયે છે ખા. ય અમ ૧ અને ૨]

૧૪૪ વિમલચરિત્ર (૮૦ દેમવિમલસુરિ—જોશામદર્શસુરિ

—સોમવિમલસુરિ—સપથચરિત્ર સિં)

(૧૩૩) શાન્તસિદ્ધ શાસ—નવકાર ચરિત્ર સ ૧૧ ૫ અચ્છવજ ૫

૧ આ નવકાર (નવિવસા)મં.

અતે—

૧૫૫૦ ૬૦ સજીરે અવધાનર્ધિ જામિ જાજુ પજુમર્ધ ૫૫.

મુજિ મુરે જાજુ

૧ દેમવિમલ મરીમારે. આ તમ પદિ માદર્ધ રાજ. ૧૮

સૌભાગ્યહરિષ સૂરિ ગુણિસરે, માં મહિમા કેર કદ, મું
 તસુ પટિ સુવિહિત સુદરે માં સૌભવિમલસૂરિદ મું ૬૯
 પડિતતારે ચંદ્રુરે માં બુદ્ધિ અમયકુમાર, મું
 સાધુશિરોમણિ દીપતારે માં ચારિત્ર પાલક સાર મું ૭૦
 સંધ્યારિત્ર નામધં બલારે માં મૂરતિ મોહણવેલિ મું
 પીહરને પીડયા તણારે માં સાધુ ગુણ કેરધં વેલી મું ૭૧
 તાસ તણુમ સુપસાઉલકં રે, માં નટપદ રહી ચુમામી મું
 રાસ રચીઓ નુકારનોરે માં મીપિધ હિયયાં ઉલ્લાસી મું ૭૨
 ચુપધં

સવત્ સોલ પચોતેર સાર, સુદિ પડવત સોહધં ગુરવાર
 સરવડિ વરમધ આવણુમાસ, જગ સધલાની પુહુચધં આસ
 રાજસિહ રાસઉ જે બણુધ, રતનવની કયાસુ ગણુધ
 નવનિધિ મગલમાલા મિનધં, વિમલ ચારિત્રધં વાહિત ફલધં

—૧૦—૧૬ પૂજ્યારાધ્ય શ્રી આચાર્ય રા શ્રી વિમલચારિત્ર
 સૂરિ (૫૬) કમલ સેવક શિષ્ય હેમચારિત્ર ગણિ લિખિત (આ પ્રશ-
 ન્તિ સ્વં ચિમનલાલ ડાહ્યાભાઈ દલાલ એમ એ એ લખી મોકલી
 હતી આ પ્રત વડોદરાની સેટલ લાયબ્રેરીમા હોય તેમ જણાય છે)
 હેમવિમલસૂરિ જીઓ ન ૬૫ અને સૌભવિમલસૂરિ જીઓ ન ૧૩૦

૧૩૫ રાજપાળ (પીપ્પલક ગાં સ્થાપક શાતિસૂરિ તેના
 સત્તાન ને પટ્ટપરંપરામાં પૂર્ણચંદ્ર શાખામા
 ૧૫ મી પાઠે પદ્મતિલકસૂરિ-ધર્મસાગરસૂરિ-
 વિમલપ્રલસૂરિ-શિષ્ય.)

(૨૩૪) જ બુકુમાર રાસ સ ૧૬૦૬ (૧) માહ વદ ૭ રવિ
 આદિ—

સકલ જિનવર સકલ જિનવર સકલ સુખકાર,
 સકલકલા મોખિત વિમલ મુખ મયક સમ અમલ સોહ,

અક્ષ હર્ષ અખેયે કરિ મુખનિ નારિસુ રત્ન મોદે,
તસુ પાપકર્મ નિન નમુ આણી મનિ ઉદ્ધામ
જૈનમ મણુપર પ્રણમનાં આરે જુદિ રામ. ૧

* * * *

અ તે—

કલિદા ઉપદેશભાતથી આ મુખે હીરે સિંચારે,
તેહ અતલ જલણી કરી મેં ગવિઓ એ સમસારે
વિક્રમશયે શાપીઓ સવન સ્વપ્નદ્રુડ જાણે
દોઈ મુનવર સવિચારે માસ મને મધુ જાણે. ૨૧

દુષ્ણણા મુનિ તિથિ બધી નિહિ દિનિ ચારલ સવિચારે,
આ રાસ સુપસાકમ, અતિ રમ્ય છે કલિચારે.
શ્વેત તળી શખે દુઝા શાંતિચરિ આસપરે,
પીપલ મચ્છ નેહું શાપીઓ આઠ રાસ સિદ્ધાંત ચારે. ૨૨

સાસન દેવે અલેખી મુને સાંનિધિ આવેરે
મદિમા અનિદ્રિય પાદની સામન જિનનું જોવાવેરે
ક્રી એ શાળા એ પાલમી પૂર્ણચંદ્ર આ નાપરે
વ્યા પારે પનરમે પદ્મનિભામરિ નામરે. ૨૩

શ્રી હમઘામઘરિય તસુ પારે ગુણ આગેરે
શ્રી વિમલપ્રભ મુનેર સેહે જ્યારતા એ રૂગેરે
તે ગુના પલ જ્યુમી આવે જ જુહારે,
મુનિ સુગઘાસ જાણે હમ હીજે સદાસ અવતારે. ૨૪

કવિ

પ્રથિ જ જુ મુખ્યે x x x

—૫૨૭ શ્લોક ૬૫૫ મધ્યમ. ૨૫-૧૫ લીં સ્ત. ૭.

આ વિવલમચ્છમાં જે જીલ્લા હર્ષસાગરમરિ થયેલા અને જેના
ધર્મ પ્રાપ્તિમા પરના ૫ ૧૫૧૨ ૧૫૧૫, ૧૫૩ ૧૫૩૧ અને
૧૫૩૫ ના મઠી આવે છે તે આ મઠની વિભવિયા શાળામાં થયેલા

ધર્મસુદરસુરિના પદ્ધર છે, બ્યારે ઉપર પ્રશસ્તિમા જણાવેલા ધર્મસાગરસુરિ તે પૂર્ણચંદ્ર શાખામા થયેલા પદ્મતિલકસુરિના પદ્ધર છે આ રાસતો સવત બરાબર નક્કી થઈ શક્યો નથી.

૧૩૫ ક હર્ષવિમલ(તં વિજયદાનસુરિ-આણુંદવિમલ શિં)

બારમત સઝાય (૧૬૧૦ પહેલાં).

અતે—

તપગચ્છ મડણ જણીધએ, માં આણુંદવિમલ સૂરીંદ,

તસુ પાટઈ ગાયમ સમાએ માં વિજયદાન મુણિંદ. ૬૪

શ્રી આણુંદવિમલ તણુએ માં હર્ષવિમલ ગણીશ,

મીસ કહઇ બણતા હુઇએ માં નવનિધિ તસુ નિશિદીસ ૬૫

(પ્રં કાં ચોપડામા લિ. ૧૬૧૦)

૧૩૫ ખ પ્રમોદશીલ શિં

૧ શ્રી સીમધર જિનસ્તોત્ર-વિચાર મયુક્ત સ. ૧૬૧૩ ફાગણ શુદ્ધ ૧૦

આદિ—

સરસતિ સામિણિ ખે કરજોડી, ગુણુ ગાયસુ આલસ સવિ છોડી,

મીમધગજિન રાયતુ, જયુજયુ સીમં

પુષ્કલાવર્તી વિજયનુ નામ, પુડરીકિણી નયરી અભિરામ,

આમ મિ કરીયસુ ગોમતુ-જયુજયુ મીમં ૧

અતે—

અનંદ સોલતેરોત્તરઈ સાર, શુદ્ધિ ફાગણુ દસમી ઉદાર,

ઈમ ગાયુ ઉત્તર આણી, તુમ્હે વદઉ ભવિઅણુ પ્રાણી ૩૬

કવસ

૬૫ મીમધગ જિનવર નમિઈ, અસુગસુર ભાસુરસમ જિનગય દુદ,

દુષ્પ દુર્ગતિ ભજ્યુ ભજ્યમણુ રજ્યુ ભવિષ્યુ પૂરિઈ પુંદ્ર સુદ,
 તપમણિ સુદાહર ગુણમણિ અપર, પ્રમોદશીલ પદ્મિતપર,
 તમુ સીસ નોમણ અમીન તોમણ સીમપર જપકર ૪૨ ૩૭
 ૨ શ્રી ૨૦ વિદ્યરમાન બેસ પ સચુદ્ધ ૧૭૦ જિનનામસ્તવન,
 અતે— સ ૧૬૧૭ શ. પૂ. ૧

સવત સોલ તરેતરઈ એ રાણુ શુદ્ધિ રસમી ભણિદ,
 સચરિસુ જિન સચુલ્ય એ ઉચ્ચ શીમાઈ અણિદ ૨૪
 સચરિસુ જિનવરતણુએ સ્તવન ભણિઈ નરનકરિ પું
 તે નર મુખ સપતિ લલિઈ એ નિમિઈ તરઈ સસાર ૨૫
 હલક.

હમ મકલ શિષ્યુદ્ધ દુષ્પ નિકલ વહઈ ભવિષ્યુ ભાવસિઈએ,
 દુષ્પ દુર્ગતિ ભજ્યુ ભજ્યમણુરજ્યુ, ગિણુ ગુણ ગઈ દરપસિઈએ
 તપમજ્જમણુ દુરીમજ્જમણુ સોમવિમલ સારિ જવવિરએ
 પ્રમોદશીલ સીસ જપઈ સમ અશ્વિક્ષ મુદ્ધરએ ૨૬
 ૩ વીરસેન સજ્જાપ. (વિગ-વિષય).

આકિ—

મસ્તવિ સામિણિ પદિહું પ્રણમીઈ અવિરસ પાંચી ૭૯ નામિ પંચી
 પાંચી વણી ૬ નામિઈ તેલના પવ પ્રણમી કરી.
 ભમ સમય કુંજ બેસુ સાંભવળે જલક પરી.
 નવરીજ અપા અતિદિ રમડી નિહાં જિતલુ રાહને.
 દૂર ગામ રેસદ કરી મોટી સમસ મહીઆંચિ માણજ. ૧

અતે—

હણિપરિ ને નર ઉપનમ આકરિઈ તપ જપ સવમ ભવિઈ અણુસરિઈ
 અણુસરી ઉપસમ પર્મ કરસિઈ સસારસાગર તે તરિઈ.
 પર્મપાન સુધા નેદ હરિસિઈ મુખતિરમણીસુ તે વરિઈ.
 હમા અનંદ જિનપમ કરસિઈ મુખ બહીસે તે નરા.
 પ્રમોદશીલ સીસ જપઈ રામપર હાન્હે નરવરા. ૨૫

૪ અધકસૂરિ સઝાય

આદિ—

પહિલૂ પ્રણમુ સરસતિ સામિણી, ગજગતિ ચાલઈ હંસાગામિણી,
ગજગતિ ચાલઈ હંસાગામિણી.

હંસાગામિણી નમી પહિલૂં પછઈ સહિયુરૂ મનિ ધરૂં,

તે પ્રભાવિછે ક્ષમાસખંધ શાસ્ત્ર જોઈ હુ કરૂં,

સાવરિય નયરી ભલી નયરી રાગ શ્રી જિતશત્રુ એ;

પુર ગામ દેસે કરી મોટઉ અધક નામિઈ પુત્ર એ.

૧

અતે—

અધક સૂરિનિઈ ધાણુઈ ધાલી પીલએ,

અગનિકુમાર પદવી પાવએ,

પાવ એ પદવી કોષ કરણિ દેસ તિહા બાલિઉ ધણુઉ,

દડકારણ નામ ફૂળ કોષ ફલ એહવા મુણુ,

તેહ તણે શિષ્યે પાચસિઈ તિહા મુગતિ હેલામાહિ વરી,

પ્રમોદશીલહ શીસ જ પછ ધર્મકરૂ ક્ષમા મનિ ધરી

૮

૧૩૬ જયવંત સૂરિ* (અપરનામ ગુણુસોભાગ્ય. વડતપા-

ગચ્છ વિનયમ કન ઉપાધ્યાય શિ.)

(૨૩૬) શૃંગારમજરી સ. ૧૬૧૪ (આમા શીલવતીનુ ચરિત્ર છે.)

* વડતપાગચ્છના સ્થાપક વિનયચંદ્રસૂરિ થયા કે જોણે પહેલાં તપગચ્છીય (નવીન કર્મ અથાદિના કર્તા) દેવેન્દ્રસૂરિ પામે દીક્ષા લીધી હતી ને ત્યાર પછી સૂરિપદ લઈ તેમનાજ સમયમા જૂદી પ્રરપણા કરી અને પોતે અમાતમા વડી પોશાળમા રહ્યા, તેથી તેમનો ગચ્છ વૃદ્ધ યોગાલિંક તપગચ્છ અને ટુંકમા વડો તપગચ્છ એવખાણો (આ સ ૧૩૦૦ ની પછીના ૨૫ વર્ષમા બન્યુ) ત્યાર પછી આ વડતપગચ્છમા ગ્લાનકર સૂરિ થયા કે જે પ્રસિદ્ધ રત્નાકર પચ્ચીત્રીના કર્તા ગણાય છે, તેમણે સં ૧૩૭૧ મા ગતુંજયપર સમરાશાહે કરાવેલી ઋષભદેવની

દુખ દુર્મતિ બળતુ બળમળ રળતુ બળિયળ પુરિં નુદ મુદ,
 તપમતિ શુભર મુખમળિ આમર પ્રમાદલીસ પાંખિયાર,
 તમુ મીસ બોલમ બાળિય તોલમ મીમધર બલસાર ૪૨ ૩૭
 ૨ મી ૨૦ વિદ્યરમાન બાલ પ રામુન ૧૭૦ જિનનામરતવન
 અતિ—

ઈ ૧૬૧૩ ૧૬ યુ ૧૦

સવન શોભ તણાદઈ બ હામુન શુદિ દસમી નવિન
 સતરિયુ જિન મગુવ્યા બે તણ વીખાઈ આમિન ૨૪
 મતિરિયુ જિનવરનાયુબે સવન બલિય નરનાઈ નું
 તે નર શુખ મપતિ બલિય બે નિમિઈ તરમ રાસાર ૨૫

કાલ

બા નમસ જિતુદ દુખ નિહદ વહી બલિયળ આમિનમે
 દુખ દુર્મતિ બળતુ બળમળરળતુ જિતુ મળ આર દરપસિબે
 તપમજ્જમળ દુરીયરિ ડખ શોભવિમસ મારિ બલિયબે
 પ્રમાદલીસદ રીબ બજા મપ મરિય મુદગાબે ૨૬
 ૩ બીરકાન મજાન (જિનનામરતવન)

આદિ—

નર બિ નામિનિ પતિસ રાખમી બલિય વાંમી નિદ નામિ જોમી
 જામી નામી ન નામિઈ તોદના પપ પ્રખમી હી
 નામ નામ નૂબ બોન રાંબવબે જિન પરી
 નવરીબ મપ બલિય ડબી નિદા જિનસતુ શકન
 ૪ મામ રેમ હી મામ રામ મનીબસિ આમ ૧

અત—

પંજીપર / નર પનમ આદરિ તપ બલ મપમ બલિય આમુમરિઈ
 બલમી તપમ પમ હસિઈ રામારમર તે તરિઈ
 પમપાન મપા નેદ હરિમિઈ મુગનિરમળી ન વરિઈ
 શુખ બલ જિનપમ હસિઈ શુખ મહી તે નસ.
 પ્રમાદલીસ સીસ બજા રામાર તુમે નરવર ૨૫

ખીજી પ્રનમા નીચે પ્રમાણે આદિમાં છે.

ફૂહા-ઉદય અધિક દિન દિન હવર્ધ, જેહનર્ધ લીધર્ધ નામ,
તે પાચે પરમેષ્ઠિને, હુ નિત કર્ક પ્રણામ. ૧

શાસન સોહકરી સદા, શ્રી વિદ્યા શુભરૂપ,
તે મન સમર જેહને, સેવે સુરનરબૂપ. ૨

પાઠક રાખી સઘ સાથે ચાલી નીકળ્યા. તે પાઠક પાસે કર્માશાએ ધાર્મિક અભ્યાસ કર્યો, આ ધર્મગતસૂરિના એ પ્રધાન શિષ્યો હતા-૧ વિદ્યામડન (કે જેને સૂરિએ આચાર્ય સ્થાપ્યા) અને રત્ન ઉપરોક્ત વિનયમડન ગૂજરાતના આદ્યાહ બહાદુરશાહને જ્યારે પોતાનો મોટો ભાઈ સીક-દર ગાદીપર હતો ત્યારે ગીમાઈ ચિનોડ ગયો તે વખતે કર્માશાએ એક લાખ રૂપિયાની મદદ કરી હતી, પછી જ્યારે બહાદુરશાહ આદ્યાહ થયો, ત્યારે કર્માશાને ખોલાવી તેણે બહુ માન આપ્યું. કર્માશાએ આદ્યાહનું ફરમાન લઈ શત્રુજય પર ઋપમનાથ તથા પુડગીકની મૂર્તિની સ. ૧૫૮૭ વૈશાખ વદિ ૬ રવિવારને દિને પ્રતિષ્ઠા કરી અને તે આ વિદ્યામડન સૂરિના હસ્તેજ કરવામા આવી આ વિદ્યામડન સૂરિના પ્રતિમાલેખ સ ૧૫૮૭ નો ભાગ ખીજમા અને સ ૧૫૯૭ નો ભાગ પહેલો લેખાક ૧૧૦૭ મળે છે આ સૂરિના શિષ્યો નામે જયમડન, વિવેકમડન, રત્નમાગર, સૌભાગ્યરત્ન (પછીથી થયેના સૂરિ કે જેને પ્રતિમા લેખ ભાગ ખીજમા સ ૧૬૩૪ નો મળે છે) અને સૌભાગ્યમડન હતા, કે જે બધા શત્રુજયપર હિંદુ ઉત્સવ પ્રમુખે હાજર હતા. આ પૈકી વિવેકમડને ચિનોડમા પાર્શ્વનાથ અને સુપાર્શ્વનાથના હિંદુ કર્માશાએ મદિરા બધાવેલા તેમા પ્રતિષ્ઠા કરી હતી

વિનયમડન પાઠક ઉપાધ્યાયે પણ ઉપરોક્ત શત્રુજયના ઉત્સવમા મારો ભાગ લીધો હતો તેમના શિષ્ય વિવેકધીર ગણિ અને આપણા કવિ જયવત સૂરિ વિવેકધીરે હિંદુ ઉત્સવની પ્રગતિ સરકૃતમા રચી. તે ઉપરાંત તેજ મમયમા લાવણ્યમમયે (જુઓ ન ૬૬) આ કર્માશાના ઉદ્ધારની નાની પ્રશન્તિ સમ્પ્રદાય પોતાના હસ્તથી લખી છે (સ. ૧૫૮૭) કે જે પ્રગતિ હાલ શત્રુજયપર કોતરેલી વિદ્યમાન છે વિવેક-

(૨૭૬) માપિદત્તા સુસ સ ૧૧૪૩ મગધર શુદ્ધ ૧૪ રવિ.
આદિ—

૧૧મ નામ દાતા ૧૧મ. જમણ ૧૧મ પુખાદિ

૧૧મ નિલ્લુદ પ્રથમજ નમ, જેણે કરી ૧૧મ પુખાદિ.

૧

* * * *

૧૧મની ૧૧મી કરી. આ સુરિનો મગ્ધ સ્થાપક મગ્ધ કહેવાયેલ. આ
મગ્ધની કુચુકચીવ (ભરમી) શાખામાં અનેક આચાર્ય થયા તેમાં
વિજયસ્થ સુરિ નામના એક પ્રતિષ્ઠિત આચાર્ય થયા કે જેના પ્રતિષ્ઠા
બેબો સ ૧૧૩૭ ના મા. પ્ર. સ. જામ પહેલાના સેનાઈ ૩૪ ૪૮
પર ૭ માં અને જામ બીજામાં સ. ૧૫૧૩-૧૫૨૬ અને ૧૫૩૭
ના અને ત્રાકરૂત સમક્રમાં સ. ૧૫૩ ના મળી આવે છે તે વેદી
એક ૪૨થી જણાવે છે કે તેઓ વિજયધર્મસુરિના પદ્મર દત્તા (વિજય-
ધર્મસુરિ તે વિજયનિક્ક સુરિના પદ્મર દત્તા) આ વિજયસ્થસુરિના
ધર્મસ્થસુરિ નામના સિખ થયા કે જેના ૧૧મી બેબો સ ૧૧૪૪-
૫૩-૬૧ ૬૫-૬૬ ના ઉગ્ર જામ બીજામાં મળી આવે છે આ ધર્મ-
સ્થસુરિએ સધાપતિ ધનરાજના સધમાં આપુ વગેરે લીધેની ભાગ્ય કરી
તે સધ સાથે મેઘાટ (મેઘાડ) માં જઈ જિવરૂદ (જિવેરા) પર્વત મથા
ત્યાં તે વખતના મહાન સમ (સુમામસિક) રાજા (સભ્ય સ ૧૫૧૫
થી ૧૫૮૧) એ મહા ઉસવથી પુરપ્રવેશ કરાવેલો તે નગરમાં પ્રખ્યાત
કર્મોશના આપ તોભાસાક તે સુરિની ભક્તિ કરવા લાગ્યા. રામસભ્યમાં
તે સુરિએ પુરપ્રવેશ નામના આજ્ઞાને વાદમાં પરાજીત કર્યો, તેવાસાકે
સતુજપર પહેલાં વસ્તુજાએ (સ ૧૨૮૮) કરાવેલી પ્રતિમા અને સ્વાર
જી સમામસિક સોનીએ સ ૧૩૭૧ માં ઉપરોક્ત સ્થાપક સુરિ
પાસે પ્રતિષ્ઠિત કરાવેલી પ્રતિમા પર મુસસમનોએ આક્રમણ કરેલ દેવાથી
તેનો ઉદાર કરજની છાંછા કરતાં ધર્મસ્થસુરિએ આજ્ઞાને દત્ત કે તે
મનોરથ તેના પાંચ પુત્રોમાંથી સૌથી નાનો કર્મોશ પૂર્ણ કર્યો અને તેની
પ્રતિમા પોતાનો સિખ કર્યો. પોતે ત્યાં સ્થાપિત નામે વિજયમગ્ધ

ખીજી પ્રનમા નીચે પ્રમાણે આદિમાં છે.

ફૂલ-ઉદય અધિક દિન દિન હવર્ધ, જેહનઈ લીધઈ નામ,
તે પાચે પરમેષ્ઠિને, હું નિત કરૂં પ્રણામ.

૧

શાસન સોહકરી સદા, શ્રી વિદ્યા શુભરૂપ,
તે મન મમરૂ જેહને, મેવે સુરનરભૂપ.

૨

પાઠક રાખી સઘ સાથે ચાલી નીકળ્યા. તે પાઠક પાસે કર્માશાએ ધાર્મિક
અભ્યાસ કર્યો, આ ધર્મરત્નસૂરિના એ પ્રધાન શિષ્યો હતા-૧ વિદ્યામ-
ડન (કે જેને સૂરિએ આચાર્ય રથાપ્યા) અને રત્ન ઉપરોક્ત વિનયમડન

ગૂજગતના બાદશાહ બહાદુરશાહને બ્યારે પોતાનો મોટો ભાઈ સીક-
દર ગાદીપર હતો ત્યારે રીમાઈ ચિનોડ ગયો તે વખતે કર્માશાએ એક
લાખ રૂપિયાની મદદ કરી હતી, પછી બ્યારે બહાદુરશાહ બાદશાહ થયો, ત્યારે
કર્માશાને ખોલાવી તેણે બહુ માન આપ્યું, કર્માશાએ બાદશાહનું દરમાન
લઈ શત્રુંજય પર ઋષમનાથ તથા પુડરીકની મૂર્તિની સ ૧૫૮૭ વૈશાખ
વદિ ૬ રવિવારને દિને પ્રતિષ્ઠા કરી અને તે આ વિદ્યામડન સૂરિના
હસ્તેજ કરવામાં આવી આ વિદ્યામડન સૂરિના પ્રતિમાલેખ
સ ૧૫૮૭ નો ભાગ ખીજામાં અને સ. ૧૫૯૭ નો ભાગ પહેલો
સેખાક ૧૧૦૭ મળે છે આ સૂરિના શિષ્યો નામે જયમડન,
વિવેકમડન, રત્નસાગર, સૌભાગ્યરત્ન (પછીથી થયેના સૂરિ કે જેનો
પ્રતિમા લેખ ભાગ ખીજામાં સ ૧૬૩૪ નો મળે છે.) અને સૌભાગ્ય-
મડન હતા, કે જે બધા શત્રુંજયપર ઉક્ત ઉત્સવ પ્રમજે હાજર હતા.
આ પૈકી વિવેકમડને ચિનોડમાં પાર્શ્વનાથ અને સુપાર્શ્વનાથના ઉક્ત
કર્માશાએ મદિરો બધાવેલા તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી

વિનયમડન પાઠક ઉપાધ્યાયે પણ ઉપરોક્ત શત્રુંજયના ઉત્સવમાં
સારો ભાગ લીધો હતો તેમના શિષ્ય વિવેકધીર ગણિ અને આપણા
કવિ જયવત સૂરિ વિવેકધીરે ઉક્ત ઉત્સવની પ્રશસ્તિ સંસ્કૃતમાં રચી.
તે ઉપરાંત તેજ મમયમાં લાવણ્યસમયે (જુઓ ન ૬૬) આ કર્મા-
શાના ઉદ્ધારની નાની પ્રશસ્તિ સંસ્કૃતમાં પોતાના હસ્તથી લખી છે (સ.
૧૫૮૭) કે જે પ્રશસ્તિ હાલ શત્રુંજયપર કાતરેલી વિદ્યમાન છે વિવેક-

મિહિર્ મુઠ્ઠા બાળીએ તે દાંથી છે ચમ	
વધી વિશેષી રીતનું રિઝે રસ રમ અમમ	૩
આદિત્ય નિમલ બધ તે નિગ સત્ય પ્રમાણ	
જાસ-આપ્પાન વણજીય રિઝ મુઠ્ઠા નિર્મલ વાણિ	૪
કનિયા મરિયા વિસ્તરે હથીય વાતા આસ	
કેલ્ય બની રજે ગિણે સો રિઝ કમન વિસામ	૫
નિવિપરે કેલ્યનુ નિગ રમતિ અનુસાર	
તુઠ્ઠા પમામમ પ્રસાદથી અમિ વાણી કિત્તાર	૬
પૂરે છે સાને ક્ષી બેલનાં અસ્ત પ્રસિદ	
તેમુઠ્ઠા રસિક જાનમરે એ મેં વજન જાન	૭
કેલ્ય લવી મુઠ્ઠો અર્ધ જાન ક્ષીય છે	
તે આદિત્ય સુઅસિ સુણયો સુ સુવિને	૮

અતિ—

વડ તપમઠ સોદાશરે શ્રી ચિનપમકન સારશિ,
સનમ આગુપા દો જે અમિ ધર્મમદાય

ધીર મહિ સિવસાહેબાં અપ્રતિમ નિપુણ જ્યા તે તેમજુ ઉજા વીધો
બારના કાંઈમાં મૂલમ નિરીજીય સકિત વાપરી છે તે સિંધીએના નિમા-
કુપર જી કેમરેખ રાખી છે કે તેનું સુદસ લાલ જન પ્રભા એમને
તે આ અખિના સુદાસ જાવત પાંતે ૧૬૧૪ માં મૂડાગી કવિ
ત્યામા મૂડાર મગરી નામનો એક ગ્રંથ જાન્યો છે કે તેની રચના
જાણી સરમ આન મુદ્ર છે આમાં સીસકાનું અર્થિત વર્ણવેલું છે આ
કહાન સમાર મુનિમલસાગી જિનનિગપછા સમુજાલીયાદાર અ
ધની પ્રતાપના પરવી લીધી છે વિદ્યામાં ત્યાંથી જોય તેનું આપ્પા
કવિએ ૫૪ી સરિની પદવી પ્રાપ્ત કરેલી જણાય છે ય ૧૫૮૦ માં
સમુજાગોદાર વખતે ૨ વર્ગની ઉમર એકામાં એકી મળીએ અને
૧૬૬૩ ની તેમની કૃતિ મળી આવે છે તે પરથી તે એકામાં એક
૨૫ વા છપ્પા જણાય છે

૩૦

જે જગિ ધર્મમહાય ગુણાકર સુવિદિતનઘ પુરિ, કિધ
તમ સીમ ગુણુમોભાગ સુનામઈ, જયવતસૂરિ પ્રમિદ્ધ,
તેણુઈ રમીકનન આગ્રહ જાણો વિરચઈ સતીસુચરિત્ર,
ઉત્તમ જન ગુણુ સુણુતા ભણુતા, દુઈ જનમ પવિત્ર ૫૨૮
સવત સોલ મોહામણો હો, સુદાઃકૃત્તે ત્રિતાલઉ ઉદાર (મ ૧૬૪૩)
ગાગમિર સુદિ ચક્રદમિ દિનઈ હો દીપતુ રનિવાર ૫૬૧

૩૦

દીપતુ રવિવાર સુનેદિગિ સમિ, વગ્નઘ ટપરાશિ.
એ ઋપિદત્તા ચરિત્ર વપાણિક, જયવતસૂરિ ઉહલામિ,
નૂન અધિક જે ઈઈ આગમથી મિછા દુકક તામ,
કવિતા વક્તા શ્રોતાજનની, ક્ષણ્યો મિતિ દિનિ આસ. ૫૬૨

(૫ ૨૨ ૫ ૧૫ ગુ. વિ) કે૦ ખ ૧,

—કનિ ઋપિદત્તા રામ સપૂર્ણ ત્રયાશ્ર ૯૦૦ શુભ ભવતુ
પા ૪૯ ૫ ૯ આ ૩, ૨૩-૧૩ મા; ૩૫-૧૨ વી પા, ૧૯-૧૭ લી,

—સ ૧૭૦૬ વર્ષે બાદ્રવા વદિ ત્રયોદશી વાર મોમે ત્રયાશ્ર
૯૦૦. ૨૮-૧૪ બાલવિજયણ, ૧૯-૧૫ લી.

(૨૩૭) નેમિરાજુલ બાર માસ વેલ પ્રબંધ.

આદિ— રાગ મહાર-ધૂરિ દ્વહા—

વિમલ વિહગમવાદિની, માતા ઘઉં વરદાન,
દ્વાદશ મામ મોહામણા, ગાઉ જિન ગુણુ ગાન. ૧
વૈધક જન મન રીઝવઈ, માનનિ મોહણુ વેલિ,
ગુણુસોભાગ મોહામણી, વાણી ઘઉં રગરેલિ. ૨
સુગતિ માનિની મનિ ધરી, રાગુલિ છડિ નેમિ,
પિઉ વિદ્યુરત મોજકુચરિકુ, વિરહ દ્વઈ જિહ નેમિ. ૩

x

x

x

x

અતે—ગદ માસ મુઠુ ગિજનગાહો માતાં મહારા પ્રગાહ
 ત્રાદિ અનતી આમનઈ દો સુખનાં કુર્મ આત્મદા
 ગુરુ—ગુણનાં કુર્મ આમદા સમર્થ ગિજનગુણ અતિદિ રસાત્ર
 મન નામ આરિ નેદગ બળનાં દિન દિન ગમસમાસ
 શી વિનયમદન ગજા અનોયમ તપમઠ ગજને મદ
 તસુ રીસ જયવન સરિ ર વધી સુખનાં કુર્મ આત્મદા ૭૭
 —મણિ ત્રાદિસુદર લાંબાત ભીમસ્યા નમરે સવન ૧૦૦૬
 ૪-૨૧ (વિ ૫ —મધ્યમ શ્લોક ૧૦૫ ૪-૧૭ લી —અધ્યમ પાનાં
 ૧ અમ

૭ સીમંધર સ્તવ ૩

અર્પિ—

રામ સુમેરી

સ્વસ્તિશી પુરગિજી મોરો સુખમુ સીમંધર રમિ
 મુ એસનાં અમન મરે અનોદર મેદન નામ
 સુખ—મમસ તોરે વેપીઓ, મન—અમર મુદરસ પુર
 વન મેળવા અમને મળે કિમ હૃદ્યાનિક દુરિ ર
 વાદસા તુ પરદેસે નામ રદિગરે
 દુરિ નમન મેસાવેરે વાદસા તુ ૧

*

*

*

*

અતે—

સાદ શિરોમણિ અણ્ણિએ તો શી વિનયમદન ઉવજવરે
 તાસ સીસ ગુણ અમસે તો, જુલા પદિન સવરે એદવરે ૭૬
 અસે ગુરુ હિમ દિને તો શુદ્ધાર એકનરે
 મમન જયજત પદિને તો શિખીઓ માગિમ સનિ ર—

એદવરે સુખ વનમુદા ૭૭

—૩—૧૩ મો પ્ર ૩

[આ હિને મારે જુઓ મારો લેખ અમદાવાદ પ્રાચીન
 વીસ ૨૧૫ ના ૧ મા અકમાં પ્રકર મળેલ છે]

૧૩૬ ક. સહજરત્ન (આં. ધર્મભૂતિ શિ૦)

૧ વૈરાગ્યવિનતિ. સ. ૧૬૦૫ કાર્તિક શુ ૧૩ રવિ નિધરારી ગામમા
આદિ—

આજ સદ્ગત મનોરથ મનતણા, ભગતિઈ ગુણ ગાઉ જિનતણા,
શ્રીય કુચનાથ દેવ અતિહિ ચગ, નીધરારિ નયઁ છઈ બહુઅ રગ. ૧

*

*

*

*

અતે—

તૂ સ્વામીય દુખમયબજાણુ, તૂ આ સ્વામી શિવપુરમડાણુ,
સવત્સર સોલ પચોત્તરઈ કાર્તિક શુદિ તેરસિ રવિ દિનઈ. ૧૩
વિધિ પપિ ગછિ ગિરઅડિ ગુણુબડાર, શ્રીય ધર્મભૂતિ સૂરી સુવિચાર;
આગમ જે સુત્ર વિચારસાર, પડિઓહઈ ભરીયણુ તે ઉદાર. ૧૪
ચાલિ—ઈય મગલકારણ દુરીનિવારણુ તરણુતારણુ જગગરો,
નીધરાર ગામિઈ સુકૃત ઠામિઈ શ્રી શ્રીમાત્રી જયકરો.
જેહ ભાવ ભગતિઈ એક ચિત્તઈ કુચનાથ તીર્થકર,
વણારીસ સહજરત્ન ઓલઈ, એહ જિનવર સુરતર ૧૫

—સ. ૧૬૧૮ વર્ષે માહવદિ ૧૩ શનૌ. લક્ષત.

(વિ. ધ. ચોપડો પાના ૧૭૦-૧૭૧)

૨ ૨૦ વિહરમાન સ્ત૦ સ ૧૬૧૪ આસો શુદ્ધ ૧૦ કાવિઠામા,
આદિ—

સરસતિ દેવીય નમીય પાપ, ઉલટ અગિ આણીય,
મહીયલિ મહાવિદેહ ખેત્ર સાર, જિનવર ગુણુ જાણીય.
વિહરમાન વીસહ જિણુદ, યુણિશુ જિન વગતિઈ,
શ્રી સીમધરિ પ્રથમ દેવ ગુણુ ગાઉ ભગતિઈ ૧

*

*

*

*

અતે—

સવત સોલ ચૌદોત્તરઈએ, આસો માસિ ઉદાર,
શુદિ દશમી વિજયા દિનિહિ શ્રી ધર્મભૂતિ ગણુધાર. ૮

આતિ-નિ આદિ જિલેસર સપસ નિપેસર, વિરમોન વીસર્ધ તખ્તએ
 ૬ ૥ મન રંગિર્ધ ઉસર અભિર્ધ કાવિદુનવર મુખીય

તેલ યિત્તુખમ્મરુ દુરીયનિવારણ તારણ મીમધિર જિનદ,
 વંધીય મુ આજર્ધ મદિઆ આજર્ધ કદર્ધ સુઝરુન વાચક પ્રવર, ૬

[અમલમગ્નના પદ્મમર્તિ યરિયા નિમા લેનો સ ૧૬૨૬
 ૧૬૪૪ ૧૬૫૪ ના મો છે જુઓ પા. ૨ આમ ૧ અને ૨ તેમજ
 ૭૪ મ સ ૧૪૮૨ મા મળાવતી-અમાનના હસસજ વસિત્તી હાંસવદે
 નામની ગ્રીમી થયો. ૭૪ મનાય પદ્મસજ. દીપ્ત ૧૧૬૯ માં આજ્ઞાપત
 અમલસાદમાં સ ૧૬૦૨ માં, અને તે ૮ વર્ષમાં ગચ્છનાયકપદ મળુ,
 સ ૧૬૭૦ માં પાટણમાં સ્વર્ગેશ થયા. જુઓ પદ્મવર્ણ)

૧૭૬ ખ. કમલસાગર (૮૦ હાથામર ૭ શિ)

૨૪ અનિશ્ચય સ્તોત્ર કડી ૩૬ સ ૧૬ ૬

હિરસ નિદુ લેવા (૧૬૦૬) વૉ વિજયતલસરિ યજ્ઞે ૬૫
 આમર ઉદ્યાપાલશિખ કમલસાગરે ચક્રીસ અવિરત સ્તવન કડી ૩૬ તુ
 રત્નુ—મુનિશ્રી જિનવિજયજીની નેત. હાથમાથ બહાર પાડ્યું. ૬
 ૮૨ માં ગણ પાનાની પ્રતિ છે)

૧૭૬ દેવગુપ્તસૂરિ શિષ્ય (નિવહળીક લખ્ય)

(૨૭૮) અમરકત મિત્રાનક શાસ સ ૧૬૦૬ (સહ. ૧૪૭૨)
 વે. વ. ૪ સ્ત્રી. ૭૪માં

આદિ—

વસ્તુ—

મુકત મુખનિવિ સાક્ષ મુખનિવિ મુકત જિનસપ,
 પપ્પામર પ્રજ્ઞી કડી, મજે માવે હાસી નમેતીય.
 સદિઆ મરજે શિરનામિ એક નિવ કવિસપ સેતીય

કર્મફલા ફલ જાણવા મિત્રાનદ ચરિત્ર
ઓત્તિસિ બહુ બુદ્ધિ કરી સુણ્યો બહુ ધકચિત્ત

*

*

*

*

અતે—

- એવદણીક ગચ્છે સહિયુર સાર, સકલ કલા કેરો બડાર,
શ્રી દેવગુપ્ત વદ્ધ સૂરીય, કરજોડી કહે તેહનો સીસ ૧૬
- સધ કથન થયા ઉલટ ધણો, રચ્યો રાસ મિત્રાનદ તણો,
કુથુ જિણેમર તણે પસાય, રચી ચોપઇ ઉઝામાંહિ, ૧૭
- કુણુ સવત્તર કેહે માસ, રચ્યો રાસ તે કહું વિમાસ
સવત સોલ છિડોત્તરો જાણુ, શાકે ચૈદ બહુત્તરિ વખાણુ ૧૮
- વદિ વૈશાખ ચોથિ તિથિમાર, મૂલ નક્ષત્ર નિર્મલ રવિવાર
તેણે દિને નિપાયો રામ, સામલતા સવિ પુહચે ચાસ ૧૯
- સર્વ ગ્રથની સખ્યા સુણો, દુહા ચોપઈ એકઠા ગુણો
ગાહા વસ્તુ તેહમાહે બલી, શતકપચ બાવીસા મિલી. ૨૦
- વસ્તુ એક ચોપઇ સો ચાર, વલી એકતાલીસ અધિક વિચાર,
પ્રાકૃત ગાથા જાણો પચ, દુહા પચોત્તરનો સચ. ૨૧
- અધિકો ઓછો કહિયો જેહ, સહિ ગુર સાખે ખમાવુ તેહ
કૃપા કરી કવિ ઉપર બહુ, ખરો કરીને બણુજ્યો મહુ, ૨૨
- બણે બણાવે ભાવે જેહ, સકટ નાસે દૂરે તેહ
એક મના સબલિયે જેહ, મુગતિ સવિ લહસે તેહ ૫૨૩

—રાજકોટ યતિના અપાસરનો બડાર.

(દિવદનીઝગચ્છ ઉપકેશગચ્છની શાખા જાણાય છે, તેમા થયેલ
દેવગુપ્ત સૂરિના પ્રતિમા લેખો સ ૧૫૬૭, ૧૫૮૦, ૧૫૭૩, ૧૫૮૩
અને ૧૫૮૮-ધા ચ અને ભાગ તથા નાહરકૃત સગ્રહમા મળે છે,
તેમા તે સિદ્ધાચાર્ય સતાનીય ઓળખાયેલ છે.

૧૪૮ દેવગાજી

(૨૩૬) પદ્યારામ ૧૬૦૬—ગા

એક દેવગાજી નામના વાચકે કલિસાગરના કથા મંથ લખ્યો છે
(પાપબુના બદારમર્મી પ્રતિ) પ્રસાદિન સખાક તરીકે એમ આપીછે કે -
સ ૧૬૦૬ વર્ષે શ્રી ખરનર મજી શ્રી જિનમણિના સરિચિત્રવચનને
શ્રી ચિંતમનમરે વાંચી શ્રી જિતવરણિ સિંધુ. વા. દેવગાજી / તો આ બંને
તે બંને એક દ્રશ્ય સમયે છે

૧૪૮ ક દેવીદારાદિજી

+ ક ૧૬૧૨ક ગાદાનીર મેલાન સ ૧૬૧૧ આમેય શ્રદ્ધિ પૂર્ણિમા યા
આદિ—

ગામ જિત્વક પામે નમી, પામી પરમાત્મક

દેવ / ર જોડે વીનું વાળીતમિ જિત્વક.

૧

*

*

*

*

અતે—

ક્રમસાગ્રી વાંચ.

ક્રમ ૬૨૧ ખરીનર્ગ રતીક વીર જિત્વક,

શાગરપુર મહા ખાવ પ્રજાઈ સરિદ.

૧૧

મજ પુન્ય પદ્યાઈ ખાંધા જિનવરણ

મુન જાવવાસ સચિ દુકુત દરિ નર્ગ.

૧૨

શ્રી તપમજ નામક શ્રી વિજયજાન મરિદ

તમ જાવ પ્રજાઈની મેનર્ગ સુરનરવક

૧૩

તમ નામિ મુનર્ગ દસીક બરમ નિમ્બાત

મેનર્ગ પામુ જિનવર્મ નમ વિખ્યાન

૧૪

મન શોભ મન્યાશોભાસ વરસાદ છે માન,

આનંદ શ્રદ્ધિ પૂર્ણિમા વાર વાંચુ ખાન.

૧૫

કમલ.

ક્રમ મુજીક જિનવર વીર શાગરપુર મહા

તસ પાય પશુમી મીમ નામી, દુરિઅદુરગતિખડણુ,

સેવર્ધ સુરાસુગ, યુણુધ ભાસુર, ગરભવામવિમંજણુ.

દિન ભણુધ દેવીદાસ ગેવક, સકત સધ મગલકરૌ ૬૬

—ઉણુપ્રત. સા ભ. પાટણુ, પત્ર ૪ અને પત્ર ૩ પ્ર કા, વિ ધ

—ચૈત્યં આદિ સમ્રહ ભા ૩

૧૩૯ પ્રીતિવિજય (ત. વિજયદાનસૂરિ-આનંદવિજય શિ)

(૨૪૦) આરવ્રત રાસ ૧૬૧૨, માગ યુ ૧૩ ગુર. સુહાલીમા.

આદી—

પ્રણુમી સાંતિ જિણુસર આમ, સપતિ લહીન જોહને નામ,
શાંતિ જિણુદતણુ ઉપદેશ, સુણુજ્યો ભવિકા કહું લવલેશ. ૧

પચ પ્રમાદ રહિન જિનધર્મ, કીજો જિમં ટાલીજો કર્મ,
જતી આવક બેદે દોય, ધર્મ કરે તે સુખીયો હોય ૨

પ્રથમ ધરમ જતીનો કહું, શાંતિનાથ ચરિત્રથી લહું,
શ્રિતિપ્રતિષ્ઠિત નગર મજાર, ધનો સાર્યવાહ તિહા સાર ૩

*

*

*

*

અર્ત—

સવત સોલ બહોતરો માન, માગસિર મુદિ તેરસિ જાણુ,
સુહાલા નગરે ગુરવાર, રચ્યો આરવ્રત રાસ ઉદાર. ૧૮

તપગણુગનવિભાસન ભાણુ, શ્રી વિજયદાન સૂરિ ગુણુમણિ ખાણુ,
તાસ સીસ પડિત પરધાન, આનંદવિજય ગણિ ગુણુહનિધાન. ૧૯

તસ પદપકજ ભ્રમર સમાન, જસ નામે સધમે જસ માન,
પ્રીતિવિજય કહે ભણુતા એહ, વહિત સપદ આવે ગેહ ૨૦

જિહા લગે અવિચલ મેર બૂધડ, ગગને દીપે શશિ દિનકર,
તિહા લગે પ્રતિપો એહ ચરિત્ર, ભણુતા સુણુતા ચિત્ત પવિત્ર. ૨૧

—ગાથા ૪૬૧. ૧૬-૧૪ લીં.

૧૪૦ હપરાજ (પી નિવાલ દ્રસુનિ-લખિસજ સિ)

(૨૪૧) મુશ્મેન રાસ સ ૧૬૧૩ ૭૬ મુ. ૨ સનિ. અમદાવાદમાં.

અતે—

અવન સોસ તેરેલાકે (૧૬૧૩) જ્વેદ ખાસ મુવિયાવ,	
નુરિ પસિ દિન જીજનુ, સનિવાર રમુ રસાજ,	૨૬
મી પાર્થનવ પસાઠેર્ધ મી ગુરનાર્ધ ઉપગરિ	
મ્મય પુનિમા પલિમગવુએ, ઉદયમવ િમ કિહાર,	૩
અવેમ રામ મજપત એ, મી કિરપદ મુર્દિ,	
નાસ પારિ સેદામરએ તારમોદિ નિમ વદ,	૩૧
મી મુનિચદ સ્તીમરએ, તામુપારિ રમદ રમાવિ,	
વિષમન વિધાનિયુ એ, કિષાપાઠ મુમ ભાવિ,	૩૨

* * * *

નૃપમોદિ મહિસરએ મૂળમજિ નિમ મેવેદિ,	
અરિ મી ગુર દોષનાએ, મી વિધાવદ મુર્દિ,	૩૬
તાસ મીમ મેદામણએ, પડિન મી લખિયા /	
રાસ રચિક નિષ મનિ હરીએ પડિત મી દુર્વસાજ	૩૭
મુમ્મિ મુનિ મુર ગુણિસેએ લાવસજ ગવિરાજ	
વેવરાજ મુનીમરએ મેલા રાવસી સાર,	૩૮
અદિમણવા નમરમોદિએ વિજય મુદ્દન અગિરાજ	
દ્વારાજ પડિન અગ્નમ્મિ, સીર્ધ વડિન મમ,	૩૯

—૨૩ જન જાગે ૮૨-હાલ બ-પાટા, ખ ૧.

(મ્મય પૂર્ણિમામયમાં નિધાયદ્રસુનિ-મુનિચદસુનિ પદ વેવેલા
 થપ સ ૧૫૫૧ નો મળી આવે છે તેમાં ૧૧૧૮ પા. સ પદે
 અમ.)

૧૪૧ સિદ્ધિસૂરિ (ખિવંદણીકગચ્છ દેવગુપ્તસૂરિ-જયસાગર શિ.)

(૨૪૨) સિંહાસન ખત્રીશી. સ. ૧૬૧૬ વંશાખ વદ ૩ રવિ,
ખારેજા (અમદાવાદ પામે)મા

આદિ—

વસ્તુ છંદ

વિશ્વજનની ૨ પાય પાણુમેવિ,

મયલ વિશ્વસુખકારણી, મુગ્ધજન બુદ્ધિદાતા,

કવિયણુ મન આનદની જગત્રમાદિ તૂંહિ વિખ્યાતા,

કરજેડી તુમ્હ, વીનવુ, દીઓ મુઝ નિરમલ મત્તિ,

કહું કયા વિક્રમતણી, તે સુણુને એક ચિત્તિ

૧

ચોપઘ.

સરમતિ શુભમતિ દીઓ મુઝ સદા, જિમ વિક્રમ ગુણુ ગાઈ મુદા,

પર ઉપગારી રાજ જિય, તારુકયા બોલીસ બહુભિય

ત્રિભુવનમાહિ વિક્રમરાય, સત્વત ધુરિ સદી કહવાય,

ભૂમડલ ભડવાઈ કરી, જસ કારતિ ત્રિભુવન વિન્તરી

તાસ કયા ખત્રીસે જેહ, ભોજ ભૂપ આગણિ કહી નેહ,

સવિ સબધ અછે પ્રત્યેક, તે સુણુને સહુ ધરી વિવેક

સિંહાસન ખત્રીમી તેહ, લોકમાહિ સુપ્રસિદ્ધિ જેહ,

તાસ કયા હુ બોલીસ ભલી, સામલતા પૂગી મન રલી

પહિલુ સિંહામન ઉત્પત્તિ, સામલયો તે સહુ એક ચિત્ત,

જોયણુ લાખતણે વિન્તાર, જબુદીપ છે વૃત્તાકાર.

*

*

*

*

અ તે—

જે છે સ રૂતકયા પ્રબધ, તે કહો ભોજ તણો સબધ,

પ્રાપ્ત રસ અધિકો જાણીઈ, તેહ કારણિ એહ વખાણીઈ.

કહી કયા આઈ જેહવી, કેતી કયા કહી કેલવી,

કવિ કહે તેહમા મદેયો ખોડિ, ખમાવીઈ સવિહુ કરજેડિ

૧૯

૭૦

- મિત્ર મારણ કિ કયો પ્રમથ ને પરી સુખાલીન (૧) પ્રમથ
મત્તર પુરિ કારણિ કરી કરી કમા નિરતરી. ૭૧
- ગુરુતર રેમ રેમગાંધિ ગાર મી આગમ પુત્રર મુનિમાર
નામ ખસ વારેગુ મય તેન ગપામ્મ હૈ જનત. ૭૨
- નિર્ણ મી રાંધનજ ગપરેલ રગી આપે મરમ નિજા
કવિ કરને/ કન કિણીપરે કનુ દિવા તેગદિ ન પિનરે ૭૩
- કનુ જાગરે કેરે આગ રગો પ્રમથ જે કનુ વિમરો
સાન કોસ કોસોતર જનિ કાક કાક જગતીઆ પખાણિ ૪
- વરિ ધરણ વીર નિવિમાર મત્ત નસાન નિર્મલ રવિજર
મી ગુરુતરજ પચાવે કરી અન પ્રમથ કવિઆ નિરતરી ૭૫
- મિત્રકળીક મઠિ મદિ મરસાર મી રેવમમમરિ ૧૬ મળુપર
નામ મીમ પડિન મળુનિમા મી જલસામર નામ અસા ૭૬
- નામ ગીમ કરને/ કરી, શિદગરિ ખમ્મિ કિલ કરી
આણી કમલ આણુકારિ કિન મળુનાં દુખ જવે ફરિ ૭૭
- અર્થે અર્થે જે મન આરે મરનિ મળુનાં કિનુ પ્રાપ્તરે
જન પ્રથવી અવિગ્ન પિર દેણ તણ કરી મળે મળુ કાઠ ૭૮
- જન હ મળે કમિ કિનાર રેલ ખરે કિલો મકિનો મળ
નિર્ણ કિ રામ મળ જગદર જગે જગે કવિ જગતમાર ૭૯
- શિદામનપતેલી તજી રગો રાસ જગે જગે મળુ
જાણનાં જાણનાં નરનિધિ મિત્રી મનિદુ જનની આ ૧ કરી ૮
- આણી આનિ પના તણા આન કરી કરી તે મ (૧) જન
પખાણિ ૮૨૫ પરી શિદગરિ, અન કરી જાણનાં દુખ કરિ ૮૧
- જન નિદા ન કામિનિજના પગિલોજા આનિ દ્યારાન રમાપન
કિલ પાપા અરિય પ્રકીકરણ જામિજામ કમા મળુજો સ ૧૭૫
- પાં ધરણ ગદિ ૧૫ કિો આજ વારે પડિન રામનિજા મળિ તા
નિજ મળિ પ્રમાણર ધિવિજના મી મગપુરિ ૪૮-૧૫ મી અ ૧
- [૧૭૫ રેવમમમરિ મરિ અમાજના કવિ રેવમમમરિજાન
૧૭૫) ની નિમ રિજજ.]

(૨૪૩) કુલધ્વજ કુમાર રાસ. સ ૧૬૧૮ આ વ ૮ રવિ.

અ તે—

હાલ-માલતડનું.

મિવિદ્યણીક ગજ ગુણુનિહ પામી, શ્રી દેવગુપ્તિ સૂરિગય, સુ.

ગજપતિ ગણુનિધિ ગુણુનિહુએ, માં સરોમણિ સીસ કહિવાય, સુ.

પડિત શ્રી જયસાગરએ, માં જ્ઞાનતણુ ભડાર સુ.

૬૧

તસ પદ્મકમલજ સેવતુએ, માં સિદ્ધિસૂરિ ગણુહાર, સુ.

કરજોડી તિ ઈમ કહિ એ માં સીલ તણુ સુવિચાર સુ

૬૨

કુમર કુલધ્વજ ગાઠગ્યાએ, માં જે જગિ ગુણુહ ભડાર,

સવત ૧૬૧૮ રોતરમએ, માં આવણુ માસ રસાલ.

વદિ આહસ તિવિ જાણીધએ, માં રવિવાસર સુવિશાલ

૬૨

નિશુર્ધ દિનિએ રચિક રાસએ, માં હરપ ધરી મનરગિ સુ.

જે ભણુમ મુણુમ નરનારિએ, માં સવિ મુખ નેહનમ અગિ

૬૩

તે કહિ વહિત સપદાએ, માં નેહ ધરિ હુધ નહિ વદિ,

પુત્ર કલત્ર પરિવાર સિકએ, માં વહિત પામીધ રિદિ

૬૪

છતિ શ્રી કુલધ્વજ કુમાર રાસ સપૂણું -યનિ શ્રી ન્યાનવિજય તન
ગિખ્ય ગ વિનયવિજયેનાલેખી (ગુ વિ.

(૨૪૪) શિવદત્ત રાસ શકે ૧૪૮૮ (મ. ૧૬૨૩) વર્ષે કૃત-જપ્યા

પ્રતિ મ ૧૬૬૭ પત્ર ૮ દાં ૮૨ હા ભ પાટણુ

૧૪૨ હેમરતનસૂરિ (પોં દેવતિલકસૂરિ-જ્ઞાનતિલકસૂરિ-

રાજગણ્ણિ શિ.)

(૨૪૪) શીલવતી કથા. ૧૬૦૩ (૧૬૭૩?) પાલીમા.

અ તે—

પૂનિમ ગજપતિ ગુણુનિહો શ્રી ન્યાનતિલક સૂરિમ,

જમ પયપંકજ સેવતા પૂજ્યે સયલ જગીમ

૬૯

તસ પટા પકજ સૂર સમ શ્રી હેમરતન સૂરોદ,

મીલ કથા નિણિએ કહી પ્રતપો ન રવિચદ

૭૦

સવન શોભત્રિશૈભયે પાતી નવર મગરિ,

શીશકથા સમી રમી પ્રવચન વચન વિચર.

૭૧

—શિલિન અગ્નિ કેશરવિમલ અગ્નિ મી દાઢવાસ મધ્યે—વિ. ધ. મગર

(૨૪૫) લીલાવતી ૧૬૦૩—વિ. ધ.

(૨૪૬) મદિપાસ શ્યાપર્ધ-ભાષા ૬૬૬ સ. ૧૬૭૬

(૨૪૭) મારાવાડક કથા-પદમળી શ્યાપર્ધ. સ. ૧૬૪૧ (૫) ધ.

૫. ૧૪ શર સાગીર્ભ

(દીપમાં ૧૬૪૫-સોલસસિંહ પશુપાસ-સન્નાપુરમાં)

આદિ—

૬૬૫.

સહ્ય કુલપક સદ્ય સિદિ શુદ્ધિ સદ્ગિન કુલેષ

વિપત્તિવિમલ રિપકરુપ, પદ્મિની તુલ પ્રજુલેષ.

૧

જ્ઞાન વિજ્ઞ સિદ્ધિ મુખે નિતુ સમર્થ નાસ નામ.

તિલુ દેવી સરસલિ લલિ પદ્મુત્તમ કંઈ પ્રજાત

૨

પામસાન વાત્સલ્ય નમુનિ, પ્રજુતુ સદ્ગુર પાદ

કેશવત સ્વામી કથા તથા ન લાગે કાંઈ

૩

નવરસ દર્શી નવનવા સવળ સભા સિખમાર,

કરીવળ મુજ કીર્ત્તી કૃપા વાન્ય વચળ વિચાર.

૪

તિરા રસ ફૂંચાર રસ દામ રસ વિન દેખ

સ્તાનિ પ્રમ વિધિ સાંમલા બનું લાડે તનનેજ

૫

મીત સામ્ય નમિ બાળિત નમુ પ્રસાદિ શુ. દેખ

પદમળિ નિતુ પરિ પાતીવા સાંભળિયો સવુ કેમ

૬

ઐશી વાતલ રિજુ મળિત નિનૈ શુદ્ધ બનિવત

બેલિમ વાન કાંઈ વધા સુખનો સમથા સન.

૭

કેન્નસેન રાગ તલુ હસિ રાડી કુસરેક

ફિરો જાત સરિમા સન્નાધારી મુવિને

૮

મોનિ પ્રમ ન્યો માપ્યો તિરા રમ બનિને

સદમ મે મોખ્ય સદી, રાડી ખમવદ રે.

૯

યુદ્ધ છતૌ, જસ પટ્ટીયૌ, વસુ પુડિ હુઆ વિખ્યાત,
ચિત્રકોટ ચાવૌ કિયૌ, સુણુયો તે અવદાત.

૧૦

નર નર પતિ પડિત સભા, સાબલયૌ સહુ કોય,
પરચા દાબન ધન દીધું, ધ્રમ સત ધારી કોઇ.

૧૧

અંતે—

x

x

x

ગોરા વાદલની એ કથા, કહી સુણી પરપર યથા,
સાબલતા મનવહિત ફલૈ, ગેગ સોગ ફપ દોહગ ટલૈ.

૯૦૧

સામ ધરમ સાપુરસા હોઇ, સીલ દિહ કુલવ ની નોઇ,
હોંદ્ર ધ્રમ સત પરમાણુ, વાગા સુજસ તણા નિસાણુ

૯૦૨

ધનિ નારી પદમણિનો સીલ, સકટ માહિ પાલ્યો મીલ,
સીલ પ્રતાપે છૂટી રાઈ, ગઢ રાખ્યો જસ ફયો મવાઈ.

૯૦૩

ધનિ પગધારિ નર રજપૂત, સગલી વાને રાપે ભૂત,
ઉતમ પુરસ અરિત્ર સુપકદ, સુણુતા લહીયે પરમાણુદ

૯૦૪

પૂનિમ પક્ષ ગિર્યા ગણધાર, દેવતિલકસરિ સુપકાર,
ગ્યાંનતિલક સૂરીશ્વર તાસ પ્રતપે પાટું બુદ્ધિ નિવાસ.

૯૦૫

પદમરાજ વાયક પગધાંન, પુલ્હવી પ્રગટ સકલ ગુણવાન,
તાસ સીસ મનરંગે ધણૈ, હિમરતન વાયક ધ્રમ ભણૈ.

૯૦૬

વાત રચી એ વાદલ તણી, સામ ધરમ અતિ સોહામણી,
વીરા રમ સિંગાર વિસેષ, મીલ સધર પદમણિ સુવિવેક

૯૦૭

સુણુતા સુપ ચતુરાઇ વધે, નીતરીત સૂરાતન સધે,
ગિજમ તેજ હુઇ અતિ ધણો, વિવિધ ક્રી જાણે મત્રણો

૯૦૮

બીજી પ્રતમા નીચે મુજબ છે

“ સ વત સોલહસૈ સૈતાલ, શ્રાવણ સૂદ પાચિમ સુવિમાલ.

પોહવી પીઠ ધણુ પરગડી, સગલપૂરી સોહ સોહી

પ્રયવી પ્રગટ રાણુ પ્રતાપ, દિન દિન ચડતે તેજ વિખ્યાત,

તસ મત્રીમગ બુધિનિધાન, કોવેદયા કુલતિલક સમાન

સામ ધરમ ધૂર ભાંગોઆહ, વૈરી વસ વિધુસણુ રાહ.

તસ લઘુ બાધ તારામદ, અવતી નણી અવતરીયો હિ.
 ધુનિતમ અવિમલ પાણી પરા, સત્તુ સેત્ત હાથ પાપરા
 તસ અપ્રદેસ સદી સંભાળ વાલલપાન રમી સંભાળ
 મુખ્યે તિશ્તા આપીં જરનંધ સાંમ પરમ વીસરમ સનંધ,
 ભાગ્ય અમ દુવે અગિ પચેા, મોદ કમ કર નલે મચેા.
 સાંમ પરમ જલતા સદા પદે નવનિધિ પર સુપદા,
 [સુર નર સદ રસમ્યા કરે, વરમાતા લે લિખી વરી]
 ૧) સિન માળા સેડ સનંધ મુખ્યનાં પાંચે આલુદ કદ.

કવસ કવિત.

દેખતનદી ગુહિ ૭૭ ચોપર્ડ રવળ હાવ,
 અમ કયુ વચ્ચુ વિગિઝા મુક્તિ રાગસ કયુ વધીવ,
 મુન્દિ નંધ સમામ સદા ચિનવેધક વામ
 કવિન દુલ ચોપર્ડ ખરે નૈમલ નાદાં લામ
 મરિયા મમ ઉભાલસ કથી ત્રીવનરૂપ નૃસ્યુ સ?
 રમ રેા ખરે મિયામ ચિર સુધ કવતી જાત વચ્ચન મરે. ૯૧

દુલ

૬૬ દુલ કટુ ચોપર્ડ કટુ કટુ કવિન સુમમ
 વચ્ચુ નામ્બુ મિલિ રદે મન દુ તિરેણી સમ. ૯૧૧
 અમરરાજુ ગેનાંધ સુન, તપે બાળુ દોહવાળુ
 પ્રિયીનાથ પ્રાણુ વદ મોઝાલિર મદિરંતુ. ૯૧૨
 પાદ અમન કિલી પુરુ સામ પરમ પરમાન
 સંધિ સમ/ રપા સુના નિરમલ ગુહિ નિપાન. ૯૧૩
 સરનાન વેધક અગુર, લોદા જમ બૂપાદ,
 નસ ૭૭ અનુકલ સાંમ પ્રમ, વાલલ બસું નિરસાદ.
 મુખ્યમાદક આપક સુમળ, રન મોમ દરિયાવ.
 સંધિ માદ રૂપે સદા લાગવિનવમુ બાવ. ૯૧૪

તાસ પિઆરી ચોપાઈ મનમાની અતિમોજ,
તે દાતા ચિત રીઝવણુ બધે કવિત સચોજ.

૯૧૬

વદિ ચૈતહ સાઠૈ વરસ તિથિ ચોદસિ ગુરુવાર,
બધે કવિત સુવિત પરિ, કુંભલમેર મઝાર.

૯૧૭

—ધર્તિ શ્રી ગોરાવાદસરિ એ ક્રાંતિક વિષયે પદમણી ચોપાઈ સપ્ત-
રણુમ્, સવત ૧૭૬૭ વર્ષે પોષ વદિ ૧૦ દિને લિલિચક્રે અર્ધરામપુરવરે,
શુભ ભૂધ્યાત્ દીર્ઘાયુષા શ્રીરમ્તુ (૫૦ કાં)

—વિવેકવિજયનો ઉદયપુર ભ — (દે. લા પુ. ૬૩)

૧૪૩ કુશલલાલ (ખં અભયધર્મ શિષ્ય.)

(૨૪૭)+ માધવાનળ કથા—પ્રબધ-ચરિત (અથવા માધવાનલ
કામકુદલા ચોપાઈ રાસ) સ. ૧૬૧૬ ફાગણ શુ ૧૩ રવિવાર
આદિ—
જેમલમીરમા.

વસ્તુ

દેવિ સરસતિ ર સુમતિ દાતાર,
કાસમીર મુખમડણી બ્રહ્મપુત્ર કર વિણુ મોહે
મોહન તરવર મજરી મુખમયક ત્રિભોવન મોહે
પ્રયપકજ પ્રણુમી કરી આણી મન આણુદ
મરિય ચરિત શુગાર રસ પમણીમ પરમાણુદ
માધવાનલ ર રૂપ નકરદ.

૧

ચત્રફલ વિધાધર ચતુર વિદુર જાણિ સુરગુરુ વિચક્ષણુ,
નારદ તું વરનાથ ગુણ લહુ અવે બત્રીસ લક્ષણુ
કલા બહુતર અતિકુશલ અભિનવ ધંદ કુમાર,
સુગુર મુખે જિમ મામડુ વિરચિત તેહ વિચાર.

૨

અતે—

સવત સોલ્લ સોલ્લોતારઈ, જોસમમે મઝારિઃ
હામજુ સુદિ તેસમિ દિવસે વિરમી આશિનિવારિ ૫૪૫

મઝા દશા ને યુજા કિતિ કથા સમખે
કામકલ્યા ભિની. માખચનઘ પ્રમખે. ૫૪૬

કુલકલામ વાચક કલમ, સરસ અસ્તિ સુપ્રસિદ્ધ,
જો વાચક ને સમજાઈ તીઆ મિલકી નવ નિધિ. ૫૪૭

માથા (મથસંખ્યા પૂર્ણ છે) સાગ્ર પંચરત્ન જો યુજા પ્રમજુઃ
તદ્દ નેક) સુખનું સુખ દીર્ઘ જિમ જિમ (૭ નર) ચતુસુભાજુ. ૫૪૮
સાગ્ર (સાગ્ર) માથ સુપાક ધર (માન પરોપક) હવર શી દ્વરિસંજ
વિરમ્યા એક સિલુમાર રસ. તામ કુલકલ ભગ ૫૪૯

સારા સુપસાઈ કરી શીલ તલુખ અપિભારિ
જાન્યુ સમવઈ નેક નર સુપા પામઈ સસારિ ૫૫૦

—ઈનિમી માખચનઘ કામકલ્યા યુજઈ રસ સમાપ્ત.

—ઈનિમી માખચનઘ અકાલ સપૂર્ણ—અધિક કનકસામગ્ર ચિનિત
સવત ૧૭૪૬ વર્ષે હામજુ સુદિ નિ / જોમચરે ચિનિત કાલારીયા મપે
(આ પ્રા મુનિમત્રાગમ્યા લિધિ મુનિછ પસે છે

—વિનમ અધિક સુમતિરિજન ૧૭ ૧૫ આ ૬

—સ ૧૮૪૮ વર્ષેક સુદિ ૫ સુદિ ૫ રતેા લ સુ મર્મવિનમ
૧૬-૧૮ મ્.

+ સાક્ષિન આલિંગા(સને ૧૮૧૫) ના પુત્ર પુત્ર પ્રસિદ્ધ મનેષ છે
(૧૪૮) માપુરોસાની યોમઈ. સ ૧૯૧૭ વર્ષામ પુત્ર ૩ યાચર-
જોસમમેરમ્.

આતી—

સાગ્ર પુરાપુર સામિની મુખિ માથ સારસતિ,
ચિનપ કરીને પીનનું મુખ યો અવિરજ મનિ. ૧

નેતા નવરસ પણ જગિ, સચિહુ ધુરિ સિલુગાર,
 રાગે સુર નર રજીયે, અખલા તસુ આધાર ૨
 વચન વિલાસ વિનોદ રસ, હાવ ભાવ રતિ હાસ,
 પ્રેમ પ્રીતિ સયોગ સુખ, એ મિલુગાર આવાસ. ૩
 ગાહા ગૂઢા ગીત ગુણુ, ઉક્તિ કથા કલ્પોલ,
 ચતુર તણા ચિતરીઝવણુ, કહિયે કવિ કલ્પોલ ૪

ગાહા —

મણુકર નવરસ મળે સુદરનારીણુ સરસ સખધ,
 નિરવમ કળહિ નિખલ્લા ગુણુ નુ સયણાજણા સુગુણા.
 નલવર નયર નરિદો નલરાય સૂચ્ય હય સલ્લ કુમરવરો.
 પિગલરાય તસુ ધૂઆ વનિતા માગ્વણિ વરણુ વસ્તુ

*

*

*

*

અતે—

ગાથા સાતસર્ધ એહ પ્રમાણુ, દૂહા નર્ધ ચક્રપર્ધ વધાણુ,
 યાદવ રાઉલ શ્રી હુરિ(મેઘ)રાજ, જોડી તારા કુતૂહલ કાજિ ૭૦૦
 જેણી પરિ કવિ મુખિ સમલી, તિણિ પરિ મર્ધ જોડી મનરલી,
 દૂહા કેઇ પુરાતન અજઇ, ચક્રપદ બંધ કીલ મર્ધ પજઇ. ૧
 [અધિકો જે જોડયો છે બદ, 'કવિયણુ તે સાસહજ્યો સદ્,
 પાડેયો જિહા વલી પાતરો, તેહ વિચારી કરજ્યો ખરો]
 સવત સોલસય સત્તરોતરર્ધ, આપાત્રીજિ વાર સુરગુર્ધ
 જોડી જેસનમેર મઝારિ, સુખુતા સુખ પામર્ધ સસારિ. ૨
 ખરતર ગચ્છ સુગુર ગહગહન, વાચક કુસલલાભ ધમિ કહર્ધ,
 મારવણીની એ ચક્રપર્ધ, એ સુણીજ્યો એકમના થર્ધ. ૩
 [સામલતા પામે સપદા, રિદ્ધિ વૃદ્ધિ સુખ તિતિ સદા]

[મારવાડમા દેલામારની લોકવાર્તા ધણીજ પ્રસિદ્ધ છે તેના
 સખધમા જેસનમેરના રાઉલની પચ્છાથી કવિએ આ કૃતિ બનાવી છે.
 કૃતિ રસબરેલી અત્રે કૌતુકી છે] પાના ૧૭ ડા ૮૨ હા. બ. પાટણુ.

—કવિ દોષા મારણી ચક્રપર્તિ સર્જી સ ૧૬૭૧ વર્ષે પેટા
મમો શુદ્ધપદ ૧૫ દિવસે ગુણસુત્રેન મિખિત મિદ ગ્લ, મ. લી, માલે

ખાનાં ૨૪-પ્રે ૭ ૨૨-૧૬ માં.

૫ બારેક કવિ મોવિદ ગિમ્વાખર્ત વાર્ષિકાધના ૧૬૭૭ ના મર્મે
સીના અકમાં ૧ ૧૭૭ ૭/ખાવે છ કે પેનાનીપારે સ ૧૬૧૫ ના
વ ૩ ૭ યુરવારે ૭સથોરના મદાસન દગરા/છની આપ્રાપી બા
કવિએ ખનાવે ૧ શુદ્ધ અને સપ્ત્ય પ્રત છે આ પાંચી તેજે 'માર
દી પની વાતી ના મથાળે વતી લખી તેમાં પ્રકર કરાવે છે

(૨૬૮) તેજસાર શાસ-સ ૧૬૨૪ વીરગમામમાં

આદિ—

હા.

મી સિદ્ધારથ કુમનિયુ ગરમ ગિખેસર વીર	
પાનુડિ ૨ખમી તરુનજા સોવિનાવનશિરીર	૧
િ/નજ મી મુગિ જિવનિસર્ગ અવિક સોક શુદ્ધ કાજિ	
જિન પ્રતિમા જિન ચારાધી આગિ મી જિનશાજિ	૨
પ્રતિમા જિનની જિનપદિ આશાદિ એકનિ	
અદિ અવિ પરમાવિ શુદ્ધ મદર્થ હનિ બાદર્થ અરિદત.	૩
જિનમુદર જિનવર અસર્થિ પૂરર્થ જિ/કા પર્થવિ	
તેજસાર વપ તખીપરિ શુદ્ધ બોગર્થ સર્વે.	૪
અપર રાજા નિખિર્થ પામીવા પૂ ન તખર્થ પ્રમાણિ	
શુદ્ધારથ મિથિ અર્થ લલિતિ શિવ નિર્માણ.	૫

* * * *

અતે—

મી પરતર ગર્વિઠ સદિ ગુરુચપ ગુર મી અમગધર્મ ઉચ્ચપ	
ગોસદસદ અર્થિવીરિ આર, મી વીરમપુર નવર મથાર	૧૫
અધિપાર્થ િ/ન ૬ ન તખર્થ વાપક કુલમયાગ હનિ બામુદ	
૭ વાંચર્થ નર્થ જે સંભલથ તેલના સદ્ બોરથ દયધ	૧૬

—મતિ તેજસાર દીપપૂજા વિપથે રાસ સમાપ્ત. સ ૧૬૪૪
વર્ષે પોસ સુ ૧૪ રાજપુર નગરે તપાગચ્છાધિરાજ શ્રીશ્રી. પરમગુરુ
ભદ્રારક શ્રી હેમવિમલ સુરિ, તત્ શિષ્ય મુખ્ય પડિત શ્રી સુમતિમહા
ગણિ તત્ શિષ્ય (ચેલા) સહજવિમલેન લિખિતો અથ રામ,

(પૃ. ૧૩ પ ૧૫ ગુ વિ) રત્ન ડે, વીર પા.

—સવત્ પાડેશ નવનવનિ મવત્સરે માર્ગશીર્ષ માસે કૃષ્ણપક્ષે
ચતુર્થા દિવસે તિથૌ બુધવાસરે વિધિપદ્મ ગચ્છેશ ભદ્રારક મુગટામણિ
શ્રીશ્રી ૫ ગજસાગર સૂરીઃ તત્ શિષ્ય પડિતપ્રવર શ્રીશ્રી ૪ લક્ષિત-
સાગર તત્સિષ્ય ઋષિ મનિસાગર દ્વિતીય બ્રાતૃ ઋષિ જયસાગર પા-
ર્થે સતિ શ્રી તેજસાર નૃપરામોડ લિખિતોડગ્નિ (ઈડર બાધઆનો ભ.)

—૧૬-૧૫ સવત્ ૧૭૪૨ વર્ષે શ્રાવણ વદિ ૧૨ દિને આદિત્ય-
વારે. સકલગણિગજેન્દ્રગણિ શ્રી શ્રી ૧૦૮ સૌભાગ્યવિજય ગણિ
તત્સિષ્ય પ્રેમવિજય લિં કઠારીયા મધ્યે (પાલણુપુર ભ.)

(૨૫૦) અગડદત્તરાસ. (પ્રત સ. ૧૬૫૩)

૧ સ્ત લન પાર્શ્વનાથ સ્ત૦ ખભાતમા.

આદિ—

પ્રભુ પ્રણમુરે પાસજિણેસર થભણો.

ગુણ ગાવારે મુઝ મન ઉલટ અતિ ધણો

જાની વિણુરે એહની આદ ન કો લહે.

તોહૈ પણિરે ગીતારથ ગૂઝ ધમિ કહૈ—'

*

*

*

*

અતે—

ધમિ સ્તવ્યો સ્થભણુ પાસ સ્વામી નયર શ્રી પભાયતૈ,
જમ સહા ગુર શ્રીમુખ સુણિઅ વાણિ સાસ્ત્ર આગલ સમતે,
એ આદ મૂરતિ સકલસુરતિ સેવતા સુખ પામીએ,
મનભાવ આણિ લામ જાણિ, કુસલલાભ પજપથે

૨ ગાદીપાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર

આદિ—

સુરસક્તિ સામની આજ સુતાણી, વચન વિદ્યાસ રિમય અક્ષણી
સુકમ જોતિ સસાર સમાણી, પદ પરમુખ જોડિ સુખ પાણી. ૧

× × × ×

કથસુ.

અતે—જેણે પરા જસ તુઝ ઉર્ધ્વ નિદાં કિંપ અસખિન,
એમ પરણિ પાવાથ અથ શુર વદે અખંડિન,
અસુર છિ નર અમર વિવિધ બતર વિદ્યપર,
સેવે તુઝ જન સવ ન માગ સુખ પે નિરતર,
જનનાથ પાસ જિનવર જયો મનમગિન મિતામણી,
હવિ કુલશ્યામ સર્પનિ હરણુ પવનધર્મિગ બોડિમણી. ૨૩

૮ સ. ૧૪વિ. ૫. ૨-૧૪

૩ નવકાર છંદ—

આદિ—વજ્રિત પુરે વિવિધ પરે મી જિનચરણ સાર.

અતે—કથ.

નિત્ય નીર્ઘનવકાર સસાર સર્પનિ સુખલક્ષણ
સિદ્ધમન શાખ્યો હમ જપે મી જનનાથ
મી અરિકન સુસિદ્ધ શુદ્ધ આપ્યાવં બણિ ?
મી ઉવજન સુસાધુ મય પરમેશ્વરે મુણિજે
નવકાર માર સસાર છે કુલશ્યામ વાચક હૈ
એક મિત આરાધીર્ક વિવિધ અદિ વંડિત બહે ૧૭ (૪. વિ. ૧.)

૧૪૪ લાવણ્યકીર્તિ (ખ૦ એમશાખા ગુણુરંગ-જ્ઞાન-વિલાસ શિ૦)

(૨૫૧) રામકૃષ્ણ ચોપાઈ. સ. ૧૬૧૭ વૈ. શુ ૫ વિક્રમપુર (વીક્રાનેગ) મા
અતે— દાસ નવમી (અધસઉરે અધમિતઉ મુનિવર ગાધયઈ)

ભાવ ધરીનઈ ગુણ ગરબા તણા, ગાઈજઈ સમનેદ,
ઉત્તમ સગઈ ઉત્તમ દૂત દુવઈ, વાન કદઈ મયિ એદ ૫૩
તિણિ કારણિ તપ સમકિતનઈ વિષઈ, રામ અનઈ ગોવિદ,
ચરિનઈ પારક મૂલ જનમ થપી, શુણિયઈ સોદગકદ. ૫૪
રાજઈ સૂરનમિદ નરિનઈ વિક્રમપુરિ ગદગાદ,
સવત સોલહુ સય સનાહુત્તરઈ, મુદિ પચમિ વઈસાદ ૫૫
એમ માયિ જાણોના જગતમઈ, વાયક શ્રી ગુણુરંગ
તામુ સીસ વાયક ગુડ ચિરજયઉ જ્ઞાનવિલાસ અમગ, ૫૬
તામુ સીમ લવલેસઈ ઉપદિમઈ, લાવણ્યકીરતિ એમ
ભણુતા ગુણુતા સામલતા છતા, યાયછ અવિચલ એમ ૫૭
કુસલસુગર સુપસાયઈ નવમી, ઢાલ ધન્યામી રાગિ,
લાવણ્યકીરતિ પભણુઈ વાયતા અધિક વધઈ સોભાગ ૫૮
ચતુર ચિતરજન એ દાપીયછ ધમ લઈ છઈ પડ,
ભુવનકીરતિ બધવ સગમ, મદા, દિન દિન મુજસ અખડ ૫૯

—છતિશ્રી રામકૃષ્ણ ચરિત્ર પદ્યમપડ સમાપ્ત. સ. ૧૭૧૩ વર્ષે
માગસિર વદિ ૪ દિને શ્રી બ્રહ્માનપુર મધ્યે લિખિતા ચતુ પ્પદિકા ત્રયાત્રય
૧૭૦૦ શ્લોક સખ્યા ગાયા ૧૨૦૦ સર્વ સખ્યા —પા ૪૨-૧૫ આ. ૬
(૨૫૨) ગજસુકુમાલ રાસ.

અતે—

બદીવાન છુડાનીયારે, સગલા નગર મઝારે,
મુહમાગ્યા દીધા ધણુારે, મણુ માણુક ભંડારે.
મહમાણુ કમહું દીધા દેધી, મનરી અઝ કોઈ ન રાધી,
લાવણ્યકીરતી ઢાલ જ ભાપી, ચોથી પાચમોએ તહું સાધી,
જી માતાજી જી હો. ૬

દહે.

હાથીનો વુ નૈતામ્મો દેવકીસુત સુકમાલ

ન્યાયક જનમ્મો તેહવો, નામી ગાજસુકમાલ.

૧

—ઈતિશી મ ત્સુખમાલજીની ૫ દાસ સપૂર્ણ સિખિત નૈજર

મધ્યે. શી. સમત ૧૮૬૭ આવણુ મુદિ ૧૧ સિખિત્વા (પ. ૩

૫ ૧૭ સુ. વિ.)

૧૪૫ વિનયમાગર (ખ. જિનદર્પસુરિ સતાનીય માત

કીર્તિ-દેવકલશ-સુમતિકલશ શિ.)

(૨૫૪) સોમચંદ રાજાની ચોપાઈ સ ૧૬૧૭ અવણુ મુદિ ૧૫

અતે—

ગુપ્ત જૈનપુર્ગા.

સંવત સોમ્મહ સત્તરધરે, સવચ્છર સુવિચાર,

સાવણ માસ સુદાવનઠરે ધુનિમ તિથિ ધુપચાર

૧૫

નમર જોલુપુર જાણીયરે નદી બેમતી તીર,

સકલ સપકલ આમદર્ધરે રમી કથા સુમતીર

૧૬

*

*

*

*

શી જિજ્ઞાસુરે સોમતોરે, અભિજિત જિજ્ઞેસર નામ

૧૭

વડ ખરતાર મચ્છ અવધરે, શી જિનદર્પ સતાન

શીમાનકીર્તિ પાઠક અચારે વિચારવણુ નિધાન

૧૮

તાસ સિખ સાદર્ધ અચારે દેવકલસ મુનિરાજ

શી સુમતિકલસ મુનિ જાણીયરે નરવર વર્ધ પામ.

૧૯

તાસ સિખ મુનિ રમણરે વિનયસાગર મુનિ નામ,

સોમચંદ જુષમકીરે કરી કથા અગિરામ.

૨

—૩૨૧ પદો

સાગર જ પાવણુ

(૨૫૪) ચિત્રસેન પદાવતી શાસ —૨.

૧૪૬ માન (ખ૦ શિવનિધાન શિ.) જિનસિંહસૂરિ રાજ્યે.
(૨૫૫) કીર્તિધર મુકોસલ પ્રબધ મ. ૧૬૧૭ દિવાલી. પુષ્કરણમા
અતે—

શ્રી ખરતરગાઇ ઇગર્ધ, શ્રી જિનસિંહ સૂરિ રાજ્ય,	
સવન સોલહ સત્તરિ, દીવાલી દિનિ ગુણભારિ	૫૦
ગુણિજન મુણિ ઘણ રીજર્ધ, મરખ કિયુય કર્દીજર્ધ,	
હિયર્ધ હરખ બહુ આણી, મતિ દેઈ મામળક પ્રાણી.	૫૧
જો સખવ રમાલ, મુણતા લીલવિવાસ,	
ગી જિનનિધાન ગુરૂ મીમ, કલર્ધ મુનિ માન જગીસ	૫૨
ગી પુષ્કરણ ચક્રમામધ, રદતા ચિત્ત ઉ'લાસર્ધ	
ભણતા મમ મુપદાર્ધ, મુણતા લીલ વધાઈ	૫૩

—(મરૂર બાઈએતો ન)

૧૪૭ સાધુકીર્તિ (ખ૦ મતિવર્ધન-મેરૂતિલક-દયાઠલશ-
અમરમાણિકય શિ૦)

(૨૫૬) સત્તરસેદી પૂજા. સ .૬૧૮ શ્રા૦ શુ ૫ આણહિલપુરમાં
આદિ—

રાગ પરપદૌ દહા

જ્યોતિ સકલ જગિ જગતી હૈ, સરસતિ સમરસુ ભદ,
સત્તર સુવિધિ પૂજાતણી, પભણિસુ પરમાનદ

ગાહા

નવણ વિલેવણ વથ જુગ, ગધારોહણ ચ પુષ્કરોહણુય,
માલારોહણુ વનય ૨, ચુન્ન પડાગાય આભરણે,

૨

*

અતે—

અણુહલપુર શાંતિ શાંતિ મમ મુખદાર્ધ, જો પ્રભુ નવનિધિ સિધિ

વાળિ. ૨ જા.

શ્રી જિનચંદ સરિ ગુર પરનારિપતિ પરિ મનમન તસુ સમે
 મન સોસ અકાર આજુ સુદિ પચ્ચિ દિવસ સુમાન ૩ મ.
 કપાલસ ગુર અમરિઆખિ (ગુર) તાસ પચ્ચઈ સુરિપિમ નુ મન/
 કૃ સાધુકારિ કરત જિનસસ્તવ સચિ લીલા મવિશુભ આન ૪ મ.
 —ગ ૧૮૨૫ મિતિ જ્યેષ્ઠશુદ્ધ ૧ શ્રી વિક્રમપુરમણે. (પમ. ૪ પ્ર. મ.)
 —શ્રી વીકારેર મણે સવન ૧૮૧૬ વર્ષે મિતિ જ્યેષ્ઠ માસે કૃષ્ણપક્ષ
 ફલીયા દિને સોમવારે પા ૮-૯ ક મુ (મતી પાને છે)
 (૨૧૭) આપાકબૃતિ પ્રમખ સ ૧૯૨૪ વિજયવત્સભી ચોદિ
 બીપુરમં

અતે—

ખમર મગલ વાચક મનમ મનિર્મન નામ
 શેરનિમક તસુ સીસ જે ગુજ મન અનિરામ ૧૮૨
 તાસુ જિનમ ગુણી આજુ કપાલસ મુણીસ
 તાસુ રીસ રમ્ય કદમ સાધુકારિ નભીસ. ૧૮૩
 ખમ સોસાદુ આકૃષ્ટીસમ સમય પેગુનિર ધામિ,
 કિન્નક જિનમિશ્રી કિન્નક મનુ અરિત જિનમ ૧૮૪
 એ પ્રસવ મનોહર નવ રસ સ ગમે
 સાધુકારિ મુખિવર રમ્યક આપક પ્રમખ ૧૮૫
 પાપક મેલઈ પરવાકે બીવસ બીમાસ
 સાદ તે પસથ કરાવિજ સખે રથા ૧૮૬
 સરિસ્વર્ધ શુદ ૭ આનિવઈ નરનાગી જા
 કમમમમ અવમમ પરમ સુખા આજુક. ૧૮૭

૧-સાધુવ્ય (ચોટી) રત. ૧૬ કાળી—

આદિ—

પમ પ્રવૃત્તિ રે જિનકરના શુભ બાવ સમ
 પુરમિરિ રે માર્ગસુ તાર સુખમજાણ

* * * *

અતે—

કલશ

ધમ કરીય પૂજય થાને ગહિ સધ પૂજ આદરધ,
સાહમ્મિવચ્છલ કરધ ભવિયા, ભવસમુદ્ર લીલા તરધ,
સપદ સોહગ તેહ માનવ, રિદ્ધિ વૃદ્ધિ બહુ લહધ,
અમરમાણિક સીસ સુપરધ, સાધુકીરતિ સુખ લહધ.

૧૬

—૧—૧૫ (મારી પાસે છે)

૨-પ્રભાતી ૪ કડી.

આદિ—

રાગ દેશાખ

આજ કપખ ધરિ આવે, દેખો માર્ધ

અતે—

ઉત્તમ દાન અમૃતરસ ઉપમ, સાધુકીર્તિ ગુણ ગાવે ૦ ૪ આજ ૦
(મારી પાસે છે.)

૧૪૮ દેવશીલ (સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ-સોમવિમલસૂરિ-લક્ષ્મી
લદ્ર-ઉદયશીલ-ચારિત્રશીલ-પ્રમોદશીલશિ.)

(૨૫૮) *વૈતાલ પચવીસી રાસ—સ. ૧૬૧૯ ખીજે શ્રાવણ
વદ ૯ રવિ વડવા ગામમા.

* “ આ રાસ સ ૧૬૧૯ મા રચાયેલો હોય એની ભાષા ૧૬ મા
૬૭ મા સૈકાની છે, અને વિમલપ્રમથ તથા કાન્હડદે પ્રમથની ભાષા
માથે તે ઘણી રીતે મળતી આવે છે, અને આથી તે તે સૈકાની
ભાષાતુ સ્વરૂપ સમજવાને ઉપયોગી થઇ પડશે કવિ શામળજીની
મહાપત્રીસીની વાતો મૂળરૂપે જૂની ભાષામા આમા છે વૈતાલપત્રી
મીનુ મૂળ કથાસરિત્સાગર અને બૃહત્મજરી વગેરે સંસ્કૃત ગ્રંથોમા
છે, અને તેમાથી હિંદી, મરાઠી, બંગાલી વગેરે અનેક ભાષાઓમા
તેમા કઈ કઈ ફેરફાર અને વધારા સાથે ગદ્યમા કે પદ્યમા ભાષાન્તરો
થયાં છે બંગાળાના પડીત જીવનદ ખી એ પ્રકાશિત શ્રી જમલદત્ત
પ્રોક્ત પણ સંસ્કૃતમા એક વૈતાલ પચવિંશી છે. એ બધામા વાર્તાઓની
ઘટનામા કઈ કઈ ફેરફાર છે અને કોઈ કોઈમા એક ખીજાથી જુદી
જુદી વાર્તાઓ છે.

—૨૧ જગજીવન દ. મોદી

આદિ—

સરસલી સામિલિ ૫૫ નમી, માયુ ઉચિત પમાય	
કાસમીર મુખમણ્ણી વાંણી કિંક મુક માય.	૧
બ્રહ્મપુત્રીનિ નયુ કમલ કમલ સ્થાવ,	
એક કરિ વીણા ધરી પુસ્તક જમણિ હાથિ.	૨
હસવાહનિ હરખિ રનિ કરિ જમણીય વિદ્યામ,	
જે જમ મરુખ માંનવી તેહની પૂરે બાસ.	૩
દીર્ઘ મુખ કુખીઆ નસ, મુખીઆ સપતિ કૈટિ	
મરુખનિ વિષા કિંક ભું સમરે પરજોડિ.	૪

* * * *

અતે—

તપમઠ નાથક શુવન કિલ્લેક મી થી સોનાઅદર્પ સુરિહ	
તસપડિ સોહિ મુલ્યમેક જળવવા વહિરી જમમેક.	૮૧૩
અર થી સોમવિમલ સુરિરાવ નણમુ અહનિસિ તેહના થવ	
તસ પદિત વર પ્રધાન, હિમ્મતીય નાંમિ સુચિહાંવુ.	૮૧૪
સીસ સીરામણિ પદિતરાવ હિમ્મતીય મણી પ્રણમુ પાગ	
આરિતસીય પદિત તસ સીસ, સપરિવાર વહુ નીસાંમ.	૮૧૫
પ્રમેહનીય પદિત આરાવ તેસહિ મુરના પ્રણમી પાગ	
હરી ચોપાઈ નાંમ વેનાથ, પચરીસે એ કથા રચાથ.	૮૧૬
સવન સોસ હિ ગણીસા વર્ષ, બીજો આવજુ સાંમલ ૫૫૫.	
નુમ તણે કિન રવિવાર, નક્ષત્ર પુનર્વસુ આખું સાર	૮૧૭
વહને મંમિ રથા ચોખાસ, રવિકે વામુપુખનિ પાસ,	
ચાપેલા સળપ બિનેક, સાંમલતાં ઉપજો પ્રમેહ.	૮૧૮
હદા મળા મધ ચોપાઈ આપસિ નિ જેનિસ ને મુર્ધ	
સાંમલતાં મહત સવિ રથે જણતાં સવિ મુખ આપિ મિથે.	૮૧૯
નાંમ આથે તસ વહત વેતમ સાહસ તણી એ વાન રચાથ;	
બિનેકસ રમિ રેવસીય, જણતાં મુજતાંલકિંકીલીય.	૮૨

૬ સવિમાહિ મૂરખ ધરી, હમીડે મત નદિ તેહની ખરી,
અક્ષર આધુ પાછુ ક્યુ, હીન અધિક પાયુ નવિ લડ ૮૨૧
કરનેડી પ્રભુમુ કવિરાય, મોઘી અક્ષર કવળ્યો દાય,
નિહા લગે તારા ગવિયદ, કયા રહિન્યો નિહા તપે નિણુદ. ૮૨૨

—પ્રતિ શ્રી વેતાલપચવીંગી રામ મપ્યુ ૧૮૨૯ વર્ષે ચૈત્ર શુદ્ધિ
૨ બુદ્ધે મિદિયોગે પ. શ્રી પ શ્રી રાજવિજયગણિ શિષ્ય પ કૃષ્ણવિજય
ગણિ લિપિદૃત સાતલપુરે શાંતિનાયકપ્રસાદાન મે —પ્ર. કા

—પ્રતિ શ્રી વિદ્યમ મહારાજેદ ગુણોત્કર્ષન વેતાલપચવીંગી
કથાયા વિવિધવિનોદવાર્તાયા પચવિચનિ કથા સપૂર્ણા સવન ૧૬૯૧
વર્ષે દ્વાગુણુ શુદ્ધિ બીજ ગ્વૌ શ્રી ૬ પુન્યગ વરસિધગ લગ્નુ તસ્ય
મીક્ષ્ય પડિત મગેમણિ ઋક શ્રી ૫ વર્ધમાનગ તમ્ય શિષ્ય ઋક શ્રી ૫
તુલમીદાસ તમ્ય મીમ્ય મુનિ કથાણુ લિપિત શુભ ભવનુ

—(ચેતનાગરગ બ. ઉદયપુર)

(સોમવિમલ સૂરિ માટે ગુગો ન. ૧૩૦)

+ સંગોધન કરી હખાવી પ્રમિદ્ધ કર્તા રા જગત્તવનદામ મ્યાળગ
મોઘી, સમ્ય ઉપ્યુટી એન્જુશનલ ઈન્સ્પેક્ટર ખાખા મહાલ, વડોદરા
ગન્ય મે ૧૯૭૨ કિમત દોઢ રૂપીઓ

૧૪૯ આણંદસોમ (તં સોમવિમલસૂરિ શિં)

(૨૫૯) + શ્રી સોમવિમલસૂરિ રાસ. સ ૧૬૧૯ માહ ૧૦,
નદુરયાગમા.

આદિ—

સકલ સદાશ્વ મેવીષ, શ્રી ગૌતમ ગણધાર,
મણુહ મનોરથ પૂરણુ, લગ્નધિ તણુ ભડાર
સરમતિ સામિણી તુલ નમુ, માગુ અવિગ્ન બુદ્ધિ,
જામ પમાઈ સપજાઈ, વચન તણી વર મિદ્ધિ

સોમમન્થ મવણિ મણિ, સોમવિમલ ગુણધાર,
 શ્રી સોમવિમલ સુરિ તણુ, રત્નિસુ રાસ વિસ્તાર ૩
 સાર મુગર મુલુ ગાવતાં, કુ કૃત દુરિં નર્મ
 રિદિ ર્દિ મુખ સંખા નિમલ નિવ ધરિ મર્મ ૪
 સુરતર સમ સદિસુર સુગુણ સદાધાર વિમલર
 ભાવિ ભલ્લ બેલુ બલિ નિમ પાસુ નવધાર ૫

અતે—

ભેરી મણે જામે જાતુ ગુર સેવા અદનિસિ મણુ
 આણુદસોમ નવમળ પાવ હરિ મજ ગુર સુપસાધ ૧૫૦
 રામ—મલ્લાર મેરી અ.ખડી દરહરિ. એ દાસ.

મુમ પ્રધન નવકર્મ સુખ, જિનયાસ ૧ સુસ્થાનરે
 ગુર મુલુ મનાં સપદા સદી વાળરિ અધિકુ વાન ૧૫૧
 મેરા સદિ ગુર વપાતુરે સોદાતુરે તપમળરાવ
 નિન પ્રમુખરે મોમુપાવ જિમ કીતરે વનરમલ કાવ
 જિમ કુહરે મહુલુ આપ મેરા સદિ ગુર વપાતુરે.

વિન અમરોરે કાખડી રૂપરાગ કુલ પિન્ન રે

પિન્ન સુગુર કલ્પકીર્તીઆ રમ મુનિરે સપ સુપ્રમન્ન મે ૫૨

સોમમન્થરિ સુરિ પદિ નવુ, શ્રી હેમવિમલસુરિ સીસરે
 અકલિદ સપ હલિ પરિ અલ્પકર્મ નવુ મળપતિરે કાલિ વીસ મે ૫૩
 જા ૬ સાવર અદમ ૧ તપમ્ તેનિ દિવિદરે

તાં સોમવિમલસુરિ મિર નવુ મુખ સંખરે કિં આણુદ મે ૫૪
 આણુદ સોમકસા મિથી, રા વત આગળીસર્મ માપ મસિરે
 દસમી ગુરવારિ રત્નિ ન દરખારિ રે રાસ ઉમ્મસિ મે ૫૫

મનરંત્રિ ૭ અલ્પ ગુણર્મ સાંમજા રાસ રસાધરે
 નવ નિપિ તસ ધરિ અમળુ સખિ દલીકરે અમર રસાધરે. મે ૧૫૬

પ્ર ન જૈન ગુજરાત સંવિધા.

(અખો ધાર સોમવિમલ સુરિ ન ૧૩ ની નીચે આપે છે)

(૨૬૦) સ્થૂલભદ્ર સ્વાધ્યાય. મ ૧૬૨૨ શ્રાવણ શુદ્ધિ ૧૦ વૈરાટમા.

અતે—

તપગચ્છિ નિર્ભયયદ્ર, શ્રી સોગવિભવ મરિદ,
તસ સીસ રચિઉ સગાય, સામન્તતા (મન) નિર્ભન્ન થાય
પૃથિની રસ સવત એહ, કુચ કર્ણુ પ્રમાણિ જેહ,
શ્રાવણુ શુદ્ધ દશમી દિવસિ, વયરાટિ થુણિઉ મન દરસિ,
જા તારા ગયણિ દિણુદ, જા સાયર મેઝ ગિરિદ,
તા પ્રતપુ જાવલી મોમ, ઇમ બાણુઝ આણુદમોમ.
—વૈરાટ (જૈરાટ) જયપુર રાજ્યમા આવેલુ છે. (૫૩ કડી પ્ર કા૦)

૧૫૦ વેલામુનિ અથવા મનસત્ય [ત૦ વિજયદાન
સૂરિ શિ૦)

(૨૬૧) નવતત્ત્વ જોડિ. (ચોપઘ) સ. ૧૬૨૨ પહેલા.

આદિ— મગલ કમચાકદુ એ હાલ
આદિ જિણુદ નમેવિએ, નવતત્ત્વ કહઉ સખેવિએ,
જીવતણા દસ પ્રાણુ એ, પચઈંદ્રી પચ પ્રાણુ એ

*

*

“

*

૧

અંત—

ઇય નવતત્ત્વ વિચારતા, અધિકી ઉછી ભાપિએ,
વોલી હુછ અજાણુવછ, તે પામઉ સઘ આધિરે ૬૪
તપગચ્છનાયક સિર શુર, વિજયદાન ગણુધારે
વેલઉ મુનિ તસુ આણુધરી કહછ સ્વપર ઉપગારે. ૬૫

૮—૧૧ (વિ. ધ.)

ખીજી પ્રતમા નીચે પ્રમાણુ છે તે પગથી રચનાર કવિતુ નામ
મનસત્ય જણાય છે.

અતે—

હવે નવ તત્ત્વ વિચારતાં અધિકૃત હજી બાબતે
 એમ્ બુદ્ધિ અણુગણતરી તો વાંચી સધ સમિતે,
 તપમચ્છન્નાયક શી ગુરતો શી વિભવદાન ગુણધારે
 એવું મનસત અણુપરત્તુ તુ કદસ પરકષમરે
 —સવન ૧૯૫૮ વરસે આઠમી વરિ ૨ એમે. ભેખક પાક દુખ

ભવનુ—પદ ૮ ૫ કા.

જાને નામના કવિઓ એકજ જાતે છે—(વિજયવન સરિનું સ્વરિષ્ઠ
 ૧૫૮૭ અર્ધવાસ સં. ૧૯૨૨ તેથી આ કૃતિ સં. ૧૯૨૨ પહેલાંની છે

૧૫૧ શીમ શાવસાર

(૧૬૨) એલિઝા શાસ. સં ૧૯૨૧ ના મુ વદપ. (વડેશ્વરા) માં
 આદિ— રામ કેશરો.

ગોપિનિમત્ત સિર નામીય મનવંજિત તથા પામીય,
 સ્વામીય સેવકની હથા કરોએ. ૧
 સારથનર્થ મરણે લાય, મુદિ બુદિ માત્ર દુ માય,
 યો મુક્તિય વાળી અતપમ રૂબડી એ. ૨
 ઉદાસી.

હી તે વાળી આપે મુક માત્ર સિદ્ધાંત સત્ત સિત્તાર
 શાખ એલ્લુન લગુડીય, ભાતખડમોદિ સત્ત. ૩

* * *

અતે—

વદપ. નવર સવત સોસ એકવીસક ના પદ સર્વિ દુખ (વ)
 કલસ. ચારે પ્રારબ દિસક

કાંઈ એક કવિમનિ, કાંઈ એક સામમનિ સાધસમનિ જામીઈ
 એનિય રાસ કીજ આનિ લક્ષ્મણ જિનવાણી સિદ નામીય. ૧

ગણતમ પાએ, સારદમાએ, ચિત રાણુ ચગણે સમુ,

ભાવસાર લીમ કરજેડી બોલિ, માધ સદને ચરણે નમ

—સવત ૧૭૦૩ વર્ષે માધ વદિ ૧૪ લીમે લિપિત [શુ. વિ] ૩.

—સવત ૧૬૭૨ વર્ષે કાગણુ વદિ ૮ શુક્રે લિં જોસી સવજી

શ્રી સ્તંભતીર્થ સ્થાને લં સુરત બ ગોરજી ગવિદંસજી દીપકસજી—

છાપરીપા ગેરી—સુરત પામેની પ્રતિ

મં ૫૦

૩૫૨ સુમતિઢીત્તિસૂરિ (લિંસરસ્વતિગજી જ્ઞાનભૂષણસૂરિશિ.)

(૨૬૩) ધર્મપરીક્ષા સ ૧૬૨૫ માગશર શુદ્ધ ૨ લામોટ નગરમા.

આદિ—

દાલ રાસની.

ચદ્રપ્રભ આમી નમીઈ, ભારતી ભુરનાધાર તુ,

મૂલ મધ મહીયલિ મહીન, બ્રજાત્કાર ગણુ સાર તુ

૧

વિદ્યાનદિ આમી વિષ્ણુવ, મલ્લિભૂષણ મુનિરાય તુ,

લક્ષ્મીચદ ગુરુ ગુણુનિલોએ, પ્રણમીય તેહના પાય તુ

૨

વીરચદ ચચિત ચતુર, બદારક ભુવિ આણુતુ,

જ્ઞાનભૂષણ જ્ઞાનિ બલોએ, વિદ્યાનુ દીર્ઘ દાન તુ

૩

પચગુરુના પાય નમીય, રચુ રામ મન રગિ તુ,

ધગમ તણી પરીક્ષાતણુ એ, શાસ્ત્ર જોઈ નિચત તુ,

૪

ભવીયણુ ભલી પરિ સામલોએ, ધરમાધરમ વિચાર તુ,

દોષ મ લેસ્યો કેહનણુએ, કહિતા ન લહુ પાર તુ.

૫

*

*

*

*

અ તે—

દૂહા

મૂલ સધ મુનિવગ ધણા હવા, સરસતિ ગણિ નુનાગ,

કુંદકુદ્યારિજ કુલિ, પદ્મનદ ભવનાર

૧૧

દેવેશ્વરીરતિ દયા આગયો, તેહ પટોધર ચગ,

વિદ્યાનદિ આમી જ્યો, મલ્લિભૂષણ ઉત્તગ.

૧૨

- લક્ષ્મીમહા શ્રી ગુર નમઃ દમિયાદાનક એક
વીરચંદ્ર વાંદ સદા સિંહાદાનક તેહ. ૧૩
- તેહ પાદિ પદોપર, માનખાલુ ગુરુશાન
આચારિન પદ આપીયુ તેહનાં નયુમ, પાન. ૧૪
- તેહ કુસમમલિવસપતિ પ્રભાચંદ્ર પતિસન
ગુર મહાપતિ પ્રતપો ધર્મ, મેર મહાપર નવન. ૧૫
- શુભતિહીરતિ સદી રમ્પો ધર્મપરીક્ષા રાસ,
શામ ધર્મો મેર કરી કાલુ નવુ પ્રકાસ. ૧૬
- સ્વચ્છુખાલુ રામ રમ્પો મનવ્યો મિત્યા માન
લિનમનવાર્ધક ઉપરર્ક કર્ક મનુવિષ ત્યામ. ૧૭
- મદ્રખા હી આવક બસા બના આદિ ઉપદેસ
નડ પ્રેર પ્રારબીચો રમ્પો નિહા જવેસ. ૧૮
- પડિત ન પ્રેમી ધર્મ, વસુભય નિ વારદાસ
દુમિદ નવરિ પૂરો કર્મો, ધર્મપરીક્ષા રાસ. ૧૯
- સુવન સોસ પામવીસ નિ માર્ગસિર શુદ્ધ બી ત્યાર
રાસ રમે રમીયામણુ પૂર્ણ દવો ॥ સાર ૨
- મવીચલુ બાવિ બાનિચો કાલિ એક પ્રતિભેષ
કાળ દેર્ક ને યાદિન્યો નિહા દેર્ક ચાલવિરોષ. ૨૩ (૧)
- ખર્ક શુલ્ક ૭ સાંભણિ લખર્ક લખાવર્ક નેહ,
(મુર્તિ મુર્તિ ને વર લકર્ક ગુર નર એર્ક તેહ
રમે ને રમીયામણુ, રાસ રમ્પો હિ એહ.
જો આપિદર પૂરો દવો ધર્મપરીક્ષા એહ. ૨૩ (૧)

—ઈતિમી ધર્મપરીક્ષા પદોપરિધર રૂપુ સમાપ્ત

૧૫૩ જિનચંદ્રસૂરિ + (ખ. જિનમાણિક્ય સૂરિ શિ૦
ને પદ્ધતર)

(૨૬૪) દ્રૌપદી જ્ઞેસ૦

(૨૬૫) બાર ભાવના અધિકાર જ્ઞેસ૦

(૨૬૬) શિયલવતી. જ્ઞેસ૦

+ જિનખિંબ સ્થાપન સ્ત૦ ૨૪૪. સ મા. બી

(૨૬૭) શાંખ પ્રધુમ્ન ચોપદ. સ. ૧૬૨૦ આસપાસ.

(૨૬૮) બારવ્રતનો રાસ. સ. ૧૬૩૩ કા. વ ૫

આદિ— (નિયતી સાધુની ઢાલ)

પાસ જિજ્ઞેસર પય નમીછ, નામઉં સહગુર રીસ,

દેસવિરતિ હુ આદરૂછ, મનમાહિ ધરિય જગીસ

૧

+ વડલી ગામવાસી રીહડ ગોત્રીય શાહ શ્રીમંત પિતા અને સિરિ-
રિયાદેવી માતાથી સ. ૧૫૯૪ મા જન્મ થયો દીક્ષા. સ. ૧૬૦૪ મા
સીધી સ. ૧૬૧૨ ના બાદવા શુદિ ૯ ને દિને જ્ઞેસલમેરમા ત્યાના રાજ
માલદેવે કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક આચાર્યપદ મળ્યુ, ત્યાર પછી કર્મચંદ્ર
મત્રીના આચરૂથી વીકાનેરમા જઈ કિપોદ્ધાર કર્યો ને ત્યાંથી અમદાવાદ
સત્રુજય જઈ ઉક્ત કર્મચંદ્રના આમત્રણથી દીલ્હીમા અકબર બાદશાહને
પ્રતિજોધી તેમની પાસેથી આપાદ શુદિ ૯ થી આપાદ શુદિ ૧૫ સુધીના
સાત દિવસો અમારી—જીવવધનિષેધનો હુકમ બહાર પડાવી ફરમાન લીધું
હતું અને તે ફરમાન બાદશાહે પોતાના અગિયાર પ્રાંતોમા મોકલી આપ્યુ
હતુ. (આ ફરમાન પત્ર હિંદી સરસ્વતી માસિકના ઈ. સ ૧૯૧૨ ના
જૂનના અકમા પ્રસિદ્ધ થયુ છે.) વળી બાદશાહે તેમને 'યુગપ્રધાન' એ
મિરદ આપ્યુ હતું આ મહાપ્રભાવક આચાર્ય થયા છે અને જૈનોત્તતિ
માટે અથાગ પરિશ્રમ સેવી અનેક મહાન્ કાર્યો કર્યા છે સ. ૧૬૭૦
ના આસો વદિ ૨ ને દિને ખેનાતટમાં સ્વર્ગગ્ય થયા

- લક્ષ્મીવદ શ્રી રૂપ નમ દિશાસનક એદ,
વીરવદ વાંક સદા સીતલવત તેદ. ૧૩
- તેદ પાદિ પદોપર જ્ઞાનજાણુ ગુરુસાધ,
આપ્તારિગ જ આવીયુ તેદનાં રજુમ પાપ. ૧૪
- તેદ કુલકમલદિવસપતિ પ્રભાસક નિરાપ
ગુરુ મહાપતિ રત્નપો પાતુ, મેર મદીપર નવ ૧૫
- મુખતિહીરતિ સ્ત્રી રમ્બો ધર્મપરીક્ષા સસ,
મત્ત્ર બન્ને ભેષ કરી, કાંઈ બહુ પ્રાપ્ત. ૧૬
- સ્વયંભૂતજ રામ રમ્બો બળભો મિત્થા મામ
મિનમનનાર્થક ઉપરર્થ કર્મ બહુવિધ ત્યામ. ૧૭
- મહામા હી આવક બસા બન્ન આદિ ઉપદેસ,
જાક પ્રેર નરબીચો રમ્બોચો નિદાં લવનેસ. ૧૮
- પાંડિત તે પ્રેર્યાં પાતુ વળાવન નિ વાગ્દાસ
દ્વાંમોટ નવરિ પૂરે કષો, ધર્મપરીક્ષા સસ. ૧૯
- નવન મોસ પચવીસ નિ માર્ગસિર શુદ્ધ બીજાસ
રામ રૂપ રવીચામળો પૂર્ણ દવેાં જિ સાર ૨
- બચીવસ્ય બાવિ બાવિરવેાં કાંઈ એદ રતિનેપ
કાંઈ દેવર્થ ને કાંઈએ, કાંઈ દેવર્થ શસ્ત્રવિરોધ. ૨૩ (૧)
- જર્થ મુખિ તે સાંભળિ, જર્થ જર્થ જર્થ તેદ,
(મુખનિ મુખનિ ને વર લદર્થ સુર નર મેવર્થ તેદ.
રૂપ ને રવીચામળો રામ ૨ ચો જિ એદ.
જાક અધિપતિ પૂરે દવેાં, ધર્મપરીક્ષા એદ. ૨૩ (૧)

—ઈનિશી ધર્મપરીક્ષા પદોપરિપતિ સપૂર્ણ સમાપ્ત

૧૫૩ જિનચંદ્રસૂરિ + (ખ. જિનમાણિક્ય સૂરિ શિ૦
ને પદ્ધતિ)

(૨૬૪) ટ્રોપદી જ્ઞેસ૦

(૨૬૫) બાર ભાવના અધિકાર જ્ઞેસ૦

(૨૬૬) શિયલવતી. જ્ઞેસ૦

+ જિનખિંબ સ્થાપન સ્ત૦ ૨૪૪. સ મા. બી

(૨૬૭) શાંખ પ્રધુમ્ન ચોપદ. સ. ૧૬૨૦ આસપાસ.

(૨૬૮) બારવ્રતનો રાસ મ. ૧૬૩૩ કા. વ પ

આદિ— (નિયતી સાધુની હાલ)

પાસ જિજ્ઞેસુર પય નમીજી, નામહં સહયુર સીસ,

દેસવિરનિ હુ આદરજી, મનમાદિ ધરિય જગીસ

૧

+ વડલી ગામવાસી રીહડ ગોત્રીય શાહ શ્રીમંત પિતા અને સિરિ-
રિયાદેવી માતાથી સ. ૧૫૯૪ મા જન્મ થયો દીક્ષા. સ. ૧૬૦૪ માં
શીધી. સ. ૧૬૧૨ ના બાદવા શુદિ ૫ ને દિને જ્ઞેસલમેરમા ત્યાના રાજ
માલદેવે કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક આચાર્યપદ મળ્યું, ત્યાર પછી કર્મચંદ્ર
મત્રીના આમ્રહથી વીકાનેરમા જઈ કિપોદ્ધાર કર્યો ને ત્યાંથી અમદાવાદ
શત્રુજય જઈ ઉક્ત કર્મચંદ્રના આમત્રણથી દીલ્હીમા અકબર બાદશાહને
પ્રતિજોષી તેમની પાસેથી આપાદ શુદિ ૯ થી આપાદ શુદિ ૧૫ સુધીના
સાન દિવસો અમારી—જીવવંતિનેધનો હુકમ બહાર પડાવી દરમાન લીધું
હતું અને તે દરમાન બાદશાહે પોતાના અગિયાર પ્રાંતોમા મોકલી આપ્યું
હતું. (આ દરમાન પત્ર હિંદી મરજવતી માસિકના ઈ. સ. ૧૯૧૨ ના
જૂનના અકમા પ્રસિદ્ધ થયું છે.) વળી બાદશાહે તેમને 'યુગપ્રધાન' એ
મિરદ આપ્યું હતું આ મહાપ્રભાવક આચાર્ય થયા છે અને જૈનોત્તનિ
માટે અયાગ પરિશ્રમ સેવી અનેક મહાન કાર્યો કર્યા છે. સ. ૧૬૧૬
ના આસો વદિ ૨ ને દિને ખેતાતટમાં સ્વર્ગરથ થયા.

સુવિન્નશ્ચી યશ્ચી આનન્દ પ્રતિ મિત્ર લાભ

મુનિમારમ આતિ દોહિલવલ્લ એ સુખિ સિદ્ધિ લાપામ

—સુવિન્ન—એ આશ્ચર્યી

તિલ્લ પદ્મિલ્લ સમક્ષિત ખરડલ્લ જિન મંદિર વિર વન

સમક્ષિત સુરસુખ શામિલલ્લ સમક્ષિત સિદ્ધિ મુલ્લ સુવિ

૨

* * * *

અતે—

સવત સોલલ્લ સુધ તેલીસર્ધ કામુલ્લ વદિ પચમિ ઉમ્હાસલ્લ

ખરડલ્લ મહિ મરખલ્લ મુલ્લ રાત્ત્રી મી શિવલ્લસ્યરિ ગુરખસિ. ૬૨

આનિલ્લ મેલીએ મત લીધા કીધા નરમલ્લ સહસા આન

પાસ પસાપલ્લ એ વિધિ કરતાં પામિસિ સિવનમરીના રાત્રી ૬૩

ખરડલ્લ મત સુધ પાચેલ એમ કરલ્લ પરિમલ્લ પરિમાલ્લ

લીલ વિલાસ સદા સુખ પામલ વાપલ દિન દિન કયા વિનાલ્લ ૬૪

—ઈતિ શ્રી ઇષ્ટાપરિણામદિગ્ધનકે સર્વ ૧૬૨૭ વર્ષે કામુલ્લ

વદિ પચમી દિને શ્રીમન્મૂર્તી ખરડલ્લમલ્લપિસલ્લ શ્રી જિનમાલિમલ્લસ્યરિ

પદ્માલ્લ મી જિનમલ્લસ્યરિ રાગવનાં સ્વહસ્તેન એલી સુખાવિજ્ઞા મુલીન

(કુલ ૬૬ લુક છે આમોળા વતિ ચલ્લિજલ પામે પ્રત છે)

૧૫૪ રત્નસુ ૬૨. (પો. ગુણમેદ સૂરિ શિ)

(૨૬૬) પચોપાખ્યાન ચતુષ્પદિ ૧૧૨૨ સાલ્લકાં.

* * * *

આદિ—

સુગ્રમલ્લ સદી પસાપ, પૂનિમલ્લપ્રવર સુરસલ્લ

મિરખા શ્રી ગુણમેદ સૂરીશ વચ્ચનસાર તસ બોમે શીસ ૧૫

દ્વય.

વચ્ચનસાર આતિ સરસ, દિવ્યો જનરજન દેવ,

વિષનરજિન વિષા વિભવ, આપિ સદા સુખ જેવ.

૧૬

સિદ્ધ વેદ આગમ નિગમ, વ્યાકરણ ઋતિ પુરાણ, તર્ક છદ લક્ષણ ભરહ, જ્યોતિષ વૈદ્ય કુરાણ	૧૭
કામ કાકે રતિ રહસ્ય વિધિ, સ્વપ્ન શકુન લખ કોડિ, નીતિ યુદ્ધિ શ્રુત બલ વિના, નવિ કોષ જાણે ખોડી	૧૮
શ્રુતસાયરતટ પામવા નીતિ યુદ્ધિ દોષ નાવ, ધર્મ કર્મનુ પામીએ, જે હોષ યુદ્ધિ પ્રભાવ.	૧૯
વિષ્ણુશર્મા વાહવ ભલો, શ્રીગોડ નાતિ સુખણ, સરસ કથા રસ વીનવે, નામે પચાખ્યાન	૨૦
નહિ વિદ્યા યુદ્ધિ તેટલી, તો કવિશ્યુ શ્યો વાહ, કાષ જે અક્ષર લહું, તે ગુરુચરણપ્રસાદ	૨૧
ચોપઈ	

પચતત્ર અઞ્જે જેહમાહિ, નામે પચાખ્યાન કહેવાઈ,
જાણુ અજાણુ જિમ પ્રીછે બાલ, ખોલિશ ચોપઈમાંહિ રસાલ ૨૧
આમા પહેલો અધિકાર પૂરો થાય છે તે અને તે અધિકારમા
કર્તાનું નામ નથી મળતુ કાળુ કે આના જેવુ લખ્યુ હોય છે કે —
પચાખ્યાન પ્રથમ અધિકાર, મિત્ર ભેદ ખોલ્યો વિસ્તાર,
પક્ષ પુનિમ શ્રી ગુણમેરૂ સરિ, સુગુરૂ સીસ ખોલે રસપૂરિ. પર
કુમર, રહ્યા મનમા રણજણી, વચન વિષ્ણુશર્માના સુણી,
પ્રથમ કહ્યો મિત્રભેદ વિચાર, ભણી સુણી લઢીએ જયકાર
—છતિ શ્રી પચાખ્યાન રાજનીતિયુદ્ધિશાસ્ત્રે મિત્રભેદ પ્રથમો—
ધિકાર સપૂણમ

પરતુ ખીજામા કહ્યું છે કે

મિત્રપ્રાપ્તિ ખીજો અધિકાર, વિષ્ણુશર્મા કહે સુણો કુમાર,
પુનિમ ગરુડ શ્રી ગુણમેરૂ સરિ, રત્નસુદર ખોલે રસપૂરિ
—છતિ શ્રી પચાખ્યાને રાજનીતિ યુદ્ધિશાસ્ત્રે મિત્રપ્રાપ્તિ દ્વિતીયો-
ધિકાર—

૩ જ અધિકારની અતે પણ ૧ લા પ્રમાણે છે

૪ શ્રામાં,

પક્ષ પ્રાનિમ શી ગુણમેરુસરિ, મુદર સીસ ગોસે રસપરિ
૫ મે અધૂરો આમાં છે

૫. ૧૨ (ખડિન સ્થિતિ નથી મે સે. શા.)

૫ ૭૮ અમ દિ ૫.

(૫. હરસે પચ્ચાન મુખપી જણી જાગરી શ્રેષ્ઠભોગ કરી છે
તે પક્ષનાં સર્વ પુસ્તકો દરેક અધ્યાત્મના ગેહ જર્થ સિદ્ધ કર્યું છે કે
પચ્ચાનના મૂળ ઉપાદેશ જૈન છે આ ચોક્કસ જણ તેમણે જોઈ છે)
(૨૭૦) શુક્રમઝોતરી. ૧૧૪૮ આરો શુદ્ધ ૫ સોમ. અભ્રાતમાં
આપ્તિ—

આપ્તિ.

સવલ મુસમર માયા મનમ કરણુ મુનસ જાન નિસવ,
વરવિજાતવમુદયા, આ શારદ પદમ જણમાપિ. ૧

છાપવ.

આપિ વિમુદ્ધજિજ્ઞાસ, અર્જિત સુભવ અભિનવણ
મુખમ પદમ ૧૫ દેવ, મુજામ અદાપ વણ.

* * * *

અતે—

(અરસવી સુનિ મેલી છે જાણી દાર સુનિ)

વનુ— મુનસ મનમ સવલ મનમ કરણુ જિનસવ,
જાગીસે જણુમી કરી, ધરિત ગિત સુરસતિ સામિધિ.
મુર ગોવમ મજુદર નમી, રિધિ ગુધિ મુનિગુદ કરણિ,
સરસ જામક જાળપેરુ કષમું કથા રસાવ
જાગુદરિ ગુધિ આગવી, મુજુપે જાગમેવાવ. ૧૩

૧૪ — આમે કવિ કવેતાં ૧૦ અધિવિધિ કંઈ ઉણ
ધરિ ઉદરે આપું આપિ તં કરસું પરિપુન. ૧૪

ચોપધ— સોલસે અઠત્રીસો માર, આમે શુદ્ધિ પચ્ચમિ શશિવાર,
 પૂનમપક્ષ ગણપતિ ગણધાર, શ્રી ગુણમેરૂસરિ ગુરમાર. ૩૫

તામ સીમ પ્રણમી ગુર પાપ, કયા પદ્ધિ દેખી સન્નિ થાય,
 કયા તણો કીજે ઉદ્ધાર, દોપ મ દેમો દોષ લિગાર. ૩૬

કર કવિત પૂર મનકોડિ, યુગતિ સગતિમ્મુ બાધી નોડિ,
 સરમ વચન સડના સાર, કવિ મુખ કહતહુ જયો જયકાર.

*

*

*

+

અતે—

સારદ ગુર પસાઈ કરી, ગુર ગણપતિ પાએ આણમરી,
 શ્રી ગુણમેરૂ સરિવર મીસ, રતનચંદર સરિ કહે જગીમ. ૧૬

ગુજ્જરદેગ ત્રયાવનિ હામ, થાભણપામ તીરથ અભિરામ,
 માનિધિ શ્રી જિન શાસણિ કરી, એ કહી કયા શુક્રબહોતરી ૧૭

છપ્પય ગાહા દૂહા ચોપઈ, વસ્તુ અડયત્ર પદ બધે થઈ,
 સખ્યા સર્વ સુણિયો સદી, શન ચૌનીમ ઉપરિ એકહી ૧૮

(પચત્રીસ માજનઈ)

પ્રમિદ્દ નામ એ શુક્રબહોતરી, બીજો નામ એ રસમજરી,
 મુજ શિરિ બુદ્ધિમતી નહી તેધરી, રત્ન કનીશ્વરની પરિ જિત્સી ૧૯

જા કુ તારી ગણિહર સર, જ્યા મહિમેરૂ જલનિધિ પૂર,
 ભણો ભણાવો નિર્મલબુદ્ધિ, જિમ લહો મન વચ કાયજ સુદ્ધિ ૨૦

મગલ પહિસો જિન ચૌવીસ બીજો મગલ ગોયમમીસ,
 રીજો મગલ ગુર અભિધાન, ચોથો જિનશાસન પરધાન. ૨૧

—ઇતિ શ્રી રસમજરી કયા શુક્રબહોતરી ચોપધ્યદ્ધ-લિ સં. ૧૮૪૦
 માર્ગે ૦ શુ ૭ રવિ શ્રી દ્રાક્ષા મધ્યે. રાજકોટ યતિ અમ., ડે.

—પાના ૧૧૦ સ. ૧૭૫૦ વર્ષે વૈશાખ માસે શુક્લ પક્ષે ચતુર્દસ્યા
 તિથૌ શનિવાસરે શ્રી જસનગર મધ્યે લિખિત ગણિ ગિનાનવિજય ॥ ઉદેપુર
 યતિ ચેતનસાગરજીનો બહાર.

(પૂર્ણિમામહત્ત્વા અણ્ણમે સરિ તે સામામરુત્ત્વસરિના પદપર
દત્તા. તેમના પ્રતિમાએષ સ ૧૫૮૮ અને ૧૫૬૧ ના મળે છે—શુઓ
સંખ્યાંક ૧૦૭ ગામ પહેલો અને ૨૬૨ ગામ બીજો ખા. સ)

૧૫૫ હીરકલશ (જાં દેવતિલકક ઉ—કર્ણપ્રભા પ્રિ.)

(૨૭૧) સમ્મકત્વ કૈાસુદીક્ષસ ૧૧૨૪ માહ શુ. ૧૫ મુપ સજ્જ-
લખ દેશમાં.

* * * *

અતે—

(લાલ ખમ્બારી મહર્ષરી ઉદ્ધિલી)

સાસન નામક વીરભિજ્જેધર, પૂજે ૪૪ નિતુ ચલ્લુ કેસરિ
તસ ખદિ સોલકમ વસિ

અણ્ણ વરણ્ણે બદ કર્ણ ન જલણ્ણે લાલ વપર કુમરની ભણ્ણ
ખરેતર અહિ નસસિ. ૮૭

ગી ભિજ્જમાણિકસરિ ગુરુષ્ઠ નામ જપતાં કુષ મહમ્મા

ગી લિજ્જવદ સરિદ

જમ્મુનામિર્થ સરિ વાહી જામખ કેસરિની પરિ ગુદિર માજ્જ
રજ્જા અણ્ણિવરદ. ૮૮

ગી સામસ્યક સરિ આજ્જરિજ્જ છમે કીયા મેઘા જમિ દરિજ
નિજ્જિ બિજ્જાપિ કુસીલ,

જાપિજ્જ રીજ્જવન મહનાયક એ જ્જ મહીમતિ મેઘાં વાજ
પદ્ધ નમખ જમ્મુ લીલ. ૮૯

મહિમરુજ્જ જમ્મક તમ્મુ રીસ, પાદિ તમ્મુ વમિ વાજ્જુરીસ
દમ્મસામર તમ્મુ નામ,

તમ્મુ રીસ પદ્ધી જામ્બારી, ન્યાનમદિર ગુરુ મહાવિજ્જરી,
પુદ્ધી સારી મામ.

મહીયલિ તામ પાટિ વિખાય, ગુરુ શ્રી દેવતિલક ઉવઝાય,
તાસુ સીસ સુપદાય,
હુર્ષપ્રભુ નામઈ મુનિરાય, હીરકલસ તસ સીસ કહાય,
પામી મુગુરુ પસાય

૯૧

સવત સોલહસઈ ચઉવીસ, માહી પૂનિમ પુષ્ય સરીસ,
પુષ્ય નક્ષત્રઈ લેહ,
દેશ સવાલપ નયરી જેહ, ધર્મ તણુઉ જિહા વાંચુ નેહ,
તિહા કીઈ ચઉપઈ એહ

૯૨

ધતિ શ્રી સમકિતકૌમદિ ચરીય, મઈ સપેપઈ એ ઉદ્ધરિય,
વિસ્તરિ ગુરુમુષિ વાણિ,
મણુઈ ગુણુઈ જે સુણુઈ અહોનિશિ, ધરિ જાછા તસુ થાઈ સયિ વસિ,
રિદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણુ.

૬૮૩

—સ. ૧૬૫૨ વર્ષે ભાદ્રવા વદિ ૪ ભોમવારે શિ વનામૃત
પરીય વીરદાસ સ્વપદનાથ લપાપિત અથાય ૧૦૫૦ શ્લોકઈ ૩૧-૧૬
(વિ ધ.)

(૨૭૨) સિહાસન ખત્રીશી. સ. ૧૬૩૬ આમો વદર સવાલખ
દેશમા મેડતામા.

આદિ—

આરાહિ શ્રી રિપભપ્રભુ, યુગલા ધર્મ નિવાર,
કથા કહિસુ વિક્રમતણી, જસુ સાકઉ વિસ્તાર ૧
સાકઉ વરતિઉ દાનથી, દાન વડો સસાર,
વલિ વિસેષે જિણુ સાસણે, જોલા પચ પ્રકાર ૨
અભવ્ય સુપાત્ર દાન મિહુ, પ્રાણી મોક્ષ સયોગ,
અણુકૃપા ઉચિય કીરતિ ઉચિત, એ ત્રિકૃ દાને ભોગ. ૩

મત ગાથા—

અભય સુપતિદાણુ આણુકૃપા, ઉચિય કીર્તિદાણુય,
દુત્રિ વિમુખો ભણિઉ, તિન્નિ વિભોગા ધ્ય હોઇ ૫

એક જનત જિનસમને આવક કરવિમર્દિ
 તે સવિ વિક્રમ સામગ્યા પ્રમદયા પૂન્ય પસાવ. ૬
 પુરને મી સિદ્ધસેન ગુર, વિક્રમ ગુણ સમધ,
 કાપી સિધામુજકયા, બનીએ પરમધ ૬
 સિધાસભુરી પૂતથી, વિક્રમરૂપ મુજગર
 ધારાધિપ આગમ કલો એડી સમ્યક પદુર ૭
 હીરસસ્ય મુનિ તમુ અરિય, મે આગમ અનુચાર
 સરસ્યતિ ગુર મુપસાળો કામ અકપાલ કાર ૮
 પુરવારથ ગઈ પરમડો આલવરેલ મુચર
 આર નવરી મી બોલનપ, ૫ નસેક મુચાર ૮
 ન્યાનિ અકરસી તિલો વસે ધન પરમે નિરકલ,
 મેસ મદનજન નિદા મનિ સમી આરક પતિ ૧

મીપુર^૧ ઉરના^૨ મેડો^૩ ખલી^૪ પોરસ્યથ
 નાસી^૫ પાંડ^૬ હરચિત્ર^૭ કી^૮ કી^૯ ૧૧
 વાક્યપર^{૧૦} નરાધિપ^{૧૧} પડેમે પડેમ^{૧૨}
 માડી આરક ન્યાનિ મસિ કિમે મોડો મેથ. ૧૨
 મીમુસે એસ નામ નમરે પમલીપુરે મેડને
 વગેરે રતદદિઠ્યાંસુ નમરે પાસ્યકે પુષ્કરે
 રાજનવદય ગુરે નરાજુ નમરે કિંદકે ભવશે,
 ૫૭ પદ્યકે રવીના હસનિના આર્થ દયા પદામ ૧૩

અતે—

પ્રાથમ ઈશ્વરીસાની.

મી ખરતરે મણુદર ગુર બોલમ સમજ નિનિ ગીરે જિનસમ
 સરિ પમભેડ
 નમુ મન્મજરે સમ્પતિ પાક મુનિનિજક વચાતીરે મી વિનય—
 સમ વસુધૈતિવત્ ૧૪

છંદ

વસુધાતિલક તસ સીમ જોલઈ સધનઈ આગ્રહ કરી,
 દિસઈ સવાલિય મે(ડિ)હ નયરા સદા જય આણુદ ભરી
 સવત સોલેસે છત્રીસઈ બીજ આમો વદિ કયા,
 તિહ કહિય સિદાસણ બત્રીમી હીરકલસ સુણી યથા. ૧૫
 ઈણી ચરિતેરે દૂહા ગાહા ચઉપઈ, સહુ અકેરે બાવીસસઈ,
 (એક પ્રન પનરસઈ ૧૫૨૪) બારીસ (બાવન) ચઈ.
 ઈઈ અધિકકુ ઉછકુ ને બામિકુ અલી, ને સદ્યુર પાએ
 નમિ પામક વલી ૧૬

છંદ.

પામક વલી હ સધ સઈ મુપિ માન છોડિય આપણુક,
 ને શાસ્ત્ર સાથઈ હવઈમિલતાઓ, તેહ નિરતક આપણુક
 એ ચરિત સાબલિ જેય માનવ દાન આપઈ નિજ કરઈ,
 ને પુન્ય પસાયઈ સુપી ચાપઈ રિદ્ધિ પામઈ બહુ પરઈ ૧૭
 —છતિ શ્રી કલિયુગપ્રધાન દાનાધિકાર શ્રી વિક્રમરાઈ શ્રી ભોજ-
 નરેન્દ્ર સિદાસણ બત્રીમી ચઉપઈ સપૂર્ણ સવત ૧૭૧૬ વર્ષે ભાદ્રપદ
 માસે સિનેતર પક્ષે દિગ્દિશિ તિથા પૃથ્વી વારે લિખિત મુનિશ્રી વૈરાગ્ય
 સમુદ્દેણ શ્રી આગરા નગરે મુનિશ્રી ક્રિયામાગરગણિ વાચનાય લિખિત
 અથાચ ૩૩૫૧ માળને (ગુ. વિ., વિદ્યા.)

—અ ૧૯૦૧ માહ વ. ૮ લિ માડવી મઝ્યે જાની વાસદેવ
 મુરારજી લિખાવિત ચિરછવી પદનાર્થ તેનેદ પૂતક જાનવદ્ધિકર.
 શુભ ભૂયાત ૧૧૨-૧૨ ઘો

—છતિ દાનાધિકારે શ્રી વિક્રમરાઈ સિદાસણ બત્રીમી પ્રમધ
 ચઉપઈ સપૂર્ણ સવત ૧૬૯૭ વર્ષે કાતીસુદિ ૧૩ ભુમિ (મ. બ)

—છનિશ્રી કલિયુગ પ્રધાનાધિકારે શ્રી વિક્રમરાઈ સિદાસણ બત્રીમી
 ચરિત ચોપઈ સપૂર્ણ જગ સવત ૧૬૭૬ વર્ષે મામે ચૈત્રે વદિ ૧૨
 દિને શ્રી અચલગછે વાચિક પ્રવર વાચિક શિરોમણિ વાચનાચાર્ય વા.

મીપ સત્તત્તમી મહિનાં મોપવ પડિત રવર પડિત સિદ્ધમણિ પડિત
 સિદ્ધિદ મુદ્ધમણિ પડિતોત્તમ ॥ ૫ મી મી મુલુવર્દન મણિ સિદ્ધ
 મુનિમી મુન સામર મણિ મુનિ કથાકર્તિ મણિ મુ વિજયકર્તિ
 સદિતે જ્ઞાનિ પાલિમામ મુમરમાન મધે. (૫. ૫.)

—અધુરી પ્રત ૧૨-૨ માં (જમીસપુતલીની વાર્તા એ
 નામ છે)

—કવિ મી કવિજીવન રૂપાંન કવિર્ધિગરિ મી વિદ્યમર્ત્ય મી
 મો ૧ નરિદ્ર સીમસણુ જમીમી મરીત મરિપાલ સપૂજુ સ ૧૦૧
 વર્ષે મજ્જુ મુદ્ધિ ૪ મોલિ દિનિ સોમિ ઉત્તર નક્ષત્રિ યાસા મી સામ
 નોદારત્તિ મી સમરજ મજ્જિ. મજ્જુસાલી લાપાલસ મજ્જુસાલી લાપા
 મુત સિદ્ધિ હીર કાન્ત વિદ્યુત મરીત, સદિતિ ત્રીસસત્તર સિદ્ધો મણિ
 મુદ્ધિ કવિરતે થરતિ તિથા નરવર્જિત મોક્ષ. ૧ સમસ્ત મોક્ષ ૩૩૦
 (મારી પામે મોક્ષ ને તે હેમ્મ જાનું છે તે પરથી)

(૨૩૩) કુમતિવિધ્યસ મોપર્ધ સ ૧૬૭૭

[આમાં જ-મર્તિપૂજક કુમને કુમતિ મણી તેનો નિવસ કર્યા
 રથન થયો છે]

* * * *

અતે—

જિન સાસન જિન પ્રતિમા નમૈ સિવસામન હરિ મહિર રમે,
 મુસજમાન મને મહિરાન, પૂજે કુલ દામ કુલુ જાન. ૮૩
 નવિ જિન નવિ સિવ નવિ તોરકા મન માંડવો સુખો મનમર,
 ન મને આમમ વેલ પુરાણ ઉતર આપે મલ પુરાણ. ૮૪
 જિનપ્રતિમા રૂઝ દૂપદી તિહાં કુમને ઉતર સદ,
 નિજુ તો પૂજ પરણજુ બણી, સુરવાજસુર કરણી થણી. ૮૫
 જપામારણ ને અણુમાર, તિહાં કદૈં બળપ તણે બગર,
 હમ ને જાપીને સુમ કદૈં તિહાં તિહાં પાપી કદૈં આજમ. ૮૬

મોક્ષદસૈ સરોવર વસ ઠણુપરી નવરી ઉદ્યાસ,
 તેણે પુનિમ ને ગુપ્તારે મી મુવેજિ જોમ અવગાર, ૧
 ખરનર મઠ મુવિદન સિળુગાર, મી જિનમદ સરિ મણુપાર,
 વાલીમનન સિધ અગાર, જોદનિ કાઠ તસો મીઠાર, ૧૧
 મુઠમી કેવનિસા ઉવગ્રાવ હરખ નસુ તમુ સીસ કવર્ધ
 નિજુ સદગ્રાનો અવસ લણી, હીરકસસ એ મોર્ધાઈ કરી, ૧૨
 —કનિ મી કુમનિવિખસન મોર્ધાઈ સમગ્ર સ ૧૦૫૬ વર્ષે
 બાદ્ય વર્ષે ૧ કનિ પડિન મી ૧ દહિવિત્ત મણિ સિખ મુનિ
 ઉનામવિત્તવ સિખન આસોવ નમર મણે (મ. જ.)—વિધા

૧૫૬ હરખજી ૧૬૩૬ પહેલાં.

(૭૭૪) પુખ વાપ રામ (પ્રા. ૧૬૩૬)

૧૫૭ લાંબી મુષિ શિ સ ૧૬૪૦ પહેલાં

(૭૭૫) માળાખગ રાસ (પ્રા સ ૧૬૪)—વિદા

(દીરવિત્તવ સરિયા સમગ્રમાં કણુમણિયા એવા જામમગ્રા એવા
 જામમગ્રા મણિયા એવા સદુખા મણિ દવા કે તેનો ઉત્તમ સુદીપર
 અને સગ્રાહ મા ૧ ૨૬ મે કરવામાં આવ્યો છે તે અને આ
 માળાખા મણિ એક રોગનો શુભ મુખ ૭ ઉપરોક્ત તમામ
 મણિએ સ ૧૬૩ માં પોતાના ગુરુ પેઠી નથી આવ્યા એવી દીર-
 વિત્તવમુગે બોરમગ્રા ફાદ કરી પણ એવી ફાદ પોતે નથી એમ
 જાણ્યા જ્યાં ન ન સમજો ત્યારે તેને મગ્રા બદલ કર્યો તેથી જામ-
 માળ પોતાનાં સિખ સદુખા મણિને લઈ પેદલાદ વર્ષ ત્યાં દાહમને
 ફાદ કર્યાં દીરવિત્તવમુગેને પાડવા સિધાઓ મોક્ષાવા વહેરે. આ
 ૧૬૩ નો સમય ને કુનિનો જન્મ સ ૧૬૪ જનિ જામમગ્ર મણે છે)

અજ્ઞાતકવિ—

અતે—ધન્ના શાલિભદ્ર રાસ. સ. ૧૬૨૪ આસો સુ ૭ રવિ
 સવત સોલગઢિવીસા સાર, આસો સુદ ૭ આદિત્યવાર
 રંગરી સધવીનો સુતજ બોલિ, એહ સરલોક મેડનિ તોલિ ૪૬
 —ઉદયપુર ભ.

આ કદાચ ઋષભદાસની કૃતિ હોય.)

૧૫૮ હીરવિજયસૂરિ

(૨૭૬)શાંતિનાથ રાસ (૧૬૩૦ આસ.)

(૨૭૭) દ્વાદશ જલપ વિચાર ૫ ૧૧ ગા. ૨૫૦ અમ

મૃગાવતી-૩

પ્રભાતીઉ અજ્ઞા જ્યોતિ મેરે જિન કી ૩૦૦ જૈ પ્ર,
 અતરીક્ષ પાર્શ્વનાથસ્તવ

આ મહાપ્રભાવક અકબર બાદશાહ પ્રતિબોધક જૈનાચાર્યનું
 સચિન્તર વર્ણન માટે જૂઓ સૂરીશ્વર અને નમ્રાટ, તેમણે જળગ્રીપ
 પ્રસન્નિ પર દીક્ષા સંસ્કૃતમાં રચી છે તેમનો જન્મ સ ૧૫૮૩ માગશર
 શુદ્ધિ ૯ વૃદ્ધશાખીય ગ્રોસવાલ ગા કુરા (કુવરજી) ને લા બાર્યા નાથીથી
 થયો હતો જન્મ નામ હીરજી, દીક્ષા પાટણમાં વિજયદાનસૂરિ પાસે
 સ ૧૫૯૬ કાતિક વદિ ૨ સોમે લીધી મ ૧૬૦૭ મા નારદપુરી-
 નાડનાથમાં પડિતપદ અને ત્યાજ સ ૧૬૦૮ માધ શુદ્ધિ ૫ ને દિને
 વ્રાયક પદ અને સ ૧૬૧૦ પૌષ શુદ્ધિ ૫ ને દિને શીરોહીમાં સૂરિપદ
 મળ્યું હ. અકબર બાદશાહને ત્રણ વખત મળ્યા હતા, પહેલી મુલાકાત
 સ ૧૬૩૯ જેઠ વદિ ૧૩ ને દિને ફતેહપુર સીકરીમાં લીધી ને બાદશાહે
 પ્રસન્ન થઈ પુસ્તકોનો બડાગ ભેટ ધર્યો કે જે આશ્રામાં રાખવામાં
 આવ્યો પછીની મુલાકાતથી આવળું વદિ ૧૦ થી ભાદરવા સુદિ ૬

એમ જાણ વિવરણ કર્યા માં બંધે ૨૦ ને મારે જાણ્યારે હરખનજ્યો
 ધારમાં દર્શાં જગી થીમે થીમે જાણ્યાદને કરવા ૧૧ જાગી લીધા
 દના અને જાણ્યારે જાનાના રાજ્યમાં એક જાગ્યા ૩ માસ મુધી કર-
 લ્યા પાગચના દુકમો જલાર પા પા દના થોડા આવ, જાણ બેઠ
 અને જાણ વગરે કર્યોનો વધ નિજકુલ બંધે કર્યોનો દનો. પત્તું
 પસીએને પાંચાઓઆથી પુરું કર્યા દના, બળા કેરીએને મુળા કર્યા
 ૧૫ અને આમાપના ૧૫દેશના પ્રમારે કરવા વરેા બંધે કર્યા દને
 અને સત્રાજ્યદિ તીર્થો કરમુળા કર્યા દના. ને આજ્યારે ૧/માગર નું
 નિવેદ પત્ર આપ્યું હતું તેમના મનબંધાં દીરકાજ્યમ મદ્યકાજ્ય
 સરકુતમાં રેવરિમજા જગીએ રમું તેમાંથી તેમજ ૬૫ રસકેર,
 ૧/માગર કામ વગરે વરથી અનેક ગુપ્તોથી દર્શાવન મારે આવે છે
 તેમજ કરારે ગનામા ૫ ૧૬૫૦ ના જાણ્યારે સુદિ ૧૧ તા રિવમે
 અર્ધકામ કર્યો અને ત્યાં નમના મુજ પારે અકર જાણ્યારે થીમ
 તીર્થાં ભીન આપી દર્શા અને ત્યાં જાણ્યાજ્યએ મુજ બનાવી ૫૬
 રજાવના કરી ૧૫. દામ ને મોખુક છે

૧૫૬ આગિત્રિગિદ (મતિભાર ગિ)

(૭૬૮) મુનિમાસિકા—મ ૧૬૩૬ નિમલનાથ રામ કન્થજીક નિ
 રજાગરમાં ૧ રામમુખ્ય તથા રામવિમાસ ૫, ૨૬૧-૨૬૫.
 આદિ—

દિવાન રમુજ જિન પાજાગમ, રજાગુ વિવરણજ્યદિ દિ મન કમ્પામ,
 પદીક થી માનમ આદિક મળુવર ગુર મનકમવિસમ. ૧

૧૬ સમક મુજા સાદુ નમુ નિન, આજીક અમળુ મુજુલુ મનર્વત
 નામ મળુ કરિ જાણિ પખાલુ, ૫૨માગર મુખરિ વિસમત. ૨

અ તે—

સવત સોલ છત્રીસ એ, શ્રી વિમલનાથ સુરમાલ,
 દિક્ષા કલ્યાણક દિનઈ, અથ શ્રી મુનિમાલ. મં ૩૧
 રાણપુરઈ રલીઆમણુક, શ્રી શીતલ જિનચદ,
 મૂરવિજય ગળ્યે મદા, સઘ અધિક આણુદ. મં ૩૨
 શ્રી મનિભદ્ર મુગુર તણુઈ, મુપસાયઈ મુપકાર,
 ચારિતસઘ વખાણીયઈ, ગમ્દ શબ્દ જયકાર મં ૩૩
 મનોહર શ્રી મુનિમાલિકા, ગુણ ગણ પરમાત્મ પુર,
 કંઠ દર્પ ઉત્તમ જિકો, પામઈ મુપ ભરપુર મં ૩૪
 મહા મુનિમર ગાવતા, સુરનર મદ્ય સમણ,
 અટ મહામિદ્ધિ ઘર કલઈ મદા ક'યાણુ

—મહામુનિ નિત નમુજ મં ૩૫

—૩-૧૦ (માગી પાસે છે) જેમલ પ્રં ગતમમુચ્ચય

(જેમલમેરની ટીપમા કવિના ગુરુ નામ જિનચદસૂરિ ખોટું આપ્યું છે)

૧૬૦ પુણ્યરત્ન (આં સુમતિસાગરસૂરિ-ગજસાગરસૂરિ.)

(૨૯૮) નેમિરાસ-ચાદવરાસ

આદિ—

સારદ પાય પ્રણમી કરી, નેમિતણા ગુણ હીયઈ ધરેવિ,
 રામ ભણુ રલીયામણો, ગુણ ગાધમ ગિર્યા સપેવિ ૧
 હું બલિહારી યાદવા.
 એક ગસક રથ પાછો વાલિ, અપરાધ ન મઈ કંઠ છોડ
 કાઠ છોડઈ નવ જોવન બાલ, રાજલ પ્રીતિ પ્રતિ ધમ કંઠઈ. ૨
 હું બલિહારી યાદવા.

x

x

x

x

અતે—

સમુદવિગ્ધ તનુ મુણ્ડિસત્તે સેવ કરઈ જસુ સુરનરસ
પુનરતન મુતી વિનયપ્ર મીસપ સપસન મી નેમિરિજીદ ૧૫
દુ બસિદારી યાદય.

—છતિ મી નેમિનાથ રાસ સમાસ સજ્ઞ ૧૬૩૯ વર્ષે ધારી
વરિ ૭ રિતિ સિખિત પત્ર ૪ (મુ. વિ.)

—મુ મી હીમ સખિન સ ૧૬૯૭ વર્ષે કિંચ શુદ્ધિ ૯ મી.
સ્તબ્ધીર્થે. ૪-૧૧ (વિ. ૬)

—સ ૧૭૩૧ વર્ષે શુદ્ધપદ્યે સિખિત મી સર મને ૨ ૩૦
(ધારી પદ્યે ૭)

(૧૮૦) ચાનનકુમાર રાસ (ગા. ૨૮૧) સ ૧૬૩૦ વ. વ. ૫
અતે—

વિધિવસ મચ્છનક રાગ મી આપરસાન સરિદરે
મુજ આરકિય તપ મુજ નિમક મેશ્વર કળા જરપે વરે ૧/૫ ૧૮
તમ પારિ લખમિદમરિ મેમંપેદા સરિ તમ
મદિદસંદિ વધી મુજમવતે તેમજ જનના પ આદા આમ ૧/૫ ૧૪
તિજુર્ત જનુભિ અવન્યા મી મુમનિસામર સરિસારે
મે ગા /સામર મરિ તમ તપુર્ત પારિ તમક વિધારે ૧/૫ ૭
તમ ધિલ એ જનુજ્યો પુન્યરેલ સરિ કિ ૨૩૨
જમક તપુર્ત ૭ માંતજર્ત ત ની ૩ ગુરજ અસરે ૧/૫ ૭૧
મવન લલ ત જનુજ્યો શા નીસકિ તે મારે
વેશ્ય ન વરિ જ ૭ ૫ તમી રામ રમ્બક રવિપારે ૧/૫ ૧૩
ગમ /સા ન તમ તમક પદ્ય મદ અનક વધી સર
આમ ત જનના ૩૨ પો વિપન તે તમ કારે ૧/૫ ૭૩
અ તપી વધી ૩૫ તપી આપ આપી આપિ
તમ નિદિ મિદિ સુગદિ મારી રિદિ ગદિ ને પામિ. ૧/૫ ૧૪૪

આમ જિનવર અમર મુખકર તરણનાગણ તતપરા,
તમ્ય આમ પૂરધ વિધન ચૂર્ધ સધાસિરવર જિનવરા. જયુ ૦ ૭૫
—ઈતિ અનતકુમાર ચક્રવર્તી ગમ સપૂર્ણ. ૧૪-૧૮ આ. ૬ ચં.

૧૬૧ ભાવરત્ન.

(૧૮૧) કનક શ્રેષ્ઠીનો રાસ મં ૧૬૩૨ આમો વદ ૭ ગવિ.
રસને ચદ્ર યુગ્મ ત્રીમે મેલી બાહુ મંવતસરિરે,
આસો વદિ તીજ ચદ્ર સાનમિરે, શુભયોગિ રવિવામરિરે.
(પ્ર૦ ૧૬૬૫ ચેત્ર વદી ૭ લી; ગત, ૩)

૧૬૨ કનકસોમ (ખ૦ અમરમાણિક્યશિ૦) જુઓ સાધુકીર્તિ નં. ૧૪૭.

(૨૮૨) આપાઠભૂતિ સ૦ સ ૧૬૩૮ વિજયાદશમી ખભાત (૧)
આદિ--

ત્રી જિનવન્નનિવામિત્રી, અમરી સારદ માયારે	
આપાઠભૂતિ ગુણ ગાવતા, મામણિ કરઉ પસાચારે	૧
	ચતુર સનેહી મોહના૦
ચતુર સનેહી મોહના, સમગુણજાણુ મયાણારે,	
આપાઠભૂતિ મહા મુણી, દેખત ચિત્ત હુમાણારે	ચતુર૦ ૨
x	x
x	x

અતે—

કણિ પરિ ભાવન ભાવીજઠ, તપ કરી દાન વસિ દીજઠ,
જિન શાસનનઉ મિણુગાર, એ મુનિવર થયા હનર ૫૯
સવત સોલઠ અઠતીસઠ, દિન વિજય દસમિ સુજગીમઠ,
કહિ કનકસોમ સુવિચાર, સમગ્રી સધસુ મુપકાર ૬૦

—આર દાળ-મોઘાલીઈ પા. ૩-૧૪ ક. મુ (મરી પાસે છે)

—૧૬ તપામગ્ધે બદારક મી ભુવનકર્ત્તિ સરિ તપદ બદારક
મી રામકર્ત્તિસરિ શિખ મુમતિનિઝરેન સ ૧૭૨૨ વર્ષે શાકે ૧૫૮૦
દિ આવળુ કૃષ્ણપદ્મે સામગી કિને રામનગરે સિખિન પા ૧-૧૧ શુ. વિ.
ખ ૧ અમ

(૨૮૩) આર્દ્રકુમાર ચૌપઈ સ ૧૬૪૮ આવળુ પદ્મે અમરરમ્યા
આદિ—

સકલ જનગણ સ્વમુ પાપા પામેવેવ મુઠ કરદુ પમાપા
ગર્જનુ આનકુમર રિસિ સપા ગિજિ મુનિ પાલી પ્રવચન માપા. ૧
સકલ મુદ્રા દામ વપાપા આનકુમર મુનિકે કૃષ્ણમાપા
અમરપ્રેસ વિભુવન વિખ્યાપા હરવ સત સેક રમ્યક વિખ્યાપા
વસંત નામક નામ કુકુલી, સરસ મિત માપા ન વિ બી. ૨

* * * *

સકલ સુપમકમલ એ બલગક સજ સજાએ રમ્યા
નિશ્ચિ આલસાગ્ર પરિસિ ગાળકે છવદવાપ્રતિજલ. ધન ૪૭
સવલ મોસ અમાતા આવળુ પુરક નવરિ અમરસરિ સાર
કનક્રોમ આળુક અમરિમરક બલુનાં સજ સુખાર ધન ૪૮
—૩-૧૫ મરી પાસે છે બુની ના.

(૨૮૪) મગસકસર શ્લોકપઈ સ ૧૬૪૯ આમર શુ મુલપલુમાં
આદિ—

દામ દાળ.

સાસલુદેવીય સામિરગીએ મુઠ સાનિપિ કીજક
પુલનપદ્મ દમ ગાળએ સુખનાં મન રીઝક
મમલકમલ તાજે રમધે. કરેવા મુદ્રામ.
શાનિનાથ જિનચરિતથી ઉપરિસ્થુ દામ.

* * * *

અતે—

સવત સોલહમ ઉપરિ ગુણ પચાસ, એ કીધો મગલકલશ
ચરિત્રવિલાસ ૦ ૧૩—

(દહા)

અધિકૃત ઉણમ ને કલક, મિચ્છા દુકક તાસ,

મુલતાણુ માહિ એ રમ્યઉ, મગમિર ગુદિ ઉલ્લાસ ૧૪૦

શ્રી જિનચદ્ર ચરીદ ગુરુ વર્તમાન ગણધાર,

સુવિહિત મુનિચૂડામણિ યુગપધાન અવતાર. ૧૪૧

ખરતરગછ સુહાગકર અમરમાણિક ગુરુ સીસ,

કનકસોમ વાચક કહમ મગલચરિત જગીમ ૧૪૨

—પડિત સમયકીર્તિ ગણિનાડયેવિ, શ્રી મેદિની તટે,
એનમાગર યતિભ ઉદયપુર.

—લિખિત વીક્રાનેર નયરે પા ૭-૧૩ ક મુ (મારી પામે)

૧૬૩ મંગલમાણેક (આગમ-ખિડાલ'ળગચ્છ મુનિરત્ન-

સૂરિ-આણુંદરત્ન-જ્ઞાનરત્ન-ઉદયસાગર-લાનુલટ શિ૦)

(મુનિરત્નસૂરિના પદ્યર આણુંદરત્નના પ્રતિમા લેખ સ ૧૫૭૫,
લેખાક ૪૨૧ ભાગ પહેલો અને સ ૧૫૭૬ લેખાક ૧૯૫ ભાગ ખીજો
ધા સ મા મળી આવે છે)

(૨૮૫) વિક્રમરાજ અને ખાપર ચોરનો રાસ—સ ૧૬૩૮

મહા સુદ ૭ રવિ ઉજ્જયિનીમા

અતે—

વિક્રમ સિ હાસન છમ જત્રીસ, કયા વૈતાલીણી પચવીસ,

પચદડ છત્રની કયા, વિક્રમચરિત્ર લીલાવત કયા ૨૯

પ્રવેસપરકાયની વાત, સીલમતી ખાપરની ખ્યાતિ,

વિક્રમપ્રઅંધ અછર્ષ ને ઘણુ, કહર્ષતા પાર નહી ગુણા. ૩૦

- ઈતિ કીમા, અમિતુ ધરી, ગુ કવિ મન મરણ અમુમી,
મધકથા ગુમ કલાર નિતિ નમદ ગીરગુ માર. ૩૧
- વિદાસવમઠ આગમ, આગુદરન મુદિ અનુષમ,
નામ ગીત મમમમમિતુ, વચકર્મ કિરિ કથા અપિતુ ૩૨
- સવન મીસ આકની નીમ માપ મુદિ આનિ ગવિ દીપ્ત,
અમુદા મુમયોમિ મી કિરેવકિ કથા એ કદી ૩૩

—મ ૧૦૧ () જો નાદ વર્ધિ ૧૩ મિ વાર મુક મદુષ-
ધાન મી ૫ મી વિ/વગા મુદિ મિતુ મ. મી અગાવિતુ મિતિ
દમમિ મમે. (મ બ.)

(૨૮૬), અબ. કથાનક મીપર્ધ ગુ કવો-૧૬૩૮ ૭૬ મુપ ગુ-

પુર્વ કવો ૧૬૩૪ મ. મ. ૧૩ કવેનિર્મલ-નિચમના મમમ

આદિ—

વગુ.

- મુલ મુલ મુલ મુલ ૨૫ મોમર,
પરમેષી વચકર્મ મુદિ દેવમિતુ મારસ મુવિતુ
મુદાગમ આનદમવ મત નીમ મોમીદ વર્ધિ,
મુલ મુલ મુલ મુલ મુલ મુલ, વિદા મીત નિચમ,
દુ ૧૫૫. વચકર્મ મુલ મુલ મુલ મુલ મુલ. ૧

દુલ.

- પરમ દેવિતિ પરમેષ ૭ મી ગુર આગ મુલ,
આદિ કીધર મન ના, નિતિ વદ ના મુલ. ૨

• • • • •

- આગનિતિ મિતિ મુલ ૭૬, કથા મુલ મુલ આદિ નેદ
ને મિતિ મુલ ના ૧૫૨૭ મુદી કથા કદી મુલ. ૧૨
- મિતિ સાદા દીપ્તમુલ, કી મુલ નેમુલ મુલ,
મુલ સાદાગમ આદિ વી અગા કથા કદી રસવતી. ૧૩

વામન પરધ મંદ હૂ મૂલ, ઉચા ફલ લેવા અનુદ્ધલ,	
વીરકથા કહિવા રસ યાય, તે ગુરૂ ભાનુભટ મહિમાય	૧૪
વિજાલખીયા આગમ પક્ષ, શ્રી મુનિરત્નસૂરીશ્વર દક્ષ,	
અટ્ટવિધાની બિરદ જોહનુ, અખડ ચરિત રચિતં તેહનુ.	૧૫
ગત પદ બધી તે કથા, તાસ સીસ સદ્ સમઝઈ યથા,	
મગલરૂપ રસિક પાવની, કહઇ વિશેષિર્જનનરજની.	૧૬
અખડવાત જોણિ નવિ સુણી, તે કિમ નાન ધરાવઈ ગુણી,	
નવરમરૂપ સુણઈ જન એહ, અન્ય કથા આદરઈ ન તેહ.	૧૭
સવત સોદ્ધ અઠતીસઈ સાર, જોઈ શુદ્ધિ પચમિ ગુરુવાર,	
માડિં રામ મૂન સિવિયોગિ, રહી ઊજોણિ પુરી સ્ત્રયોગિ	૧૮
અખડ વિદ્યાધરની કથા, સરમ વિનોદ બુધિમય યથા,	
આદર કરી બણઈ જે નિત, સુચુતા સાહસીક હૃઈ ચિત	૧૯
ધર્મઈ લખિમી દીરવ આય, ધર્મઈ વિદ્યા નિર્મલ કાય,	
ધર્મઈ યશ પરમારથ મિધિ, ધર્મઈ અખડ પામિક રિધિ	૨૦
તે ક્ષિત્રી કુણુ થાનકિ દુહ, કિહા ગયુ મુખી કિમ થયુ,	
કરિહ કિરુ કાજ કિહા રહી. મૂલ કથા જોઈઈ તે કહી	૨૧

વસ્તુ

વીરઅખડ વીરઅખડ દૂહ વિખ્યાત,
 વારઈ શ્રી જિન વીરનઈ, પ્રથમ વધ તે દૂહ નિર્દન
 ધનકારણિ તે સેવિત્રા, ગયુ પાસિ ગોરખ યોગિનિ,
 માતપરઈ તસ હિનકરી, દીધ સત્ત આદેશ,
 સાહમ બલિ તેણઈ કીયા, થિહ યત્નવત નરેસ.

x

x

x

x

૨

અત—

બટીપાન નિર્જામ પમાય, વિદ્યા બણી ભાનુભટ પાય,
 મિત્ર ભાડજી સુણિવા કાજિ, વાચી કથા વિજાલખી રાજિ,

કદર્શનાયકે મુગ્ધમાયિકમ મમજઃકથા રમ્યોઽપ્યપ્રકમ
ને શુર કૃપાનજોઽપાદય રાત્રિભાંદિ છોઽપ્યદય

* * * * *
 ਭੀ ਨਿਨਰੀਏ ਕਥਾ ਅੰਨ ਕੰਦੀ ਉਵਧਾਰਿ ਧੁਨਧਿ ਤੇ ਅੰਦੀ
 ਅੰਨ ਪਰਧਾਨਾ ਸਹੀ ਅਧੁਪਰੇ, ਕਰੀ ਸਰ੍ਵਦੀ ਆਧਾਰਿ ਪਰੇ.

૧ અમમઃ અનણન ગચચરી અનણમિ છુગ અચા પરી
 ૫અમ દેવમણિ હમ મયુ દેવમના ગુણોત્પદી નૃક ૧૪

[illegible]

निरुपेक्षित चण्डाल आचार्य गुरुदेव रचित 'वैष्णव भक्त' नाम
 के अनेक अर्थों में 'वैष्णव भक्त' के अर्थ में २५
 निरुपेक्षित चण्डाल भक्तों के नामों का संग्रह है।

તત્ત્વ જ્ઞાન ન મળે પીપરિત્ત જીવે દા જીવે પ્રધાન મંદિર ૩૦
 ઉત્તરિય વિદ્યન વધ દમર જી જગદે તે વિષયમંદિર
 નવે જ્ઞાનમંદિર મિં જોય જીવે તે મન વિષયમંદિર ૩૧

૧૦ મે મહિ ત્રાગ મનુષ્યો શામ અન્ની કુર્મ દેવપ વમ
 મુખો વાંજી પાઠા રૂપ તદ વિદ્યમનિદ અપિત નિગ દમ ૩૮
 મનુષ્યો ૩૨ મનુષ્યો ૩૩ મનુષ્યો ૩૪ મનુષ્યો ૩૫ મનુષ્યો ૩૬

ક્રમ ૩ નામ સુ ન વલ્લભી એવરી અભ્યં શ્યમ્વરી વાલ્મી.	૩૩
૪ નામ ૬ એવરી, ૬૬ શ્યમ્વરી નિકમરામ	
૫ નામ ૭ એવરી, ૭૭ શ્યમ્વરી, ૮૮ શ્યમ્વરી	૩૪

મર્ચન્ટના દિવાલના હાથી જાણીએ જોઈતે તે બધી
આપડે પાદે જોઈતા કાર્ય કરી બેઠે એવું થયું
અરુ ઝિલ્લામાં ને રાય આવી મળ્યાં સહાય

૩૫

પ્રમાદ કવચ નામ શિલિ સિદ્ધિવચ ૦૪/૧ હાંમ.	૩૬
તેજુડી પુષ્કિરી જાગ્યુ કરી આ / લાગળ રજિત તે ચરી	
મલ મર જાણે નવ નવા આમિત મયમ રેલિ હાંમ ધમે.	૩૭

[illegible]

વિક્રમ પડી બુધિગત કચિડ, તે પીડ ભોજ વાઈ નીસરિડ,
 સિદાસન અઠસણિ સુજ દર્શ, પૂતલી એ વારિડ તે રહિડ. ૨૮
 પૂતલી એ વિક્રમગમના, મુગુણ તણી રીંડી વર્ણના,
 તથા અત્રીસદી પૂઝે હૃદ, પછડે પીડ અદ્ય થિડે વર્ણ. ૨૯
 એ અત્રીસ પૂતલી અરિત, તે સિદાસનિ દતી વિચિત,
 આદિ થિડી નાખિતી ત્યા, વિદ્યે જી પ્રથમ સવેળ. ૩૦
 ઈમ શ્રી ગોરખ યોગિની તણી, જાની કૃપા અમરિડે અણી,
 કંઈ સિદિ કિતી તેણે સાન, ત્યા આદ્ય વિશ વિચાર. ૩૧

વનુ.

એક અમલ એક અમલ, જ્ઞાન આદ્ય,
 કલ મન કલેરે વલન, અધારી એળી વમણો,
 વિમલ મનદાર જલુગુણ, રહી નવલલી મારડી નવણો,
 રવિ અડ દીપક સુવ, અરુરુર શરૂ દડ,
 મુકુટમાદિ પહે વડે, એ સવિ કીયા અપડ. ૪૨

ચાપડ

એ ચિત્ર રૂપ આગડે નરિ દ્રવ્યા, દોસડે તડી તે કીયા નવનુસા,
 સીવા જેને વિજ કપાય, તે સવિ સુત તણે મહિમાય. ૪૩
 મુનિદિત ગચ્છ આનનીયા નંમ, વિગલની ખાતનડે કામ,
 તે અમુલિકપુર પાદણિયામિ, મુનરે દોષ મેચનડે વામિ. ૪૪
 શ્રી મુનિરતમરિ ગઠ વણી, આનરુતમરિ પદિ ગુણી,
 જ્ઞાનગ્ન મુરગામુગાર, કિલ્યણગર વાચક પરિવારિ. ૪૫
 તાત્ત પદિ મંગલમાલિકુચ, વાચક વિદ્યા રસિ ચાલિકુચ,
 પદિત આગલિ તે મનિમદ, જ્ઞાનમદ મુર વિગાવદ. ૪૬
 રચી ચક્રપદ તાત્ત પ્રસાદ, અમલગથા તણે અનુવાદ,
 લાલચ મન દીપાનણો, કીવો માંમલિગ વપ વણે. ૪૭
 શિવ સાહુ વાચિવા ત્રિજિ, ભણિવા મુનનનાણી સમાનિ,
 કિમાદો અનડે અનિ વડી, મુર કવિ સુત ગચ્છ અણુસરી. ૪૮

મનમંથ મનમંથનું જાણે કાપી મિલી નવે મનમંથ
 કલક અધિક કલિક મન ગેહ, શુદ્ધ કરી આત મુક નેદ ૪૪
 આત આરેમે અન પવ, હદા ચોરસ વનુ ચર્મ મુવ
 મેલક મુદિન સચાઈ મુદી, જાનીસ મર્મ મુદાને કમ ૫
 મિમર્ષ મરુમ્મી રથમારેણ બીજઈ મિમર્ષ આમર્ષ અમેમ
 મિમર્ષ નમ્મમી ત્રીજઈ જનપિ આમર્ષ મિમર્ષ કલ વચ્ચે ૫૧
 ત્રિમિ પાનીમ પથમર્મ ગેર્મ કલક મિમર્ષ સિમ્મમી દેવ,
 આમર્ષ મુદવન આતમર્મ ચામર્ષ આત આરેમે મુવર્મ ૫૨
 સવન મેલક કુમળુચ્ચલીમ, કલિક સિન નેરસિ સમિદીમ,
 સિમિપેમ જા : અધિની અનુરાસ મકલક નીવની. ૫૩
 અનુના મુદિ સરીરક મેમ, મુદિચિ કલ મિદિ મુદિ દેવ,
 સિમર્ષ દેવ મર્મ આમર્ષ, આમર્ષમી પામર્ષ મુદિ. ૫૪
 નવરસમવ અનુરાસની આત વચ્ચ નવરસમની,
 વીરકથા આરક ૭ કલક આરિ પાલક મુદિનક વલક ૫૫
 ન કલક અનર અવની ચલ, જા વિનાય મિદિ દે,
 આમર મેવ પિને વામ, તાં લમિ રદા એ કથા રસમ ૫૬
 કિ ૭૦મિ રદી ચોમર્ષ, કથ રમી એ રામ વિમર્ષ
 વિનેલ મુદિ વીર રસ વાન, વલિન રસિમર્ષદિ વિમ્મન. ૫૭
 બરી પાન નમ્મનમ વચ્ચ, વિષા બળી લાનુમર જાવ,
 મિન લાકલ મિનુસ કલ વામી કથા વિમર્ષની રામ ૫૮
 કલક વચ્ચ મનમર્ષનિમ, અનુરા કથા રસમ અધિવ
 ને આ કથા તમે આરેણ પૂત સાત કથા આરેણ. ૫૯

—કલ મી મુનિસ્તમુરિ વિસ્મિને મી મેરવ પોમિની કન મન-
 દેશ અનુરા કથાન મનુપદિમ મર્મ.

—કલ મી મુનિસ્તમુરીસ મેરવપોમિની દાવા સીમ, અનુરા
 કથાનક આરેણ કાથા સાત કલિક વિમ્મન. સવન ૧૦૬૪ વર્ષે વચ્ચ
 મુદિ વિમ્મન રિને વાર મુદિ મી મુરેન મલિ મર્મે જિલ્લિન.

૧૬૪ હીરકુશલ (તં વિમલકુશલ શિ.)
 (૨૮૭) કુમારપાલ રાસ. સ ૧૬૪૦ અક્ષમપુરિમા.
 આદિ—

ફલ

પયપદ્મ જસ પ્રભુમતા, પામીજિ સુરરિદ્ધિ,
 ત્રિશક્તિનદન દુપ હરર્ધ, નામ મત્રિ બાહુ સિદ્ધિ ૧
 ગંગગતિ સરસતિ સમરતા, લહીર્ધ વચન રસાલ,
 કવિ દ્રોષિ સેવા કરિ, નિમીલયાત મરાલ, ૨
 નિજ ગુરના હૃદયે ધરી, વિમલકુશલ સુપવિત્ર,
 હીર કુશલ કહે કવિ જિ સુણીઉ, કુમારપાલ ચરિત્ર ૩
 ત્રિહુ ભુવનિ નિશ તેહનુ, શા કીધા તેણિ કામ,
 કહિતા કવિજન સાભલઉ નામ દામ તસુ ગામ ૪

*

†

*

†

અતે—

શ્રી સોમસુદર સુરિ મીસ વાચકવર, તેણિ કરિઉ કુમરનૃપનઉ ચરિત્ર,
 તેહ બાપરિ રચિઉ સ વત સોલોત્તરર્ધ વર્ષ આલીસ અક્ષમપુરિ
 પવિત્ર ૧૬ આ

પ્રવર તપગણપતિ હીરવિજય ગુર, જયવિજય તત્ વિજયમેન સૂરી,
 જણે સોહમ્મ જણુ સ્વામિગણુધરા મેવતા મપતિ મદન પૂરી ૧૭
 સુરવધૂ નૃપનર્ધ કરિ ભામણા

તમ ગમ્મમાહિ તેજે કરી દીપતુ, જપતુ કામરિપુ ગીલ શુદ્ધિ,
 વિમલ યગ કુમર જસ લીધો ભિધો વિયુધપદ મડલી

માહિ પ્રમિ'ધો ૧૮

અક્ષ મીદ્ધ કમલિ રમર્ધ ભમર પરિ, વીણિ મકન્દ પીધ મનહ રગિ,
 હીરકુશલ કહિ કુમર નૃપ કરઝઉ રાસ ભાણુતા હુઈ આણુદ અગિ—

૧૯ સુરવધૂ કુમર

—સ ૧૭૦૨ કારતક સદ ૨ દન સન ઝઝવાડા મધે દાહારી
 અમયા લપ ન ૪૦-૧૩ (આ)

૧૨૫ *નયનુ દૃષ્ટ (વલ્લભગણ ધનવલસુરિ-ભાનુમેદ
વલ્લિ શિ.)

(૨૮૮) +૩૫૫૬ કુવર રાસ. ય ૧૬૭૭ માનસર શરિ પ રિ
વીળપુરમ્

આદિ—

શ્લોક

અર્દનસિદ્ધમુદ્રાધામ આધૂન સારથી ।

ગુફા રણમ્ મુદ્રાધામ નોમ્ ॥ ૧

મુદ્રા દાસ મુદ્રાધામ વીર ભવાનસ ।

દૈર્ઘ્યમ્ મુદ્રાધામ દિર્ઘ નવામુદ્રા ॥ ૨

વનુ ૭૬.

આદિ રિણુવર આદિ રિણુવર આદિ આદિ

મુદ્રા મુદ્રાધામ મુદ્રા મુદ્રા મુદ્રા મુદ્રા મુદ્રા (મ પ્રમ)

મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ

મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ

મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ ૧

૧૭૦ ૨ વિદરમાનસિદ્ધ, પદ્મવરમ્, મુદ્રાધામ, મુદ્રાધામ આદિ
દીપ્તિ આદિ આદિ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ
મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ

મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ

મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ ૩૬

* આ કવિગણ અરિમ મ સરિવર મુદ્રાધામ છે તે આદિ મુદ્રા
મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ
મુદ્રાધામ (મુદ્રા ૩૫૫૬ કુવર રાસ નવામુદ્રાની રાસ અને મુદ્રાધામ
મુદ્રાધામ રાસ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ) મુદ્રાધામમાં કવિમુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રા
૩૫૫૬ કુવર મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ મુદ્રાધામ

કવિત કવિત કરી સહુકો કહે, કવિત ભાવ તો વિરાગ લહે,	
સોઈ કવિત જોણે દુશ્મન દહે, પડિતજન પરખી ગહગહે	૩૭
શારદ માત વસિ મુજ અંગિ, કરશુ કવિતા રૂડે રગિ,	
મુણતા મરસ મુવેધક બોલ, હર્ષ તણા વધશે કલ્લોલ.	૩૮
ઈદેવ પ્રણમી ગુરુપાય, ગાઈશુ રૂપચદ-ઋપિરાય,	
અવણુસુધારસ રાસ પવિત્ર, સામળજો રૂપચદ ચરિત્ર.	૩૯
ત્રોતા કવિ વાણિ મત ધરો, રમે કોઈ વિચ વિકથા કરો,	
અપ્રતિબદ્ધ સમામાહિ જોય, કરિ ચતુરાઈ નિષ્કળ હોય.	૪૦
નિમ નારી મોજે શુગાર, આગળ વિકળ અધ ભર્તાર,	
તે ભણી તુમે ચતુર છો સહુ, જાણુ પ્રતે શુ કહિયે બહુ.	૪૧
નિશ્રા વિકથા છાડિ દૂર, ઈક ચિત્તે મહુ આણુદપૂર,	
રૂપચદ મુકથા-કલ્લોલ, સામળજો સહુ કરી નિરોલ	૪૨

*

.

*

*

અતે—

ઈમ જે રૂપચદ મુનિ પટે, ભોગાદિક વિલમી પરિહરે,	
માથે સોઈ કાજ આપણુ, ઈહિ ભવે પરમવે મુખ લહે વણુ	૧
રૂપચદનો ઇણીપટે રાસ, રચ્યો અગે આણી ઉલ્લાસ,	
કવણુ ગિપ્ય તે કવિતા હોય, કુણુ સવન્સર કીધો સોય	૨
શ્રી નિનવર શાસન મુવિવેક, દ્વા અભિનવ ગચ્છ અનેક,	
અગ્ગચ્છ મળગો ઉદાર, સકળ ગચ્છમા સોહે સાર.	૩
તે શ્રી અગ્ગચ્છ ગિણુગાર, શ્રી ધનેશ્વર સરિ ઉદાર,	
ચિત્રપુરિ દેશન વિખ્યાન, પ્રતિબોધ્યા દ્વિગપટ સયસાત	૪
ચાપ્યો ચૈત્રગચ્છ ઇતિ નામ, તિહા ગુરુ ભુવનચક્ર અભિરામ,	
મૂરૂશ્વર ગિરવા ગચ્છપતિ, તામ શિષ્ય મહા મુનિવર યતિ.	૫
દેવભદ્ર ગુરુ ગણિ અવતસ, વીરવચનમાનમસર હસ,	
સવત બાર પચાસીએ ચગ, શુદ્ધ દિયા તપ કર્યો અભંગ.	૬

- મી શ્રી રેવમદમણિરાય નવ છવ આખિસ નિર્મલ
 વિજયગુરિ તપ કરી ભિકમના લાખમગ્ધ ધારી આપના ૭
 નામ શિવ મી મગ્ધધારી, પુત્રવ વિગ્ધવગ્ધ મરીય
 ગેદધી છૂલ લાખમગ્ધ નામ નમરવો પુત્રવ પ્રમળ અખિસમ ૮
 લાખમગ્ધે ગિરજા મગ્ધધારિ મી દેવમગ્ધિ મરીયર મતિ
 બુદ્ધમગ્ધ ધીમ અમગ્ધન ધારી મગ્ધ મેનધીમ માન ૯
 પદ્મધીમગ્ધેનસિદ્ધ ગાઢનાયક મર અમળ અમીદ
 નવ અનુકમે રેવમગ્ધધારિ નવ ૥૧ દેવ મગ્ધિ દરિ ૧૦
 ધનાર મગ્ધ અલનુ નામ અ બુદ્ધી પ્રમગ્ધો ગણમ
 નવ અનુકમે જગનિધિ મગ્ધિ તથ પદ્મવ નુચ્છ મરગ્ધ ૧૧
 તામ પદ વિમ માનમ રવામિ મી રેવસિદ્ધ મરિ મુખધમ
 વિજય વિગ્ધ મગ્ધો ગેદ પાનમાર પદ પ્રમગ્ધધારિ અમગ્ધમગ્ધ ૧૨
 ના ૧ મરે ગદવામગ્ધ અમ્મ મી ઉદયમગ્ધમ મરીયર નવ
 ૧ ૧ પદમગ્ધ મુખિદ ગાનમગ્ધમરમરિ માનધિવુદ ૧૩
 પદ પ્રમગ્ધિક અમગ્ધ ૧૨ ગદ મી ઉદયમગ્ધમગ્ધિ
 તામ અમગ્ધિક વિગ્ધમ મગ્ધી લલિમામર મરીયર ૧૪
 તા ૧ પારિધાનક વિગ્ધર મ અપતિ નામ અમગ્ધ
 મી મન ૧ મરિ મનુષ્ય ૨૧ ના ૧ નિવ વિવ મગ્ધાર ૧૫
 તામ મિ ૧ ના ૧ પારદયા ૧ અમરર મરિ મુખનિપાન
 નવીમ મી નગ્ધર ન ગેદમ ૧ મગ્ધિ મર વિમિતમ ૧૬
 ૧ અપતિ ના અમગ્ધન રમિ તામ પાર મર નગ્ધમુખિદ
 દવર ન ગામગ્ધાવ વિગ્ધમાન પદ નિવ મગ્ધ ૧૭
 મી મનર ન ગીયર મિ ૧ અમ ૧ મગ્ધ ગાદ વિમિતિસ
 વિગ્ધવગ્ધ ગાઢ નુચ્છાત માન ૧૧ ગાઢવગ્ધ ૧૮
 ૧ ૧ વિ પાન ૧ ગાનગા આખિસવગ્ધ વિગ્ધ મુખ મગ્ધ
 મગ્ધી વાનના ગુગાવ નવ પદમગ્ધ મગ્ધાર તા ૧૯

- સંધુ વિનયી નયસુદર વાણિ, છઠ્ઠો ખડ ચડયો પરિમાણિ,
 મુનિ શકરલોચન રસમાન, ભેજે ઈદિ (૧૬૩૭) જો સાવધાન ૨૦
 એ સવત્સર સખ્યા કહી, માર્ગશીર્ષ મસવાડો સહી ૨૧
 શુદ્ધિ પચમી નિર્મળ રવિવાર, નક્ષત્ર ઉત્તરાષાઢ ઉદાર.
 વિજય મુદર્ત વૃદ્ધિ યોગ કહ્યો, તવ આ રાસ સપૂરણ થયો. ૨૨
 વીળાપુર નર નયર મઝાર, રંચ્યો રાસ શારદ આધાર,
 હ મૂરખ માનવી અજાણુ, જે બોલ્યો તે માત્ર પ્રમાણુ. ૨૩
 જે જગ વિખુધ સત કવિપતિ, કરજોડી તસ કહુ વીનતિ,
 અસદવચન જે જાણો અહી, તે તમે સૂચો કરજો સહી. ૨૪
 કેતો ચરિત્ર માંહેલો ચરી, કેતો કહ્યો સ્વખુધે કરી,
 કેતી વાત સુણી તે કહી, અધિકુ ઓછુ ખામું સહી ૨૫
 વીતરાગના વચન વિરહ, જે મે કાઈ કહ્યું અશુદ્ધ.
 જિનવગ સઘ સાખે જાણુજો, તે મુજ મિથ્યા દુષ્કૃત હજો. ૨૬
 પ્રથમ (શૃંગાર) રસ ચાપિયો, છેડો શાતરસે વ્યાપિયો,
 બોલ્યા ચાર પદારથ કામ, 'શ્રવણસુધારમ' રાસ સુનામ. ૨૭
 એ ભણુતા ગણુતા સુખસિદ્ધિ, એ સુણુતા વાને વરખુદ્ધિ,
 એ સુણુતા જાએ મતિમદ, એ સુણુતા ઉપજે આણુદ ૨૮
 એ સુણુતા સવિ આરતિ રજો, એ સુણુતા મનવચ્છિત મિજો
 આને હર્ષતણા કૃત્તોત્ત, એ સુણુતા મગણ રગરોણ ૨૯
 એકમના આણી ઉદ્ધાસ, નયસુદર જાણી એ રાસ,
 જે નરનારી ભણે સાબજો, તે ધર નિશ્ચે અકળા ક્રજો ૩૦
- (૨૮૯) મન્ત્રજય (સિદ્ધાચલ) ઉદ્ધાર રાસ. સ ૧૬૩૮ આજો
 શુદ્ધિ ૧૩, અમદાવાદમા.

આદિ—

વસ્તુ ૭૬

વિમલગિરિવર વિમલગિરિવર, મડણો જિનરાય,
 શ્રી રિસહેસર પાપ નમિ, ધરિય ધ્યાન શારદા દેવિય,
 શ્રી સિદ્ધાચલ ગાયશુએ, હીમે ભાવ નિર્મલ ધરેવિય,

શી શંખનગરિ વીરવ વડે, સિદ્ધ અનવી કુડી
નિહાં મુનિવર મુખે મથા તે વદ્ધ ને ઝરોડી.

* * * *

અતિ—

સેવ આઝીસે આઝી આસે, મુદિ તેરસ કુળવાર,
અદમ્યવદ્ધ નવરખાદે મેં સપેરે સત્તુ ત્વ ઉદારકે—મેટપો. ૧૨૧
જા તર મન્નક ઝર મન્નકવતિ, શી ધનસલ સુરિંદ,
તસ સિખ તસ પદ નવકર, ઝર મન્નકવતિરે અમરસલ સુરિંદકે—
મેટપો. ૧૨૨

વિજયમાન તસ ખાખારે શી કેવસલ મુરિંદ
શી ધનસલ સુરિંદ તજીરે, સિખ મંડિરે ભાનુમેર મજીરકે—
મેટપો. ૧૨૩

તસ પદ કમલ જવર મહે, નવમુંદર (દે) અધીર,
ત્રિમુવનનાથ સેવનાં, હવે પુઝારે શી સમ નગીરકે— મેટપો. ૧૨૪
કસલ.

હમ ત્રીજનનાથક મુમનિદાથક વિમલમીઠીમડલુ ધણી,
જખાર મેકું ૭ સાર આયો, કુચે જિભ મુમળી ધણી,
ભાનુમેર પડીત સીમ, રોજ જર નેડી કહે
નવમુંદર પ્રમુ પાવ સેવ, દેહી દીસલુ નવકર. ૧૨૫

—સિ. હજમિવદ્ધ ત્રિપુર નગરે-સ ૧૮૫૫ વચ્ચામ જા ૮
મમલસવસરે ૪-૧૦ ૧ શા. ભીમથીમાજુક નેમજાજા. કા. મદો. મે. ૬ ફૂ.
(૨૬૦) પ્રભાવતી રાસ. સ ૧૧૪ અધીસ કુલ ૫ જુલ વિજયપુરી
(વિજયપુર)માં.

આદિ— ૧જમ દાલ વેલિને-આઝાઝી દલ.
૧જમ નાથ દાલ ૧જમ, ૧જમ ૧જમ જુગદિ
૧જમ વિજય ૧જમ નમ, ૭જે મી પુણાદિ.

* * * *

અંતે—

- ૪૬ સિતિરી વિગાપુરીમે, મઠ રહીયા ચુંભાશિ,
શ્રી સધને આગ્રહે ઉત્તહી, જિન વીર વદી ઉલામી. ૩૨૫
- સોલ ચ્યાલિશિ વરષિ હુરષે આસો પચમી ઉગલી,
બુધવાર અનુરાધા નક્ષત્રે પ્રીતિયોગે મનિરલી. ૨૬
- ૪૭ લઘુવૃત્તિ ઉત્તરાધ્યયનની વર ચૈદ સહસ્ત્રીમાહિ,
અધ્યયન જોઈ અદ્વારમુ આખ્યાન રચ્યુ ઉચ્છાહિ. ૨૭
- આખ્યાન એહ પ્રભાવતીનુ તૃપ ઉદાયી ચરિત્ર,
પદમાદ પરહો પરિહરી, સામલો પુણ્ય પવિત્ર. ૨૮
- શ્રી વીરશાસન વર વિભાસન ચ દ્રગચ્છ વિશાલ,
ગુરુ ભવનચંદ્ર વિનેય ગણીવર દેવભદ્ર દયાલ. ૨૯
- ૪૮ સંયમ ક્રિયા શુદ્ધ ઉદ્ધરી જોણે કરિઓ તપ ઉદામ,
સવત ખાર પચાશીઈ ચાપ્યુ તપાગજી નામ. ૩૦
- ૪૯ જુગપ્રવર એ ત્રણિઈ સીસ તેહના સરિ શ્રી જગચંદ્ર,
દેવેન્દ્રસરિ સુદક્ષ ગણુધર વિજયચંદ્ર સૂરોદ ૩૧
- બૃહત કંઠ્ય સુવૃત્તિને, અવસાને એ અધિકાર,
શ્રી વિજયચંદ્ર સૂરોદથી વૃદ્ધ તપાગચ્છ ઉદાર ૩૨
- મહા પમાવક ગણુધર જસ નામે પરમાનદ,
પાદાનુપદ અનુક્રમે શ્રી રત્નસિંહ સૂરોદ ૩૩
- ગુરુ વલ્લભ જ્ઞાનસાગર ઉદયસાગર સરિ,
શ્રી લખિંધસાગર ગચ્છપતી પ્રણમતા પાતિક દૂરિ. ૩૪
- તસુ પાટિ મહિમાવત ગણુધર શ્રી ધનરત્ન સુમળુ,
શીપ અમરરત્ન સૂરીસર, વ્યાકરણ લીહ પ્રમાણુ ૩૫
- તેજરત્ન સૂરીવર ગુરુ, સહોદર તાસ કેરા દોષ,
શ્રી દેવરત્ન સૂરીમર સહિ ગુરુ પદોધર જોઈ ૩૬
- ચાગિત્રયણુમહાર બુધ શ્રી ભાનુમેર ગણોદિ,
ધનરત્ન ગંગાતિ તણાં મેવક જયુ જા રવિચંદ. ૩૭

તસ શિખમંદિ દ્વા પદિત મુખ્ય આશ્નિમરલ,	૧
લાગુ બાન હો નવમુદરો હૈ અવિધર્મ બલ	૩૮
દોદિધુ મરુસ જ મ ખમી કરો આપસ દ્વરિ	
પૂજા કરો જિનરાજની પ્રતિ ઉદય કૃતિ સરિ	૩૯
અપ્પ પ્રમદી સતર બેટી સારિજ જિનની સેતી	
પાપ સખ્યો પરિદરી અસાધિ દેવાધિરેવ	૪૦
તપ્તી લડી કર જવરો મમ આઓ કુષ્મ અત્યજ	
ખમીરે ધન મઠ માખુષે મ કરસે આપ વખાલુ	૪૧
સ્ત્રવણી સ્થર વલણી વડુ મીડી બાડી,	
તપ આપ ભગવે કરો સમને આરુષિ તત આડી,	૪૨
પરનારિ દોરી બુધુ ઉમેડી, અપ્પ મ કરો આડી	
અમી અમિ સુભિ માર્મિ રાન દરસન પાંગી,	૪૩
કોપ તાપ સમવાને આરેલુ સરસ સમવા સેસગી	
જિન આખુ સાધી કરો વરમી સિદિવમુલિઉ મેશી,	૪૪
પરમાંત્ર આરે લડી દુલભ પ્રુખ પાવડીએ બડી	
પરમાત્ર પાપી વલિ પદ્મિ દો નત્તો મશડી	૪૫
પિ વાર લાગે ક્રમ જાગે દુલ્લ બલિ પીઆરડી	
વરપુત્ર કરો માર કરિયા કો વિશળ કરો પડી,	૪૬
રાપપુ ત મદમી ભર્મનિ પદિની અમાપુ પામવરડી	
આસો સુમતીઅત્તવિ અગે દવા દ્વાજી લાડડી,	૪૭
શુભુ સુખી તાપુ ઉદયી કરો નવમે કમંદ કાંચી	
આપ્પાન સુખી પ્રમાવનીનું સુકૃત સુધે મદી	૪૮
મુખવંત તર્કિજી આપનાં ૭ પ્રુપ્ત સતતિ કરે મડી,	
તપુ તિપુ નવમુદરો કરે લી સમ લેટો મપત વડી,	૪૯

—મર્તિ સુ પ્રવિષ્ઠ ક્રી પ્રમાવની રાત્રી આપ્પાન અરમ રાત્રાત્તિ

૦૫૫ મધ્ય ગમ્મિ સપ્તમ્ય મેથા ભાગમાખવામિયાષ સ ૧૧૫૩ વર્ષે

પોસ માસે શુદ્ધિ પક્ષે ચતુર્દશી ગુરૌ લખિત-૧૮-૧૧ લીં (કવિના સમય-
માજ લખાયેલુ છે.)

(૨૯૧) સુરસુંદરી રાસ. સં ૧૬૪૬ જોઠ શુ ૧૩

આદિ— (રાગ કેદારો-એકતાલી.)

આદિ ધરમને કરવા એ, ભીમ ભવોદધિ તરવા એ
ભરવા એ સુકૃતભડાર ભલી પરેએ,
ભવિયણુ ભગત ઉદ્ધરવા એ, કર્મ કહિન નિગજરવા એ,
વરવા એ શિવસુંદરો સ્વયવરે એ

૧

ત્રૂટક—સ્વયવરે શિવરામા વરિવા કરવા ઉત્તમ કાજ,
મરદેવી માતાની કૃપે અવતરિયા જિનરાજ,
આપાઠી વદિ ચોથ તણે દિન અબ્જુઆણુ જિણે કીધું,
ગરબ અવતરિ સુપન દેખાડી મહોત માયને દીધું
અધી ઋપમનાથની મુતિ છે.

૨

* * * *

શ્રી નવકાર મત્રનો મહિમા આગમે કહિયો જિણુ દે,
કોડિ વરસસું કોડિ જિજ્ઞાસે નાવે પાર સુરિદે,
આગે જિણે એક ચિત ધ્યાયો સો પરમાનંદ પાયો,
સુરસુંદરી સતીએ સમર્થો તવ તસ કષ્ટ ગમાયો

૭

કવણુ સતી સા હુધ સુરસુંદરી કિમ રાખ્યું તિણે શીલ
શ્રી નવકાર મત્ર મહિમાયે કિમ સા પામી લીલ,
ચરિત તાસ પવિત્ર પભણેસુ વદી જિણુ ચક્રવીસ,
શ્રી શ્રુતદેવી કેરે સાનિધિ પૂરો મનહ જગીસ
મુણુને સુઅણુ સરસ શુભ વાણી આણી ગ્રેમ અપાર,
ઠહે કવિજન વિશેષે વાર તે સરમતિ આધાર,

૮

* * * *

અર્પિત—

(લગ ૨૦ મી. રામ દેવાળ, અથવા બન્યાબી
આનુભવ સુધી જે સમયે રેલી.)

શ્રી વૃદ્ધ તપમણી સુનિવા બનરુનમરિ મુમદ
તમ પાદ દીપક દિનકર શ્રી અમરરાત્ર સરિક
ગર સદાચર તમ તણાએ શ્રી લેગરના મુખ્યત
જ રૂપિ પદોપર પ્રગટથી કેવરુનમરિ અવત
તમ મળુ વિજાળુ મળુજની વામનાર પડિત બાળુ
શ્રીમુ શ્રી બનરુનકેર, સિધ્ધ સદા સુનવ
તમ પ્રિય નવમુર ૬૬ સાંભળ સાંભળુ સવ
આરિહ ત દવ આરણ્યને ત્રિદુ મુવન કેરા નાથ

નમો સિધ્ધાંગ વરસ વાકુ ૭૬ શુદ્ધિ મયદશી
તને કિરમ કામ તુ વિષાખા સિધ્ધિ મેને મન દસી ૨૦
ને ગરિત કોડુ સાર લોડુ પુણર્નવ પળુ ગેદ
શુરારુદરી મળુ સાંભળે અનુભવને સુદુ લેદ ૨૧
ને સાંભળે મુખ કોપડે સવિ નવ પાનક દુધિ,
કરુણી કવિ નવમુરો કિમ જને આનંદપરિ ૨૨

— ૧૬૧૩ વર્ષે મેલપા મરિ ૧૦ રૂપે સિધ્ધિ કો અમમ
મત થી સ.અ.નસાર સિધ્ધિ શ્રી કમરુન ગરિ સિધ્ધિ અસં સેનરના
પાનાથ દેશવાદ મને ૨૬-૧૪ લી. ૨ -૧૪ અને ૧૧-૧૭ લી.

— ૧૮૮૦ આમી, શુ. ૪ બોમ સિ. રીઠ ૭૫૬ કમરુની
વાનાર ૧૫ ૭ ૨૧-૧૪ લી

— ૨૦-૧૩ બાદ ૫. ૬. પ્રકાશિત આનંદસંગ મુદ્રાપિ મિદ્રાક ૩
(૧૮૮) નસદમયલી અરિહ. ૬ ૧૬૬૫ પિત શુદ્ધ ૮ મેલપા
આરિ—

આનમમુદિ પરી મન આરિહ તિપ સજાપુ વિજવનનાથિષ

પૂરવજનમિ પારેવુ રાખ્યુછ, સો સ્વામી દયાધર્મ ભાખ્યુછ.

૧

ભાખ્યુ દયાધર્મ દુખવિમોચક, સકલજનસુખકાર

સો સોલમ તિથેસર, હું નમુ વારોવારિ

૨

ઢાલ તૂટક,

અચિરા ઉચરિ અવતરી, જોણિ કરિઉ હિત એકાતિ,

જગમાહિ અહિત શમાવીઉં, તેણુઈ નામ પામ્યુ શાંતિ.

૩

*

*

*

*

ભારતીલખપ્રસાદ ખુદ્ધ, શ્રી હરપ સરિષા જોહ,

કવિતા રે કીરતિ જોહની, નવિ ત્રપતિ પામિ તેહ

૧૩

માણિક્યસુરિ મહાયતી, તિણિ કરિઉ નલાયણુ ગ્રથ,

નવરસ પયોધિ વિરોલિવા, કરિ થયુ જો સુરમંથ

૧૪

સ્વસમય નિ પરસમયનુ, એકત્ર જિહા અધિકાર,

શતસર્ગ જોહના વાચતા, ઉલ્લાસ થાઇ અપાર

૧૫

અનુસરી તેહનિ મુખિ કરી, અલ્લે જોડિસ્યુ સખધ,

મનરગ એહવુ ઉપનુ, જોલસ્યુ પુણ્ય પ્રબંધ

૧૬

કિહા સતી પુણ્યસિદ્ધોક કીરતિ, કિહા માહરી મતિ,

ઉત્તકીર્ણુ મુક્તાફલ વિધિ, ગુણુતણી પરિ હું ગતિ.

૧૭

કહુ મંદ કિમ કવિયશ લહઇ, કિમ ચઢઈ પર્વત પગુ,

તુલણુઈ કહુ કિમ તોલીઇ, વરસાલિ સરિસુ કગુ.

૧૮

નિજ ખુદ્ધિ સાર જોલતા, હસતા રખે કવિ સોઇ,

પષીઆ નિજ ભાષા વદઇ, તસ કરઇ વારણુ કોઇ.

૧૯

અનુક્રમિ નલાયન અનુકરી, ભાષસ્યુ નલ અધિકાર,

તિહા સગુર નઇ શ્રુતદેવતા, કવિતણી કર્યો સાર

૨૦

*

*

*

*

અતે—

સતી શિરોમણિના ગુણુ કહિયા, જોહવા ગુરપ્રસાદિ મિ લહિયા,

કહિઉં ધનદસુર પૂર્વચરિત્ર, ગાયુ પુણ્યશ્લોક પવિત્ર

૮૪

- એ મિ અભિનવ મમલધર મથ નભાવન પેળી સાર,
 તેમાંદિ નેણી પરિ હિ અધિકાર, મરિક સસ સો મેષ અનુસાર. ૮૫
 નેભિમરિયાધિકારક વધી, કંઈ એક મિન્ન કથા સમથી
 માદર દોષ રો હા લગી, પ્રગથ સત મુલ પાંચિ હરિ. ૮૬
 રથમ અનુમુત પૂછી હરી સસ કથા મન સાચઈ ખરી
 મથ નભાવનનિ અનુસરી, સિદ્ધિ પ્રુણમ્બોહનુ મરી, ૮૭
 વીતરામનાં વચન વિદ્ય હિ ખલી હપી દુર્મ અનુદ,
 તે મિહદુરક વધી વધી, પામુ સાધિ સહ કેવલી. ૮૮
 જુર અમરિયા સિતમાદિ એ મઈ મથ રચિત ઉભદિ,
 ગુણગુણ મુલ નણી પરપો વાચા વિનુદ ન્યા દરવે,
 સંભાન દુર્ગન હિ જમમાદિં ખસુલ દોષ મદિ સો પ્રદિ
 સોચિત કંઈ કસેવક દેહ, નહીં ખસર તસ બેધર દેહ. ૮૯
 ને જામુત મત ખસરી, તેદનિ હુનઈ પ્રભુમી હરી
 અનુદ દુર્મ નિદેશ કસે શુદ્ધ સો મીઠઈ વમ સાકરુદ
 સવત સોસ પાંચાઈ બાણી, પેળ શુદ્ધિ આળી વચસિ,
 નિલિ કિન મમલ મમલધર, ઉડુ ઉત્તમ અચલી ઉદાર. ૯૦
 કુ ૭ ન્યા નિભિધર મુપોમ, કામાચની અમૃતસિદ્ધિ ચોમ
 એકવીસમુ અમૃત ઉપોમ મુંદર સાધ્ય કિનઈ ઉપોમ. ૯૧
 તેણિ કિનિ મથ સપૂતલુ મુ, કવલુ મહ કુલુ ટર હવિ હરિ
 અત્યંતિક નિનવર અકવીસ પદિલુ તેદનિ નામુ સીસ. ૯૨
 મહાવીર સાસન નજવત, રથમ સીમ ગૌતમ મુલુવત
 સ્વામિ મુપર્મા-પંચમ સીસ અનુસ્યામિ નમુ નસિદસ્ય, ૯૩
 પ્રમથ શિખરભવ જુનકેવલી અમૃત વદુ મનિ રસ,
 મી સંજીવિનિત્ય લાદગામુ, જુલિન જુનકેવલી સાદુ. ૯૪
 આર્થ મદ્યમરિ આર્થ મુદ્દલિ, વાહરસ્વામિની પ્રગથ રસલિ
 વાહરસેન તેદના સીસ આગિ અદ નામેંદ્ર નિશિતિ વિચારિ. ૯૫
 અકવી સાધ્ય વિલાખરી એમાંદિ અદ સગલ વિભારી,

એણી શાપાઈ ધનેશ્વરસુરિ, ચૈત્રગઢ યાપિઉ ગુણભૂરિ.	૯૮
સવનચદ્ર ગુરુ કરે વપાણુ, દેવબદ્ર ગુરુ આગમ ભણુ,	૯૯
હામ પ્રમાદ સકલ પરિહરી, જિણિ જગિ શુદ્ધ ક્રિયા ઉદ્ધરી.	૧૦૦
પ્રથમ સુરિવર શ્રી જગચદ્ર, સૂરીશ્વર બીજા દેવેદ્ર,	૧
વિજયચદ્ર ગુરુ ત્રીજા કદ્દ, એક એક અધિકા ગુણ લક્ષ.	૨
વિજયચદ્ર સૂરીશ્વર તણી, વૃધ તપાગઢ શાપા ભણી,	૩
ક્ષમાકીર્તિ સદ્ગુરુ તસ પાટિ, પ્રજા વચસ્વામિનિ ધાટિ.	૪
બૃહત્કલ્પ ટીકા જોણિ કરી, સહિસ બિતાલીસ જગિ વિસ્તરી,	૫
હેમકલ્પ રતનાકરસુરિ, પ્રજાઈ છતુ સરસુરિ.	૬
સુનિશેપર ધર્મદેવ મુણુદ, અભયસિદ્ધ તપસી સુરિદ,	૭
જેહના તપતુ ન લહુ પાર, શ્રી જયતિલકસુરિ ગણધાર.	૮
રતસિદ્ધ શ્રી સદ્ગુરુતણા, અહમદસાહ ગુણુ ખોલિ ધણા,	૯
પાતસાહ પ્રતિબોધક સુરિ, સપ્રભાવ વદુ મદપૂરિ.	૧૦
ઉદયવલ્લભ જ્ઞાનસાગર નામ, ઉદયસાગર ગુરુ કરે પ્રણામ,	૧૧
લખધિસાગર ગુરુ લખિધ નિધાન, શ્રી ધનરતન સૂરીસ પ્રધાન	૧૨
શ્રી અમરરતન સૂરી પ્રણમુ પાય, શ્રી તેજરતન સૂરીશ્વરરાય,	૧૩
જિમ જિમ તે સદ્ગુરુ સભરિ, તિમ તિમ હર્ષ હીયડિ વિસ્તરી	૧૪
ગઢપતિ દેવરતન સુરિતણા, ગુણુ સભારઉ હીયડિ ધણા,	૧૫
શ્રી દેવમુદર સુરિ આણુદપૂરિ, વિજયમાન વિજયમુદરસુરિ	૧૬
શ્રી ધનરતન સૂરીશ્વરતણા, સીસ સકલ ગુણુ સોહામણા,	૧૭
શ્રી સાનુમેર વિશુદ્ધગણિરાજ, વદિ સીઝઈ વઢિત કાગ.	૧૮
તસ જામેય સીસ દોભાય, માણીશ્વરતન જ્યેષ્ઠ ઉવઝાય,	૧૯
મહાતપીશ્વર મુનિવરરાય, પરમભાવિ વદુ તસપાય	૨૦
નયમુદર લઘુ બધવ તામ, વાણી યાપિત વચનવિજ્ઞામ,	૨૧
પુણ્યસિલોક મતી અધિકાર, ગાયુ ધનદ પૂર્વ અવતાગ	૨૨
મેા મમકિતધર નિજ ગુણુ મુણી, મનસ્થુ પ્રેમધરી આદુણી,	૨૩
સઘ વિવન અપહરયો ગુણી, મનિ કામિત દેયો નિધિ ધણી.	૨૪

સગન્ઝાદિ રામ્મ બાદર જરસ મરિયા જરમર્મદિ અપાર,
બાદરિ એલની કારનિ બમ્બિ એ સરિ લાલકી પુષ્પઈ પમ્બિ ૧૨

રામ મન્નારિ.

મમ્બિ પુષ્પઈ લની નરમ્મ વીરવગન અપાર્શ્વિકિ
ગિ(ન)રાન/ હૈ લની હસીન બવ નેર દય સ્વાર્શ્વિકિ ૧૩

ગિ/નરાન/ વાલ્કી ચિત્ત અપ્પાળી, અશુભા હર્મ ૧ બર્શ્વિકિ
મદ્દરલી પુષ્પસલ્લેઃ માર્ક પુષ્પ રિલિ બર્શ્વિકિ ૧૪

ઉવચ્ચવ નવસુદરવાળી (જગી, કોલ પા) નમ્બી
(મોલનસાસઇ જાનમદર શુરત. પ. ૮૫ ૫ ૧૫)

બીછ પ્રતમ્બી

ઉવચ્ચવ નવસુદર શુચળી બવિક પ્રાપ્તિ સભાળ,
ઉવમાર મલિ મનિ પરી રાઝ દેલથી હરિ દશુ
શી શાંતિ ગિનાર સદ્ય શુભર પુજર્તા સપદ મમ્બુ
એ મરિન બાવે શુભે આવે તામ બરિ શસ્તર દશુ ૨૧

શુષ્પ

મંથ સખા હવર્ક મિત્રુ સુલ, હદા સ્મોઝ સમ્મ મજ્જા તિલ
ગામ્મા હદ મેઝ હે સદ્ગત તીનસઈ અપ્પાળ ૨૭

સનર્ષાગ્રીય સ્મોઝ અનમ્બાન હવર્કરી સદ્દ કર્પો માન
એ સભસર્ગ સિવશુભ દેઝર્ક જાનર્વત સિમ્મ (રે) નેર્ક ૨૮

મથ નચવન/ ઉદાર નચમરીત નવરસ બાદર,
વાચક નવસુદર સદર શુભમાય એર્ગાલિ એ ગોડસ પ્રત્યાલ ૨૯

—છનિધી નવાવન મરીત સપૂર્ણ-સંગત ૧૬૮૨ વર્ષ રાઝ વર્ધિ
નાન/ રૂપી મદર ગમ્મ લારિત શી માપનામ પ્રસાદ/ છનિધી નવાવનો
દાર નવામરીત રાજ્યમાત્રા વિશ્વમ સવમ મદ્દલુ સ્વર્ગમમત પ્રસલિ
જનુનો નામ મોડસ પ્રસાદ શમામ મવામ ૪૫૩૬ પ્ર કા. (પ્રસિદ્ધ
આનહામ મદ્દલુપિ પા. ૬ મી)

(૨૮૩) શીલશિક્ષા રાસ સ. ૧૬૬૯ ભાદ્રપદ (વિજય વિજયા
શેકની કથાગર્ભિત.)

અતે—

વડતપા ગઠ ધનરત્ન સૂરીસ કિ, પડિત શ્રી ભાનુમેરૂ ગણિ સીસકિ,
તસ વિનયી નયસુદરો દોષ કરમેડી કહધ ઉવઝાધકિ
સીલવતહતણા નિન નમુ પાયકિ-૧૫ સીલ
દેવસુદરસૂરિ પાટિ પ્રધાન કિ, સૂરિવરિ વિજયસુદર વિજયમાનકિ,
તાસ આદેસ લહી કરી,
હંધ ધિર રાખિવા રચ્ય એ રાસકિ, સોલ ઉગેણાતિરૂઈ ભાદ્રપદ
માસકિ-૧૬ સીલ.

કલસ

ધર્મી સીલ રખા ગુણુ પરિખ્યા સકલ શિખ્યા સગ્રહી
સિદ્ધાત વાણી સાર જાણા આપ પર હિતનઈ કહી,
યુધ ભાનુમેરૂ વિનેય વાયક વદધ નયસુદર સદા
મુઝ સુમતિ શુભ ફલ ખોધિ નિર્મલ હજ્યો શિવસુખ સપદા ૧૭
—૪ પ્ર. કા, ખ. ૧.

૧૬૬ ધર્મરત્ન (ખ૦ જિનમાણિક્યસૂરિ-માણિક્યમંદિર-
કલ્યાણધીર શિ.)

(૨૮૪) જયવિજય ચોપાઈ સ. ૧૬૪૧ વિજયાદશમી શુક્રવાર.
આગરામાં

અતે—

ખરતર ગચ્છિ ઉદાર, ચોપડા સાપિ શૂગાર
પાટ ત્રેવીસમઈ રાજઈ, શ્રી જિનમાણિક્યસૂરિ ગાજઈ. ૪૦
સીસ તેહનઉ સુદર ગુણુ ગણિ માણિક્યમંદિર ૪૧
શ્રી કલ્યાણધીર વાયક, નામઈ નાસએ પાતક

સીસ તાસ વર બાજઈ ધરમરનન મુળ આજઈ	૪૨
મી જિનમદ મરિ મુજઈ કથા કવી શ્રી કાજઈ	
સંવન સસિકથા મનમ ઇગિતાસઈ મુખ પ્રમનમ	૪૩
અમુખાસ ગિદારઈ જિનમદશમી સિતવાઈ	
આમશ નવર મગારઈ સારક તજઈ અપારઈ	૪૪

(નિ. ૫)

૧૬૬૬ કુશલવર્દન (ત. હીરનિબલસારિ સિં.)

સિદ્ધપુર જિલ્લા કૌત્યપરિપાટી ૨૧૦ મં ૧૫૪૧

અતે—

મદ નઈ રસ વનજઈ શુભ મરણી વેદ વેસસસિ નેષ
તે સુવતર નામ કૃદ શુભ મરણી આદવ શુધિ હઈ તેઈ
કસસ.

સીપુર નવર માલી ત્રિપિ મસ્તિ પરિ પાટી બધી,
૭ બજઈ અવિષ્ણુ કદઈ કવિષ્ણુ તાસ પરિ કાષ્ઠ ત્રિપિ,
તપમહમદન દુશિષમદન મી હીરનિબલ યગીસર
મતિ કુશલવર્દન સીસ ખાખુઈ સુલસ સવ મમસદ
હતિ સીપુર જિલ્લાસ અરિપાટી સોમ સંપૂર્ણ

૫૭ વખદેતુમર્જિત પીર જિનસત૦ વાસીમાં.

આદિ—

સમમ મોરમપુરજે વાંઝિ રસપાવર	
વીર જિએસર નામક નવ નવ નવસપાર.	૧
મમનનાં મરણ બપું તું વનજઈ જિનસવ	
મત પ્રાપ્તિ આદવ અવર, આદવ મમમાવ	૫
સાતમ પ્રિતિ કરી કરમ મપે પિચારિ	
અમુખ બાપો માર જિલ વામીન અજાર	૬

કરમવિપાક તણો ધણો, અરથ કહો તઇં જોડ,

ગુરુમુખઈ મઈ શ્રવણઈ મુણો, સુણુજ્યો ભવિઆણુ તેહ.

૭

*

*

*

*

*

અતે—

કલસ.

ધય વીર જિણુવર સયલ સુખકર, નયર વડલી મડણો

મિ શુણો ભગતિ ભલીય સુગતિ, ગેગ મેગ વિહડણો.

તપગઝ નિરમલ ગયણુ દિનકર શ્રી વિજયમેન સુરિસરો,

કવિ કુશલવર્દન સીસ પખણુઈ, નગા ગણિ મગલ કરો ૫૨

—સ ૧૭૧૦ વિં ગધાર બદરે સુઆપિકા મલિ પઠનાથ

૫-૧૨ આ ક.

૧૬૭ વચ્છરાજ (પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ-સમરચંદસૂરિ-રતનચંદ
(આરિત્ર) શિ૦)

(૨૯૫) અમ્યક્ત્ય કૌમુદી રાસ. સં. ૧૬૪૨ માધ શુદ્ધિ ૫ ગુરુ.
ત્ર માવતી (ખભાત)માં

આદિ—

વસ્તુ છંદ.

વીર જિણુવર વીર જિણુવર સુગુણુ ભગર

સર્વ સધ કલ્યાણુકર, જાસુ નિત્ય જયવત જગમ,

મનવજિન દલ તે લહઈ, જય જય તસુ અગણિ લાગમ,

અકલ રૂપ તિહુણુતિલઈ, ત્રિભુવનુ આધાર,

ચક્રવીર જિનપતિ નમુ, જિમ લહઈ હર્ષ અપાર. ૨

વડ તપા ગચ્છિ વડ તપા ગચ્છિ શ્રી પામચંદ સુરીસર

તસુ પય પ્રણુમી હુ ચરચઈ, સરસ સાર સખધ

શ્રી સમકિત ગુણુ કૌમુદી, વિમલકયા પ્રખધ

ચક્રપર્ષ

૨

ગૌતમ ગણુધરનકિ લ્યકિ નામ, શ્રી રૂચણુચંદ ગુરુ કઃ પ્રણુમ,

જાસ પસંદ અવિમળા પુષ્પિ સીઝલ સપથી વાંછત સિદ્ધિ ૩
 દેવક સમક્ષિ કૈમુદી વર્ણન આજુદિય સાંભલિયો સત,
 મમતિન પરવાં શુભતાં થાઈ પાવ સને ને દુરિ પચાઈ ૪

* * * * *

અતે—

ચુરે.

બી મદ્યારીર સોદમમજુપાર તાસ પરપર આજ્ય સાર,
 વડ તપ મઠ નાવક પ્રુનિમદ, બી મૂલ્ય પાસમદ સરિ, ૪૫
 તાસ પરપર અધિક જમીસ, બી સમરમદ સડોઈ સુણીસ
 તાસ પાટિ પ્રમાવક ભથા બી શાલ્યમદસરિ આપી કથા, ૪૬
 બી સમરમદ સુરિ લીસ પવિત્ર વચ્ચક બી સુન્દરિય
 તાસ સીસિ રમી મુખર્ક શુરમસાદિ પૂરી થા, ૪૭
 શુરમસાદિ કલ્પ આર્થન શુરમસાદિ જામિ જનુર્થન
 શુરમસાદિ સંકટ દુરિ શુરમસાદિ મદિમા કરપર ૪૮
 શુર દીવત શુર તારકદ્વાર શુર જર્ક નિમુવનનુ નિનદર,
 જાંબક ચદ ધીડી જિમ વેસિ તિમ શુરથી વાંચી રસ કેસિ, ૪૯
 ન'આત્તી નમરી સુખચસ થજાજુ બી નવપક્ષ પાસ,
 તાસ પ્રસાદિ રમી મુસામ બી સમક્ષિતમુલુ કથા રસામ, ૫૦
 મધિ કદી કથા કેમવી કદિડ ઉઠડ અધિકત મેલવી,
 ફાળુ લામુ તે સમ સમ્મિ, ખમ્મવત એમુ ચિનિ રાખડિ ૫૧
 આપક પાઠડ અસર નેદ, મિલનું જોતાં નાપર્ક તેદ,
 રચિયો કામિ સોધી કવિ કાં, કરમેડી કવિ આજ્ઞક જલ ૫૨
 નવ નવ રસ જીતમ નવખડ સમક્ષિત યુજુ રમીયા અખડ
 અખ્ખ મુખર્ક નુજમ સદવધર્ક મધિ રુદિ સુખ તે નર લદર્ક ૫૩
 ચદ સર મેલની આકાસિ સુરમિરિ મુ તારક સુવિદાસ
 વસંત અનિમય એદ નિદા નર્ક એદ પ્રમપ જાપુ તિલક લમ ૫૪
 સવત શોસલપ્રતિષ્ઠા તાજુરિ માપ માત્ર અનિ રમીવામજુ
 બી તિસ પમ્મિ પમ્મિ ગુરવારિ, સિપિ પોમ શુભ મવચ સાર ૫૫

સમકિતકૌમુદી યથ નિદાવિ, એહ ચુપઇ કીધી મુવિરાળ,

એહમાદિ અણુમિલનુ જ્યે, સોધી સૂધઉ કરિયો તેય. ૫૬

કાવ્ય શ્લોક દ્વહા ચુપઇ, વમ્તુ છદ સવિ એકઈ થઈ,

ચૌદસઈ ચુરાસી હોઇ, એહ ચક્રપંથી સંખ્યા જોઇ. ૫૭

મમકિન સહિત જિનભાષિન ધર્મ, આચરતા હુઈ શિવપદ શર્મ,

ઋષિ વહરાજ કહિ આણુદ આણિ, નવખડ ગપરિ ચૂલિકા જાણિ. ૫૮

—ઇતિશ્રી સમ્યક્ત્વ કૌમુદી ચુપઇ મ પૂર્ણ, સવત સોલ ચક્ર-
રામી વર્ષે પોપ મામે શુકલપક્ષે ચત્વર દિને ત્રિખિત ઋ કુવરજી
પઠનાઈ. શુભ ભવત (મ ય.)

(૨૯૬) નીતિશાસ્ત્ર પચાખ્યાન (પચનત્ર) ચોપઈ. મ ૧૬૪૮
આસો શુ, ૫ રવિ.

આદિ—

આદિ જિણુવર આદિ જિણુવર વિમલ ગુણુ ગેહ

ત્રિભુવનમડન જગિ જયઉ, મકલ મગલ વૃદ્ધિકારદ,

લોકાલોકપ્રકાશકર નાણુભાણુ જગજીવતારક,

નાભિરાય મરૂદેવિ સુત મનવાગિત દાતાર,

પરમપુરૂષ એ પ્રણુમતા સુખસપતિ કલ સાર. ૧

વિમલદેવી તણુ વેલગમુક પ્રાગવશ સિંગાર

સિરિપાસચદ્મસરી ભવિયણુ સુહૃદાયણુગો જયઉ ૨

દ્વહા—ગુર મોડા ગુર સાગર, ઉત્તમ મેર સમાણુ,

ભવિયક્રમલ પડિખોહિવા, દિનકર મહીમડાણુ. ૩

નિર્મલ મદિમા અતિધણુ, પમરઈ નીરતિપૂર,

શ્રી ગુરસેવા સાધતા, દુરિય પણામિ દરિ ૪

ઓમકલા ગુણિ ચક્રમા, શ્રી પામચદ સૂરિરાય,

ભવજલતારણુ પોતમમ, પ્રણુમુ તેહના પાય ૫

નમતા શ્રી ગુરચરણુક્રમન, હિયઈ હર્ષ ન માઈ,

શ્રી ગુડનામ સુમત્ર નિમ, મમગતા સુખ થાઈ. ૬

- યુર આધારથી પામિયછ ન્યાન કથા અભિરામ,
 વિનય વિવેક સર્વિ સંપન્ન પદ્ધિત સીઝઝ કામ. ૭
 જનિ જે જે રિવા અભિ તે સર્વિ સુગુર પ્રમણિ
 તેજનિદુ જિમ જનિ મિત્તવડ, પસરપ સસવમાણિ. ૮
 જઈ યુર હસી બાવરજઈ અધર એક દીપતિ,
 વડરમના નીજ જિમ સમ સામર્થ પસરતિ. ૯
 માતપિતા મધેવ સમા જેતક કિત ન કરતિ,
 જગમ વીરજ અતિ બલ તેતક સુગુર કરતિ ૧૦
 ઓ યુર સમિઈ રક શુવ, આરાધો આરિવ,
 સ્વપ્રતિ રાજ પામિયક, રાજ વિજય પવિત્ર. ૧૧
 કરઈ ક્રે એસિ કુ શુવની ઉપમારી ઉચ્ચાસ,
 તે યુર વડકે બાવરજી જેકપી ન્યાન પ્રમણ. ૧૨
 અધ્યયન મુખકે ધરપ સીક જેમ અબીક,
 સલતવ ગુણ નિર્ભયા ધર્મત કુરિ લીક. ૧૩
 મધુર લીનકે કમજરસિ જિમ જનિ લીનકે મીન,
 તિમ ઓ યુરપદવજગપ ગુઝ મન મધુર લીન. ૧૪
 ગુણ બલ્ય ઓ યુરતજી, વાનકે નિહુવા એક
 નિહિ એક જલ્ય વાનગી પદિત જલ્ય સર્વિવેક. ૧૫
 ઓ યુરના પ્રસાદથી અવિચલ અવિધન વાણિ
 કુળે સુનિધિ ગુઝ બલ્ય. મથ કરતા જાણિ. ૧૬
 મુપક—મી રમણચક યુર પ્રણમી કરી આણુક દિવ્યઈ અપિત્તે પરી,
 પ અજ્ઞન તણી મુકપઈ રવિસું સાવમાન કુ મર્ક. ૧૭
 કવિતા કલિ મોના સુણિ લલઈ વિગતા અર્થ નિચારી મલક
 નિહિ રગ શુ એક મિલઈ તુ સર્વિ કારિજ સદબઈ રમઈ ૧૮
 પદિત મોઘા આગિ દબા, ગુદિપ્રપચ તેહના જૂલૂઆ
 તે આગરિ મુઝ જાણી ગુદિ, પરી ન બલકે અધર સુદિ. ૧૯

ઉત્તમ ગ્રથ બાણી હિમાદ, આવઇ મનમાદિ ખડુ ઉછાદ,
 નેહથી વાધિ ખડુલી ખુદિ, લલિયઇ ચિદં પુરપાગ્યમિદિ. ૨૦
 ગ્રથજ્ઞાન થોડાઉં છિ ચિત્તર્થ, શાસ્ત્રરાગ પ્રેરઇ મુઝ પ્રતિર્થ,
 કરઇ કોઇલ ને મધુરઉં નાદ, વિકસિત આગાતણુ પ્રમાદ ૨૧
 નીતિગાત્ર સુણુઉં દેઇ દાન, નેહથી વાધિ કીરતિમાન,
 સુપતિ પામઇ કીરતિવત, મદિયલિ હુવઇ મદિમાવત ૨૨
 શ્રુતસાગર ઊતરિવા પારિ, નીતિ ખુદિ દોઇ પ્રવદણુ ધારિ,
 ગુ પ્રજા બલચિત્તિર્થ હોઇ, ધર્મ કર્મ તે પાગઇ દોઇ. ૨૩
 પચ અધિકાર ધંડા જાણિવા, આન્દર કરિ હિયડઈ આણિવા,
 જાણુ અગાણુ જિમ સમજઇ જાણ, ચડપઈ નિમ કરિસ્યુ સુનિશાલ ૨૪
 વિષ્ણુશર્મા બ્રાહ્મણુ મતિનિલઉ, શ્રીગોડન્યાતિ વડઉં કુલતિલઉ,
 સરસકથા તિણિ કહી કેલવી, પંચાખ્યાન આખ્યા અમિનવી. ૨૫
 કવિયણુ કલિયત બોલ ને કલ્યા, રાગપ્રગ્ગરજક તે લલ્યા,
 નેહથી દુરજન નામઇ સીસ, દિન દિન વાંધઇ અધિક જગીસ. ૨૬
 તસુ ઉતપતિ બાપી કુણુ દેશ, ગામ ઠામ કલિસ્યઈ સુવિશેષ,
 કથા કવિત રસ હિયડઈ ગ્રહી, વાત વિચારી વિગતિઈ લહી. ૨૭

*

+

*

+

ચડપઈ નામ કથા કલ્પોલ, પચઈ તત્ર રચ્યા અમોલ,
 ગુરુપ્રસાદ સુંદર સઘનુ, નિણિ પ્રારબ પૂરઉં નીપનુ. ૪૩
 વડતપગઇ સોહઈ અતિભલા, શ્રી સાધુરતન પડિત નિરમલા,
 તાસ સીસ શિરોમણિ રાય, શ્રી પાસચદ સૂરિ કામલ કાય ૪૪
 પોરવાડ વરાઇ સિણુગાર, વેલગતાત કુલઇ અવતાર,
 વિમલાદે માતા ઉદાર, શ્રી પાસચદ થયા ગણુધાર ૪૫
 તાસ પાટિ દ્રવ્યા મુનિ સુદ્ધ, શ્રી સમરચદ સૂરિદ પ્રસિદ્ધ,
 પાટપ્રભાવક તેહના સીસ, શ્રી રાજચદ સૂરિ અધિક જગીસ. ૪૬
 શ્રી સમરચદસૂરિ શિષ્ય ઉદાર, શ્રી રતનચદ પડિત તસ વિચાર,
 શ્રી ગુરુનો પામી સુપસાય, ગણિ વચ્છરાજ જિન પ્રણુમઇ પાય. ૪૭

૧૬૮ કલ્યાણદેવ (ખ૦ જિનચંદ્રસૂરિ શિ૦)

(૨૯૭) દેવરાજ વચ્છરાજ ચઉપર્ધ સ. ૧૬૪૩ વિક્રમપુર
(વીકાનેર)મા.

અતે—

સવત સોલત્રયાલી વરસિધ, એહ પ્રત્યંધ ક્રિયઉ મન હરસિધ,
વિક્રમનયર્ધ રિષભજિણેસા, જસુ સમરણુ સમિ ટલધ કિલેસા ૮૪
—રચના સાધારણ છે—માણેક૦

૧૬૯ સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય (ત૦ હીરવિજયસૂરિ શિ૦)

(૨૯૮) મૃગાવતી આખ્યાન—રાસ ૧૬૪૩ પહેલા

આદિ—

રાગ ગુડી દેશી દિ દિ દરિસન આપણુ.

સિધારથ નરપતિ કુલિ અપાદિ સુદિ છકિ

આયુસુપિના દેપાડતુ, તખ તિલસા હુધ તૂકિ.

૧

તુટક.

ચૈત્ર શુદિ તેરસિ જાયુ, સૂરી ગાયુ હરિ નમિહ,

મગસિર સુદિ દશમિ વીરો, જો જો નોસયશમિ રમ્યો

વિશાખી સુદિ દશમિ કેવલ, ગાન ત્રિભોવન યશિ ભમ્યો,

કાતિકી વદિ અમાવાસ્યાર્ધ, તસ નમ્યો જિણિ ભવગમ્યો.

૨

x

x

x

x

અતે—

એક મહારાયની પુત્રી શાતિશીલ પવિત્રીજી,

સકલ ચદ્રમુનિ ભાસઇ સમર મૃગાવતી સપ્રવિત્રીજી.

મૃગાવતી સુસતી આખ્યાન, શીલ રમોપા કીજેજી,

સતી સવે નિતુ સુણ્યો લાણ્યો, હીરવિનિર્ધ ગુરરાજજી.

—મતિ મુખ્યત્વી સીસવતી મદિઆવતી સીસવતીન આ-
ખ્યાન સમાપ્તમિતિ—શ્રી ૧૬૭ વર્ષે આજુ માસિ પુષ્યપદ્ય મહોત્સવ
સનિવારે—શ્રી પૂર્ણિમપદ્યે અનુર્ષ સાખ્યાયા શ્રી શ્રી સિંધુ સ્વારક
શ્રી શ્રી શ્રી પૂર્ણિમપદ્યસાગરસરિયા સિંધુ દરજી સિખિત બેઝવારા
મુખે સિખિત ૧૭-૧૭ (પ્ર. મ.)

બીજી પ્રતમાં અતે ક્રમ ૭ ૬ —

અતે—

કસથ—પાપ પરધનસાધિ જોતાં બાંધી હિંમ મન માંક્ય
સક્તમુનિ કદમ પામ ઘનઈ, દાષ મ કરિયે માંક્ય.
શ્રી હીરનિમલસરિંક વદી સુકૃત બાંધુ માંક્ય
મુખ્યત્વી આખ્યાન સુખ્યાં બરે પુરુષતણા પદા. ૪૨૧

—મતિ મુખ્યત્વી આખ્યાન સમાપ્ત મ ૧૬૪૭ વર્ષે અનુર્ષ
મુદિ ૧ મુદિ માસરોસે તામપુર નમરે પદિન શ્રી વીરનિમલ મણિ
મ ઘનવિમલેન. (પૂ ૧૭ ૫ ૧૭ મ. વિ.)—અધ્યામ. ૭૨૫. (પ્ર. મ.)

—સ ૧૬૪૭ વર્ષે વેલણ મુદિ ૮ દિને શ્રી રવભતીયે મહિ-
પાસન ૨૫-૧૧ થી ૧૧-૧૧ થી

(૨૬૬) વાસુપૂજ્યજિન પુરુષપ્રકાશવાસ (જુદાજુદા સમાપ્ત છે)
આદિ—

રામ. મુનિ. કિંમ કિંમ ક્ષીસન અજય—એ રામ.
અત્મ અનિત સ્વાભવ જિનો અમિનકન સુખનીયા
પદમત્ત સુખસો બીદા અધ્યામ મુનિધીયા. ૧

નમ્ર—શુચિધિ ક્ષીનક નિન અપાંસો વાસુપૂજ્ય જિજુદરે
નમો વિમલ અનંત અમો રાક્ષતિનાથ મુર્ણિદરે.
કુમે અરજિત અભિજ્ઞાન નમો શ્રી નમિ નેમરે
પામ નિનવર વીર જમત્રા વિનિષ પુરિ સમરેમિરે. ૨

અતે—

ઠાલ ૬૧ રાગ ધન્યાસી.

શ્રીમદ્દાનદવિમલેદુ ગુરુવદીષ, પઠિ તસ શ્રી વિજયદાનસૂરો.
તાસપતિ પ્રગોતો દૂપતો વદીષ, હીરવિજય ગુરુ મુગુણિસૂરે શ્રી. ૪૫૩
સકલમુનિ સૂપકરો સકલ સયમધરો દિનકર શ્રી તપાગચ્છ કેરો,
હીરવિજય ગુરુરાજથી આજ જગિ કોધિ અધિઅકુ ન દીસધ
અતેરો શ્રી. ૪૫૪

શ્રી વાસુપૂજ્ય પૂજ્ય પ્રકાશો વસુ શ્રવણ હૃદયામુજે જાવ સૂરો.
સકલમુનિ ચિતિઉ શ્રેષ્ઠ સતિઉ નિર્મતો સુરભિ યમ જગિ
કપૂરો—શ્રી. ૪૫૫
નગર ત્રંબાવતી જેણિ બહુ ધનવતી, જયતિ જિહા થાંભણો પાસનાહો
મનત ધરણેડ પદ્માવતી પૂજિતો સકલ મિરિસધ સુખ વિજય
લાહો શ્રી ૪૫૬

—૨૫-૧૧ (વિ. ધ.) અ. રત્ન —ઉદયપુર ગોડીગતો બહાર.

—સ. ૧૬૯૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ પચમ્યા રવિવારેણ પડિતશ્રી
કીર્તિવિજયગણિ તનુ શિષ્ય મુનિ અમૃતવિજય પદનાથ શ્રીનવાનગર
મડન શ્રી આદિદેવ સુપસાયે પગેપકારાય શ્રી નવાનગર વાસ્તવ્ય શ્રી
શ્રીમાલજાતીય વસા વન્તા મુત રાજધર તત્ લલુઆતા ઋષભદાસ. શુભ
બવતુ—તપાગચ્છાધિરાજ સકલ બદારકમાલ તિલકાયમાન બૂપામિની સકલ
બદારક પુરંદરત્રી વિજયદેવ સૂરીશ્વર પ્રભો તસ્ય ગચ્છે મહોપાધ્યાય
શ્રી નયવિજયગણિ તનુ શિષ્ય પડિત શ્રી કીર્તિવિજય તનુ શિષ્યગણિ
લખિંધવિજય તનુ શિષ્ય મુનિ હર્ષવિજયમુનિ અમૃત વિજય મુનિ પીમા
વિજય મમન્તાને વાયનાથ ૧૮-૧૭ મા.;—૧૮-૧૪ લી ૩૪-૬ મો ૦
(૩૦૦) સાધુવંદના (જુદા જુદા રાગમા છે)

આદિ—

તુ જિનવદન કમતની દેવી, તુ સરસતિ સુરનરપનિસેવી,
તુ કવિજન માતા મુઅદેવી, દિધ સુઝ નિર્મલ પ્રતિમા દેવી. ૧

મિઈ મુનિવર સુરવેલી કરેવી તેણિઈ મરણિઈ તું સમરેવી,
 ત્રિદાં પૂરવમુનિ સેણિ અણેવી તસ અણુમતિ નિત ભવિઃ જ્યેવી. ૨
 ત્રિવિધિઈ તસ કરણી વનુ બેવી તેણિઈ નિજ ખાતક ખાણિ દણેવી,
 તે મુનિવેલી કહે કરેવી તેણિઈ ભગવદ્દાનિધિ વણિ તરેવી. ૩

અતે—

સિર આણુદવિમલ અરણ્યે સિરિ વિજયદાન અરણ્ય
 સિરિ હૃદયવિજયદે વદે ત સુદક્ષણે મુણી.

૧૪૪

—સદુવદના મુનિવર સુરવેલી સમ્રાત ઇલાખ. ૨૦૦

પા. ૬-૧૩ માં.

(૩૦૧)+ સત્તરમી સદી પૂજા.

આદિ—

અસ્થિત મુખજ્વલસિની ભગવતિ વસાસ્તી દેવિ,
 સમરિ પૂજા વિધિ ભણુ તું મુખજ્વલ સેવિ.

ગદ્ય.

જવણુ વિલેવણુ બાગેનિ અણુજ્વલ અ વાસપૂજાએ
 પુષ્પારોહણુ માલા, રોહણુ તલ વણુપા રોહણુ ૧
 મુન્નારોહણુ ભિણુપુ, અણુ (ગુણરોહણુ) આદરણુરોહણુ એવ,
 પુષ્પાદિ પુષ્પમર આરતી મમલણુએ. ૨
 દીવે ધૂવખેવા નેવજા મુલકણુ રોવણુ
 ગીત ન વજા પૂજાએવા હમે સતર ૩

અતે—

ગણ. બનામીમાત્રીએ ગીતે.

મુણીપે મુણીપેરે પ્રણુ તું સુરખતિ જેમ મુણીપે,
 તીન મુવન મનમોહન ભોજન, પરમહર્ષ તમ અણીપેરે પ્રણુ ૧
 ભોજનત આદિ કવિત નિત્ય અણુપમ, મુખજ્વલ મુણી મુણીપે,
 ભવિઃ જ્યેવ તમ મન મુણી કરતાં, દુરિત મિથ્યામતિ અણીપેરે
 પ્રણુ ૨

શ્રી તપગચ્છ અંબારિ દિનકર સરિખો, વિજયદાન ગુરુ મુણિયો,
જિનગુરુ સંઘ ભગતિ કરી પસરી, કુમતિ તિમિર સખ હણિયોરે.

પ્રભુ ૩

ધણીપરિ સત્તર ભેદ પૂજાવિધિ, આવકકુ જિન ભણિયો,
સકલ મુનીસર કાઠિસગ્ગ ધ્યાને, ચિતવિ મગ્ગલ મુણિયોરે. પ્રભુ. ૪

—પ્ર૦ કા વડોદરા —પ્ર૦ વિવિધપૂજા સંગ્રહ

(૩૦૨) +એકવીસ પ્રકારી પૂજા.

આદિ— દોહા.

પ્રભુમુ પ્રથમ જિણુદને, ભાગવતી કર સુપસાય,
પૂજા એકવીસ દ્રવ્યશુ, ભાવમગલ ઉપાય. ૧
ન્હવણુ વત્ત્ર ચદન કરી, કુસુમ વાસ પૂનાર,
માલા અષ્ટમગલ ભણી, દીપ ધૂપાક્ષત ધાર. ૨
ધર્મધ્વજ ચામર સહી, છત્રે મુકુટ વિશેષ,
દર્પણુ દર્શન દાખવે, નૈવેદ્ય ફલ સુગ્રહેશ. ૩
ગીત નટ વાજિત્રશુ, જન પૂજે જિન હર્દિ,
કાઠિસગ્ગધ્યાને જોણે કરી, પૂજા સકલ મુનિચદ ૪

*

*

*

*

અંતે—

કળશ

થુણિયો થુણિયોરે, પ્રભુ ચિત અતરમે થુણીયો,
ત્રણ્ય ભુવનમા નહીં તુજ તોલે, તે મે મનમા ધરિયોરે પ્રભુ ૧
એકશત પચ કવિત કરી અનુપમ, તુજ ગુણુ ગુથી ગુણીયો,
ભવિક છવ તુજ પૂજા કરતા, દુરિત તાવ સવિ ટળિયોરે. પ્રભુ ૨
એણીવિધ એકવીસ પૂજા કરતા, શિવ સુખ ફળ સહુ મળિયો,
સકલ મુનીધર કાઠિસગ્ગધ્યાને, ચિદનદ્યુ ભળિયોરે. પ્રભુ. ૩
શ્રી તપગચ્છ દિનકર ગોભે, વિજયદાન ગુરુ મુણિયો,
શ્રી હીરવિજય પ્રભુ ધ્યાને ધ્યાતા, હેમહીરો જમ જડિયોરે પ્રભુ ૪
—પ્ર૦ વિવિધપૂજા સંગ્રહ.

(૩૦૩)+ ધ્યાર ભાવના સહાય

૧ લી દાસ—વિમલકુલ કમલના દસ તું છવાડ

૨ છ દાસ—ભાવના માણવી મૂલીરે

અનિલ ૧ લી ભાવના—મુખમાં મુખમાં મોદમાં છવ તું

૨ અશરણ ભાવના—હો નવિ સરણ હો નવિ સરણ

૩ સંસાર ભાવના—સર્વ સંસારના ભાવતું

૪ એકવ " —એ તુંકિ અપરૂ તુંકિ ધ્યાઓછ

૫ અન્યવ " —એતના ભમિ સદ્ભારિણી

૬ અશુભિ " —મસ મલ મૂન રધિરે ભરો

૭ અભવ " —જમ શુભાશુભ જોજો કમલતિ રેસિને

૮ તપો " —તાપે મીઠુ મહે જિમ મુખજ,

૯ પર્મ " —ધમધી છવને જવ દોરે

—સત ૭૨.

૫ રાધાકૃષ્ણસમદ બી. જા. સમય પસંદ ૫ ૧૫૪

થી ૧૨૮ ૫ (૨)

(૩૦૪) વીરવર્ધમાન બિજવેસી. જા માત્ર અનિલોઃ કમલજી સંજ
વણ નરપી રત

આદિ— આશાસી સમ.

નકનક તિસલા દુલરાઈ પૂર્ણ મોખા ઈશિરે

પૂન સુખ લોકકમલ માળતિ સુરનારનારિયા દયારે

નકનક તિસલા દુલરાઈ ૧

* * * *

દાસ ૩—દમબીની.

અમરી સરસી પૂરની કુમરી રોષેઈ રેતિ બમરી,

પ્રમુનઈ ખાનડ દમબી પુરિ, વીરતણ સુણ સમરીરે. દમબડી ૩૫

હમચ્ચી વીરતણી જે ગાતી, નાકે માતી જેતી,
જનની માતા રોતો રાખઈ, ટોલામાથી જેતીરે. હમચડી. ૩૬

x x x x

અતે—

વર્દમાન જિનગુણ સુરવેલી, હીઅડા કરીરે સહેલી,
સકલ કહિ ગુણ મત્સર મેઢહી, નિસ દિન જિન ગુણ સુરખેલીરે
હમચડી. ૬૫

વીર પટોધર શ્રેણિઈ આયો, હીરવિજય ગુર હીરો,
સકલ કહિ એ સો નિતિ સમરો, ચરમ જિનેશ્વર વીશેરોરે.
હમચડી ૬૬

—લિં ૧૮૧૫ બાદવી અમાસ સોમવતી, ૩-૧૧ આ ક.
(પ્ર કા)

—વિ ધ ના મારી પાસે આવેલા એક ચોપડામા—ઉદયપુર ગા. ભ
(૩૦૫) ગણુધરવાદ સ્તવન.

કલશ.

ધૃતિ વિગતમોહ વિજિતકોહ ભુવનખોહ પારગ,
સસાગ્રમોહ કુગતિરોહ વિજિતસોહ પારદ,
કેવલાલોક નમતલોક વીર પુરુષોત્તમ વર,
સિરિ વિજયદાન મુણિદ સેવક સકલચંદ્ર શુભાકર.

(પ ૩ પદ ૪૮ પ્ર કા)

(૩૦૬) સાધુ કંદપલતા. (વિધા)

(૩૦૭) મહાવીર હીંચસ્તવન. સ ૧૬૬૦ પહેલા.

આદિ—

આસીન્મયો યસ્ય રસે પ્રશાતે,
યસ્યાનુલક્ષા ક્ષાતિરભૂદુપાતે,
સુવર્ણકાતે કૃતસ ગવાતે,
નમોઽસ્તુ તે વીર વિભો નિશાતે.

અડાવડ ખરિ નિરમળી જાણિકિ જિન વાળી
 તુમ આજુર્ક આપી મુ કમળી ખાલિય તારુનાજી.
 તે મગમગિ તે મગમગી, આગમ તુમ બંધાજી,
 મુઠ મુઠિ આપી તે રમે, મ કલિસિ મનિ કલિજી.

અતે—

અથ. સુમ-ધ-માતી.

હાલિયે હાલિયે હાલિયારે જાણવાની પ્રજા વીરદાગી-ખાલિયા.
 તર તપામજી મગમગે. મુનિયારે, હાલિયારે ૧૦૦૦ ગરિયારે
 વર્દમાનજીએ સુકામુનિ સકરે, સુખયારે સુખયારે અનુન છંદા ૪૧

—પરિણ પ્રજા સુખયારે સુકામુનિ સિંહ અનુન ધીરજી-
 મંજી. અડાવડાનજીએ ૧૦૦૦ ગરે મન રહિ ૮ મયારી ૧૦૦
 ખાલિય ૪-૧૦ (વિ. ૫.)

—વિ. ૫. તા મારી જામ આગેલા મિલકાતમાં-મુઠી જામ ૭
 ૨ મુખજી સુમગા સુરસંગા રંગવન, ૩૨ કાંતુ

અતે—

જન જાતમ મગમગ સુખજી મિતલી સમ રાજ કરી.
 મન ખર તાર મમારે આગર તારજી કરજી તરે તારી,
 તર નાજી રમજી મરજી સુખી પ્રજા રવજી મરિય મુનિયારી
 સુગી મિલકાતન મુજીક મિલક સમજાવક રૂપ કરી પ્ર. ૫.)

૨. વીર નિરમળ. અથવા મિતમ હોવાખિસ ૧૦૦

આલિ—

અથ.

હાલિયારે મિતમ અનુન ત્રિસંગ રૂપ નિર્ધન
 રાત્રીજી નું જનમિતી થઈ મુઠ મગમનિતું થન.

અતે—

(ગમ ધ-માતી-મેવારે અથ.)

તરિ મગ મુજા મગા થરિયારે તપ કરે મુનિયારે સુનરનારી,
 રેખજી અભિની મુનિયારે અનુનરે. રાત્રી ૭૨ હીરમા વિખારી.

વિ. ૧૫

—લિ० વૃદ્ધિચંદ્રેન શ્રી ગોડીજી મલ્ય છે ૪૫-૧૨ આ. ક. લ.
૧૭૮૫ વર્ષે, પ્ર. કા.

૩. કુમતદોષ વિજ્ઞાપિકા શ્રી સીમધર સ્તવ

ધ્રમ સવ શર્મ સુધર્મદાયક કુમત કર્મ સુધાકરો,
સુઝ દભર્મર્મકુકર્મકર્દમ ધર્મ તુ સીમધરો,
નિજ ધ્યાન મદિરિ ધરી વિનવ્યો કરિ સુનિર્મલ કિકરો,
સિરિ વિનયદાન સુગિદ સેવક સકલચંદ્ર કૃપા કરો.

(પૃ ૨ પ્ર કા.)

૪. ગૌતમપૃચ્છા.

આદિ—

જિનવગ રૂપ દેખી મન હરખી, સ્તનમેં દૂધ કરાયા,

તપ્પ મન ગૌતમ હુયા અચભા, પ્રશ્ન કરણુકું આયા.

૧

ગણુધર એતો મેરી અચ્છા.

*

*

*

*

શ્રી તપગચ્છ નાયક હીરવિનય સરીશ્વર દીર્ઘ મનોહર વાણી,

સકલચંદ્ર પ્રભુ ગૌતમ પૂરર્ધ, ઉક્ષટ મનમા આણી-ગણુધર. ૧૧

(પ્ર. કા.)

૫-૨૩ વૈરસ્વામિસંજાય-સિહગિરિસીસ ધનગિરિસુતો વયરસામિ ધિન સોધરે.

આત્મા ઉપરિ ધ્યાનરસ સં—તું જિનવદન ભવનની દેવી

સ્વાધ્યાય —પ્રભણુતિ જગણુર ત્રિજગદ્યાલા.

„ —સકલ જગજીવ તુ તુપાણુણુ જેતા.

„ ધન્યાસી—જેણિ બહુ ગુણુભરી નૈવ કન્યાવરી બ્રહ્મચારી વરો
વયરસ્વામી

„ સુડી—‘દિષ્ઠ દિર્ઘ દરિસન આપણુ, તું સરસતિ મોરિ માર્ધરે.

„ મારણી—ગોવિદ હમકુ મારણુ કારણિ, પાપિઆ રે તિ કા
સમન્યા સામી પશુઆરે.

૧૭૦ વિજયશેખર (આ ધર્મમૂર્તિસૂરિ-ક્રમલશેખર-
સત્યશેખર શિ)

(૩૦૮) રત્નકુમાર રાસ.

(૩૦૯) યશોભદ્ર ચોપધ, સ. ૧૬૪૩ મહા શુ ૩ રવિ બ્રહ્મવાડામાં.
અતે—

વિધિ પખ્યનાયક મહિમનિધાન તપતે જિહા જગિ ઉદ્યુ ભાણુ,
દરિસન દેખિઈ પરમાણુદ, વદઉં ધરમમૂરતિ સૂરીદ ૧૩૮
વલિ વદઉં સહિગુર આપણા, જેહનધ નામિઈ નહી રિધિમણા,
શ્રી શ્રી ક્રમલશેખર વણારીસ, સમર નામ તેહનુ નિસિદીસ ૧૪૦
તેહતણા શિષ્ય જગિ જયવત, સત્યશેખર મુનિવર ગુણવત,
જેહનધ વદનિ વસધ સરસતી, ચિરણવઉં એહવા વરયતિ ૧૪૧
તાસ પ્રસાદ્ય આણુદ અંગિ, એહ અધિકર કહઉં મનરગિ,
સવત સોલત્રઈતાલધ વરસિ, મહા મુદિ તીજ આદિસનઈ
દિવસિ. ૧૪૨

દેસ સિરોમણિ જેહ મેવાત, નયર અનોપમ તિહા સુવિખ્યાત,
બ્રહ્માવાદ વાર અહિહાણુ, જિહા બદ્ર આવક અછધ મુખાણુ ૧૪૩
તેણિધ પુરિ જિનવર શાંતીસર, સદા મુખ આનદ જય કર,
તસ સાનિધિ વિનયશેખર ભણુધ, એહ સુણુતા નવનિધિ આગણુઈ ૧૪૪
—શ્રી યશોભદ્ર રિધિરાજ ચુપધ.

કવિએ પોતેજ લખેલી છે.

સવત ૧૬૪૪ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૩ મોમે શ્રી અંચલગચ્છે
શ્રી ધર્મમૂર્તિ સૂરીશ્વર રાજ્યે વાચનાચાર્ય વા શ્રી ક્રમલશેખર
ગણિ તત્ શિષ્ય રિપિ શ્રી ૬ સત્યશેખર ગણિ તત્ શિષ્ય ૪૦ વિન-
યશેખરેણુ લિખિત શ્રી આગરાનગરે ઉરવારે તૈલાદ રક્ષેન્ જલાદરક્ષેન્
રક્ષેન્ સ્થલબધનાત, પરહસ્તે ગતાદરક્ષેન્, એવ પુન્નિદા. (પ્ર.કા)

૧૭૧ હેમમી (સાંઘવી) (વહત. ધન્વરત્ન સુ.—અમરરત્ન
સૂ.—શાનુમેરુ—નમસ્કૃતર શિખ્યા)

(૩૧૦) કનકાવતિ આખ્યાન સ ૧૧૪૪ વે. પુ. ૭ મમમ.
મહોદયપાંખ્યાન મી નવમુદર ગુરુએ નમ.—

આદિ—

રામ સમમરી.

સરસતિ સરસ સંગમજ બાંધીરે સેવક ઉપરિ બહુ કીત આંધીરે
મી છન્નગરલે સીસજ નાંધીરે, સહિ ગુરુ કેરી સેવ પાંધીરે ૧

સેવ પાંધી સીસ નાંધી ગાઈ મનાઈ ઉચ્છાદ ધણુ
કથા સરસ પ્રમથે બચ્ચુરુ, સમન મનાઈ બચ્ચુરુ
કનકાવતિની કથા રસાલી બચ્ચુરુની અતરબની,
વૈષ્ણવ રસાસ ગુણી નર ને તેહનાં મનમેહણી. ૨

અંતે—

એણીપરિ તેહ પાણી નરનારી તે નેહનું જીસામ
જુન મમ ધસા જન જુ એહવા, પુ કનકાધરમ સુખન. ૩૧૨

કથ તથામજ મહન દીનાર, મી ધનરત્ન સીસવ
અમરરત્ન સરિપાટ પોષર, શાનુમેરુ અખ કદધવાવ. ૩૧૩

ગુણુમણુપર પડીન વાપરામી, નવમુદર રસિયવ,
વમ્પક માંદિ મુખ્ય બણીમર્ધ વસ સખણી ગુણુ ગણ. ૩૧૪

કથામંદર્ધ કદઈ રસાગુ, કનકાવતિ સખથે
કનકાવતિ આખ્યાન રચઈ મધ સુખણી સરસ સખથે. ૩૧૫

સવન ૧૬ મુખ્યાસર્ધ સવચ્છરિ વૈસાવ વર્ધિ કુળવાર
સાનમજ દનિ સમ મુદરતજ યોગજ રચઈ આખ્યાન એ સાર ૩૧૬

બચ્ચુરુ ગુણુરુ સમસિ ૭ નાર, તેજપરિ મમમચ્ચાર
હેમમી દરજત તે બોચઈ સરવ સયોમ સમાર ૩૧૭

—ઈતિ કનકાવતિ આખ્યાન સમાપ્ત.—અરતિ મંત્રે સ્વીત મ.
રત્નવીનય જીતિ (પ્ર. ક.) (નવમુદર ગારે જુઓ ન ૧૧૫૧ ૨૫૪)

૧૭૨ રત્નસાર.

(૩૧૧) સાગર ટ્રેણીની કથા ૧૬૪૫ (માણેક)

૧૭૩ મનજી ઋષિ (પા૦ પાર્શ્વચંદ્ર-વિનયદેવ-વિનય-
કીર્તિ શિ.)(૩૧૨) વિનયદેવસૂરિ રાસ. મ. ૧૬૪૬ પોષ શુદ્ધિ ૭ મગળ,
પુહરાનપુરમાં.

આદિ—

સકલ સિદ્ધિ આનદકર, જિનશાસન શ્રુગાર,
ચઉહ પૂરવનો સાર એ, જગિ જપઉ મંત્ર નવકાર.

અંતે—

પૂજ્ય ચઉમાસ તિહા રહ્યા એ લોક કરે ધરમ ધ્યાન મ ૨૩૭
શ્રી વિનયદેવ પદ્મધર એ, શ્રી વિનયકીરતિ રાય,
સુધરમગલ આજ દીપનો એ, આદરયો મન ભાય. મ. ૨૩૮
નયર વરહાનપુર જાણીધ, એ દેશ વિદેશ વિખ્યાત,
સંવત સોલ છઠ્ઠતાલૂઈ એ, સુણુયો ભવિયણ વાત મ ૨૩૯
શ્રી વિનય (દેવ) કીરતિ સૂરીશ્વરએ, રહ્યા નિહા ચઉમાયિ,
એક દિન ઉલટ ઉપનોએ, કીધઉ શ્રીપૂજ્ય ગસ મ ૨૪૦
પોસ શુદ્ધિ સાતમિ જાણીધએ, ભૂગુવાસર સુવિનાણુ,
નક્ષત્ર રેવતી મનિ ધરો એ, શિવયોગ અતિહિ સુખાણુ મ. ૨૪૧
મનજી રિપિ આણુદસ એ ચોથો રમ્યઉ પ્રકાશ,
એહ રાસ જગિ નાદયો, એ જા લગિ મેર ચિરવાસ. મ. ૨૪૨
ચઉવિહ સધ સદ્ સુણુઉ, એ ભણુયો નિતુ રાસ,
ધવલ મગલ ભલ પામીધ એ, પુહચઈ મનની આસ. મ. ૨૪૩

નેહ—વિનયદેવ તે જલસવિ કે ને પાપ મદના સિખ થાય અને
 નેણે પેતાના અમ્મનું નામ સુધર્મ અમ્મ આપ્યું તેનો અપમાન કર્યાં
 છે આ જલ્પ મલિની કૃત સગથી આ સમઢમાં જુઓ ૫, ૧૫૨ થી
 ૧૫૮ વિદ્યેય હજીકત માટે જુઓ કી. રા. સ. આમ. ૩

૧૭૪ હેમાણુ હ (હીરકલય સિ.)

(૩૧૩) વેતાલ પચવીસી સં ૧૫૪૫

આદિ—

પ્રથમ દેવદેવ વીતસમ સુરર્ષિત	
બોધનાં અ વિનોદન, કરિએકે કથામિત્ત,	૧
નવ્ય સસ્વતી દેવી એવાભરણપિતા	
પ્રમપત વિશાલપ્રી નિત્યે પદ્યસને સ્થિતા	૨

વેતાલ—

સુખન સંપ્રીયકરી દેવ, સમરી સરસવી પાવ પ્રભુમેદિ	
સુદ્ધ વચન મનમદિ પરી, બેલીસ વિક્રમ રાજા કરી,	૧
રાજા વિક્રમના અવદાત, કવિજ્ઞ બેણે નવ નવ ભાંતિ,	
તેમ કું સજ્જન સંપ્રીયિ પથા કેલિસુ વેતાલપચીસી કથા,	૨
રાજા વિક્રમ ને વેતાલ, એકરણુ વાળક વિચાર,	
કથા કહી નવનરી પચીસ, સમઢતાં તે થાપ બનીય.	૩

૧

૨

૩

અત—

ઈતિ વેતાલપચીસી વિક્રમ ને વેતાલ
 કથા કહી પચવીસમી હેમાણુ રસાલ. ૧૭
 —ઈતિ જી વેતાલપચીસી અરિત્રે વિક્રમ કથિત કથા પચવી-
 સમી સપ્તમી.

ચોપાન—સાહસવત નિરપી નૃપરાઈ, તખ વેતાલ કહે તિથિ કાઈ,
 પર ઉપગારી તો સમ લોય, મે તો અવર ન દીઠો કોઈ. ૧
 હ તો તુઠો તુઝ સાહસે, પિણુ તુ જોગી મત વેસસે,
 મોહો તુઝને ધાલે પાસ, મુષે કહે તુ ગુણુહ નિવાસ. ૨
 મઝ પુણુ તુઝ કહસી તત, કરિ પ્રણામ જ્યુ સિઝે મત,
 તો કહિયે હું ન લહુ ભેય, તુ દિષ લે જ્યુ જાણુ તેહ. ૩
 તિથુ વચનૈ તે ચારૈ કાજિ, ફિરી દિષાલે તતપિણુ માજિ,
 ષડગ કરી થે છેદો સીસ, જિહ્વે મન વહિત થાઇ જગીસ. ૪
 સુંણી સીધ તે લેઈ મડો, આવિ રહિ યોગી મુષિ પડો,
 કરિ પ્રણામ યોગી હરપાવિ, આગલિ ખેઠો રાજા ભાવિ, ૫
 જોગી કહે સુણો રાજિદ, દીયૈ પ્રદક્ષિણુ હુવૈ આણુદ,
 હું નવિ જાણુ વિક્રમ કહે, તૈ તે આગૈ ઉડી વહે. ૬
 રાજયૈ વૈતાલી વાત, ચીતારીને કીધો ધાત,
 પૂરી વિદ્યા સીધી જાસૈ, સોવનપુરિસો હુઆ તિસૈ. ૭
 તિથુ પુરિસે વિક્રમ રાજસ, પુહવી ઊરણુ કરી વિસેસ,
 ગજ પાલિ આગિ આપણૈ, સરગિ પહુંતો સહુકો ભણૈ. ૮

છદ—ઇતિ શ્રીય વિક્રમ વેતાલહી કહિ એહ વાત પચીસએ,
 તિથુવિધહ સોલૈ સૈ છયાલ ઈંદ્ર ઉછવ દીસ એ,
 ગુરુ હીરકલસ પસાય કરિનૈ હિમાલયદ મુણિ ઉત્તમપુરી,
 તિહ રચીય વાત વિનોદની તે સયલ સજ્જન સુપકરી. ૯

—ઇતિ વૈતાલ પચવીસી ચરિત્રે પચવીમી ચઉપર્ધ સંપૂર્ણમ.
 સ. ૧૭૬૫ વર્ષે શાકે ૧૬૩૦ પ્ર. ચૈત્ર સુદિ ૫ ગુરૌ લિપિત. ૫.
 મુજાણુહસેન શ્રી જયતારણુ મધ્યે ૧૬-૧૭ ચા.

(૩૧૪) ભોજનચરિત્રરાસ રત્ન. ૩.

૧૭૫ નન્નગર્ભિમણિ (૮૦ હીરવિજયસુરિ-કુશલવર્ધન શિ.)
(૩૧૫) શમ સીતા શમ. સ ૧૧૪૪

૧૬ જનક રસ વેદ નિહાસુ, નેદ બસુ તિમાસુ. —હા. પા ખ ૧
૧ અવપ્રભુત્વ વિચાર ગણિત શ્રી મહાવીર સ્તવન.
૩૬ આશા.

* * * *

હીરવિજયસુરીસરો.

શ્રવિ કુશલવર્ધન સીત જનકુલ નમઃપણિ વધીય કરે.

૧૭૬ મણિદેવ

(૩૧૬) કમવિપાક શમ. સ ૧૧૪૮-મણેક.

નમઃ નમઃપિએ આશાપદે કવચન્તર્વાચ્ય રમેશ છે તેની પ્રશસ્તિ:-

૧ ૬ ૫ ૪
જ્યેષ્ઠ રસ જાગૃમ્ણિ સમચરિસે તજગણ વિમાસહાયં ।

મહારગપુરહર સિરિ વિમ્બસેણ સુરોજ ૩૬૫૭

રશ્મિ વિદિમી ગંધો પંકિપલિરિ કુ(શ)લવર્ધનવર્ધીન ।

સીસેજ જાહમર્દના નગામિદ્વાયેજ વરમદિમો ૩૬૬૪

વળી તેમનીજ લખેલી તેજ પ્રત સામરમ્બન્ત મદર (પદ્મ)મં
૩ ૬ ૭ મદરમાં તેમના હસ્તથી લખેલા કેટલાક પુસ્તકો છે તેમાં
જણાવે છે કે—

સંવત્ ૧૬૫૭ થવે માગપદ સિત વધીવર્ધવાં વાર કુષ
પૂર્વાદિત કિલિતથ શ્રી વરપણીનગરે નગ વિગણિત

આમણે સ મં ૩૬૫૭સુરિ પદ્મ રચી છે તેમની જખેલી ઉપા-
સા ક્યાંમસુત મૂળની પ્રતિ પદ્મજના સામરમદરમાં છે તેની ખતે
જણાવ્યું છે કે શ્રી વિજયસેનસુરિ કુશલવર્ધે સામરપદિન સમ્બર ન શ્રી
જયવર્ધન તમિલ્ય પ કુશલવર્ધન તમિલ્ય નમઃપિમણિ.

૧૭૭ નરપતિ કવિ. જીઓ નં. ૬૭

(૩૧૭) વિક્રમાદિત્ય ચુપદ. સ ૧૬૪૯ (શાકે ૧૫૧૪).

આદિ—

શ્રી નેમિસર ગુણનિસો, જગજિવન જિનચદ,
બ્રહ્મચાર ચુડામણી પ્રણમ પદમાણુદ.
પુરિસાદાણી પામજિન, થમણપૂર ચિર કામ,
નામ જપતા જેહનુ સીઝે વછિન કામ

૧

૨

*

*

*

*

અતે—

એ ક્ષીર્ન વિક્રમચરિત્ર સભસતા હુધ પડ પવિત્ર,
સભસતા ડાહાપણુ આવત, કવિ નરપતિ એહવડે કહત ૯૭૧

—છતિ શ્રી રાજા શ્રી વીરવિક્રમાદિત્ય ચુપદ સમાપ્ત મિનિ.
મવત ૧૮૦૦ વર્ષે શાકે ૧૬૬૫ પ્રવર્તમાને કાર્તિક માસે શુક્લપક્ષે
મગ્ગમી તિથૌ ગુરુવામરે પ્રથમ પ્રદેહે લખિત શ્રી આજ્ઞાસણુ આમે પ્રથમ
ચતુર્માસિકે શ્રી પુરુષમા પક્ષે શ્રી હા ત્રી-(અપૂર્ણ)

શાકે ૧૫૧૪ મા રચી એમ ઉપરના બધનપર લખાણુ છે (પ્ર કા)

[ન ૬૭ ના નરપતિને મ. ૧૫૪૫ માં નદબત્રીસી રચનાર તરીકે
સોળમી સદીમા મુદ્રેલા છે અને આ કૃતિ નરપતિ નામના કવિએ શક
૧૫૧૪ મા રચી એમ તેની પ્રતના બધનપર લખાણુ છે તેમા શર-
તચૂક સવનને બદલે શક લખવામા થઇ હોય એમ સભવ છે, તેથી
અને નરપતિ એકજ હોય સોળમીમા સદીમા થયાનો સભવ છે, છતાં
ઉક્ત બધન ઉપરનું લખાણુ વાસ્તવિક હોવાનો સંદેહ રાખી બનેને
બૂદ્ધા બૂદ્ધા એટલે એકને સોલમી મદીમા અને બીજાને સત્તરમી સદીમાં
મુદ્રેલા છે.]

આ કૃતિના તથા કવિના સંબંધમાં બીજા પ્રત પરથી નીચે પ્રમાણે
પ્રાપ્ત સાચવડ અવગણનાસ ગાંધી લખી મોકલે છે—

વિક્રમાદિત્યકથા, (પત્ર ૬૬ છત્ર-પત્ર આદેસ.)

આદિ—

સ મોહર ટુંક વીનવૂ સુઘાયા સમરથ,
સિદ્ધ બુદ્ધિ વર અરજે નમ્ર, સીઝવરે સવિ અરથ. ૧
સીંદૂરઈ કારિ અરિચીઈ સરિ સેવનાં ભાર,
મૂસાવજન નેહનઈ મોહિક સદા આહાર. ૨

× × × ×

ભાદવ વદિ આરબીક બીજા અનઈ બુધવાર,
સ વત સાહે ૧ પન્હર, એ સચ્ચું અધિકાર. ૧૭

× × × ×

અમિસદિ તીરથ જે કરઈ થા કરઈ અનેક,
કવિ નરપતિ ઈમ ઉચ્ચરથ સદુ પરમરથ એક ૨૧

અતે—

નેહવુ મીઠું પ્રાકૃત ફેઈ તે સમર્થ નવિ દીસઈ ફેઈ
ગાદા દુહા અકૃષી ગીત, ઉચ્ચઅસિ નિમ વાજા સીત. ૮૩૦

કવિતા વિકલા મિથા નામ જે કાદા તેહનઈ પરલામ
નઈ નિર્લેઈ વસઈ સસ્તની, ટુંક પાંગઈ કવિજન વરમી. ૩૧

એ કવિય વિક્રમ તપ્તુ અરિય સાંભળતાં કુઈ કવું પવિત્ર
કવ્યુષ મુખઈ ભાવઈ સમગઈ તે નર સાચ મોહરથ રજઈ. ૩૨

હતિ વિક્રમરાય કથા સપૂર્ણ

સવત ૧૧૭૩ વર્ષે દ્વિતીય આસો સુદિ ૧૧

—સેં લા. વોલ્ફરા પ્રતિ ૫

૫૧

પત્ર ૧૩ નં (દ્વિતીય આદેસ)—

આગીઆનુ મોહક ઉપામ સુખ નિહાં મિતઈ તિહાં નયઈ
નમર સેવપારઈ પુકુત થયા આદિસ્વરનઈ દેહરથ મથા. ૬

દેહર અછર્ષ તેહ ચક્રમુખ, દરિશન દીક્ષ નાશર્ષ દુઃખ,
આદિસ્વ [૨]ની પૂજા કરી, રાગ ખઠ્ઠહ આસન ધરી,

જો કે ૧૩મા પત્રની ઉપર જણાવેલી ૯-૧૦ કડીમા આવન
વર્ણન ઉપરથી નરપતિ કનિને જૈન તરીકે માનવાના આપના અનુમા-
નને પુષ્ટિ મળે તેમ છે, પરંતુ કવિએ વિસ્તારથી કરેલ પ્રારભ મગલા-
ચરણ અને અન્ય વર્ણન ઉપરથી તે જૈનેતર હોવાનો બહુધા સંભવ
છે વચ્ચે આદીશ્વરાદિ દેવતુ કરેલુ વર્ણન ખીજા જૈન કવિઓએ એ
જ વિષયની કરેલી કૃતિઓની છાયારૂપ જણાય છે.

પડિત લા ભ ગાંધી

૧૭૮ પ્રીતિવિમલ (ત. આણ્ણદવિમલસૂરિ-ધર્મસિંહ-
જયવિમલ શિ૦)

(૩૧૮) મૃગાંકુમાર પદ્માવતી ચોપદ્ય સ. ૧૬૪૯

અતે—

ફહા રાગ ધન્યામી.

હીરજી આમર્ષ શષિધ, પ્રીત કહધ પુન્યપાજ,
અગિ અલછિત આમડધ, રાંનિ ભમતા રાજિ
લિખ્યો નિલવટિ આપણિ, સ્યુ કરધ દાલિદ્ર સોય,
પ્રીતિ કહધ હીર નામથી, રાનિ વેલાહલ હોધ.

૬૧

દાલ—તપગાછમડણ હીરજો હીરજી, તાસ પાટધ વિજયસેનસૂરી,
જસ નામધ નવનિધિ ધરિ સપજધ પૂર્વ પાતિક જાઈ દૂરિ. ૬૨
તાસ સેવક શુભ સાંભલ્યો સાયલો, ગણિ ધર્મસીધુરિ લગધ ધર્મધોરી,
તાસ સેવક ગણિ જયવિમલ કીર્તિ નિરમલી ગોરી ખો. ૬૩
શુદ્ધવચ આમ ગુણધામ ધરણિ, સવત સોલ ઉગણપચાશર્ષ,
સકલ સમલર્ષસર્વ આસ્યા કલધ, પ્રીતિવિમલમુનિ કહધ ઉલ્લાસધિપ

—છતિ શ્રી મૃગાંકુમાર પદ્માવતી ચતુ પદી સપૂર્ણમ્ ગણિ અમૃ-
તસાગર શિ૦ ગજસાગરેણ લિપિકૃતા. ૭-૧૫ આ—ક.

(૩૧૯) ઘનશીલ તપ બાવના શાસ્ત્ર સ ૧૬૫૮ પછી

આદિ—

દુહા-રામ સારિમ મલ્હાર

સરસ્વતિ સાગિની સમસ્તા, આત્મ સુખતિનિમાન

ઘનશીલ તપ બાવના, બાપુ મન આભિમાન. ૧

સ્ત્રીમધર સખમ મ્હી, વિચરત મીઠમવાન,

કર્મ નિઘનિત કુમ કરી, જામત કેવલમાન ૨

આતે—

સાંભરીઆરે જાવા ગુણ ગુણ હીરનારે—એક લગ્ન.

સોહમ સ્વામી પરપરારે, તપમહ મયજ્યોત્સુકરે,

શ્રી આણુદિવિમલસૂરિ, શ્રી વિજયવ્રજસૂરિરે

આદિતિ. ૨૮

નસ પારે પ્રમદ દુઝો બચારે શ્રી હીરવિજય સૂરિસખરે,

શ્રી વિજયસેન સોહામણ્યારે, નામઘ ન્યાનિધિ જાવરે.

આ ૨૯

શ્રી વિજયદેવ સૂરિ સદ્ગરે, તસ પાટલ પરમાનરે

મનવશિત રસ સુરતારે, સમર્પો શિં સાવધાનરે

આ ૩૦

શ્રી આણુદિવિમલસૂરિ સેવકારે નામઘ શ્રી મર્મસિદ્ધરે,

તાસ સેવક કમલારે જ્યોતિષ્ઠ મનરીહરે.

આ ૩૧

શ્રીતિવિમલ નિષ્ઠ આત્મસૂરિ, તસ રત્નવં શીતારે

મણુતાં સુણુતાં બાવસૂરિ, ઉપદેશ રસ બહારરે.

આ ૩૨

—૧-૧૩ ચરીતપદ.

(વિજયદેવસૂરિ-આત્મવર્ણના ૧૬૫૮ બદલાયા સ ૧૬૭૧ સ્વ ૧૭૧૩)

(૩૨૦) +આદ્યપ્રકાશી પૂજા શાસ્ત્ર સ ૧૬૫૬ શેખપુરમાં.

(પ્ર. એકાદશમ મન-સાત્ત્વ અમદાવાદ.)

આદિ—

દુહા રામ અસાધરી

૧૪મ તીર્થંકર પ્રથમ જિન પ્રથમ કરી પરિણામ,

અદ્ય પ્રકાર પુણ તણા પ્રપંથ કરું અભિરામ. ૧

સાવ સુસુર કિતરા, નિષાધરની મોડી,

ભામ વાન વાળી મણી પ્રજુમે બે ક :

સા વાણી મુજને હવે, આપે વર વરદાન.

અલ્પવિ આળસ પરિહરી, મુણુજ્યો સહુ સાવધાન.

૩

x

x

x

અતે—

(દુહા રાગ ધન્યાશ્રી)

તપગચ્છ પતિ ગુણુગિરિ, શ્રી આણુદવિમલ સુરિસીંહ,

વિચર્યો કુમત વિહારવા, અકપ અડોલ અખીલ.

૨૭

સંવત પનર ખ્યાશીએ, યતિ પથ પરગટ કીજ

પરમાદ પરિગ્રહ પરહરી, રાખ્યા સમકિત ખીજ.

૨૮

તાસ પાટિ વિજયદાન સુરિ, તાસ પાટિ પ્રભુ હીર,

તાસ પાટિ વિજયસેનસુરિ, સાયર સમ ગંભીર.

૨૯

હાલ—સામળ્યુ આઠ પુગ પ્રમધા ભવી, અદ્ભમ અરિ ભય દુરિ ભયે,

કલ્પતર કામધટ ઘેનુ ચિતામણિ, આગણે આવીયા પુણ્ય પસાયે. ૨૦

આણુદવિમલ વિજયદાન સુરીસર, તાસપાટે પ્રભુ હીર હરખો,

સકલજગિ છવ પાદપ એહ સીંચવી, વચન સુધારસ મેઘ વરસ્યો. ૩૧

તાસ પાટિ વિજયમેનસુરી નિધી, જગતો જામ જગિ મળુ મહિમા,

તાસ સેવક ગણિ ધર્મસિ ધુરિ લગે, જિનવર લોપી ન સીમા. ૩૨

તાસ સેવક ગણિ જયવિમલ સેવકો, પ્રીતિવિમલ દ્વેમપુરી ચહમાસે

સવત સોલ છપન વરસિ ક્યા, સકલસધમાહી બેઠો વિમાસે. ૩૩

(ઇડર તપગચ્છ ભ.)

ગોડી પાર્શ્વેસ્ત. પાત્ર દાળનું મોદુ સ્તં

આદિ—વાણી બ્રહ્માવાદની, જાગે જગ વિખ્યાત,

પાસતણા ગુણુ ગાવતા, મુઝ મુખ વસજ્યો માત

૧

નારગે અણુહિલપુરે, અદ્ભમદાવાદે પાસ,

ગોડીનો ધણી જાગતો, પૂરે સહુની આસ

૨

શુભ વેલા શુભ દિન ધડી, મહુરત એક મહાણુ,

પ્રતિમા તીને પાસની, ચર્મ પ્રતિષ્ઠા જાણુ.

૩

(૩૧૬) ઘનશીલ તપ ભાવના રાસ. સ ૧૬૫૮ પૃષ્ઠ.

આદિ—

દ્વિ-રામ સારિમ મત્કાર

સરસતિ સ્થામિની સમરતાં આચર્ય શુભતિનિધાન

ઘનશીલ તપ ભાવના, આપુ મન અભિમાન. ૧

સીમધર સખમ મહી, વિચર્ય મી ભમવાન,

કર્મ નિર્માયિત હમ કરી, પામ્ય કેવલ્યાન. ૨

અતે—

સંભરીઆરે ગાથા કુલ્ય કુલ્ય કીરત્યારે—એક દવ્ય.

સોદમ સ્વામી પરપારે તપમલ મનુષ્યસુદર,

મી આયુર્ધવિમલસુરિ, મી વિજયધનસુરિરે આદિતિ. ૨૮

તસ પટે પ્રમલ દ્વિઓ બસેરે મી હીરુવિજય સુરિસુદર,

મી વિજયસેન સોદામસુરે નામમ નવનિધિ ગાવરે. અ ૨૯

મી વિજયદેવ સુરિ સદારે, તસ પાઠ્ય પરધાનરે

મનવંજિત દ્વિ સુતારે સમર્થે છિ સાવધાનરે અ ૩૦

મી આયુર્ધવિમલસુરિ સેવકારે નામમ મી ધર્મસિદ્ધરે,

તસ સેવક કમલાદરે જગવિમલ ધનસિદ્ધરે. અ ૩૧

મીતિનિમલ નિલ આપસુરે રાસ રમલ મીસરે

મલ્લકાં સુલ્લકાં આપસુરે, ઉપદમ રસ બાસરે. અ ૩૨

—૧-૧૩ ગરીચપર.

(વિજયદેવસુરિ—આગાધર્મ ૧૧૫૮ બસારકપ સ ૧૧૭૧ સ્વ. ૧૭૧૩)

(૩૨૦) +આદ્યપ્રકાશી પૂજા કસ. સ ૧૧૫૬ શેમપુરમં.

(પ્ર. એકાદશ મન-મલલ અમલપાદ.)

આદિ—

દ્વિ રામ અસાધરી

પ્રથમ તીર્થકર પ્રથમ જિન પ્રથમ કરી પરિણામ,

અદ્ય પ્રકાર પુન તણ પ્રથમ કલ્પ અભિમાન. ૧

સાચ સુસુદર જિનરા, વિદ્યાપત્ની મહી,

અસ જાન વણી બણી પ્રજાને બે કરાવેડી. ૨

કાઠ નહોતું કે જે તેની આજ્ઞા લોપી શકે. આ રાસમા અકમળપ્રાદશાહે
વિજયસેનસૂરિના ઉપદેશથી કરેલા કાર્યોનું પણ વિસ્તૃત વર્ણન આપેલું
છે. જુઓ સૂરીશ્વર અને સત્રાટ્ટ પૃ. ૬૮ અને ૧૨૩.)

(૩૨૩) તીર્થમાલા સ્ત સં. ૧૬૭૮

આદિનાં પાના નથી આપડયા

અતે—

મથુરા દેખી મન ઓલસુ, મનોહર થભ જીહા પાસસેહ,
ગૌતમ જંબુ પ્રભવો શ્યામ, જિનવર પ્રતિમા હામોહામ. ૪૦

મૂલતીરથ વદ્ધ અતિ ધણા, તે સધલા સેતામ્બર તણા
તીરથની એ રચના જોએ, આપમતે મત રાએ કોએ, ૪૧

સવત ૧૬૪૩ દસી, અધકારી હુહ દેવમી,
ખમણુગ વસહીએ કીધા જેણુ, રખે બ્રમ કો ભૂલે તેણુ. ૪૨

અંદ્રકીરત નામે આ એસ, સમનશિખર ગિરિ કીયો પરવેસ,
મૂઝી મૂરત ડીગાખર તણી, સવત ૧૬ અડતાલે ધણી. ૪૩

નમ્ર દેખત પતી જે કોઅ, પરતત્રે ધર ન વસે જોએ,
જો પણ સાચુ હુવે સહી, ઉપદ તીહાં કો કરવી નહી, ૪૪

તીરથ દીઠે નિરમલ પુષ, તીરથ દીઠે સમકીત સુષ,
તીરથ દીઠે પૂગી રહી, તીરથ હોજો વહી વહી. ૪૫

જૂના તીરથ જે મહે દીઠા, તે સીધાંતે કહીઓ,
વીરપટોધર હીરવિજે ગુર, પૂનપમાએ લહીઓ,

સાહઅકમ્બર સખલ મહીપતી, સુણી તે જસ ગુણુ ગાઇઓ,
જીવદયા તરવર પાછ સીંચી, 'જગગુર' કહી ખોલવીઓ. ૪૬

મેહ મુતીસર સીસ સિરોમણિ, વિપુલસભાસણુગાર,
કલ્યાણકુશલ ગુર તપાગછ મડણુ, નિરમલ જ્ઞાનભડાર,
વસુસાગર રસ સસી મિત વરખે કીધી જાત્રા એહ,
દયાકુશલ કહે આણુદ આણી, નિત નિત સમર તેહ. ૪૭

અ કવચ. તપમન્થનામક સુખાનામી શ્રી વિભવસેન સુરિયરે.
 તસપાટ ઉદ્યાત્મરે ઉદયે શ્રી વિભવદેવ સુદેવરે,
 ઈમિ શુભે ગોડીપાસ જિનવર ખજાણે શ્રીતત્તિમલ જલકરે,
 ભણે ગણે તસ ખર મનસ જલકરે.

સિ. ૧૮૧૧ વે. વ. ૧૩ ૩-૧૫ આ. ૬, ૩ સ્તનસમુચ્ચય તથા
 રામવિદ્યાસ કે જેમાં છેલ્લા કવચ નથી.

૧૭૯ ધનવિજય

(૩૨૧) હરિષણ્ણ મિષિણ્ણસુ. ૧૧૫ આસપાસ—પા

(એક ધનવિજય તે વિભવસેનસુરિ સિ. હતા તે જેમણે ૪
 ૧૧૫૪ ના વિદ્યાપ વર્ષે ૧૩ દિને પોતાના સિખ ગુણવિજયને પાંચવા
 માટે અહમદવાદમાં હેમચાકરણ જુદાદયતિ દર્શિલ જામી હતી તે કવચ
 આ કવિ હેવ.)

૧૮૦ ઇયાકુશલ (૧૦ હીરવિભવસુરિ-મેહમુનિ-કલા
 શુક્રશલ સિ.)

(૩૨૨) હાલોદય સસ. ૪ ૧૧૪૬-વિષા.

[આ સસ મિતિહરસિક દક્ષિણે ઉપરોળી છે તેની બાજુ હિર-
 વિભવસુરિ અને આગર આદિત્ય વર્ણન છે અને તે સસ આગરના
 મરણ પહેલાં આર વર્ષે રચાયે હોવાથી ખાસ મહત્વનો મહાન. તેમાં
 આગર જિરે જલ્લુતું છે કે આગર જલ્લુ હતી હતે. તેનું નામ સાંભ-
 લતાંજ હોયે પ્રજાજાતા તેણે ચિતોડ, કુભામોર, અબમોર, સમણ,
 નેપપુર, જેસલમેર જૂનાગઢ, સરત, જાગ, મહિનગઢ, રણમોર,
 સ્વામોદ અને શેહિતાસ વગેરેના કિશ્તી લીધા હતા. વળી મેહ વગેરે
 બજાર દેશ પજુ સ્થાપીને ક્યાં હતા. મેહા મેહા રાજા-રાજાઓ તેની
 સેવા કરના રામી હિરગી હિંદુ મુસ્લિમ, કટા પાંચ અને એવું બીજું

કોઈ નહોતું કે જે તેની આજ્ઞા લોપી શકે. આ રાસમા અકબરખાદશાદે
વિજયસેનસૂરિના ઉપદેશથી કરેલા કાર્યોનું પણ વિસ્તૃત વર્ણન આપેલું
છે. જુઓ સૂરીશ્વર અને સમ્રાટ પૃ. ૧૮ અને ૧૨૩)

(૩૨૩) તીર્થમાલા સ્ત સં. ૧૬૭૮

આદિના પાના નથી માપડયા

અતે—

મથુરા દેખી મન ઝોલસુ, મનોહર થભ જહા પાસસેહ,
ગૌતમ જણુ પ્રભવો શ્યામ, જિનવર પ્રતિમા કામોદામ. ૪૦
મૂલતીરથ વદ્ધ અતિ ધણા, તે સધલા સેતામ્બર તણા
તીરથની એ રચના જોએ, આપમતે મત રાચો કાએ. ૪૧
સવત ૧૬૪૩ દસી, અધકારી હુઉ દેવમી,
ખમણુગ વસહીએ કીધા જેણુ, રખે બ્રમ કો ભૂલે તેણુ. ૪૨
ચંદ્રકીરત નામે આ એસ, સમતશિખર ગિરિ કીચો પરવેસ,
મૂકી મૂરત હીંગાખર તણી, સવત ૧૬ અઠતાલે ધણી. ૪૩
નમ્ર દેખત પતી જો કાએ, પરતત્રે ધર ન વસે જોએ,
જો પણ સાચુ હુવે સહી, ઉપદ તીહા કો કરવી નહી. ૪૪
તીરથ દોઢે નિરમલ યુધ, તીરથ દોઢે સમકીત સુધ,
તીરથ દોઢે પૂગી રલી, તીરથ હોજો વલી વલી. ૪૫
જૂના તીરથ જે મહે દીક્ષા, તે સીધાંતે કહીઓ,
વીરપટોધર હીરવિજે ગુર, પૂનપમાએ લહીઓ,
સાહઅકબર સખલ મહીપતી, સુણી તે જસ ગુણુ ગાઇઓ,
જીવદયા તરવર પાઇ સીંચી, 'જગગુર' કહી ખોલવીઓ. ૪૬
મેહ મુનીસર સીસ મિરોમણિ, વિયુધસભાસણુગાર,
કલ્યાણકુશલ ગુર તપાગછ મડણુ, નિરમલ જ્ઞાનભડાર,
વસુસાગર રસ સસી મિત વરખે કીધી જાત્રા એહ,
દયાકુશલ કહે આણુદ આણી, નિત નિત સમર તેહ. ૪૭

—શ્રી જગામયી સવન ૧૭૫૧ વરખે ભાદવા સૌદ ૮ દિને જનન
સનેચરાને સમ. સિખિત અપાઝા ઉછો કને ખાતરે લખાણુ દેખે તે
મજામદ્દહ—શુભ ભવતું—ઉનાના પઢીલ મોરારજીભાઈ પાસેથી આવેલ
ચોપામળીથી આવેલ લખે છે તે પરથી તે વખતે જાણીઆ કેમ લીધી
દેઈને જૂજરાતી શિપિ લખતા તે આ ચોપા પડથી જાણી સમય તેમ છે

(૩૨૪) વિજયસિદ્ધસરિ રાસ. સ ૧૧૮૫ આશી શુક્ર ૧૫ રવિ
આદિ— દ્વદ્વા સમ દેશખ તથા વેદાદિ.

સરસ વ્યન રસ વરસલી સરસલી ભગવલી દેવિ	
તુલ પ્રસાદે અરુણુ શુભ, હીપડે હરપ ધરેવિ.	૧
માત્રિવિ અર દેવતા અર મતિ મતિ દાપર,	
અરિવિ ભગવત નિધિ તણે કવણુ ભતારે પાર	૨
જનત લીધાર ને ક્રમા કોસે વલી જનવ	
તે સદ્ સુઅર પસાડે, અરુણુનો નહિ આત.	૩
નિશુવનમાં ને ને કલા અરિવિ તે નરિ કોમે	
જિમ જલવિષુ સવિ જીમનો ઉદ્ભવ કાલિ ન હોય.	૪
શુદ્ધ પરપર શુદ્ધ અર, પુણે લખે નેહ,	
શ્રી તપમજ રવણુવર નિહાં સદ્ લલિત તેહ.	૫
જેમસાદિ ખડે પ્રગ્ધ આજ્ઞાત્ય વિગેસિધ.	
મહાસુનીયર તેહના સુણુ મળા શુદ્ધ રમ.	૬

જાતે—

સોલખંઆસી હસીરે અસાદિ શુક્ર પૂનિમ દિને
રડા નિહાં રવિવાર, રાસ રખે મન ઉભરે જે—૨૩૧

અલ—સમ ધન્યાશી. હીમિરે હીમિરે હીપડ હીમિયડે. એ દેશી.

હીરણ હીરેસો તાસ પદિ જાતિ ભરી શ્રી વિજયસેનસહીત રખે
શ્રી વિજયદેવસરિ તાસ પદિ નિરમીયા ભાગ્ય સૌભાગ્ય વૈરાગ્ય જાને ૨૩૨

થાપિઓ નેણિં નિજ પાદિ વિજયસિંહજી, સદા ઉદયવત ગુરુ એહ ગાયો,
કલ્યાણકુશલ ગુરુ શિષ્ય સુખરગ રસ, કહે દયાકુશલ સદી મે જ પાયો. ૨૩૩

—વિજયસેન સૂરીશ્વર શિ. મહોપાધ્યાય શ્રી નયવિજય ગણિ શિ.
પ. કીર્તિવિજય પં. વીરવિજય ગણિ પં. વિદ્યાવિજય ગણિ. શ્રી લક્ષ્મિ-
વિજય ગણિ. પ. ખિમાવિજય ગણિ લિ૦ સ્વવાચનાયે સ. ૧૭૩૫
વર્ષે. ૧૧-૧૫ મા.

(૩૨૫) ત્રેશઠગણાકાબદ્ધ પુરૂષ વિચારગર્ભિત સ્તોત્ર. સ. ૧૬૮૨

આદિ— તુલ જિન સમતા સુરલતા એ દાલ.

શ્રી જિનચરણ પસાડિયે, મનહતણે ઉમાહલધ્ર,

હુંથુણ ત્રિહસડિ શલાકા પુરૂષને એ

૧

*

*

*

*

અંતે—

કલશ

તપગઞપતિ શ્રી વિજયદેવ ગુરુ આચારજ વિજયસધસૂરી,

સોલ બિઆસીઈ ત્રિહસડિ શલાકા પુરૂષતણી મે થુતિ લહી,

કલ્યાણકુશલ પડિત ગુણમડિત તામ પસાધ એહ કહું,

દયાકુશલ કહે ઉલ્હટ આણી, પરમાણુંદ સુખ સદીઅ લહું. ૫૯

—૩-૧૩ મા.

(૩૨૬) પદમહોત્સવરાસ-સં. ૧૬૮૫-વિદ્યા. (તેમા હીરવિજયસુ-

રિના પદમહોત્સવનું વર્ણન છે.)

જ્ઞાનપંચમી-તેમિજિનસ્ત૦

આદિ—

દૂહા.

શારદમાત પસાઉતે, નિજ ગુરુચરણ નમેવિ

પંચમી તપવિધિ હું બાણું, હિઆડે હરપ ધરેવિ.

૧

*

*

*

*

અંતે—

એ તપ કીજે લાભ લીજે વદી જે તપગચ્છધણી

પરતક્ષ ગૌતમસ્વામિ સરખી કીરતિ હીરસરિ તણી,

તપમગ્ધ પદિત યાનમગ્ધિત પાપગ્ધિત તું જયો

પુત્ર કન્ધમુદ્રાસ ગુરુસેવ કરતાં દયાકુસલ વ્યવહારુ કરો.

—૬૮— ઈડિયા.

—૫૧ ૧૭૪૩ વર્ષે માઠ વર્ષે ૮ દિને આશુક કુસલેનસિ ૨-૧૨ માં.

૧૮૧ વિજયસેનસૂરિ

(૩૨૭) સુમિત્રસાસ ૧૬૫ અસપ્તસા.—૩. રત્ન

[વિજયસેનસૂરિ-જન્મ ૧૬ ૪ શામસુ શુદ્ધિ ૫ આસ્વાખ્યા નામ
સાર્થ મંત્રમાં એસવાસવસા જ્ઞાસાખ્યાના સાદ કમ્પસાદ અને તેના પત્નિ
દેવિની ત્યાં મળનામ જયસિદ્ધ. વિજયસેનસૂરિ પાસે ૧૧ વર્ષ ઉમરે સ
૧૬૧૩ નેઠે સુ. ૧૧ ના દિને સુરતમાં દિક્ષા. દિક્ષાન્યમ નવવિમલ
સ ૧૬૨૬ માં અભાતમાં પદિતપદ, સ ૧૬૨૮ શ. સુ. ૭ ઉપાધ્યાયપદ
અને આચાર્યપદ અભ્યાસમાં, સ ૧૬૩ પો. વ. ૪ ના દિને પદ
જુમાં સપ્તમાખ્યા આજ્ઞાપાદસાદે સવાસ તું નિરદ આપું સ
૧૬૭૨ માં નેઠે વડ ૧૧ દિને અભાતમાં સ્વર્ગવાસ.)

૧૮૨ કૃષ્ણદાસ

(૩૨૮) દુર્જનસાસ આવની. સ ૧૬૫૧ વૈશાખમાસ. લાઝેરમાં
આદિ—

કર્મકર જનત આદિ સુરનર મુનિ પ્યારકિ)

નિકે પત્ર પરમિટ મુનક સળ હસિમદિ પ્યારકિ.

મદામત મુપિ એદ સિદ્ધ સાધિક સળ જયસુદ્ધિ.

કવિત છદ્ધ અનુગીત પ્રથમ મુનિ કવિતા આજુદિ

સો સિવરપાં નિરમથ મુદ્ધિ દે સકસ ઘોક મન આવની

દુરગનસાસ સુધર્મતિ કમ્પ વસુધા વિસ્તાર આવની.

નિમ્મથ જડિયા ગેત રાહસિદ્ધાર અધિગ્ધ

જન્મસાદર્થ જાસિ અધિક નિસ લપ્પમ દિગ્ધ

ભધ્યા દુરજનસાલ સાહિ અમકઅરિ ચિર ચપ્પિઉ,
મુકટમ્મણિ જલહરી હકમુ જિસુ સખાઇ સમપ્પિઉ,
શ્રી વિમલદાસ હયઅર બકસહીરાનદ આનદ દરસ,
સધાધિપતિ નાન સુતનુ તિત્તિ પુત તિત્તિ અરસ. ૨

મગિ ચલહિ નિમ્મલદા ધમ્મ કારણિ ધનુ અપ્પહિ,
સલ્લવચન મુપિ ચવહિ અગિ પૌરપ દિદ્ધ અપ્પહિ,
ગરુઅ ભાર અંગ વહિ છુઅ દુત્થત્થિય પાલહિ,
આરભ હિતકર હિ જનમ સાવર્ધ ઉજ્જલહિ,
પોપઈ સુપાત કઈ જાનિ કરિ છતે ખોલ અગીકરહિ,
સધાધિપતિ નાન સુતન મેમરાજ કુલ ઉદ્ધરહિ. ૩

*

*

*

*

અતે—

સાયરકૈ ધરિ ચદ સૂરકા સિવ ધરમડન,
મન રાજા ધરિ મદનુ રામ રઘુપતિ દુષ્પડન
ચદન ધરિ ધણુસાર ઇસિ ધરિ ભયા વિનાઈક
પવન ધરિ હિ હનવત કરનુ રવિધરિ નર નાઈક,
કહિ કિત્તદાસ સધ મુકુટમનિ પુધિનિધાન જગિ ભોજસરિ,

દુરજનમાલ દુરજનદવનુ જડિયા નાન સાહ ધરિ
હરપુ ધરિઉ મન મળિ જાત સોરીપુર કિદ્ધિ,
સધ ચતુરવિધિ મેલિ લાછિ સુભ મારગિ દિદ્ધિ,
જિનપ્રસાદ ઉદ્ધરઈ સુજસ સસારિહિ સજઈ,
સુપ્રતિષ્ઠા સધ પૂજા દાનિ છિય દસન રજઈ,
સધાધિપતિ નાન સુતન દુરજનસાલ ધરમ્મધુર,
કહિ કિત્તદાસ મગલકરન હીરમિજય સૂરીદ ગુર. ૫૨

લાછિન અગિ ખતીસ ચારિ દમ વિદ્યા જાણુઈ
પાતિસાહિ દે માનુ ધાન સુલિતાન બપાણુઈ,

૫૩

સ્વાદતર મદ મન્થિત નવર પ્રાસાદ કરાવત
 વિનયસેન સરિ ગદિ બધે આનંદ સ્વાદવત
 ના લગ્ન સર સસિ મેર મદિ મુર સરિ જાતુ આપા સિદ્ધિ,
 કદિ કિમદાસ તાં લગ તપત્તિ દુરંગનસાથ પ્રણય વૃદ્ધ. ૪૪
 સિતપતિ આજ્ઞાત ખનિસાદિ શિર સજ્જ કરતા
 ઉજ્જ્વલાસા સખત આજ્ઞા નવરોજ વસતાદ,
 સોસદસપ્રક્રિયાવના છીર વિશ્રમ મવજર
 મીનતદ એ સ્તીભરત નિધિ જાવન આજર,
 જામ્યાવ માત્ર દિન સોમ કદિ મિતિ કવિન નિર્મલિત કવય,
 દુરંગનસાથ પ્રણય સરિ કાવ્યરસ નિર્મલ સુદય રસ. ૪૫
 મમજી મમજાન વીર જિન સાસન સ્વામી
 મમજી મી વસુભૂતિ પુત્ર યાનિત સિવમામી,
 મમજી મી સિદ્ધાન્ત નદ કુશિભા મુનીશ્વર,
 મમજી જાડિયા મીન ઉસ બેસી પુદગીશ્વર,
 નિનમમજી મવજુ મુલુનિયા જાવન સુદ કવિત રસ,
 દુરંગનસાથ મમજસા કવિધન કદ દરદ મુગસ ૪૬

—કવિ જાડિયા સોદ દુરંગનસાથ જાડિયા મીન તળ મજી.
 જિલ્લા ભેરવમ કિસનદાસ જામપુર મીને નાદથી જોડીકસ પુત્ર સાથ
 સતેલી પદાર્થ, [નિ. ૫. નાનો ચોપાયા પા. ૬૭-૧૧]

[કવિ જોડિયા દોનો-તેજે જામપુર-વાદોરમાં આ જૂતિ દુરંગનસાથ
 પર લખી છે તે દુરંગનસાથ જોડિયાથ વચીવ તથિયા જોડિયા દોનો
 અને તે દુરંગનસાથ વચીવ દોનો. દુરંગનસાથે તથા પુત્રો દલ—
 ૧ વિમલદાસ, ૨ દીરાનદ અને ૩ સખતી નાનુ. આ નાનુને પુત્ર
 દુરંગનસાથ. દુરંગનસાથના ત્રણ દીરવિનયસરિ દાના અને તેજે સીરીપુરની
 થાપા કરી સખતી પૂજા બાદિ કરી દાની અને જિનપ્રસાદનો ઉદાર
 અને પ્રતિષ્ઠા જણ કરતી દાની, વાદોરમાં એક મંદિર કરાવ્યું હતું, આ

સર્વ વાત ઉપરની બાવનીમાથી સિદ્ધ થાય છે જુઓ સૂરીશ્વર અને
સમ્રાટ. પૃ ૨૫૩-૨૫૪.]

૧૮૩ સારંગ. (મડાહડ ગચ્છ-જ્ઞાનસાગર સૂરિ-પદ્મસુંદર
તેના ગુરુભાઈ ગોવિંદ શિં)

(૩૨૯) ભોજપ્રખંધ ચઉપધં સ ૧૬૫૧ શ્રાવણ વદ ૯ જલોરમા,
અતે—

ભોજપ્રખંધ તણી ચઉપધ, સોલધકાવન વચ્છરિ હુધ,
વડગચ્છ શાખા ચંદ્ર વિચાર, મડાહડ ગચ્છ ગચ્છ સિલુગાર ૫૪
સૂરિપદ ધં જયવતઉ જાણુ, ન્યાનસાગર સૂરીશ વખાણુ,
તેહનધ ગચ્છિ વાયક ગુણુગેહ, દીપધં જસુ ગુણુ નિર્મલ દેહ ૫૫
પદ્મસુંદર નામધં પરગડુ, ધુર લગિ જસુ અનોપમ ધડુ,
ગુરુભાઈ તસુ છધં ગોવિંદ, પુરિ જલોરિ પ્રગટ આણુદ. ૫૬
તાસુ સીસ સારંગ સુવાણુ, વિમલ કિંટ નૃપ ભોજ વખાણુ,
શ્રાવણુ વદિ નવમી કુજવાર, પ્રકટ કીડ કૃપા પ્રચાર. ૫૭

લખ્યા—સવત્ર ૧૬૫૭ વર્ષે આશ્વિનિ વદિ ૨ રવૌ શ્રી જલોર
મંદ્યે પૂર્ણિમા પક્ષે ભદ્રારક શ્રી વિમલચંદ્રસૂરિ વિજયરાજ્યે વા શ્રી
વિનયસાધુ શિષ્ય ચારિત્રવિમલેન લિં સદ્ગુણા પદ્ય ૪૫૮.

—સાગર ભ પાટણુ

(૩૨૯ક) બિલહણુ પચાશિકા (જુ, ન ૨૮૭, જુઓ જ્ઞાનાચાર્ય ન. ૧૨૮
પૃ. ૧૭૩ સ ૧૬૩૮-(૧૬૪૮) રચેલી.

(આમણે પૃથ્વીરાજે કિમન રૂકિમણીકી વેલીપર લાખા નામના
ચારણે પ્રાચીન પશ્ચિમના રાજસ્થાની (પ્રાચીન ગુજરાતી)મા લખેલી
ખાલાવખોધ નામની ટીકા પરથી વિ સ ૧૬૭૮ મા પાલ્લણુપુરમા
દિરોજશાહના અમલ વખતે સંસ્કૃત ટીકા નામે સુખોધમજરી રચી
છે અને તે સ. ૧૭૮૧ મા પ્રતિબિંબિત થઈ છે આ અમૃત્ય ટીકા-

મંથી યા. રેસીગીરીએ ધોડા ધોડા ઉતારાએ આપ્યા છે પણ તેમને
મળ રીકા પણ સાથે સાથે હાથની તેજ તો કમ્બરસિક નીચેને વિશેષ
સામ થાત. જુઓ ૧૬૭૮ ની દીવાળીયા મુજબની બાંક ૫. ૭૨)

૧૮૪ પદ્મવિજય (૮૦ દીશવિજયસુરિ ધિ૦)

(૩૩૦) તીર્થમાળા (૧૬૫૨ ૫૭૫)

આદિ—

સમરસિ સમરસિ સરસતિ વરસતિ વચન વિશ્વાસ	
૫ વડી મુઠ આપને સાચા વચન વિશ્વાસ.	૧
વાળી વાળી હમ બંને ૫ વડી એકલિ	
ક્રિ વિશ્વાળી કેવલે કેવલ આજે ખનિ.	૨

* * * *

અતે—

કથસ

એ તીરથમાળા મુજબિયાળા હાથીક ને હવે
તસ મુજ્જતિ જામ આતિરસામા વરજ વરમાળા હવે
મી દીશવિજય શર પુરિપૂરકર રીસ પદ્મવિજય હદે
૭ મુજ્જતિ મુજ્જતે અને મુજ્જતે મમસમાળા તે લે

—મી તીરથમાળા મુજ્જતેન સંપૂર્ણ

—સ ૧૮૪૨ વર્ષે કાર્તિક શુક્ર ૭ ગુપચારે. મિખિન સામ પડિન
મિરેમણિ પડિન મીપ ૫ દરિશિ મ. તરિશિ ૫ તીરસિ તમરજ
મેડી મિખ ૫ વિરેશિ મ ના મિપિયકે સુખાનક મનપરામ વામનાર્થ

(પ. ૪૧ આપ્યા ને એ.)

—મિ ૧૮૫૫ ૭૬ શ્રા ૨ પાની ૨૩ પ્ર. ૨

૧૮૫ માલદેવ+ (વડગજી લાવદેવસૂરિ શિ)

+આ બહુ માગ કવિ હતા તેનો ઉલ્લેખ ઋષભદાસે પૂર્વના વિદ્વાન્ કવિ તરીકે કુમારપાદરામમા કરેલ છે (જુઓ મારો લેખ— જૈન કો હરેહના જૈન ઇતિહાસ ચાક મને ૧૯૧૫ મા ઋષભદાસ પર) આ કવિની રચના સુદર અને લલિત છે તેના ગુરૂ બાવદેવનો ઉપાશ્રય હમણા પણ વિકાસે રાખ્યમા ‘ભટ્ટનેર’ અને ‘હતુમાનગઢ’ મા છે તેના શિષ્ય લોક મિન્ધ અને પગ્ગમના મંચમા રહ્યા કરતા હતા.

જયરગ કવિએ મ ૧૫૨૨ મા રચેલા કથવત્તા (કૃતપુણ્ય)ના રાસમા માલ કવિના સુભાષિત લીધેલ છે —

“ વાલ્મીકિજી વિઝાહ, કિરતાર તૂ કહિ બાગમી ?
કહિ ને કહિ સજોગ, કરમી તે નિરણે કહા, ૧
કોકિલને જ્યુ મોરં વનિ, દલાણુ પવનન પતી,
ચક્રકિરણુ તથોત રમ, વિરહી એ ન સહત ૨
દુસહવેદન વિરહકી, માય કહે કવિ માલ,
જિ જિણુકી જોડી વિઝાડો, તિણુકા જવણુ હવાલ ૩

(૩૩૧) પુરદરકુમાર સ ૧૬૫૨

આદિ—

વરદાયક સુરદેવતા ગુરૂ પ્રસાદ આધાર,
કુમર પુરદર ગાર્ધમ્યુ શીલવત સુવિચાર ૧
નરનારી જે રસિક તે સુણિયો સવે ચિત્ત લાય,
ફૂંડન કમલું ધુમાધયે વીણા સરસ તરવાય ૨
સરસ કયા જે હોય તો સુનહિ સખહિ મન લાય,
જયા સુવાસ હોવે કુસુમ, મધુપ તહાહી જાય ૩

x

x

x

x

[મુખાપિત]

- નમસ્વી ખમસ્વી જનુમસ્વી, રતિવશ વિગુહ
વિષ્ણુ પ્રપ્તે કિંક પાપમે કરખન હી ધરિ મુખ. ૮
- મીઠાં બેળાન શુભવચન મીઠાં બોલી નારિ
સચ્ચાન સગતિ માથ કહે કિસરિ ન પ્યારે વ્યાર ૧૧
- એક પુત્ર કુલવત જો સોનો સહસ સમાણ
તિસ બેનિ મલ્લ દોષ વા મહા કુસુમ (એકમુ) પ્રધાન. ૧૭
- મુખો સુન ખિણુ ઈકે કહે સિનુલ્લસો પુનિ તેજ,
કે જા મ લ્લ મુદ મુન, સો વખ સ્મીધ દેવ. (૧૮)
- એક પુત્ર સિદ્ધલુ જિત્તો ઈધ પ્રસવે નારિ
હરિ ધડિ બડિ બાપે રહે તે મુલગી વિચાર ૧૯
- લેખન યુગ્મ સજ્જ આ અરુ પશ્ચિ દાઇ
૭ એ વ્યારો માથ કહે(તો) સ્વર્મ ન વહ કેલ ૨
- મ તરિ મુખ સરિકાર શુક કર્મ આપો તુષ્ટિ,
તપ્તિ મિર વિધિના દાપો અવરમત સિર છત ૨૩
- આશુ વિન મુદ જિ આર મેયુન બેભાસન
મિત્ર ન ક્ષીયો આજમે મદનો અને અવમન. ૫૧
- કામી કેધી માનીપો હિરે શુભા રતિ આદિ
જનમસસ નિજ શુભ આશુમ,દિએ સિધ્ધાઈ નારિ. ૫૬
- ૧૬૧૫ તમિ તપ્તિ મલદી ધમ વિચાર
છવડવા વિષુ માનવી કિમ તરીકિ સમારે ૪૭
- ૧૫ ધમ વિવશ ન તપ્તિ ધમ કરે સચિ રૂઠ
દશ ગુપ કહે એ માથ નુ તો ન સમજો માંક ૬
- અમ્મ રામ્મ દશ નારિ નર રવિ એ સિનુમ કર મેષ
વીળા વાળી મત આર કિમદી ૩ જા રવ. ૧૩

નિશ્ચોક્ત્ય પરનારકો સૂર્યક ગયો નિજકામ	
લગી ચોટ ન સમજહિ સો તો મૂરખ નામ	૧૪
સસનેહી તો દુખ સહે માલ તજો પરનારિ	
તવલગ મથ મથિએ દહી જળલગ ધીયમઝારિ.	૧૭૦
હરિણા દાસે કદ તો જો ચરે પરાયા ખેન	
માલ જાનિ ઈ પરિહરો પરનારીશુ હેત	૧૭૧
પરતિય માલ ન રાગિએ કરહિજ કપટ સનેહ	
આહિર મોનાનો બરમ ભીતર પીતરિ એહ	૧૭૪
માલરૂપ પરનારિકો દેપિ હુલાવો ન ચિત	
એ નિશ્ચે વિપવેલિકલ, ખાડ ગયેકે મિત	૧૭૫
રૂચિ અરૂચિ હુઈ હુવિધે મીસ ધુમાવણુ હોઈ	
અરૂચિઅ સત મહત રૂચિ વિરલા જાણુ કોઈ.	૧૭૬
જા મપે તા પ્રાહણો જા આવણુ તા મેહ	
જા માસ તા મયરો જા જોખણુ તા નેહ.	૧૭૮
કોઈ ન દેખ્યાહી ગમે અનદેખ્યા હિ કેય	
દેખ્યા આગુદેખ્યા કેમ મુજણુ ચિત હરિ લેય	૧૮૦
ગણુ વામો પિગ્ગેણુમ્યુ, વિધિ એતલો કરિજા	
ધણુ કણુ કચણુ આલવણુ, જો ભાવે તો દિજા.	૧૮૧
અતિ પ્રીતમ જે વિદુરે તો ન મગણો જાઈ	
દિવડા સાવરમિગ ન્યો દિન દિન નિયુર થાઈ	૧૮૨
સોરઠા-પાણી તણે વિયોગે કાદમહી કાટે દીઓ	
ઈમ જે માણસ હોઈ માઓ નેહો તે જાણીએ.	૧૮૫
એ વાતરો વિયોગ પાણીવાકિણિ નીસરે	
સાઓ નેહો તે જોઈ જે વાયણુ લાડી વરે	૧૮૬
હુકા-જા સાજણુ તા નેહ જગિ જા અગો નયણુદ.	
ભાયા બયેગ નીમરે ઉઝર ધિયા વણુદ	૧૮૮

- શીખ કથાગી આસ કહે ઉત્તમ કહે સુખ દીઠ
 કમળિ કામો વસ્ય કહું રમ ન મહડે મણક. ૧૨૬
- મામ ન ગુણ છનિ રહે નિહલિ ૭ મતિમદ
 સર્વ કહે કરિ બાધિ છિપો રહે કિનિ બદ. ૧૪૮
- વસ્ય વિભવવિદ્યા વચન વપુ શુંદર આહાર
 મામ નિહાં તલાં ખાનીઈ જલ દેહિ પથ વાહર. ૧૪૯
- ગ્રામા—ખીસસ સકરાએ શાએખ મૂવખરસ સરાગો
 કસસ ન ભે પડિદાપે પૂમેવ નામવમી બે. ૧૫૩
- માસ જો કરતવ કીછએ સો તો નખીએ બપ
 સાધુ ન ગેર ન કાસો પાપી સમી પાપ. ૧૬૮
- જલતળી ૭ નારિ આર દીપ લિ (દીપર) જુને સમાન
 કર મુલીનપણિ દેહિને પર ઉપચાર નિહાન. ૨ ૮
- દુશનધા ન સપિ સકે પરપન શુખ ચરિવાર
 વિષન કહે છવ કેખતો નીચજો આચાર. ૩૧૨
- દિન દિન અપિકા મપા રાજ તેજ સનમાન
 મનવજિત શુખ સપ ૭ તેનો ગુન પ્રખખ. ૩૧૭
- તજાચ દેહિ જરમે તપરિ નમો તીરદ કહિ અહર્મ નિમમે
 ખગર કરે ૩ મહુવ જા ૭ અવર કરે તે કદી બળે. ૩૧૮
- નિદુ આકા દીપ નિત્ય કીછ ખમ પવિત્ર
 દિનગીચ રવિ માસ કહે (ગિમ) તિમ કુસીપ મુપુત. ૩૨૧
- અખતત્ય ગુખતત્ય નિમમે પરમ શુખ એલ
 અવમખા ૨૩ આસ કહે કિમે ન વપે સનેલ. ૩૨૬
- શુદ્ધાવ (આવસદિન) ગુરવદના કર ૭ ભમતિ વિસામ
 નિર્ધર સમ દેહિને વાસુદેવ સમ (નિમ) માત. ૩૩૧
- દ્રવ્યાવ (આવસદિન) નિસ્તર કહે નિત્ય ખૂને તિલાવ
 નિર્ધર પતી લાં મુખિત નિત્ય તે માત. ૩૩૦

દાન—રગમ વિવારે
નિગનિયાર મજમ મલ, નન પાંચારે
કરના ઉચ્ચિદાર ગીવનન પાંચારે

x

x

x

x

અતે—

ભાવદેવચરિ ગુણનિયા, ગ્રં બાગ, અવધિયુદ ગીં
નામ ગિય નિગા કરે, ગ્રં માનદેવ આનુદ ગીં

—નિ ગીન વિયે પુરુષ કથા મમામા, મ ૧૬૬૯ બાગમાને
શુદ્ધિ પ આગમ નગરે સિ પુત્ય કપચ્ચ નપિ. ગિ. કપાળુચ્ચપિ.
૨૫-૯ આગમમગર,

ગીં છ પ્રતમા છેવટની આ કડી વધારે છે
આગમ મિલનો જે કહે ત્ર અનુમેયો જાય ગીં
જે વિરદ કિંકરિ કિંકરું ન મિજામદુષ્કં દાય. શીં

—નિગી ગીવવિયે પુરુષ નૃપ કથા ચક્રપાર્થ મમામા ન
૧૮૪૦ ચેત્ર વદિ પચમી દિન શુક્રવારે. આગરાબગર.

—મ. ૧૬૮૩ વર્ષે. ત્રી મુનિચરચરિ વિજયરાજ્યે વાચનાચાર્ય
ત્રી વિનયમાતુ ગિય આરિયવિમતેન ગમેડય સિખિત અવચનાય.
૧૬-૧૫ લીં

—સ ૧૭૧૭ સિ ૧૩-૧૭ લીં.

—મ ૧૬૫૨ દ્વિતીય અપાઠ શુદ્ધિ દ્વિતીયા રવો દિને.
રીશ્વર વિજયરાજ્યે વાં ની પ શ્રીમાણિયયદ્ર ગણિ તત્ત ગિ પ. વિન-
ચયદ્ર ગણિ તત્ત શિ ઋપિ ગિવચદ્ર સિં પ્ર. કા

આ કૃતિની મ. ૧૬૬૯ ની પ્રતમા દેહા ધણા, તથા સોરઠા
દેહા-મિવાય નીચે પ્રમાણે દાળ છે

૧ ચૂનગી મેરી પાટકી-૨ પ્રાણપિયારે નેમિજી-૩ અબકગની
દાલ ૪ સૂતડો વાડિહિ દિલ્હો-૫ જોગનાદી દાલ ૬ રામચંદ્રે આગે

(અપે મેર લીએલી). ૭ પામુજિયુદ જુદાઈ-૮ રમખારીકે છેવસ
એ ૬ ઘસ-૨મરસ વિરધારે—

(૩૩૨) કોણમખાંધ.

૧૮૬ પરમાણુ ૬ (૮ આણુ ૬ વિમલસૂરિ-મીપતિ-હાં
જુદ સિ)

(૩૩૩) હીરવિજયશૂરિ નિર્વાણુ સ ૧૧૫૨

આક્રિ—

સમરી સરસાનિ ભમખતિ શુભમતિ, આપે અવિરસ વાળીછ
હીરવિજયશૂરિ જમગુર માઉ પરમાણુ ૬ મિતિ આણીછ
જાવ જાવ જાવ જાવગુર મહમતિ ગુરમેલ

* * * *

અતે—

સવત પખર (? કોણ) બાવને આસે વહિ સપ્તાનિ બળછરે
પરમાનરે ઉનામરે રમિએ હીરનિર્વાણુછરે ૧૦૦

મી આણુ ૬ વિમલ સરસાર તસ મીપતિ જાણી સીસછરે
તસ પદપદાન/ગુરે દરજણુ ૬ ગુપ ઈસછરે ૧૦૧

તાસ જરજુ સવા ૩૧ પરમાણુ ૬ બમે સીસછરે
જોના ગુણુ જમગુર તણુ જાવવતા જામિ દીસેછરે. ૧ ૨

—સવત ૧૧૫૨ વર્ષે પોસ બદિ આમાસ મો મી બીનતડમે બદ
ગાંધી સખીયાસ જામિત અવિરસ પૂતળી પાનામે. (આ પરમી બળુક
છે કે આ ૫૧ કવિના રમના સવનુર્માજ સખાપેલી ૭ ૧-૧૧ મં.

૧૮૭ વિવેકહર્ષ (ત૦ હપોણુંદ શિ૦)

(૩૩૪) હીરવિજયસૂરિનો રામ. મ ૧૬૫૨ વીજ્ઞપુરમા
આદિ— રાગ સામેરી.

ધમ વિતી મનદ મજાગિએ, પાટખૂંથી કર્ધે વિદાગ એ
ગણુધાર એ, રાજનગરિ પધારીઆ એ. ૧
ગાદગનદ નાદ મુગદ એ, હીરનદ વદર્ધે અતી આન્દાદગે
પ્રમાદગે, માગન હીગુતી દુઆ ધણી ૨

x x x x

અતે—

ગગ ધન્યાસી.

જયક જયક જગગુડ પટધગે, શ્રી હીરવિજય ગણુધારગ.
સાહઅકમર દગગાદમા જિણિ પામ્યો જય જય કાગુ જય૦
જિહાલગિ મેર મદીધગે, જિહાલગિ ગિરવરતી રાગિરે
ચિર પ્રતપર્ધે ગુડ ગચ્છધણી, શ્રી વિજયમેન સરીસગ. જય૦ ૯૯
હીર પટાધર ઉગિડ, પ્રગટ પ્રતાપી સગુ
કુમતિ તિમિર દૂરર્ધે કર્ધે ભવિઆણુ સુખ અરપૂરગ. જય૦ ૧૦૦
વીજ્ઞપુર વરનમરમા, પાંડવ નયન વગીસગે,
હર્ષ આનદ વિશુધતણો, મીસ દીર્ધ આમીસ

વિવેક હર્ષ કહર્ધે મીસગે જય૦ ૧૦૧

—૫૦ અમરવિજયગણિ શિ૦ મુનિ ગુણવિજય વિપિકૃત. શ્રી
વિગાપુરે પુગેપકારાય. ૬-૧૫ આય૦

(૩૩૫) હીરવિજયસૂરિનિર્વાણ સ્વાધ્યાય ૧૬૫૨ લગભગ.
આદિ— ગજવલ્લભ-રાગ.

સરસ વચન ઘડિ સરસતી, પ્રણમી શ્રી ગુરુપાય
શુણુમ્યુ જિનશાસન ધણી, શ્રી હીરવિજય સૂરોરાયરે
જગગુડ ગાઈર્ધે, માન્યક અકઅરશાહિરે
જસ પટિ દીપનક, શ્રી વિજયસેન ગચ્છનાદુરે જગ ૧

* * * *

અતે—

કસથ.

ઈસી ધી વીરશાસન રાગતિમાસન ધી હીરવિજયસૂરીસરો

જસ શાહિઆકર હા બાળઈ ગિરહ સુદર જમસુરી

જસ પદ રમટ પ્રતાપી હમલક ધી વિજયસેન દિવાકરો

કવિરાજ હરપાલક પંડિત વિવેકદર સુદરો

૨૨

—આ સ ૧૬૫૬ વર્ષે આગાઠ મિત્રાનુ અનુભાસ મિ પંડિત

ધી પુ પદર્ભ મહિનાં સિદ્ધિમુનિ જયકર્ણેણ દેવાસનમરે સિ પીકુતા પ્ર

જે જૈ ગૂર્જર કાવ્ય સમ્ય

(હીરવિજયસૂરિ સ ૧૬૫૨ માં સ્વર્ગરથ લયા આવી પ્રતિ

૧૬૫૬ માં લખાવેલી ઉપરપ્રમાણે મેળાડ છે તેથી આ સ્વાધ્યાય સ

૧૬૫૨ ના અતર્માંજ સમયમાં લખાવેલી જણાય છે)

૧૮૮ ધનકર્ષ (વ હીરવિજયસૂરિ-ધર્મવિજય સિં)

(૩૩૬) તીથમાસા સ્તોત્ર. (૧૬૫૩)

ધન્યસી.

ધી વિજયકાન સૂરિહ પદાધર, સૂરિ યર હીરવિજયભિષન

નગર બંધારથી તેહ તેહવિભા, સાદિ ધી આકારિ હમનના ધી ૧

ધર્મનું તત્ત્વ પૂ જ્ઞ સને તે કષ્ટ સાહ કુરાકુઆરિ ધર્મધારિ

આતિ વિશ્વરિ રાક્ષસી કૃપા નિહાં યુરિ તેહ મનમાંધરી જુલવીરિ ધીર

પર પલ્લનુનલિ કિલસ હાલક મમિ, કૃષિ કૃષ્ણ ઇષ્વરે વધ ન કરેલ,

હરપાં દુરમન કરિ સુચરનાઠ અધિષ્ઠા, નદિ કૃષ્ણ નિષ્કિ મિસિ જમ

તરેલ ધી ૩

અથ કાલનુ ૭ સદા જલ ભયું નામ હામરમરો જલુ હરિહ

ધી હામમિત્રાઈ વધિયા બખી અધિષ્ઠા જામપ્રદેરઈ નમિ ન

હરિહ ધી ૪

માન નાપી તનુજ જમન અનહર, જે સાકલ જન વધેતકરી,

નામ મિત્ર ધર્મવિજયભિષિ ગુપરો ૭ સદા વિમલનાર ધર્મચેરી ધી ૪

તામ પદ્યુગમચ્છાભોજમધુકર મમો, તામ મિત્રુ વિમુદ્ધ ધનદર્પ ભાષઈ,
પચ એ શ્રી જિનાધીગ મસ્તૃતિધમ્મી, પ્રગટ હુચ્છા પુષ્પરમ સુધા ચાપઈ ૬
—છતિ શ્રી તીર્થમાલા એત્ર શ્રી ગાનિ તીર્થમ્મર અવન નામા-
ધિકાર મપૂર્ણ-શુભ ભવનુ, કલ્યાણમનુ, શ્રીગ્નુ, આરોગ્યમસ્તુ, દીર્ઘાયુ
(હીરવિજયસૂરિ મ ૧૬૫૨ મા અર્ગચ્છ મયા તે મમયનીજ આ
કૃતિ છે)

૧૮૯ કુંચરવિજય (ત હીરવિજયસૂરિ-વિજયચંદ્ર-નય-
વિજય શિ૦)

(૩૩૬) + શ્રી હીરવિજયસૂરિ-સલોકો મ ૧૬૫૨ પછી
આદિ—

મરસતી વરસતી વાણી રમાલ, ચરણુકમલ નમી ત્રિકાલ,
શ્રી ગુરુપદપકજ ધરાઈ, હીરવિજયસૂરી ગાગપતિ ગાઈ ૧
* * * *

અતે—

હીરછતો ચેયો વલીય વખાણો, નામે વિજયચંદ્ર પડિત જાણો,
નયવિજય પડિત જગીમ, તમ મીસ કુંચરવિજય કનીમ ૮૦
જગગુરુકેરા જે ગુણુ ગાવે, તમ મનવહિત સદ્ગુણ ફલાઈ,
હીરછ હુક જિનમાસણુભાણુ, નામ જપતા કુશલ કલ્યાણુ ૮૧
—પ્રે જ એ ગૂર્જરકાવ્ય સચય.

૧૯૦ જયચંદ્ર(પાર્શ્વચંદ્ર-સમરચંદ્ર-રાયચંદ્ર-વિમલચંદ્ર શિ.)

(૩૩૮) +રસરત્નરાસ મ ૧૬૫૪ ખખાતમા
(આ ગયચંદ્રસૂરિના સઅધમા રામ છે)

આદિ—

ધુરિ પહિલી ૧-વમ્મુછદ.
આદિ જિણુવર આદિ જિણુવર અનિત જિનનાથ,

- શ્રી સમવ અભિનનદ સુમતિ પદમપમ મુખસ સુદ,
 અદમ્ય ઉદ્ધાસર મુવિધિ સીતલ મેધસ સદર,
 વાસુપૂજ્ય નઈ વિમલગિભ અનત ધર્મ શ્રી સર્વ,
 કુયુ અર મહિત મુનિસુવન નામિ નેમી ધનકર્તિ ૧
- પાસ તિતવર પાસ જિનવર મુખધાર,
 વદમાન અઢીસમત સકલ લોકદુદરાસિ બનર્થ
 મેદ મદન્યઃ વસિ કી મલ્લ મલ્લ ધલુ દેવિ મનર્થ
 મૈત્રામ નયુવર તેદનઈ જાનપિ તલુક બધાર,
 સમરલુ માનઈ નેદનઈ, દેવ સુવલ નયધાર ૨
- આસ પૂરલુ આસ પૂરલુ કમ્પવર સઘ,
 શ્રી પાસવઃ સરીસર મુગધપાન મહિમા વિરાગિવ,
 પદમપ્રસિ વિચલ જિલ્લિ મુમતિપલ પ્રદેવ સુદામિન
 વાસુ તલુ પલકળ નમી, આણી મન ઉદ્ધાસ,
 વઃ તપમચ્છ મુર ગાઈવઈ, પૂરઈ મનની આસ ૩

કુદા.

- શ્રી શામલ સરિદવર, પુરવરલુ અવતાર,
 મનમેદન મહિમાનિલક કલ તલુક બધાર ૪
- અનિ કમલ પદિમેદલુઓ નિમ્બ કિમર દરનિ,
 જતિસી જતિસિ ગુલુ, અલનિસિ ને ધારનિ ૫

* * * *

અતે—

દશ ૨૨ કલકમલ પમતા કવઈ-એ દેલી
 ચિર પ્રતલક મુડીસરએ જલજામિ મેર ચિરિદ,
 જલવદ મસિ ઉચ્ચરલ એ, અગતિઈ મન એકત, જલવદ અધિ. ૨૩૭

* * * *

જાનપુરવર પાસલ એ, ચિતામણિ સમ જાણિ,
 તાસુ તલુક મુપચ્છાકમ્પએ રમ્પક રાસ રસાચ. જા. ૨૪૮

સવત સોલ સરવેદ નઈ એ, સવચ્છરિ અગિરામિ,
 ભગતિ ભાવિ મઈ ગાઠપિઉ એ, શ્રી રાયચદ સૂરિદ જય ૨૫૦
 દેવેદ્રાદિક જામ મિત્રઈ એ, પાર ન પામઈ તોઈ,
 તે ગુણુ કેના હુ કદઈ એ, પશિ એ ભગતિ વિચાગિ જય, ૨૫૨
 જે આગમિચ્છઈ નહુ મિત્રઈએ, મિચ્છાદુકડ તાસુ,
 દિવ દૂ માગઈ એતજઈ એ, પૂરક મનહ જગીસ,
 ગણિ જયચદ ઇમ પિનનઈ એ, મેવ કરક નિમિત્તીમ જ ૨૫૫
 વસ્તુ

ન્યાન ગુણુનિધિ ન્યાન ગુણુનિધિ સુગુર વિખ્યાત,
 શ્રી રાયચદ સૂરીસર સકલસાર ગુણુદેહ જૂપિત
 તાસુ તણા ગુણુ વર્ણવ્યા પાસનાહ સુપ્રસાદિ ગોખિત,
 મુનિ કુવરજી ગણિવર પ્રાર્થનિ ભગતિ જગીમ,
 ગણિ શ્રી જયચદ વીનવઈ પૂરક મનહ જગીસ ૨૫૬
 —સ ૧૬૬૩ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૬ શુક્રવારે, લિખિત કુચરજી
 ગણિના-શ્રી અહમ્મદાવાદ નગરે પ્ર ઐ. રામ મચ્છ ભાગ ૧
 (૩૩૬) +રાયચંદ્રસૂરિ બારમાસ.

આદિ—

ફૂલ

સુદરૂપ સુગણુવર, સોહગ મગલકાર,
 મનમોહન જિઓ વદ્યહઓ, પરતપિ મુર અવતાર. ૧
 શ્રી રાયચદ સૂરીસર, મહિઅલિ મહિઆવત,
 ગુણુ આગર લીલાપવર, સારદ સસિ જિમ સત ૨
 x x x x

અતે—

શ્રી રાયચદ સૂરીસર, જે સેવક નરનારિ,
 ગણિ જયચદ ઇમ ઉચ્ચરઈ, તસુ હુઈ જયજયકાર. ૩૯
 —લિખિત કુચરજી. અહમ્મદાવાદે.
 —પ્ર૦ ઐ. રાસસચ્છ

[આ કવિ વિમલચંદ્ર ચરિતા ૫ પર દર્શાવેલ વિમલચંદ્ર ચરિતા મળે રાજનગરના શીખાણી મધરી રાજાવાસ પિતા અને મુખભાઈ માતા તેની દીપ્ત મ. ૧૯૫૬ વ. શુ ૬ ને દિને અષ્ટમીયા અમ્બાનાં મ. ૧૯૫૬ વ. શુ ૬ ને દિને પામ્યા ને રવિ સે ૧૯૭૪ ના આશ્વા સુદ ૧૩ ને દિન મધ્યા આ ચરિતા લાખ્યા પુલ્કાએ સ. ૧૯૭ ના આશ્વા સુદ ૬ રિ રાજનગરનાં દીપ્ત લીધી ન પુલ્કાએ મદા તમાર કરી તજની તરિકે ત્રિસિક્કિ કરી ને પુનઃ કવિએ આજ્ઞા કવિ રાજ ચંદ્ર ચરિતી છો ગદો તપ કરેમું હ કલ ૧૯૭૨૨ વર્ષમાં આ દશ તજની સખ્યા ઉપાધ્યાય મમલસરજીએ કરેલ પુનઃ કવિએ રામ અને મુનિ દીપ્તરા ના ચિત્ર દમમદ કરેલ પુનઃ રાજનગરનાં મધરી શાસ્ત્રી રાજચંદ્રચરિ મળે શીખોરના અમલવાળા દર્શાવેલ તેમનાં માતા પિતાનાં નામ જ્ઞાનિક અને જ્ઞાનરે દર્શાવેલ તેમને મ. ૧૯૭૪ માં અષ્ટમીયા અમ્બાને સ. ૧૯૬૬ આશ્વા સુદ ૧૫ રિ સ્વર્ણમ પામ્યા આમના વખતમાં અમલવાળાનાં જ્ઞાનિકમ મહા પ્રવચાણી સ. ૧૯૮ માં આમલ પદા નીજ્યો]

પાર્થિવચંદ્રચરિતા ૮૭ શ્લોકો જોષપુરમાં

અર્થ—

પાર્થિવચંદ્ર પદાવરણ મમલચંદ્ર શર શર	
પરને જાને જાણીયા પદા મદાગત પર	૪૪
મમલચંદ્ર શર ચરિતા રાજાચંદ્ર નિમલ	
મદમલચર ચરિત અને મદે પદાગત ગાન	૪૫
મદમલચર શર ચરિત વિમલચંદ્ર વડવાર	
પદાવરણ મમલચર મલચંદ્ર ગાન આધાર	૪૬
૭ રા ન પર ૪૬ ૭ શુદ્ધી નામે ગીત	
મલચંદ્ર આપો જોષપુર પુત્રી સમારિ ગામી	૪૭

૧૯૧ જ્ઞાનસાગર ખીળા (તંત્રવિજયસેનસૂરિ-રવિસાગર શિ.)
(૩૪૦) નેમિચ દ્રાવણા. સ. ૧૬૫૫ છુણુંગઢ (જૂનાગઢ)મા.

આદિ—

સરમતિ ભગવતી મન ધરીરે, સમરી શ્રી ગુરુપાય,
નેમકુમર ગુણુ ગાયવારે, મુજ મન ઉલટ થાય
મુજ મન ઉલટ થાય અપાર, સ્તવસ્થૂં યાદવ કુલસિણુગાર,
આવીસમો જિનવર બ્રહ્મચારી, જયજય નેમછ જગહિનકારી. ૧
રાણમતી ભરતાર, વધી વધી વદીયેરે,
રૈવતગિરિ હિતકાર, દેખ્યા ચિત આણુદીયેરે, રાણમતી ૨

અત—

સવત મોલપ આવનેરે, છરણુગઢ ચોમાસ,
રૈવતકાચલ ઊપરેરે, ઊજલ સમ કૈલાસ,
ઉજ્જલ સમ કૈલાસ પ્રસાદ, દીક્ષાથી ટલિઓ વિપવાદ,
નેમિ જિણેસર સામી યુણિઓ, તિહાથી સફલ જમવારે ગણિઓ ૭૨
તપગઢ નાયક જગજ્યોરે, શ્રી વિજયમેન સૂરીં,
તપગઢમાહિ ગાજતોરે, રવિમાગર મુનિં,
રવિસાગર મુણિંદ સોભાગી, તપ જપ કિરિયામુ લય લાગી,
મેવક ન્યાનમાગર સુપકારી, સ્તવીઓ નેમિ ગ્વામી આધારી ૭૩
(પદ ૧૪૪ પૃષ્ઠ ૫ પ્ર કા વરો)

—લિ. ધર્મવિજ્ઞે-લક્ષ્મીવિજ્ઞે, સ. ૧૯૩૨ કા. વ ૯ ભાવ-
નગરે ઋષભદેવ પ્રમાદાનુ ૬-૧૪ ધો -પા ૭ પ્રે. ૨

૧૯૨ જયવિજય (ત. હીરવિજયસૂરિ-કલ્યાણવિજય ઉ. શિ.)
(૩૪૧) +હીરવિજયસૂરિ પુણ્યખાણિ સજાય ૧૬૫૨ પછી.
આદિ—

રાગ ગમગિરિ.

પ્રણમિઅ પામજિણુદ દેવ, સપથસુહકારણુ,
સંખેસર પુરમણુઉ, દહદરીયનિવારણુ,

ઉદાહરણ.

પુનઃપ્રાપ્તિ ત્રી દ્વીરનીએ પશ્ચાત્તુ મનિ આપ્યું
અવિષ્યુ જાણ સદુ શાંતમતિ નિમ સદુ પરમાણુદ. ૧

* * * *

અર્થ—

નિતિ વિજયમેન મરિદ શબ મપ્રતિ જાણવતી
અવિષ્યુ છત્ર પ્રતિપૂજ્યર્થ વિદરસ મમપત્ર,
સુપ્રિદિન જાનનિ દિનકરમે કાળારમ્ભદાર,
વિનય કી ગમે વચ્ચા સદસા (ને) અવધાર ૨૨
નકસ જાણ નિવાસ મેદ આનિ શુદ્ધ મોદર્થ
નિતિ કલ્યાણવિજયવચ્ચા પ્રતિ દીપ્ત મન મેદર્થ
જામ મીમ જાણવિજય અવર્ત મે પદ મન જીમ
નિતિ વિજયમેન મૂળીમ પ્રતિપત્તિ સદિ જરીમ. ૨૩

—પ્ર૦ ૪/—જા ગુર્જર શબ મમવ.

(ઉદર) + કલ્યાણવિજયવચ્ચાના અર્થ. ૩ ૧૬૫૫ આમો શુ. ૫

અર્થ—

નકસ નિદિવરણમે સ જાનો દિવાન નિજુદ
આરુ મમવ અવિષ્યુજાણ મોદનુ કન દિજુદ ૧
મપ્રતિ નિજુનર મનિ પદ, સિવકર મિજા મપ્રતિ
નિદિ જા જાણવિજી, જાણો મજા જાર. ૨

* * * *

અર્થ—

અર્થ ૨૪

જાણ સિરોમણી જાણે મી કલ્યાણવિજય જાણવરે

* * * *

મી દ્વીરવિજયવચ્ચી સદસે કલિપુનિ જુજા પ્રપાનરે

નર્મદ અવધાર શાંતિ પુજી દીપ્ત છત્ર અવધારને સદુ ૨૧૪

જમ પાટ જેસધણ જયુ, જૌતમ સમ પ્રતિરપરે,
 પ્રગટયો સવાઇ હીરતો, પરિખીઓ અકમર ભૂપરે સાધુ ૨૬૫
 હીરણ શીંગ જગિ વદ્ધહો, શ્રી કલ્યાણવિજય ગુણગેહરે,
 વાયકરાય મે ગાઇઓ, જગમ તીરથ એહરે સાધુ ૨૬૬
 જવ લગી શેશ મહી ધરે, જા સુર ગિરિ ચિર થાયરે,
 જાં રવિ શશિ ગ્રહગણ તપે, તા પ્રતપે મુનિરાયરે સાધુ ૨૬૭
 સવત સોલપચાવન, વત્સર આસો માસરે,
 શુદ્ધ પચ્ચ પચ્ચમિ દિને, રચીઓ અનોપમ રાસરે સાધુ ૨૬૮
 જગિ જયવતા કલ્યાણ, પૂરો મનહ જગીમરે,
 સેવા ચરણકમલ તણી, માગે જયવિજય શીશરે સાધુ ૨૬૯
 ભણે ગુણે જે સામતે, ગુરુ ગુણ એક ચિત્ત જાણરે,
 વાંછિત સર્વ સુખ અનુભવે, પામે તે કોડી કલ્યાણરે સાધુ ૨૭૦

—પ્ર૦ મારી જન એ રામભાળા ભાગ ૧-, ભા.

(૩૬૩)+ શ્રી સમેતગિખર રાસ ઋ સ. ૧૬૬૧.

* " આનુ બીજુ નામ પૂર્વદેશ ચૈત્ય પગિપાટી છે. આમા વિજયદેવસરિના અમયગા મયુરાના સધવી ખિ'યુએ કાઢેલા સચનો પ્રમગ છે તે મધ મયુરાથી નીકળી પીંગળખાડ, ચઢવાડ, રેયડી, સોગીપુર, શાહગઢપુર, કૌનાખી, કોતેપુર, વાણુરમી, મિહપુરી, ચદ્રાવતી, પાટલીપુત્ર તથા તુગીયા નગરીઓમા યાત્રા કર્તો કરતો સેહોર નગરમા આવ્યો ત્યા રાય શિવરામને મળીને રમ્તામા વાટ વિષમ હોવાથી માર્ગદર્શકો તથા રક્ષકો લીધા લગોડીવાલા તથા ઉઘાડા મસ્તકવાળા કોકો, કઢલી વગેરે વૃક્ષોના વનો તથા કાંતુકો જેનો જોતો મધ અમેતાચક્ર આવ્યો અહીં પાલગજના રાજા પૃથ્વીચક્રે આવે આનીને યાત્રા કરાવી સધ ત્યાથી મગધદેશમા ચઢને પાછો ફરે રમ્તામા રાજગૃહી, પાવાપુરી, જખીગ્રામ, જહણુપુરી, અયોધ્યા, રત્નપુરી અને કપિલપુરમા તીર્થયાત્રા કરીને સધ અવસ્થાને-મયુરામા પાછો આવ્યો " આ કવિ જયવિજયએ સન્દેશમા જોબનમુનિપર દીક્રા (અ ૧૬૪૧)

આદિ—

રામ રામચિરિ

૧૫૫૫ સદ્યુરતયા પાપ મુદસપતિધરી
 સરસનિ આમિલિ વીનનું કિંતુ મુઝ મનિ સારી
 કૈલ્યપ્રવાહી બાનું બાણિ પૂરવ દિલિ કેરી
 જાનમજામિ જિનવરતળી વદુ કહેરી

અ તે—

કથલ

તપમગ્ધ ૫૫૬ શુભમતિ દાવક મી વિજયમેન સુરિઠ
 તસ પદમવજુ વિભાસજી કિનકર મી વિજયવદેવ મુલ્લિઠ
 વાચક સવસ જગમળિ સોલક નિરમસ ન્યાનનિવાસ
 મી કલ્યાણવિજય શુભચરણ પ્રમાણ કુવો મુઝ જોષપદમસ, ૮૮
 સસિ રસ શુરપતિ વગ્ધર આતપ એકાદિમિ મુપવાસ
 સમેનામસ મહાતીરથ કેરૂ રતવન રમ્યુ મનિસારક ૮૯
 પદમ શુભક ૭ મજાને નિસુષુક તીરથ મહિમા બલવ
 જાનનિવાસ વિજુષ હમ જાપક શુભ અનતા સો પાવક ૯૦

(૧) ગ્રીમનજાવ કલ્યાણાદિ દસાત જોમ. એ. વડોદરા.) સમ્મેત
 સિખર તીર્થમાસા એ નામથી ગણિત તીર્થમાસા સમત ૫ ૨૨-૩૨માં
 મજુ ૧૫૫ થયેલ છે

૧૯૩ લલિતમલ (પૌ. ૦ કમલમલસુરિ-પુવચમલસુરિ ચિ.)

(૩૪૪) મહસ્તમનો સસ. સ ૧૧૫૫ માં થુ ૧ સુર
 અણુકિષ્ણપદ્મમાં.

અને કમલપિપ્પ રમેલ છે કમલપિપ્પનો ઉલ્લેખ કવિ જાનમજાસે વીર-
 વિજયસુરિસમમાં કર્યો છે - જાનવિજય જાનવિજય જન્યાસ કમલપિપ્પ
 કાંધી જાસ ૫ ૧ ૮ વીરવિજયસુરિ આકબરતી મુલાકાતે મજા સારે
 આ ૧૫૫૫ થયેલ તેમની સ્થળે ૧ મજા દત્ત.

આદિ—

મગલકરણ પ્રણમ સદા, મહામંત્ર નવકાર,
 નવપદ ધ્યાતા પામીછ, સપદ યશ વિસ્તાર, ૧
 સરમતિ ભારતિ મુઝ દીયુ, સુન્દર વાણિવિલાસ,
 તુઝ પય ધ્યાનિ કવિય રસ, વિરગ્યછ મન ઉલ્લાસિ. ૨
 શ્રી સદ્ગુરુ ચરણે નમી, ગાસ્થુ શ્રી રવિરાય,
 શ્રી ચદ્રકેવલિ ને જયુ, નામિ નવનિધિ થાઇ. ૩
 આમિલ વર્ધમાનતપિ પામ્યુ ઋદ્ધિ વિસાદ,
 ઉત્સર્પિણિ વાગે દ્વિ, શ્રી ચદ્ર સાધુ રસાદ ૪
 ગૌતમ ગણધર ભાસિઉં, ચેટક આગલિ જાણિ,
 તાસ ચરિત પમણુ દિવર્ધ, સુણુગો ચતુર મુખણુ ૫

*

*

*

*

અતે—

ચતુર્થખંડ સપૂર્ણ

અથ ચૂનિકા-કનક કમલ પગલા ઠવધએ-એ દાસ રાગ ધન્યાસી.
 ચદ્ર ગઠિ ગુણુ ગાઇએ, તિહા ગઠ ખૂનિમ સાર,
 શ્રી ચદ્ર પ્રભુ સુરીસરએ, ગુણિહિ ગૌતમ અવતાર,
 ચદ્રપ્રભુ સૂરીસરએ ૧
 પ્રવાન શાખા તિહા જાણીઇએ, તરુ અદિતિય વિંશાલ,
 કમલવદન કમલાકરએ, કમલ નયન પ્રભુ સોઇ, ૨
 કમલપ્રભ સૂરિપાટ ભાણુ એ, પુણ્યપ્રભ સૂરિરાય
 પુણ્યર્ધ પદમા પામીઇએ, પુણ્યર્ધ સપતિ પાઈ ૩
 પુણ્યર્ધ નરપતિ પદ લહે પુણ્યે તેજપ્રકાશિ,
 પુણ્યવત ગુરૂસીસ ભાણુ એ, શ્રી વિદ્યાપ્રભસૂરિ જાસ. ૪
 વિદ્યાર્ધ વિત પામીઇએ, વિદ્યા રાય નમે પાય
 વિદ્યાર્ધ દેવ વમિ હુધએ, અગ્નિય વિવન સવિ જાઈ ૫
 જસ પામે વિદ્યાધિકીએ, વિદ્યા ધરમ ઉદ્ધર
 મુગનિ લહઇ પરપરાએ વિદ્યા સુખ વિસ્તાર. ૬

- તમ મીઠાએ હમ બગુલએ મી સલિનરમમરિ બારે ૫-૪
 મી મુઝરિ ને નાખીકંએ એમે ઉઘરિ આરે ૫
 સવન મોસપેચારને એ, માપમાત્રિ કિચરુ
 મુસપસ તમ નાળીખને, દસમિ નિમિલને આરુ ૮
 મુઘરિ રમના કરીએ રોળી છેવ નેહ ૫
 બને મુઝે ૭ બાવસિડ એ તમએ મુખાર રોળુ- ૬
 અલુ/બરો પાલુ એ કહેરો? નસિ ૫
 આમો પામ મોદારએ, નિર્મલ આલુદ આનિ ૫ ૧૦
 તપ કુપરિ જ મરિન કુએ નાખી મુખ વિશમ ૫ ૪
 તપ મેદુ નમિ નાળીખને તપ છે કપ રસમ. ૧૧
 બવિઃ અવઃ બદુ બાવરી એ, આર બરી નંદુ માર ૫
 પામ ગિલુદ પ્રજાવરી એ, રમીક રમ ઉઘર ૫ ૧૨
 તપ કુલ મદિમા આનિ બગુ એ મુઝિસે બાંધી પ્રેમ ૫
 મી મદ મુજનાં બાવસિક એ કહ અવિચલ એમ ૫ ૧૩

—જનુઆરી પછેને રો મુરહમુદ અબાલીધમન મીર પુનઃ
 મ પી ૩૧ ૧૧-૧૪ ૧૦ રા.

૧. આ રીતે જુહાપરએની રાજાશાહાવાં થયા છે એનું પ્રતિમા
 કુખા પદવી લખાવ છે તમના મુરના મુઝ પ્રવરમમરિને મ ૧૦ ૮
 ના પ્રતિમા થમ મગી આરે છે જુએ તખાઃ ૧૨૪ અન જુદ
 કક્તો પ્રતિમા થમ સ ૧૬૪૮ ના મગી આરે છે જુએ તખાઃ
 ૧ ૧ થા. પ્ર. મ. આ. ૧ કક્તો તખા આ રખાએ છે—

૨. ૧૬૪૮ વર્ષે માથ વડે ૧ રવા મી શીખમગાદિય રોલી
 પારસમ આવા ૫૭ મુન રોપી રદિઅકેન મી સબરનાથમિન મારકિદ
 મી જુહાપર રાજાશાહાવાં મી વિષામમરિ ૫૬ મી સલિનરમ-
 મરિમિ. પ્રતિમા

આ તખા મળમમ્મ મમના મંદિરમાં પાનુડી જંબુડીયાં પર છે]

૧૯૪ નર્મદાચાર્ય (ત૦ કમલકલશ શાખા-કમલકલશ-
સૂરિ-મતિલાવણ્ય અને ણીજી-કનક શિ૦)
(૩૪૫) કોકશાસ્ત્ર ચતુષ્પદી. સં. ૧૬૫૬ (શક ૧૫૨૧) વિજયા-
દશમી, ગુધ પુરહાનપુરમા

અંતે—

હવે કવિ નરપુદ્ગોતે એ કયા, નામ હામ પોતાના યથા,
કનક વશ માર્હ ઉપના, તેહ અક્ષેપ ગોત્રુ અધુના ૫૯

ગુજર દેશમાંહિ અભિરામ, ધર્મ ધ્યાનનો ઉત્તમ હામ,
યતિ મતિ તપ આગમ જ્ઞાન, મર્વ લોક વસૈ માવધાન. ૬૦

કલ્પિયુગ ગગા જી (મા?) ગરમતી, ઉત્તમ નીર વહે સાન્વની,
સદા કાલ જલ પૂરણુ વહે, આન પાપતણા નર દહે. ૬૧

કંઠે નગર વસૈ અભિગમ, અમદાવાદ શ્રી ઉત્તમ હામ,
મર્વ વસ્તૂ પામીજે જોહ, જાણુકીપમાહિ ન મર્વ તેહ. ૬૨

શ્રી શ્રીમાલી તિહા વિવહાર, દેવરાજ નામે ઉપચાર,
માન દીપે મહમદ મુલતાણુ, મલિત માહિ વડો અધા ૬૩

નેહ ધરે કુલવતી માર, વિપક્ષ પૂરણુ કુલવિખાત
ગાગુલદે નામે ઉતરે, તેહની કુખે દ્ર અવતર્યો ૬૪

કર્મસયોગે માર દેશ, નગર શીરોહિ કીધ પ્રવેરા,
તિહા રહેવાનો કીધો હામ, યોગા થયા લલ્લા ગુણગ્રામ ૬૫

નવમૈ વરપૈ શ્રી ગુરુતાણુ, પામ્યા ચરણ મનોરથ ધણુ,
દીક્ષા લીધી શ્રી ગુરુ પાશ, ભવબધણુ તે છોડયા નાસ ૬૬

શ્રી તપગણમાહિ જશવત, કમલ કલશ શાખા બોલત,
ગણનાયક શ્રી પૂજ્ય પ્રમાણુ, જાણુ ગગન ઉદતા બાણુ. ૬૭

ધર્મ દુરધર શ્રી ગુરુ નામ, કમલકલશ શિષ્ય અભિરામ,
મહા ગુણવત મહા ગભીર, પચમહાવ્રત યતિ સુધીર. ૬૮

- પ્રેમ બહારક પાપારિ પારિણી, / મેલી કાનન ગુર્જમાં બળી
 મદા ડુલ્હનતા મળુપર આવ પડિન થી મતિલાવડા આવ ૧૬
 મીઠા પન્થાસ મીઠપર, / કંઠે સુખવાસ,)
 ત્રીઠા મળિ મીઠાને પન્થાસ કંઠા આવ પ્રસિદ્ધ પ્રખણ, ૭૦
 મરિપરના મળુપર એક, કેનથા નામ કડુ બડુ તેડ, -
 મહામદિ મળુપર મળીર, મનિબન કેના નમે ધીર ૭૧
 એકલ સુર બહારક એક, કડુ ઉપમા મપાઈ તેડ
 સિન્ધ નરસુખા કડુ કડી, દીપે પદ ત કડમ ધરી. ૭૨
 હઈ દિવા તે દીપે મમ, મી સરસ્વતી બાંધે તત્ર
 ઘણા દિવમ મે મેવા કડી, મી સારા કડુ આવડી. ૭૩
 જો નેર મે બાંધે માન માનથી દીપે વરસન
 મી સુસરણ પમાઈ કડી, કવિજન મન નરમલ આવડી. ૭૪
 ઘણા દિવમ મૂરને મેવિયા બળી મળિને પેલા વર્ણ,
 નિદાર કંઈ નિડણી કોપ મી ગુની અનુચ્છા લીપ ૭૫
 ઘણુ રેશ રીન કોપે નિઝાર, કાનુના અવ રેશ આવડ,
 અનેક મેવર્તિયા છકત, કવિ મદમનિ પાવિ રેશન ૭૬
 દવસેમ આશતાં મડી ખાનરેશન આખ્યા વડી,
 નહ આમર નિદાં અભિસામ, ભગદાપુર નમરનો નામ. ૭૭
 રા / મહાવન ગુર્જનુ વેરીના બહાર બા કડુ
 નવ અમમ તરવારેક નમ જાનિ ફરકે કમવિવેક ૭૮
 મીરંદ, કમલ મુળનુ તાસ પૂત જમવન વખાણ,
 મીઠા જાતગ માં થાડી, કાનન બળી ન જાકું લખી. ૭૯
 મવન મીઠા છપને ધાર, યા પનર કીકવીસ મજરિ
 મર અવમ દલિજુલિય રવિ ઘરલપનિ માનિ જામ કવિ. ૮૦
 આનુ અધિક મદોજન મમ પદ અમુ આમ સહિ રાગ,
 વિ / પા કડી મન આજુદ, વાસર ગુપ સુખ વરમાણુદ. ૮૧

- ઉત્તર આપાદ નક્ષત્ર સુવિચાર, શ્રી નરસુદ બોલે કવિરાજ,
કર્કરાશિ ગુરુ એહ બોગવૈ, તુલે ગનિ આવણુ ચીનવૈ ૮૨
- સુખ મહુરતુ શુભ વેલા માર, ઉત્તમ દ્રક્ષણુ તથો વિચાર.
શ્રી નરસુદ બોલે કવિરાજ કરી ચોપઇ સપૂરણુ આજ. ૮૩
- શ્રી ગુરુ તણી કૃપા આહરી, કોક ચોપઇ સપૂરણુ કરી,
જે નર હોવે ચતુર સુખણુ, નારિ પ્રેમ વિવધા પ્રમાણુ. ૮૪
- તે એ કથા સુણુમે સદી, અથવા ન પાસે સરમી કાલી,
સુણુના ચિત્ત હોમ્યે આણુદ, પરમસુખ પામૈ પરમાણુદ. ૮૫
- કોક તણો મદ લેઇ કરી, ચાલ ચોપઇ કવિ હિચરી,
મુરહાંનપુર નગરમા યઈ, કોકદેવ નામે ચોપઇ ૮૬
- દશ પ્રકાર સપૂરણુ દયા, વિગત કરિ કથા જૂગૂઆ,
શ્રી માતંગીને વરદાન, કરી ચોપઇ અમૃત સમાન ૮૭
- જે નર સ્ત્રીચાલુષધા હસે, તેહ નામને ધણી ગ્રંથે વસે,
જિમ કમલ માહિ ભમર ગમે, ગંધ કેતકી છાંડે કીમે ૮૮
- નાના અથ તણા મત જોય, કોક ચોપઇ કાંધી સોય,
શ્રી નરસુદ કહે કવિરાજ, એહ અથ યરિ હરગો સમરાજ. ૮૯
- જે નર સૃષ્ટિ ગ્રંથે સહી, યુધી વિસ્તાર હોસે નર લહી,
વિરહી તણા ભાજસે દુઃખ, ભોગી જનને પ્રાપ્ત સુખ. ૯૦
- જિહા લગે રવિ શશિ ગગન નધે, જિહા લગે મેર મહિમધ્ય જધે,
તિહા લગે કથા રહિસ્યે પુરાણુ, કવિ નરસુદ કહે કથા પ્રમાણુ. ૯૧
- કામશાસ્ત્ર સતિ ઉત્તમ એહ, દોષ ચિત્તને સુણુમે જોહ,
અનન સુખ પામિસે સદા, શ્રી નરસુદ કહે સુખમપા. ૯૨
- ધતિશ્રી, મન્જિનાચાર્ય. શ્રી, નરસુદાચાર્યવિરચિતે કોકશાસ્ત્રે
દશમ પ્રકાર રિયતિવર્ણપ્રકાર સપૂરણુ સ. ૧૭૯૨ વર્ષે કાર્તિક માસે
શુકલ પક્ષે ક્રમી નિચો ગુરવામરે વડગામ મંથો.

[લઘુ પોસ્ટાલિક તપસ્યજીવદાવણીમાં જણાવ્યું છે કે સુમતિસુર-
સરિએ પ્રથમ ઈનદી અને કમસાસર નામના બે શિષ્યોને આજ્ઞાપદ
આપ્યું હતું પરંતુ જાણથી તેમને સરિમંતના અધિષ્ઠાત્રે કેવે કમ્પે કે
આ બેને આજ્ઞાપદ આપ્યું તે ઠીક નહીં હતું કારણકે એઓ ગમ્મનો
બેક કરશે, તેથી સુમતિસુરિએ ફરી એક નવા અજ્ઞાત નાનાજી અને
તમ્મનું નામ દેવવિમલસુરિ એવું આપ્યું સુમતિસુરિના સ્વર્ગસ્થ થવા
પછી વિકા અને આજ્ઞાપદોએ પોતપોતાના સુધા સમુદાયે પ્રવર્ત્યા
જેમાંથી ઈનદીસરિની સાખાવાળા કુલપુરા કહેવાતા સાખા અને
કમસાસરસરિની સાખાવાળા કમસાસર ના નામથી એજાખાવા
સાખા મળી સમુદાય પાસણપુરા ના નામે પ્રખ્યાત થયો. એજ કમસ
સસરસરિના શિષ્ય જગદ્ગુરુસુરિ ક્યા હતો કે જેમણે સ ૧૫૧૧ ના
શતબ્દન શુદ્ધિ દશમીએ જાણી પર્વતપર પ્રાપ્ત થાતિના સ સહસ્રાએ
અન્નસમ વપર મહાસાગરિસા જગદ્ગુરુના શબ્દમાં અર્ચુનવિદ્યાર
જનાયો તેની ગણિત કરી હતી તે વખતે તેમની સાથે ગરુડસુરસરિ
આદિ બીજાં પણ કેટલાક શિષ્ય પરિવાર હતા. તુઝો લેખાં ૨૧૭
અને ૨૧૮ મુનિ જિનવિજયજી સપ્તમિ પ્રતિપદ જૈન મંથ સમક
આમ ૨ જો. કમસાસર મન્ક સ ૧૫૭૨ માં થયો એવું વીળપુર
વિસવાસના ૭૧ મા ગ્રંથમાં એક પાત્રિ ઉ તેના એકે પાને
મળ્યું છે]

૧૯૫ ગુરુવિનય.*

(જ. સેમસાળા-સેમસાજી-વાચનાચાર્ય પ્રમોદભણિગ-
કંથસોમ ઈ. શિ.)

(૪૪૧* + કમંચક વશાવણી પ્રબંધ. સ ૧૧૫૫ મહા વર્ષ ૧૦
સંવત્સરમાં.)

* આ કવિએ સરગુર્મમાં મળ્યા જનાજી ઉ તે ૧૧૧ ખડ
પ્રકાશિત કમ્પ ૨૧-૧૧ મ ૧૧૪૧ કમવનીચ ૧ ગિ-૧૧ ■

આદિ—

- દ્વલવધિ પામ પ્રમાણુ કરિ, વાગ વાણિ સમરેવિ.
 શ્રી જિનકુશલ મુણિવ્વય, હવ્ય-મલિમુ ધરેવિ ૧
 શ્રી ખરતર ગરઠ રાઝવડ, યુગપ્રધાન જિણુચદ,
 શ્રી જિનસિદ્ધ મુનિવ્વર, જિન ગજિય વૃપવદ. ૨
 તામુ કથનિ ઉવજાય ગુરુ, ત્રી જયમોમ સુગીસ.
 વાયનાચારિજ ગુણવિનય, મનધરિ અધિક જગીમ. ૩
 જિનશાસન ઉવોતકર, કરમચદ વૃપચદ
 તેહની વશપરંપરા, પ્રભણુર્ધ માહગકદ. ૪
 તે નિમુણુઉ હરખર્ધ કરી, મત્રીસર પરખધ,
 ધરમવત ગુણુ ગાવતા, જિમ હુવર્ધ શુભ અનુમધ. ૫

૧૬૪૬, રઘુવગ દીકા સ. ૧૬૪૬, પ્રાકૃત વૈરાગ્ય શતક દીકા ન ૧૬૪૭
 મખોધ સમતિકા વૃત્તિ સ. ૧૬૫૧, વિચારરત્ન સંગ્રહ લેખ ન સ ૧૬૫૭
 લઘુ અજિતજ્ઞાતિ દીકા સ. ૧૬૫૮, ઈન્દ્રિયપરાજયશતક વૃત્તિ સં. ૧૬૬૪
 ઉત્સન્નોદ્ધટનકુલકખડમ (તપાગચ્છુ ખડમ અને ખરતરગચ્છના મડ-
 નકપે) સં. ૧૬૬૫, આ ઉપગત જેનો રચનાસમય અજ્ઞાત છે એવી
 બીજી રચનાઓ જિનવલ્લભીય અજિત ગાંતિ વૃત્તિ, મિતભાપિણી વૃત્તિ,
 સખ્વત્ય શબ્દાર્થ સચુચ્ચય ઇત્યાદિ. તે પરથી તે એક સત્તરમા સૈકામા
 વિદ્વાન્ દીકાકાર અને સાક્ષર હતા એ નિર્વિવાદ છે વધુ માટે જુઓ
 એ રા. સ ભા. ૩ અને જૈ એ ગુર્જર કાવ્ય સચય. બાપાનુ કાવ્ય
 નામે કર્મચદ્ર પ્રખધ, કર્તાએ બીજો સમ્પ્રદાયનો વશપ્રખધ જોઈને
 ક્યો છે. જુઓ ઉર્ધ્વ દુક ૨૯૭. તેમણે સ. ૧૬૭૫ માં વિમલાચલ
 પર જિનરાંજ સૂરિએ કરેલી આદિનાથની પ્રતિષ્ઠામાહાનરી આપી હતી.
 જુઓ એપિગ્રાફીઆ ઇડિકા ૨-૬૨-૬૩. આ શિલાલેખ માટે જુઓ
 મુનિ જિનવિજયજી સંપાદિત પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ ભા. ૨ લેખાંક
 ૧૮-૧૯, અથો વિષે સચિ માટે જુઓ જેસલમેર બહાર અથ સચિ.
 ૫ ૨૯ અને ૫૨

આમે કુમરનરિજા વિમલનખાં સુરસાધ
ગીતારમ ગૂર્જર મુલિયા સુખ સુખીયા સુવિગામ,

x x x x x

અતે—

સોસહસ્ર ધર્માલન તબુલ મુર અનુરથા મેમુરે
માત્ર વદી હસમી લિનર્થ મંત્રી વચન પ્રયોગ્ય રે. ૨૪૩
સમ કરમમદ મનથી સંધર નમર તો સામરિ
સમવનત્ય પચાડ સર્થ જિહ્વા સર્વિ વચ્ચિત જામરિ. ૨૪૪
નિહાં વિનકુચય સુમર તમે કરમમનિ કરાયે રે.
બુલ સમય સપનિ કર્મ કિનપ્રતિ ને વસવાંચે રે. ૨૪૫
ખદ્મ મી વચ્ચેમલ સુમર નિહાં જામસાધ રે.
મી સપનય અમલ મહી નિવસા વિન વસાસા રે. ૨૪૬
તમ આદેસ સ્વી કરી કેમી વસમળખિરે,
અમલ મી મુખવિતલ કીધો એક સમય સળખિ રે. ૨૪૭
વિરલમિ ને પ્રમુખ એ લા અધિ મેર ચિરિયોરે
મી વિનકુચય પચાડિયર્થ જા સમિત્ય રે. ૨૪૮
એ અમલ પ્રમુખ ને વિનસાસન વચ્ચેમરે રે. ૨૪૯
તે પામલ સુખસંપદ સોહમસિરિ સિનુમરે રે. ૨૫૦

(૩૪૭) અલખાગુહરી પ્રમુખ. સ. ૧૧૧૨ મેઘ પૂર્વ ૧૭ વૃષ

અતે,

મી ખરતરમલિ પ્રમદ પદ્મિ, કુમરપાન મી વિનમદ સરિ.
વિગલ મનિ મી વિનસિય સુરિ, અમલિય પાદપદિ કમ્પરિ.
તમ દીપતી સુરમલિ સુરસાધ મી કમ્પદ વિરલિય સુવિગામ
જાજાવ મી પેમરાજાવ સિય મી પરમિયઅધિક સુર રમ. ૧
અમલ સુર સુખમરી, તમ સિય વિનમી કુતપતરી.
મી વચ્ચેમ મુમર જાજાવ, વચ્ચેમ રંગિય નરસવ. ૨

અમર ગાદિ સમાચર જામુ, દસદસિ દ્વયક વિજયવિકાસુ.
 તામુ શિષ્ય અગ્ર ધિનીત, ગુણવિનયતિ જયતિવક્ર સુવિદીન. ૩
 તિહા વાચક ગુણવિનયક દીકઝો, પૂર્વ પ્રમંથ જિત્યક મધુમીકો.
 સોલહસર્ધ આસહા વરસર્ધ, ચૈત્ર સુદ્ય તેરમિનર્ધ દિવસર્ધ. ૪
 તેરમ રવિ યોગર્ધ બુધવારક, હાલક બધ્યક તસુ અનુસારક.
 શીલવતની વાતજ સુણતા એહ પ્રમંથ ભવી નિતુ ભણતા ૫

સ ૧૬૬૯ વર્ષે શ્રી આગરા નગરે, ૫. જયકોતિ સિખિત
 વિવેકવિજય બ, ઉદયપુર, ખ. ચં

(૩૪૮) ગુણસુદરી ચોપાઇ. સ ૧૬૬૫-સે. લા. વડોદરા

(૩૪૯) અચલમતસ્વરૂપવર્ણન. સ. ૧૬૭૪ માહ સુદ ૬ બુધ
 માલપુરમા.

આદિ—

વિમલ પ્રભુ મતિ વિમલ કરિ, જિણકરિ કર્મ વિચાર,
 શાન્તે તણકિ જિણિ જાણીયર્ધ, સદ્ અષ્ટ સાર અસારક, ૧
 ઉવજાયા શ્રી જયસોમ ગુરુ, દેસિય વિહિ યહ એહ,
 દેખાઈ જિણિ અવિહિ યહ, કેરી ભાજર્ધ ગેહ ૨
 અચલ ચાપન જિણિ કરી, શાન્ત વિના નિરમલ,
 સામળતા ત્રવણુર્ધ હુવર્ધ, શ્રુતધરનક સિરિ સુલ. ૩
 વચન માત્ર નિસુણી કરી, આરગ છોડક સુદ,
 ધવલક સગલક મદ મતિ, દેખી જાણુધ દ્વધ. ૪
 તેહનક ભાવ પ્રકાસ કરિ, નવપદ્ધ એકાવેક, ૫
 મૂલ મગ્ગ મહિ આંણિસુ, સુદ લોચ હિવ વેક. ૫
 ઈચ્છારકસક ગુણ સકમ, પૂનમીયાનકે પદ્ધ, ૬
 નરમિહ પાઠક તેહનક, મબલીયક પરતકથ ૬

અતિ—

મોસાદસર્થ મહિદસાદસર્થ, માત્ર મુદિ મુદિ
 મુદિસર્થ નમ્ર પ્રિય, મુદિ રવિ મુદિ
 મુદિસર્થ મહિદસર્થ મો મહિદસર્થ મુદિ,
 મુદિસર્થ મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મો મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મો નમ્ર મુદિસર્થ મુદિ ૭૦
 મુદિસર્થ મુદિ મુદિ, મુદિસર્થ મુદિ મુદિ ૭૧

૨૩

માત્રમુદિ મુદિસર્થ મુદિ, મુદિસર્થ મુદિ મુદિ
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ ૭૨
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ, ૨૪

૨૪

મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ, ૨૫

૨૫

મુદિસર્થ મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મો મુદિસર્થ મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિસર્થ મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ,
 મુદિસર્થ મુદિસર્થ મુદિ મુદિ મુદિ મુદિ, ૨૬

૨૬

(મ. જ. મ. મ.) ૧૧ મુદિ ૭ ૧૦૦ મુદિસર્થ

(૩૫૦) લુપ્તકમતતમોદ્ધિમકર ચોપાધ. (લોકા-અમૃતિપૂજકના
ખંડન રૂપે)-સે કા વડોદરા

(૧૯૬) સમયસુંદર (ખંડ જિનચંદ્ર સૂરિ-સકલચંદ્ર
ઉં ધિં)

(૩૫૧) ચોવીશી. સ ૧૬૫૮ વિજયાદશમી અમદાવાદમા

આદિ—

રાગ માડણી.

રિપભદેવ મેરા હો,

પુણ્યસયોગઈ પામીઆ મઈ, દરસણુ તેરા હો.

૧

ઋપભદેવ મેરા હો

x

x

x

x

અતે—

રાગ ધન્યામિત્રી.

તીર્થકરે ચઢવીસે મઈ સસ્તઆરે,

ઋપભાદિક જિનરાય ધણિપરિ વીનઆરે—

વસુ ઇંદ્રી રે રસ રઘુનીકર વચ્છરઈરે,

અહમદાવાદ મઝારિ વિજયાદશમી દિનધરે,

ગુણુ ગાયા તીર્થકરના શુભ મનઈ રે

૧ તી.

ખરતર ગઈ રે શ્રી જિનચંદ સૂરીસરે,

જિનસિધ સૂરીસ સકલચંદ મુનિવરે,

સુપસાયધરે સમયસુંદર આણુદકરે—

૨ તી.

—છતિ શ્રી ચતુર્વિંશતિ તીર્થકરગીતાનિ શુદ્ધ પ્રત ૫-૧૧ આ ક-

(૩૫૨) ગુણુરત્નાકર છદા મં. ૧૬૫૯ —લી.

(૩૫૩) સાંખ્યપ્રધુમ્મ પ્રખ ધ. મં. ૧૬૫૯ વિજયાદશમી અમદાવાદમા

આદિ—

શ્રી નેમીસર ગુણુનિલુ, જગજીવન જિણુધર,

અન્નચારિ ચૂડામણી, પ્રણમું પગાણુદ

૧

પુરણાણિ પાસંગિયુ જામણપુરિ પિર કામ, - ૧
 તસ નાનાં જેનું સીઝી વહિન કામ.
 વદંમાન સામી સપર પાનપાં નિમત્ત,
 નાવનું તીરથ જેનું જુમ સદમ એકીસ. ૩
 તસ સીસ મિત્રુવનનિષ્ઠ મજપર ઠીનમ સાર્મિ
 આપ મદ્યસિધિ સજાઈ નિન સમરત્ત નામ. ૪
 મહતિ નહી મુઝ તેની જુદિ નાં સપ્રમલ ૧
 વચન વિદ્યામ નહી નિરજત એ પાણિ પ્રથમ અભ્યાસ. ૫
 સજ મનુન કમરનળ્ય ચરિત બનેક અપાર
 કદત વિજ્યપરિ હું વર્જતું, પાણિ છડ એ આપાર ૬
 નદી તરતાં નેાથી સમુદે વાવ સુવાવ
 નિમ મુઝ આશાનન આઈ કપાર તખુવ સુખમાલ. ૭
 આદમઈ બાઈ એ કલા સુદાપઈ સજાવ
 પાણિ નું પ્રકરણી કલિસિ, વિરનારખજઈ પ્રગલ. ૮
 નાપ તખુ ગુણ આજાં કામ અર્જત તેલ,
 એમ મનુન કમારજુ, સાંભળજે સદુ કાઈ ૯

ત્યાજ ૧૩

સમયમુર કઈ સાધના એ કુળજાવા બધુ બાનિ ૧
 પ્રથમ ખા. ૧૨૧ મજત નિ બીજાની કઈ પાનિ. ૧૪૧

—સવન ૧૬૫૪ વર્ષે સિત્તવરણ્યાં બી રનબનીઈ બી મુદનસન
 મમ્મીપર મીડાસીપતિ માર્કિ નાણાકીન આજબરસાદિધરમુકુ
 પ્રથમપરપારક બી ૬ જિનનર્મદ્યારિ સરિશરણાં સાર્દિસમલ સવરન
 જાણિ અપ્રમાય બી જિનનિદસરિસરિશરણાં સિવમુખ પેડિન
 સાસવદ અગ્નિગિયુ વાં મમયમુરમગ્નિયુ બી તેમજો—વારનગ
 નાણવિપસાસરિશર મયુઅ એવી એમ ખા. ૧૨૧

ફલા.

દામભીર મુખમણ્ણી, પ્રેમુમ તોરા પાય, ૧
હિવિ ખીજો ખંડ બોલિસ્યુ, સાનિધિ કરિજો માય
સલભામા હરિભામિની, પ્રેમી કુમર પ્રતાપ,
અણુપ અદેપાઈ કરઈ, સઉકે માં સતાપ. ૨
અન્ય દિવસ ભાભાસંભી, ત્રસલક આડિ નિવાડિ,
ત્રુટ મુટલે પાટલક, પરી રીસાણી હાડિ. ૩
ગનહત્યો દે ગાલસું, નયણે વરસઈ મેદ.
ચિતાતુર બર્ષસી રવી, દુખિયા લક્ષણુ એહ ૪

*

*

*

*

હાલ ૨૧.

સત્ર પ્રકરણુ તણી સમતિ, અથ કીધઉ જાણિરે,
દેવગુર મુઝ કરિ આનિધિ, અડયઉ તેણુ પ્રમાણુરે ૧૯

અંતે—

હાલ ૨૨ રાગ ધન્યાસરી.

આહમઈ અગિ એ કલક, સળ નઈ પ્રજૂત અધિકાર,
સોહમ મામી ઉપદિસ્યઉ, જાનુનઈ સુવિચાર,
સુવિચાર સુદર મુનિ પુગદર, સોભાગી મહિમાનિલા,
ચારિત્રપાત્ર મહાત મુનિવર, સકલ સાધુ ગુણે ભલા.
ગિર્યાતણા ગુણુ ગાવતા, મુઝ હીયઉ હરખઈ ગહગલક,
ગણિ સમયસુદર કહઈ સઅધ, આહમઈ અગઈ કલક ૧
સળ પ્રજૂત ગુણુ ગાવતા, હપ દોહગ ગયા ફરિ.
રિદ્ધિ સમૃદ્ધિ સુખ સપદા, પ્રગટયમ પુણ્યપદ્મ,
પ્રગટિઉ પુણ્યપદ્મ ધરિ ધરિ રલિય રગ વધામણા,
નવનવા ગીત વિનોદ ઉઝવ, ધવલ મગલ આતિ ધણા.
ત્રી કૃષ્ણનદણુ જગઆણુદણુ, ધ્યાન તસુ મનિ ધ્યાવતા,
ગણિ સમયસુદર કહઈ આણુદ, સળ પ્રજૂત ગુણુ ગાવતા. ૨

શ્રી ખરનાર ગઠ દીપ્તો દિન દિન અધિકાર વાની

શ્રી ગિરનાર સંગીત, જગત સુખદાતા,

જગત સુખ દાતા, પદવી પ્રાપ્તિદાતા સુખદાતા દીપ્ત

તમારો દીપ્તિદાતા તમારો જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા

તમારો દીપ્તિદાતા તમારો જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા

અર્થ સુખદાતા દીપ્તિદાતા શ્રી જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા

શ્રી સુખ સુખદાતા જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

[(આવ પ્રત્યક્ષ વસ્તુ એ છે કે)

દિવ્યસુખદાતા દિવ્ય પદ્મિત સુખદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

—સત્તરમી સુત્રી ૧૬૫૬ વર્ષે શ્રી ગિરનારસંગીત દિવ્ય શ્રી સત્તરમી

શ્રી મહા ખરનાર મહાધીપતિ શ્રી દિવ્યસુખદાતા દીપ્તિદાતા શ્રી જગત સુખદાતા

જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

—સત્તરમી સુત્રી ૧૬૫૬ વર્ષે શ્રી ગિરનારસંગીત દીવ્ય શ્રી સત્તરમી

શ્રી મહા ખરનાર મહાધીપતિ શ્રી દિવ્યસુખદાતા દીપ્તિદાતા શ્રી જગત સુખદાતા

જગત સુખદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા દીપ્તિદાતા

—૩૮-૧૦ અને ૧૯-૧૭ ત્રી,

—લિ૦ મુનિ દ્વદ્ ૩૨-૩૦ વિ. ધ.

—સકલ પડિત શિરોમણિ પડિતોત્તમ પડિત ત્રી શ્રી શાંતિવિ-
જય ગણિ શિષ્ય પ. પ્રતાપ વિજય લિખિત કૃષ્ણગઢ નગરે ચિતામણિ
પાર્શ્વનાથ પ્રસાદાત્ મવત ૧૭૮૭ વર્ષે મામ ચૈત શુદ્ધિ ૬ શુક્રવાચન
શ્રીગત્તુ ભાવ

—સ ૧૭૬૧ પોમ વદિ ૧૩ લિ૦ ૨૫-૧૫ મો૦

—કુલ ૨૩૮ કડી. લિખિતા શ્રી પટ્ટણા નગરે-સવત ૧૭૧૨
વર્ષે માધ માસે શુકલપક્ષે ત્રયોદશી તિથૌ મગલવારે શ્રી ખરતરગચ્છે
શ્રી જિનમાણિક્યસરિ શાખાયાવાદીદ્ર શ્રી ગુણુરત્ન ગણિ તત્ત શિષ્ય વા૦
શ્રી શ્રી રત્નવિશાલ ગણિગજેદ્રાણા તત્ત શિષ્યમુખ્ય વાચનાચાર્ય ત્રી
પ લખિધવિજય ગણિનામતેવાસિના ૫૦ મહિમોદય ગણિના લિખા-
વિત. લિખિત ૫ કલ્યાણ મુનિના પરોપકારાય સુત્રાવિકા પુન્ય પ્રભા-
વિકા વીરો પઠનાય શ્રી સીમધર ચામિપ્રસાદાત્-૩૧-૧૧ અનત.

—અથાગ્રથ સખ્યા ૮૫૦ મવત ૧૬૯૨ વર્ષે આમોજ મામે મેત
પમે ત્રિતીયા તિથૌ સોપર નગરે લિખત ઋક્ષ શ્રી વાણુવીરજી ૧૪-૧૩
માગી પાસે છે આ કવિના સમયમા લખાયેલી છે.

—મે ખડ-ઉમયખડ મીલને ગાથા પ૩૫ દાલ ૨૬ શ્લોક નવ
સખ્યા ૮૦૦ અકે આદિસર્ધ પૂરા સવત સોલ ૧૬૭૦ વર્ષે ૬ માર્ગ
સિર મામે કૃષ્ણ પક્ષે પચમી તિથૌ વાર સોમે લખિત રત્નભતીયં
લખિત (સારી પ્રત ને જૂની પ્રત છે) ૩૨-૧૧ લી

(૩૫૬) +દાનશીલ તપભાવના સવાદ-સવાદશતક મ. ૧૬૬૨

માગાનેગમાં.

આદિ—

પ્રથમ જિજ્ઞેસર પાપ નમી, પામી સુગર પ્રસાદ.

દાન સીયલ તપ ભાવના, ઓવિસ મહુ સવાદ.

વીર બિજુદ સમોસર્ગી રાજમહી ઉદ્યાન,
સમોસરણ દેવે રૂપો, મેઘ મી 'વર્દમાન. ૨
ઘેડી બારદ પરધા સુલિખો મી જિનવર્ણિ
દાન દે જમિ । બીડો, મુઝો પ્રજા જખાનિ. ૩

* * * / *

અનુ—

સોલેસે બામ્બક સમ રે સામનેર મઝર
પદમપદ્મ સુપસાદેરે, એક મુખે બધિયારે ધર્મ દિવે પદે.
સોદમસર્ગમ પરધા રે અસ્તર મઠ કુલ્યદ
સુમપ્રભાત ૫૨ પરમી રે મી જિનવર્ણ સહિદ રે. ૫
તાસ સીસ અતિ દીપતા રે, ચિનવત જસવત
આચારજ અઘી કઠારે જિનસિદ સરિ મદત. ૫
રવમ સિખ મી પૂજના રે સત્સચ્ચદ તસ સીસ
સુમપસેજ વખતે જલે રે સમ સમ સુમગીસો રે ૫ ૪
દાનસીસ તપ બાવના રે સરસ રસો સવાદ
બલુનાં મલુનાં બાવણ રે રિદિ રથુદિ મુપસાદો રે ૫ ૧

—સન (ખ. ૩૬૨ જે પ્ર ૩ ૧૧ સઝવખણ, કૈત્ત બધિ
સ બામ ૩)

—સ ૧૭૪૭ વર્ષ ૫-૧ અનત.

—પદિત સુનિસેમ અલિના બિખિત—સુઆવિત પુરુષરમ

વિદ્યા બાદ કેસરી પદ્યાવ. ૫-૧૩ ખાલી પાસે છે

નમધાણી તીથસ્તોત્ર ૪ દાનુ સ ૧૧૧૨

બાધિ—

પાપ પ્રજુમુરે મી પદમપદ્મ પાસન, ગુણ ગાઉરે અગી મન શુભ બાવના,

ધ પાણીરે પ્રતિમા પ્રમદ ધણ પછી તપુ ઉનપનિરે સુલિખો બધિ મોદમખી,

મોદમખી એ જાન સલુખો કુમતિ સમ બાગરવ

નિરમખે બામ્બક શુદ સમદિ મી સન સાસન અખમ

ધ્રુમદેશ મંડોવર મદાગત મુર રાજ સોદએ,
તિહાં ગામ એક અનેક ધાનિક ધંધાઓ મન ગોદએ.

૧

x

x

x

x

અતે—

સંવત સોલ વાસઠિ મઘ, જન કાંધી હો મઘ માલ મજારિ,
જન્મ સક્ત થયો માદરો, દિવ મુજનર્મ હો માગી પાગ ઉતારિ મો. ૨૩

કવચ.

ધ્રુમ શ્રી પદ્મપ્રભુ શ્રી પામ માગી, યુગ્યો સગુર પ્રસાદ એ,
મુલગી અર્જુનપુત્રી નગરી, વરધમાન પ્રાસાદ એ,
ગજરાજ શ્રી જિનચંદસરિ, ગુરુ શ્રી જિનમિથ સૂરિસરો,
ગણિ સદનચદ વિનેય વાયક સપયસુદર મુખકરો.

૨૪

—ગુ વિ. પામેથી રા ગણાનાથ પ્રેમચંદ મોદીએ મેળવેલી પ્રત
પરથી ઉતારેત નકલ જ. જે કો હેરદત્તા સ ૧૯૭૪ પુ ૧૪
અક ૪-૫-૬ (સને ૧૯૧૮ ના એપ્રિલથી મેના એકત્રિત અક)મા
પૃ. ૧૭૮ ઉપર મારી ટિપ્પણી વિવેચના સહિત પ્રસ્ટ થયેત છે

(દુકમા માર એ છે કે ઘણાણી નીચેની કૃત્તિ સ. ૧૬૬૨ મા
જ થઈ તે જ વર્ષના માલ મામમા કવિએ તેની જાત્રા કરી. તે ગામ
ધ્રુમદેશ (૧) મંડોવર (૨) મુ રાગના દેશના આવેલું છે (આ સુગ્રામ
નિરોહીની મઘીપર સ ૧૬૨૮ થી ૧૬૬૭ મુધી રહેલા મહારાવ
સુલતાન જણાય છે. જુઓ મિંગોલીકા ઇતિહાસ પૃ ૨૧૭ થી ૨૪૪)
તે ગામમા દુધેલા નામનું તળાવ છે, ત્યાં જોખર નામનું દેહરું હતું.
તેની પાછળ જોડના એક બોયરૂં નીકળ્યું અને તેમાંથી પરપરાગત
મૂકેઓ નિધાન મળી આવ્યો તે તેમાંથી પ્રતિમાઓ સ ૧૬૬૨ ના
જેક સુદ ૧૧ ને દિને નીકળી (ચેત્રી વર્ષ પ્રમાણે) સધળી મળી ૬૫
પ્રતિમામા કેટલીક જન અને કેટલીક સન હતી, જૈનમા મૂવનાયક પદ્મ
પ્રભુ અને પાશ્વનાથ હતા, એક ચૌમુખ અને ૨૪ જિનની પ્રતિમા
૨૨

(મજીસધે) હતી. બીજી ત્રીસ જેન પ્રતિમા કે જેમાં બેડ કાપ્સ
મિયા રહેતા તે સિવાય બોમ્બૌસ પ્રતિમા બીનશમની-જિનની હતી.
કુલ આમ ૪૬ જિનપ્રતિમા હતી તે સિવાયમાં છે જાત, ઉપર
(સિવ), ચક્રવર્તી અભિષેક કસિદા અર્પનારેશરી વિનાયક (મજુપતિ)
જોમ્બૌ, શાસનરેવણ વચરેની જેન જેનેતર હતી આ જિનપ્રતિમાઓ
પાંચ શામળો નામે અદ્વૈત બદુઆર (જિન્દુસાર) અધિષ્ઠાત્ર કુલા
અને સપ્રતિ શામળોએ બરાબી હતી અને તે પ્રતિમાઓ પરિકર-ધૂપ
પાત્ર વગેરે પણ તે સમયનો હતો. બે ધુણ પ્રતિમા પેઠી પદ્મપત્ની
પણી મુર હતી. તે સપ્રતિ શામળ કે જેને અર્ધસંસ્કૃતસૂરિએ પ્રતિજ્ઞ
કર્ષે તેમની બાતવેલી છે. વીરખુ બધે ગળ આર્ધસંસ્કૃત સૂરિએ મદ્યમુદ
૮ ને સંસ્કારે શામળમુદે પ્રતિજિત કરી એવી સિંધ તે પર જળમ
છે બીજી પ્રતિમા પાપનાયની સ્વેન-અમ્બુન સેનાની છે-એ અમ્બુન
પાસ આ અમ્બુનપુરી-પાપામીના શામળારણ છે તે અદ્વૈત બાતવેલી
અને વીરખુ ૧૧૦ માં મર અદ્વૈતમુદે પ્રતિજિત કરી છે આ તીર્થની
ઉત્પત્તિ મ ૧૬૫૨ માં અધ્યક્ષે આ પ્રતિમાઓ આજના રીને મળી
આવી એકલ પાપામી-અમ્બુનપુરી નામના ગાદપાના ગામમાં નું તીર્થ
અમ્બુ અને ગામેશામના નામ ત્યાં આજના શામળ અને અદ્વૈત પાડીના
લખમના નામની પ્રતિમા પ્રતિમાનાં કસિદા કરણ સિંહ કૌર્મ અધિક
કસિદા એ સપ્રતિજિત છે વિના મારે શુભે કે તેરમના વપરાશ અધિક)

(૩૫૫) નજાર મરમુદમુદનો શામળ ૧૬૬૫ ૭૬ ૧૫

આમરમ્બ

આદિ—

સિદ્ધારથ સંહિકાનિયો મગધીર બમવત

વર્તમાન તારકપાની પ્રજાએ માં અસ્તિત્વ

૧

તમ મજુપર કોલમ નમે સપ્રતિ તમા અગર

શામળેશ્વર સરવા મખી, વા નામ વિચાર

૨

વીણાપુસ્તકધારિણી, સમર સરસુત માય,	
મરપને પડિત કરે, કાલિદાસ કલિવાય.	૩
પ્રણમે ગુર માતા પિતા, જ્ઞાન દષ્ટિ દાતાર,	
કીડીથી કુંજર કરે, એ મોટા ઉપગાર.	૪
ગારડ ફણીની મણિ ગ્રહે, તે જિમ મંત્ર પ્રભાવ,	
તિમ મલિમા મુઝ ગુર તણે, હ મતિ મઠ સ્વભાવ.	૫
મુઝને મુમતિ જગાધ્યો, ઉઝ ઉઝ રે જાઝ	
ગુન વરણિ ગુરવા તણા, દુ તુઝ પૂરસો પૂઠ.	૬
તિણ મુઝ ઉઘમ ગપનો, પપોને જિમ પપ,	
એક લાભ વલિ કહે સમતિ, દુધ બર્થો વલિ રા. ૧.	૭
કરકડુ રાગ દુમુપ નમિ ને નિગ્ગધ સુદ,	
મણ નામે ઉત્તમ દવા, ચારે પ્રત્યેકયુદ	૮
ચારિ તી અચારે ચતુર, મોટા સાધુ મહત,	
ચિદ પડે કહો ચરિત દુ, જિમ પામ્યુ ભવ અત	૯
ચાર પડ એ ચક્રપર્ષ ચિદુ ખડે પરિમિદ,	
પ્રથમ પડ કરકડુનો સામસો મને વિસુદ.	૧૦

x

x

x

અંત-પ્રથમખંડ. લાલ ૧૦ ગગ ધન્યામરી.

ધમ છુપમથી પ્રતિયુઝ્યો. નલિ કીધો મસ્તકિ લોચ,	
રાજરિદિ તણ જિમ પરદરી, અનિ બસો એહ આસોચ,	૧
—મુનિવર વદીરે કરકડુ સાધુ સુસુદ, પહસો પ્રત્યેકયુદ—મુનિ	
કલપડઉ ઉધો મુદપતા દેવતા દીધો વેસ,	
વયરાગે અયમ આર્થો ધર્મ ભવક જનનઈ ઉપદેસ.	મુ. ૨
કરકડુના કેતા કર એકે જીમે ગુણ વપાન,	
એકકા ચારે ચાઈસ્યધ, એહ ખડ ચક્રધે જનન.	મુ. ૩
ગજ વડા પરતર ગુર વડા, જિનચદ જુગપરધાન,	
જિનસંહ સાર સુજસ માયું, જસ દીધો અગ્નર માન.	મુ. ૪

આમરે ધાનક દીપત્ય બીઆતી લમવાય
 શી વિમલનાથ ખરણથી આનિ પુરી મનુર મરણાલ, ૫
 સવત કોસે બિરસે ગમિ મમ હાગુન માર,
 એ પ્રમમ ખડ ગેગે બોલે, સિદ્ધ ચોમ ને જુદજાર ૬
 એ પ્રમમ સિંચ બી પૂન્યનસ અંજી શાન્ધવદ મુનિદ,
 તે સતગુરુ શુપસાડી શુભ સદા શુદ્ધ આનદ ૭
 એ લાસ ને રસથી બળી પન્થાસિરિ એ રામ
 મંજી વ્યમમથુર હમ બળી શી સમ શુભસ શુભામ ૮

—પ્રથમ ખડ કરકુ સાનતે સપૂર્ણ સપમાના, રખત મેલે ૨૨૫

× × × ×

સદા ૮ શિવ કદળી જામિ દુ વાળ—શાદી લાસ

કુમર નામ મુનિજર તમ બીને પ્રવેશપુષ્પારે
 પ્રતિપૂર્ણ કિંકરણ મળી શાન્ધ પામે મન શુદ્ધિરે, ૧

(બનિય છવ પ્રતિજ્ઞાના ખાં)

શીમ મારગ આલેખો નિગતો થસિ રેમ પ્રદેશરે
 બનિય છવ પ્રતિજ્ઞાના આપે પર્મનો પખેસરે ૨
 શુભ માત્ર મન મદિમને શુભતાં નિત ની અપારે રે
 વરકી રે મિત્રા વસ નિર્વા મારગ શુભવિજયરે રે ૩
 શાન્ધ કોસે વ્યાસક શુભે મેમ જી નેશમ શુભચરેરે
 બીજા ૧૬ રેગે મલો અપામગ નમર મલરે રે ૪
 થી મળે પસતરણે, શરે શુભપ્રધાન જિતમદારે
 શી જિતનિદ શુભીમા પ્રત્યે નિતમ શરજ મલો રે ૫
 શાન્ધવદ શુભગામ ને પગ હાપિય ગરેરે
 શુભમથુર કને સમનો સદા તાન પ્રતાપ આરેરે, ૬
 લાસ જામી એ આલમી પન્થાસિરી રમિ મલિરે,
 શાન્ધવદ કદ જાજા, નરનારી મન રિરે ૭

—હળીય ૧૬ કુમકજવો સંપૂર્ણ

ઢાલ ૧૭ રાગ ધન્યાની બગી બળવે વનાં એ ઢાલ.

મુનિવર પાપ નમુ, નમિરાજ રિપરાય,

નમિરાજ સજમ લીયો, ચઢત મન પગમાણુ

સુ૦

ચક્રે પડ ચિહ્ન સાધના, ગુણુ ગાયત્રિ અમિરામ.

૧

ઈંદ્ર પ્રમસા ઇંમ સુણી, કાચો નહિ અહકાર

ત્રીજો પ્રત્યેકયુદ્ધએ, કમ કમ કરે વિહાર.

૨

વિમલનાથ પરસાદથી, શ્રી ઉગ્રસેનપુરમાહિ, મુ૦

ગર્યો ગચ્છ ખરતરતણો, દિન દિન અધિક ઉછાક.

૩ મુ

યુગપ્રધાન ગુરુરાણ્યા, શ્રી જિતચંદ મુનિદ,

સકલચંદ સુપસાહિલે, મુજમન પરમાનંદ.

૪ મુ.

ત્રીજો પડ પૂરો થયો, નમિ રાજ અધિકાર,

સત્તરમી ઢાલ સુહામણી, સમયસુન્દર સુપકાર.

૫ મુ

—નમિ રાજધિકાર તૃતીયપડ સર્વર્થ સર્વ ગાયા ૩૩૩

(પ્રત મ. ૧૮૯૯ ની માથી) (નમિરામ ૧૮-૨૧ વિ. ધ.)

ઢાલસુતા આઠમી. ગુ૦ ત્રટક કરમની કોડિ, સાધુ ગુણુ ગુરુવારે

અરણુ નમઃ ચિહ્ન સાધના, ગુ૦ સમયસુન્દર કરજોડિ.

સા૦ ૨૫

ઢાલ નવમી. રિખમપ્રભુ પૂજિત એ એહની.

કરકંડ ૧ કુમુલ ૨ નમીએ ૩, નગાય ૪ નામ પ્રમિદ,

મહામુનિ ગામએ એ

ચિહ્ન ખડે કરિ વર્ણવ્યા એ, આરે પ્રત્યેકયુદ્ધ ૦ મહામુનિ ૧

ગાતા પરમાણુદ, મુગતિ સુખ પાઈય એ—પામીએ એ—આંકણી.

આરે ચક્રગતિ દુખ હરખએ, તારણુ તગણુ સમય—મ૦

નામ જપતા જેહનઉનો એ, જનમ જપતા જેહનઉએ,

જનમ હુયક (હોવે) સુક્યત્થ—૨ મ૦ ૨

સોલસક પાંસઠિ સમઘએ, જેહ પનિમ દિન સાર,

મ૦

ચક્રચક્ર ખડ પૂરક થયકએ, આગરા નયરમજાર.

મ૦ ૩

વિમલનાથ સુપસાહિલએ, સાનિધિ કુશલસૂરિદ,

મ૦

આરે ખડ પૂરા થયા એ, પામ્યક પરમાણુદ.

મ૦ ૪

દેસ પ્રેસે દીપવા એ નાગાગોત્ર કૃષ્ણર,	મ૦
શી સમ બાસુરધરા એ કલવત પરિવાર	મ ૫
સારસાદ મુલે ભલા એ સમન્વયક સુવિમાર,	મ૦
વેલતજી આમદ કરીએ કાપડ મથ અપાર	મ૦ ૧
શી ખરતાર મઠ રાજ્યો એ મુમખાન જિજ્ઞાસુદ,	મ૦
શી જિનસિધ સૂરીસરએ મિર પ્રતપક રવિચં	મ ૭
પ્રથમ સિધ્ધ શી પૂજનક એ સહસ્રચંદ્ર મુણિદ	મ૦
ત્રણ સીસ વચ્ચે ભણીએ એ સમયસુદર આણુદ,	મ૦ ૮
આરે પ્રયેકમુદના એ એ આરિદા ખડ	મ૦
આરે ખડ વિસ્તરદેએ જ રવિનેજ અખડ	મ ૯
સાંભળતાં સુખસપ્ત એ ભણતાં અધિક કલ્યાણ,	મ
કિન કિન સમ ઉદય ધણુદ એ જ્ઞાનદીપ વિગણ,	મ ૧૪

કલિથી પ્રયેક પ્રમાણ મઠ પ્રયેક મુદ્ધ મુર્બ ખડ સર્વ-
મુર્બપિ ખરુ સર્વ દામ જપ સર્વ માથા ૮૧૨ સર્વ મથામથ મોક
૧૧૨ સવત ૧૭૧૨ વર્ષે માસિર વદિ ૬ કિ સોમવારે શી મુર્બ
ખરતરમઠે શી જિનરાજ સુરિજિ. સિધ્ધ માનવિજય સિખત શી
દ્રણપુર મથે લીપીકૃત શીસ્ત્ર કમ્પાણમણ. ધણી ભૂની પ્રત કમ્પી
દ. જો. પાસાથા જા. જ. રન. રે. જા.

—સ ૧૮૬૬ શણુક મુદિ ૧ સનિવાસરે, સિખતમ મુસલ
મથામથ પાસાથ સમનદ દુમઃ જોસવાજ મુલે મુખભવતિ.

(૬ થા જોક નાનો જોપો.)

—સવત ૧૭૭૭ વર્ષે મિતી કાલી મુદિ ૭ કિ ૫ સમયધીર
મણિ સિખત શી દરદેસર મામ મથે પા. ૨૨-૧૭ જા. દ.

—કલિથી નમાઈ અઠાણિ સખે સર્વમથા ૨૨૫ મુર્બ
પ્રયેકમુદ—સર્વ મથામથ ૧૨ સ ૧૭૭૧ વર્ષે મિત્ર-વદિ ૬
મોવારે—જિ ૫ પનકાકેન ૨૧-૧૧ મારીયાપર

—૩ -૧૫ શી. ૩૦-૧૫ જા.ત.

(૩૫૬) મૃગાવતી ચોપઇ ચ. ૧૬૬૮

આદિ—

સમરૂં સરસતિ સામિની, પ્રણમુ સદ્ગુરુ પાય,	
એ કરજેડી વીનવું, માણુ એક પસાય	૧
સરસ વચન દીઉ મરગતિ, સુણતા અમીય સસાણ,	
સદ્ગુરુ પણિ સાનિધિ રૂં, નિગમલ દિઉ મુજ ન્યાન.	૨
રાખ પ્રજૂતની ચોપઇ, પ્રત્યેકમુદ વપાણ,	
નિમ પગમાણઈ આડીયા, તિમ આડો પરમાણુ	૩
દાન સીલ તપ ભાવના, આરે ધરમ પ્રધાન,	
મીલ સરીયો કો નહી, ઈમ ખોલઇ ગ્રંથમાન	૪
કનકકોડિ કો દાન દિઇ, કનક તણો જિનગેહ,	
મીલ અધિક એ બિહુ થકી, ઈલા કો નહીં સદેહ.	૫
અહસ ચક્રેસી સાંધુનઈ, પડિલાબ્યા ફલ જેહ,	
સુકલ કસિણુ પખિ દપતિ, છમાડયા ફલ તેહ.	૬
અહચકિ ઈંદ્રિ સેવા કરઇ, જે પાલઈ સુધ સીલ,	
ઈહ ભવિ પૂજા ફલ લહઇ, પરભવિ પામઈ લીલ.	૭
પ્રહ બીહી સહુ કો જપઇ, સીલવતના નામ,	
આહી અંદનખાલિકા, હતાદિક અભિરામ	૮
તેણુઇ કારણિ ભગતિ ભણુ, મૃગાવતી ચરિત્ર,	
સાવધાન થઈ સાંભલો, જનમ કરઉ સુપવિત્ર.	૯

x

x

x

x

ઢાળ ૧૩—છતિશ્રી મૃગાવતી ચરિત્રે ભારડપથી સહરણુ, તાપ-
સાશ્રમ ૧૪ વર્ષ નિવાસ, કોસળી નગરી સમાગમ વર્ણુનો નામ પ્રથમ
ખડ સપૂર્ણ

શ્રી જિનકુસલ સરીસર, સુણિ મોરી ચરદાસ,
મુઝનઈ આલસ ઉપજઇ, મતિ પણિ નહીં પ્રકાસ.

ઉઘસીન નન માનફ કદો કીમ કીમજ બોદિ	
નું સારુ જામિ જામનો, પૂર્ત વખિત કાદિ	૨
પરનો એક મઈ પોરીક નમર મરોર મમર,	
ગેદ માપે પુઠો વરત, ઈમ અનેક પ્રકાર	૩
તેજુષ વગતજ મઈ પ્રારથો સમરથ સાદિય જાણિ	
મઈ બીજે ખડ માડીક નું સિધ આદિ પ્રમાણિ	૪

x x x x

દાસ ૧૩ રામ ધન્યાસી હોરે વાખાએ નહન દીધિ એ દેસી.	
સીધ પાસર્ધરી મુખ સીધ મુખાવની પાસ	
મુખ સમાપિ વસત્ત મોક સપસા બપ ઉપજતાં યજર્ધરી.	૫
જાડ પ્રવાતકકક પડિત બાદિરિ, વેરી સમામ ન દોષ	
હિંમન કુમર મુખાવની શબ્દી, નમરમાદિ સદુ જાહરી.	૬૦
સીધ પ્રમુખસ સદેક કષર્ધ સપસા સીધ સપ સુવ દોષ	
સીધ રતન રતો રડી ખરિ સીધઈ નવનિધિ જાહરી.	૬૦
જુમખાન જિનઅદ સ્ત્રીસર, જિનસિધ સ્ત્રી જસવદ,	
બીજે ખડ આદિ પ્રમાણિ સતતશ્રી સુપસાદિરી.	૬
તેરમી દાસ રામ ધન્યાસી, મુખાવની બાણુદ પાતજ	
બીજે ખડ મપો એ વાર, સમવસુદર હુણુ મજર્ધરી	૬

—છતિમી મુખાવની અરિતે દિલીપ ખડ સંપર્ષ

૬૬—

શ્રી જિનસતસરિ જામનો દવસ પ્રજુમું તસ પાવ	
અખડ કર અસરવાહી, જુમખાન કદિવાવ.	૧
જાડી મોસદિ જોમિની રેખાસ જાવન	
નાખઈ ન પડક વીજલી, મોક કદક ખનખન.	૨
૧૩ બીજા સનિધિ કરી, િમ શ્રી કુસવસરિદ,	
તિમ બીજઈ કરમનો વાજે હું ખમિ હું ખનિમદ.	૩

સાવધાન થઇ સાંભણો, કહું ત્રીજો હવઇ પક,

પીરપડ ધૂનપિણુ મિલ્યા, રસ ઉપજઇ પ્રચંડ.

૪

રાગ ધન્યારી સાતિજિન ભામણુઇ બાઈ એ દેશી

'મૃગાવતી રાણી ગુણુ ગાયા . .

*

*

*

સહર વડા મુવનાણુ વિસેપા, કાન સુખ્યા અગ દેખ્યા બે,

૮૦

મુમનિનાથ શ્રી પાસ જિણુદા, મૂલનાયક સુખકદા બે

મૃ ૮૨

ખરતર સઘ બજા મુલનાની, નગર મુખ્ય દીવાણી બે

સિંધુ આવક મદા સોભાગી, ગુરુગચ્છડેરા ગાડુ રાગી બે

મૃ ૮૩

જાણુ આવક તે જેસતમેગ, મરમ લલઇ ધર્મકેગ, બે

કરમચંદ રીડડ જાણીતા સાહ વસઇ સુવિદીના બે

મૃ ૮૪

સંશિપૂરવ મરૂદર ગુજરાતી, દાસ નવીનવ ભાતી બે,

ચતુર વિચક્ષણુ તુમહે હોઈ, દાસ મ ભાગજો કોઈ બે

મૃ. ૮૫

ભાગી ચૂડિમઇ નહી સકારા, છુટિ લટિમઈ જ્યુ હારા બે.

ભાગઇ મનિ ન સોહઇ વયગમી, નિમ ન સોહઈ દાસ ભાગી બે. મૃ. ૮૬

કનકમુડી નગ વિહુણી, રસવતી જેમ અલૂણો બે,

કતવિના જિમ નારિ વિરગી, રાગવિણુ દાસ ન ચગી બે

મૃ ૮૭

મીડી દાસ રાગસિહ મેલી, નિમ મિત્રી દંધ મેલી બે,

તેડ બાણી દાસ રાગમિહ કહયો, ચતુર તુમહે જસ યેયો બે.

મૃ ૮૮

*

*

*

.

અતે—

ખારમી દાસ ખડ ત્રીજની, સમયસુંદર મનિમાની

બે. ૨૧ મ.

શ્રી ખરતર ગચ્છમવ દિણુદા, યુગપ્રધાન જિનચદા બે,

૨૨ (૮૯)

શ્રી જિનમિદ સરિ સોભાગી, પુણ્યદયા જસુ જાગી બે.

૨૩

પ્રથમ શિષ્ય શ્રી પૂજ્યા કેગ, સકલચદ ગુરુ મેરા બે,

૨૪ (૯૦)

તસુ પ્રસાદિ થયા મંથ પૂરા, પ્રગટ્યા સુજસ પહરા બે.

૨૫

સોસસઈ બા સઠ વરૂં, ઘૂઈ જડપા ધણે દરો ને. ૨૬ (૬૧)

મમવતી મરખ વજા મિદુ ખડે ધણે આનહ ધમડે ને. ૨૭

મેદવણેસિ મરખા મુખતાં મળતાં નહ વલિ સુખતાં ને. ૨૮ (૬૨)

સમમસદર ઘઈ સમ આસીસા રિદિ રિદિ મુખતીસા ને. ૨૯ (૬૩)

સર્વગ્રંથા ૨૧૧ છંદિ મુખવતી મરિએ મહ પ્રવેશન વમમસ-
ખમ મી વીરામન, મુખવતી દીશા ઉવન જાવજન મહણ, મુખવતી
વહના કેવલેપતિ. તનિયાંણુ વર્ણનો નામ તુલિખમડ સંપૂર્ણ દાસ ૧૨
ગ્રંથા ૨૧૧ પદેશમાં ૧૩ દાસ, ગ્રંથા ૨૬૬ બીજામાં પણ ૨૬૬
ગ્રંથા ને દાસ ૧૩ બીજામાં દાસ ૧૨ ગ્રંથા ૨૧૧ સર્વ મળી ગ્રંથા
૭૪૪ દાસ ૩૮—છાં સ ૧૬૪૪ ૧ ૨૫ ૫ ૧૫. મુ. વિ.
(૩. રત્ન. જોસ. લી)

[છંદિ મી મુખવતી એકાદિ સંપૂર્ણ સર્વ ૫૬ ૩ દાસ ૩૮
ગ્રંથા ૮૫૫ સર્વ શ્લોક ૧૧૧૦ સ ૧૭૧૫ વર્ણેતિ મમસ મી આમ
રમિ મધ્યે મળિ વિનીતકુસલ લખિત મીસ્તુ ભાવ. ૧ ૨૧ ૫ ૧૫)
—સ ૧૭૦૬ આ બ૦ ૮ મુદ્રાંસિ વીરમગમ મધ્યે. ૩૭-૧૨

આ.-૨.

—સ ૧૮૭૧ પા. સ. બ

—સ ૧૬૪ વર્ણે જ્ઞાનરત્ન મુદિ ૩ દિને બહરપતિ વાર ૬ મી
રત્નર મચ્છે । મી પુલ્કમી પ નિનસિખસરિયા પ મી સમ્પિવર્ષન મુનિ ।
તુ સિખ દા । વા મી કેવા રિપિ ઉપાખ્યાવ મી પ સિખવદ તુલિયા
માનકર્મિ સિમિત-(વિ. ૫ બા. ૪૨) —૩૧-૧૨ જૂની પ્રત. અનત.

—સંવા ૧૬૭૫ વર્ણે જ્ઞાનજી માસિ કુલ્યેપથે ત્રેપેતર્યાં નિધિ
સનિવાસરે મી પુર્ણિમાપરે મળુચ શાખામાં મી મી મી બહરક મી મી મી
પુલ્ક મી નૈસામરયરિયા સિખ ૬૩૭ સિમિત મેઘવરા મધ્યે સિપિત
મીસ્તુ-કાશ્યપમસ્તુ દીર્ઘાં બજુ લખા પાઠવો.—૧૩-૧૭ મારી પાને
૭ આ પ્રત કવિનક સમયમાં લખાયેલી છે

(૩૫૭) પ્રિયમેલક (સિહલસુત) રાસ. સ. ૧૬૭૨ મેડતામાં.

આદિ—

દુહા-સોરઠીય.

પણસુ સદગુરુ પાય, સમરૂ સરસ્વતી મામિણી,
દાન ધરમ દીપાય, કલિસ કથા કૌતુકભણી. ૧
ધર્મ આદિ પ્રધાન, દેતા રૂડા દાસિયૈ,
દીધઉ વરસો દાન, અગિહત દીક્ષા આવસરૈ. ૨
ઉત્તમ પાત્રનો એહ, સાધુને દીને સૂઝનો,
લલિયૈ લાંછ અછેહ, આહલક દાન જે દીછએ. ૪
અતિ મીઠા આહાર. સખરા દેખ્યો સાધુને,
સુખ લલિસ્યો શ્રીકાર, ફલ ખીજ સરિખા ફલૈ. ૫
પૃથ્વીમાહિ પ્રસિદ્ધ. સુણિયૈ દાનકથા સદા,
પ્રિયમેલકઅ પ્રસિદ્ધ, સરસ ઘણું સંબધછઈ. ૬
મુણો મિલ્યો જે સચ, એ મુણતા જે ઉંધસ્યમ,
ઉ માણસ અગલિય, કે મુઝ બચનકો રસ નહિ. ૭

આ રામની ઢાલો—(જુની પ્રતમાથી) ૧ રાગ રામગરી-નયર
દ્વારામતિ કૃષ્ણ નરેશ. ૨ પાંચલરી-અથવા કરેરે વિલાપ મૃગાવતી, રાય
કોય છોડાવે-૩ વાહુરે સવાયો વયર હું માહરૂ છ-મૃગાવતીની ચોપમની
ઢાલ ૪ રાગ આસાઉરી સહજિઈ છેહડો દરજણિ મહજિઈતેહડો બાલારૈ
ખર જેખનમાતી-એહની ઢાલ ૫ અલમેલાની. ૬ રાગ વર્ધરાડી. જલા-
લીયાની ઢાલ ૭ સીમંધર સ્વામી ઉપદિસે. અથવા મે વધરાગી સગ્રહો.
૮ સોહલાની રાગ મલ્હાર ૧૦ રાગ દેશખ. ૧૧ રાગ મેવાડો ધન્યાસી.
અતે—

ઢાલ ૧૧ મદનમિ વાસો માહવ માડિઓ રે-એ દેશી.

રાગ ધન્યાસી.

દાન સુપાત્રિ શ્રાવક દીજીયેરે દાને દોલતી હોષ,
ઠીધારી દેઉલ ચઢિયે સાચ કહિ સહુ કોઈ.

સવત સોલ્લ બહુતારિ, મેડના નવર મગરિ,
પ્રિયમેશ્વર વીરય ચોપરે કાંધી ધન આપિતાર. ધન. ૨૪

કમરો માવક કોતકારિ જેમસમેરિ નવો
ચુરે જોગદી વિશ્વિએ ચોપરે મુજ આમદ મુસતારુ. ધન. ૨૬

કલિ ચોપરિ એક વસેલી, સમવટ સર્પાલ જમિ
મીન ચોપરિ જલુ દેખયોરે નદિ સમવટનો કામ. ધન. ૨૭

મી ખસર મઠ સોદાવનાં મી વિશ્વચંદ સરીસ
સમવટ સચુર દોપતારે સમવસુદર તમુ સીસ. ધન. ૨૮

જ્યવતા શુર સનિયારે મી વિનસિદ સરીસ
સમવસુદર તમુ સનિયારે કરીરે ઇમ પમણિ ઉવજીવ. ધન. ૨૯

ભવનાં યજ્ઞનાં બાવસુરે સમવસુદર મુનિએ,
સમવસુદર કલિ સપનિયારે પુજો આપિત પ્રગેદ. ધન. ૩

—સ ૧૭૮૯ પ્ર. ૩ કે. અમ.

—મ ૧૬૯૭ વર્ષે શયલુ માસે કૃષ્ણવર્ષિ હાલસિ કાવસરે
લખિત સોમગવિમલેન ૮-૧૫ વિ. ૫.

—સ ૧૭૧૧ વર્ષે આપિત માસે તૃતીયા મસવાસરે જ
હાલિવિગલ મણિમી વીરવિમલ તત્તર સિખ્ય મુ. કસાલુવિગલ લખીકૃત
મી સામ્ય પાપનાથ પ્રસાદનુ ૫-૧૫ પાલુપુર બ.

—સ ૧૭૪૪ વર્ષે આદ્ય શુક્રિ ૫ દિને શિ મણિ કુલિવિગલેન
મી નિહાળ્યાદ નવર મધ્યે સાધવી વાતનાથ ૧૭-૧૧ પે.

—સ ૧૮૩૭ વર્ષે રસાધવી મહાદેવ પાનાર્થ ૧૩-૧૧ પે.

—૧૧-૧૩ ગરીયાપર બ.

—૬-૧૩ લી. પ્રત બ. ૧૮૧૮ લી.

—૮-૧૨ આમદ બચર શુક્રને ધણી જૂની પ્રત કર્તેની રતન

લિખિત જણાય છે

(૩૫૮) પુણ્યસાર ચરિત્ર સ. ૧૧૭૩ -વિષા.

(૩૫૯) નલદલદતી રાસ. સ. ૧૬૭૩

આદિ—

સીમધર સામી પ્રમુખ, વિહરમાન જિન વીસ,	
અટ્ટી દીપમાલિ સાસતા, જ્યવત જગદીસ.	૧
કોડિ દોઈ વલી કેવલી, સહસ કોડિ દોઈ સાધુ,	
સપ્રતિ સયમ પાલના, ગુણુમાણુ સમુદ્ર અગાંધ.	૨
આદિનાથ જિન આદિ દે, અકવીસર્ધ જિણુચદ,	
સહુ દિસર્ધ બાવન ચતુર, સહુ ગણધર સુપકદ,	૩
જિન ચક્રીસ તણા યતી, લિખા અઠાવીમ લાપ,	
અઠતાતીસ સહસ અધિક, સૂત્ર સિદ્ધાનંદ ભાપ.	૪
ગણુધર પદલી ગુથીયા, પૂરવ ચક્રિ પ્રધાન,	
તેહનો સાર નમોનાગ તે, ધરમ સહુ કો પ્યાન,	૫
એ સહુનંદ પ્રણુમી કરી, પ્રણુમી સદગુર પાપ,	
સમર સરસનિ મામિની, પામુ જેમ પમાય.	૬
નલદલદતી નારિના, સરસ ઘણુ મ'યધ,	
છ પડે કરિસુ છતા, નિરમલ સીત સુગવ	૭
દલદતી મોટી મતી, નામ થકા નિરનારિ,	
બીજી બર્ધઅર બાપડી, કા સરજી પ્રિતાર ?	૮
આકલ કુચે કુટરે, પગે ન પગા હોઈ,	
અપા કુલ અમૂલ ગુણુ, સિર આડધ સહુ કોઈ	૯
જીભ પવિત્ર કરવા બણી, કહીસુ મતીચરિ,	
બાવક તુલે પાણુ સામળો, હોસિ કાન પવિત્ર.	૧૦

—સ્વયવરા મડપ. વીવાહનણુનો નામ પ્રથમ ખડ સપૂણુ

—રાજ્યહાનણુ દલદતી ત્યાગવણુનો નામ દ્વિતીય ખડ સપૂણુ,
નન સૂર્યપા કરમવતીકલા પ્રગટ, વિપ્રસમાગમન, દલદતીવિરહવિલાપ,
સાર્ય-હાણુ રાક્ષમરજન-વણુના નામ તૃતીય ખડ સપૂણુ

—મુદ્ગમન સાર્યજ્ઞ તાપસપ્રતિજ્ઞેષ સિદ્ધ કેસરી સ્વયં દેવ-
સેકષતિ, નવદશની પૂર્વ-અથ વર્ણન સદ્ગુણ પ્રતિજ્ઞેષ ધનદેવ સ્વામ
વાદસાદાજી શ્રી જયજયપુર સમાગમે નામ યનુર્થ ખડ સપ્તશ્રુ

—૧૫૨૭મી, ચોરમેત્સન પ્રતિજ્ઞેષ દરિમિત્રવિસમાગમન,
સ્વયંવરમડપદારોજ્ય, રૂપિર્ણ્ય સાર્ય કુળસમાગમન દ્વિમધ્ય
નવમેશ્વર નામ, પચમ ખડ સપ્તશ્રુ

ત્રિશાસ્ત્રારજ કહી એકની, દીપ્ત સાત દગ્ધર,
હસાવકાશિક ગૂણ સુગંધી મધ્યવિદેહ ક્ષેત્ર મધ્યર

✽

✽

✽

✽

નવદશની કેરા મધ્યે કલા પાઠ્યનેમ અરિય હો
એ અધિશર તિકાપી ઉપરેં અથ અવિષ્ય વિય કો,
કવિયજ્ય કેરી કિલકાણ્ય અનુરી અધિજ્ય એવું એધિ હો,
વીસર એવો ૭ તમ કથો મિજાદ્યક તેવિ હો,
સમ સમ્યક તે મધ્ય અધીલ નવમી દાય રસાય હો
જ્યાં હો અગ્નિયુ પૂરી મધ્ય વાર જનન તિલાસ હો
સચ્ચત્સંગ અવકુલ બાવસું,

અતે—

દાસ ૧ રેણી ગીજની ૭૬ની.

મુખમર્મ સ્વામી પરપરા અદ્ય કુલા વિચરી શાખ,
કેદારિક મજ્જ કુણ ખસારો બટારી કાયા સુ બાખ,
મુખાખ વગમપ્રધાન જિનઅદ્ય પ્રથમ સિખ્ય તિગેત્યવિ,
જસ એવ વીજ્ઞક નામ પદ્મિન, સુકુમ્ભક પ્રસિદ્ધિ ધણી,
તમ સિખ્ય પળણે સમયમુદર, તજાખ્યાય ધસિપદિ,
વાત્સનાયારીજ હવનકન પ્રમુખ સિખ્યને બાધર
એવ ધ્યાનજન અદ્યમે, એકાગ્ર નગર મધ્યરિ,
હિન હિન સધામર્ધ દીપ્ત, ખસાર મજ્જ સિધ્ધમાર.

મિલુગાર ધર્મ તણા ધુગધર, દેવગુર રાગી ધણુ,
 રાપમદલ પુત્ર રત અમીપાલ, ખેતસી નેતસી ભણુ.
 રાજસી તેજસી ભત્રિજ તિહાકણિ નનસી આગ્રહ ધણુ,
 ચક્રપર્ષ કાંધી સમયસુન્દરિ નલ દવદતી ચરીત સુણું. ૨

સવન સોલ ત્રહુતરે મામ વસત આણુંદ,
 નગરિ મનોહર મેડતો, જિહા વાસુપૂજ્ય જિણુંદ,
 વાસુપૂજ્ય તિર્થકર પ્રસાદિ ગછ ખરતર ગલિગલિ.
 ગછરાય યુગપ્રધાન જિણુસિધસૂરિ સદ્યુર જસ લહઇ,
 ઉવઝાય પમણુઈ સમયસુન્દર, કીઓ આગ્રહ નેતસી,
 છક્રપર્ષ નલ દવદતી કેરી, ચતુર માણુસ ચિત વસી. ૩

—કવિ શ્રી નલદવદતી શિલોપરિ ચક્રપર્ષ સપૂર્ણ ખંડ ૬ સર્વ
 ગાથા ૯૧૩ શ્લોક સંખ્યા ૧૩૫૦ હાલ ૩૮ (પ્રગ કાં)

(પ્ર કા. વિદ્યા લી પા ૩)

—કવિ શ્રી નલ દવદતી સખ ધે-તાપસદેવકૃત સમમેદી રવર્ણુવૃદ્ધિ
 નલકોશલા પ્રવેગો ઉગ્ર નલ દવદતી દીક્ષા ગ્રહણુ, સ્વર્ગપ્રાપ્તિ કનકા-
 વતી મમીપ દમ મમાગમ કનકવતી વચુદેવ પરિણાયન, ગ્રહવાસ
 કનકવતી કેવલોત્પત્તિ, નલ આગામી બર્વાસિદ્ધિ ગમન-૮-વર્ણુનો નામ
 પદમ ખંડ સપ્રણુ —

પ્રથમ ખંડે હાલ ૭ ગાથા ૧૭૩ દ્વિતીય ખંડે હાલ ૫ ગાથા
 ૧૩૫, તૃતીય ખંડે હાલ ૪ ગાં ૧૩૦ ચતુર્થ ખંડે હાલ ૬ ગાથા
 ૧૨૯, પચમ ખંડે હાલ ૫ ગાથા ૧૭૬ પદમ ખંડે હાલ ૧૦ ગા ૨૦૫
 સર્વ ગાથા ૯૪૧ અથાગ્રથ ૧૨૭૫ પદિન શ્રી ૫ શ્રી કીર્તિકુમંદ
 ગણિ શિષ્ય ગણિ છનકુશલ લખિન-સાદ માણિપદસ તસુ સુત સાદ
 શ્રી સાતિદામ વાચનાય. નવત ૧૭૬૬ વર્ષે કાલ માસે કૃષ્ણપક્ષે તિથિ
 દસમિ દિને ભોમવાસરે ૧૩ પકુને. (મુનિશ્રી નીતિવિજયજી પાસેની પ્રત.દે.લા)

—સપ દાઘ ૪૧ સવમાથા ૬૩૭ સજાક ૧ મેઘામથ મોહ સખા ૧૪૭ શુભ ભવનુ-સિખત કસોરીયા મામે રખરેલીકે પદિ અર્થે.—રખાયા દનિરસીમથ સખે તનુ ઉ સોઝવસે હાકરં મી સિન્ સીમથ તનુવર મી જનોપસિધે તનુ કુવર દેવપિસધેન સપ્ત બુદ્ધ-પુલિમ્મ સેખીતા મી તખમગ્ગે રમિથાપ્પનાં પદિત સ્લાકર સમ્પ પદિ તોતમ પદિત મી ૧ ૮ મી સુર (૧) પાથ રમિથ તનુ સિખ પદિત નપાન સુભવુમિથ તનુ સિખ કાકરમિ સિધિપૂત સ્વપ્પસુદેવર્થ સ ૧૮૩ વર્ષે સાહે ૧૧૬૫ રવર્તમાને માસાવત્ર મૈત્ર વડી વનુપચાસરે દ્વિતીય પ્રકરે સસુમેન તિર્થેત સર્વ મમલ ૫ ૪૧ ૫ ૧૩ આ. ૩

—પ્રથમ ખડ દાઘ ૭ માથા ૧૮૧ દ્વિતીય ખડ દાઘ ૫ માથા ૧૭૧ તૃતીય ખડ દાઘ ૫ માથા ૧૩ અનુર્થ ખડ દાઘ ૬ મા. ૧૨૬ ૫થમ ખડ દાઘ ૫ મા ૧૭૧ ૫૬ ખડ દાઘ ૧ માથા ૨ ૫ સર્વ ખડ દાઘ ૩૬ મેઘામથ ૧૩૫૦—કવિ-સાવિત્રાવળી પ્રતિ ૮૪. ૩૭-૧૩ મે.

—૫ ઉરમ્મર સિધિપૂત—મુક્કમાણ મપે (વિ. ૫ મધાર)

—૩ -૧૧ લીં-૨૩-૧૮ જ્ઞાત. સર્વ માથા ૨૫ સ ૧૮૪૪ વર્ષે હાકુલ સુદી ૩ વર સોમવાસરે

—પૂન્ય જા. માથા ૭ તનુ સિ પાંડવ તમખે સિધિપૂત સિ બા સિપ્પથ માથા ૭ેલા કવેરમ્મક મોતીમ્મક પાનાર્થે મી સુભનવરે સ ૧ મી રાજ્યવલ્લુ રુપે સ ૧૮૧૪ ના કવિત્ર વદ ૫ મુરૌ-પા. ૩૦ ૧૫ સજાક ૫ આ.

—સર્વમાથા ૨૫ સ ૧૮૪૮ વરને હાકુલ સુદી ૩ વર સોમવારે પ્રથમ ખડે દાઘ માથા ૧૭૧ ત્રીતીય દાઘ ૫ માથા ૧૩૫ તૃતીય દાઘ ૫ માથા ૧ ૨ ચતુર્થા ખ દા. ૬ ૧૨૪ ૫મા ખ દાઘ ૫ મા. ૧૭૧ ૭મા ખ દા. ૧ માથા ૨ ૫ સરવ દાઘ ૩૮ માથા ૬ સર્વ ૧૩ સરવ ખા ૬ મેઘામથ ૧૨૫ શુભ ભવનુ-૩૨-૧૪ જ્ઞાત.

(૩૬૦) વલ્લભચીરી રાસ. (ચુપઈ) ૧૬૮૧ જેસલમેરમા.

આદિ—

હુહા

પ્રણમુ પારસનાથનંધ, પ્રણમુ સહગુરુ પાય,	
સમર માતા સરસતી, સદ કર્યો સુપસાય	૧
વલ્લભચીરી કેવલી, મોટમ સાધ મહત,	
ચૂપ કરી કહું ચુપઈ સામલયો સદ સત.	૨
ગુણ ગિર્યાના ગાવતા, વલિ સાધના વિશેષ,	
ભવમાહિ ભમીઈ નહી, લલિયઈ સુખ અલેષ	૩
મઈ સચ્ચમ લીધુ ક્રિમઈ, પશ્ચિ ન પલમ કંઈ કેમ,	
પાપ ધણા પોતઈ સહી, અટકલ કીજઈ એમ.	૪
તઉપશ્ચિ ભવ તરિવાભણી, કગિવઉ કોય ઉપાય,	
વલ્લભચીરી વરણુવુ, જિમ મુઝપાતિક જાય	૫

*

*

*

*

અતે—

જેસલમેરઈ જિનપ્રાસાદ જિહા ધણાડે,	
સોમ વસુ સિણુગાર ૧૬૮૧ વરસ વખાણીયેડે,	
ખરતર ગઢ રે જિરદ ખર જગિ જાણીયેડે—	૫
શ્રી જિણુચદ સરિ રે જુગપ્રધાન જગિ પરગડારે,	
રે તાસુ પ્રથમ શિષ્ય તેહ, અકલચદ સુચકરે,	
સમયસુદર રે, તાસુ સીસ ગોબાધરે—	શ્રી. ૬
રાહડ કુલરે જિહા જિણુચદ સરિ ઉપનારે હોરે,	
તિણુ કુલિ જસુ અવતાર મુલતાણુમા વસધરે,	
સાહ ક્રમચદરે જેસલમેરી મુલ જસધરે	શ્રી ૭
પદ સગવડરે વલ્લભચીરી ચુપધરે,	
હાં રે ક્રમચદ આગહ મઈ કીધ,	
આણુદ અતિ ધણુધરે, સુખ પામધરે,	
સમયસુદર કહેઈ જે મુણુધરે.	શ્રી ૮

સર્વમાયા રરપ. હતિ મી વસાસખીરી મુર્ખ સમાપ.

(પ્ર. કા. થી.)

૩૬૦૬ વસ્ત્રપાસ તેજપાસનો શાસ. સ ૧૬૮૨ (૧) તિવરિપુરમાં
આદિ—

સરસતિ સાગિણિ પથ નખી, પ્રણમી અહરૂર પથ,	
વસ્ત્રપાસ તેજપાસનો શાસ કનું ચિત્ર લાપ.	૧
પોસ્વાઃ વસે પ્રમદ, જિનશાસન સિલ્પમાર,	
કરણી મોટી જિલ્લુ કી, સડુ તલે કાસાર.	૨
જાડ પ્રમદ અનુકમે સોમ અને આસરાજ	
વસ્ત્રપાસ તેજપાસ ને, તસુ નદન સિસ્તાજ	૩
માન્ય કુખરિ ઉરસતન, પાદલુ નગર નિવાસ,	
વીરધવજ રાજ તણા મેહન પુલ્લ પ્રકાસ.	૪
વરસ અદાર મથા પછી વરસ અદાર સીમ	
વસ્ત્રપાસ તેજપાસ ને ધમકરણી કરે ઈમ.	૫
✕ ✕ ✕ ✕	
વરમ અદાર સત્યોતરે પદતી સેનુજ થામ	
જાંબી સમય પડરસું, તે કદિધી ભવમામ.	૨૬
✕ ✕ ✕ ✕	

અંતે—

સુરસજીઃ કમરલુ જિરદ, યોવીમ જોમે બા સુલખદ.	૩૨
દક્ષણ દત્ત ડેરા તમોટી કરે નેજા પાળ અતિ મોટી,	
મમલ અગાજર સવની રીતિ, સપ મામે મનુ સતોટી.	૩૩
ત્રણપાતા નેપીસ વાર કા અમ કર્મિ પાખી સાર	
બેદતી માની જરદ નય કાંપી, સેનુજ સપતી પાટી લીપી.	૩૪
દરે મનુ પુનવસની જાન, ૭ દખ જરમ્મ તે કદન.	
નેરાંત્ર કદિ ચક્રદ લાપ, અદાર મદમ અદમે સાખ.	૩૫
તિનુ બાવીએ વજા મેનઅથ, પુલ્લવરે જરમ્મ ને કદિય	
જિનમમ્મનમાં મેર અદર્ધ અદસે આકાલું સારાનિ પર્ધ	૩૬

વસ્તુપાલ તેજપાલ પુણ્ય પ્રધાન, જેહને પગ પગ પ્રગટયા નિધાન,
 પુન્યથી પામી તેજમ પુરી, દક્ષિણાવર્ત આસ્થા પુરી ૩૭
 ધમ જાણી સહુકો ધરમ સાર, ધન પરચો વ્યવહારિયા વાર,
 સફલ કરો આપણો અવતાર, જિમ તુમે પામો ભવપાર. ૩૮
 શ્રી ખરતર ગચ્છ શ્રી જિનચંદ, શિષ્ય સફલચંદ નામે મુણિદ,
 સમયસુન્દર પાઠક તસુ સીસ, રાસ ભણ્યો શ્રીસધ જગીસ ૩૯
 સવત સોલે બયા(હ્યા)સીયા વરસે, રાસ કિધો તિમરીપુર હરખે,
 વસ્તુપાલ તેજપાલનો રાસ, ભણુતા સુણુતા પરમ ઉલ્લાસ. ૪૦

—આગ્રાપ્રત ૨-૧૨. કાર્પસ સમાના હસ્તલિખિત પુસ્તકોની સવિસ્તર નામાવલિ પૃ ૪૫ મે આગ્રાપ્રત પરથી ઉતારેલી છે.

ગા. ૫૪-ખ. ૩, માણેક.

(૩૬૧) સીતારામ પ્રબધ (ચોપધ) ૧૬૮૭ મેડતામા

આદિ—

દૂહા.

સ્વસ્તિ શ્રી મુખસપદા, દાયક અરિહત દેવ,
 કરજેડી તેહને કર, નમસકાર નિતમેવ ૧
 નિજગુરુ ચરણકમલ નસુ, તીન તત્ત્વદાતાર,
 દીડીથી કુજર કીયો, એ મુઝને ઉપગાર. ૨
 સમર સરસતિ સામિણી, એક કર અરધાસ,
 માતા દેજે મુઝને કંઠ વચનવિલાસ ૩
 સખ પ્રજૂન કયા સરસ (૧), પ્રત્યેકપુદ્ધ પ્રબધ (૨),
 નલદવદતિ (૩) મૃગાવતી (૪), ચઉપધ આગ સખધ. ૪
 આઈ તુ આવી નિહા, સમયા દીધો સાદ,
 સીતારામ સખધ પણિ, સરસતિ કરે પ્રસાદ ૫
 કલક ન દીજે ડેહને, વલો સાધને વિશેષિ,
 પાપ વચન સહુ પરિહરો, દુખ સીતાનુ દેખિ. ૬
 મીલ રતન પાતો ચદ જિમ પામો જમવાસ,
 સીતાની પરિ મુખ લણો લાભો લીલ વિલાસ. ૭

સીતા રામ સખખના નવખડ કહિસિ નિખધ

સાવખાન ઘડ સાંજસો, સીત્ર નિના સુખ ધધ

અત્ર જા પ્રખખની દરેક ખડખાનીદેલીઓ આપેલી છે—

* * * *

દાસ ૧—સાહેલી જાગિ મેરીયો—સમ સારમ, મોતમ સ્વામી સમેસપા

દાસ ૨—પુરદારી વિત્રે ખાથી—સાધુને આસ દુરે દીરો.

દાસ ૩—સોરઠ દેસ સાદામજો સાહેલી ૨ દેવો તથો નિવાસ—

મયસુકમજની મોહાલીધની—

દાસ ૪—સરિ આપોરે ખનમોહન મોટા.

દાસ ૫—મિહીરી.

દાસ ૬—સમ મોડી. જાતિ જહીની વિસખાથી

દાસ ૭—જાતિ વાટખવેચિની.

પહેલો ખડ મપો એ પૂરો સાત દાસ સુસવાડ,

જુગ પ્રધાન જિજ્ઞાસુદ નજમ સિખ સુકલયદ સુમસાદ,

મજનાયક જિજ્ઞાસુદ સરીસર મહારક વખામ,

સમયસુદ જિ સીત્ર પાજતાં વાધે જસ સોમામ.

—સર્વ ગાથા ૧૪૬ સીતાવિગલવર્ણનો નામ પ્રથમ ખડ—

હિવ જીમે ખડ મોવસુ, જિહું વાધે જહુ પ્રેમ,

સાનિધિ મરે સરસની જોડું બે જા જોમ.

સીતારામ સખમિયા, મોમવે મોમ સખેમ

લીલાના એ લાડિલાડિયા ધરું વખાજો મોમ.

* * * *

દાસ ૧ દેવે પૂજ્ય પધારિરે—એ ગીતની.

૨ જાતિ જાતિની—વધી તિમરી પાસે વાસું મામ-વહી પ્રત્યેક

સુદની જીજ્ઞા ખડની આકમી દાસ. જનુરિય ૪૨૫

સવિરેક એકની દાસ.

૩ સમ આસાદરી સિધુદે મિથ. મરણાલી આપુદા રજે મ?

ચખ કરી રાતા ચાલોરે, વિરતિ દાનવદલ વિચિ, ધાહ દીયે ધમ-
રોલો—ચરણાલી૦ એહની દાલ

૪ વરસાલો સાલરે—

૫ ચેતે ચેતન કરી. અથવા પ્રત્યેક યુદ્ધના પહેલાં ખડની આદમી
દાલ—ધન પદમાવતી—એહની દાલ

૬ ઓલગડીની—રાગ મલ્હાર

૭ થાદી ઓલો આવેછ.

સાતમી ટાલ પૂરી થયછ, રામ રહ્યા વનવાસ,
સમયસુદર કહે સહુ મિલીછ, ભરતને ઘો સાખાસિ ૧૮
ખીજો ખડ પૂરો થયોછ, સાનિધિ શ્રી જિનચદ,
સકલચદ સુપસાહસેછ, દિનદિન અધિક આણુદ ૧૯
શ્રી ખરતર ગજ રાણોછ, શ્રી જિનરાજ સૂરીમ,
સમયસુદર પાલક કહેછ, પૂરો સત્ર જગીસ ૨૦

—સર્વ ગાથા ૧૯૨ રામસીતાવનવાસવર્ણનો નામ દ્વિતીય, ખડ
ત્રિણુ વિણુ ગીત ન ગાઇયે, ત્રિણુ વિણુ મુગતિ ન હોઈ,
કહું ત્રીજો ખડ તે ભણી, જિમ લહે સવાદ સહુકોઈ ૧
રામચદ આશ્રમે રહ્યા, પહેલી રાત્રિ મઝાર,
આવી આગલિ ચાલતા અટવી ડાકાર ૨

*

*

*

*

દાલ ૧—રાગ રામગિરી અમ્હને અમ્હારો પ્રિયુ ગમે—

કાજ મહમદના ગીતની દાલ.

૨—ગજમતી રાણી લણપરિ ખોલે, નેમવિના કુણુ ધુધટ ખોલે—
એહની દાલ

૩—મુણે મેરી મજની, રજની ન જાવેએ એહની દાલ, અથવા પ્રિયુડા
માનો ખોલ દમાગે રે એહની દાલ

૪—ચદાયણિની-પણિ દહે દહે ચાલિ ગગ કેમગ રાગ ગોડી.

૫—રામ મહાર મોરણ સાહિબ હાં શ્રી સીતમનાથ કે વીનતિ મુલિ
એક મોરડી એકની—અથવા રાગેસર હાં મુલિ વીનતિ એક કે
મનવહિત પૂરે માદરા.

૧—ધરિરિમે ધરિરિમે એસમણે આપુ ઉલગ્યોરે—આ લાલ.

૭—નાહલિયા મળાએ મેરી રેવણુ હોરે—રામમહાર

ત્રીજા ખાંડી સાતમી રા. હાથ પૂરી થઈ તેહ

ત્રીજો ખાંડ પૂરો થયો રા. સમયમુંદર હોરે એક દિ.

—સર્વ અથા ૧૬૮ સીતારામ સુનષે વનવસે પરોપકર કર્યો

નામ તૃતીયા ખાંડ

દાન દીધ તપ પાલિ બધા પલિ વિષુ બાવ ન સિધિ

તિલુ કારણે હોરે જોમળે એયો ખાંડ પ્રસિદ્ધ.

લખમણ સીતા રામ સહુ, અથા આપેરા જોયિ

ગાળવીજા ધરિ વરિસયા લાગે જાલકર તેયિ.

*

*

*

*

દામ ૧—વેસર સોનાડી ધરિ હે ચુર સોનાર

વેસર પહેરી સોનાડી રહે નહકમર વે—

એક ગીતની રામ અસાહરી.

દામ બીજી રામ વચરાડી જા જારે જાવન હાં વડે—એ

બૂજશરણી ગીતની દામ.

૩—દેખો માઈ આસા મેરે મનાડી સમય ફરીરે

આપુદ અમિ ન નાવ—એ ગીતની દામ.

૪—એજાખી દામ—રામ એડી.

૫—રામ ઉડી—જાળ્યો જાળ્યો મહાજોડે પીકાર એ ગીતની જાળિ.

૬—રામ એડી રજવીપ મજર—એ સુખાદુ મધિની દામ.

૭—રામ કેઘર એડી—કપર કુષે અતિ ઉજાડે રે

વરિ અનોખમ મધ એ ગીતની દામ.

સાતમી ઢાલ પૂરી થઈ રે સાબલજ્યો એક મત્ર
 ચોથો ખડ પૂરો થયો રે સમયસુંદર સુવચન. ૭૬
 —સર્વ ગાથા ૨૨૦ દેવલિ મહિમા વર્ણુનો નામ ચતુર્થ ખંડ-
 હિવ ખોલુ ખડ પાયમો પાય મિલ્યા જસવાદ
 પાયામાહિ કહીછયે પરમેસર પરસાદ ૧
 સીતારામ સદ્ગ વલી આગે આલ્યા ધીર,
 દડકારણ્ય વને રહ્યા, કન્નરવાને તીર ૨

x

x

x

x

ઢાલ ૧ લી. રાગ કેદાર ગોડી-આવો જુહારો રે, અગરો પાસ, મનની
 પૂરે આસ-એ ગીતની ઢાલ

૨—સુણોરે ભવિક ઉપધાન વૃહા વિણુ કિમ સૂઝે નવકાર—એદ
 સ્તવનની ઢાલ (આ કવિનુ પોતાનુ સ્તવન છે.)

૩—રાગ માણી તોરા કીજે મહાકાલાલ, દાર પીને જ,
 પડવે પધારો મહાકાલાલ, લસરક લેજ્યો છ
 તેરી અજબ સૂરતિ મહાકો મનડો રંજ્યોરે લોલી
 લન્યાછ—એ ગીતની ઢાલ.

૪—સેહર ભલો પણિ સાકડો રે, નગર ભલો પણિ ફરરે, હકીકા વયરી
 નાહ ભલો પણિ નાન્હડોરે, આવિઓ આવિઓ જોખનિયાકો
 પૂરરે-હકીકા વયરી.

દીરેરે હરપાલકોરે લાલ—એહની ઢાલ.

નાયકાની ઢાલ સરિખી છે પણિ આંકણી લહરકે છે

૫—રાગ માણી માઝિરે આપ્પા વીર ગોસાર્ધ-એ ગીતની ઢાલ

૬—રાગ બગાલો ઈમ મૂણી ફત વચન, કોપીયો ગજ મન્ન-એ

મૃગાવતીની ચોપટની ખીજ ખડની દસમી ઢાલ

૭—જગે છે ઘણાય વણેગ, તીરથ ભજાય ભવેરા એ સ્તવનની ઢાલ
 એહવે સાતમી ઢાલ, પૂરી થઈ તનકાલ,
 સમયસુંદર ઈમ ખોલે, સીતાને ન કો તોલે

પંચમે ખડ રસાસ, પૂરો જયો સાત ઘસ
 સમજસુંદર કહે જાને કહતાં દિન ધણા લાગે ૫૩
 —સવ ગાથા ૨૪૮ સીતાસહચરણ નામા પચમઃ ખડ
 માતપિતા પ્રણમું મુઝ, નમ દીયો મુઝ નેણ,
 વાંદુ દીક્ષણ વધી ધરમરન નિયો તેણ. ૧
 નિવાણ વાંદુ વધી, ગાનદાદિ ઘનાર
 જમખાદિ મોટો જાણિયો એ ત્રિદુનો ઉપચાર, ૨
 એ ત્રિદુને પ્રણમી કરી છો ખડ કહેસિ
 પારસ મેથી એકલા સમજા સ્વાદ લહેસિ.

ઘસ ૧—રામ રામજિરી બજો મરોતરી દેત્ર દશકપ મુણિ
 —એક ગીતની ઘસ અથવા ગરબો રણ કુંજા જાગરોત
 રણ—એ ગીત પ્રત્યેક મુદના ખડની ઘસ.
 ૨—રામ મરણી ૩ પદ્મદીપકની.
 ૪—રામ સેરા-ગતિ જામડાની
 ૫—ઘસ બેઠાની. ૬ શ્રેષ્ઠતિથારી—અથવા સધવી રી.
 ૭—રામ મંદાર-મવણ ગાસ સાદાજ્યો એ શ્યામાસિયાના
 ગીતની ઘસ.

—સવ ગાથા ૪૪૪ રામચણુમુદ વિસાચો કન્ય સમુવત
 જયમણ સગિ ૨ રણણ સમજાપિત જકુ રણિરી વિપદા વરુનો
 નામ ૫૫૫ ખડ.

સગ સેમ મિમેં સાધ્યાં તો સમજા કુખ દોઈ
 નિજ કારણિ કું સાનમે ખડ મુજે સડ દોઈ ૧
 દુ નરિ ધાને આખનો નેડતાં એ વેડ,
 રામજણ મોટા અદિ મુણિ-રો આપસ હોદિ. ૨

ઘસ ૫૬૯. રામ રામજિરી બજો ને ડિપાને જમ્દા કિડ રહી—એકની.

૨—હા રગ રલિયા હો રગ રવીયા—

૩—રે રગ રતાકર હલા મો પ્રીક રતો આણિ

હુતો ઉપરિ કાઢિને પ્રાણુ કંઠ કુરઆણુ—સુરગા

કરહારે, મો પ્રીક પાછો વાણિ, મજા કરહારે—એ ગીતની ઢાલ
રાગ માણી.

૪—રાગ બગાસો—જની એતા માન ન કીજે—એ ગીતની ઢાલ

૫—રાગ પરજીયો—કાલહરો મિથ્ર સિહરા શિરહાર મધુપુરીરે, ગઢા વડે
ગિરનારિરે, શણ્યા સિરહર રૂકમણીરે, કુંયરા નદકુમારે—કસાસુર
મારણુ, આવિને પ્રહ્લાદ ઉધારણુ રાસ રમણે ધરિ આજ્યો—ધરિ
આજ્યો હો ધરિ આજ્યો હો રામજી રાસ રમણે ધરિ આજ્યો—
એ ગીતની ઢાલ

૬—રાગ મહાર—વધાવારી ઢાલ

૭—આખો મોર્ય છ હે જિણુ બણે—એહ ગીતની રાગ સારગ

—સર્વ ગાથા ૩૧૨ રાવણુવધ ૧ સીતા પથ્વાદાનયન ૨, શ્રી
રામલક્ષ્મણુયોધ્યાપ્રવેશ ૩, સીતાકલક પ્રદાન ૪ વર્ણુનો નામ સપ્તમ ખંડ

આઠ પ્રવચન માતા મિલ્યા સૂધો સયમ હોષ

આઠમો ખંડ કહુ ઈલા સ લહે સીલ મ કોઈ.

૧

*

*

*

*

ઢાલ ૧—રાગ માણી અમા મ્હાકી ચિત્રાણિ ગી જોઈ, અમા અમામ્હાકી,
મારડે મેવાસીકા સાદ સોહામણોરે લો—એ ગીતની ઢાલ.

૨—રાગ માણિ આખર દીવા ન મલેરે, કાલરિ કમલ ન હોઈ,
છોરિ મૂરખ મોરી બાહરી, મીયા જોરે પ્રીતિ ન જોઈ.

૧

કન્હર્યા બે, ઇયારલ બાસિયા, જોવન જાસિયા બે, બહુર
ન આસિયા—એહની ઢાલ. એ ગીત સ ધિમાહે પ્રસિદ્ધ છે.

૩—નોખારા ગીતરી—નોખારા ગીત માણ્યાહિ કુઢાડિમાંહે પ્રસિદ્ધ છે.

૪—ચોપઈની રાગ તિવગ ધન્યાસિરી કોષ પૂછો બબણુ જોસીરે,
હરિકો મિલણુ કદિ હોસીરે—એ ગીતની ઢાલ.

૬—રામ ખભાવતી સુંબસ તું સુધતાણુ, બીજા હો કારા સુંબસ
બોલ દો—એ ગીતની ઢાલ. એ સુંબસના ગીતની ઢાલ—એપર
મેઘના નાગેર નમરે પ્રસિદ્ધ છે

૭—રામ ખભાવતી સોહજાની હતિ—આમાં મેરી મેઠકિ પરચુરવ હે
આમાં મેરી જોસલમેરા મેરા જાદવા હે, જાદવ મેઘા રામ, જાદવ
મેઘા રામ હો આમાં મેરી કદિ મોડીને ઘોડે ચડે હો—એ
ગીતની ઢાલ.

—સર્વ આજી ૩૨૭ સીતાપતિયામ ૧ વજ્રજામ મુદ્ધાનજા ૨
કુલજવક્રમાસયોધ્યાપ્રવેશ વર્ષુનો નામ આગમ ખડ.

દિવ નવમો ખડ બોધિસ્તું નવરસ મિયાં નિહન
અનવચિત સુખ પાળીયે નિરમલ નવે નિધાન. ૧

* * * *

ઢાલ ૧ તિલકીશ ગીતરી ઢાલ—મેઘાદિગદેસે પ્રસિદ્ધ છે

૨—રામ રાજ્જી—અધિયા રે સાજણુ મિયાં મારણ,
રે નવજુદો મોહરે બલુવતી ઢાલ, હસિયા પલિ
બોમ્બા નહીં મારણ, કાંઈ મનમદિ મોહરે, ૧
બલુવતીઢાલ, જાણ રહે રંગમદોષમે મારણ,
એ ગીતની ઢાલ.

૩—રામ કનકે કનકિ કનકિ જાવ નેરી જાળવે જાળવતિ જાંબ મ
સુમરે—૧ રમગીની ગ્યામગી જાવે—એ ગીતની ઢાલ.

૪—રામ કુમની બન્ધાસિરી મિયાં, દિગ્ધોકે કરમારમે જાળ જાવે જાળ
જા એક ન જાવે નવરમખાન તરી પપરિ દસિ દસિ તમ
બો—૧ નવરમ જાળામીઢાલ એ ગીતની ઢાલ.

૫—રામ મોડી જાનિ જાડીની—બી નકહાર મનિ પાછવે—એ ગીતની.

૬—રામ હેદાર મોડી. મિયાં. વીરા દો કારે મેહરે મેઘા પુરવ મિતાર
ઘાડુ વી વીચાદરા ગીતરી ઢાલ.

૭—રાગ ધન્યાસિરી—ગીલ કહે જગિ હુ વડુ, મુઝ વાત સુણો એક
મીડીરે—એ સવાદ શતકની ખીજી ઢાલ—અથવા પાસ જિણિદ
જીહારિયે—એ સ્તવનની ઢાલ

ઉપરની ઢાલ ૭ રાગ ધન્યાસિ. સિલ કહે જગ હુ વડો—એહનિ,
પાસ જિણિદ જીહારિઈ એહની

અતે—

સીતારામની ચોપઈ જે ચતુર હુધ તે વાચોરે,
ગગ રતન જવહર તણો, કુણુ બેદ લહે નર કાચોરે મી. ૧
નવરસ પોખ્યા મે ઇહા, તે સૂધડો સમજિ લેજ્યોરે,
જે જે રસ પોખ્યા ઇહા, તે ઠાગ દેખાડિ દેજ્યોરે. સી ૨
કે કે ઢાલ વિષમ કહિ તે દુપણુ મત ઘો કાધરે,
સ્વાદ સાખુણી જે હુવે ને લિંગ હુદે કદે ન હોધરે. સી ૩
જે દરખારે ગયો હુસે દુઢાડિ મેવાડિ ને ઢિલ્લીરે,
ચુજરાતિ માફઆડિમે તે કહિસે ઢાલ એ ભલ્લીરે સી ૪
મત કહો મોટિ કા જોડી, વાચતા સ્વાદ લહેસોરે,
નવ નવા રસ નવનવિ કથા સાભલતા સાખાસ દેસોરે. સી. ૫
ગુણુ લેજ્યો ગુણિયણુ તણો મુઝ મસકતિ સાહુમો જોજ્યોરે,
આણુસહતા અવગુણુ અહિ મત ચાલણિ સરિખા હોજ્યોરે સી. ૬
આલસ અભિમાન છોડિને સૂધિ પ્રતિ હાથ લેધરે,
દાલ લેજ્યો તુમ્હે ગુરમુખે વલિ રાગનો ઉપયોગ દેધરે સી ૭
સખર સભામાહિ વાચજે ખેજળ્યા મિલિ મિલતે સાદેરે,
નરનારિ સહુ રિઝસે જસ લહમો ગુર પ્રસાદેરે. મી ૮
આદરમાન ધણો હુસે વલિ ન્યાન દરસનનો લાભોરે,
વાચણુહારા નૌ જસ વિમ્તરગ્યે જિમ જલ આભોરે મી ૯
નવખડ પૃથવિના કલ્યા તિણુ ચોપઈના નવખડોરે,
વાચણુહારાનો તિહા પસરે પ્રતાપ અખડોરે મી. ૧૦

- સિત્તારામની ચોપાઈ વાંચીને એ સામ ભેળોરે
સાંભલદારને વૃંદા કંઈ સિદ્ધવતનું સડેળોરે. સી. ૧૧
- ભિનસાસન શિવસાસને સિત્તાત્રામ ચરિત મુખીનોરે
ભિન્ન ભિન્ન સાસનભણી કા કા વાતાં ભિન્ન કહિલોરે. સી. ૧૨
- ભિનસાસન પશ્ચિ બૂબૂમાં અપ્યારિજનાં અગ્નિપ્રધોરે
સિત્તા કહિ રાવણ સુતા તે પદ્મચરિત્તી કહેવાયોરે. સી. ૧૩
- પશ્ચિ વિતસગદેવે કહો તે સાચુ કરિ સરલભોરે
સિત્તા ચરિતથી મેં ક્યુ મારશે હેહરે મત મહાભોરે સી. ૧૪
- હું મુકમતિ કિસ જાણું મુઝ વાંચિ પશ્ચિ ન સવાહોરે
પશ્ચિ જે જોડિ મેં રસ પડ્યો તે દેવગુનાં ધરસાહોરે સી. ૧૫
- હું સિદ્ધવત નહિ નિસે, મુઝ પોતે બહુ સસારોરે
પશ્ચિ સિદ્ધવતનો જન્મ કહનાં મુઝ થાસે સહિ નિસ્તારોરે સી. ૧૬
- અપ્પ કવીસરનાં કલા એક મન ને વ્યન એ બેહરે,
કવિ કલ્યાણ ભણિ કહે રસના વાણા જણુ કોહરે. સી. ૧૭
- ચોપાઈ અપકુ પશ્ચિ મેં ક્યુ, કંઈ ચિત્ત વ્યન પશ્ચિ કોહરે
તે મુઝ ભિન્નમિ દુઃખ સમ સાંભલને સહુ કોહરે સી. ૧૮
- ભિલુ હજારને સાતસે મારને સમ મથતું મનોરે
ભિન્નતાં ને લખાવતાં પામિને યાન પ્રધાનોરે સી. ૧૯
- ખરેસર મહામંદિ દિવસ મી મેઘના નગર મધ્યોરે
ચોપાઈ અલેખ મહાકે સામગ્રીમે સિરધોરે. સી. ૨૦
- નગર ધરે કલે નામ ગણું, અત્યાર કલે દરબારોરે
સુર મહાના સગી થાણું, કલમ ધરના અપ્યારોરે. સી. ૨૧
- પૂતસ્તન રામમથ તણા તે કાઈ લખમીનો લાહોરે
અમીપાસને નેતસી બહો લાગીજ રાજસી સાહોરે. સી. ૨૨
- સિત્તારામની ચોપાઈ એકને આમદ કરિ કાપોરે,
દેસ પ્રદેસે નિસ્તરિ યાગદહિ મિખાવનાં મિધિરે સી. ૨૩
- મી ખરેસર મહા રાજિયા મુઝપ્રધાન ભિન્નમોરે,
પ્રથમ યિષ્મ મી પૂજના મણી સહસ્રવદ મુખકોરે. મી. ૨૪

સમયસુન્દર સીખ્ય તેહના શ્રી ઉપાધ્યાય કહિજેરે,
 તિણ એ કિધિ ચોપઈ, સાજણ માણસ સલહિજેરે સી. ૨૫
 વર્તમાન ગઢના ઘણી ભદ્રારક શ્રી જિનરાજેરે,
 જિનસાગર સૂરીસર આચારિજ અધિક દિવાજેરે. સી. ૨૬
 એ ગુરને સુપસાહિલે એ ચઉપઈ અદિ સુપ્રમાણેરે,
 બણુતા સુણુતા વાચતા હુઈ આણુંદ કોડિ કલ્યાણોરે. સી ૨૭

છતિ શ્રી સીતારામ પ્રબધે નવમો ખડ સમાપ્ત

છતિ શ્રી રામસીતા રાસ સપૂર્ણ

સવત ૧૮૮૬ ના વર્ષે સાટે ૧૭૫૨ નાના પ્રવર્તમાને માસે-
 તમ માસે સુભદ્રારી ચૈત્ર મામે સુકલપક્ષે ત્રીયોદશી તીથે ભૃગુવાસરે
 લીપીકૃત પં શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી કલ્યાણવર્દન ગણી તનુ સીખ્ય
 ૫ શ્રી ૫ મેઘવર્દન ગણી તનુ મીસ્ય ૫ શ્રી ૫ વિવેકવર્દન ગણી
 તનુ સીખ્ય ૫ શ્રી ૫ ધર્મવર્દન ગણી તનુ સીખ્ય પાયરજરેલુસમાન
 ૫ શ્રી ૫ ક્ષેમાવર્દન ગણી વાચનાર્થ.

જળ લગ મેર અડગ હે જળ લગ સમીયગ સુર,

તળ લગ એ દોનુ તપો લેખક પાક દોય

લખીત વઢવાણુ નગરે શ્રી ઋષભદેવ પ્રસાદાતુ શુભ ભવતુ
 કલ્યાણમસ્તુ ॥ દે લા પ. કમલવિજય શિ પદ્મવિજય પાસેની પ્રત પ.
 રૂપા લિખિત શ્રી મહોટકોટ મધ્યે મ. ૧૬૯૧ વર્ષે આસુ સુદિ ૩ દિને
 ૫ ૮૮ ૫—૧૫ આ ક.પા ૧૧૯ ૫—૧૪ આ ક આપા ભ૦માં
 કવિની સ્વહસ્ત લિખિત પ્રત છે

(૩૬૨) પ્યારવ્રત રાસ સ. ૧૬૮૫

(૩૬૩) ગૌતમપૃષ્ઠા. સ ૧૬૮૬

(૩૬૪)+ શત્રુજયરાસ સ ૧૬૮૬ ગ્રાવણુ શુદ નાગોરમા.

આદિ—

દોહા

શ્રી રિસહેસર પાય નમી, આણી મન આનદ,

રાસ ભણું રલિયામણો, શત્રુજય સુખકદ.

સવન આર સત્પોતરે કુલ ખનેસરસરિ,
 તિલેં શત્રુભય મહાતમ કપુ શિશાકિલ હલુર. ૨
 પીરનિલુદ સમેસમો, શત્રુભય ઉપર જેમ,
 ઈલિલિ અમલ કપુ શત્રુભય મહાતમ એમ. ૩
 શત્રુભય તીરથ સારિયુ નહિ છે તીરથ કોય
 અર્થ મત્સુ જતાઅમે તીરથ સમથાં જેવ. ૪

x

x

x

x

અતે—

અથ ૬

શત્રુભય મહાતમ સાંભલીએ રસ રચ્યો અનુસાર,
 જે ભવી આવે ભાવશું એ, આનંદ હોય અપાર. ૧
 શત્રુભય રસ સેવાઅણે એ સાક્ષાત્તે સદુ કૈવ,
 પર જેમાં ભણે ભાવશું એ, તસુ નાચારસ હોય. ૨
 સચુસાલી શિર આતિ ભણેએ, હાવત ઘાતર,
 શત્રુભય સય કસવીયો એ કોસલમેર મજાર. ૩
 શત્રુભય મહાતમ મલથી એ રસ રચ્યો સુખાર,
 રસ ભણ્યો શત્રુભય તણેએ નથર નાથેર મજાર. ૪
 ગિરો મચ્છ ખરતર તણેએ શી જિનત્વદ સુરીય,
 પ્રથમ સિખ શી પુલ્કનાએ સાક્ષ્યદ સુભગીય. ૫
 નાસ સિખ નમ નણીયે એ, શમલસુદર ઉદ્ધૃત્ય,
 રસ રચ્યો તેણે રખડેએ સુલતા આનંદ થાય. ૬

૩ બીમલીમાણેક-૨૧ સમુચ્ચય ૫ ૨૦-૨૬

(૩૬૫) અપકમેટીની શોપણ સ ૧૬૬૫ તથામા

આદિ—

બાથેર માહે નળમિર્ષ પારસનાથ પ્રતાપ
 પ્રદ ઉનિત નળમનાં, સંનિધિ કર્ષ સમસ. ૧
 મદ નથરિ અવધિ નિગટ સોવનઅરિ સિલુગાર,
 મદાનીર પ્રણમું મુદ્ધ, રેવથ તિનડ ઘાતર. ૨

માતપિતા પણિ મનિ ધર, જિણ દીવડ અવનાર,
નામ લેમનમ ગુર નમું, દીક્ષાં ન્યાન દાતાર.

૩

કરજેડી પ્રણમી કરી, કલિમિ ધણુ શ્રીકાર,
ચંપક સેડની ચક્રપા અનુક પા અધિકાર.

૪

*

*

*

*

સહુ કો લોક લલમ છમ મરન્યુ, તે બોલ કેતા વચુ,
ઉપમ છમ હમ પણિ ભાવી અધિકુ, સમયસુંદર કહમ માયુરે ચિ ૨૫
પદિલમ ખડ ચયલ એ પૂરલ, પણિ મંબધ અધૂરલ,
સમયસુંદર કહમ ખીજલ ખડલ, સબધ ચાસ્યલ પૂરલરે. ચિ ૨૬

—ઈતિ શ્રી અનુકપાદનાધિપરે ચપક શ્રેષ્ઠિ મબધે પ્રથમ ખડ
સંપૂર્ણ —

ફલા—હિવ ખીજલ ખડ બોલસ્યુ, ચપક પામી ઝહિ,
એ અનુકપા દાનની, સગલી જાણુ સિદ્ધિ.

૧

છનુ કોડિ તણુલ ધણી, ચયલ તે ચપકસેલ,

વૃદ્ધત વિવહારિયલ, તિણિ તલ કાધી વેઠિ

૨

ચવલ કોડિ સોનાતણી, આપણી માતા-વૃદ્ધ,

ઉજણીથી આણિનમ, સગલી બેલી કાધ

૩

ચપકસેલ ચપાપુરી, ભોગવમ લીલ વિજાસ,

વ્યાપારલ વાંચલ ધણુ, પ્રગટલ પુણ્યપ્રકાસ

૪

x

x

x

x

અતે—

ખડ ખીજે લાલ ૭ મી રાગ ધન્યાસિરી સીતારામની ચક્રપા
એલની લાલ.

*

*

*

*

અનુક પા ઉપરિ કલલ, ચપક મેલનલ દ્રષ્ટાંતોરે,

અનુક પા સહુ આદરલ, એલથી છમ મુગતિ એકાંતોરે.

કે. ૧૪

સતત સોસપચાચુપર્ક મઠ ઓથેર માહે ભેડીરે
 ચપક સેડની ચક્રપાઠ જાનિ બાતસ નાં લંપ છોડીરે. ૬. ૧૫
 શી ખરતર મઠ રાણપર શી મુખમધાન નિચુમદોરે
 રથમ સિખ શી પૂજના સુકથયદ મુણિદોરે. ૬. ૧૬
 સમમસુદર સિખ તેહના તિણ ચક્રપર ઠાંપી એઢોરે,
 સિખ તણુઠ જામદ કરી જે ઊપરિ અધિક સનેસોરે. ૬. ૧૭
 નરનરી રસિયા વુસાઠ તે સાંભાજિસાઠ સદા આવીરે
 મુખડ મુકરી બે જણુ, વાચબો લલી વાત જણવીરે. ૬. ૧૮

—પૂર્વોક્ત ગાથા ૧૪૪ ગાથા મીસને સર્વ ગાથા ૧૫૧ પ્રથમ
 ખડ ૩૪૪ ગાથા મીસને અઠ્ઠવ સર્વ ગાથા ૫૧ અચાર્યજી એક
 ૩ સ ૧૬૬૫ આ વ ૫ સિંધીકૃતા ૨૩—૧૪ આ ૪

—અંશ ૫ ૧ પત્ર ૧૫— પા. રત્ન. ૩.

—સિવિન્દ્ર એમ પદિત ચારિત્રવિજય —પદિત વિવેકવિજય (મુખ્ય-
 વાચો હાથમય) ઉચ્છુર ૭

—ઈતિમી કાવ્યધારે ચપકમયી વ્યુત્પત્તી સંપૂર્ણ—સ ૧૮૭૧
 ના વર્ષે છાકે ૧૭૪૨ પ્રવત્તામને શી વૈદિયા નિહર મધે સિ પૂજ
 સર્વિ માલકા લાસિ ખાવ ત-મધે સિ મ. સિવજામલકા સિખાર્યે
 પદનહેતરે પા ૧૩ ૫ ૧૫ રાજકોટ ૫, ૭

(૩૬૬) બનકલ અક્રિપર્ક (વ્યવહારશુદ્ધિ ચોખર્ક) સ ૧૬૬૧
 આસોમાં—અમદાવાદમાં.

આદિ—

શાંતિનાથ જિન સોજામે પ્રણમ તેહના પાવ
 અવહારસુદ્ધિ ઉપરિ કોટી ચક્રપાઠ મિત બચાવ. ૧
 ભમવત ભાઈ બે બલિક મોરા સાધનો ધર્મ
 નેહ્યા મુચિત ભાઈ સાસ્ત્રી લલિતાર્ક સમ. ૨
 દીસર્ક તે અતિ રોકિયો, યજ્ઞીર કરઈ કમ
 આવનો ધર્મ સોલિયો, દેવનો મુખ રેહ. ૩

શ્રાવકના વ્રત તો પલઘ, જો હુંઘ ગુણ ધકવીસ,
નામ તુમે તે સામલો, વાર વિસવાવીસ.

*

*

*

+

અ તે—

સવત સોલ છતું સમઘએ, આસ્રમાસ મઝારિ,
અમદવાદઘ એ કલ્લએ, ધનદત્તનઉ અધિકાર
શ્રી ખરતર ગચ્છ રાજયઉએ, શ્રી જિણુયદ સૂરીસ,
પ્રથમ સીસ જગિ પરગડએ, સકલયદ તસુ સીસ
સમયસુંદર સખધ કલ્લઉ એ, જિનસાગર સૂરિરાજ,
(ભવિજનનઘ હિતકાજ પાઠાતર)

ભણુતા ગુણુતા ભાવસુએ, સીજઘ વછત કાજ

—સર્વ ગાથા ૧૬૧ શ્રી સમયસુંદર મહોપાધ્યાયાના પૌત્રેણ પ.
હર્ષકુશલગણિના સશોધિતા સા. હરજી ધનજી સુશ્રાવકાગ્રહેણુ પત્ર. હા.
ભ પાટણુ. —લિં સૌભાગ્યવિજય ગણિ (લાલવિજય શિ) લિ શ્રા.
કેસરખાઈ વાચનાર્થ ૧૧-૧૧ થો —૫-૯ અમ

—સ. ૧૭૪૯ વર્ષે કાતિક વદિ ૨ ગુધે વ્યવહારશુદ્ધિ વિષયે
૬-૧૯ (વિંધ)

—સ. ૧૭૨૪ વર્ષે આષાઢ સુદિ ૧૫ દિને ત્રિખિત મહોપા-
ધ્યાય શ્રી ૫ શ્રી અમૃતવિજય ગણિશિષ્ય ગણિ દીપ્તિવિજયેન
(ઉદયપુર ભ)

ખીજ પ્રતમા છેવટે નીચે પ્રમાણે છે —

સમકિતનુ ફલ માગીઘએ ધનદત્ત રિખિનઘ પાસિ, સ.
તુમ્હ પામિઉ તે આપજયો એ મુઝ મનિ પૂરયો આસ, સ.
સમયસુંદર સખધ કલ્લઉ એ જિનસાગર સૂરિરાજ સ.
ભણુતા ગણુતા ભાવસુ એ સીઝઘ વછિતકાજ સ.

—વિવેકવિજય (ધ્રુમટાવાલો ઉપાશ્રય) ઉદયપુર ભં.

(૩૬૭) સાધુવદના સ ૧૧૬૦ —શીં.

(૩૬૮) પુણ્યાકથ શાસ. —૩, સ્ત.૧.

(૩૬૯) મુસક શાસ.

(૩૭૦) પુખ્તમાપિનો શાસ. (મે.)

મયણવેદો શાસ.

છવરાટી કામાપના

કને રણી પામ્યાલી, છવરાટી ખણે,

આ વપરનાં બને પ્રત્યેકનુક સસર્માં અત્યંત છે.

(૩૭૧) દ્રુપદી સંખે સ ૧૦ મહા માસ જામાપણમાં.

આદિ— દશ.

શાંતિનાથ પ્રભુ સગ પ્રભુ સસર પાવ,

જુલહેવી સાનિધિ કરી જામ દશક અત્યંત.

માવખિલ પશુ માનીયલ જિલ્લ દીપક અત્યંત,

દશા શર વિચાલણક એ મોટક વપર.

૧

૨

સ ૧૧૭૨માં વિરોધતાક સસુતમાં રમેશ ઉ નેની પ્રસ્તિત
નીચે પ્રમાણે છે—

મીનુજસ્તર મચ્છે મીનુજિનસિ કસરિ કુરરાળખે

સામાજ્ય કુર્વણે મુગપ્રધાનાખ્ય નિરુદ્ધરે.

વિક્રમસવતિ હોમ્બન સુનિદરાન કુમુદ જામવ પ્રખિને

મી પાપનન્મ કિવસે પુરે મી મોટા નગરે.

મુગપ્રધાન જાવી મી જામાજ્યરસાકિના,

ચેન્નો દશ મહામાયા મી મિનસવસરખ

તેમાં સિન્નો મુખ્ય સ્વકસતીક્રમ સમાજ્યકમણિ:

તરિજ્ય સમવસુદસુપાદૈરકૃતસત્તામામ,

—સ ૧૭૨૦ વર્ષે આવણ વદિ ૩ દિને રાનિજરે મી સુદામખે

૫ મ્લેષ્ણુનિધાનમુનિનાતિ વાસિના ૫ લખિયક મુનિ વિખિયકે.

(મિ. ૫. ૭.)

પહિલુ સાધુ સતીતણુ, કીધા ધણા પ્રબધ,	
હિવ વલિ સૂત્રચક્રી કહું, દ્રુપદીનઉ સખધ.	૩
એક સૂત્ર ખીજું સતી, ઉત્તમ એહની જોડ,	
સુણુતા આનદ ઊપનર્ધ, કરમની તૂટઈ કોડિ.	૪
વૃદ્ધપણુધ મધ ચઉપધ, કરિવા માડી એહ,	
સૂત્ર સતી નર્ધ સાધમ્યુ, મુઝ મનિ અધિક મનેહ	૫
મત કરઉ ઉંધ નર્ધ વારતા, સાંભલતા સહુ કોય,	
આપન પ્રીછધ અન્યનધ, અત્તરાય પણિ હોય.	૬
જ્ઞાતા સૂત્ર અરથ ચક્રી, ભાખ્યઉ શ્રી ભગવત,	
સુધરમ સામી ગુચિયઉ, સૂત્ર ચક્રી મતિમત.	૭
કરજોડી જાળુ કહઈ, સુધરમ સામિનર્ધ એમ,	
પનરમઉ ધન્નાન કહાઉ સોલમઉ અધ્યયન કેમ.	૮
સુધરમ સામી ધમિ કહઈ, સુણિ જાળુ સુવિચાર,	
મહાનીર મુઝનર્ધ કહાઉ, તિમ કહુ તે અધિકાર	૯

x

x

x

x

અંતે—

ત્રીજો ખડ ઢાલ સાતમી-રાગ ધન્યાસિરી.

પાસ જિણુદ જુહારીયધ એહની

સુધરમ સામી પાયમઉ ગણુધર જાળુનધ બાપધર,	
ન્યાતા સૂત્રનર્ધ સોલમઉ, એ અધ્યયન સહુની સાપધર.	૧
દ્રુપદીની એ ચઉપધ મર્ધ, વૃદ્ધપણુધ પણિ કીધીરે	
શિષ્યતણુધ આગ્રહ કરી, મઈ લાભ ઊપરિ મતિ દીધીરે	૨
એક સતી વલી સાધવી એ વાત બાઉ ધણુ મોટીરે,	
દ્રુપદી નામ લેતા ચક્રા, તિણુ કરમની તૂટઈ કોટીરે	૨
એક સંખ દૂધમઈ ભર્યાઉ, માનીતી સુતમ્યુ મોહધરે,	
સૂત્ર ગુણુધ સખરધ કહું તણુ સુનરના સખ સોહધરે.	૩

ધનવત વિનયધરમ વથી એક જાપ નહ સવમ ધારી
 ૪૬ મીતારથ ઝર વથી એકની મનિ આવધ સારી. ૪
 અમરવાદ નગરમહે સવત સતસસર્ધ વરેરે,
 મદક માસ મઠ મર્યાદા ફૂંસી માણસને કરેરે. ૬ ૫
 વાચક હરખનન વથી હરખસર્ધ સાનિધિ મોધી,
 શિષ્ય સોજી સાધવ મળી, શિષ્ય દુરત પુરી મરિ દીધી. ૬ ૬
 મી વિષ્ણુદાસ સદીસા, મી સત્તવદ તમુ સીસોરે
 સમયસુદર શિખ તેલના, મી સધર્મ વર્ષ અસીસોરે. ૬ ૭
 ખરતર મઠ તણુલ વણી, વિનસાવરસુરિ વિસભરે,
 સમયસુદર મદક મિર ઝગરે, કિન કિન પ્રતિ સળવ કિવાળરે. ૬ ૮
 ત્રિષુભદ્ર હરિ મર્યાદા વથી અતિ ભલી અવધેસ અઢીસ દસોરે
 સમયસુદર મદક વળા સીધ પાસા તેલના ત્રિષ્ણોરે. ૬ ૯

—કવિમી સમયસુદર મદકપાશ્વત વિરચિતે જુજ્જરસદી સળવે
 ત્રિત્રિમ ખડ સમગ્ર. તત્સમાપ્તો અમાલ એવ જુજ્જર ૨૪મ ખડે
 દાસ ૧૫ સર્વ આશા ૩૧૧ દ્વિત્રિમ ખડે દાસ ૧૨ સવ આશા ૧૫૧
 તૃતીય ખડે દાસ ૭ સર્વ આશા ૧૪૪ સર્વમે દાસ ૩૪ સર્વમે
 આશા ૬ ૬ સવત ૧૭ ૫ વર્ષે આશા વર્ષ ૧૩ શુકે શિખિત ખાતાં.
 ૩-૧૩ મે શા. ગોદાસ.

૬૫ આ સુપ્રતિષ્ઠિત પિઠાન કવિની નાની મીઠી કૃતિઓની દીપ
 નીમે પ્રગળે છે—

(૧) પાપધવિધિ રતવન સ ૧૬૬૦ મગસર સુ. ૧ ઝર મરોદમર્ધ
 અતે—

ઉજ્જરી પેલા તણી નિધિ મલી વપમર,
 એસવમેરી સધર્મ દો, આમદ કરી શુનિમર. ૩૬
 સોસર્ધસર્ધ સતસર્ધ સમાધિ નગર મરોદ મગર,
 મગસરિ મુદિ દામી કિનાર, શુભ કિન મર ઝરવર. ૩૭

શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ હો, શ્રી જિનસિંધ સૂરીસ,
સકલચંદ્ર સુપસાધ હો સમયસુન્દર ભાણુર્ધી રીસ

૩૮

—પત્ર ૩ હાલા. ભ. પાટણુ દાખડો ૮૨

(૨)+ કર્મછત્રીસી સ ૧૬૬૮ માહ સુદ ૬ મુલતાનમા

આદિ—

રાગ આસાહરી

કર્મચક્રી છુટે નહીં પ્રાણી, કર્મ મળલ દુખ ખાણુલ,
કર્મ તણે વશ જીવ પડ્યા સહુ, કર્મ કરે તે પ્રમાણુલ. કરમ. ૧

x

x

x

x

અતે—

શ્રી મુલતાન નગર મૂલનાયક, પાર્શ્વનાથ જિણુ જ્ઞેયજી,
વાસુપૂજ્ય શ્રી સુમતિ પ્રસાદે, લોક સુખી સહુ કાણુલ. ક. ૩૩
શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ જિનમિંધસૂરિ, ગચ્છપતિ ગુણુ ભરપૂરજી,
સિંધુ જ્ઞેસલમેરી આવક, ખરતર ગચ્છ પહુરજી ક. ૩૪
સકલચંદ્ર સદગુર પસાયે, સોલસે અડસઠીજી,
કર્મછત્રીસી એ મઈ કીધી, માહ તણી સુદ છઠીજી ક. ૩૫
કર્મછત્રીસી કાને સુણીને, કરજે વ્રત પચ્ચખાણુલ,
સમયસુન્દર કહે શિવસુખ લેશો, ધર્મતણા પરમાણુલ. ક. ૩૬

—પ્ર૦ ચૈત્ય૦ આદિ સગ્રહ ભાગ ૩ પૃ. ૨૨૯

(૩) શીલછત્રીશી

(૪) પુણ્ય છત્રીશી

(૫) સંતોષ છત્રીશી

(૬) +ક્ષમા છત્રીશી

} સં. ૧૬૬૯ સર્વ પૃ. ૧૦-અમ૦

આદિ—

આદર જીવ ક્ષમાગુણુ આદર, મ કરિશ રાગ ને દેખજી,
સમતાયે શિવસુખ પામીજે, કોધે કુગતિ વિશેષજી.

આ. ૧

*

*

*

*

અતે—

નમરમદિ નામેર નમીનો, જિહ્વા, જિનવર પ્રસાદ
 આવક ભેઠ વસે ખતિ સુખિયા, ધર્મતણે પરસાદ આ. ૩૪
 ક્રમાત્મીથી ખતિ હાંધી, આતમપર ઉપગાર
 સાંભલતાં આવક પલ્લુ સમજ્યા, ઉપરામ ધર્યો ખપાર આ. ૩૫
 શુભપ્રધાન વિષ્ણુવદ સુરીસર, સાક્ષ્યવદ તપુ સિખ
 સમપસુદર તપુ સિખ ભણે હમ, અર્ધવિધિ સંધ જમીર આ. ૩૬
 —સ પ્ર. ૩૬૬

(૭)+ અમરસરપુર મહન સીતલનાથસ્ત. ૧૫ હંનિ
 અપદિ-મેરા સાહેબો મી સીતલનાથ સીતલી સુણે એ મેરાડી
 અતે—

હમ અમરસરપુર સમસુખાર ખાત નહનબ્યે,
 સહાય સીતલનાથ સામી સાથ ભણુ અનબ્યે,
 મી વચ્ચસહન વરણુ કમણુ ૧૫ મુદર સોહબે,
 એ વન હમિર સમસુદર સુણત જન મન મેહબે. ૧૭
 પ્ર. ૩૬, મારી પાસે જે ૧ સુસાનર પ. ૧૪૫

(૮)+મહાવીર સ્ત. વિવિરે-એસબેરમ.

અપદિ—

વીર સજ્જે મુખ વીનતિ, કરબોડી હો. મંદુ કુ, ખનવી વાત,
 જાણની પરે વીનતું મેરા ત્યામી હો વ. મિત્રેન તત,
 વીર સજ્જે મેરી વીનતી. ૧

અતે—

અસ

હમ નમર એસબેરમણુ વીરકર મોલીસમે
 સાસનાધીસ સિદ્ધહન સેવવા મુરતસમે
 જિનવદ ત્રિભાગતનહન સાક્ષ્યવદ ક્યાનિએ,
 વચ્ચાવર્ણ સમસુદર, સધુપરો ત્રિભુવાનિએ. ૧૮

—શ્રી બાપા મધે સં ૧૭૫૧ વરણે ભાદ્રવા શુદ્ધ ૮ દતૌ લખતં
રાએચદ રાએસધ. ઉનાના વકીલ મોરારજીભાઈના મારી પાસે આવેલા
એક ચોપડામા છે —૨-૧૪ આ. ક.

—પ્ર. રત્નસાગર પૃ. ૧૫૪ રત્નસમુચ્ચય પૃ ૧૮૩

(૯) +દાદાજી (જિનકુશલસૂરિ) રત્ન.

આદિ—આયો આયોજી સમરતા દાદોજી આયો.

(૧૦) પ્રતિમા રત્ન ૭ કડી—આદિ—શ્રી જિનપ્રતિમા હો જિન
સારખી કહી, એ દીક્ષા આણુદ

અંતે—

પારસનાથ હો તુઝ પરસાદથી, સદ્વહના મુઝ એહ,
ભવ ભવ હોજ્યો હો સમયસુંદર કહે, શ્રી જિનપ્રતિમાશુ નેહજી શ્રી.
(મારી પાસે છે)

(૧૧) ઉદ્ધયન રાજર્ષિ ગીત—૨૦ કડી

અંતે—

મુગતિ પદ્મતા મુનિવર, ભગવતિ અગ વિચાર મુઠ
સમયસુંદર કહધ પ્રથુમતા, પાંખીજઈ ભવપાર ૨૦. મુઠ
(મારી પાસે છે)

(૧૨) +શત્રુજય મહન આદિ બૃહત્તેત્ત—૩૧ કડી.

આદિ—

બે કર જોડી વીનવુજી, સુણિ સામી સુવદીત,

ફૂડ કપટ મૂકી કરીજી, વાત કહું આપવીત

૧

અંતે—

કલશ

ધમિ ચઢિય શેત્રુજ અરણુ બેટયા, નાભિનદણુ જિણુ તણા,

કરજોડિ આદિ જિણુદ આગધ, પાપ આલોયા આપણા,

શ્રી પૂજ્ય જિણુચદ સૂરિ સદ્ગુરુ, પ્રથમ શિષ્ય સુજસ ધણુઈ,

ગણિ સકલચદ સુસીસ વાયક, સમયસુંદર ગુણુ ભણુઈ

૩૧

પ્ર૦ રત્નસમુચ્ચય પૃ. ૨૩૫ થી ૨૩૭ (મારી પાસે છે)

(આનુ બીજું નામ આશોમણુ મળિત આદિ સ્તં ૩ ન. ચૈત્ર. આદિ ૫ શ્લોક ૨ જો આ સ્તંભ પેને સુખમળ વાળા કરી ત્યારે ક્યું છે તે મારે સુખમળ સસ પેતે કર્યો છે તેમાં આશોમણુનો ઉલ્લેખ જુઓ.)

૧૨ આ + સહસ્ર શાંતિત ચૈત્રનમસ્કાર સ્તં ૪ શ્લ.

આદિ—

સ્તિમાનન વ્રધમાન, અકાનન બિન, બારિણુ નામે વિષ્ણુએ. ૧

તેહતણુ પ્રાસાદ નિશુવન સાસતા, પ્રણમુ નિજ સોદામણુ એ ૨

x

x

x

x

અતે—

કવચ.

કમિ સાસતા પ્રાસાદ પ્રતિભ સચુપ્ત નિનવર તણુ.

ચિત્તુ નામ વિનમ્ર તણુ નિશુવન સહસ્રદ સહસ્રણુ

વાતનાચારિત સમયસુદર ગુણુ બધે અભિરામ એ

ચિત્તુ કામ ચિતરણુ શુદ્ધ હોયબો સદા મુદ્ધ પ્રણમ એ.

—પ્ર. સ્તંભમુચ્ચ ૫. ૨૨૮ થી ૨૩

(૧૩) +મહેવામણુ પાંચ નાથ સ્તં (પાંચ નાથનો ૭૬) ૮ કડી

આદિ—

આજુ ધર અદ્ધિ લીધ કરત, નિજ પુત્ર કામસુ પ્રેમ ખરત

તમ્હે દેસ દેસ તર કોઈ કલ્યાણ નિત નામ અજર શીત્ર કામ. ૧

x

x

x

x

અતે—

શી પાસ મહેવાપુર નગરે મહા બેદવડ વિશુવર કરવ બરે,

કમ સમયસુદર કામ ગુણુ બેદવડ નિત

પ્ર. જે પ્ર. ૫ ૨૩૨ (મારી પાસે છે)

(૧૪) વીકાનેર પાડુ અપભ્રંશિન સ્તં

આદિ—

કામ કિમિર વરસે એ હો સગ પસ્નાયે પાંચી વહે-એ રહી.

વીક્રમપુર સિલુગારહો લાલ, રિપમ જિણેસર ગુણુ ભર્યો, મોરાલાલ,
નામિરાયા કુલચંદ, મરદેવી માતા ઉર ધર્યો-૧ મા

અપૂર્ણ મારી પાસે છે.

(૧૫) પાર્થનાથજિન પચ દહ્યાણુક રત્ત૦ ૫૧ કડી સં. ૧૬૫૬
વૈ સુ ૩ જેસલમેરમા આદિજિન પારણુ દિને.

આદિ—

પુરિસાદાણી પરગડઉ, જેસલમેર જિણુદ,	
પચ યહ્યાણુક લેહના, પમણિસુ પરમાણુદ	૧
જિનવરના ગુણુ ગાવતા, લહિયઈ સમકિત સાર,	
ગોત્ર તિથકર આધિયઈ, લહુ તરિયઈ સ સાર.	૨
રાગ બેદ રલિયામણા બાણુમ ચતુરસુગ્મણુ,	
ભાવ ભગતિ ગુણુ ગાવતા, જીવિત જનમ પ્રમાણુ	૩
* * * *	

અંતે— રાગ ધન્યાસિરી.

ઈમ શુક્યઉ જેસલમેરમંડન, દુરિત ખડન સુખ મનઈ,
રસ કરણુ દરસણુ તરણિ વરસઈ, આદિ જિણુ પારણુ વિનઈ.૫૦
જિનચંદસરતિ સકલચંદન મૃગમદા કેસર કરી,
પ્રહ સમધસુદર પાસ પૂજઈ, તેહની ધન્યાસિરી.

૫૧

૩-૧૧ (મારી પાસે છે)

(૧૬) ન્તીર્થમાલા રત્ત૦

આદિ—

શ્રી શેત્રુંજે ઋષમ સમોસર્યા, ભલા ગુણુભર્યારે,
સીધા સાધુ અનત, તીરથ તે નમુરે

અંતે—

શેત્રુંજની કોરણી નવાનગરમારે, શ્રી રાજસી ભરાવ્યા બિખ, તી
તીરથ યાત્રા ફલ તીહા હોજ્યો મુજ ઇહારે, સમયસુદર કહે એમ. તી.

—મારી પાસે છે. પ્ર રત્નસમુચ્ચય ૫૮૫.

(૧૭) સાચોરમઝન વીરસ્તો સ ૧૬૭૭ મઝઝ માસ
આદિ—

ધન્ય ક્વિસ મેં આજ જુઠારો સાચોર મઝારીરજ
અતે—

ધમ નવરમી સાચોર મઝન, સિદ્ધલજ્ઞન સુખ કરો.
સાચાપ મરુતિ, સાચ સરતિ, માત ત્રિલલા ઉરિ પરો
સક્ત સોસેસે સત્યોતર મઝઝ માસ ખોલશે
વીનજો પઝઝ સમવસુદર પ્રમદ તું પરમેસરો. ૧૪
—મારી પસે છે

(૧૮) મુનિસુમત સ્વામી સ્તો ૧૪ કીધું.
આદિ—

જન્મદીપ સેઠામણી દક્ષિણ વસત ઉદાર,
સુમનસ નમરી જાલી, જલધાપુરી અવતાર ૧
મી મુનિસુમત સામિછ સમસ્તા સુખ માય
મનવંજિત દલ પ્રમીલ્ય દેહમ કુરિ પચાવ.
* * * *

અતે—

અવત

ધમ પચ અન્થલિંગ નિસુવન રાવ, ૧
મુનિસુમત સામી વીસમે, જિનવરાવ વીસમે,
જિવુવરાવ નમત સુર, ભવભવજી ભવવત,
નિગદાર નિરબન નિરપમ અજરામર અરહત
મી જિનવદ જિનેય સિરોમણી સાકમદ મણી સીસ,
વચઃ સમવસુદર ધમ પચણ્ણ પૂરક મઝઝ નબીસ. ૧૪
—વા સામીવાસ અણિ સિદ્ધ ૧-૧૫ મારી પસે છે.
૪ સનસયુત્તવ પ. ૫૧૪

(૧૯) +સીમધર સ્વામી સ્તો

આદિ—

ધન ધન ક્ષેત્ર મહાવિદેહજી, ધન પુરિક ગિરિનામ,
ધન ધન તેહના માનવીજી, નિત ઉડી કરેરે પ્રણામ.

૧

x

*

+

*

અતે—

સમયસુન્દરની વદનાજી, માનજો વારોવાર,
જો કરજોડી વીનવુજી, વીનતડી અવધાર
શ્રીમદિર સ્વામી કહીધરે, હું મહાવિદેહ આવીસ,
જયવતા જિનવર કહીધરે, હું તુંમને વાદીસ.

૯

—અનંત. સંક્રાંતિમા

જૈ. પ્ર. ૩૧૪

(૨૦) +રાણકપુર સ્તો સ ૧૬૭૬ માગશર જાત્રા કરી.

આદિ—

રાણપુરે રક્ષિયામણોરે લાલ, શ્રી આદીસર દેવ મન મોહુ રે.

અતે—

સવત સોલ જિયતરેરે લાલ, મિગસિર માસ મઝાર, મં
રાણપુરે યાત્રા કરીરે લાલ, સમયસુન્દર સુખકાર, મં

૭.

પ્ર રત્નસમુચ્ચય પૃ. ૨૩૨. જૈ. પ્ર. ૭૦

(૨૧) +અષ્ટાપદ સ્તો

આદિ—

મનડો અષ્ટાપદ મોહો માહરોજી, નામ જપુ નિશદીશજી.

અતે—

દેવ ન દીધી મુઝને પાપડીજી, આવુ કેમ હજૂરજી,
સમયસુન્દર કહે વદનાજી, પ્રહ ઉગમને સૂરજી

મં ૫

પ્ર. રત્નસમુચ્ચય પૃ. ૩૪૨

૩૮૦ સત્તાદશી સદી. જૈન ગૂજર કવિઓ.

(૨૨) +એકાદશી સ્તો ૧૩ કહિતુ સ ૧૧૮૧ જેસલમેરમાં

ચોપાઈની દેથી.

આદિ—

સમવસરણુ બેઠા બગવત, ધર્મ ધારી બી અરિહત
જારે જરખા બેઠી રહી, મામસર સુદી અગીયારસ વહી ૧

અતે—

જેસલ સેત્ર હાજારી સમે, કાપું સતવન સદુ મનમમે,
સમવસર હ્રદે હાકામી, મામસર સુદી અગીયારસ વહી ૧૩

આમાં મૈત્ર એકાદશી પર્વનું મહત્ત્વ છે—૩ શ્રી આદિ સમ્રાટ
શા. ૩ પૃ. ૪૪ સ્તનસાગર પૃ. ૧૪૪ સ્તનસુચ્ચય પૃ ૧૭૨

(૨૩) +૫અગી વૃદ્ધ (મિહ) સ્તો ૦ (ચાનપચાગી પર ૩ હાથ ૨૫
કહિતુ સત.

આદિ—

પ્રણમું બી ગુર જાગ, નિર્ભયગાન ઉપાન,
પચાગી તપ બાણી, જનમ સદૈવ તિલુ એ. ૧

અતે—

હમ પચાગી તપ દુઃખપ્રપક વર્તમાન તિલેસરો,
મઝ યુગ્યો બી અરિહત બગવત, અગુણગથ અસરેસરો,
બગવત બી જિનત્વદસરિજ સકલભદ નમસિયો,
વાચનસ્યારિજ સમમસુદર, અમતિગથ પ્રતસિયો.

—૪ સ્તનસુચ્ચય પૃ ૧૬૮ સ્તનસાગર પૃ ૧૩૭ બી ચાન-
પચાગી (જે ધ. સમય બાલ.)

(૨૪) +૫અગીયાર હાથ સ્તો ૦ ૫ કહી.

આદિ—

પચાગી તપ તુમે કરોરે પ્રણી, નિર્ભય પામો ચાન.

અતે—

પાર્શ્વનાથ પ્રસાદ કરીને, મહારી પૂરો ઉમેદરે,
સમયસુંદર કહે હું પણ પામુ, ચાનતો પચમો બેદરે—પચમી૦

—પ્ર૦ રત્નસાગર પૃ. ૧૭૦, જૈનપ્રબોધ પૃ. ૯૦

(૨૫) +ઉપધાન તપ સ્ત૦ (૭ ઉપધાનતુ દુક વર્ણન)

આદિ—

શ્રી મહાવીર ધરમ પરગાસે, બેડી પરપદ બારણ,
અમૃત વચન સુણી અતિ મીઠા, પામે હરપ અપારણ. ૧
સુણો સુણોરે આવક ઉપધાન વહા વિન કિમ સૂઝે નવકાર.
ઉતરાધ્યયન બહુ શ્રુત અધ્યયને, એ ભણ્યો અધિકારણ. સુ ૨
મહાનિશીથ સિદ્ધાંત મોઢે પિણુ, ઉપધાન તપ વિસ્તારણ,
અનુક્રમે શુદ્ધ પરપર દીસે, સુવિહિત ગચ્છ આચારણ. સુ. ૩

અતે—

કલશ.

ઠમ વીર જિણુવર ભુવણ દિણુવર માતા ત્રિશલાનદણો,
ઉપધાનના કલ કહે ઉત્તમ ભવિય જન આનદણો,
જિનયદ યુગપરધાન સદ્યુર સકલચક્ર મુનીસરો,
તમુ સીસ વાયક સમયસુંદર ભણે વજિત સુખકરો. ૧૮

—પ્ર રત્નસમુચ્ચય પૃ. ૫૫૧, રત્નસાગર ભાગ ૧ પૃ. ૪૮૨.

(૨૬) +દાનશીલ તપ ભાવ પર પ્રભાતી.

આદિ—

રે જીવ જૈનધર્મ કીજીયે, ધર્મના ચાર પ્રકાર,
દાન શીયલ તપ ભાવના, જગમા એટલું સાર—રે ૧
પ્ર જૈન સ માળા, ચૈત્ય૦ આદિ સ. ૩.

(૨૭) +માયાપર સ.

આદિ—માયા કારમીરે માયા મ કરે ચતુરસુગળુ.

+જીવરાશી ખમાવવાપર

આદિ—હરે રાણી જામાવતી છવસતિ ખમારે.

અતે—

રામ વૈરાડી ને મુણે, એ ત્રીજી દાસ

સમજામુંજ હો પાપથી છટો તત્કાલ.

હરે ૩૩

(આ સંસ્કૃત સ્વતંત્ર નથી પણ તે આર પ્રયોગમુદ્દ રસમંથી
નેમિત્તકર્મિના ખડમાં છે)

(૨૮) આદીસર વિનંતિ.

આદિ—

આદીસર હો સોનાકામ તેજઈ રવિ જિમ દીપતા

સુર કિનર હો સેવક જમ, મોહ મહામહ છપતો—

૧

ને અહનિસિ હો પ્રણમે સ્થાનિ, ત્યાં ધર સમ વધામણ,

જઈ અર્ધ દુખ હો યજ્ઞવલ્કાર, જિનવર નામ મુદ્દામણ.

૨

વીનતડી હો હકિ અનપારિ, કરમોડી કવિવણ હો,

તું સમરથ હો હણ સસારિ, તું કીરતિ જાનિ મહમદો.

૩

૮

૮

૮

અપૂર્ણ—મારી જાસે છે

૨૬ નાગસા ગીત.

આદિ—સવદેવ બાઈ ધરિ આવીયોરે પ્રતિજૂઝી મુનિરાજરે,

નવ પરિવૃત્તિ મુદી નામના અવલત વહિ મુનિના પાવરે.

૧

અર્ધમંદિત જેતી નામના.

અતે—મારી નામનાઈ પ્રતિજૂઝીયોરે, વૈરાગ ધરી બહુ મનારે

સવલત દેવલોક ખમીયોરે સમનેમુદ્દ વહિ પાવરે

૭ અ.

આમારી જાસે છે

૪૦ અર્ધમંદક સંસ્કૃત.

૬ કડી.

આદિ—વેલુ વેલ પાંખારે હો, ધૂપ તમે અસરથ, મેરે અરહન

પરતી વસી ઉની પવુરે, હાં મુનિવર અતિ મુદ્દામાલ. મેરે. ૧

અતે—રાતી શલા અણુસણુ લીએરે હા, ચડતે મન પરિણામ મેરે.

સમયમુદ્ધર કહે તેહનેરે હા, ત્રિકરણુ સુદ્ધ પ્રણામ મેરે. ૯

(૩૧) +નિદાવારક સ ૫ કડી.

આદિ—

નિદા મ કર્ને દોષની પારકીરે, નિદાના બોલ્યા મહા પાપરે.

પ્ર૦ રતનસ ને. પ્ર.

(૩૨) +અનાથીઋષિ સ. ૯ કડી.

આદિ—

શ્રેણિક રચવાડી ચઢ્યો, પેખિયો મુનિ એકત,

વરરૂપ કાતિએ મોહિયો, રાય પૂજે રે કહો વિરતત—

શ્રેણિકરાય હુરે અનાથી નિર્ઘય.

(૩૩) +ખાહુખલ સ. ૭ કડી.

આદિ—

રાજતણા અતિ ઘોભિયા, સ્મરત ખાહુખલ ઝઝેરે,

મૂઠ ઉપાડી મારિવા, ખાહુખલ પ્રતિજુએરે.

—નીરા મારા ગજથકી ઉતરો

૧

(૩૪) +અરણિક (અહર્નક) મુનિ સ ૮ કડી

આદિ—

અરણુક મુનિવર ચા'ચા ગોચરી, તડકે દાઝે મીમોળ,

પાય ઉવરાણારે વેલૂ પરબલેરે, તન સુકુમાલ મુનીમોળ—અરણુક

૧

(૩૫) +શાલિભદ્ર સ.

—૨. સ.

આદિ—

પ્રથમ ગોવાળિયાનણે બવેળ, દીધુ મુનિવર લન.

ને. પ્ર ૩૬૯

(૩૬) +મેઘરથરાય સ.

આદિ—

દશમે બવે શ્રી શાલિળ, મેઘરથ જીવડો રાય રૂડારાળ.

સ. મા. પૃ. ૧૩૦

(૩૭) +પ્રસન્નપદસપિ સૌ

આદિ—

પ્રારમ્ભે મૂળે મિત્રો મિત્ર રહેરે, સુખ તે સહુ નિર્મલ આપિસર રહેરે. ૧

(૩૮) +મધ્યમુદ્ધમાસ સ. નવરી દ્વારમતિ બહુવેલ

(૩૯) +રાણુસ સ. રાણુય આવી રમ્યુરે.

(૪૦) રેવતી સ. સોવન સિધાસણ રેવતી—આ. ૬

(૪૧) +ધોળીયા પર સગ્ગમ—ધોળીયા તું પિતે મનુ પિતિપુરે— ૧

સ્વૃષ્ટિસદ્ગીત—પીઠ્યાં મનો મેલ કમાયેરે

નક્ષત્રવદંતી ગીત ૧ મી.

આદિ—

નક્ષત્રવદંતી નીમ્નર્થ બૂવડે કરી દેસ, નલ રાજ,

વનમહે રમિવસો વસ્ય, સપ્ત બુધિ પ્રદેસ—નલરાજ. ૧

અતે—

દમદતી પીઠે આ પામ્યે નિરલસ સીલ ન

સમમસુર મહે પિઠ મિત્રો, લીધા અનિચ્છ લીધ, ન ૧

(૪૨) +ચેલણા સતી સ. ૧ મી.

આદિ—વીર વંદી વસતા ચાંદલ ચેલણા દીપરે નિર્મલ—

અતે—સમમસુર મહે ચેલણા પામીયો બલવલો પાર—

વીરે વખાણી ગુણી ચેલણા. ૧

મરી પાસે છે

(૪૩-૪૬) +આર પ્રસન્ન લુપની સગ્ગમ.

૧ થાની સ.

આદિ—આ નવરી અતિ બલી કું જરી, દિવિવાહન બુધાસ રે, હં

અતે—સમમસુર મહે સહુને, કું પ્રણમ્યા પાતક નવરે કું. ૧

૨ થાની સ. આ—નવર કપિલને બહાર, નવરાજ અણુમણ,

આ—સમમસુર મહે સહુને, નિત નિત પ્રણમે પાવ કું. ૮

૩ જાતી સ. આ—નગર સુદર્શન રાય હોળ, મણિરથ રાજ કરે તિહા,
આ—સમયસુદર કહે સાધુને.

૪ યાતી સ. આ—પુડરવર ધનપુર રાજ્યો, મહાકી સહિયર, સિધરથ
નામ નરેદરે.

આ—સમયસુદર કહે સાધુજી, યોયો પ્રત્યેકપ્રુધ એ—મહા.

(૪૭) ચારેની માથે સં

આ—ચિહ્ન દિસથી ચ્યારે આવીયા, સમકાલે હે યક્ષ દેહરામાદિ.

આ—ઉત્તરાધ્યયને તે કહો, સૂત્રમાહે હો ચ્યારે પ્રત્યેક પ્રુધ,
સમયસુદર કહે સાધુના, ગુણ ગાપાહે પાઠણુ પરિસિધિ.

—મારી પામે છે.

(૪૮) નમિરાજગીત.

આદિ—

જી હો મથુરા નગરીનો રાજ્યો, જીહો હય ગય રથ પરિવાર,

આત—

જીહો ઉત્તરાધ્યયને એહ છે જીહો, નમિરાજ અધિકાર,

જીહો સમયસુદર કહે વાદતા, જીહો પામીજે ભવપાર.

(મારી પાસે છે)

(૪૯) સનતકુમાર ગીત.

આદિ—

જોવા આવ્યા રે દેવતા, રૂપ અનોપમ સાર,

ગરવ થકી વિણુમી ગયો, ચક્રવર્તિ સનતકુમાર,

નયણુ નિહાલોરે નાહલા.

આતે—

સનતકુમાર મુનીસર, નાજ્યો નેહ લગાર,

કાજ સમાપ્તારે આપણા, સમયસુદર કહે સાર. પ ન.

(મારી પાસે છે)

(૫૦) અદ્વૈતક ગીત.

અતે—

અધિકાર જાણે માર્ગ એકનાઉ સમયસુધારાઈ પ્યાન તેકનાઉ.

■ મહા.

૫૧—૮૬

૩૬ ગીતો—મૂલ્ય મૂલ્ય રૂબરૂ પદ જેવાં સ ૧૧૭ માર્ગ તે પહેલાં.

- (૧) ક્રેષ નિવારણ—જીવનું તું મ કરિ કિલ્લું રસ.
 (૨) માન નિવારણ—મરિય નર મહે તું કરત સુખાન.
 (૩) મન નિવારણ—કિસીકુ સખ દિન સરિતે ન હોઈ
 (૪) માયા નિવારણ—છકુ મેરા જીવ તું વિમાસે નહિ કહુ તેરા
 (૫) લેખ નિવારણ—સમા સમા ધન ધન જામતર રહ્યું તું સતિ દિન
 (૬) લેખ નિવારણ—મેલા મેલા પદ પદ પુસ્તક પાના લેખ મદ
 (૭) મનશુદ્ધિ—એક મનશુદ્ધિ વિષુ દેવે મુખનિ ન જાઈ.
 (૮) જીવપ્રતિબોધ—જામિ જામિ તું જીવના, તું કાઈ નિમિત્તો સેવેરી.
 (૯) જીવપ્રતિબોધ—રે જીવ વખત શિખ્યા મુખ લલિયાઈ
 (૧૦) અર્થ નિવારણ—મેરે જીવુ આરતિ કાઈ પરમ
 (૧૧) નિઘપરિહાર—નિઘ ન કામત જીવ વસત નિઘ પાપે પિંડ મરત
 (૧૨) કુસર પરિહાર—જહાં વહાં કંઈર કું કું કું.
 (૧૩) કમિની વિવાસ નિવારણ—કામિની મદિ કુલુ વેસસા
 (૧૪) જીવ નડાવ—કેળિ કેળિ જીવ નડાવે જાસો નાટક મડેરી.
 (૧૫) સ્વામ—સ્વાસ્થાઈ સખ હે રે સગાઈ,
 (૧૬) પારકી હેમ નિવારણ—પારકી હેમ તું મ કરિરે.
 (૧૭) જીવ બાજરી—આએ વીન જાણે બાજરી.
 (૧૮) ધડી લાખીણી—ધડી લાખીણી જાઈ જે, કહુ પરમ કોયે જિન
 જાઈ જે.

(૧૯) ધમિયાણા—જીવ સુખે જિન લાઈ કે કહા કહે પરિવર.

(૨૦) ઉદય ભાગ્ય—ઉદય ભાગ વિના ન ફરે, બહુત ઉપાય કીયે
ક્યા હોઇ,

(૨૧) સર્વ ભેષ્ય મુગતિગમન—હા માઇ હરકોઇ ભેષ્ય મુગતિ પાવે,

(૨૨) કર્મ—હાં માઈ કરમથી કો છૂટે નહી,

(૨૩) નાવા (નાવિક)—નાવાની કારી ચલે નીર મઝાર,

(૨૪) જીવદયા—હા હો જીવદયા ધર્મ વેલડી, રોપી શ્રી જિનરાય,

(૨૫) વીતરાગ સત્યવચન—હા હો જિનધર્મ ધર્મ સહુ કહે,

ચાપે અપણી વાત

(૨૬) મરણ નિવારણ—મરણ તણો ડર ન કરિ મરિય, જિણ વાટે

જગિ જાધરે.

(૨૭) સદેહ—કરમ અચેતન કિમ હુયક કર્તો, કહો કિમ શકિયે થાપીરે,

(૨૮) સૂતા જગાવણ—જગિ જગિ જગિ ભાઈ જગિરે તુ જગિ,

(૨૯) જગત્ સૃષ્ટિકારણ પરમેશ્વર પૃથ્ઠા—પૃથ્ઠુ પડિત કહો કાહકી કત,

આ જગત સૃષ્ટિ કિણ કીધીરે.

(૩૦) ભણુનપ્રેરણ—ભણોરે ચેલા માઈ ભણોરે ભણો,

(૩૧) ક્રિયાપ્રેરણ—ક્રિયા કરો ચેલા ક્રિયા કરો.

(૩૨) પરમેશ્વર સ્વરૂપ દુર્લભતા—કુણ પરમેશ્વર સ્વરૂપ કહે,

(૩૩) જીવકર્મ મબધે—જીવને કરમ માહોમાહિ સબધે,

(૩૪) પરમેશ્વર લધુ—હા હો એક તિલ દિલમે આવ તુ,

કરે કરમનો નાશ.

(૩૫) નિરજનધ્યાન—હા હમારે પરબ્રહ્મ જ્ઞાન,

(૩૬) દુષ્પ્રમયકાલે સયમપાલન—હા હો કહો સજમ પથ કિમ પસે,

—આ સર્વ ગીતોની પ્રત તેની છેવટે અનુક્રમણિકા સહિત ૭-૧૧

લ. સ ૧૬૭૦ પ્રથમ ચૈત્રી શુદ્ધિ ૧૦ ગુરૂ લિખિત મારી પાસે છે.

(૮૭) પદ. મુખનીકો સીતલનાથકો,

(૮૮) શાંતિનાથ પદ.

આદિ— આગણ કલ્પ દૃઢ્યોરી હમારે,

(૮૬) યપબન્ધાથ ગીત—ગીતમણી મેરે મન ભર્યાત વસરી

(૮૭) ગીતમગીત ૭ ૧ મી.

આદિ—

મુમતિ સમે નાણી કરી, હરે ધે વીરજ મુખ માલક દરિ
મેં અવરુપ ન હો કોતરે છ વીરજ રહનક તુમ દનગરિ
વીરજ વીરજ તિલં ૨૫(૬)૧.

અંતે—

નાનમ હેવુ પાપી ૭ નિમુસન હરખુધ મુસત મેરે
દરનમર માનમ તજ ૭ પ્રભુ સમવમુર દરમેરિ. ૭ વી.
(મરી અને છે)

કાદા (ગિનાયતમણી) મીન—પાપે તે વસનુ વને
પાપે સેવિય મુખી રુને.

(૮૧) પન્નારાવલિબદ્ધ ગીત ૮ ૧ મી

આદિ—

પન્ને કાજદ મેઈ મમતને આગે વ છરે
૧૧ મુનિસ ૫.
મનસ મન પતે પંચરવિર ગરિ આપ દેદ ૧ દે.

અંતે—

જલારો મારે મુમતિ નાનમ મુનિસ ૭૫
૧૫ ૧ ૧૨૨૨ સમવમુર મુખ મુનિસ ૮ દા મુનિ

(૮૨) રમુપબદ્ધ ગીત ૭ ૧૧૮૫ ૫૨ ૫ ૧૮૦ રામ આપર
(અન્ન-૫૨૮)૫

આદિ—

નાન તે મનસ કલાર ૧૮, ૫૫ મિલક ને નરિ
અ તે મુખ પતે આ વિન પતાર ૧ મન

અતે—

સવતિ સોલ નવ્યાસીયઇ જે, મીર મોજ્યુ રાજે,
અકપુરમાહિ રહીરે, ભાવવઠ જોડી છઠ ભાસરે મન૦ ૫
થુલભદ્ર દોમ્યા પ્રતિયુજવધરે, ધરમ ઉપરિ ધરઉ રાગરે,
પ્રેમમધન નેહિ પાડુગેરે, સમયસુંદર સુખકારિરે મન૦ ૬
—મારી પામે છે.

(૯૩) આલોયણુ છત્રીશી સ ૧૬૯૮ અહમદપુરમા (અમદાવાદમાં)
આદિ— નગર સુદર્શણુ અતિ ભલો એહની ટાલ.

પાપ એલાયુ આપણા, સિદ્ધ આતમ સાખિ,
આલોયા પાપ છટીયે, ભગવત ધમ ભાપ. પાપ૦ ૧
માત્ર હીયાથી કાઢજો, જિમ કીધા તેમ,
દુખ દેખિસિ નહિતરિ ધણા, રૂપી લખણા જેમ. પાપ૦ ૨

અતે—

સવત સોલઅઠાણુયમ, અહમદપુરમાહિ,
સમયસુંદર કહે મે કરી, આલોયણુ ઉચ્છાહિ. ૩૬
—૨-૧૧ મારી પાસે છે. પ્ર કા ન. ૮૬૨.

(૯૪) ચાર શરણાં ગીત.

આ કવિ એક ધણા પ્રતિષ્ઠિત અને ઉત્તમ કાવ્યકાર થયા છે.
સ. ૧૬૪૯ ના દ્વાગણુ શુદ્ધ ખીજે જૃહત 'ખરતર ગચ્છના યુગપ્રધાન
જિનચંદ્રસૂરિએ અકપ્પર બાદશાહના કહેવાથી લાહોરમા માનસિહને
આચાર્યપદ આપી તેમનું નામ જિનસિહસૂરિ રાખ્યું તે સમયે તેજ
જિનચંદ્રસૂરિએ સ્વહસ્તેકવિ સમયસુંદર તથા ગુણવિનય (જુઓ ન. ૧૯૫
પૃ ૩૨૬) એ બે સાધુઓને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું અકપ્પર બાદશાહે લા-
હોરથી જિનચંદ્રસૂરિને પોતાની પામે બોલાવ્યા ત્યારે તે સૂરિએ બાદશાહ
પાસે જવા વિચાર કર્યો અને તે વખતે સાથે સમયસુંદર કવિ પણ હતા.
આ વિહાર ગૂજરાતથી બજાર, મેડતા, નાગોર એમ મારવાડમાંથી
ખમાર થઈ લાહોર સુધીનો હતો એટલે ૧૬૪૯ પહેલા કવિ ગૂજરાતમાંજ

રજા હતી અને ૧૬૪૬ માં લાહોરમાં ઉપાધ્યાય પદ મેળવી પછી તે બાબુ તે વિરોધમાં મેવાડ-મારવાડમાં ગયાસ કર્યો છે અને તેથી તેમની મુખ્ય ગૂજરાતી ભાષામાં અનેક દેશીના પ્રાન્તીય શબ્દો મારવાડી, ફારસી, શબ્દો ભોવામાં આવે છે આ વાત તેમણે જે મંથો રચ્યા તેમાં રચનારજ્ઞ જણાવેલ છે તે પરથી જણાઈ આવે છે તેઓ સરજૂત ભાષાના અત્યંત જાણુ હતા. તેમણે તેમાં રચેલા મંથો પરથી તેઓ એક સમર્થ વિકાન, દીક્ષકર, સમદ્ધકર, શબ્દશાસ્ત્રી હતાશી અને અનેક મંથોના અસંખ્યાનકર હતા. તેમના મંથોમાં ભાવકલ્પ સ ૧૧૪૧ પુણનદીકૃત રપકમલા (૫) પર સરજૂત અવનુલિંસ ૧૧૬૭ કલિાત્યર્થકથા સં. ૧૧૬૧ સ્તમ્ભાવી શતક સ ૧૧૭૨ મેહતા, વિરોધ શતક સ ૧૧૭૨ મેહતામાં, ગાથાશ્લોક સ ૧૧૭૭ મેહતા નિશ્ચરશતક સ ૧૧૭૪ અશ્લોકી શ્લોકો સ ૧૧૪૬ અને પૂરો કર્યો સ ૧૧૭૧ લાહોરમાં કે જેમાં રાખનો જલે સૌખ્ય એ વામના આઠ લાખ કર્યો કર્યો છે (ભૂજો પીટસન ચતુર્થ રીપોર્ટ ન ૧૧૭૪ પ. ૧૮), વિસજ્ઞ શતક સ ૧૧૮૧ વિરોધસમક સ ૧૧૮૧ લુલુચ્છસરમાં, મથાસકની સ ૧૧૮૧ જ મતિનુમણ સ્તોત્રપરશ્વતિ સ ૧૧૮૭ પાશ્વમાં, કશ્વેશ્વરિય સૂતપર કશ્વેશ્વરશ્વતિ સ ૧૧૮૧ જામાતમાં, રતરત્નાકરશ્વતિ સ ૧૧૮૪ જા-સેરમાં, તથા કપસતપર કપકપક્ષતા નામની શ્વતિ, રમુવલપર શ્વતિ, સવાલકુંદર ચાતુર્માસિક વ્યાખ્યાન, નવતત્ત્વપર શ્વતિ અને પ્રત્યોત્તર સારસમક આદિ રચ્યા છે સ ૧૧૪૧ માં ભાવકલ્પ મથ રચ્યો અને સ ૧૦ માં ગૂજરાતીમાં રૂઢશ્લોકમાં રૂપકી સંગ્રહ એ ગૂજરાતી ભાષામાં રાસ રચ્યો ત્યારે ૧૧૪૧ માં ૨૧ વર્ષની ઉંમર કવિની અણીએ, તો આજમાં આજુ ૮ એવી વર્તન આપુષ્ય આનું દેવ એમ પ્રાચ નિમિત્ત થાય છે

આ ઉપરાંત એ પણ જણાય છે કે તેમણે સ ૧૧૭૧ માં રૂપકશ્વર (સદ્ગી પાસે) નામ કરી અને સ ૧૧૮૨ માં નેસલમેર પાસેના અસલ સંગ્રહાની લેખવૃત્તના નાની યેર જણાવેલીએ નેસલ-

મેરથી શત્રુજય જવાનો સઘ કાઢ્યો હતો, તેમા પણ તેમણે સઘ સાથે
 ન્હી શત્રુજય યાત્રા કરી હતી તેમ ખીજા અનેક તીર્યોની જાત્રા કરી
 હતી. વૃદ્ધપણમા અમદાવાદ અને તે આસપાસ ગૂજરાતમાજ રહી અ-
 ર્ગવાસ કર્યો હોય તેમ મલ્લવે છે તેમની શિષ્યપરપરામા સ્વશિષ્ય હર્ષનંદન
 બહુ વિદ્વાન હતા કે જેમણે મધ્યાન્હપદ્ધતિ નામનો ગ્રંથ સ. ૧૬૭૩મા
 પાઠણુમા રચ્યો છે તેમા પોતાની પ્રગતિ આપતા સ્વશુર મમયસુન્દર
 માટે વચનકલાકવિકલા-નિષ્ણાત, તર્કવ્યાકૃતિ સાહિત્યન્યોતિ, સમયત-
 ત્વવિદ એ યથાર્થ વિશેષણો આપ્યા છે અને વિશેષમા જણાવ્યું છે કે —

પ્રજાપ્રકર્ષ પ્રાગ્વાટે ઇતિ મત્ય વ્યધાયિ ચ,
 ચેપા હસ્તાત્ સિદ્ધિ સતાને શિષ્યશિષ્યાદૌ.
 અષ્ટલક્ષાનર્થાનેકપદે પ્રાપ્ય ચે તુ નિર્થન્યા
 સસારસકલસુભગા વિશેષતઃ સર્વરાજના.

આ પરથી જણાય છે કે સમયસુન્દર પ્રાગ્વાટ-પોરવાડ વણિક
 હતા આ હર્ષનંદને ખરતરગચ્છની લ્હનાચાર્યાય નામની આઠમી શાખા
 જિનસાગરસુરિએ સ. ૧૬૮૬ મા કાઢી હતી તે બહુ વધારી. સમયસુ-
 દરના પ્રશિષ્ય હર્ષકુશલ ઉપાધ્યાય થયા કે જેમણે કવિની ભાષાકૃતિ
 ધનદત્ત ચોપદ સંશોધી હતી. વળી તેમની શિષ્યપરપરામા કુશલચંદ
 ઉપાધ્યાય થયા ને તેના શિષ્ય આલમચંદ થયા કે જેમણે સ. ૧૮૨૨ ના
 માગશર શુદ્ધિ ૪ ના દિને સમ્યક્ત્વ ડામુદી અતુ પદી ભાષામા રચેલ છે
 જુઓ ઓગણીસમી સદીમા આગળ કવિ આલમચંદ.

આ કવિના સબ્ધમા અતિ વિખ્તારથી મે ‘કવિવર સમયસુન્દર’
 એ નામનો નિબધ ભાવનગરની સાતમી ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં
 લખી વાચ્યો હતો અને તે જૈન સાહિત્ય સંશોધકના ખડ ૨ અક
 ૩ મા પ્રકટ થયેલ છે તે જોઈ લેવા વાચકને ભલામણ છે.

૧૯૬ ઠ રત્નાકુશળ (ત. મેહર્ણિ-હામર્ણિ સિ.)

+ પાર્શ્વનાથ સુખ્યા રત્ન સ ૧૬૫૨ આસપાસ.

આદિ—

શ્રી જીવલિંગ નવખડ પાસ જલ્લુધરે નામક લીલવિશાસ

સકા વિષ્ટ ઉપદ્રવ સર્વિ દુરઈ ટકારે મગજ કમજાવસ. શ્રી ૧

x

x

x

x

જાતે—

ભોમ સમેશ તે પામઈ માનવ નવનગરે જસ તુલઈ શોપાસ,

મણિ હામા સિખ રત્નાકુશલ મમતિહ કહારે આસે અનુઈ વાસ શીર

—પ્ર પ્રાચીન તીર્થમાલા સ ૫ ૧૬૬-૧૭

(આ કવિએ પચ્ચત્તક જ્ઞાતિ સ ૧૬૫૨ જ્ઞાપિત સિત ૫૪મી
કિન રવિજારે ઉચ્ચ મામમાં લખી છે તેમાં પોતાને પદિત મેહર્ણિ મણિ
સિખ શ્રી હામર્ણિ મણિના સિખ જલ્લુધરે જો આપ્રકર તિ. ૫. ૪૪
સિત સમેશ.)

૧૯૭ મુનિશીલ (જા. વિલાશીલ-વિવેકમેહ સિ.) કર્મવર્તિ

સુરિના સંલગ્નમાં.

(ઉગા) વિલાપાસ-વિભરજિત શાસ સ ૧૬૫૮ ખાલ નં ૮

જાતે—

શ્રી આચર્યમજી સુહારે શરણ સુરિનાથ શ્રી ધરમમુર્તિસરિ,

તે સકુ ડાના ચરણમથ નિતિ વાંદીકિંટ દોહન જાલ દુરિ. ૧૬

કરિ શર રસ ઈડુ માસ કુમારક સમલીલ જલ્લુ જ્ઞાપિ કિન જર,

સર્વિ રત્નીએ સુધ તણુજ આમદિ કરીલ રવિ સતિ નવર મગરિ ૧૭

સત અરવથી ભિગ ડા મુવિ સોમલિંગકે અરવ વણજિઈ એહ,

ઓખડ અપિહક મિળા કુશલ મુલનાથ સુધર્વિ પમળો તેહ. ૧૮

શ્રી વિદ્યાશીલ સીસ સુપરિ સોદામણિ પડિત પુહુવિ પ્રવીણ,
 વિવેકમેરૂ ગણિ સયમ ગુણ કરિ વિચરતાણ, હુ તસ્ય ચલણે લીણ ૧૯
 ત્રીજા જિનવર સભવનાથ પસાઉલિન મુનિ જપછ મુનિશીલ,
 જે નરનારી ભણુસ્યછ ગુણુમ્યછ સાભલછલિ લપિ પરિપામઈ લીલ. ૨૦
 —સ ૧૬૯૪ વર્ષે ભાડવા વદિ ૧૪ ગુરૂ (ઈસર બાધગોનો ભ)

૧૯૮ પદ્મરાજ

(૩૭૨) સનતકુમાર સ ૧૬૫૯—વિ ધ.

(૩૭૩) અભયકુમાર —૩, ભાવ

૧૯૮ ક વિદ્યાવિજય (ત૦ નયવિજય શિષ્ય)

૨૪ જિનપત્ર કલ્યાણક સૂચિત સ્ત૦ સ. ૧૬૬૦

અંતે—

વીર પારગતાય તિમ ગણુક સિવ દિવસિ, એહપદ સરવ જિનનામ સાથિ,
 ગણુક કલ્યાણુક દિવસિ પદ સહસળે, તપ કરી હોઈ જિમ મુગતિ હાથિ.

૩૯ પૂ.

અદ્રસ રિતુગગન વરસિ કલ્યાણુક તવન કીધુ ભવિક ભણુત ભાવઈ,
 કારતિ કોટિ કલ્યાણુ મુખસ પદ, સિદ્ધિ સૌભાગ્ય મિલી વેગિ આવઈ ૪૦ પૂ.

કલસ

તપગચ્છ અધિપતિ નમત નરપતિ રૂપ રતિપતિ સૂદરો,

શ્રી વિજયસેન સૂરોદ સુવિહિત મુકુટ ગુણુમણિ આગરો

ઉવગાય શ્રી નયવિજય સીસઈ ગુણુયા સકલ જિનેસરો,

દિલ મુઝ મહોદય વાસ વિદ્યાવિજય સપદ મુખકરો

૪૧

—૩-૧૪ (મારી પાસે છેલ્લુ પાનુ છે.)

૧૯૯ જયવિજય (દેવવિજય શિ.)

(૩૬૪) શુભ નોપાઈ ૧૬૧૦ આસો સુ ૧૫ મિરિપુર-વાવડમાં
જાતે—

- વાવડ દેસ વિહરિઅર નામ, નિહાં પટકસણના વિમામ
રાજાવાનીનું રાહ કામ, દેસ મધ્ય મિરિપુર વલીમાંમ. ૩૧
- મહમ્મ મદિર પોણિ મુચમ, જૈન સિવ પ્રાસદ ઉતમ,
રાજા કરઈ રાજા કુણનિમ, કાની માંની ભેગી ભમ. ૩૮
- કવિતા મેલા વિસ્તો ભણુ, સરવીર ધીર પાણિ,
સુકસમસ રાહિલ જૂપાલ પ્રમવી પ્રમત્તલુઈ રતિપાલ. ૪
- તસ મુવ મુવર કમસીક નેહ, ચહીક વિયા ગુણુ ભણુતેહ,
કોરલિ તેજ અમલ પરિવાર રત રાપા વામઈ વિસાલ. ૪૧
- જસ હરિ મોખી સધ પ્રધાન, પર બિખારી ન પરાઈ મન
પુત પાત કરઈ નિતુ કેણિ, મમલીકાની વખતી વેણિ. ૪૨
- સધરન પુત ભેગીદાસ, શુભ રાસનુ કરઈ અભાસ,
તેહનઈ ભણુવા કાનિ કરી પ્રાણનપ મહાઈ જો પરી. ૪૩
- બોમ રસ રતિ જાક જાણિ, સવર રામઈ જો જાણિ,
સરસરિ નહ આસો માસ રામ પૂર્ણવદ કાલવસ. ૪૭
- વિનુપ પુત જાણિ પાંચીક પાંચીક દેવજા જાણિ ભણુમિ
વાસ સસિ કરમેડી કાઈ સુભ ભણુયાં સવિ છુપ કાઈ. ૪૮
- ભણુયાં સવિ કાઈઈ રિહિ, જો ભણુયાં પાંચી વલી ગુહિ,
જાણિજા નઈ પરમાણુ ભણુયાં મુણુયાં સદા અનદ. ૪૯

—જયકમલ મણિના શિખિન

—વાવડર વતિ બધાર

૨૦૦ હેમવિજય ગણિ (ત૦ આનંદવિમલસૂરિના આજ્ઞા-
વર્તી શુભવિમલ-કમલવિજય પં. શિ૦)

(૩૭૫) +કમલવિજય રાસ સ. ૧૬૬૧ મહેમાણામા.

આદિ—

સરસ વચન રસ વગસતી, સરસતિ કવિઆણુ માય,
સમરિય નિયગુરુ ગાયમ્યુ, પડિત પ્રણમિય પાય. ૧
કમલવિજય કોવિદ તિલક, સુવિહિત સાધુ સિગાર,
તાસ રાસ રલિઆમણો, ભણતા જય જયકાર. ૨

*

*

*

*

અંતે—

શ્રી કમલવિજયવર વિપ્રુધના નામથી મક્કલ કલ્યાણના ડોડિ,
સપદા સવિ મિલક દરિત દરિ ટલક મત્રમા મૂલગો એહ કદીધ ૧૦૭
જાસ વૈગમ્ય વર વાનગી વાસના શખર સુવિહિત જતી રિદ્ય રાખી
જાસ સવેગ રસ સરસ સવિ પાછલા સાધુ ગુણરાસિનો હુઉ સાખી ૧૦૮
રૂપરેષા ધરો અસમ સમરસ વરો સાહ ગોવિદ સુત સાધુ સીહો,
કહતિ કવિ હેમ ચિર પેમ એ શ્રીગુરો હોઉ મહ સુહકરો અમિયજીહો ૧૦૯

—આ કવિ પ્રતિષ્ઠિત હતા અને તે માટે શ્રાવક ઋષભદાસ કવિએ
તેનું નામ પૂર્વના નામી કવિ તરીકે પોતાના 'હીરવિજય-કુમારપાલ રામ્ય
આદિમા ઉલ્લેખેલ છે. જુઓ તે રામોની પ્રશસ્તિઓ વિજયપ્રશસ્તિ મહા
ગ્રન્થ ૧૬ સર્ગમા સસ્કૃતમા કરી પોને સ્વર્ગવાસ કર્યો તેથી તે કૃતિ તેના
ગુરુમાર્ગ પ ગુણવિજયે બીજા પાય સર્ગ રચી પૂરી કરી તેથી પોતે
પોતાને 'કવિ' એ ઉપનામ આપે છે તે સાર્યક છે. હીદીમા પણ કવિતાઓ
નેણે રચી છે. વધુ માટે જુઓ પ્ર. એ રા. સ. ભાગ ૩,

(આ કવિએ કેટલાક સ્તવનો સ્વાધ્યાયો શ્રી વિજયસેનસૂરિ રાજ્યમા
અનાયા છે આની કેટલીક કૃતિઓ પાટણના હાલામાઈના બગીચામાં છે)

(૩૭૬) નેમિજિનમ દ્રાવણ

અર્થ—

સમીપ સમરસસાગરે ગુહગિઓ ગુણવત,
શિવદેવી સુત ગાળ્યોરે મુઠ મનિ લાગી વનિ.
મુઠ મનિ લાગી વત બજારી સેવ કઈ નેમીસર કો,
નમે લેકને નરવર સજી ત્યે દીધે મતિ બાવે લજી
છ નેમિ જિનજરે શાસ્ત્રમતી ભરવાર ભગતે વદિએરે,
જસ નામ જાનિરામ, સુધી બાણકિએરે—જાંચલી.

* * * *

અર્થ—

લપમચ મહાશ્વ હિરણ્યેરે હીરવિજય મુનિરાજ
નામ જાણ્યાં લેકનુરે સીએ સખ્યાં કાજ
સીએ સખ્યાં કાજ સીએ સખ્યાં કાજની કાડી,
લેકને નમે સજી કરજોડી

પડિત કમલવિજયો સીસ, હોમવિજય મુનિ રે જાણીસ. ૪૪

—૪-૧૩ થી ૧૫-૩/૧૨ ૨.

~~~~~

૨૦૧ જિનમય દ્રસૂરિ શિ.

(૩૭૭) જિનમય મહારી ॥ ૧૧૧૨ વિક્રમનગર (વીક્રમનગર)માં

અર્થ—

સુજ રસ વિજાદેવી વચ્ચેમ મહા મુદિ જામી પુષ્પરાજ,
ક્રમ વર્ષ વિક્રમનગર મહાશ્વ, રિપમદેવ જિવેસર
મુજસાવ ખરતર ગાળ્યામક સમય મુવિદિત મુખાજ,
શુભવર ગી જિજ્ઞાસુસી સુરિ મુસીસ વચ પએ.

ધીસમ

ક્રમ જિનમયજિન મુજ સમકિત પરમ મુરતર મહારી,

અનિ મુજવ સરસ મુખે મુખાજ સમય જાનિજા સિવસી.

વિધ કરીય અકબર સાહિબર પ્રતિબોધકારક સુહગુરુ

આદેશ લહિ કરી ધરમ ધરતા સેય મંગલ સુષકર

૫૪

—સ. ૧૭૫૮ પો. ૩ શુ ૩ ર૧૧ લિ. ૨૦-૧૨ આ. ૬.

૨૦૨ આનન્દોદય

(૩૭૮) વિદ્યાવિલાસ ચોપઈ ૧૬૭૨ માણેક.

૨૦૩ પ્રેમવિજય (ત૦ વિજયસેનસૂરિ-વિમલહર્ષ શિ.)

(૩૭૯) +આત્મશિક્ષા. સ. ૧૬૬૨ વૈ શુ. ૧૫ ગુરુ. ઉજ્જેણીમા—

અતે—

શ્રી વિજયસેન ગુરુચર, શ્રી વિજયદેવ સૂરિદ,

વિજયમાન ગુરુ વદિએ, જિમ સૂરજ ઉર ચદ.

તપગચ્છ વાચકમિ વર, શ્રી વિમલહર્ષ શિરતાજ,

નામે નવનિધિ સપજે, દર્શણ સીઝે કાજ.

૧૭૯

આત્મ શિક્ષા ભાવના, તાસ શિષ્ય મનરગ,

પ્રેમવિજય પ્રેમે કરી, ઉલટ આણી અગ.

૧૮૦

રત્નહર્ષ વિષ્ણુધ મુઝ, બધુ તાસ પસાય,

તાસ સાનિધ ગ્રય મે કર્યો, મન ધરી હર્ષ અપાર.

૧૮૧

સવત સોલખાસઠ. વૈશાખ પુન્યમ જોય,

વાર ગુરુ સહિ દિન ભક્ષો, એ સવત્તર હોય.

૧૮૩

નગર ઉજ્જેણીમાં વણી, આત્મશિક્ષા નામ,

મન ભાવ ધરીને તિહા કરી, સિધા વચિત કામ

૧૮૪

એકશત એશી પાચએ. દુહા અતિ અભિરામ,

ભણે મુણે ને સાબજે, તે લહે શિવ કામ.

(૩૮૦) + શત્રુબ્ધ સ્તવના આદિનાથ વિનયિ રૂપ.

આદિ—

પ્રજ્વલિત સમગ્ર જિજ્ઞાસુ, પાપ મન વર્જિત કાંતિ,
સમગ્ર તિરકનો રાજ્યોગ્ય પ્રજ્વળ સિરનાથિ.

૧

આતે—

તપમ્બનાથા મુક્તિઓએ, અર હીરજી સગ
મનમેક્ષન વિભવસેન શુરી તેહના પ્રજ્વળ પાપ,
વિમલકરમ સિખ પ્રમવિભવ, કહે નિમુલ્યે દેવ,
ભવ ભવ સત્ત્વ ગિરિ તણીએ મુક દેલો સેવ.

૨૨

(કથા)

હમ મુખે સ્વામી મુક્તિઓએ, આદિ જિન જમદેવ એ
નિત્ય નમે શુર નર, અમુર વ્યવર કરે અહોનિશ સેવ એ,
ને ભલે ભમ્તો ભલી મુખે તસ થર જય સ્વપ્નર એ
કહે કવિવલ્લુ સુલો ભવિષ્ય, કામ પામે ભરપાર એ.

(૩૮૧) ધનવિજય પન્થાસ શાસ (સિ.) ખ-૧

+ સીતા સતી સ. ૫. ૧૫૪ સ. મા. બી.

૨૦૪ વિમલયારિત્ર (નાગેરી વહવપ-પાર્શ્વદ્રસૂરિ-સમર-

બદ્ર-શબ્દબદ્ર-રત્નચારિત્ર શિ.)

(૩૮૨) અલનામુદરી શાસ સ ૧૧૬૩ અમર શુ ૨ અ
નાગેરમા.

આદિ—

સંતારણ જમિ જલિરે વિષ્ણુનક કુલ્યદ,
શાસક વડિ સાતમિઈ જરીયા જમ્બાનદ,
આનદ અગિરા વુઓ અનિયલો નેઠ વડિ તેરસ દિ

જન્મ પામ્યા ઈંદે ઉચ્છવ કીધ, સુરગિરિ શુભ મન્ને,
ગર્ભથી જિણે મારિ ટાલી શાંતિ થઈ આણુ દિયા,
સજન દેખત નાતિ રગિઈ શાંતિ જિન નામજ દિયા.

૧

મડલપતિ પદવી લહી પહિલોં ભોગવિ ભોગ,
ચક્રવર્તિપદ પામિયા, મિલીઓ સદ્ સયોગ
સયોગ મિલીઓ સાધિ પટખંડ રતન સવિ નવનિધિ લલા,
મુગટ બદ્ધ બત્રીશ ભૂપતિ સહસ સેવે ગહગહા
જેઠ માશિ ઈક સિણુ ચઉદસિ ઈદ્ર ચઉસકિ આવીઆ,
કીધ ઉચ્છવ દીખ લીધી વર્ણુવે ગુણુ ભાવીયા

૨

પોસ શુક્લ નવમી દિને પામ્યો કેવલનાણુ,
જેઠ બહુલ તેરસિ તિથે પ્રણુ પામ્યો નિર્વાણુ,
નિર્વાણુ પામ્યો શાંતિ જિણુવર સિદ્ધિ પદિ સુખસપદ,
પામિયા તસુ ચરણુ પ્રણુમો ભગતિસ્થુ ભવિયણુ મુદા,
તેહ સ્વામિ સેવતા સહી રોગ નાવે તનિ કદા
મનહ મનોરથ સર્વપૂરણુ મિદ્ધિ લહિયે સર્વદા.

૩

દૂહા

સુહુ ગુર ચરણુકમલ સદા વદો ધરી આણુદ,
ભવિય કમલ પડિખોહવા ઉદયો તેજિ દિણુદ.

૪

ચિહ્નું પ્રકાર ધર્મ વર્ણુવ્યો તિહુયણુ જન આધાર,
દાન શીલ તપ ભાવના કરિ તરિય સસાર.

૫

ધર્મે ધણુ કણુ સ પજે ધર્મે મોટિમ રાજ,
ધર્મે જરા મહિમા ધણો ધર્મે સીઝે કાજ.

૬

ધન સુખાહુ ધનનો સુણો, શાલિભદ્ર ક્યવન્ન,
શ્રી શ્રેયાસકુમરે દીઓ, દાને લહિઓ ફલ પુત.

૭

સેકિ સુદર્શન નેમિ જિણુ શૂલભદ્ર નાગિલ્લ,
શીલ લીલ સાધી ખરી, ફલ પામ્યો આગિલ્લ

૮

સત્તમ વીર ધન્યો મળી, તપીજો તપ ઉઘર,
 ઘસત અનાથી હરિયુ લાઈ ભાવી ભાવન સાર.. ૪
 અનનાસુહરી ભલી પામ્યો શીશ ઉઘર, ૧
 શીશમયે મુખ સંપદા પામી નિજ પરિવાર. ૧
 અનનાસુહરી હવણુ કિમ પામ્યો તિલિયુ શીશ
 ગુપ્ત દામ દેવે હવી કિમ જામી મુખ લીસ. ૧૧

અતે—

૬૫—અઘરતપુર કવિજોડી સુતરાગી—એ દેવી.

અનનાસુહરીએ ખરો પામ્યો શીશ અઘર
 અવિયલુ નણુ તિમ પામ્યો ભાવસુરે, જિમ લલો હાસી સાર—
 શીશ સમસરેરે. ૩૮૯

નાગેર નગીન સામે નિયુદ્ધરે અર્ધી શાંતિ નિયુ પાસ,
 વીર નિયુદ્ધરે તે પ્રણમી કરી ચોર્ધા હાથ ઉઘાસ. શી. ૩૮૪
 વાઘાવ મહાપતિ નગમર્ધિ નણુકરે, મી પાસવલ્લહીસ,
 તાસ પરોખર મળાદિ અઘરારે, સમસરસરિ લગીસ. શી. ૩૮૪
 મી રાગવલ્લહી મહુખા નાઘરે, ગાઘા રાગવલ્લહી,
 તાસ પસર્ધ ચોર્ધા એક રતીરે, સેવક વિમલવલ્લહી. શી. ૩૮૫
 સવલ સોસલવલ્લહી ત્રેસલ્લહીરે, ગાગલિર માસ વિમલ,
 સુતલ્લહી લોડી બીજે ગુર કિરે નણુતાં નાન પ્રાસ. શી. ૩૮૬
 એક મરધાં સુલુનિ પાલીકરે શીશ ગુપ્ત નિનખર્મ,
 મહા ભવિ પરમવિ મુખની સંપદારે લડીએ સિપમતિ શર્મ. શી. ૩૮૭

—૪ ૧૭) ૧ જો કૈવલ વડિ ૪ કિને મા ઘાસી તા કિખ
 મા દીજ કિ ૧૮-૧૭ અઘર ભાસ.

૨૦૫ મેધરાજ (પાર્શ્વચંદ્ર-ગમરચંદ-રાજચંદ-શ્રવણ
ઋષિ શ્રી૦)

(૪૮૩)+ નળદમયંતિ રાગ. મ. ૧૬૫૪

આદિ—

નગર નિરૂપમ ગજપુરે શી વિષમેન નરિંદ,
અચિગ રાખી ઉરવરે આગ્યા ની ડાલિ ત્રિભવ

અ—

ત્રિભુવ સન્નિવિમાણુતી બાઘવા વદિ નાતમે,
ચરી જેઠ વદિ તેરમે જન્મ્યા ઉચ્ચ દુગો અનુદમે
દીઠા જેઠ વદિ ચક્રમે પોપિ નૌગિ ગુદિ ધયા કેવળી,
મેક્ષ જેઠ વદિ તેગસ દિવમે પુદની નવિ મનની ણી. ૧

અવધયા પાળી ખરી, પુત્ર્ય ભવતર જેણું,
ચક્રવર્તિ જિનવર રાજિયા, પદની લાધી તેણું.
નેણું પદની દોય લાધી શાંતિનાથ ત્રિભુવ.
ગાતિ કીધી ગર્ભદુને અમ્બિનવો જગ મુરતર,
મેવ કરતા જેહનીએ મપદા પરગટ હુછ
દેવી દવદની તણીરે આપદા દેઢે ગઈ. ૨

દવદતી કહો કુણુ હુછ, શ્રે કરમે દુખ પામી,
શીળ રત્ન કેમ પાળિયો, પ્રસન્ન હુઓ કિમ આમી,
કેમ ઋદ્ધિ મમદિ પામી રાય નળશુ બાહુપરે,
ગીળ પવિત્ર વિચિત્ર પાળ્યો જામ કીરતિ વિસ્તરે,
એ ચરિત અતિહિ મુખાણુ ગુણિયલ સામજો આદર કરી,
વિધન વારો વરો વાંછિત ઉત આળસ પગિહરી ૩

x

x

x

x

અતે—

રાત્ર મેસડો-ધન્વામી.

- નળ દસતી અરિત સોહામણું નવ નવ રત્ન સ્થાન
સંભળી ઉપમ સહુ સની પડેછ ખરને સીધ વિલાળ. ૧
- આપુ સવીનું અરિત સુણે બહુછ સુણતાં નાસે ખાપ,
ઝરદ મત ખરો જોય સંભળેછ નાસે અહિવિષ બાપ. ૨
- પાર્શ્વેષદ સુરિસર સહજાછ મહિમા વાસ બાપ,
ઉપડેછે જેણે અર્પિ તારિયાછ જિનસાસન સિલ્પચાર. ૩
- શ્રી સુમત્યદ તિલુ પડે ચામલાછ તેણે પારે સરિદ,
સુમત્યદ સુરિસર દોસતા મિરબા મેર મિરિંદ. ૪
- સરવલુ કાપિ બર્ષે પ્રમદિયો મદ્યુનિછ કાપુ ઉપમ મળ
તે સહો ઝુનઝ વરણ નગી ક્યેછ વચ્ચે શી મેધસન ૫
- સવત સોળ અર્ધસહ સવચ્ચરે જતીએ નળ અવિસલ
બહુને અવુને ધર્મ વિલેખએછ સારતા વચિત મળ. ૬
- + ૪ બાનદ મળ્ય મહેરુપિ મૌક્ષિત ૩

(૩૮૪) સોળ સતીના શાસ. ૩. સ્ત.

૧ સપ્તાસત્ર લાસ.

- પાસવદસરિ ઠરોમણી એ શ્રી સુમત્યદ સરિદધિ
રાજ્યસરિ જમિ બજવતા એ તેમજ બાણિ શિલિદધિ ૨૩
- સરવલુ કાપિ મોડુ જતીએ ખાડલિ સાંચલ મનકિ
તે સહગુરનઠ પલ નજીએ પાસલુ કાપિ મેધસનકિ. ૨૪
- સીધ બાપ.

૨ રાજ્યદ પ્રવલલુ સ. ૧૧૧૧

૩ પાર્શ્વેષદ સ્તુતિ—ઠરોમણી-ગીત.

૪ સહગુર સ્તુતિ.

—(અધર્મ સુખસેલુની બાણવચોષ, અને સ્વાસંમની રાધા
સ. ૧૧૫૬ માં સ્થા ૭)

૨૦૫૬. ગજસાગરસૂરિ શિં (આં.)

(૩૮૪૬)—નેમિચરિત્ર કાગ. ૧૬૬૫ કા. ૬ ખુધવાગ.

અતે—સોલ પાસઠિ કાગુણિ છઠિ અનધ ખુધવારિ,

ત્રિધિપક્ષિ ગછિ બાણીધ શ્રી ગજસાગર સ્ત્રિગાય. ૪૨

તાસ શિખ્ય કહિ નેમિતુ કાગ બંધ મનોહાર,

ભાવિ ગુણુઈ જે સામલઈ તેહ ધરિ જય જયકાર. ૪૨

—છડર બાઈએનો બડર.

૨૦૬ દામોદર મુનિ. (આં. કલ્યાણસાગરસૂરિ—ભીમરત્ન—

ઉદયસાગર શ્રિ.)

(૩૮૫) સુરપતિકૃમાર ચોપઈ. મ. ૧૬૬૫ ખીજ બાદવા શુ ૬ સોમ.

આદિ—

પ્રણમુ સ્વામી શાંતિજિન, મનવહિત દાનાગ,

સુરપતિ જમુ સેવા કરઈ, દરસણુ દરપ અપાર. ૬

વિહિતનયા જગદીશ્વરી, સમરૂ મનિ સરસનિ,

જમુ નામધ પામધ ત્રિપુલ, સેવક નિર્મય મતિ. ૨

ગુરૂ ગુરૂઆના ગુણુ બાણી, ભગતઈ પ્રણુમી પાય,

વણુ બેદ જે મધ લલાઉ, તે મદગુરૂ સુપમાધ ૩

સુરપતિ નામધ વૃષકુમર, જિણુ જગિ ભોગ મહત,

વિલસ્યા દાન પ્રભાવથી, વિરગિસુ તાસ વૃતત ૪

ભવસાયર માહે ઠવી, જિનવરે ગરૂધ નાવ,

ચારિ ચતુરગતિ તારિવા, દાનશીલ તપ ભાવ. ૫

*

*

*

*

અતે—

સુરપતિ ચરિત સયલ ચિતિ ધારિ, બોલ્યહ દાન તણુઈ અધિકારિ,

ધમ બાણી નરનારી જેહ, દાન દીયઈ ભવિ તરિમ્યઈ તેહ. ૪૫

- શ્રી અંશમગ્ધિ રમણનિર્દાસ, પ્રમદિષ્ઠિ પ્રાપતિભરદર બાંસુ
વિરમણ ગુર મુદ્રમણ, શ્રી ધર્મમુર્તિ સરીશ્વરાણ. ૪૬
- તામુ પ્રદિ સ્વચાર મુખાર, આત્મારિજ મુખમણુ બામ
શ્રી કલ્યાણુચાર સરીદ, મિદ્યમ આશુમ કમ્બેના રદ. ૪૯
- તામુર્ધિ મુનિવર ગુણધાર પદિત વીમરતન અણુધાર
તામુ સમિત સજમ શ્રી કલ, શ્રી ઉદયસમુ નામિ પીમલ. ૪૮
- તામુ વિમેવ વિનયજુણુ વદ્ય મુનિ કામેશ્વર હર્ષિપરિ કદ્ય
દેવી સરસ્વતિનાર્ધ આત્મારિ, કથાગધ કામલ મતિ સાર. ૪૯
- કુ મુદિમ મતિ હીણુ આત્મજુ, પદિત જનનાર્ધ હસિયા કણુ,
વ્યન આશુકા કણુ મધ નેદ, પદિત સુધર્મ હરિવ્યો વેદ. ૫
- મુરપતિ કુમરતણી ચોપલ પદ્યાવતિપુર માદે કલી. ૫૧

૬૬.

- વસર વિક્રમરામવી સોદ્ધ સદે પદસદિ
મકલિ બીજ શ્વેત પાંખ, સોમધાર વિદ્યા હદિ. ૫૨
- ભવ ભેદ નાણી ચુર, ભણુર્ધ સુણુર્ધ નર નાણ
પદ્ય મનવલિત સાથ, રિદિ રદિ કથાજુ. ૫૩

—૧૦-૧૮ ગાથ]

(માનરેજની નવમાં નસરિતમાં લખેલો લેરોર છે પણ માત્ર
એક છે પા. ૧૧-૧૫ માં)

(૩૮૬) મહન રાજાપિનો શસ સન ૮

૨૦૭ દયાસાગર (જા ધર્મમૂર્તિસુરિ-કથાજુઆગરસુરિ-
વીમરતન-ઉદયસાગર શિ)

(૩૮૭) મહન મોપાઈ ૩ ૧૫૧૫ આસો શુદ્ધ ૧ અષ્ટોરમાં

અત—

શ્રી અંચલ ગચ્છિ ઉદ્ધિ સમાણુ, સધરયાણુ દેરઉ અધિદાણુ,
ઉદ્ધિ તાસ વધારણુ ચદ, શ્રી ધરમમૂરતિ સૂરીશ મુર્ણિદ. ૬૦
આચારિજ શ્રી ગુરુ કલ્યાણસાગર, સાગર સમ ગુણુ નાણુ,
તાસ પક્ષિ મહિમા ભડાર, પડિત લીમરતન અણુગાર. ૬૧
તામ વિનેય વિનયગુણુગેહ, ઉદયસમુદ્ર સુગુરુ સમનેહ,
તાસ મીમ આણુદ્ધ ધણુઈ, શ્રી દયાસાગર વાચક ધમિ ભણુઈ ૬૨
ગુરુ ભાઈ લહુડક ઋષિ દેવ, વિનયવત સારથ નિતિ સેવ,
આદરિ તેહ ભણુઈ એ થઈ, મદનરાજ ઋષિની ચક્રપઈ ૬૩
મદન શતકના દૂહડા એકોતર સો માર,
મદન નરિંદ તણુ ચરિત મઈ વિરચ્યુ વિસ્તારિ ૬૪
મોહાહ સય ઉગણુત્તરઈ પુર જાણેર મઝાગિ,
આમો મુદિ દગમિ મઈ કીઓ, કથાખંધ ગુરુવારિ ૬૫
—ચતિનો ભ. ઉદ્ધયપુરુ, દે.

૨૦૮ પુણ્યકીર્તિ—(ખ. મહિમામેરુ-હર્ષચંદ-હર્ષપ્રભોદ શિ.)

(૩૮૮) પુણ્યસાર રાસ—પુણ્યસાર કુમારચરિત સ. ૧૬૬૬ વિજયા-
દશમી ગુરુ-સાગાનેરમા

આદિ—

નાભિરાય નદન નમુ, શાંતિ નેમિ જિન પાસ,
મહાવીર ચોવીસમો, પ્રણમ્યા પૂરે આસ. ૧
શ્રી ગૌતમ ગણુધર સધર, લીલા લખિંધ નિધાન,
સમરી સહગુરુ સરસતી, વપુષિ વધારે વાન. ૨
ધર્મે ઉચો કુલ હુવે, કામિની કલા અભ્યાસ,
રાજઋદ્ધિ ધર્મે હુવે, ધર્મે લીલ વિલાસ ૩
ધર્મે સોહગ સંપજે, ધર્મે રૂપ અનૂપ,
આચા મુખ ધર્મે હુવે, ધર્મે માને-ભૂપ ૪

ધને કાપાં ધન નવરે ઉપમા અઠ અનોઃ
ડુન થકી પુન્યસાગરો, મુણ્ણે મુખ અનિરોઃ.

૫

અને—

શાનિ કિલ્લેનર મરિય થકી કિંવા, એદ કથાનાં સાર,

નામકનાં મનિ આગુર ઉપરે થાપે ૧૨૧ અપાર.

૫ ૩

અગર અઠપનિ મટીએ કિલ્લે ભુમકાણા કિલ્લમક,

અગરમિત મદિમકિ મુનિકા મી કિલ્લસાંદ મુરોદ.

૪

આ કિલ્લકાણા મટીએ ૧૨૫૨, મુનિવર નદિમાવત,

મિ મામેરે મનિ નેપા ૧૨૫૧, કિલ્લત મુણ્ણવત.

૫ ૫

૧૨૫૨ અગર ૬૦ કિલ્લ ૧૨૫૩ ૧૨૫૪

નામ સંસ પુન્યકિરિતિ કમ ભળે આ થકી અગર ૧૨૫૪.

૫ ૬

મકા મોરો કો કાસકિ સમાધ વીરે કસી કુવર,

આમને નમર કસીમામેરે, ૧૨૫૫ એદ કિલ્લર.

૭

મી પદમ ૧૨૫૬ મુણ્ણકાણી, સધ વપાત વાન,

ઉપર મકાણ વપામળુક મુખ સંધ સવાન.

૮

એદ મરિય ભવિયળુ કો સાંભળ ભળે મુણે નર નેદ,

કિન સિન વડમ અગરિત કિન કાણ નવનિરિપ દેવકિ તમ મદ.

૮

—કનિ મી પુન્યસાર કુમારમરિય સપૂર્ણ સવત ૧૦૧૫ વૉ

મદ. મદ. મુણ્ણકાણ ૬ નિધી કનિવાસરે પાણુ મળે, કનિ મી

૧૨૫૫૭ તરિકાન કનિ વેલક તા માત કનિ કુમારમદ કિપી-

કન મી રતુ ૫. ૧ ૫ ૧૫ મ. વિ.

—સ ૧૮૨૮ વૉ કાણુ સુ ૬ કિન સિખા મુનિ મુણ્ણન-

આમેરુ લપીકુન મી પુણ્ણકા નમર મળે મી પાપનાપ્રમથાન.

૬-૧૭ મ. ૨

(૨૮૬) મળામરિય ૧૮૮૮ આ. ૫. ૧૩ સનિયર નિગપુર નમરમાં સો.

(૪૮૦) કુમારમુનિ મુસ (પ. ૧૮૧૭) સો.

૨૦૯ મુખર્મરૂચિ. (શુભવર્દન શિ૦)

(૩૮૧) આપાઢભૂતિ મુનિનો રાસ.

આદિ—

શ્રી શાંતિનિશ્ચેમર ભુવણદિગેસગ પાય,	
પ્રણુમી બ- ભગતિધ ગાયસઉ રપિગય	
આપાઢ મુનીસ્વગ જમો જુગદપ્રધાન	
નાટક નાયતા પામઉ કેવલનાંથુ	૧
નાટિક નાયતા કેવલ પામ્યુ નિમ્નગો તેહ વિચાર,	
ત્રવણે મુણુતા ભાવિ ભણુતા લહીધ ભવનો પાર,	
નવકલ્પી વિહાર કરિ મનરગિ મુનિવર મદિમાવત,	
ગુરૂ આદેસ લહી રાજગદ નગરીમાદિ પદ્મુત.	૨
x x x x	

અ તે—

ઢાલ.

નયર રાજગૃહી બાણીધ, સિદ્ધગ્યનિ ક- ભૂપ,	
નાટક તિહા વસઈ માન ભુપતિ બૃહરે—	
નિરે નિરે આપાઢ ભુતની, ભાવનાત પરિભાણુરે,	
ભરતનુ નાયતાં પામઉ, કેવલ નાણુરે—	દ્રુપદ શ્રે૦ ૫૩
ભુવનસુંદર જયસુંદરા, રૂપક મોહનકદુરે,	
કોઈ કેતલા દાન તિહા રહઉ, આપાઢભુત મુણુદુરે.	શ્રે. ૫૪
શ્રી શુભવર્દન ગુરૂ તમ્હ તણુરે ચલણુ અવિચલ વાસરે,	
નામઈ નવનિધી પામીધ કલઈ મનચી આસરે.	શ્રે ૫૫
તેહ ગુરૂનઈ સુપસાહિલઈ, હમડે ધરી આણુદુરે,	
આપાઢભુતિ ઋષી ગાઈઉ, પામી પરમાણુદુરે.	શ્રે. ૫૬
કેવલ લહિ મુગતી ગયુ, શ્રી મુખર્મરૂચિ ગુરૂ રીસગે,	
પાયસઈ પરીવારઈ પરીવરઉ. તેહના સંધ આસીસગે	શ્રે ૫૭
જે નરનારી ભાવચ્ચ ગાઈ રગી રસાલરે,	
તેહ અવિચલ વધામણુરે, ધરી ધરી મગલમાલરે.	શ્રે ૫૮

—હતિથી આપાદનથી કુલ સમાપ્ત

—પદિતી મી દ. (૫) શિવિનયમણિ શિવચરુ શિવ મુનિ
વર કુમરચિત્રાલ મનિ પદ્યમે મવન સેવ સત્તરવર વરે વચ્ચાળ
મુદિ ૭ રમે મનિ વાર મુદ-શુભ મવનું કમ્પાસમનુ આવ
પા. ૮ ૫-૧૨

—મવન ૧૭૪૮ વરે પોમ વરિ ૨ મન હપિત લિપ્ત મરે.
૧-૧ પાલવુપુર મ મરી પમે હમ્મ પનુ છે (આ દૂધ ને બૂના
સમમા પ-મણી રેશા, સિંધુએ, પવન પ-મણી મુદે છે વિવન
નંદીએ એ રસિદ છેા આ મવની છે)

(૩૬૨) નવમુકુમાળ કાપિ મનુ. ૧૭ લલ સ ૧૧૬૬ પદેસા
આદિ—

રેમ સેરા કાંઈપણ નવમે નિદાં વામરેરેરે,
લોર્ષે સ્તરમુદ રાનિડ, નવન મી વચ્ચેરેરે. ૧
છરે છરે મ્મમિ મ્મમ્મર્ક દરિત મેપાને નામ એ,
નેમિ વલ્લુ આમ્મો આમ્મર્ક વાલ સામ એ. ૨
* * * *

અ. ૮—

મી શુભવનન છરણ મમ રણી તેડના મમ,
મમ મમ્મુમામ મણિદ, નલ આમ્મર્ક દુર્મ આમ્મર્ક. ૬૪
(પા. ૭૪ ૧૨ નેમિનિવલ્લુ—

મી મમ્મુમામ ૭ મમ ને સર્વ વચ્ચિત દલ વામ,
આમ દરિ દુર્મ મણિ નર્મ વળી આમ્મર્ક પદ વામ. ૫૫

—હતિ સવન ૧૧૬૬ વરે પોમ મુદિ ૩ રમે લખન ને
મેમા લખન. આમ્મી નાથી પદનાર્મ મીસનુ. ૪ ૮ ૫ ૧૧ મ. નિ. ૫ ૧

—મ ૧૭૪૨ વરે મનિદ દેવમર્ક પદનાર્મ. ૭-૧૧ પાલવુપુર મ.
(પાનાર.)

જયઉ ગયસુકુમાલ મુણીસ, શ્રી સધ દિધ આમીસ,
જમ નામધ પરમાણુદ, તમુ ગાવતા હુવઈ આણુદ—

—મવત ૧૭૬૭ વર્ષે જ્યેષ્ઠમાસે ધૃષ્ટપદે પચમીતિથ્યા મુખવાગે
પ માનવદ લિપત મુશ્રાવિકાબાઈ આસા પઠનાર્થ ૬-૧૩
મારી પાસે છે

૨૧૦ ઋષભદાસ.

[આ ખભાતના શ્રાવક કવિએ અનેક રામાઓ સ્તવન-ગુનિ-
ન્દ્યાયાય રચેલ છે, અને ઉત્તમ કવિ તરીકે પોતાને સિદ્ધ કહેલ છે.
આના મળધી વિમ્નૂત વિવેચન ‘ શ્રાવક-કવિ ઋષભદાસ ’ એ નામથી
નિમ્નધે સૂરતની ગૂજરાતી સાહિત્યપરિષદમાં મે લખી મોકલેલો તે તે પરિ-
ષદના રીપોર્ટમાં પ્રકટ થયેલ છે, તેમજ જૈન ચેતામ્બર કોન્ફરન્સ
કુરુદેવના ઇતિહાસ અક્રમાં ૧૯૧૫ ના ૭-૯ અક્રમાં પણ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો છે]
(૩૬૩) ત્રતવિચાર રાસ. સ. ૧૬૬૬ કાલિક વદિ ૦)) (દીવાલી)

ત્રઆવતિ (ખભાત) મા

આદિ— ની વિતરાગાય નમ

ફલા—પાસ જિનેસ્વર પૂજી, ધ્યાઈ તે જિનધર્મ,

નવપદ ધુરિ આરાધીઈ, તો કીજઈ સુખ કર્મ.

૧

દેવ અરીહંત નમુ સદા, સીદ્ધ નમુ ત્રણીકાલ,

શ્રી આચારય પુઝ નમુ, શાશનનો ભુપાલ

૨

પુણ્યપદવી ઉવઝાયની, મોય નમુ નસદીસ,

સાદ્ધ સવેનિ નીત નમુ, ધર્મ વિસા યાહા વીમ,

૩

ક્રોધ માન માયા નહી, લોભ નહી લવલેસ,

વીષધ વીષથી વેગલા, ભરીજન દમ ઉપદેસ

૪

ઊપદેશ જન રજવઈ, મહિમા સરસતિ દેવ,

નેણુઈ કાર્ણ પુઝનિ નમુ, સાર્દા સાર્દ સેવ.

૫

સમર સરસતી ભગવતી, સમર્થા કરવે સાર,	
હું મુરખ મળી કેલું, તે તાહારે જાણાર.	૬
પીઞ્જ ભેદ ન ઉલ્લુ વિગતિ નહી બાહ્યું	
મુરખવમ રણુ જાનવી હું સેલું વ્રજ મર્ણુ.	૭
કવીત ૫૬ ધુણુ ગીતજે, ૭ નવી જાણુષ ભેદ	
તુ ત્વી મુખ્ય તેજનિ વચન વણ તે વેદ.	૮
મુરખ મોરો યાલીક, કવી કવિ કલિદાસ,	
છ વીખ્યા તોલવો જો મુખ્ય કવિ વાસ.	૯
કવિત ૬૬ વ્રજ કેલી, મુજ મુખ્ય રસના એક	
કેવલ મિદુવણી ધુણુ સ્તાવું, પાર ન પાણુ રેપ.	૧૦
તોલઈ વ્રજ ધુણુ વર્ણુ, મુજ મળી સાર મન,	
નવ મુખ વેણી શીર ભગવ કવી તાહારા ધુણુ ગાપ.	૧૧

અતિ—

જાદવસ્ત જાવતણાં મિ જાનાં જાતિસાર,	
કવી કો દોષ મ દેખ્યુ, હું છુ મુજ મુખ્યાર.	૩૨
જામળના કવી જામળિ હું નર સદી જામળના	
સમર જામળિ જામળ રુ કરસા જામળના.	૩૩
મીતસત જિમ જામળિ બોલઈ જામળ દેવ.	
તેજમં સાચુ રુ દસઈ ખણિ સણિયુ સોવ.	૩૪
જાણનાં જાણનાં જાણનાં, કવી જોણુ જાણી દેવ.	
નીરમલ જાણિ મરજીયો દેવ મ કેળ્યુ દેવ.	૩૫

૫૫-૭૮-જોવાઈ.

દેવ દેવ મ દેવ્યુ દેવ. નરનાળી તે સુણુ સોવ.	
૫૬ જાણ તણું દેવ જોવ. વસુમતી તે વેણ દેવ.	૩૬
સાધુજી પૂર્વ જાણ જાણ દેવ, જામળ દેવ તે સુણુ મોવ	
એક દેવ જીજો જામળ, જિમ મણઈ જોઈ કંજો.	૩૭

હસ સરીપા જે નર હોય, તેહના પગ પૂજે સહુ કોય,
 ધ્યન જનુનીઈ તે જગી જણ્યુ, કવીજન લોકે લેખઈ ગણ્યુ. ૩૮
 હસ દ્વંધ જલ માહાથી પીઈ, નીર ખ્યદુઓ મુખ્ય નવી દીઈ,
 નિમ સુપરપ ગુણ કાઢી વહઈ, પર અવગુણ તે મુખ્ય નવિ કહઈ. ૩૯
 જલ સરીપા જે નર હોય, તેહનુ નામ મ લેસ્યુ કોય,
 સકલ લોકમ્હા તે અવગણ્યુ ઋષભ કહઈ નર તે શ્ર યણ્યુ. ૪૦
 જલુ તણી છઈ પરગતી અમી વહુ રગત પીઈ ઉહોલમી,
 સપર લોહી મુખ્ય નવી દીઈ, તિમ માઠો નર ગુણ નવી લીઈ. ૪૧
 જલુ સરીપા જગમ્હા જેહ, અતી અંધમાધમ કહીઈ તેહ,
 પર અવગુણ મુખ્ય બોલઈ સદા, ગુણ નવી ભાપઈ તે મુખ્ય કદા. ૪૨

હાલ—

ગુણ અરઆ ગુણવંતના, જે નવિ બોલઈ રગિ,
 પરભવિ દ્વંધીઆ તે ચમઈ, સરજઈ દ્વંધલ અખ. ૪૩
 ગુણ ગાઈ ગુણવતના, તે સુધીઆ સ સારય,
 પરભવિ સૂર સૂપ ભોગવઈ, જિહા બહુ અપછર નારય ૪૪
 જે હીત વછઈ આતમા, તો પરનંદા યાલિ.
 મુખ્યથી મીઠુ બોલીઈ, ભટક ન દીજઈ ગાલિ ૪૫
 સુગર વચન સભારયુ, કરંજ્યુ પર ઊપગાર,
 જનન ધર્મ આરાધંજ્યુ, વ્રત વહંજ્યુ સિરિ ખાર. ૪૬

દાસ ૭૯ દેશી—મેગલ માનો જે વનમાહિ વસઈ. રાગ મેવાડો

ખાર વરતરે જે નર સિર વહઈ, તે ધરિ જઈ જઈરે કાર,
 મનહમનોઈ તે વધી તસ ફલઈ, મહિર મગલ આર ૪૭
 ખાર વરતનિ જે નર સિર વહઈ, આચલી
 ભણતા ગુણતાં સપઈ સુખ મલઈ, પોહોચઈ મનતણી આસ,
 હિવર હાથીએ પાયક પાલખી, લહીઈ હિય આવાસ. ખાર. ૪૮
 સુખર ધણુરે દીસઈ સોમતા, બહઈની બાધવ જોડય,
 બાલિક દીસઈએ ગમતા ખારણુઈ, કુંદળ તણી કઈ કોડય ખા ૪૯

અવરી ખાદિહી રે દીરાઈ જાગ્યાં શુરતરે ફણીકરે જ્યાર
 મુકમ પધારથ મુક ખરિ મિ અન્ધા બિર વાઈ લાડીરે નારવ. જા. ૫૦
 મન મનોઈ માદારથ જેડનો ને ફણિક સતી આજ
 મી જિનપમનિ પાસ પસાઈયા મુક સીધાં રાહી કાજ જા. ૫૧

૬૬૧

કાજ મુકમ સીધાં સતી કરતાં વરવ પિચાર,
 મી નુરનામ પસાઈયા મુક ફણીકરે સદાકાર. ૫૨

જા. ૮૦ દર્શી—જદામી કાનું રામ પ્યન્હણી

નમ આંખણિ મદારકાર ફણીક મી મુરનામ પસાઈ
 રે રે મુનીવરમાં જાતી મારા વીજતમેન શુરિસાવજ ૫૩
 મુક આંખણિ સુનિકાર ફણીક મીમુરનામ પસાઈ આંખણી
 જેમ આંખણિ રૂપ તમી લખામાં, હમુ વાજ ગિચારીજ,
 શાવિ સન્ધસી પગી પેસા, માવ મથા તપસ દારીજ ૫૪ મન
 જાઈ જાજાર વૃક જિનસાસન મુરી નામ રાજાઈ
 શાહી આંખણિ મુક મિ જાપુ તે જમખાદિ વધાઈજ ૫૫ મન
 તાસ જદિ કમુ જો દીનાર, રસિયતમાં શુરોજ
 વીજતમેન મુરી નામ જદાઈ રૂપ જોસે પુરોજ ૫૬ મન
 તપાજો જેમ આંખણિ આંખણિ, મુપજાઈયાં સાંખણીજ
 રમ નિરિ મુર જોતવા જાજનો પુનજાસ તસ જામીજ ૫૭ મન
 જાસ-૮૧ દેખી દી વરે લિચરે દમજ લિચરો. મુક પ્યન્હણી
 પુન પ્રમ્મ જાપુ ર, તો મન મુક મન જોડ આંખી
 રા. રમિ કમુ, સમ જા કું નમુ પૂણની કોઈ મુક

જાતી-૫૮-પૂન પ્રમ્મ જા. ૨ આંખણી

રેસામજાજરિ જાણિ જા જાસાઈ સતીજ જદિ ત્રિપા ઘરો,
 રામ તવ નીખો આંખણિ મિપનો માવ મુજાઈ પુન પૂણ આંખી

પૂણ ૫૪

દીપ જંબુજ માહાષેત્ર ભરતિ ભદ્રુ, દેસ ગુપરાતિમ્હા સોય ગાસ્યુ,
ગય વીસલવડો અતુર જે આવડો, નગર વિસલ તિણુધ વેગી વાસ્યુ.
પૂજ્ય. ૬૦

મોય નગરિ વસઇ પ્રાગવસિ વડો, મધહરિજનો સુત તે સીહ સરીપો,
તેહ ત્રખાવતિ નગરવાશિ રહ્યુ, નામ તસ સઘવી સાંગણુ પેપો.
પૂજ્ય. ૬૧

તેહનિ નદનિ ઋષભદાસિ કચ્યુ, નગર ત્રખાવતી માહિ ગાયુ,
પૂજ્ય પૂર્ણુ ભયુ કાજ સપરો થયુ, સકલ પદાર્થસાર પાયુ.
પૂજ્ય. ૬૨

—અતી શ્રી વરતવીચાર રાસ સપૂર્ણુ સવત ૧૬૭૯ વર્ષે અષ્ટમિ
વદિ ૧૩ ગુરવારે લખીત. સઘવી ઋષભદાસ સાંગણુ ૦ ગાથા ૦ ૮૬૨
(અલિખિત)

[વિ ધ. ૫૪-૧૧, —ચોપડો નાનો ૫ ૬૦-૧૧૯]

(૩૬૪) સુમિત્ર રાજપિં રાસ. સ ૧૬૬૮ પોશ શુદ ૨ ગુરવાર,
ખભાતમા.

આદિ—

દહા.

શ્રી જિનધરમ પ્રકામીઓ, આમી ઋષભ નિણુદ,	
દાનશીલ તપ ભાવના, સુણુના અતિ આણુદ	૧
સકલ ધરમ મુખ્ય મડીઈ, જગમા ઉત્તમ દાન,	
દેતા નવનિધિ પામિઈ, પરભવ અમર વિમાન	૨
એક દાન તસ પચ ભેદ, સુણુયો સદ્ નગનારિ,	
અભયદાન સુપાત્રથી, વસિઈ મુગતિ મઝાર.	૩
ઉચિત અનુક્રપા કિર્તિથી, જિન કહે ભોગ લહત,	
ગજ રિદ્ધિ સુખ સપદા, પામે સુખ અનત	૪
દાન સુપતે દેઅતા, કિણિ પામ્યો સુખ વાસ,	
રાજ સુમિત્ર સુખીઓ ઘયો, સુણુયો તેહનો રાય	૫

માત્ર શુભિન કદા મિદા દુઃખો, મિદ દેવ તિમ રાવ
અનમન્ય મરજે નથી, મરિમ પ્રાપ્ત અપાર

૦

*

■

૦

અને—

મોક્ષ

દિલ્લ કવિ મુજ તાલસે મન દીપકે દરખ વખુરે કાવ
સાત કવિનિ જાગી પામ નિ માવે મુનિપર દિમિય, ૧૬
અનાં કુવનું કનાં કંઈ દાલુ જે દીપિ ખતિ માલુ
ત પડિન દામેનવે પ્રમે, એણિ જાન કુખ કલરુ અગ્રે, ૧૭
આમિ મેદા જે કવિયમ, તાસ મરજુ રાવ કવિ દિલ્લમ,
મુરખ મુખ સિરોમણી સરી, મુર મુકલ અ જુદિ મરી, ૧૮
ને મુર જમખ મેદા મીર રમિ જેદવે મંદા નીર,
વિગ્ધમેનમરિ તેલુ નામ જેણિ વનિ કવિ વિરમિ કામ, ૧૯
જાન પ્રમસે વપર કુમાર સાલિખ મ મ અમુમર,
મરિ કુપમી જાન કુવુમરિ વિગ્ધમેનમરિ તલની જેડી, ૨૦
તાસ વાલ જેવો એ જાન વિગ્ધવે (નિસા)મરિ મુર સુખનુ,
તાલવ મ મ વપરામી જેદ સાત મુનિ મિર મેદા તેલ, ૨૧
તલ તણિ મરજિ અગ્રસરી સાતમરિગુપ્તસા કરી
તલન માસ આદરકમે જાસિ પિમ શુદિ દિન બીજા તસિ ૨૨
જાગરિ કવિ અગ્રમ નગ્રવડીમાં માવે રમ,
સાવજા વમે જે જામ સામજીસા (કવિ) દિલ્લમ, ૨૩

અમ,

કવિ દિલ્લ માવે શુભિન વાવે કુખ કુખાવા શુખપરિ
મિદિ તજા જુ અભિરામ માત્ર મમતમાત્રા નિન પરિ ૨૪
તપમજ માત્ર મુજ વિરાજ અનિદિ દિવાનિ જમગ્ર
પા વિગ્ધમેન મરિદ સમે સાવ સપ મમતમા ૨૨૫

—કવિમાં શુભિપ્રસન્નરિની રામ કાવળ સાત પડિ

સિરોમણી પડિત થી ૧ ૮ થી ૫ થી રનનિગ્ધવજ મ તા મિલ્ય—

૫. જ્યોતિર્વિજયગણી લિખિત્ય સ્વવાચનકૃતે મંગલ ભૂયાત્. લેખક પાઠકયો શુભભવતુ. ચિર નદતુ ધ્ય પુસ્તિકા, શ્રી નવસારીનગરે કલ્યાણમ.)

(ડેકન કોલેજ લાયબ્રેરી નં. ૯૦૦) ૧૮૯૨-૧૮૯૫.

—ધૃતિશ્રી દાનોપરિ સુમિત્ર રાજઋષિ રાસ સપૂર્ણ. સવત ૧૭૭૦

વર્ષે આસો સુદ ૭ ભૈશ્વે, પડિતશ્રી ૫ શ્રી વિમલવિજયગણિ તત્ત્વિષ્ય મુનિ વિનીતવિજયેન લિખિત જાળાલ નગરે ૧૫-૧૫ ધો.

(૩૯૫) રથૂલિલદ્ર રાસ. સ. ૧૬૬૮ દિવાળી, શુક્ર. ખંભાતમા

અતે—

દાસ—(રામ ભણુધ હરી ઉડીઈ) રાગ રામઝરી.

થુલિભદ્ર ગુણુ ગાધધ, શ્રી ગુરુ ચર્ણુ પસાયેરે,
શ્રી વિજયમેન સુરીસ્વર, તે અરુઉ ગરરાયરે.
સુર જેહના ગુણુ ગાયરે, નામિ નવનીધ્ય થાયરે,
અમરિ પાત્યગ જાયરે, હુ વદ્ધ તસ પાયરે.

ગુરુ અરુઉ ગુરરાજીઓ ૧૭

સાધિ થુલિભદ્ર જોડલી, વધરાગધ વધહરઈ કુમારે,
ત્ય મધિ ગહિતમ અવતર્યો, જસ ગુણુ અત ન પારે.
સયમ પડાની ધારે, કરતો હિય વિહારે,
લ્યધ મુની સ્યુધ તે આહારે.

ગુરુ. ૧૮

હિપશમરસમાહિ ઝીલતા, ટાલધ કુમત અધાર,
મધુર વચન દીઈ દેસના, વાણી સુધારમ સારે.
આગમ અર્થ ભડારે, પચ મહાવ્રત ધારે,
ટાલઈ કામવિકારે, શાસન રાખણુહાર.

ગુરુ. ૧૯

તેહનિ પાટિ પ્રગટીઓ, શ્રી વીજયદેવ સુરચદરે,
કુમત તિમરનિ રે ટાલવા, હિયો પુન્યમચદરે,
મોહનવલીનો કદરે, પેપઈ પરમ આનદરે,
એવધ સકલ સુરચદરે.

ગુરુ. ૨૦

નય મરહા નામક સુન્દરીના વામન શરીરના મર્મદારે,
 નરસિંહી સ્વપ્નકાવિના, કામવિદારણુ વીરે,
 મહિમિ મગનું નીરે, શીખન વાન શરીરે,
 કરી આત્મો શરૂ હૃદીરે નાનું બચનન નીરે. શ્રમ. ૨૧

દેહલ

વીર તનું અર્પે નખી ગણા મુખ્ય અભિરમ
 રૂપ વાં આપિ એ કળા શુભિભવ મુખ્યમમ. ૨૨

હાલ કદાચળી કરચળી તુલ અમુ સામી-શમ ખવાસી. ૧

નવન કોસલમણસાયા વરને કની નય તારાં સારે,
 દીપક દિન દીપાની કેરે, રંગુર અના ત્યાગ્યવારે. ૨૩
 રામ રમવા મિ રમિ વીઝી, સમ્યક કની સિદ્ધિ નામીરે
 મુક્તિમદ મુનીના મુખ્ય જાના વિરખાન નિ ખમીરે,
 રામ રમવા મિ રમિ વીઝી.

૧૧. કરી સિદ્ધિનામીરે—અભિરમી શ્રમ. રમવા ૨૪

૧/નુદીપ અભિરમ કીર્તિ કરતમ ત્યાગ્ય વાનુરે,
 ૬૧ મુનર ત્યાગ્ય અભિ આર્જી નમર વીસાસ વાંકુરે શ્રમ. ૨૫
 નાય નમરમાર્જી વીજડી નામ અમુ અદિસારે,
 યમનસ વડો ને ધીમ્ય કરત્ય નમન કાનરે. શ્રમ. ૨૬

નવના રૂપ નિ મીલ શરીરના શાંતમુ સાધવી નામરે,
 ૧૧/નુદીપ કરચળી ન કરત્ય કરત્ય કનરર ખાનરે. શ્રમ. ૨૭
 અમરકરમ નામની ૧ શાંતમુ અગાધનીત્યા કારે,
 નવના રૂપ ને રામ નીજાઈ કરીત્ય અત્યમકારે. શ્રમ. ૨૮

૧૧. ધીપાન નુદીપ આ ૧૦ કરત્ય અમરકરમ દીપી
 મુક્તિમદ મુનીના મુખ્ય અભિ મમ ૧/નુદીપ મુખ્ય અભિરમે. શ્રમ. ૨૯
 નરસિંહ અમર રવણ અભિ મીઠી વાંકુર ખવાસ ખાનરે
 અમરકરમ કરત્ય નીજાઈ નમનસા મુક્તિમદ કરત્યમારે. શ્રમ. ૩૦

શ્રા. નિ.

(૩૯૫૬) નેમિનાથ નવરસો સ. ૧૬૬૭ પો. શુ ૨ ખખાતમા.

આદિ—

રાગ ધન્યાશ્રી

સરસતિ સામિની પાય નમીજી, ગાસ્યુ નેમ જિણુદ,

સમુદ્રવિનય કુલ જીપનોજી, પ્રગટયો પ્રનિમચ્છ,

—સુણો નર નેમ સમો નહિ કાય ૧

x

x

x

x

અતે—

એહવા જિનવર વંદો મદા, જોહથી લહધ નર ન આપદા,

રાગુલ તારી જિણુ જિણુરાજ, આપ તર્યા સાર્યા સવી કાજ ૭૦

સવત સોલસડસઠામાંહિ પોસ માસ મુદ બીજ ઉચ્છાહ,

ખ મનયર ગુરરાજ પસાઉ, જિન સચવિઉ મન ઉક્લાસ ૭૧

કલસ

ધર્મ નેમજિનવર પુણ્યદિનકર, સકલગુણમણિસાગરો

જસ નામ જપીયઈ કરમ ખપિયે છુટે ભવસાગરો,

તપગજ મુનિવર સપલ સુખકર શ્રી વિનયમેન સુરીસરો

તસ તણો આવક ઋષમ બોલે, શુણ્યો નેમિ જિનેશ્વરો. ૭૨

—લિ શ્રી હર્ષરતજી શ્રી બુદ્ધાણુપુર મ'ગે ૫-૧૨ પ્ર.કા ન ૨૫૩.

(૩૯૬૬) કુમારપાલ રાસ. સ ૧૬૭૦ બાં મુ ૨ ગુર ત્રખાવતી

(ખખાત)મા.

આદિ—

સકલ સિદ્ધ ચરણે નમુ, નમુ તે શ્રી ભગવત,

નમુ તે ગણધર કેવલી, નમુ તે મુનિવર સત ૧

નમુ તે શ્રી જિન ખિખને, નમુ તે સૂત્રસિદ્ધાત,

નમુ તે ચતુરવિધ સધને, નમુ તે નર મહન ૨

નમુ તે કિરિયાપાત્રને, નમુ તે તપીઆ પાય,

નમુ ને નર શિલવતને, જ્યમ મુખ શાતા થાય. ૩

નમું તે છાર મહનો પછી, નિર્મલ જલ અપ્પર,
 માર વચન કિયે દેસના, વાણી સુધારસ સાર
 સળીએ જન રીઝવે, મદીઆ સરસની દેખ,
 તેજુ છળને નમું, સારથ સારો સેવ.
 સમી સરસની મમતની સમસાં કરે ને સાર,
 હું ધરખ મતિ કેમનું, તે તાલ્યારે અપ્પર

અત—

આપિ ને મોટા કવિતાય વાસ મરણુ રૂપ મહામાય
 સમસાં સીમી ખીમો ખરે, સમસ કવિની કામતિ કયે
 હું સમસ વાળો દેખાવે આથ હેમની છુદિ વિચાર
 મુખમુદસ સમસો સુરચક, સીમલ વચન નિમ સારસમદ
 એ મિ મેઠા બુદ્ધિવિચાર તે આપસિ હું ધરખ જાણ
 સમર આપી સરેજર નીર કથી તોડી આપણુ નિ નીર

પૂર્વે તે પદ્ય પદ્યિ હવે સરિ સીમ પદ્યિ અકિલને,
 પદ્યનિ પદ્યિ તે કવો તાપમા સિદ્ધિ કાઠા મયે.
 કુમરજી પદ્યન કવો પદ્યનું નસતરી મિત વપે,
 સમસ પદ્યે આપીસ, મય કવો છાર નાંધી સમિ
 મયા વજ મુનું કવો કુમરજી અપો પદ્યનિમો.
 પ્રમખો વપ મુનું તે કવો કવો અપાદિ અપાપ નેદ.
 તેમજો જાન આ પદ્યની લખા તે મિ જોડિં વીવરી કવો.
 એમ મય કવો વચન, મનમત્ત મત્ત રામો સમય
 તે પ્રમખો ઉ જરનું, આપણ કવો મે આપણુ તરનું

અ તે—

હીવ્યરે હીવ્યરે હીંહી ડોલડા—એ દેશી

પુણ્ય પ્રગટ બયો, પુણ્ય પ્રગટ બયો, તો મુઝ મનિ મતિ એહ આની,
રાસ રગઈ કર્યો, સસારસાગર તર્યો, પુણ્યની કોટડી મુઝ ફાની—પ
સોલ મવત્સરિ જાણુ વર્ષ સીતરી,

ભાદ્રવા સુદિ સુભ બિજ સારી,
વાર ગુર ગુણુ બર્ચો, રાશિ ઋષભઈ કર્યો,

શ્રી ગુર સાયઈ બહુ બુદ્ધિ વિચારી ૬ પુ.

દીપ જાળુમ મહિષેત્ર ભરતિ બક્ષો, દેશ ગુજરાતિમા સોય ગામ્યુ,
રાય વીસદાવડો અતુર જે ચાવડો, નગર વીસલ તિણુઈ વેગ વાચ્યુ.
૭ પુ.

ઝોય નગરિ વચ્ચ, પ્રાગવંશિ વડો,
મહારાજનો સુત તે સીહ સરિષો,

તેહ ત્રાયાવતી નગરઈ વાસો વસઈ,
નામ તસ સધવી સાંગણુ પંખો. ૮ પુ.

તેહનઈ નદનઈ ઋષભદાસે કચ્યો,
નગર ત્રાયાવતી માહિ ગાયો,

કુમર નરેસર, રાજઋષિ મિરધ્ધર,
નામથી નવઈ નિધાન પાયો. ૯ પુ

—ધતિ શ્રી કુમારપાલ ઋષિરાસ સપૂર્ણુ સર્વ ગાથા ૪૬૯૯
અથાગ્રથ શ્લોક ૫૮૦૦ સ. ૧૮૪૫ વર્ષે મહા વદિ ૨ દિને બુધવાસરે
૫. ૧૫૪ ૫. ૧૫ આ ક.

—પડિત શિરોમણિ પડિતશ્રી ૫ શ્રી સુરકુશલ ગણિ શિ૦ ચરણુ-
પકજ મધુવ્રતાયમાનેન ગણિ વિબુધકુશલેન લિપીકૃત. સ. ૧૭૦૪
વર્ષે ફાગણુ વદિ ૩ ગુરૌ. શ્રી કચ્છદેશે ધમડકા નગરે—મહારાય શ્રી
ખિગારજી વિજય રાજ્યે. ૧૫૮-૧૫ મા

(૩૬૭) છવવિચાર શાશ સ ૨૬૭૬ આશ્વ શ્લ ૧૫ ખમ્મનના
આદિ—

સરસ વમન શ્યા શારદા તું કીમખની માન	
તું આતી મુન મુખ્ય રોગ, મન મિલ્લ માન.	૧
વાળી વાદન કવળ આદાર તાસ પિત્ર કુળ દેખ	
તાસ મુન સ્વામી ભમે તેદના સાતક રોગ	૨
ત્તન વાદન કવળ છે તે વાદન જમી જેદ,	
તે લગળ નર જેદને દુ સમર નિમ તેદ.	૩
સમરિ સુખ મહુ ઉપ? પ્રજમે પરમખુદ	
મનકવળ જલ દેદમાં પુત્ત નાત નિખુદ.	૪
૨મ મિતેશ્વર એ સદા મદોખસિ પદિમે શ્લ	
પ્રમ કરી જેમ્લ વધી મુખતિ નક્કીની વા.	૫
પદમ મુનીશ્વર એજો, પ્રથમે કેવલમાન	
માત્ર કદે રજે મહુ માત્રાદેવનું વાન.	૬
તિજે ખાનો ખતિ નિર્મળી સરસ તુમ અસ્નાર	
આર્તિનામ શરણે નમી કરિશુ છાન્ધિશ્વર	૭

અતિ—

રામ પન્થાણી

વીસ્વમન લગ્નમાર્ગદો પરતાં મુન મનિ ખતિ જ્ઞાનદોષ	
છવવિચાર કોય મિ નિવરી હસીત ચરત્ર કદશ	પીર ૪૮૪
મળતાં મુખનાં સુમનાં સપદિ ઉજવ અમળને આગળ	
છવવિચાર સુખી કજ રાજ તેદનિ સિવપુર રાજ	પીર ૪૮૫
સાત પર્મમર્મિક મુન મરે, છવ દયા તે શારીર,	
તેજ પરપ્રાણી નિજ સતોખ્યા સોય તથાં નરનારી	૮૬
છવદયા પાસનાં જાણે, નિર્મલ ઇદિય પચા	
દીપ જ્ઞાન તસ રોગ ન આગે રૂપ મહુ દુઃ સમ.	૮૭

- છેદન ભેદન તે નવી પામે તે કહીઈ નહી દુખીઓ,
જાને પચે દ્રિય સુખ વિલસે, તે નર સધલે સુખીઓ ૮૮
- હ સુખીઓ સૂપ પામ્યો, હ સમજ્યો જીવવિચારજી,
પહનો પાપમા ગુરુ આધારજી. ૮૯
- શ્રી વિજયાનંદ સૂરીશ્વર મમયો, તપગણ કાકુર વારજી,
હીરપટાધર હાથે દીક્ષા, ભવિક લોકનો તારજી ૯૦
- જનમતણો જે છે ભૂમિચારી, પરણ્યો સયમ નારીજી,
ક્રોધ માન માયા નહિ મનમા, આગમ અર્થ વિચારીજી ૯૧
- તજ ચરણે શિરિ નામે કવિતા, તત્ત્વભેદ લહે સારજી,
ગુરુ આધારે જ્ઞાન લહીને કીધો જીવવિચારજી. ૯૨
- સવત સોલહચોત્યેચા વરષે, આસો પૂનિમી સારજી,
ષભ નયરમાહિ નીપાડ, રચીઓ જીવવિચાર ૯૩
- સધરી શ્રી મહિરાજ વપાજી, પ્રાગવશ વડવીસોજી,
સમકીત સીલ સદાશ કહીઈ, પૃષ્ઠ કરે નિસદીસોજી ૯૪
- પડીકમાણુ પૂજા પરભાવન પોપધ પરઉપગારીજી,
વીવહાર શુદ્ધ ચૂકે નહી ચતુરા શાસ્ત્રસુ અર્થ વિચારીજી. ૯૫
- મહેરાજનો સૂત સધરી સાંગણુ, વીસલ નગરનો વામીજી,
જૈન ધર્મમાહિ તે ધોરી, ન કરે વિકયા હાસીજી ૯૬
- વ્રત બાર ભણાવે હાનરે, જીન પૂજે ત્રણિ કાલજી,
પરરમણી પરધનથી અલગા ન દીએ પરને આલજી. ૯૭
- તપજપ કીરિયા કહીને, ન ચૂકે મૃષા ન બોલે પાહિજી,
કર્મયોગે આવ્યાઈ તે ઉહોરા, નગર ત્રાપાવતી માંહેજી. ૯૮
- ઋષભદાસ મધવી મુત તેહનો, જૈન ધર્મનો રાગીજી,
જાણુ હુઓ મુનિવર મહિમાયે, કરે કવિત પ્રુદ્ધ જાગીજી. ૯૯
- સકલ મુત્રીશ્વરને શરિનામી, પ્રણમી કવિતા પાપજી,
અરિહતદેવ ભણે આરાધી, સમરી પ્રહ સૂતાયજી. ૫૦૦

છવિમાર મે કયો નિવેઠે પહેલી ગનની આસણ,
 ભાખનાં યુવનું માખૂ દળીયું અતિરેસવાસણ તીર, ૫ ૧
 જાલ્યાસ કહે જે નર યુવસ તે પરિ રિદિ બરસણ
 ગાસના સુખ મુની ગંગા દિન દિન લગ્ય આણે ૧૧૨, ૫૦૨
 —મધ્યમ ૭૧૪—

(૪૯૯) ૧૪૧૧૫૧૧ મ ૧૬૫૬ દીપાળી રવિવાર, અમાનમલ
 આદિ—

આલિ પર્વે નિભાવે તપની નામિશય મુન જેલ
 મારેલી પુતળ અંધ સગી સખાઈ તેલ ૧
 જાલ્યા નામ જમ રખાઈ કનક તર્જન જલ કાવ
 ૧૫ લાખ અગરાળીઓ આદિવાર આપ ૨
 રેલિ સલાખ જમ દીપનાં એક સદગ નઈ આપ
 લી આશા દેખાડેનો મુમતિ નવરની પાટ ૩
 આગળ મિરે ઉપરિ સદગ દસ પરિવાર
 જાલ્યાદય મુમતિ મગ મનિ તેડેનો અપવાર ૪
 ગાસ મુરતી ગુનિયા મોરતી અખપાર
 જિત લાખ અપખા નમું, જાલ્યાદય પરિવાર

મ મ મ

અત— લાખ મેવી પુનિમ દિન

અ રામ રમજા સુખલાલ મુર્દર અમિ
 ગાન વાળનાં પાપો કુળાં મનોરમ રમિ
 ત નર પત્તવતા દોષ મનોરમ પૂસ મન વાંછવે વાળ જન્મ પુણ્ય અ ૩૨૮
 િત્તમરિ મેડુ કરીનઈ કમલ અધ્યાત્મ સંધેનિયા પસલી કરી વાવ પરિ આપાઈ
 યાન નેમા અપરિ તેળી નેમા અધિ જાવ ને નર પુણ્યવતા નિરમય
 તંત્રની આપ ૮૭
 કરી લાખ પીપીલા તપરિ લાખ અધ્યાત્મ હરિઅરિ પરમરિ ત અવર
 અર્જનર ૬૧ ને

પુન્ય પસરઇ જાઝૂ જિમ જલમાહિ તેલ, રૂધિરમણી સુર સુખ સૂઝ
બંધવની વેલિ. ૯૦

ધંત્રી તસ નિર્મલ અતિ પોહુ તસ આય, ફલઈ સુરતર અગણિ
કામધેનુ ધરિ ગાય,

મડપ ધરિ તોરણ હાથા કુકમ કેરા, એ રાસ રચતા ફલ્યા મનોરથ મેરા ૯૧
નવતત્ત્વ રચ્યા મિ કવિજન ચરણ પસાયઇ, કાઈ દૂપણ દેખો ટાલેજ્યો
તુમ લાહિ,

હુ બાલિક વાછો તુમ હસ્તી કવિરાય, તુઝ તુઝ ગલિ ધટા તેણુઈ કાષ
તોડિ ન થાય ૯૨

હસ ગરૂડ પખી આબ મર પખિયા જોય, નામઈ સહુ સરીખા
અતર સખસો હોઇ,

આગઈ જે કવિતા હુ પણિ કવિતા નામ, ઈહા અતર જોજો નિરયો
નેસડો ગામ. ૯૩

વલિ સરિખો જોજો પીત હાટિકનો રગ, પણિ અતર બહુ છઈ જિમ
સેદી નઈ ગગ,

વલિ એણુઇ દષ્ટાતઈ હુ મુરિખ તુમ આગઈ, કાષક ખુદિ પામ્યો ચરણ
તુમારઈ લાગિ. ૯૪

ઢાલ હીંચરે હીંચરે એ દેખી

સકલ કવિ મનિ ધરે ભગતિ ગુરની કંઠે જોહથી જ્ઞાનના બિહુ પામુ,
વર તપા ગછ પાટિ ગુર હીરનઈ શ્રી વિજયસેનસુરિ શીશ નામુ. ૯૫ સ૦
જોહનઈ પાટ દીધા પછી વાધીડ, ગછ ગગજલ પ્રવાહ પ્રરિ

શિષ્ય બહુ શિષ્યાણી, આવક આવિકા, લીલલક્ષ્મી બહુ તેહ ધરઇ. ૯૬ સ૦
ભુવન મોટા થયા બિબ ઝાઝા કલ્યા જ્ઞાન વૈરાગ્ય કીરિયા જ વાધી,
મોઈ ગુર શિરિ ધર્યો રાસ ઋપભઈ કર્યો, રતનની ખાણિ મુઝ આજ

લીધી. ૯૭ સકલ૦

તેહનઇ પાટિ શ્રી વિજયતિલકસુરિ શીલ નઇ જ્ઞાન એ પદ પૂરો,
અમ્ય ખોલઇ નહિ અર્ધમ ખોલમ નહિ ઈંદ્રીઅ પાચ દમવાજ અગે. ૯૮ સ૦

તેજાઈ જાદી એક પુરુષ મણિ પ્રમીલ નહોત નવા તસ જિમ પૂરી
મધુર વણી ભણી માળતી મોહરી, નામ થી વિગળાનકસરી. ૬૬ સ
આવક તેહનો પ્રામવસિ વગે નામ મદિતન સંધરીન કહીઈ
જન નહી રીસ તપ આવના આવતાં, સમક્ષિ સીસવતપાર લહીઈ ૧૦
તેહનો પુત્ર મધ સંધવી સામણ, હાસવન સમક્ષિ સાર્થ
પોરુષ પૂન્ય ઉપવાસ બહુ આદરઈ અસ્થિત પૂનઈ નિત આપ હાથઈ ૧૩
તેજાઈ નહાઈ મુલસાસઈ કપો સંવત સોલસહોતાર અચરિ,
માસ કહીઈ ભથો કિસ દીપકવગે, વાર આદિય આપુલ ત્યારિ ૨
રાસ નવતતવનો એક સુદામવો નમર ત્રાવણી માદિ પૂરિ
સાત્ર બહુ સાંભલી અરથ લીધા વલી, વચન બિદીતવો દલ્લી લીધે ૩
જોડતાં મુખ બહુ મુલુત ચાતા સફ વંચતાં વંકિત વસ્તુ લહીઈ
સસ મુદગમિ કીડ મુલમલિન નામથી જેમ કલ્યાણ ચિરંજીવ કહીઈ ૪
—સાસ કવિ મનિ થઈ ભગતિ યુગની કઈ

—સવત ૧૭૬૧ વર્ષે ચૈત્ર ચિદિ ૧૫ રવિ. ૪૮-૧૪ પ્ર. મ.
ન ૮૨૩-૩૩-૧૫ ઝીમુવામ બહારમાં.

(૩૬૮) અબાપુત્ર સસ સ ૧૬૭૭—જમ

(૩૬૯) ભરત બાહુબલી રાસ સ ૧૬૭૮ પોત શુ. ૧ યુ
આદિ—
૩૬૯.

સાર વચન થો સરસવલી તું ઇ અસુત્રાવ	
તું મુખ મુખ આવી રમે જિમ મતિ નિર્ભજ થામ.	૧
તું ભગવતી તું ભારતી લાકરાં નામ અતેક	
હસમમિની ચારણ તુભમાં થવો નિરેક.	૨
અહસલી અહમ્મરિણી, દેવકુમારી નામ,	
વડ્ હંતનમાં તું સહી, સહુ મોથે મુલુમામ.	૩
નિરુપેલી માતા સહી, વામેશરી તું હોમ	
તું ત્રિપુરા અહમ્મલિની નામ નપે સહુ કામ.	૪

હસવાહિની તું સહી, વાણી ભાષા નામ,
તું આવી મુજ મુખ વસે, જિમ હોય વાંછિત કામ.

૫

દાસ ૧

કરજો માતા વાછયુ કામ, પ્રથમ જપુ હું તાહરે નામ,
તું મુજ માતા રાખે મામ, બોલુ ભરતતણા ગુણગામ.

~

~

*

*

અતે—

દાસ ૮૪ મી દેશી-દીકો દીકો વામાકો-રાગ ધન્યાસી
કાધો કાધેરે મે રાસ અનૂપમ કાધો,
મહીરાજનો સુત સધવી સાંગણુ, પ્રાગ્જશીય પ્રસિધ્ધેરે કી ૧
દાન શીલ તપ ભાવના ભાવે, શ્રી જિનના ગુણુ ગાવે,
સાધુ પુરૂષને શીપ નમાવે, જિનવચને ચિત્ત ભાવેરે કી. ૨
દાદશ વ્રતતણા તે ધારી, જિન પૂજે તણુ કાગ,
પોપધ પશિક્રમણા પુન્ય કરતા, જીવદયા પ્રતિપાળરે કી. ૩
સધવી સાંગણુનો સુત કવિ છે, નામ તસ ઋષભજદાસ,
જનની સરપાદેને શિર નામી, જોડયો ભરતનો રાસરે કી. ૪
સવત સોળ અઠ્યાતરો આપુ, પ્રગટયો પોસજ માસ,
દશમિ તણો દાહડો અતિ ઉજવળ, પહોતી મનતણી આગરે કી. ૫
ગુરવારે મે રામ નિપાયો, અશ્વિની તિહા નક્ષત્ર,
સધવી ઋષભદાસ એમ ભાખે, ભરતનું નામ પવિત્રરે કી ૬
+ ૫૦ આનદકાવ્ય મહોદધિ ભા. ૩.

(૪૦૧) સમકીતસાર રાસ. મ. ૧૬૭૮ જેઠ શુદ્ધ ૨ ગુરૂ ત્રિપાવતી
(ખભાત)મા.

અતે—

દાસ-દેમી કહધણી કર્ણી તુજ વ્યાણુ દુજો.
આશા પોહોતી મુઝ મન દેરી, રચીક સમકીત મારજી,
અક્ષર પદ ગાથા જે વાળુ, તે કવીનો આધારજી.

—આશા પોહોતી મુઝ મન દેરી ૫૮

- જાગિ ને કી દુઆ વડેરા તું તણ પમસે ઘસણ
તેહન નમ તણુ મહીમાથી કીઓ સમકોત રાસણ આસા. ૫૫
રાસ રમતા દુણુ દીસઈ તે મતિ માહારી થોડીણ
પૂરા બેઠ નવિ સમજૂ સુખા, પદ નવી જાણૂ જોડીણ આસા. ૧
તું ન આપારિ જુલિવિન ભોમુ સીમરણિ તુમ કરપોણ
વિગ્રુપ પચઈ સોણ મુલ કરજો દુણુ તુમ મં પદનપોણ
આસા. ૧૧
- મિ માહારી મતિ સાર હોયિ સેવી પડીન પાઠણ
ઝર મહિમાથી રહો મનોરમ, અર્થ કરમ માણણ આસા. ૧૨
ઝરથી સુખીઓ ઝરથી શુભ મતિ ઝરથી નીજ ગુણુ વાપણણ
ઝરથી અની ઝરથી ઘની આમમ અર્થ બહુ લાપણ છ આસા. ૧૩
ઝરથી કવરીઆ નર નિસતગીઆ અતરિ સિપસમ ભરીઆણ
ઝરથી અજાણ અજાણ નવી અજાણ ઝરનામિ જદ તરીઆણ આસા. ૧૪
તેણઈ કસણિ નર ઝરનિ સેવો નમિ વિજ્યાનદોણ
ઝનવત નામ જપતા બોલવ જલુ અનદોણ આસા. ૧૫
જામજણુ ને સુવમપારી, જનમ તણુ અસજારીણ
અમમ ફરીઓ ઉપસમ મરીઓ ન કરિ તલિ પીજારીણ આસા. ૧૬
હીર પડેપર હાથિ દીખા દેસ રહીત લઈ બીસણ
મંદુરૂ બેસણ હુરસ તેણઈ સુધરિ ઈ નર સીકણ આસા. ૧૭
જેઠ નીરામી સુધિ જોગી વાર વિરોધ સમજણણ
વીજ્યાનદ સુરીનિ સેઈ તે શુભચાર્ય પામણ આસા. ૧૮
તપમગ ફેરી હારનિગેરી, રપવત અસજારીણ
કુણુ ડગીસે ૭ નર પુરો જેણઈ તાપા નરનારીણ આસા. ૧૯
તે સદિ ઝરના અણુ પખાલી સેવી સારસનિ પાણિ
બેગીસઈ જિન મજુપર નામિ સમકોત સાર રમણઈ આસા. ૨૦
વાજુ વાઙવ રસ સસીસખ્યા સવજરની કહીણ
સ્પેષિ રપ સદોષર સમજણિ અસ મનોહર લહીણ આસા. ૨૧

પ્રથમ પક્ષ ચદ્રોદય દ્વિતીયા, ગુરુવારિં મડાણુ,
 ત્રાયાવતી માહિ નીપાઓ, વિયુધ કર્ષ પરમાણુ. આશા. ૭૨
 શ્રી સઘની મહધરાજ વખાણુ વીસલનગરના લાસીય,
 વડા વીચારી સમકીત ધારી, મિથ્યા મતિ ગર્ભ ન્હામીય. આશા ૭૩
 તાસ પૂત્ર છર્ષ નયન ભલેરા, સાંગણુ સઘ ગજધોરીય,
 મધપતિ તીલક ધરાવ્યા તેણુર્ષ, વાંધી પૂજ્યની દોરીય. આશા ૭૪
 બાર વરતના જે અધિકારી, દાનશીલ તપ ધારીય,
 ભાવિ ભગતિ કરમ જિનકેરી, નવિ નરખમ પરનારીય. આશા ૭૫
 અનુકરમિ સઘની જે સાંગણુ, ત્રાયાવતી માહ આવેય,
 પોપધ પૂજ્ય પડીકમાણુ કરતા, દ્વાદશ ભાવના ભાવધીય. આશા ૭૬
 શ્રી સઘની સાંગણુ સૂત જેઓ, ઋષભદાસ ગુણુ ગાયય,
 પ્રાગવશ વીસો વીસ્તાર્યો, રીડી માતુ પસાધીય. આશા. ૭૭
 ચોવીસધ જિનનામ પસાયિ, સારદાનો આધારય,
 રીષભદાસ કવી રચના કરતો, કવીઓ સમકીત સારય. આશા. ૭૮
 ભણુધ ગુણુધ વાયધ વચાવધ, તે ધરિ ઋદ્ધિ ભરાધય,
 ઋષભ કહધ એ રાસ સુણુતા, સમકીત નીર્મલ યાધય. આશા. ૭૯

—ધતિ શ્રી સમકીતસાર રાસ સમાપ્ત. ગામ ત્રાયાવતી મધ્યે
 લખીત સંવત્ ૧૬૭૯ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધ ૩ ભુમે ૩ કો. લાય.
 ન. ૧૪૯૪-સને ૧૮૮૭-૯૧.

યાદશ પુસ્તક દર્દી તાદશ લિખિત મયા
 યદિ શુદ્ધ મશુદ્ધ વા મમ દોષો ન દીયતે
 ભગ્ના પૃષ્ઠી કટીગ્રીવા નેત્રસ્પાયવોમુખ
 કપ્પેન લખિત ગ્રાન્થ યત્નેન પરિપાલયેત્
 જ્ઞાતા રક્ષેત્ તંજાત્ રક્ષેત્, રક્ષેત્ સ્થલઅધનાત્
 પરદમ્તગતા રક્ષેત્ એવ વન્તિ પુસ્તિકા. ૧૩

—વેતાખરે લઘુગાખ્યાયા લેખક દાન્દીય લખીત.

(૪૦૨) +આર આશ સ્તવન. અમવા જીતમ પ્રત્યોત્તર સ્તો
૧૧૭૮ આદ્ય શુ. ૨ ત્રનાતી (અભાત)માં

આદિ—

દ્વલ.

સરસતિ ભગવતિ ભારતી જાણી કરિ સાર
આરા ભાર તણે વહી કહિસુ સેવ વિચાર ૧
વરધમન નિનવર નમુ, જસ અતિસવ યોનીસ
સમેસરણુ બેઘ પ્રમુ, વણી અણુ પંત્રીસ ૨
જોનમ પુઠિ વીરનિ, પરવપમરાં કનિ
અનેકે મોથ વિવરી કરી, આપિ નિભોવન સ્થાનિ ૩

* * * *

અતે—

પૂજ્યાં વચન ક્યાં તે વીરિ, વિજ્યાં પરીયાં જીતમખરિ
અણુતાં અણુતાં શુભ સરીરિ, જાલિ બણી થર ભરિયા ચીરિ ૭૪

દ્વલ.

અસ સ્તવન કાપૂ નામ લીધૂ જીતમ પ્રત્યોત્તર સદી
સવત સિન્ધિ મુનિઅંગે આદિ આદ્યશુદ્ધિ દિતવા તરી ૭૫
તપમઠ તિલક સમાન સદગુરૂ શ્રી વિભવાણુદ સરિસરો,
સાંમણુનો મુલ જાણમ જોણિ, કહિ મઠ મમથ ઠરો. ૭૬

—સવત ૧૧૬૦ વર્ષે પોસ શુદ્ધિ ૨ રવિ લલિત વિ ૫ ૪-૧૪

—પ્ર. જૈન. આદિ સમક જા. ૩ જો ૧ ૧૧૭-૧૨૫.

આમાં દેસીએ આ ૭—દાચર ખોલકર હીરણ્યે—દાચ ૩ મુસુંતી
કહિ સિસ્તામી, ૪—આપિ પરાંપર પીરને ૫—મન્દ ૫—આદિ પંસણી—૬
સીદ્ધાન્તી પરિએ જોખા—૭ પાટકુસુમ નિન પૂજ્યવત્સર્ગ—૮ સાદિમત મેચારે
સિવરમણી રસિરે—૯ સમ અણુદ હરિ લીપજે ૧ પ્રણમી હુમ સીમ
પાંછ—૧૧ મુખ્ય દેસદો રાજ સનેસર—૧૨ અણુવણી.

—સ ૧૭૨૨ આદ્ય શુ. ૧૫ જોમે ત્રિ. પા ૧-૧ જા.

૬. ૫-૧૨ જા. ૬.

(૪૦૩) પૂજાવિધિ રાસ. ૧૬૮૨ વૈશાખ સુદ ૫ ગુરૂ ખભાતમા

આદિ—

દહા.

સરસ વચન દિહં સરસ્વતી, સમરયાં કરજે સાર,	
તુ તુહિ મુષિ આપજે, વાણિનો વિસ્તાર.	૧
પદ પૂર્ણ અખર સમા શબ્દ સાર ગુણ પરમ	
આપે સુગણિ સાર દાન લહું પુરો ભરમ	૨
ભેદભાવ ભલ ઊપજઈ, તુસઈ જે તુ પરાય,	
બ્રહ્મસુતા કમલિ વસઈ, તો મનિ વ્યત્યુ થાય.	૩
વાધેસ્વરિ વાણિ વિના વચન હોઈ કિમતત,	
સૌમ્ય દષ્ટિ હોઈ સારદા, વચન વાણિ દીપત	૪
બોભ ન પામઈ બોલનો, પૂછયા ઉતર દેહ,	
સકલ શભા રજઈ ધાણુ, ચત્યુ કાજ કરેહ.	૫

;

;

*

*

અ તે—

મિ મનસ્યુધિ રચીયો રાસ, ક્યો મનોરથ પોહોતી આસ,	
ત્ર'બાવતિમા જોજ્યો સહિ, સુણી પુરૂપ સહુ ગહમહમ.	૫૯
સવત બાહુ સિદ્ધિ અગચદ, શબ્દ આણુતા રગ	
વહમ્યાપ શુદ્ધિ જલ પચમી, ગુરૂવારિ મતિ હુઈ સમી	૬૦
જોડ્યો મિ પૂજાવિધિ રાસ, બ્રહ્મસુતાઈ પૂરી આસ	
ભાપઈ કવિના ઋષભદાસ, સુણુતા ધરિ કમલાનો વાસ	૬૧

દાલ. કહરણી કહરણી તુઝવિણુ સાચો, રાગ ધન્યાસી.

ધરિ કમલા કતા નિ બ્રાતા, માતતાત સુન સાગેળ	
હઈ ગઈ રથ અવરિ ગુણવતી, અનિ પોદો પરિવારોળ.	ધરિ. ૬૨
સાર વસી સઘલી ધરિ લહિઈ, ગુરૂનામિં ગહગહીઈ	
શ્રી વિજયાણુદ સુરી શિરોમણી, નામઈ નવનિધિ સહીઈ.	ધરિ. ૬૩
તપગઈ નાયક સ્યુભ સુપદાયક ઉપશમ રસનો દરિઓળ,	
તેહતણા પદપકજ પુળ, રામ પૂજાવિધિ કરિઓળ.	ધ૦ ૬૪

પ્રામવશમાં સપાવિ સામણુ જ્યાર વરતનો પર્માઈ
 ઘન પૂજ્ય પડીકમણુ કરતા પૂજ્ય કરઈ નીચ સર્ગઈ
 સપાવિ સામણુને મુલ માવક વડામણસ ગુણ માણઈ
 જે જિનની પૂજ્ય આહરો, જનત મુખ તે પાવકઈ

૫૦ ૬૫

૫૧ ૬૬

—દમણુ ૧૬૭૫ માં લખેલી—વિ પ. ૧૬-૨૫

વસ્તુવિશલિ જિન નમસ્કાર.

હિંચઈ અરણુન જ્યોત્તર મયો નિમ મેપકુમાર

હવિ માપમ હાલે વીરવચનથી જલુ જન પામ્યા પાર

૨૪

—(કલપુર બ ગોડીજો)

(૪૦૪) મેણિકસસ સ ૧૧૮૨ આરો મુલ ૫ ગ્રા ખજાતમાં
 આદિ—

આદિ જનાદોઈ સરસની સદા જાવિ તુમ જાન.

સદુદો સેવિ સારથ જાથ હરિ તુમ પાન.

૧

૧/ દરસણમાંવ સ્ત્રી, તત્કારે સપાવિ વાસ,

કરો કૃપા તે માણ્ને નર મેણિકુ રાસ.

૨

મમકું સરગતિ જમવળી, પાન ખઈ નવાર.

આદિ જનાદ જારદત જપુ જમ પાંતુ જાવિપાર.

૩

સાથ સિધિ સમત સ્ત્રી, મણુપર હઈ પ્રણામ

જ્યોત્તરુ જ્યોત્તરુનિ જેમ સીદિ મુલ જામ.

૪

સાથ સાથ મુપરિ નમુ, કેવલમાંની સદા,

સીવમવત મૂનીનાઈ નમુ, ન કરઈ દોહનાઈ જાવ.

૫

જાવિ તપીયા મૂલી નમુ, જન પદમને જાવ

આમમ મેયા હવિ નમુ નાસઈ પૂરવ જાવ.

૬

મેણુઈ પાનઈ ખત નરમણી, મુખ સરસને વાસ

ખમ તરિયકર એક સર્વે જુ પાણીનો રાસ.

૭

ચોપઈ

* નૃપ શ્રેણિકૃતો ગાસૂ રાસ, બલ્યુતા ગુણુતા પોહુચઈ આસ,
કવલુ દીપ કોણુ ખેત્રે વાસ, કહેસૂ દેમ નગરવલી તાસ. ૮

x   x   x   x

અંતે—

રાસ રચ્યો રગિ કરી, નામી કૃગ્જન મીમ,
હુ બાલક છુ તુમતણો, તુમથી લહુ જગીમ ૧૮૦૭

॥ હાલ ॥ ચદનબરીરે તણાવડી રાગ મેવાહુ

તુમ નામિ સુખ પામીંદરે, ગુન્નામિ ગુણુ હોઈ સોભાગી,
શ્રી વિજઆનદનિ નમુરે, તપગચ્છ નાયક સુય સો૦
કરિ કરિ સેવા ગુરુતણી.

તપ તેજિ કરી દીપતુરે, વધરાગી લધુવેશ, સો૦
ભવિજન લોકનિ તારવારે, વીચરઈ દેશ વદેશ. સો૦ કરિ૦
માહા ભાએગ નર એહતુરે, સદકો મિત્રિ પાય, સો૦
ઋષભિ રાસ રચ્યો સહીરે, શ્રી ગુરુ ચરણુ પનાય સો૦ ૧

॥ દહા. ॥

ગુરનામિ જસ પામીઉ, બ્રમાણી આધાર,
શ્રી નવકાર મહીમા થકી, વરત્યો જઈ જઈ કાર ૧૧

॥ હાલ ॥ હીચોરે હીચો

કામ સીધા સહી, કામ સીધા સહી, શ્રીઅ શ્રેણિકૃતપ રાસ કીધો,
એહ ત્રબાવતી માહિ ગાયો સહી, નગર સમલા માહિ જે પ્રમીધો,
કોટ ત્રબાતણો દિવ્ય કીધો, કામ સીધા સહી કામ૦ ૧૨

તપન તરપોલીઉ, કોટ પરજિ ભજ્યો, આપર લહુકરિ બહુ વહાણુ આવપ્ર;
વસત વિવહારીઆ, કનકકોડે ભર્યાં, ઉઠિ પરમાતિ જિનમદિર બવઈ,
શ્રીઅ દેવગુરુતણા, ગુણુહી ગાવઈ. કામ૦ ૧

નર યસાદ પચ્ચાસીઅ પ્રહુગીઈ બ્યાંદા પેસાલ મદમ્તસીસ દીસઈ,
 ગેયરી સમમ તે સાધનિ બદીકજિ બદીઅ રક્તાં મુની મનદી દીસઈ
 તેદ જાણે તુઢે વિસાગ્ગીસઈ

કામ ૧૪

પેસલ પ્રાસાદ બ્યાપર પાસઈ સદી સાક પાસઈ લીઈ સ્વાદ રસીઆ,
 જાપમ ક્કઈ તેદ જગમાદ ધના સદી, જેઅ ત્રવાવડી માદિ વસીઆ
 રાત્ર સુલુવા નર જેઅ રસીઆ

કામ ૧૫

॥ ૬૯. ॥

સકલ કામ રીપાં સદી, સ્વીત મેલિત રાસ,
 મેર મદી સુર શુવન નિદાં, તવક્ષમિ એદનુ વાસ.

૧૬

॥ ૬૯ ॥ ઉતારે રે આરતી અરિહતદેવ રામ પન્થાસી
 સમશ્ચિરે નિરક્ષિત રાસ રમ સમધી ગાંધપે પુન્થમમ,

સમશ્ચિરે, ૧૭

સવન બાહુ દીગ ઇલિસજુઅ કઈ માસ આસો નરજેઅ આનદિ સ

૧૮

કનથી પંચમનિ ગુરુચરો મધિરાસનુ કાપ વિસ્તારે.

સ ૧૯

સાતઈ ખડ સપુરજુ કાપા આજ મોરણ સધા સીપા.

૨

સાતઈ ખડ સુલુઈ નર જેણે, સાતઈ નરમ નિવાસતા તેણે.

સ ૨૧

સાતઈ ખડ સુલુઈ નરનાથે, સાત કામ તુઢઈ તસ ધરિ જાણે.

સ ૨૨

સાતઈ ખડ સુલુઈ જાગે, સજા કુખી સમજઈ નદી બાગે.

સ ૨૩

સાતઈ ખડ ઉપરિદિ ચીતો, તસ ધરિ તુઢઈ સાતઈ ધરિ.

સ ૨૪

સાતઈ ખડ રક્ત નર જેનિ સાતઈ સમુઈ ન પ્રમજઈ તેનિ

સ ૨૫

સાતઈ ખડી સુલુઈ વાતો પુણ પ્રમજઈ તસ સાતઈ ખાતો.

સ ૨૬

સાતઈ ખડ લખી યુલુમાઈ સાત કદિંક તણે સ્વામી જાઈ

સ ૨૭

સાતઈ ખડ સુલુઈ નરસજે સમ યોગ તણે નાવક માણે.

સ ૨૮

સાતઈ ખડ સુલુઈ નર જેણે, સાત દાણી નર જામઈ દેણે.

સ ૨૯

સુલુઈ કાલુઈ ધમ ગુણ માઈ લખાવતાં પુણ કદિઈ ન જાણે

સ

પરજ લખાવી સાધનિ આજાઈ કામ પજો પુણ તે પલિ આતઈ

સ

દેસ પરદેસ મ્હાં વિસ્તરજી યાને સમમ હોઈ તસ કેવલજાને.

સ

જેહ જેડી ગુણુ જિન તણુ ગાઈ, તેહનુ પુણ્ય કાષ્ઠ લખ્યુ ન જાઈ. સં
 જેડી વીરતણા ગુણુ ગાવઈ, તીર્યકર ગણુધર પદ પાવઈ સં
 ઈદિ ચક્રી ઇમપણુ અજે કહીઈ, તિહની રિદ્ધતો હાયમ્હા લલીઈ સં
 તેણુધ કારણિ ઐણિકનો રાસો, જેડી ગામ કવી ઋષભદાસો સં
 પ્રાગવસિ સવનીજ મઈદિઈરાજે, તેહ કરતા બહુ ધર્મના કાજે,
 સધવી માગણુ સુન વસી તામો, અરિહત પૂજઈ જિનવીગના દાસો,
 સાગણુ સુન કવિ ઋષભજદાસો, કરત ઐણિક નરરાયનો રાસો
 ગણુતા બણુતા સુણુતા સારો, સકલ સધનિ જઈ જઈ કારો ૧૮૩૯

- ઇતિશ્રી ઐણિકરાસ સપૂર્ણ, શ્રીરત્ન સધની ઋષભદાસ કૃત
 રાસની ટીપ લખીઈ છઈ

*

*

*

*

(ટીપ ઉતારી છે.)

સવત ૧૬૬૭ વર્ષે માધ વદિ અષ્ટમી રવિવાસરે સા ચક્ર વીરાના
 પાના આણીનિઉતારો છ. લખિત ગાંધી માધવસુત વર્ધમાન પકનાર્યે રામજી.

—સ ૧૭૫૯ વર્ષે માહ વદિ ૧૩ બુધે ભદ્રારક શ્રી વિજયપ્રભસુરિ
 પદે સકલપુરદર ભદ્રારક શ્રી વિજયરત્નમૂર્તીશ્વરરાજ્યે મહોપાધ્યાય શ્રી વિમ-
 લવિજય ગણિ શિષ્ય પડિત શુભવિજય ગણિ તત્ શિષ્ય પ રામવિજયેન
 લિપીકૃત શ્રી સૂર્યપુર નગરે—૬૬-૧૫ પ્ર. કાં ન ૩૭૫

(૪૦૫) નહિતશિક્ષા રાસ. સ. ૧૬૮૨ માહ સુદ ૫ ગુર ખખાતમા
 આદિ—

કાસમીર મુખમડણી, ભગવતિ બ્રહ્મસુતાય,

તું ત્રિપુરા તું ભારતી, તું કવીજનની માય

તું સરસતિ તું શારદા, તું બ્રહ્માણી સાર,

વિદુષી માતા તું કહી, તું ગુણુનો નહિ પાર

હસગામિની તું સહી, વાઘેશ્વરી તું હોય,

દેવિ કુમારી તું સહી, તું સમ અવર ન કોય.

અથ તું અઘ્યાસિણી, તું વાણી કે વાણી,
 દસવાદિની તું સહી, ગુણ સખયાની ખાણી,
 અઘ્યાસિની તું સહી, તું માતા મતિ રેદ,
 તું રમતે મુખ મદરે, મિત્રું કાન કહેદ.

૪

૫

સઘ ચેપાછની કેસી.

મિત્રું કાન કહેસુ અઘા તુઝ નામે સવિ સરિયા કાન
 તુઝ નામે મુલિ જાનું સાર, યાન નિના સુખિન પિશ્તર,
 તે કારિયી જગ્યાં બધા, યાનસદિન દીસે મુલુનિયા,
 અધસદિત ને સત્તર સદિન, તે ના નામે મદરે મિત્ર,
 ગાની કાપડી આનસ કપો, મરુખ મદોડો બૂણસુ બપો,
 જદુ આમરજો સોમે નદિ યાન બમે તો મેલમે તદી,
 ગાની નર સખમે પૂગન, નરપાન નિન નમરેજ બનામ,
 ગાની બમે નર જેનુ કુરખ, કેણુ કુરે કેલમનું રખ,
 ક્રમકરખ સ્વર મપુરો જેદ, તપસવીરખ કામલ કદદ
 પનિતના નારીનું રખ, કુરખને વિચાલ મુરખ.
 અધિકુ રખ તે વિચા કહી, મુખ પન ને વિચા સહી,
 યજ મુખની કેસરી એદ વારે માખન સરિખી જેદ.
 વિચા રાગભવને પૂગન, વિચાકીન અઘા પમુખા માવ
 જ્યેમી પલુ વુગનેા સોમખી, જો ઉપર મેડી અરસની,
 નાણું ઉપર અઘાર નદિ તે નાણુ નવિ આજ કદિ
 નિદાં અઘારનિદાં મદતવ તે જદુ, ઉત્તમ અઘ ને પૂરે સદુ
 નિલુ કાસળ અધિકી અરસની, જેદથી ગમુપર દુખા મની,
 આઘારિન મદોડા ઉપગાવ પડિન પા તે તુઝથી લાવ
 મુનનિતસી પદવી પલુ દોવ યાન સમું નદિ કલું દોવ
 જેદથી સાજમેદ જાલ કહે, સ્વમ નરમની વારો કહે.
 કહે રવિયી સાવરનાં જાન, નદી કુમર ને નમર નિધાન
 રખ અઘવના બામે મેલ, બામે વિવરી જરે નેલ.

૧

૨

૩

૪

૫

૬

૭

૮

૯

૧૦

૧૧

જાણે પુણ્ય પાપની વાત, સાધુધર્મ આવક અવદાન,	
ભવ્ય અભવ્ય જ્ઞાની ઓલખે, મૂરખ અણુસમજી સહુ ભખે.	૧૨
તેણે જ્ઞાન અધિક કહેવાય, લહે શારદતણે પસાય,	
વેદપુરાણ પિગલતો થયુ, પ્રથમ નામ શારદતુ અહિ	૧૩
કવિત કવ્ય ને ગાથામાહિ, ભાષા વિણુ નવિ ચાલે ક્યાહિ	
આગમ ચરિત રાસ ને ભાસ, સચરાચર જગ તારો વામ	૧૪
તુ પુત્રી છે બ્રહ્માતણી, તાહારી ગોભા દીસે ઘણી,	
મખરૂં ૩૫ સુકોમલ અગ, તું માતા મુઝ રાખે રગ	૧૫
ગુણ તાહારા નવિ લાધે પાર, તું કરજે કવિજનની માર,	
આજ હુઓ હૈં ઉદાસ, નીપાઉ હિતશિક્ષા રાસ	૧૬

*

*

*

*

અતે—

ઢાલ ઉલાલાની દેશી રાગ ધન્યાત્રી	
કલ્હો હિતશિક્ષાનો રાસ, પહોતી મનકાતણી આગ,	
મદિર કમલાનો વાસ, ઉત્તમ હોયે પારે માસ	૧
મુણુતા મુખ બહુ થાય, માને મહોટા એ રાય,	
સપ બહુ મદિરમાય, લહે હયગય વૃષભો ને ગાય	૨
પુત્ર વિનીત ધરે બહુય, શીલવતી ભલી વદ્ય,	
ચક્ર ધણા ધરે બદ્ય, કીરતિ કરે જગ સહુઅ	૩
એ હિતશિક્ષાનો રામ, મુણુતા મખલ ઉદાસ,	
કર્ષો ખભાયતમા તાસ, જિહા બહુ માનવવાસ	૪

સર્વ ગાથા ૧૮૨૬

ઢાલ ચોપાઈની દેશી

ઘણા લોક વસે છે ત્યાહિ, રાસ રચ્યો ત્રાવાવતી માહિ,	
સકલ નગરને નગરી બોય, ત્રાવાવતી તે અધિકી હોય	૧
પછી જેમ હીરવિજયમરિના રાસમા છે તેમ આ પછી જુઓ	
આગલ ખંખાતનુ વર્ણન છે, (પ. ૪૪૫-૪૪૭) પછી	

પુણ્યવત પેલમ ખસ્તા ત્યાંદિ સાહમ્બીશ્વરસમ્ય હોએ પ્રાદિ
 એ નમ્મીની વપમ્મ ખણી, જાહામીર પાદસાદ જેદનો ખણી,
 તે ત્રણાવતી મોઢે સસ, જોડતાં મુઝ પહોળી આસ. ૧૬
 મુમસસિદ્ધિ અને સત્તુમ્મક ૧૬૮૨, જુઓ સવત્સર ખરી આનદ,
 માખવ મસ ઉલ્લસ પચમી, ગુરવારે મતિ હોયે સમી. ૧૭
 મે આયે હિતશિક્ષા સસ જ્ઞાનમુખે પૂરી આસ
 મી સુર નામે આતિ જ્ઞાનદ વદ્ધ વિજયસેન સરીદ. ૧૮

ઘણ આરવીની દેશીમાં સુમ પન્નામી

વહિયે વિજયસેન સુરિરામ નામ જપતાં સુખ સમગ્ર ઘણ,
 વહિયે વિજયસેનસુરિરામ

તપમ્મક નામક ગુણ નહિ પારે એસ વરો દુઝા પુણ્ય અપારો. ૨

(અ પછી હીરવિજયસુરિના રાસમાં પ્રશસ્તિમાં છે તે પ્રમણે છે
 તેમા વિજયસેન જાણે વિજયસુદ મમ્મુ છે અને એરો વિમલ વપારો
 છે ને કમ દેશદાર છે તે અત્ર આપેલ છે

સખી સામણનો સુત વાર ખમ આરણ્યો સક્તિજ સા ૧૨
 જાગમ કદિ તસ નામ કદાવે પ્રત ઊડી સુણ વીરના આપ. ૧૩
 સમજયે સત્ત્વ તણાજ વિચારો સમજિશું મન જલનો જારો. ૧૪
 ન્હ ઉડી પદ્મિજમણુ કરનો મે આસણુ મત તે જામે ખરતો. ૧૫
 અરે નિમ સભારી સણપું. વીરવમ્મ રસે અમ મુઝ લપુ ૧૬
 નિમ કલ દેસં જિનનજ્ઞ બૂદારી અક્ષત મુડી નિ / અતમ તારી ૧૭
 આપમ પામી પેલપમ્મકિ દિવસ રાતિ સગૂંતમ કી ત્યાંદિ ૧૮
 વીરવમ્મ સુણી મનામાં બેડુ પ્રાપે વનરપતિ નપિ મુક ૧૯
 મુઝ અદત ઘણ નહિ પાપ સીમ પાશું મનવપામ અપ. ૨૦
 પાપ પરિમ? ન મિહું મોઢે દિલિતણુ માન મહી મનમોદિ. ૨૧
 અમદ્ધ જાવીશને કમ્મલન, પ્રાપે ન જાપે ત્યાં મુઝ પ્યાન. ૨૨
 અનરવાદ ઘણું નું અપ સત્ત્વરિનાં નહિ મુઝ પાપ. ૨૩
 સમજિયે દિવિમન પજુ હરિયે પેલપ આતિમિ સવિમામ મનપરિવે. ૨૪

સાતક્ષેત્ર પોષી પુણ્ય લેઈ, જીવકાળે ધન થોડુંક દેઈ ૨૫
 ધમ પાહું શ્રાવક આચારો, કહેતા લઘુતા હોયે અપારો. ૨૬
 પશુ મુઝ મનતણો એહ પરિણામ, કોઈક સુણિ કરે આતમકામ ૨૭
 પુણ્યવિભાગ હોયે તિહા મહારે, ધસ્યુઅ ઋષભ કવિ આપ વિચારે ૨૮
 પર ઉપકાર કાળ કહિ વાત, ધર્મ કરે તે હોયે સનાથ ૨૯
 ઋષભદાસે એ જોડિયો રાસો, સધ સકલ તણી પહોતી આશો

—વદિયે—૩૦

—ઇતિ શ્રી સધની ઋષભદાસ કૃત હિતશિખ્યા સપૂર્ણ ગાથા
 ૧૮૬૨ અથાગ્રે ૨૩૨૫ સંવત ૧૮૫૬ વર્ષે આસુ માસે કૃષ્ણપક્ષે તૃ-
 તીયા તીથે નિશાપતિ વાસરે લિપીકૃતમ્ સવિત્ ૫ શ્રી ૫ ન્યાનયદેણુ
 લિપિતમ્ શ્રી ભાવનગર બદરે શ્રીરસ્તુ ભદ્ર ભૂયાત્-કલ્યાણમસ્તુ. શ્રી
 ઋષભદેવ પ્રશાદાત્ લેખકપાઠકયો ચિરજીવાન્—૫ ૬૯-૧૩ આ ૦ ૬૦
 (પછી દીપ ગ્રંથની છે)

—પ્ર૦ ભીમશી માણેક

(આ હિતશિક્ષા રાસનું રહસ્ય જૈનધર્મપ્રકાશમા સારરૂપે શેઠ
 કુવરજી આણુદજીએ લખી કટકે કટકે પ્રકટ કર્યું હતું અને તે જુદું
 પુસ્તકાકારે પણ જૈન ધ. પ્ર સભા તરફથી પ્રકટ થયું છે આમા સો-
 રકા દુહા, છપ્પા એ છદો ઉપરાત નયસુંદરના સુરસુંદરી રાસની ઢાળો
 નામે 'સુરસુંદરી કહે શિરનામી,' તેમજ છાનોરે છૂપીને કતા કિહા રહ્યોરે
 (આ કા મહોદધિ મૌ ૩ જી પૃષ્ઠ ૨૭૩), સમયસુંદર કવિની પ્રત્યેક-
 બુદ્ધ રાસ પૈકી પ્રસિદ્ધ ઢાળ નામે 'હવે રાણી પદમાવતી' વગેરે તેમજ
 વિનયપ્રભના ગૌતમરાસની 'જિમ સહકારે કાયલ ટહુકે' એમ પોતાના
 પૂર્વગામી કવિઓની ઢાળો લઈ પોતે ઢાળો-દેશી દેશીઓ કરી છે આ
 રાસમા પુષ્કળ સુભાષિતો મળી આવે છે)

(૪૦૬) રોહિણિઆ મુનિ રાસ સ ૧૬૮૪ પોસ શુ. ૭ ગુર ખખાત
 આદિ—

દુહા

સારસ કોમલ બુદ્ધિ ભલી, આલે વચન પચીત્ર,

સરસતિ ભગવતી ભારતી, કરને મુખ પચીત્ર

- તપગચ્છ નાયક સવિસુપદાયક, વિજયાણુદ ગુણધારીજી,
મીઠી મધુરી જેહની વાણી, જેણિ તારી નરનારીજી. ૪૧
- શ્રવક જેહનો સમકિત ધારી, પૂજ્ય જિનવર પાયજી,
પ્રાગવસ સાંગણુ સુત સોહધ, રિપભદાસ ગુણુગાધજી. ૪૨
- સવત દિગ દિગ રસ ભૂભાપુ ૧૬૮૪ પોસ માસ તિહા સારોજી,
ઉજવલ સાતમિ દોષ રહિત છધ, પ્રગટ ઉદય ગુરવારોજી. ૪૩
- ભલો સવજર વિક્રમ ત્યારિ, વરસિ ઝાઝા મેહોજી,
સુલખ્ય સુગાલ હુઝો જગમાહિ, દીપક પુરપના દેહોજી ૪૪
- શુભ લગનિ નઈ સાર નથ્યત્રિ, કીધો રાસ રસાલોજી,
રિપભ કહિ રોહણિઆનામિ, સુપ પામધ ચિગ્રસોજી. ૪૫

—ગાથા ૩૪૫ અલિખિત પ્રત—વિ ધ ૧૭-૧૦.

આની અદર દેશીઓ આ પ્રમાણે છે—ચોપધ, ૨ એક આલ્યો
અણુનો દણોરે. ૩ ચદાણ્યની, ૪ લકામા આવ્યા શ્રી રામરે, ૫ ઉલા-
લાની, ૬ ચોપધ, ૭ સૂરસુંદરિ કહધ મિર નામી, ૮ ચાલ્ય ચતુર
ચદાનની, ૯ તો ચઢી ધનમાન ગજે, ૧૦ નાયતી જિનગુણુ ગાય
મદોવરી, રાવણુ વેણુ વાહધ-રાગ ગોડી ૧૧ કાહાન વગ્ગડધ વાસલી
૧૨ ચોપધ ૧૩ ત્રિપદીનો ૧૪ વીજ્ય કરી ધરિઆવીઆ ૧૪ ચોપધ
૧૫ ચોપધ ૧૬ મુકાવોરે મુઝ ધરનારિ રાગ મારણી ૧૭ પૂજ્યવતા
જગી તે નરા. ૧૮ ચોપધ ૧૯ કહધણી કરણી તુઝ વ્યણુ સાચો

(૪૦૭) હીરવિજ્ય સૂરિના ખારખોલનો રાસ. સ. ૧૬૮૪

આં વ. ૨ ગુર.

આદિ—

(ફહા)

ગઉતમ ગણધરગુણુ સ્તવુ, સારદ તુઝ આધાર,
ખાર ખોલ ગુર હીરના. વ્યવરી કહુ વીચાર
ખાર ખોલ કે ખાર મેધ, કઈ ખારદ આદીત્ત,
ખાર ઉપાગ એહનિ કહુ, હીરવચન બહુ વીત.

૧

૨

આર વરન આનક તળાં અમ તારઈ નરનારિ,

આર બેસના વાપરિ તમ તારઈ સસારિ

આર બેસ આ હીરના આસપાસ નર નેહ,

તારઈ સરખાં શુભ વણી, સદી પામઈ નર તે

* * * *

અર્થ—

હરિજી વશાનિ અશક ૭૯, બેઠુ બારિ પૂનઈ નેહ

ધોમ કાશઘા મુમતિ જન્ય દીપ્તઘાસ યુગ્ય નેદેના અમ, ૮૬

સવત વેદા હીમત અમનિય વરૂ માવજી મામ દુક આજીઠ

કુખપણિ દુઈ કળીઆ આર જગમ મૂર જામજી ધરવાર, ૯૦

અપા નખ્ખત વરસઈ ઝેળિવાર આર બેસ રચ્યા તવ સાર

બજીનાં યુગ્યનાં જાઈ જાઈરિ હીર બમન પરિ મમમ આર ૯૧

હમ દોઆરે દોઆરે-રામ ખનસી,

આર મમમ સદી, આર મમમ સદી હીરના નાંખથી હવર હાથે,

મોવન રથ પાસખી સુદરી શુભ જુઝ અશક હાથીઆ દોઢિ બાથે

ઉસત કરઈ પરિ દેવ નાથે આર મમમ સદી—૨ અપ્રાપ્તિ,

હીરપાદિ વિભજમેન સરીસઈ થી વિભજનિસકસરી તાસ પાદિ

અરિ વિભજાનક તાસ પાદિ સદી નામ જાપના શુખી નિજમ વારિ

નામ જાપીઈ મચ્છનાવક અદિ આર મમમ

૩

અરિ વિભજાનક અનિ તજો અવક સાદા સામજી સુન દીપ્તઘાસ

મામવસી વોઢ હીર શુખ માવને સમ સાસ તળી પરી અપ્રેદ

સમજી પૂરે મઠ પારિ વાસો, આર મમમ,

૪

—ઈન થી હીરવિભજસરિ આર બેસ સંજેળે મામ ૨૬૪

નોટ—આ સમ ૨૬૪ દુકનો ૬ અસતરમચ્છ અને તપમચ્છ

વચ્ચે હાંસા વખતથી રપલી અને વિખવાઢ જામ્યા કરનો હનો ૬

વિખવાઢ સગરમા સનકમાં જુઝ વધી પાવો હનો. એન્ડ્રમ્મરો અને દિમ

(૪૦૮) મહિલનાથ રાસ. મં. ૧૬૮૫ ચૌષ શુદ્ધિ ૧૩ રવિવાર
ખભાતમા.

આમા અતમા ખભાતના તે વખતના ધોરી શ્રાવકોનો પરિચય
આ પ્રમાણે આપ્યો છે —

બગે વચ્ચેનો વિરોધતો બહુ જૂનો હતો, પણ સ. ૧૧૭૬ મા મિદ્ધ-
રાજના દગબારમા વાદિ દેવસૂરિઅને કુમુદચંદ્ર (દિગબર) વચ્ચેના ગાત્રાર્થમા
દિગબરોને દરાવી ગુજરાતના રાજ્યની હદપાર કરાવ્યા તે પછી એમને
એકેને કામ કરવાના ક્ષેત્ર બહુધા જુદા પડી ગયા હતા ને તેથી એમના
વચ્ચેનો વિરોધ પણ મોજો પડી ગયો હતો, પણ સોળમા શતકમા
હુંકામત અને બીજા મત નીકળ્યા પછી એક ત્રીજાજ વિરોધીઓ સાથેનો
વિરોધ પ્રબળ થઈ પડ્યો હતો શ્વેતાબર મતના ગમ્મો વચ્ચેની મતા-
મતી પણ પ્રબળ થઈ પડી હતી આવા અનેક વિરોધોને લીધે જૈનધર્મ
માનનારા જુદા જુદા મનો વચ્ચે વેરવિરોધ એટલો પ્રબલ થઈ પડ્યો
હતો કે જ્ઞેષ્ઠમદાર આચાર્યોને વચ્ચે પડ્યા વગર ચાલે નહિ. તપગ-
ચ્છના આચાર્ય વિજયદાનસૂરિએ (ધર્મસાગર કૃત) કુમતિકદ કુદાલ ગ્રંથ
સુભાસમક્ષ પાણીમા બોળાવી દીધો હતો અને તે ગ્રંથ કોઈની પણ પામે
હોય તો તે અપ્રમાણ ગ્રંથ છે, માટે તેમાનુ કથન કોઈએ પ્રમાણભૂત
માનવુ નહિ. એવુ જાહેર કર્યું હતું એ ઉપરાત તેમણે ‘સાતબોલ’
એ નામે સાત આજ્ઞાઓ જાહેર કરીને એકબીજા મતવાળાને વાદવિવાદની
અથડામણ કરતા અટકાવ્યા હતા, પણ આટલાથી વિરોધ જોઈએ તેવો
શમ્યો નહિ એથી વિજયદાનસૂરિની પછી આચાર્ય પદવી પામેલા દીર-
વિજયસૂરિએ સાત બોલ ઉપર વિવરણ કરીને ‘બારબોલ’ એ નામે બાર
આજ્ઞાઓ જાહેર કરી હતી પ્રમાણ અને દૃષ્ટાત વડે એ બાર બોલનો
હેતુ સ્પષ્ટ કરવાને ઋષભદાસે આ રાસ રચ્યો છે (મં બ૦) આ
બાર બોલ માટે જુઓ જૈન શ્વે. કા હે નો ઐતિહાસિક અંક ૧૯૧૫
ના બેળા ૭-૯ અંક.

પારિ વાપર્યો નિ રાત્રિઓ, જસ મદિમા જમમ્મ માત્રિઓ,
અત્ર લા ૨૫૬ પૂજ્યામિ અગારિ જગતી ગામેઅમિ. ૨૮૨

ઓસવસિ સોતી તેતપાસ કોતુગ-ગીર કોપાર વીસાસ
દ્વાદારી કોવ લા ૧૫૨૬, ત્રીંજાવતીને વારી તેદ. ૨૮૩

સોમકરજ સખતી ઉત્તરજ, અપસખ ૨૫૬ તે પુષ્કારજ,
કિસર્વાસિ રુત્ત કીમત અપસખ ૨૫૬ પરમ્મ ભજ ૨૮૪

૧૧૨ જર્જર અનિ જસવીર, અપસખ ૨૫૬ પરમ્મ પીર
૧૧૨ કીસ વામા ૭૬ અપસખ ૨૫૬ પરમ્મ તેદ. ૨૮૫

જાતી પ્રત વિ મ બહારમાં છે પજ તે જોજ નજી રાત્રી
નથી તેથી તેની પ્રસન્નિ તેમજ અગિ મૂકી નથી

(૪૦૯) નહીરવિક્રમસુરિ રાસ સ ૧૬૮૫ અસી શુ. ૧૦ છા
અસત્રામાં

આદિ—

સરસની બાજ બાસની ત્રિપુસ લાસ ખાવ,	
દસમ્મિની અસત્રા પ્રત્તુ લાસ ખાવ.	૧
અસત્રી અસત્રી અસત્રી અસત્રી અસત્રી,	
કેવકુમરી અમતી તું જાતમાં વિજ્યાત.	૨
દસમ્મિની દસમ્મિ આપે વમનવિદ્યાસ	
વામેશ્વરી વડે રમે પોતેએ મનની અસત્ર.	૩
કસમીર મુખમડળી, કમળ કમળ પામિ,	
મુખમળ આવી તું રમે, મુખ સપળાની ખામિ.	૪
અમમ નેદ પુશ્કમાં, વાસી તું જાતમાં,	
તું મુખ આવી ૭૬ને તે પદિત ને ભજ.	૫
પુરીક પ્રત્તુ જાત મલુપર ૭ મુખવત,	
ત્રિજે પુર સમરી સસત્રી, સમમ્મ નેદ અસત્ર.	૬
સ્વામિ મુખમાં વીરનો રમનો અમ સુ જાર,	

શારદ ભાષા ભારતી, તે તાહરો આધાર.	૭
સિદ્ધસેન દિવાકર, સમરિ તાહર નામ,	
વિક્રમ નૃપ પ્રતિભોધિયો, જિણે કીધા બહુ કામ	૮
હેમચરિ વદને વસિ, હવી વચનની સિદ્ધિ,	
અથ ત્રિકોટિ તિણે કીઓ, ઈસી ન કેહની બુદ્ધિ	૯
શ્રી હર્ષ તુજને નમે, શારદ નામજ સોળ,	
નૈપથ અથ તિણે કર્યો, બોલ્યો વચનકલ્પોલ.	૧૦
પડિત ભાષ મહિમા ઇસો, જગ કીરતિ કાલિદાસ,	
તુ તૂકી ત્રિપુરા મુખે, પોહોતી તેહની આશ.	૧૧
શોભનબંધુ ધનપાળને, ઉપજાવ્યો આનંદ,	
ધારાપતિ તિણે બૂઝવ્યો, વાકો ભોજનરિદ.	૧૨
એહવી સુંદર શારદા, સમયે સીધા કામ,	
પદમ જિનેશ્વર સુખકર, મમત તેહતુ નામ	૧૩
પ્રથમ રાયરિષિ કેવળી, પ્રથમ ગોચરી જ્ઞાન,	
યુગલાધર્મ નિવારીઓ, પ્રથમે દીધો દાન	૧૪
દેશ નગર પુર વાસિયા, પરણ્યા પ્રથમ જિણુદ,	
કળા કરમ સહુ શીખવ્યુ, સકળ લોક આણુદ.	૧૫
મુગતિ દીધી તે માયને, ઉદ્ધરીઓ શ્રેયાસ,	
પુત્ર હુઆ સો કેવળી, ધન ધન તાહરો વશ.	૧૬
દશ હજાર મુનિસુ વળી, મુગતિ ગયા ભગવત,	
અનેક જનને ઉદ્ધર્યા, ઋષભદેવ ગુણુવત	૧૭
સમત તે ભગવતને, ગણુધર કર પ્રણામ,	
કેવલજ્ઞાની મુનિ નમુ, સમયે સીજે કામ	૧૮
શીલ્પવત તપીઆ મુનિ, હું પણ તેહનો દાસ,	
સકળ સિદ્ધ સમરી કરી, રસુ હીરનો રાસ.	૧૯

" પારિ વણ્યો નિ રાણ્યો નસ મદિયા નગમ્હા માણ્યો,
અઝા લાવ રપક પુલ્યામિ, અમારિ પજ્જરી મામોઝામિ. ૨૮૨

ઓસવસિ સોની તેગપાથ, મેકુન-ગીર ઉધાર વીસાથ.
બહારી દોષ લાવ રસેદ, ત્રીજાવનિા વાસી તેદ. ૨૮૩

સોમારસુ અપરી ઉંઘારસુ અપજ્જ ૨૫૩ તે પુલ્યારસુ
ઉસવસિ સગવ મીમજ, અપજ્જ ૨૫૩ પરચ્છ ભજ. ૨૮૪

૧૧૨ જર્જરિત/ અનિ જસવીર, અપજ્જ ૨૫૩ પરચ્છ ધીર
૧૧૨ કીસ વાધા ૭૬, અપજ્જ ૨૫૩ પરચ્છ તેદ. ૨૮૫

આની ના વિ. ખ. બહારમાં છે પલુ તે નેચ નમો કરી
નની તેમી તેની નસલિ તેમજ આદિ ચૂરી નથી.

(૪૭૯) નદીરવિજયસુરિ રાસ. સ ૧૬૮૫ અષ્ટી શુ ૧૦ કર
અમદામાં.

આદિ—

સુરસની બાયા બારની, ત્રિપુરા ચારક માય,
હસમિની અલભુના પ્રજુમું લારા પાવ. ૧

અલભુ અલભુરિણી, અલભાઈની ભત,
દેવકુમરી ભગવતી તું નળમાં વિચ્છાત. ૨

હસમની હસમી આપે વચનવિલાસ
વાચેલી વાને રમે, પોટોએ મનની આસ. ૩

કમ્પીર મુખમણ્ણી, કમળ કમળ ખસિ,
મુખમળ આવી તું રમે, મુલુ સમગ્રની ખસિ. ૪

અમમ નેહ પ્રસાવમાં, વાળી વગ જામાય
તું મુખ આવી નેહને તે પદિન તે નાય. ૫

પુટીક પ્રમુખા વગી, મણપર ૭ મુલુવત,
નિમે કર સમરી સુરસની, સમજા નેહ અનાત. ૬

આમિ મુખમાં વીરો, રમને અમ સુ ગાર.

(ઋષભદાસ.)

દિશિ આગળ લેઇ છદ્ધિ ધરો, કાલ સોય તે પાછળ કમે,
કવણુ સવત્સર થાયે વળી, ત્યારે રાસ કર્યો મન રલી ૭
(૧૬૮૫)

વૃક્ષમાહિ વડો કહેવાય, જેજે છાહિ નર દુષ્ટ પચાય,
તે તરવરતે નામે માસ, કીચો પુખ્ત તણો અભ્યાસ. ૮
(આસો માસ)

આદિ અખ્યર વિન કો મમ કરો, મધ્ય વિના સહુએ આદરો,
અતિવિના સિરિ રાવણુ જ્ઞેય, અનુઆલી તિથિ તે પણુ હોય. ૯
(દમમ)

સકલ દેવ તણો ગુરુ જોઇ, ઘણા પુરુષને વલ્લભ તેહ,
ધરે આગ્યો કરી જયજયકાર, તેણે વારે કીધો વિન્તાર. ૧૦
(ગુરુવાગ)

દીવાલી પહેલું પરવળ જોઇ, ઉદાઘ કોડે નૃપ ખેડો તેહ,
ખેહુ મળી હોયે ગુરુના નામ, સમર્થે ખીજે સધળા કામ. ૧૧
(વિનયાણુદ સ્ત્રિ)

ગુરુ નામે મુજ પોહોતી આસ, ત્રખાવતીમા કીધો રાસ,
મકલ નગર નગરીમા જ્ઞેય, ત્રખાવતી તે અધિકી હોય. ૧૨

સકલ દેસ તણો શિશુગાર, ગુન્જર દેમ નગ પડિત સાર,
ગુન્જર દેસના પડિત બહુ, ખભાયત આગળ હારે સહુ. ૧૩

જિહા વિવેક વિચાર અપાર, વસે લોક જિહાં વર્ણુ અઢાર,
ઝાળખાયે જિહા વર્ણુવરણુ. સાધુ પુરુષના પૂજે ચરણુ ૧૪

વસે લોક વાર ધનવત, પહેરે પટાળા નર ગુણુવત,
કનકતણુ કદારા જડયા, ત્રિપ્ત આંગળ તે પુહુળા ધડયા, ૧૫

હીરતણુ કદારા તણે, કનકતણુ માદળીયાં મળે,
રૂપક સાકળી કુચી ખરી, સોવન સાંકળી ગળે ઉતરી. ૧૬

અતે—

(દાસ-દીપ્તરે દીપ્તરે દીપમ દીપ્તસરે—એ રચી.)

સરસવી યૌવન નામથી નીપનો એ રહેા જિહ્વા રવિચક્ર ધરતી,
 ઉદિ વિમાન યુગ તાં લગિ જાણ્યો, દીપકમુદુકુન્દનેદ દરતી સર ૧
 કવણ રેસે બપો કવણ ગામે ક્ષેા કવણ સન્ધે ક્ષેા એક રાસે
 કવણ પુરે ક્ષેા કવણ કવિતા બપો કવણ સવત્સરે કવણ માસે સર ૨
 કવણ દિન નીપનો કવણ વારે ગુરે

કરીઆ સમસ્થા સર એસ આજે,

મહ એણિ અક્ષર સોમ સુ સમજસ્યે

નિપુણ પદિત નસ તેહ જાણે.

સર ૩

(ચોપાદ.)

પાદમ્યમદિ કુજો નર જોહ, નાત ચોરસી પેને તેહ,

મોરો પુરપ જને તેહ કહેસ તેહની નાતને નામે રેસ.

(ચૂલ્લાર રેસ) ૧

અદિ અખ્ખર વિન જીને જોય, અધ્ય વિના સકુદને કોય

અત્ય અક્ષર વિન શુવન મજારી રેખી નમર નામ ચિત્તર ૨

(અક્ષત.)

જાડમ તજો પુરિ અક્ષર તેહ અખ્ખર ખરખની બીજે જોહ,

વીજે કુસુમ તજો તે અધી, નમરીનાયક કીજે સહી. ૩

(પુરખ પદ્યસા.)

નિસાંજ તજા ગુર અખ્ખર તેહ લયુ રોલ અલ્ય પનિના જોહ,

જેવી નામ બહુ જે કાલ કિ રેય તે કહું પિતાલ. ૪

(સંખ્ય.)

મહ અખ્ખર તાપિ ધરથી લેહ, મેગણ તજો નવજુમે નેહ

અખ્ખર બવનમે સાચિમદ તજો કુસુમઘમને વેદ્યે જાણે. ૫

નિમલપદ્મી અખ્ખર જાણુમે જોડી નામ કયે કાં બમે,

અવક સોલ એ રસ નીપત, પ્રામલસ વીસો વિખ્યાન. ૬

ઉપાશરો દેહર ને હાટ, અત્યંત દુર નહિ તે વાટ,
 હંદિલ ગોચરી મોહિલ્યા આહિ, મુનિ અહિ રહેવા હીડિ પ્રાહિ. ૨૯
 ઇચ્છુ નગર ત્રાવતી વાસ, હીરતથો તિહા જોડયો રાસ,
 ખાતગા ખુરમ નગરનો ઘણી, ન્યાય નીતિ તેહનિ અતિ ઘણી ૩૦
 તાસ અમલે કીધો મે રાસ, સાંગણુ સુત કવિ ઋષભદાસ,
 સવત સોળ પંચ્યાસીઓ (૧૬૮૫) જસે, આસો માસ
 દસમી દિન તસે. ૩૧

ગુરુવારે મે કીધો અભ્યામ, મુઝ મન કેરી પુહુતી આસ,
 શ્રી ગુરુનામે અતિ આણુદ, વદુ વિજયાણુદ સૂરોદ ૩૨

હાલ-ઉતારો આરતી અરિહતદેવ-રાગ ધન્યાસી

વદીયે વિજયાણુદ સૂરિરાય, નામ જપતા સુખ સખળુ થાય. ૧
 તપગણ નાયક ગુણુ નહિ પારો, પ્રાગવશે હુઓ પુરપ તે સારો. ૨
 સાહ શ્રીવતકુલે હસ ગયદો, ઉદ્યોતકારી જિન દિનકર ચંદો ૩
 લાલખાઈ સુત સોહ સરિખો, ભવિક લોક મુખ ગુરુ નીરખો ૪
 ગુરુ નામે મુજ પોહોતી આસો, હીરવિજયસરિનો કર્યો રાખો. ૫
 પ્રાગવગે સધવી મહિરાજે, તેહ કંતો જિનશાસન કાજે ૬
 સધપતિ તિલક ધગવતો સારો, શેત્રુજ પૂજ કરે સફળ અવતારો ૭
 સમકિતસાર ત્રત આરનો ધારી, જીનવર પૂજ કરે નીત સાગી ૮
 દાન દયા દમ ઉપર રાગો, તેહ માધે નર મુગતિનો માગો ૯
 મહિગજ તથો સુત અતિ અભિગમ, સધવી સાંગણુ તેહનું નામ. ૧૦
 સમકિત સાર ને ત્રત જસ ખાગે, પામ પૂજ કરે સફળ અવતારો ૧૧
 સધવી સાંગણુનો સુત વાર, રાસ જોડી હુઓ ખડુ જન તાર ૧૨
 એક કહે કહુ ખરો જખાપો, ઘે ઉપદેશ ચેતે કમ આપો. ૧૩
 અગારમદક આચારજ હુઓ, અન્ય તારી પોતે જુડતો જૂઓ. ૧૪
 નદિયેણુ ગણિકા ધરિ બ્યારે, આપ ખૂડે અન્યને તારે. ૧૫
 ઋષભ કહે મહુ પૂજયુ પરમ, બિહુઆ જોટલો સાધીયે ધરમ ૧૬

વાવ વાળીઆ જિલ્લો દાખર, સાધુ પાપડી બારિ આર
 આંખી મળ બાળુ પાંતીસ બાંધના દરજે કરને સીસ. ૧૭
 બાંધિવની એમનાઇ બાંધિ, ઝીંગા ઝ(એ)મા પગેવા ને મઈદ
 દી (છી) રેસમી રેરે? અછ નવમળ લગ મુલા ને મછ ૧૮
 વજર ફાળાપુ બારિ કોમ મ્યાર રૂપેવાનું તે ગેમ
 કોમ પછેવી કોમ પામરી સાહિ (મીથ) રૂપેવાની તે ખી. ૧૯
 પદિરિ રેસમી ગેદ કમપ મિક સન રૂપેવા ને આપ
 લાપે બદરખા બદુ મુકિકા અલખા નર નાનું સ્વર્ધમલ ૨૦
 પમે વાળુદિ બાંધિ સુકમલ રવામ વર્ણ સમગી તે નાન,
 તેમ દુસ સુમપ ને જાન બાંધિ વિમેપન નિલક ને પાન. ૨૧
 એવા રૂ. વમ ગેમે હાલિ કોમી સોળા કોમી ન નમ,
 રૂ. રમ બદુ ડિલમલ રૂ. ઉત્તર નાવે અસપર. ૨૨

પા. નિત્ય લી વરે અવગાર—

કમું નમર તે પ્રવાવની, સામર લદર બિલો બાવની
 વાલુ વખાર તમે નહિ પાર લારે લોક કરે અપાર. ૨૩
 નમર દેદ ને જિપેલીટ માળુમોઠે બદુ માળુસ મિત્ય,
 વાલારે કળી (કળી) ધી મેર અલે દોકલ તેલના નેદ. ૨૪
 બોમી લલ કલ્યા જિલ્લો વસ જાન વરે પામ નવિ ખમે
 બાની પુ. ને રેવાર્જત વાળિમ હાલિ બાંધા નાત. ૨૫
 પા. પાની ખી. દરે મોલ નરને આગ કરે
 બ ન મદીની કરે મબલ, આવક છતરવા પ્રતિપાળ. ૨૬
 વચવની જિનના પ્રાચલ, ખજા તેરણ નિની પદમલ

પા. ઉપુરીયું કરત વાર.

વખાલીસ જિલ્લો પાપપણ કરે વખાળુ મુનિ વખણ. ૨૭
 પા પાપપણ જિલ્લો બદુ તામ
 પદિમખળું પાપ પૂ નવ પૂ નવ કરતા જાલ જાલ
 પ્રમાણના અપખો બાંધિ સાદામિ વાચાલ દેવે પ્રાદિ. ૨૮

ઉપાશરો દેહરૂ ને હાટ, અત્યંત દુર નહિ તે વાટ,
 કહિલ ગોચરી સોહિઆ આહિ, મુનિ આહિ રહેવા હીડે પ્રાહિ ૨૯
 ઇચ્છુ નગર ત્રાંઆવતી વાસ, હીરતણો તિહાં જોડયો રામ,
 ખાતશા ખુરમ નગરનો ધણી, ન્યાય નીતિ તેહનિ અતિ ધણી. ૩૦
 તાસ અમલે કીધો મે રાસ, સાંગણ સુત કવિ ઋષભદાસ,
 સવત સોળ પંચ્યાસીઓ (૧૬૮૫) જસે, આસો મામ
 દમમી દિન તમે ૩૧

ગુરુવારે મે કીધો અબ્યાસ, મુઝ મન કેરી પુહુતી આસ,
 શ્રી ગુરનામે અતિ આણુદ, વદુ વિજ્યાણુદ સૂરોદ ૩૨

હાલ-ઉતારો આરતી અરિહતદેવ-રાગ ધન્યાસી.

વદીયે વિજ્યાણુદ સૂરિરાય, નામ જપંતા સુખ સખણુ થાય. ૧
 તપગણ નાયક ગુણુ નહિ પારો, પ્રાગવશે હુઓ પુરપ તે સારો. ૨
 સાહ શ્રીવતકુલે હમ ગયદો, ઉદ્યાતકારી જિમ જિનકર અંદો. ૩
 હાલખાઈ સુત સીંહ અરિઓ, ભવિક્ષ લોક મુખ ગુરુ નીરખો ૪
 ગુરુ નામે મુજ પોહોતી આમો, હીરવિજયસરિનો કર્યો રાસો ૫
 પ્રાગવશે સધની મહિરાજો, તેહ કરતો જિનશાસન કાજો ૬
 સધપતિ તિલક ધરાવતો સારો, શેત્રુજ પૂજ કરે સક્ષણ અવતારો ૭
 સમકિતસાર વ્રત ખારનો ધારી, જનવર પૂજ કરે નીત સારી. ૮
 દાન દયા દમ ઉપર રાગો, તેહ સાધે નર મુગતિનો માગો. ૯
 મહિરાજ તણો સુત અતિ અભિરામ, સધવી સાંગણુ તેહનુ નામ. ૧૦
 સમકિત સાર ને વ્રત જસ ખારો, પામ પૂજ કરે સક્ષણ અવતારો ૧૧
 સધવી સાંગણુનો સુત વાર, રાસ જોડી હુઓ બહુ જન તાઝ ૧૨
 એક કહે કર ખરો જપ્યાપો, ઘે ઉપદેશ ચેતે કહ આપો. ૧૩
 અંગારમદક આચારજ હુઓ, અન્ય તારી પોતે બુડતો જૂઓ. ૧૪
 ન દિષેણુ ગણિકા ધરિ જ્યારે, આપ બૂડે અન્યને તારે. ૧૫
 ઋષભ કહે ભલું પૂજયુ પરમ, બિહુઆ જોટલો સાંધીયે ધરમ. ૧૬

- આપુલ શાખ ને પુત્રી જેવ બસતરી તસ કુજ નવિ દેવ. ૧૭
- ઉત્પન આદર જાણાવ્ય તેવના પમની રસ ન વચવ. ૧૮
- વીરખરમ જાણી કાંઈ મુખ્ય કાળે તમને મરે જિન તામ
મરે લી? ૧૯
- પ્રતિ કાળી પદિકામરૂં કરીય રોય આસખ મન આને પગીરે ૨૦
- મન આરે કાંઈ નિયમ સજારો દેમના દેહને નરનારી તારો. ૨૧
- ત્રિભાગ પૂત જિન નિય કદી ઘન પામિ રોય સભિ
મુજ/ જેવળી ૨૨
- નિય દસ દેવના જિનનનાં જેવાઈ આસન મુજા નિજ
આનમ તાઈ ૨૩
- આપમિ પાપા પાપ પ્રાપિ દિવસ રાત સિદ્ધાવ કાં તાંદિ. ૨૪
- વીરવમન સુખી મનમરિદે ગોડ પ્રાપિ વનરપનિ નવિ ઉડ ૨૫
- મુખ આસન પ્રાપિ તાંદિ પાપ મળિ પાપ તન વચને આપ. ૨૬
- નિય તામ જિન સમુદે રીયો યાનક આસખ્યાં વળી તીમે. ૨૭
- રોય આસખ્યાં મુજ રે દ લીંગી આપમિ ઉડિ યદ આપમિ કાંઈ ૨૮
- સેવુજ/ મિરિનર કામિસર આગે રાસ વળી આપખ્યાં જુડ ખમા. ૨૯
- સુખમાના મનીસ આપુ રોય ક્રોધમિ જિન આપમા મેલ ૩૦
- નિયે જાણી તીમ ગોતરવાળી તમા રૂપે અરિહત નિદાળી. ૩૧
- તવન આપન મોખીય સમો પુણ્ય પસરો દીને જાડુ સુખ વમે. ૩૨
- મીન મુજ નમરખર જાડુ કાંઈ પુણ્ય ખાટે તિખી રાહુને દામ ૩૩
- કેદારબેઠ બેસતી કાંઈ કાંઈ કળ ત્રણ તે ઘન જાડુ દીને ૩૪
- શી જિનમરિદે નિજ મસુ નિજ પ્રતિપા પાદી કરા ૩૫
- સપાનિ તિસક અસુજ પરાનું દેસ પરદેસ આપારિ કરા ૩૬
- પ્રથમ મુખ્યાળાને કહે જાણિ કહે પુણ્ય સભિ નરનેક ઉ દી. ૩૭
- મેલ પાસુ કું જેન આપારો કહેનાં સુખ આપતા આપરો. ૩૮
- જાણ મુજ મનમરૂં ક્રોધ પ્રખ્યામે રાજો સુખી કરે આનમ કમે. ૩૯
- પુણ્ય તિપામ દેવ તવ મહારે ધારુ આપમ કલિ આપ વિચાર. ૪૦
- પર ઉપમાર કાળે કલિ વાન, મનમરૂં જાણ સરેક વન. ૪૧

દાળ-હોંચ્યરે હોંચ્યરે હઠય હડિલડે-રાગ ધન્યાસી

વધરે વધરે વધ ગુરુ હીરને, મત્ર સમાન છે હીર નામો,
જન્મ જ્યારે હવો ઘેર આણુદ ભલો, કરત ઉદ્ધાર કરી આજ તામો.

વધરે ૧

હીરવિજયસરિ દીપ્ત દીધા પછી, ગજની જ્વેતિ તે સખળ જાણે,
ગજનાયક વડો રાજવિજયસરિ, શ્રી વિજયદાનને પાય લાગે ૨

હીર પદવી લહે જામ જગમા વળી, તામ શેત્રુજ મુગતોજ થાય,
પરિવારસ્યુ પરિવર્યો તિલક મસ્તક ધરી, સાહ ગણ્યો શેત્રુજ જાય ૩
સાધુપૂજા સહિ વિહારવિધિ ભય યછ, ધર્મ ને કર્મ તે સુખેજ ચાલે,
હીરરે હીરરે જપે જિકો માલાયે, તેહ જગે ઋદ્ધિ રમણીશ્યુ માલે

વધરે ૭

ઋષભ રગે રતવે અગ શાતા હવે, સધ સકળ તણે સુખ હોયે,
સુરનર નાગીયા પખીયા સુખ લહે, હીરનુ નામ જપતા જિ કોયે

વધરે ૮

—સં ૧૭૨૪ વર્ષે ભાદવા શુદ્ધ ૮ શુક્રે શ્રીમત્તપાગચ્છે ભટ્ટારક
શ્રી ૨૧ શ્રી વિજયરાજસૂરીશ્વર રાજ્યે સકલપડિતસભાશૃંગારહાર
ભાલ રતલ-તિલકાયમાન પડિત શ્રી ૭ શ્રી દેવવિજયગણિ શિષ્ય-
પડિનાત્તમ પડિતપ્રવર પડિતશ્રી ૫ શ્રી તેજવિજયગણિ ગિષ્ય પડિતશ્રી
૩ શ્રી પિમાવિજયગણિ શિષ્ય મુનિ સુરવિજયેન લિખિતમ્ શ્રી સાદડી
નગરે શ્રી ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથ પ્રસાદાત્ સ્વય વાચનાર્થ મિતિ શ્રેય—

—સવત્ ૧૮૨૫ ના વર્ષે માસોત્તમ માસે જ્યેષ્ઠ-માસે શુકલપક્ષે
પૂણિમાયા હિમવાસરે લિખિતાશ્ચ ૫ અમૃતવિજયેન, શ્રી મુનિસુવ્રત
પ્રસાદાત્-મર્ય પ્રતિ

—પ્ર-આ કા મહોદધિ મૌ ૫

—ઈતિ હીરવિજય સૂરીશ્વર રાસ સપૂર્ણમ્ ॥ સવત ૧૭૫૯
વર્ષે અશ્વિન વદિ ૧૨ બુધવાસરે શ્રી પભાએત્ય બદિરે લેખકપાઠકયોઃ
કલ્યાણમસ્તુ. શ્રીરસ્તુ ॥ લેખકપાઠકયો ચિરંજીવાત્.

ચાલે પુસ્તક જુદા તારણ સિખિન મયા
ચલિ શુદ્ધ મશુદ્ધ વા મમ દોરો ન દોષતે. ૧

આદિ દોષ-મતિવિભ્રમણ, ચક્રિમિત્ર ન સિપિન મયા
તત્ત્વેશ્વર્ય પરિણામનીય કોયો ન કાર્યો ખપુ લેખકત્વ. ૨

મમલ મેખાનાં મ પામનાં મ મમલ

મમલ સર્વલોભનાં ભૂમિ ભૂષણિ મમલ ૩

મમ જુદિ કટિમીચ ઉર્ધ્વદિ રક્ષિતુમ

કહેન સિખિન શક્તિ વલોન પરિણામને ૪—પા. ૧૦૩-૧૫ આ. ૬

—સ ૧૮૨૫ મસોતમ માસે જ્યેષ્ઠ માસે શુભપક્ષે પૂર્ણિમાનાં
દિનવાસરે શિ ૫ અમૃતવિજયેન શી મુનિસુત્રપ્રસંગ ૬૬-૧૪ બ૦
(૪૧૦) અમલવક્રમારે રાસ. સ ૧૯૮૭ કવિતે વદ ૬ છંદ અભ્યસ
અતે—

રૂપે રાસ ત્ર ગજગીમદિ, ગિદાં બદ્ધ જિનનેા વસોછ

હરમ ભમે જિનમદાર મેદાં, સાથર વીરજી અવાસોછ—મુ ૧

પોતપતાકા સ્વામીવક્ત્ર પૂજા મદ્યેશ્વર ચાલેછ

તેજસ્વી વાનકિ એ રૂપે રૂપે મેં સિદ્ધ (મદિ) શ્રી ચરણ વસાઈ—
મુ. ૧૦ ૧

તપમજ નામક શુભશુભગતક વિજયનક શુભ પારીછ

મીડી મંજૂરી તેહની વાંછી તેજ તપાં નરનારીછ—મુ ૧૦ ૨

જીવક તેહનેા સમજાતપારી પૂજે જિનવર ચાલેછ

મામતલ સાંચનુમુત સોદે રીપમદાસ શુભ માઈછ—મુ ૧ ૩

સવત્ ઇસવર દક્ષિ ૧૨સ ૧૫સી કાગિક મદિનેા સારોછ

મદુસ વખ દીન નવમિ બહેરી ચાર શ્રી બીન પારોછ—મુ ૧ ૪

અમલકમાર મનીસર કેશ કાપે રાસ રમાસોછ

રીપમ મદ રમઈ ૭ શુભસે તે શુભીઆ શીરસોછ—મુ ૧૦ ૫

શુભનિ પૂરીમાદિ ગીથેસિ

—મતિ શ્રી રિપભદાસ વિરચિતે અમયકુમાર રાસ સપૂર્ણ. લેખક
પાણ્ડ્યો ચિરંજીવો ॥ બરહાનપુરે ॥ સવન ૧૭૭૧ વર્ષે અધિન
વદી ૨ ભૈમ

[Deccan College Library No. 1577 of 1891-95]

—ભાવ૦ કુલ કડી ૧૦૧૪) અમ

(૪૧૧) ઋષભદેવનો રાસ.

(૪૧૨) દ્વેષપ્રકાશ રાસ.

(૪૧૩) સમયસ્વરૂપ રાસ.

(૪૧૪) દેવગુરૂ સ્વરૂપ રાસ.

(૪૧૫) શેત્રુંજય રાસ

(૪૧૬) નવતત્ત્વ રાસ

(૪૧૭) કુમારપાલનો નાનો રાસ.

(૪૧૮) જીવત સ્વામીનો રાસ

(૪૧૯) ઉપદેશમાલા રાસ.

(૪૨૦) શ્રાદ્ધવિધિ રાસ.

(૪૨૧) આદ્યકુમાર રાસ

(૪૨૨) પુણ્યપ્રશંસા રાસ.

(૪૨૩) કર્ધવત્તાનો રાસ.

(૪૨૪) વીરસેનનો રાસ. હવે દૂકી કૃતિઓ લેખ્યો

૧. નેમિનાથ સ્ત. સ ૧૬૬૭ પોશ શુ ૨ ગુરૂ ઋષભનગર
(ખભાત)મા.

જુઓ અને મરખાવો કૃતિ ન. (૩૯૫ ક.) ૫ ૪૧૭.

આદિ—

સરસતિ સામિણિ પાથે નામીજી, ગાયત્રી નેમિનિણુદ,

જાદવકુલમણુ ઉપનોજી, પ્રગટ્યો પૂનમચંદ,

સણો નગ નેમ સમો નદિ કોઅ.

અતે—

કવચ.

વદો વદારે નેમિનાથ જાવીસમા, જેહણે કાપિરે સુધ ઉદાર
એ નાનારી શુભ મતિરે પેતા મુમતિ મજાર.

વદો વદો નેમનાથ જાવીસમેરે, સવત સોજ્યેસડે એ મેં કુવેરે

—પાકાર સોજ્યેસડે—સકસક છે

ખેસ મસ શુદ્ધ જીન ગુર અજેરે રિખનનઅરમેં સુવેસેરે.

હવ નમિ નિનવર પુણ્યકિનર સકસ મુલ્યમલિસમરે,

નસ નામ નાપીએ કર્મ ખપીએ, છટીએ ભવસામરે.

તપનક મુનિવર સકસ કુખકર મી વિનવસેન સરીસરે

તસ તણે જાવક રીખન નેસે, કુવેરે નેમિ નિવેસરે.

—કવે માને અધુ અદુ જાધુ દેખે તે મજામ દેકરે છે ઉદાર
વળત મોગરજ બાવી, ચોપામણી પૃ. ૪૧-૪૨

—કે/ એ. ઈ. ના બહારમાં.

—કવપુર મહાર

૮ કેન આદિ સ માત્ર ૩ પૃ. ૧૫૧-૧૫૭

૭ આદીકર આસોવણ સ્વ૦ સ ૧૯૧૧ અવધુ શુ ૨
ખમનમં

અર્થ—

આથ ચોવર્ષ

અ આદીકર વદ જાવે, વીનના નમી કરે રાખ.

૧મ તીથકર રીખનનિસુદ, નસ મુખ દિધે અનિ અવુદ. ૧

તેદ તણે જાપ ઉજાસરી જાપ આવેકેં જરમદ કરી.

ચામન માં બાળે જેહ કાપાં કરમ કુરમ તેદ. ૨

* * * *

અતે—

પુરવ પ્રજા તણા અકુસ, પ્રમદ જથ મુક આખરે

ગેતુ / સ્થામિ નવજે નિહાજે, સરિયાં મુખ કાજરે.

સવત ૧૬ છાસઠા વરસે, સાવણ સુદિ દન ખીજેજી,
તખાવટીમાહે જન સામે, પાપ પખાલી રીઝેજી.

૫૫

કલસ.

તુ તરણ તારણ દુરિતવારણ, સ્વામી આદિ જિજ્ઞાસુઓ,
પ્રભુ નાભિનદન નયણ નિરખી હુઓ અતિ આણુદુઓ.

૫૬

તપગચ્છ ઠાકર વચન સાકર શ્રી વિજયસેન સુરિતણો,
સાંગણ તણો સુત રીખમ ખોલે, પાપ આલોઉં આપણો.

૫૭

—ઉનાવાળા મોરારજી વકીલના ચોપડામાંથી ૬૪-૬૮.

૩. મહાવીર નમસ્કાર.

આદિ—

વીર જિજ્ઞાસુ ચોવીસમો, ત્રિશલા જેની માય,

ભૂપ પિતા ભગવતનો, નર સિદ્ધારથ રાય

૧

સિદ્ધારથ કુલ ઉપનો, વર્દમાન જિન નામ,

તે જિજ્ઞાસુવરના ગુણ સ્તવૂ, પ્રેમે કરે પ્રણામ.

૨

*

+

*

*

અતે—

સન્નમ ચોખુ પાલિઉં, નિરમલ ગગાનીર,

સકલ પાપનો ક્ષય કરી, મોક્ષ ગયા મહાવીર,

અરિહંત દેવ જે સિદ્ધ હુવા, સોય નમૂ નિસદીસ,

રીખમદાસ જિનને નમે, શ્રી સધની પૂરો જગીમ.

—ઉનામા મોરારજી વકીલનો ચોપડો પૃ. ૭૧-૭૨.

૪. આદીશ્વર વીવાહલો.

આદિ—

આદિ ધર્મ જિન ઉદ્ધર્યો, અવનિપતિ આધાર,

વ્રુગલા ધરમ નિવારીઓ, પ્રથમ ધર્મ (જિન) અવતાગ.

૧

પ્રથમ મુનીશ્વર જે દ્વા, પ્રથમ તે કેવલજ્ઞાન,

પ્રથમ દુઆ ભિખ્યાર, પ્રથમ દીયા જેણે દાન.

૨

નાભિયમ કુસિ ઉપનર્થ સરદેવ જસ મામ
 કાપમદેવ સુત જનમિત્ત, મુરમિરિ ઉપ્પવ ધામ. ૩
 અષ્ટપ્રકાર કથસા કીમ્પા, સાદિયામ એક કોતિ
 નીર મુખપદ્ય તે જર્ણા, ન્દાવજી કરણ કર્ણોદિ. ૪
 પૂજ પ્રજુમી મુર દીર્ઘ વીવર કુમ્પ સાર
 જિનવર જિનધરિ મુદ્રીયા, દિવપદ્ય દરપ જાગર. ૫

અતે—

વર તપમજપાદિ પ્રભુ પ્રમદીઓ મી વિજયસેનસારિ પૂરી આસે,
 કાપમના નામથી સમસ મુખ ધામીએ કહે તે કવિતા નર

દીપમજસે. ૧૬

—મી ઉદેન મધે લખે છે સન્ત ૧૭૫૨ માં વ ૧૩ કી.
 મેરારજી ભાષ્યો એપે ૭૮-૮૩

—સુઆવિષ્ઠ પદમાં આવિષ્ઠ હરખાલ પદનાર્થ સ ૧૭૩૧ વર્ષે
 પેપ વદિ ૧ રવૈ લિખિત પ્ર. ક. —૩-૧૭ સે લા. ન ૪૧૪
 ૫. મી શૈલકુલ મધ્ય મી રૂપલલિત વિનસ્તુતિ.

અતે—

મી વિજેસેન સુરીશ્વરજી, મી વિજયદેવ મુરના પ્રભુમું ધામ,
 રીપમદસ મુચ મામ. ૪ (જે જો. તીર્થમજસે.)

૬+ રૂપલલિત સમયસ (મુલિલ્લ ને કાવ્યો સવધ)

આદિ—

મી રૂપલલિત મુનિમજુમાં શિરમરને,
 એમાસું આખ્યા કલ્યા આમરને
 મિત્રામજુ સાળાપે તપ જય આજ્યા જો.

અતે—

પૂરવી કાવ્યે તાપી માણી થાકને, ઉપ્પવ ખાને તે જય દેવેકાવ્યે,
 રૂપમ કહે નિત્ય તેને કીરિયે વજ્યા જો.

—દીપમજસે સ ૧૭૩૩ ૫. ૩૧૫

૭+ ધૂલેવા શ્રી કેસરીયાણ રત. (૧)

આદિ—

ધૂલેવા નગરમાહિ ઋષભ જિનેશ્વર, જગભૂલો કાઈ ભટકે છે

અતે—

પ્રત્યક્ષ દેવ પરમગુરુપાયો, ઋષભદાસ ગુણ રટકે છે.

ધૂલેવા ૪

૮+ માનપર સઝાય-૧૬ ઠડી

આદિ—

માન ન કરશેરે માનવી, કાચી કાયાનો શો ગર્વે

સુરનર કિન્નર રાણ્યા, અતે મરીગયા સર્વે

માન ૧

અતે—

અસ્થિર સસાર જાણી કરી, મમતા ન કરો દોષરે

કવિ ઋષભનીરે શીખડી, સામલન્ને સહુ દોષરે.

માન ૧૬

—ચૈત્ય૦ આદિ સ. ભાગ ૩:

આણુંદણ કલ્યાણુજના બહારની હિતશિક્ષાની પ્રતમા છેવટે નીચેની ટીપ આપી છે —

સઘરી ઋષભદાસ કૃત રામની ટીપ લખીઈ છે.

૧ શ્રી ઋષભદેવનો રાસ દાસ ૧૧૮ ગાથા ૧૨૭૧ અથા ૧૭૫૦ છે.

૨ શ્રી ભગતેશ્વર રાસ દાસ ૮૩ ગાથા ૧૧૧૬ અથ ૧૫૦૦ છે.

૩ શ્રી હવવિચાર રાસ ગાથા ૫૦૨ અથ ૭૧૪ છે.

૪ શ્રી ક્ષેત્રપ્રકાશ રાસ ગાથા ૫૮૪ અથ ૮૫૬ છે.

૫ શ્રી અજપુત્રનો રાસ ગાથા ૫૬૯ અથ ૭૭૫

૬ શ્રી રોતુન રાસ ગાથા ૩૦૨ દાસ ૨૦ અથ ૪૨૨ છે.

૭ શ્રી સમકિ તસાર રાસ ગાથા ૮૭૯ અથ ૧૧૮૨ છે.

૮ શ્રી સમયચરણ રાસ ગાથા ૭૯૧ અથ ૧૦૦૦ છે.

૯ શ્રી દેવગુરુ સરૂપ રાસ ગાથા ૭૮૫ અથ ૧૦૫૮ છે

૧૦ શ્રી નવતત્વ રાસ ગાથા ૮૧૧ અથ ૧૧૨૭ છે.

નાનિયવ કુમિ ગવનગ મરદેવ જસ મામ
 મત્તરેવ મુન જનનિય મુરમિરિ ગચ્છવ મામ. ૩
 અનપ્રાર કામ્ય કામ્ય માદિયામ એક કોદિ
 નીર શમખઈ ત બપો ન્દાવળુ કરઈ કરનેદિ. ૪
 પુત્ર પ્રભુમી સુર દર્શ વીરર ક્રામ માર
 મિનવર મિનપરિ મૂલ્યામ વિષઈ દરમ અપાર ૫

અતે—

૧૨ તપસ્યકપારિ, રત્ન પ્રમલીઆ, ધી વિજયગનમરિ પૂરી આના
 જાવમના નામની મકલ મુખ પામીએ કહુ તે કવિય નર
 રીખમમામ ૬૪

—પા ગદેન મપે કામ્ય ઉ મવન ૧૫૫૭ માલ જ ૧૩ જે
 માસગચ બામી મેપો ૧૮-૮૩

—મુખ્યવિષા પામાં માનિયા દરગામ પાત્રાઈ મ ૧૭૩૧ જે

૬૫ વરિ ૧૦ રવા તિખિલ પ્ર મ. —૪-૧૭ મે બા. ન ૪૪૪
 ૫ મી રા. ન/મ મહુ મી રૂપકાદેવ વિભવુતિ

અતે—

મા વિભવન મરીપરણ મી વિભવરેવ મુના પ્રભુમ પવ
 રિભગમ મુખ મમ ૪ (૪ એ તીર્થમામમા.)

૧ રૂપસિખર મઝાલ (૨ કિમલ ન કોણા મવર)

આદિ—

મી રૂપસિખર મુનિમુખો વિરધરણ

મામ. ૩ બામ્યા કો વા બામ્યાન. ૧

મિયામળુ કાણેરે તપ જસ અરદા જન ૧

અતે—

૧૧૧ કામ્યે તપ્ય રૂપી કિ. જન ગચ્છમ પ્યો તે મલ રેવપામે
 રામ ૧૮ વિ. જ નન કીવ વદલ જે. ૧૭

અર્ધવ૦ બા. ૩ મ. ૩ ૪ ૩૧૫

શ્રી પૂનવિધિ રાસ ગાથા ૫૭૧, શ્રી આદ્રકુમાર રાસ ગાથા ૯૭, શ્રી શ્રેણિકુરાસ ૧૮૩૯, તવન ૩૩, નમસ્કાર ૨૨, થોઓ ૨૭, સુભાષિત ૪૦૦, ગીત ૪૧, હરિયાદી ૫, શ્રી હીરવિજયસરિનો રાસ ગાથા. શ્રી મલ્લિનાથ રાસ ગાથા ૨૯૫, શ્રી પુણ્યપ્રશસા રાસ ગાથા ૩૨૮, કથન-
નાનો રામ ૨૮૪, શ્રી વીરસેનનો રામ ગા ૪૪૫,

(કવિ ખંભાતના આવક હતા. પોતાના વતન ખંભાતનું વર્ણન થોડા વિસ્તારથી પોતાની કૃતિઓની અંતે આપેલું છે તે પરથી સવત સત્તરમી સદીમા તેની રચના, ત્યાની જનસ્થિતિ, રાજસ્થિતિ, લોકોનો પહેરવેશ કેવા પ્રકારના હતા તે જણાઈ આવે છે આ નગરના ખબનગર, ઋષભનગર, ત્રિપાવતી, ભોગાવતી, લીલાવતી, કર્ણાવતી એ જૂદા જૂદાં નામ કવિએ કહ્યા છે તે વાત પણ તેની ઐતિહાસિક ખીનામા વધારો કરે છે. આપણે ત્રિપાવતી નગરી અને તેમાના મારોકચોક વિષેની લોકવા-
ર્તાઓ ઘણી સાંભળી છે નો તે જનકથાનું વર્ણન કદાચ આ ખંભાત નગરની અપેક્ષાએ હોય. કવિ પોતે વીસા પ્રાન્વશીય (પોરવાડ) વણિક હતા તેમનો જન્મ ખંભાતમા માતા સરપાદે અને પિતા સાગણથી થયો હતો તેમના પિતામહનું નામ મહિરાજ હતું. મહિરાજ વિસલનગર કે જે રાજ વિસલદેવે વસાવ્યું હતું ત્યાના મૂલ વતની હતા અને પછી તેના પુત્ર સાગણ ખંભાતમા વચ્ચા ને મમૃદ્ધિ પામ્યા. મહિરાજે સઘ કાઢી શત્રુજયની જાત્રા કરી હતી અને સાગણે પણ તેજ પ્રમાણે ‘સઘવી’ (સઘપતિ) તરીકે ખ્યાતિ મેળવી હતી કવિ પોતે આવકના જે આચાર જૈનશાસ્ત્રમા જણાવેલા છે તે ઘણી દૃઢતાથી પાળતા, મુનિઓની શુશ્રૂષા કરી તેમની પાસેથી બોધ લેતા અને જિનની પૂજા મંદિરમા જઈ હમેશ કરતા તેમણે ગેતુજય, ગિરિનાર, ગણેશ્વરની યાત્રા કરી હતી અને ઘણા વિદ્યાર્થીઓને બાણાવ્યા હતા. આપરથી જણાય છે કે તેઓ ધર્મચુસ્ત, સસ્કારી, બહુશ્રુત અને શાસ્ત્રાભ્યાસી હતા પોતે ‘સઘવી’ એ વિગેવણ પોતાને આપે છે તે પરથી તેમણે પણ સઘ કાઢ્યો હોય એમ જણાય છે પોતાને સુલક્ષણી પત્ની, બહેન, બાધવ, અને મારે બાળકો

- ૧૧ શ્રી મુક્તિમત્ત રાસ ગાથા ૭૨૮ મંથ ૧૦ છે
 ૧૨ શ્રી વતવિચાર રાસ ગાથા ૮૬૨ મંથ ૧૨૧૨
 ૧૩ શ્રી સુમિત્ર રાગનો રાસ ગાથા ૫૨૪ મંથ ૫૨૫ છે
 ૧૪ શ્રી કુમારપદ્ય રાગનો રાસ ગાથા ૪૫૦૬ મંથ ૫૮
 ૧૫ શ્રી કુમારપદ્યનો નાદનો રાસ ગાથા ૨૧૬૨ મંથ ૨૭૫૦
 ૧૬ શ્રી હસ્ત સ્વામીનો રાસ ગાથા ૨૨૩ મંથ ૨૭૫ છે
 ૧૭ શ્રી ઉપદેશગાથા રાસ ગાથા ૭૧૨ મંથ ૧ ૧૮
 ૧૮ શ્રી અદ્વિતિય રાસ ગાથા ૧૬૨૪ મંથ ૨૨૫
 ૧૯ શ્રી કિતિસિધ્ધા રાસ ગાથા ૧૮૬૨ મંથ ૨૩૨૫ છે
 ૨ શ્રી પૂર્ણવિધિ રાસ ગાથા ૫૬૬ મંથ ૭૫ છે
 ૨૧ શ્રી અર્ધકુમારનો રાસ ગાથા ૬૭ મંથ ૧૨૫
 ૨૨ શ્રી એલિમનો રાસ ગાથા ૧૮૩૬ મંથ ૨૩
 ૨૩ તપન ૩૩ ૨૪ નમસ્તર ૧૩ ૨૫ થેલું ૭ ૨૬ વીરિયસ્ત્રાં કવિ ૨૪
 ૨૭ ગીત ૩૧ ૨૮ સુભાષિત ૩૭૬

એવ સર્વ જો જોડી શ્રી સાંજુસુત સમવી સપ્તમસ્તે શ્રીપી તે
 જી છે છ શ્રી. મુનિ ન્યાનચરણ. આ. ૬. કિતિસિધ્ધાની પ્રતિમા.

જગી એક દ્વિતિયજિત પાનદર્શન નીચે પ્રત્યક્ષેની ગ્રીપ મળી છે:-

સમવી રીક્ષાકૃત રાસની ગ્રીપ જાણી અર્ધા શ્રી રીક્ષાકૃતનો રાસ
 ગાથા ૧૨૭૧ શ્રી જરતેશ્વર રાસ ગાથા ૧૧૧૧ શ્રી હસ્તવિચાર રાસ
 ગાથા ૫ ૨ શ્રી ખેત્રપ્રદાન રાસ ગાથા ૫૮૪ શ્રી અન્નપુત્રનો રાસ
 ગાથા ૫૫૪ શ્રી સૈનુજ રાસ ગા. ૩ ૧ શ્રી સમકીર્તનસાર / રાસ ગા.
 ૮૭૬ શ્રી સમ્પદ સ્વરૂપ રાસ ગા. ૭૬૧ શ્રી રિવંદન ગા. ૭૮૫ શ્રી
 નક્તત્વ રાસ ગાથા ૮૧૨ શ્રી મુક્તિમત્ત રાસ ગાથા ૭૨૮ શ્રી મન-
 વિચાર રાસ ગા. ૮૬૨ શ્રી સુમિત્ર રાગનો રાસ ગાથા ૫૨૬ શ્રી કુમા-
 રપદ્ય રાસ ગાથા ૪૫ ૧ કુમારપદ્યનો નાદનો રાસ ગાથા ૨૧૬૨ શ્રી
 નિષ્ઠા સ્વામીનો રાસ ગાથા ૨૨૩ શ્રી ઉપદેશગાથા ગાથા ૭૧૨
 શ્રી અદ્વિતિય રાસ ગાથા ૧૬૧૧ શ્રી કિતિસિધ્ધા રાસ ગા. ૧૮૫

શ્રી પૂજાવિધિ રાસ ગાથા ૫૭૧, શ્રી આદ્રકુમાર રાસ ગાથા ૯૭, શ્રી શ્રેણિકરાસ ૧૮૩૯, તવન ૩૩, નમસ્કાર ૨૨, થોઓ ૨૭, સુભાષિત ૪૦૦, ગીત ૪૧, હરિયાલી ૫, શ્રી હીરવિજયસૂરિનો રાસ ગાથા .. શ્રી મલ્લિનાથ રાસ ગાથા ૨૯૫, શ્રી પુસ્ત્યપ્રશસા રાસ ગાથા ૩૨૮, કંધવ-
ન્નાનો રાસ ૨૮૪, શ્રી વીરસેનનો રાસ ગા. ૪૪૫,

(કવિ ખંભાતના શ્રાવક હતા. પોતાના વતન ખંભાતનું વર્ણન થોડા વિસ્તારથી પોતાની કૃતિઓની અંતે આપેલું છે તે પરથી સવત સત્તરમી સદીમાં તેની રચના, ત્યાંની જનસ્થિતિ, રાજસ્થિતિ, લોકોનો પહેરવેશ કેવા પ્રકારના હતા તે જણાઇ આવે છે આ નગરના ખંભનગર, ઋષભનગર, ત્રિપાવતી, ભોગાવતી, લીલાવતી, કર્ણાવતી એ જૂદા જૂદાં નામ કવિએ કહ્યા છે તે વાત પણ તેની ઐતિહાસિક ખીનામાં વધારો કરે છે. આપણે ત્રિપાવતી નગરી અને તેમાંના માણેકચોક વિધેની લોકવા-
ર્તાઓ ધણી સાંભળી છે તો તે જનકથાનું વર્ણન કદાચ આ ખંભાત નગરની અપેક્ષાએ હોય. કવિ પોતે વીસા પ્રાચ્યશીય (પોરવાડ) વણિક હતા તેમનો જન્મ ખંભાતમાં માતા સરપાદે અને પિતા સાગણથી થયો હતો તેમના પિતામહનું નામ મહિરાજ હતું મહિરાજ વિસલનગર કે જે રાજા વિસલદેવે વસાવ્યું હતું ત્યાંના મૂલ વતની હતા અને પછી તેના પુત્ર સાંગણ ખંભાતમાં વસ્યા ને સમૃદ્ધિ પામ્યા મહિરાજે સઘ કાદી શત્રુજયની જાત્રા કરી હતી અને સાંગણે પણ તેજ પ્રમાણે ' સઘવી ' (સઘપતિ) તરીકે ખ્યાતિ મેળવી હતી. કવિ પોતે શ્રાવકના જે આચાર જૈનશાસ્ત્રમાં જણાવેલા છે તે ધણી દૃઢતાથી પાળતા, મુનિઓની શુશ્રૂષા કરી તેમની પાસેથી બોધ લેતા અને જિનની પૂજા મંદિરમાં જઈ હુમેશ કરતા તેમણે શેત્રુજય, ગિરિનાર, શખેશ્વરની યાત્રા કરી હતી અને ઘણા વિદ્યાર્થીઓને ભણાવ્યા હતા આપરથી જણાય છે કે તેઓ ધર્મચુસ્ત, મંત્રકારી, બહુશ્રુત અને શાસ્ત્રાભ્યાસી હતા પોતે ' સઘવી ' એ વિગેવણ પોતાને આપે છે તે પરથી તેમણે પણ સઘ કાદ્યો હોય એમ જણાય છે પોતાને સુલક્ષણી પત્ની, ગહેન, બાધવ, અને એકથી વધારે બાળકો

હતા. ઘેર ગમ્ય બેસ ફાળી હતી અને બહારી પશુ પ્રસન્ન હતી. નેમિ-
 ફાળ્ય કર્ત્વં વિદ્યમ કે ને પોતાને સંખ્યાનો પુત્ર જાણુને છે તે પ્રાપ્ત
 આ કવિના ગૌરવ હોય. કવિ તરીકે ગુર્જર પ્રાચીન કવિ વિદ્યોત્તમ
 તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ પ્રમાણ, સામાન્ય અને અખ્યાત પૂર્વગામી પોતે છે
 અને પોતાની વર્ણનશૈલી સખ્યામહતિ, ભાષામારુત તે કવિઓની સર-
 આમણીમાં ઉતરતા હોઈ છે તેમ નથી. સરસ્વતી દેવી પ્રાચી સર્વ
 ભક્તિ હોઈ તેમની હમેશા સ્તુતિ કરી પોતાની કવિઓનો સ્તુતિ કરેલ
 છે અને જનશ્રુતિ પ્રમાણે તેમણે તે દેવીને આરાધન કરી પ્રસન્ન કરી
 હતી અને દેવીને પ્રાસાદ મેળવ્યો હતો. પોતે એવાખર તપસ્વિ
 હતા અને પોતાના ગુરુ તરીકે પ્રસિદ્ધ વિજયસેન સુરિને અનિહતમાં
 હતા, અને તેમની પછી વિજયદેવસુરિને થોડો સમય સ્વીકૃત્ત પછી
 વિજયસિદ્ધસુરિને અને તેમની પછી વિજયસુરિને સ્વગુરુ તરીકે
 હોય. હતા તેમના સમયમાં પ્રખ્યાત ધર્મસાગરસના સ્તુતિ કરેલ
 થયો. દેવ અને અણસુર-આણસુર થયેલ થયા કે ને અણસુર સ્વામ
 ભૈરવસિદ્ધ રાસમણ્ય જન્મ ૪ વર્ષમાં આપેલ વિજયસિદ્ધસુરિસ પદથી
 સ્પષ્ટ જાણી શકે કવિને બધી કવિઓ સુધી છે તેમાં દેહલીક સમૂહ
 સુરિના પદથી પોતાની કવિ-કેળવણીથી સુર અને અણસુર જન્મથી છે
 અને દેહલીક સ્વતંત્ર છે આ કવિની સર્વકવિઓ પ્રસિદ્ધ થયા પોતે
 છે વિશેષ વિસ્તારથી હકીકત મારા આ કવિ સગવળના નિગદ્ય પદથી
 જાણી લે.]

૨૧૧ કનકેસુ દર (વહતપચમ્મ દેવરત્નસુરિ-વિદ્યાસ્તન વિ.)

(૪૨૫) ગુણધર્મ કનકવલી પ્રબંધ લ. સ ૧૬૬૩ પદોનાં

આદિ—

૭૬.

સાચ જાતિમા સારણણી, નિશુજનારાય જાનિ મર્ક કણી,
 સુરાર સણુ મધર્વ જણણી, આપિ માઠ સરસ મુજણણી.

હુહા

જે નેવ રસ સરસ સહુ સુણું, પતિ ધરી બહુ જન,

મહિમા જનમાઈ હું, સરસાત જી સુપ્રસન્ન.

૨

કવીયણુ આગિ જે હુયા, તે ધ્રુવિ સમરી માઇ,

હુયા હુસિ જે કવીયણુ, થાસિ તુઝ પસાઈ

૩

*

*

*

*

અતે—

બાણેજને યુવરાજ દેખ, એ ઢાલ

ઈમ સુણી પ્રાણી ચિત આણી, વિષય છડિ વાડ

પરમાદ પ્રાચઈ દૂરિ હીજઈ, દીજઈ નગર કપાટ.

૩૬૧

એ સીલ સુધુ પાલતારે, યુરીઈ ભવખાડ,

રોગ સોગહ સવિ નાસઈ, નવિ નડિ કો કોઈ નાડ

૩૬૨

*

*

*

*

ગોપાઇ.

ઈમ જાણી સંસાર અસાર, ગિર્યા મુકઈ વિષય વિકાર,

વડતપગછિ ગોયમ અવતાર, શ્રી ધનરત્ન હુઆ સમારિ.

૩૬૪

તસ પટધારક શુભે કરી ભુરિ, ગછપતિ શ્રી મુરરત્નહસુરી,

પટ પ્રભાવક વહિત ઈશ, શ્રી પુન્ય દેવરત્ન સુરીસ

૩૫

સહતાયી તે ગછપતિ તણા, વાચક વિદ્યારત્ન શુભ ધણા,

અતેવામી તેહનો મુખ્ય, કનકસુદર નામે છે શિષ્ય.

૩૬

શાંતિ જિજ્ઞેસ્વરતણુ ચરિત્ર, કયા પ્રગધિ કરી વિચિત્ર,

વાચતા આગ્યો સંબધ, અતુરે જાણ્યો ભક્તો પ્રગધ.

૩૭

બુ પીઠિ તે અતુરમુગ્ધણુ, લહુડા તુહિ પામઈ માંણુ,

માવ સુણ્યા કેતકી પત્ત, હરધિ નાહના રજઈ ચિત્ત

૩૮

તેહના વચન લહી આમણુ, રમ્યો રાસ સુપદતા કર્યુ,

પડિત કનકસુદર ઇમ દહઈ, બણે સુણઈ તે સુખજ લહઈ.

૩૯

—ઈતિ ગુણધર્મ કનકવલી કામ પરિવ્રજત કૈતક પ્રભા મુર્ચ્છ-
પિદાર સપૂર્ણ. સ ૧૧૬૩ વર્ષે ક્ષતિક વર્ષ ૧૪ રત્નો સિ મ્હ. મી
૫ રામાનન્દાવજી સ્થળ પાંનાર્થ. ૧૩-૧૭ લી

(૪૨૬) ઠપૂરમ વર્ણી મ ૧૧૬૩ (પા ૪)

(૪૨૭) સમાસસાદ રાસ સ ૧૧૬૭ વચાન વર્ષ ૧૨
આર્થ—

મી ગુરુઓ નમ

સાચ સુરપતિ સકલ સુરપતિ નમર્ષ જસ પાવ,
ચુરીસકલ તિથેસર તાસ નામ કું ચિતિ ખાઈ
સરસનિ સામિલિ મનિ ધરી, સુર સુદ પરસાદ ખઈ,
સવસરસુ શુભ સમ્મત તસ મારક વર્ણવોસ,
વસિ વિશુદ્ધ તે કુલ નિરમલકુલ ગુણ સ્થોસ

x

x

x

x

૧

અતે

જનન આસદિ સમજવીરણ કરક ને હલ દેઈ
સાકમી સમાસ દે રાસ મુક્તાં સોજે. ૪૮૩
વલી જૈન વીરણ કરક ને એક જન તે મુક્ત એ રાસ
અધિક હલ એ સંભાર્થ શુભ સેની એ જાસ,
સુભી એકાઉ ઇન્દ્રમણિયા મહર્ષ શુભ ને એકવલ,
તે લલક સજા સાલ અર્ધવલ, માર્ક નિર્મલ વેદવલ. ૪૮૪
એ રાસ મક્તાં હર્ષ વાજા મુક્ત મુક્તાં પોષિ
વલી જાસપૂરણ સકલ કુલ અર્ધ વલિન કામી
સોસ સ વલ સતસકર્ષ જાસ વેશાજા જલી,
વર્ષ જારસદ એ રાસ પૂરણ કુલ શુભ મનની રલી. ૪૮૫
ગુલવાજા ગુણવિવાજા, વિવારલ મગમતી,
તસ આજુપાજા કનકમુદર કલકલ વનજાયાં જલી
વિજુપ મેતારાસ મુક્તાં, લલક જાવ શુ આજુપો,
શતિ સુરમજા તજઈ તાં જન રાસ એક વર્ણવો. ૪૮૬

—સંવત ૧૧૭ લખિત ૧૧-૧૭ (મારી ખસે ૭)

(પ્રસિદ્ધ સાક્ષર શ્રી કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવે મને જણાવ્યું કે “ એક બધુકાર્ય માટે વીનતી છે. સેલૈયા કિવા સેલયાની કથા જાણીતી છે. ભોજભગતે સેલૈયા આખ્યાન લખ્યું છે. એક બીજા કવિએ ‘ શેક સગાળમા સાધુને સેવે ’ એ શબ્દોથી શરૂ થતો ગરબો લખ્યો છે. આ બે છપાઈ ગયેલ છે. જૈન સાહિત્યમા પણ એ કથા હશે એને અવલખીને જે કંઈ જૂના જૈન સાહિત્યમા લખાયું હોય, તેની મને ચોક્કસ માહિતી આપશે ” કારણકે તેમને બી એ. વર્ગમા ભોજભગતનું સેલૈયા આખ્યાન શીખવવાનું હતું, એટલે મેં આ કનકસુંદરકૃત સગાળશાનો રાસ મૂળ મોકલી આપ્યો, વળી તેમને અમદાવાદના વકીલ કેશવલાલ પ્રેમચંદ મોદીએ લાના જૈનભડારમાથી બીજી પ્રત આપી બિન્નજ મેળવી આપી બને વાચી ગયા પછી તેઓશ્રીએ મને ૧૧-૨-૨૫ ના પત્રથી જણાવ્યું કે ‘ તમે કનકસુંદરકૃત સગાલસાહ રાસ મારા ઉપર મોકલાવ્યો હતો-એ મને સગાલસાહની ઉત્પત્તિ શોધવામા બહુ ઉપયોગી થયો .

રા રા કેશવલાલ પ્રેમચંદ મોદીએ પણ સગાલસાહ ચૂપમ્મની એક હાથપ્રત મને મેળવી આપી હતી. એ ચૂપમ્મ કવિ વાસુની કૃતિ છે. તમારી પાસેની પ્રત કરતા તે જૂની છે. કનકસુંદરે રાસ સ ૧૬૬૭ મા રચ્યો છે ત્યારે આ ચૂપમ્મની નકલજ સ ૧૬૪૭ ની છે-પ્રત જૈનને માટે ગિતરામલી છે, પરંતુ ચૂપમ્મ કોઈ બ્રાહ્મણની કૃતિ જણાય છે રાસ અને ચૂપમ્મમા ઘણી પદ્ધતિઓ એકની એક અથવા સરખી છે. જે તમે રાસ છપાવવા ઇચ્છતા હો, તો વાસુ કવિની કૃતિ જોઈ જવા જેવી છે ” ત્યારપછી રૂબરૂ મળતા આ સબધે કેટલીક રસમરી વાત થઈ હતી, અને કેટલાક ને ખાસ કરી નરસિંહરાવભાઈ જેવા સગાલસાહનો મૂળ અર્થ શૃંગાલ (શિયાલ) સાહ કરે તે અક્ષતવ્ય છે. ખરી રીતે સગાલસાહ (એવો સાહ-શેકીઓ કે જેને ત્યા હમેશાં સુકાલ હતો, દુષ્કાળ હતોજ નહિ) એ નામ યથાર્થ રીતે સત્ય છે.)

૨૧૨ પદ્મકુમાર (ખ. પૂર્ણચંદ્ર શિ.)

(૪૨૮) મુગધ્વજ ચો. લ. સ. ૧૧૧૧ પદેશ.

અતે—

મુગધ્વજ મુનિ તણુડ મરિય, મુલુના કર્ષ જનમ પવિય
શી નેમિનાથ વાર્ધ એદ રિયિ કયા ગુણ મલ્યમેદ. ૮૩

પન પન મુગધ્વજ મુનિરાય, પૂદ કી રણમું પાય,
તમુ નામર્ષ નવર્ષ નિપાન પામીનર્ષ કુદા સત્તાન. ૮૪

અરવરમજ સદ અરસાય શી પૂર્ણચંદ્ર ઉચ્ચાય,
તમુ સીસ સા મુલ્કિયાર, હમ બોલર્ષ પદ્મકુમાર. ૮૫

ચા. તેજપાથ લાલિયુ લિખન ૪ ૧૧૧૧ (ચિ. પ.) ભાવ.

૨૧૩ સંયમ (મૂર્તિ) (વિનયમૂર્તિ શિ.)

(૪૨૯) ઉદાર્થ રાજાર્ષિ સંધિ. લ. સ. ૧૧૧૨ પદેશ.

અતે—

ઉદય મુનિવર મુજુ નિનિ મનિ પાર્ધ સાધુ સુખવા સુત તે અખસરર્ષ,
અખમરમ જુદા તેદ અલિનિમિ ને રિયિ મુજુ મરર્ષ

શી નીરવજી પરી જીવી પ્યાવધ તે સુત પાર્ધ
કુવગય શી વિનયમૂર્તિ મીસ સંનિમ હમ કદર્ષ

૭ અખર્ષ અખર્ષ રિય પાર્ધ સવસ મુજુ મપનિ લરધ ૪૩

—જાજુ તેજપાથ લિખિત સ. ૧૧૧૨ વર્ષે જાણેટ પુર્તિ ૧૨
ચમે ભાવ.

જીભ મવમમતિ એ નામના ગણપાથ જાણ કવિથી અખર્ષ
ચરેપ હ નેમજુ ૧૫૨૯માલા વિવરણ લખ્યુ હ નેમર્ષ પન્થનો પરિચય
અપ પ્રમજુ અપ હે—વિજિન શી વાચા નમરે શી મોમસુરમરિ
જિય શી વિગાપરાજમરિ તર્કિ જાણ ૫ મોમમમજિ તર્કિજાણ મવન
નનિમજિના, અખર્ષ ૧૧ પનાર્ષી રવિ મરવરિ પારખના લખામર્ષ
અ. ૧૨મા ઘણ ૪૮ આ હે મુનિપ્ત લિખિત ૧૫૨૯નો પ્રવ. એ મ. મ. ૬]

૨૧૩ ક વલ્લુપંડિત (જૈનેતર લાગે છે.)

(૪૨૯ ક) કુકડા માજરી રાસ. લ. સ ૧૬૬૨ પહેલા.

આદિ—

પ્રથમ કિ પ્રણમૌ ગણપતિ દેવ, કાળ સિદ્ધિ જિહ કુરધ તતખેવ,
ગવગીશકર મલહિતપતિ નસ, કલ્ક વલ્લુ પડિતકલ દાસ ૧
ધુનિ ફજર્ધ સારદ મનિ ધરર્ધ, કવિત કાવ્ય તસ ત્વર્ધ કર્ધ,
લાકુ કુસમમાલક કર્લેર્ધ, વિનાયકુ હમ મિદ્ધિ બુદ્ધિ દેર્ધ ૨
અવરે માધપિતા પ્રણુવાઉ, હઉ બલિહારી તિમકમ નાઉ,
જિનપ્રસાદ દીઠૌ સ આર, તિન ગઠા હુધ મોક્ષ દુવાર. ૩

*

*

*

*

અતે—

માજરી તણી સોક રતિ કર્ધ, જિણિ છદિ લીઅઉ તિણિહિ ઉતરધ.

—ધતિ કુકડામજરી ચક્રપદ મમાસ. મ ૧૬૬૨ વર્ષે અશ્વિનિ
માસે શુક્રાષ્ટમે ચતુર્થી તિથી શુક્રવાસરે શ્રી નાગપુર મધ્યે લિખિત
પાતિસાહ શ્રી અકબર રાજ્યે ૬-૧૨ કે કો. ન. ૨૫૪ A. ૧૮૮૨-૮૩

૨૧૪ માલમુનિ.

(૪૩૦) અજનાસતી રાસ ૧૬૬૩ પહેલા

આદિ—

સરસતિ સામણી પ્રણમીયધ, ગોતમ આમિના પાયરે,
અજનાસુદરીની કયા, નારિનર મુણુદ મન લાધરે ૧
સીલ ભવિયણુ ભલ્લર્ધ પાલીયધ, પાધયર્ધ મુજસુ સસારિરે
સખ કુસગતિ વલી ટાલીયધ, નાધયધ ભવસમુદ પારિરે
મીલ ભવિયણુ ભલ્લર્ધ પાલીયધ ૨

x

x

x

x

અતે—

ધન ધન અમ્મ /નાસુંદરી, સુમિરેા મિત્ર ત્રિભુવને
સીધા ભયે તિજે પાલીયે, બધુ આવર્ષ યુનિ માસરે
સીધા ભયે જાગિ પાલીયર્ષ

—સવત ૧૧૬૩ વરસે ચેવ સુદિ સાતમી પુષ્ય કિના શિવજીત
સ્પીરજીન મંખે મોવાયુ પંનાર્ધ ૮-૧૩ અનત.

—સવત ૧૭૨૪ વર્ષે પોષ સુદિ કૃષ્ણપક્ષે પ્રતિપદ જૂનવા મિ
પૂજ્ય મસ્તિ. ૧-૧૫ અનત.

૨૧૫ વિજયસાગર (૮૦ વિદ્યાસાગર-સહજસાગર શિ)
(૪૩૧)+ સમ્મેન શિખર તીર્થમાળા સ્તવ ૪ ૧૧૬૪ આસપદ્મ
આદિ—

તથામીય રથમ પરમેશ્વર આમરા નગર સિલ્પગાર કર્ષ પાસ જિતામણિ
પરવિન પરતા એ પૂરવર્ષ સુમતિ મગધિજાત કર્ષ પા. ૧
એકવાર એ સિર નામીય જામીર્ષ દોદિ મગધ કર્ષ પા.
મામી સેવા દુઃ સદુ દહર્ષ મહમદર્ષ પરિમવ કપુર કર્ષ પા. ૨
આનંદાવધ આમરા કર્ષ દેવ દેહરસર સાય કર્ષ
મદર્ષ હીરયાર નામીય સવત સોસ આપાસ કર્ષ પા. ૩
રાજસલિમ તદિ રમરવીય રામ રમણિ રમરેસિ
મિત્રાડે મગધ ચેરડીય મગધતા મગ યુરમેસિ.
તેડ પ્રમુપાસ સુપસાઉદેય તપમગ યુરકલ વાસ,
નમર રતનામર આમરેય રતિય એમણસિ ઉમણસિ. ૪
પરમેશ્વર જામીયા કર્ષ દરસર્વા દસ જદુ જોઈ
પરવ ઉતાર પૂર્ણ કર્ષ નિદા જિન ચેનજિન દેર્ષ. ૫
સુર મીવારવ સુખિ સુણી કર્ષ પુસ્તાક વાન પરવીતિ,
નામ કમણુ બોદિયા કર્ષ અજબો દુ નિજ મિત. ૭

વદીય દશદાય દેહરેછ બિબ બહુ ધાતુમય માણિ,

દરસણુ કરીય દેહરાસરેછ આગરા પ્રથમ પ્રયાણુ

પુન્યવતા જગિ જે નરાછ તે કર્ધ તીરથ બુદ્ધિ,

જિમ જિમ તીરથ સેવીછછ તિમ તિમ સમકિન મુદ્ધિ

*

*

*

*

અતે—

કલસ

ધતિ તીરથમાલા અતિ રસાલા પૂરવ ઉત્તર વર્ણવી

સમકિતવેલી સુણિ સહેલી સફલ ફલી નવ પલવી,

તપગચ્છ રાજ બહુ દિવાળ વિજયસેન સૂરીસરો

તસ પદિ પૂરો જિસો સૂરઓ વિજયદેવ યતીસરો,

તપગચ્છ રાજે ભવિ નિવાજે વાયક વિગ્રાસાગરો,

તસ સીસ પડિત સુગુણમડિત સહજસાગર ગણિવરો,

વીસાસઓ ચોવીસ જિનવર કલ્યાણક યાત્રા કરી,

તસ મીસવેસિ પૂરવદેશિ વિજયસાગર બહુ સુખધરી,

થુઈ ભણી બહુ સુખ ધરી ૨૪

—લ મવત્ ૧૬૯૮ વર્ષે કાગણુ સુદિ પૂણિમા દિને લિખિત
શ્રી પાડલીપુર મધ્યે તપાગચ્છે પડિત શ્રી જગકુશલગણિ શિ. ચદ્રકુશ-
લગણિના ૨-૨૨ પ્ર કા ન ૧૪૪

—સકલ પડિતમડિતાખડલાયમાન પડિત શ્રી ૧૯ વિજય-
સાગર ગણિ શિષ્ય ગણિ હેતુસાગર સિપીકૃત શ્રી કૃષ્ણગઢ મહાનગરે
સંવત્ ૧૭૧૭ વર્ષે શ્રી ત્રિતામણિ પાર્શ્વનાથ પ્રસાદાત્-શુભ ભવતુ.

—પ્રાં તી સ ૫ ૧ થી ૧૩

(આમા પાલગજ સમેતશિખરના રક્ષક રાજાનુ નામ પૃથ્વીમલ્લ
આપ્યુ છે અને સ ૧૬૬૧ મા બનાવેલી જયવિજયકૃત સમેતશિખર
તીર્થમાળામા પણ પૃથ્વીચંદ્ર (પૃથ્વીમલ્લ) આપ્યુ છે એટલે આ તીર્થ-
માળા તે સમયની એટલે સ ૧૬૬૧ આસપાસની હોવા સભવ છે)

૨૧૫ ક શ્રીધર (જેનેવર)

સવલ મસોદરી સવાલ. સ ૧૬૬૫

—જન ૨૪ મેમમન ૨ ૬ લખ્યા સ ૧૮૨૬. જાણે ૨૨
 શી. માર જો પોપાલ તથા દુકાનો છે કુલ દુકા ૨ ૬ છે

૨૧૬ હીરાન દ આવક (સંવપતિ.)

(૪૭૨) અધ્યાત્મ બાવની—સ ૧૬૬૮ લ સ પદેસાં

આદિ—

ઠેકાર સરપુરષ ઈક અલપ અમેવર,
 અતરગાન નિચારિ પાર પાવલ નહિ છે નર,
 ખાન મુલ મનિ અલિ અલિ અલરિ કલસવર
 આતમ તણ અનુપુ રપ તસુ વતનિયુ પાવલ
 ધમ કલ્હ હીરાનદ સંવપતિ અમલ અમલ કનુ ખાન બિરિ
 મુલ સુસતિ સહિત મનમઈ પારલ મુમતિ મુમતિ કલપ વવર ૧
 ન હે મુલયુ મતિ નિલ્હ અમ મનિ કલ્હ અંલુર્ક
 પેરિ રજત સમ સીપ મુલ મનિ રજતલિ અલુર્ક
 તમ તકે કરઈ નિચારસાર પરમરથ પેરલ
 જમ અવર્ષ પિન મલિલ મુલ તમ દુરિ ઉવેલ
 નિગમલો નિગ મિતિ પરિ વિસક સામ કનુ દુરિ તલિ
 ધમ કલ્હ હીરાનદ સંવપતિ સમજિ નિલ રપ અનિ ૨

x

x

x

અતે—

ગાવન અક્ષર સાર નિવપ વસ્તુ કરિ બાળા
 જેન ગડ સગપ સમજિ નિલ નિમઈ સખા,
 ગાનતલુટ નહિ પાર સાર એ અક્ષર કલિયર્ક
 નવ નવ અંતિ ગાવલુ સુતર પડિતપલ બદિયર્ક

વહ ભેદ વિજ્ઞાન વિવેક રસ સખરસ તઈ યહ અધિક ગણિ,
આતમ લખદિ અનુ સુજસ જગિ પઠત ગુણુત હીરાનદ બાણિ. ૫૬
મગલ કરઉ જિન પાસ આસ પૂરણુ કલિ સુરતર,
મગલ કરઉ જિન પાસ દાસ બકે સખ સુરાર,
મગલ કરઉ જિન પાસ, બસ પય સેવઈ સુરપતિ,
મગલ કરઉ જિન પાસ, તાસ પય પૂજહ દિનપ્રતિ,
મુનિરાજ કહઈ મગલ કરઉ, સપરિવાર શ્રીકાન્હસુઅ,
બાવન ખરન બહુ ફલ કરહુ સધપતિ હીરાનદ તુઅ ૫૭

—ઇતિશ્રી અધ્યાતમ બાવની સ પૂર્ણ—સવત ૧૬૬૮ વર્ષ આમાઢ
સુદી ૫અમી દિને—લાભપુર મધ્યે—લિપત બોજિગ કિસનદાસ સાહ બેણી-
દાસ પુત્ર—સાહ સતોષી પઠનાઈ.

[વિ ધ નાનો ચોપડો પા. ૧૧૧-૧૨૫]

(૪૩૩) ઉપદેશરાસ સ. ૧૬૬૪

(૪૩૪) વિક્રમરાસ પ્રત લખ્યા સ ૧૭૦૦

૨૧૭ મેધરાજ ૨. (અં. ધર્મમૂર્તિ—લાલુલખિધ શિ.)

(૪૩૫) સત્તરભેદી પૂજા.

આદિ—

સર્વજ્ઞ જિનમાનમ્ય નત્વા સદ્ગુરુમુત્તમં ।
કુર્વે પૂજાવિધિં સમ્યક્ ભવ્યાનાં સુખહેતવે ॥
વદી ગાયમ ગણુહરે સમઝ સરસતિ ઓક
કવિયણુ વર આપે સદા, વારે વિધન અનેક

*

*

*

અતે—

ગીત રાગ ધન્યારી

બોલી બોલીરે બોલી પૂજની વિધિ નીકી

સતરભેદ આગમે જિન બાખી, શિવરમણી સિરદીકીરે.

બોલી. ૧

જીવનિગમે સાતા થરમે પુષ્પસેણી સ્તીરી
 વિનયદેવ ટુપદીએ પૂજ્યા સ્ત્રીનામે ખલિ કાધીર. ૨
 અમ્મ અમ્મે કિન કિન દીપે, મી ધર્મમરતિ સુરિસર્ગ,
 તાસત્તે પમે મહીમ્મ કિન્નરે ભાતુસપ્પિ ઉવજ્જપારે. ૩
 તાસ સીસ મેધરાજ પથે, ગિરનદો ના ચઢારે,
 એ પૂજા ને ભણુસેં અણુસે તસ થર દોષા અણુધારે મેલી. ૪

—સ ૧૮૩૦ વર્ષે શ્રી શુ. ૧૫ ગુરવાસરે શ્રી નવાનરે શ્રી
 અમ્મઅમ્મે મી સોલિનામપ્રસાદનુ સા ૩૫સી રત્નપદ્મ પ્રણામ
 પદનાર્થ. ૪-૧૪ મ

[ધર્મમરતિ સુરિ અમ્મઅમ્મેની પદ્યલિખાં ૧૩ મા ૫૮૫૨-૧૬ ૨
 મા આત્માર્થ અને અમ્મનામક પદ મ ૧૬૭ માં સ્વર્મનાસ પ્રાદણુ]

(૪૩૬) અપભ્રંશમ

આદિ—

વિષ્ણુમ નયરી વિષ્ણુમ નયરી ન્યામિ નિયમેક
 મદ્દેવી ઈન્નરસરે રામકસ સાતિય સામીય
 રિસદેસર પદમલિયુ પદમ રામવર વસક આમીય,
 વસક અસકિઅ કણુપત્તુ, નાયો શુભ આધાર,
 ત્તુ પથ વદી ત્તુઅણુ, કલિસેં જનમ સુવિવાર ૧

અતે—

૦૧૮ મૂલા વાચક (આં. ધર્મમરતિસુરિ શિ) સ ૧૧૭૦
 પહેલાં

(૪૩૭)+ ચૈત્યવદન. ૮ હાસનું ૩૨—૩૨૬ ને પ્ર. વિધિય ૫મ
 ૮ સમ.

આદિ—

કેમનાણિ મી નિરવાણી સામર મહાન્નસ વિમસ તે જાણી
 સર્વાનુમતિ મીધર ઝણુનાણી, જા હામેલર વદો પ્રાણી. ૧

અતે—

કલસ

જનુએ જિનવર 'જનુએ જિનવર,
 અધો જિર્ધને લોક તીર્થે જાણુ એ,
 સાસય અસાસય જેન પડિમા તે સવે વખાણુએ.
 ગરજ વિધિપક્ષ પૂજ્ય પરગટ, શ્રી ધર્મમૂર્તિ સરિંદુ એ,
 વાયક મૂલા કહે ભણુતા, ઝઘ્ઘિ ઘ્ઘિ આણુદુએ.

૨૧૮ક. ક્ષેમકુશલ (મેઘમુનિ શિ.) ૧૬૭૨ પહેલા.
 વિમલાચલ સ્તંભ

શ્રી હીરવિજય સુરિદ રાજિ, વિજયસેન સૂરીશ્વર,
 શ્રી પડિત મેઘ મુણિદ સીસઈ, યુજ્યો ક્ષેમકુશલ કર ૪૨
 —ધતિ શ્રીમત સકલતીર્થ મસ્તક મુકુટાયમાન વિમલાચલમ્ય કાલ-
 બદ્ધમાનેકવિગતિ નામ સપ્તોદ્ધારં સઘપતિ સિદ્ધસખ્યાસૂચિન વિચારમય
 સ્તવન મહા મગલમય મિતિ બદ સપૂર્ણિ, સમાપ્ત
 (વિજયસેનમૂરિ—આચાર્યપદ સ ૧૬૨૮ સ્વ ૧૬૭૨)

૨૧૮ખ. હર્ષકીર્તિસૂરિ (નાગોરી તં અંદ્રકીર્તિસૂરિ શિ.)
 વિજયશેઠ વિજયાશેઠાણી સ્વલ્પ પ્રખધ. ૨૪ દુકતુ કાવ્ય. અ.
 ૧૬૬૫ આસપાસ.

આદિ—

ભરતક્ષેત્રે સમુદ્રતીરે દક્ષિણુ દિસે,
 કંઠ દેશમારે વિજયશેઠ શ્રાવક વસે,
 શિયલ ત્રતરે અધારા પક્ષનો લિગો,
 બાલાપણેરે એહવો મન નિશ્ચય કિગો.

સુવામિમમે ક્ષાતા ધરમે સુપસેણી પ્રસીદી
 વિજયદેવ દુષ્ટીએ પૂજ્યા સરીમાને પશુ કાધીર. ૨
 અચ્છ મચ્છે દિન દિન દોષે, મી ધર્મમૂર્તિ સરિયા,
 વાસત્યે ખમે મહીમલ વિચરે ભાનુસન્ધિ ઉવચ્છરિ. ૩
 તાસ સીસ મેપત્તજ પવિ, ચિરનદો ના મહારે,
 જે પુત્ર ને ભણ્યે મણ્યે તસ ધર હોષ આણુદારે મેલી. ૪
 —સ ૧૮૩ જો મા શુ ૧૫ ગુરુસરે મી નવાનવરે મી
 અચ્છમચ્છે મી સર્વિનાચસાક્ષી સા રખસી સ્તપાચ શુભ
 પદનાઈ ૪-૧૪ મ

[ધર્મમૂર્તિ સરિ અચ્છમચ્છની પદાવલિમાં ૧૩ મા ૪૮૫૨-૧૬ ૨
 મા અચ્છામ અને અચ્છામક પદ સ ૧૬૭ માં સ્વમચ્છ પદાવલિ]
 (૪૩૬) સપસાચ્છમ.

આદિ—

વિષ્ણુમ નવરી વિષ્ણુમ નવરી નામિ નિવમેદ,
 મરદેવી ઉચ્છરસરે રાવક સ સાક્ષિ સામીય
 સિદ્ધેસર પદમનિષ્ઠ પદમ રાવર વસક મામીય,
 વસક અચ્છામ કલ્પવલ્લુ, નવો ગુન આધાર,
 તસુ જાવ વરી તસુચ્છે કલ્પિતુ નાનમ સુસ્તિાર ૧

અતે—

૦૧૮ મૂલા વાચક (આં. ધર્મમૂર્તિસરિ યિ) સ ૧૬૭૦
 પહેલાં.

(૪૩૭)+ ચૈત્યવદન. ૮ શમનું ૩૨૦-૩૨૧ જે પ્ર વિષિપ્ત પચ
 પ્ર. મચ

આદિ—

કલ્પામિ મી નિરવાળી સામર મહાનસ વિમલ તે નવરી
 સચ્ચમનિ મીધર ગુણુચાળી, દા દામેજર વદો પ્રાણી. ૧

૨૧૯૬. શાંતિકુશલ (ત. વિજયદેવસૂરિ-વિનયકુશલ શિ.)

૧+ ગોડી પાર્શ્વનાથ સ્ત. સ. ૧૬૬૭.

આદિ—

સારદ નામ સોહામણુ મનિ આણી હો અવિહડ રગ,
પાસ તણો મહિમા કહ જસ તીરથ હો જિમ ગાજૈ ગગ ૧
ગોડી પરતા પૂરવિ ચિતામણુ હો તું લીલવિલાસ,
અતરીક મોરે મને વરકાણુ હો તુ સોહે પાસ. ગો ૨

x x x x

અતે—

અલખ નિરજન તુ લિખ્યો અતુલી ખલ હો તલભાણુ,
શાંતિકુશલ ધમ વિનવધ તુ ઠાકુર હો સાહિય સુલતાણુ. ૩૦
તપગઢ તિલક તડોવડિ પાય પ્રણુમી હો વિજયસેનસૂરીસ,
સવત સોલસતસડે વીનવીઓ હો ગોડી જગદીસ ૩૧

કલસ.

ત્રેવીસમો જિનરાજ જાણી હિઈ આણી વાસના,
નર અમર નારી સેવ સારી ગાઘ ગુણુ શ્રી પાસના,
વિનયકુશલ ગુરુ ચરણુ સેવક ગોડી નામઈ ગહગહઈ,
કલિકાલમાહિ પાસ પરગટ સેવ કરતા સુખ લહઈ ૩૨

—પ્રા તી. સ. ૫ ૧૯૮-૨૦૦.

૨. ઝાંઝરીઆ મુનિની સઝાય, સ ૧૬૭૭ વૈ વ ૧૧ બુધ
શ્યાણુમા (જાણી?)

અતે—

સવત સોલસતોતરે, શ્યાંણુ નગર મઝારિ હો,
વધશાખ વદિ એકાદસી, થુણિઉ મિ બુધવાર હો ૧૦૦
વિજયદેવસૂરીસર, ગણધરપદ ગણધાર હો,
તપગઢ નાયક ગુણનિલહ, જિનસામનનહ સિણુગાર ૧

અતે—

તેહના કુણુ માને જાવે જે નરનારિ,
 તેનો વાંછિત પામે સંપતિ લહેરસાથિ,
 નાજોરિ તપ અછ આપ્યારજ સુરિરાજ,
 મી અદ્ધમરિ સુરિ પ્રણમું તેહના પાવ
 મી સુર્વકાર્તિસુરિ પાસ્યે તાસ પસાવ.

૨૨

કથસુ.

કમ કુણુપણે શુભકપણે જેણિ સિપણ પાસ્યે નિરમણે
 ત કપતિના જાવ શુધિ સદા શુભકુણુ સંમણે.
 જેમ દુરિત દોહન દુરિ નમ સુખ જાવે બહુ પદે,
 સકલ મગલ મનહ વાંછિત કુલસ નિત્ય પદે અવતરે.

૨૩

૨૪

—૫ હર્વનિશ્ચયેન લેહિખીક્ષિત—૨-૧૩

—શિ. નં. ૪૪૪. ૨-૧૨ જે પ્રત ખરી ખસે છે

(પર્થવિજયગ્નના સ્તવગદ્યસુરિ (નામ સ ૧૧ ૧ અર્જવર્ષ
 ૧૧૨૧ સ્વ. ૧૧૧૪) ના સમાવર્તીન સ્તવસ્તવસુરિ સિપ્ય અર્જવર્ષસુરિ
 હતા. તેના કિષ્ક અર્જવર્ષસુરિને પોતાના કુળના નામની સાતસત
 આકરણની ઠીક, નવરખરણની ઠીક સિદ્ધપ્રકાર ઠીક, સારદીવ નામ
 મળ્યા હેવ, ધાતુવરનિષ્કિ, ચોમનિલામનિ, વેણસારોદ્યાર, વેણ સાર-
 સંગે કુલમેધમણિ, વિભવપદુત અને બહુ લાંબા પદિયો તેમજ
 સ ૧૧૧૩ માં અનિત્યકરિશ્વ નિવરણ અને સ ૧૧૧૮ માં અપ્યવ
 મદિસ્તવ રૂપિ અદિ અનેક મણિ સંસ્કૃતમાં રચ્યા છે)

૨૧૯ વિધાકમસ.

(૪૪૮) ભગવતી ગીતા. સ ૧૧૧૪ ની ખેદ્યા.

૨૧૯૬. શાંતિકુશલ (ત. વિજયદેવસૂરિ-વિનયકુશલ શિ.)

૧+ ગોડી પાર્શ્વનાથ સ્ત. સ. ૧૬૬૭.

આદિ—

સારદા નામ સોહામણું મનિ આણી હો અવિહડ રગ,
પાસ તણો મહિમા કદ જસ તીરથ હો જિમ ગાજે ગગ ૧
ગોડી પરતા પૂરવિ ચિતામણ હો તુ લીલવિલાસ,
અતરીક મોરે મને વરકાણે હો તુ સોહે પાસ ગો ૨

x

x

x

x

અતે—

અલખ નિરજન તુ લિખ્યો અતુલી બલ હો તલભાણુ,
શાંતિકુશલ ધમ વિનવધ તુ ઠાકુર હો સાહિબ સુલતાણુ. ૩૦
તપગણ તિલક તડોવડિં પાય પ્રણુમી હો વિજયસેનસૂરીસ,
સવત સોલસતસઠે વીનવીઓ હો ગોડી જગદીસ. ૩૧

કલસ.

ત્રેવીસમો જિનરાજ જાણી હિંઈ આણી વાસના,
નર અમર નારી સેવ સારી ગાઇ ગુણુ શ્રી પાસના,
વિનયકુશલ ગુરૂ ચરણુ સેવક ગોડી નામઈ ગહગહઈ,
કલિકાલમાહિ પાસ પરગટ સેવ કરતા મુખ લહઈ ૩૨

—ગ્રા તી. સ. ૫ ૧૯૮-૨૦૦.

૨. ઝાંઝરીઆ મુનિની સઝાય. સ. ૧૬૭૭ વૈ. વ ૧૧ બુધ
શ્યાણામા (ઝાણી?)

અતે—

સવત સોલસતોતરે, શ્યાંણા નગર મઝારિ હો,
વધશાખ વદિ એકાદસી, થુણિઉ મિ બુધવાર હો ૧૦૦
વિજયદેવસૂરીસરૂ, ગણધરપદ ગણધાર હો,
તપગણ નાયક ગુણુનિલહિ, જિનસાસનનહિ સિણુગાર હો. ઝા ૧

વિનયકુસલ પદિતવા, પદિત પદ સિરલગ્ન હો

શાંતિકુસલ ભાવિઈ ભણુઈ સદસ સદસ દિન આનંદ હો. ૨

—ઈતિ શ્રી ઝંઝરિઆ ઝપિસચ્ચમ સપૂર્ણ અણિ શ્રી ભાવકુસલ
લિખ્ય મુનિ હસકુસલેનાદિખિ અણિ શ્રી ૫ શ્રી શાંતિકુસલ લિખ્ય
અણિ શ્રી રામકુસલ પદનકૃતે સ ૧૭ ૧ વર્ષે પોત મુદિ ૧૫ દિન
૭+ સનવકુમાર મ. (સરસતિ સામિલિ પાએ લાગુ) ૪ ૩ સ.
મા. જી. (આ હ.)

૪ ભારતી રતોત્ર. ૩૩ કીલુ

આદિ—

સરસ વચ્ચન સમતા મન આંણી, કંઠકર પદિલો કુરિ ભણી.

અંતે—

કલસ.

સુલક્ષિત સરસ સાકર સમી, અલિક અનોપમ વાંણી,

વિનયકુસલ પદિત તણી, કીરિ સેવ મે લાખી વાંણી,

કવિ શાંતકુસલ ભિષ્મ ખરી, નિભ લીચડે આણિ,

કીચો હા મનરમ્ભ કંઠકર, સમતી ચારલ વખાંણી

તવ બેલી ચારલ ને હા કીલિ, ભલી ભમરે વાચા માધરી

કુ તપી મે વર કીલિ વ લીલા કલિસ અસ દલસી તાધરી. ૩૩

—એકા વેતસી વાચનાર્થ. ૨-૧૧ ખરી પડે છે.

૨૧૯ ખ ગુણુવિજય (ત૦ કમલવિજય અને વિદ્યા
' વિજય શિ૦)

૧-૭૨૦ બિભાનામ રત૦ સ ૧૬૧૮ ચૈત્ર રવિ નાથોદમાં
આદિ—

સરસતિ સરસ વચ્ચન વરસાની, સગલસે અભ્યસિ મનકપનિ

સમતી સપૂર્ણ બિભ નમદાસ, સાતસપાં કીપરિ' વલી વીસ. ૧

મસત બોસખા કુર્મ કુલ ક્ષેત્ર, અણુકિ બુમિ ભામિની નેમ

અનુ મલકિ પુષ્પર ખડ, અલી રીપ દસથેન અખડ. ૨

અતીત અનાગત નધ વર્તતા, ચક્રવીસી જિનપર વિહરતા,
ચોવીસીધ જિન ચોવીસ, દસ ક્ષેત્ર ચોવીસી ત્રીસ

૩

x

x

x

x

અતે—

એ જિનનામ પ્રસાદ્યકી તુ ભ૦ પૂત્ર કલત્ર પરિવાર તુ
ભાગ સોભાગ સોહામણા તુ ભ૦ લલિધ જય જય કાર તુ,
તપગણપતિ ગુર મન્હપતો તુ ભ૦ સકલસૂરિ સિરતાજ તુ,
શ્રી વિજયસેન સૂરીસર તુ ભ૦ શ્રી વિજયદેવ યુવરાજ તુ.
તસગણિ ગુણુરયણાયર તુ ભ૦ સુવિહિત પડિત સીહ તુ,
શ્રી ગુર કમલવિજય જયુ તુ ભ૦ વિદ્યાવિજય બુધ લીહ તુ,
તાસ ગીસ ઇણિપરિ કહિ તુ ભ૦ ચૈત્રી દિન રવિવાર તુ,
સવત સોલ અડસઠિ તુ ભ૦ ગઠ જાલોર મઝારિ તુ,

૭૯

કલમ

ધમ સાંધુ સિંધુર ભુવનખંધુર જિનધંધુરધર ધ્યાધયા,
કરકમલ જોડી માન મોડી ભગતિ જુગતિ ગાધયા,
શ્રી કમલવિજય મુણિદ વાચક ગુણુવિજય કહિ જિનતણા
નિત નામ ભણુતા ત્રવણિ મુણુતા ધરે રગ વધામણા

૮૦

—ઇતિશ્રી ઐરવન ક્ષેત્ર ૧૫ ચોવીમી ૨૦૦ પચભરત પચ
ઐરવત ૩૦ ચોવીમી ૭૨૦ જિનનામ સ્તવન લિખિત શ્રી રવિવ-
ર્દન ગણિભિ

૨-સામાયક સં આત્મિ-ગોયમ ગણુહર પ્રણમી પાય

અતે—

સામાયિક કરજ્યો નિસદીસ, કહિ શ્રી કમલવિજય ગુર સીસ. ૧૩

—ઉપરના બનેની પ્રત ૩-૨૩ જૈ. એ. ન. ૧૧૫૦

૨૨૦ સ ધવિજય (૮૦ હીરવિજયસુરિ-કવિમેદલ અપર

નામ ઉદ્યોતવિજય-શુણ્ણવિજય શિ.)

(૪૪૬) શ્રી સપ્તભદ્રાપદિવલિનસજ્જ રત્ન. સ ૧૧૬૪ આસો શુક્ર ૩
આદિ—

૬૬૮

સસ્પતિ ભગતિ ભારતી, કવિજન હરી માય,
અસ્ત વચન નિજ ભગતનર્થ આપો હરી પસાય.
ચાસનદેવી ચિતિ ધર, પ્રણયુ નિભયુર પાય,
પ્રથમ વીરધર વર્ણુ, શી રિસદેસર સય. ૨
ભવ તેરક સ્વામીતણુ, હું સધેપિ ભણેસ.
સ્તુ તખા સ્વીયામણુ, સારા જન્મ કરેસ. ૩

* * * *

અતે—

સ વત સતિ રસ કમ નિધાન એ સજ્જર કલો પરમાન,
આસો આસિ તૃતીયા ઉગથી, હું તખા પૂરણ મનિસી. ૧૬
નિહાં મુ અવિજય ગેર ગિરિ, નિહાં મહ અણુવાર રવિનિ,
નિહાં લમઈ શી ગુણમત્યરિન, અણુ અણુઈ તસ જન્મ ધનિ. ૩૦
(૪૪૭.)

એ પ્રથમ નરપતિ પ્રથમ મુનિવર પ્રથમ સિખ્યવર હવે
એ પ્રથમ જિનવર પ્રથમ દેવલી ભાવ અણુવી મઈ રત્નમે,
તપમજ્જતિ શી વિજયસેનસરિ શી વિજયદેવસરિ પરાધર
મણિ ગુણવિજય શિખ સિધવિજય કદિ સવજ સધ મનવ ક ૩૧

—કવિશ્રી સપ્તભદ્રાપદિવે જિનરાજ રત્નના સ પૂર્વ. શિખિત
સજ્જ ૧૧૭ વર્ષે માય અસ શુક્રાષ્ટમે પુર્ણિમાતિથી સૂર્યમુદ્યપમે
મણિશ્રી ગુણવિજય શિખમણિ સિધવિજયેન શિખિત શી અણુદિન-
પત્ન મપે શી પેતાજવસદી પાટકે વાસતથ્ય મુજાવક પુત્ર પ્રભાવક શી
દેવપ્રભાવિક સાદ નનાય પદન કૃતોતિ બદ જુવન શ્રી-૩-૧૪
(વિ. ૫.)

(સઘવિજય ગણિએ કલ્પસૂત્રપર પ્રદીપિકાવૃત્તિ સ. ૧૬૭૪ મા રચી છે અને તેની સ. ૧૬૮૧ મા લખેલી પ્રત લીંબડી ભડારમા પત્ર ૧૫૫ અને ગ્રંથમાન ૩૩૦૦ ની ૧૨ મા દાખડામા છે.

(૪૪૦) અમરસેન વૈરસેન રાજર્ષિ આખ્યાનક. સ. ૧૬૭૯

માગ શુ ૫.

આદિ—

સકલ સિદ્ધિ સુખ સપદા, લક્ષીઈ બુદ્ધિ વિનાણુ,	
પયપરમેષી પ્રણુમીઈ, હુઈ ધરિ કોડિ કલ્યાણુ	૧
શ્રી આદીશ્વર શાંતિજિન, ચદુપતિ નેમિ જિણુદ,	
પાસ વીર પ્રણુ પાય નમુ, પયતીરય સુખ કદ	૨
x x x x	
અમરસેન વયરસેનનઈ પૂર્વે ભવ અધિકાર,	
દાન પૂજાલાભ ગુરઈ કલ્હો, તેણુઈ લલા સુખ અપાર,	૧૪
x x x x	
પ્રકરણુ પુષ્પમાલા તણી, ગાયા ભણી સુગણિ,	
રસિક સબધ શ્રવણે સુણ્યો, રાસ રચુ શુભવાણિ	૧૬
ઢાલ ર૭ રાગ આસાહરિ.	
સરસતિ માત સાનિધિ કરી, રચ્યો સબધ રસિક	
શાસ્ત્ર અનુસારઈ વણુંવ્યો, નવિ ભણ્યો ખોલ અલીક	૪૮૯
પટપરપર વીરનો કમઈ હવો યુગહપ્રધાન,	
શ્રી હીરવિજય સરીશ્વર અકબર વૃષ દીઈ માન.	૪૯૦
ખિરદ જગગુર તેણુઈ દીઈ, નીરય શેત્રુજ ગિરિનારિ,	
મુગતા થાટ કારાવીઆ, જાત્ર કરઈ નરનારિ.	૪૯૧
છોડાવ્યો જેણુઈ છુછુઓ, મુકાવ્યુ જગિ દાણુ,	
અધ લાખ મેલ્હાવીઆ, હીરગુર વચન પ્રમાણુ	૪૯૨
ઉદય અધિક શ્રી ગુરતણો, રાજનગર મઝારિ,	
સોલઅઠાવીસઈ આવીઆ, મેધજી ઝપિ ઉદાર.	૪૯૩

હુ ધામન મૂકી કરી, કુમતિ કોટ પસિવાન,	
મન વખન કાયા કરી, ધર્મ તણે મનિ રામ.	૪૪૪
જિનપ્રતિમા જિનસારી, કી નવમનિ અધિધર,	
સદવલ્લભ સાચી પરી, આવી તસ હલ મગરિ	૪૪૫
આચારિય ખરો પણી નહિ અભિમાન લગર,	
હીસ્ટર મરણે નર્મ નમું મનસ્તું કોઈ સિવાર,	૪૪૬
ભાખા અત્ય મિદાન સચિ, પડિત બહુ મુત ભેદિ,	
આધવીસ અસ્તિયું પસ્વરણ, આવી વલ્લ મન દેદિ	૪૪૭
પુનરપિ આરિય અગરઈ વિશુદ્ધ હીસ્ટર હાલિ	
પત્રમદ્વાવત ઉચ્ચરઈ આધવીસ અસ્તિયું સુધિ,	૪૪૮
અધિ મેધલ ઉચોત્કલિય નામ અનોપમ દોષ	
અધિયો તે શુભવિનય દોષ નામ પરસિદ્ધ	૪૪૯
નામ આપના અનુકરઈ કોપી મી અસનિ	
પાંચે જામ અરઈ અતિધણે સારવાં તસ બહુ દાન	૫
મી હીરવિનય સહીમર, અલુવત તસ તણે સીસ	
મિરઓ શુભવિનય મણિ અગ્રણ્ય વહઈ નિજ સીસ,	૫ ૧
તસ વિનયી વખત વિશુદ્ધ, સુધવિનય પચ્છવિ	
સરસ સગમે મોતા મુલુક પૂરઈ વહા મન ધીન,	૫ ૨
સુખ સપનઈ સુધુનાં મળણિ તાસઇ તાસ ઉચાટ	
મલુઈ મુલુઈ મનિ બાવસ્તું, તસ ધરિ કુદ મહં	૫ ૩
અ ક્રકસા ઉદ્ધધિનિધિ વરસે મુનસિર માસ,	
શુદ્ધિ વચમી ઉચસરકિ પૂરણ રમીઈ રાસ.	૫ ૪
અવિરામ અરણ્યસી નિઠે ધાન પ્રણમ કરએદિ,	
અધિક નુન ને મર્મ કનુ મુઝ મમ દેષે નેદિ	૫ ૫
વિનેદપણઈ આનંદપણઈ મોક્ષા ભેજે વખત,	
અખરમનિ શુદ્ધ તે કરસે સત સુખાન.	૫ ૬

ઢાલ અઢાવીસ માની ૨૮, ઢાલ કડવાની જાતિ
એહ રાસ કીધો લાભ લીધો મીધુ વહિત કાજ,
જોગુઈ દાન દીધુ હવુ પ્રસિધુ લાધુ ત્રિજીવનરાજ.

૫૦૭.

*

*

*

*

અતે—

કલશ-રાગ ધન્યાસી.

શ્રીવીરથી અનુક્રમિ પાટિ તપગણિ શુદ્ધ પરપરા,
શ્રી વિજયદાન ગુરુ હીર જેસગણ, વિજયતિલક સૂરીશ્વરા.
તસ પટોધર ઉદયગિરિ જિમ ઉદયો અવિચલ દિનકર,
અભિનવો ગૌતમ ભવિક વદો, વિજયાણુ સૂરીસર
અપ્રતિ વિચરધ યુગપ્રધાન ગુરુ છત્રીસ ગુણ અગધ ધરધ,
સાધુ પુરદર મહિમામદિર અમૃતવાણિ મુખિ ઉચરધ,
શ્રી હીરવિજય સૂરોદ સેવક ગુણવિજય ગણિ મુનિવર
તસ સીસ સથુલ્યા રાજઋષિ દોય સકલ સઘ મગલ કર.

૫૧૮

૫૧૯

—મહોપાધ્યાય શ્રી ૯ શ્રી નદિવિજય ગણિ શિષ્ય શિરોમણિ
ગણિશ્રી ધનવિજયગણિ શિષ્ય મુઠ ભક્તિવિજયેન લિખિત અવાચનાય
સ ૧૬૯૭ વૈ વ ૧૩ દિને શ્રી અમહદપુરે ૨૦-૧૫ વિ વ.

(૪૪૧) સિહાસનખત્રીસી.

અતે—

તપગણ નાયક ગુણનિલો શ્રી હીરવિજય સૂરોદ
જૈનધરમ દીપાવીયો જસ પય નમૈ સૂરોદ
હુકાપતિ ઋષિ મેધજી અઢાવીસ ઋષિ પરિવાર
આની હીરગુરુ વદીયા આણી હર્ષ અપાર
કુમતિ તજી સુમમતિ ભજી માર્યા આનમકાજ
ઉદોતવિજય વિજુધ પદ દીઉ ધન ધન હીરગુરુરાજ
અઢાવીસ માહું મુખ્ય સિસુ ગુણવિજય ગણિરાય,
તસ મીમધ ઉગમ કરી પ્રમધ રચ્યો સુપદાય

૯૦

૯૧

૯૨

૯૩

સુકામન મૂકી કરી, કુમતિ જાત પરિણામ	
મન વચન કાયા કરી, ધર્મ તણે મનિ સુમ.	૪૪૪
જિનપ્રતિમા જિનચારિણી કરી નયનનિ અધિધર,	
અનવણ સુમી પરી, આવી તસ લલ્લ મચારિ	૪૪૫
આચારિન પદનો બળી નદિ અભિમાન લગાર	
હીરમર મરણે નર્ત નરુ મનસ્વ કયો વિધાર,	૪૪૬
ભાગ્યા અળ્યા મિહાન મલિ, પહિત બદુ મુલ નેદિ.	
આલીસ નર્મિસુ પરવરણ, આવી વણ મન જોડિ	૪૪૭
નરપિ આરિય આરઈ વિમુદ્દ હીરમર દાણિ,	
પરમદાસા ઉચ્ચરઈ આલીસ નર્મિસ આણિ.	૪૪૮
જાપિ મેપણ ઉદ્યાનવિજય નામ અનોખા દીપ,	
જાપિયો ને ગુણવિજય દીપુ નામ પરકિદ	૪૪૯
નામ આપના અનુકર્યો જાપી શી યાચનિ	
પ્રાપ્તે પ્રાપ્ત નાઈ અનિપજો સારણ તસ બદુ જાણ	૫ ૦
શી હીરવિજય સ્તીચર યુલ્લસ તસ તણે સીસ	
મિરચો યુલ્લવિજય મલિ, યાચણ વદઈ નિજ સીમ.	૫ ૧
તસ વિનય વચના વિમુદ્દ સુખવિજય પમણિ	
અસ સળપે બોજ સુખુડ પ્રાપ્ત વચના મન જોડિ.	૫ ૨
સુખ સજાઈ સુખુડાં મલિ તાસણ તાસ ઉચ્ચર,	
અજઈ સુખુડ મનિ અવસુ તસ પરિ દુષ્ટ મદર	૫ ૩
અ દક્ષા ઉદ્ધિનિધિ વસે ખમતિર માસ,	
શુદ્ધિ વચની તાસરકિ પ્રણુ રૂચીત રામ.	૫૦૪
અવિજય અરુણી જિલે જાપ પ્રણુ કરજોડિ	
અધિ નુન ને મર્ક કયુ મૂઝ મમ દેષે પેદિ.	૫ ૫
ખિતવખુઈ આનનખુઈ બોચાં ૭૭૦ વચન,	
અખરમનિ શુદ્ધ ને કરશે સત સુખાન.	૫ ૬

પુણ્યે ધણુ કણુ સપજે, પુણ્યે સુખ આનંદ	
પુણ્યે અરિ કેશરિ નમે, પણ્યમે સુરનર ઈદ.	૩
પુણ્યે લખમી વસિ હુવે, દિન દિન અધિક પડર	
પુણ્યે ગ્રહ પીડા ટલે, જાગ્યે પુણ્ય અફર	૪
પુણ્ય તણા ફલ છે ખહુ, પુણ્યે જસ વર ચિત્ત	
હું સરાજ હુંછરાજવર, હું સાવલી ઢાલ ચિત્ત.	૫
સરસ પ્રખંધ છે એહનો, વલિ અધિક ઢાલ રસાલ,	
કવિયણુ મુણુતા ગહગહી, આર ખડ સુવિશાલ	૬
એ ચરિત્ર જલધર સમો, વચન અમૃત જલખિદુ	
મધુર અવરે તે ગાઇ જવુ ભવિક મોર સુખ કદ.	૭
રસ કલા કર સરજિકા, સુગાતા ગ્રવણુ સુહાય	
સાભલિજ્યો ગુણિયણુજના, જો આવે તુમ દાય.	૮

x

x

x

x

અતે—

ખરતરગચ્છ અતી દીપતો, શ્રી જિનચંદ સૂરિદ	
તાસ સીસ અતિ દીપતો, શ્રી જિનસિદ મુણિદ	૧૦૩ નિં૦
સોલસઈ ઉગણુહુત્તરઈ લાહોરનયર મઝાર	
સાંતિનાથ સુપસાઉલઈ કીધો પ્રખંધ અપાર	૪
વાચનાચારિજ દીપતો, રાજસાર સુણુ જાણુ	
મણિરયાણુ કલાનિકો, શિષ્ય મુખ્ય સુખાણુ	૫ શિં૦
હેમધર્મ ગુણુ સાનિધઈ, મુઝ સદા સુખ આનંદ,	
વિનયમેરૂ મુનિવર કહઈ, સુણુતા આવકવૃદ.	૬
આરિ ખડ એ ચક્રપાઠ, સરસ પ્રખંધ ઉલ્લાસ,	
કવિયણુ જનમન ગહગહઈ, ગાવતા લીલવિલાસ.	૭

—આર ખડ ગ્રંથાચ ૯૯૦ પ્રમાણુ. ૧૧-૧૮ સે. લા વડોદરા.

(હીરવિજય સ ૧૬૫૨ માં સ્વર્ગસ્થ થયા. તે તે સમયમાં)

(ઉચ્ચપુર બ)

—પ્રસિદ્ધ હીરવિજયસુરિ પાસે મેધછ મહાવિએ લેકામતો સ્થપ
કરી સ ૧૬૭૮ માં દિક્ષા લીધી અને મેધછનું નામ ઉપોત્તરવિજય
રાખ્યું. આ પ્રમુખે જાગ્યાવાળા જૈનસમી મોટો ઉત્સવ ક્યો હતો. આ
દિક્ષા આવસરે મેધછની સાથે તેના ત્રીસ (આલીસ) સિખોએ પણ
તપામળ્યો દિક્ષા લીધી તે પૈકી અણ્ણનામના સિખનું અણ્ણવિજય નામ
રાખ્યું અને તેમના સિખ તે હરિ સમવિજય. હીરવિજયસુરિના એક
સિખ સમવિજય નામના હતા. તેનું સસારપણે સમછ નામ હતું તે
પાટલુનો એક સ્વસ્થ હતો. તેની કાચી એક પુત્રી થઈ હતી. પેતાને
૩૨ વર્ષની ઉંમર જતાં હીરવિજયસુરિના ઉપદેશથી દિક્ષા લેવાનું મન
જતાં કીની અનુમતિ ઉપરે લઈ પેતાની પુત્રીનું લગ્ન કરી આપણ જરે
જોડી થયા વગર દિક્ષા લીધી અને તેની સાથે બીજા સદા વણ્ણએ
દિક્ષા લીધી. સમછનું નામ સુરિએ સમવિજય રાખ્યું તેમ સમવિ-
જય અને આપણ હરિ-અણ્ણવિજયના સિખ એ બન્ને થા એકલ છે તે
જાતોથી કહી ન શકાય. કદાચ આપણા કનિનું નામ સિધવિજય-સિદ્ધ-
વિજય પણ હોય શકે. તેથી અને તો બને બન્ને હોવાનું વધારે સમર્થિત
લાગે છે બન્ને સહીધર અને સમદ્ ૫ ૨૧ અને ૨૨૫)

૨૨૧ વિજયમેફ (ખ૦ સુવચાર-મણિરત્ન-હેમધર્મ શિ૦)

(૪૪૨) હસતલ વજ્રાજ પ્રબાધ. સ ૧૬૬૬ બહેરમાં.

આદિ—

હલ.

વીર વિજેસર ગરમ જિજ્ઞ પ્રણય, પવ અતિથ સસાર પવ પ્રણય.

વલિ મનિ ધરિ પરાણુદ.

૧

જિતવર જન નિવાસની, પ્રણય સરસતિ હેવ

પુણતણુ દલ માર્ગમું, સમીપિ કરિ જુતરેવ.

૨

ભારમલ્લરાગ વડ દવાળ કરી ચાપ્યા જિનવર,
 શ્રી વિજયસેન સૂરીંદ સેવક પડિત પરમાણુદ જયકર, ૭૭
 ૪-૧૫ (વિ. ધ.)

(કચ્છનુ વિજયચિતામણિ મદિર.)
 (વિજયસેનસૂરિ સ્વર્ગ ૧૬૭૧ તો તે પહેલા.)

૨૨૪ અજ્ઞાતકવિ.

(૪૪૬) સુદયવચ્છવીર ચરિત્ર લ સ ૧૬૫૨ પહેલા.

અતે—

સુદયવચ્છનુ એહ ચરિત્ર, જે નર નિસૂણુઈ સદા પવિત્ર,
 તાહ તણુઈ મનિ પૂજઈ આસ, લહઈં સિદ્ધિ સુહ લલ્લિ વિલાસ ૬૧
 —સંવત્ ૧૬૫૨ વર્ષે આસોજ માસે શુકલપક્ષે પ્રતિપદ્યા તિથૈ
 દેવાલીનગરે રાણા શ્રી પ્રતાપસિંધ વિજયરાજરે શ્રી સંડેર ગણે ભદ્રારિક
 શ્રી યશોભદ્રસૂરિ સતાને ગચ્છાધિપ ભદ્રારક શ્રી ધૃશ્વરસૂરિભિ ચિરછ-
 યાત તત્ શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિજયસુદર વાં શ્રી પદ્મરાજ લિપતં.
 (વિ. ધ.)

૨૨૫ હીરનંદન (ખં જિનસિંહસૂરિ શિં)

(૪૪૭) હરિશ્ચંદ્ર ચોપાઈ. સ ૧૬૭૦ થી ૧૬૭૪ ની વચ્ચે

આદિ—

શુભમતિ આપો સારદા, સરસ વચન સરસતિ,
 બ્રહ્માણી સહુ વિધન હરિ, ભલો કરે ભારતિ. ૧
 ચક્રીસે જિણુવર ચતુર, નામ હુવધ નત નિધિ,
 શ્રી ગૌતમ ગણુધર સધર, સદા કરો સાનિધિ ૨.
 આદીસર જિણુ ઉદય કરિ, શાંતિ જિણુદ સુખવાસ,
 નિરમલ મતિ ઘો નેમિજિણુ, પરતા પૂરવ પાસ ૩

૨૨૨ જ્ઞાન (દાસ.)

(૪૪૩) ઐતિહાસિક રાસ. ૧૧૭ પહેલાં રત્નાગર પુરમાં.

અતે—

નવરસ એક નાદિક રમિલ રત્નાગર પુરમાંદિ

પતિ શ્રી નિરાભયો બાપુ મનિ ઉચ્ચાદિ.

૧૮

ન્યાન બહુલ હો બાપુઓ ઐતિહાસિક અપાર

ને ભક્ત એકો હેતરહ તે નર ધન્ય અવતાર.

૧૯

—સ ૧૧૮૬ આસો વદ ૧૩ હસ્તાકે શિવે પદ્ધિત શ્રી હસન
વિજયમણિ સિ. ગુ. પ્રીતિવિજય સિખિત

(૪૪૨ની બાપુઓનો બ)

—પ્રત સમ્યા સ ૧૧૭ આત.

(૪૪૪) વસોધર રાસ —૨

૨૨૩ પરમાનંદ (૮૦ વિજયસેનસુરિ શિ)

(૪૪૫) નાના કેશકેશીબાપામથ સ્તોત્ર (સ ૧૧૭૧ પહેલાં)

આદિ—

એ ત્રિભુવનનારણ્ય તીરથ પાસ ત્રિતામણીરે

કે વિજય ત્રિતામણીરે

આશિ અરુદ ત્રિલે માત્રિ જાજી ધમ બહુલ બાપનીરે

પ્રિય સેવ વાસિ જો તારા બિક્રિ ધવસ પુરપરારે

તસ સીતિ સોવન ચોસિ કે ધમ ધમ મુખરારે

૧

*

*

*

અતે—

ધમ સાથ તીરથ સગસ સમરથ પાસ ત્રિભુવનનું પશુ

તપમંદિ ત્રિભુલ જગદાર દેસુ ત્રિભુલ વિજય ત્રિતામણી,

અતે—

કલસ.

જગમાહિ મહિમા ગુરુતણુઉ ને, અતિધણુઉ છંદ મંદ સુણ્યઉ,
દોષ હાથ નેડી બુદ્ધિ થોડી, કામિ ટોડી સઉ ગુણ્યઉ,
ત્રી વિજયદેવ સુરિદ નદઉ ભાવિ વદઉ વલી વલી,
વર વિબુધ વીધા મીસ વિધાયદ આશા મવિ ફલી. ૫૭

—૫૭ ફુંક આમા છે પ્ર ને એ ગૂર્જ કાવ્ય સચય.

૧ +રાવણ મદોદરીએ આપેલ ઉપદેશ સં ૩૯૧ સ. મા. ભી.

૨૨૭ ગંગદાસ (ખં જિનસિંહ-કીર્તિરત્નસૂરિ-હર્ષધર્મ—

હર્ષવિશાલ-સાધુમંદિર-વિમલરંગ-લગ્નિધકલ્લોલ શિ.)

(૪૪૯) વક્રચૂલ રાસ. સ. ૧૬૭૧ આં શુ. ૨ ગુરુ પાતિ ગામમા.

આદિ—

સ તિ જિણેસર ચિર જયતુ, સતિકરણુ જિનરાજ,

વંકચૂલ રાજ તણુઉ, ચરિત કહિસુ હિનકાજ ૧

સૂધમ મન ને પાલિસ્યમ, ગુરુમુખ લેધ નીમ,

વક્રચૂલ જિમ પામિસ્યમ, રિદ્ધિ વૃદ્ધિ નિસ્તીમ. ૨

ગુરુવિણુ ટો જાણુઈ નહી, ધરમાધરમ વિચાર,

સુધટ ઘાટ સોનાર વિણુ, લાપ મિલઈ લોહાર. ૩

મૂરિપ કિમઈ ત રણ્યઈ, જઉ વિધિ રજનહાર,

કંઠન કિમ ચઅરિયઈ, જઉ વરસઈ જલધાર ૪

આરિ નીમ આવા ચતુર, લીધા ગુરુનઈ પાસ,

ચમતકાર ચિત ઊપજઈ, સુણુતા મન ઉલ્લાસ. ૫

~

*

*

..

અત—

મવત સોલઈકહુતરિ જાણિ, પાતિગામ સુકામ વખાણિ,
આવણુ સદિ ખીજઈ ગુરુવારિ, ગાયઉ વક્રચૂલ સૂખકાર. ૧૨૧

વિપ્ન હરો શ્રી વીરનિષ્ઠ શુભ સંપદ ઉત્તાર,	
પચ્ચત્વરિય જગિ પરમ્યા, રણ્યુ પ્રહસમિ સાર	૪
ચત્તર આજ્ઞાપક વરો, જગમ જુગપરમાન	
શ્રી વિનસિદ્ધ સહિસ્રા, નમીયાઝ સુચરુનિમાન.	૫
વિનયવત વિધાનિયો, અધિ હીરનકન ગણ,	
ગુરુ મુપસાગધ ગણચુ, રમ્ય હસ્યસ્થ.	૬
x	x
x	x
x	x

અતે—

જેમું પાતું નથી. પા. ૩૧ પ ૧૫ આ. ૬

૨૨૬ વિદ્યાચંદ (૮૦ વીયા શિષ્ય)

(૪૪૮) +શ્રી વિજયસેનસારિ નિર્વાણ શાસ્ત્ર ૧૧૭૧ પછી

આદિ—

સુરસસિ મતિ શુભ નિરમલી, શુભિ પદ વ્યવ વિદ્યાસ,	
મણિ તપનચ રંગની વિજયસેન શુચરુવિ.	૧
જગમાં જગસર હીરણ કુન્દો અધિક સેનાગ	
મહિમા મહોગાદિ બલુર, જિમ રામચુની મહાભાગ.	૨
તાસ પાદિ ઉદયવલિદિ, રંગુ અગ્નિનવ ભાણુ	
શ્રી વિજયસેન સરિસાર, જેઠથી નિતયુ વિદ્યાણુ.	૩
ભાગ્ય વડું શ્રી પૂન્યનર, કુણ્ડી ન ખંડી આણુ,	
જિનશાસનમાં જગમતાં, દુષ્ટા અધિક મહાણુ.	૪
ખસ્ય પ્રતિજ્ઞા પૂનજી, સપ તીરથ ઉદાર,	
રસ-ભાસ-અરિ મથથી, તે શુણ્ડો અધિકાર	૫
જેઠઈ ને નિર્વાણનર કહ જણવેલ સિમાર,	
તત્ત માત ગુરુ ગામનઈ નામ થાલી સંભાર.	૬

*

*

*

*

અતે—

કલસ.

જગમાહિ મહિમા ગુરતણુ ઉ ને, અતિથણુ ઉ છઈ મઈ સુષ્પહ,
દોષ હાથ જોડી ખુદ્ધિ થોડી, કામિ કોડી સહ ગુષ્પહ,
ગ્રી વિજયદેવ સૂરિદ નદહ ભાવિ વદહ વલી વલી,
વર વિખુધ વીપા સીસ વિધાયદ આશા સવિ ફલી.

૫૭

—૫૭ દુક આમા છે. પ્ર જૈ. એ. ગૂર્જ કાવ્ય મચય

૧ +રાવણ મદોદરીએ આપેલ ઉપદેશ સં ૩૯૧ સ. મા. બી.

૨૨૭ ગંગદાસ (અં જિનસિંહ-કીર્તિરત્નસૂરિ-હર્ષધર્મ—

હર્ષવિશાલ-સાધુમંદિર-વિમલરંગ-લઘ્વિકલ્લોલ શિ.)

(૪૪૯) વક્યૂલ રાસ. સ. ૧૬૭૧ શ્રાં શુ. ૨ ગુર પાતિ ગામમા.

આદિ—

સ તિ જિણેસર ચિર જયતુ, સતિકરણુ જિનરાજ,

વક્યૂલ રાજ તણુ ઉ, ચરિત કહિસુ હિતકાજ

૧

સૂધધ મન જે પાલિસ્યધ, ગુરમુખ લેધ નીમ,

વક્યૂલ જિમ પામિસ્યધ, રિદ્ધિ વૃદ્ધિ નિસ્સીમ.

૨

ગુરવિણુ કો જાણુઈ નહી, ધરમાધરમ વિચાર,

સુધટ ધાટ સોનાર વિણુ, લાપ મિલઈ લોહાર

૩

સૂરિષ કિમધ ત રજ્યઈ, જહ વિધિ રજનહાર,

કંકન કિમ ચચરિયધ, જહ વરસધ જલધાર.

૪

આરિ નીમ આવા ચતુર, લીલા ગુરનઈ પાસ,

ચમતકાર ચિત ઊપજઈ, સુણુતા મન ઉદ્દાસ.

૫

†

*

*

*

અત—

સવત સોલઈકહુત્તરિ જાણિ, પાતિગામ સુકામ વખાણિ,
આવણુ સદિ બીજઈ ગુરવારિ, ગાયહ વક્યૂલ સૂખકાર.

૧૨૧

મુનવર મી જિનમદસરિ પાટ, સેવર્ધ સુરનર મુનિવર ચાટ,
 પરવાદી મનન સિરિ સાટ, શુદ્ધ પરખર્ધ જિજુવર ચાટ. ૧૨૨
 મુનવર મી જિનસિદ્ધ મૂઠીય વિજયમાન પ્રતપદ્ધ મુનગીસ,
 રાવરાણા મનર્ધ નસુ આણુ એકન્ય કેતા કર વખાણુ ૧૨૩
 જમિતમ મોટા અવદાત, યુમ મહેવર્ધ નસુ વિખાત,
 આમરિજ આપ્યાર્ધ મશર કીરતિરતન સરિ જમતિજરુ. ૧૨૪
 હરતરમ વખાણ તસુ સીસ, વાચક હરવિશાલ મુનિસ,
 તસુ પટ્ટક પરગઢ યુગુનિશરુ, સાધુમંદિર વાચક સિરિતિશરુ. ૧૨૫
 તામુ કિનેવ વિમશરમ મણી વિનમવતમાદિ મદિમા ધણી,
 દિકનક સીસ વિનમગુણુ નાણુ વાચક લખધિક્કમોત રખાન. ૧૨૬
 તામુ પ્રસાદ એક રસાલ વાચક અપૂર્વ યુગમાલ,
 મુણુતાં મણુતાં લીલાવિલાસ, એક સગંધ કલક ઝામણ. ૧૨૭
 નિહાં સાગર નાલ અગારમ નિહાં કચનગિરિ વર ઉતુમ,
 નિહાં જામિ નહીં એક સગંધ મુણુતાં યાજર્ધ કરમક બંધ. ૧૨૮

—સ ૧૬૮૪ પોપ વર્દિ ૧ આઠવાસરે પૂર્ણિમાપમે મુનપ્રધાન
 મી ૪ મુનવર મહારક લક્ષ્મીમદસરિ—પ્રથમ શિ. મણિ મી વીરવિમલ
 રથમ વાચક વાચનાચાલ વા મી લખિવિજય તત્ સિખાવ શિ. સૌમ્ય
 અવિજય લખિર્ધ—મી સત્યપુરવરે. વિ. ૫ ૫-૧૪

૨૨૮ કૃપાસાગર (નેમિસાગર—વિલાસાગર શિ.)

(૪૫૦)+ નેમિસાગર ૭ નિર્વાણ રામ. સ ૧૬૭૨ માગ. શુ. ૧૨
 ઉત્તરુખાં

આદિ—

વણુ.

સાંધ મગલ સાંધ પમલ મૂલ અમલ,
 રાપતિ જિજુસર સમીધ રિદિશદિ સવિસિદિ કરણુ,

મહિમડલ મહિમાનિલો, પાપ વ્યાપ સતાપ વારણ,

ઉન્નેણીપુર જિન જયો, પ્રગટ અવતી પાસ,

કામકુમ્ભ જિમ પૂરવે, કવિયણ કુરી આમ

૧

નેમિસાગર ૨ નામ અભિરામ,

કામિતપૂરણ અભિનવો કલ્પવેલિ સમ સદા કહીઈ,

જપતા જગિ જસ વિસ્તરિ લલિત લીલ આનંદ લહીઈ,

વર વાચક પદવીધર, અગિકર્ય ગુરુ આણ,

જિમ દૂઈ તિમ કવિ કહિ, તેહતાણુ નિરવાણુ

૨

x

x

x

x

અતે—

ઢાલ ૧૦ મી. રાગ ધન્યાશ્રી

જય જય સાધુ શિરોમણી, નેમિસાગર વર નામોણ,

કામિતપૂરણ સુરતર, વાચકૃદ લલામોણ.

૧૨૯

x

x

x

x

સવત સોલ પ્રિહુત્તરઈ નયર ઉન્નેણી મઝારણ,

માગસિર શુદિ ખારસ દિન શુણિહ શ્રી અણુગારોણ

૧૩૪

વાચક વિદ્યાસાગર, તાસ પચાયણ સીસોણ,

વિખુધ કૃપાસાગર કહિ પૂરો સકલ જગીસોણ.

૧૩૫

—સિં સ ૧૭૭૦ આવણુ વદિ ૫ યુવે મુનિ જયસૌભાગ્યેન
પા ૬-૧૩ ન ૩૪-સન ૧૮૭૭-૭૮ ૩ કો

૨૨૯ રાજસાગર ઉ. (પી. ધર્મસાગરસૂરિ-વિમલપ્રલ-
સૂરિ-સૌભાગ્યસાગરસૂરિ શિ.)

(૮૫૧) લવકૃશ રાસ. મ. ૧૬૭૨ જેઠ સુદિ ૩ યુધ

અતે—

સુના સોસ વરસ બદુતરી નેઠ સુરી જુખવાર,
 નિધિ ત્રીઠાનિ દિનિ રાસ પૂરણ એહનું મમચાર ૨
 નમર ચિરપુર રખાંડુ નિહા કરક કમખાવાસ,
 નિહા વસત્તિ વા અવધારીઆ મનિ ધર્મ ઉપરિ જાસ,
 ખીજત મરિછી ઝૂર વણ મી શાંતિસુરિ સુગતલ
 રતિએધીઆ કુલ સાનસર્વ મીઠાચપુર અદિદાનુ. ૩
 તાસ અનુકમિ પાટિ પ્રમદયા મી ધર્મસાગર સરિ,
 મી વિમલરમ સરીસ રત્નપું, દુર્ધ વ્યાસુદ પૂરિ,
 વિરુપ વિચા ધરમજાતા અપિઃ જસુ ઉપચાર,
 જોભિ દાયા દિન કરી અમ-વાનના અધેધાર ૪
 જોભિ શાખા સુરિ મી સૌમાન્યઆગર પાદિ,
 જિનવચન મારમ દાખવત પ્રોજવત પુત્રક વા,
 જીનરમ વચા સોમસાગર રાસ એવ રામિ મુખ
 નરનારિ આપિ સમચત તથા સંપત્તિ ધરિ સંપદ. ૫

—કનિમી લવકુલ રાસ સપુખ—એવા. ૬૦ પત્ર ૧૨ ૬૮ બ

પાટખુ દાખો ૮૩

(૪૫૨) પ્રસન્નચક્ર શાસ્ત્રિ સુસ. મ ૧૧૪૮

૧૧ ૧૧ ૬૮ બ પાટખુ ૬૮ ૮૩

—

૭૨૮૬ દીપ્તિવિગ્રય (૧૦ કાનલ યિ)

વિશ્વમંત્રસુરિ નિર્ગોળ સમગ્રગ્રામ.

આદિ—

જાનકી મધ્યે આખા મુદતો—એ દાવ

સામંતિ અવર્તન મિત ખરીરે, યજ્ઞથી નિજાતુ ૪૧૭

હીર પટોધર ગાયતા રે મુઝ મનિ આણુદ થાયરે,
તુ મનમોહન જેસગણરે.

૧

x x x x

અતે—

કલશ.

હીર પટોધર સઘ મુખદર વિજયસેન સૂરીસરો,
મે થુણ્યો સૂર સવાધ અવિચલ ખિરૂદ મહિમામદિરો,
જન્મ પાટિ પ્રગટ પ્રતાપ દીપે વિજયદેવ દિવાકરો,
કાનજી પડિત મીસ કીરતિવિજય વહિતકરો.

૪૭

—૪-૯ મા.

(વિજયસેનસૂરિ—સ્વં ૧૬૭૨ મા થયા ત્યાર પછી તે સમામા
આ થયેલ છે.)

૨૩૦ લાલવિજય (૧) (ત. વિજયદેવસૂરિ—શુભવિજય શિ.)

(૪૫૩) જ્ઞાતાધર્મ ઓગણીસ અધ્યયન સગાય. સ ૧૬૭૩
આપાડ વદ ૪ રવિ છઠીઆડામાં.

અતે—

સવત સોલત્રિહંતરિ સવતસરે, આદિતવારે આસાઢ માસે,
શુભવિજય શિખ્ય લાલવિજય એણિપરે કહે ભણે ગુણે
તે સુખીય થારો.

૧૦

—ધતિ પુરૂક કુડરિક રિધી સગાય

તપગરિઠ પાંટ પરપર આર્યા, મુધર્મ ગુરૂથી ભાવ્યા,
શ્રી વિજયદેવ સૂરીશ્વર રાજે, સોલત્રિહંતરિ જાણે.

૬

આસાઢ વદિ ચોથે દિન આવે, છઠીઆડા માહે ગાવે,
રવિવારે એ અર્થ વિચારે સામળતા મુખ થાયે

૭

શુભવિજય પડિત મુખકારી, તાસ પ્રસાદિ બાણી,
સગાય એકવીસ આસ પુરો મુજ, લાલવિજય કહી વાણી.

૮

સિદ્ધાંત વાણી સરસ નવણી આદર આણી બણીએ
બાને બવીમણ હશે એમ કવિપણ કન દેખીશુણીએ.

—સર્વરસ સમય મંગલમ ઉપ. પ્ર. ૬.

(૪૫૪) નહન મણિધાર રાસ. વિધા.

૧+ થી સુઝાણ. ૧ ૨ સ. મ. બી.

૨. મુદરા ન સ સ ૧૬૭૬ મામલર—હીમાં.

આદિ—

મી કુરુષાણ નમી કું માણુ વચન વિદ્યાસ
સુદર્શન સિવસ વખાણી કું પું દુનક પાને ઘસ.

x

x

x

x

અતે—

સક્ત સોળ સિદ્ધાંતરે મામલર હી મચારિ

મી પાર્થનાથ વસાઉચી સીમે કામ હાપુ ઉદાર

૪૧

ને મારે વચિ નિરમણ તે પાને સંજ્ઞા કદિ,

મી ગુનવિનય સિવ કામ ભણુહ લાલવિનય નમે કદલોદિ.

૪૨

આ. ૬.

—સિ. મ. વીરજી પાનાથ મ. પ્રેમજી ૨-૧૪ મરી ખસે

પ્રત ૭

૭. વિદ્યાર સ. ૫ હી.

આદિ—૧૫મ પદ સદાચર નામ, જિમ મનવંચિત કામ,

અતે—ગુનવિનય સીસ લાલવિનય હશે મુખમયમ ઇતિથી લક્ષ્ય ૫

૪ વાસ્તવ્યાદુબસ સ. ૩૧ હીની.

અતે—

તપમચ્છનાથ મુંદરે, મી વિનયસેન સુરિતા,

સોદમ તિહા વામલારે મી કલ્યાણવિનય ઉપજા.

શ્રી કલ્યાણવિજય ઉવઝાયા સીસ, શુભવિજય પ્રણમે નિસિદ્ધીસ
લાલવિજય કહે ધણિ ધ્યાને રહી, બાહુબલિની પરિ મુગતે જઈરે ૩૧

—પત્ર ૨ શ્લો. ૩૦ દા ૨૩ લી., ૨-૧૬ મારી પાસે છેલ્લુ

પાનુ છે

૫ કયવત્તા ઋષિ સ. ૧૪ કડીની

અતે—

એ હવે વિર આવ્યા, સાતે સ્ત્રી જુઓ સાથે,

દીક્ષા લીધી તિહા સાચા શ્રી ગુર હાથે.

પાસે એકમન્ના કરમ સવે તિહા ટાલી,

કેવલ પામીને લહર્યે મુગત લટકાલી

લટકાલી તિણે મુગતજ પામી, તેનો દાન પ્રભાવે,

ઉતમના ગુણુ લેષ દેષ કર્યો સઝાય સુભભાવે

શુભવિજય પડિત પાય સેવી, લાલવિજે કહે પ્રાણી,

ભાવસહિત દીઓ દાન ભલીપરે, હીયડે ઉલટ આણી. ૧૪

(આમ દરેક કડી ૮ ટુકની છે) લિં શ્રી પુરખદિરે. ૩-૧૧

મારી પાસે છેલ્લુ ત્રીજું પાનુ છે.

કલ્યાણસાગરસૂરિ. (આ) જુઓ ન. ૪૪ પૃષ્ઠ ૪૭.

વીસ વિહરમાન સ્તોત્ર

પત્ર ૪ દા ૨૩ લી.

અગડદત્તરાસ (સ. ૧૬૪૯ થી ૧૭૧૮ સુધીમા.)

(અચ્ચગચ્ચના પાટ પર ૬૪ મા કલ્યાણસાગરસૂરિ થયા. લોલાડા
ગામે કોઠારી નાનિગની સ્ત્રી નામિલદેના કોડણુ નામે પુત્ર સં. ૧૬૩૩
મા જન્મ્યા સ. ૧૬૪૨ મા ધવલપુરે દીક્ષા લીધી. સં. ૧૬૪૯ માં
અમદાવાદમા આચાર્યપદ, સ. ૧૬૭૦ મા પાટણમા ગચ્છેશપદ પામ્યા.
તેમણે કચ્છદેશના અધિપતિને પ્રતિગ્રોધ આપી આહુડ-શિકાર મૃદાવ-

સિદ્ધાંત વાણી સરસ નાણી બાહર બાણી ભણીએ
બાવે ભવીનણુ કહે એમ કવિનણુ કન રેખીનુણીએ.

—સર્વૈરસ સચ્ચમ મંથામ ૭૫ પ્ર. ૬.

(૪૫૪) નદન મણિવાર શસ. વિષ.

૧+ બી સચ્ચામ. ૧ ૨ સ. મા. બી.

૨. મુદ્દાન સ સ ૧૬૭૬ મામતર—કીર્તી.

આદિ—

શી ગુરુપદપદ્મ નમી હું માણુ વચ્ચન વિશાસ,
મુદ્દાન સિમ્બ વખાણુકિ હું પું પુનઃ પારે હસ.

× × × ×

અતે—

સવત સેવણ સિસૌતારે મામતર કી મઝરિ

શી પદ્મનાથ પસાવિસઈ શીલે કામ કહ્યું ઉદાર ૪૧

ને મારે વણિ નિરમલા તે જામે સપ્ત દેવિ,

શી શુભવિનય સિમ્બ કમ કાલુક લાલવિનય નમેકરમેવિ. ૪૨

આ. ૬.

—વિ. મા. વીરજી પદ્મનાથ મા. પ્રમદ ૨-૧૪ મત્રી જસે

પ્રત ઉ

ક. વિચાર સ. ૧ કી.

આદિ—પ્રથમ પદ સહચર નામ, જિન મનવચ્ચિને કામ,

અતે—શુભવિનય સીસ લાલવિનય કહે સુવમામ ચતિવી લદઈ. ૫

૪ લક્ષ્મણાદુવસ સ. ૩૧ કીર્તી.

અતે—

તપમખ્યાપા મુદ્દરે શી વિનયસેન સુરિસ,

સેવન નિદા વાચાવરે શી કલ્યાણવિનય ઉવચવ.

શ્રી કલ્યાણવિજય ઉવઝાયા સીસ, શુભવિજય પ્રણમે નિસિદીસ
લાલવિજય કહે ધણિ ધ્યાને રહી, બાહુબલિની પરિ મુગતે જમરે. ૩૧

—પત્ર ૨ શ્લો. ૩૦ દા ૨૩ લીં, ૨-૧૬ મારી પાસે છેલ્લુ

પાનુ છે

પ કયવત્તા ઋષિ સ. ૧૪ કડીની

અતે—

એ હવે વિર આબ્યા, સાને સ્ત્રી જુઓ સાચે,

દીક્ષા લીધી તિહા સાન્ના શ્રી ગુર હાથે.

પાલે એકમન્ના કરમ સવે તિહા ટાલી,

કેવલ પામીને લહસ્યે મુગત લટકાલી

લટકાલી તિણે મુગતજ પામી, તેનો દાન પ્રભાવે,

ઉતમના ગુણુ લેછ દેછ કર્યો સઝાય સુભભાવે

શુભવિજય પડિત પાય સેવી, લાલવિજે કહે પ્રાણી,

ભાનસહિત દીઓ દાન ભલીપરે, હીયડે ઉલટ આણી. ૧૪

(આમ દરેક કડી ૮ ટુકની છે) લિં શ્રી પુરખદિરે. ૩-૧૧

મારી પાસે છેલ્લું ત્રીજું પાનુ છે.

કલ્યાણસાગરસૂરિ. (આં) જુઓ ન. ૪૪ પૃષ્ઠ ૪૭.

વીસ વિહરમાન સ્તોત્ર

પત્ર ૪ દા ૨૩ લી.

અગડદત્તરાસ (સ. ૧૬૪૫ થી ૧૭૧૮ સુધીમા)

(અચલગચ્છના પાટ પર ૬૪ મા કલ્યાણસાગરસૂરિ થયા. લોલાડા
ગામે કોઠારી નાનિગની સ્ત્રી નામિલદેના કોડણુ નામે પુત્ર સં. ૧૬૩૩
મા જન્મ્યા સ. ૧૬૪૨ મા ધવલપુરે દીક્ષા લીધી. સં. ૧૬૪૯ મા
અમદાવાદમા આચાર્યપદ, સ ૧૬૭૦ મા પાટણમા ગચ્છેશપદ પામ્યા.
તેમણે કચ્છદેશના અધિપતિને પ્રતિબોધ આપી આહોડ-શિકાર મૃકાવ-

રાખે. તેમના ઉપદેશથી નવાનગરમાં સ ૧૬૭૧ માં લાલન અને
 એસજી રાક્ષિના દા. વર્ધમાન પરમસીએ નવલાખ મહમુદી ખર્ચી
 એક મેટા જિનગ્રાસા કરાવી તેમાં ૬૧ મેટાં જિન બરાબાં તથા
 ૪૪૧ બીજા જિન બરાબાં તેમજ તે શેડે સમુજાપર એક મેટુ જિ
 નાવજ કરાવ્યું ને બીજા સાત દેરાસરની ત્યાં રતિયા કરાવી. વગી સ
 ૧૬૭૫ ના વૈશાખ સુદ ૮ રવિએ નવાનગરવાસી એસજી રાક્ષિના
 નામગ્રાએવના દા રામસીએ ૫૫૧ જિનજિન બરાબાં એક મેટુ જાવન
 જિનાસજગુ કૈવ કરાવ્યું તેની રતિયામાં આ જાવજર્ ૬૫૫ તે સમ
 સીએ એક દેરાસર ઉપર નવ લાખ મહમુદી ખર્ચી અને બીજા મેટાં
 ૨૧ પ્રાસાદ કરાખ્યા તેનીપર ૮૪ લાખ ફરી ખર્ચી આ જાવજર્
 જામરામાં એમાસું હત્યા ત્યાં એમના ઉપદેશથી કોનજી અને સોન
 પર્મે ધવું પન સાતથેત્ર વાવર્જ—ઓ સમતલિખરજીએ સમે કમચે ને
 જગા ફરી સ ૧૬૭૧ આ જાવજર્ સ ૧૭૧૮ માં જુજામાં ૮૫
 વર્કની ઉમરે સ્વર્ગસ્થ થયા. વધુ શાહત મેટી પદાલિખા તેમજ તેમ
 નાપર ઉવજામરે રાસ સ ૧૮ ૨ માર્ચેએ પ્રગટ થયે છે તેમણે લેઈ
 લુ. પ. ૪૭-૫૨ કમ્પાસાગર આમેસ છે તેમ આ જાવજર્માં
 લેવા પડે તેથી અને જૂહો નગર નથી આપ્યો.

૨૪૧ ઉદયમંદિર (જા. કમ્પાસાગરજી-પુલ્કમંદિર જિ.)

(૪૫૫) પુલ્કમંદિર આખ્યાન સ ૧૬૭૫ મ. પુ. ૧૩ સોમ.
 સેરગપુરમાં

આતે—

સજ્જ સેસજીએઆતે પે, કલ્પિત મસ મજારિ
 સા તેસ જાતિ ઉજીરે સોમ સુતન ભયે વારે.
 વિધિયા મજીરે રાજગોરે, સેજે નિર્મલ નાથુરે
 કિન્દિન મહિયા દીજતોરે, જિન ઉદ્યાપજે વાંજુરે.

કલ્યાણસાથર સૂરીસરે, સકલકલા ગુણ કામરે,
 નાનિગનદન સુદરે, મોહન (કાણુ) શ્રીગુર નામરે. ૧૨
 તાસ પક્ષ પડિતવરે, પુન્યમદિર મુનિરાયરે,
 વિનષ્ઠ તેહના વીનવેરે, ઉદયમદિર ધરી સાયરે ૧૩
 રાસ રમ્યો ખતે કરીરે, મેરવાટપુર માહિરે,
 નરનારી જે સાબલેરે, તસ હોઈ અધિક ઉઠાહિરે ૧૪

—સકલપડિત શિરોરત્ન સૂભામિનીભાલસ્થિતોપમાન પડિતોત્તમ.
 શ્રી ૨૧ શ્રી લખિષવિનય ગણિ શિષ્ય સકલગણિગનેદ્રગણિ સુદર-
 વિનય ભાઈશ્રી ૫ શ્રી શાતિવિનય ગણિ લિખિત મુનિશ્રી નેમવિનય.
 વાચનાથે લિખિત પુસ્તક શ્રી શાતલપુર નગરે (પત્ર ૭ પ્ર. કા.)

૨૩૨ ધર્મકીર્તિ (અં ધર્મનિધાન શિ.

(૪૫૬) નેમિરાસ સ ૧૬૭૫ ફા શુ. ૫ રવિ

આદિ— હુ બલિહારી જાદવા એહની ઢાલ

સરમતિ માતા મુઝ બણી, દેજે અવિરલ યુદ્ધિ વિસાલકિ,
 નેમિ તણા ગુણ ચિત્ત ધરી, પબણુ રંગઈ અતિહિં રસાલ કિ ૧
 મીલસિરોમણિ નેમિજી, ગાઘસુ હું જિણુવર મુખકારકિ,
 સીલ સુજસ જગિ વિન્તર્યંહ, જાદવકુલનહ એ સિણુગારકિ સીલ ૨

*

*

*

✽

અતે—

ખરતરગણિ ગુર ગુણનિલહ, જુગપ્રધાન જિણુચદ મુણિંદ કિ,
 પાઠક ધરમનિધાનજી, ધરમકીરતિ મનિ ધરિઅ આણુદકિ ૭૦
 સોલહસયપચહુત્તરઈ ફાગુણ સુદિ પચમિ રવિવારકિ,
 રાસ ભણ્યહ જિણુવર તણુહ, સયલ સઘનઈ મગલકારકિ. સી ૭૧

—૩-૧૫ સે લા. ન ૨૨૩૩

૨૩૮ વિવેકવિજય (ત. હીરવિજયસૂત્રિ-ઠદિવિજય-
અતુરવિજય શિ.)

(૪૫૭) રિપુમર્દન રાસ. ૧૬૭૫ (૧) વ્યાસવીર્યા
આદિ—

ધનવંશુર વરપાસ જિજ્ઞ, હું પ્રવરું તમ પાસ
વામાનહા નામથી, પરમ પાત્રુ મુખદાસ,
સરસતિ ભગવતિ આપણે, મુગ્ધર્થ મુદ્ધિ પ્રદાસ
કાવિહસ જિન મામ તિન, તિન પો વન્નસિવાસ.

* + * *

અતે—

હસ આવે આવેરે સહીઓ ઉપસરે આવે એ દેસી.

જાણ જાણરે ઉપમનાં કુણુ અથા, મુખસપ્રેતિ બહુ જાણરે
ઉપમનાં કુણુ મુણુરે બહુરે તસ થર ઠદિ સવાસરે,
હન સીત તપ જાણનાં કહીઈ એ જાનનાં સહી આવેરે,
એ આવેથી અધિકે જલે સીત વેગે મુખસરે,
સીત જાણુ રિપુમર્દન રાસ તે તસ ધિલિ સવાસરે
હમ જાણુને સજન પાણે પ્રાણી દુમે સહુ ઠેકરે,
સીતવરેકમાલાથી લીધે, એકનો સહી અધિકરે,
પદિત સેઈ સોઈની કરમે, એ હોને જોવા જગર
નેહવી મુદ્ધિ તેહવી અતુરઈ આવે તેહવી વાંધારે
રક જાણે હું ધનવત સજાણે, તે સવિ મથા જાણુરે,
અધિકુ જોણુ ને મેં જાણુ, તે મુગ્ધ મિત્તન દુહરે,
એક ખાને હી એકમે, એકને રાસ મણુ જાણુસરે,
સતરસકસ સુજરાતી સોહાવઈ જાણુ જાણુસરે,
જામ વ્યાસવી અતિ મણુ સાઈ પરમી લેક દુતારે.

૧

૧

ગ. ૨

૩

૪

૫

૬

૭

સંભવનાથ તણેં પરસાદે, ચોપધ સરસજ કીધીરે,
 શ્રી જિનનો દીદાર લહીને મુઝ મનવહિન સિદ્ધિરે, ૮
 સંવત ચૈકસૈલાદિક રાગા, જ્ઞાની નામ ધરીજેરે,
 માસ વ્યંક અન્તુઆલીતિય સીવા, વાર ભલો ભૂગુ લીજેરે, ૧૦
 સકલ ભદ્રારક અનોપમ સોહે શ્રી હીરવિજય સૂરીરાયારે,
 અકબરને બોધ દધને, શ્રી જિનધર્મ પતાયારે ૧૧
 તાસરે મીસ અતિ ધણુ રૂડા, ઋદ્ધિવિજય સુખકારે,
 તાસરે મીસ પડિત ગુણુભરીઆ, અતુરવિજય શિષ્ય સારરે, ૧૨
 રાગ ધનાસી ઢાલ સતાવીસ, ત્રિપુમર્દન ગુણુ ગાયારે,
 વિવેકવિજય કહે સુણુતા સહુને, આણુદઋદ્ધિ સવાયારે. ૧૩

—૧૮-૧૫ અથમાન ૭૦૦ નં ૩૭ દા ૨૫ લીં.

૨૩૪ જયસોમ (ખ. પ્રમાંદમાણિક્ય ગણિ શિ)

(૪૫૮) ભાવના સધિ સ ૧૬૭૮ વીકાનેરમા.

આદિ—

આદીસર જિજ્ઞુવર તણા, પદપકજ પણુમેવિ,
 પમણિશુ બારહભાવના, સાનધિ કરિ શ્રુતદેવિ ૧
 દાન દયા જપતપ ક્રિયા, ભાવ પખર્ધ અપ્રમાણુ,
 લૂણુ વિણા જિમ રસવતી, એ શ્રી જિનવરવાણિ ૨
 દાન શીલ તપ દોહિલા, કરતા દસમકાલિ,
 ભાવના ભાવઉ ભવિકજન, પુણ્યસરોવરપાલિ. ૩
 અનિલપણુઉ અચરણુપણુઉ, ભવસરૂપ એકત્વ,
 અન્યથઉ વલિ અશુચિપણુ, આત્રવ સવરતત્ત્વ. ૪
 નવમી નિર્દોર ભાવના, ધર્મ સુરલોક સમાવ,
 બોધિ દુલભ પરમવ દસી, બારહ ભાવન ભાવિ. ૫

૦૩૩ વિવેકવિજય (ત. હીરવિજયસુરિ-શ્રદ્ધિવિજય-
ચતુરવિજય શિ.)

(૪૫૭) રિપુમર્દન સુસ. ૧૬૦૫ (૧) વાવણીમાં
આદિ—

થબજુર વરણસ મિલુ, હું પ્રજુમું તમ પાપ

વામનન નામથી પરમ પામું સુખસલ.

૧

સુસ્મૃતિ ભમવતિ આપણે પ્રજ્ઞાઈ શુદ્ધિ પ્રધસ,

કાશિવસ નિમ માપ નિમ નિમ રો વચ્ચવિલાસ.

* + * *

અતે—

ઘણ અણે આણે સદીએ ઘણસે આણે એ રહી.

મધ્ય મધ્યે ઉગમના મુલુ અથા, સુખસંધનિ જનુ પધારે

ઉગમના મુલુ સુખમ ભજુમે તમ પર શ્રદ્ધિ સધાધારે.

૧

ઘન મીઠ તમ અવના કીર્તિ એ જગમાં સદી આરે.

એ આરેથી અધિયો ભલો, મીઠ વડે સુખાધારે.

અ. ૨

શીવ પામું રિપુમર્દન રાજ, તો તમ શિદ્ધિ સધાધારે

રામ ભજુમે સગમ પામ પ્રજ્ઞાઈ તમે હું રહારે.

૩

સીતારેવમથથી લીધે, એલો મરી અધિધારે.

પાનિ મર્ધ મારીને ઠરો, એ દોરે બોધ ભદાર

૪

તેલની જુદી તેલની જુદાઈ આરે તેલની વંજી

રા. તનું હું પતનન સગમ, તે મરિ મંથા ભજુમે

અધિયો એણુ જે મેં અધ્યુ તે મુલ નિમ્બા દુકારે

૫

એા પામે મી બેઠાં, એલો રામ જનુ અધુધારે.

૬

મનરમ મુખાળી મુલતી પાળુ આરે મારે

જમ વાવણી અદિ જનુ આ. પામી આ ઘરારે.

૭

ગુરુ સુખથી ભણ્યો જોહવઉ, તેહવઉ રચ્યો નહી કાઠ નવઉ.
 એ સખધ સદા સુખકાર, ભણુતા સુણુતા જયજયકાર ૪૪
 સંવત સોલછહત્તરઈ સાર, આવણુ વદિ ષષ્ઠિ ગુરુનાર,
 દશપુર નવકણુ ખાસ પસાય, રચ્યો ચરિત્ર સખધ સુખદાય. ૪૫
 વિજયગણિ ગુણુસૂરિ સૂરીદ, જશ દરસણુ હુધ પરમાણુદ,
 શ્રી મુનિ દેવરાજ સુખકદ, તાસ શિષ્ય મલિદાસ મુનીદ ૪૫
 તસ પદપકજ સેવક સદા મનોહરદાસ કહઈ મુનિ મુદા,
 જા મદિર અવની ચિર રહઈ, તા લગિ એ ચરિત્ર ગહગહઈ. ૪૬
 રાય જસોધરતણો ચરિત્ર, સામલતા હુધ પુણ્ય પવિત્ર,
 એ ચરિત્ર નરનારી ભણુઈ, નેહનઈ લિલ્લમી ધર આગણુઈ. ૪૭
 —સ ૧૬૮૫ વરષે આસાઢ સુદિ ૯ રવિવારે લિખિત રામપુરા
 મધ્યે ૩૧-૧૨ સે લા વડોદરા ન ૨૨૧૪

૨૩૬ જ્ઞાનમેરૂ (ખ૦ સાધુકીર્તિ-હેમસૂરિ શિ.)

(૪૬૦) ગુણુકરંડ ગુણુવલી સ. ૧૬૭૬ આસો શુ ૧૩ વિગયપુરીમા.

આદિ—

રાગ અસાવરી

પ્રણમુ ચોવીસે જિનપાય, વાલી ભાવિ વદુ ગુરુ પાય
 પુન્યતણા ફલ કહિસુ હેવ, સાનિધિ કર્યો શ્રી શ્રુતદેવ ૧
 પુન્યધ ધણા કણુ કંચણુ રિધ્ય, પુન્યઈ પામીજિ સર્વ સિધ્ય,
 પુન્યઈ ઇઠ મિલિ સયોગ, પુન્યઈ હોધ મનવચિત ભોગ. ૨

*

*

*

*

અ તે—

૧૬ મી ઢાલ ધન્યાસીરાગ.

x

x

x

x

સવત્ સોલ છોતિરઈ પ્રથમ મેહધ આસો માસ,
 વિગયપુર તેરસ્ય દિનઈ, સધ અનુમતિ ઉલ્લાસ

અતે—

દશ.

ધણિપરિ બાદર બાપન નાણી, બાણુ જિનદતણી મનિ બાણી,
 આદનિસિ એક પરત મનાદિ, તે શ્રી જિનવરધર્મ આસદર્ ૭૦
 રસનારિધિ રસ સુદસ વરસર્ વીધનવરિ નવરિખન હરસર્
 શ્રી જિનવંદસરિ ગુરુગણ એક વિષય ભવવદ્ દિતકામ. ૭૧
 પ્રમેદભણિઃ મણિ સુદસર સીસ, મણિ ભવસોમ હદ્ય મુનગીસ.
 આદિસર મુરતર સુપસાદ એક ભણુતાં સરિ મુવ આદર્ ૭૨

—૪-૧૧ ૬. આ. (મૂલી પ્રસે ૭)

૨૩૫ મનોહરદાસ (વિજયજગજી શુભસૂરિ-દેવરાજ
 -મણિદાસ ધિ)

(૪૫૬) મનોહર અરિતસ. ૧૬૭૬ મત્તમ વર ૬ ગુરુદત્તપુર (મસ્તેર)માં

આદિ—

વર

મગમ જિવુર મગમ જિવુર નાનિરખદ,
 મરદેખા ઉવત્ત સ્વાધુ કોડિ દેવ નસ સેવ સારવ
 હોં વ્રજ સેવક સદા અશ્વિન વિખા સવ દુરિ વારણ
 શ્રી શાળીધર શાંતિધર ખાસ જિવુદ દ્વાથ,
 તસ વરપાળ નમવિ કરિ, અરિત રવિસ મુવિસાથ, ૧
 વીર જિનવર વીર જિનવર પ્રણમિ વદુ બાવ,
 સ્વાસનવતિ જિનવર નવો દીક્ષા મુનરણ નિરંતર,
 અકિતભાવ નિખર સદા, નમઈ અદ્વાયેદ મણુપર,
 પુદરીક ધ્યાયમ યુગ, નમીઈ સંભવુવિદ.
 રાવ જગદેવ અરિત વર, પમણિસ પદમાવુદ. ૨

*

*

*

*

અતે—

શ્રી જિન વીર કદિલ સંખધ ધ્યાતમ આમસિ એક પ્રાપ્ત,
 દિસ્યા તણ દ્યા આદર, જિન ભણસાવર દેવો તણ

ગુરુ મુખથી જાણ્યો નેહવડ, તેહવડ રચ્યો નહી કાષ નવડ.
 એ સખધ સદા મુખકાર, ભણુતા મુણુતા જયજયકાર. ૪૪
 સંવત સોલછહત્તરઈ સાર, આપણુ વદિ પદિ ગુરુનાર,
 દશપુર નવકણુ પાસ પમાય, રચ્યો ચરિત્ર સખધ મુખદાય. ૪૫
 વિજયગણિ ગુણુસૂરિ સૂરિદ, જશ દરસણુ હુધ પરમાણુદ,
 શ્રી મુનિ દેવરાજ મુખકદ, તાસ શિષ્ય મહિદાસ મુનીદ. ૪૫
 તસ પદપકજ મેવક સદા. મનોહરદાસ કહઈ મુનિ મુદા,
 જા મદિર અવની ધિર રહઈ, તા લગિ એ ચરિત્ર ગહગહઈ ૪૬
 રાય જસોધરતણો ચરિત્ર, સામક્ષતા હુધ પુણ્ય પવિત્ર,
 એ ચરિત્ર નરનારી ભણુઈ, તેહનઈ લિલ્લમી ધર આગણુઈ ૪૭
 —સ ૧૬૮૫ વરષે આસાઠ સુદિ ૯ રવિવારે લિખિત રામપુરા
 મધ્યે ૩૧-૧૨ એ લા વડોદરા ન ૨૨૧૪

૨૩૬ જ્ઞાનમેરૂ (ખ૦ સાધુકીર્તિ-હેમસૂરિ શિ.)

(૪૬૦) ગુણુકરંડ ગુણાવલી સ. ૧૬૭૬ આસો શુ ૧૩ વિગયપુરીમા.

આદિ—

રાગ અસાવરી

પ્રણમુ ચોવીસે જિનપાય, વાલી ભાવિ વદુ ગુરુ પાય
 પુન્યતણા ફલ કહિસુ હેવ, સાનિધિ કર્યો શ્રી શ્રુતદેવ ૧
 પુન્યઈ ધણા કણુ કચણુ રિધ્ય, પુન્યઈ પામીજિ સર્વ સિધ્ય,
 પુન્યઈ છક મિલિ સયોગ, પુન્યઈ હોઈ મનવહિત ભોગ. ૨

*

*

*

*

અ તે—

૧૬ મી લાલ ધન્યામીરાગ.

x

x

x

x

સવત્ર સોલ છોતિરઈ પ્રથમ મેહઈ આસો માસ,
 વિગયપુર તેરમ્ય દિનઈ, સધ અનુમતિ ઉલ્લાસ

શ્રી ખરતરગચ્છ નામક ભણા, શ્રી જિનરાજ સરોહ,
 શ્રી જિનભદ્ર સાળી વણ, જિહાં વાવણ મુણીહ. ૧૮૩
 શ્રી સાધુકમલિ પાઠકવર, નાણુ ચરણુ ભઠાર,
 શ્રી હેમચરિ વાચક વર તાણુ વિનય ગુણધાર ૧૮૪
 તસ પપ પઠન સેવક જ્ઞાનમેર કલિ એમ
 હણ પન્થસી સોજામી, સુણુત્યં હોણા સવ પેમ. ૧૮૫
 પડ ત્રીજઈ તપ ગુણુ હણા મુણીમે ભાજ્યા ભાવતિ,
 રિધિ વૃધિ સપક સવે મનવન્નિત બાવતિ. ૧૮૬

—તૃતીયમંડે તપોધિમરે ગુણુકરક ગુણુવણી અધિકાર—સ ૧૦૨

પે. મુ. ૫ શૃંગી શિ. ૮-૧૩ (વિ. ૫) પાનાં ૬-અમ.

—પદ્મિત અન્નરૂપ લિપિત સવત ૧૭૧૧ વર્ષે દુભભણ શ્રી
 ભણે (૨) અઢાઢા દુર્મ મળે કિલત ૫-૧૭ ને એ. ન ૧૧૩૬

૨૩૭ મતિસાગર—(આગમ ગચ્છ ગુણમેહ શિ)

(૪૧૧) સમલિણી-હાસબંધે સ ૧૬૭૫ પેલ માસ.

આદિ—

અરિકવાલિ પત્ર ને વરમેણી પ્રથમ,
 નમુ નિરજન મિલસુ, માણુ અવિચલ મન. ૧
 હરમીરનિવાસિની સરસતિ સમર્પ મન
 તાસ અરણુ ભાજઈ નમી, કઈ કવિત ઉન્નમકિ ૨
 સમ્પાર પદ્યકન વણી, વાંદુ ભાવ સહીત;
 તાસ તણે મુખસાદેસે વાપે અવિચલ મતિ. ૩
 એક મનાં આરણીઈ શ્રી ઉદયરણુ સરોહ,
 તસ પદ્યોપર દોષતો અગમ ગચ્છ દોષુદ. ૪
 શ્રી સૌભાગ્યસુદર સરિની અનુમતિ લહી ઉન્નમસિ.
 શ્રી સુમેહણી મરનુ, રાસ રસુ સુપ્રમસ. ૫

પહેલુ દ્વાર ચઉત્રીસ જે, અનુક્રમે કહું વિચારિ,
સાવધાન સહુ કો સુણો, ખોલુ સૂત્ર અનુસાર.

૬

*

*

*

*

અતે—

આગમ ગણિ મુનિવર મુગુટ, શ્રી ઉદયરયણ સૂરિરાય,

શ્રી સોભાગસુદર સૂરિગર, ધધુકીઆ કહિવાય

૪૩

તસુ પરિવારધ ગહગદધ પડિત શ્રી ગુણમેર,

સકલ કલાધ દીપતા, મહિમા જસ ભડમેર.

૪૪

તાસુ સીસ ભાવિર્ધ કરી, રચિઓ રાસ સુવિચાર,

સવત સોલ પચોત્તરધ, પોપ માસ ઉદાર.

૪૫

પહિલુ અક્ષર મન તણુ, બીજઓ યતિનું બાણિ,

મનસા ત્રાગુ આણુયો, ચુચર્ધ વધરાગ આણિ

૪૬

વધરાગરનુ પંચમુ, એહજિ કવિના નામ,

શ્રી જીરાઉલિમડણુ, કર તેહનધ પ્રણામ

૪૭

—ઉપાધ્યાય શ્રી રતનસાગર ગણિ શિષ્ય પદમસાગર ગણિ શિષ્ય
ધિર્મસાગર પઠનાર્થ. (ચેનસાગર ભ ઉદયપુર)

—સ ૧૮૭૭ ના વર્ષે માહ સુદિ ૧૫ દિને જૂગુવાસરે નૃતીય
પ્રહરે શ્રી પાલણુપુર નયરે શ્રી પાલવીયા પાર્શ્વનાથજી પ્રસાદાનુ લિખિત
અથાગ્રથ ૮૨૩ શ્લોક-૨૮-૧૨ પ્ર કા ન ૯૯૨

—~~અક્ષર~~—

૨૩૮ ગુણસાગર સૂરિ (વિજયગચ્છ-વિજય ઋષિ-ધર્મ-
દાસ-ખેમજી-પદ્મસાગર સૂરિ શિ.)

(૪૬૨) ઢાલસાગર સ ૧૬૭૬ શ્રાવણ સુ ૩ સોમ કુદેટેશ્વર ગામમા.

આદિ—

શ્રી જિન આદિ જિનેશ્વર, આદિતણો દાતાર,

યુગલા ધર્મ નિવારણો, વરતાવણુ વિવહાર

૧

- શાપિ સમસ મુખદામકો, શાંતિદારણ સસાર,
અરતિ અસુખ દુખ આપણ મારિ નિવારણહાર ૨
- નેમિનાથ મતિ નિરમલી, અનમન મારણ દેવ,
જાણ અવધારી પ્રભુ, મુરનર સારથિ સેવ. ૩
- પારસ પારસ સારિખડે, મુખ સપેતિ હાથાર,
મુદેખદલ યજ્ઞેશ્વર, નામિ સદા જાણાર ૪
- વીરનાથિ ત્રિમુખતિશે, મુખમણિનુ બહાર,
વીરહર મહાવીર, શાસનને સિંહુમહાર ૫
- કાલ અવીરજી ને દુષ્ટ, વર્તમાન જિન ઈસિ
દેવહાર ને સરખના, અરણ નરુ નિસરીસ. ૬
- ગણહર ઐતમ મુલુનિશે, લખિયાન મુલિયાર
ખારઈ સહરિ તિરેતારો, દીપિ જેણિ આહાર ૭
- કામલુ ઈ શબ્દથી, વસાઈ તાર મુરદાસ,
મમઈ જુ મણિ વિવામણી, ઐતમ સ્થામિ દાસ ૮
- દેસિ દેસેતાર મં બાઈ, મુરિય લોચ અવાણ,
ધરિ બધાં હરિ પોરસો ઐતમ દેસા ધ્યાન. ૯
- અણણી અણણુતા, સારદાગત પ્રણામ,
કરિ માણ મતિ નિમીથી, જિન ખણુ કવિ નામ. ૧૦
- કવિવાણી વાર કહી જસ વહી તું માન
વડ વડા વિષુ જેણજે, મુરિયાઈ કહાય. ૧૧
- ખડે મુલુઈ મતિ આગળા, રાજસભા સનમાન,
લહઈ નિવાળા તાહરા, મોટિય ગેર સમાન. ૧૨
- મત મળા કરિ સાંભરે, સેવકની અરવાસ,
સિમ કરિ જિન ખુલ્લો સદી, માહરા ખની અણ. ૧૩
- એ નીમણ આવાળણી, શાનિયુ આતા નાહિ,
એ જાનણ પ્રગટ કરઈ બેઠ જિણાં મોહિ. ૧૪

ગુરુ કારીગર સારિખા, ટાકી વચન વિચાર,	
પાથરથી પ્રતિમા કીયા, પૂજા લલ્લ અપાર.	૧૫
અધકાર અજ્ઞાનતા, જ્ઞાન શલાર્ધ સાર,	
ફેરિ કીયા જગિ દેખતા, ધનિ ગુરુના ઉપગાર.	૧૬
તીર્થંકર ગણુધર સહ, સારદ સગુરુ સકામ,	
સહ મિલી મુઝ આપિયો, કાવ્ય કલા અભિરામ.	૧૭
ઉત્પત્તિ શ્રી હરિવશની હલધર કૃષ્ણનરેશ,	
નેમ મદનયુગ પાંડવો, ચરિત બહુ સુવિશેષ.	૧૮
યાદવ કયા સોહામણી, જે સુલિસી નરનારિ,	
તીર્થનો દ્વલ પામસે, નહિ સદેહ લગાર.	૧૯

x

x

x

x

અ તે—

ગરુડ સ્વચ્છ પ્રણામસૂરે, વિજયવંત વિશેષ	
શ્રી વિજયગરુડ રાજ્યા, કાઠ દીપેરે ગુરુધર્મ નરેસ.	કિ ૧૯
વિજયઋષિ વિદ્યામહારે, ધર્મદાસ મુનીશ	
ક્ષિમાસાગર ખેમજી, કાઠ જેહનીરે જગમાહિ જગીસ.	૨૦
પદ્મમાગર સૂરિજીરે, સુજસ જસુ ભરપૂર,	
પાય પ્રણમી પ્રભૂતણા કાઠ, પમજેરે ગુણસાગર સૂરિકિ.	૨૧
સંવત્સર સોલ છહોતરીરે માસ શ્રાવણ સુદિ	
તિજ સોમ સમુત્તરા, કાઠ વાસરકે વાર અવિરૂદ્ધ.	૨૨
કુર્કટેશ્વર નગરમારે, પાસ સામી પસાય	
અધને ઉચ્છ્રકપણુક કાઠ રચિયોરે મે ચરિત સુભાય કે.	૨૩
દાસસાગર નામશ્રી, હરિવશનો વિસ્તાર,	
શુદ્ધ ભાવે માબતે, કાઠ પામેરે સુખ સપતિસાર કે.	૨૪
એકસો એકાવતેરે, દાસનો સોમાગ,	
આદિતો આસાવરી, કાઠ અતેરે ધન્યાસી રાગ કે,	૨૫

જન હાજિ મિરિ મેરણે સમલ જિતવર ^{સદી} સદી. જેન ગુર્જર કલિ
તમ હાજિ હરિવર એ, કંઈ વાળોરે બિર વિ સસાર,

અસ.

મી હરિવર અપો સુનસ પાપો, ગાનગુહિ ગાસનો ^{ગુરુસુધર.}
પાપ ગાદો અપો નાદો, પુન્ય આપો આસનો
કેત પુત્ર કવન કમલા પદમ સુલુત સોહામણો,
પૂજ્યમી ગુરુસરિ જાપે સધરજ વધામણો.

—સાલસાગર હરિવર પ્રભાષે નવમો અધિકાર—અશ્વમેધ યો. ૧૭૫૦
સિ. ૧૭૬૮ માધવમસ્યાતમ માસે પુર્ણિમા ગુરુ ભાવવ્યાખ્યાને સિ

—શિખિન યુનિ સમજાવેલું—પદાર્થ સધરી શી નાનક તલુપ
સ શી કીરતન તરખાઈ અનેક ધર્મગુણન કાઈ સંધવણિ મનરમદે
મીસ્તુ, કમલમસ્તુ, લેખક પાદશયો, શુભ સુવર્ણા. ૧ ૧-૧૬ અનત

—સતિમી સાલસાગર હરિવર પ્રભાષે નવમો અધિકાર સપૂલ સ
૧૭૨૬ કલિક સિત ૧૩ કિને ગુરુવારે ૫ શી ૫ વિભવકલપમણિ સિ
મણિ સદ્વિકાસેન શિખિવા પ્રતિરિવ રવિરાખ યુનિ રમવિકલપ વાચ
નાથે ૮-૧૮ યો જ ૧ મ

—સ ૧૮૮૪ ના આસો શુદ્ધિ ૨ શુભવર્ષે સિદ્ધિ જા. એરણ
સપાલ સીવ જા પ્રેમણ તા જા કીરાતવણ મી જેતપૂર મધી રસ
પુરો હાપો છે પા ૧ ૭-૧૪ મારી પાસે આ અધૂરી કા છે
સિવજી મીજી ને યો છે પલુ તેપલુ અધૂરી છે

(૪૬૩) કૃતપુણ્ય (કવચના) રાસ સ ૧૯૭૧
અસે— ૨ મી હાલ.

જન મુણો વધરામીકણ નેદો નહન થાપિ
ધરતી અરિ ના સાતમણ એ ધન ગદુસજી આપિ.
વધમાન જિન હાપિ લીધો, કમલનાઈ મનમર,
પદમાઈ ગાન ગાઈ પામીકણ અવધાર.

ગુરુ કારીગર સારિખા નીસમીજી, દાન દીયાથી જોઇ,
પાથરથી પ્રતિમા ય સૂરિજીરે, સુધરઇ છર્ષ ભવ દોષ. મં ૩૦
અધકાર અજ્ઞાન પત્ર વગરની પ્રત મારી પાસે છે ૮-૧૫ આમાં
ફેરિ કીયા જી સવત નથી છેલ્લો કવચ ઉડાડી દીધો લાગે છે બીજી
તીર્થકર ૭૧ ૧૮૫૬ ની છે, રત્ન ચ, ૩, લીં
સતનાથ છદ.

મતિજિનવિનતિરૂપ સ્તંભ ૧૭૪ જે પ્ર

૨૩૯ મતિસાર (ખં જિનસિંહસૂરિ શિ.)
(૪૬૪)+ શાલિભદ્રમુનિ ચતુષ્પદિકા (રાસ) સ. ૧૬૭૮
આસો વદ ૬

આદિ—

દૂહા

સાસણનાયક સમરીયધ, વર્દમાન જિનચદ	૧
અલિય વિધન ફરઈ હરઈ, આપઇ પરમાણુદ	૧
સદ્ગો જિનવર સારિખા, પિણુ તીરથધણી વિશેષ,	૨
પરણીજઇ તે ગામ્યૈ, લોકનીતિ સપેષિ	૨
દાનશીલ તપ ભાવના, શિવપુર મારગ આર,	૩
સરિખા છર્ષ તોપિણુ ધહા, દાનતણુક અધિકાર.	૩
૧ શાલિભદ્ર સુખસપદા, પામે દાનપસાય	૪
૨ તામુ ચરિત વપાણુતા, પાનિક ફરે પુલાય.	૪
૩ તિ તાસ પ્રસંગે જે થઇ, ધન્નાનો પણુ વાત,	૫
૪ કુઈ સાવધાન થઇ મામલો, મન કરતો વ્યાવાત.	૫
મધેન *	*

ઢાલસા

શુદ્ધ ભરેત કહિવા મન તરસ્યે, તિણુ એ ઉદમ ભાળ્યો હરખેજી
એકસો ફસત અઠહત્તર વરમ્યે, આસ વદિ છર્ષ દિવસ્યજી

આદિતો

—શાલિભદ્ર ધન્નો રિપરાસ. ૮

શ્રી જિનસિદ્ધસુત્રિ સીસ મતિસારે બ્રહ્મવૃક્ષિ ઉપમારેછ
 શ્રી જિનરાજવચન અનુસારખ અસ્તિ ક્ષેત્ર સુવિચારછ ૧૪
 ધર્મચરિ સાધુતણા મુણ માવે ને ભવિન મન ભાવેછ
 અગ્નિય વિધાન તસ દુરિ પચારે મનવર્ણિન સુખ પાવેછ ૧
 એક સમયે ભવિક ને ભણુતરે, એકમના સામક્ષિએછ
 દુખદોષમ સખ દુરિ અમરે, મનવર્ણિત દુઃસ લક્ષિતરેછ ૧૭

—સર્વગ્રામા ૧૨૬ જે એ. ન. ૧ ૫૬ પાના ૨૬ મુ. તિ,
 ૨૧-૧૭ લી, પાના ૨૭ ૫. ૬. ૫. ૧ ૫૫, ૫૫. ૫૫.

—સ ૧૭૨૨ વત્સે આવણ વર્ષ ૧૭ કિ સિખિત ૩. લા.
 કમલવિજય મુનિ પાસેની

—સ ૧૭૪૬ આશ્વિ સુદ ૭ કિ સિ ૫ વેળાવિજયેન, શ્રી-
 મહામાયે પાન-પ્રસાદાન ૧૫-૧૫ આ. ૬

—સ ૧૭૬૨ કાર્તિક સુદ ૫ મુ. પુન્યપુર નગરે ૫ શ્રી કેસ-
 રસામરછ તિ. વસંતસામર તિ. મનોહરસામરેછ પ્રિયિત પ્ર. ૬.

—કર્મીશ્રી સાવિત્ર મહામુની અરિયાં બેઠિલ્લસીમાવતસીમામન
 નિસ્સમન મહિમાનિધાન નિવિમાનવૈભવિયાન સાવધાન પ્રજ્ઞાન વિદ્વન્મન
 દસિકવધાન મિત્ર અર્થવિધાસમાન શ્રી લુગ્ગવર્ણિયોદ્દેશ્ય પ્રતિષ્ઠા
 વિધાન લખ્યમાન ગુમરમાન શ્રી જિનરાજસુત્રિનિ રત્નપ્રાચે સાધણ
 હાણ્ય સ્વચ્છુરભવનયા અર્ધક મિર નધાન પ્રિ. સ. ૧૮૧૮ વર્ષે
 શાકે ૧૫૮૪ પ્રવતમાને અષ્ટે સુદિ ૧ રત્નપ્રસારે વજ્રેક નમર મધે
 શ્રી સતિનિન વસત્તવા સકલ પદિત પ્રવર પદિત શ્રી પુન્યવિજય તિ.
 રત્નવિજય મણિ તિ. વાલવિજયેન ૧૫-૧૫ ગરીયપર મ

* આ કૃતિ જિનરાજસુત્રિએ રચી એમ આપાં નજીમું છે
 પણ મળી પ્રતમાં શ્રી જિનસિદ્ધસુત્રિ સીસ મતિસારે એ રજા છે
 ન્યારે શ્રી જિનરાજ વચન અનુસારે એ સન્દેશમાં જિનરાજ ખમ્પી
 કાર્યતરીકે લેવાય છે એમ જામે છે

—લિખિતે વ્રજ સ્યામજી હુંકાગચ્છે. સ. ૧૮૧૦ માધમાસે શુકલ-
પક્ષે તૃતયાચ્છા શનૌ શુભવેલાયા કચ્છી દ. ઓ. પાઠશાલા મુખ્ય બ.

—૧૯-૧૫ અનત કે જેની આદિમા શ્રી કુબેરાય નમ સકલ
પડિનોત્તમ પડિત શ્રી ૧૦૮ શ્રી હસ્તિસાગરગણિચરણકમલેષ્યો નમઃ
એમ લખ્યુ છે

ન્યા કૃતિ પ્રસિદ્ધ થઇ ગઈ છે જુઓ આનંદકાવ્ય મહોદધિ
મૌકિતક ૧ હુ

(૪૬૫) ચપકસેન રાસ ૧૬૭૫ પા. ૩.

(૪૬૬) ગુણુધર્મ રાસ ૧૬૮૮ વિદ્યા

(૪૬૭) ચદરાજી (ચો) ૬૫૬ શ્લો. લી.

૨૩૯ કે પ્રભસેવક (મુખશોધનગચ્છ)

(૪૬૭ કે) ભગવતી સાધુવંદના સ. ૧૬૭૭

આદિ—

સ્ત્રીમિ થીરં જીતસૂરમંડલં, પ્રતાપવિસ્તારિતભૂમિ મંડલં
સુવર્ણકાન્તિ નતદેવમંડલં ચમત્કૃતં તાવિષ રાજમંડલા ॥૧
દહા-પંચમ પંચમ ગણધર નત્વા પરમગર્જીતું

વક્ષ્યે ભગવતી ભાષિતાન્ મુનિવરાન્ મુર્તીદું ॥૨॥

સાધુ તણા ગુણુ ગાવતા, પામૂ મુખ અનત,

દુષમ કાલિ આલખન, ભયભજન ભગવત

૩

*

*

*

*

અતે—

કલશ

સાધૂતણા ગુણુ ગાવત મુઝનિ જે પરમાનંદ સાર

તે મુઝ જણિ જીવ અનિ વલી કિએગ નાણી પાર

નિ કારણુ જગતધૂ મિ ગાયા, મુનિ મુનિ સોલ મુશરદ

મુખશોધન ગણિ વદિ પ્રભસેવક, મગલકારણુ વરદ

૫૪

૬-૭ (વિ ધ)

૨૪૦ સુધનહર્ષ (વ. હીરનિજવસરિ-ધર્મનિજવ શિ)

(૪૬૮) જબુદીપ વિચારસ્થ. સ ૧૧૭૭ મકરસકાતિ પેસ સુ ૧૩
આદિ—

હલ આસાતી

શી જિન અઢીસાઈ પ્રણુમીનઈ વસિ પ્રણુમી ગુર પાઈ રે
જઠપણીનઈ ક્ષીન્ધ વીનતી, મુઝનઈ વસો માર્ઈ રે. ૧
/મદીપ વિચાર વિભેસું, કિંચિ નજવા કામિરે
મથા પ્રકર્યો વીર જિવિદિ, પૂજઈ ઝોતમ સ્થામિરે. ૨

અતે—

સવત સોસિ સત્યોતરઈએ સકાંતિ મકરિ રવિ સખેસઠએ,
પેસ બહુક રવિ તેરસિએ નહિ હલ વાજ મુજિ વસિએ. ૭
હોઈ રવિ જિવથી સદ્યએ તે પેમ રવિ નાથ તણએ,
વિખેયે જબુદીજ્ઞતણએ ભવિ એ વિચાર ભાવિ બણેએ. ૮
ને હોઈ રાત્રિ મિશ્ર એ, પડિત તે કરયો શુદ્ધ એ,
વીનતડી અરધારયો એ, વતિ એ સ્વપ્ન વિસ્વાસયોરે. ૯
સકલ હીરજી બજવા ભણિ એ વજિ યાત્રાદિ નાણી ધણીએ,
નેડીક જેન વિચાર એ ધારયો કદિ જિન હારએ. ૧૦
વિખ હરિ ભઈ સદ્યએ વસિ એ બજવાં મુખ સપદ્યએ,
જહુ પ્રગટ પુણ્યો રહએ વજિ એ બજવાં આજુદ્યએ. ૧૧

હલ ૧૩ બન્નાસી રામ.

હીરજી હીરયો હીરજી હીરયો, હીરજી હીરયો મુકર હેરો
શી તપામચ તે મુકર સમ નજુઈ ઝમમઝ નેહ તેજિ ભયેરો.

—હીરજી હીરયો એ. ૧

માત નાથી ઉગરિ આણિયા હખેરો શી વિજયજનસરિ હાવિ આયો,
શુદ્ધ નાણી મુકર મણિ તે મરિજ, તે નાણી મુકર તે જહુ સુદાયો. ૨
શી હાજીસુવતયો હખેરો, તેણિ જસ કાંતિ જિન અવધિ નિસુલી,
ઈનાઈ સમાધસ્તિયો પે ગુર, નિજ સણિયે ભવજોષિતરણી. ૩

ધર્મઉપદેશ ગુરુમુખ્યકી સામલી, પાપકી વામના બહુત ટારી,
પર્વ પન્નૂસણિ સકલ નિજ દેસમા, તિણિ ત્રિપિ જીવ હિસા નિવારી. હી. ૪
તેહ ગુરુ હીરના શિષ્ય સોહાકરા, ધર્મવિન્યામિત્રા વિષ્ણુધનદા,
તાસ શિશુ ધર્મ કહઈ ક્ષેત્ર સુવિચારએ, ભાવિ બાણતા સુદનહર્ષવદા.

બાણતલા સુણતલા પુણ્યવદા—હીરજી. ૫

(પત્ર ૫ પ્ર કા.)

—પડિત શ્રી ધનહર્ષ ગણિભિ કૃત. સવત ૧૭૧૮ વર્ષે આષાઢ વદિ
૮ રવિ દિને શ્રી બાઈ નાથબાઈ પઠનાથ ૬-૧૦ જૈ. એ. ન ૧૧૫૩.

દેવકુરુક્ષેત્ર વિચાર સ્તોત્ર

આદિ—

ફૂલ

આગમ સવિ તુઝથી હુઆ, વલી એ વેદ પુરાણ,
દેખાવઈ સવિ અર્થ તુ સહસકિરણુ નિમ બાણ. ૧
જિનવર વિમલ મુખાણુજિ, દીસઈ તાહરો વાસ,
વિષ્ણુ બ્રહ્મ શકર નમઈ, સુરનર તાહરા દાસ. ૨
તું સરસતિ અવધારજે, હું છુ સયાઅયાણ,
જ મુઝ મુખથી નીકલઈ, ત સવિ કરે પ્રમાણ. ૩

૨

.

*

*

અતે—

હીરવિન્યાસરિ શિષ્ય સોહાકર, ધર્મવિન્યા મુખ ચદ,
શિષ્ય તેહનો ઈણિપરિ જંપઈ, ધર્મ ચક્રી આણુદરે—
ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ ધનહર્ષ મહોદય, શિવપદ હોવઈ ધર્મિ
જનમન સકલ સમીહિત પૂગઈ, વલિ મુખ હોઈ ધર્મિરે.

—ત્રણ પાનામા આ છે આ અને ઉપરનુ જાણુદીપ વિચારસ્તવનની
ભેગીપ્રત ૯ પાનાની પ્રત જૈ એ પામે છે ન ૧૧૫૩

(૪૬૬) મહોદરી રાવણ સવાદ.

અતે—

મહાસેન વદના દ્વિચક્ર હરિ, વિક્રમ વપસવત્સરિ
 નેમ ખુ નામિ ગાસ કલિનર્થ તેથી ગુહ ગુહ ગાસ લલિનર્થ ૬૩
 તિથિ સખ્યા ત્રિક વમિ નામે ધમી જાનક વસિ બાર વખામે
 શિવિ પક્ષિ ઉક યામક લહે, સિદિવે મો મદ્ય મહે. ૬૪
 મહાભદ્રેવ ક્રમ અનુચારિ મો સેનાપુર નમરિ બાવિ
 ૭૬ રમ્યો મર્મ એવું યવુર્મ મુર હોર્મ તે તનખિયુ ભવુર્મ. ૬૫
 +મુખ ૧૩

હીરવિજય સ્ત્રીસર કેરો ધમવિજય મુખ સિખ ભરેરો.
 તસ સિગુ મુખનહુપ ઈમ કલર્મ ધર્મવડી મુખસંજ લલર્મ ૬૪
 ઈતિ મો મહોદરી શવલુ સંવાહ સપૂર્વ. (પ્ર. ૬.)
 માળવથી માણનાં મુખારી મૂંઝ છે કવિએ પોતેન મુખારેસું
 લખે છે

૨૪૧ અમરચ દ્ર (ત. સકલકુશલ—સકલવદ્ર—સાંતિવદ્ર શિ.
 (૪૭૭) કુસંધવકુમાર સ ૧૬૭૮ આપ મુદ્ર ૧૫ સર્વિ સાંતપુરમાં
 આદિ—

જિન રાસરૂ અરખ નમી, અને હરી વિશ્વ વાત
 મી મી કુસંધવ ભખે, જાલુસિ વર અવસત ૧
 ભવર્થ ભવજ ૭ તર્થે, મામે સિવપુર દ્રમ.
 તિથિ મરણુ ભવઈ હરી, કરમે સદુ પ્રવચન. ૨

અતે—

દાસ મનોહનસ

મી જિન વીરખરેસા, મો મોહનમેર અનુકમે કુજો અવધાર, મનો
 સ્ત્રીસર જાનક કુજા મ મહિમાનિધિ અનધાર ૨૬૩
 વરસ બાર અનિધિ હરી મ તથા ઈતિ નિર્મલ મુખલ મ
 સવત બારપ અસિધી મ એ જગત પ્રસિદ્ધ મ ૨૬૪

અનુક્રમિ તપગણુ રાજ્યો મં હેમવિમલ સૂરીરાય મં	
તમ પદ્મિ ગુરુ દીપતો મં જગિ જસ મહિમા સવાય મં	૨૬૫
સવત પત્રર ખ્યાસીઈ મં કીધો ક્રિયા ઉદ્ધાર મં	
દુરગતિ પડતા લોકને મં સમજાવે સુવિચાર મં	૨૬૬
આનંદવિમલ સૂરીસર મં ત્રિભુવન સૂર સમાન મં	
તસ પદ્મે ગુરુ ગાજતો મં સૂરિસર વિજયદાન મં	૨૬૭
તામ પટાધર પરગડો મં હીરવિજયસૂરી લીર મં	
અકબર નરવર બ્રહ્મચો મં વાણીમુધા રસખીર મં	૨૬૮
તમ પદ્માબરદિનમણી મં શ્રી વિજયમેન સૂરીસ મં	
વિદ્યાએ સુગુરુ પ્રસ્યો મં જગિ જસ અધિક જગીસ મં	૨૬૯
મન સ્વાદવાદ થાપી કરી મં પામ્યો જિજ્ઞે જસવાદ મળ	
અકબર ભૂપતિ દેવતા મં ઉતાર્યા દ્વિજનાદ મં	૨૭૦
તસ પદ્મિ પ્રભુ પ્રકટીઉં મં શ્રી વિજયદેવ સૂરીદ મં	
સપ્રતિ તપગચ્છ માગરે મં ઉગ્યો અભિનવોચ્છ મં	૨૭૧
શ્રી સહજકુશલ પડિતવર, કુશલ દુધ જસ નામિ	
કુલટા કામની પરિઈ ભમર્ષ, જસ કીરતિ કામો કામિ	૨૭૨

દાલ ગિર્યારે ગુણુ

તામ સીસ ગુરુ ચિર જયો, શ્રી સકલચંદ્ર ઉવજાય	
કવિકુલકમલ વિકાસવા, પ્રભુ પ્રકટયો એ દિનરાયરે	તાસં ૨૭૩
તાસ સીસ વાચકવર, શાંતિચંદ્ર ગુરુ સીસરે,	
સુરગુરુની પરિ જિજ્ઞિ વિદ્યાઈ, રાખી જગમા લીહરે.	૨૭૪
રાય નારાયણુ રાજ સમાધ, ધીર નયર મજારિરે	
વાદીભૂષણુ દિગપટ શતી, પામ્યો જય જય કારરે.	૨૭૫
વડ તઝબર પરિ પુહવી પરગટ, જાણુધ સહુ સસારરે	
સીસ પરપર જેહની જગી, શત શાખા વિસ્તાર,	૭૬
જ ખુદીષ ઉપાગની, પ્રમેયરત્ન મજૂપારે.	
વૃત્તી રચી રલીઆમણી, સકલશાસ્ત્ર શિરભૂપારે.	૭૭

તસ પદપદ્મસેવા સ્તીરિ ભમરતપ્તી પરિભાસર્ધ
 અમરચક્ર કવિ હમ આનદિ કુલધ્વજ રાસ પ્રધાસર્ધ ૭૮
 સવત વસુમુનિ રસ રાશી, મધુમાસિ સિતપદ્મરે
 પૂર્ણિમાર્તિથી રવિચારણ તુમ્હે જોઇ લેયો દર્શારે. ૭૯
 શ્રી નગુલવિજયમણિ કવિજન કેરો આમદ આધિકે નાણીરે,
 રાસ રચ્યો મર્ધ સાતઘણુરમાં, મનમાં આનદ આણીરે. ૮૦

—છતિ શ્રી કુલધ્વજ રાસ શિ. સકલ ૫ નિમ્નવિજયમર્ધવિ
 શિ. ૫ અમરવિજયમણિનિ. સ. ૧૭૬૮ વર્ષ વે. શુ. ૧ -૧૨-૧૭
 મળમાન ૨૮ ન. ૩૩ છ. ૨૫ શ્લો. નગુલવિજય મારે શુભે ૧ ૫૧૬
 (૬૭૧) સીતાવિનય સ. ૧૬૭૬ બીજો આવાસ શુદ્ધ ૧૫
 આદિ—

સ્વસ્તિ શ્રી લક્ષ્મણી, મિહાં છે વર આરામ.
 જુમ લિખે સીતાવતિ વિરલ લેખ અભિરામ. ૧
 નામાંકિત વધી મુદ્ધિ, આપે હનુમત સાથિ,
 લેખ સહિત તું આપને જનમુખને લાથિ. ૨

અનુતે—

સવત સોદશ કિમલ્લાસીર્ધ બીજો ખસ આવાસ રે
 લેખ લિખ્યો મેં પુનિમ દિવસિ મહા ઉત્તરપદ્મરે. ૧૬ મુ.
 વક્ત્ર નાનને મન રીઝવણી ચેતને રાજપારી રે
 વિરલિન મન કુળ આમદવર્ણ, લિખ્યો લેખ વિસ્તારીરે ૧ મુ.
 અમરચક્ર કવિ ઈશ્વરિ જોયે, નરનારી શુભે સાચોરે.
 વિરલ તણાં કુળ યજમા, લેખ અનોપમ નાંચોરે, મુગ્ધ ૫૧ મુ.
 —૨—૧૪ મો.

(સકલકુલે સિદ્ધાંત દ્વી-સિદ્ધાંતમુત કુદિત નામે સારો મમ
 જૈન જામ હપંમ આત્મિનાં પ્રજ્ઞેયો ટાંકી ભાષા મળમાં રચેલ છે અને
 તેમાં તેમજો ચેતનાના યાર તરીકે કુલધ્વજ મણિમુનું નામ અપાતું છે

૨૪૨ કર્મસિંહ—(ઉપકેશ ગ. સિદ્ધસૂરિ—દેવકલ્લોલ—પદ્મસુન્દર ગણિ—દેવસુન્દર ગણિ—પુન્યદેવ શિ.)

(૪૭૨) નર્મદાસુદરી ચોપઈ—સ. ૧૬૭૮ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૦ સોમ
દશાહામા—અમૃત

૨૪૩ લલિતકીર્તિ—(ખ૦ કીર્તિરત્ન—હર્ષવિશાલ—હર્ષધર્મ—
વિનયરંગ—લખ્મિકલ્લોલ શિ૦ જિનરાજસૂરિના વારામા.)

(૪૭૩) અગડદત્ત મુનિરાસ ૧૬૭૯ જેઠ શુ ૧૫ રવિ ભુજમાં

આદિ—

દ્વહા

નાભિ મહીપતિ સિરિતિલઉ, આદીસર અરિહત

મન વચનધ કાયા કરી, પ્રણમી શ્રી ભગવત

૧

વચન સુધારસ વરસતી, સરસતી પ્રણમી પાય,

કાલિદાસ નઈ તઈ કીયઉ, મુરખથી કવિરાય

૨

હિતકારણ માતાપિતા, વલિ વિગેષ ગુરુરાજ

એ તીનેષ પ્રણમુ સદા, સાગધ વહિત કાળ.

૩

શ્રી ગૌતમ ગણધર પ્રમુખ, નિજ તીરથ સિણુગાર

સેવકનમ્ર સાનિધિ કરમ, એ મોટઉ ઉપકાર.

૪

દ્રવ્યભાવ નિદ્રા તણ, જાણુ છતઉ પરમાદ,

અગડદત્ત ગુણુ ગાવતા, નાપિ દીયઉ વિપવાદ

૫

સાધુ તણા ગુણુ ગાવતા, રસના હોષ પવિત્ર

નવનિવિ રિધિ સિધિ સપમ, કવણુકારિયા પુત્ર

૬

ભારડ પખીની પરમ, જે વિચરમ અણુગાર,

અગડદત્ત ગિપિની પરમ, લહિરયમ સુખ અપાર.

૭

રસિકતણા મન રણ્યઈ, સુણુતા એહ સબધ

ચતુરાઈ વાધમ અધિક, ટલઈ કરમનઉ બધ.

૮

સકલસીંહ ચિત્તિસેહરવ, જન્મ મોડા બાવાત,
એકમણા બાં સંભારવ, અમરકાવળી વાત.

x

x

x

■

અતે—

સ વત સોલ્લ ઇમિયાસી વચ્છરુરે શી જુનનપર મઝરિ
નેઠ મુદ્ધિ પુનમ રલિયામણીરે કિંકર મોડા વર
મી ખસાર મઝામક દીપતે રે મી જિનરાજ મુરિં ૧૨ ઇમ.
તેકનઈ રાજા ઇલિ મુનિવર તણારે અણુ માવા બાણુદ. ૧૩ ઇમ.
સલ્લ બાવારજ મઝક દીપતે રે કીરતિરતન સીસ,
નેહની સાવા મઝામકિ મઝમઝરે પુરઠ મનક જગીય. ૧૪ ઇમ.
હરખિરામ્યા મુવામક તેકનઈ રે વરઠ ઉગ્યે બાણુ
હરખરમ વામક વલિ તમ્મ તણારે સાપ્રમરિ અણુ તાણુ. ૧૫ ઇમ.
તેકનો સીસ વિનવ અણુ બાગથે રે વિમવરમ મુનિ વાસ.
હાળધિસથેલ મલિ વામક તે સોમવારે વાસ સીસ ઉઘાસ. ૧૬ ઇમ.
ઇમ હાલિતકાસિતિ કલ્લ બલિવણ સાંભથેરે સણુ તણુ અણુ માઠ
રસના કામ ખલિન મઝ બાણુરે હાળધિસથેલ મુપસામ. ૧૭ ઇમ.
સાંભથતી બણુતાં અણુ સાણુવારે, રોમ રોમ મુજ વામ
નિતુ નિતુ રમ વધામણુ રે અલિમથ સપદ બામ. ૧૮ ઇમ.

—સર્વ માથા ૩ ૩૬ ચોક સપ્પા ૫ ૪૩ સિખિયા ૫
મહિતવિજ્ઞેન, સાપ્તી કાઠમાથા તિ. કથિતિમથા વાચનાર્થ. ૧-૧૭
મટી પસે બૂતી પ્રત છે

—સ સત્તરમ બાળીસા વ્થે મઝણુ શુદ્ધિ નેરસિ શુદ્ધ
જિખન સેવક કુમતી. વિજ્ઞાનપર્મ સરિ ભદ્રર, વિમળ.

૨૪૩ ક કલ્યાણમુનિ-(લોં. વરસિંહ-જસવંત-પકરાજ-
કૃષ્ણદાસ શિ૦)

નેમિનાથ સ્ત૦ સં. ૧૬૭૩ આસો શુ. ૬ સિદ્ધપુરમા.

અતે—

શ્રી નેમિ જિનવર સયલ સુપકર દુખહરણ મગલ મુદ્ધ
શ્રી રૂપ જીવજી પાટિધારક શ્રી વરસિંહજી સુવર સદા.
શ્રી વરસિંહ પાટિ શ્રી જસવંત સોભર જિગમ તિર્ય જાણીએ.
તાસ સીસ પવર મુનીવર શ્રીપકરાજ વપાણીએ,
તાસ પાટિ પડિત સોમિ શ્રી કૃષ્ણદાસ મુનીસરા,
તાસ મીસ કલ્યાણ જ'પઈ સકલસધ અણુદ ક્યા
સવત ૧૬ સોલ ત્રહુતરા વર્ષે આસો શુદિ છઠિ સારએ,
ગુરુ સવારિ નેમ ગાઈ સિદ્ધપુર મઝારિએ.
ભાવ ભણુસઘ જેહ સુણુસઘ તે પામિ સુખ અવારએ,
કહિ મુની મન હરપ આણી સધ જઈ જમ્મદારએ.

—લક્ષ્મી ઝ. લપ. વિ. ધ ભ.

(લઘુવરસીંગજી ૧૬૨૯ મા ગાદીએ બેઠા ને ૧૬૬૨ મા દીક્રીમા
સ્વર્ગગ્ધ થયા તેની પાટે જસવંતજી થયા.)

૨૪૪ જિનોદયસૂરિ બીજા (ખ૦ ભાવહર્ષસૂરિ-જયતિલક-
સૂરિ શિ.)

(૪૯૪) મહારાજ વચ્છરાજનો રાસ સ. ૧૬૮૦ વિજયાદશમી રવિ
આદિ— દોહા-આશાવરી રાગ.

આદીશ્વર આદે કરી, ચઢવીસે જિણુચદ,
સસ્સતી મન સમરૂં સદા, શ્રી જયતિલક સૂરીદ
સદગુરુ પય પ્રણમી કરી, પામી ગુરુ આદેશ,
પુણ્ય તણા દલ બોલશું, કહીશું હું લવલેશ.

પુણે સિવસુખ સપજે પુણે સપતિ હોય,
 રાજ ત્રિદિ લીલા પણી, પુણે પામે સોય. ૩
 પુણે ઉત્તમ જુસ કુવે પુણે રૂપ પ્રધાન,
 પુણે પૂર્ણ જીવજી પુણે મુદિ નિધાન. ૪
 પુણ લપર મુલ્યને કથા, સુલુતા અમરિજા માય
 હંસરાજ વત્સરાજ રૂપ કુવા પુણ પમાય. ૫

* * * *

અતે—

ખ. ૪—અષ્ટ ૧૬ પંચામી.

* * * *

શ્રી ખરતર મન્ન અરનિયેજી શ્રી લાખકર્ણ સુરિદ,
 મન્ન ચેરતરી પારમજીજી સુધુ મહિ મુલ્કીદ. ૬
 તસ પાઠે મહિમાનિયેજી શ્રી જગતિસા સરિસય,
 મહોયા મહોયા જૂષતિજી પ્રણમે જેના પાવ. ૭
 સન્ન સોસ કોસીએ સમેજી આસો શુદિ રવિવાર,
 વિજયવ્રતમીએ સધુખોજી શ્રી સધને સુખધાર ૮
 એદ રાખ સેઝામણેજી કહે શ્રી વિનોદવસદિ,
 અવું અવું અવું મુલેજી તિલુ મરે આણુદ પૂર. ૯
 આર ખ. ચેપાર્થ કરીજી શ્રી સમ મુલ્યવાસન
 પુણે સિવસુખ પામિવાજી હસ અને વચ્ચરાજ ૧

—સર્વગથા ૯૧૯ (૪ ૪૨ પ્ર. ક. લો. રત્ન ટે. બા.)

—(લ. સ. ૧૮૭૧ પિ. સ. બ.)

—સ. ૧૭૫૫ વર્ષે ખમસિર ખસે આશ્રમાં સિમૌ સિપ્તિ શ્રી
 વિ. મન્ન શ્રી પૂજ્ય શ્રી ૧ ૮ શ્રી દયાસાગર સરિદજી તનુ સિખ
 કાપિ શ્રી ૨૭ શ્રી રાખવદજી તનુ સિખ વિભીજીત મેજી સદાસમજ
 આશ્રમાર્થે (૩૧૫૨ બ.)

—સ. ૧૭૫૨ ઈ. વ. ૮ ૩૨-૧૫ લી ૩૪-૧૩ તથા ૨૬-૧૧ અનત.

—સ. ૧૭૮૫ વર્ષે માહ માસે કૃષ્ણપક્ષે ૧૨ તિથી શુક્રવાસરે
નવાનગર મધ્યે લખીત પુજ ઋષિ શ્રી પ આસકર્ણુજ તત્ શિષ્ય
શ્રી પ મેધજી તત્ શિષ્ય મુનિ કૃષ્ણજી આત્માર્યે પાના ૨૩-૧૯
રાજકોટ પૂ અપાસરો. પ્ર૦ ભીમશી માણેક.

૨૪૫ ક્રમલવિજય (ત. હીરવિજયસૂરિ-વિજયસેનસૂરિ શિ.)

(૪૭૫) ૬૩૬ સ્તવન. સ. ૧૬૩૧

(૪૭૬) સીમધર સ્વામિ વિજ્ઞાસિરૂપ સ્ત. સ ૧૬૮૨ દીવાલી
ગુરુવાર ઝાલોરમા વિજયદેવ રાજ્યે-કુલ ૧૦૫ પદ

(સાગર ભ પાટણ)

આદિ—

સ્વસ્તિ શ્રી પુ કલવલીજી, વિજયર્ધ વિજય જયવત,

પ્રગટપુર્ગી પુરિગિણીજી, જિહ્વા વિચરર્ધ ભગવત

સોભાગી જિન સાબલયો સદેશ,

હુ તઉ લેખ લિખુ લવલેશ

મુઝ તુઝ આધાર જિનેશ, સાહિબજી સુણુજ્યો તુઝ સદેશ. સો ૧

*

*

*

*

અતે—

ઢાલ

સવત સોલર્ધ ખ્યાસીર્ધરે, સુર ગુરુવાર પ્રસગિ,

દીવાલી દિવસર્ધ લિખ્યોરે, કાગલ, કાગલ મનનર્ધ રગિ

કલશ

સિરિ તવ ગણુ ગયણાગણુ દિણુયર સિરિ વિજયસેણુ સૂરીણુ,

મીસેણુ સયુલિઉ, સહ રિસ કવિ ક્રમલવિજયેણુ.

ચઉતીસાઇ સમતિહી, અઠ મહા પાડિહેર પડિયુણો,

સુરરખઅ સમવસરણો, તિહુઅણુ જલસોઅણુણુદો.

પુખલવર્ધિ વિજયે, સામી પુરિગિણીધ નયરીએ,

સીમધર જિણુયદો, વિહરતો દેઉ મે ભદ્રમ્

—કૃતિ શ્રી સીમધર સ્વામી મેજરજ સ્તવન. સિ. માંડવડું.

૫—૧૩ આ. ૬ ૩—૧૬ આ.

બીજી રતનાં નીચે પ્રમાણે જણાવ્યું છે—

અતે—

સંવત સોલ્લ જ્ઞાતીર્થ ૧૬૮૨ શ્રી જાગેર મઝરિ

કેવલ પ્રવશ પચમી તિર્થ જનવત્તર ગુરુવાર.

૧

મળ મહા રાત્રી કશ્ચિ રિત્તમલ બંનલુ કશ્ચિ

વિજયસેન ગુરુ મધર વિજયદેવ ગુરુ રશ્ચિ

૨

વિવિદ પરિ મિ વીનચો સીમધર સવિસાસ

કમલવિજય કવિ ઈમ કલિ પૂર પૂરલુ જ્ઞાસ.

૩

—સંવત ૧૬૪૪ વર્ષે મહા સુદિ ૧૨ ગુરુ વાલ્મીકી માંમ મંત્રે

ગુરુ કશ્ચિ સિદ્ધ મલિ શ્રી દેવવિજયલ તત્ત સખિ મલિ દીપકિલ

વાલ્મીકી

(પતિ ગુણવિજય મ લખડર)

૭૪૬ રાયચ ૬ પહેલા—(પદસાગર-ગુણસાગર શિ.)

(૪૭૭) વિજયશેઠ વિજયાસતી શાસ. સ ૧૬૮૧ ક. યુ. ૫

ગુરુ સોપરમમ

અતે—

સંવત સોલ્લ જ્ઞાતીર્થ કાળી સુદિ પચમિ ગુરુવાર તમે,

શ્રી સોપરમ મર્મ ભવત શસ રમ્મો મન દય જ્ઞાતીર્થ તરે પ ૮૮

(કાસ)

મન દય જ્ઞાતીર્થ શરસ જાણી મીજ જોમ વધાણીયો

જડુ પાપ શ્યા મમા નામ પુન્ય પોતર્થ જાણીયો

શ્રી પદસાગર પાદિ મનપર્થ શ્રી ગુણસાગર પ્રસુ સદા

રાયચ ૬ મુનિ તસુ પાપ રજુમી ર પો પડન પરિ મુદા

—વિજયપર્થે મ

૨૪૭ નારાયણ—(સમરચંદ શિ૦) રત્નસિંહ

સૂરિનાવારામાં.

(૪૭૮) અયમુક્તા કુમારરાસ. ૧૬૮૩ પોષ વદિ બુધ કલ્પવલ્લીમા.

આદિ—

રાગ અસાહરી

વીર જિજ્ઞુદ નમૂ સદા સુખ સપત્તિકારી	
શ્રી જિતવાણી શારદા નિજ મનિ સમારી	૧
ગઠનાયક ગણી રત્નસિંહ તસ ગુણ બલિહારી,	
નેમ રાજિમતીનામા લઈ સોહે બભયારી	૨
લઘુ-વય સયમ આદરી, જેણે કીર્તિ વિસ્તારી	
પ્રાતુ સમય નિત વદીએ શુભ ગુણ ભડારી	૩
અમરચંદ મુનીશ્વર, ગુરૂ પર ઉપગારી	
ચરિત્ર રચૂ હુ તેહનુ ચરણે ચિત્ત ધારી	૪
અહમે અગે કેવલી ભાષે સુવિચારી	
કુમરે અમમતુ ગાયસુ સુણજ્યો નગનારી.	૫
x x x x	

અતે—

૨૧ ઢાલ છે-નાની નાની

કલશ.

અરિહતવાણી હૃદય આણી પૂરી ઇતિ નિજ આસ એ	
શ્રી રત્નસિંહ ગણિ ગઠનાયક પાય પ્રણમી તામ એ	૧૩૩
મવત સોલ ત્રિહાસીઆ વર્ષે બુધિ વદિ પોમ માસ એ	
કલ્પવલ્લીમાહિ રંગે રચ્યો મુદર રાસ એ	૧૩૪
ચાવા ઋષિ શિષ્ય સમરચંદ મુનિ વિમલ ગુણ આચાર્ય એ	
તસ શિષ્ય મુનિ નારાયણ જપે ધરી મનિ ઉદ્ધામ એ	૧૩૫

—૮—૧૧ લીં, માણેક૦

(૪૭૯) અંતરંગ રાસ મ ૧૬૮૩-લીં

(૪૮૦) દેહરિક પુંડરિક રાસ મ ૧૬૮૩-અમ૦

(૪૮૧) મેલિક તાસ

આદિ—

પરમ પુરુષ તથા સદા, શ્રી મહાવીર જિજ્ઞાસુ
 ત્રિશયાનન્ન નમસ્તુ સીધારથ કુલિ ચદ.
 ૫૮ ક્ષમાધિક્ષે જોડનાં સુસુતાં પાતિક્ષે નય
 વર્ણસ્તાં ધી વિતાર્થ મનવર્ણિત સુખ ચામ.
 આપડી શુદ્ધિ જઈ દિને કરતોતરા નક્ષત્ર,
 પુરુષા વિગાનથી સુસ્વર પુખ્ત પવિત્ર.
 દેવાનંદ આહુતી તરત ઉપરજી અવતાર,
 લીધું અમર જિનેશ્વરજી સુખ જ્યાં હસ આર
 ઉદ્ધૈરજી દેવતા કરજોમમેસી નામિ,
 આસોવડિ તેજસ દિને કરસપુટ મલી સ્વામિ.
 ત્રિસદા પુખ્તજી જિન ક્રમ્યા પુકુલી સમય નમીસ
 મૈત્ર શુદ્ધિ તેરમિ દિને જનમ્યા શ્રી જગદીસ.
 આજીવર વડિ કસમી તથા કિવસિઈ શ્રી મહાવીર,
 એકાદી સવમ લીકે મેરતલેવી પરિ ધીર
 વચાડી ગુદિ કસમી કિનિ પામ્યા દેવવ્યાન
 સમવસરજી સુસ્વર રત્નજી જાણિ શીવદેવાન.
 કાલ વડિ પશિ નવેલીક અમાવશા અજિરામ,
 સ્વામિ તલિકુલ મેઝઈ પ્રભુ પામ્યા અવિચલ કમ.
 સો પરમેશ્વરુ સદા પ્રભુ સમય અભિધાન
 જાજ્યા પાતિક પરજમિ, વાપક મદિમારંન.
 તારજુનામ જાજમિ અવિક પ્રતિઈ જમવતિ,
 કામક મમજિન આપીડ ૭ દિઈ મુખ અનત.
 અનતાનુમથી ક્યા આરજ જોડ ક્યાવ,
 મળાવડી એ રાજવા હમ આપિ તિનરાવ.

૧

૨

૩

૪

૫

૬

૭

૮

૯

૧૦

૧૧

૧૨

સમકિત મિત્રજ મોહની મિથ્યા મોહની જેહ,
સાત ક્ષાયકી જે કરક, ક્ષાયક અમકિત તેહ. ૧૩
એ ક્ષાયક સમકીતથી શ્રી શ્રેણિક ભૂપાલ,
તીર્થકર પદ પામસર્ધ, લલિમિ સુખ વિશાળ. ૧૪
પદ્મનાભ ઇતિ જેહનું હોમિર્ધ નામ ઉદાર.
અનાગત ચુવીસીધ પ્રથમ જિણેસર માર ૧૫

ચુપક રાગ ગુડી.

પ્રથમ જિણેસર શ્રેણિક માર, હોસર્ધ ભરતક્ષેત્ર મઝારિ
તેહતણુ છક ચરિત્ર રસાલ ભણુતા સુણુતા મગજમાલ ૧૬
કહિસિ કવિતા ગ્રથાધારિ, કિચિત નિજમતિથી વિન્તારિ,
તે અધિકાર અગ્ધ નૂનૂઆ, આગક કવિજન મોટા હુઆ. ૧૭
તેણે રચ્યા છક બલા પ્રબધ, શ્રેણિક રાયતણા મમધ,
તુહિ મુઝ મતિ હુહ કોહ, શ્રોતા કોહ મ દેયો ખોડિ ૧૮
ચુહુટક વેચાધ સુખડી, જે લિધ તસ બાજક ભૂખડી,
તિમ જેણુર્ધ શ્રેણિકવૃપ તણા, રચ્યા ચરિત્ર અતિ મોહામણા ૧૯
તેણે પુન્ય ભર્યા બડાર, મુઝનક પણુ છક મોહ અપાર,
કોધક શ્રોતા કહિસિધ અશુ, એહ કથાનુ કારિજ કથુ ૨૦
જ્વણિ તે જોયો હૃદય વિચારિ, પટ દર્શનનાં શાસ્ત્ર ઉદાર,
સધલિ નિજ મતિનક અનુસારિ, કથા ફેલવી કહિવિ મારી ૨૧
ધર્મકથા સુણુતા સુખ હોય, મનસુદ્ધિ કવિ ભાષે સોય,
આદિઅત સુણુસક જે એહ, ભાવ ભેદ સર્વ લલિમિ તેહ ૨૨

~

*

*

*

રાગ ધન્યાસી-વિરાગી ધનિધનિ રતનમુણિદ એ હાલ
શુભમતી સજતી રત્નસીંહ ગજપતિ રતિપતિ વશિ કીયો હેવ,
ભવિક જણુ રજણુ દુર્ભતિગજણુ વદણુ યોગ્ય નરદેવ વિં ૬૨

દેવિદ કનાકવિજયતણા, પ્રણમી પદ આરવિદ,
 મણિ ગુણવિજય મણિ મુણ, પામીરે પરમાનદ.
 ગિરિયા મથ નિદાળનાં, દીધા જિમ સનધે,
 રસ રસ્યત એ રમખરિ, નપુ રસ્યત નધે.
 સુવન સોસસિત્યાસીધ, આસો મહાન્ધ એક,
 નવ દિવસે રચના કરી, હીસત આલુનિક.
 નર કુસી હરના પણી, સખસ જિવને દીગેદ,
 મણે મણે સકુ સંમથો, તેવ પરીન્ધ તેક.

—પ્રિતી મી કમી દેસાંધીત મી લખ્યવદ રાસ.

(પ્ર. ૪૫)

(૪૮૪) કોચર વ્યવહારી રાસ સ ૧૬૮૭ (૭) આસો ૫
દીસાજી

આદિ—

પદિત કનાકવિજય તણા, પ્રિતિ પ્રણમી પદ,
 મણિ ગુણવિજય મહા મુણ મુક્તિ હરણ ન માન,
 કિશક આતિમથો ઉખાદ, સુણયો સકુ નરનારિ,
 રસ રસ્યત કોચરતણુદ, મરણુન્ધ અધિકરી.
 સિધાન દી આધુ, કવિચાન કરી માન,
 આધુણી ચામીકરી, નવરંગી નિરખન.
 મહારણુ પરિઆધિક આધુણ ઉખાદ આન,
 આધુણ નેકાન્ધ હરેત માન, આધુણ નિમલનિકે.
 તે સસસતિ સખરી કરી, સસપ્રના આધારિ,
 મુણ આધ કોચર તણુ, કામી નેણ આધારિ.
 તપમજાપતિ ગૌણમ આધાર સુમતિસદ્યુ સુમતિસદ્યુ,
 આધુણ મુણમણિ હરેત હાન, આધુણ નાધ આધુણાન આધિ

અતે—

ધન્યામી.

શ્રી તપગઢનાયક ગુરુગિરિઆ, વિજયમેન ગણધારે,
મા હુકમાનદન મનમોહન, મુનિજનનો આધારે. ૧૧૮
તાસ વિનેય વિશુદ્ધકુલમડન, કનકવિજય પ્રવિરાયે,
જસ અભિધાનિ જાગર્થ શુભમનિ, દુર્મતિ કુરિત પદાધરે. ૧૧૯
તસ પદ પદ્મ મધુકર સરિયો, લહી સરસતિ મુપમાયરે,
ધમ ગુણગિજય સુકવિ મનહરણિ, કોચરના ગુણ ગાયરે, ૧૨૦
સવત સોલસિત્યાસી વરયે, ડીમાનપર મજારિરે,
આસો વદિ નુમિએ નિરૂપમ, કીધડ રામ ઉદારે ૧૨૧
ભણિઈ ગણિઈ ભાવ ધરીનઇ, અતિ રૂડો એ રાસરે,
પાતકવૃદ્ધ પુરાતન વિષટ્ઠ, પુણ્ય પ્રકાસરે ૧૨૨
ઉત્તમ ગુણ ગાતો રગિ, રસના પાવન યાયરે,
શુભ ભાવન આવઈ મનમાહિ, વિધન વિલય સવિ જાધરે ૧૨૩
મગલમાલા લલ્લિ વિમાલા, લહીઈ લીલા ભોગરે,
ધટ મિલઈ વલી ફલઇ મનોરય, સિદ્ધિ સકલ સંયોગરે. ૧૨૪

—પ્ર કા, પ્રસિદ્ધ ઐ. રા સ. ભાગ ૧

(૪૮૫) +વિજયસેનસરિ નિર્વાણ સ્વાધ્યાય. મેડતામા
આદિ—

સરસતિ ભગવતિ ભારતીજી, ભગતિ ધરી મનિ માય,
પાય નમી નિજગુરુ તણાજી, યુણુસ્યુ તપગચ્છરાય,
જયકર જેસગજી ગુરરાય, નામિ નવનિધિ પામિધજી,
દર્શનિ દારિદ્ર જાય, જયકર જેસગજી ગુરરાય.

†

*

*

*

અતે—

સધલા પડિત માહિ વડો, શ્રી કમલવિજય ગુરુસીદ્ધિ,
તામ સીસ વિદ્યાવિજય, સુવિહિત પડિત લીહારે ૫૧
વીર હીર દુધ દીપતા, મેડતા નગર મજાર,
તસ પસાય પામી કરી, ગાયો એ ગણધારે. ૫૨

તાસખ દુનુ સમુદયુષ્ય નિર્ભયા વંદતાં ખાતિક જામ
મદમયુ નક્ષત્ર પરિવારિ નિમ ઉત્પતિ સોદ્યો તિમ મધિરામ
વિ. ૮૧૭

સાસન સોદકર સમરચંદ્ર મુનિવરા મમધિરધરા ધીર
અતિદિ ઉદાર સદિશર મુષુ તેદને નિતિ રમર્ષકવિ મનપાર વિ. ૮૧૪
તાસુ સિખ્ય મધિ નારાયણુ દરખે હમ ભણુઈ વચન રસાત્ર
જેન ભણિઈ ભણુઈ મોહ આણી સુણુઈ તેદનઈ મમમમસ વિ. ૮૧૫
ખડ પલિયા વણી રમ આણી ભણી, ઉમણુઆલીસતી દસ,
નિતિમ ખડઈ મેભણુ તણી માખણુ સરસ કથા મુવિચાર. વિ. ૮૧૬

મુખઈ

મેણિક અભનકુમાર અરિત, ભણુતાં સુણુતાં અતિદિ રવિત,
મુનિ નારાયણુ કહિ શુભવાણિ પ્રથમ સંપૂર્ણ ભણિ. ૮૧૭
—કલિ શ્રી મેણિકકુમાર અરિતે રવમ ખડ સનપત.

કથા.

શ્રી નિનનાયક ભાવણુ વંદુ હુ જમણપાર,
વલ્લભન સ્વામી જયુ સેવક જાનકિતાધર ૧
મજનાયક મુણુ અમયા રતનાગર મધિરામ
મમલામલ પદ તેદના પ્રણુમુ પ્રેમઈ અમલ ૨
શ્રી મધિક મહિપતિની કથાનામ વિષય સાર,
દિતીવખડ રતુ કળઈ સદગુરનમ આપધરિ ૩
સમરચંદ્ર મધિ નિતિ નર્મ સમમ મુખ્યાધાર,
તાસ પ્રસાધઈ જણુનુ સરસ કથા મુવિચાર. ૪

* * *

અતે—

૫૮ શ્રી કથા.

આપજાની કથા સુંદર, સમ મનાસી સાર.

—કુ મુણુ સદા સાંભાણુ, તિમ મુખઈ રે મજુ મર્મપદારકિ મન. ૭૭

રત્નાગર ઋષિરાય સુદર ભુવનભુપણ સ્વામિ,
 યુગપ્રધાન જગિ દીપતા, સુખ લહીધરે સહિ ગુરજનિ નામર્ધ ૩૮
 તેમ યદુપતિ જામલિ દુષ્કર મહાવ્રત ઘાટ,
 શ્રી સદ્ગુરુ સુપસાહસિર્ધ, મિ રચીઉ રે પડ ખીજી સારરિ ૩૯
 સાસન સોહકર સમરચદ મુનીવરા, ધર્મધોરધર ધીર,
 અતિ ઉદાર સહિક ગુણુ તેહને નિતિ નિતિ મર કવી મનકીર. ૪૦
 તસ શિષ્ય ઋપિ નારાયણ હરપસુ, ઇમ બણિ વચન રસાલ,
 જેહ ભાવિ બણુઈ મોદ આણી, તેહનધ મગલમાલ. ૪૧

—ધતિ શ્રેણિક ખડ ખીજઉ સ. પદનાર્ય શ્રીમાલી જ્ઞાતી સાહા
 શ્રી ૫ નાવા ધરે ભાર્યાખાઈ પૂજનો બેટઉ શ્રી શ્રી ૫ આણુદળની
 બહિન આર્યા શ્રી ૫ સોભા લિખત. ધોલકધ વાસ્તવ્ય પોરવાડ જ્ઞાતી
 વડી શાપાયા પા. ઋક્ષિ શ્રી ૫ દેવરાજ સુત વિમલદાસ સવત્ ૧૭૦૯
 વર્ષે ફાગુણુ વદિ ૧૧ સોમે પૂરં કીધૂ છધ ૩૪—૧૭ આ. ક.

૨૪૮ ગુણુવિજય પહેલા(ત. વિજયસેનસૂરિ-કનકવિજયશિ.

(૪૮૨) પ્રિયકરનૃપ ચોપઈ—સ ૧૬૭૮ પાના ૧૫ અમ.

(૪૮૩) જયચંદ્ર (જયતચદ્ર) રાસ. સ. ૧૬૮૩ (૭) આસો શુ.
 ૯ હીસામા.

આદિ— દ્વંદ્વા.

અક્ષસુતા બલ ભગવતી, અક્ષાણી ભખ્યાત,
 કવિજનની જનની નમઉ, નિર્મલ જસ અવદાત. ૧
 ઉતપતિ નૈપધકાવ્યની, વિગતિ સયલ કહેસિ,
 નૃપ જયતચદ્રહ તણુઉ, સરસ પ્રખધ રચેસિ ૨

અતે—

શ્રી તપગચ્છનો રાજગો, વિજયસેન સૂરિદ,
 વિજયદેવ સૂરીસર, વિજયસિહ મુનિચદ

દેવિદ કનકવિજયતણુ, પ્રણમી પદ અરવિદ,	
મણિ ગુણવિજય મણિ મુલ પામીયે પરમાદ.	૨૭૩
ગિરિયા મય નિદાનતા, દીડા નિમ સમયે	
રાસ રમ્યદે એ રગભરિ નણે સ્વદે મધ.	૨૭૪
સવત સોસસિત્વાસીર્ધ, આસો મહાનર્ધ એક,	
નવ સિવસે સ્વના કરી, હીસક અર્ધુનિદ.	૨૭૫
નર કુસી હસના પણી, સમય સિવે દીનેદ	
જણે ગણે સહુ સાંભળે, તેવ પરીનર્ધ તેદ.	૨૭૬

—ઇતિ શ્રી કશી દેવાધીપત શ્રી વલ્લભરા રાસ.

(પ્ર. ક.)

(૪૮૪) +કેતવર અવહારી રાસ સ ૧૧૮૩ (૭) અસ્તો વ. ૬
દીસ્યામાં.

આદિ—

મણિદ કનકવિજય તણુ, પ્રિય પ્રણમી પામ	
કવિ ગુણવિજય કર્ધ મુલ, મુક્તિ દરશ ન મળ.	૧
ગિરિ આતિમણે લખાકે, મુલ્યે સહુ નરનારિ,	
રાસ સ્વદે કેતવરતણુદે કણુનાર્ધ અધિધરી.	૨
સિધાનદી અસાધુ, કવિજન કરી ગળ,	
અલ્લહી વામીસરી, નવરગી નિરમળ.	૩
મહારણ પરિચરકર્ધ અલગુલ લખાસ અગ,	
અનર્ધ નેહાઈ દસે ગમ ગરદન વિમલવિદ્ય.	૪
તે સારસતિ સમરી કરી, સમગ્રનાથ અમારિ,	
શુભ ગાઈ કેતવર તણુ, કાંધી નેણુ અમારિ.	૫
તપમગ્ધપતિ જ્ઞાનમ અવગર, શુભતિસાધુ શુભપતિસાર,	
વાસન શુભમણિ કેરડે દાસ તપતિ નર્ધ વડનાથ પદિ.	૬

અતે—

ધન્યાસી

શ્રી તપગણનાયક ગુરુગિર્યા, વિજયસેન ગણધારે,
સા હુકમાનદન મનમોહન, મુનિજનનો આધારે. ૧૧૮
તાસ વિનેય વિષ્ણુકુલમડન, કનકવિજય કવિરાયરે,
જસ અભિધાનિ જગદ્ શુભમતિ, દુર્મતિ કુરિત પલાધરે. ૧૧૯
તસ પદ પક્ષ મંત્રુકર સરિષો, લહી સરસતિ સુપસાયરે,
ધમ ગુણવિજય સુકવિ મનહરપિં, કૌત્યરના ગુણ ગાયરે, ૧૨૦
સંવત સોલસિત્યાસી વરથે, ડીસાનયર મઝારિરે,
આસો વદિ તુમિએ નિરૂપમ, કીધલ રાસ ઉદારરે. ૧૨૧
બાણિઈ ગણિઈ ભાવ ધરીનઈ, અતિ રૂઠો એ રાસરે,
પાતકવૃદ્ધ પુરાતન વિદ્યઠઈ, પુણ્ય પ્રકાસરે ૧૨૨
ઉત્તમ ગુણ ગાતો રગિ, રસના પાવન થાયરે,
શુભ ભાવન આવઈ મનમાહિ, વિધન વિલય સવિ જાધરે. ૧૨૩
મગલમાલા લલિત વિમાલા, લહીઈ લીલા ભોગરે,
ધટ મિલઈ વલી ફલઈ મનોરથ, સિદ્ધિ સકલ સયોગરે ૧૨૪

—પ્ર કા, પ્રસિદ્ધ એ રા સ. ભાગ ૧.

(૪૮૫) +વિજયસેનસૂરિ નિર્વાણ સ્વાધ્યાય. મેડતામા

આદિ—

સરસતિ ભગવતિ ભારતીજી, ભગતિ ધરી મનિ માય,
પાય નમી નિજગુરુ તણાજી, યુણસ્યુ તપગચ્છરાય,
જયકર જેસગજી ગુરુરાય, નામિ નવનિધિ પામિધજી,
દર્શનિ દારિદ્ર જાય, જયકર જેસગજી ગુરુરાય

*

*

*

*

અતે—

સધલા પડિત માહિ વડો, શ્રી કમલવિજય ગુરુસીદ્ધ,
તાય સીસ વિદ્યાવિજય, સુવિહિત પડિત લીહારે. ગુરુ ૦ ૫૧
વીર હીર દુધ દીપતા, મેડતા નગર મઝાર,
તસ પસાય પામી કરી, ગાયો એ ગણધારારે. ગુરુ ૦ ૫૨

અક્ષર ભણી હાલ જ ભણી, રામજ ભણી એક,

પદ્યમાં આજે વાંચતાં રે ઉપજિસિ અતિનેહ.

૫૮

જનસભિ સામરનો જમ અજો જન હાજિ સરભજદ,

કેશરાજ કહે તજ લમજો મેલ કરો આનંદ.

૫૯

કથા.

હમ મુખ લક્ષમણ અતે રાવણ, સતી સીતાની ચિરી,

હી આપી અરિત આપી વચન રચના કરી ખરી,

સમ રંગ વિશેષ વક્તા બને મેલવા સુખ ભણી

કેસરજ મુનીક જપે સદા હરખ વધામણી.

૧

—૯. સ. ૧૬૪૨ વૈશાખ શુ. ૬ વદવાણ ઉપાધ્યાય નારણજી
જેશ્વરાજ લખાવીત મુનિ મણ્ડવજીજી આજમ પદ્યાર્થ આમાં ઉપજી
પ્રસ્તુતિની હી ૫ થી ૫૩ મી નથી. ૫૪-૫૬-૨૧ પિ. સ. ૧
મીજી ત્યાંની ૫૪ ૧૧૧ ૫ ૧૪ આમાં ૫૫ તેમજ ૭ ૯ સ.
૧૬૫૬ જેક શુ. ૬ પુષ ૯. આપસાર પીતંગર હી રહેવાસી મોહજી.

(સિદ્ધિ થયું છે—આનંદાચાર્ય મહેશ્વરિ શ્રીશ્રીક ૨ નું)

[આ કવિનાં અર યુગસાગરે સાંતિનિન વિનંતિર ૫ ૭૬ ૨૧
હિમિ ૨૨થે ૭ કે જેની આદિ

સારથાગમ નાનું સિરપામિ હું ગાઈ ગિયુજનિ સ્વામી, ૭ બને
અતે એમ છે.

૫૬સાગર અરજન પમાયા, થી યુગસાગર કે ખન બધા.

નસારી ૭ વિષ માવે ત ખોજીછિત નિમ પારે

૨૧

આ સત્તર જનનમોપમાં તથા અન્યત્ર પ્રસિદ્ધ થયું છે

—કેવળ ૪૦ જ નામનમોપમા અતે નમુણવેચ છેક સવ ૧૭૫૩
તે છે વિચર-છે થી બહારિઠ થી પૂજ્ય થી હમસિસાગરસરિછ તા
દિવ દરિયાં વીરજીજી મણિથી બવાનીસાજી મણિથી ગાજીજી
દુદિવ દરિયાં અગરાજી તા વિષ મણિથી મણજીજી આસોજ

માસે કૃષ્ણપક્ષે દ્વાદશી તિથૌ રવિવાસરે મીમંચનગરે લિપીકૃત -પીતામ્બર
શ્રી મહારાજધિરાજ રાણા શ્રી અમરસીધરાજ્યે —ઉદયપુર ભ.

૨૫૦ સહજકીર્તિ (ખ૦ ક્ષેમશાખા જિનસાગર-રત્નસાર-
રત્નહર્ષ-હેમનંદન શિ૦)

(૪૮૭) શત્રુંજય માહાત્મ્ય રાસ સ. ૧૬૮૪ આસણિકોટમાં
અતે—

શ્રી ખરતરગણસુરિ જિણેસર, વીરપાટ દીપાવર્ધ,
ખરતર ગિરદ લહિઉ ગુણુસાયધ, જસકપૂર મહકાવધરે. ૬૯
અનુક્રમિ તસુ પાટર્ધ જસ ખાટયઉ, જુગપ્રધાન ગુણુયાવધ,
શ્રી જિનયદ્ર સૂરીસર સદગુર, નામ મત્ર જસુ ધ્યાવધરે ૭૦
શ્રી જિનસિહ સિહ જિમ દિખઉ, તસુ પાટર્ધ ચિત લાવધ,
અકપરસાહિ સભામન રજ, જલનિધિ મીન છુડાવધરે. ૭૧
વિજયમાન ગુણુ જાણુ ભટારક શ્રી જિનરાજ સુહાવધ,
વિદ્યાખલ અતિસય ખલ સમલઉ, સહુનર્ધ આણુ મનાવધરે ૭૨
આચારિજપદ ધાર અમૃતરસ, મીઠા વચન સુણાવધ,
શ્રી જિનસાગર સાગર જિમ નિજ, ગુણુ ગભીર ગવાવધરે. ૭૩
ષેમ સાખ દિનદિન ઉદયવતા, મહિમા અધિક વધાવધ,
રતનસાર વાયક ગુણુનિધિ ગુર, અતિસય અધિક જણાવધરે ૭૪
રતનહરપત્રાયક હેમનંદન, સીસ ભગતિ ચિત ઠાવધ,
સહજકીર્તિવાયક વિમલાયલ, ગિરિવર એમ મદ્દાવધરે. ૭૫
સવત સોલ ચહિરાસી વરસધ, શ્રી નમિનાય પ્રભાવધ,
આમણિકોટ આવક બહુ સુખીયા, ધરમર્ધ ચિત લગાવધરે. ૭૬
વાચાસૂર અધિક ગુણુવતા, ધરમપદ્મ સમગ્રાવધ,
અધિક આનંદ અધિક રગરતીયા, શ્રી જિન ધરમ વધાવધરે ૭૭
છઠેઠ ખડર્ધ દાલ એ દશમી, પુણ્ય રૂખહો પાવધ,
સહજકીર્તિ પુડરીક મંદુરસ, ગુણુજલધર ધરસાવધરે. વિ૦ ૭૮

કવિતા.

કમ યુજ્યો મણુધર સાંસિધુર, ભૂતનગદ્ધર મણુધરો
 શ્રી વિજયસેન સગિંદ મુંદર, સકલ સધ સુકકરો.
 તસ મદ્દ જૂઝણુ દસિત દુષણુ, વિજયદેવ દિવામણી,
 ગુણુચિન્નવ મંદિત કમ પવણ મિતતપો તપમજ્જણી.

૫૩

—૫૪ દૂક છે ૮ જે જા હૃંતરક્ષણ સમય તથા જે
 સત્યવશાત્તઃ જામ ૧

૨૪૯ કેશીરાજ (વિજયજયજી—વિજયસુવિ—મર્મદાસ—જામા
 સાગર—પદસાગર—ગુણસાગર સિં.)

(૪૮૧) +શામલસૌરશાવન શાસ સ ૧૯૮૩ જ્યોત્સુ ૧૩
 અતરપુરમા.

આદિ—

વેજાવજ રામ—દૂહા.

શ્રી મુનિસુવત સ્વામીજી તિમુવનવાસુ દેવ
 તીર્થકર પ્રભુ વીરમા, સુત્તર સારે સેવ.
 પુત્ર મુખિત નરિન્દ્રો, પુષ્પદેવી તસ માય,
 જનમમેદમિ જિનવરતણી, રાજગૃહી કલિવજ.
 અવપરિયા દુરિયસમે દરિ સમ્પવિયા સાર
 કમખુડ પચિ મહા, નામ સદા જયકાર.
 ચરણકમળ તેવના નખી રામ ગુણકમણી
 સીન્દ્ર ને શવણુતણે અરિમ રમુ મુખદાન.
 મુખદાન સદુ ભોક્તે રામકથા અભિરામ
 મયમુ રુણુત સારે સદી, મનન વંચિત કમ.
 રા ઉચ્ચરના મુખવણી, જાપ પુણ્ય જાપ
 મનિ હિરી આવે તેવણી 'મ મો કમળી જાવ.
 જાનમે જાવન મહા કલિમચરણુ અજાર.

૧

૨

૩

૪

૫

૬

મોક્ષ પયનો માયનો, મન્જન હવનો માર	૭
વીમમા થાનક બનો, જેમ દુગલકો દામ,	૮
બીજ ધર્મનરવર તોળા, શી રામચન્દ્ર નામ.	૯
લક્ષ્મણ રાવણ ગણ્યા, નીચકર પદ પાપ	૧૦
મુગતિપુત્રી જાણ ચાપન્ય, મક્ક જગતકા ગય	
સત્યવતી સાચી મતી, શીલતાણી અવદાન	
સ્વર્ગે પોણી બારમે, વસુધામે વિખ્યાત.	

*

*

~

~

અતે—

દાન ૧૨

સવત સોલે ત્રાસીયેર, આછો આસ માસ,	૪૯
તિથિ તેરગી અંતરપુરમાદિ, આણી અનિદિ ઉદાસ	
વિજયગચ્છ ગચ્છનાયક ગિરિનો, ગોપમનો અવતાર,	૫૦
વિજયવત વિજય ઋષિરાન, કીચો ધર્મ ઉદાર,	
ધર્મમુનિ ધર્મજનો ધોરી, ધર્મતણો બહાર,	૫૧
ખિમા દયાગુણ કેરા નાયક, સાગરખેમ ઉદાર.	
શ્રીગુર પદ્મ મુનીશ્વર મોટો, મોટો જલનો વશ,	૫૨
ચક્રરાસી ગચ્છમાદિ જાણીતો, પ્રગટપણે પરશસ	
તમ પાટોધર ગુણ કી ગાને, ગુણસાગર ગુણવત,	૫૩
કડમુતન કલપતર કલિમે, સુરિ શિરોમણિ સત	
એ ગુરુદેવ તણે સુપસામે, કીધી રચના જાણ,	૫૪
અથગુણે ગિરિમેર સરીખો નવરમમાદિ વખાણ	
એવ ખામદિ દાલ સુધારી, વચન રચન સુવિશાલ,	૫૫
રામ યશોરે રસાયણ નામા, અથ રચિઓ સુરસાલ	
કવિજનતો કરજોડિને, પડિતસું અરદાસ,	૫૬
પાઓ આગે વાચેવોળે, દેવે રાગ અબ્યાસ	
અક્ષર ભાગે દાલજ ભાગે, રાગજ ભાગે સોધ,	૫૭
વાચતારે વચનને ભાગે, રચ નહી ઉપજે કોધ	

कवय.

धम सुखे भवपर साधुसिद्धर, भवनगपुर सुखपरै।
 श्री विजयसेन सुदि सुदि, सुख सध सुदरै।
 तस ५६ भूपरु दक्षित रूपरु विजयदेव दिवामरु,
 सुखविजय पति धम पयपय निरतये तपमरु। १३

—५३ दृष्ट छे न. जे. मूलरुद्राय सनय, तस न
 सजयमासा भाम १

२४६ केशराज (विजयजय—विजयकवि—धर्मदास—वभा
 सायक—पद्यसायक—सुखसायक जि०)

(४८९) + प्रभयशौरसायन रास स १५८३ असे सु. १३
 अतपुरमं—

क्यादि—

वेष्टवक राम—द्वय

श्री सुनिमुनत स्वामीछ मिश्रवतवारु देव १
 दीर्घकर भवु वीरभा, सुतर सारे सेव.
 पुन सुमित नरिद्वे, पद्यदेवी तस भव, २
 ननमोदमि निनवतवरी, रामकडी द्विविध.
 अकवस्त्रिध हस्त्रिसर्गे हरि सुखविषा सार, ३
 इन्द्रायुध पति नारा, नाम सध नयकार
 मरुदुभय तेकना नगी, राम सुखमयुगत, ४
 सीता ने रावकुतये, गरित रसु सुखदय.
 सुखदय सध बोधने रामकथा अनिराम ५
 भवसु सुखत सरे सदी, अनन पतिन काम.
 'रा' उन्मत्ता सुखवारी, पाप पुकार नय ६
 मति हिरी अने तेकपी न मे इन्द्रादि नय.
 पानमो पवन पद्य, द्विभक्तदरु अपार.

માસે કૃષ્ણપક્ષે દ્વાદશી તિથૈઃ રવિવાસરે મીમયનગરે લિપીકૃતં પીતામ્બર
શ્રી મહારાજધિરાજ રાણા શ્રી અમરમીધરાજ્યૈ —ઉદયપુર ભ.

૨૫૦ સહજકીર્તિ (ખ૦ ક્ષેમશાખા જિનસાગર-રત્નસાર-
રત્નહર્ષ-હેમનંદન શિ૦)

(૪૮૭) શત્રુંજય માહાત્મ્ય રાસ સ. ૧૬૮૪ આસણિકોટમા
અતે—

શ્રી ખરતરગણસૂરિ જિણેસર, વીરપાટ દીપાવર્ધ,
ખરતર ખિરદ લલિત ગુણુસાયધ, જસકપૂર મહકાવધરે. ૬૯
અનુક્રમિ તસુ પાટર્ધ જસ ખાટયઉ, જુગપ્રધાન ગુણુયાવધ,
શ્રી જિનચક્ર સૂરીસર સદ્યુર, નામ મત્ર જમુ ધ્યાવધરે. ૭૦
શ્રી જિનસિંહ સિંહ જિમ દિપ્યઉ, તસુ પાટર્ધ ચિત લાવધ,
અક્રમરસાહિ મહામન રજી, જલનિધિ મીન છુડાવધરે ૭૧
વિજયમાન ગુણુ જાણુ ભટારક શ્રી જિનરાજ સુહાવધ,
વિદ્યાબલ અનિસય બલ સમલઉ, સહનર્ધ આણુ મનાવધરે ૭૨
આચારિજપદ ધાર અમૃતરસ, મીઠા વચન સુણાવધ,
શ્રી જિનસાગર સાગર જિમ નિજ, ગુણુ ગભીર ગવાવધરે. ૭૩
ષેમ સાખ દિનદિન ઉદયવતા, મહિમા અધિક વધાવધ,
રતનસાર વાયક ગુણુનિધિ ગુર, અતિસય અધિક જણાવધરે ૭૪
રતનહરપવાયક હેમનંદન, મીસ ભગતિ ચિત ઠાવધ,
સહજકીર્તિવાયક વિમલાયલ, ગિરિવર એમ મન્હાવધરે. ૭૫
સવત સોલ ચઉરાસી વરસર્ધ, શ્રી નમિનાથ પ્રભાવધ,
આસણિકોટ શ્રાવક બહુ સુખીયા, ધરમર્ધ ચિત લગાવધરે ૭૬
વાચાસૂર અધિક ગુણુવતા, ધરમપક્ષ સમજાવધ,
અધિક આનંદ અધિક રગરતીયા, શ્રી જિન ધરમ વધાવધરે ૭૭
છોકેષ ખડર્ધ ઢાલ એ દશમી, પુણ્ય રૂખહો પાવધ,
સહજકીર્તિ પુડરીક મધુરસ, ગુણુજલધર ધરસાવધરે વિં ૭૮

અધર નાણી દાલન નાણી, રાગન નાણી એક
પદ્મ અગે બંધતાં રે ઉપલિસિ અતિનેહ,
જાગ્યો સાગરનો જલ મળે જળ સગિ સરજાએ,
કેવરાલ કહે તન લગએ મલ કરો આનહ,
૧૮

કલપ.

હમ સમ લક્ષમણ અતે રાજ્ય, સદી સીતાની ચિરી
હી માખી અસ્તિ સાખી વખન રચના કરી ખરી
સધ રંમ વિનોદ વજ્ર અને યોગ્ય સુખ બણી
કેવરજી મુનીંદ જપે સદા કરખ વધામણી,
૧૯

—૯. સ. ૧૬૪૨ વૈશાખ શુ. ૬ વરણસુ ઉપાધ્યાય નારણ
જેલરજી લખાવીત મુનિ માણસદા અગ્ર પદનાર્થ અગ્ર ઉપસી
પ્રવર્તિતી હી ૫ થી ૫૩ મી નથી. ૫૪-૫૬-૨૧ પિ. સ. ૭
મીંછ તાંબી ૫૪ ૧૧ ૫ ૧૪ આમાં ૫૫ તેમજ, ઉ. સ. ૯
૧૬૫૬ જે શુ. ૧ પુષ. ૬, બાવસાર પીતંગર હી રહેવસી ગોપાલ
(સિદ્ધ થયું છે—આનંદાચાર્ય મહેશ્વરિ મૈત્રિક ૨ જી)

[આ કવિના ગુરુ ગુણસાગરે સાંવિગિન વિનવિર ૫ ૭૬ ૨૧
હિની રચે છે કે જેની અગ્રિ

વારણસુ નહુ સિદ્ધાંતિ, હું ગાઈ ગિયુવડિ રવામી, ઉ. અને
અતે એમ છે.

પદસાગર ગુરુજી પસાવા મી ગુણસાગરે કે ખન લખા.
નસારી ને વિષ અને, તે મનેજીવિત નિમ પાવે ૨૧

આ સત્કન જેનપ્રતોષમાં તથા અન્ય પ્રસિદ્ધ થયું છે

—મૈત્રાચ પૂજા આશાવેદના અતે નાણાંએ છે કે સ. ૧૭૫૩
જે મી વિરેમચે મી કાશિક મી પૂજા મી સુમતિસાગરસરિત તા
સિખ કાવિમી વીરસદા કાવિમી ભવાનીસસદા કાવિમી માલસદા
૧ સિખ કાવિમી અગ્રાજી તા સિખ કાવિમી મલસદા અસેન

માસે કૃષ્ણપક્ષે દ્વાદશી તિથૌ રવિવાસરે મીમચનગરે લિપીકૃત પીતાબર
શ્રી મહારાજધિરાજ રાણા શ્રી અમરમીધરાજ્યૈ —ઉદયપુર ભ.

૨૫૦ સહજકીર્તિ (ખ૦ ક્ષેમશાખા જિનસાગર-રત્નસાર-
રત્નહર્ષ-હૈમનંદન શિ૦)

(૪૮૭) શત્રુંજય માહાત્મ્ય રાસ. સ. ૧૬૮૪ આસણિકોટમા
અંતે—

શ્રી ખરતરગણસૂરિ જિણેસર, વીરપાટ દીપાવધ,
ખરતર મિરદ લલિઉ ગુણસાયધ, જસકપૂર મહકાવધરે. ૬૯
અતુકમિ તસુ પાટધ જસ ખાટયઉ, જુગપ્રધાન ગુણુચાવધ,
શ્રી જિનચક્ર સૂરીસર સદગુર, નામ મત્ર જસુ ધ્યાવધરે. ૭૦
શ્રી જિનસિહ સિહ જિમ દિપ્યઉ, તસુ પાટધ ચિત લાવધ,
અકબગસાહિ સમામન રજ, જલનિધિ મીન છુડાવધરે ૭૧
વિજયમાન ગુણુ જાણુ ભટારક શ્રી જિનરાજ સુહાવધ,
વિદ્યામલ અતિસય બલ સમલઉ, સહનર્ધ આણુ મનાવધરે ૭૨
આચારિજપદ ધાર અમૃતરસ, મીઠા વચન સુણાવધ,
શ્રી જિનસાગર સાગર જિમ નિજ, ગુણુ ગભીર ગવાવધરે ૭૩
ષેમ સાખ દિનદિન ઉદયવતા, મહિમા અધિક વધાવધ,
રતનસાર વાયક ગુણુનિધિ ગુર, અતિસય અધિક જણાવધરે ૭૪
રતનહરપત્રાયક હૈમનંદન, સીસ ભગતિ ચિત દાવધ,
સહજકીર્તિવાયક વિમલાચલ, ગિરિવર એમ મદ્દાવધરે ૭૫
સંવત સોલ ચઉરાસી વરસધ, શ્રી નમિનાથ પ્રભાવધ,
આસણિકોટ શ્રાવક બહુ સુખીયા, ધરમધ ચિત લગાવધરે ૭૬
વાચાસૂર અધિક ગુણુવંતા, ધરમપલ સમઝાવધ,
અધિક આનંદ અધિક રગરતીયા, શ્રી જિન ધરમ વધાવધરે ૭૭
છેછ ખડઈ દાલ એ દશમી, પુણ્ય રખહો પાવધ,
સહજકીર્તિ પુરીક મધુરસ, ગુણુજલધર વરસાવધરે વિ૦ ૭૮

—પ્રતિ શ્રી સિતુભય માદ્યગ્ને શ્રી પાર્શ્વનાથપદ્મભક્તિ
વર્ણન શ્રી ભાવમેદિત ભવગ્ર સન્નિધે તદ્દતોદ્યાર વર્ણન કમળી સન્નિધે
ત્ત્વ મુતલ્લસ્યેદ્યાર વર્ણન. પદ્યમારમ્ભ સ્થિતિ વર્ણન. દુષ્પ્રસદ્ધ નામ-
ત્ત્વ મુદ્ધપાન વર્ણન. ત્ત્વ અન્નક વિમલચાક્રનિર્મિતોદ્યાર વર્ણનાધિકારો
નામ પદ્ય ખડ સમાપ્ત. સ ૧૮૪૫ હા શુ. ૫ ક્ષિતિ ચિત્રાણ મળે.
(પ. ૧૨૮ ૫—૧૪ મુ. વિ.)

પ્રીતિ છત્રીશી મ ૧૬૮૮ વિભવદ્રસમી સાંજનેરમાં.

આદિ—

ઉપસમર ખવા રસ લીજા-એકની કાલ
પ્રીતિ ન કિષ્કિંકી છત્રી ભવર્ષ પદ્મવિષ્ણુ અરિદ્વલ
ભવર્ષ ક્ષેત્રિ ઉપમ કરક ક્ષેત્ર ભાગર્ષ મત ન વલત શ્રી ૧

અવતે

સક્ત સોભવરસ અઘ્યાસી, નિહો કુલ સમલ મુક્તલ
વિભવદ્રસમી સાગારે (ન) ૨ પ્રવર, એક નિયાર રસાવલ. પ્રી ૩૫
પ્રીતિ છત્રીશી એ વચરામિ, ભવિષ્ઠ ભવિષ્ઠ કિતારલ
વચ્ચ સહનહારવિ કલ્પ ભાગર્ષ શ્રી સમ નમ નમતલ ૩૬

—પ્રતિ શ્રી પ્રીતિ પદ્મનિશિષ-૫ રાગકીર્તિ મલિ-ત્ત્વ સિખ
૫ તિલકવિભવ-ત્ત્વ સિખ ગોષ્ઠ વિખિત અવિષ્ઠ મમલદે પદ્યાર્થ.
૨—૧૫ પ્ર. ક. ન ૮

૨૫૧ કલ્યાણુ બીજા

(૪૮૮) કન્યવિલાસ સપ્ત. સ ૧૬૮૫ જેઠ સુ ૫

આદિ—

પ્રથમ નિષેસર પ્રયુગીર્ષ પ્રથમ કરી નિલે આદિ
પ્રથમ પદ્ય પ્રસંગિક તે પ્રથમ નમુ મુખાદિ

શાંતિ જિનેસર સોલમઈ, ગરબ થિકી કરી શાતિ
મારી નિવારી દેસથી, પસરી ધરિ ધરિ શાતિ. ૨
ચદુનદન જગમા જયો, બ્રહ્મચારિ શણુગાર,
નામિ નવનિધિ સપજઈ, ધન ધન નેમિકુમાર ૩

x x x x

અતે—

ઢાલ ૪૩ રાગ ધન્યામી સકલ મગલતણી એ દેશી
દાન કલ્પતર દાનમણી સુદર, દાનથી વહિત ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ,
દાનથી નરસુખ દાનથી સુરસુખ, દાનથી અનુક્રમે હોષ સિદ્ધિ. ૧
દાનથી નરભવે દેવ ભોગીપણુ, ભૂપ ક્રિયાણુ જોણુ કીધુ,
રાજછત્રગણી નારિ કમિ પરહરી, ભગનીપતિ વચનથી વ્રત લીધુ ૨
દાનથી ઋપભદ્રેવો ત્રિભોવનધણી, સાધુનિ પ્રાગ ભવિ હવિપદાન,
આકલડા બદલિનુઓ દાનથી, ચદનાઈ પણિ કેવલ લીનુ. ૩
દાનથી ધન્યનિ ઋદ્ધિ બહુલી હતી, દાન દીઉ ભની ભાવ આણી,
ધન્યવિલાસનો તુર્ય પ્રસ્તાવ એ, ભણુન ગુણુત લહિ સુખ પ્રાણી ૪
ધન્યવિલાસ કીઓ ચરીત્રોપરિ, અલ્પબુદ્ધિયિ હુ ગ્રેમ આણી,
ન્યૂનતા અધિકતા જે હુષ એહમાહિ, સોધયો પડિતો પ્રીત આણી ૫
ધન્યવિલાસના ચ્યાર પ્રસ્તાવ છે, ઢાલ તહતાલીસ તસ પ્રમાણુ,
શત એકાદશ અથતો માઝતો, જિનપ્રસાદે સેવક કલ્યાણુ. ૬
સવત સોલપચ્યાસી ૧૬૮૫ સવત્સરિ જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ પચમી પુણ્યમાણુ,
ધન્યવિલાસ થયો સપૂર્ણ દિન દિન સધનિ મગલમાલ

—ઢાલ ૪૩ પ્રમાણુ લિ० ગણિ લાલવિજયેન ૫. શ્રી હર્ષવિજય-
ગણિ શિષ્યેણુ-વાવિનગરે ૨૨-૧૭ અથ ૧૧૦૦ ન ૩૩ દ. ૨૫ લી, ૩૦
(આ કદાચ ૨૪૩ ક ન ના કલ્યાણમુનિ હોય. જુઓ ૫. ૫૧૧)

૨૫૨ સ્થાનસામર (આ. પુષ્પવદ ૬-કનકવદ ૬-વીરવદ ૬ ઇ.)
(૪૮૯) આગળના રાસ ૫ ૧૬૮૫ એકોત્તર વદ ૫ (ખખાત)ખખાતીખા
આદિ—

શ્રી ગુડી જર્થનાથ નમઃ જૈ શ્રી ભગદત્ત નમ
શ્રી બિનમદ્યકાળ નમી સમરી સરસતિ માવ
વીરપુસ્તકપ્રાસિદ્ધી, પ્રણમર્થ સુરનર પાવ. ૧
હસમામિનિ હસવાદિની, આપે બુદ્ધિ નિલાસ
જે નર સરસતિ પરિહર્યો, તે નર ક્ષીર જાલ. ૨
મંવજ્ઞાન સુવસન થઈ આપે અવિરસ વાણિ,
કાલિદાસ કવિતા કુર્ષ તે વૃક્ષ શક્તિ પ્રમાણિ. ૩
ત્રિફલ જુવનિ જન્ય તાલકેરો અર્ધ સુરનર દેદિ,
આત્મ અતુલ જન્ય તું મદા, નાથક જે વૃક્ષ દોદિ. ૪
શ્રી ભારતી વરણુક નમી, લક્ષ્મી નિજ સુધાર પસાવ,
શાનદાદિ આજર્થ સમ પ્રણમર્થ સવ સુખ થઈ ૫
મુક્ત મંવજ્ઞાન કિરિત અધ્યયન અતુલ્ય નેક
અમદ્યત વૃષ કેરો, અસ્તિ સુલુ ખરી નેક. ૬
કુલુ તે અમદ્યત વૃષ કિમ લીધુ આરિ
તસ સળધે વખાણુસિદ્ધિ ત્રિમ દોષ ત-અપવિત ૭

અતિ— હાથ ૩૬ રામ ખન્ધસી દેસી ખમ્પસિની
નવરી ત્રજાજની જાણીકા આજ્ઞાપુરીય સમ્પાન,
દેવબુદ્ધ સોમક ભાઈ, જાણુ દો દેવ નિમાન. ૭૫૫
મન રમ્પ અવિવણુ સાંભળો દો, એક સળધે રસાવ, —ખન.
ધવસિનિ ધવજશુક ભાઈ, સોનિન માણિ આટાણિ,
કામિની જનમન મોહવી, સોહકિ મનમતિ આણિ. ૫ ૭૫૬
પુન્યવત નર તિર્થ વસર્થ પામક નિજ આચાર,
ગિન ખરિર નિન રખાં, પુન્ય રમ્પ નરનારિ ૫૦ ૭૫૭

વડ વ્યવહારી જાણીધ, ભૂપ દીધ જસ માન,	
સાવત્યા સુત નાગજી, ઉત્તમ પુરૂષ પ્રધાન.	મં ૫૮
દૃઢ સમક્રિત નિત ચિત્ત ધરધ, સારધ જિજીવસ મેવ,	
ભક્તિ કરધ સાહમી તણી, કુમતિ તણી નહીં ટેવ	મં ૫૯
રૂપવત સોહધ મદા, સુદર સુત અભિરામ,	
સકલ કના ગુણુ આગર, સોહધ જિજીવે કામ	મં ૬૦
મુનિસુત્રત પસાઉયે, દિન અધિકુ નર,	
વિધપક્ષ ગણિ સોહાવીક, પુન્યતાણુ કરિ પૂર	મં ૬૧
તસ આગ્રહ જાણી ધણો, ચરિત રચિઉ મનોહાર,	
અગડદત ઋષિરાયનો, એહ સખધ ઉદાર	મં ૬૨
શ્રી ગોડીપાસ પસાઉવધ, મીઠા વચિત કામ,	
રાસ રચિઉ મહારિષિ તણો, સમવસરણુ સુભ કામ.	મં ૬૩
વિહરમાન ગણુધર ભલા શ્રી કલ્યાણુસાગર સૂરીરાય,	
અંચલ ગણપતિ જાગિ જયો. દેવનિ પાતિગ જાય	મં ૬૪
વિમલવશ વાયકતણો, કીરતિ જસ સુપ્રકાસ,	
પુન્યચદ્ર વાયક વર, ધર્મ તણો મનિ વાસ	મં ૬૫
તાસ સીસ સુદર સોભાગી, પાલધ સાધનો પથ,	
કનકચદ્ર વાયક ગુણિ ભરીયા, મહામુનિ એહ નિગ્રથ	મં ૬૬
તાસ સીસ વિદ્યાના આગર, વાયક શ્રી વીરચદ,	
તપ જપ સજિમ કિરિયા પાલધ, સુદર એહ મુણિદ	મં ૬૭
તસ પદપદ્મ મધુકરની પરિ, રહધ સદા એક ચિત્તિ,	
વિનયવત નર્ધ વિમલ મનધ નિત, રંગી કરધ ગુરૂ ભક્તિ	મં ૬૮
તાસ તાણુ સુપસાય લહીનર્ધ, ચરિત રચિઉ મન ભાય,	
થાંનસાગર મુનિવર ધર્મ જપધ, ભવિજન સુણુક ચિત્ત લાય	મં ૬૯
સંવત શશિરસ જાણીધ, સિદ્ધિ તણી વલી અખ,	
મહાવ્રત પદ આગલિ ધરક, સમકરી ગુણો સવિ અક.	મં ૭૦

૨૫૨ સ્થાનસાગર (આ. પુષ્પવદ્-કનકવદ્-વીરવદ્ ટિ.)
(૪૮૬) અમદાવાદ રાસ સ ૧૬૮૫ ઓગ્રે વદ ૫ (જાણત) જાણતીમાં
આદિ—

શ્રી શુદી જર્મનાથ નમઃ શ્રી શ્રી ભગવતૈ નમઃ
શ્રી જિનમહાપદમ નમી, સમરી સરસતિ માથ,
વીરપુસ્તકપારિણી, પ્રણમર્થ સુરનર પાથ, ૧
હસમામિનિ હસવાદિની, આપે ભુક્તિ વિશાસ,
જે નર સરસતિ પરિકર્મ, તે નર ક્ષીપ્ર જાથ, ૨
મેવકનઠ સુપ્રસન્ન થઈ આપે આવિરસ વાણિ,
કાલિદાસ કવિજી દુર્ધ તે તુલ્ય સકિત પ્રમાણિ, ૩
ત્રિદેવ શુભનિ જસ તાલરો માર્ગ સુરનર મોડિ,
અકલ અમુલ જલ તું મદા, નાથઈ હો તુલ્ય દોડિ, ૪
શ્રી સારતી ચરણુ નમી, લકી નિજ સુગર પચાથ,
રાનદશિ આર્ગ સદ્ય પ્રણમર્થ સવ શુભ મર્થ ૫
મૂલ મહામર્થિ કવિડે અધ્યયન મહર્થ નેહ,
અમદાવાદ તુલ્ય કેરમે ચરિત સુલુ ખરી નેહ, ૬
પુણ્ય તે અમદાવાદ તુલ્ય કિમ લીધુ આરિન,
તસ સળથે વખાણુસિદ્ધિ જિમ દોષ જન્મચરિન, ૭

અતે— હાલ ગદ્ય રામ ધનવાસી દેવી પ્રમદિની.

નરરી વ્રજવતી ભણીઈ અમદાપુરીય સમાન,
દેવશુભન સોભાઈ ભાઈ, જાણુ દો ઇલ્લ નિમાન, ૭૫૫
અન રમર્થ ભવિષ્ય સાંભળો દો, એહ સળથે રસાથ,—મન.
ધવલિત મહામહા ભાઈ, સેવનિત માથિ અટાથિ,
કામિની જનમન એકલી, સોદતિ અનમતિ આથિ, ૫ ૭૫૬
પુનવત નર તિહાં વસર્થ જાણા નિજ આચાર,
ભિત મરિર નિત રથાં, પૂળ સ્થાન નરનારિ, ૫ ૭૫૭

- પવનજલ રાગ તપ્તી, અનનામુદરી નારિ,
તામુ કયા મુલુતા યદા, હોત્યહ અત્પ સમાર. ૮
- સતિ શિરોમણિ અંગના, શીલવિવ્રુપણ દેદ,
નામ જપતા પ્રદ મમર્ષ, આપે ત્રિદિડદેદ. ૯
- તિલુગે સખર સખધે હઈ, મદિા સાકર ડાય,
રમ સેન્થો બવીયણુ તુમ્હે, બાપે કવીઆનુ બાય. ૧૦
- કિમ તિણુ મુષો મન કરી, કીધો મીલપનન,
મવે રમ સેન્થો બવિયણુ તુમ્હે, સામલના મુવયત ૧૧

અંતે—

૮ મી દાલ દાગની.

- (આહે) અનના કેરીય ચુપઈ, પુગણુ કીધી એદ,
જે નર બલુસીઈ બાવમિઉ, મંગલ લલુમ્મિ નેદ.
(આહે) સતીયાનિ સિગિ અનના, વખાણિયે કવિરાય,
સામલના મન ઉલમઈ, દીયડઈ હર્ષ ન માય. ૧
- પટ દરશનના ત્રયમિઈ, અનના કેરી વાન,
પવનમુત હનુમતરાય, પ્રકટ ધણા અવદાન
(આહે) ગુણુયશતા મુવખાણિયઈ, જાનુ વદઈ સમાર,
આપગે નામ મોઈજ લલઈ, જે હોઈ મૂદ ગમાર ૨
- (આહા) જનમાદિ હામિ હામિ, દીમઈ એ અધિકાર,
પણિ પરમારથ જુગ્યા, નામ તણા નિરધાર,
(આહે) શીલતરગીણી યથથી, એ રચીકિ મકેત,
કાઈક કવીમની દેલવી, નિનકા મુછઈ હેત ૩
- (આહે) તે દુપણુ મન કાદન્થો, ચદન્થો કવિ ગુણુરગ,
સો મિઈ તો મઈ આણીક, લાગઈ સરમ મુચંગ.
શ્રી મુનિમુતત સામિરઈ, વારઈ હુધવાત,
ચ્યાર વહિ નિણુ વરચીઆ, કુણુ જાણુઈ અવદાત ૪
- (વાયે જગજાડુ વહી ગયા-પાસતર)

અમ્બનિભક્તિ મનાદર, પૂજી તિથિ વતી જાણિ

અમ્બિન પગથી એ સદી, જુલુન વાર વપાણિ.

મ ૭૧

એક મસ્તિ જે સંભાર્થ તેડ પરિ લીલવિદ્યાસ

સાધુ તજા મુલ્ય અમ્બા, પૂરત દેખ મનતણી આસ.

મ ૭૨

—સન્ન ૧૯૮૫ નવે કપેટમ્બસે સિતપદ્યે ત્રયેસવં રવિપસરે

સિખિન સવપત્નિપુરે મુનિ રજાનસામરેણ પ્રવાજ્યાવ ૨૪-૧૫ સે લ.

વૅકસ ન ૫૩૨૫ કવિની દસ્તાસિખિત પ્રત છે

૨૫૩ પુલ્કયસાગર (પીપલમ્બલ લક્ષ્મીસામરસુરિ-
ચિનમરાજ ને કર્મસાગર શિ)

(૪૬૦) નવપ્રકાશ સસ સ ૧૯૭૭

(૪૬૧) અવન્યામુદરી સસ સ ૧૯૮૯ જાણુ ધ. ૫

આક્રિ—

શી પ્રાતમ જળપર પ્રભુજ, એકલ અભિનમ,

મનવર્ણિત મુખ સપમર્થ નિત સમરતાં નામ

૧

પ્રથમ ઉપમર્થ મડીત, મતિ દાસર્થક્રિતમદુ,

તિલુ મરણિ પરિથા નમુ શી મળપર સખાદ.

૨

સરમતિ પદપદ્મ સાધ, પૂજા જે કસ્તુરિ

કલ્પ કલ્પ લગમ બજે આત્રા મ આજે બાધિ.

૩

સેવર્ધન સાનિય કરી દેવો અવિરલ વર્ણિ,

નિમ વેગે સિદ્ધિ સદ્ય કાલ આ રવિસ કાળિ.

૪

વસિ પ્રભુમુ સદગુર વા, ગેળથી જા સનાય

પાપ પડલ જાહાં કરી સખ સાસ દે દાવ.

૫

જામબાદિ મિટાડકર્થ કલ્પગુરનો કપમાર

અભિનર્થ માનિ નદી કાચા તેડ અમાર.

૬

અસુપિ સદુ પગથી કરી, કસ સતી વખાણ

મુજબે એકમદા વર્ષ નિમ દેખ જામ પ્રમાણ.

૭

પવનનંદા ગળ તણી, અંજનાસુદરી નારિ,
તાસુ કયા સુવર્નાં યદા, હોઆ અમ્મ મસાર. ૮

મતિ શિરોમણિ અંજના, શીવચિત્રપદ દેદ,
નામ જપના પ્રદ મમર્ષ, આપે રિદિડહેદ ૯

તિણુમે અખર સખધ ઇર્ષ, મીઠા માકર દાય,
અ સેન્થો બવીયળુ તુમે, બાપે કીઅળુ બાવ. ૧૦

કિમ નિણુ સુધો મન કરી, પ્રીધી ગીવપનન,
મવે રસ સેન્થો બવિયળુ તુમે, માનવવા સુવચન. ૧૧

અંતે—

૮ મી દાય દાગની

(આહે) અંજના કેરીય સુપદ, પુરણુ પ્રીધી એદ,
જે નર બાણુગીધ બાવસિદિ, મગલ લદમ્મિય તેદ.
(આહે) મનીયાનિ નિરિ અંજના, વખાણિપે કવિગય,
સામવના મન ઉવમર્ષ, દીપકા દાં ન માવ. ૧

પર દરશનતા અયમિદી, અંજના કેરી વાન,
પવનસુત હનુમતરાય, પ્રકટ ઘણા અનદાન
(આહે) ગુણુવશતા સુવખાણિયર્ષ, જામુ વર્ધ સનાર,
આપરો નામ સોમગ લદર્ષ, જે હોષ મદ ગમાર. ૨

(આદો) જનમાદિ દામિ દામિ, દીમદી એ અધિકાર,
પણિ પરમાગ્ય જુલ્યા, નામ તણા નિરધાર,
(આહે) રીતતરગીણી અયથી, એ ગચીક મ કેત,
કાર્મક કવીમતી કેલવી, તિનકા યુછર્ હેત. ૩

(આહે) તે દુપણુ મત કાઠન્થો, અદન્થો કવિ ગુણુરગ,
સો મિદ તે મર્ષ આણીકિ, લાગઇ મરમ મુચગ
શ્રી મુનિમુવત સામિરર્ષ, વારર્ષ હુઈવાત,
આર વહિ નિણુ વરચીઆ, કુણુ જાણી અવદાત ૪
(વાયે જગપાદુ વહી ગયા-પાદાંતર)

શ્રી વડમઠ ગુર ગાઠમ રાતિ સરિ મલુધાર,
 ચક્રેસરી પદ્માવતી, ભગતિ કરમ વારવાર
 લગ્ન ઇન્દ્રજી (ભગવન્નટલ) ભાગીયુ, ધૃતીકાંટ સહેત,
 કુદન શ્રીમાલી સાતસઈ બિજારી શુભ હેત.

૬

લેખન ચુરસી રાજમર્ઠ છત્રા વાલ વિચાલ,
 સાસન બિન સેનાવીલ વાદી બિરહ વેતાલ.
 તિલુ મઠ પીંચા ચાપીલ, બાલ સાલ વિસ્તાર,
 સવત રૂઢ બાવીસઈ સમઈ કુઈ શુભાર.

૭

તે જઈ દિલ્લ દીખત, નવર સ્થાવેર મઝરી,
 વીર બિલ્લેસસુ તિહાં, વીરથ પ્રગટ ઉઘર
 વાસુ પાની બનુકર્ઠ કુવા શ્રી લંછીસાવરસરી
 વિનયરાજ કરમસાગર વામક દોલ સ્તુર.

૮

વાસુ સંતિ પુષ્પસાગર વામક પન્નલુપ બોમ,
 અબનાસરી ગુજા શુરુલ વખતલ પ્રેમ.
 સવન સોલિ નેબાસીઈ આવલુ માસ રસાલ,
 સુદી તિથિ પચમી નીરમલા મર્દિરુદ્ધિ મમલ મઝા.

૯

—છતિશી અબના સુંદરીની ગુજા સપૂલ

(અનુક) ૩૮—૧૧ આ. ૬ ઉચ્ચપુર બ—મલ્લે

—છતિશી અબનાસુંદરી પવનનથ કુમાર સળધે પૂર્વ ભવ
 વર્ષન માતુસપુરે સમમન પવનનથસુલભગન અબનાસુંદરીર્કનાવ
 વિલાપકરકુન માલમકપટુલિકરકુન માલમમાતુસપુરે સમમન અબના
 મિલન પુન પવનનથ અબનામિલન પુન: સર્વસમીપ દિશ મલકુન
 સુરભોમનાધિકરવર્ષનો નામ તુલિખા સપૂલ. રચિત શ્રી ૫ શ્રી
 અસ્તવિનયમલ્લિ સિખ મુનિ દેવવિનય પદનાર્થ. ૧૨—૧૪ શ્રી

—પ્રથમ ખંડે કાલ ૪ ગાથા ૧૮૨ દિલીપ ખંડે કાલ ૭ ગાથા
 ૨, ૭ તુલીપખંડે ગાથા ૨૪૩ કાલ ૮ સર્વ કાલ ૨૨ ગાથા સર્વ ૧૩૨

અથાગ્રંથ શ્લોક સંખ્યા ૯૦૫ સ. ૧૭૫૩ વર્ષે મા સુદિ ૮ દિને સપૂર્ણ
કાળે શ્રી સોહીયામ મધ્યે દેરધાલિંગ ગણિ કેસરવિજયેન. ૧૭—૧૮
લી.—અથાગ્ર ૯૩૯ રાજસુદર લખીકૃતા (૧૭૦૦ ની આસપાસ, મ બ)

બીજી પ્રતમા પ્રશસ્તિ કષ્ટ જૂદી આપી છે તે નીચે પ્રમાણે છે—
શ્રી જિનરાજસૂરિ પાટિ દિનકરા, આગમ અર્થ નિધાન,
શ્રી જિનરગ સૂરીસર સત્યવર જાણે, સર્વ નિધાન.

તાસુ આદેશ સવન સોલ ચોરાસીઈ, ઉદેપૂરિ સોમાસિ,
જગતસધ રાણો ગાજે તિહાકણિ, હાહુ ઉપતા જસવાસ.

સધ કથન ધરી માધ સુદિ તૃતીયા દિને શુભયોગે ગુરુવાર
અવિહિન રસ ધણિમે લેજો નેધનિ અધિકારે અધિકાર.

પુણ્યભુવન કહે ભાવ ધરી ઘણો, ગિર્યાનો જસવામ,
અધિક ઓછો ધહાકણિ જે કર્યો, હુવે મિછામિ દુકડ તાસ
શીલ સમકિત ગુણ દેહ પ્રતિધારને દિન પ્રતિ કાડિ કલ્યાણ,
તિણિએ બણે ગુણે સુણે ભાવસુ, જીવિત જનમ પ્રમાણ

—લિ. ૧૭૪૫ આસો ૧૦ ૧૩ ગુરુ કલ્યાણપુરમા.

રાજકોટ પૂજ્યના અપાસરાનો બહાર.

આમા કર્તાનુ નામ પુણ્યભુવન (ખ૦) આપેલ છે તે રચ્યા સાલ
સં. ૧૬૮૪ માહ શુ ૩ ગુરુ, ઉદયપુરમા જગતસિદ્ધ રાજ્ય કરતા હતા
ત્યારે, એમ જણાવ્યું છે. મને તો પુણ્યસાગર (પી. ગચ્છીય)ની પહેલી
પ્રશસ્તિ વિશ્વસનીય લાગે છે.

—મારી પાસે મોટા અને સારા અક્ષરવાળી ૨૭ પાનાની પ્રત
છે, પણ તેમાથી કર્તાનુ નામ ઉગડી દીધું છે. ૨૭—૨૨

—પત્ર ૨૨ ગ્રંથમાન ૬૦૦ ન. ૩૧ દા. ૨૫ લી કે જેમા
કર્તાનુ નામ પુણ્યસાગર સ્પષ્ટ છે.

૨૫૩ કે લાભોદય

નેમિરાજિમતિ બારમાસ. ૧૫ કડી સ ૧૬૮૯ અસે ય. ૧૫
આદિ—

સખારી સંભવિ હે તુ વાણી, ઈમ બેસે સુખુલ રાણી,
નેમણ મુઝ જીવન પ્રાણી તિલુ તોડી પ્રકિતિ પુરણી હોણા
નેમણ નેમણ કરતી, નેમણ નિજ પ્યાન ખરતી હો લાલ. ૧

* * * *

અતે—

સખારી સવત સોલસૈ નિખ્યાસી આસ પ્રનિખ કંભારી,
બજતાં યજતાં યુગ ખાસી, લાભોદય લીલ વિલાસી હો લાલ. ૧
નેમણ નેમણ કરતી
—(ખરી ૫સે પ્રલ છે)

૨૫૪ મીસાર (ખ૦ એમચાળા રત્નકર્ષ વાચક શિષ્ય)

(૪૬૨) આનંદ આવકસાધિ. સ ૧૬૮૪ પુષ્કણી નક્ષત્રાં
આદિ—

વર્દમાન જિનવર ચરણ, નમનાં નવ નિધિ હોઈ
સધિ હૈ આણુહની સંભવિજો સદુ કોઈ. ૧

* * * *

અતે—

દાઘ ૧૫ આગવ કારણ એ જામિ બાણીમર્ષ—એહની.

પન પન સુધી આવક એદવા નામે નવ નિધિ જા
સૈ મુલિ વીર વજ્રવત્ત એહને પ્રણમી સુગર પાપ. ૨૪૧ પ.
નિસ્ત્ય જારક જા પરિપાતીયા, ન લગાયા અતિચાર,
ભગીપદે વિધિમું આવકતણી, પ્રતિમા વહી કંપાર. ૨૪૨ પ.
દાનમીલ તપ જપ ન જાવનઝ કાપા પરમ અનો
હજીપરિ જાનવ ભવ સાથે કિમે, અહનિસિ મિત વિવેક. ૨૪૩ પ.

- માસ તણી કીધી સલેષણા, સમરૈ જિનવર નામ.
 સાઠ ભગતઘ છેઘા અણુસણૈ, સર્વે મન પરિણામ. ૨૪૪ ધ.
- પાપ દામ આલોષ પડિકમી, કાલ માસ કરિકાલ,
 સૌધરમૈ દેવલોકઘ સાસતો, સુર અપચ્છર સુવિશાલ. ૨૪૫ ધ.
- ઈંદ્ર વિમાનચક્રી અતિ દીપતઉ, કૃષ્ણ અઠૈ ઇસાણુ,
 આણુદ ગાથાપતિ હિવ ઊપનઉ, તિણુ અરણાભવિમાન. ૨૪૬ ધ.
- પર્યોપમ ચિહુનૈ આઉપૌ, સુષ ભોગવૈ અપાર,
 મહાવિદેહ તિહાથી સીઝિસ્યૈ, કરિસ્યૈ એક અવતાર. ૨૪૭ ધ.
- સાભલિ જૂઝૂ સોહમ ધમ કહે, સાતમ અગ મઝાર,
 પ્રથમ અધ્યયનૈ બાળ્યા એહવા, વીરજિણુદ વિચાર. ૨૪૮ ધ.
- જિમ જિમ ચરિત સુણીજૈ એહવા, તિમ તિમ મન ચિર થાય,
 ચિર મન રાખ્યા લાભ હુવૈ ધણો, પાતક દૂરિ પલાય. ૨૪૯ ધ.
- પુહકરણી નયરી અતિ દીપતી, આવક ચતુરસુજાણુ,
 આદીસર જિનવર સુપસાઉલે, રાજપ્રગ્મ કલ્યાણુ. ૨૫૦ ધ.
- સવત્ દિશીં સિદ્ધિ રસ સસિ ૧૬૮૪ તિણુપુરીમઈ કીધી ચહમાસિ,
 એ સખધ કીયૌ રલિયામણુઉ સુણુતા યાઘ ઉલાસ ૨૫૧ ધ.
- રત્નહરપવાચક ગુર માહરઉ, હેમનદન સુખકાગ,
 હેમકીરતિ ગુર બધવનૈ કહે, પબણૈ મુનિ શ્રીમારિ. ૨૫૨ ધ.

છતિ શ્રી આણુદસધિ સમાપ્ત

(ભાવ૦ શુદ્ધ અક્ષરની પ્રત પા ૭ ૫-૧૮ અને બીજી પ્રત પા. ૧૮ ૫-૯) ૧૫-૧૧. આ ક. ૧૨-૧૩ આ ક

—સ ૧૮૫૨ જેષ્ટવદિ ૧૧ દિને લિ૦ ૫ અષ્ટમિયદ ૧૦-૧૫ ધો.

—સ. ૧૯૨૨ લિ ૫ ગુણસોમ વાલોચર મધ્યે ૧૯-૧૧ ધો.

—(વિ. ધ. બંઝાર)—સ. ૧૮૦૩ માગશર વદ ૧૧ પ્રે. ૨.

—લિ૦ શ્રી ૧૦૮ શ્રી પુર્વે મલુક્યદળ, તત્ સીપ પુજ્યે શ્રી મહાસીધજી, તત્ સીપ લિપત અમોલકચદ કાત્યાસની મદ્ધિ સહેર મેડતલ સૌહી કોસ દોય, સવત ૧૮૪૩ માસ અસુદ વદી ૬ વાર પુષ્કવારિ કિસ્નપક્ષે

સિખત ક્યારી કુસાએમલ નાન્યો રાસલિ. બશુદ પ્રત. ૧૮-૧૧ બનત
(૪૯૩) મોતી ઠપાસીયા સખાંધ સવાહ સ ૧૬૮૬ રસોપીખ
આદિ—

ક્રમ.

- સુંદર રૂપ સેલકામણો આદિસર આરિહત
ખરતા પૂરણ પ્રણીતી, બમભજાણુ બમવત. ૧
નિલુવર એવીસે નમી, સમર્ સરસતિ માય,
એક નળધ ચાંદયો સરસ, શી સહસુરુ સુપસાય ૨
આર્જિનાય આણુનું, હાલિયુવર મચારિ
વિચરઈ જિનવર એવસી, ન લઈ સુદ બાહાર. ૩
જાએ લામી જમણી, મોતીચઈ બરિ થાલ
મેળીસુ કરે નિમછણા, લોક સહુ સુવિસાલ. ૪
મેળી મરખાઈ મહીનજઈ કું મેરો સસાર
મે સમજઈ દોઈ નહી, કું સમજઈ સિરસાર. ૫
* * * * *

અતિ—

- કાલ ૮ રામ ધન્યાશી ધન્ય ધન્ય આઈ કુમર વર સેવની. રેયી
સપે કુઓ મેળી કજસીવે નિધિય આદેભાઈ
જા એ બમવતે બાટજો, આર નર નિત આદિ. સપ. ૧ ૧
કજસીયાને મેળી મળજો, જાઈ બાએ જાન
તું મિઠજો બાઈ બારીખમે, ખમજો મુજ બન્યાય. સપ. ૧ ૨
તુમ કરીનિ સોજા છે ખજરી મુજ કરી તહરી સોજ
બાપી મી લાજ સજા બહે, ધર્મજો છે લોજ. સપ. ૧ ૩
ધર્મમાઈ દિવે તું છે ખાદરો, આપો અવિહા પ્રીતિ,
હલિ બરિયો સુદુ નિરખિસ નહીં ખને મુજ પરવીત. સપ. ૧ ૪
કજસીઓ મેળી હલિ પરિ મન્ય સગણુ તમે સગધ.
સવન સોસનખ્યાસીઈ કાપિ એક પ્રગમ. સપ. ૧ ૫

શ્રીકૃત્તવર્ધપુર નગર સોહામણો, જિહ્વા આવક સુવિસાલ,

ન્યાયવત ચિહ્ન ખખિ નિરમલા, જીવદયા પ્રતિપાલ. સંપ. ૧૦૬

શ્રી ખેમસાખા વાચક દીપતા, રતનહરખ મુનિરાય,

નામ લીયા મુખ સપજે, તિથિ સહગુરુ સુપસાય, સપ. ૧૦૭

એ સખધ સરસ સોહામણો, કાધૂ મુનિ શ્રીસાર,

મુણતા ખ્યાલ સને ઉપજે, ચતુર નરા ચમત્કાર. સપ. ૧૦૮

૬-૧૩ ક મુ (પા ૪. પ્રે. ૨.-વિદ્યા)-૬

—સ ૧૭૩૩ પોમ વદિ ૧૩ દિને ત્રી સિણ્ધરી આમે ૫.

શ્રી ઉદયદય ગણિવરાણા શિ૦ મતિવિમલેન લિ. ૩-૧૫

(૪૯૪) સારખાવની મ ૧૬૮૯ આસો શુદ્ધિ ૧૦ પાલીમા.

(પ્રાસ્તાવિક કવિનાનું આ કાવ્ય મારવાડી ગૂજરાતી (પ્રાચીન ગૂજરાતીનું એક રૂપ) ભાષામાં છે કાવ્યમાં દરેક દુકમા અદાક્ષર કક્ષાને અનુક્રમે લઈને એક એક કવિન રચ્યુ છે. કવિનું અતિમ લક્ષ્યખિદુ 'ભક્તિ' અને 'ભગવંત' છે. ૫૦ ૫૦)

આદિ—

ઠઠ ઠઠકાર અપાર પાર તસુ કોઇ ન લખ્ખોય,

સખ્વકખર સિરતાજ મત્ર ધુરિ કવિયણુ ગખ્ખય,

અર્ધચંદ આકારિ ઉવરિ મીડઉ જસુ સોહર્ષ,

જે સેવર્ષ ચિત લાઇ તિકે તિહુઅણુ મન મોહર્ષ,

સાધિક સિદ્ધ જોગી જતી, જસુ ધ્યાન અહનિસિ કર્ષ,

કવિ સાર કહઈ ઠઠકાર જપિ, કાંઈ સયણુ બુલ્લો દિરર્ષ

x

x

x

x

મહીયલિ ઉ નર અચલ, જિઠો પર *તાત ન જાણુઈ,

મહીયલિ ઉ નર અચલ જિઠો આપો ન વિખાણુઈ,

મહીયલિ ઉ નર અચલ દીયર્ષ ધર દેખે પગલા,

મહીયલિ ઉ નર અચલ જિઠો xસાસદ સગલા,

એકવડ પુરવ અવિચ્છા નિજો આપ સપદ એક બલ,
કવિ સાર કહે જારે અજર, મહિ મગ્ગ સો નરમગલ,

૪

* * * *

જો એકવડ આઠમી, નિજો વખગાર ન ભણુઈ
જો એકવડ આઠમી, નિજો તૂટી લિલિ તાણુઈ
જો એકવડ આઠમી, નિજો સુણ પેતલ અગઈ
જો એકવડ આઠમી, નિજો કલિનઈ નદિ ભણઈ
એકો સુ પુદિ અવજ કહે મુંહ મિલિયાં મુસકાઈ નહી
કવિ સાર કહ્યો એકવડ લિજો, નિજો વાઙ મગ્ગ બહી.

૧૬

* * * *

અતે—

ક્ષિતિમગ્ગ ક્ષિતિતિલક સહર પાણીપુર સેકઈ
મદમદ મહિ જગલ, જામ વાડી મન મોહઈ
સુખ કહે જનનાથ સર સામવ સવાયો
સોનિમિતઈ મુલમલ, મુજસ વસુધા વર્ણયો
સવત સોસ નિભ્યાસીયઈ, આસ સુદિ હસમી કિનઈ
મીસાર કવિ જાવન હજી સંભલિયો સાવઈ મનઈ.

૫૧

ભલે કહે નમ. સિદ્ધ જ જા પ ઈ ભણુઈ જી,
જા જુ લૂ લૂ વણું વણે જો જો નઈ જો જો,
ક જ મ ધ ક મ જ ન ક મ ક ક ક ક લુ તમ ક પ ન પ ર જ મ,
મ ન ર લ ન રા સ ક જા કા તેમ અજાર સપ્રમ
જાવન એક અજાર અજાર નિયા કવિત પુરિ સંકલી,
સુવિચર સાર હમિ વચ્ચરઈ સાંભજઈ પૂર્વ રલી.

૫૨

—સ ૧૦૩ વર્ષે અસોગ સુદિ ૫ તિથિ થી બદલ થી અસ-
તર મચ્છે મુમ્મદખાન મીનિનમદસારિ વિજયસાખે મદોપાખ્યાય થી સિવ-
નિધાન ગણિવરાણી તરિતખ વા મનિસિદ્ધમણિ તરિતખ વા થી

રત્નજય ગણિભિ તત્તિષ્ઠ્ય પ. રત્નવર્દનજી પ. દયાતિલકેન લેખિ.

શ્રી યુસ્મામે કોઠારી રાયપાલજી તત્પુત્ર વરદ્ધમાન કોઠારી પઠનાર્યમ્.

(મ. ખ. ની નોંધ.)

૧ ઉપદેશ સત્તરી=જીવઉત્પત્તિની સગ્રાય=તદુલ્લવેયાલી સૂત્ર સં

આદિ—

ઉત્પત્તિ જો જો આપણી મનમાહિ વિમાસ

ગર્ભાવસિ જીવડો વસિયો નવ માસ

૧ ઉત્પત્તિ—

*

*

*

*

*

અતે—

કલશ

એહ જૈન ધર્મ વિચાર સાબલી લીયે સયમ ભાર એ

વલિ સીહની પરે સદા પાલછે નિયમ નિરતિચાર એ

સ સારના સુખ સકલ ભોગવિ તે લહછે ભવ પાર એ

શ્રી રત્નહર્ષ સુસીસ રગે ધર્મ કહે શ્રીસાર એ. ૭૧

—લિ ૧૮૨૧ માગં વ ૧૧ સોમ. તા. ચિરપાલા આર્યા

માહુ વાચનાર્ય નાગોરી હુકે ગચ્છે અક્ષયરાખાદ મધ્યે. ૩-૧૪ (ચા)

x-૫-૧૨ મા, ૩-૧૬ (મારી પાસે છે) પ્ર, જૈ. પ્ર. ૩૯૩-૩૯૯.

૨ દશ શ્રાવક ગીત—કડી ૧૪ (આદિ-પહિ પડી પ્રણમુ દશે

શ્રાવક જેમ પાતક જાહેરે . અતે-સાતમઘ અગર્ધ ઉપદિસ્યઉ એ,

કહર્ધ મુનિ શ્રીસાર રે.)

—આની એક એક પાના વાળી જે પ્રત મારી પાસે છે.

૩ કલોધીપાર્શ્વનાથ સ્ત.

આદિ—

પરતાપ પૂરણ પ્રણુમીયછ, અરિગજણુ અરિહત,

સાયઉ સાહિય તુ સહી, ભયભજણુ ભગવત

વામાનદત વદીયછ, દલ્લનિનઉ દાતાર,

કાડીથી કુજર કર્ધ, એવક નર્ધ સાધાર

*

*

*

*

*

એકબદ્ધ પુરુષ અનિચ્છા નિરોધ, આપણ સંપદ એક બાજુ,
કવિ સાર કહે નરે જાનર, મહિ મહા સે નરખમ્ભ,

૪

* * * *

ઓ ઓજડ આઘમી, નિરોધ ઉપમાર ન જાણુઈ
ઓ ઓજડ આઘમી, નિરોધ મૂરી સિસિ તાણુઈ
ઓ ઓજડ આઘમી, નિરોધ મુણ પોતાઈ મણુઈ
ઓ ઓજડ આઘમી, નિરોધ કલિનઈ નરિ જાણુઈ
એકમે સુ પુદિ અવધ્ય કહે મુંહ મિલિયાં મુસાઈ નહી
કવિ સાર કહેઠ ઓજડ તિરો, નિરોધ વાઘ મહાઈ બહી

૧૯

* * * *

અતે—

શિવિમળ શિવિતિલક સહર પાલીપુર સેઠઈ
મહામ મહિર જડલ જાગ લાડી મન મોહઈ
સજ કહે જનનાથ સદ સામત સવાપો,
સોનિગિરઈ મુસમલ, મુજસ વસુધા વરુપો,
સવત સોલ નિચ્ચાસીવઈ, આસ મુદિ દસમી કિરઈ
મીસાર કવિત જાવન કલા સામલિચ્ચો સામઈ મન્દો

૫૫

જમે કલ નમ સિદ્ધ જા જા ॥ ઈ મણિવ કી
કા મૂ લૂ લૂ વર્ણ વમે જો જો નઈએ જો,
ક જ મ લ ક જ જ જ જ મ દ દ દ લુ તલ દ મ ન પ ર જ જ,
મ મ ર લ વ ર સ લ લ લ જ તેમ આપર સામન.
જાવન એક આખર આસ કિષ્ટ કવિત પુરિ સહેલી,
મુવિજાર સાર ઈમ ઉચ્ચરઈ સાંભક્તો પૂમે રહી

૫૬

—સ ૧૭૩ વર્ષે આસેજ મુદિ ૫ તિથે બી બહત મી ખર-
તર મચે મુખપાન મીનિનવકસરિ વિજયજાએ મહોપાખ્યાન મી સિવ-
નિધન મણિવજાઈ તલિઅ વા મતિસિદ્ધમણિ તલિઅ વા મી

રત્નજય ગણિભિ તલ્લિષ્ય પ. રત્નવર્દનજી પ. દયાતિલકેન લેખિ.

શ્રી ચુસ્ટગ્રામે કોઠારી રાયપાલજી તત્પુત્ર વરદમાન કોઠારી પઠનાર્થમ.

(મ. બ. ની નોંધ.)

૧ ઉપદેશ સત્તરી=જીવઉત્પત્તિની સજાય=તદુલવેયાલી સૂત્ર સં

આદિ—

ઉત્પત્તિ જો જો આપણી મનમાહિ વિમાસ

ગર્ભાવસિ જીવડો વસિયો નવ માસ

૧ ઉત્પત્તિ.

*

*

*

*

*

અતે—

કલશ

એહ જૈન ધર્મ વિચાર સાબલી લીયે સયમ ભાર એ

વલિ મીહની પરે સદા પાલધે નિયમ નિરતિચાર એ

સ સારના સુપ સકલ ભોગવિ તે લહધ ભવ પાર એ

શ્રી રત્નહર્ષ સુસીસ રગે ધર્મ કહે શ્રીસાર એ.

૭૧

—લિ ૧૮૨૧ માગં વ ૧૧ સોમ. ત્ર. ચિરપાલા આર્યા

માહુ વાયનાર્થ નાગોરી લુકે ગઠે અક્ષયરાખાદ મધ્યે. ૩-૧૪ (ચા)

x-૫-૧૨ મા, ૩-૧૬ (મારી પામે છે) પ્ર, જૈ પ્ર ૩૬૩-૩૬૯.

૨ દશ શ્રાવક ગીત—કડી ૧૪ (આદિ-પહિ પડી પ્રણમુ દશે

શ્રાવક જેમ પાતક નાધરે. . અતે-સાતમઝ અગર્ધ ઉપસ્થિત એ,

કહધ મુનિ શ્રીસાર રે)

—આતી એક એક પાના વાળી બે પ્રત મારી પાસે છે.

૩ ફોલોધીપાર્શ્વનાથ રત્ત.

આદિ—

પરતાપ પૂરણ પ્રાણુમીયધ, અરિગજણ અરિહત,

સાયઉ સાહિય તું સદી, ભયમજણ ભગવત

વામાનદન વદીયધ, દહિલનિનહિ દાતાર,

કાડીથી કુજર કરધ, મેવક નધ સાધાર

*

*

*

*

૧

૨

અતે—

કાસ.

ઈમ્મ પૂરો આજ સુપરિ સેવક સાધારણ
 નિવૃત્તાર પાસ નિવૃત્ત, સદા નું સેવક ચારક
 કમ્પરકાપી અધિક રૂપ મો વપરિ કીનક
 મી અસસેન સુત ન બચ્ચી મુઝ કડમનિ દીનક
 રતનદય સુપસાકરક મીસાર એમન કુચ્ચરક
 ફક્તર્પી સમ મોટો બચ્ચી, સેવકનક સાનિપિ કસક ૨૧

—૫ સિદ્ધિનિધાસમણિ સિખન ૧-૧૫ (મત્તી પસે એ)

૪ વાસુપૂજ્ય રોદિણી રતન સ ૧૭૦૨

આદિ—

સાસલ દો સાંમણિએ, મુઝ સાનિપ કાન
 બૂલે અકાર બાનિ બચ્ચીએ સમજારી દિને ૧
 મોટો તપ રોદિણિ તણેએ તેહના મુણ મુઝ,
 નિમ સુખ રોદમ સંપણએ મનવંચિત પાટ. ૨

x x x x x

અતે—

કાસ.

ઈમ્મ મમન દોષ મુનિબદ્ધ વચ્ચી, મદિયા મુર મુખ સાંમલી,
 વાસુપૂજ્ય અમને કયા સપસન મિતલી મિતલ દલી,
 બચ્ચી પરિ રોદિણિ તપ આરતક એ બચિવણ મનિ રલી,
 મીસાર નિમણુ મવતાં દિને સાક મન આસપ દલી. ૨૭

—૬ મનુસરે ૫ કિપચિનવેન. ૨-૧૭

—૭ ૧૮૪૨ મિત મુદિ ૭ મુપિ મી સુરતિ બદિરે સિખિત

પ્રમીસામર અવિહા વચ્ચાક પાનાર્થ. ૭-૧૩) ને એ.

૫ રોદામપણનો રતન

આદિ— (મનુ મનુસરે પાસ નિવૃત્તાર વચ્ચી એ રોદી.)

મનુ મનુસરે પદમેસર મિનુનનિમે

સુખાદય રે સાસલનાયક મુણનિમે

મુખ દોઠોરે મીઠો લાગે તાહરો,

તિણુ મિલવારે ઉમાલો મન માહરો.

૧

અ.

(કલશ)

ધમ વીર જિનવર તણે આગે, પ્રથમ ગણધર અટકલી,

ચાલીસ ને વલિ આઠ ઉપર પ્રત્ન પૂછ્યા મન રલી,

નિથિ ર કલા યુગ ચંદ્ર વરસે, આદિજન પારણુ દિને,

શ્રીસાર પાઠક નેહ વખાણે, સામલો સાચે મને

૩૩

૨૧-૧૫ આ. ૬

૬ જિન પ્રતિમા સ્થાપન સ્તો

આદિ—

સમકિત દૃષ્ટિ જિનપ્રતિમા મેવા, ન કરો વાદવિવાદને ભાઈ,

જિનપૂજક પથમ ગુણુ ઠાણે, નવી પૂજે તે મિથ્યાતી જે ભાઈ સ. ૧

*

*

*

*

અતે—

હસતણી પરે કરો પરિખ્યા, મકરો કૂડા વાદ રે ભાઈ,

કહે શ્રીસાર ધરો સમતા રસ, સુગુરતણો સુપસાયરે ભાઈ. સ. ૨૭

—લિ ૧૯૧૨ આગે સુ ૧૩. ૨૧-૧૧ આ ૬.

૨૫૪ ક ખાલચંદ (૩૫૭-કુંવર-શ્રીમદલ-ગંગદાસ શિ.)

ખાલચંદ બત્રીશી ૧૬૮૫ દીવાલી અમદાવાદ

આદિ—

સકલ પાતિક હર, વિમલ કેવલધર, જાકો વાસો શિવપુર

તાસુ લય લાખયે.

નાદમિદ રૂપરગ, પાણિપાદ ઉત્તમગ, આદિ અત મધ્ય ભગા

જાકુ નહિ પાછયે,

સઘેણુ સદાણુ જાણુ, નહિ કોઈ અનુમાન, તાહીડો કરત ધ્યાન

શિવપુર જામયે,

અતે—

કવસ.

ઈન્દ્ર પૂરે બાળ સુપરિ સેવક સાધારક
 જિજ્ઞાસુ પાસ જિજ્ઞાસુ, સદા કું સેવક ચારક
 ક્રમશઃક્રમશઃ અધિક કૃષ્ણ મો ઉપરિ કીર્તક
 મી અસસેન સુવન્ન ધણી મુઝ દડતિ દીર્ઘ
 સ્તનદર્શ સુસાક્ષર મીસાર જોમન ઉચ્ચરક
 કૃષ્ણર્ષી રામ મોરો પણી, સેવકામ સાનિધિ કસક

૨૧

—૫ સિદ્ધિવિદ્યાસમશ્ચિ સિખત ૧-૧૫ (મત્તરી જસે કે)

૪ વાસુપૂજ્ય દોહિણી સ્તવ સ ૧૦ ૨

આદિ—

સાસણ દેં સાંમશ્ચિએ, મુઝ સાનિધ કાને
 ભૂયે અધર ભાતિ ભણીએ સમઝતી દિને
 મોરો તપ દોહિણી તણેએ તેહના મુણ માર,
 વિમ મુખ સેવક સંપદાએ, મનવશિત પાદ.

૧

૨

* * * * *

અતે—

કવસ.

ઈમ ભમન દેસ મુનિશ્વર વરણી, મહિમા ઝર મુજ સાંભલી,
 વાસુપૂજ્ય જામને થયા સપસન ચિત્તની ચિંતા ટી,
 પ્રણ પરિ દોહિણી તપ આસપાસ જે ભવિષ્ય મના સ્વી,
 મીસાર જિજ્ઞાસુ ગણતાં દિવે સદા જા આસપાસ સ્વી.

૧૦

—૬ પ્રશ્નસર ૫ દિપવિજયેન. ૨-૧૭.

—૭ ૧૮૪૨ થિમ સુદિ ૭ ગુપ્તે મી સુરતિ મદ્રિ દિગ્ધિ
 પ્રમેદસામર અવિત વજ્રાઈ પદાપ. ૭-૧૩) કે એ.
 ૫ ઐશ્વર્યપદ્ધતિ સ્તવ

આદિ— (પ્રશ્ન પ્રશ્નપુરે પાસ જિજ્ઞાસુર મળ્યો એ દેસી.)

પ્રશ્ન પ્રશ્નપુરે પ્રમેદસર જિજ્ઞાસુરિયો,

સુખદાય રે સાસણનાયક ગુણવિયો

- હસાસનિ સેતું સદા, કવિયણુની આધાર,
સરસ કથા જ્યાનદની, આવી કરજો સાર. ૩
- કમળ કમડળ ધારિણી, વીણા પુન્તક હાથ,
કવિયણુને હિતકારિણી, નિશ્ચે આવે સાથ. ૪
- તુજ સમવડ જગ કો નહોં, ત્રિહું જીવને તુજ વાસ,
કવિજન આશા પૂરણી, તું સહી કરજો રાસ. ૫
- તું જગદ્ગ ત્રિપુરા સતી, તું કવિયણુની આસ,
સ્વપ્ને જે નરને મિલી, તેહને કિયો પ્રકાસ. ૬
- કવણુ જ્યા તે કિહા હવો, કવણુ ગામ કુણુ ઠાણુ,
શ્રી વિજ્યાનદ મુખ્યકી, હહું તે મધુરી વાણુ. ૭
- કુણુ સવત્સર કુણુ દિને, હવો કેમ હુલ્લાસ,
સવત મોળે છયાસિયે, ગુરૂ બારેને ચોમાસ ૮
- સદ સહુ આદર ધણે, વાવે વિત સુકામ,
દિનદિન ઉત્સવ બહુ થયા, પમર્યા હામોહામ. ૯
- શ્રી જ્યાનદનાણું ચગિત, શ્રી ગુરૂનેં ઉપદેશ,
મરમ કથા કવિયણુ કહે, જેહના ગુણુહ અગેય. ૧૦

*

*

*

*

અતે—

- નાના બારનિ તણુપ પસાય, મઈ સહી કન્યુ જ્યાનદરાય,
શ્રી વિજ્યાણુદ ગુરૂ ઉપદેશ, કરી ચુપક એ લવલેસ. ૫૦
- પચમ ગણુદગ મોહમ આમિ, બનય પાપ તસ લીધઈ નામિ,
તેહ તણુ પટિ સહી દિનકાર, જગત્કમલિ થયા ગણુધાર. ૫૧
- બાર વરસ આમિત તપ કરી, પુન્યતણુ બડાગજ ભરી,
ચિહ્નહાલીસમઈ પાટઈ જયકાર, તપા મિત્ત ધગવિત્ત માર. ૫૨
- અનુકમિં ગુરૂ ગળપતિ નેહ, શ્રી મુનિસુદર કદીઈ તેહ,
એકાવનમઈ ચાનકિ કહિયા, પિમાદ્યા વિધાવત લહિયા. ૫૩

તિલુપ ગુર્જ મલ્લ કાપા ધણુ કહતાં પાર ન બાપાં તેહ તણુ
શી જાપાનહુ ચરિતજ સાર શીયું સાસનનહ કિતાર. ૫૪

બાહ સહસ તે કાપું વણી, તે વાંચાં સદુર્ધ મનિ રહી,
પદિ એકસદ્ધિમ્મ દેહ જાણુ શી વિજવાણુદ ગુર મુણની વણિ ૫૫

તસ મુખમલયથી એ લહી વણિ, મઈ રાસ કર્યો સહિ તણિ,
બારેગ વસનગર મગરિ બાપુ સુદિ કર્યો ગુર બાપારિ ૫૬

મુરખ માત્ર હું જાણું નહીં સદ્ગુર વચ્ચે સખિતજ વધ
બલુપ ગુણુ તસ નજી નિધાન હવધરી કવિ જોધાર વાન. ૫૭

જિહાં મહીમણિ ધરત વણી મેર, મ મહા આજા નહીં સેર,
જિહાં લખઈ તારા નઈ રચિદ, તિહાં લખિ સસ કરો બાણુદ. ૫૮

વણુ પાંચ મુખઈ કહું વણી, નવસઈ પચ્ચેતરિ મનની રહી,
હા જિસઈ સતાવીસ જોઈ બારસઈ સાત તે પૂરા દેઈ ૫૯

એ કિમિ મનઈ કોદિ, સરણ સરણી જોડે જોદિ,
વિપુષ પરા કરેજો સહી, કરેજોડિઈ વણી કહી. ૬૦

સવત ૧૧ સોઠાં જાણીઈ ૮૧ જાણિ, પેસ સુદિ તેરસિ મહિષ ધમણુ
પાર ગુરૌ સર્વાજ્ઞ સાર, જાણું ગુણુ તસ જા જાણાર. ૬૧

—કવિ શ્રી જાણાંદ ચરિતે સસ-પ્રખષિ વાન કવિ વિરચિતે
ત્રિકાલુપ દિક્ષામણુ મોક્ષપ્રાપ્તિ, શ્રીજાણાંદ રાજ્યપ્રાપ્તિ દિક્ષામણુ
નિર્વાણુમતે પચ્ચેજાણસ. સમાપ્ત:—ઉચ્ચસ ૫ ન ૨૪ હિ
૨૭ ત્રિ ૨૮૪ ચ ૨૪૪ ૫ ૧૬૧ જોન સર્વાદે ૧૨ ૭ ગુણ
બલુ જોજાપાણુદે બા વાન કવિની રચના લેખિત પ્રતિ જોને કિ
ન ૩૨/૧૮૭૭-૭૮ ૩ કો. પાનાં ૭૧-૧૧

+૫. જાણાંદાસ મહોદયે મીઠિત કહ્યું.

[વિજવાણુદ સરિતો જ મ સ ૧૧૪૨ માં ખાસવાન રોક
મામમાં થયે હતે. પિતાનું નામ શીવત પારવા, માતાનું નામ
સિલ્પારદે જો પેતાનું મળ નામ કસો હતું. સ ૧૧૫૧ માં કિર-

વિજય સૂરિએ દીક્ષા આપી કમલવિજય નામ રાખ્યું અને સોમવિજય ઉપાધ્યાયના શિષ્ય બનાવ્યા સ ૧૬૭૦ માં વિજયસેનસૂરિએ પડિત પદ આપ્યું ને સ ૧૬૭૬ ના ચૌપ સુદિ ૧૩ દિને વિજયતિલકસૂરિએ શિરોહીમાં આચાર્યપદ આપી વિજયાણુદ સૂરિ નામ સ્થાપ્યું.

વિજયદેવસૂરિ સાગરના પક્ષમાં ભળી જવાથી સોમવિજય ઉપાધ્યાય વગેરે સમુદાયે મળીને 'મીઝ આચાર્ય' નામે વિજયતિલકસૂરિને સ્થાપન કર્યો હતા, તેમની પાટે વિજયાણુદસૂરિ થયા તેમને ચાલતા ક્ષેશ તરફ અણુગમે હતો તેથી સપના સર્વ પ્રયત્નો કર્યા હતા અને કહેવા પ્રમાણે અમદાવાદમાં વિજયાણુદસૂરિએ વિજયદેવસૂરિને વદના કરી મેળ કર્યો હતો આ મેળ સ ૧૬૮૧ ના પ્રથમ ચૈત્ર સુદિ ૯ ને દિને થયો આ રીતે સપ કેટલોક વખત ચાલ્યો પણ પાછળથી મમ ત્વની મારામારીથી બનેલા ભેદ પડતા વિજયાણુદસૂરિને પણ પોતાની પાટ ઉપર વિજયરાજસૂરિને સ્થાપવાની ફરજ પડી હતી વિજયાણુદ સૂરિએ તેર માસિક તપ, વીશ સ્થાનકપદની આરાવના, સિદ્ધચક્રની ઓળી અને છુટક છઠ્ઠ અઠ્ઠમ વગેરે તપસ્યાઓ ધણી કરી હતી વળી તેમણે એક વખત ત્રણ માસનો તપ કરી ધ્યાન પણ કર્યું હતું. તેમણે છ આશુની, પાંચ શખેશ્વરની, બે તારાની, બે અતરીક્ષ પાર્શ્વનાથની બે સિદ્ધાયલની અને એક ગિગનારની એમ યાત્રાઓ કરી હતી તેમજ તેમણે જિનબિઓની પ્રતિષ્ઠાઓ પણ ધણી કરી હતી એકલા કુચરવા-ડમાજ એક સાથે અઢીસો બિઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી છેવટે સ. ૧૭૧૧ ના આષાઢ વદિ ૧ ને મગળવારે ખલાતમાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા ઋષભદાસ કવિએ પણ આ સૂરિની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરી હતી. આ વાના કવિને બદલે એક ઠેકાણે ભડારની દીપમાં આન્તક નામઆપ્યું તે 'અરાબર લાગતું નથી')

૨૫૬ મુમતિહ સ (ખ. જિનવ્યવસ્થા-દશકુચલ શિ.)

(૪૬૬) મેષકુમાર શેષપાઠ સ ૧૧૮૬ વિજયવસ્ત્રમી. પોષાડીમાં.

અત—

સજ્જ સોલહસય છવાસીયકરે, વિજયવસ્ત્રમી મુખકસ,
 રાજા શ્રી જિજ્ઞાસુરિ સગવીરે પત્તરમજી સિલકાર,
 જાંણી સરસ મુખારસ ઉજ્જિસીરે હમ શેષમ અવતાર ૭ મે.
 તાસ સીસ સાઘ મુખમણિનિધિરે શ્રી હરખાલસલ મુખાર,
 જારીમજ પગનન સારિ ચારે રૂપી મજનકુમાર ૮ મે.
 તાસ સીસ લવચેલ હરી મદહરે મુમતિદસે અતિસાર,
 વામનનન જાસ પસાવુ લાગે શ્રી પીપાડિ મજારિ ૯ મે.
 સ્વત્તર શ્રી જિજ્ઞાસુસ મુરીસનીરે સંનિધિ સમ મજાર,
 પરમપ્રમેલ ઉજવ આણુસરે નજી સદિ પરિવાર ૧૧ મે.

—મતિ ચેતનસામરલ બ ઉદયપુર.

૨૫૭ રાજસિ હ (ખ. નવરત્ન વાણક—વિમલવિજય શિ.)

(૪૬૭) આચમસોલા શેષપાઠ સ ૧૧૮૭ જેઠ વ ૬ વાહામેરમાં

આદિ—

સત્તર હયા યુગ આમણ આદિત્તર અરિહત
 નામિસમ કુલસેહર, પ્રભુમ શ્રી ભમવત. ૧
 રાતિનાથ જિન સોળમુ, જાવીસમુ જિજ્ઞાસુ નેમિ,
 પાર્શ્વ વીર જિન વિમલ યુગ નમતાં લહીએ નેમ. ૨
 x x x x

અતે— હયા ૨૭ વસેલી વાળા વેળુ એહની.

સજ્જ સોલહ સત્તારસીઈ હો જેઠ માસ મુર વાસ ૫
 ખવલી નુમિ વિનજી ભગાઈ હા દિ હવિજ પુણાસ પસ. ૫ ૫

બાહડમેર નિન ગહગહઈ નિં શ્રી મુમનિનાય જિણુગમ ધં
 નમ પ્રસાદિ મઈ રચ્યું હાં એં શ્રી મંધનમ સુપનામ ધં ૬
 શ્રી ધરતરગાહ રાજકિ હાં રાં શ્રી જિનરાજ સૂરી
 વિજયમાન શ્રી પન્થજી શ્રીં એહ રચ્યું સુપકદ. ધં ૭
 જિનમસુરિ સાપાવડી રાં વાયક શ્રી નયરગ ધં
 તાસ મીસ વાયકવર, શ્રી વિમલવિનય અનિયગ ધં ૮
 તાસ મીમ હરપિઈ મણુઈ હા રાજસધ આણુદ ધ.
 એહ સબધ મોહામણુ હા શુ. વાચ્યમાન ચિરનદ ધ ૯
 જે ગાવઈ ભાવઈ ભતઈ, બણિ જે ચિત સુદાઈ ધ
 તિહા ધરિ સુખમપતિ ધણી, મં દિન દિન અધિકિ મિયામ ધ. ૧૦

—ત્રયાત્ર પપ૧ વિમલેન લિં ૧૬-૧૬ થી પા

(૪૬૮) વિનયરાસ.

૨૫૮. લૂણુસાગર.

(૪૬૯) અજનામુંદરી સવાદ. સ. ૧૬૮૯

૨૫૯ ચંદ્રકીર્તિ. (ખં કીર્તિરતનસૂરિ-લાવણ્યસમય -પુ-
 હ્યધીર-જ્ઞાનકીર્તિ-ગુણપ્રમોહ-સમયકીર્તિ-વિનયકલ્લોલ-હર્ષ-
 કલ્લોલ શિ.) જિનરાજસૂરિ રાજ્યે.

(૫૦૦) શ્રી યામની લાણુ મૃગાવતી ચૌપઞ. સ. ૧૬૮૯ આસુ
 શુ. ૭ પ્રુધ. બાહડમેર (જેસલમીર)મા.

અતે—

કથાકોસથી મે કલ્હડ એ, મૃગાવતી યામની બાન,

સબધ સોહામણુએ, મુણુતા સદ્સ વિહાણુ.

અધિકકડ ઓહડ જે કલહડ, મિચ્છામિ દુક્કડ તેહ,

સધ સદ્ સબલકડએ, કનીયણુ કહીયકડ જેહ.

૨૮

૨૯

૨૫૬ સુમતિહંસ (ખ. જિનવદ્રસૂરિ-હજુરાહ સિં.)

(૪૬૬) મેષકુમાર યોગદ સ ૧૯૮૧ વિજયવતી પીપ્પાદિખં
અત—

સવ સોસદંસવ હયાસીયદરે, નિજવત્તપિ સુપ્રસ, ૭ મે.
રાજાં મી વિજયવત્તરિ રાજાં પસાત્તમ્મ લિજુગર,
વાંચી સરસ સુપાસ હપસિતરે હમ યોગમ અકાર, ૮ મે.
વાસ સીસ સદ્ગ મુજમવ્ત્તનિરે મી હરમ્મકુલક સુપાર
વાદિમ્મ પંચાનન સારિ આરે રૂપ્પ મ્મનકુમાર ૯ મે.
વાસ સીસ લવ્વેલ હરી મ્મરે સુમત્તદંસ મતિસાર,
વમ્મનન પાસ પસાકુ લામી મી પીપ્પાદિ મ્મરિ ૧૦ મે.
સસાર મી વિજયસસ સુરીસનીરિ સંનિધિ સમ મ્મર,
પરમપ્રમેલ હમ આલુલ્લરે નલ્લ સલિ પરિહાર. ૧૧ મે.

—વતિ ચેતનસમરણ ન હજુર.

૨૫૭ રાજસિંહ (ખ. નયરજ વાલક-વિમલવિજય સિં.)

(૪૬૭) આરામયોભા યોગદંસ ૧૯૮૭ નેહ છુ. ૬ નાદામેરમ્મ
આર્ધ—

સકલ હમ મુલ આગમ, આગિતર અરિહત ૧
નામિસમ મુલસેહ, રણમ્મ મી ભમવત.
રત્તંતિનામ જિન ચેળામ્મ, જાવીસમ્મ જિજ્ઞ નેમિ,
પામ્મ વીર જિન વિમલ મુલ, નમતાં લલીએ વેમ. ૨

x x x x

અતે— દાસ ૨૭ વરેલી વાજામ વેલુ એદની.

સક્ત સોસહ સત્યાસીર્ષ દો નેહ માવ મુવ વાસ ૫
પવથી તુમિ દિનાં ભવજ દાં દિ કવિત પૂજામ પાસ. ૫ ૫

૨૬૦ દર્શનવિજય (ત. રાજવિમલ-મુનિવિજય ઉ. શિ.)

(૫૦૨)+ પ્રેમલાલચંદ્રીરાસ અથવા ચંદ્યરિત. સ. ૧૬૮૯ કાર્તિક

શુ ૧૦ બહાનપુરમા (પ્રમિદ્ધ-આનંદાવ્ય મહોદધિ મૌકિતક ૧ હુ.)

આદિ—

શ્રી સુખદાયક જિનવર, નામિ પરમાણુદ,	
પ્રણુમી ગૌતમ ગણુધર, શ્રી વસુભૂતિ-નંદ	૧
સારદ સાર પમાઉલધ, ચિન્તીન કવિત કરાપ,	
માતા । રસ મુજ વાણીઈ, દેજો બહુ સુખ થાય	૨
શ્રી વિજયાણુદ સૂરીસર, તપગચ્છપતિ સુપ્રસાદિ,	
વાચક મુનિવિજય ગુર, ગુણુ સમર આદ્હાદિ.	૩
શીલપ્રભાવિ સુખ ઘણુ, શીલ સુમતિદાતાર,	
શીલિ ગોભા અતિ ઘણી, શીલ સદાનંદ નાર	૪
શીલ અધિકાર કહઈ કવિ, દેવગુર ધર્મ પસાય,	
અદનરેશર મનિ ધરી, રાસ રચુ સુખદાય.	૫
નવ અધિકારઈ વર્ણુના, નવ રસમાહિ પ્રધાન,	
અંદ્યરિત સુણુતા લહો, કમલા સુખ સત્તાન	૬
સામલતા સુખ ઉપજઈ, વિરમય પામઈ મન્ન,	
પહેલઈ અધિકારઈ વર્ણુતુ, અંદ્યરિત રતન.	૭

~ * ~ * ~

અતે—

ધન્ય ધન્ય ચંદમનિ મહામુનિ...ઢાલ પડ, રાગ ધન્યાસી.
 જુઓ જુઓ સાચલ મહિમા નહિ મડલિ, જાગનો આજપણિ
 એમ દીસઈ,
 શ્રી ગુર હીરવિજયસૂરી જયકર, નામ સુણુતા ઘણુ હઈય હું
 દીસઈ. ૫૧

જરતર મજાભાલિ સોભતાએ કીર્તિરત્ન સહીસ	
જર ઉવગ્રમ થયા એ લાવન્યસમગ તથુ સીસ.	૩
તાસ સીસ વચ્ચે થયાએ, શી પુણ્યપીર પ્રધાન,	
સિખ વચ્ચે ભલઈએ જ્ઞાનપીરતિ.	૩૧
વાચક સિખ વસિ તેહના ગુણપ્રભેદ સ્થિરામ	
જન્મક સિખ તે ભલઈ સમગપીરતિ સુપસામ.	૩૨
પદ્મિત સિખ સદા ભલઈ વિનયપ્રભેદ નિધાન	
પદ્મિત વિદ્યામાન છે એ હૃદયસ્થભેદ પ્રધાન.	૩૩
સિખ તેહના માસતાએ, અદકારતિ બોલતિ	
ઉત્તમકારકે ભલઈ સકમરાળ અશુભલ.	૩૪
સિખ ભલ છે જોડ્યાએ ધેમરાળ સુવધર	
તાસ આમક કરીએ, મજાજા જોડી સાર	૩૫
શી જરતર મજા રાજીએ એ શી જિનરામ સરિંદ,	
સોસસૈ નબ્યાસીસૈ એ આસ સાતગિવદ.	૩૬
પ્રથમ જરુર જુલિવાતનઈ એ પ્રથમ પદી સિદ્ધ મેમ,	
જલ્લક સુગીવા વસીએ જાહામેર રસભોમ.	૩૭
વિધિ ચિંતાસન પૂજીએ શી સુમતિનામ જિજ્ઞાસ,	
થયા પૂરઈ થયા ભણતાં સુખ આણુદ.	૩૮
લગ સૌથ ઈશુ ચાલકાએ નિસે કમ્પાસી એદ	
કરી અદકારત એ ભણત સુણત વેળક	૩૯

—કવિ શી વાગળી બાલુ મુગાળી ચાલકા સંપૂર્ણ વાચનસ્થર
શી ૧ ૬ શી જિનદસમણિ સિખ ૫ મહિસ્મદલિપિત સ ૧૭૮૪
વર્ષે જાન્યુ શુદ્ધ ૧૪ દિને બીઝરસા મળે.

(૧૨ ૫ ૧૪ મુ. નિ)

સીલધારી બહુ સુગુણ ગુણ ગાયતા, શુદ્ધ પરિણામિ સર્વિ
આરતિ ભાજિ. ૬૧
ચરિત એ ભણુતા સુણુતા સુણુતા સહા હોઈ કલ્યાણુકારી દેવ,
સવત સોલ નિબ્યાસી કાર્તિક સુદિ દસમી વાર ગુરુ પુણ્ય ને
દ્વિસમેવ ૬૨

શ્રી ખર્હાનપુર નયરવરમડણો જાહા મનમોહન પાસ રાજઈ,
સઘ જય જયકર બવિકજન દુપહર દેવસેવા કરઈ બહુ દિવાજઈ. ૬૩
તત્ર શાખા પુરઈ દલપુરવરે જિહા જિનરાજ સદા દેવ સુપાસો,
ધ્યાન તસ ચિત ધરી ત્રિકરણુ શુદ્ધિ કરી, જગતની જ્યોતિ જગમાં
વિસેસો. ૬૪

તાસ સુપસાયથી સીલ ગુણે કરી, ગાઇયો સરસરસ એહ રાસો,
જિહા લગઈ સરસસિ ભુમિ ચિર ચાયયો, વિસ્તરો જગમાહિ ગુણ
વિલાસો. ૬૫

—ઇતિ શ્રી સીલાધિકારો ચદ્મુનિ પ્રેમલાસની રાસ સપૂર્ણ:
૧૭૩૧ વર્ષ જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૦ દિને રવિવાસરે લખિત પડિત શ્રી ધર્મહ-
ર્ષેણુ શ્રી રાજનગર શ્રી વીર પ્રસાદાત્-(ગુ વિ.). ઇતિ શ્રી ચદ્વાયણિ
નામરાસે નવમો ધિકાર શ્રી સીલાધિકારે ચદ્મુનિ પ્રેમલાલચ્છી સતીરાસ
સપૂર્ણ -અથાગ્રથ ૨૧૦૧ શ્લોક અખ્યા સવત ૧૭૬૦ વર્ષ આસો
વ. ૭ શુક્રે (દે લા પા. ૫૪)

(૫૦૨)+ વિજયતિલકસૂરિ રાસ, સ. ૧૬૯૭ પોસ સુદિ રવિ
પુરહાનપુરમા.

આદિ—

ઉદય અધિક મહિમા ધણો, મનમોહન પાસ,
સઘ સયત્ર આણુંદકર, સુખ સપદ બહુ વાસ,
નયર ખરહાનપુરમડણો, મરતિ દીડે મોદ,
પ્રણમ પ્રણુપ્રતિ હઈ ધરી પ્રમોદ.

જેણું મવનાઈતે આકર જૂવતિ તેહ પ્રતિ જુગવિ સુવસ લીધે
 પદ્મ અમારિને માસ કમરસપ્રતિ, જન જનનઈ ઉપચરી કાપે. ૫૨
 તાસ પાટિ પ્રગટ પ્રવચ પૂરણ પ્રભુ જેણું આકર સમાઈ પ્રસિદ્ધો.
 ત્રિલિસઈ ભદ્ર ગુપી જન પામીઓ શી વિજયસેનસરી જન
 સ્તીષ્ઠિ. ૫૩

પાટિ તસ શી વિજયતિલાસરી શુભ ગરી જેણું જલિ કુમ્ભ
 મત ફરી દમ્યો.

ગાન વૈરાગ્ય જાગિ દીપતો ત્રિલેણુ શુદ્ધિ ગુરુ વચણ પામ્યો. ૫૪
 તાસ પદોપર અવિજ્ઞાન સુખકર કર્તન કુપકર જસ દીપઈ
 અતુલ સંભાગ્ય જનકલ્પ અધિકૈ પ્રભુ સાક્ષ અકારક માન કાવ્ય. ૫૫
 શી તપામકપ્રભુ સ્ત્રીપુત્રામણી, શી વિજયણુસરી સમિદ્ધિ
 તેહના જેહ સેવક અનિસિ કરક તે અવિજન તણુ સારસ દીધો. ૫૬
 વિજયજનકારિ તસ સર્ગિ જાગિ જનકર વાચકપીઠ સિર ઈલ મોડે.
 અતિદિ સુપવિત આરિત જાગિ જેહનું ચાલતો હાસ વૈરાગ્ય કૈરી. ૫૭
 સાર અવધાર ઉપચરમન જેહનો. જેણું જઈયતલ અપિ ભણંતી
 મદમતિ તેહ પશિ જણું કૈવલિ ક્યાં, જુગમ્મ અધિ જનુનિ જાગિ
 સુકુચી. ૫૮

શી મુનિવિજય ઉપચર સુપસાવથી, સાસનિ હસ તસ પાન
 અપતો
 સમ્યક તસ સીસ સદેહમાં કલ્પ સમે. શી ગુરુ ગુરુદિતે અતિદિ
 સતો. ૫૯

સીધ અધિકારઈ જો જાણુનિ મહામુનિ સતીમ પ્રિયજ્ઞ પુનિ
 પ્રસીધી.

સતમ અર્જુસરી સાર કેવલવરી અનુકમિ પામીયાં સમ્યક
 સિદ્ધિ. ૬૦

કવિ હરંનવિ ત્વ વિસ્તરવિતિ જોમ જણું આપિ સસાર
 નિસ્વાર કલિ

સીલધારી બહુ સુગુણ ગુણ ગાયતા, શુદ્ધ પરિણામિ સર્વિ
આરતિ ભાજિ. ૬૧

ચરિત એ ભણતા સુણતા સુણતા સહા હોઈ કલ્યાણકારી દૈવ,
સવત મોલ નિવ્યાસી કાર્તિક સુદિ દસમી વાર ગુરુ પુષ્પ ને
દિવસમેવ ૬૨

શ્રી ખર્હાનપુર નયરવરમંડણો જાહા મનમોહન પાસ રાજઈ,
સઘ જય જયકર ભવિકજન દુષહર દેવસેવા કરઈ બહુ દિવાજઈ. ૬૩
તત્ર શાષા પુરઈ દલપુરવરે જિહા જિનરાજ સદા દેવ સુપાસો,
ધ્યાન તસ ચિત ધરી ત્રિકરણ શુદ્ધિ કરી, જગતની જ્યોતિ જગમ
વિસેસો. ૬૪

તાસ સુપસાયથી સીત્ર ગુણે કરી, ગાઘ્યો સરસરસ એહ રાસો,
જિહા લગઈ સરસસિ જુમિ ચિર થાયયો, વિસ્તરો જગમાહિ ગુણ
વિલાસો. ૬૫

—છતિ શ્રી સીતાધિકારો ચદ્મુનિ પ્રેમલાસની રાસ સપૂર્ણ-
૧૭૩૧ વર્ષ જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૦ દિને રવિવાસરે લખિત પડિત શ્રી ધર્મહ-
ર્ષેણુ. શ્રી રાજનગર શ્રી વીર પ્રસાદાત્-(શુ વિ.) છતિ શ્રી ચદાયણિ
નામરાસે નવમો ધિકાર શ્રી સીતાધિકારે ચદ્મુનિ પ્રેમલાલચ્છી સતીરાસ
સપૂર્ણ-અથાગ્રથ ૨૧૦૧ શ્લોક મખ્યા સવત ૧૭૬૦ વર્ષ આસો
વ. ૭ શુક્રે (દે લા પા. ૫૪)

(૫૦૨)+ વિજયતિલકસૂરિ રાસ. મ. ૧૬૯૭ પોસ સુદિ રવિ
પુરહાનપુરમા.

આદિ—

હૃદય અધિક મહિમા ઘણો, મનમોહન પાસ,
સઘ સયત્ર આણુદકર, સુખ સપદ બહુ વાસ.
નયર ખરહાનપુરમંડણો, મરતિ દીકે મોદ,
પ્રણમ પ્રમુપ્રતિ હાઠે ધરી પ્રમોદ.

અર્ધચામુખ સપ્રતિ વદુ જિન ચેવીસ,	
ચાર નિમકર સાખત વિદરમાન વતી વીસ.	૩
કરમ પપી મુમતિ વસ્થા સિદ્ધાસિદ્ધ અનત,	
તે અદનિસિ આરાતીઠ અનત યાનં ગુચુરત.	૪
સુચુ છત્રિસે નિરમચ્છા સોદે અગ અનપ,	
આચારજિ નિત વદિઈ ક્ષિપ્રમે જિનરપ.	૫
સગલ સુચ સિદ્ધાંત તે બલે ભણાવે સાર,	
વચ્ચક ગુચુ પચ્ચીસસિઈ આરાપુ મુખાનર.	૬

* * * *

અતે—

રાગ પન્થસી.

શ ૧નગર ગુરરાજ પદાર્થ, ભવિષ્ય અનિ આણુછ	
ખર્ખધાન નકુ મન ઉપચયા પામે પરમાણુછ	૮૭
દન દાએ નકુ છર ઉપદેસે પામે સીલ સુખાવેછ	
વપ તપે વર ભવન બાવે ધન વાવરે ગુર આવેછ	૮૮
વાચક વિનુષ નકુ મનિ પરવરીઓ, રાગે મી ગુરસાગ	
વિ ત્વતિલસરિ પાદ ખોતે દીપાવે ધર્મસાગ	૮૯
ઉચ્ચત અરિઠો મદિમચ્છે પ્રત્યે જમ ઉપગરીછ	
મેર મદિખર મહી રવિ સસિ કર સાગર ચિરતા પારીછ	૯૦
સિદ્ધ લર્મે એ આરાસિ અનોપમ તાર્યા નકુ નરનારીછ	
એ મજ્જારી નકુ દિતમરી સાચે પર ઉપગરીછ	૯૧
સચ્ચ સસિ રસનિધિ મુનિવરસિ પોસ સુદિ રવિ જા પેચેછ	
રસ રચે એ આદર કરીને ચાલુ તજે ઉપચેચેછ	૯૨
વીસબનાવર ઉચ્ચસા નહા પિન્ન સોમાધ માવછ	
મી રાગનિમલ વાચક સીસ અનોપમ મુનિવિચ્ચ ઉપગવછ	૯૩
તાસ ધીસ જમણે નકુ ભક્તો કર્તનવિચ્ચ નવગરીછ	
નગર બરહાનપુર મચ્ચ મેદિ મી અનમેહન પાસછ	૯૪

તાસ પ્રસાદે એ વિન્તરયો, મહિમડલિ એ રાસજી,
 જે ગીતારથ જગ હિતકારી તેહતણો હું દાસજી,
 ધર્મવત વલી ગુણુના રાગી આણી અધિક ઉલ્લાસજી ૯૪
 કૃપા કરી મુઝ ઉપરિ સહુએ કરવો શુદ્ધ પ્રબધજી,
 કાનો માત્ર ગાથા છદે જેહ અશુદ્ધ હોષ બધજી. ૯૭
 જિહા લગે એ શાસન શ્રી જિનનું, જિન આણાના ધારીજી,
 તિહા લગે એ ભણુયો સુણુયો રાસ વિજય જયધારીજી ૯૮

—તપાગચ્છાધિરાજ શ્રી હીરવિજયસૂરિ વચનારાધક ભટ્ટારક શ્રી
 વિજયતિલકસૂરિ રાસ સાગર હુડી ગર્ભિત સપૂર્ણ ચિરજીવાન્ શ્રી
 અરહાનપુર નગરે લિખિત પં દર્શનવિજયેન-સ્વાન્ય પરોપકાર ખુદ્ધિયુક્તેન
 કુમત નિરાકરણાય, કર્મ નિર્જરણાય ચ-શ્રી રસ્તુ-કલ્યાણુ ભવતુ.
 (આ પ્રત કવિના સ્વહસ્તની છે) —૬૯-૧૭ લીં.

(પ્ર૦ એ૦ રાસસગ્રહ ભા ૪.)

૨૬૧ જિનરાજસૂરિ. (ખ૦)

(૫૦૩) ગજસુકુમાલ રાસ. સ. ૧૬૯૯ વૈશાખ, શુદ્ધ ૫.
 અમદાવાદમા.

આદિ—

દ્વંદ્વા.

નેમીસર જિનવરતણા, ચરણુ કમલ પ્રણમેવિ,
 સાધુ સાધુ ગુણુ ગાવતા, સાનિધિ કરિ શ્રુતદેવિ. ૧
 સુધઈ મારગ ઉપદિસઈ, પાલક વિસવાવીસ,
 દ્વસમ કાલઈ તઉ મિલક, જે તૂમક જગદીસ. ૨
 દ્વઆ અપૂરવ પૂરવઈ, આરિતધર અહિસાલ,
 ગાતા જિમ તિમ ગુણુ હુવક, જાતા જિમ મહિસાલ. ૩
 કહઈ કેવલી કેવલી, સ્યૂ ન કહઈ એ સાર,
 સાધુ ધરમ દસવિધ તિહા, કામા તણુક અધિકાર ૪

સોદમ વમન દિવસ પરી, અમસુકાગ્ર મરિન
 મદિવા મુઝ મન અસગમી, કરિવા જનમ પવિત્ર. ૧
 તસુ પ્રસન્નિ અનીક જસ, યમુખ મરિન દિવસમિ,
 મુર મુરવિધ સધ મિથી, હુસુઝ બસુક મતિ સારિ ૧
 સરસ વમન તેદવા ન હર્ષ જિયુ સરસ ચારમ હર્ષ વાસ
 સાકર ફેલવણી પખર્ષ સુ ન પરી મીલસ. ૭

(ધિત્ત પ્રા)

અ.૦—

અલ ૩ રામ પન્થાસી-શાંતિબિન બાંધવુધ ભલે એ દેસી

સુવત સોસનિનાન વરસઈ, વૈશાખે સુખ દિવસે,
 સુદિ પંચમિ સુખ કિને સુખ વારે એદ રમ્પે સુખવારે ૧૨
 મી જિનસિદસરિ મજુપારી ખમતાર મહ વહારા,
 મી જિનરાજ તસુ પરમાવે, હજુવિધિ મુનિમુખ ગજવે. ૧૩
 એક સગપે સદા સાંભલિસે, તસુ ખોરજ દલિસે
 આપિ અજલિ અનુદારે એદિ સ્વમતિસારે ૧૪
 કવિ કલ્પન ને અધિક રમી ને મિત્રસુહા દીન
 મી જિનપરમાવે સુપ્રસાદે, અધિક સદા જસવાદે. ૧૮
 મગજ સુખસોદન પામીજ જિનવર અસુકા નખીજ
 પદિસી એદ કરી જિનરાજે સધી રિણપુર રાજ
 મી જિનરાજ તસુ પાદ વિરાજ ખસતાર ગિરદ સદુહાખ ૨૧

સાધુછરી શાવન શાવે

—સતિથી મનસુકાગ્ર મહામુનિપર અનુપદી સમાજ સ ૧૭૪૩ વર્ષે અપેદ અસે સુખાપે મનોહિતી તિથી રમિયારે જિમિત અદિપુર મપે મી જિનસિદસરિ નિત્ય રાખે.

તે પરથી સ. ૧૯૦૮ મા લખી ૧૧૧-૯ ગુ વિ. ૩ રતન.

—ઢાલ ૩૦ ગ્રંથાય ૭૫૦ લિખિત—સવત્ર ૧૭૪૫ વર્ષે પોસ

સુદિ ૧ દિને શ્રાવિકા કપૂરબાઈ વાચનાર્થ.

શ્રીસ્તુ પા. ૩૫ પ. ૧૧—આ. ક.

—ઢાલ ૩૦ ગાથા ૫૦૦-૫૪ સવત્ર ૧૮૦૮ વર્ષે આસોજ સુદિ વિજય ૧૦ દિને બુધવાસરે સપૂર્ણ કીધો શ્રીમદ્ ચદ્રગચ્છાધિરાજ ભદ્રાક ૧૦૮ શ્રી નન્હ સૂરિજી તત્પદ્મે ભદ્રાક ૧૦૮ શ્રી ઉદ્યોતનસૂરિજી તત્સિખ્ય ખુસ્યાલયદેણુ લિખિત શ્રી ઉદયપુર નગરે પા ૧૭-૧૪ આ ક.

—સ ૧૭૫૯ વર્ષે જ્યેષ્ઠ માસે કૃષ્ણપક્ષે દસમી તિથી શ્રી સ્વ-
ર્ણગિરે પડિત દયામર્જન લખીચક્રે ૧૭-૧૭ હ બ ન ૧૭૮૩

ધોરાજી પ્રતિભાં

અતે—

આજ નિહોજો દીસે નાહરે—એ જાતિ

ધણિપરિ ગજસુકુમાલ મહામુણી, આની ધિર કરી ચીત,

રહિ સમસાને ષટ્ત્રય યવસૂ, મીતપણે પરચીત

ઈ. ૧

ઢાઈ કરમ ગઢ કેવલ સપદા, લહિ પહુતો નિરવાણિ,

સ્ત્રીનર પડગ વેદ જિહા નહી, આતમરૂપ વખાણિ

ઈ. ૨

ગરબહ પિણુ ગુણિ અગુરુલઘુપણે, લીન કરે સસાર,

ચઈપપણે ગુણુ કહતા એહના, ઉત્તમ હુધ અવતાર

ધ ૩

પદ્મનાભ વચ્ચે નિણુ આદર્યો, ઇસપણો દિન એક,

જિનવર વચ્ચે તે તજિ, વ્રત મળ્યો રગતણી ધરિ ટેક.

ઈ. ૪

સૂરિ જસ સહર ખેલ સાધિયા, જ્યૈ રાખ્યા જાણિ,

પૂરિ કરણી હરણી ભવતણી, કીધી સુણિ જાણુવાણિ.

ધ. ૫

સવત્ર સોલહસૈ છિણાણુવૈ, રાજનગરિ વૈસાખિ

સુદિ પાચમિદિનિ અઠમઅંગની, સાખિ ખરી મનરાખિ.

ઈ. ૬

સોહમ જાણુપાટિ અતુકમે, ખરતર ગુરુ સિરદાર,

શ્રી જિનચંદ જયો જિનસાસને, જુગવર પદવી ધાર.

ધ. ૭

અમરસાદિ બણી જિણુ રીઝી ખાઠયા મેઘામેઘ,
 દોષરો નિનખર્ષે હયામુલે માનપતિ મુણદિ અમેઘ. ૪ ૮

જહાંગીર સાદે ગુણ જોઈને શુભપર પદવી જામ
 આપી થાપી આજઠિવસ હમૈ, કાસતિ કરે પ્રકાસ. ૪ ૯

શ્રી જિનસિદ્ધ મુદ્રાર મુખસાગરે પમણે શ્રી જિનરાજ
 સર્વ તણાં ગુણ કરતાં ગીતનાં, સીંગે આનખ કાજ ૪ ૧

પ્રેમ વિશેષ વિનય નવકરિ બલે રમવિનય હવુ નામિ,
 વાસ તણે મણિ આદર થરિ ધણે, તિમ દિન મુખાર પદમિ. ૪ ૧૧

ધૂરિયા અક્ષર હસે પદપદે, ઈર્ષ્યે દુર્ધ વીન
 અનુભવિ થાપી નામ કીતણે, પામે જ્યો સ્વલીન. ૪ ૧૨

મનસાર મહામુનિ નામ કૈ, નવનવ મગજ થાજ
 દોષક દોષવડી કુછ ઈશ્વરિણે અમરિજ વાત ન કાજ. ૪ ૧૩

જેહ સખે નિગમ મુકૂતવણે, સામંતિ મિકરણુ સાર
 તત્ત્વજાણિ કરિ કરિવો મનવડી કોષવણે પરિહાર ૪ ૧૪

હવુ પરિહારે ઉપસમ વિસતરે હવુદિન ગુણ નિસતર,
 નિસતરે વિસતર મુલસતણે મુળસે જાજાવકર. ૪ ૧૫

—ઈતિશ્રીમદ્ગુપ્તસમ નિરખમ ગુણરસજ્ઞ કારકીસ્તામત્તર નિકર
 મહુકર પરિણુ અમળ મહુત્તરવલ. સુધાધારદુસદ મહોજ્યુ પરિણ સહન
 મહાકલ્પ હમ સુરિજ્ય હમ કુમલપાવનજ્ઞનસપ્રાપ્ત પર્વાત દેવતજ્ઞન
 શ્રી વસુદેવદેવડી સત્ત્વ સ્વેચ્છાજ્ઞાન ધર્મિય વિજ્ઞાન જ્ઞાન વમ્હરી સ્વરિત
 શ્રી મનસુકુમાર ચરિત મગજ હયામળા શ્રી વસુદેવ દેવડી ચરિત
 સહિત શ્રીમદ્ગો જિનરાજસત્તરિત્તર વિરચિત મુપચિત મમિત મુકૂત
 જિયા વિચલ્લત મતરત પ્રાણિમન. પ્રીણુદાય તત્ત્વાજ્ઞાન મુખસી મૈત્રે
 હયાજ્ઞન હવ. શ્રી શ્રી પદ્મ નમરે ૧૦-૧૭ પો (આ જૂની પ્રત
 લખે છે)

ધન્યાશાસિલાદ્ શરણ સ ૧૬૦૮ ને આ કવિએ રખે છે
 એમ તેની પ્રશસ્તિ પરથી હવજ દેવ લખ રહે. શુભે મતિસાર

ન ૨૩૯ ૫ ૫૦૧ ક્ષાય મતિસાર એ મૂળનામ યા તપ્પલુસ હોય
તે પછી જિનરાજસૂરિ નામ પડ્યું હોય. આ વિચારવા યોગ્ય છે)

(૫૦૪) અતુર્વિંશતિ જિનગીત (ચોવીશી)

આદિ—

• મન મધુકર મોહી રહિઉં, રિપભયરણુ અરવિદે,
ઊડાયો ઊડમ નહી, લીણું ગુણુ મકરદેરે—મન૦ ૧
રૂપઈ રૂડે ફૂલડે, અલવિન ઊડી જાયરે,
તીપાહી કેતકીતણા, કટક આવઈ દાયરે—મન૦ ૨

* * * *

ચઢવિહસુર મધુકર સદા, અણુદ્રુતમ ઇક કોડિરે,
ચરણકમલ જિનરાજના, સેવઈ બે કરજોડિરે—મન૦ ૫

—આદીશ્વરી ગીત.

* * * *

અ તે—

વીરગીત સમુ ગીત રમ્યા પછી.

ધણુ પરિ ભાવ ભગત મનિ આણી, સુધ સમકિત સહિનાણીજી
વર્તમાન ચઢનીસી જાણી, શ્રી જિનરાજ વપાણીજી ૧
જો મૂરતિ નયણે નિરપીજે, જો હાથમ પૂજજઈજી,
જો રસનાયક ગુણુ ગામજઈ, નરભવ લાહો લીજઈજી. ધણુ. ૨
યુગવર જિનસિહસૂરિ સવાઈ, ખરતર ગુર ખરદાઈજી,
પામઈ જિનવરના ગુણુગાઈ, અવિચલ રાજ સદાઈજી. ધણુ ૩
પહલી પરત લિષાઈ સાચી, વાર ગુરમુખિ વાચીજી,
સમઝી અરથ વિશેષઈ રાચી, દાલ કહેજોયો જાચીજી. ૪
કેમ ગુરમુખિ દાલ કહાવઈ, કેમ ભાવન ભાવઈજી,
કે જિનરાજતણા ગુણુ ગાવો, ચઢતી દહિલતિ પાવઈજી. ૫

—છતિશ્રી અતુર્વિંશત ગીતમ્ ૨૫ શુભભવતુ શ્રી સવત્ ૧૭૬૨
વર્ષે આસ્ત્રવનિ માસે કૃષ્ણપક્ષે ૧૦ તિથૌ શનિવાસરે શ્રી બૃહત્ ખરતર

અરે શ્રી સાગરજલસરિ સત્તાનીચે વા શ્રી ૫ મહિમા મેરમણિ ઉત્તમ-
 હમગુણ ૫ પ્રવર શ્રી કલ્યાણસાગરજી તા સિખગુણ ૫ પ્રવર
 રેવંદિર, તા સિખ સુખદેવ વિપીચકે શ્રી કલ્યા મધ્યે શુભ શુભા
 (જાણથી જીનના અધારમાં ઉમેરું છે કે સાખી શ્રી સરપંચ સિખજી
 મિરજીવ સન્નનાં પદનાર્થ શુભમણ) ૫-૧૫ ક. મુ. (મરી જસે છે).
 ૫ ચોવીસીવીસી સમક.

(૫૦૫) +વીસવિહારમાન વિખમીત (વીસી)

આદિ—

સીમધર જિનસત

શુભ હીચયે હેનગુણ અધાર અરે ન મીન

આવે જાવેરે એકથે, કરવા હમસુદ પ્રીત.

સીમધર કરજો મજા પરિચો અવિહાર નેહ

અમદ્ભ અવગુણ જોવો, રિંસે કિયાયે છ ઉહ.

x

+

x

x

સીમધર ૨

અતે—

અનિતવીર્ષ જિનસત

મિસઆવેરે મિસઆવેરે, શ્રી અનિતવીર્ષ શુભ અવેરે. મિસ.

*

~

*

*

જિનમગનિ વસે પૂરીજોરે માનવમલ લાહો લીજોરે

જિનરાજ સર્વઈ કીજાઈરે મનિ વજિતિ સુખ જામીજોરે મિસ. ૫

હાથ લેકસરપની ભાતિ.

વીસ જિણેસર જગ જગવત્તા જાણીજોરે અસીપદીપ મધાર,

ખન તે આમાર પુર નિહરવારે સર્વજાણે પરિવાર— વીસ.

જામુરેવ જામુરેવ અમનિ નિન સામવેરે, લાદિલ અવગત વીર,

ચોરસી પૂગ જા સુનો આરોરે, શુભ મરવા મનીર— વીસ.

જામજાણ તનુની અવગદનારે, ખનુસખ પંચ પ્રમણ,

સમવમરણ બારહ જરાહ પ્રતિભોધનારે જગગુર અમૃતપંચ—વીસ.

ધન ધન તે જીહા, પ્રભુગુણ ગાઘરે, આણી મન આણુદ,
 ધન ધન તે દિન જિણુ દિન ભાવે ભેટીયેરે, વિહરમાણુ જિણુચદ—
 વીસ.

ખરતર જુગવર શ્રી જિનસિહ સૂરીદનેરે, મીસે ધરીય જગીસ,
 શ્રી જિનરાજવચન અનુસારે સયુષ્યારે, વિહરમાણુ જિનવીસ—
 વીસ.

—શ્રી વીકાનેર મધે લિપીકૃત પઠનાર્થ ૭-૧૧ ક. મુ (મારી પાસે)
 પ્ર૦ ચોતીશીવીશી સગ્રહ, આમા આ છેલ્લી ઢાલ નથી

ગોડી લઘુસ્ત ૭ કડીનુ.

આદિ—

વાઢેસઁ મુઝ વીનતિ, ગોડીયા, અવલેસર અવધાર હો ગહડીયા રાય,
 અતે—

વલિ અલવેસર સભારિજ્યો ગ૦ ધમ જપે જિનરાજ હો ગ ૭ વા૦

—વ્યલેખિતુ લછીદાસગણિના-૧-૧૨ માગી પાસે છે

[આ જિનરાજસૂરિ-પિતા વોથરા ગોત્રીય શાહ ધર્મસિહ અને
 માતાનું નામ ધારલદેવી જન્મ સ- ૧૬૪૭ વૈશાખ શુદ્ધિ ૭, દીક્ષા
 સ ૧૫૫૬ માગશર શુદ્ધિ ૩ વીકાનેરમા, દીક્ષાનામ રાજસમુદ્ર, વાચકપદ
 સ ૧૬૬૦ જિનચદસૂરિએ આસાઓલી શહેરમા, આચાર્યપદ સ
 ૧૬૭૪ કા શુ ૭ મેડતામા ચોપડાગોત્રીય શાહ કરણે કરેલા મહો-
 ત્સવપૂર્વક લઈ નામ જિનરાજસૂરિ રાખ્યુ પછી તેમણે બાણુશાલી થેર
 શાહે ઉદ્ધાર કરેલા શ્રી ચિતામણિ પાર્શ્વનાથના ચૈત્યની પ્રતિષ્ઠા જેસલ-
 મેરમા કરી-જુઓ પ્રશસ્તિ જેસલમેરના પુસ્તક ભડારની સૂચિ (ગાયક-
 વાડ ઓરિયેન્ટલ સીરીઝમાની) પૃ. ત્યાર બાદ સ. ૧૬૭૫

વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩ શુક્રવારે અમદાવાદના પોરવાડ સધપતિ સોમજીના પુત્ર
 રૂપજીએ શત્રુજય પર બનાવેલા ચતુર્મુખ દેવાલયમા શ્રી ઋષભ ચોમુ-
 ખજી આદિ ૫૦૧ જિનખિખોની પ્રતિષ્ઠા કરી આ માટે જુઓ લેખાક
 ૧૪ થી ૨૦, ૨૩ અને ૨૪ મુનિ શ્રી જિનવિજયજી સંપાદિત પ્રાચીન

જૈન લેખ સંગ્રહ જામ જીજો. તે સિવાય જીજા ધણું રજાએ
 જિનનિજની પ્રતિષ્ઠા ને સ્થાપના કરી. સ. ૧૬૮૨ ના સત્તુજય પર
 સિવાલેખ ગાદે લુઓ લેખાંક ૨૬ સ. ૧૬૭૭ ના મેડતાના મંદિર
 મંત્રી લેખ લુઓ લેખાંક ૪૪૪ ૪૪૬ ઉપરોક્ત સમઠ. આજ્ઞાને અભિષેક
 દેવીએ વરદાન આપ્યું હતું. તેમણે ધોધણી નગરમાં ધણે વખત જ્યાં
 જામીનમાં રહેલી પ્રતિષ્ઠાને પ્રચલિતના અધારે જોધી ગઠ કરી હતી.
 તેમણે ત્યાં અધરજી, જડ, અસમર, કસ કાવ્યક્રિયા સારો અભ્યાસ
 કર્યો હતો તથા શી હવના નૈવધી મહામન્ય પર જનસભા નામની
 સરકૃત દીક્ષા રમી હતી. એમના વખતમાં ખરતરમઠમાં સ. ૧૬૮૬
 માં જિનસાગર સરિયી હમુ આજ્ઞાર્થ ખરતર લાખા નીકળી પોતે સ.
 ૧૬૬૬ ના અષાઢ શુદ્ધિ નગરીને કિવસ પાટલુમાં સ્વર્ગે ગયા તેમની
 પત્ની તેમના પુત્ર (૧૪મા) જિનસનસરિ થયા. નાહરકૃત જૈ. લે. સ.
 માં સ. ૧૬૭૭ ૧૬૮૧-૮-૬ ના સિવાલેખો તેમના મને છે તે
 પૈકી સ. ૧૬૭૭ માં એક લેખમાં આ પ્રમણ્ણ જણાવ્યું છે—શી જડ-
 તખરતર મન્જાધીધર સાધુજીવવારક પ્રતિજ્ઞેધિત સાદિ શીમઠગર પ્રજવ
 મુમપ્રધાનજાધારક શી જિનવ્યસરિ જાહંગીર સાદિ પ્રજવ મુમપ્રધાન
 પદ્મધારક શી જિનસિહસરિપદ પૂર્વેચ્છ સહસ્તકરાવવાર પ્રનિજિત શી
 સત્તુજયમોહાર શી જાણુવટ નગરશી રાજીનાથાદિ જિન પ્રતિષ્ઠા
 સમયનિ-સુસ્ર(મ)ધાર શી પાર્થપ્રતિષ્ઠા સહસ બહારક અધવર્તિ શી જિન-
 રાજસરિ સિદ્ધ-કૃમારસાર ગુરુદોષમાન પ્રધાન. ॥ તેજ વર્ષના જીજા
 લેખમાં એમ છે કે—

શી જિનસિહસરિ પદ્માવસ લખખી અનિલાવર પ્રતિષ્ઠિત શી
 સત્તુજયમોહાર પ્રજિન જાણુવટ મધ્યે પ્રનિજિત શી પાર્થપ્રતિષ્ઠા
 પીગુજ્જવર્ણુ પ્રજવ જોધિલ વસમઠન ધમતી પારમટે નન્દન બહારક
 અધવર્તિ શી જિનરાજસરિ કિન્હરૈ—આજ્ઞાર્થશી જિનનામગસરિ રાજી
 ચતિરાજૈ—પ્રતિષ્ઠિત બહારક તથા શી જિનસજસરિ પુગરૈ શી મેડતા
 નગર મધ્યે. સ. ૧૬૮૧ અને ૮૮ ના લેખમાં જ. અભ્યધર્મ હવ

અને સ. ૧૬૮૦ ના લેખમા પોતાની સાથે ઉ, કમલલાલ, ૫ લખ્ખ-
કીર્તિ, ૫. રાજહસ વગેરે પગિવાર હતો એમ જણાવ્યું છે

૨૬૨ ભુવનકીર્તિ બીજ (ખ૦ જેમશાખા સ્થાપક શ્રેમ-
કીર્તિ સંતાનીય શિવસુંદર પાઠક-પદ્મનિધાન-હિમસોમ-
જ્ઞાનાનંદ શિ.)

(૫૦૬) જ'ભુસ્વામી. સં ૧૬૮૧ આ યુ ૧૧

આદિ—

જ્યોતિ પુરાતન મન ધરિ, કરી ત્રિકાલ પ્રણામ,	
તુરત દ્વેષે સવિ તેહના, મનના વછિન ધમ.	૧
ધ્યાન ધરેા તિણુ તેહનો, વિવન સહુ જિમ ગમ્મ,	
દીપક દીપે કિમ તિહા, અધારે રહિવામ	૨
પ્રણમુ વીર જિણુદના, ચરણસંગેહ દોષ,	
છત્રછાયા થમ્મ જેહની, વસીયે નમીયે સોઈ.	૩
પિરિયે દેખી માનીયે ચેવર નહમી દાસ,	
તિમ સદ્ગુરને નામ ગમ્મ, ગિખ્ય તણો જસવાસ	૪
નામ ગ્રહુ ધણિ કારણે, શ્રુત નિધિ સોહમ સ્વામિ,	
આજમમે જે સાધુજન, તે વરતે જસ નામિ	૫
પાયર સરિખો પ્રાણિયો, પ્રતિમા જિમ પૂજેમ્મ,	
ગુરુ કરીગર હાથ વસે, પ્રણમુ તેહના પાય	૬
જેઅ કતપિય ભોગરસ, સર્ધ વસિ લહિ છોડતિ,	
ત્યાગી તે ઈમ આગમી, આગમ માહિ કહતિ	૭
ઉક્તાય જે અકતે પિએણુતીય,	
ત્યાગી જનસિરમ્મ, વહનો અધિક વખાણુ,	
બાલ વયે અપ્પહનો, તિમ કિધો પયખાણુ	૮

જ મુસામિ મુશિનો, રમિ કું રાસ રસાલ,
 સાંભલિને વિઠવા તણ જાલ તથા ગોપાલ.
 એ વિલુ કોઈ અવધાઈ હલિ આઠે બનેક
 તોહી છઠા આપણી, પ્રાપન કરવા વિવેક.
 ગિરધાન મુખ મળતાં સદા કુને અવતાર,
 પાપ દશે મિર કાલનાં, તરીયઈ લકું સસાર.

૪

૧

૧૧

અંતે—

કલ ૫ ગીતા છંદી.

સોહમ જંગુ પદ અનુકમે કૌટિક અલુ કુસવદ કિવડે રમે,
 વાકી રાખા અતર મહપનિ, શી વિનસન સરિસર અગમનિ,
 આવક નાતી નતિની આવિત સેવા કરે
 પાતસાદિ ગી લમિ નાસ પૂરણ મુશિ અવિરામ ને ધરે.
 ઉગરાએ અલમતલુ બાણે કવિ વખાણે વદ વા
 કુમતિ હાં લાઠપઈ આમસિ મયા બીહતા ગાપલા
 વાદિ મહમલ મદ આલણુ બણી, કંઠરિ સમવદિ સોભ લક્ષ્મી
 સરસલિકાકરણુ મવાવએ અવિરલ વાણી મધુર સુધાવએ,
 સોહાવએ સદુ સુરિમાહે બેલ લીધા નિરવદા
 વિનસન સરિસર સવાઈ ને તદલ રમિ અલમદે.
 તેહનિ દાસનિ વિનવમાને જામ લીરલ પૂરવરે
 શી ધનજયવિષ પાસનિનતો લલિ પસાવ મલી ધરે.
 શ્રી વિનકુસલ સુગર સલામીયા, જિમ કારતિકલક બનુ મનવા
 ધરણિદ પદમવતિ નિતુ નેહને સામે સાંનિષ કરતા તેહને
 હંમ્યા હસે (પા. તેદને સદ હંમનો) છદ અપિલા સીસ અનિય મયા,
 ખરતરે મળે કાપ ઉન્નતિ હંદિ સુરની લલિ મયા.
 તિદા મહા પસરી એમવાખા તિદાં પદ બાપ તણ,
 વર નાલુ વીજ પ્રીણુ નિહના કહે કવિવણુ મુલુ મલુ.
 શી રીવસંદર ખાક સોસએ વાચક પદનિધન મુસીસએ

૩

હિમસોમગણિ તસુ શિષ્ય સુસજ્જી, જ્ઞાનનદિ ગુરવાચક વરમતિ,
વરમતી તાસુ સુશિષ્ય પાઠક ભુવનકીરતિ ગણિવરો.

કહે સરસ જળુરાસ નવનવ દાસ બધે સુદરો,

આગ્રહે ભાવોદય ગણીને રાજરગ તણે તથા,

વર જ્ઞાનરગ સુસુદ્ધિ વાધે નિસુણતા જળ કથા

૪

સવત ઋસોલસહુદે એકાણુયે, શ્રાવણ શુદ્ધિ ધ્યાનરસિ વાસરે,

દૂહા દાસ તણી ગાથા મિલી, તેરહસય ગુણહતરે છદ છે વલી,

છે વલી દાસ ઈહા પચાવન આર તિમ અધિકાર એ,

પરિશિષ્ટ પર્વ તણી ગ્રહી છે સાખિ ઇલા કિણિ સારએ,

પુષ્પાદય પુરપ તણા કથાનક જિમ કહીજે ભિમહી,

તિમ ચાઈ રગરલી વધાવા નવ નવી સાતા મહી

૫

—સર્વ ગાથા ૫૫ ઇતિ શ્રી ભુવનકીરતિ વિરચિતે જળુચરરિતે

ચતુર્થોધિકાર—જળુ ચતુષ્પદી સપૂર્ણ સ. ૧૭૧૯ વર્ષે મૃગશીર્ષ માસે
કૃષ્ણપક્ષે ત્રયોદશી તિથિ રવિવાસરે પાટણ મધ્યે ઋ. શ્રી પદ્મભયદળ
શિ. ઋવેલળ ઋ. કુશલયદેન લિ. પા ૨૭-૧૯ (સારી પ્રત છે)

રાજકોટ પૂ. અ

(૫૦૭) ગજસુકુમાલ ચૌપાઈ સવત ૧૭૦૩ માહા વદ ૧૧ ગુર

ખખાતમા.

અતે—

ગજસુકુમાલ મહામુનિ આ ચૌપૈરે ઉપસમતે અધિકાર
સામલ ગુણ એહજ ધરજ્યો જીવમેરે પરમ રહસ્ય વિચાર.

૨

× પાઠાતર—સવત સતરૈસે પચોતરે, આમ અનતનાયળ બડા-
રની પ્રતમા છે. તે સવત ૧૯૨૫ રા વર્ષે શાકે ૧૭૫૦ પ્રવર્તમાને
માસોત્તમ માસે ઉત્તમ માસે ચૈત્ર-માસે કૃષ્ણ પક્ષે દ્વિતિય ૬ તિથિ
જીવવાસરે લખીકૃત શ્રીમત્પાગચ ૫. ગભીરસાગર ગ. નાગોર નયર
મધે ૪૨-૧૭ અનુત.

તીન ગગનિ રિસ સસિ વદિ મય છાત્તરી મયનમ્ભવ ગુરવા	
મન્તરિય પુરિ થમણુવાસ પસાહવેરે પ્થાન દિવે તસુ ખર	૩
ગોદમ સંમિ પરંપર પાદિ અનુકમેરે કૌટિક મણુ દુષ્કમ	
વેરી સાધા નિપદ લલોં વાહે રોરે પત્તાર ત્રિણુ મુપકદ.	૪
જ્ઞાનમદેવ જિનવશ્વમ કવ નિહાં મયારે કુચવ મુરિંદ સરીક	
જીવનમી જિનરત્ન પયોધર પરમોરે નર થલે નિરમીક	૫
સમ્મયી મી સ્તાદઅદાંત ત્થાનમેરે જ્ઞાસાદે સિરણ	
તસુ ક્રમ દુરમાણે જલ્પત તલોં મણીરે મજપતિ ગુણમધાર	૬
મુસ્તવાષ મી જિનરત્ન સરીસારે વિ ત્થમાન વરરાજ	
પ્રેમસાધ પદમાયા આમમ કસપીરે ઉવળવ સિરતાજ	૭
મી સિવમુદ્ધર શિખ પવર વાચા પદેરે પદ્ધતિધાન ગણીસ	
હૈમસામમણી મેવઃ વાચક ગુણનિધારે આનનદ ગુરસીમ.	૮
ભુવનકારતિ કહે પાકિ ભાવક અતિપણેરે ઉપસમ ધરિ સમય	
મિત્ર ભક્ત લાવેદવ ગણિને આરેરે લલિવા મુખ અનુમદ.	૯

(અવધ)

- મી વીરમિત્તવર જાટપાદે મજ્જ ખરતસેં મણી
 મી જિનરત્ન સરીસારે પ્રેમસારે વિણુમણી,
 મી આનનદ મણીક વાચક મરણુ સેવક તસુ જો
 મી ભુવનકારતિ કહે ગજસુકુમાર મુનિનો રાસ જો.

૧

—સવત ૧૭૫૫ વર્ષે આસો સુદિ ૧૧ ગુપ્તિ મી ઉમપુર મળે
 લખિતા (ધરિ ગાથજોતો જ) કે. રત્ન.

(૫૦૮) જ્ઞાનનામુદરી રાસ સ ૧૭૦૬ માઝા શુ. ૩ અર ઉમપુર
 ૬ મીમા દક્ષમદેવાય નમઃ. મી ગોડી પાર્થનાથાય નમઃ
 આદિ—

દોહા દેવાર રાજે.

કસ્તાં સમયી સાધનજ, સત્ય ગુર કલ્યાણ,

૨ મિણુ છાદિધિ તે જણી, રામ નાં ગુરજાણ.

૧

અરિદતા મરીરગા, આગારિજ ઉવઝાય,
મુનિવર પદિતે અક્ષરે, મિદિ છયધની યામ. ૨
હ્રદય અપાર જન, મદિઆ ક્ષી ન વામ,
મરં મત્ર પદનેં પુરેઈ, લીનમ નીમ અદામ. ૩
વિધનવિહારયુ એદનક, ધ્યાન લીયમ દદ ગણિ,
રેદમમરિ કૃત પદમવર, અગિત તાળી ધર આખિ ૪

અતે—

‘મહાતી’ રાગનતળે પદ્મમહરે વધરી રાણિ પ્રસિદ્ધ
કોટિક ગાયુ કુલચદ ક્ષાનિલોચે અગ્નર ગઠ વિમુદ્ધ. ગી ૨
શ્રી જિનરાજ સૂરીમઝ પાટઈ દિનકરે આગમ અગ્નિધાન
શ્રી જિનરગ સૂરીમઝ સરસતિવર વમધરે જાણે મરવ વિધાન ગી ૩
નસુ આદેમઈ મવન સતર છડોતરકરે ઉદ્યાપુર આમામ
જગતસિધરાણો ગાગઈ જિહારે દિદપતિ તસ વામિ. ગી ૪
જાણવતી જમ માતા જગમિ પરગડીરે તેહતાણા પરધાંન
કેસરિ મત્રતણા સુત ટ્રેસરીરે જિહા તિહા લહતા માંન ગી. ૫
દેવભગતિ ગુરુભગત યથા મગને કરીરે ગઠ દીપાવણુદાર,
મત્રીસર મનમોટઈ હાસો માનીયધરે તસ બધવ જડધાર ગી ૬
ત્યાગ ભાગ સોભાગગુણે ક્રી આગતોરે ગુણરાગી નિતમેવ,
શ્રી સુપાસજિણુદ તાણી એકણપગધરે સાથે મન સુદ સેવ. ગી ૭
જન્યક ભમર ભમે જસુ પાપલધરે મહિજ (મોજ) દીયઈ મકરદ,
સાગચદ વડભાગી વિક્રમિત મુપિ સદારે નિરૂપમ જે અરવિંદ ગી ૮
તસ કથનિ સુદિ માધ તણી તૃતીયા દિનધરે સુભજેગિ ગુરવાર,
અછઈ નવેરસ ઇણુ મેલેયો જોધનેરે અધિકારઈ અધિકાર. ગી. ૯
અરતર ગઠ સદાઈ સુરતર સારિષોરે સાણિ વડી ખેમ સાણિ,
ફલ સરીયા ગુરુ હઆ ઇણુમધ વડવડારે મીઠા હીયમઈ રાણિ. સી. ૧૦

હૃદયસોમ ગુરુત્તમ સુસીધ તિર્થતણ્ણારે વાગ્ધ જાવી ખાર
 આનનદી ગુરુત્તમ તણ્ણ સુપસાધિયારે જાવતે પરિવાર. સી. ૧૧
 ધર્મ મી જીવનદાસિતિ કદિ જાવધરી બધારે વિશ્વાનો જસવાસ,
 અધિમે ઓમે ધર્મધિયુ જેઠ કલારે જીવધરે મિજાદુક તાસ. સી. ૧૨
 સીધ પ્રજાવર્ધ સમજિત ગુણુનઈ ખારવિધરે કિનપ્રતિ કદિ જમાવુ,
 તિથિ એ જાણતાં ગુણુના મુણુતાં જાવધરે જીવિત જનમ પ્રમાણુ. સી. ૧૩

દુહા સેરડીયા.

સાત અધિક સાઠ સાત, દુહા અથા દુઈ મિત્થાં
 મ્હેન તણુ સંખ્યાત, સાધિક એક સહજ જઈ ૧

તિમ જઈ દાસ જવાસ, નવલી જાતઈ નિરુખિઅયો
 જાનનાવરિત ઉરાસ જીવનદાસિતિ ધર્મધરે જાણુઈ ૨

—સવ ગાથા ૨૫૩ અધિકાર જવાસ સવગાથા દુહા ૭૭૭ ૪માણુ.

—સવત ૧૭૫૩ વર્ષે મિતી વૈશાખ વદિ ૧૩ કિન મી પસ્તર
 અગ્રે મી જિનત્વદસરિ શાયાવાં મી જિનત્વદસરિ વિજયસઅયે વાચનાસ્થર્થ
 મુખંવર્ષે ગાંધીર્થે વા મી ૧ ૮ મી મી મી દવાસેપરજી અણિ મજેદાન
 વા મી મી ૧ ૮ મી મી મી જમાણુદર્વજી મજેદાન તાં સિધ ૫
 ૪ મી પદ્મતિસાગરમુનિ તત્તિજ્ઞ ૫ ધર્મમુર સિધા (વિવેકવિનય
 જા ઉપપુર) (૩.)

—સવત ૧૭૨૬ વર્ષે કલિક વદિ ૧ કિન જોમવસરે શુભપર્ય.
 મી અમલમજા મી પદ્મિતી ૫ રવિસાગરજી અણિ તાં સિધ મુનિમી
 કિતસાગરજી અણિ તાં સિધ મુનિ દીપસાગરજી લાપીકૃત મુદસામપે
 મદાસણુ મી રાજવસિધનાથ સઅઈ ચોપા સિધીકૃત કાપી મેઝાક
 કેસ મપે મી જા હીં મી કાં નમઃ ૨૮-૧૪ અનાત.

૨૬૩ પ્રેમમુનિ પહેલા

(૫૦૯) મગલ કલશ રાસ સ. ૧૬૯૨—લીં.

૨૬૪ ક્રમલવિજય જુઓ પ્રશિષ્ય મેઘવિજય આગળ
(ત૦ કનકવિજય—શીલવિજય શિ.)

(૫૧૦) જખૂ ચોપાઇ સ. ૧૬૯૨ સિવાણામા.

*

*

*

*

અતે—

તપગચ્છ મડણ મહિમામદિર સકલપડિત પરધાનરે
કનકવિજય ગુરુ ગુણમણિ દરિયો મહિમા મેરુ સમાનરે. પા૦ ૪૧
સકલશાસ્ત્ર સિદ્ધાન્ત વપાણે શીલવિજય ગુરુગરે,
જસ કીરતિ જગમાહિ જયવતી નામૈ નવનિધિ યાયરે પા૦ ૪૨
તાસ મીસ જુદિ ક્રમલવિજૈ કીયો એહ પ્રખંધ રસાલરે,
જે નરનારી ભણે સુણે નૈ તિહા ઘરિ મગલમાલરે પા૦ ૪૩
ગોત્ર ગદ્દહીયા પુહવી પસાટ જાણે સદ્ નરનારિરે,
વંશ વિભૂષણ વિનયાદિક બહુ ગુણ કેરો ભડારે પા૦ ૪૪
કુમતિ માન મદન પ્રગટયો પ્રખલ પચાઈણ સીહરે,
ત્રિપુરદાસ નામૈ આવક ગુણ પૂરણ અકલ અખીહરે. પા૦ ૪૫
તાસ તણી વીનતડી વાર આણી ચિત મઝારિરે.
સહર સિવાણામાહિ કીયો એહ પ્રખંધ વિચારે પા૦ ૪૬
પર્વતરાસિ ત્રિપુચ્છ ધણપરિ સખ્યા એહ કહાયા,
એ સવચ્છર જાણી લીજૈ ચરણકમલ લય લાયા. પા૦ ૪૮

—સવત્ ૧૭૮૨ વર્ષે આસોજ વદિ ૫ લિપીકૃત રિપ પેમણ

—(વિ ધ)

૨૬૫ ઠનકઠીતિ (ખ. બિનવદ્રસૂરિ-નવનકમલ-જય
મંદિર યિ)

(૫૧૧) નેમનાથ રાસ. સ ૧૬૪૨ માહ સુ. ૫ વીઠનેરમાં

આદિ—

અથ.

સકલ જૈન સર પ્રણયુ પાયા, જુતદેવી પદપદ્મ ખાતું
મી ગુરુતરુ કમલ ચિત્ર લાતુ, નેમકુમર વાલ્ય ગુણ મારું
નનવંચિત સુખ સપતિ પાતું. ૧

સોદર દેસ સદા સુખ આગર નારી પુરુષલ્લો જલ સમર,
જિહ્વા વિમલમ્બ તીર્થસલા, હિનવદ્ર મિરિ વીરલ પન માયા. ૨
હારવતી નમરી નવરંગી, ધન્ય નીપાઈ સુખન સરંગી,
કમલમુખ મધ કેલ વિરાજઈ જિલ્લિ દીર્ઘ અલમપુર લાજઈ. ૩
સ્તનજ્યોતિ કોમલસા સોલઈ વીન સુવન જનવદ્ર મનમોહક
જાલવનુલ અમિદ ક્રિસર, રાજ કરઈ વિહા કુખ્યુ નરસર. ૪

×

×

×

×

અતે—

અથ ૧૩

✽

✽

✽

✽

કુલ રહે સુરજિરિ કર ધરઈ કુલ ધરઈ જલનિધિ માંડ,
કુલ મમલ લમ જાવ પમિવડ, કુલ ગ્રામઈ નિવર્તઈ. સા. ૨૭
કુલ નામરાજામણી મહાઈ કુલ સિંધ જગલ મનિ,
કુલ સકલ વસુધા વસુ કરઈ કુલ તારા કરઈ માન. સા. ૨૮
તિમ નેમજિન ગુણ કુલ કરઈ કલ્યાં ન જાગઈ પાર,
તક વલ્લ જિમ નિમ ગુણ અલ્પ નાસ સદા અવગર. સા. ૨૯
નેમનાથનાં ગુણ માવતાં, પામીયઈ પરમજીવ
અમુખ કરમ દુરઈ દલઈ નાસઈ દુરમતિ દલ. અ. ૩
પન પન સુખમી સની, કરજોઃ કૌ પ્રણામ,
સ્થનેમ આરમ આણીવડ, ન્યાય રસે લખિ નામ. સા. ૩૧

સવત સોલહ બાણવધ, સુદિ માહ પાયમ જાણ,	સા. ૩૨
બડનગર બીકાનેરમઈ, રાસ ચઢ્યઉ પરમાણ.	
દીપતઉ ગછ ખરતર તણઉ, જિહાં નામ જાદ સુરિંદ,	સા. ૩૩
જિનદત્ત જુગવર સારિષા, શ્રી જિનકુસલ મુણિદ	
અનુક્રમઈ પાટ પરપરા, જિનચદ સૂરિ સુજાણ,	સા. ૩૪
પદ હીયઉ યુગવર જેહનઈ, અકબર નૃપ સુરતાણ.	
જિન ટેક રાખી જૈનરી, જિનચદ સૂર દયાલ,	સા. ૩૫
જહાગીર ભૂપતિ રજ્યઉ, પટ દરસન પ્રતિપાલ.	
તસ પાટ પરગટ ગુણનિલઉ, જિનસિધ સૂર પ્રધાન,	સા. ૩૬
જિણ કુમતિગજ ભજિયા, સાચઉ મિધ સમાન	
તસુ પાટિ સૂરજ સારિષઉ, પાય નમઈ જસુ નરરાજ,	સા. ૩૭
ગછરાજ્યમાહિ દીપતઉ, ચિર જીવઉ જિનરાજ.	
જિનચદસૂરિ સુરિદજી, તસુ નયનકમલ સુસીસ,	સા. ૩૮
તસુ સીસ જયમદિર જયઉ, પૂરવઠ મનહ જગીમ	
તસુ સીસ પમણુઈ ભાવસું, એ નેમરાસ રસાલ,	સા. ૩૯
કનકકીર્તિ વાયક કહધ, ફલઈ મનોરથ માલ.	
કલ્યાણકમલા સુખ લહધ, મનતણી પૂરધ આસ,	સા. ૪૦
એ રાસ જે નર સામલધ, પામધ લીલવિલાસ.	
ચઉવીસ જિનવર ધ્યાવતા, થાયઈ સદા જયકાર,	સા. ૪૧
જિનરાજસૂરિ પ્રસાદથી, દિન દિન મગલ ચાર	

—સવત ૧૭૧૪ વર્ષે લિપત પાડે જાદ લિપાવત આં ગૌર્યા

ગુમ ૧૨-૧૬ અનત, ચ માણુક

(૫૧૨) દ્રૌપદી રાસ. સ ૧૬૯૩ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩ જેસલમેરમા

અતે—

ઢાલ ૩૯ ધન ધન આદ્રકુમાર વરસયતી આજને વધાવે

ગછપતી મોતીએ—એ દેશી

ધનધન શીલવતી સતી દ્રૂપદી, પાયે પાંડવ નારિ,

શીલ પ્રભાવે લહર્યે માસતા, શિવપુર સુખ અપાર.

૧ ધન.

- સીમે કુદી સુખ મગધ માલિકા, સીમે અવિમલ લીલ,
 કૃષ્ણ સુતા જિન પાલન્યો નવિ ખડ્યો નિજ સીલ. ૨ ખન.
- (સજ્જત રસ રસ નવન નિખનયો) રસ સસિ,
 સજ્જત ઇસરખન નિધાનયુ રસ સસિ વૈભાવ માસ. ૧૬૬૭
- સુવત ઇસરખન નિધાનયુ રસ સસિ વૈભાવ માસ,
 શુદ્ધિ તેરસિ કાપી એ મુકુષ્ઠ સુશુભ લીલવિભાસ. ૩ ખન.
- મી ખરતર મગ્ધ મેરો બલ્લુઈ મગ્ધ મરુરાસી મૂલ,
 કમલ મોહિ જિન સુભા ગુણે, સહસ્રકમલદય રસ. ૪ ખન.
- મણુપર મુખરમ સાગી ખરખરા, સુભાગ્ય કદિવાવ,
 અભયદેવ જિનવલ્લભ સારિખા વ્યાસરિ કિનરાવ. ૫ ખન.
- મુનપ્રધાન જિનકલ સુરીસર, મુકુદ્ધિ ચેતિલ્લી છત,
 ખમ્બે ખરખર દીપા બેલ્લઈ ગુર અવલલ વદીન. ૬ ખન.
- મી જિનકુસલ સરીસર દીપલ, સરસ સંનિપદરિ
 સેવક જનસપરતા પ્રસેવે ગુર સુરસ અવલલ. ૭ ખન.
- અનુકમે મી જિનમાલિકા મળખલિ કાળા મુગર મણુપર,
 તસુપરે જિનચક્ર સરીસર, બહુ વિધિ બળપિ બહાર. ૮ ખન.
- તસુ પદપરી સરિ સિરોમણી, મી જિનસિંધસુસીંહ
 વિષલવખા કલ્પ સખલ ખલ્લી, નીચળ બાસુ નરિંદ, ૯ ખન.
- કુસમકલ તસુપરે દીપનો સરસ જિનરાજ,
 વિગલજન ગુર સરસ સારિખા, સખલસરિ લખ. ૧૦ ખન.
- રીઠ્ઠક વસ સરસક કિનમલિ મુનપ્રધાન જિનચક્ર,
 સ્વસ્તિભાગી ભાગમણી સખ, મુનિજન સુરસર કદ. ૧૧ ખન.
- અમળનરસક નિલે રતિભોખઓ, ખણુ કાવા અવલલ,
 બાલકીરા નિલુને આદરીઓ સખી જરિ અખિપાલ. ૧૨ ખન.
- તમુ સીસ સનેયી સિરતયે, નવમુકમલ મીલિ બલિ,
 તમુ સીસ અખમદિગજિ નવે, સખલલ મુલુખલ. ૧૩ ખન.

- તાસુ સીસ ધમ ભાષે ચઉપદ્ધ, દ્રૂપદીની સમનેહ,
કનકકીર્તિ વાયક મન રગસ્યો, મીઠતણા ગુણુ એહ. ૧૪ ધન.
- નવ નવ રાગ સુરંગી ચઉપદ્ધ, ઝોગણુ વ્યાલીસે દાલ,
સખર સાદ શુ જે ગાઇછ, તો લહીઈ ગુણુમાલ. ૧૫ ધન
- જેસલમેર નગર રલીઆમણો, જિહા જિનપર ચઉસાલ,
પાસ જિણુદ તણો વલી દીપતો, સેવક જન સુરસાલ. ૧૬ ધન.
- શ્રાવક જહા દીધે ધન દીપતા, ધર્મ મર્મના જાણુ,
સરમ વચન સહિનાણુ. ૧૭ ધ.
- જિનવચને રાતા જિમ ચોલજ્યુ, માને જિનવર આણુ. ૧૮ ધ.
- સમકિત ધારણુ છે જિહા શ્રાવકા, એક નમે જિનરાજ,
ખીજા દેવ ન માને પાતરી, એક પય દો કાજ ૧૯ ધ.
- શ્રી જિનરાજસૂરીન્ધર ગછ ઘણી સોમ નિજ રમહુ થોક,
તાસુપસાઈ સરસી ચઉપદ્ધ, યદ વખાણી લોક ૨૦ ધ.
- વાચ્યા માનનદ ચઉપદ્ધ, જા લગે સાસનવીર,
ખરતરગછ જા લગે દીપતો, જા લગે સુર ગિરિધીર. ૨૧ ધ.
- ઝોછઉ અધિકો જે મે ખાપીઉં, મિછા દુકક તેહ,
આગમ મિલતો તે સાચો, સહી, કવિજન વાણી એહ ૨૨ ધ.
- ભણુસ્યે ગુણુસ્યે ગુણુસ્યે ભાવશુ, જે નરનારી આણુ,
દ્રૂપદ સુતારી એ છે ચઉપદ્ધ, યાસ્યે તાસુ કલ્યાણુ ૨૩ ધ.
- સુરનર કિનર તાસુ પ્રણમે સદા જે નર પાલે ખીલ,
જસ પરિમલ મહકે ત્રિહુ લોકમે પામે શિવસુખ લીલ ૨૪ ધ
- એ સખધે કલ્હો જિમ સામત્યો, ગુર મુખમતિ અનુસાર,
શીલ તણા ગુણુ ગાવણુ મનરલી, કનકકીર્તિ સુખકાર ૨૫ ધ.

લ૦ સ ૧૮૦૦ આશ્વિન વદ ૩

(પ્ર કા અમ. ગુ નિ)

—સ ૧૭૬૨ કા. વ. ૧૧ મેવાડ દેસ કપાસથી બને લી.
 પુન્યમણિ જવરાજ—જા શખવજ—કદાનજ મજ લોકો લી ૨૮-૧૬
 જા. ક. સન, ૬

બરતમહી સ (મનહીમે વરામી બસતજ) ૫ ૫૬ સ. મા. બી.
 જા કવિને સંસ્કૃતમાં મેવદ્વત્તર રીત રચા છે

(૨૬૬) લક્ષ્મીકુશલ (૮૦ સોમવિમલસુરિ-કંચસોમસુરિ-
 વિશાલસોમસુરિ-જિનકુશલ શિ.)

(૫૧૩) વૈદ્યકસાર રત્નામકારા સ ૧૬૬૪ કા. શુ. ૧૩ શુકલાર.
 હરિ પાસેના જોડા અનમ

અતે—

ભમે બહાર વિસમુ નેહ સો જાનિ સવિહરમેયે તેહ,
 તપમજ્જ મજ્જ બનુદી પેસાસ જાણિ નેહનિ જાલમેપાસ, ૪૬
 વીરજાદિ પદોપર ધણ, પાર ન પામુ તેહ સુલુતણ
 સતપવનમિ પાદિ માર મી શુભવિ સાધુ સુરિ જાણુમર, ૫
 તાસ પાદિ હેમવિમલસુરિ, તેહ સમરિ પાર જાણુદરિ,
 તાસ પાદિ સોમજ્જવર્ણ જાણિ તપસવન હરી સુલુખર્ણ, ૫૧
 તાસ પાદિ જાણિ સુલુ બંધાર, સતલસુરિ સિયેખર્ણ સાર,
 મી સોમવિમલસુરિ તે ખર્ણ, જસ નામિ સપતિ જેવ જાણિ, ૫૨
 તેહતજો પદોપર તેહ, હેમસોમસુરિ નામિ તેહ,
 તાસ પાદિ વિમલસોમસુરિ જસ નામિ દરિત જાણે દરિ, ૫૩
 તાસ પાદિ પદોપર ભમે મી વિશાલસોમસુરિ સુલુનિમે,
 પ્રતિરપી તેજની સહી જાણિસા સુખ્યાંજિન કવી, ૫૪
 અપ્પારજિના સુલુ નેતજા મી વિશાલસોમસુરિમાં તેનજા,
 પ્રેમ પરિવાર તેહનો સાર પદિત તજો નવિ જાણુપર, ૫૫
 જિનકુશલ પદિત તેહમાં જાણુ, મદમજુમાંદિ દીપ્ત નિમ બાણુ,
 સરખીકુશલ તાસ કેસી સીમ, સુર પ્રસાદ કુર્ણ જાણિસ. ૫૬

ગુરુવિણુ માધ પ્રસન્ન ન હોઈ, ગુરુવિણુ જ્ઞાન ન પામઈ ડોષ,
 ગુરુ પ્રસાદિ સર્વ સિદ્ધિ મિલ્લઈ, અલીય વિધન સવિ દૂરિ ટલિ ૫૭
 અડસઠિ તીરથ બોલ્યા સાર, માત ગંગા નિ ગુરુ કેદાર,
 પિતા પુષ્કર જાણો સહી, શાસ્ત્રઈ એહવી વાતજ કહી ૫૮
 રાયદેસ જગમાહિ પ્રસિદ્ધ, ઈડરનગર અછઈ સમૃદ્ધ,
 તે પાસઈ છઈ ઓડા ગામ, ધર્મતણા જિહા મેટા ઠામ ૫૯
 જિનમદિર અમિનદન દેવ, પ્રાગવશ સાહુ સારઈ મેવ,
 ગુરુતણો આદેશજ લહી, લક્ષ્મીકુશલ ચક્રમાસું રહી. ૬૦
 સંવત સોલચુરાણુ જેહ, ફાગુણ સુદિ તેરમ વળી તેહ,
 શુક્રવાર સયોગઈ સહી, લક્ષ્મીકુશલઈ એ ચક્રપઈ કહી ૬૧
 દેવગુરુ પ્રસાદિ કરી, રત્નપ્રકાસ એ ચક્રપઈ પરી,
 આત્રેયનિદાન મુશ્રૂતનુ સાર, અપર ત્રયતણો ઉદ્ધાર ૬૨
 ગ્રહી નામ રતન તે જાણિ, શાસ્ત્ર વિચારી બોલી વાણી,
 હિતકારિણી એ ચક્રપદ સાર, રચ્યા એકાદશ અધિકાર ૬૩

—સ. ૧૭૧૮ વર્ષે શ્રી વદિ ૨ સોમે શ્રી સધપુર ગ્રામે સિં.
 (ઈડર બાઈઓનો ભ.)

૨૬૭ દયારત્ન (ખ. જિનદેવસૂરિ-જિનસિંહસૂરિ-જિનચંદ્ર
 સૂરિ-જિનહર્ષસૂરિ શિં.)

(૫૧૪) કાપડહેડા રાસ. સં ૧૬૯૫

આદિ—

હું બલિહારી પાસજી, કાપડહેડા સામિ સયમ કિ
 ગુણુ ગાવણુ મનિ ગહગહૈ, આપો સદગુરુ વચન અચમ કિ—હું ૧
 નયણે નિરખી નેહસુ ધણુજીગિ એહ અચમમ વાત કિ,
 પરગટ આપ હુંતા પ્રગટ, જહુવે જણુ દીગી વિખ્યાત કિ—હું ૨
 આચારજિયા નખઅવલ ગજ ખરતર રાજે ગુણુવત કિ,
 શ્રી જિણુચંદ્રસૂરિંદ્રજી મનિ આસ તિ મોટા મહત કિ—હું. ૩

સવત સોસે સતારૈ પ્રથમજી કુર્ષિ પરમાણુ ડિ
જોપનપર મહિં જાગતાં જામે પ્રણિવિધિ જાગ્યાણુ ડિ. ૬

૪

અતે—

પરતો દીપો પાસરે પાજિ નમણે જાણુ પૂર ડિ

હાપાદેડે તિણુ ડિયો દરમી મેસી સસ હજાર ડિ. ૬

૪૧

ભવિઃ મણુજ ને રાસ બધાં કાને વધિ સમઘે હમ્યાણુ ડિ

મત્તાંજિત સમઘા રૂપે કુવે નહીં તિણુવી તિણ દાણુ ડિ. ૬

૪૨

સવત સોસ પચાણુવે રાજે મી હંસા સહીસ ડિ

પાસતણુ ગુણુ પરિણા મહિંદિ હવારતન સુસીસ, ડિ. ૬

૪૩

તેજ-હાપાદેડે-જોપપુર રાજ્યમાં જોઃ હાપરમ નામનું દાણ માન

છે તે ત્યાં સ્વયંજી પાર્શ્વનાથનું મહિં સ ૧૬૮૧ માં પૂર્વે થતાં પ્રતિજ્ઞા

અર્થ તેનું કુલ વજન આ રાસમાં છે વધુ ખાટે જૂઓ એ રા. સ

માન ૩

૨૬૮ રાજરત્ન મણિ

(૫૧૫) નમદાસુન્દરી શસ સ ૧૬૪૫ અભેડ.

૨૬૮ ક સુમતિસિંધુ (મતિદીર્ઘિ યિ.)

ગાદી પાર્શ્વનાથ સ્તંભ ૨ કડી સ ૧૬૬૬ માંથી શુદ્ધ ૮
આધિ—

પુરવરેય હવાર મી ગાદી પ્રજા પાસ.

અતે—

સવત સોસ છવાણુવર્ષ માંદા હે આદિ દીઠ હવારકિ

મેરવા હ ગાદી પાસછ-કુખ મેરવા હે મજના સમ્યા દે પારકિ

૧૭ મે.

સેરીસઘ સખેસરઘ ખબ નયરઘ હે ભગઈ થભણુ પાસ કિ, બે.
ગામ નગર પટ્ટણુ પુરઘ રહેવા પૂરઘ હે નિજ ભગવાની હે આસ
કિ, બે ૧૮

કલસ

ધમ આસપૂરઘ પાસ ગહડી, સમરિઉ સાનિધિ કરઘ,
શુભ વાસ ખાસ નિવાસ આપઘ દુખ દરઘ પરિહરઘ,
પાઠક મતિકીરતિ પ્રસાદઘ, સીસ મુમતિસિધુર કહઈ
જે કરઘ જાત્રા ભલઈ ભાવઘ, મનવહિત ફલ તે લહઘ. ૨૦
—લિખત પ. દયાવર્દન ગણિવરાન સ, ૧૭૫૪ વર્ષ.

૧—૧૮ મારી પાસે છે.

મતિકીર્તિ માટે જુઓ ન. ૨૭૧ પૃ ૫૭૭.

૨૬૯ કલ્યાણ (કઠવા ગમ્મળની આઠમી પાટે તેજ-
પાલનો શિ.)

(૫૧૬) વાસુપૂજ્ય મનોરમ દ્રાગ સ. ૧૬૯૬ માહ શુ ૮ મોમ.
ચિરપુર-ચરાદમા

આદિ—

મરસ્વતી નમસ્કૃત્ય, પ્રણમ્ય મદ્ગુરુતપિ,
વક્ષ્યે મનોરમ દ્રાગ, વાસુપૂજ્યજિનસ્ય ચ ૨
દાલ ૧ પ્રથમ અઢીયા.

પ્રણમીઅ જિન ચહવીસ, પામ નમાડીઅ મીસ.
વાસપૂજ્ય જિનતણુકિએ, દ્રાગ રલીઆમણુકિઅ,
દ્રાગુ તે દ્રાગુણમામિ, લોક તે રમઈ ઉહલાસિ,
રામતિ નવનવીએ, કિમ જામ વર્ણવીએ.
ખાધઈ કરમની કોડિ, ન સકઈ કામ વછોડિ,
તે રામતિ કમી એ, રાગમતિ જસ વસીએ.
ચિન ચિન શ્રી વાસપૂજ્ય, દ્રાગ રમતઈવી રમ્ય,
સજિમ આદરમએ શિવરમણી વરઈ એ.

૧૨

૩

૪

જિણુ ભવની સુલુપ વાત, તીરવપતિ થયા વિખ્યાત,
સુલુકો સાંભળીએ ખૂબી આમણતએ

x

x

x

x

અતે—

અક્રિદ સંધેથી વાસપૂજનનર, દોડે સેવકનાથ કમ્પણ,
જિનમંદ્યુરિ જાનિ રાજક, નમિઈ સદા નર્વાનધિ,
સેસસતાણુકિઈ અમર થાસઈ એક ભવિષ્ઠલક્ષ્મણ સિદ્ધિ ૧
જિનવશન તસુ પારિ હેસઈ સતર સતાવીસ માંન,
અનુકમિઈ પદ તે આસનઈ ભવ દુષ્પસક ગુન્હાદયાન ૧૧
સેસીછન્નૂ પ્રાથમણે મુદિ જાણી સોમવાર
ખોરમ રાજ વાસ પૂજનનર સેવક કલ્યાણુધર ૧૨
મજુ લણુ મહાવીર પસાઈ ધિરપુર કીર્તિ ઉજાડ
કુલંગા સદા દીપાયા અદ સર જિહાં જયમણ્ડ ૧૩

—મ.જા.મં.સો.ક. ૩૭૧ અક્ષર ૧૫ અક્ષર અનુનાથ ૭ સ ૧૮૮૪
પેસ મસે મુદપણે તિમિ ૮ રવિવાસરે મો વિરમયાન મંધે. ૨ -૧૧
સેં લા થો. નં ૫૩૨૨

(૫૧૭) અમર ગુપ્ત અરિત્ર. સ ૧૬૬૭ પેસ સુ. ૧૩ જૈન-
અમદાવાદમાં.

અપાદિ—

જાપમાદિ અકીસ જિન, નાગિય નિવ નિવ રમ,
વૈર વિરોધ ને પરિકરક, સભાથી અમરતરમ. ૧
વૈર ન કીજઈ જાણીજાન વૈરઈ જર વિરધિ,
મુદર મુરખીનની પરમ મુદર મુણી સખ. ૨
એક જુલ અમલ નહી, તેથી દુષ અપાર
સમરાકિય મો પાસનર ચિત ધારક અધિકાર ૩
એક પજ વૈરજરી, અમણ્ડઈ પ્રણય,
તેર જાવર વરિતવર, મુણુપો તેક સખ. ૪

અમરગુપ્ત તે કિહા હવઉ, કિમ લહી કેવલરિધ,
સકલ કરમ નિરમુક્ત થઈ, માણ પામી જિમ સિદ્ધિ.

૫

+

*

*

..

અંતે—

કંકુકગમ્નિ સાહ કંકુકનાયક, પીમ વીર જીવરાજજી,
તેજપાલ રત્નપાલ જિજ્ઞાસો, જેહની કીરતિ આજજી,
અદ્ભા પાટિઈ સાહ તેજપાયો, પડિતમા શરદારજી,
તામ સીસ તે સહુ કો જાણુઈ, સેવક કયાણુકારજી.

૨

પોસમાસ નઈ સોલ સત્તાણુ (૧૬૯૭) સુદિ તેરસિ ભોમવારજી,
અમરતરંગ કીઉ મનિરગઈ, સુખસપદ તારજી,
અમદાવાદ હજનપુર માહઈ, ચદ્રપ્રભુ પસાયજી,
કંકુકગણુ સદા જયવતુ, મેવે કલાણુ થાયજી

૩

—વિ ધ ૨૪-૧૧, અમ૦

૨૭૦ વિવેકચંદ્ર (ગુણચંદ્ર ગણિ શિ.)

(૫૧૮) સુરપાળનો રાસ. સ ૧૬૯૭ પોસ શુ ૧૫ ૬૦૦ શ્લો—રત્ન૦

૨૭૧ મતિકીર્તિ (ખ. જયસોમઈ-ગુણવિનય શિ.)

(૫૧૯) ધર્મયુદ્ધિ મત્રીશ્વર ચોપઈ સ. ૧૬૯૭ રાજનગરમા
આદિ—

આણી આણુદ અંગમઈ, પણુમિ પાસ જિજ્ઞાસુ,
ફલદાઈ ફેલવધિપુરઈ, કલિયુગિ સુરતરકદ
વચન સુધારસ વરસતી, શ્રુતદેવી સુખકાર,
મનિ ધરિ મધુર વચન સુણી, ચરિત કહિસ સુવિચાર.

૧

૨

કુલકરણ બિનકુલકરણ ગુર, નિમન વિહારણ વીર,	૩
સુધર્મ મન નિત સમરતાં જલક કર્મ પ્રણ વીર.	
જેમર પર જાનુકામણા કમલા કરમ કમોલ,	
પુણ જસામણ પામીને રાજરિકિ રંગરોલ.	૪
નિસરણ જિમ નિરમણ જસ લલીપણ જગમણ,	
જન પામીને જાતિ પ્રજા, જાનુકામણ જિમ જાનિક.	૫
જાનુકામણ જાતિ જાનુકામણ જિત ચોરણ ચોલાલ,	
સકાળક સુર સપાળક સોલકાસિર સુવિસાલ.	૬
વિલામણ જિમ વિલામણી, વિલા વરણકાર,	
સુરનર જિમ સુખ વૈ સુખ, પરમ કીડ નિરપાર	૭

* * * *

અતે—

સવત સુનિ નિધિ રસ સસિ વરણ
 જો સમય રૂપો મન હરણ
 રાજનમરિ સપાળક મરિ સરણ જસ રાજા યુજુકુપુર હરણ
 પાપવણી મરિ હરણ મરિણ સમ કુસમ કિતક પરિહરણ
 પુણવણક રૂપ સુખ મનિ પરણ મરિસાગર જિમ તે સુખ
વરિણ-૫

પુણવણક રૂપ જો ન જાનક મેલ મલિન મરિ જાપ ગુમાનક
 જો નિમ મરિ મરિ જાનુકામણ રૂપ લલકરિણ નરતેલ જાનુકામણ
 પાળક મરિગાવિક જાનુકામણ રાજરિક સપાળ સુખ ન હણ
 મરણ પરમ પરમ જાનુકામણ મી જિતારિ જિમ તે સુખ સાળક. ૭
 મી જિનરાજનમરિ ગુરજાળક રૂપ અતિસપાળક મરિ જે જામિ જાનુકામણ
 રૂપન સમય જાનુકામણ જિમ જાનુકામણ સસપ સાલ દુરત ૭ જાનુકામણ. ૮
 ઉપજામ મી જાનુકામણ જાનુકામણ, પરણ જાનુકામણ નરણ જાનુકામણ સસિ,
 તાનુ સસિ પાળક પાળકી, મી ગુણવિનય સુજુકુ જાનુકામણ

શ્રવણિ સુણી સરસીજી વાણી, હિતસુખ શિવકર નિજ મનિ આણી,
 સૂઝા પ્રતિયુધા ભવિ પ્રાણી, ધર્યો ધરમ અનુપમ ગુણુખાણી, ૧૦
 તાસુ સીસ શ્રી મતિકીરનિ એહ, પ્રભણ્ડ ચરિત સપદ ગુણુગેહ,
 ભણુઈ ગુણુઈ નિસુણુઈ ભવિ જોહ, ધરમ મરમ પામઈ જગિ તેહ ૧૧
 શ્રી જિનદત્ત સુરિશ્વર સદ્ધ, અવિજલ જય પામઈ વરવાદઈ,
 શ્રી જિનકુશલસુરિ સાનિધ્યઈ, સુખી હુવઈ વધતી રિહિ વૃદ્ધઈ ૧૨
 —સ. ૧૭૮૧ મિગસિર શુક્લ દ્વાદશી તિથી ચંદ્ર વારે શ્રી અ-
 ભમગજ મધ્યે સિ ૫. રંગપ્રભોદ મુનિના ૧૩—૧૪ ધો.

ગુણુવિનય માટે જીઓ આની અગાઉ

૨૭૨ દેવચંદ્ર બીજ (ત. સકલચંદ્ર-સૂરચંદ-ભાનુ-
 ચંદ્ર શિં)

(૫૨૦) નવતત્ત્વ ચોપાઈ.

અતે—

સુગ્રિહિત સાધુતણો શૃંગાર શ્રી વિજયદેવસુરિ ગણુધાર,
 તાસ પાટે પ્રગટ્યો સુરિસિહ, વિજયસિહસુરિ રાખીલીહ ૩૩
 ગુરૂ શ્રી સકલચંદ્ર ઉવઝાય, સૂરચંદ પડિત કવિરાય,
 ભાનુચંદ વાયક જગચંદ, તાસ સીસ કહે દેવચંદ. ૩૪
 એ ચોપઈ રચી કરજોડ, કવિતા કોઈ મ દેજો ખોડ,
 અધિકો ઓછો સોધી જોડી, ભણુતા ગુણુતા સપતિ કોડ ૩૫

(૫૨૧) પૃથ્વીચંદ્ર સ ૧૬૮૬ ખ ૧ રતન

(વિજયસિહસુરિ-આચાર્ય ખ ૬ સ ૧૬૮૪ ને સ્વર્ગવાસ
 સ. ૧૭૦૯)

સૌભાગ્ય પચમી સ્તુતિ.

(૫૨૨)+ શત્રુંજય તીર્થ પરિપાટી. સ ૧૬૯૫

આદિ—

સકલ સમારજન કલા, દિઓ સરસતિ વરદાનોજી,
 શ્રી વિમલાચલ સ્તવન ભણુ, પામી શ્રી ગુરુમાનોજી

આવે શૈત્રુજયઈ મદીય નચણુ પારોછ	
મનમાં ઉચ્છાદ અતિ ખણે દહડે હર્વ અપારોછ	આવે ૨
ઉમાદો મનમહિ ખણે, કરસુ મૈત્ર પ્રવાહરોછ	
શી શૈત્રુજય ભાવસુ લાગી મનહર હારોછ	આવે ૩
સવત સોલસ પચાણુરે હંડર રહી ચોખાસોછ	
વાત્ત કરવા સચર્ચા મુખ દિવસ મુખ ખસોછ	આવે ૪
x	x
x	x
x	x
x	x

અતે—

પાલીતાણુધી આલીચાએ મા કરતા પથ પ્રવાણુ	
કુશલે રા નનર ગયા એ મા કાંધાં કાંદિ કન્યાણુ.	સુ. ૯
બલે ગણે ને સાંભળે એ મા એક તવન ને નાણુ	
ધાર બેઠાં વાત્તજણે એ મા ફલ પામઈ મુનિજાણુ.	સુ. ૧૦
શી તપમહાપતિ ગુણનિયો એ મા શી વિજયવલ્લેવ સર્વોદ્ધ,	
જાણે જામિ ઉદયો સહી એ મા મુરતિવતો ચદ.	સુ. ૧૧
સાહ ચિરા નહનવર એ મા મોહન વધી હદ	
ને સેવઈ ભાવઈ ફરી એ મા તસ ધરિ નિત્ય આણુદ.	સુ. ૧૨
શી વિજયવલ્લેવસરિ પાદિ ગયો એ મા શી વિજયવલ્લેવ સરિરાય,	
જેહને પ્રણમે નિત પ્રતિ એ મા મુરનર સુપતિ પાપ.	સુ. ૧૩
સંતિ વાત્ત લાનુવદનો એ મા મામઈ દેવચદ દેવ	
વધી વધી મુઝને આણયો એ મા શૈત્રુજય ફરી સેવ.	સુ. ૧૪

કવિસ,

મુશ્મી હીરવિજયસરિ પસારે શી લાનુવદ ઉવગમ્યા
 કસમીર આમરસા પાસઈ શૈત્રુ જ પ્રણુ હુરાયા
 તાસ સીસ દેવચદ કહે એ ગિર ગિરનો રમ્યા,
 બેપે ભાવ ધરી એ વીરવ મનવલ્લિન મુખદાયા

આજ મનવલ્લિત મુખ જગ્યા ૧૫

—સવત્ ૧૭૬૯ વર્ષે ૫ દાનચંદ્રેણુ લિખત પત્તનનગરે પ્ર૦ પ્રાચીનતીર્થમાળા પૃ ૩૮-૪૭.

(આમાથી સ્પષ્ટ છે કે કવિએ શેત્રુજયની યાત્રા સ ૧૬૯૫ ના મહાવદિ ૧૪ ને ગુરુવારે કરી. ૧૬૯૫ નું ચોમાસુ ઇંડરમા કરીને યાત્રાર્થે નીકળી શીચોટ (શીચોદ), વદ્ધાસણુ, વડનગર, વીસનગર, સિવાલા (સાઉલા), મહેસાણા, અમદાવાદ અને પાલીતાણા આવ્યા પછી અમદાવાદ ગયા. કવિના ગુરુ ભાનુચંદ્ર અકબરની ધર્મસમાના ૧૪૦ મા નબરના (પાચમી શ્રેણીના) અભાસદ પ્રસિદ્ધ છે તે અને તેમના શિષ્ય સિદ્ધિચંદ્ર અને અકબર પાસે રહી પોતાની વિદ્વતાથી આદશાહની પ્રીતિ સપાદન કરી હતી. અને તે બંનેએ કાદબરી પર સુદર સરકૃત મીકા રચી છે આદશાહ સૂર્યના હજાર નામો આબળતો હતો. તે માટે ભાનુચંદ્ર સૂર્યસહજનામ સ્તોત્ર રચ્યુ હતુ ઇ સ ૧૫૯૩ મા (મ ૧૬૪૮) તેણે સમ્રાટ અકબર પાસેથી પાલીતાણાના શત્રુજય તીર્થના યાત્રાળુઓ ઉપરથી કર ઉઠાવી લેવાનું ફર્માન જારી કરાવ્યુ હતુ અને એ પણ આત્મા પ્રાપ્ત કરી હતી કે સર્વ જૈનોના પવિત્ર સ્થાનો હીરવિજયસૂરિને હવાલે કરી આપવા સમ્ભવત ભાનુચંદ્ર તેના દરબારમા આદશાહના મૃત્યુ સુધી (ઈ. સ. ૧૬૦૫) સુધી રહ્યા હતા.

સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય માટે આની અગાઉ જુઓ

૨૭૩ ભાવવિજય (ત. વિમલહર્ષ ઉ.શિ. મુનિવિમલ શિ.)

(૫૨૩) ધ્યાનસ્વરૂપ (નિરૂપણ) ચોપાઈ સ. ૧૬૯૬ ચૈત્ર વદિ ૧૦, રવિ ખમાતમા

આદિ—

મકલ જિનેસર પાય વહેવિ, સમરી માતા સારદ દેવિ,
ધ્યાનતણો દ્વ કરૂ વિચાર, શ્રી જિનવચનતણે અનુસારિ. ૧
જીવ તણો જે ઘિર પરિણામ, કહિછે ધ્યાન તેહનુ નામ,
તેહે તણા છે આર પ્રકાર, દોય અશુભ દોય શુભ મનિ ધાર. ૨

* * * * *

આતે—

શ્રી તપામચ્છ સોદાકરો જણપરો શ્રી હીરવિજયો અરુ મુખપ્રધાનો,
 દેવના નસ મુણી શાહિ આજ્ઞાનર મુણી, ધર્મપ્રમર્શ કરો સાવધાનો. ૫
 તાસ પાટલ વિજયસેન સરીસાર, શ્રી વિજયતિલક સરિ તાસ પાટલ
 તાસ પાટલ વિજયજુદ સરીસાર વિજયવતો સદા ધર્મ માટલ ૧
 શ્રી વિમલદર્શ ઉવજાગરથી મુનિવિમલ સકલ વાચક શિરોમણિ વિરાજઈ
 સીસ તસ ભાવવિજયો જણુક સેવીકાએ ધ્યાન સુસ્તાર સદા સિદ્ધિજાળઈ ૧૧
 વપ હર નિધિ મુખારુચિકસા વહરઈ ૧૬૬૬ યૈન વહિ હસમિ રવિચર સઝ
 ધ્યાન અધિકાર અવિકાર મુખકારણુ, ખમ નમરિગ્યો ચિત રઝઈ ૧૨
 ધ્યાન મુવિચાર ધમ મનિધરી અવિનના અશુભ છંડો વિમલધ્યાન સેવો
 નેહથી દુખ કમલ સમલ વહિત દુષ્ટ અવીક મુમતિ મુખ સખતસેવો. ૧૩

—ધ્યાન મુવિચાર ધમ મન ધરિ અવિનના.

—ઈતિ ધ્યાનરત્નપ આશા સર્વ જલ ૧૩ અશામ ૨૮૫ પાત્ર
 ૧૦ શ. ૪૮ હાથાભાઈ મહાર પાટલ.

૫. ૩. (વિ. ૫.)

શાંતિજન સ્તોત્ર

(૧૪૮) ધમ શાંત જલક શાંતિ મુહર મુખે શાંતિ જિજ્ઞેસરો,
 શ્રી કહેજવામ નવર મઝ્ઝુ કમ્પેક કિપકરો
 જગજગુનાયક મુમતિદાયક કમલજયક રકરો,
 ઉવજય શ્રી મુનિવિમલ સેવક ભાવ મુખ સતત કરો. ૨૧

શાંતિદેવ પાંચનાથ સ્તોત્ર

(૧૪૯) ઈતિ દુષ્કાળારક મુખકારક શ્રી શાંતિદેવ નિનવર
 મલ મુખે ભગતિ આપસમતિ અવિન વહિન સુસ્તાર,
 ઉવજય વિમલકરણ સોહઈ સુદૃત શુદ્ધ જલધરો,
 ઉવજય શ્રી મુનિવિમલ સેવક ભાવવિનય જલકરો.

(૫. ૩ પ્ર. ૩.)

૨૭૩ ક કનકકુશળ (જુઓ કનકસુંદર.)

(૫૨૩ ક) ? હરિશ્ચંદ્ર રાજાનો રાસ. સ. ૧૬૯૭

સૌભાગ્યપત્ની માહાત્મ્ય વિષયે તેણે વરદત્તગુણમંજરી કથા સંસ્કૃતમાં રચી છે, તેની પ્રશસ્તિ એ છે કે—શ્રીમત્તપગગનાંગન દિન-મણિ વિજયસેન સૂરીનાં શિષ્યાણુના કથેયં વિનિર્મિતા કનકકુશલેન ૫૦ બુદ્ધ પદ્મવિજય ગણિભિઃ પ્રવરૈ લાભાદિ-વિજયગણિભિશ્ચ સંશોધિતા કથેયં મૂતેષુ રસેન્દુ મિત વર્ષે. (૧૬૫૫) (૬-૧૩ આગ્રાખડાર.)

શોભનમુનિની સ શોભનસ્તુતિઓપર કનકકુશળે સંસ્કૃતમાં ટીકા પણ રચી છે સંસ્કૃતમાં પત્ની સ્તુતિ (શ્રી નેમિ પત્ન્યપત્નિદશ પતિ-કૃત પ્રાન્યજન્માભિષેક એથી શરૂ થતી ૪ શ્લોકની) પર વૃત્તિ સ. ૧૬૫૨ માં રચી છે

૨૭૪ કનકસુંદર (૨) ભાવડગચ્છ મહેશજી ઉપાધ્યાયશિ.)

(૫૨૪)+ હરિશ્ચંદ્ર રાજાનો રાસ. સ. ૧૬૯૭ આવશ્યુ શુ ૫ મર-ધરના સોજત શહેરમાં.

આદિ—

પાસ જિનેસર પાય નમી, થાભણુપુર ચિરવાસ,

જુગ જુગમાંહે દીપતો, પૂરે વાહિત આશ.

૧

આદિ લખે કુણુ એહની, વર્ષ ધ્યાયે લક્ષ,

વર્ણુત પશ્ચિમ દેવતા, કીધી પૂજ પ્રત્યક્ષ

(પશ્ચિમપતિ નામે વરણુ, કીધી સેવ પ્રત્યક્ષ-પાઠા)

૨

એસી સહસ વર્ષ અચલ, સેવા કીધી સાર,

વાસુક વિષ હરતા હરિ, પ્રભુ નાતાલ મઝાર

૩

*

*

*

*

આતે—

ખારખર દેશ મહીપતિ જયવત સગથી હસ,	
સોઝત ઘહેર સોદામણો, નવકોટીનુ નાક	અ ૧
ભાવમય્ય રા સ્થાપુછ સપ્ત ઝુલે મહાર,	
સિન્ધ પટોપર તેહના થીજવત સુવિચાર	અ ૭
ઉપાધ્યાય મહેશજી ગુર ગૌતમ જયવતાર,	
મુનિવર મહેશ માદાજને આમમજાન જાણર	અ ૮
હનકમુંદર સિખ તેહનો માપો એક રખે	
મી હરિચંદ નરિ હો શાનિનાથ સખે.	અ ૯
નવરસ એક જુગુઆ હાથ એમુજ્યાલીસ	
આવમેક મનુ જાનના વિધિરુ વિચારીસ	અ ૧
મક્ત સેવળી સત્તાજુલે શુદ્ધ પક્ષ આજુખસ	
પગમી તિથિ પૂરા દઉ મી હરિચંદનો રાસ.	અ ૧૧
(૬૬) ગાથ સાડીસાતરી તિથુ ઉપર હમીસ, (ગિસવીસ)	
આંખજાંખ મી સંધને પૂએ જાસ જગદીસ.	

(૫ બીમસી ખણેક)

—સ ૧૮૩૩ ના શુ. ૧ શુકે મી સચ્ચંદનપુર ખણે મી
અજમજાએક જ્યારહજી મી કાંતિસજગરસરીખરજી તરવાદેકરી વા
મી ખિમારાજજી સિ ૫ જાનસજ સિ દેવાનદસિયા યોગેરવણે
શા વેદસં જાવટકે સધની દીવાન માયુજ્યદ દેવજી જયરાજ દીવાન
ગુજામજ્યદ નિદામજ્યદ ચદમજા અમવાન સમેળિ મી મદાસજધિરાજ
મદાગાન સવાજ પૂર્ણીસિધજી વિજયરાજને કહવાદ વરી રપુવસીવ.

૧૨-૧૫ પા.

—૧૫-૧૯ મી જૂની પ્રત છે

૨૭૫ દેવરતન (૧) (ખ૦ જિનભદ્રસૂરિ-દયાકમળ-શિ-
વનંદન-દેવકીતિ શિ.)

(પરપ) શીલવતી ચોપાઈ સ ૧૬૯૮ ક્રાંતિક વાલસીસરમા.

અંતે—

સવન સોલગ્મઠાણુ કાતી સમેરે, વાલમીસ (મર) નયર મઝારી,
શીલવતીની કીધી ચોપછરે, મીલનણે અધિકારી
શ્રી ખગતરગચ્છ નાયક સોહતારે, શ્રી જિનગજ સૂરીસ,
કુમતિગજમજન ડેસરીરે, પ્રતપો કોડી વરિસ.
શાખા શ્રી જિનભદ્રસૂરિનીરે, જાણે સદ્ સમાર
વાચક શ્રી દયાકમળ ગણિવરે, ગુણમણિગ્યણુભ ડાર
તાસુ મીસ સિવનંદન ગણિરે, વાચક દેવકીરતિ ગણિદ
મહિયલમા જીવો ચિર લગેરે, જા લગે છે રવિચદ
તાસુ મીસ લવલેમે ઉપદ્રિરે, દેવરતન કહે એમ,
ખડ ત્રીજો ને દાલ ધન્યાસીરીરે, ચઢી પરિણામે તેમ.
સતીય ચરિત્ર સામલતા બાણુતા 'જા' રે હુઈ આણુદ રંગરોલ,
દેવરતન કહ્યું નેહને સપજછરે, લપિમી તણા કલ્લોલ.

(૧૬ પત્ર પ્ર કા) વિદ્યા૦ માણેક. બાવ

—સવન ૧૭૨૫ ચૈત્ર સુદિ ૨ યા શ્રીમદ્વપુરે (ઉદયપુર બ)

—પા ૧૭ પ્રે ૨

૨૭૬ ધર્મસિંહ (૧) (હ.)

(પરક) ગિવજીઆચાર્ય રાસ. (અં મોહનવેલિ) સ. ૧૬૯૭ ગ્રાવણુ
શુ ૧૫ ઉત્ત્યપુરમા.

આદિ—

શ્રી મહાવીર મુગતિગયા પીઠિ, વગ્ગ દોઈદિજા,
રૂપિ ઋપિ આચાર્ય પ્રગટયા, કરવા પર ઉપગાર

સાર સિદ્ધાંતધર્મક ઉદયા, તસ પાટિ છવરાજ
 તસ પાટિ કુવરજ અધિવર, વરનીર્મમ જસ સાજ
 જન મનમોહન શ્રીમદ્વજ તસપાટિ સ્તાનકપિરાજ
 નારિ સદિન સવમ ગેણુ લીનો મહીવજ જસ મહીમજ. ૧
 મદિઆવન તસ પાટિ આમકૃત, કેલવજ ગુણવત,
 તસ પાટિ કાપિરાજ મહામુનિ, શી શિવજ જ/વવત. ૭
 સુરજા ચક્રાકાનક મોહનમણિ એ પમિ મુણુ કાપિસમ,
 વસ્તુ વાસ સેખા શ્વિ વંછિત હજ સાજ મુખજમ. ૮
 મુખજમક શિવજાપિ ગાઉ ગુસ રસીક હરિ રમ,
 હાસ વિજાત નમમ આપ્પાઈન, હદિ મુનિ ધર્મસમ

૨૫ હાથ.

લી. ૧૬૬૨ વર્ષે ૯૫૯ શુક્રિ (પાણ્ડ્યા-ધર્મસમ ધર્મસિદ્ધ
 કૃત સીંગકુમાર તસ આજ્ઞા મોહનવેદિ રસની રતિ છે તેજ આ રસ
 બહુજ છે તેમાં નર્મનીર્મસ ચક્ર સવસરા આજ્ઞા શુક્રિ ૧૫જો
 સજ્જર રમ્બાજો આજ્ઞા છે ને રમ્બાજાન ઉદિપર બહુવેદુ છે

—પાણ્ડ્ય જ

+ ૧૩ સાધુની સજ્જન ૫. ૧૬૬ સ. મા.

+ સામાયિક ૪૦૦ જે ૮.

+ સજ્જન ૩૨૪ સ. મા. બી.

૨૭૭ કીર્તિવર્દન

(૫૨૭) મુદ્ધવત્સ (સદેવત) સાવસિખા શાસ. (લ સ ૧૧૬૭)

૨૭૮ જ્ઞાનચંદ્ર.

(૫૨૮) પ્રદેશી રાજનો રામ. લ. સ. ૧૬૯૮ તેથી તે પહેલા.

આદિ—

પ્રભુની શ્રી અગિયત પય, સમરી સિદ્ધ અનત	
આચારિજી ઉવડોય ધવલિ, સાંત્રુ સદ્ ભગવત	૧
શાસનનાયક સલહીયઈ વરદાઇ મધમાન,	
ગુરૂ ગૌતમગુણુ ગાઇયે દાયક વહિત દાન	૨
ધર્મઆગળ ધર્મગુરૂ મન ધરી મુધર્મ સામી,	
જૂબુ પ્રમુખ મહાજતી, સમરી શ્રુત શુભનામ	૩
ખીયોવંજે ખુઝ્યા, રાયપાસણી રગ	
પરદેશી રાજ પ્રવર સદ્ગુરૂ કેશી સગ.	૪
રચના તે અધિકારની, રચવા મુઝ મનિરગ,	
પિણુ મનવહિત પૂરવા, સૂઝો સદ્ગુરૂ લાગ	૫

*

*

*

*

અતે—

ઢાલ ૪૧ રાગ ધન્યાસિરિ

રાયપસેણી ખીયો ઉપાગથી, ઉદ્ધરી એ અધિકાર	
પરદેસીય પ્રરબોધ મધ એ રચ્યો ગગસુ પ્રશ્નોત્તર વિસ્તાર	૭૮
જગત્રગુરૂ શ્રી ધ્યાધરમ જયકાર, પામીયે ભવતણો પાર,	
જગત્રગુરૂ સમકિત શુદ્ધ આધાર, જાં આંકણી,	
ગહન અરથ છે શ્રી પ્રવચન તણો, જાણીયે કેણુ ઉપાય	
આપણી ખુદ્દિ કરિ કેલવી જે કલ્હો, સાખીય શ્રી જિનરાય	૭૯

*

*

*

*

ધન્ય શાસન મહાવીરનો સેવીયે, જિહા રહ્યા એ અધિકાર,
કહે જ્ઞાનચંદ્ર ઇમ સદ્ગુરૂ સેવતા પામીયે શિવ સુખસાર

—શી. ૧૧૬૮ પેસ શુ. ૭ જોમ. મથાન ૬૦૦—પા. ૩૭-૧૧

—શી. ૧૭૬૬ પેસ પ. ૧ જોમ-શુભનગરે ૧૭-૧૭ રાત્રે ૬૫

૫ ન પ્ર કા આ.

(૫૨૬) શીલપ્રકાશ. —જેસ

૧ ૨૭૬ ત્રિકમમુનિ (નાગોશ્વરજી આસકર્ણ-વલ્લવીર શિ.)

(૫૩૦) રૂપચંદ્ર અધિનો રાસ. (બે) સ ૧૧૬૬ મદ. ૧. ૩
ગુપ્ત અકબરપુરમાં.

આક્રિ—

આસા રામે દોશ

મહાવીર ત્રિભુવનપણી, દેવસન્ધાન પહર	
સેવ કર્મ સુતર સદા, પુમ્મ વૈલિત પૂર	૧
તપ્ત સીસ મણિપર નમુ, શ્રી જ્ઞાનમ મુનિરાગ	
જાદ આસિધિ સખમ્મ પૂરર્થ વૈલિત કમ	૨
વસિ પ્રભુમી સદ્યાર સગ્રણુ, સસવમજ્જુદાર	
રૂપચંદ્ર રિધિ સજનરે રમિક કનુ અધિસર,	૩

* * * *

અતે—

હીરાગર રિરાગરે હે સખી હી. નમર ઉજેણી સુરખદી લમી હે,
વદર્ધ ને નરનારિ હે સખી ૧ ત્તાં પરિ દુષ્ટદોષમ આચર નહી હે. ૫
કરત્ત ૫થ વિહાર હે સખી ૬ પુન્નસલોમર્મ મહિમાં પધારિઆ હે
બોત કદમ સવકેર્મ હે સખીએ. શ્રી આચારજ રૂપચંદ્ર આદિઆ હે. ૧
દે વપદેસ અમુષ, શુષકમત ધણુજણુ સમખીઆ હે
અપનાવણિ રસાથ આર વરણુ શુણિ આનિ શુખ પાવિયા હે. ૭

તેહીજ નગરમઝાર, અતસમઘ અણસણ ક્રિયઉ હે,	
શ્રી રૂપચંદ મુણિદ, દેવવિમાણ અનોપમ પાવિયઉ હે	૮
દેપાગર તમપાટ, વઘરાગર વઘરાગઘ પૂરીયઉ હે,	
શ્રી મુનિવર વમ્તપાલ, શ્રી ગઘરાજ કલ્યાણ વધાવિયઉ હે	૯
શ્રી ભઘરવ સુખઝાર, નેમીદાસ ગઘાધિપ દીપતઉ હે,	
શ્રી આચારજ એ, આસકરણ વાદી વડ દીપતઉહે,	૧૦
અનુક્રમિએ મુનિપાટ, કહીઆ મઘ કરી કારતિ મન રલી હે,	
સોભાગી સસનેહ, ભવિયણ વદઉ દિન પ્રતિ વલિવલી હે	૧૧
સવત સોલનન્યાણુ માસ વિરાજઘ ભાદવ સુખકર હે,	
વરસઘ અતિ અમરાસ, કાઠલિ બાવિ ચિહ્નિસ મનહર હે	૧૨
પક્ષ બહુલ તિથિ તીજ, શ્રી બુધવાર મહા મહિમાનિશઉહે,	
અકઝરપુર અભિરામ, મહિયલમડણ નગર સિંગ તિલઉ હે	૧૩
તેથ ક્રિયઉ ચઉમાસ, શ્રી વણવીર સદગુર મહિમા રલીહે,	
તામ પ્રસાદઘ એહ, ગ્રથ ક્રિયઉ એ મન આસા ફલીહે	૧૪
આવક વસ સૂરાણુ, વીરદાસ ચતુર મોભાધણી હે,	
તસ આગ્રહિ કરિ એહ, અધિક મહારસ કીધી મડણી હે	૧૫
સોરઠરાગ સુરગ, ઢાલ ભણી એકાદસમી મુદાહે,	
તીકમ જે નરનારિ, ગાવઘ તે મનવઘિત લઘઘ સદા હે	૧૬

—મર્વ ગાથા ૨૨૪ ઇતિશ્રી રૂપચંદ મડણી સપણુંતિ સવન

૧૬૯૯ વર્ષે મૃગમઘ માસે કૃષ્ણપક્ષે તૃતીય તિથી આદિત્યવાકે અકઝર-
પુર મહાનગરે રિપ શ્રી પચાયણુજી લિખિત આતમપદનાથ ૭-૧૪
સે લા ન ૨૦૮૦

(૫૩૧) અમરસેન ૧૬૯૮ વિદ્યા.

(૫૩૨) વકચૂલનો રાસ. સ ૧૭૦૬ ભાઈવા શુ. ૧૧ ગુરૂ. કીસનગઢમા-
આદિ—

શ્રી રિસહેસર પપ નમી, આદિ પુરૂષ પરધાન,
જિણુ ચઢવીમી ઉપનો પ્રથમહિ કેવલજ્ઞાન

સમર્થ શ્રી ચાક્રેસરી કુશલદાર નિવાસ,	
ચીત્ર કુશ હિર હિમમિત્રે તિલક વિરાજતા બાજ,	૨
મુખતિ પાંચ નિત સામને સુપ્તિ વીન લખચીન,	
ખાન ગાન રાવા રહે નિમ રમણુપર મીન,	૩
એકવા સદ્યુર પ્રણમીને બોધ બે કરનેદિ,	
ક્ષમણી પરિ પુરવો મુજ મન કરા મદિ,	૪
વહ્નૃલ રાજ તથો રસક કુંઠ અધિકાર,	
એકમના સુલતાન મહા જમીને ભવપાર	૫
અર આરે આખડી મારમયે મુનિપાસ	
મનવ્ય ક્ષયા પાશ્વિને કુવો દેવ ઉદાસ,	૬
તિલુ કસલુ સુલિવો સહી નેમતથો દસ સાર,	
તે ભોખુ મુલિને સહુ વહ્નૃલ સુવિધાર	૭

x   x   x   x

અતે—

અથ ૧૭ ઘનકથા સુલુખો તુમે એ—દેસી.

શ્રી વહ્નૃલ રાજતથો રસક ક્ષો અધિકાર હો ભાજ	
સુલતાન ખાનદ ઉપરે ધર ધર રમ અપાર હો,	૧
નિયમ ભયીપરે પાશ્વિને અનુ પાશ્વો વહ્નૃલ હો,	
શુભ મનુષ્ય સેવીને બોલીને અનુદાસ હો,	૨
જવ ભવના ખાતક દરે હસ્તિ હોવે સવ દૂર હો	
એક અસ્તિ ને સંમત્રે કિન કિન વાન માર હો,	૩
દાન ચીજ તપ ભાવના આરથિ ધક મિત હો,	
લખમી લાહો લીછવે મુદર લેખમું મિત હો,	૪
નાથેરીમઠ નિરમથે અપ્પરજ આસકર્ણ હો,	
વહ્નૃજની મદિમાનિથો સમજાવે અકવર્ણ હો,	૫
વામ તથે મઠ દીપનો શ્રી વણુવીર મુલિદ હો	
રસજીવી દોષન મિતે મનમે કુવે આજુદ હો,	૬

તાસ મીમ તીકમ કીયો એ અધિકાર અનૂપ હો

સામલતા સજ્જન જના દિન દિન અધિકી ચૂપ હો

સવત સતરૈ છોડતરૈ કીધ ચક્રમામો સાર હો

કિસનગદે આણુદ ધણે શ્રી વણવીર ઉદાર હો

બાદવા મુદી એકાદમી બૃહસ્પતિવાર સુવારહો

ઢાલ ભણી સતરમી તીકમ કહે સુવિચાર હો.

આવક ૯

—આમી હુલાસરાયજી તનુ ગિષ્ય હુકમીદાસનધ લીખી આગરા
મધે ૯-૧૫ આગ્રા (ભગર)

—લિખિના પડિત શ્રી જયવિજય ગણી શિષ્ય પડિત શાતિ-
વિજય ગણિમિ, શ્રીમત્યુદ્યપુરે આર્યાશ્રી લાછાજી શિષ્યણી આર્યા
લીલાજી પકનાથ સ ૧૭૩૩ વર્ષે દ્વાદશગુન પૌર્ણમાસ્યામિતિ સ્વસ્ત્ય -
૧૩-૧૫ અન ત.

૨૭૯ ક ખેમ (નાગોરી તપગચ્છ-પાયચંદ્રગચ્છ. ખેત્રસિંહ
(ખેતસી) શિ.)

સોલસત્તવાદી સં ૬૬ ૧૯ મેડતામા.

આદિ—

બલચારી ચૂડામણી, જિનગાસન શિષ્યગાર

સતવાદી મોલે તણા ગુણ ગાયા ભવ પા

અ તે—

મોત્ર સતી ગુણ ગાધયા, મેડતાનગર મજ

અં

અહિપુર ગછ મુનિ ખેતસી, શિષ્ય ખેમ મહા સુખકાર હો, અં ૧૯

૧-૧૨ માગી પાસે છે

મૃગાપુત્ર સં ૧૨ કડી.

આદિ—

પુત્ર સુગ્રીવ સોહામણો, મૃગપુત્ર રાજ બલિભદ્રાય હો,

અતે—

કૃત્ય જામો નિરમલો ય પાળીસિવ સુખ હમ હો,
 ગૃહ નાગેરી દીપત્ય, ય સુદ ખેતસિદ્ધ મુલ્યધર હો,
 મુનિ જેમ બલો કર્મોદ્ધને મૃં તિહરણ સુધ પ્રજ્ઞમ હો, ૧૨

—સ ૧૭૧૭ વર્ષે શાકે ૧૬૨૮ સ્વર્ગમાને મેઘમલો કૃષ્ણજો
 વસે સિદ્ધી સોમલસરે, શી વીકાનેર નગરે ૫ ૫મવિશ્વસ લિપીપૂતા
 ૧-૧૪ મારી પાસે છે

અનાથી સં ૧૫ કડી સ ૧૭ આદ્યમ કિને.

આદિ—

કસ્તુરિ સાંઘિયુ વૃક્ષ સમરતા વાણી વડ મદ્યજુષી,
 અનુપીરામ સચ્ચવ બલુતાં, આખર આવે છે કવતા,
 રાજિદ મેલિયુ વન સમેરિયુ, ૧

અતે—

સવન સતૈયે સૈ લિન આદ્યમિ, જેસી ખરખરી હમધ
 ખમ મહો સિચ્ચવ પ્રગસી પચૂસજુરી આ પાળી હિ
 રાજિદ ૧૫

—સ ૧૮૬ વર્ષે નિપી રાગુણ શુદિ ૧ કિને લિખા ૫
 સુર્તિમલિ મુનના. ૧૭ ૧ ૧૬ ૫ મારી પાસે છે

૧૮૦ નયસામરે (આ કવમાણુસચિરસૂરિ-વલસામર ઈ. શિ.)
 ન (૧૭૩) કૈલવદન આદ્ય હાસલુ સ ૧૬૭ ને ૧૭૧૮ વચ્ચમાં
 પાળતે—
 તામ ૧૫ વિગતવદન દુખનિકદન સચ્ચ જનમન સુદરો,
 દરસ સમ્ય જસસય કિલ પાડિયુ મુલ્યો માં ઉચર પરી,
 વિદિયુ કલ્યાણમ દિવાર, શી કૃષ્ણજુસામર સીસરો,

તસ મીસ સુદર સુગુણમદિર, શ્રી રત્નસાગર ઉવઝાયરો,
તસ મીસ સાદર નયસાગર રચ્યો ચૈત્યવદન વરો,

(પ્ર. કા)

(૫૩૪) ચોવીશી.

અતે—

શ્રી અમ્યલ ગણુ દિનમણી, શ્રી કલ્યાણસાગર સુરિરાય,
તાસ મીસ શોભાનિકો, શ્રી રત્નસાગર ઉવઝાય કિ. ભેટયો. ૬
સીસ તાસ હરષિ ગી, એહ કરી તવનની જોડિ
ઉવઝાય નયસાગર લણુછ, નિત બણુતા રે હોત મગલીક,
દોડિ કિ-ભેટયો શ્રી મહાવીર. ૭
૫-૧૩. આ ક.

(કલ્યાણસાગર સુરિ-આચાર્યપદ સં. ૧૬૪૯ અમદાવાદ, ગચ્છેશ-
પદ ૧૬૭૦ મા પાટણ, સ્વર્ગ. ૧૭૧૮ મા)

૨૮૧ શુભવિજય (૧) (તં કલ્યાણવિજય ચિ.)

(૫૩૫) મહાવીર ૨૭ ભવ-સ્તવન (સ. ૧૬૭૧ થી સ ૧૭૧૩
ની વચમાં.)

આદિ—

વિમલ કમલ દલ લોચણા, દીસછ વદન પ્રસન,
આદર આણિ વીરજિન, વાદી કરે સ્તવન

૧

* * * *

અતે—

કલશ

શ્રી વીરપાટ પરપરા ગત આણુદવિમલ સુરીસરો,
શ્રી વિજયદાન સુરિ તાસ પાટિ હીરવિજયસુરિ ગણુધરો,
શ્રી વિજયસેનસુરિ તાસ પાટિ વિજયદેવસુરિ હિતધરો,

શ્રી કુસુમવિજય ઉવગ્રામ પંડિત શ્રી ગુણવિજય સિંધ તત્કરો.
—સાગર ન પાલુ.)

પત્ર ૪ પ્ર. ક. લી

—૨૪ મા તીર્થંકર મહાવીર ૨૭ અવસ્થ. સ. ૧૭૫૩ શ. ૫. ૧૧
સ્ત્રો કિને સિ. ૭-૧૧ આ. ક.

—જો: ગુણવિજયે (કીરવિજયસરિના સિંધ) તાંબાવા વર્ણે
કાવ્યકાવ્યનામકરે, સ્વાદ્યાદ આવાસન, તે વરણિ, કાવ્યકાવ્યકરે ૫૨
વૃત્તિ, સેનપ્રકરો સંગ્રહ આદિ અર્થો રચ્યા છે તે અને આ અને જો:
કેવળો મુખ્ય છે

૨૮૧ ક ગુણવિજય (૩) (વ. વિજયાણુદસરિ-કુ અર-
વિજય શિ)

પૃષ્ઠ ૬ ગુણમહારી વરણ-પત્રમી (સૌણામ્યપત્રમી) સ્તવ
આદિ—

દેશી રતિવાળી.

પ્રભુમી પાસજિનેસર પ્રેમસ્તુ આશ્વિ અતિ પવો નેદ, અરુ નર
પત્રમિ તપમાદિ મહિમા પત્રા કેદતાં સુવર્ણે રે તેદ. અરુ નર ૧

* * * * *

અતે—

કવિ.

સકલ સુખાર સવય કુખદર ગર્હજો નેમિસરો
તપમત સાગ્ર વા કિલામ, શ્રી વિ ત્વઆણુદસરીસા
તસ સિંધ પદમ ગ્રામ મધુકર કેવિદ કુઆરવિજય મણી,
તસ સિંધ પત્રમીતપન જારે શ્રી ગુણવિજય રજે મુખિ. ૪૫
—૨-૧૨ મા. ૩-૧૧ આ. ક., પ્ર. ક., અને મારી પસે છે

—સવત ૧૯૧૭ અમાડ માસે કૃષ્ણપક્ષે તિથો ૬ પદ્યમાં
આનુવાસરે લિખિત મુબઈ મધ્યે આ ચતુર્થજેણુ. ૩-૧૨ અનત.
(વિજયાષ્ટકસૂરિ-આચાર્ય પદ સ. ૧૬૭૬ સ્વ. ૧૭૧૧.)

૨૮૨ ગુણહર્ષ (ત. વિજયદેવસૂરિ શિ.)

(૫૩૬) મહાવીર નિર્વાણ સ્તવન.

જિન તુ નિરજન સજનરજન દુષ્ખંજન દેવતા
ધો સુખ સ્વામી મુક્તિગામી વીર તુજ પાએ સેવતા
તપગચ્છ ગયણુ દિણુદ દશ દિશે દિપતો જગ જાણીએ
શ્રી હીરવિજયસૂરિદ સહયુર તાસ પાઠ વખાણીએ
શ્રી વિજયસેન સૂરીશ સહયુર શ્રી વિજયદેવ સૂરિશર
જે જપે અહનિશે નામ જેહતું વર્વમાન જિણેગર.
નિર્વાણુ તવન મહિમા લવન વીરજનનું જે ભણે
તે લહે લીલા લખધિ લક્ષ્મી શ્રી ગુણહર્ષ વધામણે

લાલ ૧૦ — પા ૮ પ્રે ૨.

—શ્રી હીરરત્નસૂરિ શિં ધનરત્ન શિં તેજરત્ન શિં જ્ઞેધ-
રત્ન શિં લાવણ્યરત્ન શિં ગોવિંદરત્ને લીપિકૃત સ ૧૮૬૧ શક
૧૭૨૬ જેષ્ટ માસ કૃષ્ણ પક્ષે પચમ્યા ચંદ્રવામરે સાયંત્રે ચોમાસુ
રહીને અશ્વત્થનાથ પ્રસાદાત્ આલા શ્રીપ વિક્રમસંવત રાજ્યે-જે. એ.
ધ. પાસેના બડારમા

(વિજયદેવસૂરિ આચાર્યપદ સ. ૧૬૫૮ પાટણુ, મદારકપદ ૧૬૭૧
સ્વ. ૧૭૧૩)

૨૮૩ કીર્તિવિમલ (તં વિજયવિમલ-લાલજી શિ.)

ચતુર્વિંશતિ જિનસ્તવન-વિજયદેવ વારે.

શ્રી વિજયવિમલ વિમલ વિમુક્તસીત સિરોમણિ પડિત લાલજી ગણિ વર

તમ સીમ પામણું દીર્ઘિવિમલ પ્રભુ જાનો મગજ ક્ષ

(સા. જા. ૫૫૭.)

(૫૩૭) મજસિદ્ધ કુમાર—(૩)

૨૮૪ સદમીવિમલ (દીર્ઘિવિમલ શિ.)

(૫૩૮) ચાવીસી.

આકિ—

તારક જાતમનિતેસર તું મિત્રો રલક્ષ પેતા સમન હો,

તારક ને કુચનિ અજલનિયા, તેણે સુખ ઉત્તમ સ્થાન હો.

તારક ૧

x

x

x

x

અતે—

વીર ખેર શાસ્ત્રપતિ સામે મહા દાદિ કમળ,

દીર્ઘિવિમલ પ્રભુ પરમ ચોખાળી, સદમી વાંછી પ્રમણુરે

—મજામ ૨૩૧-૧૨-૧૧ ૮ કા. ૧ ૧૪૭.

૨૮૫ ભદ્રસેન (૧૬૭૫ લગભગ)

(૫૩૯) જહનમલ્લવાગિરિ શાંત વિક્રમપુરમાં (વીક્રમેશ્વરી) લ. સ.

૧૭૨૨ ખેડેલ

આકિ—

દલા

સ્વસ્તિ મી વિક્રમપુરે પ્રભુમી મી જગદીસ,

તનમન કંપન સુધારણુ, પૂરણુ જગત જગીસ.

૧

વરદણક વર શરણી, મતિ નિસ્તારણુ મત,

સ્વમી મન પર મેહસ્તુ, દરણુ નિર્મલ સત્યા.

૨

મમ ઉપમતી પરમચર, કુણુ અક્ષર કષ્ટાર,

જાડી તારકે ચરણુમ, ભદ્રસેન મુની સાર.

૩

કિહા ચંદન કહા મલયાગરી, કહા સાયર કહા નીર,
જિતુ જિતુ પડધ અવધડી, તિઉ તિઉ સહધ સરીર
પાં કહીધ તાકી વારતા, સુનો સમે વરવીર.

૪

x

x

x

x

અતે—

દુપ ગયો મન સુપ બયો, ભાગો વિરહ વિયોગ,
માતાપિતા સુત મિલતહી, ભયો અપુર્વ યોગ

૧૮૫

ગાહા

કથવિ ચંદનરાયા, કથવિ મલયાગરી,

મિતકથજન્ય પુણ્યલહ હોધ, તા સન્નેવો હવર્ધ એચ. ૧૮૬

—ધતિશ્રી ચંદન મલયાગરી તમ્સ સુત સાયર નીગ્રો પ્રખધ
કથાનક સપૂર્ણ સવત્ ૧૭૨૨ વર્ષે માગસિર વદિ ૭ રવૌ પૃથ્વળ
અપિશ્રી ૫ નેજપાલળ તત્ શિષ્ય લિપત મનોહર શુભ શ્રાવિકા પુણ્ય-
પ્રભાવ ગુરુભક્ત બાઈ લહો પકનાથે ૬-૧૬ અનત

બીજી પ્રતમા અત ભાગ નીચે પ્રમાણે છે —

અતે—

રાજ બોલ્યો કયા કરે સોદાગરકુ દડ,

રાની બોલી છોરિ ઘો, હમ તુમ પ્રીત અખંડ,

૨૦૧

સોદાગર છોડયો તમે, રાય રહ્યો સુખચેન,

સપરિવાર સુખ ભોગવે, જાનિ ધ્રિ મહિઅયન.

૨૦૨

જાય લહ કુનિ નિજપુરી, મિલે સજન સખ ભોગ,

સદ્રમેન કહે પુણ્યને ભએ સુવચિત ભોગ

૨૦૩

—ધતિ ચંદન મલયાગરી દુહા સપૂર્ણ, સ. ૧૮૧૨ વરષે માગ-
સિર વદિ ૧૩ બૃગુ વાસરે ૫. શ્રી બાણવિજય લિં માધ્વી શ્રી દીપાળ
શિષ્યણી પ્રમાણડયે માહારાજપૂરે-૫-૧૯ ઘો.

(સદ્રમેન નામના એક ખરતરગચ્છના સાધુનો ઉલ્લેખ શત્રુજય
ખરના મ. ૧૬૭૫ માં ખં જિનરાજસરિએ પ્રતિષ્ઠા કરેલા પ્રતિમા

લેખમાં છેવટે આ પ્રમણે લખ્યું છે તેમાં મળી આવે છે:—આત્માની
 નિનસામરસુરિ મી જાણસોમ મહોજાધ્યાય મી અણુવિનયોપાધ્યાય (લુઓ
 ન ૧૬૫ પૃ. ૩૨૬) મી ધર્મનિધાનોપાધ્યાય ૫ આનંદાદિર્નિ સ્વસ્થ
 આવ વા મત્સેન ૫ રાજાધીર ૫ સુવનસુખાદિ સુપરિશ્કૃત—એટલે તે
 યતિના વખતે તે હાજર હતા. તેજ મત્સેન વાચક આ મત્સેન હોવાનો
 મુભવ છે)

૨૮૬ તેજવ્યદ (ઉપાધ્યાય સકલમદ—હરમીયન્દ—મુનિ-
 મદ—મુદિમદ—માનવદ સિં)

(૫૪૦) પુનઃસાર અદિત્ર (ગોપાલ)

વિશ્વવેદ વારે ૧—હસાત્માદિ દોહારી અમવાના આમદથી ૫૪

૦ સા મ પાટલુ.

૨૮૭ શીમમુનિ

(૫૪૧) વૈકુંઠપંથ સ ૧૧૬૬ અસ્ત્રે ૨ સુખ હીસરીમાં.

આદિ—

વૈકુંઠપંથ મીહામણે દેહિયો છે પાટ

આવલુનો સિંહા દોહ નહી જે દેખાડે વાટ.

માર્ગે વહે રે હતાવસે.

×

×

×

×

સુઝર મુસાલુ વહિરે ૫૪ મોહોયો નવધાર

દેવ અવિહતન પૂજમે જમ વરીરે સસાર

સાધિમદ સુખ જોગનાં, જસાણે અધિધાર.

મીરનાં પૂત વહોરવીનાં. પેહોજા મુનિમજાર

•

•

•

•

૨૭

૨૮